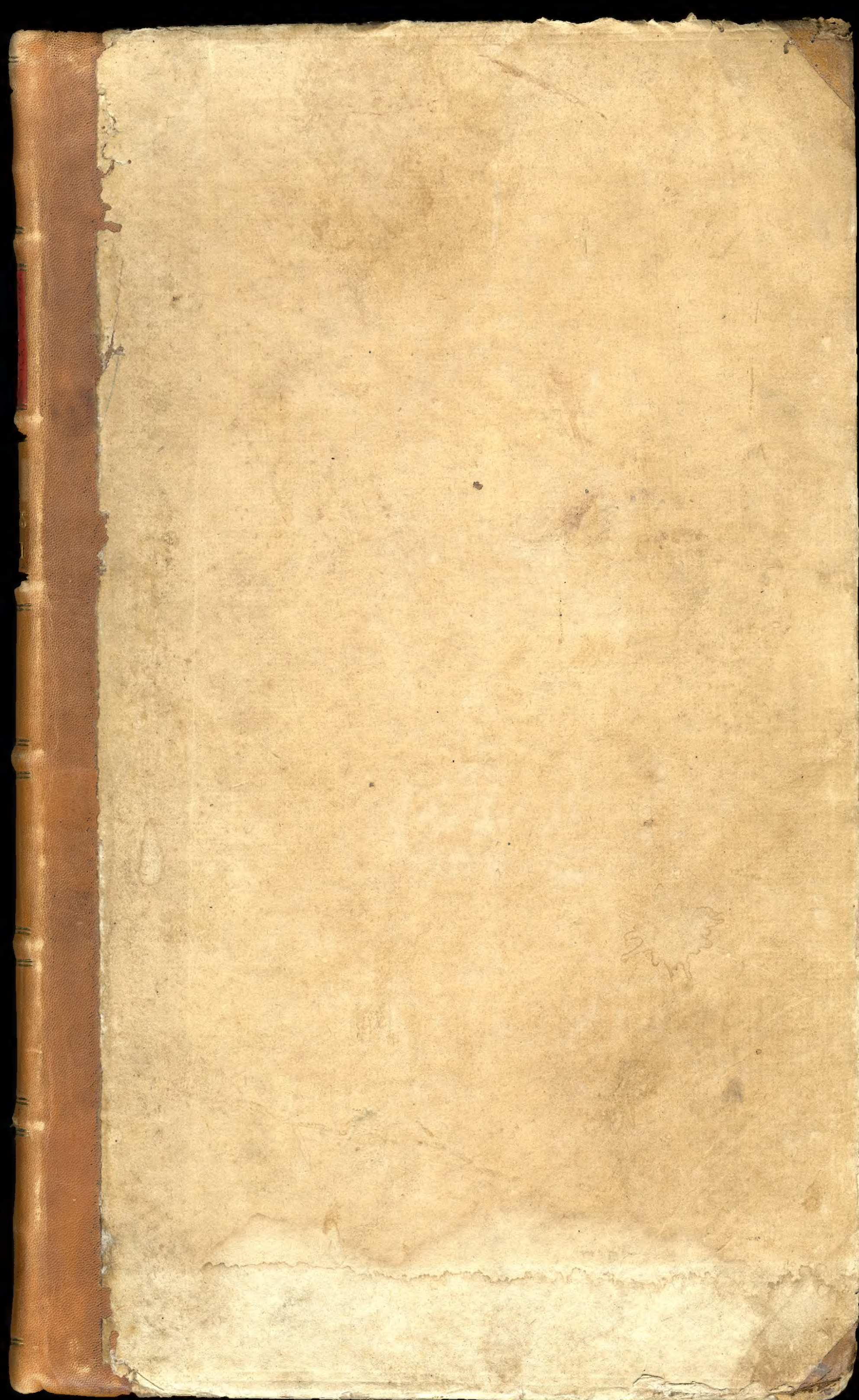
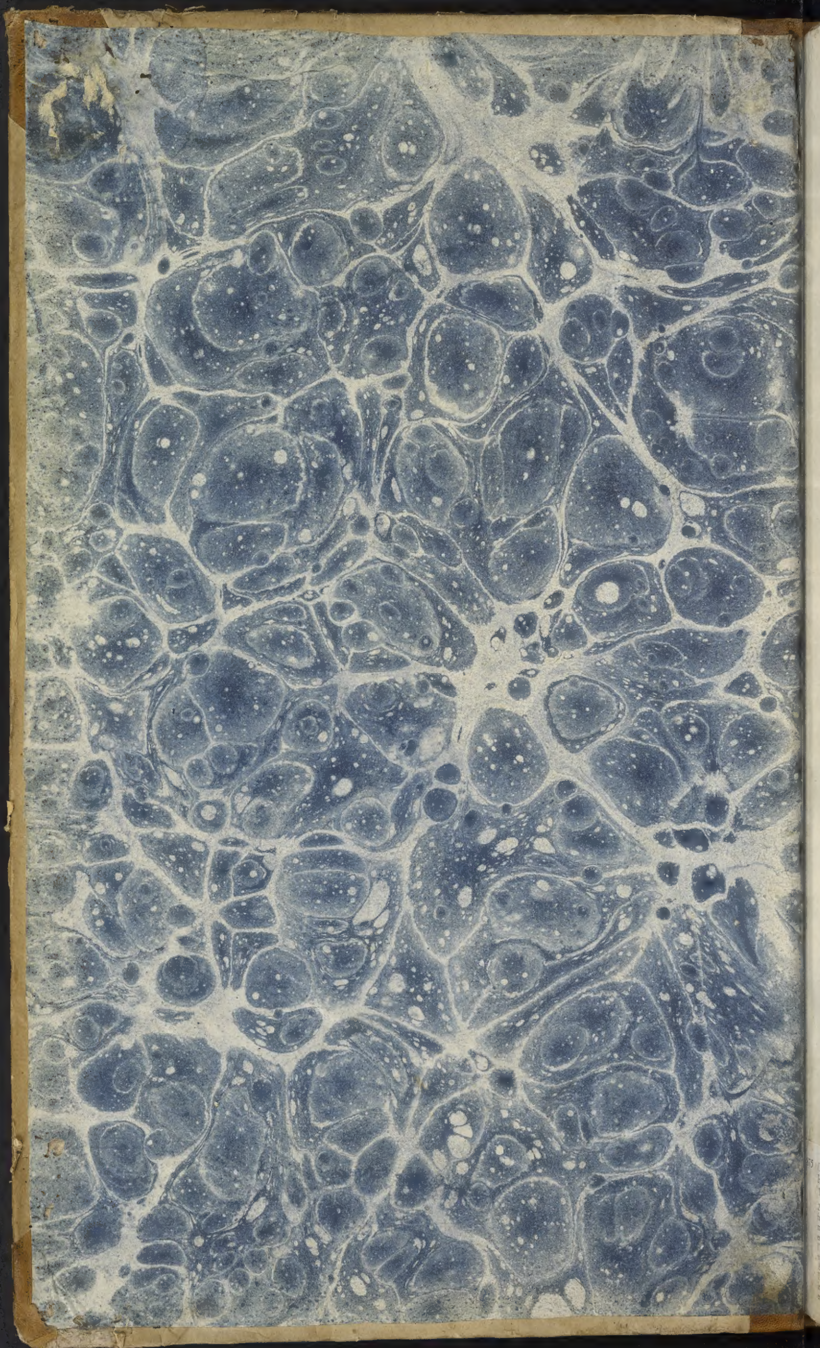

5 (Pozzuoli) MAZOCHI Alexii Symmachi. Commentariorum in Regii Herculanensis Musei Aeneas tabulas Heracleenses. Neapoli, Gessari, 1754-1755. do - 171

2 parti in 1 vol. in folio, occhietto, XIV. 600 pp., 11 tav. inc. su rame a doppia facciata f. t. tra cui 1 geografica raffigurante l'Italia Meridionale. ½ pelle, mancanze alle cuffie. Buon esemplare intonso. Il Cicognara al 2682 cita un esemplare con sole 5 tavole. Cfr. Artigliere, 70/204 « L'opera stimata dall'Ignarra Locupletissimum universae eruditionis promtuarium, contiene rilevante materiale per la storia, la topografia e l'antiquaria della nostra regione. Accennasi alle condizioni di Pozzuoli, città della Grecia Minore nel Mar Tirreno allorchè fu colonia e municipio a' tempi di Cicerone. L'A. mette in dubbio l'esistenza delle monete di Pozzuoli per la mancata occasione di esaminarne qualcuna ».

A.P. 2.

IN REGII
HERCVLANENSIS MVSEI
AENEAS TABVLAS
HERACLEENSES
COMMENTARII.

ALEXII SYMMACHI MAZOCHII

Neapolit. Eccleſiae Canonici, Regii Sacrae Scripturae Interpretis

COMMENTARIORVM

IN REGII HERCVLANENSIS MVSEI

AENEAS TABVLAS HERACLEENSES

PARS I.

Qua prior Graeca inſcriptio, agri Dionyſo ſacri dimenſionem, partitionem, limites, locationes complectens, cum Britannico fragmento ferruminata, perpetuis adnotationibus illuſtratur.

Praemiſſis ad Tabularum intelligentiam Diatribis opportuniſſimis tribus

---

Partis hujus conſpectum pagina hinc IX. dabit.

NEAPOLI CIƆIƆCCLIV.

Ex Officina BENEDICTI GESSARI.

AVCTORITATE PVBLICA.

C A R O L O

HISPANIARVM · INFANTI

PHILIPPI · V· HISPAN· REGIS · CATHOLICI · FILIO

LVDOVICI · SERENISS· DELPHINI · NEPOTI

LVDOVICI · MAGNI · GALLIARVM · REGIS

PRONEPOTI

VTRIVSQVE · SICILIAE

ET · HIEROSOLYMORVM · REGI

PIO · FELICI · AVGVSTO

MAGNIS · REBVS · DOMI · MILITIAEQVE · GESTIS

CLARISSIMO

PRAETER · HAEC · SCIENTIARVM

ET · PACIS · ARTIVM

AVT · CONDITORI · PRIMO

AVT · RESTITVTORI

ERVTARVM · VERO · ET · EXORNATARVM

OMNE · GENVS · ANTIQVITATVM

GRATIA

IMMORTALI · MEMORIAE · COMMENDATO

CAROLVS · GVEVARA
EQVES · HIEROSOLYMITANVS
E · DVCIBVS · BOVINENSIVM
IPSIVS · APVD · REGEM · LVSITANORVM
ORATOR
DEVOTVS · NVMINI · MAIESTATIQVE · EIVS

AENEAS · TABVLAS · HERACLEENSES
CVM · COMITE · COMMENTARIO
DOMINO · SVO · INDVLGENTISSIMO
ET · BENEMERENTISSIMO
D D

DQ

DOMINE

Vm nullus eſt terrarum imperii tui angulus, quin TIBI, REX Sapientiſſime, ex imis viſceribus immenſas opes effundat ejuſmodi, quibus apud nos antea prope deſpectis, nunc primum per TE pretium ingens ſtatutum cernitur; tum vero ad ejus gloriae palmam praeripiendam urbes prae ceteris decertare mihi videntur duae, ambae antiquiſſimae ac nobiliſſimae, ambae ab Hercule nomen adeptae, & ejus antiquitus cultui deditiſſimae: nempe proximum hoc HERCVLANEVM, Tuo, REX, Praetorio atque Muſeo celeberrimum, nec non illa ſinui Tarentino imminens, olim clariſſimi nominis, HERACLEA. Ac nunc quidem ineptiſſimus fuerim, ſi id agam, ut Herculanenſium antiquitatum gazas, quaſi ſi cuiquam mortalium eſſe inauditae poſſint, explicare & decantare inceptem. At ne Heraclienſis quidem reſpublica, quamquam a Regiae tuae ſplendore longo provinciarum tractu disjuncta, in depromendis Tibi theſauris cuiquam terrarum conceſſit. Quod ut omnes intelligant, eſt nunc in tranſitu danda opera. Atque id dum ago, non ita vecors fuerim, ut quidquam de laudibus Herculanei in hoc genere deteram; verum hoc certe enitar efficere, Heracleam principem exſtitiſſe, quae ceteris ad obſequendum pulchrae huic cupiditati tuae vexillum efferret; eamdemque ducem in intimis opibus proferendis Herculaneum poſtmodo ſubſecutum fuiſſe.

Quid

Quid enim aeque gloriosum atque magnificum de Heracliensi municipio praedicari potest, quam quod, cum non dum de subterraneis oppidi cujusquam rimandis extis cuipiam homini cura subiisset; Heraclea interim, tametsi suismet ruderibus consepulta, statim ac, TE huc transducturum copias ac signa victricia, praesensisset, sese minime continere quiverit, quin, quasi alvo ex inopinatae laetitiae sensu subsiliente, sponte sua ac nullo obstetricante mortalium, egregias laminas ingentes duas, sic quasi fetus gemellos, enixa fuerit, tuo mox exornando Cimeliarchio destinatas? Heraclea ergo, si verum fateri volumus, in parturiendo princeps, imo & voluntaria genitrix exstitit: Herculaneum autem etsi longe plura eaque magnifica de sinu fudit; atqui non sponte sua fudit illa, quae dixi; verum non nisi actis quaqua versum cuniculis, operosisque vexatum suffossionibus, & undique pertentatum, ita illa demum tamquam vi extorta dedit.

Atque hi quidem Heraclienses gemelli (sic enim has Tabulas vocare tantisper liceat) posteaquam non tamquam servi venalicii domino, sed tamquam ingenui juvenes mihi veluti custodi nutricioque forte fortuna in manus inciderunt; sensi illico dignitatem ingentem Tabularum. Nec mihi sive ad deliberandum spatio, sive ad suadendum fido monitore opus fuit, quo eas sine mora inferrem in Museum Herculanense tuum: quod licet nunc primum a TE ipso paucis his annis inceptum, eo usque copiae atque divitiarum processit, ut (absit verbo jactantia) nihil in orbe locupletius, nihil instructius rariusque nunc inveniri, uno ore viri eruditi praedicent. Simul igitur, ac æra duo comparaveram; in Museo orbis terrarum (nec enim quo alio id nomine appellem, reperio) ea collocare, veluti in sibi honorifica

rifica ſtatione, geſtiebam; quippe quae in eum maxime finem conquiſiveram. Verum id me tantiſper retardavit, quod cum non eſſent muta cimelia, ſed litterata, & quidem longe difficillimae interpretationis; nolui committere ut hi fidei meae permiſſi fratres, ſi quidem ſic, uti conſueverunt, ſermonem abſonum uſurpantes, TIBI REX Maxime, ſiſterentur, nullo ſequeſtro, interprete nullo freti, praeſertim, uti fit, cachinnum tollentibus circumſtantibus, ingenuo quodam rubore ſuffunderentur. Hunc, fateor, pudorem ab hiſce germanis amoliri cura fuit.

Itaque annus eſt fere ſextus, ex quo cum amiciſſimo Mazochio, eodemque gloriae tuae cupidiſſimo coepi agere impenſiſſime, ut earum interpretationis laborem in ſe ſuſciperet. Atque ille quidem prolixam ſupra quam credi poſſit, voluntatem praeſeferre: verum cauſari operis difficultatem, vires cauſari fractas, cauſari aſſiduos, quibuſcum conflictaretur, languores, in primis autem antecapta quaedam laborioſiſſima penſa, pro quibus publice mancipaverat fidem ſuam: ceterum abſque hae cauſae eſſent, nihil ſibi futurum optatius occaſione hac tum rei mihi gratae faciundae, tum, in quo rei caput eſſet, Regis Dominique ſui gratiae demerendae. Verum cum, quo magis ille recuſaret, hoc magis accenderet; ad ultimum expugnatus aſſiduitate mea, dedit ac vero lubens manus.

Tamen cum interim alii aliunde labores, quos avertere nequiviſſet, invitum hominem a promiſſis avocaſſent; vix tandem ante biennium manum operi admovit, atque inter operas typographicas Priorem hanc Partem, quae nunc Majeſtati Tuae ſiſtitur, ex prelo protulit, mox daturus Volumen alterum, maxima ex parte affectum, quo totus Commentarius abſolvitur.

Atque ego heic ſatis ſcio, ſollemne hoc eſſe ceteris, ut in laudes Principum effundantur, quibus opera nuncupant. Ac laudo factum. Verum cum a TE pie, ſapienter, magnificeque geſta, virtuteſque tuae quantamlibet dicendi facultatem excedant, contra vero is ego ſim, qui tantis inceptis haud dubie ſuccumberem; cumque innumerabiles ſtrenui laudatores alii Spartam hanc non ſine plauſu adornarint, nec defuturi porro ſint qui haec olim ipſa conabuntur; ultro equidem trado aliis lampadem. Ac ne per tua quidem in me ſingularia benefacta nunc oratio ſpatiabitur; nam & haec nihilo quam illa minus, ſunt infantia mea ſuperiora. Niſi quod in hoc genere unum valeo tantummodo uſurpare, quod qualis aut quantus ego cumque ſum, totus munificentia & benignitate tua ſum.

Illud unum TE nunc, REX Clementiſſime, rogo, ut hoc qualecumque opus, Tabulaſque aeneas ipſas, quae mox in Muſeum Herculanenſe tuum laetae advolabunt, aequi bonique ducas, foveaſque. Vtinam vero haec eadem praeſens ipſe ad pedes procumbens tuos agere potuiſſem. Nunc quoniam ab oris tui ſerenitate (quae tamen ipſa aſſidue mihi ob oculos obverſatur) eheu longiſſimis marium terrarumque ſpatiis excludor; quidvis animo aequiſſimo patiar, modo fidem TIBI meam, & eximiam obſequendi atque obtemperandi voluntatem probem.

MAIESTATI TVAE

Devotiſſimus
Carolus Guevara.

INDEX

Capitum & Sectionum, nec non Adnotationum diffusiorum.

PROLOGVS. Qua repertarum tabularum historia continetur: de fragmento Anglicano, cum unâ ex his tabulis coalescente, agitur; & qua industria excepta ex his tabulis exemplaria quam simillima fuerint: series totius Commentarii exponitur.
I. Erutarum tabularum notitia. *pagina* 1.
II. De fragmento Britannico: cujus ope tabellae prioris Heracleoticae utraque pagina restituitur. *p.* 3.
III. De frusti Anglicani fato, & ejus variis editionibus. *p.* 4.
IV. De duarum Tabularum Neapol. benigniore fortuna. *p.* 5.
V. In tabulis describendis plusquam anxia diligentia. *Ibid.*
VI. In exemplis ita conficiendis, ut ea quam simillima, ac plane αὐτότατα archetypis viderentur, ingeniosum excogitatum. *p.* 6.
VII. Quo ea tanta in exprimendis exemplis accuratio valeat. *p.* 7.
VIII. Series Scriptionis hujus. *p.* 8.
DIATRIBA I. De Magnae Graeciae finibus, & appellationis hujus caussis.
CAPUT I. Quando primum Graeciae Magnae nomen audiri coeperit; & quamdiu perduraverit. *p.* 9.
CAP. II. De Graeciae Magnae finibus. *p.* 13.
Adnot. 13. Athenaei locus leviter corrigitur exponiturque. *p.* 14. *Confer tamen dicta ad p.* 59. *col.* 2.
Adnot. 14. Obscurus Polybii locus suae luci restituitur. *Ib.*
CAP. III. An unquam Sicilia Magnae Graeciae ambitu contenta fuerit. *p.* 17.
CAP. IV. Cur Graecia Italica aliquando Magnae, postmodum Majoris sibi cognomentum adsciverit.
SECT. I. Cur eam ab initio Magnam cognominari placuerit. *p.* 18.
SECT. II. Cur eadem Magna Graecia posterioribus Romanorum temporibus MAJOR vocari coeperit. *p.* 20.
SECT. III. Adversus novum in hac re Parisinorum Academicorum excogitatum. *p.* 23.
CAP. V. Catalogus Italicarum Graeci nominis urbium. *Ib.*
Adnot. 30. De eo quod Orientis populi omnium primi fuerint Italiae urbium conditores, documenta aliquot. *p.* 25.
SECT. I. De primitivis Graeciae Italicae incolis; ac rursus de strictioribus Magnae Graeciae finibus. *p.* 26.
Adnot. 31. Cur Magna Graecia antiquitus FRONS ITALIAE dicta fuerit. *p.* 27.
SECT. II. De Graecia Magna regionatim divisa. *p.* 28.
SECT. III. Catalogus Magnae Graeciae strictim acceptae locorum. *p.* 29.
SECT. IV. Catalogus Graecorum Hadriatici maris locorum. *p.* 35.
Adnot. 58. Strabonis locus non intellectus exponitur. Qui sint Ἰταλιῶται & urbes Ἰταλιώτιδες, & Ἰταλιώτιδες γλῶτται. *p.* 36.
Adnot. 59. Lux Strabonis pluribus locis affunditur. Εμπορειον proprie maritimorum institorum stationem, fuisse. Ea notio Amaseno geographo potissimum asseritur. *Ib.*
SECT. V. Catalogus locorum Graecorum ab Rhegio ad Posidoniam in ora Lucaniae. *p.* 40.
SECT. VI. De minore Graecia, quae in Campaniae ora superfuit. *p.* 44.
SECT. VII. Dictorum per summa capita repetitio. *p.* 45.
CAP. VI. De antiquo Magnae Graeciae splendore. *p.* 46.
SECT. I. De eo quod Graeciae Magnae nomen non nisi a schola Pythagorica profectum fuerit, Παραλειπομενα. *p.* 47.
SECT. II. Elegantissimus de Magnae Graeciae dignitate Synesii locus: deque legibus Xviralibus, non tantum Athenis, sed ex Italica Graecia petitis. *p.* 48.
CAP. VII. De rerumpublicarum Italiotidum varia fortuna & occasu. *p.* 50.
Adnot. 92. De Tarentinorum, Crotoniatarum, Locrensium, Thurinorum libertatis amissae temporibus. *p.* 51.
Adnot. 96. Tres diversae putandarum γενεῶν rationes a Dionysio Halic. usurpatae: quarum tertia annos XXXIII. cum triente continet. *p.* 52.
CAP. VIII. De Scholarum Pythagoricarum in Italia occasu, & renovatione.
I. De Occasu. *p.* 53.
Adnot. 100. Mendosus ac difficilis Laërtii locus tentatur. *p.* 54.
Adnot. 102. De Pythagoricarum Scholarum successione in Magna Graecia. *Ib. col.* 2.
II. De Pythagorici dogmatis instauratione. *p.* 55.
Adnot. 104. Salebrosus Clementis Alexandrini de Magna Graecia locus expeditur. *Ib.*
CAP. IX. Reliqua de Italica Philosophia, deque Magna Graecia.
I. Cur Pythagoraeorum secta vocata *Italica* fuerit. *p.* 56.
Adnot. 105. ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ PRIMA. De angustis primitivae Italiae finibus. Sect. I. Quousque antiquis temporibus patuerit Italiae nomen. Sect. II. Vtrum etiam Pythagorae aevo ea vocabuli notio in usu fuerit, & quousque obtinuerit. *p.* 56. Sect. III. Aetate Pythagorae Italia Magnae Graeciae fines non excessit. Sect. IV. Dictorum consectaria. I. Cur Secta Pythagoreorum *Italica* audierit. II. Quaenam Ovidii, Ju-

Juſtini, &c. erroris origo fuerit: apud quos Magna Graecia tam late, quam & hodierna Italia, patuit. Similis error Stephani notatur. p. 59.
II. De Μεγίςῃ, ſive Maxima Graecia. p. 60.
Adnot. 106. ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ ALTERA. De eo cur Magna Graecia Chryſoſtomo Μεγίςη Ἑλλὰς vocata fuerit. Par Petrarchae locus. Ib.
III. De Graeci ſermonis in vetere Magna Graecia diuturnitate. p. 61.
Adnot. 107. ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ TERTIA. De Graeci Eloquii in Magna Graecia diuturnitate. Sect. I. Quid ultimis Romanis temporibus Graecitati Italicae acciderit. Sect. II. Diſcrimina inter Neapolim, Magnamque Graeciam: ex quibus efficitur, in hac regione Graeciſmum numquam in totum fuiſſe intermortuum. p. 62. Sect. III. Cur non in urbibus, ſed in locis humilibus Graecorum genus adhuc ſpiritum ducat. p. 63.
DIATRIBA II. De Heraclea Italica deque Siri: adhaec de Tarento, Metaponto & Pandoſia.
Cap. I. De Heracleae Coloniae origine, ac deductae tempore. De ejus quadruplici populo. Loca Diodori ac Strabonis, quae perperam vulgo translata atque intellecta, errorum plurium attulere cauſam, expediuntur. p. 64.
Cap. II. De Siris oppidi vetuſtiſſimi originibus.
Sect. I. De Siris urbis originibus primis, nominibuſque diverſis Lycophronis loca duo afferuntur, & illuſtrantur. p. 67.
Sect. II. Quatuor urbis hujus vices, partim jam intellectae, partim alibi mox explicandae, uno ſub aſpectu ponuntur. p. 71.
Cap. III. De diverſis diverſo tempore tum Siris urbis, tum circumjectae regionis nominibus.
Sect. I. DE CHONE deque SIRI & LEVTARNIA. p. 72.
Sect. II. DE POLIIO ac de SIGEO. p. 73.
Sect. III. De TARANTIS & HERACLII nominibus communi Tarentinorum, & Thuriorum coloniae inditis.
I. De Tarentinis Thuriiſque Sirim communiter incolentibus ejuſque coloniae tempore. p. 74.
Adnot. 11. Quae cauſa Thuriis fuerit, cur de acquirenda Siri laboraverint. p. 75.
II. De TARANTE: cujus nominis teſtis Auctor Admirandorum profertur; qui locus multo, quam ante fuerat, illuſtrior redditur. p. 77.
III. De HERACLII nomine. p. 78.
Sect. IV. De SIRITIDE & CHONIA duobus ejus regionis vocabulis: de CHONE obiter. p. 79.
Sect. V. De τῆς Chones deque Choniae veriloquio: ubi & remotiſſimae regionis hujus origines per occaſionem panduntur.
I. Veriloquium primum a CHONE Herculis Aegyptii nomine. p. 81.
II. Veriloquium alterum a Chiun ſive Chon, Phoenicio Saturni vocabulo: ex occaſione vero de Oenotrorum ſeu Chonum coloniis ex Oenotria h. e. vetere Italia profectis in Latium, agitur. p. 82.
Sect. VI. Qua proxime expoſitorum quaedam conſectaria proferuntur.
I. In quamnam Italiam primitus Oenotri appulerint. p. 84.
II. In quanam Italia aureum Saturni regnum viguerit. p. 85.
III. De eo utrum Chones & Oenotri Graecae originis fuerint, an vero αὐτόχθονες ſive Aborigines. p. 86.
IV. De Aboriginibus primis Latii colonis. p. 87.
Adnot. 34. Oenotros ex primitiva Italia in Latium profectos, non tantum Saturni cultum, ſed & plura regionis nomina a Saturno derivata illuc intuliſſe. p. 88.
Cap. IV. De TARENTO ejuſque variis diverſo tempore vicibus.
Sect. I. De Tarento Antiochi Syracuſani, Ephori, Pompeii Trogi, Pauſaniae, aliorumque narrationes producuntur. p. 89.
Sect. II. De primo Tarenti exordio ſub Noachica aut heroica tempora. p. 91.
Sect. III. De Cretenſium colonia Tarentum deducta. p. 93.
Sect. IV. De Partheniarum Tarentina colonia. p. 96.
Adnot. 51. De eo quod Tarentini uſque ad Partheniarum adventum barbari fuerint, utpote partim indigenae, partim Eteocretes. Quod Eteocretes non ſint aliud, quam Veri Cretenſes h. e. primi Cretae habitatores barbari. Quando & qua occaſione id nomen inceperit, ex collatis inter ſe Strabone & Herodoto (quibus lux affunditur) opportune aperitur. Homeri locus cum Herodoto comparatur. Ib.
Sect. V. De duabus ultimis Tarentinae urbis converſionibus, per quas primum Romana Colonia, deinde Municipium evaſit. p. 98.
Cap. V. De METAPONTO ejuſque origine & etymologia variaque fortuna. p. 99.
Cap. VI. De PANDOSIA duplice.
Sect. I. De Lucanorum Pandoſia. p. 101.
Sect. II. De Heracleenſi Pandoſia. p. 103.
Cap. VII. Vrbis HERACLEAE παραλειπόμενα. p. 105.
Sect. I. De Magnae Graeciae conciliis Heracleae primum celebrari ſolitis, deinde in Thuriorum fines translatis.
I. Strabonis locus eo pertinens explicatur. p. 105.
II. De Heraclienſi Graeciae Magnae concilio. p. 106.
III. Heraclea quandonam ſui juris evaſerit. p. 107.
IV. De Acalandri ſitu & Thuriorum finibus. Doctorum in ea re hallucinationes. Ib.
V. De Sybaritarum, qui poſtea Thurii fuerunt, ingenti potentia, regionis vero amplitudine tanta, ut non ſolum ad Acalandrum, ſed & ad Japygiam uſque fines protulerint. p. 108.
Sect. II. Reliqua ad Heracleam pertinentia in unum collecta faſciculum.
I. Heracleae ſitus ſpecialis oſtenditur. De Polychoro & Meſochoro. p. 110.
II. De vero αὐτεξουσιότητος Heracleae tempore. Ad id nummi referuntur. Quo pacto Heracleae hujus numiſmata a cognominum urbium

nummis

nummis distingui possint. Romanorum urbem foederatam, Romanumque municipium Heracleam fuisse. p. 112.
Adnot. 82. De Heracleae Tarentini sinûs numismatibus. §. I. Stephani locus corrigitur. Heracleae Tarentinae gentilia nomina. p. 112. §. II. Nummorum Heracleae Magnae Graeciae descriptio. Ib.
Adnot. 84. SCHEDIASMA de jure Municipiorum universe: item de statu Heracliensis populi ante & post bellum Italicum. I. Quo intellectu Heraclea foederata fuerit, & quidem aequissimo jure. II. An Heraclea municipium Romanum fuerit: & utrum cum suffragio an sine: itemque utrum cum αὐτονομίᾳ an sine. Locus Strabonis illustratur, & cum Tullii Balbiana conciliatur. p. 114. III. Tarentinum, Heracleense ac Neapolitanum municipium comparantur. Obiter de eo, quod diu ante Legem Juliam Neapolitani fuerint Romani Cives. IV. In quibusnam Italiae municipiis jus feriendae monetae obtinuerit. p. 115.
III. De urbis Heracleae Scholâ Pythagoricae disciplinae. p. 116.
IV. Quamdiu Heraclea steterit. Ib.
Adnot. 88. Ravennatis Geographi locus enucleatur. De Mesochoro amplius. p. 117.
DIATRIBA III. De ingenti Graecorum Heracleae Epigrammatum senio: de singulari Dorismo, & insolitis elementorum formis: deque eorumdem aetate conjicienda.
CAP. I. De vetere novoque Dorismo, quodque hae tabulae veterem potius exhibeant, p. 118.
CAP. II. Heracliensium duorum epigrammatum scripturae effigies, & antiquitas.
SECT. I. De Graecis litteris universe non nulla delibantur. p. 120.
Adnot. 10. Vera veteris *Koppa* deformatio ex nummo Crotoniatarum ostenditur: quâ ignoratâ locis auctorum spissae incubuerant tenebrae: quae simul ac vera forma intellecta fuerit, illico dispelluntur. Hesychio & Quintiliano lux. Cur in nummis veteres Crotoniatae τῷ *Koppa* sint usi. p. 121.
SECT. II. Heracliensis scripturae singularitas. p. 122.
§. I. Heracliensium complurium litterarum formae, earumque interiores causae. p. 123.
§. II. De aspirata littera, sive de novo elemento ⊢. p. 126.
Adnot. 12. De δασεῖας litterae H tam apud Graecos quam apud Latinos antiquitate judicium. p. 126.
§. III. De novo altero Heracliensi charactere ⊏: cui nomen asseritur VAV. p. 128.
Adnot. 19. Quod Digamma Aeolicum τῷ ⊏ Heracleotico figurâ & vi responderit, ac plerumque consonantis V potestate valuerit: id quod ex plurium Latialium vocabulorum originibus palam fit. p. 130.
CAP. III. De aetate certa Heracliensium tabularum conjectio. Vtra alteri praecesserit.
SECT. I. De vera αὐτεξουσιότητος epocha. p. 131.
SECT. II. Ad quamnam ex recensitis reipublicae Heracliensis conversionibus haec aera pertineant. p. 133.
Adnot. 22. Αὐτεξουσιότητος sive libertatis argumenta, quae in utraque tabula occurrunt. p. 133.
SECT. III. Vtra harum inscriptionum antiquior, & quam dudum videatur. De utriusque quam castigatissima scriptura. p. 135.
Adnot. 25. Circa orthographiam ac Dorismum levia inter tabulam utramq. discrimina. p. 135.
Adnot. 27. Levium Scalptoris mendarum in utraque tabula indiculus. p. 136.
EXCVRSIO de vetustissimo vase Mastrilliano, in quo supra Junonis imaginem ⊢HPA inscribitur. Ejus vasis epigraphe. Ex occasione aliquot aliae vasorum epigraphae litteris mere Atticis veteribus exaratae explicantur. De ἐρωτικῇ formula, ὁ δεῖνα καλὸς, in tribus Mastrillianis vasis conspicua.
§. I. De Viri nobilis Felicis Mastrilli vasaria suppellectili, deque vase eximio (in quo ⊢ nostrum adscribitur) cujus pictura & epigrammata dilucidantur. p. 137.
Adnot. II. Picturae & Epigrammata Mastrilliani vasis, Junonem ab Enevalio sauciatam exhibentis, cum Homero conciliantur. p. 137.
§. II. Ex occasione, litteraturae Atticae ex vasis Mastrillianis specimina proferuntur. Item formulae (ὁ δεῖνα καλὸς) detecta in iisdem, ante hac irreperta in aliis monumentis vestigia. p. 138. col. I.
Adnot. IV. In exemplum inscriptionum capitibus imminentium, marmor pulcherrimum anaglyptum describitur. p. 138. col. 2.
Adnot. VI. Quis Πυριλάμπους Δῆμος apud Aristophanem & Eupolim fuerit. p. 139.
COMMENTARIVS AD AEREA DVO HERACLEA PSEPHISMATA.
PROLOQVIVM. I. Operis partitio. Quae sit his tabulis subjecta materies. Ad quamnam veterum monumentorum classem referri possint. p. 140. II. Quo hae duae tabulae sint valiturae. p. 141. III. Nostrae hujus operae difficultas, tum ex peregrinitate verborum, tum ex argumento tabularum orta. Ib.
Adnot. 2. Quid Glossae? Earum Scriptores maxima ex parte deperditi. Γλῶσσαι Ἰταλιωτικαὶ aut Ἰταλιώτιδες quid? Hesychii Glossarium quantilibet pretii. p. 142.
FRAGMENTVM BRITANNICVM Inscriptionis Graecae Heracliensis cum Cl. V. Mich. Maittaire notis, nostrisque animadversionibus exhibitum. p. 145.
Adnot. 10. De mensis Apellaei veriloquio. Ἀπελλαὶ & ἀπελλάζειν quid Laconibus fuerint, & unde dicta videantur. p. 147.
Adnot. 12. EXERCITATIO de duplici ἐπισήμων (*notarum*) genere, quae nominibus quorumdam magistratuum Heracliensium in his tabulis praeponuntur.
§. 1. Plutarchi Lycurgo medicae admoventur manus, & lux ingens affunditur. p. 148. col. I.
§. 2. Quid ex recitatis Rhetrae verbis derivari ad propositam quaestionem possit. Quid obae La-

Laconibus fuerint, ex Lycurgi atque Romuli institutis inter se comparatis ostenditur. *p.* 149. *col.* 1.

§. 3. Ad propositae quaestionis solutionem proceditur. *Ib.*

§. 4. Vetus Hermarum in templis domorumque vestibulis depactorum consuetudo. Horum origo & etymologia; & quod Deorum omne genus exhibere nati fuerint. *Ib. col.* 2.

§. 5. Hermis huc usque descriptis insignia familiarum adpingi consuevisse, exemplo vasis Mastrilliani huc faciente docetur: eadem insignia multo saepius in signatoriis gemmis, itemque in nummis scalpi solita: atque ea demum esse, quae in his tabulis, nominibus magistratuum praeponuntur. *p.* 150. *col.* 1.

§. 6. Cl. Scip. Maffei de hisce παρασήμοις conjectiones. *Ib. col.* 2.

§. 7. De Clypeorum notis & insignibus quaedam huc attinentia delibantur. *p.* 151. *col.* 1.

Adnot. 15. In Καρύκειον, A nativa vocalis, non Eta fuit. Id tum ex origine Hebraica, tum ex Latino *Caduceum* evincitur. Id nominis ab Oriente per Etruscos (qui in Italia juris fetialis auctores) Graeci Italiotae, Latinique hauserunt. *Ib. col.* 2.

Adnot. 18. Επιστύλιον in hac Tabula de columnae capitulo videri usurpatum. *p.* 153.

Adnot. 24. CALATA COMITIA videri Romam ex Graecia Magna manasse. *p.* 154.

Adnot. 25. De ΑΛΙΑ Tarentinis tenuato locus Hesychii egregie ex his tabulis illustratur. *p.* 154.

Adnot. 26. Has Tabulas ex Commentariis, Scribae manu exaratis, fuisse totidem verbis a scalptore descriptas. *p.* 155.

Adnot. 27. Αντομος Tabulae restituitur, qui prodigialiter Antomotus & Antomontus evaserat. *Ib.*

Adnot. 30. Tabulae locus recta dictione expeditur. Παμωχεω quid. *p.* 156.

Adnot. 31. Nova vox Ηρωΐδεια ex vero explicatur. *Ib. Vide dicta in p.* 247. *col.* 2.

Adnot. 32. Quidnam Τετρακοντάπεδος Heracleae fuerit. *Ib.*

Adnot. 34. Απορροάς haud aliud esse quam distillationes aquarum. *p.* 157. *De quo vide etiam p.* 183. *col.* 1.

Adnot. 36. Quaenam pars orationis sit Ερρηγεια, & quam vim habeat. *Ib. col.* 2.

Adnot. 37. Locus Hesychii de Τετρακατίων politico corpore vindicatur & illustratur. *p.* 158.

Adnot. 38. De Schoeno agraria Heracleensium finitorum. *Ib.*

Adnot. 39. Quod Σκίρον saltum Sylvestrem significat. *p.* 159.

Adnot. 40. Ἄρρηκτος (parum intellecta vox) idem quod frangi nescius, Latinis *Infragilis. Ib.*

Adnot. 41. Τριακοντάπεδον nomen viae fuisse pedes XXX. latae. *p.* 160.

Adnot. 45. De amnis Aciris insula locus intellectu difficilis enodatur. De notione verbi προσγίνομαι. *p.* 161.

Adnot. 48. De Heracleae Phintiis pluscula scitu digna. *p.* 163. *Haec retractata vide in p.* 248. *c.* 1.

SVPERIORIS TABVLAE COMPLEMENTVM NEAPOLITANUM.

PROLOQVIVM. I. Fragmenti Britannici cum Neapolitano aptissima cohaesio certissime comprobatur. *p.* 165. II. Complementi Neapolitani argumentum. De interpretatione Latina. *p.* 167. III. MONITA De Commentario. *p.* 168.

DISQVISITIO. De eo quid sit, Ενδικάζεσθαι δίκας τετρακοσταίας, quod ver. Brit. 49. Neap. 1. legitur.

§. 1. Propositae quaestionis duplex conjecturalis solutio. *p.* 172. *col.* 1.

§. 2. Vtraque superior conjectura refellitur: Numeralia in αῖος finita quam vim habeant. *Ib. col.* 2.

§. 3. Δίκας de Poenis sive Multis crebro usurpari. Tertia conjectio de quodam usurarum genere proponitur. *p.* 173.

DISCVSSIO DE CADDICHO.

§. 1. De Caddichi (novi vocabuli) notione duplici Hesychiana. *p.* 174.

§. 2. De notione priore amplius. De capacitate Medimni, Hemiecti (quod in his Tabulis CADDICHVS dicitur) & Choenicis ex eodem Hesychio, necnon ex opusculo MS. & ex Herone: ex quibus etiam Choenicis, Cotylae & ξέστου, Modii, Semodiique amplitudo intelligitur. *p.* 175. *col.* 1.

§. 3. De Καδδίχου utriusque ab Hesychio expositi etymologia. *Ib. col.* 2.

§. 4. Vtrâ ex Hesychianis notionibus Κάδδιχος in his Tabulis accipiatur. *p.* 176.

EXERCITATIO De ANTOMI genuino significatu.

PARS PRIOR. §. 1. ΑΝΤΟΜΟΣ (Antomus) Hesychio idem qui Σκόλοψ. Duplex sicuti σκόλοπος & χάρακος, ita & Valli notio. *p.* 177. *col.* 1.

§. 2. Vtrâ notione Antomus in hisce Tabulis usurpetur. *Ib. col.* 2.

§. 3. Loca Tabularum; in quibus vox Αντομος adhiberi videtur pro uno singulari palo. *p.* 178. *col.* 1.

§. 4. Loca Tabularum in classes distincta, quae Antomum intelligi singularem Vallum vetant, ac potius eorumdem catenam fuisse adstruunt. *Ib. col.* 2.

§. 5. Antomum in Tabula II. videri fuisse genus aliquod fossae. An fossa Vallaris fuerit, quâ scilicet χαράκωμα praefodiebatur. Nihil horum fuisse. *p.* 179.

PARS ALTERA. §. 1. ANTOMVM Heracleoticum haud plane aliud fuisse quam agrarium limitem. *p.* 180. *col.* 1.

§. 2. Genera Limitum apud Scriptores Latinos: quibus paria quaedam in his Tabulis deteguntur. *Ib. col.* 2.

Adnot. 15. In portentosum τοῦ εικατιδειω vocabulum inquiritur, ac suadetur esse limitem Decumanum pedes XL. latum τοῦ εικατιπεδω duplum. *p.* 181.

§. 3. Romanos facile a Magnis Graecis hausisse disciplinae limitaris primordia; sed ea postmodum

dum ampliora feciſſe, ſimulque texiſſe verborum inexplicabilium involucris. *p.* 182. *col.* 1.
Adnot. 16. Amplius oſtenditur, Vicatideum non aliud fuiſſe quam Decumanum maximum, ex eo quod Aciri parallelus fuerit, Cardinem vero normaliter ſecuerit. *Ib. col.* 2.
Adnot. 18. Heſychii locus vindicatus & explanatus: *τοῦ* Αδήλωτος primariae duae ſignificantiae diſpares eruuntur. *p.* 183.
Scholion I. De *Τετρωιρωι* ac de plurativo *τετρωρων*. *p.* 197.
Scholion II. De eo quid ſit in aere noſtro *Διωρυξ*. *p.* 198.
Scholion III. Quid ſit *Μαστχαλα*, *p.* 199.
Scholion IV. Quid ſit ΒΥΒΛΙΑ. §. 1. Numquid hîc de *Βύβλῳ* h. e. papyro ſuſpicari liceat. *Ib. col.* 1.
§. 2. De vino Byblino Heſiodi atque Theocriti; deque ſyllabae primae vocali. *Ib. col.* 2.
§. 3. Vnde Byblinum antiquorum vinum ſibi nomen adſciverit. *p.* 200.
§. 4. Hippiae (ſive potius Hippyos) Rhegini locus ex Heſychio, Ju. Polluce, & aliis illuſtratur. Italia illa, ex qua vitis Byblia Syracuſas translata fuit, non alia quam Italia vetuſtiſſima erat. *p.* 201.
§. 5. Concluſio ſuperius dictorum. An Byblia vitis adhuc in ſupradicta regione ſuperſit. *p.* 203.
DISQVISITIO de vetere Tarentinorum, Heracleenſium, aliorumque ejus orae & Siciliae Dorienſium moneta.
§. 1. Pollucis de moneta horum populorum loca recitantur, corriguntur, & illuſtrantur. *p.* 217.
§. 2. Superior Pollucis correctio ex Diodoro apud Suidam & Nanzianzeni Scholiaſten firmatur. *p.* 218. *col.* 1.
§. 3. Ex aliquot hujus Tabulae locis oſtenditur monetam Heraclienſem nec minis nec nummis caruiſſe: quorum exploratur valor; & Pollux ſupplendo emendatur. *Ib. col.* 2.
Adnot. 17. De novo noſtrorum Heraclienſium Doriſmo in imperativi temporibus uſitato: quem & Latini expreſſerunt. *p.* 220.
Adnot. 19. De Πολιστής, deque Πόλιστος. Heſychius explicatur. De jure nexus. *p.* 222.
Adnot. 23. Inter Γειώρας Hebraicos interque Γαιώνας Heracleenſes quid ſit diſcriminis. *p.* 225.
Adnot. 35. An Lavatrinae vox contracta in *Latrina* fuerit. Varrone excuſato Nonius arguitur. *p.* 229.
DISCVSSIO de vera *τῶν Σκίρων* loci hujus acceptione, & quo a *Δρυμοῖς* diſcernantur: deque SALTVS genuina notione.
§. 1. De proprio *Δριμοῦ* ſignificatu. *p.* 232. *col.* 1.
§. 2. De diverſis *σκίρου* notionibus, quidve hîc potiſſimum notet. *Ib.*
§. 3. Quod poſterior Heſychiana *τοῦ σκίρου* expoſitio unice non tantum loco huic, ſed & fragmento Britannico congruat. *Ib. col.* 2.
§. 4. Quaenam Latinae voces *σκίρῳ* & *δρυμῷ* Tabulae hujus reſpondeant. *p.* 233.
§. V. De *τῶν Σκίρων* deque *τῶν* ⊢*αχρατηριαν* ſitu in ſacro Dionyſi agro. *p.* 234.
Adnot. 43. Rhetrae quid proprie Homero, quidve Lycurgo fuerint. His Tarentinos (quorum coloni Heraclienſes) non caruiſſe, ex Etymologo oſtenditur. *p.* 235.
EXERCITATIO de *εγκεκληθιωντι*, deque Latinorum Velitibus. Locus Tabulae difficillimus expeditur.
Adnot. 45. Quod VELITIS vox primitus quidem claſſem civium infimam notaverit: poſtea quod ex ea claſſe plurimi leviter armarentur, ad deſignandum quartum militum ordinem translata fuerit. *p.* 237.
Adnot. 49. De nominis Παμώχος, verbique Παμωχέω etymologia. *p.* 244.

CENSORVM ADPROBATIONES.

Illuſtriſſimus Dominus Canonicus D. Jacobus Fontana Sac. Theol. Magiſt. & Curiae Archiepiſcopalis Examinator Synodalis revideat, & referat. Datum Neapoli hac die 7. menſis Januarii 1754.

Julius Nicolaus Epiſcopus Arcad. Can. Dep.

EMINENTISSIME PRINCEPS.

Opus inſcriptum: *In Heracleenſes tabulas Commentarii*, ab Alexio-Symmacho Mazochio, ſtrenuo inacceſſarum antiquitatum exploratore, concinnatum, digniſſimum publica luce cenſeo; non tam quod in eo nuſquam in ratas Chriſtianae religionis ſententias offenditur, quam quod nemo ab ejus lectione non diſceſſurus ſit eruditior.

E. T.

Humill. Obſequentiſs. & Addictiſs.
Can. Jacobus Fontana.

Attenta relatione Domini reviſoris imprimatur.

Julius Nicolaus Epiſcopus Arcad. Can. Dep.

Do-

Dominus D. Ignatius della Calce professor hujus Regiae Universitatis Studiorum revideat, & in scriptis referat.

Nicolaus de Rosa Episc. Put. Cap. Maj.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. DOMINE

ALexii-Symmachi Mazochii doctissimâ in Tabulas Heracleenses lucubratione adeo non Regni jura laeduntur ; ut potius, quemadmodum Italiae pars (id quod praestantissimus Auctor luculentissime docet) Pythagorae disciplinis exculta, non ex finium, sed doctrinarum magnitudine MAGNA GRAECIA appellata fuit : ita prorsus Regnum Neapolitanum tanti viri eruditione ornatum praeclaro MAGNI cognomine donari posse videatur.

Tibi, Illustriss. & Reverendiss. Domine,

Obsequentiss. & Addictiss.
Ignatius Calcius.

Viso retroscripto suae Regalis Majestatis sub die 21. currentis mensis, & anni, ac relatione Reverendi D. Ignatii della Calce de commissione Reverendi Regii Cappellani Majoris, ordine praefatae Regalis Majestatis.

Regalis Camera S. Clarae providet, decernit atque mandat, quod imprimatur cum inserta forma praesentis supplicis libelli, ac approbationis dicti Reverendi Revisoris; verum in publicatione servetur Regia Pragmatica. Hoc suum.

CASTAGNOLA. FRAGGIANNI. GAETA. PORCINARI.

Illustris Marchio Danza Praes. S. R. C. tempore subscriptionis impeditus.

Reg. fol. 69.

Caruli.

Athanasius.

ERATA QVAEDAM.

Pag. 21. Adnot. 21. *illustrius* cor. *illustriore*.
pag. 21. Adnot. (*) v. 5. cor. *plura ... inedita*.
pag. 43. num. 12. *Lucianae* cor. *Lucaniae*.
pag. 44. v. 10. *totam* cor. *tota*.
pag. 107. v. 28. *Molossi exitum* cor. *post Molossi exitum*.
pag. 155. col. 1. v. 5. χωρος cor. χωρως.
pag. 176. adn. 6. col. 2. v. 2. dele τὰ *fuit*.

In fine operis plenior mendarum elenchus dabitur ; sicuti & recensio totius editionis hujus, quaeve alicubi mutanda, alibi fortassis addenda sint.

COM-

COMMENTARIORVM AD HERACLEOTICAS TABVLAS

PROLOGVS

Quo repertarum tabularum hiſtoria continetur: de fragmento Anglicano, cum una ex his tabulis coaleſcente, agitur; & qua induſtria excepta ex his tabulis exemplaria quam ſimillima fuerint: ſeries totius Commentarii exponitur.

I
Erutarum tabularum notitia.

ARITIMA in ora Lucaniae, quam Sinum Tarentinum vocant, inter *Acirim* [vulgo *Agri*] atque *Sirim* [hodie *Lo Sinno*] duos celebres amnes, quidam torrens decurrit, quem antiqui *Acalandrum* (1) vocitabant, nunc vero *Salandra* aut *Salandrella* nuncupatur: at eumdem, qua parte per agrum Piſticianum labitur, Piſticiani cives *Cavonem* appellant. Ergo in iſtius *Cavonis* alveo intra Piſticii territorium, medio fere inter Piſticium & mare intervallo aeneae duae tabellae ante hos viginti annos repertae fuerunt, Ad Piſticium quod attinet, id

A fre-

(1) De *Acalandro* quatuor notanda. I. Nominis ſimilitudo fateri cogit, non differre ab hodierno *Salandra*. Sic enim in mediterraneis id fluentum dicitur prope vicum *Salandra*: at idem ubi ad mare accedit, *Salandrella* vocari ſolet. II. Plinio neutrius, Straboni eſt maſculini generis: certe quia amnium nomina antiquis ut adjectiva uſurpantur. Nam Strabo ad ποταμὸν refert (τὸν Ακάλανδρον, inquit, ποταμὸν) Plinius vero ad *Flumen: Flumina*, inquit, *Acalan-*

frequens in Lucania oppidum eſt, & Excellentiſs. Comitis Acerrarum pervetus feudum, quod ab laeva ante dicti torrentis ripa non longe abeſt. A Piſticio vero ubi ortum brumalem verſus ad quatuor paullo plus millia paſſuum proceſſeris, ad dextram ſupra ſcripti torrentis ripam occurret locus, cui nunc nomen *Luce*: qui locus vico diruto, cui nomen *Andriace* fuit, proximus eſt, idemque a Piſticio milliaribus plus quatuor, a mari quinque removetur, a *Turri maris* [ubi Metapontum ſtetiſſe volunt] octo aut amplius, totidem ferme a *Policoro* [ubi Heraclea fuit] milliariis disjunctum. Is igitur locus, qui ut ante dixi a *Luce* nomen invenit, duo haec aera in lucem unico prope partu protulit. Nec me poenitet detectarum inſcriptionum locum ſubtilius deſignaſſe, propterea quod inde lumen aliquod tum agro Heracleotico, tum hiſce duabus tabellis aſpergi poſſe confidam. Neque nos aliter, quam horum intervallorum ductu & indiciis, locum ipſum inventionis in Magnae Graeciae tabula expreſſimus.

2. Itaque menſe Februario anni CIƆIƆCCXXXII. is, de quo ante diximus, torrens poſtquam pleno alveo diutius decurriſſet, ubi primum exaruit, forte accidit, ut quodam (2) aratore per limum tunc molliorem, quem torrens reliquerat, boves prae ſe agente, in ipſius alvei trajectu quadrupedis unius ungulae ad ſolidum neſcio quid offenderint, ex eaque impactione tinnitus, cujuſmodi aera percuſſa reddunt, exauditus fuerit. Ergo ex eo ſonoris indicio effoſſae in eo loco tabulae duae fuerunt: niſi quod ex his gemellis, quae ὀπιςόγραφος eſt, atque ex una parte Graece, ex altera Latine inſcripta viſitur, illa in dias luminis auras prodire occupavit prior: quam proinde, jure τῶν πρωτοτόκων [*primo-genitorum*] fraudare veriti, priorem in hiſce commentariis procedere juſſimus, eique honoris cauſa ſororem alteram, aliquanto (3) poſt editam, ita de via decedere, ut pone priorem ſecunda incederet.

3. His accedit, quod etſi par propemodum utriuſque gemellae ſtatura & habitus eſt, tamen primo-genita hoc etiam praeſtat alteri, quod & pauxillo longior, & habitior eſt ſorore ſua. Nam quae prior lucem vitalem experta fuit, ea palmos Neapolitanos quatuor, uncias decem longa eſt, lata palmum unum, uncias paullo plus quinque: dum interim altera in longum ſupra palmos quatuor non niſi uncias circiter octo numerat, in latum vero ſupra palmum unum uncias admodum quinque. Poſtremo utriuſque craſſitudo tertiam unciae partem prope ſed non plane aequat, ſed ita ut hac quoque parte prior eſſe pauxillo craſſior videatur.

4. Id

landrum, *Caſventum*. III. Acalandri alveum Plinius Aciri βορειότερον (*magis boreum*) habuiſſe videtur: at Strabo (ubi de Alexandro Epirota) eumdem longius meridiem verſus viſus fuit removiſſe, ac Thuriis admoviſſe. Quod alterum Dominus *de l'Isle* in ſua Italiae antiquae tabula ſecutus fuit. Verum cum *Salandrella* inter Acirim atque Sirim ad mare feratur; non eſt dubium, quin is vere ſitus *Acalandri* (poſtea *Salandrae* dicti) fuerit. Nec difficile mihi eſſet hunc Acalandri poſitum cum Strabone conciliare. IV. Acalandrum Plinius inter *Flumina*, ſicuti & Strabo inter ποταμοὺς retulerunt; cum tamen hodiernus *Salandra*, ſive *Salandrella* ſaepe ſiccetur. Verum (ut omittam *Fluminis* & ποταμοῦ vocabula antiquis latiore ambitu interdum uſurpata) non eſt difficile, veterem perennem Acalandri fontem caſu aliquo caecum aliquando evaſiſſe.

(2) Ei aratori nomen *Marcello Lemmae* fuit, ante hos circiter duos annos e vivis ſublato.

(3) Tabellam alteram ex una tantum parte inſcriptam viginti ferme poſt priorem diebus ſub initia Quadrageſimae menſe Martio erutam fuiſſe, narravit mihi Franciſcus Ant. Falconius Piſticianus Presbyter honeſtiſſimus: ex cujus ore haec tota inventionis notitia maximam partem excepta fuit. Nec tam ea ſonitûs ullius indicio inventa eſt, quam ſtudio, uti fit, antiqua cimelia reperiundi, proxime repertis ſimilia.

4. Id porro unum ex hac laetitia decesserat, quod utramque pulcherrimarum sororum mancam, laeva invidente Lucina, prorepsisse in lucem dolebamus. Sed hoc interest, quod natu prior superne, minor inferne detruncata visebatur. Verum hac quoque parte [in qua rei caput est] priori felicior fortuna arrisit, quae natalium vitium casu benigniore reparavit: de quo jam est dicendum.

II
De fragmento Britannico: cujus ope tabellae prioris Heracleoticae utraque pagina restituitur.

5. ET adhuc de vitio feturae cruciabamur; cum ecce Excellentissimus vir Carolus Guevara Eques Hierosolymitanus e Bovinensium Ducibus [de cujus ingenio, doctrina, comitate, modestia erit forsan alibi dicendi locus] qui eas tabulas ab hinc quatuor annos adeptus bono rei litterariae fuerat, indicio sibi ab V. Cl. Scipione Maffeio Marchione [tomo III. Observat. litterar.] facto, fragmentum ejusdem generis aereum in Anglia exstare, ac de eo libellum a Cl.Maittaire conscriptum prodiisse comperit. Quo comperto, Eques nulla interposita mora Maittaire librum afferri sibi ex Anglia curavit. Fragmentum illud in Italia vir generosus Brianus Fairfax, Armiger Anglus, circa annum [quantum ex Maittairi libro augurari licet] 1735. coemerat: quod Fairfaxius in patriam redux, petenti Michaeli Maittairo, maximi in Graecas litteras meriti, describendum atque illustrandum permisit. Et Anglicum quidem fragmentum, haud secus ac nostra tabella prior, ex utraque parte litteratum est, verum hinc Graece, illinc Latine: tametsi nihil cum Graecis Latina paginae alterius commune habent. Adhaec tam Anglici quam Neapolitani fragmenti [sive Graecam paginam sive Latinam spectes] idem est ingenium & scriptura, par stylus ac dialectus; imo & argumentum plane idem; utrumque enim de Dionysii sive Liberi Patris agro loquitur. Hoc tamen excruciabat, quod nec Britannica tabula cum Neapolitana priore [ad quam unice spectare licebat, utpote utrinque scriptam] nec Neapolitana prior cum Britannica necti posse videbatur, ita ut ex duabus continuus tenor & continentia lectionis exsisteret. Itaque primum suspicio fuit, duo ista epigrammatum frusta [Britannicum scilicet ac Neapolitanum] ejusdem quidem inscriptionis membra esse, non continua tamen, sed intermediis amissis, ab se invicem interrupta.

6. Verum non diu eo in errore versatis, tandem apparuit, inter Britannicum atque nostrum segmentum admodum pauca fuisse, quae fracturae vi quondam utrinque dissiluerant. Idque usque adeo certum videbatur, ut cum Britannici exempli limbum imum cum Neapolitani initio comparassemus, dimidiata aliquot elementa in Anglicano observarentur, quae in Neapolitano perficiebantur: voculas vero admodum paucas dissultu metalli deperiisse appareret, quas supplere ex ingenio necessum fuit, ductu tamen & arbitratu sententiae. Quod modo dixi, id de utraque pagina, tam quae Graece quam quae Latine inscripta erat, intelligi volo. Eo supplemento ferruminatis fragmentis, una exstitit

tit integra tabula, ſane quam longiſſima: cujus tamen plus quadrantem Britanni poſſident, Neapolitani dodrantem non integrum.

7. Verum hoc inter utramque paginam intereſt, quod Graeca inſcriptio, quae ex utroque fragmento coaleſcit, prorſus abſoluta exſiſtat (4): at quae in averſa utriuſque fragmenti parte Latina inſcriptio legitur, quia eam non una ſed plures tabulae complectebantur, quod nunc ſupereſt, partem tantum inſcriptionis longiſſimae continet, qua quidam pandectes legum pertexebatur, inſcriptione Graeca recentior. Et hujus quidem πανδέκτε ſive *Digeſti* verſus 75. Britannicum fragmentum complectitur: at noſtrum novem ſupra octoginta admetitur, multo plures daturum, ſi totam paginam ſcalptor exaraſſet, quae in fine vacat.

III

De fruſti Anglicani fato & ejus variis editionibus.

8. JAm vero Britannicum tabellae Heracleoticae membrum ſtatim ac cura Cl. Maittairi anno 1736. prodiit in lucem; orbem litterarium in ſui admirationem convertit. Nam illud biennio poſt clariſs. ICtus & Academiae Juliae anteceſſor Franc. Carolus Conradus in lib. III. Parergor. (quem anno 1738. Helmſtadii edidit) pag. 350. intulit, non ſine luculentis ad Latinam poſticae partis inſcriptionem animadverſionibus; ac paullo poſt Ill. Marchio Maffeius in tom. III. Obſervationum litter. cum paraphraſi Italica & adnotatis quibusdam inſeruit, idque poſtea in Muſeo Veronenſi repetitum dedit. Ejusdem ſegmenti utrinque litterati exemplum Cl. Muratorius (jam antea a Franciſco Ficoronio ἀρχαιολόγῳ Romano, tunc aeris illius domino, adeptus) poſtea anno 1740. in tomum alterum Theſauri inſcriptionum importavit pag. DLXXXII. Ibi Muratorius inſcriptioni Latinae, quam Graecae praepoſuit, haec ſubnotavit: *Fragmentum ante paucos annos effoſſum, caro emptum, intulit in ſuum Muſeum Franc. Ficoronius . . . Pondus Librar.* LVII. (5) *Romanar. aequat.* Ac poſt pauca de argumento monumenti ſubjecta, addit: *Poſtquam haec ſcripſeram, intellexi, aeneam hanc tabulam emigraſſe in magnam Britanniam, ejuſque inſcriptionem publici juris factam a Cl. Mattaire. Nuper etiam eamdem recudit Cl. V. Scipio Maffeius Marchio tom. 3. Obſerv. litterar.*

9. Ex his autem notitiis ſimul collatis perſpicitur, fragmentum his gradibus in Britanniam perveniſſe. Videtur enim fragmen illud ſub idem, quo aera noſtra, tempus ruſticus aliquis clanculum effodiſſe, ac primo, uti fit, alicui ex circumforaneis ſcrutariis venumdediſſe: mox circitor iſte Romam allatum venale poſuiſſe, ac Ficoronio plus offerenti accepta pecunia permutaſſe. Quae ſint poſtea ſecuta, ex Maittaire diſcimus. Nam Fairfaxius anno 1735. illud mercatus, paullo poſt Maittairo illuſtrandum tradidit, a quo ſtatim anno 1736. evulgatum fuit. Habes de fruſti Anglicani fato: de duabus Neapolitanis tabulis nunc videamus.

De

(4) Ejus inſcriptionis initium in aere Anglicano perſcribitur, in noſtro finis: quae quidem univerſa inſcriptio ex verſibus prope ducentis conſtat, quorum octo & quadraginta in Britannico ſunt, in Neapolitano triginta novem ſupra centum.

(5) At hujus ipſius Graeco-latini aeris Britannici pars altera major, quam Guevara poſſidet, libris Romanis hodiernis (ad quae pondera Neapolitana reduxi) plus centum ac duodecim gravis eſt. Sicuti & tabella Guevariana altera, ex una tantum parte perſcripta, pondus librarum Romanarum centum ac ſeptem exſuperat.

IV

De duarum tabularum Neapol. benigniore fortuna.

10. AT aera Neapolitana duo, quod, poſt ſedecim annos quam emerſerant, poſtremo divini Numinis beneficio Excellentiſs. Caroli Guevarae Equitis Hieroſ. peculio quaeſita fuiſſent, id vero maximo cum univerſi litteratorum ſenatûs gaudio exceptum fuit. Nam praeclare ſane cum hiſce duabus gemellis actum, nemo non videt eorum, qui noſtrum Guevaram norunt: qui liberali ambas hoſpitio dignatus, nullam priorem cogitationem admiſit, nullam pari conſtantia fovit implevitque, quam ut ambas omni officiorum genere ornaret atque amplificaret. Vtinam parem fortunam eximia quaeque antiquitatis monumenta nanciſcerentur.

11. Jam vero Guevara noſter ea cimelia duo ſplendidiſſima adeptus, quae & auro contra non cara, & quovis Principe potentiſſimo digna duceret, eadem Regi ſuo CAROLO, harum lautitiarum, quibus ceteroqui ſupra omnes principes affluit, cupidiſſimo, ſe dono daturum conſtituit: verum non ante daturum, quam gemellae ſorores ab omni parte pro viribus cohoneſtatae, & adjuncto qualicumque commentario comite, dignae viderentur, quae in Regium Cimeliarchium cum quodam veluti apparatu ſpecieque triumphi procederent.

V

In tabulis deſcribendis pluſquam anxia diligentia.

12. ERgo Eques toties a me laudatus, ſtatim atque inaeſtimabilem theſaurum ſui juris feciſſet, tres in iis conſpicatus inſcriptiones (nam tabula prior, ut ſaepe dixi, utrinque perſcripta erat) curam nullam priorem habuit, quam ut omnes manu ſua deſcriberet. Id quidem in Graeca poſteriore & in Latina (quas ambas dens vetuſtatis mollius appetiverat) quam breviſſimo tempore eſt aſſecutus. At in Graeca priore arduum, ſupra quam dici poteſt, opus fuit; quippe quae confertiſſimis ac fugientibus plerumque litteris exarata cernitur; ac praeterea maxima ſui parte ex metalli ἀναβράσει & ejuſmodi excreſcentia, qualem in nummis quam ſaepiſſime cernimus, prorſus ἀνερμήνευτος & conclamatae lectionis videbatur. Tamen Eques pervicit omnia qua miro oculorum ac mentis acumine, qua dexteritate & induſtria.

13. Cum autem Graecae veteres inſcriptiones unico contextu, ſine ullo prorſus vocum ſingularum intervallo exarentur; poſtquam ſingula deſcripta fuiſſent, tum laborem redintegrari neceſſe fuit. Nam eorum quae tranſcripta fuerant, voces ſingulas a ſe invicem divelli oportuit; ita ut conſtaret ſententia. Itaque collatis operis, dum ego deſcripti exempli contextum in ſingulas voces conciderem, Guevara interim oculatiſſimus aera ipſa exoleta conferret; ubicumque ſententia nulla conveniens exſculpi poterat, ibi litteram unam cum alia ſimili fuiſſe in deſcribendo commutatam apparuit. Quoties certe ſententia aliud, quam quod ſcriptum fuerat, requirere videbatur, toties ita prorſus, uti con-

jeceram,

jeceram, in aere fuisse compertum fuit. Quae textus omnimoda restitutio quanti laboris in Graeca priore fuerit, iis solum constabit, qui in archetypo ipso experiri voluerint, quid in tabellae prioris Graeca epigraphe perlegenda Marte suo valeant. Oedipo haud dubie opus esse dicent. At iidem si quamlibet exempli particulam cum aere comparaverint, tum demum ex post facto fateri, ita prorsus in aere signatum esse, vel jurati cogentur.

VI

In exemplis ita conficiendis, ut ea quam simillima ac plane αὐτότατα *archetypis viderentur, ingeniosum excogitatum.*

14. ADhuc in his eramus, cum de antiquissimae earum tabularum scripturae tum Graecae tum Latinae specimine aliquo quam accuratissimo lectori exhibendo cura subiit: nam praemisso scalpturae specimine, cetera postmodum formis typographicis pro more exprimere proclive erat. At ecce tibi Guevarae novum opus in mentem venit. Nempe in id conniti se velle dixit, ut hae tabellae duae (re tamen vera tres, quippe prior utrinque scripta exstat) ita in aes inciderentur, ut non tantum in exemplis inde expressis eadem ipsa archetyporum magnitudo & modus, sed & plane eadem characterum singulorum atque apicum vel minutissimorum forma cerneretur; ita ut qui exempla prelo impressa haberet, non modo quam simillima archetypis, verum & αὐτότατα (*ipsissima*) adipisceretur. Quo id valiturum sit, infra explicabitur. Interim qua id arte sit assecutus, paucis exponam.

15. Jam primum inscriptiones singulas typis exprimendas in terna segmenta se partiturum constituit, sed ita ut, qui segmenta simul nectere vellet, id facillime posset. Opus vero ipsum hac methodo operas suas aggredi jussit. Prelo jam antea parato primorem tertiam aeris archetypi partem supponi curavit (ita ut ceterae partes duae extra prelum exstarent) tum huic aeris segmento quoddam sequax ac docile chartae quam selectissimae genus leviter madefactum imponi, chartae vero ipsi coactilia quam mollissima superne sterni, ad extremum cochlearum ope superiorem preli tabulam quam artissime adstringi jussit. Cetera missa facio, quae ad subtiliorem operis accurationem spectant. Ergo ubi dies aliquot charta sub prelo compressa, jam vi nisuque pressurae in quoslibet quamvis subtilissimos characterum sulcos sese intime insinuaverat; cum tandem e prelo educebatur, eadem sulcorum vestigia, quae in aere essent, signata exhibebat. Verum qua cautione opus fuerit, ne charta, ubi extracta esset, arescendo luxaretur, contraheretur aut rugas ageret, longum est exponere. Prae ceteris profuit chartae, ubi prela evasit, extremos margines quaquaversum ope tenuissimi glutini in tabella firmare; qua ita coerceretur, ne arescendo vitium faceret. Vbi charta exaruisset, eadem cupreae tabellae applicita, docebat scalptorem, quae vestigia in cupro incidendo secuturus esset. Neque hunc offendebat, quod quasdam abolitas aut fugientes litteras, aut earum partes exprimere charta nequivisset: nam archetypi inspectio perpetua facile monebat artificem, quas alicubi litteras aut litterarum vel subti-

lissimos

lissimos apices suppleri oporteret; praesertim cum in re praesenti assidue Guevara insisteret, exactor operis strenuiss. ac subtilissimus. Hac via ac methodo singula inscriptionum segmenta in aes incisa fuerunt.

VII

Quo ea tanta in exprimendis exemplis accuratio valeat.

16. DIxerit aliquis, hanc nimis morosam videri diligentiam, qua supersederi sine ulla noxa potuisset. Possem hoc factum aliorum exemplis tueri. Jampridem enim Florentini integrum Virgilii codicem Medicaeum cum eadem plane membranarum orthographia & scripturae imitatione ediderunt: pro quo iis grates ingentes aguntur. Verum quid hac responsione utor, cum suppeditet altera plausibilior? Nam quid rogo necesse fuit, Horatium, Virgiliumque (nam Maroni etiam nunc prela insudant) aereis tabellis impressos obtrudi lectoribus, & conquiri undique nomina subscriptorum, nisi ut lautioribus ea pecuniae vis emungatur, qua non unum armarium libris utilissimis suffarcinare potuissent? Et tamen editiones istae perdite requiruntur. Verum omissis hisce lautitiarum exemplis; quas Guevarae industria utilitates afferat, paucissimis exsequar.

17. Ac primum Heracleotico fragmento, quod a Ficoronii museo in Britanniam enavigavit, quid acciderit, dicam. Nam tum Ficoronii exempla, quae ad Muratorium ipse submisit, tum edita a Maittaire Graece doctissimo, ac postmodum a Cl. Maffeio (qui & ipse tabellam viderat, & apographum ex ea exceperat) mendis quam plurimis scatent, quae suo loco producentur. Nec aliter fieri potuit in tam longis ac difficilibus epigrammatibus. At exempla, quae nunc post tam anxiam subtilitatem lectori traduntur, non tantum ab omni vel minimae mendae suspicione equidem libero, sed praestare audeo, nullâ vel minutissimâ κεραίᾳ, apice nullo quamvis visum effugiente, exemplaria ab autographis dissidere; ac ne latum quidem, non dico unguem sed capillum, una ab alteris discrepare. Ergo criticam nationem sese posthac in epigrammatis istis sese excruciare, ut ingenio suo procudant lectiones alias, quam quas hic habent, veto. Nam quovis deposito pignore decertamus, nusquam aliter, quam quo modo in impressis prelo tabulis exhibetur, in aere scriptum, idque non modo littera sed ne apice minus.

18. Deinde harum tabularum scriptura, praesertim Graeca, plane singularis est, quae & novos characteres offert, & consuetorum elementorum formam insolitam: ut interim alia scripturae accidentia taceam. Cumque hujus scripturae specimen nondum neque Montfauconii Palaeographia, nec alii id genus libri contemplandum proposuerint; an non praeclarum fuit, integrarum tabularum quam simillima exemplaria lectori cupido repraesentari?

19. Postremo [ut ceteras opportunitates praeteream] si quis posthac in Graecam aliquam Magnae Graeciae sive aeneam sive marmoream tabellam inciderit, simili scripturae genere exaratam, quae tamen notas aetatis forte fortuna gerat; tum erit unicuique proclive parem tabulis

nostris

noſtris antiquitatem tribuere: quam iis nunc certo aſſignare nequivimus, quippe omni prorſus nota aut indicio temporum deſtitutis.

VIII

Series ſcriptionis hujus.

20. IN tres aut quatuor commentarios totum hoc quodcumque eſt operis tribuemus. Praeibit *Commentarius prodromus* in Graecos titulos duos, complectens Diatribas plures. I. Earum prima erit De Magna ſive Majore Graecia, ejuſque finibus, originatione nominis, de urbium catalogo, de diverſa ejus Graeciae fortuna, aliiſque id genus pro re nata in calamum incurrentibus. II. Sequetur altera De Heracleae originibus, deque harum tabularum Doriſmo. III. Tum tertia, quâ aetatis harum inſcriptionum παχυτέρα quaedam conjectio continetur. IV. Deinde quarta de earumdem forma litterarum, novis litteris, novis vocabulis, noviſque Doriſmis. V. Poſtrema Diatriba harum inſcriptionum voces notabiliores aut difficiliores κατὰ ςοιχεῖον enarratas, ſive Lexicon Heracleoticum complectetur.

21. Commentarius alter prioris tabellae Graecam inſcriptionem integram ex ſegmentis Britannico & Neapolitano conſolidatam exhibebit, mox & alterius tabellae Graecam alteram inſcriptionem dabit: utramque vero cum interpretatione, qualem in rebus tam ſalebroſis potuimus cudere, & cum animadverſionibus aliquot.

22. Pari modo deinde praecedet in Latinam epigraphen Commentarius prodromus: quem ſequetur exegeticus Commentarius, qui Inſcriptionem Latinam ex ſegmentis Britannico & Neapolitano coaleſcentem [ne ſic quidem integram tamen] repraeſentabit non ſine adnotationibus.

23. Hoc filum ſcriptionis hujus mihi futurum videtur. Tametſi nolo me ulla praeſcripti ordinis lege adſtringere. Nam quemadmodum nonnulli in diem vivunt, ſecuri de craſtino; ſic ego ſollemne hoc ſemper habui, in diem ſcribere, ac ſingula quaeque pittacia, adhuc atramento madentia, mandare typographicis prelis. Quo fit ut in decurſu operis novarum rerum occaſiones nonnumquam oboriantur, quae a praeſcripto filo deflectere interdum cogant.

24. Illud aegre eſt, quod hic commentarius diutiſſime a me quamvis invito dilatus, nunc poſtremo ſuſcipitur alieniſſimo tempore; nimirum jam aetate devexa, ac praeterea lapſis morbi perpetuitate viribus. His illud acceſſit ad ultimum, quod me plane eradicavit; quod in ipſo hoc operis veſtibulo, is quem ſaepe nominavi, quique me ad hanc ſcriptionem ſua auctoritate compulit, Carolus Guevara, vir tum ſtudiorum communione, tum ſingulari morum ſuavitate, atque acceptis ab eo beneficiis mihi ſupra ceteros mortalium conjunctiſſimus, is inquam haudquaquam ferendum ſui deſiderium mihi propediem eſt relicturus. Quippe is ab REGE noſtro optimo & clementiſſimo, acerrimoque virorum aeſtimatore, Orator in Luſitanicam Regiam deſignatus, vaſis jam conclamatis, Vlyſſiponem cogitat. Quem DEVS OPT. MAX. ſecunda navigatione uſum, diu ſervet incolumem, aeternumque fortunet.

COM-

COMMENTARIVS PRODROMVS

AD GRAECA DVO ITALICAE HERACLEAE PSEPHISMATA

DIATRIBA I.

De Magnae Graeciae finibus & appellationis hujus caufis.

FInis non fit, fi Magnae Graeciae univerfa abfoluto commentario perfequi velim. Non is mihi animus, fed ea tantum de amplitudine, de nominis origine ac rationibus, deque varia fortuna tangere, quae five aliorum curas effugerunt, five non fuerunt fatis accurate tradita: quod impofito mihi tabularum Heracleoticarum penfo haud inutile futurum auguror.

CAPVT I.

Quando primum Graeciae Magnae nomen audiri coeperit; & quamdiu perduraverit.

DE *Graeciae Magnae* ἐπικλήσει nihil antiquius aut illuftrius loco Polybii eximio potui reperire: quem locum fi, qui de Graecia Magna egerunt animadvertiffent, paullo caftigatiora de ea protuliffent. Hic igitur lib. II. [pag. 175. edit. Amftel. 1670.] cum in eo efset, ut Achaeorum πολιτείαν magna apud Graecos omnes in exiftimatione virtutis, juftitiae, probitatis fuiffe oftenderet, incipit ejus pervulgatae opinionis fpecimina in medium afferre: quorum hoc primum proponit. Καθ' ὃς γὰρ καιροὺς ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν τόποις, κατὰ τὴν ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΟΜΕΝΗΝ, ἐνέπρησε (1) τὰ συνέδρια τῶν Πυθαγοραίων, &c. *Quo* (2) *tempore in illa parte Italiae, quam MAGNAM GRAECIAM TVNC VOCABANT, Pythagoreorum collegia funt incenfa; motu rerum, ficuti par eft, mox coorto in civitatibus, quarum fingulae viros principes fuae reipublicae adeo inopinato cafu amiferunt; contigit, ut quae funt in illa*

(1) Viri docti ad hunc locum mallent ἐνέπρησαν. Quod non improbo, maxime ob eam caufam, quod huic Noftro plurima eft cum ftylo N. T. affinitas. Atqui in N. Foedere nihil ufitatius, quam ut, fine ullo nominativo regente, verbum plurali tertiâ ufurpetur, ut *Neq. accendunt lucernam*. Tamen fiquid mutandum fit; magis eft, ut adjiciatur auctor facinoris, qui Cylo fuit, ut infra Adnot. 5. oftendimus: cujus nomen hic forfitan excidit, cum fcriptum antea fuiffet, Κύλων ἐνέπρησε τὰ συνέδρια. Quae fi fine libris, audacior adjectio vifa fuerit; tum nulla nec additione, nec mutatione facta, tantum ἐμπρήθω (quod verbum nufquam nifi activo fenfu reperitur) hîc uti neutrum erit accipiendum. *Quando*, inquit, *fynedria conflagrarunt*. Activa verba ubinam, rogo, apud Graecos non neutro fignificatu occurrunt?

(2) Ex Ifaaci Cafauboni interpretatione funt, quae fequuntur: quam de fententia magis, quam de verbis fingulis exprimendis anxiam effe auctor fuus voluit. Nonnullis tamen locis pauca refinxi.

orâ Graecae originis urbes , caede , seditione & tumultu omnifariam complerentur . Tum igitur cum plerique omnes Graeci legatos suos ad conciliandam pacem eo mitterent ; unius tamen populi Achaeorum fide ac consiliis civitates usae sunt ad malorum praesentium depulsionem . Neque vero ea dumtaxat tempestate Achaeorum instituta probare se ostenderunt ; sed etiam aliquanto post communi omnes consensu formam reipublicae illorum imitari decreverunt , hortatique sese invicem Crotoniatae , Sybaritae , Cauloniatae , unanimes IOVI HOMORIO aedem ponunt , & locum in eo ad conventus agendos & concilia communia habenda : deinde mores legesque Achaeorum (3) *addiscunt , illisque uti in administratione rei suae publicae instituunt . Nam quod postea mutaverint , non voluntate ipsorum factum , sed necessitate sunt coacti ; cum ejus rei facultatem ipsis adimeret partim Dionysii Syracusani dominatus , partim circumjacentium Barbarorum praevalens potentia* . Quod de Dionysio Syracusano tangitur, id potes ex Diodoro (4) accuratius narrante, sicuti & ex Iustino aliisque cognoscere.

In Polybiano vero quantivis pretii loco μόριον illud Τότε *tunc* [*quam*, inquit, *Magnam Graeciam TVNC vocabant*] quod Casauboni interpretatio neglexerat , magnopere notari velim . Ex ea enim particula duas temporum periodos intelligimus, unam illam qua Magnae Graeciae appellatio ut cum maxime vigebat , ore omnium usurpata : alteram qua desueverat. Prior periodus ad ea tempora pertinet , quibus Pythagoras in vivis erat, & philosophantium conventus agebat circa ducentesimum ab V.C. annum: nec enim nisi vivo ac vidente Pythagora, discipulorum collegia incensa (5) fuere . Altera ad Polybii haec scribentis aetatem [h. e.] ad circiter sexcentesimum ab V. C. annum est referenda : quo tempore jam illa regio sic vocari desierat.

Ad prius illud quod attinet, quonam articulo temporis *Magnae Graeciae* appellatio coeperit , quis nobis edisseret ? Hoc unum ex Polybio di-

(3) Cum Polybii φιλαλήθεια miraculo sit apud omnes; hic tamen inconsiderantiâ magis, aut originis trium urbium conjuratarum ignoratione errasse virum tantum putaverim. Qui si animadvertisset, Crotonis, Sybaris, Cauloniaeq. conditores fuisse Achaeos; frustra in hoc facto statuisset exemplum existimationis populorum de praeclaris Achaicae reip. institutis. Nunc cum trium illarum urbium populi ἀνέκαθεν Achaei fuerint ; quosnam, rogo, illi potissimum in constituenda rep. sibi imitandos proponerent , quam conditores suos? Et quidem Crotoniatas genere Achaeos fuisse , testatur Herodotus VIII. 47. quem locum infra Adn. 6. adscribemus. Nec secus Sybaritae , teste Aristotele : qui in V. politicorum Achaeos cum Troezeniis Sybarim condidisse scripsit , sed postea Troezenios ab Achaeis numero potioribus ejectos fuisse. Postremo eamdem & Cauloniatis originem Strabo tribuit lib. VI. *Post Sagram* , inquit (Ἀχαιῶν κτίσμα Καυλωνία) *Caulonia sequitur Achaeorum colonia*.

(4) Diodorus lib. XIV. pag. 444. post narratam Dionysii adversus Rheginos expeditionem , ac secutas anni unius inducias, sect. 91. sic pergit : *Interea Graeci accolentes oram Italiae, dum ad suos usq. fines Dionysii avaritiam processisse vident , foedere inter se icto , publicum habendo concilio locum sibi compararunt . Quo pacto & Dionysium se facile repressuros , & cum vicinis suis Lucanis , a quibus etiam bello distinebantur , signa collaturos confidebant* .

Ac mox pag. 448. ad finem prope usq. libri in Dionysii cum Graecis Ἰταλιώταις bello fere totus est : cujus belli vetera argumenta initio libri haec praemittuntur . Ὡ's Διονύσιος Ῥήγιον ἐπολιόρκησεν . Ὡς οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἕλληνες εἰς μίαν πολιτείαν συνάντες ; ἀντεπάξαντο πρὸς Διονύσιον : & quae sequuntur . Nam praestat ea quae huc pertinent , rerum capita Latine afferre . *Ut Dionysius Rhegium obsederit . Ut Graeci in Italia in unum reip. corpus coaluerint , ac Dionysio restiterint . Ut Dionysius praelio victor* CCIↃↃ *ceperit ; quos tamen sine pretio dimisit , & urbibus libere suis legibus uti permisit . Cauloniae & Hipponii excidium : quorum cives Syracusas traducti ; De expugnatione Rhegii , & urbis calamitatibus* .

Eadem & Pompeius Trogus copiose fuerat executus : ex quo Justini epitome lib. XX. cap. 1. nonnulla strictim narravit.

(5) De exitu Pythagorae videatur Laertius cap. 39. ubi inter sexcentas narrationes diversas hanc primam affert : *Considente* (Pythagora) *in domo Milonis cum sociis* (ὑπό τινος τῶν μὴ παραδοχῆς ἀξιωθέντων διὰ φθόνον ὑποπρησθῆναι τὴν οἰκίαν συνέβη &c.) *a quodam eorum, quos admitti noluisset , domus per invidiam succensa fuit . Sunt qui Crotoniatas ipsos suspicione tyrannidis id commisisse dicant . Pythagoram igitur , cum evasisset incendium , inde in agrum faba consitum pervenisse* &c.

Verum nihil magis cum Polybio facit , quam Porphyrii in vita Pythagorae narratio , quae talis est : Κύλων ἀνὴρ Κροτωνιάτης &c. *Cylo Crotoniates genere quidem , & majorum gloria opibusq. facile totius civitatis princeps erat , ceterum asperis moribus & dominandi cupidus : tum amicorum copia divitiarumq. adminiculo ad* in-

discimus, quo tempore ad Pythagoram auscultandum adolescentium concursus fiebant, cum & aliquando eorum scholae conflagrarunt, jam id regionis nomen fuisse celebratum. Quod & Valerius Max. lib. VIII. docuit, de Pythagora sic scribens: *In Italiae etiam partem, quae TVNC MAIOR GRAECIA APPELLABATVR, perrexit: in qua plurimis & opulentissimis urbibus effectus suorum studiorum adprobavit*. Cicero & alii consentiunt. Ergo aevo Pythagorae jam id nomen invaluisse, scriptores antiqui tradunt: utinam quamdudum sic antea vocata fuerit, edidissent.

Nec vero secundae periodi est notius initium. Ac mihi principio videbar suspicari posse, eam nomenclaturam centesimo post Pythagoram anno desivisse: quo tempore scilicet Herodotus apud Thurios suas historias elucubrabat. Nec enim uspiam *Magnae Graeciae*, in qua ipse morabatur, commeminit; imo totum Magnorum Graecorum σύστημα [*coalitionem*] alicubi longe diverso [6] vocabulo designat. Verum quis ignorat, argumenta ex silentio scriptorum petita nullius roboris esse? Id vero hoc magis, quod diu post Pythagorae, imo & Herodoti tempora adhuc Graecia haec Italica vocabatur *Magna*.

Nam post cladem Cannensem [quae in annum V. C. DXXXVIII. conjicitur] adhuc *Magnae Graeciae* nomen usurpabatur, uti Polybius extremo lib. III. planissime ostendit: quem locum cap. seq. producam. Sed & non diu postea anno V. C. DLIII. Sulpicium consulem ita in Campo Martio concionantem Livius XXXI. 7. facit, ut perspicue ostendat, non dum eo tempore ab ea appellatione fuisse descitum. *Nec*, inquit, *Tarentini modo, oraque illa Italiae, quam MAIOREM GRAECIAM VOCANT*, [non *vocabant* ait, uti scriptores ceteri loqui in hac re consueverunt; sed VOCANT, ut verba Sulpicio loquenti accommodaret] *ut linguam, ut nomen secutos crederes; sed Lucanus & Brutius & Samnis a nobis* [ad Pyrrhum] *tunc defecerunt*. Ergo adhuc anno, uti dixi, DLIII. ea appellatio frequentabatur.

injustitiam improbitatemq. abusus. Is, cum ceteris praeclaris rebus omnibus dignum se existimaret, tum vero longe dignissimum judicaret, qui Pythagoricae philosophiae particeps esset; accessit ad Pythagoram semetipsum depraedicans, & consuetudinem ejus expetens. At ille cum naturam moresq. hominis (φυσιογνωμονήσας) *explorasset atq. ex indiciis, quae ex habitu corporis captabat, quali ingenio esset, perspexisset; jussit ipsum abire, & suas sibi res habere. Id non mediocri dolore Cylonem affecit, quasi si contumelia notatus fuisset, virum alias satis asperum & animi impotentioris. Coactis ergo in unum amicis, Pythagoram criminari coepit, & insidias ipsi & amicis ejus parare; ac proinde, ut nonnulli referunt, Pythagorae familiares in Milonis athletae aedibus congregatos, absente tum Pythagora (nam ad Pherecydem Syrium, quo praeceptore olim usus fuerat, in Delum discesserat, ut pediculari morbo correpto adesset, curamq. sepulturae haberet) omnes igne immisso exusserunt; duobus tantum ex incendio elapsis Archippo & Lyside, ut Neanthes prodidit.* Horum pleraque ex Porphyrio Jamblichus mutuatus, Pythaghorae vitae intexuit.

Post hoc incendium Pythagoram Locros se recepisse, ex Themistii orat. IX. discimus, ubi ait, Pythagoram vitam omnem peregrinando traduxisse: *E Samo*, inquit, *propter Polycratem Crotona petiit* (ἐκ Κρότωνος δὲ εἰς Λόκρους διὰ Γύλωνα) *Crotone Locros Gylonis causa.* Quem Porphyrius & Jamblichus *Cylonem* vocarant, hunc Themistius *Gylonem*, Appuleius in Floridis *Gillum* (*Gillo*, inquit, *Crotoniensium principe*) nuncupaverunt. Verum ex Plutarcho in lib. de Stoicorum repugnantiis *Cylonis* nomen retinendum esse ajo, quo loco memoratur ὁ Πυθαγόρου ζῶντος ἐμπρησμὸς ὑπὸ τῶν Κυλωνείων, *Pythagorae vivi combustio a Cyloneis patrata.*

(6) Herodoti locus in Musa VIII. cap. 47. exstat, ubi cum Graecorum in continente morantium populos, qui pugnae ad Salaminem interfuerant, recensuisset; sic addit: Τῶν δὲ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥΤΕΩΝ οἰκημένων, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἦσαν, οἳ ἐβοήθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ, νηῒ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρὶς πυθιονίκης Φάϋλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Quae totidem verbis sic Latine reddes: *Eorum autem* (populorum) *qui EXTRA HOS* (continentis incolas) *habitant*. Vide quaeso quo pacto Herodotus Magnam Graeciam circumloquatur: cui satis fuisset sic omnia paucissimis expedire: *Ex Magna Graecia auxilio venerunt Crotoniatae*. Verum quae Herodoti sunt, recitemus: *Eorum*, inquit, *qui extra continentem morantur, soli fuere Crotoniatae, qui Graeciae* (illi veteri) *periclitanti auxilio venere navi una, cui Phayllus praeerat, qui ter Pythia vicerat. Sunt autem Crotoniatae genere Achaei.*

At non diu poſt, a primo omnium Polybio ſcribente hiſtorias eadem appellatio ſuo jam tempore memoratur abolita, ubi non niſi τότε (i. e. Pythagora philoſophante) eam appellationem uſurpatam innuit, certe quod eadem jam ſuo tempore deſiviſſet. Ergo medio inter Sulpicium conſulem & Polybium ſua ſcribentem intervallo id nomen ab uſu receſſerit neceſſe eſt. Nec aliam deſuetudinis cauſam fuiſſe putaverim, quam quod ſenſim ſine ſenſu plurimae Graecorum urbium ad finitimorum Barbarorum (maxime Lucanorum Brutiorumque) linguam & inſtituta defeciſſent. Hinc ſcriptores omnes, qui ſunt Auguſteo ſaeculo poſtea conſecuti, eam ἐπικλησίαν non ſuis, ſed praeteritis [7] temporibus tribuunt: ſane quod ipſorum aetate ea nomenclatura obſoleviſſet. Meminit quidem tanto poſtea Μεγάλης Ἑλλάδος [*Magnae Graeciae*] Clemens Alexandrinus ſic quaſi ſuo tempore adhuc id nomen ei regioni haereret. Verum is locus quorſum ſit accipiendus, a me alibi [8] excutietur.

Ex huc uſq. dictis licet colligere, quamdiu *Magnae Graeciae* appellatio uſurpata fuerit. Eam quidem ἐπικλησίαν a Pythagora ibi philoſophante fuiſſe inditam, eſt quod ſuſpicer. Verum etſi ante Pythagoram inceperit, non diu certe antea uſurpari coepta fuit. Pythagorae autem tempora ſi cum Thaletis & Anaximandri, nec non Pherecydis Syrii aetate comparentur; nae is circa ſexageſimam Olympiadem (9) in Italia demoratus reperietur, h. e. ab Vrbe condita anno circ. CCX. Eo igitur tempore jam ora Tarentina *Magnae Graeciae* ſibi nomen quaeſierat. Jam vero ante annum ab V. C. ſexcenteſimum id nomen (ut ex Polybio docui) deſierat: quod tamen anno DLIII. [ut modo ex Livio oſtendebam] adhuc in uſu erat. Ergo ejus nominis uſurpatio intra ducenteſimum ac ſexcenteſimum ab V.C. annos coerceri παχυτέρως [*craſſius*] poteſt, ita ut ferme annis quadringentis perduraviſſe videatur.

Non hic omittam, quaenam inter *Magnae* atq. *Majoris* Graeciae nomen, non tam rei quam temporum atq. ſcriptorum diſcrimina notaverim. Ac primum apud Graecos μεγάλης Ἑλλάδος, numquam μείζονος mentionem reperi: a Latinis autem modo *Magnam* modo *Majorem* vocatam

(7) A Cicerone ordiar, qui in Laelio de Pythagoreis ita ſcripſit: *Eorum, qui in hac terra* (Italia) *fuerunt, Magnam Graeciam (quae nunc quidem deleta eſt, tum florebat) inſtitutis & praeceptis ſuis erudierunt*. Suo tempore *deletam* dixit eo ſenſu, quo Strabo lib. VI. ejus Graeciae ἐκβεβαρβαρῶσθαι συμβέβηκεν ἅπαντα, *ad barbariem defeciſſe omnia* conqueritur praeter urbes pauciſſimas. At Cicero etiam *Magnae Graeciae* nomen *deletum* ſignificavit. Idem in II. de Orat. cap. 37. *Referta quondam Italia Pythagoreorum fuit, tum cum erat in hac gente Magna illa Graecia*. Et in III. c. 34. *Inſtituit ne Pythagoras totam illam veterem Italiae Graeciam, quae QVONDAM MAGNA vocitata eſt?* In duobus ultimis locis τὸ *Quondam* intermiſſionem nominis aperte declarat: & in loco poſteriore τὸ *Veterem Graeciam* eadem notione dixit, qua & apud Polybium (cujus locum ex lib. 3. extremo cap. ſeq. num. II. diſcutiam) παλαιᾶς μεγάλης Ἑλλάδος ſcriptum reperio. Huc etiam locus ex Tuſc. IV. pertinet, quem cap. ſeq. producam.

Venio ad ſcriptores alios, qui olim, non ſuo tempore, ſic dictam ſignificant. Ovidius Faſt. IV.

Itala nam tellus Graecia major erat.

Seneca ad Helviam: *Major Graecia fuit*. Strabo lib. VI. Τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ταύτην ἔλεγον. *Magnam Graeciam hanc vocabant*. Athenaeus lib. XII. Μεγάλη Ἑλλὰς ἐκλήθη &c. *Magna Graecia vocata fuit tota fere Italiae habitatio*. Syneſius ad Paeonium: *Italia quondam* (τοὺς αὐτοὺς ἔχουσα Πυθαγόρου τε ἀκουστὰς καὶ τῶν πόλεων ἁρμοστὰς, Ἑλλὰς ἡ Μεγάλη προσηγορεύετο) *cum non alios haberet civitatium moderatores, quam qui Pythagoram audiviſſent, Magna Graecia vocabatur*.

(8) Difficilem atq. αἰνιγματώδη Clementis locum infra prope finem Diatribae hujus excutiemus.

(9) Supra ceteros Pythagorae praeceptores Thales & Anaximander Mileſii, nec non Pherecydes Syrius celebrantur. Atqui Thales anno I. Olympiadis LVIII. Anaximander haud diu poſtea, Pherecydes Olympiade LX. ad plures abiiſſe traduntur. Confer Adnot. 5. ubi ex Porphyrio didicimus, Pythagora ad Pherecydem aegrotantem inviſendum profecto, Pythagorea collegia Crotone concremata a Cylone fuiſſe.

catam invenio. Deinde quia ex Latinis, qui ejus meminerunt, nemo Cicerone antiquior oftendi poteft; conjectandi locus eft, non nifi ultimis reip. Romanae temporibus *Majorem* appellari coepiffe eam, quae olim non nifi μεγάλη *Magna* appellaretur. Verum de his infra cap. 4.

CAPUT II.

De Graeciae Magnae finibus.

QUoufq. ea, quam quaerimus, Graecia pertinuerit, non una antiquorum, ficuti & recentiorum, fententia eft. I. Fuere qui eam tota Italia, aut ferme tota terminarent. II. Fuerunt alii qui huic noftrae Graeciae non totam quidem, fed tamen magnam Italiae partem tribuerent, nempe eam quae, ad orientem Solem ventumq. Vulturnum fpectans, toti ferme hodierno Regno Neapolitano refpondet. III. Quidam tantum Regni Neapolitani oram maritimam ferme totam ei impertierunt. IV. Alii non totam oram, fed ab Tarento Cumarum tenus. V. Poftremo non defuere qui eandem artiffimis limitibus continerent, ita ut totam dumtaxat oram finui Tarentino circumquaque imminentem largirentur. Sed jam fingularum finitionum auctores fuos proferamus.

I. Primae fententiae plurima funt atq. clara nomina: quorum tamen, quod parum in veris urbium originibus verfati effent, nunc friget auctoritas. Ab Ovidio ordiar: qui prope ab initio Faftorum quarti, cum *Aprilem* ab Ἀφροδίτης (*Veneris*) vocabulo derivatum contenderet; fic veriloquium iftud fuadere nititur:

Nec tibi fit mirum Graeco rem nomine dici:
Itala nam tellus GRAECIA MAIOR erat.

Quod fequentibus difitichis ita per partes demonftrare nititur, ut vix ulla relinquatur Italiae pars, quin Graecae originis fuerit. Vide fis (10) cetera. Feftus: *Major Graecia dicta eft Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt: vel quod in ea multae magnaeque civitates fuerunt ex Graecia profectae.* Adhaec ex Trogo Juftinus lib. XX. cap. I. fic de Dionyfio Syracufano refert. *Prima militia* (Dionyfii) *adverfus Graecos, qui proxima Italici maris littora tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quofque aggreditur, omnefque Graeci nominis Italiam poffidentes hoftes fibi deftinat: quae gentes non partem, fed VNIVERSAM ferme ITALIAM ea* (11) tem-

(10) Haec pone ibid. fequuntur.
Venerat Evander plena cum claffe fuorum:
Venerat Alcides, Grajus uterq. genus:
Hofpes Aventinis armentum pavit in herbis
Claviger, & tanto eft Albula pota Deo.
Dux quoq. Neritius: teftes Laeftrygones exftant,
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam moenia Tiburis udi
Stabant, Argolicae quae pofuere manus.
Venerat Atrides fatis agitatus Halefus,
A quo fe dictam terra Falifca putat.
Adjice Trojanae fuaforem Antenora pacis,
Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis & poft Antenora flammis
Attulit Aeneas in loca noftra deos.
Hujus erat Solemus Phrygia comes unus ab Ida,
A quo Sulmonis moenia nomen habent.
De hifce falfis originibus fuo loco dicam.

(11) Hoc fi quid aliud, fplendidiffimum eft mendacium. Nam Dionyfio Syracufis regnante, non aliud Graeci nominis in Italia fuit, quam quod oram maritimam Tarentini finus, & partem Inferi maris incolebat: cetera omnia tum mediterranea tum littoralia non aliud quam Barbaria mera erant, ficut & antea fuerant. Verum de his alibi.

tempeſtate occupaverant. Quod cur ita ſit, ubi (12) ſigillatim, etſi falſo, demonſtraſſet; tandem ſic initio capitis II. colligit: *Propter quod omnis illa pars Italiae* (quam ſupra *univerſam ferme Italiam* dixerat) *Major Graecia appellata eſt*. Vltimus cogat agmen Athenaeus, lib. XII. cap. V. ſic ſcribens: Διὸ καὶ μεγάλη Ἑλλὰς ἐκλήθη πᾶσα σχεδὸν ἡ κατὰ τὴν Ἰταλίαν κατοίκησις. *Quapropter Magna Graecia dicta eſt ferme omnis Italiae habitatio*. Verum hunc Dipnoſophiſtae locum ad ſolam ſinûs Tarentini oram eſſe haud dubie reſtringendum, in ora (13) pagellae oſtendimus.

II. Alteri Graeciae Magnae finitioni, qua totum ferme hodiernum Neapolitanum Regnum complecti putatur, patronum ex antiquis alium reperire non potui, quam Polybium: cujus locum, cum a nullo dum fuiſſe animadverſum repererim, hic adſcribere curae fuerit. Is igitur extremo libro III. poſt expoſitam Cannenſem cladem, utriuſq. populi fortunam eventui pugnae parem deſcribit his verbis. Βραβευθείσης δὲ τῆς μάχης τὸν προειρημένον τρόπον, ἀκόλουθον εἰλήφει τὰ ὅλα κρίσιν τοῖς ὑπ᾽ ἀμφοτέρων προσδοκωμένοις· Καρχηδόνιοι μὲν γὰρ διὰ τῆς πράξεως ταύτης παραχρῆμα τῆς μὲν λοιπῆς παλαιᾶς σχεδὸν πάσης καὶ Μεγάλης καλουμένης Ἑλλάδος ἦσαν ἐγκρατεῖς· Ταραντῖνοί τε γὰρ εὐθέως ἐνεχείριζον αὑτούς· Ἀργυριππανοὶ δὲ καὶ Καπυανῶν τινες ἐκάλουν τὸν Ἀννίβαν· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἀπέβλεπον ἤδη τότε πρὸς Καρχηδονίους· μεγάλας δ᾽ εἶχον ἐλπίδας ἐξ ἐφόδου καὶ τῆς Ῥώμης αὐτῆς ἔσεσθαι κύριοι. Ῥωμαῖοί γε μὴν τὴν Ἰταλιωτῶν δυναστείαν παραχρῆμα διὰ τὴν ἧτταν ἀπεγνώκεισαν· ἐν μεγάλοις δὲ φόβοις καὶ κινδύνοις ἦσαν. In quorum interpretatione cogor interdum ab interprete Caſaubono ita diſcedere, ut id tamen non niſi dicta apud lectorem cauſa faciam. *Hanc praelii iſtius fortunam, quae a nobis eſt declarata, excepit rerum utriuſq. populi converſio talis, quae amborum exſpectationi conveniret. Carthaginenſes enim re bene geſta, reliquam ferme omnem Veterem* (14) *Graeciam* (*quae & Magna cognomi-*

(12) Apud eumdem poſt verba ſuperne adſcripta ſic ſequitur. *Deniq. multae urbes adhuc poſt tantam vetuſtatem veſtigia Graeci moris oſtentant. Namq. Tuſcorum populi, qui oram Inferi maris poſſident, a Lydia venerunt; & Venetos, quos incolas Superi maris videmus, capta & expugnata Troja Antenore duce miſit: Hadria quoq. Illyrico mari proxima, quae Hadriatico mari nomen dedit, Graeca urbs eſt: & Arpos Diomedes exciſo Ilio, naufragio in ea loca delatus condidit. Sed & Piſae in Liguribus Graecos auctores habent; & in Tuſcis Tarquinii a Theſſalis, & Spina in Umbris: Peruſini quoq. originem ab Achaeis ducunt. Quid Caeren* (potius *Caere*) *urbem dicam? quid Latinos populos, qui ab Aenea conditi videntur? Jam Faliſci, Nolani, Abellani nonne Chalcidenſium coloni ſunt? Quid tractus omnis Campaniae? quid Bruttii, Sabinique? quid Samnites, quid Tarentini? quos Lacedaemone profectos, Spurioſq. vocatos accipimus. Thurinorum urbem condidiſſe Philoctetem ferunt, ibiq. adhuc monumentum ejus viſitur; & Herculis ſagittae in Apollinis templo, quae fatum Trojae fuere*. Cap. 2. *Metapontini quoq. in templo Minervae ferramenta, quibus Epeus, a quo conditi ſunt, Equum Trojanum fabricavit, oſtentant. Propter quod omnis illa pars Italiae*, &c. quae ſuperne adſcripſi.

Qui quidem de Tarento, Thuriis, Metaponto verum dicit, ſicuti & de parte littoris Campaniae: at cetera, Tyrrhenicae originis pleraque fuere, aut certe Barbarica: quae in Tyrrhenicis noſtris accurate eliquavimus.

(13) *Athenaei locus leviter corrigitur exponiturque*.

Praeſtabit totum Athenaei locum adſcribere. Qui cum de Siritarum (Siris prope Heracleam urbs olim celeberrima fuit) felicitate & deliciis ageret, ſic pergit: οὐκ ὀλίγον δὲ πρὸς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ σύμπαντος τούτου κλίματος, καὶ τὸ πλῆθος ἐγένετο τῶν ἀνθρώπων· διὸ καὶ Μεγάλη Ἑλλὰς ἐκλήθη πᾶσα σχεδὸν ἡ κατὰ τὴν Ἰταλίαν κατοίκησις. Ex συνεχείᾳ porro vides, non de tota Italia Dipnoſophiſten hic agere, ſed de qua parte loqui inſtituerat, ora nimirum Tarentini ſinus; ac pro ἡ κατὰ ... legendum eſſe ἥδε κατὰ τὴν Ἰταλίαν κατοίκησις; ac ſic demum totidem verbis eſſe vertendum. *Non parum vero voluptati atq. deliciis totius regionis hujus homines indulgebant: quae regio in tantum populoſa erat, ut totius ejus Italici tractus comprehenſio Magna Graecia nuncuparetur*.

(14) *Obſcurus Polybii locus ſuae luci reſtituitur*.

Caſaubonus ſic verterat: *Reliquam protinus ferme omnem Italiae partem, quae Vetus & Magna Graecia nominatur, obtinuerunt*. Quae Polybio contraria ſunt: qui lib. 2. dum Magnae Graeciae appellationem τότε, i. e. tum Pythagorae tum Dionyſii Syracuſani temporibus obtinuiſſe, ſcripſit, per illud τότε ſatis praeſefert, ſuo eam tempore ab uſu receſſiſſe. Vide quae de hoc Polybii loco adnotavimus initio cap. 1. Ergo ex mente ſcriptoris hujus illud καλουμένην, non παρόντος, ſed παρακειμένου tem-

gnominabatur) obtinuerunt. Nam & Tarentini sine mora eis se permittebant, Arpani (15) *vero & Campanorum nonnulli ultro vocabant Hannibalem: ceteri vero omnes ad Poenos jam tum respiciebant. Quos quidem magna tunc spes prolectabat ipsius Romae, arridente occasione prima, potiundae. Romani contra statim ab accepta tanta calamitate, Italiotarum* [16] *imperium retinere se posse desperabant; magnisq. in terroribus atq. periculis versabantur.* Ex hoc autem luculento summi historici loco facile quis intelligat, quidquid ab Tarento ad Argyrippam, imo & Capuam usque interjacebat, id omne ad Graeciae Magnae ambitum pertinuisse; ita ut id totum, quod nunc Regnum Neapolitanum vocatur, tunc temporis Graeciam Magnam absolveret.

Verum re penitius introspecta, non aliud Megalopolita voluit, nisi post Cannensem cladem tantum abfuisse ut Romani *Italiotas* [quo vocabulo quidquid Graeci nominis in inferiore Italia tunc esset, intelligebatur] continere in imperio possent, ut etiam, quia Campanorum nonnulli, imo & alii plures populi ad defectionem spectabant, de summa rerum periclitarentur. Haec Polybio, ceteroqui παχυμερῶς de hisce locuto, mens fuit: quem tamen certissimum est, non fuisse in Italiae populis usque adeo hospitem, ut Campanos Magnis Graecis, aut omnino Italiotis annumeraret. Nec alium ex antiquis reperio, qui Magnam Graeciam iisdem finibus, quibus nunc Regnum Neapolitanum, terminaret.

At ex iis, qui nunc viri doctissimi florent, non paucos reperio, qui Magnam Graeciam toti ferme Neapolitano regno respondere jubeant. Id quod ex Martinerii Geographico Lexico licet intelligere. Qui [haud longe ab initio sui de Italia Articuli, nempe in altera Italiae antiquae divisione] Magnae Graeciae hos tractus omnes attribuit, Apuliam Dauniam atq. Peucetiam, adhaec Calabros & Salentinos, postremo Lucaniam omnem Brutiosque. Hoc ipsum in fine suae Graeciae, ubi de Graecia Magna agit, ex Parisinae scientiarum Academiae commentariis docet. Verum de hac opinione in loco agam.

III. Ter-

temporis (quod nos *Imperfectum* dicimus) est.

Deinde notandum est duo Graeciae Italicae cognomina a Polybio hic notari, unum *Magnae*, quod ipso scribente desierat; alterum *Veteris*, quod suo adhuc tempore usurpabatur. Nam statim ac ea pars desierat *Graecia Magna* vocari, ab eo tempore *Vetus Graecia* appellitari coepit. Sic & ceteri scriptores *Vetus* id omne vocabulum loci vocant, quod jamdiu obsoleverat. Ammianus lib. XIV. cap. 8. (al. 26.) *Hierapoli, Vetere Nino*, h. e. quae antea *Ninus* vocabatur. Ea Marcellini opinio erat; quae tamen falsi a Cellario arguitur in Syria pag. 429. quia vetus Hierapoleos nomen re vera *Bambyce* fuit. Idem lib. XXII. *Constantinopolis, Vetus Byzantium*. Eod. lib. *Philippopolim petiit, Eumolpiadem veterem*. In his igitur locutionibus *Vetus* tantumdem quod *Olim*, & παλαιὸς idem quod τὸ παλαιόν. Ac nisi ita Megalopolitam nostrum interpretere; sequetur Graeciam Italicam, ab eo *Veterem* dictam, vetustiorem Hellade transmarina fuisse. Cum igitur Polybii aevo pleraq. tractus illius pars ad Barbarorum instituta & linguam defecisset; merito παλαιὰν Ἑλλάδα illam vocavit, quippe jam prope abolito Graeciae nomine. Confer quae cetera in parem alterum Polybii locum ineunte cap. I. contulimus. Quare si me audis, Polybiana isthaec aut parenthesi aut saltem incisis juvanda sunt in hunc modum: τῆς μὲν λοιπῆς παλαιᾶς σχεδὸν πάσης (καὶ Μεγάλης [supple τότε] καλουμένης) Ἑλλάδος. En satis causae cur ita verterim, ut superne posui.

(15) Casaubonus transtulerat, *Arpinatibus & nonnullis Capuanis* &c. Verum Ἀργυριππανὲς eosdem esse, quos Ἀρπανὲς nummi vocant, itemq. Plinius aliique *Arpanos*, notius est quam ut monitore egeat. Arpinum autem quid huc facit, quod numquam Graecum fuit? Adhaec Capuae cives Graecis licuit Καπυανὲς, aut Καπυαίους vocare, Latinis non item, quippe non aliter quam *Campanos* nuncupantibus.

(16) Miror summum interpretem pro Ἰταλιωτῶν reddidisse *Italiae populorum*; cum sit certissimum Ἰταλιώτας haud alios fuisse quam Graecos Italiae incolas, aut Graecos Italienses, testantibus id veteribus grammaticis, atq. scriptoribus aliis. Sicuti contra Ἰταλοὶ apud Graecos intelligebantur cetera pars omnis Italiae. Sic etiam Σικελιῶται ab Σικελοῖς distinguebantur, ut illi Graeci Sicilienses essent, hi alteri vero veteres Siciliae populi. Malui in interpretatione mea *Italiotarum* vocem retinere, quam circumlocutione uti.

III. Tertiam opinionem, quae in maris utriusq. littore Graeciam Magnam posuit, tueri Strabo videtur: qui circa initium lib. VI. haec verba posuit: Τῶν δὲ Σαννιτῶν αὐξηθέντων . . . ἅμα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἑκαθέρωθεν παραλίαν μέχρι πορθμοῦ κατεχόντων, πολὺν χρόνον ἐπολέμουν οἵτε Ἕλληνες καὶ οἱ Βάρβαροι πρὸς ἀλλήλους. *Cum Samnites admodum crevissent . . . Graeci vero utriusq. maris oram ad fretum usq. tenerent; diu inter se Graeci ac Barbari dimicarunt*. Vbi τὴν ἑκατέρωθεν παραλίαν non minus eam intellexisse videtur, quae in mari Supero ad fretum usq. pertinet, quam quae in Tyrrheno ad idem porrigitur; praesertim cum in sequentibus satis videatur significare, quae inter Rhegium atq. Neapolim interjacent [quae quidem ultimis temporibus ad Barbariam descivisse ait] ea olim fuisse Graecanica. Seneca certe Tyrrhenici maris oram universam Graeciae Magnae attribuit in Consolatione ad Helviam: quem locum mox producemus.

IV. Quarta sententia Servii fuit ad I. Aen. v. 573. *Italia* μεγάλη Ἑλλὰς, *idest Magna Graecia est appellata, quia a Tarento usque ad Cumas omnes civitates Graeci condiderunt*. Seneca tamen, sinu Tarentino susque deque habito, oram Tyrrhenicam huic Graeciae tribuit, sic scribens ad Helviam: *Totum Italiae latus, quod Infero mari alluitur, Major Graecia fuit*. Sic enim παχυτέρως [*crassius*] eloqui satis habuit.

V. Postrema Plinii finitio videtur verissima omnium: cujus caput decimum lib. III. sic incipit. *A Locris Italiae frons incipit, Magna Graecia appellata, in tres sinus recedens Ausonii maris* (sic dicti) *quoniam Ausones tenuere primi*. Tres sinus, quos Plinius indicat, sunt Locrensis, Scylacius, Tarentinus: quos & Mela II. 4. significavit. Pergit: *Patet octoginta sex M. P. ut auctor est Varro. Pleriq. LXXV. M. fecere*. Nihil hac finitione accuratius: cui etiam Ptolemaeus adstipulatur lib. 3. qui oram Italiae maritimam describens, ubi Brutios Leucopetrâ promontorio terminasset; sic ab eadem Leucopetra reflectens iter ad interiora littora, de Graecia nostra incipit: Μεγάλης Ἑλλάδος παρὰ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ζεφύριον, Λοκροὶ πόλις, Λοκάνου ποταμοῦ ἐκβολαί. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Σκυλάκιον κόλπῳ πόλις Σκυλάκιον, ὁ μυχὸς τοῦ κόλπου τοῦ Σκυλακίου, Λακίνιον ἄκρον· Ἐν δὲ τῷ Ταραντίνῳ κόλπῳ Κρότων πόλις, Θούριον, Μεταπόντιον, Τάρας. *Magnae Graeciae juxta Hadriaticum* [sive potius Jonium; nam apud Graecos *Hadriatici* & *Jonii* maris vocabula permutabantur] *mare, Zephyrium promontorium, Locri civitas, Locani fluminis ostia. In sinu, qui juxta Scylacium est, Scylacium civitas, Scylacii sinus intima, Lacinium promontorium. In Tarentino sinu Croton civitas, Thurium, Metapontium, Tarentum*. Mox idem Salentinorum orae *Japygium promontorium, quod & Salentinum*, attribuit, & cetera porro ad mare Hadriaticum, quod ipse Ionium vocat, Calabriae veteri, sive Messapiae assignat. Deinde ubi ad mediterranea describenda progreditur, sic habet: Μεγάλης Ἑλλάδος μεσόγειοι· Πετηλία, Ἄβυστρον. *Magnae Graeciae urbes mediterraneae, Petelia, Abystrum*. Vides igitur quam pulchre inter Plinium & Ptolemaeum conveniat. Cum quibus & Strabonem & ceteros consensuros praestare possumus, modo tempora distinguantur.

Nam olim quidquid Graeci nominis in Italiae ortiva ac meridionali parte ita coaluerat, ut continuo fere tractu ab iis incoleretur, id totum Graecia Magna dicebatur. Id vero & Messapiae partem comple-

ctebatur,

ctebatur, & totam ferme oram maritimam a Tarento Cumarum tenus, uti Servius teſtatur. Nam medio inter Rhegium ac Neapolim periplo fuerant antea Hipponiatae, Eleatae, & alia loca, de quibus cap. V. dicam. At poſtea, tum ante tum poſt ſociale bellum, cum omnia ad vicinorum linguam atque inſtituta defeciſſent [de quo Strabo lib. VI. conqueritur] Graecia Magna iis tantum finibus poſtremo conſtitit, quos Plinius ac Ptolemaeus deſcripſerunt.

Hanc vero Plinianam ac Ptolemaicam finitionem licebit ſic paullo aliter deſcribere. Apenninus mons, quà ad ſinum Tarentinum accedit, in cornua duo finditur: quorum unum laevâ parte ad Iapygium promontorium, alterum dextrâ ad Zephyrium porrigitur. His igitur cornibus, nec non ſinubus Tarentino, Scylacio, ac Locrenſi ea intercipiebatur terra, quae ultimis reipublicae Rom. temporibus *Major Graecia* vocabatur, quaeque ſuperioribus ſaeculis oram praeterea Tyrrhenicam univerſam Cumarum tenus compleverat urbibus florentiſſimis. De quo plura adhuc mox cap. IV. & V. dicentur.

C A P V T III.

An unquam Sicilia Magnae Graeciae ambitu contenta fuerit.

STrabo in eam ſententiam laudatur ab omnibus, quaſi qui Magnam Graeciam partim in Italia, partim in Sicilia conſtituerit. Nec eo inficias, ejus verba id ſaltem in ſpeciem praeſeferre, quae ſunt ejuſmodi prope ab initio libri VI. Ὕστερον μέν γε (Ἕλληνες) καὶ τῆς μεσογαίας πολλὴν ἀφῄρηντο, καὶ δὴ ἐπὶ τοσοῦτον ηὔξηντο, ὥστε τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ταύτην ἔλεγον, καὶ τὴν Σικελίαν· νυνὶ δὲ &c. *Poſterioribus quidem temporibus magnam etiam mediterraneorum partem* [Graeci] *ad ſe rapuerunt; adeoque eorum crevit potentia, ut iſta regio & Sicilia, nomine Magnae Graeciae cenſerentur: at nunc* &c. Haec eſt Xylandri interpretatio, quam omnes ad hanc diem amplexos reperio. Verum duas nomenclationes Strabo ob oculos habuit, *Magnae-Graeciae* unam (quam illi tantum Italiae parti, quam deſcripſerat, tribuit) alteram ἁπλῶς *Graeciae*, quam ſolam Siciliae impertit. Itaque ultima Geographi verba ſic reddes: *In tantum crevere* [Graeci] *ut & Siciliam Graeciam nuncuparent, & hanc* [Italiae partem] *Magnam Graeciam.* Ita quidem illa dicturus fuiſſet, ſi ei licuiſſet a Sicilia ordiri: nunc quia proxime de locis circa ſinum Tarentinum egerat; ab hoc in quo deſierat, ordiri debuit. Id vero faciens ac ſimul brevitati ſtudens, hanc quidem *Magnam Graeciam* appellavit, at Siciliae ſimplex *Graeciae* vocabulum (non item *Magnae*) ἀπὸ κοινοῦ ſupplendum reliquit. Nec certe adverſus antiquorum omnium acceptionem venire voluiſſe tantus auctor videtur.

Quid quod cum Strabone Livius aperte facit? Sic enim lib. VII. cap. 26. in geſtis anni ab V. C. CDV. *Cum Graecis a Camillo* [nim. illo L. Furio Camillo qui Ap. Claudii Craſſi collega in conſulatu fuit]

nulla memorabilis gesta res: nec illi terra, nec Romanus mari bellator erat. Postremo cum [Graeci] *littoribus arcerentur, aqua etiam praeter cetera necessaria usui deficiente, Italiam reliquere. Cujus populi ea cujusve gentis classis fuerit, nihil certi est. Maxime Siciliae fuisse tyrannos crediderim: nam VLTERIOR* (17) *GRAECIA ea tempestate intestino fessa bello, jam Macedonum opes horrebat.* Vbi auctor gravissimus *ulteriorem* h. e. transmarinam *Graeciam* huic *citeriori* opponit, non quidem Italicae (quae sibi perpetuum *Magnae* cognomen arrogaverat) sed Siciliensi: ad quam etiam Graeciae nomen pertinebat, sed nunquam cum *Magnae* epitheto. Atque ea est Patavini cum Amaseno consensio: ex qua intelligitur, neutrum eorum *Magnae Graeciae* vocabulum etiam ad Siciliam notandam transtulisse.

C A P V T IV.

Cur Graecia Italica aliquando Magnae, postmodum Majoris sibi cognomentum adsciverit.

S E C T I O I.

Cur eam ab initio Magnam cognominari placuerit.

EA pars Italiae quae Graecis coloniis frequens erat, quam suis limitibus hactenus definivimus, cur *Magnae* sibi nomen paullo superbius arrogaverit, nec ab antiquis, nec a recentioribus satis explicatum reperio. Vide Cellarium in antiqua Italia pag. 640. & qui ultimus haec attigit, Martinerium in Dictionario Geographico in fine longissimae de Graecia tractationis. Itaque digitum ad hos fontes intendisse contentus, recensendis aliorum opinionibus supersedeo.

Ac diu fuit, cum *Magnae* epitheton cum Graecia Italica non aliunde communicatum putarem quam ab ipsa Italia: quam quidem cognomento *Magnam* poetae dixerunt. Virg. Aen. IV. 345.

Sed nunc Italiam Magnam Grynaeus Apollo,
Italiam Lyciae jussere capessere sortes.

Sic quoque hanc eamdem *Hesperiam Magnam* vocavit Aen. I. 573. *Seu vos Hesperiam magnam* &c. Cum ergo *Magnae* cognomen ab Italia in Latium redundarit, dicente Virg. VII. 54. de Lavinia,

Multi illam magno e Latio, totaque petebant
Ausonia:

quid mirum si & totum Graeciae Italicae σύστημα in ejusdem communionem appellationis pervenerit? Ac talis aliqua cognomenti ratio Servii animo obversata videtur, quippe qui ad illud Virg. I. Aen. 573.

Seu

(17) Romani quidem veterem & matricem Graeciarum ceterarum *Ulteriorem* comparate ad Italiensem atq. Siciliensem vocabant: at ex adverso Graeci utramq. hanc relate ad suam appellitabant *exoticam*. Plautus Menaechmis act. II. sc. I. (quae comoedia agi in Graecia fingitur) servum ita loquentem facit.

Mare superum omne, Graeciamq. exoticam,
Orasq. Italicas omnes, qua adgreditur mare,
Sumus circumvecti.

Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,

hanc hujusce appellationis causam affert: Μεγάλη *enim* Ελλὰς *appellata est Italia; quia a Tarento usque ad Cumas, omnes Civitates Graeci condiderunt.* Quo quidem loco illud αἰτιατικὸν *Enim* cur usurpaverit, parum video: nec porro nominis *Magnae Graeciae*, sed *Magnae Hesperiae* assignare rationem grammaticus debuit. Verum ea mens nobili interpreti fuit. Ne mireris, inquit, *Hesperiam Magnam* a poeta dictam; nam quidquid in Italia fuit, id *Magnum* dici oportuit. Sic *Latium magnum* in superiore exemplo poetae dicebatur: sic quoque Graecia Italica dicta est *Magna Graecia*. Deinde quod sequitur (*quia* , inquit , *a Tarento usque ad Cumas* , *omnes civitates Graeci condiderunt*) id non eo pertinet, cur Graecia Italica diceretur *Magna* [id enim potius agebat , cur Hesperia dicta sit *Magna* , exemplo scilicet Magnae Graeciae] sed cur omnino Graecia ulla in Italia olim fuisse perhibeatur. Id quod aevo Servii, h. e. quarto Christi saeculo, admonendum sedulo fuit ; quippe eo tempore Graecismus omnis in Italia obsoleverat . Atque in eam partem Serviana , quam adscripsimus , adnotatio est accipienda , ne aliena a proposito videatur.

Huc etiam Plinii locus mirifice facit lib.III. cap.5. ubi cum totus in Italiae laudibus esset; hoc etiam in ejus ornamentum redundare voluit, quod multesima pars Italiae , quam Graeci suis coloniis frequentarunt, olim *Graeciae Magnae* nomen invenerit . *Ipsi* , inquit , *de ea* (Italia) *judicavere Graeci*, *genus in gloriam suam effusissimum : quotam partem ex ea appellando Graeciam Magnam* ! Hoc vult autem suo laconismo Plinius, Graeciam Italicam non ex regionis latitudine (cum ea e contrario quam angustissimis finibus artaretur) verum ab ingenti ipsius Italiae existimatione sibi *Magnae* cognomen arcessivisse . Quasi diceret : Numquam Graeci , mortalium arrogantissimi , tantulam Italiae partem *Magnam* vocassent (quo nomine veteris suae Graeciae luminibus offecissent) nisi intellexissent, quidquid ad Italiam pertineret, quantulum id cumque esset, oportere *Magnum* appellari. Atque ea est vis Pliniani loci.

Ergo in hoc agnomento τὸ *Magnus* non ad glebae latitudinem, verum ad splendorem atque magnificentiam pertinet (quam ab ingenti Italiae nomine isthaec sibi Graecia contraxerat) id quod in similibus locutionibus Maurus Servius aperte docuit ad illud I. Aen. v.292. *A magno demissum nomen Iulo. A MAGNO*, inquit, *sicut Alexander*, *sicut Pompeius. Graeci enim omne magnificum MAGNUM, ut MATER MAGNA, & DII MAGNI.*

Atque ex superioribus Servii Honorati, Pliniique locis licebit hoc etiam obiter animadvertere, ex utriusque sententia Graecos potissimum auctores ἐπικλήσεως *Magnae Graeciae* fuisse. Polybium certe, ut cap.1. vidimus , primum omnium ea usum reperio.

Sane in hunc modum meas olim rationes inieram: quas tametsi ne nunc quidem conturbo; hoc mihi tamen scrupulum ingerebat, quod eadem non tantum *Magna*, sed & *Major* vocata a Latinis (18) Scriptoribus

 fuit.

(18) Nullus Grecorum quod sciam Ελλάδα Italicam sive μείζονα , sive alio comparationis gradu donavit (etsi satis sciam , interdum apud eosdem Μέγας pro comparativo μείζων usurpari : quippe quibus Cato ille , qui Latinis *Major* est , Μέγας nuncupari solet) at eandem Latini plerumque *Majorem* agnominarunt : certe quod ab

fuit. *Major* autem ubi dicitur, id non magnificum aut auguſtum quid ſonat: ſed cum ſit comparationis nomen, apparet ita Graeciam Italicam fuiſſe *Majorem Graeciam* vocitatam, ut comparate ad *Minorem* alteram Graeciam ſic nuncupata fuerit. Quamnam vero Minorem iſtam dicemus? Nec enim Graecia tranſmarina intelligi *Minor* potuit, quae hac Graeciâ Italicâ ad ſinum Tarentinum poſitâ longe ampliores fines habuit. Quaerenda eſt igitur, ſi poſſumus, haec Minor altera, cujus comparatione illa ad ſinum Tarentinum *Major* ſit appellata.

SECTIO II.

Cur eadem Magna Graecia poſterioribus Romanorum temporibus MAJOR vocari coeperit.

AD haec expedienda duplicem Graeciae ſtatum conſiderari jubeo. Prior is eſt, qui proxime ante Polybiana tempora tenuit: quo tempore quidquid πόλεων Ἰταλιωτίδων h. e. Vrbium Italiae Graecarum fuit, id univerſum uno fere perpetuo tractu a Grajugenis habitabatur, quia [ut e Servio intelleximus] *a Tarento uſque ad Cumas, omnes* [illius orae maritimae] *civitates Graeci condiderunt*. Atque huic priori Grajarum civitatium συςήματι reſpondet *Magnae Graeciae* nomenclatura: quae quidem appellatio longe prior fuit nomenclatione alterâ *Majoris Graeciae*. Atque illud prius *Magnae Graeciae* vocabulum etſi, Servii Pliniique auctoritate fretus, ab Italiae ſplendore in eam redundaſſe oſtendi; tamen fatendum eſt, non parum etiam ad id nominis contuliſſe orae maritimae longitudinem, quam Graeca natio tunc temporis occupaverat, additis etiam duabus peninſulis, Salentinorum Bruttiorumque [quas etiam magna ex parte tenebat] additis poſtremo Arpis, Hadria Piceni, Diomedis inſulis, & ſiquid aliud in ora Superi maris Graecanicum fuit. Longe autem plurimum ad eamdem appellationem contulerat artium doctrinarumque pulcherrimarum cultura, quas Pythagoras [19] longe lateque ibi proſeminaverat. En igitur ſatis cauſſarum, cur tunc temporis *Magnam* appellitari viſum fuerit.

At vero ante & poſt Polybiana tempora urbes Inferi maris Graecanicae ſenſim ad Romana inſtituta atque ſermonem defecerunt. Ad Romana transfugere quaecumq. oppida colonias Romanas acceperunt, veluti *Vibo Valentia* [20] quae antea Ἵππων fuerat: *Paeſtum* [21] quae prius Ποσειδωνία fuiſſe dicitur: *Dicaearchia*, quae poſtea [22] colonia Puteolana, mox forſitan municipium, ac rurſus pleno jure colonia mihi

ab ultimis liberae reip. temporibus *Major* nuncuparetur, quae initio *Magna* vocata fuerat. Latinorum exempla cap. I. protuli, quaecumque potui colligere. Nec refert, quod eorum plura ad priſca tempora referantur, quibus ea *Magna* potius dicebatur: nam Latini *Majoris* cognomento, quod non niſi proximis aetatibus invaluerat, ita inſueverant, vix ut aliter eam vocarent, vel tum cum de primodiis Graeciae Italicae loquerentur.

(19) De quo videantur, quae cap. ultimo de vetere Magnae Graeciae ſplendore dicentur.

(20) De hac vide in urbium Magnae Graeciae catalogo, quem cap. ſeq. dabimus.

(21) De Poſidonia ſive Paeſto videatur peculiare opuſculum, quod de ea ſcripſimus, quod & ſuo loco inſeremus. Interim ſciendum eſt, illuc jam inde ab anno V. C. 480. coloniam fuiſſe tranſcriptam, eamq. *Neptuniae* cognomen ſimul cum Paeſti nomine conſecutam.

(22) De colonia Puteolana videatur ſaepe jam dictus catalogus.

mihi fuiſſe videtur. Mitto jam alias noſtris temporibus ignorabiles. His addes urbes illas, quae primum ad Lucanorum aut Campanorum poteſtatem tranſierunt, mox ſimul cum Italicis civitatibus jura civilitatis Romanae obtinuerunt. In eo numero eſt Velia & Herculanium [quod prius Ηρακλεία aut potius Ηρακλεῖον dictum videtur] de quibus in dicto urbium Ιταλιωτίδων catalogo. Adhaec plura alia oppida a Graeciſmo ad Lucanorum aut Campanorum inſtituta ac dialectos tranſiiſſe Strabonis [23] auctoritas fateri cogit; idemque ſatis indicat, easdem urbes ſimul cum Lucanis & Campanis Romanam tandem πολιτείαν conſecutas.

Itaque poſtremo eo ventum fuit, ut ab Rhegio Cumarum tenus [quouſq. ora omnis antea in totum Graeca fuerat] nullum jam memorabile oppidum praeter Neapolim intermedium ſuperaverit, quod re vera Graecanicum dici poſſet.

Dixi nihil aliud fuiſſe ἀξιόλογον [*memoratu dignum*] nam ceteroqui Puteoli diu etiam [quamdiu certe municipium [24] fuit] Graeciſmum aliqua ex parte ſervabant: Cumae vero adhuc ſub Caeſaribus Graeci oris erant: poſtremo Bajae, inſulaeq. Capreae, Pithecuſae, Neſis inter loca Graecanica, ſicuti & villae plurimae [in quas ſerius peregrinitas, novique mores invehi ſolent] numerari poterant. De Baulis autem Latinas inſcriptiones ineditas habeo, quas in Catalogo proferam.

Itaque ab eo factum, ut duplex tunc temporis Graecia videretur. Una illa erat cujus caput Neapolis, cui copulabantur tractus Cumanus, Puteolanus, Bajanus, & objacentes inſulae: *Major* vero altera ac nobilior, quae ſimul oram totam Tarentini ſinus tenebat, ſimul etiam in peninſulas duas Sallentinorum unam, Bruttiorum alteram, etſi non [25] integras diffundebatur. Haec vero altera orae Lucanicae Graecia cum longe amplior eſſet; merito *Major Graecia* dicta fuit comparatione *Minoris*, quae obſidebat Campaniae littora. Tametſi nunc quidem exemplis tantum iis abundamus, quibus quae ad ſinum Tarentinum Graecia erat, vocabatur *Major*: dum interim de artiore hac altera adhuc equidem exempla quaero, quibus *Minor Graecia* dicta fuerit. Sed tamen id totum dabatur intelligi, ut paribus (26) exemplis oſtendi poſſet. At certe quia in Campania erat re vera quoddam Grajarum urbium σύστημα minuſculum; ſi quis hoc *Minorem Graeciam* nuncupaſſet, nemo quiſquam offendebatur. Imo quamvis hanc appellationem, utpote non neceſſariam, numquam uſurpatam darem; tamen ultimis liberae reip. Romanae temporibus, dum etiamnum Campanienſis haec Graecia floreret, nemo unus erat, quin illam orae Tarentinae Graeciam non niſi comparatione hujus Majorem dici Graeciam perſentiſceret.

Hactenus dictis lucem aliquam Tullius affundet: qui cum ſaepe alias Magnae Graeciae nomen uſurpaſſet, quoties de eo tractu, qui circa

(23) Strabonis locum tum alibi declaravimus, tum infra dedita opera illuſtrius faciemus.

(24) Antequam ſcilicet ſub Nerone pleno jure colonia Romana fieret.

(25) Nam utriuſque peninſulae interiora littora ad Ionium & ad ſinus Tarentinnm, Scylacium & Locrenſem expoſita, adhuc urbes Graecas ſervabant: at exteriora, ex una parte ad Hadriaticum, ex altera ad Tyrrhenum mare ſpectantia, ea pleraque a Graeciſmo defecerant.

(26) Sicuti cum in una familia ſic duo diſtinguebantur, ut antiquior *Major*, junior diceretur *Min r*; tamen ſatis erat in uno eorum id uſurpari diſcrimen, alterum vero abſolute notari, ſubaudito diſcrimine. Sic ſatis erat Catonem cenſorium dici *Majorem*, at alterum Vticenſem non neceſſe fuit *Minorem* appellitari.

circa ſinum Tarentinum eſt, loqueretur: tamen in ea pro Archia cap.5. cum ex utroq. tractu, tum Lucanico Bruttioq. tum etiam Campanienſi (h. e. ex utraq. Italica Graecia, Majore una, Minore altera) urbes enumeraturus eſſet, abſolute *Graeciam* dixit ſine ullo prorſus additamento. *Etenim*, inquit, *cum mediocribus multis*, *& aut nulla*, *aut humili aliqua arte praeditis*, *gratuito civitatem in GRAECIA homines impertiebantur*; *Rheginos credo*, *aut Locrenſes*, *aut Neapolitanos*, *aut Tarentinos*, *quod ſcaenicis artificibus largiri ſolebant*, *id huic ſumma ingenii praedito gloria*, *noluiſſe*. Qui, quia Neapolitanos etiam appellaturus erat, qui erant in minore Graecia, idcirco non *Graecia majore* dixit, ſed tantum *Graecia*, ſupple hac Italica. Vbi de Paſſeratio miror, qui tranſmarinam Graeciam intellexit, contra Oratoris mentem: qui omnino Graeciam Italicam deſignavit, nempe eam, in qua Rhegium, Locri, Neapolis, Tarentum numerabantur. Accedit quod facilitatem Graecorum Italienſium in civitate danda Tullius notavit: cum contra ſciam Graecos trans mare poſitos raro exteris, aut non niſi magnis de cauſis aevo Ciceronis jus civitatis fuiſſe largitos.

Nec abſimilis eſt nobiliſſimus alter Varronis locus, quo Ἄργος Ἵππιον [h. e. *Argyrippa* ſive *Arpi*, quod fuit Apuliae oppidum] Graeciae Italicae illi, quam ſive *Minorem*, ſive *Disjectam* aut *Diſperſam* licebit vocare, attribuit. De eo Varronis loco in urbium Graecarum catalogo, ubi de *Arpis*, diſſeremus.

Hactenus de Graeciae ſive *Magnae* ſive *Majoris* appellationis cauſis. Quas quidem in haec pauca contrahere non diſplicebit. Initio quidem univerſa Italica Graecia ſibi *Magnae* (undecumque (27) id uſu venerit) nomen arrogaverat. At poſterior aetas cum duas jam in Italia Graecias (quippe oppidis orae intermediae ad Romana inſtituta prolapſis) animadverteret, nempe ampliorem unam circa Tarentinum ſinum, anguſtiorem in Campania alteram; illam quidem vocavere *Majorem* comparate ad hanc artiorem alteram: hanc vero puſillam ſatis habuere *Graeciam* abſolute dicere, neglecta adjectione *Minoris*; maxime exemplo familiarum, in quibus ubi duo diſcriminandi eſſent, ſatis erat, uno *Majore* dicto, minorem alterum abſolute ſuo appellare nomine, ſuperſeſſo *Minoris* additamento.

Poſtremo ſi quis *Majorem Graeciam* non tantum comparatione Minoris Graecanici corporis (quod in Campaniae ora junctim ſuperfuiſſe oſtendimus) verum etiam aliarum urbium Graeci oris quaqua verſus diſperſarum, *Majoris* cognomen ſibi quaeſiviſſe contenderit; non magnopere reluctabor. Nam re vera praeter Majorem in Lucania Graeciam, ultimis etiam reipublicae Rom. temporibus ſuperſtitem, atque hanc Minorem in Campania alteram, reſtabant adhuc in Italia reliquiae Graeci nominis aliquot disjectae ac diſſeminatae: quas infra in Catalogo in unum faſciculum colligemus.

SE-

(27) Sive transfuſo ex Italia *Magna* nomine, ſive ex Rerum-publicarum Magnae Graeciae potentia, & Pythagoricae ſapientiae ſplendore, ſive undeunde contracto vocabulo, ut ante diximus. Fortaſſis enim ne priſci quidem Italiae incolae veram hujus appellationis cauſam tenebant.

S E C T I O III.

Adversus novum in hac re Parisinorum Academicorum excogitatum.

VErum quid eruditissimis Parisinae scientiarum Academiae sociis faciemus, qui longe alio hujusce rei causam contulerunt? Atque equidem Academiae illius commentarios ad manus non habeo: nec eos nunc conquirere tanti fuit. Nam ex Martinerii Diction. Geogr. (in fine articuli, qui de Graecia est: ubi memorias anni 1714. laudat) in hunc ferme modum eos rem transegisse intelligo. Paucissimis autem rem universam comprehendam. Viri eruditi *Magnae Graeciae* ambitu complectuntur quidquid ferme (ut uno verbo expediam) hodie *Regnum Neapolitanum* vocatur. Hanc vero Italiae partem haud paullo majorem fuisse contendunt vetere Graecia proprie dicta, illa scilicet cujus comprehensione non aliud quam Peloponnesus, Achaia, atque Thessalia continebatur. Id vero ut probent, ad nuperas latitudinum & longitudinum observationes, necnon ad locorum quorumdam intervalla accurate dimensa provocant. Munitus hisce subsidiis accuratissimus Guil. Islaeus, duas condidit tabulas exactissimas, Graeciae veteris unam, alteram Italiae; ex quarum comparatione, ejus Italiae partis, quam olim Magnam Graeciam vocatam statuunt, supra veterem Graeciam transmarinam excessus ita statim, uti volunt, incurrit in oculos, ut monitore non egeat.

Verum haec nupera opinio fulcro imbecillimo nititur. Nam quod sibi tamquam suo jure sumpsere doctissimi Academici, nim. olim Magnam Graeciam eo usque pertinuisse, ut maximam Regni Neapolitani partem contineret, id esse falsissimum cap. 2. a me supra ostensum fuit: ac satis scitum est, Graecos Italienses a Lucanis, Samnitibus, Campanis, Apulis, aliisque hujus Regni populis perpetuo distingui a Polybio, Strabone, Livio, ceterisque passim scriptoribus. Hoc igitur fundamento labefactato, cetera simul ruant necesse est.

C A P U T V.

Catalogus Italicarum Graeci nominis urbium.

UT Graecarum in Italia urbium legitimus contexatur index, duobus maxime id viis assequi possumus. I. Ac primum veterum probatissimorum auctorum de Graecis conditoribus testimonia ad id manu ducunt. Probatos auctores eos voco, qui res suorum aut proxime superiorum temporum fide summa narrent, aut antiquiora ex sinceris auctoribus referant. Eas vero antiquas narrationes maxime amplector, quae Olympiadum institutionem non admodum excedunt, nec omnino ad Troica tempora referuntur. Non enim eas aetates moror, quae sive antecedunt Trojae excidium, sive proxime sunt subsecutae. Neque

id

id ſolum quia quae ſive tranſcendunt ſive attingunt Iliaca tempora, ea ſunt plane incertiſſima omnia, verum etiam quod iis aetatibus non dum Graecanici quidquam (ſive linguam ſive inſtituta ſpectes) re vera conſtiterat; quia quae poſtmodum Ελλὰς ſive Graecia dicta fuit, erat tum mera Barbaria; nec tum aliae quam Phalegicae dialecti, alibi aliae, per Europam Aſiamque uſurpabantur, quae poſtea ſubſecutis temporibus in diverſa linguarum divortia ſenſim digredientes, in idiomata varia coaluerunt. Nolo hic recoquere quae plurima in hanc rem in noſtris (28) Tyrrhenicis atque (29) Phalegicis ediſſeruimus. Ergo ea tantum ſcriptorum teſtimonia ſequenda duco, quae ad hanc illamve Olympiadem urbis alicujus conditum conferant: aetates remotiſſimas parum moror.

II. At ſcriptorum quorumlibet teſtimoniis longe exploratiora ſunt nummorum, lapidum, aerearum tabularum monumenta. Quae ſi Graeca fuerint; ecquis de Graecanico earum urbium conditu dubitabit? Quod ſi pleraque Etruſcis, Oſcis, aut omnino peregrinis elementis exarata deprehendantur; tum antiquos auctores omnes, vel ſi milleni fuerint, qui Graecam ipſarum originem crepantibus buccis jactaverint, contemnemus. Itaque Naſonem, Iuſtinum ac tot alios Italiam fere omnem Graecis conditoribus vindicantes facile ridebimus; cum hoc tempore nullus fere ſit locus, in quo non nummi, aera, marmora barbaris inciſa notis in apricum prodierint, & quotidie proferantur: ut vere illud a Livio dictum fuerit, Etruſcos (quos a Phoenicia aut omnino ab Orientali origine haud dubie arceſſendos eſſe, in noſtris Tyrrhenicis liquido demonſtravimus) totius initio Italiae terra marique dominatos, primoſque adeo urbium conditores exſtitiſse: Graecos vero non niſi poſterioribus aetatibus nonnullis in littoribus conſediſse, neceſſe eſt. Vt illud omittam, quod Antenori, Aeneae, Trojanorumq. reliquiis [quibus in Italiam tunc receptus fuiſse dicitur] non niſi in Homeri poematibus Graece eloqui licuit: nam Phryges univerſi βαρβαρόφωνοι diu etiam poſt bellum Trojanum fuiſse tradantur; ſicuti non ſecus eorum plerique, qui tunc ſive adverſus Ilium, ſive pro eo ſteterunt. Proinde eorum nemo Graeci quidquam huc quivit inferre.

Ergo in condendo urbium Ιταλιωτίδων, h. e. Grajae originis, laterculo in primis irrefragabili veterum monumentorum ſuffragio nitemur: quibus deficientibus, ita demum ad ſcriptorum narrationes, nec tamen ſine judicio, recurſus erit.

III. Interim ne etymologias quidem a linguis Orientis petitas, ſicubi in urbium nominibus ſeſe manifeſto offerrent, ac fulgore ſuo oculos ultro perſtringerent, negligendas putavi, quemadmodum & olim in Tyr-

(28) Ea voco Tyrrhenica, quae Romae anno 1741. tomo III. Diſſertationum Cortonenſium Italico ſermone prodierunt. Quae Tyrrhenica collectanea duplo auctiora in pluteis habeo. Nec finis ullus fuiſſet, ſi paullum modo in id incubuiſſem. Ex eorum lectione liquido apparet, Graecos id ſemper ſtuduiſſe, ut loca omnia ſuae originis facerent, locorum vero vocabula ad Graeciſmum detorquerent, quo magis Graeca viderentur: quae tamen Etruſca erant, ut quae in Orientis linguis manifeſto fixas radices habent.

(29) Phalegica dico, quae de Noachidarum migrationibus affecta in ſchedis habeo. Ex quibus (praeter ea quae apud Bochartum & alios leguntur in eam ſententiam) efficitur, non tantum Italiam, & Europae pleraque, ſed & quaecumq. florente Graecia ubique Graeci oris fuerunt, tamen Phalegicae ſive orientalis originis diu certa veſtigia retinuiſſe.

Tyrrhenicis feci. Ex iis enim feliciter urbium orientalis origo ſaepiſſime eruitur. Quarum quidem urbium ſi quidem nummi Graeci vulgo circumferantur; tum (maxime ſi adſtipuletur hiſtoria) facile ſtatuemus, eas initio a Tyrrhenis aut omnino ab Orientis populis fuiſſe conditas, poſtmodum autem [ſive ſcilicet ante Siculi Dionyſii tempora, ſive ſub ipſo, aut non multo poſt] a Graecis occupatas noviſque colonis frequentatas. Quae hic nunc verbo uno de primitivis terrae Italiae conditoribus attigi, ea latius aliquanto deducta in ima pagellae [30] ora cupidis rerum harum, quibus tanti res viſa fuerit, licebit cognoſcere.

IV. Adhaec quia duplex fuit ſtatus Italicae Graeciae: latior unus circa Siculi Dionyſii tempora [quando haec non tantum oram Italiae, ſed & Superi Inferique maris littora, illinc ad Hadriam uſq; hinc Cumarum tenus, obſidebat] alter anguſtior, quem cap. ſuperiore deſcripſi; nunc quidem poſteriori huic, noſtriſq; aetatibus propiori inhaerebimus. Prior ergo catalogus Majoris Graeciae inter bina Apennini cornua interque ſinus Tarentinum, Scylacium atque Locrenſem concluſae oppida peragrabit. Alter diſperſas per oram Superi maris urbes exſequetur: ultimus ab Rhegio Cumarum tenus procedet, ubi & Minor Graecia fuit.

D Poſtre-

(30) *De eo, quod Orientis populi omnium primi fuerint Italiae urbium conditores, documenta aliquot.*

Primorum Italiae incolarum plura occurrunt apud ſcriptores nomina, veluti *Siculi*, *Auſones*, *Pelaſgi*, *Tyrrheni*, *Oenotri*, atque alii ſexcenti, quos longum eſſet enumerare. Quorum quinam fuerint aliis antiquiores, haud queo dicere; nec enim in rebus remotiſſimis tuta eſt veterum ſcriptorum fides, praeſertim inter ſeſe pugnantium. At certe cujuſcumque nominis primi advenae fuerint, eos Chananaeos genere ſive Phoenices fuiſſe, aut omnino ab Oriente huc fuiſſe profectos, non eſt dubitandum. Id quidem de Tyrrhenis, totius primitus Italiae terra marique dominis, Tyrrhenica noſtra (quae anno 1741. Romae tom. 3. Cortonenſium prodierunt) extra omnem controverſiae aleam reliquerunt: quae huc revocare non eſt animus. Verum quod tunc temporis tum in Circumpadana Tyrrhenia, tum in citeriore etiam quae inter Apenninum ac mare fuit, ac dextra Tiberis ripa terminabatur, praeſtitimus, hoc ipſum nunc in toto ferme Neapolitano Regno praeſtare poſſem, ſi id agerem. Ceterum ſatis nunc erit, ſi ejus rei in univerſum documenta proponam, pauca alia in ipſo catalogo pro re nata admenſurus; ceterum multo plura & retruſiora in Collectaneis Graecarum Italiae urbium, quae ad operis calcem ſeorſum dabimus, adpoſiturus. Ergo indicia ejus rei haec nunc proferre poſſum.

1. Toto Neapolitano Regno inſcriptiones peregrinis characteribus eruuntur quotidie (utinam non & pleraeque corrumperentur) quarum plurimas in Meſſapia totaque Lucania effoſſas ſcio, earumque aliquot exempla in pluteis habeo. In Lucanicis hiſce titulis, notarum a dextra in laevam progredientium forma ita ad Graeca elementa deflectit, ut tamen non ſint plane Graeca, maxime cum verbum nuſquam Graecum exſculpi queat. Nec tandem conſtans omnium ſcriptura eſt; re enim vera pro locis temporibuſque ſcriptura illa vetuſtiſſima variabat. In nonnullis litteras ſimiliores orientalibus licet animadvertere, in aliis propius ad Graecanicas notas accedunt.

2. Nummi toto hoc Regno Neapol. ignorabilibus elementis inſcripti ubi non effodiuntur? Quorum nonnullos intellectu faciliores (quippe ad uſitata antiquitus locorum nomina propius accedentes) in Collectaneis inſeremus.

3. Poſtremo antiqua Regni Neapolitani locorum vocabula ſunt ejuſmodi, quae raro Graece aut Latine aliquid innuant: eadem vero plerumque in Hebraico, Chaldaeo, Syroque ſermone fixas radices habent. Quod non ne arguit, ac voce exſerta clamat, ea loca principio non niſi ab iis populis, quorum ſermo in locorum vocabulis ſeſe prodit, fuiſſe habitata? Si qui ſane ſunt, qui ad hujus argumenti vim ſeſe ſtupidos praebeant, eos plumbeos ne an quid aliud appellaverim? Quid? quod locorum vetera nomina ſi ex linguis orientalibus interpretere, haud raro ejuſmodi interpretamenta pulchre cum hiſtoria priſca locorumque natura congruunt? Quid? quod ſi quando vetuſtioribus locorum vocabulis mox recentiora alia ſive Graeca ſive Latina ſubrogata fuerunt, ſaepiſſime comperiatur, priora illa nomina tantumdem in linguis Orientis notare, quod recentiora ſive Graece ſive Latine ſonant? Cujuſmodi ſpecimina plurima in eisdem Tyrrhenicis ſparſim protulimus: ac vide prae ceteris Adnotationem paginae 16. tomi 3. ſubjectam, in qua plura talia reperies. An poteſt evidentius afferri quidquam, quo ſuadeatur primorum Italiae conditorum linguas, non niſi dialectos ex Oriente propagatas fuiſſe: ac proinde qui primi Italiam coloniis frequentarunt, eos magnam partem Chananaeos exſtitiſſe, ſive Phoenices alioſque finitimos populos vocare libeat? qui quidem poſtea in Italia pro locorum temporumque diverſitate *Siculi*, *Auſones*, *Oenotri*, *Pelaſgi*, *Tyrrheni* (ut alia vocabula taceam) nuncupati reperiuntur.

Haec quidem in anteceſſum animadvertiſſe proderit. Peculiaria ac minutiora, ubi occaſio tulerit, aſpergemus; ac praecipue in fuſioribus Collectaneis, quae de quibusdam Regni Neapolitani locis ſubnectere ad calcem eſt animus: quorum initio proponemus illa, quae ad primos Magnae Graeciae habitatores pertinent.

Poſtremo cum in catalogo, quem mihi contexendum propoſui; quarumdam urbium tractationes opinione mea longiores evaſuras augurarer; hinc haſce diffuſiores commentationes, ne lectores obruerent, ac filum ſcriptionis aequabilis interrumperent, in unum locum ſeorſum rejeci, nempe in Appendicem aliquam, quae in totius operis fine, ea omnia Collectanea complectetur: quae ſpero Orientalis philologiae cupidis non ingrata fore.

S E C T I O I.

De primitivis Graeciae Italicae incolis; ac rurſus de ſtrictioribus Magnae Graeciae finibus.

INter primarios terrae hujus quae poſtea ſibi Magnae Graeciae nomen quaeſivit (de cujus ambitu dictum eſt ſupra, & mox pauca rurſus aſpergemus) primos habitatores fuiſſe *Iapyges* (quantum quidem remotiſſimam anteacti temporis memoriam revocare licet) in Collectaneis in fine operis exhibendis demonſtrabimus. Nam praeterquam quod eorum nomen [ut ibi exponemus] deſignat, ſeſe *fugitivos* eſſe & conſternatos, quippe *A facie Ioſuae filii Nun fugientes*, ut ex memoratis a Procopio columnis docebimus; accedit quod Magnae Graeciae loca ſunt paſſim Japygum ſparſa veſtigiis. Croton urbium potentiſſima ab Japygibus tenebatur antiquitus [ut in Crotone dicemus] prius quam his ejectis, occuparetur a Graecis. Ex adverſo Crotonis citimis etiam temporibus τρεῖς Ἰαπύγων ἄκραι [*tria Iapygum promontoria*] celebrabanturi. In oppoſito vero cornu promontorium alterum erat binomine, quppe quod & *Sallentinum* & *Iapygium* vocabatur. Ergo quod olim Magna Graecia dicta fuit, id ferme univerſum prius *Iapygia* vocabatur. Nec tamen *Meſſapiae*, *Calabriae*, *Peucetiae* nomina minus uſitata fuerunt; ſed Iapygia patebat latius; nam ferme utramque peninſulam ſive utrumque cornu, atque haud ſcio an & interceptam Lucaniam continebat. Verum de his populis, utrum nomine an re diſcrepaverint, in Collectaneis excutietur. Illud interim praeſtare poſſum, Iapyges & quos recenſivi ceteros, a Graecis diverſo tempore pulſos a littoralibus urbibus [quae omnes tandem in Magnorum Graecorum poteſtatem venerunt, qui viciſſim in mediterraneis pauca admodum poſſidebant] ἐν μεσογαίᾳ (*intus*) conſtitiſſe, donec ibi quoque cum Lucanis Bruttiiſque confuſi permiſcerentur. Verum haec ſumma ſunt rerum capita:. de quibus plenius in Collectaneis.

Nunc antequam contexendi Graecorum locorum catalogi ſatagam; anguſtiores illos Magnae Graeciae ſtrictim ſumptae terminos juvabit levi brachio refricare. Et quidem Graeciam Magnam Plinio & Ptolemaeo [quorum loca vide ſup. cap. 2. pag. 16. num. V.] ſtrictioribus terminis fuiſſe deſcriptam illud argumento eſt, quod eam in Siculo latere non ultra Locridem promovent, excluſo contiguo *Rhegio*, quamvis hoc aevo Ptolemaei graecitatem ut cum maxime retineret. Nam Ptolemaeus, qui *Abyſtrum* obſcuriſſimum oppidum in

Magna

Magna Graecia recenſuerat, cur ab eadem Rhegium exemiſſet, niſi quia ultra Zephyrium, aut ultra Leucopetram & Halecem non licebat Graeciam illam Magnam extendere? Rhegium ergo & alia porro orae Bruttiorum oppida, licet Graeci oris eſſent, erant tamen extra receptos Graeciae Magnae terminos. Simili ratione idem Ptolemaeus in littore oppoſito non ultra Tarentum & promontorium Sallentinum proceſſit: proinde praetermiſit Hydruntem ſicuti & alias orae illius, Graecas quidem urbes, ſed tamen extra receptos Magnae Graeciae fines. Ergo veriſſimum illud eſt quod ſupra eod. cap. pag. 17. ſtatuimus, Plinianam ac Ptolemaicam Graeciae ſive Magnae ſive Majoris finitionem hoc ambitu terminari, intus quidem duobus Apennini cornibus [quorum unum in Meſſapiam, alterum ad fines Bruttiorum procurrit] in ora vero ſinubus tribus, Tarentino, Scylacio, Locrenſi. Horum ſinuum ampliſſimus eſt Tarentinus, quippe a Sallentino promont. ad Lacinium uſque progrediens: hinc Scylacius qui uſque ad Cocinthum pertinet: a Cocintho vero ad Zephyrium, aut vero ad Leucopetram & Halecem fluvium uſque ſinus Locrenſis eſt.

Deinde illud quoque in Ptolemaei finitione eſt animadvertendum quod ea tantum is oppida in Magna Graecia memorat, quae ſua adhuc aetate Graeciſmi veſtigia retinebant. Nam ſi ſecus fuiſſet; cur is non tantum obſcuriora loca veluti *Conſilinum*, *Cocinthum*, *Crimiſam*, *Sirim*, *Siberenam*, ſed & clariſſima duo illa, *Cauloniam* & *Heracleam* praeteriviſſet?

Ergo in hac vetere Magna Graecia deſcribenda tum Plinium [qui eam poſt Melam *Frontem Italiae* appellavit, uſitato antiquitus [31] nomine, ut equidem puto] tum in primis Ptolemaeum ducem

 accu-

(31) *Cur Magna Graecia antiquitus FRONS ITALIAE dicta fuerit.*

Extremam illam Italiae partem, quae ſeſe in cornua duo ſcindit, Mela & Plinius *Italiae frontem* nuncuparunt. Quorum ille lib. II. cap. 4. haec poſuit: *Italia . . . . inter Superum mare & Inferum excurrit, diu ſolida: verum ubi longe abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicitque altero Siculum pelagus, altero Ionium*. Infra: *Hucuſque Hadria, hac uſque Italiae latus alterum pertinet. FRONS ejus in DVO quidem ſe CORNVA, ſicut ſupra diximus, SCINDIT: ceterum mare, quod inter utraque* (cornua) *admiſit . . . . non uno margine circuit, nec diffuſum patenſque, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria Sallentinum & Lacinium . . . Secundus Scylaceus inter promont. Lacinium & Zephyrium* (imo potius *Cocinthum*) *tertius inter Zephyrium* (imo *Cocinthum*) *& Bruttium*, h. e. Leucopetram. Melae concinit Plinius III. 10. *A LOCRIS ITALIAE FRONS incipit, Magna Graecia appellata, in tres ſinus recedens Auſonii maris*, & quae cetera cap. 2. pag. 16. adſcripſimus. Nec dubito, quin & alibi eadem *Frontis* & *cornuum* nomenclatio reperiatur: quam fuiſſe antiquiſſimam ac receptiſſimam arbitror, nec abſimilem Κριοῦ μετώπῳ (*Fronti arietis*) cujus nominis duplex eſt promontorium, in Creta unum, in Taurica Cherſoneſo alterum. Teneamus hoc igitur, receptum apud antiquos fuiſſe morem hunc popularem, ut procurrentibus in mare locis, quae aliquam ſimilitudinem capitum cornutorum referrent, nomina eo ſignificatu imponerent. Sic etiam ad Corcyram inſula parva fuit, dicta *Elaphuſa*, a ſimilitudine, opinor, cornuum cervinorum. Euboea *Macris* olim (quaſi *Cornificans*: id enim מקרין *Makrin* Pſ. LXIX. valet: vide noſtrum de Corcyra ſchediaſma) dicebatur: quod nomen etiam inſulis Chio & Icaro aliquando haeſit.

Adhaec nemo ignorat, certum antiquis fuiſſe, Italiae nomen ab ΙΤΑΛΟΣ, quatenus taurum ſignificaret (unde & vox *Vitulorum* manavit) fuiſſe petitum. De qua re tota in fine operis inter collectanea diſſeremus. Hoc quoque certiſſimum eſt, extremam hanc potiſſimum Italiae partem, a Magnis Graecis frequentatam, *Italiae* nomen primitus habuiſſe peculiarem. Quid ita? Non tam mihi crede, a taurorum in ea parte multitudine (quod Latini crediderunt: quod ſatis frivolum eſt) quam quod ea pars Italiae, quae prima omnium *Italia* vocata fuit (ante ſcil. quam Magna Graecia diceretur) ea, inquam, dimidiati tauri imaginem (cujuſmodi paſſim in Graeciae Italicae nummis viſitur) exhiberet, quippe binis cornibus (uno ad extremos Sallentinos, altero ad Bruttios uſque procurrentibus) praedita. En igitur cur Magna Graecia antiquis *Frons Italiae* vocata fuerit, quaſi ſcil. *Frons Vitaliae*; nam eam inter cetera nomina Servius ad lib. VIII. 328. *Vitaliam* appellavit a *Vitulo* ſcil. qui olim *Vitalus* aut *Italus* dicebatur. Varro II. R. R. 1. *Italia a Vitulis, ut ſcribit Piſo*. En etiam cur in Graeciae Italicae nummis tam frequens ſit tauri ſive integri ſive dimidiati, cum humano vultu ac rectis cornibus adverſum prominentibus imago, quam Minotaurum appellant. Verum de his plura in Collectaneis, ubi de *Italiae* vocabulo.

accuratiorem ſequemur: ſed ita tamen, ut praeter loca pauca, quorum Ptolemaeus meminit, admetiamur & alia, idcirco ab hoc geographo praeterita, quod ſive ſua aetate non adhuc ſtabant, ſive a Graeciſmo defecerant. Sed antea praeſtat Graeciam Magnam (quod a nullo dum factum video) in ſua quaedam συςήματα [*corpora*] ac veluti provincias partiri.

S E C T I O II.
De Graecia Magna regionatim diviſa.

MAgna Graecia nec univerſa, nec pars ejus ulla, quod ſciam, fuit unquam βασιλευομένη [*ſub regio dominatu*] ſed civitates ſibi in commune providebant, ſive democraticâ ſive ariſtocratica, ſive ex utraque temperatâ formâ regiminis. Sed quantum noſſe licuit, non omnes urbium harum reſpublicae ſui juris, & αὐτόνομοι fuerunt. Nam erant quaedam reſpublicae principes, quibus minores aliae in vicino poſitae contributae ſuberant. Hoc paſſim ex ſcriptoribus antiquis deprehendiſſe mihi videor: apud quos etiam regiones quasdam, intra quas uniuſcujuſque reipublicae principis dominatus continebatur (etſi harum nonnullae etiam longinquioribus locis interdum dominabantur) animadvertere licuit. Itaque apud Strabonem & alios ἡ Λοκρὶς, Κροτωνιᾶτις, Ταρεντίνη &c. cum legitur, ſubaudiendum eſt χώρα [*regio*] ac *Locridem*, *Crotoniatidem*, *Tarentinam* regionem ibi debes accipere.

Nullum autem tutius indicium ad urbes liberas ac principes a contributis diſtinguendas, quam nummos reperi. Nam quarum exſtant antiqua numiſmata, eas & ſui juris fuiſſe, ac plerumque dominium in alias exercuiſſe, ſtatuendum eſt: quarum nulla exſtant, eas neceſſe eſt majoribus aliis fuiſſe obnoxias. Scriptorum igitur atque nummorum ductu, ſeptem aut octo Magnae Graeciae regiones, totidemque συςήματα ſive corpora rerumpublicarum deprehendere mihi licuit. Interim illa antiquiora regionum nomina, *Choniae*, *Leuterniae* (quarum Lycophron meminit) itemque *Oenotriae*, *Meſſapiae*, *Peucetiae* &c. & aliarum quarum fines incerti ſunt, praetereo.

1. *Locris* ab Halece fluvio (cujus Strabo meminit, διορίζοντος τὴν Ρηγίνην ἀπὸ τῆς Λοκρίδος, *Rheginam a Locride regione ſeparantis*) ad Cauloniatarum fines pertinens. Vide quae infra de Locrorum potentia formaque reipublicae perfectae dicentur Sect. 3.

2. *Cauloniatis* regio. Cauloniatas enim ab antiquiſſimis temporibus fuiſſe αὐτονόμους, tum hiſtoria, tum eorum nummi frequentes oſtendunt.

3. *Scylletica* regio ſequitur. Nec enim Scylletium (poſtea *Scylaceum*) alteri cuiſquam populo paruiſſe conſtat; maxime ſi veri ſint nummi, quos editos animadverti.

4. *Crotoniatis* regio ſuccedit, potentia & claritudine longe maxima, & in hiſtoriis ac nummis celebratiſſima. Ea, ut dicemus, a Lacinio promontorio ad amnem Hyliam protenſa fuit.

5. *Sybaritana* (poſtea *Thuriatis* dicta) vicinarum luminibus obſtruxiſſet, niſi eam luxus perdidiſſet. Sybaritas gentibus quatuor, urbibus

quinque

quinque ac viginti imperitaſſe, Strabo memoravit.

6. *Heracleotica* regio. Etſi enim Heracleam ab initio Tarentinorum coloniam fuiſſe ſciamus; at poſtea ſuis ſe legibus gubernaſſe, tum Tabulae duae Heracleoticae, in quas commentabimur, tum ejusdem nummi declarant.

7. *Metapontinam regionem* numiſmata ſane plurima confirmant; etſi aliquando Sybaritis [a quibus conditoribus colonos eo deductos narrat hiſtoria] paruiſſe neceſſe ſit.

8. Vltima omnium *Tarentina* regio ceteras ſplendore, potentia & amplitudine ſuperabat. Tarentinis ad fauces iſthmi Sallentinae poſitis totam ferme eam peninſulam paruiſſe veriſimile eſt. Verum de his plura forſan Diatriba ſeq. ubi non de Heraclea ſolum diſſeremus, ſed & de Tarento ac Metaponto aſpergemus non pauca.

Forſitan & *PETELIA*, quae intra fines Crotoniatidos erat, cui & diu forſitan paruit, poſtea ſeſe in libertatem aſſeruit, ac ſibi ipſa in commune conſulebat. Exſtant certe ΠΕΤΕΛΙΝΩΝ haud pauca numiſmata, ex quibus ſtatui PETELINA regio ac reſpublica *αὐτόνομος* poſſit. Idem eſto de SIBERENA judicium, cujus exſtant nummi cum epigraphe ΣΕΒΗΡΗΝΩΝ.

S E C T I O III.
Catalogus Magnae Graeciae ſtrictim acceptae locorum.

TEſte Strabone, *Halex* fluvius agrum Rheginum a Locride dividebat. In Halecis vero trajectu Thucydides oppidum *Peripolium* memorat: quod neſcias utrum Rhegino agro an Locrenſi, atque adeo Magnae Graeciae attribuas. Verum hoc oppidulum, quod non diu manſit, non moramur.

1. In ora ergo maritima poſt Halecem, ZEPHYRIVM promontorium in mare procurrit. Id ex eo appellatum, Strabo voluit quod [32] *portum habeat ventis ab occaſu flantibus expoſitum*. Quis autem ſcit an non ab [33] Oriente id nomen manarit? Verum undeunde id vocabulum

(32) Strabo lib. VI. *Poſt Herculeum promontorium ſequitur* (ἄκρα τῆς Λοκρίδος, ἣ καλεῖται Ζεφύριον, ἔχουσα τοῖς ἑσπερίοις ἀνέμοις λιμένα, ἐξ οὗ καὶ τοὔνομα) *Locrenſis agri promontorium, quod vocatur Zephyrium, habens portum ventis ab occaſu flantibus expoſitum, unde etiam nomen.*

(33) Tametſi enim modo expoſitum a Strabone veriloquium minime ineptum videtur; fieri tamen poteſt ut & *Zephyrii* promontorii, & ſimul *Zephyri* ſpiraculi vox altiores radices in linguis Orientis habuerit. Chald. צפירא (*Zephira*) *Utrem* ſignificat. Hinc *Zephyris* fortaſſe nomen, quod hi vela ſic quaſi utres diſtendant. Unde & notiſſima fabula orta fuit utrium Aeoliorum. Ovidius in III. Amor. XII. 29.

Aeolios Ithacis incluſimus utribus Euros.

Tangit enim Homericam fabulam Odyſ. K. v. 19. expoſitam de utre, quem Aeolus Vlyſſi dono dedit, in quo ventos artaverat.

Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο,
Ἔνθα δὲ βυκτάων ἀνέμων κατέδησε κέλευθα...
Νηῒ δ' ἐνὶ γλαφυρῇ κατέδει μέρμιθι φαεινῇ
Ἀργυρέῃ, ἵνα μήτι καταπνεύσῃ ὀλίγον περ.
Αὐτὰρ ἐμοὶ πνοιὴν Ζεφύρου προέηκεν ἀῆναι,
Ὄφρα φέροι νῆάς τε καὶ αὐτούς.

Quos ſic utcunque exponas licebit.

Rex autem annoſo e tauro mihi conſuit utrem,
In quo nimboſos ſcite compreſſerat auſtros...
Atque hunc nave cava argenteis conſtrinxit habenis,
Nequa foras, tenuis quamvis, evaderet aura.
E cunctis ſed enim Zephyrum dimiſerat unum,
Qui nos atque rates optatâ exponeret actâ.

Nota ſunt porro cetera, quemadmodum ſocii, latere in utre dona ingentia ſuſpicati, clam utre diſſuto, ſeque ac ductorem perditum iverant, niſi dii reſpexiſſent.

Itaque ut ad Zephyrium promontorium redeam; quia inde οὔρους ἀνέμους (*ſecundos flatus*) ad opportunam navigationem captari mos erat; ex eo factum, ut ibi utres

lum promontorio quaesitum fuerit, ab hujus certe promontorii nomine Locrensium nostratium ἐπιζεφυρίων cognomen [34] fluxit.

2. Post Zephyrium in ora ipsa LOCRI [35] cognomento ἐπιζεφύριοι urbs vetustissima & clarissima occurrit: quondam a Zaleuco legislatore salutaribus institutis ordinata: de cujus aequitate reipublicae, & in legibus conservandis constantia exstat brevis sed luculenta Vbbonis Emmii descriptio: quam [si id probari videro] in fine operis inter nostra de Graecis locis Collectanea inseremus. Locrorum exstant numismata (*) ψαμμακόσια (*arenis numero paria*) ac passim cum Διοσκόρων Castoris ac Pollucis [quippe tutelarium] jugatis capitibus.

3. Locros excipit SAGRA aut Σάγρας amnis. Ea vox nihil Graece significat: at eadem quibuscumque consonis scribatur, plures notiones in orientalibus linguis ostentat: ut a primis Italiae habitatoribus id nomen ei inditum necesse fit. Ad Sagram Castori & Polluci Arae stabant, quod ii gemelli Locrensibus victoriam peperissent adversus innumerabiles Crotoniatarum copias. Ptolemaeus Sagrae amnis non meminit; sed in Locrensi sinu, ubi Sagra egredi in pontum debuit, ibi *Locani* nescio cujus ostium statuit: quod argumento est, aevo Ptolemaei sive Sagram sive *Caicinum* (alterum sinus Locrensis amnem) ita fuisse transnominatum, ut *Locanus* diceretur.

4. CAVLON sive *Caulonia* deinceps sequitur, urbs antiquissima clarissimaque, cujus supersunt plurima numismata, & horum quaedam proxime ad Tyrrhenicam scripturam accedunt, ita ut mihi videatur primitus quidem a Phoenicibus sive Iapygibus condita, mox ab Achaeis occupata. Unde factum ut eam (Ἀχαιῶν κτίσμα) *ab Achaeis conditam* Strabo crediderit. De hac in Collectaneis ad finem operis plura scitu jucunda dicemus, cujus & nummus eximius illustrabitur.

5. In eodem littore Cocinthum versus MYSTIA, & CONSILINVM sequuntur: quae sunt satis obscura oppida. Nec clarius COCINTHVM est promontorium cum cognomine oppido: a quo *Cocintho* ad LACINIVM promontorium sinus *Scylacius* pertinet.

6. Medio in sinu Scylacio urbs SCYLACIVM fuit: quam a Graecis

utres repleri ventis dicerentur; ac simul fabulae, simul etiam loco nomen quaesitum fortasse fuit. Sed jam conjecturarum satis.

(34) Locridem illam universam, quae in Graecia transmarina claruit, mons Parnassus bifariam dividebat, distinctam διακριτικοῖς (*discriminantibus*) cognomentis. Itaque qui citra Parnassum inter Aetoliam & Phocidem incolebant, *Locri Ozolae* vocabantur: at ultra Parnassum ad Thermopylas & Euripum usque *Locri Epicnemidii* pertinebant; nisi quod ab Epicnemidiis abscissa pars quaedam ab Opuntiis Locris (sic ab Opunte oppido dictis) habitabatur. At Locros Italicos a *Zephyrio* promontorio, cui accolebant, sic *Epizephyrios* vocari contigit, sicuti transmarini illi a monte *Cnemide* nuncupati *Epicnemidii* fuerant; a quibus & origo nostris Locrensibus fuerat, quod jam expositum eo.

Nam etsi Strabo Locros Italicos Ozolarum ἀποίκους (*colonos*) fuisse tradidit; potius tamen est, ut ab *Epicnemidiis* propagatos cum eruditis statuamus. Etenim tum natura nominum, ut ante dixi, ita suadet (quando utrique ab vicino monte praeposita tantum particula ἐπὶ, sibi adscivere nomen); tum vero in primis id persuadet, quod Locros Italicos Maro *Narycios* appellavit Aen. III. 399. urbemque ipsam nuncupavit Naso Met. XV. 705. *Naryciam*. Id enim manifesto arguit, nostrates Locros non nisi Epicnemidiorum colonos fuisse, ad quos urbs sive *Naryx* sive *Narycum* sive *Narycium* (tot enim modis scripta reperitur) unice pertinebat.

(35) Hoc praeter cetera inter Locros transmarinos discrimen reperio, quod in ulterioribus illis τὸ LOCRI non urbis cujuspiam sed gentis nomen est. At eadem vox in Italia tum urbem significat, tum etiam urbis incolas, qui & *Locri* & *Locrenses* audiunt.

(*) Exstant urbis hujus praeclarissimae numismata innumera tum apud Goltzium & Harduinum, tum in Calabria Joannis de Flore Capuccini, & in Magna Graecia M. Mayeri, ac etiam in museo nostro plures exstant inediti. In eorum aversis partibus saepe gemelli Castor & Pollux visuntur, qui Locrensibus numero paucissimis adversus Crotoniatas innumerabiles apud Sagram fluvium depugnarunt, iisque victoriam pepererunt, uti Justinus narrat: unde proverbium usurpari coepit de re certa, quamvis incredibili, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, *Veriora rebus ad Sagram gestis*.

cis fuiſſe habitatam tum ejus nomen plane Graecum ſignificat, tum etiam nummi, quos Goltzius, Joannes de Flore, Mayerus producunt. Mihi nullum horum videre contigit. Strabo hanc urbem aetate ſua Σκυλάκιον fuiſſe dictam refert; at olim cum ab Athenienſibus conderetur, Σκυλλήτιον (36) fuiſſe vocatam: quae quidem hodie dum Sede Epiſcopali claret, & *Squillace* appellatur.

7. Secundum hanc CASTRA HANNIBALIS ad *Crotalum* fluvium ſedent: poſt CROTALVM autem etiam SEMIRVS & CARCINES amnes memorantur. De binis *Caſtris Hannibalis*, quae apud poſteros in oppidorum fortunam ſurrexerunt, dicam in Collectaneis ad operis hujus calcem. Nam praeter haec, fuere altera in Campania in ſummo Tifatorum jugo.

8. Ad mediterranea Scylacii ſinûs Ptolemaicum Ἄβυστρον [Latine, opinor, APRVSTVM] pertinebat: quod Ptolemaei aetate adhuc ſtabat, & Graeciſmo adhuc florebat, eaque de cauſa in Magna Graecia recenſetur. Ejus incolae videntur iidem ac qui Plinio *Apruſtani* vocantur.

9. Venio jam ad Tarentinum ſinum longe lateque inter *Lacinium* ac Sallentinum, ex adverſo oppoſita promontoria, diffuſum. Cujus initio LACINIVM ſe promontorium offert, *Iunonis Laciniae* (37) fano religioſiſſimo memorabile.

10. Eamdem oram legentibus poſt CL. a Lacinio ſtadia [Livius VI. millibus a Laciniae Junonis templo removet, haud dubie quod id fanum Crotoni obverſum, eique multo erat vicinius, quam ſumma promontorii in mare procurſio, a qua ſua ſtadia numeraſſe Strabo videtur] CROTON occurrit, Magnae Graeciae lumen, inter ejus maximas & florentiſſimas urbes numerata. Itaque ſicuti Roma per excellentiam VRBS vocabatur, aliaeque clariſſimae civitates in eumdem (38) modum; ſic haec de qua agimus κατ᾽ ἐξοχὴν KORTA [39] i. e. *Vrbs* ab Iapygibus [40] conditoribus, ex Chananaea [41] profugis vocata fuit. Cum haec autem *Cortonae* illi in Etruria fuiſſe cognominis comperiatur; utra

(36) Strabo lib. VI. Σκυλλήτιον, ἄποικος τῶν Ἀθηναίων τῶν μετὰ Μνεσθέως· Νῦν δὲ Σκυλάκιον καλεῖται. *Scylletium Athenienſium ſub duce Mneſtheo colonia. Nunc Scylacium dicitur.* Nec ſecus cum duplice liquida perſcripſit hoc nomen Ariſtoteles; ſicuti & Stephanus, cujus haec verba ſunt: Σκυλλήτιον πόλις Σικελίας . . . . τὸ ἐθνικὸν Σκυλλητῖνοι, τὸ κτητικὸν Σκυλλητικός. *Scylletium urbs Siciliae* (ſaepe apud Stephanum, & Scholiaſtas *Siciliam* pro hac parte Italiae uſurpatam reperio) *gentile eſt Scylletini: poſſeſſivum Scylleticus*. At in nummo apud Goltzium & alios (ſi verus ſit; nec enim talem unquam vidi) ΣΚΥΛΛΑΤΙΩΝ legitur, A ſcil. loco τῦ H ſubrogato Dorice, quamvis hi Athenienſium coloni fuerint. Poſſeſſivum alterum uſurpatur ab Ariſtotele & Strabone, quibus κόλπος Σκυλλητικὸς (*ſinus Scylleticus*) memoratur.

(37) De hujus templi ſplendore, magnitudine, magnificentia, opibus plura ex Livio, Valerio, Cicerone, Plinio collegit Cluverius Ital. p. 1310.

(38) Stephanus de Alexandria: *Per excellentiam* (ΠΟΛΙΣ) *POLIS*; *& Alexandrini* (πολῖται) *Politae dicebantur; ſicuti Athenae* (ΑΣΤΥ) *ASTV*, *& Athenienſes* (ἀστοὶ καὶ ἀστικοὶ) *Aſti & Aſtici*, i. e. *Vrbani*; *& Roma* (ΟΥΡΨ) *VRBS vocabatur*. Athenas etiam Terentius Eunucho *Aſtu* vocavit: de quo loco Priſcianus & Donatus conſulantur. Corn. Nepos in Themiſtocle: *Xerxes . . . acceſſit Aſtu.*

(39) *Crotonem*, de qua agimus, *Cortonae* Tyrrhenicae fuiſſe prorſus cognominem, ex eo conſtat, quod Halicarnaſſenſis Dionyſius ceterique Graeci ſcriptores conſtanter Κροτῶνα utramque nuncuparunt, pari in utroque oppido metatheſi uſurpata. Etſi Latini urbem Tyrrhenicam vocavere *Cortonam*, at in altera hac Graeca civitate ſatius habuere duces ſequi Graecos. Verum non eſt dubitandum unum idemque ambarum fuiſſe nomen: quod ex Chald. קרתא *Kartha* i. e. *Vrbs* profectum, tum *Chartagini*, tum etiam *Cortonae*, & (levi facta metatheſi) *Crotoni* huic nomen quaeſivit. De *Cortona*, quod per excellentiam ita fuerit appellata, videantur noſtra Tyrrhenica in ea urbe.

(40) Iapyges aut primos hujus Italiae partis conditores fuiſſe, aut inter primos eſſe referendos, in extremi operis Collectaneis ſuadebitur. Eoſdem autem videri primos Crotonis fundatores fuiſſe, ex eo oſtenditur, quod ea ab Iapygibus habitata fuerit, antequam a Graecis occuparetur. Strabo lib. VI. Ὤικουν δ᾽ Ἰάπυγες τὸν Κρότωνα πρότερον, ὡς Ἔφορός φησιν. *Crotonem prius Iapyges incoluerunt, ut auctor eſt Ephorus.*

(41) De hoc quoque videantur eadem Collectanea.

utra antiquior fuerit, non habeo dicere. Verum Iapygas [qui & ὁμόφυλοι Tyrrhenorum erant] verifimilius eft in hac ora maritima, quae fe prima navigantibus dabat, prius fundaffe urbem, quam in mediterranea & remotiora loca penetrarent. De Crotonis amplitudine Livii (42) locus exftat luculentiffimus. Nec minorem ei gloriam Pythagoras conciliavit, poftquam Italicae fectae fcholam, ac difciplinarum arcem in hac urbe conftituit. Teruntur manibus omnium veteres Crotoniatarum nummi editi juxta ac inediti, prifcum urbis nitorem teftantes. Eamdem urbem Aefarus amnis principio influebat mediam, at poftea Pyrrhi bello deminutam tantummodo praeterfluebat. Poft VI. milliaria ab Aefari oftio Neaethus amnis in mare egreditur.

11. MACALLA [43] (τὰ Μάκαλλα, multitudinis numero) oppidum Lycophroni & Stephano memoratum, ab Ariftotele lib. de auditis mirab. CXX. ftadiis a Crotone removetur.

12. Hoc excipit CRIMISA oppidum & promontorium, cui templum Alaei Apollinis inerat. Crimifae urbis Lycophron, Strabo, Stephanus meminerunt. Huic eidem promontorio Philoctetes Χώνην CHONEN [44] oppidum impofuerat, fi Apollodoro credimus apud Strabonem poft initium lib. VI. Hinc Χωνία CHONIA illa regio dicta fuit, cujus Herodotus, Lycophron v. 983. & Apollodorus meminit.

13. Sequitur fluvius HYLIA regionis Crotonienfis terminus. Nam apud Thucydidem lib. VII. Athenienfes luftrato exercitu apud Sybarin flumen, *duxerunt* copias (διὰ τῆς Θυριάτιδος γῆς) *per Thuriatidem regionem; cumque ad Hyliam amnem perveniffent*, Crotonienfes miferunt qui tranfitum per fines fuos negarent: quo factum ut Athenienfes ad mare, ad laevam Hyliae ripam, h. e. in Thuriatide caftrametarentur.

14. Intra Crotoniatarum fines, fed a mari reductae SIBERENA [45] PETELIAque (aut *Petilia*) urbes illuftres erant. *Siberena* (fed in nummis apud Ioan. de Flore eft ΣΕΒΗΡΗΝΩΝ) inter Clibanum montem ac dextram Neaethi ripam fuerit neceffe eft; quia ibi nunc *Sancta Severina* exftat, quae jam tum Porphyrogennetae tempore fic vocabatur; qui lib. 2. them. 10. oppidulum τῆς ἁγίας Σευηρίνης cum Crotone junctim memorat. At *Petelia* (cujus fitum etiam in tabula Peutingeriana oftenditur) videtur inter laevam Neaethi ripam & Crimifam promontorium jacuiffe. ΠΕΤΕΛινων, & ΣΕΒΗΡηνων exftant plura numifmata apud Ioannem de Flore Capuccinum in fua Calabria: ex quibus docetur, eas aliquando fuiffe αὐτονόμους; etfi Crotoniatis, quamdiu

(42) Livius XXIV. 3. *Croto murum in circuitu patentem XII. millia paffuum habuit ante Pyrrhi in Italiam adventum: poft vaftitatem eo bello factam vix pars dimidia habitabatur . . . Arx Crotonis unâ parte imminet mari, alterâ vergente in agrum, fitu tantum naturali quondam munita, poftea & muro cincta, quâ per averfas rupes ab Dionyfio Siciliae tyranno per dolum fuerat capta.*

(43) Id nomen (fi τῷ K Graeco Hebraicum *Koph* refpondet) Hebraice *Virgam* aut *baculum* fignificat. At fi *Caph* litteram ibi accipias; tum id Syriace *Seram* aut *Vectes* notabit. Sed filente hiftoria nihil de ratione vocabuli tradi affirmate poteft.

(44) CHONE iftud, five ab Orientali verbo *Chun* (cum initiali littera *Caph*) five a *Kun* cum *Koph*, arceffas; innumeras vocis notationes dabit. Verum ubi antiquitatis veftigia defunt, fruftra tempus in tradendis vocum rationibus teritur.

Hanc *Chonen* poftea nomen mutaffe, & *Crimifam* fuiffe tranfnominatam in Cl. Islaci Tabula Italiae reperio. Vnde id collegerit, nefcio. Hoc tantum fcio, *Crimifae* nomen haud minus antiquum quam *Chone* fuiffe. Κρίμισσα certe Lycophroni v. 913. memoratur.

(45) Vtrique vocabulo ex orientis linguis etymologiae plurimae atque egregiae fuppetunt. Verum in tanta antiquitatis obfcuritate quo pacto eas poffumus five cum natura locorum, five cum veteris hiftoriae circumftantiis componere?

diu horum potentia viguit, interdum paruerint. Haec intus.

15. At in littore post *Hyliae*, ac post *Traëntis* ostia, ROSCIA [46] sive ROSCIANVM (hodie *Rossano*) Thuriorum navale sequitur; ac non hinc longe *Crathis* amnis, ac statim THVRIVM, urbs potentissima, antea SYBARIS vocitata. Vtriusque nominis exstant in antiquis ejus nummis aperta vestigia. De *Sybari & Thurio* ac simul obiter de locis aliis in eadem vicinia positis exstat Jani Parrhasii, qui abhinc plus ducentos annos lux ingens Bruttiorum fuit, accurata tractatio inedita, quam ex ejus αὐτογράφῳ describi curabimus, eamque ad finem hujus operis in Collectaneis integram in amatorum Magnae Graeciae gratiam repraesentabimus. Interim Thuriorum situs inter Crathim & Sybarin amnes erat. Potentiâ tantâ fuit ut gentes (47) quatuor, urbes XXV. dicto audientes habuerit, trecenta vero hominum millia bello adversus Crotoniatas eduxerit. Vrbis ambitus ad quinquaginta stadia pertinebat. *Sybaris* ubi nimio luxu perdita, & a Crotoniatis septuaginta dierum spatio domita, & eversa jacuit; post varios casus, ab Atheniensibus colonos accepit, ac *Thurii* sive *Thurium* transnominata fuit [quod nomen idem ac *Sybarin* significare, in Collectaneis ex linguis Orientis docebitur] ac postremo acceptis ab urbe Roma colonis, COPIAE vocari coepit: etsi in duobus apud me nummis singulari numero COPIA exaratum cernitur. Videsis Collectanea.

16. Longiore a Thuriis intervallo *Cylistarnus* amnis, ac postea a mari reducta LAGARIA erat, quam Lycophron Λαγγαρίαν, consonâ duplicatâ, vocat. Λαγαριτανὸς οἶνος aevo Strabonis erat medicis probatissimus: Plinius *Lagarina* vocat. Ibi Lagariam multi ostendunt, ubi hodie *Nogara* exsistit.

17. Lagariam SIRIS fluvius & SIRIS oppidum vetustissimum; excipit, quod postea navale finitimorum Heracliensium fuit. Ac post quatuor milliaria ad dextram *Aciris* amnis ripam, prope a mari HERACLEA illa nobilissima fuit, cujus Tabulas aeneas hoc opere proferimus & illustramus. De hac vero nulla hic verba facimus, quippe plura seorsum Diatribâ sequente daturi.

18. Exinde *Acalandrum*, ac mox *Casuentum* flumina in mare se exonerant. Dehinc METAPONTVM, urbs Pythagorae itidem gymnasio celebrata (de qua in seq. Diatriba) ac porro amnis *Bradanus*.

19. Jamque ad peninsulam Messapiam sive Iapygiam aut *Sallentinorum* pervenimus: in cujus statim faucibus, medio inter Tarentum ac Brundusium itinere erat opinor VDINA [Tyrrhenicis litteris] h. e. YPINA illa, quae in nummis aliquot vetustissimis comparet [de quibus dicam in Collectaneis] quam non aliam fuisse arbitror ab *Hyria* Plinii aliorumque, quae hodie *Oria* vocatur.

(46) ROSCIA haud dubie ab Oriente est. Hebr. ראש *Rosch caput* significat, h. e. in re geographica τὴν ἄκραν, sive in mare procurrens promontorium: quod huic Thuriorum navali, a quo rupes non abfuisse traditur, satis convenit.

(47) Strabonis haec verba sunt lib. VI. *Tanta prosperitate* (Sybaris) *usa fuit*, (ὡς τεττάρων μὲν ἐθνῶν τῶν πλησίον ὑπῆρξε, πέντε δὲ καὶ εἴκοσι πόλεις ὑπηκόους ἔσχε) *ut quatuor vicinis gentibus imperarit, quinque vero & viginti urbes subditas habuerit*. Quaenam hae urbes fuerint, nec licet scire, nec interest. At quatuor vicinae gentes hae potissimum fuisse mihi videntur: *Graeci Italienses*, *Bruttii*, *Lucani*, *Calabri*, aliter Sallentini aut Iapyges.

20. In eisdem faucibus TARENTVM tum primum inflexo littori adjacet. De hoc in seq. Diatriba plura adponemus. Haec videtur in tota ferme peninsula olim dominata fuisse. Nec enim nummos veterum oppidorum Messapiae, una excepta [48] *Manduria*, videre licuit. Itaque si littus Tarentini sinus hinc usque ad ultimum promontorium Sallentinum legas, ad mare ipsum CALLIPOLIS; & LEVCA ad promontorium modo dictum occurrent: intus vero RVDIAE, MANDVRIA, SOLETVM, NERETVM, BAVOTA, VALENTIVM, VXENTVM, BARIS, quod postea *Veretum* fuit. Haec quae nominavi, fuisse magnam partem Magnorum Graecorum oppida, parum est quod dubitem, imo de CALLIPOLI & RVDIIS id certissimum [49] habeo: etsi eorum aliquot a Barbaris [50] h.e. Iapygibus sive Sallentinis quondam incolebantur. Postremo in hac eadem peninsula etiam SALLENTIA fuit: de qua vide in ima [*] pagina.

Hactenus est Magna illa Graecia strictim accepta. Nunc quae Graecorum oppida in ora Superi Inferique maris sparsa erant, *Graeciae Italicae*, quatenus a *Magna* distingui debet, attribuemus. A mari Hadriatico, imo ab *Hatria* Piceni initium capiam.

SE-

(48) Ineditum *Manduriae* nummum penes me habeo: quem in Collectaneis inter ineditos Magnae Graeciae nummos exhibebimus.

(49) *Callipolim* Graecam fuisse urbem, praeterquam quod nomen ejus mere ἑλληνικὸν declarat, etiam Mela docet, sic de Calabria desinens: *Et urbs Graja Callipolis*: quasi ceterae Grajae non fuerint. Exstitere tamen qui hanc a Senonibus conditam, & vocatam proinde *Gallipolim* praedicaverint, corruptis exemplaribus Plinii decepti, apud quem legebatur III. 11. *In ora vero Senonum Gallipolis*. At recte est quod ex scriptorum codicum consensu Harduinus reposuit: *In ora vero Senum, Callipolis* (ut duo sint oppida) *quae nunc est Anxa*. Fuit & in Sicilia *Callipolis*, Naxiorum opus, tum aliis tum etiam Herodoto memorata: quae proinde videtur hac nostrâ vetustior, cujus nemo ante Melam meminerat. Cumque Sicula Callipolis Strabonis aevo jam defecisset: licebit conjicere, aliquid incidisse, cur insulani illi ab sede sua dejecti, urbem cognominem in solo Sallentino condiderint. Ad hanc porro nostram Harduinus in suo Plinio refert nummum argenteum, in cujus una parte ΤΑΡΑΣ, in altera ΚΑΛ inscribitur, quasi hoc alterum Καλλίπολιν notet. Sed in nummo (qui haud dubie Tarentinorum fuit) non erat Callipoli locus. Porro in Tarentinis nummis plura sunt magistratuum nomina detruncata. Itaque ΚΑΛ· erit Καλλ'ς nomen, (aut alterius similiter incipientis) qui anni illius ephorus fuerit.

Jam vero Rudias Graecarum urbium fuisse unam nescirem, nisi me id Strabo docuisset lib. VI. sic loquens: Ῥωδαίων πόλεως ἑλληνίδος, ἐξ ἧς ἦν ὁ ποιητὴς Ἔννιος. *Per Rodaeorum urbem Graecanicam, Ennii poetae patriam*. Ea Melae & Plinio *Rudiae* dicitur, Stephano Ῥοδαί. An quod Rhodios conditores habuerit? Tametsi, si fundatores primos ab Oriente nacta fuerit; non deerunt ex illis linguis petitae nominum rationes: quibus nunc tacente historia supersedeo. Ceterum Rudias aevo Ennii Graeco ore locutas, illud quoque docet, quod ex linguis tribus, quas poeta ille callebat, Graeca numeretur: quam domi scil. ex parentibus didicit. Eadem urbs mediterranea, nec procul Tarento erat.

(50) Testantur id Melae verba sic describentis Calabriam: *In Calabria Brundusium, Valetium, Lupiae, Hydruntum, & Sallentini campi, & Sallentina littora, & urbs Graja Callipolis*. Quibus verbis ostendit, suo tempore ex his unam Callipolim servasse Graecismum, ceteras sive numquam fuisse ἑλληνίδας, sive tunc a graecitate defecisse. Id quoque testantur ceterorum locorum peregrina nomina, h. e. quae tantum in Orientis linguis certum aliquid sonant. Verbi causa MANDVRIAM sive ex מְדַד *Madad* (unde dicendum fuisset *Madduriae*: sed Syri & Phoenices duplex D in ND resolvebant) sive ex Chaldaico מְדַר *Medar* arcessas, pulchrae significationes praesto erunt: de quibus alibi forsan. NERETVM *Lucernae* notionem, aliasque forsan praesefert. SOLETI, & *Bavotae* originationibus supersedeo. Nam cui bono? ubi significantias istas ex antiquitatis notitia confirmare in tanta nostrorum temporum inopia non licet?

(*) Σαλλεντία (*Sallentia*) Stephano urbs Messapiae dicitur. Eaque *Sallentinorum* genti nomen indidit. Vrbis antiquitatem nummi apud Goltzium & Mayerum cum epigraphe ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ, modo extra suspicionem sint, arguunt. Eam jamdiu ante Strabonem, Plinium, Ptolemaeum defecisse necesse est, cum nemini horum nota fuerit. At Stephanus, qui unus meminit, ex antiquioribus monumentis collegit notitiam. Non desunt tamen qui *Sallentiam* postea detorto nomine dictam *Soletum* volunt, cujus meminit Plinius.

S E C T I O IV.

Catalogus Graecorum Hadriatici maris locorum.

1. AB HATRIA five *Hadria* Piceni ordiar, quae & mari *Hadriatico* nomen quaefivit. Ea mihi videtur illius antiquioris Hatriae, in Venetis celeberrimae, fuiffe colonia: proinde utramque urbem fuiffe Etrufcam, in Tyrrhenicis noftris luculenter oftendimus. Nec hanc Piceni Hatriam Graeci oris aliquando fuiffe fcirem, nifi id me nummus ineditus ac fingularis, qui apud me eft, docuiffet. De nummo & hujus Hatriae originibus in Collectaneis differemus. Ab hac Piceni Hatria ad ultimum finûs Hadriatici receffum, oppidum (51) nullum Graecum reperio. Itaque ab Hatria orientem verfus, ufque ad Magnae Graeciae fines progrediemur.

2. Sequitur poft (52) *Teate*, amnis *Sagrus*, Crotonienfi *Sagrae* cognominis, & finus *Hyrias* fic dictus, quod in hac ora *Hyrium* alterum fuerit, *Hyriae* Sallentinorum homonymum. E regione finus hujus funt celebres *Diomedis* infulae, quarum notitia conferta cum *Arpis* cumque CANVSIO eft: quae oppida in continente funt, a mari reducta: de quibus jam eft dicendum.

3. ARPI ergo oppidum vetuftiffimum fuit, quod Diomedem, haud fecus ac Diomedis infulas, conditorem habuiffe, memorant fabulae. Exftant *Arpanorum* nummi quam plurimi, ac plerumque cum *Apro* in averfa parte, forfan quod *Aper* Graecis Italienfibus, a quibus hi nummi cudebantur, ΑΡΠΟΣ, trajecta [53] littera, vocaretur. Vtut eft; certe per Apri fcalpturam ad nummi epigraphen ΑΡΠΑΝΩΝ alluditur. Porro fi Stephano credimus, Diomedes non primus conditor hujus urbis eft. Sic enim ait: Ἀργυρίππα . . . Λάμπη ἐκαλεῖτο. Διομήδης μετὰ τὴν ἅλωσιν τὴν Ἰλίου ἐτείχισε, καὶ μετωνόμασεν Ἄργος Ἵππιον. *Argyrippa . . . Lampe* (initio) *vocabatur*. Imo Ἄρπη non Λάμπη [54] fcripferat haud dubie Stephanus. Pergit: *Diomedes* [deinde] *poft Ilii excidium muro munivit, & Argos Hippium transnominavit*. Ex quo licet animadvertere, jam ante Diomedem exftitiffe id oppidum, & five *Arpen* five *Arpos* a Tyrrhenis conditoribus nominatum: deinde illud a Graecis fuiffe munitum, & levi mutatione Graecis ufitatiffima, Ἄργος *Argos* fuiffe tranfnominatum,

E 2 verum

(51) Nullam inquam in fuperiore tota Italiae parte five extra Regnum Neapolitanum, Graecam urbem reperire mihi licuit, excepta forfitan CAELINA oppido Venetiae, cujus Plinius III. 19. meminit, ad amnem cognominem fito. In amnis ripa in lapide infcriptum exftitiffe CILINENSES ajunt. At in meo nummulo inedito ΚΑΙΛΙΝΩΝ legitur. Sed unde Graeci in Venetorum mediterranea praeter morem penetraffent? Qua de caufa non dubitavi eumdem nummum ad *Gaeliam* Peucetiorum (de qua mox dicam) referre.

(52) Ad hanc urbem referendos effe cenfeo nummos (quorum duos trefve majoris moduli habeo) infcriptos TIATI: quas litteras cum Latini cum Graecis communes habeant; utro fermone Teatini ufi fuerint, inde arguere minus licet. Verum nec fabrica nummorum Graeca videtur, & litterarum tractus funt Latini potius, quam Graecanici ingenii. At primos oppidi conditores fuiffe Tyrrhenos non dubito.

(53) Metathefis hujufmodi Graecis ufitatiffima fuit, tum in fui juris nominibus (uti κρότος & κάρτος) tum potiffimum in peregrinis, ut cum *Cortonam* Etruriae oppidum Κροτῶνα vocabant, & fexcenta in eumdem modum.

(54) Non dubitabam, hanc vocem, in Stephano corruptam, ita effe fanandam, ut Ἄρπη legatur. Nam ubi locum vocalis A, lapfu facili, τὸ Λ occupavit, cetera poftea librarii fic refinxerunt, ut vox aliqua in locis geographicis non infolens exfculperetur. Ac fane multiplex *Lampe* a geographis agnofcitur; quarum nulla tamen Dauniorum fuit. Nec porro ullus eft vetus auctor, qui Arpos antiquitus *Lampem* audiviffe memoret. Poftremo fi Stephanus in novo & inaudito hoc prodendo nomine tam liberalis videri voluit; cur vetus *Arporum* ab omnibus ufurpatum reticuiffet? Verum de hac emendatione ante me jam cogitaffe Berkelium, gavifus fui.

verum cum adjectione difcriminante Ἵππιον, *Hippion* [Varroni (55) memoratum oppidum] dici coepiffe: quod tandem coalitione vocum *Argyrippa* evafit. Verum cum ex Ἀργυρίππα, Ἀργυριππηνὸς [vide Stephanum] aut Ἀργυριππανὸς fieret; tamen incolae in nummis vetus illud fuum ΑΡΠΑΝΩΝ nomen retinuerunt. Quod urbis primitivum nomen, unde fit arceffendum nemo (56) nifi *Augur Apollo* divinaverit. Certe a Graeco Ἅρπη, quae *falcem* notat, non effe adfcifcendum, Graeci ipfi coguntur agnofcere; quibus ἅρπη (*falx*) afperatur, τῶν Ἀρπανῶν vero vox leni fpiritu, ficuti & Latinis, pronuntiatur. Vt omittam, quod Stephano tefte, Ἅρπη urbs jam ante fteterit, quam eam Graeci fuis colonis repleverint. Cum Arpis jungenda eft & SALAPIA, non obfcuri nominis oppidum: quae *Arpanorum navale* Straboni dicitur. Σαλαπία, inquit, τὸ τῶν Ἀργυριππηνῶν ἐπίνειον. Ex quo eam & Graecam fuiffe urbem agnofcas, & Arpanis attributam. Ejus nummus apud Harduinum ex Cimelio regio, urbis graecifmum magis confirmat. Nam infcribitur Graecis elementis ΣΑΛΑΠΙΝΩΝ, ex una parte caput Apollinis, ex altera equum exhibens. At primitus Tyrrhenica urbs fuerit neceffe eft: nam quaecumque prima littera in linguis Orientis fuiffe fingatur (five *Samech*, five *Tſade*, five *Shin*) notiones uberrimas offeret.

4. Jam vero inter Diomedis opera etiam CANVSIVM [57] recenferi debet. Quod quidem, fi Strabonis [58] loco [adhuc tamen aliorfum accepto] fides eft, unum ex Graecis Italiae oppidis primariis fuit. Porro cum Canufium a mari abeffet; ea de caufa navium (59) ftationem

(55) Varro in II. R. R. cap. 1. cum in eo effet, ut nomina plurima locis a pecore indita fuiffe doceret, fic differit. *Nominaverunt a Capris Aegeum pelagus: ad Syriam montem Taurum: in Sabinis Canterium montem: Bofporum unum Thracium, alterum Cimmerium . . . . Oppidum in Graecia, ut Ἵππιον Ἄργος. Denique Italia a Vitulis, ut fcribit Pifo.* Illud IN GRAECIA virum doctum Varronis adnotatorem (in praeclara ultima fcriptor. R. R. editione) tranfverfum egit, ita ut Argos Elidis hic intellexerit. At de Graecia Italica fermo Varroni fuit; ficuti in Ciceronis Oratione pro Archia (cujus locum fupra cap. 4. pag. 22. protulimus) non alia eft quam Italica: apud Livium vero, quem ibidem produximus, *Graeciae* nomine etiam Sicilienfis Graecia venit.

(56) Prima radicis Orientalis littera omnino gutturalis fuerit neceffe eft, ab hominibus noftris non praeter folitum neglecta. Porro five *Aleph* initio fuit, five potius *Heth*, aut *Ain*; plurimas *Arpe* noftra fignificationes offeret. Sed quaenam fit omnium veriffima id in tanta antiquitatum inopia praeftare qui poffumus?

(57) Strabo lib. VI. de Arpis & Canufio junctim agens, quippe communia plura habentibus, fic ait: λέγεται δ' ἀμφότερα Διομήδους κτίσμα &c. *Vtramque* (tam Argyrippam quam Canufium) *Diomedes condidiffe dicitur; CAMPVSQ.* (Diomedis dictus: Latinis frequentius plurativo numero) *& multa alia exftant veftigia, quae Diomedis ibi locorum fuiffe imperium doceant*. Mox & de Diomedis in Minervae Lucerino fano donariis narrat, & de Diomedeis vicini maris infulis.

(58) *Strabonis locus non intellectus exponitur. Qui fint* Ἰταλιῶται, *& urbes* Ἰταλιώτιδες, *&* Ἰταλιώτιδες γλῶτται.

Strabo ibidem aperte dixerat, Canufium unam urbium Ἰταλιωτίδων fuiffe. Verum quod vim vocum Ἰταλιώτης & Ἰταλιῶτις (quam fupra p. 15. Adnot. 16. expofui) eruditi non tenerent, tum in hoc Geographi loco, tum & in millenis aliorum auctorum, in quibus voces illae occurrunt, turpiter lapfi funt. Strabonis locus talis eft. *Non procul a mari in planicie fitae funt urbes duae* (μέγισται τῶν Ἰταλιωτίδων γεγονυῖαι πρότερον, ὡς ἐκ τῶν περιβόλων δῆλον) *quae, ut earum ambitus docet, fuerunt quondam Italiotidum maximae, Canufium & Argyrippa: nunc minores ambae funt*. At vero Xylander interpres, Cluverius & quotquot alii attigerunt hunc locum, ita interpretantur: *Quae . . . ITALICARVM fuerunt maximae*. Quo modo Geographum mentiri cogunt. Nec enim unquam Arpi & Canufium inter maximas urbes Italiae numeratae fuerunt. Ergo ubi nofter Amafenus dixit *Italiotidum* fuiffe maximas, non aliud vocat Ἰταλιώτιδας, quam Graecas Italiae urbes. Vim vocis hujus (quae viros fummos fefellit) poffem fexcentis locis firmare, fi effet opus. Non folum enim apud hiftoricos, fed & apud grammaticos nihil tritius. Sic ubi Athenaeus aliique quosdam produnt, qui γλώττας Ἰταλιώτιδας fcriptas reliquerint, non aliud intellige, quam illos peculiares Graecorum Italienfium dictiones collegiffe.

Ceterum Canufini Graecifmi adhuc aetate Horatii veftigia fupererant: qui ubi Canufinos *bilingues* vocat, eos Latino juxta cum vicinis Italiae populis, fimulque Graeco fermone, a fuis majoribus ad fe tranfmiffo, ufos fuiffe innuit; idque poetae etiam fcopus declarat, quippe qui in ea fatyra (quae eft decima lib. 1.) eos notat, qui *Graeca Latinis* mifcerent *Canufini more bilinguis*.

(59) *Lux Strabonis pluribus locis affunditur. Ἐμπορεῖον proprie maritimorum inftitorum ftationem fuiffe. Ea notio Amafeno geographo potiffimum afferitur.*

Hic quoque juverit Straboni aliorfum accepto fuppetias

nem aliquanto ab se remotiorem in Aufido flumine habuit.

5. SIPVNTVM in littore sequitur: quam urbem Graecanicam initio fuisse, plura declarant. Ac potissimum inflexio nominis (nim. Σιπῦς, Σιπῦντος: qua etiam Lucanus utitur) sic Graecae consuetudinis est, sicuti in Hydrunto & Buxento Ὑδρῦς & Βυξῦς. Hinc inter Diomedis opera Sipuntum retulit Strabo, qui etiam etymon urbis minime ineptum ex Graeco deprompsit. Nam quia in hoc oppido tanta est sepiarum copia, ut vulgo in littus ejectae reperiantur; urbem dictam a sepiis, quasi Σηπιῦντα, censuit. Audio ab viro amico nummum Sipontinorum Graecis litteris exaratum asservari: nec tamen vidi. At postea coloniam Romanorum accepit, ac demum aliud supplementum.

6. BVTVNTVM Cluverius, Cellarius aliiq. securi praeterierunt. Et tamen jam ante Plinius *Butuntinenses* memoraverat, *Botontinum agrum* Frontinus. Adde Itin. Hieros. & Peutingeri tabulam. Sed recte est, quod nummum in meis thecis habeo ineditum (cujus typum in Collectaneis inter ineditos dabimus) cui sub Arionis Delphino vecti effigie inscribitur duobus versibus BYTONTINΩN. Aversa pars pagurum visendum exhibet. Ac primum ex hoc nummo discimus, hoc oppidum fuisse maritimum, aut prope a mari, sic docente utraque nummi pagina. At hodiernum *Bitonto* paullo reductius a mari est: an quia id oppidum cum sua episcopali sede situm postea commutaverit? Deinde cum graece cusus est nummus, a Graecis incolebatur: etsi antea, ut opinor, urbs Tyrrhenica fuerit. Nec enim abludit Hebraicum (60) verilo-

petias ire: apud quem τὸ Ἐμπορεῖον Xylander, Cluverius & quis non? verterunt *Emporium*, cum haud dubie *Statio navium* accipienda sit. Ergo ille lib. VI. ita scripsit: Ἐκ δὲ Βαρίυ πρὸς τὸν ποταμὸν Αὐφίδιον (ἐφ' ᾧ τὸ ΕΜΡΟΡΕΙΟΝ τῶν Κανυσιτῶν) υ. ὁ δ' ἀνάπλυς ἐπὶ τὸ ἐμπορεῖον ϛ. ἐννενήκοντα· πλησίον δὲ &c. Quae, rejecta aliorum interpretatione, *Emporium* ubique reddentium (ut omittam quod & illud peccavit interpres, quod *Canusium emporium* pro *Canusinorum* perverse vertit) sic interpretabere. *A Bario ad Aufidum amnem (in quo Canusini suam navium stationem obtinent) stadia* CCCC. *sunt: ad ipsam vero stationem a mari ascensio sex & nonaginta stadiorum est*. Interpres, qui in vulgatis tantum notam numericam ϛ. reperit, *sex stadiorum* verterat: sed ex Mss. ἐννενήκοντα addendum fuit: quod & locorum positus docet, quia Canusium, in cujus usum illa statio fuit, longiuscule a mari erat. Pergit Geographus: *In vicino est* (ostii Aufidi fluminis scil.) *Salapia Argyrippenorum navale*.

Jam vero locus ipse suadet, τὸ Ἐμπορεῖον (sic enim cum diphthongo saepe in Strabone id legitur, & plerumque opinor, pro portu, aut statione) non *mercatum* fuisse, sed institorum maritimorum stationem. Nam ἔμπορος (si Porphyrium in Quaest. Homericis, & Eustathium audimus) primario est *Vector*, seu qui mare trajicit: deinde ad eum transfertur, qui mercaturae gratia pontum transmittit: postremo & ad omnes mercatores porrigitur. Quare nil mirum, si Ἐμπορεῖον pro τῶν ἐμπόρων (sed significatu primo aut altero) receptu accipiatur. Accedit & illud multo maximum, quod Geographus qui sibi de Arpis & Canusio junctim scribere proposuisset, cum Arporum navale fuisse Salapiam monstrasset, debuit & Canusinorum stationem ostendere. Quocirca illud Demosthenis, ὅταν ἀνάγωνται ἐκ τῶν ἐμπορίων, rectissime jam ante Budaeus reddiderat, *Cum e portu egrediuntur*. Sic etiam Polybius lib. 3. Capuae circumpositam planiciem ab eo praecipue laudans, quod mari adjaceat, addit: καὶ τούτοις τοῖς ΕΜΠΟΡΙΟΙΣ χρῆσθαι, εἰς ἃ σχεδὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης καταστρέχουσιν οἱ πλέοντες εἰς Ἰταλίαν. Vbi male meo judicio viri docti *Emporia* reddiderunt. Verte: *Et quod iis utatur portubus, in quos ex omnibus terrae partibus, quicumque in Italiam navigant, solent appellere.*

Quod proxime dixi, Straboni Ἐμπόριον non aliud esse quam portum aut stationem, pluribus possem ostendere. Sic in extremis Bruttiis ad Fretum Strabo prope Medamam statuit ἐπίνειον καλούμενον Ἐμπόριον, *Navale* (ejusdem Medamae) *quod Emporium dicitur*. Hoc addit, quia ab usu, quem antea praestiterat, oppidum quod ibi coaluit, absolute *Emporium* audiit. Idem ubi Siciliae oram, quae a Lilybaeo ad Fretum pertinet, legere incipit, *Alaesa*, inquit, *& Tyndaris, &* (τὸ τῶν Αἰγεστέων Ἐμπορεῖον) *Segestanorum Emporium* (i. e. statio) *& Cephaloedium, oppidula exstant*. Vbi vides, Segestanos mediterraneos suam habuisse in littore stationem, eamque inter oppida numeratam. Porro Strabo, qui geographiam πρακτικὴν potissimum a se dare in animo habuit, numquam in describendis littoribus ab adnotandis portubus, navalibus, stationibus (quas modo ὑφόρμους, modo ἐμπορεῖα vocat) abstinuit, magno id usui ad commercia futurum ratus.

(60) Nam forsan urbs ista τῷ בשן *Basan* in Scripturis celebri cognominis fuerit, utpote a Chananaeis credo condita. *Basan* autem Chaldaeis pronuntiabatur *Batan*, quippe *Shin* cum *Tau* permutantibus. Sed & idem locus Chaldaeis Targumistis בותנן *Butnan* vocatur: quae scriptura eamdem in prima syllaba vocalem habet, ac Butuntum nostrum.

Quod

riloquium. Postremo veram nominis scriptionem ab hoc nummo discimus, sive *Bytontum* scil. (aut *Butontum*) sive [quia antiquitus O pro diphthongo Ου scribebatur, ut in nummis Συρακοσίων, Θοριων &c. pro Συρακουσιων, Θουριων) castigatius id nomen cum Latinis BVTVNTVM proferemus; nam nec aliter Plinius suos *Butuntinenses* [61] perscripsit.

7. *Barium*, & quae sequuntur usque ad *Brundusium* sive in ora, sive remota a mari oppida, Graeci ne antiquitus, an Latini oris fuerint, tacentibus geographiae scriptoribus, ac nummis deficientibus, non potui colligere. Nisi quod prope Egnatiam haud longissime a mari *Caelia* sive potius CAELIVM fuit: cui jam graecitatem restitutum eo. Nummus in meis loculis est ineditus ac singularis: qui ex adversa parte Palladis caput galeatum offert; ex altera vero tropaeum, duplex astrum, ac dextro in latere fulmen, in laevo epigraphen ΚΑΙΛΙΝΩΝ. Terminatio gentilis nominis in ΙΝΟΣ ostendit, ubinam oppidum istud quaerendum sit. Nam Frontinus lib. de Coloniis (pag. 127. edit. Goes.) sub lemmate CALABRIAE, postquam de agro *Brundusino* dixerat, pergit: *Botontinus*, *CAELINUS* (eâdem forma nominis, quae in nummo exstat) *Genusinus*, *Ignatinus*, *Lyppiensis* &c. Profuit vicina oppida adnectere, ut quoquomodo situs perspiciatur. Interim quia eadem diphthongus, ac quae in nummo, & eadem terminatio nominis in INVS in Frontino occurrit; de ταυτότητι non est dubitandum. Et quia terminata in INVS plerunque a recto in VM descendunt; eo fit Caelinorum oppidum non aliud fuisse quam *Caelium* (62) quod Plinius III. 10. non longe a Brundusio memorat. Jam vero nemo Strabone aptius situm oppidi, de quo quaerimus, digito intento monstraret, modo ejus Κελία [63] eadem ac Caelium Plinianum fuerit: de quo alii viderint. Ad me quod attinet, satis habui, *Caelii* situm haud longe a Brundisio, Butunto, Egnatia monstrare, ejusque in primis ἑλληνισμόν [*graecismum*] auctoritate nummi [cujus typum in Collectaneis lectori sistam] ostendere.

8. BRVNDVSIVM sibi Graeci in suis historiis arrogant: idque verum, saltem aliqua ex parte, erit, modo Goltzianus nummus, cui ΒΡΕΝΔΗΣΙΝΩΝ inscribitur, sit integrae fidei. Mihi nullum hujusmodi con-

Quod si alteram vocabuli consonam pro *Tet* Hebraico acceperis, ne tum quidem inepta etymologia exsistet. Nam quia בטן *Beten* (alioqui *ventrem* significans) translate in 3. Reg. VII. 20. *prominentiam* notat; Butuntum autem primitus maritimum fuit; verisimile est alicui promontorio tunc insedisse: ex quo nomen loco a Chananaeis sive Tyrrhenis conditoribus impositum fuit.

(61) Apud eum lib. III. extremo capite XI. sic legitur: *Calabrorum mediterranei*: *Aegetini*, *Apamestini*, *Argentini*, *BVTVNTINENSES* &c.

Hic obiter notabis, Butuntinenses Plinio mediterraneos dici, quos ego ex nummo maritimos fuisse conjeci. Atqui sic Butuntinos inter mediterraneos numerabis, sicuti & *Apenestini* sunt (non *Apamestini*, qui nulli usquam fuere) quos in ora fuisse constat. Verum ne dubita. Tam Apenestini, quam Butuntini prope a mari insederant, ita ut ab unis maritimi, ab aliis mediterranei pro sua maxima voluntate dicerentur. Ceterum quod idem *Calabrorum* fines (quos ex hoc eodem loco discis) tam longe in Apuliae fines promoverit, id Plinius cum Frontino etiam commune habuit: cui in lib. de coloniis p. 127. non tantum BOTONTINVS ager in CALABRIA ponitur, sed & alia passim Apuliae loca. Quo Frontini loco in priore *Botonti* syllaba V haud dubie est reponendum, nec enim T, quod in nummo est, nisi in V transire potuit: at in altera syllabâ O retineri juxta cum nummi orthographia debet.

(62) Nisi quod prave Coelium per OE in editionibus Plinianis legitur: quod mutari debet in AE ex Frontino & ex nummo meo.

(63) Is enim dum vias Brundusinas recenset, unam sic describit, quae egredientem Brundusio per *Egnatiam*, *Celiam*, *Netium* &c. ferat. In Islaei tabula Italiae ea via per *Egnatiam*, *Norbam*, *Celiam*, *Butuntum*, *Netium* deducitur. At hanc *Celiam* a Caelio Pliniano diversam facit Islaeus idem, quippe qui in mediterraneis, diei ferme itinere a Brundusio, occidentem versus CAELIVM quoddam ponit, quod certe Plinianum esse debet. Sequatur quisque quod magis arriserit.

contrectare, nec viris amicis licuit. A quo tamen nummo si quis suspicionem νοθείας amolietur; tunc necesse erit, fuisse aliquod tempus, quo ea urbs a Graecis occupata, nummos graece inscriptos percusserit. Ceterum cum passim omnia numismata Latinis elementis BRVN. exarata cernantur; quid dubitamus ejus fundationem possessionemque Graecis ereptam, Messapiis sive Iapygibus vindicatam restituere? Nec sane Graecorum historiae magnopere adversantur. Inter ceteras Strabonis narrationes legitur, *Cretenses Theseo* duce primum, mox *Iapyge*, huc deduxisse colonos. Jam hoc primum animadvertas licet, quoties aetatibus remotissimis mentio *Cretensium* occurrit, ibi *Cerethaeorum*, Palaestinae populi, suspicionem subire viris eruditis consuevisse. Accedit dux ille *Iapyx*, quem ducem Chananaeorum ab Iosua fugatorum fuisse conjicio, ut in Collectaneis exponam. Postremo Orientalem originem etiam nomen urbis prodit [quod initio disyllabum [64] fuit] quod nihil neque graece nec Latine sonat: at a Chaldaica rad. ברן *Bran* fit vox בירנתא *Biranta*, quae ἀκρόπολιν, sive *Arcem* aut *palatium* notat: ex quo deinde, absorpta priore vocali, factum est *Branta* aut *Brunta*, vel *Brenta*: ac sub haec nata est fabella de eo quod Βρέντιον *caput cervinum* notet, cui Brundusinum portum fecere similem. Atqui his re vera gradibus commentum istud processit. Quia *Brenta* sermone primorum Messapiorum (h. e. Phoenicum sive Chananaeorum) *Arcem* significabat; ea voce usi sunt, ad ἀκρόπολιν h. e. arcem illam designandam, quae simul cum portu urbem totam constituebat, ac deinde, uti fit, ad ipsum portum [qui unus urbem illam singularem efficiebat] denotandum. Cumque postea animadvertissent, portum illum, ramis compluribus recessuum fruticantem, cornua cervorum referre; hinc posteri Messapiorum, jam dialecti Chananaeorum magna ex parte obliti, ac propriae vocabuli notionis ignari, sibi persuasere τὰ *Brenta* aut *Brunta* antiquo majorum suorum sermone *cornua cervina* notasse. Atqui re vera vox illa primario non portum, ac multo minus cervi cornua designabat, verum arcem sive urbem simul cum portu; quod totum, Strabone [65] teste locupletissimo, cervino capiti simile videbatur. Haec de urbis antiquissimae ac nobilissimae originibus. In hanc Romani, portûs ad transmarinas expeditiones opportunitate illecti, anno DIX. coloniam deduxerunt. Cumque in coloniis Italicis numismata nulla feriri mos fuerit; ex eo intelligimus, plurimos illos Brundisinorum nummos; qui teruntur manibus omnium, anno DIX. antiquiores esse: quod & fabrica rudis ostendit. Ii maximam partem hinc Jovis caput laureatum, illinc Arionem delphino vehentem cum epigraphe

(64) In hoc inquam nomine duarum priorum syllabarum habenda est ratio: duas enim ceteras Graeci more suo, Latini suo, desinentiae consuetae gratia addiderunt. Nam & conditoris (h. e. Βρέντε τῦ Ηρακλέυς, *Brenti Herculis filii*, teste Stephano) nomen haud plures syllabas habuit: & Festi aetate adhuc illud disyllabum primitivum nomen poetae, qui antiquioribus locorum nominibus capiuntur, usurpabant. *Brundisium*, inquit, *quidam poetae brevitatis causa Brendam dixerunt*. At deinde trisyllabum Graecis evasit; Βρέντιον enim ea vox, quae cervi cornua significat, apud Stephanum & Hesychium scribitur.

(65) Strabo de Brundisio: *ὥστε ἐοικέναι κέρασιν ἐλάφυ τὸ σχῆσμα. ἀφ' ὗ καὶ τὔνομα· σὺν γὰρ τῇ* ΠΟΛΕΙ *κεφαλῇ μάλιστα ἐλάφυ προσέοικεν ὁ τόπος* &c. *Ita ut* (portus) *figuram exprimat cervi cornuum: a quo & nomen. Nam locus* (i. e. portus) *VNA CVM IPSA VRBE cervini maxime capitis speciem offert: quod Messapiorum lingua Brention dicitur*. In Strabone Βρεντέσιον legitur: verum id viri docti in Βρέντιον, duce Stephano & aliis, refingendum putarunt.

graphe BRVN prae ſe ferunt. Quam vellem, mihi

Brundiſium longae finis chartaeque viaeque

jam eſſet. Sed reſtant adhuc oppida duo hujus orae Graecanica.

8. LVPIAM (quae medio inter Brundiſium & Hydruntum intervallo paullum a mari remota viſebatur: quae hodie *Lecce* (66) dicitur) nemo unquam a Graecis habitatam viderat. At equidem ad calcem hujus operis, in meo de nummis ΛΥΚΙΑΝΩΝ ineditis Collectaneo, certo certius oſtendam, hanc urbem ab antiquiſſimis uſque temporibus fuiſſe Graecanicam, ac principio Σύβαριν nuncupatam, poſtea Λυκίαν, poſtremo a Romanis mutato nomine *Lupiam* appellatam.

9. HYDRVNTVM mihi ultimum orae hujus oppidorum Graecorum erit: nam LEVCA cognomini promontorio [quo Magnam Graeciam ſtricte acceptam terminari dixeram] haerentem urbeculam utrum huic orae, an vero Magnae Graeciae tribuam, animi pendeo. Verum Hydruntum Graecum fuiſſe, nemo opinor dubitabit; idque nominis Graeca ſignificatio, imo & inclinationis ratio declarat. Nam ſic Ὑδροῦς, ὑδροῦντος flectitur, ſicuti & Σιποῦς, & Βυξοῦς inclinabantur. At Latinis diphthongus illa modo manebat integra, ut in *Opuntiis*, *Peſſinuntiis*, & in vicino *Sipunto*: modo in E tranſibat, ut a Βυξοῦς *Buxentum*: interdum utroque modo efferebatur. Itaque Graecorum Ὑδροῦντα plerique *Hydruntum*, aut Graeco more *Hydruntem* aut *Hydrunta* dixerunt; at nonnulli *Hydrentum* uſurpabant. Certe quidem Neapolitanus lapis M. AXSIO poſitus, & in Gruteri Theſaurum inſertus, HVDRENTINORVM meminit. Ad urbis antiquitatem quod attinet, ea Scylacis aevo non tam inter urbes quam inter portus numerabatur. Sic enim recenſet: Μεταπόντιον, Τάρας, καὶ λιμὴν Ὑδροῦς... *Metapontum*, *Tarentum*, *ac portus Hydrus in ore ipſo Hadriatici ſive Ionii ſinûs*. At Stephano φρούριον [*caſtellum*] dicitur. Nunc urbs Archiepiſcopalis eſt. Praeterieram quod ejus antiqua graecitas nummo Goltziano firmatur, cum epigraphe ⊢ΥΔΡΩΝΤΙΝΩΝ. Spiritus aſper, qui initio vocis in Mayeri Tab. 8. cernitur, νοθείας ſuſpicionem a nummo amolitur. De eo ſpiritu in ſequentibus plura dicam.

SECTIO V.

Catalogus locorum Graecorum ab Rhegio ad Poſidoniam in ora Lucaniae.

1. RHEGIVM antiquiſſimam Chalcidenſium fuiſſe coloniam, Strabo retulit lib. VI. cujus prae ceteris narrationem viri eruditi adprobarunt. Strabonis aevo adhuc in Graeciſmo perſtabat, quamvis pleraque Graecorum Italiae locorum ad barbariem transfugiſſent, ut alibi oſtendimus. Imo eadem urbs etiam ſub CPolitanis prin-

(66) Hodiernum *Lecce* antiquae Lupiae ſucceſſiſſe, dubitari vetat Ant. Galateus vir ſuae aetatis doctiſſimus ac rerum patriarum callentiſſimus, in ſua Iapygia. Tamen poſtea, Galateo reclamante, praevaluit opinio, *Aletium* ibi olim fuiſſe, ubi nunc *Lecce* urbs clariſſima floret. Verum in meo de nummis ΛΥΚΙΑΝΩΝ Collectaneo in fine dando, luce clarius oſtendam, quo poſitu, nunc *Lecce* eſt, fuiſſe urbem Λυκίαν, quam Romani *Lupiam* tranſnominarunt.

principibus Graecos sacrorum antistites habuit. Verum nunc de origine quaerimus. Quam mere Graecam fuisse, illud etiam suadet, quod *Rhegium* ab eo nomen reperisse tradant, quod Sicilia a terra Italia vi terrae motus discesserit, eàque causa Ῥήγιον a *rumpendo* dictum fuerit. Tamen quid illud est, quod idem Strabo de hac etymologia ita nos incertos relinquit, ut etiam Latinam vocis originationem fuisse, serio suspicetur? *Vtrum*, inquit, *ab hac causa* [ab abrupta ibi terra scil.] *nomen urbi quaesitum fuerit, an vero ab urbis claritudine* (ὡς ἂν ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῇ Λατίνῃ φωνῇ προσαγορευσάντων Σαμνιτῶν, διὰ τὸ τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν κοινωνῆσαι Ῥωμαίοις τῆς πολιτείας, καὶ ἐπιπολὺ χρῆσασθαι τῇ Λατίνῃ διαλέκτῳ) *cujus gratia Samnites* (*quorum principes tum Civitatis Romanae fuere participes, tum plurimum Latino sermone utebantur*) *Latina voce REGIVM appellaverint* (*quod Graece fuisset* Βασίλειον) *aliis de eo judicium permitto*. Ineptire virum summum dicerem, nisi Latinae origini vetera monumenta non pauca faverent; nam in lapidibus & scriptis codicibus prima vocabuli syllaba etsi pluries asperatur, tamen & sine spiritu quam saepissime REGIVM [67] & REGINI occurrunt. Nisi quod de Samnitibus quod narrat Geographus, id multis de causis improbo. Vtut est, illud veritati magis videtur consonum, hujus urbis nomen non esse aliunde arcessendum, nisi unde & *Regium* Lepidi in togata Gallia. Nam utriq. verisimile est a Tyrrhenis id nomen mere Phoenicium fuisse primitus inditum. *Regis* autem nomen & *Regendi* verbum a Chaldaeo *RAC* venire, quod *Regem* significet, Junius ad Danielis IV. ostendit. Praeterea Aegyptiorum dialecto, quae plurima cum Chaldaeis communia habebat, *AB-REC* [Gen. XLI. 43.] *patrem regis* designabat, interprete Onkelo paraphraste. Quare vera quidem esse potuit Strabonis etymologia; ita tamen, ne Samnites auctores aut conscios ejus nominis suspicemur, sed unice Tyrrhenos: quos ab Alpibus ad fretum usque Siculum in Italia primitus dominatos, auctor est Livius. Ea originatio si vera sit; tum vero Chalcidenses non pro primis conditoribus, sed pro subsecutis urbis jam antea fundatae acquisitoribus accipiemus. At Graeci, cuncta vel remotissimae memoriae sibi arrogare soliti, quo primos fundatores Graecos fuisse suaderent, plausibilem illam a ῥήγνυμι [*rumpo*] vocis originem excogitarunt: quam uti fulcirent, fabellam de terra ibi abrupta & aequore admisso commenti fuere. Sed recte est, quod scriptores ipsi, qui hujus narrationis meminerunt, ei parum se fidere professi videntur, dum usitatum illud ἐν ἀπίστοις λόγοις (*in incredibilibus narrationibus*) inserunt, VTI FERVNT. Vrbis hujus quondam potentissimae res gestas Diodorus, Justinus aliique loquuntur. Ejus Graeca numismata sunt plane innumera ac manibus teruntur omnium.

2. Rhegium excipit *Columna Rhegina*, & juxta Ποσειδώνιον *Posidonium* h. e. Neptuni templum, non sine frequenti habitatione, uti puto. Deinde *Caenys* (68) promontorium. Ac postremo MAMERTVM urbs

 cele-

(67) In antiquissimo marmore Pollae apud Grut. p. 150. 7. REGIVM Bruttiorum bis sine spiritu legitur. Ad haec *Reginensium resp.* apud Grut. pag. 267. occurrit. Mitto cetera ex Gualteri tabulis, & aliis documenta.

(68) *Caenyos* istius non meminissem, nisi huc referendum suspicarer meum fabricae pervetustae nummum, in cujus una parte est Pegasus volans, in altera equus effrenis, cui subscribitur KAINON, antique ut opinor, pro Καινων. Nam casu patrio efferri in his nummis populi solent. Exstat ejus nummi typus in Paruta Havercampi edi-

celeberrima, cujus Graeca numiſmata plurima ſunt edita juxta atque inedita: a qua SILA ſeu *Syla* incipit, ſylva picis Bruttiae proventu feraciſſima. Quae ſimul omnia, ut & *Bruttiorum* origines orientali philologia in Collectaneis aſpergemus. *Mamertum* excipit MEDAMA, haud dubie Orientale (69) nomen.

3. Poſt alia loca antiquis memorata [quae Graeci an Latini oris fuerint, non habeo dicere] ſequitur VIBO, hodie *Monte Leone*. In Comment. ad S. Reſtitutae M. acta, hanc urbem ab antiquiſſimis temporibus a Phoenicibus fuiſſe conditam docuimus: deinde a Graecis occupatam, ac detorto paullum vocabulo, Ιππῶνα ſeu Ιππώνιον, *Hipponium* nuncupatam: cujus temporis exſtant vulgo nummi cum epigraphe ΙΠΠΩΝΙΑΤΑΝ: poſtremo Romanam eo deductam coloniam, ac vetus nomen Vibonis fuiſſe revocatum, addito altero VALENTIA. At in nummis Latinis tantum VALENTIA legitur, ſicuti & in tabula milliaria apud Pollam [Grut. p. 150. 7.] VALENTIAM, ſine alia adjectione ſcribitur. Verum de Vibone plura in Collectaneis admetiemur.

4. In proximo adjacent *Ithaceſiae inſulae* [quarum nomen Graeciſmum ſubindicat] e longinquo AEOLIAE inſulae Graecis decantatiſſimae apparent. At harum etiam primaevas origines ab Oriente repetendas in Collectaneis in fine dandis demonſtrabitur.

5. 6. In eadem ora longo a Vibone intervallo TERINA ſuccedit: quam orthographiam Stephanus & nummi inſcripti ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ, adprobant: a qua Hipponiates ſinus, etiam *Terinaeus* audiit. Etſi apud Ioann. de Flore & Mayerum inſcriptio nummorum variat; ſunt enim in quibus ſecunda ſyllaba per H ſcribitur etiam forma diverſa nominis ethnici, nim. ΤΕΡΗΝΕΩΝ, alibi ΤΕΡΗΝ. Tum TEMESA, quae Strabone teſte ab Auſonibus primum, mox ab Aetolis condita fuit. Ejus nummos vidi apud eosdem cum ΤΕΜΕΣΕΩΝ epigraphe. *Terinae* ac *Temeſae* nomina Phoenicia [70] fuiſſe non dubito.

7. 8. SCIDRVM in ora ſequitur, cujus Herodotus lib. VI. meminit, Sybaritarum colonia. De *Cerillis* & *Murano*, eccujus linguae fuerint, haereo. Succedit in ora LAVS eorumdem Sybaritarum colonia: quos

editus, tum tab. *66.* num. 83. 84. tum etiam tab. 72. num. 166. Quem ne autem populum hoc numiſmate deſignari augurabimur, niſi *Caenos* Thraciae? de quibus videndus eſt Stephanus, & quos ibi citat Berkelius. Id quidem non improbo. Sed tamen cum is nummus in his noſtris regionibus haud raro compareat; magis eſt, ut ſuſpicer *Caenyn* promontorium oppido ejusdem aut conjugati nominis non caruiſſe, ad hos vero oppidanos hunc nummum eſſe referendum.

(69) *Medama* mihi videtur a Syro מדמא, quod *Copiam* rerum notat, ortum: ſicuti Romanis Thurios tranſnominare *Copias* placuit. Hanc urbem poſtquam Graeci occuparunt: ejus navale Εμπόριον *Emporium* nuncuparunt: quo alluſum dicerem ad Phoeniciam *Medamae* notionem, niſi jam ſup. Adnot. 59. demonſtraſſem, Εμπόριον, aut Εμπορεῖον in re geographica tantumdem eſſe quod *Navale*, *portum* aut *ſtationem*,

(70) *Terinae* vox poteſt ſive ad Chaldaicum & Syrum טרן quod *tyrannum* ſive *regem* aut *principem* notat, referri; ſive ad תרן quod Heb. & Chald. *malum navis*, aut ipſam navim deſignat. At ratio nominis latet ob veterum hiſtoriarum inopiam.

Temeſa cum *Auſonum* (ex Oriente advenarum) opus fuiſſe dicatur, mirum non eſt ſi nomen orientale gerat. Chaldaicum itemque Syriacum verbum טמש *temas* eſt *mergi*; ut ſit conjecturae locus, Auſones procella jactatos, huc poſtremo emerſiſſe, ibique condito a ſe oppido nomen ab eo quod acciderat, indidiſſe. Notae ſunt illae Orientalium locutiones, *Tempeſtas demerſit me*, ac plurimae ſimiles, etiam de ſuperſtitibus uſurpatae. An potius eſt ab Heb. שמש *Shemes*, *Sol*, quaſi Ηλιόπολιν *Heliopolim* dixeris? Nam litteram *Shin* Chaldaei Syrique amant in *Tau* vertere, ita ut ex *Shemes* factum ſit *Temes*, unde TEMESA. Nomen inde forſitan ortum, quod ex *Temſano* (nam & cum ſyncopa ſcribitur) littore mane ſolem tum primum exorientem conſpicaretur vicinia. Vt alias taceam cauſas, ex quibus tum Graecum Ηλιοπόλεως, tum *Temeſae* Phoenicium oriri potuit.

quos urbe ſua Sybari exutos, *Laum* & *Scidrum* in ora Tyrrheni maris incoluiſſe, Herodoti hiſtoria VI. 21. monſtrat.

9. Horum e regione intus PANDOSIA ad amnem *Acherontem* fuit, Alexandri Epirotae fato celebris. Non tantum autem *Pandoſiae*, ſed & *Acherontiorum* apud Ioann. de Flore & Mayerum nummi exſtant: quos (71) vide. Equidem ſicuti de hujus *Pandoſiae* Bruttiae graecitate non dubito; ſic multo minus de PANDOSIA altera agri Heracleotici: quam exſtitiſſe, cap. ſeq. ex Tabulis Heracleae noſtrae docebimus.

10. Deinde BVXENTVM in eodem littore viſitur: quam fuiſſe Ἰταλιωτίδων unam, tum conditor ejus [qui Straboni fuit *Micythus Meſſanae in Sicilia princeps*] tum vocis ipſius ingenium ſatis declarat; nam Graeco more inclinatur Πύξυς, πυξοῦντος.

11. Poſtea Τέλη VELIA urbs nobiliſſima occurrit, a Phocaeenſibus primum condita, auctore Herodoto. Fuit Parmenidis, & Zenonis Eleatae patria: cujus tot nummi pulcherrimi ΤΕΛΗΤΩΝ inſcripti viſuntur. Scriptura tamen nominis alia aliis temporibus fuit. Aevo Herodoti ΤΕΛΗ vocabatur: circa quod tempus cuſi ſunt nummi cum ſuperiore inſcriptione. At a poſt ſecutis Graecis ſcriptoribus oppidani vocantur Ἐλεᾶται, & urbs Ἐλέα: quo etiam Cicero uſus in III. Nat. deor. 33. *Zenonem Eleae in tormentis necatum*. Verum poſtquam municipium Romanum evaſit, tum credo, antiquiore nomine revocato, *Veliam* dici coepiſſe: quod Stephano eſt νῦν Βελία.

12. Vltimum in ora Lucianae PAESTVM fuit, poſtea a Graecis occupatum, ac tranſnominatum Ποσειδωνία. Idem poſtremo *Paeſtum* vetere vocabulo, & *Neptunia* novo, ab Romanis coloniam deducentibus appellatum. Nummi Graeci & Latini exſtant: de quibus in Collectaneis dicam, ubi ſimul diverſas urbis hujus vices copioſe exponemus.

13. Poſtremo etiam & Picentini ſuum Graecum oppidum prope a mari habuerunt, quae PICENTIA vocabatur; eaque Picentinorum μητρόπολις Straboni in fine lib. V. dicitur. Hanc Mela inter maritimas numeraſſe videbatur. Tamen poſtea Cluverius & alii longius a mari removerunt. At recte Holſtenius p. 263. adnotat: *Inter Salernum & Ebolos tranſitur locus BICENZA dictus* [prope fluvium *Bicentino*] *VII. M. P. a Salerno*. Nec idem dubitat, *quin haec ipſiſſima ſit PICENTIA, quae . . . nomen genti dedit*. Et hanc quidem πόλιν Τυῤῥηνίας [*urbem Tyrrheniae*, Ciſtiberinae ſcil.] vocat Stephanus: recte quia ab initio Tyrrhenica fuiſſe videtur. At poſtea eamdem Graecos colonos accepiſſe ex Goltzii nummo, & ex tribus Mayeri conſtat. In omnibus his eadem eſt ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ inſcriptio. In horum ultimo apud Mayerum piſces quatuor in orbem ſcalpti viſuntur: quod maritimis (aut certe prope a mari diſtantibus) urbibus ſymbolum familiare erat.

 Quae

(71) Pandoſiae nummi apud Goltzium exſtant inſcripti ΠΑΝΔΟΣΙΕΩΝ. Verum quia Stephanus inter Theſprotiae Pandoſiam, noſtramque Italicam ſic diſtinguit, ut a Theſprotica ſit Πανδοσιεὺς, ab Italica vero fiat Πανδοσηνός; maluit Harduinus hos nummos ad Theſprotiae urbem referre. Quod etſi non improbo, tamen non neceſſario ſequitur. Nam Ethnicographo huic non omnia prorſus urbium Ἰταλιωτίδων gentilia (quae mire variabant) fuiſſe perſpecta, experimento Heracleae Italicae & aliis didici.

Iam vero apud Mayerum etiam ΑΧΕΡΩΝΤΑΝ (rectius in Goltzio cum Ο μικρῷ) nummi exſtant: ex quibus intelligitur apud *Acherontem* amnem fuiſſe urbem cognominem. Nec aliter accipiendus eſt Plinius in Bruttiis ſcribens: *Fluvius Acheron, a quo oppidani Acherontini*. Fuit & in mediterraneis Lucaniae *Acherontia* (hodie *Acerenza*) de cujus graeciſmo non conſtat.

Quae deinde in ora Campaniae loca Graecanica occurrunt, ea *Minorem Graeciam* componunt: de qua jam dicendum.

SECTIO VI.

De minore Graecia, quae in Campaniae ora superfuit.

DVplex fuit pro diverſitate temporum Italienſis Graeciae ſtatus. Aevo antiquiore uſque ad ferme ducenteſimum ante Servatoris nativitatem annum Graecia duplex erat. Nam quae intus duobus Apennini cornibus, ad mare vero ſinu triplici Tarentino, Scylacio, & Locrenſi finiebatur, ea ſive ab Italiae, ſive potius ab ſua ipſius claritudine *Magnae* cognomen meruerat. At interim etiam per totam Superni Infernique maris littora Graecorum urbes plurimae, quas hactenus deſcripſimus, ita diſſeminatae erant, ut Supernates Graeci ab Hadria Piceni ad Leuca Sallentinorum, Infernates ab Rhegio ad Cumas, utramque oram ſerie vix uſquam interruptâ tenerent. Harum ergo civitatium diſperſarum σύςημα abſolute [72] *Graecia* vocari ſolebat: quam nos, ſi lubet, *diſſeminatam Graeciam* appellabimus.

At ultimis reipublicae Rom. temporibus, ac multo plus ſub prioribus Auguſtis res variavit. Nam ſenſim ſine ſenſu omnes illae Supernatium & Infernatium Grajorum urbes, ſive quod a Romanis devictae, ſive quod ſponte ſua, dulcedine Romanae civitatis illectae, ad principis urbis inſtituta & ſermonem dilapſae fuerant; ita ut Strabonis aevo (is vero ſub Tiberio ſcripſit geographiam) ex hac tota diſperſa Hellade vix aliud praeter Neapolim & Rhegium ſupereſſet. Eum Strabonis locum pluries expoſui. Ex hoc autem licet intelligi, fere centum ante Geographum annis, ſive toto ſeptimo liberae Reipublicae ſaeculo rem paullo aliter habuiſſe. Nimirum tunc temporis duo Grajorum Italienſium συςήματα [*corpora*] ſuperabant: majus unum eorum quos priſci *Magnos Graecos* vocaverant, alterum multo minus in Campaniae littoribus. Itaque ab illo tempore ſic uſu receptum fuit, ut illa quae primitus *Magna Graecia* fuerat, *Major* diceretur (ſicuti re vera Tullianis & Auguſteis temporibus vocitabatur) haec vero altera ſive *Minor* diceretur, ſive, tacite ſaltem, *Minor* intelligeretur.

Ceterum quod dixi, in hac ora Campaniae σύςημα quoddam urbium Grajarum exſtitiſſe, id haud dubie uſque ad ultima liberae Reip. tempora verum fuit: quo tempore praeter *Cumas* atque *Neapolim*, etiam *Puteolana* civitas adeo inter Graecas excellebat, ut etiam Grajum Δικαιαρχίας vocabulum nacta fuerit; etſi ſimul eadem plurimum municipii Romani, interdum etiam coloniae jure gaviſa fuerit. Adhaec *Miſenum*, *Bajae*, *Bauli* anteactis temporibus Graeca fuiſſe oppida mihi videntur, antequam tandem a Graeciſmo deficerent. *Caprearum*, *Pithecuſarum*, *Prochytae*, *Neſidis* confeſſam graecitatem nomina ipſarum ſigni-

(72) Argumento eſt Varro, qui in II. R. R. 1. Ἄργος Ἵππιον (aliter *Arpos*) *in Graecia* collocavit, non Elidem utique intelligens, ſed Italienſem Graeciam: de quo vide ſupra pag. 36. Adnot. 55. Adhaec Cicero in ea pro Archia quidquid Graeci nominis in Italia fuit, id totum abſolute *Graeciam* nuncupavit: de cujus loco vide ſupra pag. 22.

gnificant. Poſtremo *Herculanium* aevo ſuperiore Ηρακλεῖον fuiſſe appellatum conjicio, Grajoque ſermone & inſtitutis floruiſſe. Praeter cetera illud ſuadet, quod in proximo erat vicus *Retina* Graeco nomine Plinio juniori dictus, qui nunc *Reſina* Latino nuncupatur. Huic minori Graeciae etiam *Sinopen* adjudicandam ajo: quae tamdiu Graja (73) urbs fuit, donec evaſit Romanorum colonia, a quibus *Sinueſſa* vocata fuit.

Verum de hujus Minoris Graeciae locis, ac praecipue de ignivomis, dicam copioſe ſeorſum in Collectaneis in fine operis hujus edendis.

SECTIO VII.

Dictorum per ſumma capita repetitio.

CRedo me fere nullam earum praeteriviſſe urbium, quas ſive ex nummis ſive ex ſcriptoribus, vere fuiſſe aliquando Graecas conſtaret: niſi quod neſcio quo pacto CARCINVM in ſinu Scylaceo (quem ſupra Sect. 3. pag. 31. deſcripſi) nec opinans omiſeram: quod tamen oppidum tum Graeci oris, tum etiam in numero praeſtantiorum fuiſſe, ejus nummi graece [74] inſcripti apud Goltzium & Mayerum teſtantur. Habes inquam urbes Italiotidas ſive Hellados Italicae, ſupra ſexaginta. His ego tantum Helleniſmum ex nummis aut ex ſcriptoribus arrogare potui: de aliis nihil dum tale praeſto, donec aut nummi (75) ſinceri, aut certa auctoritas faverit.

Porro Graecanicis hiſce urbibus hoc commune fuit. 1. Maximam partem illae littorales fuere: aut ſi minus maritimae, modicum ſaltem a mari aberant. 2. Quarum fundatio ante aut ſub Iliaca tempora ponitur,

(73) Livius lib. X. cap. 21. *Placuit ut duae coloniae circa Veſcinum & Falernum agrum deducerentur: una ad oſtium Liris fl. quae Minturnae appellata: altera in ſaltu Veſcino. . . ubi SINOPE dicitur GRAECA fuiſſe urbs, SINVESSA deinde a colonis Romanis appellata.* Accidit hoc anno V. C. CCCCLVII. Ex quibus Sinopem Graecam fuiſſe vides, antequam colonis Romanis acceptis, Latino nomine (ſi Straboni interpretanti fides) diceretur *Sinueſſa*. Strabo enim lib. V. ἡ Σινύεσσα ἐν οὐεσκίνῳ κόλπῳ ἵδρυται, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα· σῖνος γὰρ ὁ κόλπος. *Sinueſſa in ſinu Veſcino condita, unde & nomen. SINVS enim Latinis* κόλπον *ſignificat.* Ex quibus dubiae fidei arguuntur ii nummi, qui apud Goltzium & M. Mayerum Graecis litteris inſcribuntur ΣΙΝΤΕΣΣΑΝΩ (quos tamen nemo hominum noſtrorum vidit) quaſi vero in Romanis coloniis Graeca numiſmata cuderentur. Nonne vero, ſi quando ibi percuſſa fuere, decuiſſet ΣΙΝΩΠΕΩΝ ſcribere? Apud Goltzium quidem exſtat & apud Harduinum ex regio Pariſienſi theſauro nummus inſcriptus ΣΙΝΩΠΕΩΝ: ſed Ponticis ne Sinopitis, an Campanienſibus ſit adſcribendus, ignoro; nec enim nunc Goltzius ad manus eſt, ut ex typo judicare poſſim; nec Harduinus protulit nummi typum.

Porro ſi vera ſunt, quae ex Livio de Sinope Graeca urbe narravi; tum non tantum Cumarum tenus, uti auctor eſt Servius, Graeci aedificaverint oppida neceſſe eſt, ſed aliquanto longius uſque ad Sinueſſanum littus proceſſerint. Mitto jam Graecas de Circe, de Circaeo promontorio & oppido fabuloſas narrationes: quae etiam ſi veri aliquid continerent, eas Hellenica tempora praeceſſiſſe neceſſe erit. Quo fit, nihil inde peti poſſe, quo ultra Cumanum & Sinueſſanum littus fundationes Graecanicas adſtruamus.

(74) Duos hujuſmodi Mayerus in Calabriae tab. 15. offert, hinc cum deae neſcio cujus capite, illinc cum Jovis fulminantis effigie, & ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ epigraphe.

(75) Nam quos nummos, ex Goltzio viri eruditi afferre ſolent, quoſque & Harduinus & copioſius M. Mayerus corraſerunt, nim. ΚΑΠΙΤΑΝΩΝ, ΝΩΛΑΙΩΝ, ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ, ΣΤΕΣΑΝΩ, ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ aut ΚΑΛΕΝΩ, ΑΤΕΛΛΑΝΩΝ, ΑΙΣΕΡΝΙΝΩ, &c. eos ſi ſapimus, tamdiu inter adulterinos numerabimus, donec numiſmata ipſa a viris hujuſce rei gnaris attrectentur & adprobentur. Hoc tantum ſcio Capuae nummos Tyrrhenicos exſtare quamplurimos, quos partim in Tyrrhenicis meis protuli, partim poſtea adquiſitos in loculis ſervo. *Nolam* in Etruſca inſcriptione longiſſima ſaepe memoratam, nuper ex Cl. Remondino agnovit eruditiſſ. Paſſerus. Nuceria in nummo Tuſcanico apud me peregrinis illius gentis litteris NVBKRI inſcribitur. *Sueſſanorum*, *Calenorum*, *Aeſerninorum* nummi Latinis litteris exarati paſſim teruntur, ultima ſyllaba detruncati ſic: SVESANO, CALENO, AESERNINO, aut AISERNINO: ſicuti & in Romana moneta pluries ROMANO (pro integro *Romanorum*) inſcriptum reperi: ex quo facile quis conjiciat, etiam ubi ROMA legitur, id forſan ex integro *Romanorum* fuiſſe compendifactum. Poſtremo monetam Atellanam nullus dum vidit. Scitum eſt quoque Goltzio interdum offucias fuiſſe factas ab iis, qui fictitiorum numiſmatum illi ectypa traderent: quod & aliis bonis viris uſu venit.

nitur, aut alioqui ad aetates remotiſſimas ab auctoribus Graecis refertur, eae a Chananaeorum poſteris initio conditae & habitatae fuerunt (quod & earum vocabula oſtendunt) ac ſerius tandem a Graecis occupatae. At quae aevo poſteriore a Graecis aedificatae traduntur, eas ab initio graecanici generis exſtitiſſe, non eſt dubitandum. 3. Jam vero quod littora tantum Regni Neapolitani ad Cumas uſque Graecis habitatoribus Servius tribuit; poteſt bona cum Grammatici gratia aliquanto liberalius cum Graecis agi, ac limes is ultra Cumas ad *Sinopen* uſque protendi. Sinope enim Graja fuit, auctore Livio, quamdiu certe *Sinopes* nomen retinuit: nam poſtea acceptis Romanorum colonis vetus nomen cum *Sinueſſae* vocabulo permutavit. 4. Ergo ora tantum Regni Neapolitani pleraque Graecorum fuit; dum interim mediterranea omnia Campanis, Samnitibus, Appulis, Lucanis, Bruttiis, ceteriſque antiquis Regni Neapolitani populis cederent: quod diſcrimen tum Strabo (76) haud ſemel agnovit, tum Polybius & Scriptores ceteri, qui Lucanos, Bruttios, Samnites, ceteros perpetuo diſtinguunt a Graecis Italiotis. 5. Extra vero Regnum Neapolitanum urbs nulla Italiae Graeca fuit; nam *Caere*, *Piſas*, aut quamvis aliam civitatem quidquam cum Graecis habuiſſe commune, in noſtris Tyrrhenicis abunde refutavimus. 6. Poſtremo harum omnium littoralium aut prope a mari diſtantium σύστημα urbium univerſum abſolute *Graecia* vocabatur: cujus tamen pars illa, quae ſinu triplici, nempe Locrenſi, Scylacio, ac Tarentino continebatur, ea tantum videtur ſpeciatim *Graecia Magna* ac poſtea *Major* vocata, non quod amplior Graeciâ tranſmarina fuiſſet (quod doctiſſimis Pariſienſibus Academicis neſcio cur venit in mentem) verum ob ejus praeſtantiam aliaſque rationes ſupra cap. IV. traditas.

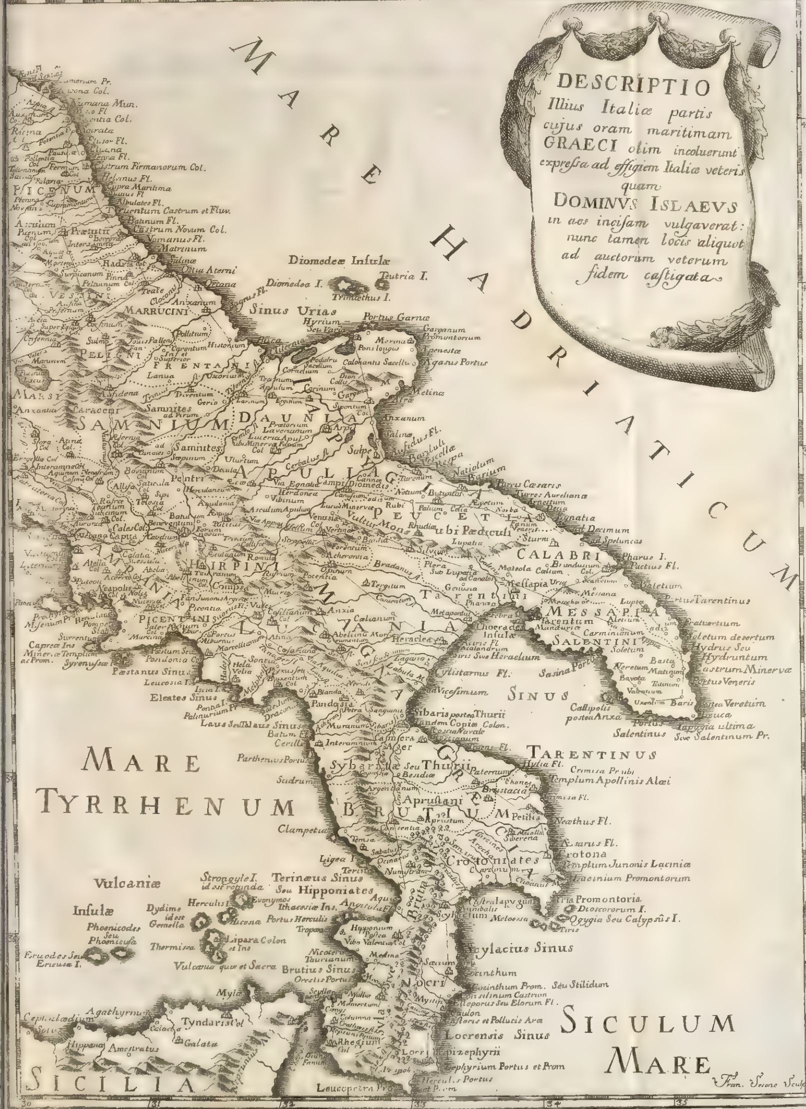
CAPVT VI.

De antiquo Graeciae Magnae ſplendore.

EX iis quae tota hac Diatriba ediſſeruimus, ſatis de Italiotidum rerumpublicarum potentia, dignitate, praeſtantia conſtare arbitror. Vel una Sybaris exemplo eſſe poteſt: quae gentes quatuor, urbes XXV. dicto audientes habebat, & CCC. hominum millia ad praelium educebat, & quae cetera Strabo praedicat. De Locris, Crotone, Tarento finis non ſit, ſi colligere res traditas ſatagam.

At nihil majorem civitatibus hiſce ſplendorem conciliavit, quam Pytha-

(76) Strabo prope ab initio lib. VI. *Cum autem Samnites viribus aucti Chonas & Oenotros ejeciſſent, & Lucanorum Coloniam in eam regionem* (quae poſtea a Bruttiis habitata fuit) *deduxiſſent; ac ſimul etiam Graeci utrumque littus* (Superi Inferique maris) *uſque ad fretum* (h. e. ex una parte ab Hatria ad fretum, ex altera a Cumis uſque ad idem fretum) *tenerent* &c. Vides heic littoribus haeſiſſe Graecos, mediterranea ceteros Italiae populos tenuiſſe. Eodem libro, ubi ſinûs Locrenſis oram deſcripſiſſet, ait: τὴν δ' ὑπὲρ τῶν πόλεων τούτων μεσογαίαν Βρέττιοι κατέχουσι. *Quae ſupra urbes haſce mediterranea ſunt, ea Bruttii tenent.* Nec pluribus opus eſt in re perſpicua.

DESCRIPTIO
Illius Italiæ partis
cujus oram maritimam
GRAECI olim incoluerunt
expressa ad effigiem Italiæ veteris
quam
DOMINVS ISLAEVS
in aes incisam vulgaverat:
nunc tamen locis aliquot
ad auctorum veterum
fidem castigata
MARE HADRIATICUM
MARE TYRRHENUM
SICULUM MARE
SINUS TARENTINUS
SICILIA
PICENUM
SAMNIUM
DAUNIA
APULIA
IAPYGIA
PEUCETIA
CALABRI
MESSAPIA
SALENTINI
HIRPINI
PICENTINI
LUCANIA
MAGNA GRAECIA
BRUTIUM
FRENTANI
MARRUCINI
PELIGNI
MARSI
VESTINI
Diomedeæ Insulæ
Diomedea I.
Teutria I.
Trimethus I.
Sinus Urias
Garganum Promontorium
Sipontum
Arpi
Salapia
Barium
Egnatia
Brundusium
Tarentum
Hydrus Seu Hydruntum
Castrum Minervæ
Iapygia ultima Seu Salentinum Pr.
Callipolis postea Anxa
Metapontum
Heraclea
Sybaris postea Thurii
Crotoniates
Lacinium Promontorium
Scylacius Sinus
Locrensis Sinus
Rhegium
Leucopetra Pro.
Zephyrium Portus et Prom
Herculis Portus
Vulcaniæ Insulæ
Strongyle I.
Lipara Colon et Ins
Hipponiates
Terinæus Sinus
Brutius Sinus
Mylæ
Tyndaris Col
Agathyrnum
Cephalœdium
Amestratus
Galata
Consentia
Petilia
Paestanus Sinus
Eleates Sinus
Laus Sinus
Velia
Paestum
Surrentum
Caprea Ins
Neapolis
Nola
Capua
Cales Col.
Beneventum
Venusia
Luceria Apul.
Canusium
Cannæ
Asculum Apulum
Compsa
Potentia
Acheruntia
Bantia
Grumentum
Pandosia
Ancona Col.
Firmum
Hadria Col.
Ostia Aterni
Ortona
Anxanum
Buca
Histonium
Sulmo
Corfinium
Aufidena
Bovianum
Saepinum
Allifa
Telesia
Fran.

Pythagorae diuturna institutio; ex cujus schola milleni (77) viri summi tamquam ex equo Trojano gregatim prodierunt, qui non tantum Graeciam Italiotidem, sed & universam, qua longissime patet, Italiam mirifice illustrarunt. Quid dico illustrarunt? cum potius Magnae Graeciae nomen non nisi a scholae Pythagoricae claritudine sibi nomen quaesierit? Et id quidem supra cap. I. mera conjectura ductus affirmaveram: nunc vero auctores ejus rei duos satis idoneos dabimus.

S E C T I O I.

De eo quod Graeciae Magnae nomen non nisi a Schola Pythagorica profectum fuerit,

Παραλειπόμενα.

JAm supra cap. 1. pag. 12. audacter quidem id, quod nunc mihi retractandum proposui, mihi quasi meo jure sumpseram: sed tamen subveritus hominum judicia, non destiti ab eo tempore tigilla quaerere, quibus id firmare possem. Ecce autem tibi duos quantaevis auctoritatis testes. Ex iis enim qui Pythagorae vitam posteris tradiderunt, Malchus (vulgo *Porphyrius*) itemque Iamblichus magnopere celebrantur. Atqui horum uterque Magnae Graeciae nomen a Pythagorae schola derivavit. Iamblichus quidem cap. 29. sic posuit: *Per haec itaque studia, tota Italia philosophis repleta fuit: quaeque antea obscura erat* (ὕστερον διὰ Πυθαγόραν ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΛΛΑΔΑ κληθῆναι) *postea Pythagorae causa MAGNA GRAECIA cognominata est, plurimis in ea philosophis, poetis, & legislatoribus clarescentibus.* Et quae plura de Pythagoreorum scriptis rhetoricis, & orationum legumque libris addit. Nihil quidem hoc loco disertius afferri poterat: & tamen Porphyrius multo plus dixerat diu ante Iamblichum. Qui num. 20. ubi narrasset, quo pacto Pythagoras primo in Italiam adventu hominum plusquam duo millia oratione sua sibi adjunxerit; addit eo usque illos Pythagorae concione captos, ὡς μηκέτι οἴκαδ᾽ ἀποστῆναι, ἀλλ᾽ ὁμοῦ σὺν παισὶ καὶ γυναιξὶν ὁμακοΐόν τι (78) παμμέγεθες ἱδρυσαμένους, πολίσαι τὴν πρὸς πάντων ἐπικληθεῖσαν ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ἐν Ἰταλίᾳ &c. *Ita ut non amplius in suas domos discedere sustinerent, sed una cum liberis atque conjugibus, ingenti Homacoio aedificato, CONDIDERINT illam, quae ab omnibus MAGNA GBAECIA vocata est in Italia: leges quoque ac statuta ab ipso, tamquam divina praecepta acceperint, praeter quae quidquam facere illicitum sibi ducerent.* Quae totidem verbis omnia Iamblichus in vitam a se consarcinatam descripsit prope

ab

(77) Non difficile mihi fuisset ex Laertio, Porphyrio, Iamblicho, veteribus aliis, & ex iis etiam qui superiore saeculo historiam philosophicam illustrarunt, Pythagoreorum indicem non quidem omnium, sed sive ex Graecis Italiae oppidis, sive ex aliis etiam Italis urbibus ortorum texere. Idque ad conciliandam Graeciae Italicae claritudinem opportunissimum crederem. Verum ne haec Diatriba longior justo evadat; id, si quidem operae pretium fore judicabitur, in Collectaneis dabitur.

(78) Vocem ὁμακοῖον *homacoium* (quae ab ὁμοῦ & ἀκούω deducta, *commune auditorium* sonat) a Pythagora aut ejus discipulis fuisse repertam ad designandum eum locum, quo institutionis causa convenirent, satis declarat Clemens Alex. Strom. I. ubi de Pythagora, Hierocles in Comm. ad aurea carmina, Proclus l. 1. in Timaeum. Ipsi Pythagorae auditores ab eo vocabulo dicuntur Iamblicho ὁμάκοοι.

ab initio fexti capitis: ubi & eodem quo Porphyrius, verbo Πολίζω (79) utitur, uti fignificet, *Magnam Graeciam* tamquam communem quamdam Pythagoriftarum coloniam fuiffe agnitam, ejufque coloniae conditorem habitum effe Pythagoram, ejufque difcipulos.

S E C T I O II.

Elegantiffimus de Magnae Graeciae dignitate Synefii locus: deque legibus Xviralibus, non tantum Athenis, fed & ex Italica Graecia petitis.

PLura dictis non addo. Tamen vix temperare valeo quin pulcherrimum Synefii locum huc facientem adtexam. Qui ad Paeonium ita fcripfit: Ιταλία μὲν γὰρ πάλαι τὺς αὐτὺς ἔχυσα Πυθαγόρυ τε ἀκυςὰς καὶ τῶν πόλεων ἁρμοςὰς, ΕΛΛΑΣ ἡ ΜΕΓΑΛΗ προσηγορεύετο. *Quo tempore Italia eosdem habebat tum Pythagorae auditores, tum civitatum rectores, Magna Graecia vocabatur*. Hinc viri docti collegerunt, toti Italiae primitus nomen Graeciae Magnae fuiffe quaefitum. Equidem dabo manus, modo de Italia [80] veteris acceptionis dictum intelligant. Sequitur: καὶ μάλα ἐν δίκῃ παρ᾽ οἷς Χαρώνδας μὲν ἐνομοθέτει, καὶ Ζάλευκος· ἐςρατήγυν δὲ Αρχύται καὶ Φιλόλαοι· ὁ δὲ ἀςρονομικώτατος (81) Τίμαιος ἐπολιάρχει τε καὶ ἐπρέσβευε καὶ τἄλλα ἐπολιτεύετο... *Neque id injuria; quandoquidem, apud eas gentes Charondas* (82) *quidem & Zaleucus legum latores erant, Archytae* (83) *&* (84) *Philolai bellorum duces, princeps autem ille aftronomorum Timaeus urbi praeficeretur, atque legationes obiret, aliifque civilis adminiftrationis muneribus fungeretur: ex quo* (85) *auctore Plato nobis librum de Mundi natura reliquit*. Tandem quoufque

(79) Id tum maxime locum habet, cum ad locum, ubi urbs aedificatur, id verbum refertur. Vti cum Plutarchus dixit: ἐκεῖνον ἐβύλετο πολίζειν τὸν τόπον. Quod eft coloniae deductae verbum quafi fic interpretere: *Voluit in exftructam in eo loco urbem colonos transfcribere*. Pluries memini fic ab Herodoto id verbum ufurpari; ficuti & πολιςὴς faepe eft auctor coloniae, five *conditor*.

(80) Quod antiquiffimis temporibus *Chonia* prius, deinde *Oenotria* vocabatur, id poftmodum *Italia* dicta fuit Id vero non tantum totam illam peninfulam, quae poftea Bruttiorum fuit, continebat, fed & latius aliquanto (plurium judicio) porrigebatur, ita ut ex una parte Tarentum pertingeret, ex alterà per oram Tyrrheni maris Pofidoniam ufque five Paeftum, aut faltem Laum ufque procederet. Ergo acceptione antiquâ *Italiae* nomen Graeciam Italicam ferme totam complectebatur.

(81) Sumptum eft ex Platone in Timaeo: a quo Timaeus, itidem ut a Synefio, ἀςρονομικώτατος appellatur. Vrbs vero illa cui praeerat Timaeus, & cujus legationes obibat, Locri Epizephyrii haud dubie fuerunt. Nam Timaeus patria Locrus erat.

(82) Recte. Nam quamvis Charondas domo Catanenfis fuerit, & pluribus Chalcidicis Siciliae urbibus (veluti Catanae, Callipoli, Euboeae, Himerae, Leontinis, Mylis, Naxò, Zanclae) leges tulerit; tamen ab eodem plures etiam Graecas Italiae civitates fuiffe informatas certiffimum eft, praefertim Rhegium (Chalcidenfium opus) ac Thurios. Hinc Plutarcho lib. de curiofitate p. 519. ὁ τῶν θυρίων νομοθέτης (*Thuriorum legislator*) non alius quam Charondas ab eruditis intelligitur, quampluribus graviffimis fcriptoribus hoc idem teftantibus. Merito a Theodoreto lib. IX. De curandis Graecorum affectionib. primus Italiae & Siciliae legislator is dicitur.

(83) De Archyta Tarentino Strabo: προέςη τῆς πόλεως πολὺν χρόνον, *urbi* (Tarentinae: de qua ibi Geographus loquitur) *diu praefectus fuit*.

(84) Philolaus domo Crotoniates erat: quem tamen Heracleae vitam duxiffe Iamblichus cap. 36. tradit. Quare haud dubie huic urbi praefuiffe Philolaum Synefius voluit. Haec eft Heraclea ad finum Tarentinum.

(85) Obiter de Timaeo haec Synefius fubjicit. Vult enim, quod & veriffimum eft, *Timaeum* Platonis ex Timaei libro περὶ φύσιος, *De natura*, five περὶ τῶ παντὸς, *De univerfitate*, maximam partem fuiffe fumptum: quod & Timon Sillographus notatum reliquit apud Gellium III. 18. ubi docet, magno pretio Timaei libellum ftetiffe Platoni, qui ex eo fuum dialogum cognominem texuit. De quo vide etiam Proclum ad Platonis Timaeum. Ac fane debemus Proclo plurimum quod Timaei libellum integrum fuo commentario praefixerit, nobifque fervarit. Qui extat in Thomae Gale opufculis mythologicis ita infcriptus: Τιμαίω τῶ Λοκρῶ περὶ ψυχᾶς κόσμω καὶ φύσιος, *Timaei Locri de anima mundi, id eft Natura*.

quousque splendor tantus perseveraverit, ex aliquo chronographo vetere sic idem definit Synesius: ταῦτ' ἄρα μέχρις ἐνάτης ἀπὸ Πυθαγόρου γενεᾶς τὰ κοινὰ πιστευθέντες, εὐδαίμονα τὴν Ἰταλίαν διετήρησαν. *Cum talium fidei ad nonam usque a Pythagora aetatem credita fuisset reipublicae administratio, beatam atque florentem Italiam conservarunt.* Nona a Pythagora γενεὰ [*generatio*] quousque pertineat, cap. seq. videbitur.

Haec vero tanta, quae Synesius de Magnae Graeciae fama sapientiae praedicat, ei me penitus affixere sententiae, ut putarem, ne Romanos quidem, quamlibet tempore illo feros & ἀμούσους, usque adeo sese efferatos praebuisse, ut cum e vicino tantum emicare sapientiae jubar conspicarentur, non eo oculos animosque converterent, nec dogmatibus illis doctrina refertissimis aures admoverent. De Numa quidem scio fuisse olim vulgatum, eum Pythagorae sese erudiendum tradidisse: quod tamen refelli ratione temporum, Dionysius, Livius, alii adnotarunt. At non, si de Numa id falso creditum, continuo sequitur, non plures exstitisse Romanorum, quos Pythagorae & discipulorum fama percelleret, permoveretque ut eorum scita cognoscerent; praesertim cum diserte Laertius Romanos [86] Pythagorae auditoribus adnumeraverit. Nec mihi quisquam illud eripiet, quin quo tempore legati Romani ad discendas colligendasque Graecorum leges missi fuere, hi in transmarinam tantum Graeciam enavigaverint, non adita interim Italica Graecia, quae sibi ex sapientiae gloria arrogantius illud *Magnae* nomen etiam apud exteros conciliasset. Imo nihil verisimilius, quam etiam Graeciam Italicam fuisse ab iis peragratam, Locros in primis, urbem a Zaleuco sapientissimis legibus (quas Demosthenes, Aristoteles, Polybius, Strabo, Diodorus, aliiq; suspiciebant) institutam; nec ab adeundis tot aliis rebuspublicis florentissimis fuisse cessatum, idque facile antea, quam in Graeciam ulteriorem transmitterent. Ipsa itineris ratio ad id legatos invitare debuit: qui cum Brundisium se contulissent, ut ex eo portu more usitato in Graeciam solverent; quanti laboris fuisset in vicinas Magnae Graeciae civitates divertere, earumque auscultare doctores, legesque & instituta perdiscere? Cur non Crotona & Metapontum, in quibus diu Pythagoras substitisset, cur non Thurinos, Rheginosque quos Charondas formaverat suis legibus, cur non Locros Epizephyrios, quibus Zaleucus leges gravissimas scripserat, ceterasque urbes, praesertim in vicino positas, circumissent?

Haec cum ita esse mihi certo persuasissem; sane indignabar, decemviralem historiam ita passim, quod sciam, fuisse vulgatam, quasi tresviri ad leges petendas creati in Graeciam illam ulteriorem tantummodo adlegati fuissent, neglecta interim citeriore nostrâ, ex qua Plato

ipse

(86) Diogenes Laertius in Pythagora segm. 14. *Atque adibant illum* (Pythagoram) *studiorum gratia & Lucani, &* (Πευκέτιοι, Μεσάπιοί τε καὶ Ῥωμαῖοι) *Peucetii, Messapiique & Romani*. Haec vero ex Aristoxeno Tarentino Aristotelis discipulo hausisse Diogenem, ex Porphyrio ostenditur. Totidem enim fere verbis Malchus in ejus vita num. 22. haec eadem ex Aristoxeno refert: προσῆλθον δὲ αὐτῷ, ὥς φησιν Ἀριστόξενος, καὶ Λευκανοὶ καὶ Μεσάπιοι καὶ Πευκέτιοι καὶ Ῥωμαῖοι. Vides obiter ab utroque auctore Peucetios a Messapiis, qui nunc confundi solent, distingui, idque auctore Aristoxeno, qui utpote Tarentinus, haec scire debuit. Laertii interpres Πευκετίους non recte *Picentinos* interpretatur. Sicuti & perverse in Kusteriana editione Iamblichi, ubi haec eadem ex Porphyrio transcribuntur, Μεσσανίων pro Μεσαπίων legitur errore typographi.

ipſe plura in ſuam Rempublicam corrivaſſet. Ita certe ii nunc vulgo credunt, quos vidi obiter. Verum dum in his eſſem, in Dionyſii Halic. locum apertiſſimum incidi, quo partim in Graecas Italiae civitates, partim in Graeciam externam miſſum fuiſſe docet. Etſi vero eum locum in tanta, quae nunc eſt, litterarum luce viris doctiſſimis fuiſſe jam antea animadverſum, pro certo habeo; tamen quod ab iis, qui juris hiſtoriae epitomas ultimi protulerunt, praetermiſſum vidi, & ceteroqui is locus huc mirifice facit, nolui ad ipſos Dionyſii hiſtoriae libros [87] lectorem avidum amandare.

C A P V T VII.

De rerumpublicarum Italiotidum varia fortuna & occaſu.

RES Italiotarum Graecorum uſque ad Dionyſii tyrannidem florentiſſimae exſtiterunt: ſub quo non nihil afflictas fuiſſe, ex Iuſtino [88] Diodoro & aliis licebit cognoſcere. Revixere tamen poſt Dionyſium: ſed ita ut inter tot externos & Italicos hoſtes cervicibus imminentes, diu inter proſperam adverſamque fortunam fluctuarint. At demum nonâ, auctore Syneſio, poſt Pythagoram γενεᾷ [*generatione*] Graecorum in Italia reſpublicae αὐτονομίαν cum ſervitute commutarunt. Quonam id tempore acciderit, ſcire permagni intereſt, ſi nihil aliud, certe ad tabularum, de quibus commentaturi ſumus, aetatem pro virili conjiciendam.

Iam vero poſt amiſſam libertatem, protinus & inſtituta priora & ſermo Graecus ita dilabi coeperunt, ut in dies magis magiſque uſque ad Strabonis [89] aevum corrumperentur.

Porro

(87) Dionyſius lib. X. (edit. Lipſ. 1691. pag. 676.) ubi diu Romilium pro ſententia loquentem feciſſet, ita ad extremum perorantem inducit: *Quod vero ſuaſionis meae caput eſt, ita cenſeo: legatos mittendos eſſe partim* (εἰς τὰς ἑλληνίδας πόλεις τὰς ἐν Ἰταλίᾳ) *ad Graecas quae in Italia ſunt civitates, partim Athenas, a Graecis leges optimas & inſtitutis noſtris convenientiſſimas petituros.* Ac mirum eſt, nec Spartanorum (ad quos etiam miſſum fuiſſe conſtat) nec praeſtantium aliarum civitatium injici mentionem, ſed Italiotidum in primis urbium, deinde & Athenarum; quippe ad has potiſſimum ſpectatum fuit. Porro Ἰταλίαν hoc loco tantumdem eſſe quod Magnam Graeciam, infra totâ Adnotatione 105. demonſtrabitur.

At dicet aliquis, ita quidem cenſuiſſe Romilium; verum non ita factum, quippe cum Livius Athenas tantum itum fuiſſe memoret. Verum de Livio poſtea. Nunc ad Dionyſium quod attinet, is ibidem aperte declarat, ſecundum Romilii ſententiam factum fuiſſe S. C. quo legati tres (Sp. Poſtumius, A. Manlius, Ser. Sulpicius) creati fuerunt (*οἱ τοὺς παρ' Ἑλλήνων νόμους ληψόμενοι*) *qui a Graecis* (tam Italienſibus ſcil. quam exteris) *leges peterent*: quibus & triremes eodem Senatus conſulto ex aerario inſtructae fuerunt, pro Romani imperii majeſtate ornatae.

Ad Livium venio: qui in creandis Xviris habitam fuiſſe trium legatorum rationem narrans, ita ſcripſit: *His proximi legati tres habiti* (ut decemviri crearentur) *qui ATHENAS IERANT: ſimul ut pro legatione tam longinqua praemio eſſet honos* (decemviralis): *ſimul peritos legum peregrinarum ad condenda nova jura* (decemviralia) *uſui fore credebant*. Illis vero verbis *Athenas ierant* non id oſtenditur, quantum terrarum treſviri circumiverint, ſed quouſque perrexerint. Nam quia remotiſſimus peregrinationis terminus Athenae fuerunt; idcirco hujus potiſſimum urbis meminit Livius, quaſi dixiſſet: Athenas uſque ierant. Accedit quod Solonis leges eo tempore erant prae aliis commendatiſſimae, ut non immerito Livius compendio ſtudens, ſatis habeat illarum meminiſſe dumtaxat, ex quibus praeſertim in jus Xvirale ſeges ampliſſima redundavit. Ceterum poſt tam diſertam Dionyſii ſententiam ſuperfluum eſt alia congerere. Merito Tacitus III. Ann. 27. *Accitis, quae VSQVAM egregia*, ita demum compoſitas XII. tabulas tradit. Pomponius, electos docet, *per quos peterentur leges a GRAECIS civitatibus*. Nec ſecus alii.

(88) Iuſtinus XX. 1. *Prima* (Dionyſii) *militia adverſus Graecos, qui proxima Italici maris littora tenebant, fuit: quibus devictis finitimos quoſque adgreditur; omneſque Graeci nominis Italiam poſſidentes hoſtes ſibi deſtinat*. Videndus etiam Diodorus, Plutarchus, & alii quam plurimi.

(89) Qui lib. VI. conqueritur, ſua aetate praeter Tarentum, Rhegium ac Neapolim, omnia ad barbariem verſa fuiſſe.

Porro nona illa Synesiana a Pythagora generatio, quo nos usque perducat, id tum ex Pythagorae anno emortuali pendet, tum ex uniuscujusque generationis modulo sive numero annorum. A priore ordior. Mortem Pythagorae Eusebius [90] in septuagesimae Olympiadis annum IV. confert: quod cum Pythagorae vitae scriptorum [91] calculis cohaeret, aut quam minimum dissidet. Atqui si accuratiores Olympiadum putandarum rationes sequimur, annus quartus Olympiadis LXX. cum anno Mundi 3508. (qui est ab V. C. 253. ante Christum 496.) componitur.

Nunc quia ab obitu philosophi, h. e. ab anno V. C. 253. nona generatio ex Synesio occasum hisce Pythagoricis rebuspublicis attulit; videndum, quisnam generationis modulus Synesianus fuerit. Sunt enim pro diversitate auctorum spatia τῆς γενεᾶς diversissima. Alii septem annis definierunt, alii XXV. nonnulli XXVII. Sunt & alii quam plurimi γενεῶν moduli: de quibus videantur Herodotus, Dionysius, Hesychius, aliique grammatici. Verum Censorinus cap. XVII. rationes generationum duas videtur vulgo acceptiores ostendere, tum quae ex ternis generationibus annos admodum nonaginta, tum quae centum componeret. Videndum igitur, uter modulus magis cum historia consentiat. Mihi quidem ex iis, quae inferne [92] adnotavi, fa-

(90) In Eusebii Chronico ad Olympiadis LXX. annum IV. sic adnotatur: *Pythagoras philosophus moritur.*

(91) Non sum nescius, circa annum Pythagorae in Italiam appulsûs, circaque commorationis Italicae diuturnitatem non satis inter antiquos convenire. Nam si Dionysium audimus; post exactam Olymp. quinquagesimam Crotonem venit. Laertius segm. 45. in Olympiadem LX. ejus adventum confert: Diodorus in Olymp. LXI. archonte Thericle: Iamblichus in LXII. cui Tatianus & Cyrillus in Iulian. consentiunt. Postremo eum Olympiade LXV. in Italia inclaruisse, in Eusebii chronico legitur. Haec de adventu. Ad moram quod attinet, eum Iamblichus cap. 36. scholae praefuisse annis undequadraginta docuit: qui anni ita inter Crotoniensem & Metapontinum ejus incolatum sunt partiendi, ut ab Olympiade LXI. (qua Diodorus, cui magis credo, eum Italiam tetigisse, est auctor) ad exitum Olympiadis LXX. illi undequadraginta anni exsistant notati ab Iamblicho.

(92) *De Tarentinorum, Crotoniatarum, Locrensium, Thurinorum libertatis amissae temporibus.*

I. De Tarento.

Strabo lib. VI. ubi Tarentinorum res florentissimas tum ante, tum sub popularis sui Archytae Pythagorici praefectura descripsisset; addit: *Sed citerioribus temporibus, usque adeo luxus ob res secundas invaluit, ut plures publicas festivitates per annum Tarentini celebrarent, quam dies annus haberet.* Eustathius tamen haec citans, sensum molliorem ita reddidit, ut plures in anno festi dies quam fasti essent: cujus simile quiddam de Atheniensibus Xenophon prodidit. Vide Casaubonum ad Strabonis VI. Haec obiter. Verum apud Geographum sequitur, ex illo statum reip. factum deteriorem: quod in eo praesertim apparuit, quod peregrinis belli ducibus (ut Alexandro Molosso, Cleonymo, Agathocle, Pyrrho & aliis) uti coeperunt. Ac postremo addit: περί τε τὰ Αννίβεια καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃρέθησαν. *Circa vero Hannibalica tempora spoliati sunt libertate.* Porro τὰ Αννίβεια apud Graecos historicos totum id intervallum notant, quo tractum est bellum Punicum alterum, aut saltem, quo Hannibal in Italia fuit: quod nimis laxum est spatium, quippe annorum quindecim integrorum. Domum enim repetiit Hannibal anno V. C. 550. Tamen revera intra id spatium exuti libertate Tarentini fuere, nim. anno V. C. 544. quo a Fabio Maximo capta urbs fuit. Ex his vides τὰ Αννίβεια (*Hannibalica tempora*) non in nonam, sed potius in decimam a Pythagora generationem (si quidem singulis anni triginta imputentur) cadere: qua re vera Tarentina libertas interiit.

II. De Crotone.

Crotonem anno V. C. 538. fuisse *adeo multis magnisque cladibus afflictam*, Livius XXIII. 30. narrat, *ut omnis aetatis minus viginti millia superessent*. Plura de ejus imminutione ab eodem referuntur XXIV. 3. ubi Hanno Bruttiorum coloniam Crotonem conatus deducere, repulsus ab oppidanis fuit; qui *morituros se affirmabant citius, quam immixti Bruttiis, in alienos ritus, mores, legesque ac mox linguam etiam verterentur*. Vides obiter quantum tunc inter Graecos Bruttiosque interfuerit. At vero brevi post (is fuit annus ab V. C. 539.) Crotoniatis Locrenses *persuadent, ut traduci se in Locros paterentur. Ita Crotone excessum est. Locros omnis multitudo abeunt*. Livius ibidem. Is finis αὐτονομίας Crotoniatarum fuit. Postremo anno 559. ex Livio XXXIV. 45. Romanorum colonia Crotonem deducta fuit.

III. De Locris.

Locrenses (ad ann. 538. ait Livius XXIII. 30.) *descivere ad Bruttios Poenosque*. Is primus gradus ad servitutem fuit. Paullo post eodem anno se Poenis dediderunt: Liv. XXIV. 1. Deinde anno 549. (apud Livium lib. XXIX. cap. 6. & seq.) arx capta a Romanis fuit. Mox eodem anno (cap. 21.) libertas Locrensibus restituta fuit. Quamdiu gavisi αὐτονομίᾳ sua fuerint, incertum est. Nihil etiam de colonia ulla Locros deducta traditur. Ac sane videtur ultimis temporibus, quibus omnia Romanis serviebant, municipii potius quam coloniae jure ea urbs Romanis magistratibus paruisse.

tis certum eſt, praecipuarum Italiotidum rerumpublicarum interitum in annum V. C. 540. circiter incidiſſe: niſi ſi quid forte aliud obtendere volumus, cur citius contigiſſe vulgo exiſtimaretur: quod equidem non [93] moror.

Quando igitur libertatis interitum haud citius anno 540. incidere potuit; manifeſtum eſt, generationes Syneſianas non fuiſſe hujuſmodi, ut ſingulae annos [94] tantum triginta, ſed ut ternae annos plane centum [95] componerent.

Ac nequis temere haec a me dici ſuſpicetur; mecum animadvertat velim, tam varios iſtos generationum modulos non tam ſcriptorum diſſonantiae aſſignandos eſſe, quam variae gentium conſuetudini: ex quarum gentium annalibus veteres hiſtoriarum memorias hauſere ſcriptores. Exemplo eſſe poteſt Dionyſius (96) tres diverſas γενεῶν

IV. De Thuriis.

De Thurinis haec habet Livius XXV. 1. initio: *Eodem tempore* (is erat annus V. C. 540.) *in Bruttiis ex duodecim populis, qui anno priore ad Poenos defciverant, Conſentini & Thurini in fidem populi Rom. redierunt*. Verum non poſſum non aſſentiri Sigonio, qui pro *Thurini* heic repoſuit *Terinaei*. Idem Thurinos anno demum ſequente ad Poenos deſciviſſe docet.

Verum de varia Thuriorum fortuna praeſtiterit audire Strabonem lib. VI. *Thurii longo tempore fortuna uſi ſecunda, tandem a Lucanis in ſervitutem redacti ſunt*. Statim ſequitur: Ταραντίνων δ' ἀφελομένων ἐκείνους, ἐπὶ Ρωμαίους κατέφυγον. Quod Xylander reddiderat: *Tarentiniſque eos opprimentibus, ad Romanos confugerunt*. Verum ἀφαιρεῖσθαι heic eſt *auferre*: quod interdum duplicem ſibi accuſativum adſciſcit, unum rei ablatae (qui heic ſubaudiendus eſt) alterum ejus, cui res eripitur: hîc vero τὸ ἐκείνους ad Lucanos refertur, quibus urbs Thurina aufertur. Verte igitur: *Poſtea cum Tarentini* (Thurium) *illis* (Lucanis) *eripuiſſent; Thurini ſeſe Romanis permiſerunt*. Pergit: *Qui Thuriis valde imminutis colonos miſerunt, urbemque COPIAS transnominaverunt*. Ea colonia Latina fuit, anno 559. deducta, teſte Livio XXXIV. 53. Porro ceterarum urbium Italiotidum libertatis amiſſae tempora ignorantur.

Quid ex his colligatur.

Ex hactenus dictis vides, nullam harum principum civitatium niſi ſub annum 540. aut ſerius ſervire coepiſſe, h. e. non nonâ, ſed decima ab exitu Pythagorae generatione, ſi quidem aetates iſtae ſolis tricenis annis abſolvantur; ac proinde *geneas* Syneſianas paullo diuturniores tricenariis eſſe debere, ut tantum novem a Philoſophi morte exſiſtant.

(93) Obtendi autem prae ceteris illud poterat, circiter annum 523. (ad quem nona generatio Syneſiana duceret, ſi quidem unicuique aetati anni tantum XXX. imputentur: vide finem ſuperioris Adnot.) in annum, inquam, 523. non quidem ipſum rerumpublicarum interitum, ſed proximas ruinae cauſas incidiſſe, veluti Tarentinorum ceterarumque urbium luxum, & Pythagoricae diſciplinae languorem. At id non moror; quia quae puncto temporis accidunt, ea tantum in epocham aſſignantur, non vero quae ſenſim ſine ſenſu morum, & inſtitutorum mutationes fiunt.

(94) Nam ſi aetates Syneſianae ſingulae annos tantum XXX. continerent, ex novem hujuſmodi generationibus anni CCLXX. conficerent: quae quidem ab anno V. C. 253. incipientes in annum 523. deſinerent. Atqui is annus ab interitu Pythagoricarum rerumpublicarum i. e. ab anno 540. non parum diſtat.

(95) Si ex ternis aetatibus annos centum componas, tum ex novem generationibus anni admodum trecenti colliguntur; iique ab anno V. C. 253. in annum 553. deſinunt. Nona autem ipſa generatio intra annos 520. & 553. ſpatiatur. Cum ergo Syneſius dicit, nonam aetatem Pythagoricis rebuspublicis attuliſſe exitum αὐτονομίας, non aliud vult quam inter annum 520. & 553. eas interiiſſe reſpublicas. Ita ſibi omnia conſtant.

(96) *Tres diverſae putandarum γενεῶν rationes a Dionyſio Halic. uſurpatae: quarum tertia annos XXXIII. cum triente continet.*

Dionyſius lib. 1. pag. 2. Medorum imperium ſcribit (ἐπὶ τῆς τετάρτης κατελύθη γενεᾶς) *quarta generatione deſiiſſe*. Cumque ii ſint anni fere quadringenti; ex eo oſtendit, ſeſe id ex earum gentium annalibus retuliſſe, quae aetatibus ſingulis annos centum tribuerent. At ibidem ubi ab Ilio capto ad Romae fundationem *geneas* interceſſiſſe ſedecim ait, annos vero 432. quis dubitat, quin earum gentium monumenta ſecutus fuerit, quae ſingulis aetatibus annos XXVII. darent? Nam ſi XXVII. in XVI. ducas, exſiſtet numerus annorum 432.

Poſtremo ubi lib. 2. pag. 120. diſputat, non potuiſſe Numam ex Pythagorae diſciplina proficere; id ex eo probat, quod quatuor γενεαῖς ὅλαις (*aetatibus integris*) Numas Pythagorae anteceſſerit. Has vero aetates quatuor fluxiſſe ait inter mediam Olympiadem ſextam decimam, qua Numas iniit regnum, interque exactam quinquageſimam, poſt quam Olympiadem Pythagoram in Italia docuiſſe tradit: de quo in fine. Mirari porro viros eruditos video, ecquodnam hoc genus generationum fuerit. Mihi quidem non eſt dubium, quin ſit referendum ad aetates illas, quarum Herodotus II. 142. & Clemens Alex. meminerunt, quarum ternae annos admodum centum abſolvunt. Nam Olympiades triginta quatuor ſemis (tot enim inter Numam ineuntem, & docentem Pythagoram fluxiſſe, Dionyſius traditum reperit) annos centum triginta octo efficiunt. Ex his porro quatuor illae integrae Dionyſii aetates conſiunt. Quatuor, inquam, aetates & quod excurrit: nam quatuor aut quinque anni ſupra quatuor integras aetates ſuperant, qui, ut in his fit, ab hiſtorico negliguntur. Ac videtur haec putandarum γενεῶν ratio peculiaris Aegyptiorum fuiſſe, a quibus illam per Pythagoram Graeci Magni didicerunt: de quo vide ſequentem Adnot.

Antequam vero hinc abeo, notari velim, circa Pythagorae in Italia docentis initia Dionyſio non convenire cum ceteris, qui ſive ſexageſima prima ſive paullo ſerius id conſignarunt: de quo vide ſup. Adnot. 91. cum tamen Dionyſius poſt Olympiadem quinquageſimam exordia Pythagoricae cathedrae conſtituat.

Cui

νεῶν rationes secutus pro diversa veterum monumentorum, quae sequebatur, putandi ratione. Ita quoque in hac historia Synesius videtur Magnae Graeciae secutus historicos; quorum in putandis *γενεαῖς* [*aetatibus*] consuetudinem ex Pythagorica (97) schola fuisse profectam, haud frustra conjicio.

C A P V T VIII.

De scholarum Pythagoricarum in Italia occasu, & renovatione.

I

De occasu.

EX Synesii loco, quem modo cap. VI. & VII. expedivimus, intelligi potuit, duo in Graecia Magna fuisse simul apta & conserta, tum scholasticam institutionem, tum etiam rerumpublicarum administrationem. Ea quidem duo amice inter se conjurasse, etiam ex Laertio (98) & aliis, & civitatium exemplis [99] firmatur.

Haec

Cui malo ut mederetur Valesius, pro *πεντηκοστὴν* in Dionysio *ἑξηκοστὴν* reponi jussit. Vide ejus adnotata ad Diodorum. Cave assentiaris. Nam quo pacto quatuor illas Dionysii generationes expedies? ecquod aliud aetatum genus excogitabitur, ut illae quatuor ad Olympiadem usque pertineant sexagesimam? Erravit forsitan Dionysius in antevertendo Pythagorae in Italiam adventu: verum & in eo habuit certe duces, quos sequebatur; &, in quo rei caput est, non potuit Pythagoras quatuor tantum aetatibus post Numam inire Cathedram, nisi exacta tantum Olympiade quinquagesimâ auspicatus cathedram a Dionysio induceretur.

(97) Hanc aetatum colligendarum rationem fuisse Pythagoreorum & Magnae Graeciae peculiarem, ex eo conjicere possumus, quod duo viri summi (Dionysius, de quo in superiore Adnotatione, & Synesius, in cujus loco explicando tamdiu immoror) a quibus usurpata fuit, non nisi in Pythagorae rebus eam adhibuerunt, certe quod in Magnae Graaciae chronographis ita scriptum reperissent, aut certe in aliis, qui id ex Magnis Graecis descripserant.

At eadem ratio fuerat olim Aegyptiorum propria, uti Herodotus Musa secunda cap. 142. ostendit. Ex Aegyptiis igitur eam Pythagoras imbibit, & in Graeciam Magnam intulit. Quamquam & Herodotus ipse, qui Thuriis suam historiam scripsisse fertur, potuit hunc *γενεῶν* modulum, ceteroqui singularem, animis Italiotarum illorum magis infixum relinquere.

(98) Laertius segm. 3. *Ἀπῆρεν εἰς Κρότωνα τῆς Ἰταλίας κἀκεῖ νόμους θεὶς τοῖς Ἰταλιώταις* &c. *Crotonem Italiae* (*Italiam* heic strictim accipi volo pro Bruttiorum peninsula, quae una primitus sibi arrogavit hoc nomen: dixit enim *Crotonem Italiae*, ut distinguat a *Cortona*, sive, uti Graeci vocabant, *Crotone* Tyrrheniae: id quia interpretem fugit, putavit *Crotonem Italiae* absurde dici: quo circa *Crotonem in Italia* vertit: sed pergamus) *Crotonem*, inquit, *Italiae petiit; ibique leges Italis* (imo *Graecis Italiensibus* dicere debuit, quia Graece est *Ἰταλιώταις*: de qua voce jam pluries diximus) *dedit, cumque discipulis inclaruit: qui numero ferme trecenti* (*ᾠκονόμουν ἄριστα τὰ πολιτικά, ὥστε σχεδὸν ἀριστοκρατίαν εἶναι τὴν πολιτείαν*) *rempublicam quam optime administrabant; ita ut reipublicae status tunc plane ex vero ἀριστοκρατία* (h. e. non tam *optimatium*, quam *optimorum* dominatus) *dici posset*. Eodem spectat Xenophili Pythagorici responsum apud Laertium segm. 16. Qui interroganti, quo pacto optime filium erudiret: *Si*, inquit (*πόλεως εὐνομουμένης*) *bonis legibus rectae civitatis fieret civis*. Nam in hoc philosophandi genere acroases quidem ad rempublicam bene gerendam *μελέτησις* erat & manuductio, tum vero rectus reipublicae status ad Pythagoricam philosophiam viae compendium.

Adde Malchum in vita Pythagorae segm. 54. *Pythagoras autem tum ipse, tum qui ejus familiaritate usi fuerant, diu in Italia* (illam, puto, intelligit, quae proprie *Italia* tempore philosophi hujus dicebatur, h. e. Magna Graecia) *tantae admirationi fuerunt* (*ὥστε καὶ τὰς πολιτείας τοῖς ἀπ' αὐτοῦ ἐπιτρέπειν τὰς πόλεις*) *ut etiam singulae civitates suas res publicas ejus discipulis regendas permitterent*.

Adde haec Iamblichi cap. 7. *Illis* (urbibus Italiae Siciliaeque in servitutem redactis) *animum ad libertatem erexit, & in pristinum statum per suos discipulos illarum cives asseruit. Quare Crotonem, Sybarim, Catanam, Rhegium* &c. *liberas praestitit, quibus per Charondam Catanaeum, & Locrensem Timaeum, etiam leges tulit, per quas ipsae rectissime administratae, etiam vicinis diutissime exemplo fuerunt*. Idem cap. 35. sect. 249. *Tamen aliquamdiu* (etsi obstrepentibus Cyloniis) *Pythagoreorum virtus inconcussa stetit, civitatumque in eos benevolentia mansit* (*ὥστε ὑπ' ἐκείνων οἰκονομεῖσθαι βούλεσθαι περὶ τὰς πολιτείας*) *ita ut nec ab aliis res suas administrari publicas sustinuerint*. Ex discipulis Pythagorae fuisse, qui *πολιτικοὶ*, qui *οἰκονομικοὶ*, quique *νομοθετικοὶ* dicerentur, idem Iamblichus cap. 17. & extremo 18. docet: de quo & Photium conferes. Postremo adde & quae idem cap. 27. totâ sect. 129. & 130. exsequitur: quem locum luculentissimum, sed longiorem, lectori cupido adeundum relinquo.

(99) Pythagoras enim Crotoniensem & postea Metapontinam respublicas dicto audientes per suos discipulos habuit: Archytam Tarentina, Philolaum Heracleensis, in qua consedit, Charondam Thurii, Zaleucum & Timaratum, ac postea Timaeum Locri rectores habuerunt. Misso Pythagoreos Rheginorum legisla-

Haec cum ita essent, videri poterat utrumque horum, quae dixi, aequis usque passibus processisse, &, ubi utrumque diu viguisset, tandem utrumque simul eodem tempore concidisse; ita ut circiter annum V. C. 540. non tantum interitus libertatis Magnae Graeciae, sed & scholarum inciderit. Verum in hoc magnae circumstant tenebrae. Laertius enim videtur Pythagoricae scholae συστήματι [*corpori*] longe majorem diuturnitatem, quam quae libertati civitatium assignata fuit, tribuere. Sed locus is & castigatione & explicatione indiget; quem seorsum [100] tractatum vide.

At contra Malchus alia omnia videtur suadere, dum post Cylonis incendium simul scholas interiisse innuit. Vide [101] locum.

Verum quid diu tricamur? Si Iamblicho fides est, quaedam fuere in Magnae Graeciae scholis magistrorum successiones, in aliis quidem urbibus breviores, at Crotone diuturniores. Iamblichi locum in imo [102] paginae limbo exhibemus. Quae si vera sunt, diutius ali-

quanto

gislatores Theaetetum, Helicaonem, Aristocratem, Phytium apud Iambl. cap. 27. sect. 130. & cap. 30. sect. 172. Vide Synesii locum quem cap. VI. adscripsimus.

(100) *Mendosus ac difficilis Laertii locus tentatur.*

Diogenes segm. 45. sic definit: ἤκμαζε δὲ κατὰ τὴν ἑξηκοστὴν Ὀλυμπιάδα. *Floruit* (Pythagoras) *Olympiade sexagesima* (sive potius LXI. ex Diodoro, cui magis credo: vide Adnot. 91.) καὶ αὐτοῦ τὸ σύστημα διέμεινε μέχρι γενεῶν ἐννεακαίδεκα. *Ac fundata ab eo schola generationibus novemdecim mansit*. Hoc vero, quomodocumque aetates illas metiaris, aperte mendosum est, nec cum eorum aetate cohaeret, quos statim addit ultimos Pythagoreorum fuisse: quos Olympiade CXX. non multo seriores fuisse constat. Nec dubium est quin locus vitio laboret. Ac videbatur sane pro ἐννεακαίδεκα legendum esse ἕνδεκα, i. e. *undecim*. Verum praestabit scripturam codicis Regii Parisiensis sequi, quam ad hunc locum refert, nec tamen amplectitur Menagius: in quo scribitur distinctis vocibus ἐννέα ἢ καὶ δέκα, *Novem aut etiam decem*. Dixeris ne illud quidem pulchre componi posse cum eorum aetate, quos statim subjicit ultimos Pythagoreorum fuisse. Verum partim harum aetatum modus multo artior quam pro tricenariarum modulo videtur accipiendus; partim etiam quos mox *ultimos* Pythagoreorum dicit, id mollius est accipiendum: vide infra. Aut vero hoc loco γενεαὶ non tales sunt ut singulae certum numerum annorum contineant, sed tantumdem sunt quod διαδοχαὶ sive *successiones* eorum, qui unus post alterum rexerant Pythagoricam scholam.

Sequitur: τελευταῖοι γὰρ ἐγένοντο τῶν Πυθαγορείων &c. *Postremi enim Pythagoreorum fuere, quos & Aristoxenus novit, Xenophilus Chalcidensis ex Thracia, & Planto Phliasius, & Echecrates, & Diocles, & Polymnestus, Phliasii & ipsi*. Quo loco illud τελευταῖοι commodius verterim *Ex postremis*, ut non tam plane ultimi fuerint, quam ultimis propiores, sive penultimi.

(101) Malchus qui & Porphyrius in vita Pythagorae (segm. 57. & 58.) prodidit, post Cyloneam coitionem, ex qua paucissimi Pythagorae auditorum evaserunt, & alius alio dispersi fuerunt, defecisse etiam cum eis sectae illius corpus; imo & scientiam, quae arcana in pectoribus custodiebatur, evanuisse. *Neque enim*, inquit, *ullum Pythagorae scriptum exstabat. Lysis praetera & Archippus, & quotquot forte tum peregre aberant, exiguas admodum philosophiae illius scintillas conservarunt, obscuras & vestigatu difficiles. Soli enim relicti & dolore ex scelere admisso exanimati, & alius alio dilapsi, humanam societatem aversabantur. Verumtamen veriti ne philosophiae nomen penitus interiret . . . commentaria quaedam summatim composuerunt, tum antiquorum scriptis, tum iis quorum ipsi meminissent, in unum contractis: quae eo, quo quisque loco obiit, reliquerunt*. Hinc apparet, post Cylonium scelus Magnae Graeciae scholas penitus, aut magna ex parte dissipatas: quod & ex Iamblichi cap. XXXV. confirmari potest. Quo circa ubi Laertius refert totum illud sectae Pythagoreae σύστημα pluribus generationibus a Magistri obitu perdurasse, id alibi potius quam in Magna Graecia accidisse, videtur intellexisse. Duo ipsi, quos modo Malchus memoravit, Lysis, & Archippus, cum Tarentini essent, post illam cladem ambo Thebis scholas habuisse traduntur.

(102) *De Pythagoricarum scholarum successione in Magna Graecia.*

Iamblichus cap. 36. *Et ipse quidem Pythagoras annis undequadraginta* (scholae) *praefuisse dicitur* (partim Crotone, in qua annos XX. substitisse Iustinus ex Trogo ait, partim Metaponti) Sequitur: *Annos autem prope centum vitae absolvisse fertur, & Aristaeum senio jam provectum successorem habuisse*. De Aristaeo initio capitis copiosius sic narraverat: *Successor Pythagorae confessione omnium Aristaeus agnoscitur, Damophontis filius, Crotoniates: qui Pythagorae aequalis, septem aetatibus Platonem antecessit:* quem Pythagoras, elocata illi Theanone filia, generum sibi fecit.

Pergit: *Aristaeum excepit Mnesarchus Pythagorae filius: sub quo Croton direpta fuit. Ei Tydas Crotoniates successit, cum e peregrinatione quam ante bellum susceperat, domum reversus esset: qui propter patriae calamitatem, vitae pertaesus ante diem ex maerore occubuit*. Quam patriae calamitatem memoret, alii viderint.

Post Tydae obitum cathedra intermissa fuit; sequitur enim. *Post aliquod tempus Aresas scholae praefuit: ad quem venit Diodorus Aspendius, ob Pythagoreorum paucitatem in sectam receptus*. Hactenus rectorum Crotoniensis scholae successio: non quidem omnium, ut interpretor, sed eorum, quos sive Iamblichi sive alterius antiquioris industria colligere ex vetustis monumentis potuit. Ex corrasis enim undeunde veterum fragmentis hanc vicem contextam alibi monui.

Sed & ibidem aliarum etiam civitatum successionem scholarum, quam potuit, dedit. Sic enim subji-

cit.

quanto post Pythagorae abitionem substitit ejus schola, etsi modo intermissa, modo ex intervallo restituta, donec tandem concideret funditus. Concidit autem haud paullo antea, quam rerumpublicarum libertas interiret. Nam profecto languor scholarum peperit luxum, vitia, discordias: perditi vero mores ultimus ad αὐτεξουσιότητος interitum gradus fuit.

II

De Pythagorici dogmatis instauratione.

Nec tantum, in Magna Graecia, sed & extra eam secta Italica post Epicurum (quem ultimum Laertius in prooemio recensuit) ferme interierat, donec eam P. Nigidius Figulus aevo Ciceronis renovasset. Vide Tullii [103] locum in principio libri *De universo*. Nec post Nigidii tempora Pythagorei usquam defuerunt: ex quorum numero unum Martyr Iustinus audivit, solidiora ceteris variarum sectarum philosophis a se auscultatis sentientem: aliis duobus in ipsa Magna Graecia Clemens Alexandrinus operam dedit. Sed Clementis locum sane quam obscurum, seorsum [104] lectori expeditum sisto.

Hactenus

cit. *HERACLEAE autem Clinias & Philolaus* (unus post alterum, ut interpretor) *scholae praeerant: Metaponti Theorides & Eurytus: Tarenti Archytas.* Hactenus Iamblichi eximius locus est.

Ceterum quod ad Crotoniensis scholae successionem attinet, ei Laertius palam obloquitur, dum in Prooemio sect. 15. a Pherecyde & Pythagora ad Epicurum successores alios omnes recenset hujusmodi. *Porro Italicae* (sectae) *haec series fuit. Pherecydi Pythagoras: cui filius ejus* Telauges *successit: huic Xenophanes: cui Parmenides: Parmenidi Zeno Eleates: Zenoni Leucippus: Democritus Leucippo: Democrito complures, nominatim vero Nausiphanes, Naucydesque: quibus successit Epicurus:* quem ultimum Italicae sectae recenset. Verum hoc inter Iamblichum & Laertium interest, quod ille scholarum Magnae Graeciae successores recensuit: hic autem sectae Italicae extra Magnam Graeciam professores ex ordine pertexuit. Itaque post Cylonis incendium, Pythagoreis aliis alio dilapsis, non defuit unquam in ulteriore Graecia Pythagoreae sectae schola, a Telauge conditoris filio propagata. At interim etiam in Magna Graecia, cum post aliquod tempus Pythagorei ad sexaginta postliminio reversi essent, scholae revixerunt, praesertim Crotoniensis illa ab Aristaeo Pythagorae genero restituta. Hanc historiam accurate Iamblichus retulit cap. 35. ubi, missis superioribus narrationibus, ita sectione 263. incipit. *Post haec pluribus evolutis annis . . . misericordia ac poenitentia cives subiit, ita ut superstites Pythagoreos in patriam revocandos esse censerent. Quocirca arcessitis ex Achaia* (quo Pythagorei confugerant) *legatis, hisce sequestris, cum exsulibus pacem redintegrarunt . . . Fuerunt autem Pythagorei reduces circiter LX. non numeratis aetate provectioribus: inter quos erant qui medicinam profiterentur, & aegrotos certa victûs ratione curantes, diaeteticae methodi principes exstiterunt.* Et quae plura addit.

(103) Cicero initio Timaei sui, sive libri *De universo* sic de Nigidio loquitur: *Fuit enim vir ille cum ceteris artibus . . . ornatus omnibus, tum acer investigator & diligens earum rerum, quae a natura involutae videntur. Denique sic judico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodammodo, cum aliquot saecula in Italia Siciliaque viguissent, hunc exstitisse, qui illam RENOVARET.*

(104) *Salebrosus Clementis Alexandrini de Magna Graecia locus expeditur.*

Clemens Alex. in Stromateωn I. ita Μεγάλης Ἑλλάδος (*Magnae Graeciae*) mentionem facit, tamquam si suo tempore id ei esset usitatum nomen. Ejus locum infra adscripsi. Ac sane videtur, pereruditus scriptor obsoletam nomenclaturam πολυϊστορίας demonstrandae causa revocasse, quam ipse non ignoraret jamdiu desivisse. Fuit hoc enim in more positum aevi posterioris, ut antiquatas locorum appellationes reducerent. Sic ne longe abeam; jam inde a VII. saeculo passim scriptores omnes, uti se eruditos probarent, Neapolitanae huic urbi vetus *Parthenopes* nomen restituerunt, sicuti & ejus cives vix aliter quam *Parthenopenses* aut *Parthenopaeos* nuncupare consueverunt. Possem & ex superioribus Christianis saeculis huc exempla congerere. Id credo secutus Clemens, primum suum in Hellade magistrum vetere nomine *Ionicum* appellat: cui ut apte opponeret eos, qui in ultimo Italiae angulo consedissent, eos ἐπὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (*in Magna Graecia*) collocat. Hanc etiam a Graecis posterioribus passim ita vocatam vidi. Haec obiter.

Locus vero Clementis (quem etiam Eusebius suae Eccles. historiae V. 11. inseruit) sic habet in I. Strom. cap. 1. post medium, ubi praeceptores suos enumerat. Τούτων ὁ μὲν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος (1) ὁ Ἰωνικός· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς (2) μεγάλης Ἑλλάδος· τῆς κοίλης θάτερος αὐτῶν Συρίας ἦν· ὁ δὲ ἀπ' Αἰγύπτου· Ἄλλοι δὲ ἀνὰ τὴν (3) ἀνατολήν· καὶ ταύτης ὁ μὲν τῆς τῶν Ἀσσυρίων· ὁ δὲ ἐν Παλαιστίνῃ Ἑβραῖος ἀνέκαθεν· Ὑστάτῳ (4) δὲ περιτυχὼν (δυνάμει δὲ οὗτος πρῶτος ἦν) ἀνεπαυσάμην, ἐν Αἰγύπτῳ θηράσας λεληθότα. *Eorum* (magistrorum) *unus quidem in* (1) *Graecia, Ionicus: alii vero in* (2) *Magna Graecia: quorum alter ex Coelesyria, alter ex Aegypto. Alii autem in* (3) *Oriente: quorum unus ex terra Assyria, alter vero in Palaestina, isque Hebraeus origine. Cum autem in* (4) *ultimum* (Pantaenum intelligit) *incidissem* (*erat autem hic vi ac potestate primus*) *in eo tandem conquievi, cum quidem ipsum in Aegypto latentem indagassem.* Locus haud dubie difficilis est, vel ipso Eusebio teste; qui omnia Clementem loco a se laudato αἰνίττεσθαι (*aenigmatibus involvere*) diserte testatur. Clavis autem aenigmatum haec mihi maxime visa fuit, si a Clemente quatuor distinctas regiones designari intelligamus, in quibus

ipse

Hactenus de varia Italicae philosophiae fortuna: quae quidem cur *Italica* dicta fuerit, sequente capite excutiemus.

C A P V T IX.

Reliqua de Italica philosophia, deque Magna Graecia.

PLura essent alia ad Pythagoricam disciplinam, Magnamque Graeciam pertinentia, quae parum adhuc aliis animadversa, ab argumento mihi proposito non aliena ducerem. Sed finis huic Diatribae nullus esset. Itaque satius erit vela contrahere ac summa tantum hîc capita rerum proponere, retrusiora vero quaedam seorsum amatoribus in imo margine apponere.

I

Cur Pythagoreorum secta vocata ITALICA fuerit.

Non quidem ab universa Italia id sibi nomen quaesivit; verum ab ea parte Italiae, quae tunc peculiariter *Italia*, post adventum vero Pythagorae & coetus philosophantium institutos, *Magna Graecia* vocari coepit, secta illa cognominata *Italica* fuit: quae quidem; ne viae fessos lectores extremo in itinere impediam, de via in (105) diver-

ipse suos praeceptores adierit: quas regiones in Clementino textu numeris insertis notavimus. Quae vero praeter illas quatuor notantur regiones, eae sunt originum, unde doctores oriundi erant, non cathedrae loca. Ergo I. in ulteriore Graecia unum audivit, quem vocat *Ionicum*, nim. ex Ionia profectum. II. In nostra hac Magna Graecia magistris duobus operam dedit: quorum alter ex Coele Syria, ex Aegypto alter originem duxerat. III. Per Orientem audivit item duos, unum natu Assyrium, alterum Hebraeum, cui in Palestina ipsa se erudiendum dedit. IV. Postremo quem in Aegypto latentem investigavit, is sextus & ultimus doctor fuit, at dignitate primus (haud dubie Pantaenum intellige) cui sese in Aegypto noster formandum tradidit. Atque ea mihi visa est expositio omnium expeditissima: quod lector satis animadvertet, si hanc cum aliis comparaverit. In primis autem quod in Clementino loco (ubi numerus 2. inferitur) ibi ex Eusebio V. 11. *ὁ δὲ ἐπὶ μεγάλης* pro *οἱ δὲ* (quod in Clemente ipso legitur) Oxoniensis editor post alios jubet substitui; cave id sequaris: quod facile tota ostendit *συνεχεία*.

Ex his vero vides, exeunte altero Christi saeculo in ea, quae olim Magna Graecia vocabatur, non defuisse doctores idoneos: quorum duobus Alexandrinus Clemens sese erudiendum praebuit. Quae non eo dico, quasi, sicuti his temporibus ac multo postea, Athenis publicae cathedrae (*θρόνους* tunc vocabant) sophistarum erant, tales etiam in Magna Graecia tunc temporis exstitisse necesse sit: at erant tamen in his locis viri strenui, qui si minus publice, saltem privatim ad disciplinas arripiendas volentibus facem accenderent.

Postremo quod Valesius ad Eusebium V. 11. ex iis verbis quae statim Clemens de Pantaeno subjicit (*Σικελικὴ τῷ ὄντι ἡ μέλιττα*, *Sicula re vera apis* &c.) Pantaenum colligit ex Sicilia oriundum fuisse; id parum necesse arbitror. Nam sicuti *Αττικὴ μέλιττα*, sic etiam & *Σικελικὴ*, proverbio de viris eloquentibus, undecumque oriundis, usurpabatur opinor, propter mellis sive Attici sive Hyblaei (sicuti & aliorum Siciliae locorum) suavitatem.

Haec tota Adnotatio jam compactis inter se formis expressa, prope erat ut prelo imprimeretur; cum me vir amicus admonuit, eadem fere omnia perinde a Tillemontio fuisse tradita: a quo etiam Eusebianam lectionem (*ὁ δὲ*) rejici, Clementinam vero (*οἱ δὲ*) potiorem haberi docuit.

(105) ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ PRIMA

De angustis primitivae Italiae finibus. Ex quo consectaria duo: I. *unde Pythagorica disciplina sibi ITALICAE nomen quaesierit:* II. *cur antiquorum nonnulli Magnae Graeciae nomen ad universam latissimae notionis Italiam prorogaverint.*

SECTIO I.

Quousque antiquis temporibus patuerit Italiae nomen.

Aristoteles in VII. Politicor. c. 10. praefatus se in antiquiore Italia finienda *τοὺς λογίους τῶν ἐκεῖ κατοικούντων* sequi, scriptum reliquit, *Eam Europae oram quae sinu Scylletico* (hodie *Golfo di Squillace*) *& Lametico* (nunc *Golfo di S. Eufemia*) *clauditur* (*Ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν*) *Italiae nomen fuisse consecutam*. Aristotele antiquior Antiochus Syracusanus hoc ipsum docuerat apud Dionysium lib. I. pluries, itemque apud Strabonem lib. VI. quorum loca sect. seq. dabimus.

SECTIO II.

Utrum etiam aevo Pythagorae ea vocabuli notio in usu fuerit, & quousque obtinuerit.

Dixerit aliquis, de remotissimis temporibus Aristotelem & Antiochum debere intelligi, nec ostendi posse, eam notionem aevo Pythagorae viguisse. Verum

diverticulum ſeorſum tractata confero. Hoc tantum fidenter praedictum volo, inquiſitionem hanc univerſam, ſicuti mihi non parvo labore ſtetit; ſic ad pernoſcendam Italiae veteris, h. e. Magnae Graeciae, nec non & ad Pythagoriſmi hiſtoriam, ingenti utilitati futuram: quod vel ex virorum magnorum in *Italiae* veteris accipiendo vocabulo offenſionibus licebit animadvertere.

rum adhuc Pythagora philoſophante eisdem plane finibus terminatam fuiſſe Italiam, auctores vetuſtiſſimi perſuadent: quos nuper a me excuſſos, hîc ſingillatim producam in medium.

SCYLAX.

Scylax ille Caryandenſis (cujus Periplus, aut ejus epitome, adhuc exſtat) Dario Hyſtaſpis aequalis, ſingulas Italiae partes in numerato habuit, ac recenſuit, ita tamen recenſuit, non ut *Italiae* (quam nuſquam nominat) ſed ut *Europae* regiones. Nam Europae partes ſic numerare orditur: *Iberi*, *Ligures miſti Iberis*, *Ligures* . . . *Latini*, *Volſci*, *Campani*, *Samnites*, *Lucani*, *Iapyges*, *Daunii*, *Umbri*, *Tyrrheni*, *Celtae*, *Veneti*, *Hiſtri*, *Liburni*, *Illyrii*: quibus deinceps aliaſque itidem Europae partes ſubjicit. Ergo Scylaci ignotum *Italiae* nomen tam lato ſignificatu, ut ad Alpes uſque pertineret, fuit.

HERODOTUS.

Ad haec ne* Herodotus quidem (qui centum ferme annis poſterior eo philoſopho fuit) Italiam antiquâ illa latiorem uſquam agnovit: quam ſi agnoviſſet, alicubi certe memoraſſet. Nunc terra illa quae Alpibus, & maribus Supero, Ionio, Tuſco clauditur, numquam ab illo *Italia* nuncupatur. Imo nullum, quod ſciam, apud eum eſt nomen, quo tantum terrarum deſignetur: qui potius quas ipſe novit Italiae partes, ſuis ſingulas notat peculiaribus vocibus. Sic I. 163. Phocaeenſes narrantur *ſuis navigationibus* (τόντε Αδρίην καὶ τὴν Τυρσενίην καταδέξαντες) *Hadriam & Tyrrheniam primi Graecorum ceteris oſtendiſſe*: qui potuiſſet uno vocabulo novas haſce terras *Italiam* dicere, ſi tam lata notio nominis tunc in uſu fuiſſet. Idem I. 94. Lydos *in Tyrrheniam colonos duxiſſe* refert. Cur hanc non *Italiam* dixit, cum Tyrrheni teſte Livio totam fere ab Alpibus ad fretum uſque Italiam aliquando tenuerint; niſi quia Herodotea *Italia* pars exigua Livianae Italiae fuerat? Poſtremo quoties *Italiam* Herodotus nominat, eam non niſi finibus illis, quos ſect. ſuperiore deſcriptos ex antiquiorum relatu cognovimus, terminat. Nam lib. III. in Democedis medici Crotoniatae, qui ſub Dario claruit, hiſtoria, ſect. 136. ita ſcripſit: *Donec plura & celeberrima Graeciae loca contemplati* (ἀπίκοντο τῆς Ιταλίας ἐς Τάραντα) *ad Tarentum Italiae pervenerunt.* Haec illa *Italia* primitiva eſt, quae (teſte Antiocho mox producendo) ab illa parte terminabatur Metaponto; ita ut urbs Tarentina Italiae limitem exteriorem raderet, ac non niſi πλατυτέρως (*latiore notione*) tribueretur Italiae. Deinde lib. IV. ſect. 15. ſic de Metapontinis (qui ab oriente primitivam Italiam terminabant) memorat: τὰ δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ιταλίῃ συγκυρήσαντα &c. *Sed haec ego didici eveniſſe Metapontinis, qui ſunt in Italia* h. e. regione illa, quam ipſi finiebant. Adhaec lib. V. ſect. 43. ubi Dorieus ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ιταλίαν (*praetervehebatur Italiam*), non ſane aliud quam ſolas Magnae Graeciae praeternavigabat urbes. Lib. VI. ſect. 127. inter procos filiae Cliſthenis bini ex *Italia* (h. e. primitiva illa) recenſentur. *Ex Italia illuc ſe contulit Smindyrides Sybarita . . . . & Damas Samyris filius Sirites. Hi quidem ex Italia venerunt.* Nec enim ſolum *Sybaris*, ſed & *Siris* in Magna Graecia (quae olim *Italia*) fuit: de qua rurſus lib. VIII ſect. 62. κομιεύμεθα ἐς Σῖριν τὴν ἐν Ιταλίῃ, *In Sirim Italiae proficiſcemur*. Mitto jam alia loca corrogare. Nec certe uſquam latior ulla eſt Italiae apud Θούριον λογοποιὸν (*Thurium hiſtoricum*, ut olim ab horum locorum incolatu Herodotus vocabatur) acceptio. Cum ergo Pythagoras centum ferme annis Herodoto vetuſtior fuerit, non potuit latiorem aliam Italiae notionem uſurpare.

THUCYDIDES.

Herodoto ſuppar Thucydides nec aliam regionem *Italiae* nomine quam Magnam Graeciam ſignificavit lib. I. ſect. 12. ubi ait, longo poſt Heraclidarum in Peloponneſum adventum, Peloponneſios Ιταλίας καὶ Σικελίας τὸ πλεῖστον (*Italiae & Siciliae partem plurimam*) ſuis coloniis frequentaſſe. Potes ne hîc aliud Italiae nomine quam Magnam Graeciam intelligere? Hujus certe illi maximam partem (quippe adhuc Barbaris interna obſidentibus) tenuere, non item Italiae latiſſime acceptae. At interpres ſic Latine poſuit in ultima edit. Amſtel. *In Italiam & maximam Siciliae partem*: ratus hiſtoricum abſurde fuiſſe locuturum, ſi *In maximam Italiae & Siciliae partem* ſcripſiſſet: certe quia interpres contra mentem auctoris ſui Italiam iisdem tunc, atque hodie finibus terminatam credidit. Idem lib. VIII. ſect. 2. Σικελοὶ δ' ἐξ Ιταλίας (ἐνταῦθα γὰρ ᾤκουν) διέβησαν ἐς Σικελίαν. *Siculi ex Italia (ibi enim habitabant) in Siciliam trajecerunt . . . . obſervato freto, ſi quando ventus ſecundus flaret*. At aliunde ex antiquis notiſſimum eſt Siculos non aliud primitus tenuiſſe, quam Bruttiorum peninſulam, quae & ſola *Italia* vocabatur. Hinc Theocriti ſcholiaſtes ad Idyl. IV. ubi *Crotonis* mentio, ſic adnotat: *Alcimus & Croton Aeaci filii fuerunt: quorum ille Corcyraeis imperavit, hic vero Crotonem* (ἐν Σικελίᾳ) *in Sicilia* (poſtea *Italia* & *Magna Graecia* appellata) *condidit*. Ac memini non paucas Italicae Graeciae civitates ab Stephano Siciliae tribui, ſicuti & a Graecis Scholiaſtis: nec iis locis, aut auctorum aut ſcribarum incuſandus eſt error. Nam quibus locis in vetuſtioribus ſcriptoribus Σικελίας vox pro Italia primitivâ occurrebat, ibi eadem vox ab accuratiſſimis grammaticis ſervata fuit. Ita ut non abſurde nunc quoque apud ſcriptores noſtros *Regnum utriuſque Siciliae* regna duo complectatur, tum ſcil. Siciliam inſulam, tum etiam Regnum Neapolitanum. Etſi ea nomenclatio aliorſum ab hiſtoricis Neapolitanis refertur: quo nunc ſuperſedeo.

ANTIOCHUS.

Ac ne Antiochi quidem Syracuſani aevo (qui ſex ſaltem Olympiadibus poſterior Herodoto fuit) laxiores Italiae fines erant. Is tum Siculam hiſtoriam, tum περὶ Ιταλίας σύγγραμμα (*de Italia commentarium*) ſcriptum reliquerat. In eo autem opere haud laxioribus terminis Italiam illam, quam ſibi tractandam proponebat, deſcripſit, quam quibus ſupra deſcripſimus. Itaque praeſtabit hîc integrum Strabonis locum producere, quo ſimul argumentum Antiochei operis, & duplex *Italiae* acceptio continetur. Locus is haud longe ab initio exſtat libri VI. his verbis. *Antiochus in opere quod de Italia conſcripſit, hanc regionem* (Bruttiorum ſcil. peninſulam, de qua proxi-

proxime egerat) *ait Italiam fuiſſe appellatam , ac* (περὶ ταύτης σύγγραφειν) *de ea* (his nempe artiſſimis terminis definitâ) *ſe ſcribere : prius autem dictam fuiſſe Oenotriam . Terminum autem ei conſtituit , ad mare quidem Tyrrhenum , quem & nos Bruttiis aſſignavimus, Laum flumen , ad Siculum vero pelagus , Metapontum . Tarentinam autem regionem , quae continuo agrum Metapontinum ſubſequitur , extra Italiam ſub Iapygiae nomine cenſet* . Poſt non multa . *Succeſſu vero temporis ait* (idem Antiochus) *tum Italiae , tum etiam Oenotriae nomen uſque ad Metapontinam & Sirenitidem regionem propagatum* . Quaenam iſthaec *Sirenitis* regio ? Caſaubonus pro certo ponit , pro Σειρηνίτιδος reponi debere Σειρίτιδος : uſque , inquit , ad Metapontinam & Siritidem regionem . De quo dubito . Nam ſi Metapontum pro termino poſuerat ; inepte Sirim addidiſset , quae citerior Metaponto fuit . Ac forſitan Σειρηνῖτις χώρα , *Sirenitis regio* non tantum retinenda , ſed & ultro adſciſcenda eſt : quae quidem , niſi vehementer fallor , in oppoſito latere & in mari Tuſco reperiunda fuit , ibi ſcil. ubi Leucoſia & ceterae *Sirenuſae* inſulae erant . Et quidem antiquitus tum Oenotriae tum Italiae nomen intra Bruttiorum peninſulam continebatur : at aevo Antiochi cum ex una parte Metapontum uſque prolatus terminus eſſet , etiam ex altera ad Sirenuſas uſque protenſus fuit . Adde quod & Oenotria eo uſque pertinebat ; nam ubi *Sirenuſae* , ibi & *Oenotrides* inſulae celebrabantur ; ac praeterea ab Herodoto lib. I. c. 167. Phocaeenſes in agro *Oenotriae civitatem Hyelam* (quae poſtea *Velia* fuit) *poſſediſſe* dicuntur . Tamen adhuc haereo.

Sed ad Antiochum redeo : quem ex Strabone conſtat , oſtendiſſe Italiae duplicem notionem : unam antiquiſſimam , quae peninſulam Bruttiorum & iſthmi anguſtias non excederet (aut forſan ex uno tantum latere excederet Metapontum uſque) deq. hac tantum Italia ſcribere Antiocho fuiſſe propoſitum : alteram vero paullo latiorem Antiochi tempore uſitatam , quo *Italia* iſthmum egreſſa , ſicuti ab uno latere Metapontum , ita ab altero Poſidoniam (hodie *Paeſtum*) uſque prorogabatur . Hanc duplicem Italiae notionem ab Antiocho clarius ſignificatam , licebit jam ex Dionyſio Halic. cognoſcere . Is lib. I. ubi Italiam olim *Saturniam* fuiſſe dictam docuiſſet , haec ſubjecit : *Proceſſu temporis Italia vocata fuit ſub praepotente viro , cui nomen Italo fuit . Hunc Antiochus Syracuſanus ait bonum & ſapientem fuiſſe , ac . . . totam eam terram ſub poteſtatem ſuam redegiſſe , quanta Napetinum ſinum inter & Scyletinum patet* . Hoc loco viri doctiſſimi pro Ναπητίνε legi jubent Λαμητίνε , ſicuti re vera ab aliis ſcriptoribus vocatur Λαμητικός . Verum quis ignorat, geographica nomina varie ſolere ſucceſſu temporis detorqueri ? Itaque qui aevo Antiochi Ναπητῖνος aut Ναπητικὸς , is poſtea Λαμητικὸς vocari coepit ab aetate uſque Ariſtotelis . Ceterum quid Antiochus ſcripſerit , non tantum Dionyſius , ſed & Strabo teſtatur lib. VI. his verbis : ὃν (κόλπον) Ἀντίοχος Ναπιτῖνον εἴρηκε , *quem* (ſinum) *Antiochus Napitinum vocavit* . Pergit ibidem ex Antiocho Halicarnaſſenſis : ἣν δὲ πρώτην κληθῆναι Ἰταλίαν , ἐπὶ Ἰτάλε . *Atque hanc primam dictam fuiſſe Italiam temporibus Itali* . En notio prima ſtrictiſſima . At ſubſecutis temporibus Italiae nomen paullo ulterius propagatum fuit , ut hinc Paeſtum uſque , ſive , ut ex Strabone ſupra retulimus , uſque ad Σειρηνίτιδα χώραν (*Sirenitidem regionem* : nam Paeſto *Leucoſia* & *Sirenuſae* objacebant) illinc Metapontum uſque pertineret . Et haec notio non tantum Antiochi tempore , ſed & ſub Herodoto obtinebat , quippe qui Metapontum in Italia recenſuit, cujus haec urbs terminus erat , in oppoſito vero latere Veliam in agro Oenotriae conſtituit : quae Oenotria tantumdem ſemper , quantum Italia vetus patuit. Atque ea eſt notio Italiae altera , Antiochi & Herodoti , imo & ultimis (I) Itali temporibus uſurpata .

ARISTOTELES.

De Ariſtotele ceteriſque ſcriptoribus Alexandri aequalibus , qua notione *Italiae* nomen acceperint , non vacat inquirere . In illuſtri certe Ariſtotelis Polit. VII. 10. loco , quem ſupra ſect. I. indicavimus , non alia Stagiritae aetate Italia , quam vetus erat illa , quaeq. ab eo deſcribitur . Nec characteres Italiae ſui temporis in aliam quam in illam veterem & anguſtam conveniunt : Nam οἱ λόγιοι τῶν ἐκεῖ ἐνοικέντων , quibus ſeſe omnia cognoſſe dicit , non alii quam Pythagorei Magnae Graeciae ſunt : συσσίτια quae laudat , ea ſunt Pythagoreorum ſodalitia .

AVCTOR ADMIRANDORVM ITEMQVE POLYBIVS.

Vides jam uſque ad Alexandri M. aetatem non aliam fuiſſe Italiam , quam mediam illam Herodoti & Antiochi temporum . Qua vero primum aetate propagari nomen Italiae coeperit in vaſtiſſimam terram illam quae ab Alpibus ad fretum uſque pertinet , id alii viderint . In Polybii certe hiſtoria uſurpatur notione hodierna nomen Italiae : quam pridem vero ante Polybium , aut quam mox poſt Ariſtotelem , ſcrutari (II) piget . Et tamen adhuc aevo Polybii nomen veteris artioris Italiae in uſu erat . Argumento eſt illud initio Excerptor. lib. XII. ubi κατὰ τὴν Ἰταλίαν , καὶ μάλιςα τὴν παλαιὰν (*in Italia , maxime illa vetere*) plurimos porcorum greges ali teſtatur , propterea quod porcellorum eſu delectentur : id quod Magnis Graecis convenit , quibus Pythagoras porcellorum uſum prae ceteris animantibus a ſe commendatum permiſerat , ut in Iamblicho & aliis legitur . Hoc ipſum & de hodierna Bruttiorum peninſula veriſſimum eſt : quod omnes norunt .

SECTIO

(I) *Quibus imperium prorogaverat . Nam idem Dionyſius latiorem hanc Italiae finitionem ſub Morgete , Itali aequali , agnoſcit p. 59. his verbis :* Is (*Antiochus*) ait , Morgete in Italia regnante (ITALIA TVNC ab Tarento Poſidoniam uſque maritima regio erat) veniſſe ad eum *&c. Nec vero aliter haec cum ſuperioribus , quae Dionyſius ex Antiocho produxerat , ſtare poſſunt , quam ſi Italus prorogato imperio , ſimul etiam Italiae nomen ad ulteriora ſenſim poſtea produxerit.*

(II) Auctor θαυμασίων ἀκεσμάτων (Admirandorum) *diu Ariſtoteli tributus , ſcriptor perantiquus eſt , paullo tamen Ariſtotele junior . Argumento eſt , quod cum ſub Herodoto & Antiocho Poſidoniam uſque (hodie Paeſtum) Italia protenderetur , nec uſquam ipſe Ariſtoteles finierit amplioribus terminis ; e contrario in Admirandis legatur :* Ἐν τῇ Κύμῃ τῇ περὶ τὴν Ἰταλίαν . . . In Cuma circa Italiam , thalamus ſubterraneus Sibyllae fatidicae oſtenditur . *Alibi* Περὶ τὴν Κύμην τὴν ἐν Ἰταλίᾳ . . . Circa Cumam , quae in Italia eſt , *Avernum locat . Nec tantum Cumas uſque , ſed & in Vetus Latium Italiae nomen prorogat his verbis :* Λέγεται δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐν τῷ Κιρκαίῳ ὄρει . . . Fertur circa Italiam in Circaeo monte lethale venenum naſci *&c. Nec refert quod* περὶ Ἰταλίαν (circa Italiam) *ſcripſerit : hoc enim huic auctori idem quod* In Italia *eſt . Sic alibi Metapontum* (περὶ) circa Italiam *ponit , quod haud dubie intra Italiam erat . Alibi* Circa Iapygiam *h. e. in ipſa Iapygia , conflictus gigantum eveniſſe dicitur . Ergo hujus auctoris aevo ad Circaeum uſque promontorium Italia pertinebat , h. e. trans Latium Adjectum . Et ſic paullatim ſerpebat id nomen , donec aevo Polybii (quam pridem equidem non habeo dicere) jam uſque ad Alpes prolatum fuiſſe cernitur .*

SECTIO III.

Aetate Pythagorae Italiam Magnae Graeciae fines non excessisse, imo ea duo fuisse regionis unius synonyma vocabula, peculiaribus argumentis ex Pythagorea historia petitis conficitur.

Quae hîc dicturi sumus, iis ex Pythagorae vitis conciliabimus fidem: quarum auctores non aliter eas quam ex antiquissimorum scriptorum fragmentis contexuerunt. Horum uberrimus Iamblichus non semper auctores, ex quibus deprompsit, laudat. Et tamen si ex hoc ejus commentario fragmenta veterum (quae ob styli dissimilitudinem diversos auctores produnt) detraxeris; pauca supererunt: quae facile ex orationis asperitate biographo isti vindicare queas. Certe hunc eundem Iamblichum plurima ex Malcho, nec nominato, totidem descripsisse verbis, jam pridem viri eruditi admonuerunt.

Ac primum quod Italiae non fuerit amplitudo major, quam Magnae Graeciae, Iamblichi locus cap. 35. extrema sectione 250. ostendit. Ibi post incendium a Cylone excitatum *Reliqui Pythagoreorum ex Italia, praeter Archytam Tarentinum, excesserunt: qui Rhegium coeuntes, ibi una commorati*. Mirabar cur critici hunc locum suis correctionibus intentatum reliquerint. Nam quo pacto Rhegium extra Italiam fuerit, cum etiam si significatu strictissimo sumatur Italia, tamen Rhegium Italiâ contineri necesse sit, quippe quod sit intra peninsulam illam, cujus ambitu includebatur veterrima Italia? Tamen ex hoc loco pulcherrimo discimus, sicuti Rhegium extra Magnam Graeciam vagabatur (vide sup. cap. V. sect. I. pag. 26. 27.) ita & extra illam Pythagoricae aetatis notionisque Italiam habebatur: sicuti e diverso licet olim Tarentum ex Antiochi finitione ab Italiae ambitu exclusum, Iapygiae tribueretur, tamen postquam Magnae Graeciae finibus Tarentum contineri coepit (sicuti re vera diu postea Ptolemaeus id in Magna Graecia recensuit) crediderim ab illis usque temporibus Tarentum in Italia numerari coepisse, sicuti & Herodotus in Italia statuerat. Vide sect. 2. ubi de Herodoto.

Itaque possumus hoc universe affirmare, quoties in Pythagorae historia mentio Italiae incidit, ibi totum id debere intelligi, quod postea Graecia Magna post philosophi adventum vocari coepit: Sic ubi apud eumdem cap. 18. sect. 88. legitur, ἀκμαζούσης τῆς Ἰταλίας, *vigente Italia* venisse Pythagoram, non alia capienda est ab ea, quam diximus, quae re vera ut cum maxime tunc florebat. Id quod aperte cap. 29. sect. 166. declaratur: *Per haec itaque studia* (a Pythagora exculta) *totam Italiam repleri philosophis, & antea ignorabilem, postea Pythagorae causa Magnam Graeciam vocari contigit*. Huc refer & illud Origenis in I. contra Celsum sect. 3. *Athenienses confestim sui in Socratem sceleris poenituit, quemadmodum & alibi admissi in Pythagoram facinoris* (οἱ γοῦν Πυθαγόρειοι ἐπὶ πλεῖον τὰς διατριβὰς συνεστήσαντο ἐν Ἰταλίᾳ, τῇ κληθείσῃ μεγάλῃ Ἑλλάδι) post hoc enim facinus *Pythagorei diu scholas in Italia* (primitiva illa scil.) *quae Magna Graecia dicebatur, constitutas habuerunt*. Poenitentiam, quam hîc tangit Origenes, Iamblichus cap. XXXV. copiose descripsit: qua secuta, studio magno civitates Pythagoreos exsules missis legatis revocaverunt.

SECTIO IV.

Dictorum consectaria.

Dixerit aliquis, frustra me tamdiu spinosioribus immoratum. Verum vel ex his senticetis fructum extiturum uberrimum, ii sentient, qui antiquos scriptores legere cum cura satagent. Nam praeter ea loca paucissima, in quibus Italiam artioribus olim patuisse finibus, tum in hac παρεκβάσει (*Digressione*) tum in hac ipsa Diatriba universa monuimus; alia praeterea ὅσα ψάμμος lectori diligenti occurrent, aliorsum accepta ab interpretibus, qui quorsum in iis locis vox Italiae pertineret, rarissime perviderunt. In primis autem tum ad Magnae Graeciae, tum vero ad Pythagoricae disciplinae historiam superiora notasse mirifice proderit. Nam consectaria plurima ex hac tota Digressione processura auguror. Nunc ab eo consectario ordiar, cur haeresis Pythagorica dicta *Italica* fuerit.

CONSECTARIUM PRIUS.

Cur secta Pythagoreorum ITALICA audierit.

Ex hactenus ostensis solutio hujus quaestiunculae alveo prono fluit. Nec enim ab ea Italia, quae diu post Magni Alexandri tempora tractu latissimo patuit, sic vocari potuit, verum ab ea regione, quae tum Pythagorae tempore, tum subsecutis temporibus sola *Italia* vocabatur. Id quidem est ita perspicuum, ut nullis argumentis indigeat: quae si paullum modo quis antiquos philosophiae Pythagoreae scriptores versaverit, plurima, sat scio, reperiet. Accedit illud, quod nullam philosophicam haeresim reperire licet, quae ab amplioribus terrae partibus sibi nomen quaesierit; sed pleraequae omnes sive ab artissimis regionibus, sive etiam a singulis civitatibus, unde extiterunt, cognominantur. Id facile in duabus sectis principibus animadvertitur, Ionica Italicaque. Ergo a Thalete profecta disciplina *Ionica* dicitur, quia Miletus patria Thaletis in Ionia fuit. Vnde & haeresis Pythagorica pari modo *Italica* est appellata, quia Croton, unde illa exsiluit, inter urbes illius peninsulae, quae tunc Italiae sibi nomen peculiare fecerat, eminebat. Plures aliae a locis singulis invenere nomen, sive ea gymnasia essent (ut *Academici*, *Stoici*) sive urbium nomina, uti *Cyrenaici*, *Megarici*, *Eleatici*.

Quandoquidem autem *Eleaticorum* mentio injecta fuit (quos ab *Elea*, Latinis *Velia*, Lucaniae civitate, unde Xenophanes eorum princeps exstitit, ita dictos, nemo ignorat) sciendum est, hanc veterrimarum sectarum partitionem apud antiquos reperiri, ut una quidem ex Oriente manarit *Ionicorum* dicta, etsi alii Ionicis *Megaricos* adderent: duae vero in Hesperiis regionibus ortum duxerint, *Italica* & *Eleatica*. Graeci cujusdam auctoris locum, in quo hoc legitur, schedae commiseram: quam nunc frustra quaesivi. Sed res ceteroqui obvia est. Nunc si qui sunt, qui adhuc ab Italia, quam latissime nunc ea patet, Italicum genus philosophiae cognominatum pertendant; quaero ecquodnam hoc genus partitionis fuerit, cujus pars una alteram continet? Itaque quia Elea intra Italiam (ut haec hodie accipitur) est; necesse erit Italicos philosophos ab ea strictiore Italia dictos, extra quam Elea fuerit, ut ita divisio recto talo consistat. Atque hinc intelligis *Italicae* & *Eleaticae* disciplinae nomina tunc usurpari coepisse, cum adhuc *Elea* extra Italiam censeretur, intra quam postea includi coepit.

CONSECTARIUM ALTERUM.

Quaenam Ovidii, Justini aliorumque erroris origo fuerit: apud quos Magna Graecia tam late, quam & hodierna Italia, patuit. Similis error Stephani notatur.

Horum auctorum loca supra exhibui cap. 2. pag. 13. num. I. Nisi quod ibi Athenaeus ex eo numero eximendus est: nec tam correctione, quam ibi adhibui, quam interpretatione indiget Dipnosophistae locus, qui talis est: διὸ καὶ Μεγάλη Ἑλλὰς ἐκλήθη πᾶσα σχεδὸν ἡ κατὰ τὴν Ἰταλίαν κατοίκησις. *Quapropter omnis ferme Italiae habitatio appellata est Magna Graecia*. Interpretatio in eo vertitur, quod non eâ amplitudine is accepit Italiam, quousque suo tempore porrigebatur, sed angustiore illa Pythagoricae aetatis finitione. Etsi hoc quoque adhibitâ particulâ σχεδὸν emollivit. Recte: nec enim tota illa peninsula Graeciae Magnae attributa fuit; quia ejus mediterranea coepere a Bruttiis incoli. De eadem Italia intelligi debere Synesium, supra dictum fuit: vide locum pag. 48. & ejus expositionem Adnot. 80. Adde quod ex men-

II

De Μεγίϛη *ſive Maxima Graecia.*

S. Joannes Chryſoſtomus Hom. I. in Joan. [quae in Monfauconii edit. eſt II.] num. 2. Pythagoram τὴν μεγίϛην Ἑλλάδα , *Maximam Greciam adiviſſe* dixit. Id puto argumento eſſe, ſophiſtas, quorum erant aetate Chryſoſtomi greges innumerabiles, eo uſque argutando & rhetoricando provectos, ut propter Pythagoricae philoſophiae praeſtantiam, Graeciam illam Italicam, ex qua tantum philoſophiae lumen effulſit, non quidem Μεγάλην [*Magnam*] ſed Μεγίϛην (*Maximam*) vocandam eſſe contenderent. Vide Diverticulum [106] alterum.

De

te Syneſii ea Italia ſibi Magnae Graeciae nomen peperit , in qua Pythagorei civitates regerent . Atqui ſola illa Pythagoricae aetatis Italia philoſophos admovit urbium gubernaculis , ut ibidem & pag. ſeq. oſtendimus . Poſtremo Iamblichi loco (cap. 29. ſect. 166.) nihil eſt luculentius . *Per haec* , inquit , *ſtudia* (Pythagorae) *TOTA ITALIA repleta philoſophis . . . . propter Pythagoram MAGNA GRAECIA cognominata eſt* . Diceres haec Iamblichum ex Ovidio , aut Pompeio Trogo in Iuſtini epitome deſcripſiſſe ; niſi quamnam Italiam intelligat , ſcriptor ipſe declaraſſet , eam ſcilicet regionem , quae Pythagoricâ philoſophiâ claruit : quâ tunc parte ſolâ continebatur Italiae nomen . Etſi porro hi & ſexcenti alii ſcriptores eo tempore ſcripſerint , quo ea dicebatur Italia , quae maribus & jugis Alpium ambiebatur ; tamen quod eas narrationes deſcripſiſſent ex auctoribus vetuſtiſſimis , quibus *Italia* & *Magna Graecia* erant unius regionis ſynonyma ; idcirco iis locis *Italiae* vox non niſi artiore illâ primitivâ notione eſt accipienda .

At ea defenſio in Ovidio & Pompeio Trogo parum valet : cum ambo non ſatis habentes *Graeciae Majoris* nomen toti Italiae tribuere , etiam eâ partium enumeratione utantur , ex qua ſequitur eos id totum quod ad juga uſque Alpium pertinet , Italiae nomine incluſiſſe . Quapropter abjecta ſuperiore defenſione , ſatis erit ſi juſtam veniam eorum errori demus . Qui cum in ſcriptores incidiſſent , qui ſimilia Athenaeo , ſimilia Iamblicho locuti , toti Italiae nomen Graeciae Magnae tribuerent , nec tamen anguſtiorem aliam Italiam ibi capiendam ſuſpicarentur ; nihil propius fuit , quam ut argutando & veteres fabulas colligendo , ſuaderent , re ipſa per omnem illam ampliſſimam ſui temporis Italiam ſparſas fuiſſe urbes a Graecis conditoribus poſitas . Vide eorum loca p.13.

Quid quod Stephanus ipſe , quem in veris geographicorum nominum notionibus eſſe oportuit verſatiſſimum , graviora Trogo Ovidioque peccavit ? Sane cum Ἐθνικογράφος iſte ex antiquis didiciſſet , *Italiae* , *Oenotriae* , *Brettiaeque* vocabula fuiſſe unius regionis ſynonyma ; ei poterat ex anguſtis Brettiae & Oenotriae finibus ſubire ſuſpicio , aliam accipiendam eſſe Italiam multo artiorem , quam pro ſuorum temporum Italiae amplitudine . Tamen is aetatis ſuae conſuetudine abreptus , quantos Italiae quae nunc eſt , pares etiam fines Brettiae & Oenotriae tribuit . Nam de Oenotria ſic incipit (III) : *Oenotria* , *regio Italiae* (illius ſcilicet latiſſimae horum temporum) : *nonnulli vero* (καὶ αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν ὕτω φασὶ κεκλῆσθαι) *etiam ipſam Italiam ſic appellatam tradunt* . Vbi aperte vides τὸ ὑποκείμενον (*ſubjectum*) enuntiati hujus eſſe αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν , & quidem illam latiſſimam ſuorum temporum : quam aliquando *Oenotriam* fuiſſe vocatam magno errore putavit : quem errorem facile ſuſtuliſſet , ſi illud αὐτὴν τὴν & ὕτω induxiſſet : *Nonnulli vero* (ſupple ἀπὸ κοινῦ *Oenotriam*) *etiam Italiam* (olim) *vocatam tradunt*. Idem in Βρέττος pari in errore verſatus eſt : *Antiochus vero* (τὴν Ἰταλίαν) *Italiam* (hanc ſcilicet noſtri temporis , ex opinione Stephani) *ait vocatam Brettiam* , *deinde Oenotriam* . Qui invertere debuiſſet , τὴν Βρεττίαν κληθῆναι Ἰταλίαν , *Brettiam vocatam fuiſſe Italiam* : modo anguſtiorem illam priſci aevi Italiam capias . Porro Antiochus ille , quem hîc Stephanus laudat , apud Strabonem lib. VI. *Brettiae* non meminit (nec poterat meminiſſe , quia *Brettium* nomen recentius Antiocho fuit) & πρότερον δ' Οἰνωτρίαν (*antea Oenotriam*) habet . Verum hoc alterum utcumque defendi poteſt ; haud raro enim obſervavi , εἶτα (quo utitur Stephanus) non tam pro *Deinde* quam pro πρότερον h. e. *Antea* poni , nim. ſi ordo retrogradus fiat .

(106) ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ ALTERA

De eo cur Magna Graecia Chryſoſtomo Μεγίϛη Ἑλλὰς *vocata fuerit .*

Par Petrarchae locus .

Chryſoſtomus ita concionatur laudato loco : Πυθαγόρας δὲ τὴν Μεγίϛην Ἑλλάδα καταλαβὼν &c. *Pythagoras vero Maximam illam adiens Graeciam* , *praeſtigias induxit innumerabiles* . Inter praeſtigias vero numerat Philoſophi cum bobus & aquilis colloquia . Ad quem locum neſcire ſe , ubi ſermocinationes iſtae legantur , adnotat Montfauconius . Verum id copioſe ab Iamblicho in Philoſophi vita narratur : a cujus & aliorum locis , quibus tum de hac praeſtigiâ tum de ſimilibus θευργικοῖς artibus agitur , recitandis abſtineo . Nec enim id nunc agitur ; verum id potius , cur quam alii *Magnam* Graeciam , Joannes primus *Maximam* nuncuparit . Non equidem auctorem primum mutatae ἐπικλησίας hunc ſummum oratorem arbitror : qui ſi hoc primus uſurpaſſet , ſimul rationes mutatae ἐπικλησίας attuliſſet . Non ergo *Maximam* vocavit primus , ſed veluti qui id cognomentum jam pridem a ſophiſtis ſuae & ſuperioris aetatis adhibitum ſciret : quibus cum omnia in majus augere , tum in Magna Graecia & Pythagorica diſciplina extollenda inflare buccas , & claſſicum canere familiare fuit : vel vide pag. 48. Syneſii locum , qui & ipſe ſophiſtam maxima cum laude profeſſus fuerat . Mihi quidem in

ſophi-

(III) *Locum Stephani ab adnotatis meis liberum exhibere praeſtat :* ΟΙΝΩΤΡΙΑ , χώρα τῆς Ἰταλίας . Τινὲς δὲ καὶ (αὐτὴν τὴν) Ἰταλίαν (ὕτω) φασὶ κεκλῆσθαι. *Quae uncis coercui* , *ea ſi tollas* , *tum locus errore vacabit ; ſic enim* Italia *non ſubjectum enunciati erit* , *ſed attributum . Nam rectum eſt* , *ſi hoc dicat :* Quidam vero (*Oenotriam* , *de qua agitur*) etiam Italiae nomen geſſiſſe ajunt .

III

De Graeci sermonis in vetere Magna Graecia diuturnitate.

Longo equidem fractus itinere, nec jam anxie ſcrutari ſuſtineo, nec proinde valeo decernere, utrum totum illud Graeci oris σύστημα [*corpus*] quod aevo ſequiore in iſtis regionibus erat, cujus nunc quoque non tenues reliquiae ſuperant, ab illo uſque Magnae Graeciae ἑλληνισμῷ ſit non interrupta ſerie propagatus; an vero ubi Graecitas fere omnis extincta aliquando fuiſſet, ea rurſus ſub Byzantinis Caeſaribus, quibus regiones illae ſerviebant, poſtea revixerit. De quo qui cogno-

ſophiſtis evolvendis nunc occupari non vacat, tam futili praeſertim palma unius voculae reperiundae propoſitâ. Verum nemo mihi hoc eripiet, quin id totum ex μελέταις declamatorum illius aevi prodierit. Niſi quod magna Chryſoſtomi exiſtimatio hoc forſan effecit, ut eadem appellatio in Magna Graecia uſque ad citima tempora perennaſſe videatur.

Teſtis mihi erit Franciſcus Petrarcha: ex cujus epiſtolis locum opportune ſuppeditavit mihi vir amiciſſ. Franciſcus Seraus (in hoc Regio Lyceo primarius medicinae profeſſor, doctrina atq. elegantia celeberrimus) cum ſciret me de Magna Graecia commentari. Ergo is lib.I. Epiſt. 3. cum Joanni Columnenſi iter ſuum deſcriptum iret; ab eo incipit, ut Italiam oris omnibus, etiam Graeciae, Italos vero ceteris hominum anteponat. *Niſi forte*, inquit, *nobilius eſt Graecum naſci quam Italicum. Quod ſi quis dixerit; dicat idem, & ſervum eſſe nobiliorem quam dominum. Atqui nullus hoc Graeculus, quantumlibet procax impudenſque, dicere audebit, dum meminerit, diu ante Urbem conditam, ante partum & auctum viribus imperium, denique ante*

Romanos rerum dominos gentemque togatam,

Non Italiam, ſed QVARTAM Italiae PARTEM, eo tempore deſertam & vacuam, a Graecis habitatoribus poſſeſſam, Magnamque Graeciam nuncupatam. Paulliſper hic reſiſtamus. Novam enim Magnae Graeciae finitionem his verbis Petrarcha intulit, eoque Academicis Pariſienſibus (quorum ſententiam ſupra pagin. 15. refutavi) unus, quod ſciam praeluxit. Videtur enim ſic rationes ſuas iniviſſe Noſter. Perſuaſum ei fuit, quidquid Graeci oris olim in Italia fuiſſet, id univerſum Magnae Graeciae tribuendum: cui opinioni etiam Horatii (IV) ſcholiaſtae jam pridem velificati videntur. Cum ergo ſciret Piceni *Hatriam* in mari Supero, ac deinceps *Arpos* aliaque complura oppida fuiſſe Graecanica, in Inferno vero ab Rhegio Cumarum tenus totam oram illam Graecos tenuiſſe; facile ductâ ab Hatria Cumas uſque lineâ, collegit, hanc portionem abſciſſam, cum reliqua Italia comparatam, *quartam Italiae partem* conſtituere. Verum haec tantum in ora fuerunt, quae proinde ſunt mera putamina Italiae: ceterum nucleus telluris mediterraneae totus barbarus erat, a Samnitibus, Appulis, Lucanis, Iapygibus, Bruttiis, aliiſque occupatus. Itaque veriſſima eſt Pliniana & Ptolemaica finitio Magnae Graeciae, quam ſupra pag. 16. num. V. expoſui. Hactenus cur Magnam Graeciam quartam Italiae partem cenſuerit.

At interim Petrarcha in aſſignanda etymologia Magnae Graeciae cum Plinio facit: qui ab Italiae dignitate & exiſtimatione factum hoc putavit, ut Graeci ipſi, in rebus tantum ſuis glorioſi, tantulam Italiae partem *Magnam Graeciam* nuncuparint: quem Plinii locum ſupra pag. 19. expoſui: Nec enim Petrarchae argumentatio alia a Pliniana eſt.

Pergit Etruſcorum poetarum princeps. *Quae enim tunc Magna viſa eſt, quam MAXIMA, quam immenſa videri potuit poſt everſam Corinthum, poſt vaſtatam Aetoliam, poſt Argos & Mycenas ceteraſque urbes triumphatas, poſt Macedoniae reges captos, Pyrrhumque devictum, & madentes iterum Aſiatico cruore Thermopylas? Credo neminem negaturum, aliquanto clarius Italicum eſſe quam Graecum. Sed de hoc forte alibi; nunc* &c.

Haec vero ultima oſtendunt: I. eas rationes, propter quas Petrarcha contendit, quae Graecia olim in Romae infantia vocabatur *Magna*, eamdem poſt Romae partum terrarum omnium Graeci oris imperium, dici debuiſſe *Maximam*, eaſdem rationes & Chryſoſtomo (ſive potius declamatoribus illis, ex quibus eam appellationem eſt mutuatus) videri obverſatas: II. videri hanc totam ratiocinationem, ſive in Graecis auctoribus fuiſſe aevo Petrarchae repertam, ſive ſaltem a Barlaamo Magnae Graeciae Monacho ſatis erudito (quem Petrarcha in Graecis litteris nactus eſt praeceptorem: quemque veriſimile eſt, fuiſſe in Magnae Graeciae laudes, & quidem pro merito, effuſiſſimum) excogitatam, ac diſcipulo ſuo Franc. Petrarchae inſtillatam. Sed conjecturarum ſatis.

ΠΑ-

(IV) *Qua aetate Helenius Acron, & Pomponius Porphyrion ſcholiaſtae vixerint, incertum eſt. Tamen quis dubitat, ambos poſteriores Servio fuiſſe? Ergo quod Servius (uti pag. 16. num.* IV. *dixi) Magnam Graeciam a Tarento extenderat* Vſque ad Cumas (*quod & Seneca ex parte adumbraverat: nec mirum, nam, ut in ſuperiore Adnot. II. dictum, eo uſque auctor Admirandorum prorogarat veterem Italiam, quae ſemper aequis cum Magna Graecia paſſibus progrediebatur) quod inquam Servius in Tyrrheno, tantumdem poſtea ambotum Flacci explanatorum aevo in mari Supero tentatum fuit, ut eo uſque Magna Graecia procederet, quo uſque Graeca olim oppida pertinuerant. Hinc ad illud Horatii* (Canuſini more bilinguis) *ſic Acron commentatur:* Canuſini enim, cum ſint Latinae gentes, a Diomede Graecitatis partem traxerunt, & per iſtius regionis tractum Graeca lingua in uſu fuit, unde ea pars Italiae GRAECIA MAGNA dicta eſt. *Porphyrion in hunc modum*: Bilinguis dicitur, quoniam utrâque linguâ Canuſini uſi ſunt, ſicut per omnem illum tractum Italiae, quem ex majori parte Graeci incoluerant: ex quo MAGNA GRAECIA nomen accepit.

DIATRIBA II.

De Heraclea Italica deque Siri: adhaec de Tarento, Metaponto & Pandoſia.

CLariſſimis hiſce ac vetuſtiſſimis Auſonii maris urbibus ſubtilius deſcribendis ſuperiore Diatriba cap.V. p.33. ſuperſedimus, quippe qui id totum negotium huc loci rejecimus. Hujus quidem Diatribae ſcopus primarius HERACLEA eſt, urbs Magnae Graeciae vetuſtiſſima (quippe eadem ac SIRIS illa Trojano excidio antiquior, quae mutato ſolo ac nomine dicta *Heraclea* fuit) ad quam aeneae duae Tabulae, de quibus hîc mihi labor proponitur, pertinent. Haec tamen quia Tarentinorum colonia fuit, quae ex Siritis [uti videbimus] ſimulque ex novis Tarentinorum colonis coaluit; hinc nobis tractatio de SIRI ac TARENTO ſuboritur. Poſtremo & METAPONTVM atque PANDOSIA tam vicinitatis ſuae cauſa, quam quia conſertas cum his omnibus ſuas rationes habuere, tertias partes agent.

CAPVT I.

De HERACLEAE coloniae origine, ac deductae tempore. De ejus quadruplici populo. Loca Diodori ac Strabonis, quae perperam vulgo translata atque intellecta, errorum plurium attulere cauſam, expediuntur.

H*ERACLEAS*, Stephanus ὁ ἐθνικογράφος tres & viginti numeravit: inter quas Heracleam hanc Italiae [h. e. Magnae Graeciae; id enim olim *Italia* ſonabat, ut ante dictum] ſexto loco cenſuit. Verum fuiſſe & alias ejuſdem nominis, quae Ethnicographi fugerunt ſollertiam, non [1] eſt dubitandum. Nec facile, opinor, in tota geographia plures urbes cognomines quam *Heracleas* reperias. Martinerius in ſuo ingenti Lexico geographico plures triginta recenſuit: quarum anteſignanam hanc noſtram deſcripſit Italicam. Haud ab re ille quidem, modo ſpectetur antiquitas SIRIS illius, quae Troicis temporibus antecedit; quaeque, ut ante diximus, HERACLEA poſtea dicta fuit. Alii tamen non dubitant Ponticae primas deferre. Verum quid his immoror? nec enim noſtrum eſt urbibus ſtatuere pretia. Quin age, de noſtrae Italicae origine primâ commentemur.

Tempus

(1) Documento eſt, quod ipſo initio catalogi Heracleam Ponticam, atque Thraciam in unam conflavit. Sic enim incipit: Ἡράκλεια πόλις Θρᾴκης ἐν τῷ Πόντῳ διάσημος. *Heraclea, urbs Trhaciae in Ponto illuſtris*. Quo loco haud dubie clariſſima omnium Pontica deſcribitur, quae in Mariandynis erat. Porro quia Mariandyni apud Scylacem in quadam *Tracia* Bithynica recenſentur; hinc Stephanus Heracleam τὴν διάσημον (omnium *clariſſimam*) *Thraciae Ponticae* (ab uſu ſermonis temporis ſui recedens) attribuit: quo facto incogitans *Heracleam* alteram vere Thraciam (quippe quas in Thracia proprie dicta fuit, alioque nomine *Perinthus* vocabatur (cujus Antiſtiti Epiſcopus Byzantinus ſuffragabatur) ipſe aut ejus breviator praeterivit.

Episcoporum diplomata : at in Apuliae , Iapygiae , orae Lucaniae & Bruttiorum tabulariis innumerabiles ejuscemodi Graecae membranae reperiuntur cum notis temporum, quarum non paucas Neapolim delatas vidi : ex quibus facile arguitur , quae quibus temporibus locorum illorum lingua fuerit .

VI. Postremo etiam nunc in ultimo Italiae angulo, quo loco Magni Graeci fuerunt , plura supersunt oppidula , in quibus ad hanc diem sermo Graecanicus in usu vernaculo est . In Sallentinis inter Hydruntum atque Tarentum haec maxime loca celebrantur : *Soleto* (quae vetustissimae illi *Sallentiae* successisse creditur) *Corigliano*, *Sternatia*, *Martano* , *Calimera* (ex Graeco Καλὴ ἡμέρα) *Melpignano* , *Cursi* , *Bagnolo*, *Cotrofiano*, *Sogliano*, *Zollino* , *Martignano* . In Bruttiis , maxime ulterioribus , ac praecipue in Rhegino tractu (potissimum vero in dioecesibus , Bovensi, Neocastrensi &c.) plurima passim sunt Graeci oris hodie dum loca : quorum nominibus supersedeo , necubi forte Albanensium pagos pro Graecanicis accipiam . Sunt enim in Bruttiis , maxime citerioribus , sunt in Lucania , & alibi Albanensium loca quam plurima, Graeco ritu, at Albanensi idiomate utentium : qui ultimis temporibus ex Albania huc transfretasse narrantur .

Sed ad Graecorum , quae modo dixi , locorum sermonem redeo . Ejus linguae *σύστημα* ita Graecum est totum , ut tamen verba plurima Italica & Italismos in plerisque locis admiserit . At ejusdem linguae natura & ingenium magnam partem (etiam in nominum verborumque inclinationibus) ad Graecum vernaculum idioma deflectit : quod inito examine , etiam Simonis Portii vernaculâ Graecâ grammatica in consilium vocatâ , facile deprehendi . Quod mihi quidem eam dubitationem injecit , an non sequioribus saeculis non tantum Albanensium , verum & Graecorum, qui trans mare sunt , in Regnum Neapolitanum migrationes acciderint . Quas si quis re ipsa evenisse ostenderit , nae is ultimum hoc nobis argumentum e manibus eripiet . Ceterum cur in pagis maxime & obscuris locis Graeci haeserint , age jam reddatur per me probabilis ratio .

SECTIO III.

Cur non in urbibus , sed in locis humilibus Graecorum genus adhuc spiritum ducat .

Rem altius peto . Sub Byzantinis Caesaribus littora tantum Neapolitani Regni pleraque Imperio CPolitano parebant , dum interim a Langobardis interna tenebantur . Decimo saeculo , etsi rebus ibi Grecorum ex Saracenorum incursu imminutis, adhuc tamen *Calabriae Dux* pro Byzantiis Caesaribus jus dicebat : quo tempore quidquid Byzantinis pareret , sub praefectura *Calabriae* censebatur, quia haec sola Byzantinis remanserat . *Calabriae* vero nomine veterem Calabriam h. e. Iapygiam sive Sallentinos intellige . *Sola* (inquit Constantinus Porphyrog. Themate X.) *Calabria a Christianis tenetur* (nam pleraque a Graecis ante possessa, Saraceni jam occupaverant) *in qua etiam Rhegium est* (jam enim Bruttii in *Calabriae* veteris praefectura recenseri coeperant) *& oppidulum Sanctae Cyriacae & Sanctae Severinae* (olim *Siberenae*) *& Croton & alia quaedam oppida , quibus Dux Calabriae dominatur* . Dux ergo Calabriae sic dicebatur , quod in Calabris h. e. Sallentinis praetorium haberet , cui & Bruttii suberant . Tamen haud diu postea is praefectus ex Calabria (quippe a Saracenis occupata) in Bruttios se recepit ; nam vita S. Nili testatur , exeunte X. saeculo praefectum Graecorum Rossani in Bruttiis jus dixisse . Quandoquidem autem Bruttiorum regio sub Calabria censebatur ; ex eo factum , ut postquam *Calabriae* thema intra Bruttios restringi coepit , etiam *Calabriae* nomen ab illo tempore Bruttii sibi arrogaverint . Haec obiter , ne quis miretur , cur hodie *Calabri* vocentur qui olim *Bruttii* dicebantur .

Jam vero ad Graecismum pagorum redeo . Olim quidem Hydrunti, Tarenti , Thuriis , Crotone , Siberenae (vulgo *S. Severinae*) Locris , Rhegii & alibi Graece sacra peragebantur, Graecusq. sermo obtinebat . At Saracenis irrumpentibus , oppidani quonam alio nisi in agros confugerent ? Hinc plura diversis locis casarum *συστήματα* extiterunt : quorum incolae , ab urbium & advenarum commercio secreti , facile antiquum sermonem retinuerunt : qui etiam nunc Graecanicus est , nisi quod Italicismo contaminatus .

DIA-

cognoſcere vel pauciſſima volet, in Diverticulum [107] tertium, ſi tanti res viſa fuerit, digrediatur.

DIA-

(107) ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ TERTIA

De Graeci eloquii in Magna Graecia diuturnitate.

SECTIO I.

Quid ultimis Romanis temporibus Graecitati Italicae acciderit.

Sicuti ultimis reip. temporibus, ſic etiam ſub primis Caeſaribus, cum plures Graecarum urbium Romanas colonias accepiſſent, aliae jure municipii viverent, omnes demum lege Julia Romanam civilitatem conſecutae fuiſſent; quis dubitat, quin pleraque locorum non modo ad inſtituta Romana conceſſerint, ſed etiam Romani ſermonis uſum non tantum in actionibus & judiciis verum etiam in pluribus actibus ſuis admiſerint? Atque hoc illud eſt, quod Strabo ſtatim a principio libri VI. conqueritur, jam tum aetate ſua in Graecia Italica, praeter Rhegium, Tarentum atque Neapolim, cetera ἐκβεβαρβαρῶσθαι (*in barbariem verſa*) quod non tantum de moribus inſtitutiſque Romanis, verum etiam de lingua eſt intelligendum. Tamen certo certius eſt, extremis reipub. temporibus, adhuc Magnae Graeciae civitates (eas praecipue, in quas nondum coloniae ſcriptae fuiſſent) quamdam ἀριστοκρατίας imaginem Graecique ſermonis uſum retinuiſſe. Tam αὐτονομίαν, quam Graecam loquelam Tarenti, Rhegii, Neapoli perſtitiſſe, ex Strabone didiceramus: quae tunc videntur rerumpublicarum foederatarum loco fuiſſe. At etiam ceterae urbes, quae erant jura municipii conſecutae, legibus partim ſuis, partim Romanis viventes, adhuc paſſim Graeco ſermone, opinor, utebantur: id quod de Heracleae noſtrae municipio fateri cogit Tullius orat. pro Archia: quem locum in Diatriba ſeq. dabimus. Ac ne in coloniis quidem ſtatim potuit Helleniſmus extingui, quamdiu certe veterum habitatorum familiae ſupererant. Ita harum coloniarum populus diu bilinguis fuerit neceſſe eſt. Haec uſque ad aetatem antiquiorum Caeſarum.

At ſecutis temporibus Graeciſmo in deterius vertiſſe omnia veriſimile eſt: niſi quod in minoribus oppidis ac vicis Graecum ſermonem diutius, uti fit, ſubſtitiſſe neceſſe eſt. Confer quae de Graeciſmo Neapolitano in Diſſertat. *de Neapolitana Cathedrali unica* commentabar Parte II. cap. II.

Verum quod ibi de Neapoli confirmavimus (nim. in ea jam inde a tertio aut ſummum IV. ſaeculo Graeciſmi uſum penitus extinctum, vix poſtea VI. ſaeculo aliqua ex parte revixiſſe, cum Graeci homines ſub Byzantinis Principibus Neapolim confluere, ibique domicilium figere variis de cauſis incepiſſent) quod, inquam, ibi ex vero de Neapoli defenſitatum fuit, vereor ut idem de Magna Graecia confirmari queat. Permultum enim inter Neapolim intereſt, & Magnae Graeciae loca: de quo jam dicendum.

SECTIO II.

Diſcrimina inter Neapolim Magnamque Graeciam: ex quibus efficitur, in hac regione Graeciſmum numquam in totum fuiſſe intermortuum.

I. Neapolis urbs erat Italiae tunc florentiſſima, nec tantum in umbilico Italiae, verum etiam in faucibus Romae poſita; in quam proinde non potuit non ſenſim lingua Italiae dominatrix irrepere: cum contra in Magnae Graeciae remotae ac ſepoſitae latebris facile ſe Graeciſmus tueri potuerit, quo minus infusâ peregrinitate excluderetur.

II. Neapolitanos Epiſcopos jam inde a quarto ſaeculo (quo cum S. Severo Neapolitano Symmachus Sanctuſque Ambroſius agitabant epiſtolarum commercium) conſtat fuiſſe Latinos: quod argumento eſt, iis plebem Latini oris obediviſſe. At in ora Magnae Graeciae, ſicuti & in Sicilia, Paſtorum plurimi uſque ad citeriora ſaecula Graeci fuerunt; a quibus proinde Graeco ſermone parvuli petebant panem: quibus invicem a Paſtoribus non niſi per Graeca alloquia frangebatur. Scitiſſimum eſt, Rhegii, Siberenae (poſtea *Sanctae Severinae*) Locris, Crotone, Hydrunti & alibi, diutiſſime uſque ad citimam aetatem Graecos Epiſcopos conſediſſe: quo factum, ut harum ſedium non nullas aperto latrocinio Patriarcha Byzantinus aliquamdiu ſibi arrogaverit.

III. In Neapolitanis monaſteriis, etſi Baſiliana eſſent, tamen, ut ex illius aevi opuſculis conſtat, Latine ſcriptitabatur: at in ultimo receſſu Italiae plurima erant Graeca Graeci ritus monaſteria (quorum adhuc multa ſuperſunt, alia ſemiruta jacent) in quibus Graeci ſcriptores claruerunt.

IV. Neapoli ſcimus a nemine libros niſi Latinos prodiiſſe: at in ultimo Italiae angulo plures Graecis a ſe editis libris innotuerunt. Nam praeter antiquos innumerabiles, etiam aevo ſequiore aliquot laudare poſſum. Vergente VIII. ſaeculo *Marcus* Hydruntinus Epiſcopus Graeca hymnographia inclaruit: cujus in Graecorum officiis plurima ejus ingenii monumenta exſtant. Exeunte X. ſaeculo *S. Nilus* monachus Roſſanenſis Graecum hymnum in laudem S. Benedicti, & plurimas Graecas epiſtolas ſcripſit: de quibus in ejus vita fit mentio. Nam hujus vitam Graece ſcriptam habemus ab ejus cive ac diſcipulo *S. Bartholomaeo* Roſſanenſi, quae Graece & Latine apud me exſtat, ex qua ſtatus Graecorum X. & XI. ſaeculo in his oris calamitoſus, cum antea floruiſſet, perſpicitur. Saeculo XII. *Nilus Doxopatrius* (ex Magna Graecia an ex Sicilia, dubitatur) *De quinque Thronis patriarchalibus* opuſculum ſcripſit: cujus exſtant apud Allatium fragmenta. Eodem ſaeculo *Nectarius* monachus Graecus ex Bruttiis, Graeco ſe ſchiſmate polluit: quod & ſcriptis & epiſtolis Graecis defenſavit. Ineunte ſaec. XIII. *Nicolaus* Hydruntinus, Graecus monaſterii S. Nicolai prope Hydruntem Abbas, copioſiſſimam in ſuo coenobio Graecam bibliothecam paravit, ex qua unicum poetae *Quinti Calabri* (nempe quia in Calabria repertus fuit, ita dict.) exemplar prodiit. Hic Nicolaus aſſecla erroris Graecorum fuit, quos & ſcriptis Graecis propugnavit, quae manu exarata exſtant. Credo & alios fuiſſe quam plurimos, quorum ſcripta incenſis Saracenorum incurſu monaſteriorum Magnae Graeciae bibliothecis perierunt. Sed & poſt Saracenica tempora ſaeculo XIV. ex Seminara oppido Bruttiorum Barlaamus monachus exſtitit, plurimis Graecis opuſculis adhuc obviis clariſſimus.

V. Neapoli nullae repertae ſunt Graecae contractuum chartae, nulla ſive Neapolis Ducum, ſive Epi-

Tempus exſtructae urbis Siculo Diodoro debemus: qui Archonte Apſeude, conſulibus vero T. Menenio, Proculo Geganio Macerino, conditam Heracleam docuit h. e. Olympiadis LXXXVI. anno IV. at ab V. C. anno (ſi faſtis Capitolinis a Sigonio correctis credimus) CCCXIII. quo ii conſules prodiere; ab Orbe vero condito anno 3572. ante Chriſtum anno 428. eopte demum anno [ſi Diodoro fides] quo Meton Athenienſis decaënneteridem reperit. Ergo Diodori locus lib. XII. c. 36. ſic habet: Ἐπ' ἄρχοντος δ' Ἀθήνησιν Ἀψεύδους Ῥωμαῖοι κατέστησαν ὑπάτους Τίτον Μενήνιον καὶ Πρόκλον Γεγάνιον Μακερῖνον. Ac pluribus interjectis, ſic deſinit: Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ταραντῖνοι τοὺς τὴν Σῖριν καλουμένην οἰκοῦντας μετοικίσαντες ἐκ τῆς πατρίδος, καὶ ἰδίους προσθέντες οἰκήτορας, ἔκτισαν πόλιν τὴν λεγομένην Ἡράκλειαν. Qui locus tum brevitate ſua, tum quia male ab interpretibus habitus, in errorem graviſſimum traxit veteres novoſque geographos. Nam Plinius lib. III. cap. XI. ſic ipſe ſe in ſpeciem explicat, quaſi ſi ubi *Siris* ſteterat, ibidem *Heracleam* fuiſſe crediderit. *Similiter*, inquit, *eſt inter Sirin & Acirin* (fluvios) *Heraclea, aliquando Siris vocitata*. Quod vulgo recentiores paſſis ulnis amplexi ſunt, impellente ad id quoque Diodori loco minime intellecto. Nam is locus etiam in ultima Weſſelingiana editione ſic prave vertitur: *Porro in Italia Tarentini Siris oppidi incolas alio migrare cogunt, & coloniâ ſuorum ILLUC DEDUCTA, urbem, cui nunc Heracleae nomen eſt, condunt*. Ex hac interpretatione ortus eſt error, ibi Heracleam conditam effutientium, ubi antea Siris ſteterat. Martinerius, qui haec ultimus attigit, etſi in Heracleae ſitu minime erravit, tamen hunc Diodori locum abſurde (2) eſt interpretatus. At caligo omnis cito diſpellitur, ſimul atque illud προσθέντες ſic vertas, ut verti debere nec pueri ignorant, & *proprios ADDENTES colonos*. Iſtud autem *Addentes* idcirco uſurpavit, quia in coloniam Heracleam, quam in vicino condituri erant Tarentini, Siritarum ad unum omnium multitudo tranſcripta fuerat. Haec autem cum futurae urbis metatae magnitudini minime ſuffectura videretur; Tarentini de ſuo alios colonos in ſupplementum addiderunt. Etiam ſuperius illud μετοικίσαντες parum eſt, ſi *Alio migrare cogentes* vertatur, ſed eo loco tantumdem eſt, quod ex urbe in novam coloniam μετοικίζειν, *traducere*. De μετοίκοις videatur Harpocration & H. Stephani Theſaurus. Cui vocabulo maximam lucem accendet illud IVLIA (3) TRADVCTA, quod in Auguſti

I nummo

(2) Is in Heraclea Magnae Graeciae Diodori locum ſic refert ac porro exponit. *Diodore de Sicile... dit, qu' en Italie les Tarentins forcerent les habitans de Siris petite ville d' aller s' etablir AILLEVRS* (non alibi, quocumque eos fortuna impelleret, verum ad habitandum novum oppidum Heracleam transductos Siculus docuerat) *& qu' aïant mis en cet endroit* (quem vacuum Siritae reliquerant) *une colonie de leurs gens, ils y batirent une ville nommée Heraclee*. Hoc vero poſterius totum mendoſum eſt, & a mente Diodori totis paraſangis aberrat: vide quemadmodum ſuperne nos haec ex vero expedivimus. Jam vero his lexicographus ſubjicit expoſitionem hujuſmodi. *Ce paſſage fait voir, qu' il y eut deux villes de Siris: l' une que les habitans cederent aux Tarentins, & ou fut placée une colonie venue de Tarente* (quae ſcil. tranſnominata *Heraclea* fuerit)... *l'autre fut l'endroit ou les anciens de Siris s' allerent etablir*. Hunc Martinerii (qui tamen ſtatim poſtea a Diodoro male intellecto diſcedit) locum, non criminandi ſtudio, ſed ſpeciminis loco adſcripſi; ut ex uno homine, qui ceteros ante ſe tot nuperos geographos vidit, appareat, quantopere ipſos haec antiquorum de Siri & Heracleâ βραχυλογία tranſverſos egerit.

(3) Nam in colonia iſta, quae ex *Tingi* & *Zele* Mauretaniae, additis Romanis colonis, in Baeticam transducta fuit, τὸ TRADVCTA tantumdem eſt quod Μέτοικος aut μετοικισθεῖσα: quo verbo utitur Strabo ubi de hac colonia loquitur proxime ab initio lib. III. cujus locum, quia Diodori verbis perſimilis in omnibus eſt, libens huc afferam. *Fuit &* (Ζέλης) *Zeles vicina Tingi urbs* (in Mauretania). Statim ſequitur:

nummo legitur. Μέτοικοι ergo non exigebantur ex urbe ut vagaturi, ac sibi sedes incertas quaesituri, sed in certam coloniam transcribebantur. Pari ratione Siritae ita ejecti ex sua patria fuerunt, ut tamen in novam coloniam Heracleam traducerentur. Nec aliam vim habet illud ἐντεῦθεν οἰκισθείσης apud Strabonem, perperam ab interprete expressum.

Geographus enim lib. VI. ubi de Heraclea & Siri incipit, haec posuit: ἐφ᾽ ὃ (Σίριος) πόλις ἦν ὁμώνυμος Τρωϊκή· χρόνῳ δὲ τῆς Ἡρακλείας ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΟΙΚΙΣΘΕΙΣΗΣ ὑπὸ Ταραντίνων, ἐπίνειον αὕτη τῶν Ἡρακλεωτῶν ὑπῆρξε. Quae interpres sic transtulit: *Superque eo* (Siri amni) *urbs Trojana cognominis: quae postmodo, Heracleâ IBI a Tarentinis conditâ, navale Heracleotarum evasit*. Quaenam vis esset particulae ἐντεῦθεν, potuitne ignorare Xylander vir tantus? Et tamen cum ex antiquis male intellectis eam antecepisset opinionem, nim. Heracleam non alibi fundatam, quam ubi Siris stetisset; eam ob causam τὸ *Ibi* posuit loco τοῦ INDE. Quare sic verte: *Quae* (Siris) *postmodum, Heracleâ* (futurâ scilicet coloniâ) INDE (ex oppido Siri) *a Tarentinis traductâ, navale ipsa Heracleotarum evasit*. Atque hoc illud est, quod idem geographus post non multa scripsit, *Sirin* (quo nomine non urbis muros & aedificia, sed *Siritas* ipsos decet intelligere) *locum simul ac nomen mutasse* tunc temporis: de quo jam videndum.

Nam hic alter Strabonis locus [sive potius Antiochi a Strabone in pauca contracti] ut qui nos scitu dignissima doceat, haud temere transmittendus est. Φησὶ δ᾽ Ἀντίοχος τοὺς Ταραντίνους Θουρίοις καὶ Κλεανδρίᾳ τῷ στρατηγῷ φυγάδι ἐκ Λακεδαίμονος πολεμοῦντας περὶ τῆς Σειρίτιδος, συμβῆναι, καὶ συνοικῆσαι μὲν κοινῇ, τὴν δ᾽ ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων· Ὕστερον δ᾽ Ἡράκλειαν κληθῆναι, μεταβαλοῦσαν καὶ τοὔνομα καὶ τὸν τόπον. *Antiochus auctor est, Tarentinos cum Thuriis, cumque Cleandria Spartano exsule, de Siritide decertantes, pepigisse, ut Siris quidem aequo ab utrisque* (Thuriis, Tarentinisque) *jure incoleretur, verum ea colonia Tarentinorum censeretur: at eam postremo Heracleam vocatam, cum nomen juxta locumque commutasset*. Qui locus maxime illustris est, non tantum quia Antiochum Syracusanum illum Herodoto supparem auctorem habet, verum etiam quia duas colonias continet, unam *Sirin* (Tarentinis quidem adjudicatam, etsi communiter ex Tarentinis & Thuriis eo coloni scripti fuissent) *Heracleam* alteram, ex Siritis eo traductis & [quod supra ex Diodoro didicimus] ex Tarentinorum supplemento compositam.

Ergo, si verum fateri volumus, Heracleae origo proxima duobus

quitur: ἀλλὰ μετῴκισαν (hoc illud verbum μετοικίζω est, quod diximus non esse *sibi sedem quaesituros ejicere*, sed *in destinatam coloniam transducere*) μετῴκισαν ταύτην εἰς τὴν περαίαν Ῥωμαῖοι, καὶ ἐκ τῆς Τίγγιος προσλαβόντες τινάς, ἔπεμψαν δὲ καὶ παρ᾽ ἑαυτῶν ἐποίκους, καὶ ὠνόμασαν Ἰουλίαν Ἰόζαν τὴν πόλιν. *Sed hanc Romani in ulteriorem* (Baeticae) *oram traduxerunt, additisque a Tingi aliquot, etiam a se ipsis alios colonos miserunt* (tantumdem Tarentini apud Diodorum fecerant) *novam vero illam urbem, IVLIAM IOZAM nominaverunt*: sive potius *nominari* a traductis *siverunt*. Nam quid eam ipsi Romani vocaverint, ex Augusti, itemque ex Caji & Iulii Caesarum nummis patet, in quibus ea colonia *IVLia TRADucta* vocatur. At interim quia pleraque illius coloniae pars Poeni h. e. Phoenices erant (vel Mela, qui inde domo fuit, sic testante: *In quam transvecti ex Africa Phoenices habitant*) ea de causa illi sese hoc vocarunt, quod τῷ TRADVCTA sermone suo responderet. Atqui Ἰόζα non aliud est quam participium יוצאה i. e. *egressa* sive *traducta*. De hoc nummo videantur Norisius ad Cenot. Pisana, Vaillantius in coloniis, Harduinus ad Plinium, Cellarius in Hispania pag. 91. aliique plures.

bus ex populis, nim. ex Siritis universis, & ex Tarentinorum supplemento, repetitur. Factum id uti diximus Olympiadis LXXXVI. anno IV. At vero quia Siritae ipsi trium fuerant generum [nam, ut ex ultimo Strabonis loco ostenditur, alii ex pristinis Siritis habitatoribus erant, alii ex adventitiis colonis partim Tarentinis, partim Thuriis ortum duxerant] ea de causa si subtilius rem, uti par est, acceperimus, Heracliensis colonia Tarentinorum quidem colonia fuit, verum a populo quadruplici incolebatur, nim. a Tarentinis recentibus in supplementum missis, a Tarentinis Siritis, a Thuriis Siritis, ac postremo a priscis Siritis, quos sive aborigines, sive [si fabulis credimus] Trojanos excidio superstites vocare licebit.

C A P V T II.

De Siris oppidi vetustissimi originibus.

SIRIM cum ego dico, ipsam HERACLEAM, de qua mihi propositus in hac Diatriba sermo fuit, profecto dico. *Siris* enim & *Heraclea* tempore tantum & loco differunt: re minime differunt; quia quae *Siris* primitus dicebatur, eadem ad ultimum mutato loco, dicta *Heraclea* fuit. Ergo tota haec de Siri πραγματεία (*tractatio*) urbis Heracleae origines remotissimas continet, eo usque pertinentes, quamdiu pristinum *Siris* nomen servavit, ad cognominis amnis ripam sinistram sedens.

S E C T I O I.

De SIRIS urbis originibus primis nominibusque diversis Lycophronis loca duo afferuntur & explicantur.

POst Herodotum, qui semel tantum *Siris* meminit (cujus locum alibi adscribam) nihil antiquius ac simul locupletius locis duobus Lycophronis reperire potui. Apud quem versu 856. sic Cassandra vaticinatur.

Ἥξει δὲ Σῖριν, καὶ Λακινίου μυχοὺς.
SIRIMque adibit, & Lacinios sinus.

Lacinios reddidi, monente Stephano: apud quem in Λακίνιον legitur in hoc ipso versu Λακινίους μυχοὺς: multo sane rectius quam Λακινίου. Ad hunc versum Scholiastes sic adnotat: *SIRIS flumen & urbs est Italiae*. Veterem Italiae acceptionem more antiquorum & grammaticorum sequitur. Pergit: *Vrbs autem Siris* (νῦν Πολίειον λέγεται) *nunc POLIIVM dicitur*. Haec ultima mihi videtur Tzetzes ex antiquissimis Scholiastis, quorum Stephanus (4) & alii meminerunt, mutuatus.

(4) Clemens Alex. in V. Strom. auctor est, Lycophronis Cassandram grammaticis proposuisse palaestram, in qua ingenia sua certatim exercerent. Ex his laudatur in Magno Etymologico *Dection* in Ἥλιος, & *Orus* in Ἐλευΐα: a Stephano vero in Αἴνεια & Κύτινα citatur *Theon*. Ab Eustathio saepe Lycophronis ὑπο-

tus. Nam aevo Tzetzae illud, *NVNC Polieum vocatur*, non convenit, quando nulla dum ejus urbis vel levia veſtigia ſuperabant: quae tamen urbs ſub antiquis enarratoribus adhuc ſtabat. Infra Noſter ad v. 978. his contraria affert; quippe de ſuo ibi nugatur.

At plura his & uberiora vates eadem canit a verſu 978.

Πολλοὶ δὲ Σῖριν ἀμφί, καὶ Λευταρνίαν
Ἄρυραν οἰκήσουσιν, ἔνθα δύσμορος
Κάλχας, ὀλύνθων Σισυφεὺς ἀνηρίθμων
Κεῖται, κάραν μάστιγι γογγύλῃ τυπεὶς,
Ῥείθροισιν ὠκὺς ἔνθα μύρεται Σῖνις,
Ἄρδων βαθεῖαν Χωνίας παγκληρίαν.
Πόλιν δ' ὁμοίαν Ἰλίῳ δυσδαίμονες
Δείμαντες, ἀλγυνοῦσι Λαφρίαν κόρην,
Σάλπιγγα, δηώσαντες ἐν ναῷ θεᾶς
Τοὺς πρόσθ' ἕδεθλον Ξουθίδας ὠκηκότας.
Γλήναις δ' ἄγαλμα ταῖς ἀναιμάκτοις μύσει,
Στυγνὴν Ἀχαιῶν εἰς Ἰάονας βλάβην
Λεύσσον, φόνον τ' ἔμφυλον ἀγραύλων λύκων·
Ὅταν θανὼν λήταρχος, ἱερείας σκύλαξ,
Πρῶτος κελαινῷ βωμὸν αἱμάξῃ βρότῳ.

Quae totidem verbis in ima (5) ora habes: nam non plane totidem ſunt quae verſiculis hic incluſa ſubjicimus.

Multique circa Sirin, & Leutarniam,
Terram incolent: Calchas ubi miſer jacet,
Groſſorum inire calculum haud ſatis valens,
Caeſuque glandibuſque tunſus tempora:
Strepit fluentis quà fugacibus Sinis,
Gleboſa rura Choniae terrae rigans.
Illi ſtruentes oppidum inſtar Ilii,
Dolore pectus Laphriae urent Virginis
Tubicinae, adorti ad ipſum altare numinis
Xuthi nepotes incolas primos loci.
At illa nictans obſerabit lumina,
Noſcens Achaeos inferentes funera
Ritu lupino Ionibus tribulibus:
Tunc & miniſter, ceu catellus flaminae,
Primus nigrante tinguet aram ſanguine.

Paucis hiſce verſibus quidquid in Siris [poſtea Heracleae] originibus vetuſtiſſimum eſt, continetur: niſi quod poeta tenebricoſiſſimus

ὑπομνηματισταὶ memorantur, ſicuti & ejus παράφρασις a Pindari Scholiaſte. Tzetzes ipſe antiquiores hujus poetae σχολιαστὰς haud raro reprehendit. At ſaepiſſime ex iis, etſi minime a ſe laudatis profecit: quod facile acutis lectoribus licebit animadvertere.

(5) Verba verbis ſic licuerit appendere:

Multi vero circa Sirin, & Leutarniam
Terram habitabunt, ubi Calchas,
Infelix groſſorum conjector innumerabilium,
Jacet, flagello caput rotundo ictus,
Velox fluentis ubi perſtrepit Sinis,
Rigans alte gleboſam Choniae univerſitatem.
Vrbem vero ſimilem Ilio miſeri
Condentes, dolore afficient Laphriam virginem,
Tubicinam, mactantes in templo deae
Xuthidas, qui ſedes (illas) *ante habitaverant.*
At ſimulacrum pupillis incruentis connivebit,
Simul ac triſtem Achaeorum in Ionas cladem
Animadvertet, caedemque congenerem agreſtium luporum:
Quando moriens flamen, antiſtitae catulus,
Primus nigro cruentabit aram ſanguine.

mus enecat, dum ſepiae in modum ſpargit atramentum, ne capiatur: adeo non tam ſuopte ingenio obſcurus, quam latendi ſtudio importunus eſt, ut ego interpretor; putavit enim hanc ſtyli effigiem vaticiniis convenire. Eo fit, ut non ingratum fore lectori putem, ſi ſingula breviter enodare ſatagam, ut quaeque remorari lectorem poſſunt. Ante omnia autem Scholiaſtae verba ad verſum 987. itemque Strabonis adſcribam; ex iis enim interpretatio hujus univerſae vaticinationis pendet. Ergo Scholiaſtes ad v. 987. ſic commentatur. *Iones* (ſive *Athenienſes*, quia Athenienſes ἀνέκαθεν Iones fuerunt) *ante Troica tempora profecti in Italiam* [antique dictam, quae poſtea Magna Graecia fuit] *circa Sirim habitaverunt. Poſt autem Iliacam vaſtitatem cum & Trojani in Italiam profugiſſent, Crotoniatae* [*quos Poeta Achaeos vocat*] *profugis biſce Trojanis laturi ſuppetias, junctim cum his bellum in Sirim parant: quo bello Ionas omnes* [primos Siris colonos] *ad Minervae templum confugientes contrucidarunt: cum quibus etiam antiſtitae Minervae filium, nomine Letarchum, muliebri ornatu amictum ſuſtulerunt: quibus Minerva* [h. e. Minervae ſimulacrum] *irata oculos occluſit, ne videret.* Haec ibi Tzetzes appoſite ad Poetae mentem ex aliquo antiquiore ſcholiaſte adnotat.

At Strabo lib. VI. rem aliter narrans, unde ſua deprompſerit, haud liquet. Is ubi ad amnem Sirim, *Urbem amni cognominem* [6] *origine vero Trojanam* recenſuiſſet; cur Trojanam vocarit, his verbis oſtendit: *Trojanae vero coloniae indicium afferunt Minervae Iliadis ſimulacrum ibi dedicatum: quod clauſiſſe oculos fabulantur, cum Iones* [advenae] *urbe capta* [colonos priores] *ſupplices ab eo ſimulacro avellerent.* Scholiaſtes cum ſuo poetâ Ionas primos fuiſſe colonos, tradiderat, eosdemque a Crotoniatis & Trojanis ad Minervae aram trucidatos: quibus contraria docet Geographus: qui ſic pergit: *Hos enim* [Ionas] *ſuperveniſſe ad habitandum ferunt, cum Lydorum imperium fugerent, & vi urbem cepiſſe* (ἀυτοχθόνον ἦσαν: at in MSS. Χώνων) *a Chonibus habitatam, eamque vocaſſe Polijum: ſed & hodieque monſtrari connivens ſimulacrum.* Haec ibi affert contraria Lycophroni.

Age vero curſim luſtremus Poetae verſus. Ac principio v. 978. Πολλοὶ illi, quos circa Sirim & Leutarniam habitaturos ait, Trojani ſunt; quia ab his eisdem poſtea pollutum Ionum (priorum ſcilicet incolarum) caede ſimulacrum canit. De *Siris* & *Leutarniae* nominibus infra commentabimur.

Ad v. 980. De Calchante iſto obtundit plane ſcholiaſtes. Calchanti praedictum fuerat, tunc moriturum, cum in vaticinando inferior deprehenſus fuiſſet: id quod in caprifico accidit, nec enim divinando aſſequi valuit, quot ea groſſos gereret. *Flagellum rotundum* illud (μάστιγι γογγύλῃ poeta ſcripſit) quo ictus occubuit, non aliud mihi forſan videtur quam caeſtus glandibus armatus; aut [ſi quidem cum Scholiaſte vatem hunc ab Hercule percuſſum ſtatuas] clava teres Herculea fuerit. Accuſat porro Poetam Scholiaſtes, quod ab

(6) Graece ſic auctor: ἐφ' ᾗ πόλις ἦν ὁμώνυμος, Τρωϊκή. Vbi cave interpreti credas ſic vertenti: *Superque eo* (amni) *urbs Trojanae cognominis*; quippe Τρωϊκῇ legit. At vertendum fuit, ut ſupra poſui.

ab Hercule [qui longe antiquior fuit] Calchantem occiſum canat : etſi, ut animadvertit Canterus, nuſquam id Lycophroni excidit. Σισυφεὺς idem quod aſtutus, catus, prudens; ex eo quod Siſyphus vafer ac ſapiens fuerit. Hîc tamen quia ad divinationem refertur, *conjectorem*, puto, ſignificat. Et quia Calchantem tunc ars μαντικὴ defecit; idcirco illud δύσμορος ad Σισυφεὺς retuli. *Infelix groſſorum conjector.*

Ad v. 982. Valde notandum eſt, Poetam qui ſupra v. 856. & 978. Σῖρις ſcripſerat, hîc mutatâ liquidâ, Σῖνις poſuiſſe. Nec audiendi ſunt, qui vulgo heic quoque Σῖρις reponunt, reclamantibus ſcriptis. Nam in Σῖρις prior producitur, in Σῖνις corripitur. Atque equidem ſic ſtatuo, hujus fluminis nomen dupliciter fuiſſe ſcriptum : id quod in locorum nominibus fuiſſe uſitatiſſimum, ex nummis, lapidibus & ex ſcriptoribus conſtat. At διττολογουμένων conſuetudinem parum viri docti attendentes, ut quiſque antiquorum a trita ſcribendi ratione recedit, hunc ſtatim non tam corrigunt, quam corrumpunt. Ceterum hunc amnem antiquitus non tantum cum R, ſed & cum N fuiſſe notatum, fidem facit hodierna ἐπίκλησις, qua vulgo hodie *Lo Sinno* vocatur. Nec aliter olim circa Theodoſii tempora ſcribebatur, quandoquidem in Peutingeri Tabula hoc ordine loca recenſentur : *Turis . . . Semnum . . . Heraclea* IIII. Vbi ex numero IIII. oſtenditur *Semnum* non aliud eſſe quam *Sinim* fluvium (oppidum enim ejusdem nominis tunc non ſtetiſſe videtur) qui ab Heraclea quatuor milliaribus aberat. Poſtremo, ut ad Lycophronem redeam, iſtud Σῖνις poeta noſter ſi non aliunde, certe ex vulgari accolarum appellatione, quae jam tum trecentis ferme ante Chriſtum annis in uſu populari erat, didiciſſe videtur. Nec enim dubito, quin diu multumque in his locis verſatus Lycophron fuerit, quippe qui Lyci (7) Rhegini filius adoptione fuerit. Ac certe hanc regionem ab eo luſtratam fuiſſe univerſam, frequens & accurata locorum deſcriptio oſtendit.

Ad v. 983. παγκληρία eſt as totus hereditarius : at in re agraria non aliud mihi videtur eſſe, quam quod agrariae rei ſcriptores *Perticam* aut *Vniverſitatem* vocant; quo ipſe vocabulo in interpretatione proſaica ſum uſus. Ergo quia *Choniae* παγκληρία ſive agri univerſitas, ſi poetae credimus, amni Siri irrigabatur; Siritide tantum regione olim Chonia continebatur. Verum de his infra, ubi de *Chonia* copioſe. Ibi & *Chones* ab Hercule, vel potius a Saturno ſic dictos oſtendam.

Ad v. 985. Minerva etiam ſup. v. 356. λαφρία vocatur. Λαφρία vero quaſi λαφυρία, a ſpoliis hoſtium dicta fuit, quippe bellatrix. Hinc quoque eadem Σάλπιγξ (*tuba*) verſu ſequente appellatur, quia tubarum inventrix, uti quidam arbitrantur. At Scholiaſtes ad v. 915. [ubi itidem Σάλπιγξ Minerva nuncupatur] ſic poſuit : Σάλπιγξ καὶ πολεμική (*Tuba i. e. bellica*) nam quia tubâ bellum ſignificatur, tantumdem fuit *Tubam* aut *Tubicinam* hanc deam vocare quod *Bellicam*. Ac fortaſſe in hoc

Pal-

(7) Auctor Suidas in Λύκος ſic ſcribens: *Lycus, qui & (Βούθηρας) Butheras Rheginus, hiſtoricus, pater Lycophronis tragici*. Ceterum non naturâ ſed adoptione patrem exſtitiſſe, idem dicit in Λυκόφρων. *Lycophron*, inquit, *Chalcidenſis ex Euboea, filius Soclis,* (θέσει δὲ Λύκου τοῦ Ρηγίνου) *adoptione vero Lyci Rhegini*. Hinc fuiſſe olim aliud Poetae nomen, idque poſt adoptionem ita fuiſſe immutatum, ut a Lyco patre *Lycophron* vocaretur, non inepta virorum eruditorum conjectura fuit.

Palladis nomine latet retrusius aliquid, quod ad *Siris* & *Leutarniae* significatûs ex Oriente petitos [de quibus infra dicam] alludat.

Ad v. 987. non Ξουθίδος (uti passim in scriptis & editis scribitur) sed Ξουθίδας fuisse legendum, Canterus ex egregia emendatione J. Aurati monuit. *Xuthidae* non alii sunt, quam Iones, ita dicti, quod Ion filius Xuthi fuerit.

Ad v. 990. Quod Achaei *Lupi* vocantur, & quod v. seq. antistitae filius dicatur *Catulus*, id perpetuum huic poetae est: cui verbi causa feminae, *juvencae* aut *columbae*, viri bellicosi, *leones* aut *accipitres*, similiumque animalium nominibus vocantur. Exempla quibusvis paginis occurrunt. Est vero hoc ex temporum heroicorum phraseologia studio a Poeta petitum, uti constat non tantum ex Pindaro aliisque antiquis, verum etiam ex Sacrae Scripturae libris poeticis, ex Prophetis, ac praecipue ex Jacobeis vaticiniis.

Ad v. 991. λήταρχος, ut admonet scholiastes, est *publicus* sacerdos; nam λήϊτον idem quod δημόσιον *publicum*. Idem addit, id ὄνομα κύριον [*proprium nomen*] antistitae filio esse potuisse.

SECTIO II.

Quatuor urbis hujus vices, partim jam intellectae, partim alibi mox explicandae, uno sub aspectu ponuntur.

I. Aetas prima ad initia pertinet urbis Siris ab *Ionibus* (ii sunt Noae nepotes per *Javan*, qui Graecis *Ion* audit, Japheti filium) conditae diu ante Troica tempora. Nec enim Strabonem audio, qui Trojanis primum coloniae hujus conditum tribuit (ecquem secutus, incertum) sed Lycophronem Lyci Rhegini filium, quem necesse est diu in his locis fuisse versatum.

II. Altera ad id tempus refertur, quo Trojani post patriae cladem profugi, junctim cum Crotoniatis h. e. Achaeis, urbem occuparunt, trucidatis Ionibus. Hanc totam historiam sect. superiore a Lycophrone descriptam & a nobis explicatam habes.

III. At vero conversio tertia plena est spissae caliginis, eaque brevissimi temporis, illius scilicet quo Thurii cum Tarentinis post Olympiadem LXXXIII. in commune Sirim incoluerunt, sed ita ut rerum summa penes Tarentinos esset. Hanc ferme duodennalem administrarionem cap. seq. sect. 3. declarabimus: ad id enim tempus illa nondum intellecta *Tarantis* & *Heraclii* nomina referam.

IV. Ultima conversio ea fuit, qua Siritae, quotquot fuere omnes, junctim cum supplemento Tarentinorum, ad dextram Aciris ripam migrare jussi, urbem Heracleam tunc temporis a Tarentinis conditam incoluerunt. De hac migratione cap. I. diximus. Ab eo tempore Siris illa, qua vix aliud antiquius oppidum ostendi potest, mansit quidem, sed ita ut in navale cederet Heracleensibus.

CA-

C A P V T III.

De diverſis diverſo tempore tum Siris urbis, tum circumjectae regionis nominibus.

HUjus urbis nomina fuere aliis temporibus alia : *Chone* , *Siris* , *Leutarnia*, *Poliium*, *Sigium*, *Taras*, *Heraclium:* donec ad dextram Aciris ripam translata gens univerſa , ſtabile ſibi Ηρακλείας *Heracleae* nomen adſcivit. Ac ſane nihil difficilius quam temporis ordinem hiſce aſſignare nominibus, praeſertim cum de antiquitatis ordine inter veteres ſit magna diſſenſio. Verum ordo nominum a colonorum antiquitate, ni fallor, pendet. Nos cap. ſuperiore ſecuti Lycophronem horum locorum apprime gnarum, ac Strabone tantiſper valere juſſo, Ionas primos habitatores huic oppido dedimus: deinde poſt Trojae excidium Trojanos cum Crotoniatis genere Achaeis: poſtremo Tarentinos junctim cum Thuriis. Itaque Ionibus nomina *Chones*, *Leutarniae* & *Siris*, tribuemus: Trojanis *Polieii* & *Sigei*: Tarentinis *Tarantis* & *Heraclii* appellationes ceu auctoribus vindicabimus.

S E C T I O I.

De CHONE deque SIRI & LEVTARNIA.

ANtiquiſſimum omnium hujus urbis vocabulum non aliud mihi videtur fuiſſe, quam Χώνη *Chone*: cujus incolae Χῶνες vocabantur. De hoc vero nomine commodior mihi dicendi locus erit extremâ ſect. IV. de ejusdem autem veriloquio ſect. V. diſputabitur.

Siris & *Leutarniae* nomina jungimus, quippe quae junctim a Lycophrone producuntur v. 978.

Πολλοὶ δὲ Σῖριν ἀμφὶ καὶ Λευταρνίαν
Ἄρουραν οἰκήσουσιν.
Multique circa SIRIN & LEVTARNIAM
Terram incolent.

Ad quem verſum confer dicta cap. ſuperiore. Et quidem haec duo vocabula urbis unius aut duarum, non regionum hîc eſſe nomina, oſtendit particula ἀμφί. Nam ſi regiones eſſent, inepte dixiſſet, *Incolent agros, qui ſunt circa hanc illamve regionem*, ſed potius *Qui ſunt in regione illa*: at contra ſi urbes intellexerit, recte *Circa illas urbes* uſurpaſſe reperietur. Ad haec *Sirin* oppidi nomen fuiſſe, nemo dubitat [cui circumjecta regio Σιρῖτις *Siritis* vocabatur] pari modo igitur etiam *Leutarniam* urbem fuiſse neceſse erit.

At cave credas ſic quaſi duarum nomina urbium haec eſse accipienda; cum potius unius ejusdemque duo ſint nomina diverſis temporibus uſurpata. Quamquam diverſa ſunt ſono nomina, non ſignificatu. Nam utrumque vocabulum orientali ſermone *Canticum* ſignificat. Ergo quod in Tyrrhenicis originibus oſtenſum fuit, locis plurimis diver-

diversa fuisse eodem significatu nomina [id quod & in Collectaneis in fine hujus operis de *Paesto*, *Posidonia*, & *Neptunia*, tribus ejusdem urbis synonymis vocabulis, itemque in locis aliis demonstrabitur] hoc idem & in hac urbe antiquissima valet: quae ante quidem cladem Iliacam vocata mihi videtur *Leutarnia* a primis colonis, quos Lycophron *Ionas* vocat Ionis posteros, nos autem *Javanitas* [8] dixerimus, *Javanis*, sive [si cum aliis vocalibus legas] *Ionis* nepotes, statim a communi διασπορᾶ huc profectos. At successu temporis sive iidem primitivi Iones, sive Iones novi in tribulium suorum coloniam sese adjungentes, eam transnominavere *Sirin*, eodem quidem significatu, sed dialecto diversâ. Ac de horum biga nominum vide etymologias in ima [9] ora subjectas.

S E C T I O II.
De POLIIO ac de SIGEO.

I. SIrim nemo dubitat a Minerva *Poliade* sibi POLIEII nomen peperisse. Vide Stephanum in *Siris*. Cumque *Poliadis* Minervae cultus Athenis [10] maxime viguerit, & Athenienses ἀνέκαθεν Iones fuerint; non temere suspicabar, hoc Siri nomen ab ipsis Ionibus fuisse inditum, non quidem ab initio, quando Iones illi primitivi orientalem dialectum usurpabant, verum ab eorum nepotibus, postquam apud eos Ιὰς διάλεκτος [*Ionica lingua* sive Graeca] paullatim formari coepit. Adde quod Iones videntur Minervam Poliadem primi in urbe Siri dedicasse. Quod inde ostenditur, quod Crotoniatis ac Trojanis Sirim irrumpentibus, Iones primi urbis incolae ad Minervae (nempe illius Poliadis) simulacrum confugerint, ibique connivente deâ mactati fuerint, uti cap. superiore ex Lycophrone animadvertimus. Postremo auctor Admirandor. Poliei nomen Ionibus colonis & eorumdem temporibus assignat: vide sect. seq.

Tamen uti Trojanis potius auctoribus id nominis tribuatur, Stephanus in Σίρις suadet. Μετωνομάσθη δὲ καὶ Πολίειον ἀπὸ τῆς ἐν Ἰλίῳ Πολιάδος Ἀθηνᾶς. *Vocata etiam Poliium fuit a Minerva Poliade quae in Ilio erat.* Suadet etiam Lycophronis scholiastes, quem mox, ubi de *Sigeo*, proferam. At Strabo lib. VI. ubi de Siri, contraria loquitur: Τῆς δὲ τῶν Τρώων κατοικίας τεκμήριον ποιοῦνται τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἰλιάδος ξόανον ἱδρύμενον αὐτόθι. *Quod vero* [Siris] *a Trojanis inhabitata fuerit, ex eo indicium faciunt,*

K quod

(8) Ex *Javan* scil. cui Gen. X. 2. *Japheth* pater, *Noe* avus fuisse scribitur. Porro vox Hebraica *Javan* si cum diversis vocalibus scribatur, *Ion* evadet (qua mutatione vocalium nihil est apud hebraice peritos tritius) ille inquam *Ion*, a quo *Ionum* propago apud profanos scriptores manavit.

(9) Vox *Siris* haud dubie est a שיר *Shir*, quod Hebraice, & in cognatis dialectis est *Canticum*, & ad quaslibet cantiones, celebritates atque festivitates pertinet. Hinc & *Sirenibus* nomen fuit.

Nec secus vox *Leutarnia* est a verbo Syro לטרד *Latrad*, quod est *canere* & *celebrare*: ex quo fit לוטרדא *Leutrada*, i. e. *Encomium*, *Paean*, & quodlibet jubili, ovatûsque genus. Ex *Leutrada* isto, paucis in fine mutatis, ortum est *Leutarnia* nostrum.

(10) Meminit *Poliadis* Atheniensium Herodotus Musa V. 82. ubi Epidaurii ea lege oleas ab Atheniensibus impetrant, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ . . . *Si sacra afferrent quotannis tum Minervae Poliadi, tum Erechtheo*. Eadem & Πολιὰς θεὰ & absolute Πολιὰς vocabatur. Lucianus in Lapith. ὤμοσα κατὰ τῆς Πολιάδος.

quod ibi Minervae Iliadis ſimulacrum dedicatum exſtiterit. Hactenus videbatur Trojanis dedicationem *Deae Poliadis* tribuiſſe, quia Stephano teſte Minerva Iliaca, eadem & *Polias* fuit. Tamen in iis quae mox addit, ab Ionibus urbem *Polieum* vocatam diſerte teſtatur. Sic enim apud eum ſtatim ſequitur: *Quod* [ſimulacrum] *conniviſſe ferunt cum ab Ionibus urbe capta, ſupplices* [a ſimulacro] *avellerentur, Ionas enim iſtos eo colonos perveniſſe, cum Lydorum imperium fugerent, urbemque, quae Chonum fuerat, vi cepiſſe, eamque Polieum nuncupaſſe*. Sed facile ſecum ipſe Geographus conciliabitur, ſi Poliadem quidem Trojani advexerint, Iones vero [quos poſteriores Trojanis facit] a *Poliade* illa urbem *Polieon* vocarint. At equidem a Trojanis, an ab Ionibus inditum hoc Siri nomen fuerit, aliis judicandum relinquo.

Minervae Poliadis ſimulacrum, quod Siri colebatur, aut ipſum, aut quam ſimillimum poſtea Heracleae fuit, uti conſtabit ex aenea noſtra Heracleenſi tabella altera, in cujus principio ΑΘΑΝΑ ΠΟΛΙΑΔΙ legitur. Minerva porro non aliunde πολιὰς dicebatur, quam quia ſervatrix atque cuſtos πόλιος i. e. urbis eſſet, quae & πολιοῦχος vocabatur.

II. Inter cetera nomina, teſte Auctore Admirandorum mox producendo, Σίγειον *Sigeum* etiam, vocata fuit: quod tum accidit, quando Trojani extorres hanc urbem, ejectis aut etiam mactatis incolis, occupaverunt. *Sigeum* fuit Troadis promontorium: ac nemo ignorat, conſueviſſe antiquos illos μετοίκους [*tranſmigratores*] eadem nomina novis locis imponere, quae in ſuis patriis reliquiſſent. Scholiaſtes ad Lycophronis v. 978. Σῖρις καὶ Λευταρνία, πόλεις Ἰταλίας &c. *Siris & Leutarnia urbes Italiae ſunt, ubi profugorum ex Ilio reliquiae habitaverunt, ibique omnia ad Trojae imitationem fecerunt, urbemque Trojae ſimilem condiderunt: quae principio* (Πολίειον) *Poliium vocabatur, poſtea* (Ἡράκλειον) *Heraclium, deinde* (Σῖρις) *Siris*. De *Sigei* nomine tacet, cujus teſtem luculentiorem Ariſtotelem, ſive quisquis eſt, Sect. ſeq. dabimus: ſed tamen hoc ipſo, quod omnia ad Trojae imaginem facta docet, de *Sigei* nomenclatione fidem facit. In ordine appellationum tradendo portentoſa in hoc Scholiaſte ſunt ὕστερα πρότερα: quam perturbationem nos & ex nominum natura, & ex incolarum ſucceſſione, nec non ex auctoribus melioribus ſuſtulimus refinximuſque.

S E C T I O III.

De TARANTIS & HERACLII nominibus communi Tarentinorum ac Thuriorum coloniae inditis.

DE communi iſta colonia, quam propoſui, prius commentabimur: cui mox ſua hactenus incomperta nomina vindicabimus.

I.

De Tarentinis Thuriiſque Sirim communiter incolentibus ejuſque coloniae tempore.

Strabo lib. VI. ex Antiocho mutivit potius de hac colonia quam elocutus fuit verbis iis, quae cap. I. adduximus, nunc vero etiam ite-

iterabimus. *Antiochus auctor est Tarentinos cum Thuriis & Cleandria imperatore, qui Sparta exsulabat* (πολεμῶντας περὶ τῆς Σιριτίδος, συμβῆναι, καὶ συνοικῆσαι μὲν κοινῇ, τὴν δ' ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων) *de Siritide regione bellum gerentes, his pactis conventis pacificatos, ut ab utrisque communiter incoleretur, Tarentini tamen juris ea censeretur colonia: hanc vero postea Heracleam vocatam, postquam scilicet mutato loco, simul permutavit & nomen.* Hujus loci totius genuinam sententiam, vulgo perverse intellectam, cap. I. jam declaravimus. Hic vero plura adhuc inferne damus, quibus quam ob causam Thurii [11] de condenda Siri tantopere contenderint, detegatur verissima ratio: adhaec quis iste dux [12] Cleandrias fuerit, cujus modo Antiochus meminit.

K 2 Duas

(11) *Quae causa Thuriis fuerit, cur de acquirenda Siri laboraverint.*

Cum Thurios ego dico, profecto Athenienses dico; nam qui Thuriam coloniam condiderunt, ii Athenienses fuerunt. Atqui jamdiu Athenienses ad Sirim condendam consilia verterant, oraculo ad id excitati. Testis ejus historiae Herodotus VIII. 62. quo loco Themistoclem ita cum Eurybiade Graecorum adversus Xerxem duce agentem inducit: εἰ δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει, ὑφ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι. *Nisi vero hoc feceris* (quod suadeo: suadebat autem Themistocles, ne ad Isthmum, sed potius ad insulam Salaminem cum Rege dimicaretur) *nos e vestigio receptis domesticis, ad Sirim quae in Italia est* (hoc ultimum addit discriminis causa; quia altera fuit in Paeonia Siris, cujus idem Herodotus eod. lib. VIII. c. 115. meminit) *ad Sirim*, inquit, *quae est in Italia proficiscemur: quae & nostra ab antiquo est* (recte hoc ait, quia Siris, ut cap. 2. & 3. ostendimus, Ionum diu fuit: Athenienses autem iidem qui Iones erant) *& oracula monent, a nobis ipsis eam condi oportere.* Haec vero Themistocles orabat sub ipsam Salaminiam pugnam, quae Olympiadis LXXV. anno I. commissa fuit, octava ferme Olympiade, antequam Siris a Thuriis simul ac Tarentinis incoleretur.

Ex his vides, ubi ad Sybarim condendam (quae postea *Thuria* est appellata) invitati Athenienses fuerunt, hos libenter id in se recepisse, nimirum eo consilio, ut Sybarim adepti, statim postea ex vicino Sirim invaderent. Id quod accidit. Verum haec juvabit ex Thuriae Coloniae conditu, prout a Diodoro lib. XII. refertur, illustriora facere. *Sybaritae*, inquit, *qui secundo jam e patria exacti profugerant, missis legatis in Graeciam, a Spartanis & ab Atheniensibus petierunt, ut sui reditûs adjutores, & coloniae participes esse vellent. Lacedaemoniis petitionem illorum non admittentibus, contra Athenienses decretis auxiliis, naves decem hominibus onustas Sybarim mittunt: quarum Lampon & Xenocritus praefecti fuerunt. Adhaec & praeconibus circa urbes Peloponnesi missis, denuntiant, liberam se facere omnibus copiam, quicumque se novae coloniae aggregare vellent. Numerus voluntariorum haud exiguus dedere nomen.* Ceteris recitandis supersedeo. Unum ex his voluntariis Herodotum Musarum scriptorem fuisse sciebamus. At ex eodem quoque numero haud dubie Cleandrides Spartanus fuit ille, de quo Adnotat. sequent. dicam: qui repetundarum reus in exsilium actus, libenter in hanc coloniam (quae cur *Thuria* a fonte quodam dicta fuerit, a Diodoro expositum habes) profectus est. Exsulum in colonias proficiscentium exempla sunt ubique obvia. Cur enim eam occasionem negligerent, quibus, amissâ patriâ nihil optatius esse poterat, quam patriam nancisci novam, in qua praesertim & agros sortito acciperent, &, si quidem viri strenui essent, etiam honoribus augerentur. Id quod huic Cleandridae sive Cleandriae evenit. Nam Thuriis (h. e. Atheniensibus) in jamdiu praeconceptam Siritidem coloniam profecturis adjunxit sese Cleandrides, facile dux eis belli cum Tarentinis gerendi, mox & coloniae, datus. Fuit enim, excepta avaritia, strenuus ceteroqui dux Cleandrides, quantum ex Plutarcho discimus.

(12) Mihi videtur plane idem ille fuisse Spartanus *Cleandrides* Gylippi pater, qui avaritiae vitio laborans, exsilio solum vertit: cujus meminit Plutarchus, tum in Pericle p. 164. (his verbis: ὑφ' ἧς καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς ἐπὶ κακοῖς ἔργοις ἁλοὺς, ἐξέπεσε τῆς Σπάρτης, *Cujus* (avaritiae) *impulsu, compertus foedorum facinorum, ejectus Sparta fuit*) tum etiam in extrema Niciae vita, ubi Gylippi sordes, tamquam vitium paternum detestans, subjicit: ἐφ' ᾧ καὶ Κλεανδρίδης ὁ πατὴρ αὐτοῦ δώρων ἁλοὺς ἔφυγε, *ob quod vitium etiam Cleandrides pater ejus repetundarum damnatus, exsilii causa solum vertit.* Sed & tempora apte congruunt. Nam si a Gylippi temporibus (qui Lysandro duci notissimo aequalis fuit) retro tot annos numeres, quot solet pater antecedere filio; sane in id tempus incides, quod inter Olympiadem 83. & 86. h. e. inter deductam Thurios coloniam, interque Siritas in Heracleam ad Aciris ripam traductos, medium fuit. Nec, quia in scriptione nominis paullum est discidii, continuo sive Antiochus a Strabone laudatus ex Plutarcho, aut hic ex illo emendandus est. Sunt plurima in hominum locorumque vocabulis διττολογούμενα, quorum varietas, locorum temporumque diversitati est adscribenda. Ceterum si tempora, patriam, exsilium reputes; haud dubie Antiochi Cleandrias non est alius quam Plutarchi Cleandrides.

Accedit illud quoque, quod qui exsulare a patria cogebantur, ii aut ab ipsa patria ad deducendam coloniam mittebantur (ut cap. seq. de Phalantho & Partheniis exsulibus ad deducendam coloniam missis dicam) aut certe consulebant ipsi sibi, ac sicubi de colonia deducendâ consilia caperentur, nomina sua dabant. Vide Adnot. superior. Itaque cum ab Atheniensibus edictum fuisset, ut qui ad coloniam Thuriam vellent dare nomen praesto essent; libens sese adjunxit colonis Atheniensibus.

Hic idem vero Cleandrides, ubi adversus Tarentinos copias Thuriorum duxisset, videtur postea finito bello Thuriis istis, qui ad coloniam cum Tarentinis incolendam dedere nomina, se ducem praebuisse. Nam cum duo populi in unam coibant coloniam,

Duas autem hîc unius coloniae vices ab Antiocho, qui tempore eopte floruit, deſcriptas vides: brevem unam, quando ad Sirim coloniam incolendam unâ Thurii ac Tarentini coiverunt, cum eo tamen ut ſumma poteſtas penes Tarentinos eſſet: alteram, quando Tarentini oppidum ad dextram Aciris ripam condiderunt, in quod Siritas omnes [h. e. Thurios, Tarentinoſque Siris incolas] addito inſuper novo Tarentinorum ſupplemento, commigrare juſſerunt, oppido vero illi *Heracleae* nomen indiderunt. Poſterioris coloniae initium cum Olympiadis LXXXVI. anno quarto concurrere (quo Diodorus Heracleam quae ad Acirim eſt, conditam docuit) oſtendimus cap. I. At prioris coloniae, ex Thuriis atque Tarentinis conflatae, exordium Thuriis ipſis non potuit eſſe vetuſtius. Coloniam autem Thurios ab Athenienſibus fuiſſe deductam conſtat Olympiadis LXXXIII. anno tertio: cui coloniae, ut ante dixi, ſocium ſeſe Herodotus, quamvis domo Halicarnaſſenſis, praebuit. Ergo coloniae hujus Siritidis, ex Thuriis ac Tarentinis, permixtae tempus inter utramque deductionem [Thuriam ſcilicet & Heracleenſem] intermedium fuit. Cumque inter utrumque terminum anni non amplius tredecim interceſſerint; ejus permixtae coloniae brevitas ingens fuit, annos tredecim non excedens, vel ſi a Thuriorum conditu numeretur.

Ad hoc vero duodennale coloniae a duobus permixte populis habitatae tempus pertinent duo, de quibus acturi ſumus, *Tarantis* & *Heraclii* nomina. Sane quidem inter pacta conventa fuit, ut rerum ſumma Tarentinis adjudicaretur. Ergo non aliis quam Tarentinis, quibus coloniam adjudicari placuit, & nomen imponere jus faſque fuit: niſi ſi vero parti alteri cauta fuiſſet ὀνομαθεσία (*impoſitio nominis*) de quo vide quae in ima [13] pagella adnotamus. Ergo quia pleno jure colonia Tarentinis adjudicata fuerat, ne exceptâ quidem ὀνομαθεσία; *Tarantis* nomen ex more recepto imponi debuit. Imo cum videretur pertimeſcendum, ne quo tempore, conventorum intercidente memoria, ad ſe aliquid Thurii de adminiſtratione ſumma traherent; id praecavere Tarentinis curae fuit, dum duo impoſuere nomina, quorum utrumque Tarentinorum jus ſummum oſtenderet. De Tarante confeſſa res eſt. At etiam Ἡρακλεῖον (*Heraclium*) Tarentinam dominationem prae ſe ferebat. Nam quia Tarentini genere Lacones erant, & ad Heraclidas genus ſuum referebant; idcirco hoc potiſſimum nomine ſuum jus in eam coloniam oſtentare voluerunt. Age vero

niam, utrique dux ſuus erat: id quod ſexcentis exemplis oſtendi poteſt. Nec abnuerim, eumdem Cleandridem, reditu in patriam (de quo nihil uſquam proditur) deſperato, ſive in hac paucorum annorum colonia diem ſuum obiiſſe, ſive cum Siritis Olympiade 86. extremâ ad Aciris ripam traductis una commigraſſe, & Heracleae vita functum. Niſi ſi quid forte aliud oſtendatur.

(13) In Cumarum Campaniae noſtrae conditu vetuſtiſſimum exemplum traditur duorum populorum in unam ἀποικίαν coeuntium, quorum uni colonia adjudicata fuit, alteri nominis impoſitio. Nam cum ex una Euboea inſula Cumaei & Chalcidenſes, Hippocle Cumaeo nec non Megaſthene Chalcidenſi ducibus, ad condendam coloniam profecti fuiſſent; Cumas in ora Campaniae condiderunt, ut ait Strabo lib. V. apud quem ſic ſequitur: *Inter eos convenerat* (τῶν μὲν ἀποικίαν εἶναι, τῶν δὲ τὴν ἐπωνυμίαν) *ut juris alterius populi colonia eſſet* (hoc illud eſt κριθῆναι, quod in recitato Strabonis loco de Tarentinis legitur) *alter nomen imponeret: unde urbs nunc Cuma appellatur: condita autem a Chalcidenſibus exiſtimatur*. Idem paullo ſuperius *Omnium Sicularum & Italiotidum coloniarum antiquiſſimam* Cumam vocat. Haec igitur colonia quia ita Chalcidenſibus decreta fuerat, ut ἐπωνυμία Cumanis exciperetur, ita prorſus eſt obſervatum. At ubi Tarentinis ſine exceptione colonia eſt adjudicata, penes eosdem & ὀνομαθεσία manſit.

vero utriusque nominis testes in medium producamus.

II.

De TARANTE: cujus nominis testis Auctor Admirandorum profertur: qui locus multo, quam ante fuerat, illustrior redditur.

Auctor θαυμασίων ἀκουσμάτων (*mirabilium auscultationum*) diu Aristoteli tributus: quem tamen alterius [14] sane elegantis & antiqui scriptoris esse volunt, sic narrat. Ἐν Τάραντι ἐναγίζειν κατά τινας χρόνους φασὶν Ἀτρείδαις καὶ Τυδείδαις καὶ Αἰακίδαις καὶ Λαερτιάδαις· καὶ Ἀγαμεμνονίδαις δὲ χωρὶς θυσίαν ἐπιτελεῖν ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἰδίᾳ, ἐν ᾗ νόμιμον εἶναι ταῖς γυναιξὶ μὴ γεύσασθαι τῶν ἐκείνοις θυομένων. Ἔστι δὲ καὶ Ἀχιλλέως ναὸς παρ' αὐτοῖς. Λέγεται (15) δὲ μετὰ τὸ παραλαβεῖν (16) τοὺς Ταραντίνους, Ἡράκλειαν τὸν τόπον καλεῖσθαι, ὃν νῦν κατοικοῦσιν· ἐν δὲ τοῖς ἄνω χρόνοις τῶν Ἰώνων (17) κατεχόντων, Πλεῖον (cor. Πολίειον) ἔτι δὲ ἐκείνων ἔμπροσθεν ὑπὸ τῶν πρώτων κατεχόντων αὐτὴν Σίγειον ὠνομάσθαι. *Tarenti* (sive *Tarante*) *certis temporibus parentari perhibent Atridis & Tydidis & Aeacidis & Laertiadis: Agamemnonidis vero seorsum die alio peculiariter sacrificari, quo sacrificio mulieribus immolata tangere, lege interdictum. Est & Achillis apud eos templum. Ferunt autem, postquam* (in alium locum) *assumerentur a Tarentinis, eam quam nunc habitant sedem, Heracleam fuisse appellatam. At superioribus temporibus, Ionibus obtinentibus, Polieum vocatum. Ceterum jam inde remotius a primis incolis nuncupatum fuisse Sigeum.*

Spissa hîc caligo circumstetit eruditos viros. Quo enim pacto Tarenti fieri dixit, quae non nisi in Sirin conveniunt? Nam non nisi de Siri narratur fuisse aliquando Polieum vocatam, & quod postea mutato loco, nomen pristinum in Heracleae nomen transmutarit. Suspicabar equidem pro Τάραντι posse Ταραντίνῃ legi (Ταραντίνη enim sicuti & Ῥηγίνη sunt regionum vocabula) quasi si Tarentina regione etiam Sirim complexus fuerit. Sed cur haec scriptura stare non possit, inferne (18) reperies. Est ergo perspicuum, *Tarantem* hîc vocari id oppi-

(14) Nam etsi adhuc non pauci pro Aristotele pugnent; in eam tamen partem viri eruditi sese hodie inclinatiores produnt, ut alii tribuatur incerto. Videatur Vossius locis pluribus, & Jo. Alb. Fabricius in Aristotele. Mihi quidem hic auctor Aristotele paullo recentior ex eo videtur, quod (ut Diatr. I. παρεκβάσει I. p. 58. Adn. II. exposui) parum habens, quod Italiae nomen ad Silarum usque fluvium promoverit, etiam *Circaeum* promontorium περὶ Ἰταλίαν, *Circa Italiam* posuerit, eoque Italiae fines in Vetus protenderit Latium. At verus Aristoteles VII. Polit. 10. cum antiquis Italiae fines multo angustiores tradiderat.

(15) In his quae hinc sequuntur, interpres, qui in edit. Basileensi latus hujus auctoris obsidet, ordinem conturbavit, sic reddens: *Ferunt hunc locum olim Ionibus obtinentibus Plion vocatum esse. Verum postquam a Tarentinis inhabitari coeptus est, Heracliam. Ceterum jam inde remotius a primis incolis Sigium appellatum*. Praeter ordinis perversionem, totum illud (*Postquam a Tar. inhab. coeptus est, Heracliam.*) a mente scriptoris aberrat, cetera egregius interpres.

(16) Si παραλαβεῖν ab auctoris manu sit; erit eod. significatu, quo in Evangelio legitur., *Tunc assumpsit* (παρέλαβεν) *eum diabolus in sanctam civitatem:* qua notione τὸ Παραλαμβάνω tum in N. F. saepius, tum etiam apud profanos aevi melioris scriptores usurpatur. In quorum locis *Assumere in* ... est ex uno loco in alium traducere. Idque sum in interpretatione secutus. Ceterum quod Basileensis editor margini adlevit (*Fort.* παραβαλεῖν) id utpote expeditius, magis probo. Παραβαλεῖν est trajicere seu transfretare, ac de mari usurpari solet. Tamen non moror, quin & ἁπλῶς de quavis translatione usurpetur. Inter utramque lectionem hoc interest, quod si παραλαβεῖν legas, *Tarentini* non alii erunt quam Tarenti metropolis cives, qui Tarantis incolas h. e. Siritas traduxerunt Heracleam. Quod si παραβαλεῖν placeat; tunc Ταραντίνους de novi *Tarantis* colonis sive Siritis capias necesse est.

(17) Quod hoc loco quidam pro Ἰώνων reponit Χώνων, non probo. Vel vide quae cap. II. de Ionibus ex Lycophrone adnotavi. Ceterum quod hic auctor nomen *Sigium* antiquius *Polieo* facit, id tantumdem esset, quod Trojanos colonos priores Ionibus constituere: quod quidem cum Strabone facit, sed est contra Lycophronem & quosdam alios.

(18) *Tarentina regio* hic locum non habet: I. quod vel si de regionibus ageretur, *Siritis* nominanda erat, quae a Tarentina diversissima fuit: II. nunc vero nullus regioni locus, quia quae sequuntur, omnia ad certam urbem referuntur, quae profecto non alia a *Siri* (quae aliter *Polieum*) fuit.

oppidum quod olim *Polieum* & *Siris*, quodque postea mutato loco *Heraclea* vocata fuit. Quod autem nemo alter nominis hujus meminerit, id fecit brevitas temporis, quo ea colonia perennavit: quod & argumento est *Tarantis* nomen nulli melius, quam illius brevissimi temporis coloniae convenire, quae communiter a Thuriis ac Tarentinis incolebatur: quae cum paucissimis annis manserit, ex eo est silentium aliorum scriptorum. Quod *Taras* non nisi hujus duodennalis coloniae nomen fuerit, illud etiam indicio est, quod hic auctor statim μετοικίας illius meminerit, quam nos ex Antiocho apud Strabonem cap. I. descripsimus, quando Siritae mutato loco etiam nomen commutaverunt. Ergo antequam ea migratio fieret; ei coloniae [quae quidem antea & *Siris*, & *Polieum* & *Sigeum* vocata fuerat] *Tarantis* nomen factum a Tarentinis fuerat.

Atque haec de *Tarantis* nomine satis erant; nisi hoc etiam monendum videretur, ἐναγισμοὺς istos nec Ionibus primitivis colonis tribui auctoribus posse, ut qui Atridis & ceteris illis antecesserunt; nec Trojanis, quibus curae fuisset suis potius heroibus honores deferre, quam Graecis. Ac nihil aliud restat, nisi ut haec sollemnia a mixta illa colonia ex Thuriis & Tarentinis [quippe utrisque ex Graecia profectis] instituta fuerint.

III.

De HERACLII nomine.

Lycophronis Scholiastes ad v. 978. de Siri sic memorat: ἡ πρῶτα μὲν ἐκαλεῖτο Πολίειον, εἶτα Ἡράκλειον, εἶτα Σῖρις. *Quae primum Polieum, deinde Heraclium, postea Siris vocata fuit*. In quibus satis est quod de *Heraclii* nomine fidem faciat: ceterum ordo perversus est, sic refingendus: primum *Siris* & *Leutarnia* (quae duo idem significant) deinde *Polieum*, postea *Heracleum*. Vtinam auctores nominis Heraclii prodidisset. At nullus testis Scylace luculentior inveniri potest, qui dum aetate sua *Heraclii* nomen usurpatum ostendit, simul & tempus ei appellationi statuit. In ejus Periplo hae tantum Graecorum Italiensium urbes recensentur: Ἐν δὲ Ἰαπυγίᾳ (19) οἰκοῦσιν Ἕλληνες, καὶ πόλεις εἰσὶν αἵδε· Ἡράκλειον, Μεταπόντιον, Τάρας, καὶ λιμὴν Ὑδροῦς. *In Iapygia Graeci habitant, quorum hae sunt urbes, Heraclium, Metapontum, Taras, & portus Hydrus.*

Hîc a me lector exspectet, ut ex Scylacis hujus, quem nunc habemus aetate, nomini *Heraclii* aevum assignem. Verum Scylacis hujus tempora haud satis (20) sunt explorata. Hoc tantum prae-

(19) Magnae Graeciae nomen nec Scylax, nec Herodotus, nec Thucydides usquam usurpat: quod nomen credibile est sive eopte tempore recens exortum, sive non multo post Herodoti tempora. In recensione non dignitatis urbium, sed positûs ordinem servat, pro Peripli ratione.

(20) Herodotus IV. 44. cujusdam Scylacis Caryandensis meminit, quem Darius Hystaspis ad Indum fluvium miserit oramque maritimam illam lustrandam, unde mense trigesimo redierit. Tamen Vossii pater & filius negant hunc, cujus Periplus teritur, illum ipsum fuisse Hystaspidae aequalem, sed juniorem alium Scylacem Caryandensem. Mitto quod Dodwellus Suidam secutus, Polybii coaevum putarit: quod ferri non potest non tantum propter eximiam in hujus opusculo vetustatis effigiem, in cujusvis oculos incurrentem, sed vel ex iis, si cetera desint, quae de Italia refert, de quibus in fine Diatr. I. παρεκβ. I. sect. 2.

Nec ignoro in hoc Periplo reperiri quaedam Olympiadi LXXXIII. h. e. huic duodennali coloniae parum convenientia. Nam pluribus in locis corruptum, alibi vero interpolatum ad nos pervenisse, non est dubium. Ceterum vox Ἡράκλειον corruptionis suspicione vacat. Nulli enim venire in mentem potuit, ut pro Ἡρακλείᾳ notissima ignotum istud Ἡράκλειον substitueret.

praeſtare poſſum, haud paullo antiquiorem Herodoto fuiſſe [id quod in Europae periplo ſtatim incurrit in oculos] aut ſaltem auctori huic Herodotum non plane parem fuiſſe, ſed ſupparem. Verum quid moror? Quidvis potius patiar, quam ut duos Scylaces ejusdem patriae ejusdemque profeſſionis admittam: ad quod tum demum confugium eſt, ubi temporum tanta diverſitas evincitur, ut non poſſint non duo diverſi exſtitiſſe. Atqui fingamus Scylacem prima aetate ab Hyſtaſpide ad obeundam Indiam fuiſſe dimiſſum; non video quin idem adhuc minor ſeptuagenario Periplum, qui prae manibus eſt, a ſe dare potuerit. Nam ab exitu Hyſtaſpidae ad Olymp. 83. (ſub quod tempus colonia illa ex Thuriis & Tarentinis coaluit, & *Heraclium* dicta) Olympiades decem ſunt. Cuilibet calculos inire per me licebit: ſane reperiet nihil fuiſſe facilius quam ut Periplus iſte, qui ſub Scylacis nomine circumfertur, illa dodecaëteride ſcriptus fuerit, quae inter Olymp. 83. & 86. media fuit, ac proinde Scylaci illi qui Hyſtaſpidae aequalis fuit, ſit tribuendus.

Hinc porro etiam intelligitur, cum Siritae ad Aciris ripam traducti fuerunt, eos non tam novum nomen adeptos fuiſſe quam vetus Ηρακλεὶς [21] vocabulum in uſitatiorem tunc temporis τῆς Ηρακλείας formam deflexiſſe.

S E C T I O IV.
DE SIRITIDE & CHONIA duobus ejus regionis vocabulis: de CHONE obiter.

I. CIrcumjectam *Siri* regionem, Σιρῖτιν SIRITIN [ſupple χώραν] vocari conſueviſſe, tum ex Strabone locis plurimis oſtenditur, tum ex aliis quibuslibet Graecis ſcriptoribus. Niſi quod in Ariſtotele ea Siritis, tanquam ſi *Syrtis* eſſet, periculum ingens creavit librariis: de quo loco dicam in *Chonia*, quae jam ſequitur.

II. De *Chonia* ergo videndum: quam tam late patuiſſe quam ipſam Oenotriam, hactenus viris doctis perſuaſum fuit: quod tamen falſiſſimum eſſe ajo. Nam *Choniam* fuiſſe Siritidos regionis peculiare nomen, teſtatur Ariſtoteles VII. Polit. 10. ubi de Italo rege locutus [a quo quae *Oenotria* vocabatur, *Italia* dici coepit] de Oenotriae ſive Italiae habitatoribus ſic pergit: Ὤκουν δὲ &c. *Habitabant autem eam partem, quae ad Tyrrheniam vergit, Opici, qui quidem & olim & nunc quoque Auſones cognominantur* [τὸ δὲ πρὸς Ιαπυγίαν τε καὶ τὸν Ἰόνιον, Χῶνες τὴν καλουμένην Σύρτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ Χῶνες Οἰνωτροὶ τὸ γένος] *Qua vero parte ad Iapygiam & mare Ionium acceditur, Chones eam, quae Syrtis appellatur, incolebant. Nam etiam Chones genere Oenotri erant*. Ex ultimo inciſo vides, *Choniam* partem eſſe Oenotriae, non Oenotriam univerſam. Itaque *Chones* quidem

(21) Ηρακλεῖον ſignificationem templi Heraclei exhibet. A templis hujuſmodi oppida circum coaleſcentia ſaepe ortum & nomen traxerunt. Huc ergo & *Heraclii* hujus & aliorum ejusdem flexionis oppidorum origo referenda eſt; ſicuti & Herculanium in Campania videtur antea Graecis oram hanc obtinentibus Ηρακλεῖον fuiſse dictum.

quidem omnes Oenotri erant : at non contra , qui Oenotri , continuo etiam Chones . Ex praecedentibus vero verbis , & illud liquido conſtat , Chonas ad illud latus pertinuiſſe , quà Oenotria attingebat Iapygiam. Itaque nihil facilius, quam ibi *Choniam* ſtatuere , ubi Siris erat . Et tamen hoc ipſum diſertiſſimis verbis Stagirita expreſſerat, niſi librarii ad inſolitam vocem illam Σειρῖτιν tamquam ad ſcopulum expalluiſſent. Itaque maluerunt in Σύρτιν, infamem quamvis & inhoſpitalem, at nautis tamen notiorem, commutare. *Siritis* igitur, ſi Ariſtoteli credimus, Chonibus aſſignata fuerat ad colendum , ſane opimus ager ac fertiliſſimus, Aciri Sirique amnibus irrigatus.

Ariſtoteli Lycophron ſuffragatur verſu illo, quem ſupra recitavi, quo Siris amnis dicitur

Ἄρδων βαθεῖαν Χωνίας παγκληρίαν,

Profunda rura Choniae terrae rigans.

Ergo *Choniae* agri univerſitas [ut agrarii ſcriptores loquuntur] eo tantum pertinebat , quod Siri amni irrigabatur ; nec *Choniae* vocabulum ad Oenotriae latiſſimas regiones ceteras ſe porrigebat , quas Siris non madefaceret.

Accedat his ad ultimum Antiochus, cui primae deferendae fuerant , niſi loci obſcuritas a duobus , quos praemiſimus , mutuari lucem debuiſſet. Strabo igitur lib. VI. ubi ex Antiocho docuiſſet, Italiae & Oenotriae nomen primitus intra peninſulam , quae poſtea Bruttiorum fuit, ſe continuiſſe ; ita ſubjicit : *Succeſſu vero temporis ait* [idem Antiochus] *Italiae & Oenotrorum nomen fuiſſe propagatum* (μέχρι τῆς Μεταποντικῆς καὶ τῆς Σειρηνίτιδος) *uſque ad Metapontinam & Sirenitidem regionem*. Ibi non dubitavit Caſaubonus illud Σειρηνίτιδος mutare in Σειρίτιδος . At equidem in Parecbaſi I. pag. 58. ubi de Antiocho , Σειρηνίτιδος retinebam, hanc rationem ſecutus, quod poſt *Metapontum*, ineptum fuiſſet *Siritin*, quae citerior Metaponto eſt, addere. At nunc lectis quae ibidem ſtatim ſequuntur ; non dubito , quin Σειρίτιδος ex Geographi manu fuerit . Sequitur enim ex eodem Antiocho : οἰκῆσαι γὰρ τοὺς τόπους τούτους Χῶνας , Οἰνωτρικὸν ἔθνος κατακοσμούμενον, καὶ τὴν γῆν ὀνομάσαι (22) Χωνίην. *Habitaſſe enim ait haec loca Chonas, gentem Oenotricam ſatis compoſitam, ac territorio Choniae nomen feciſſe*. Vbi per illud γὰρ rationem affert, cur praeter Metapontum [ulteriorem finem] etiam *Siritin* (terminum Choniae citeriorem) adjecerit . Nam *Siritis* non potuit non *Oenotria* vocari ; propterea quia Siritin *Chones* tenuerant, eamque a ſe *Choniam* nun-

(22) Ad hunc locum Heſychius ac Stephanus digitum intenderunt : in quo tamen ipſi Χώνην duabus ſyllabis legerunt . Heſychius : ΧΩΝΗΝ, τὴν Ἰταλίαν οὕτως πάλαι ἔλεγον , ὡς φησὶν Ἀντίοχος ὁ Ξενοφάνους ἐν τῷ (Caſaub. corrigit, ἐν τῇ : male : nec enim ſubauditur βίβλῳ , ſed συγγράμματι ; ut paullo ſuperius a Strabone citatur) ἐν τῷ περὶ Ἰταλίας . *CHONEN olim vocabant Italiam* (illam veterem) *ut ait Antiochus Xenophanis F. in commentario de Italia* . Sed & Χώνην affert indidem Stephanus : cujus locum ſuperne adſcriptum habes . Sane non dubito, quin uterque in exemplaria Geographi inciderint , in quibus Χώνην pro Χωνίην legeretur. Verum ſi quaerimus, quid Geographus ſcripſerit ; putem Χωνίην ſcriptum reliquiſſe, quippe ipſiſſimam Antiochi vocem : apud quem Ioniſmi plurimi reperiebantur , ut ex ejus fragmentis apud Dionyſium lib. I. conſtat . At exſtitit criticus aliquis , quem cum illud Ionicum Χωνίην offenderet , utpote Straboni inſolitum ; vocalem penultimam ſuſtulit . Tales profecto codices Stephanum & Heſychium nactos fuiſſe oportet . Sic idem Heſychius Ξενοφάνους ſcripſit ; cum tamen ipſe Antiochus apud Dionyſium Ξενοφάνεος Ionice uſurpaverit.

Ceterum qui Stephani & Heſychii auctoritate freti , *Choniae* regionis vocabulum reperiri negant , inſcite agunt , cum Χωνίας diſertim Lycophron verſ. 983. meminerit .

nuncupaverant: qui *Chones* genere Oenotri fuerunt. Habes igitur ex Antiocho, hanc qua de agimus, regionem initio *Choniam*, postmodum *Siritin* vocatam.

Et quidem ficuti *Siritis* ab urbe *Siri*, ita & *Chonia* regio ab urbe *Chone*, antiquiffimo Siris urbis nomine, fibi nomen quaefivit. De hoc urbis vocabulo initio Sect. I. dicturus eram: nifi tunc ingens rerum copia fuafiffet, hanc de *Chone* tractationem huc tamquam in opportuniorem locum differre. Ergo de *Chone* haec habet Stephanus: ΧΩΝΗ, πόλις Οἰνωτρῶν, ἧς Στράβων μέμνηται ἐν ἑβδόμῃ (cor. ἐν ἕκτῃ) Καὶ τὴν γῆν ὀνομάσαι Χώνην. *CHONE, urbs Oenotrorum, cujus Strabo in fexto meminit* (his verbis) *Locumque Chonem vocaffe*. Ex quo vides pro Χωνίαν lectum in Strabone Χώνην a Stephano fuiffe; ficuti & Hefychius legerat. Vide Adnot. fuperiorem. Cetera quae addit, confufa (23) ab eo qui Stephanum in epitomen contraxit, fuerunt, ut nihil fupra.

Praeter hanc *Chonem* (quae eadem ac *Siris* fuit) altera etiam *Chone* in Crimifa promontorio Crotoniatidis regionis, in eadem Oenotria fcilicet, ftetit: cujus meminit Apollodorus de navibus apud Strabonem eodem lib. *Apollodorus*, inquit, *in Commentario de navibus, facta Philoctetae mentione, quosdam perhibere ait* (ὡς εἰς τὴν Κροτωνιᾶτιν ἀφικόμενος, Κριμίσαν ἄκραν οἰκῆσαι (for. ᾤκησε) καὶ Χώνην πόλιν ὑπὲρ αὐτῆς· ἀφ' ἧς οἱ ταύτῃ Χῶνες ἐκλήθησαν) *eum, cum in Crotonienfem agrum perveniffet, incoluiffe Crimifam promontorium, fuperque eo urbem Chonen: a qua incolae vocati fint Chones*. Ex quibus manifeftum eft, hoc Oenotrorum genus, quibus *Chonibus* nomen fuit, non tantum Siritidem, fed etiam Crotoniatidis partem, quâ *Crimifa* fuit, infediffe. *Chones* porro urbis, & *Choniae* regionis antiquitas nominum ingens profecto eft: de qua proinde non fine operae pretio feorfum agemus.

SECTIO V.

De τῆς Chones deque Choniae veriloquio: ubi & remotiffimae regionis bujus origines per occafionem panduntur.

I. Veriloquium primum a CHONE Herculis Aegyptii nomine.

VArinus Favorinus fub Leone P. X. lexicon perutile condidit: in quo plura ex MSS. eruit non alibi obvia. Is in Χῶνες fic affert: Χῶνες, ἔθνος Ἰταλικόν· Τὸν Ἡρακλῆν φασι κατὰ τὴν Αἰγυπτίων διάλεκτον Χῶνα λέγεσθαι· παραγένεσθαι δὲ εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ Χῶνας ὀνομασθῆναι τὸ ἔθνος· *Chones gens Italica. Porro Herculem ajunt Aegyptiorum lingua Chonem vocari: perveniffe vero hunc in Italiam* [illam nempe veterem anguftiorem: in quam re vera Herculem veniffe in fabulis narratur] *& ab eo Cho-*

L *nas*

(23) Statim enim fic fequitur: Καὶ Χώνη πόλις ὑπὲρ αὐτῆς, ἀφ' ἧς οἱ ταύτῃ Χῶνες ἐκλήθησαν. Haec vero non ex Antiocho funt, fed ex Apollodori loco, quem fuperne adfcriptum reperies. Vterque locus in VI. Strabonis eft. Pergit: ἡ δὲ χώρα, Χώνη· Λυκόφρων· Ἄρδων βαθεῖαν Χωνίας παγκληρίαν. οἰκῶν καὶ Χώνιος. *Regio, Chone. Lycophron* &c. At in Lycophronis verfu non *Chone* legitur, fed *Chonia*. Quae ergo breviatori mens fuit? Dicam. Lycophronis verfus non ad confirmanda fuperiora pertinet, fed ad quae fubjicit. Sic enim infert: οἰκῶν καὶ Χώνιος. *Ergo etiam adjectivum* Χώνιος *ufurpatur*: nempe quia in Lycophronis vocabulo Χωνίας fubaudiri vult γῆς.

nas nomen reperiſſe . Vtinam hic lexicographus auctorem unde haec hauſit , indicaſſet : quae quidem ex antiquo & idoneo ſcriptore petita fuiſſe , quantolibet ipſe mercarer . Nec Γιγῶνα, quod apud Heſychium [24] Aegyptii Herculis nomen eſt, tantumdem fuiſſe quod Varini Χῶνα , praeſtare queo : tametſi ceteroqui ſcio apud Graecos aſpiratas Orientis litteras haud raro cum Γ permutari . Nihil igitur malim, quam in Χὼν [quod quidem ab Heſychii Γιγὼν minimum differt] latêre Aegyptium Herculem. Quid ita? Quia ſi verum hoc ſit, minus profecto mirabimur, ſi, quae urbs ab initio *Chone* dicta fuit, ſecutis temporibus a Graecis *Heraclium*, ac tandem mutato urbis ſitu *Heraclea* vocari coeperit; cum *Heraclium* & *Heraclea* mera ſint *Chones* urbis & Aegyptii Herculis interpretatio. Ac merito cum Siris urbis antiquitate tanta, ut Troica tempora longiſſimo intervallo ſuperet, Herculis Aegyptii par vetuſtas conſentit. Ex heroibus enim qui id geſſere nomen, Aegyptio primae deferuntur, quod jam inter viros eruditos convenit: qui in id quoque conſentiunt, Aegyptium Herculem haud plane alium ab Hercule Phoenice [ſive *Chananaeum* vocare malis] habendum eſſe: quem & Cadmi Phoenicis fuiſſe ex Io filia nepotem volunt, & vocatum *Melicertam* ſive *Melicartum* [ex מלך *Melech*, *Rex*, & ex קרתא *Karta*, *civitas*] quaſi dixeris regem urbis, πολιοῦχον. Hunc Graeco ſive Thebano Hercule longe antiquiorem eſſe nemo dubitat: nec alium poſtremo fuiſſe quam Ioſuam, haud pauci ſuaſerunt. Quando igitur Χὼν haud alius erat ab Hercule Chananaeo [cujus origo ab Aegypto proditur , unde profectus & Ioſua fuit in terram Chanaan]; illud nunc etiam atque etiam conſiderandum , an non in voce Χὼν lateat *Chananaei* nomen ; ſicuti & altero monoſyllabo Χνᾶ terra *Chananaea* apud Stephanum deſignatur . Nec te illud turbet , quod vocalis littera τοῦ Χὼν a *Chananaei* vocabulo diſcrepat ; quod enim in Syro ſermone fit , ut A (ſive *Kamets*) τοῦ O ſonum reddat , id reor olim etiam a Syrophoenicibus factitatum .

Hactenus dicta ſola Favorini auctoritate ſuperſtruebantur . At ſero (poſtquam ſcilicet ſuperiora iſta formis compoſita , jam prelo tradenda erant) animadverti, ſuperiorem Favorini locum verbis totidem in Etymologico M. reperiri . Ergo etymologia iſta & antiquitate pollet; nec poteſt alia plauſibilior *Choniae* originatio excogitari.

II. Veriloquium alterum a Chiun ſive Chon , Phoenicio Saturni vocabulo : ex occaſione vero de Oenotrorum ſive Chonum coloniis, ex Oenotria b. e. vetere Italia profectis in Latium, agitur.

Est illud extra controverſiae aleam poſitum, Amoſi cap. V. v. 26. *Saturnum* vocari כיון *Chiun* ſive *Chion* . Nec dubium eſt , quin Saturno nomen id Chananaei ſive Phoenices fecerint . Nam & in Punica Poenuli Plautini ſcaena *Ciun* pro Saturno ſibi reperire viſus eſt Sam. Petitus Miſcell. II. 2. Idem Saturno nomen , quo Amoſus propheta utitur , etiam a Perſis & Iſmaelitis tribui , Aben Ezra teſtatur.

(24) Heſychius in Γιγῶν haec habet: Γιγῶν (alii ex ordine alphabetico Γιγγῶν malunt) οἱ δὲ, Γιγῶν, Παταϊκὸς (ἐπεὶ Παταϊκὸς , τραπέζιος) οἱ δὲ , Αἰγύπτιον Ἡρακλέα . In quem locum videbis virorum eruditorum ſymbolas , quas in unum coegit Cl. Joannes Alberti in nupera elaboratiſſima Heſychii editione .

ſtatur. Hinc merito illa antiquorum perſuaſio apud Plutarchum in de Iſide occurrit, *Anubin* [quippe qui Κύων *Cyon* a Graecis vocatur] haud alium a Saturno fuiſſe: etſi, quia Κύων *Canem* Graece notat, eumdem canino capite fingi placuerit. Ex *Cion* autem vulgatiſſimo per Orientem Saturni nomine; loco prioris vocalis inſerto R, puto Κρὸν [*Cron*] i. e. Κρόνον, Graecum Saturni nomen effectum: apud alios autem, vocali abſorpta, τὸ *Chion* in CHON evaſiſſe. Nec vanam hanc eſſe hariolationem ex eo oſtenditur, quod regio illa, quae primitiva artiſſimis finibus *Italia* fuit, antequam id nomen conſequeretur, Σατορνία (*Saturnia*) ab indigenis vocabatur, uti Dionyſius [25] ex antiquiſſimis ſcriptoribus teſtatur. Qui quidem Χωνίαν dicere debuit [veriſſimum regionis nomen ab indigenis uſurpatum] ſed quia Graeci Italiotae id vetus nomen in Κρονίαν, Latini in *Saturniam* jam pridem interpretando mutarant; idcirco maluit uſitatis aetati ſuae vocabulis uti. Ergo terrae angulus ille, in quo Graecia Magna conſedit, ſola primitus *terra Italia* vocabatur; ante vero quam vocaretur ita, *Oenotria* & *Chonia* dicta fuerat. Hoc vero ultimum Graeci interpretati ſunt Κρονίαν, Latini vero *Saturniam*.

Hactenus ex eo quod primitiva Italia [ſive Dionyſiii illa Σατορνία] *Choniae* nomen obtinuerit, collegimus id regioni nomen non niſi a Saturno quaeſitum, quem Phoenices ſive Chananaei *Chion* aut *Chon* appellarint. Quid quod diſertis verbis hoc Dionyſius memoraverat? Sed locus a deſcriptoribus foede inquinatus fuit. Locus is lib. I. pag. 30. exſtat, ita conceptus: *Nil igitur mirum ſi antiqui Saturno ſacram putaverunt hanc terram* (Italiam) *qui putarint id numen felicitatis omnis datorem atque conſummatorem fuiſſe mortalibus* (ἔτε Κρόνον αὐτὸν δεῖ καλεῖν, ὡς Ἕλληνες ἀξιοῦσιν, ἔτε Χρόνον, ὡς Ῥωμαῖοι) *ſive Cronus is eſt vocandus cum Graecis, ſive Chronus cum Romanis*. Haec ultima ante [26] foedata, ſic exhibui, uti jam pridem Lapus emendaverat. At ubinam, rogo, hoc ſcriptum fuit, Saturnum a Romanis ſive *Chronum*, ſive [ſi edita lectio magis arrideat] *Cronum* fuiſſe appellatum? Nec tamen temere Dionyſius haec chartae illevit. Sane quaecunque poſt prooemium de remotiſſimis Romae originibus Dionyſius ſcripſit, in iis hoc perpetuo peccat, quod quaecumque apud antiquos de vetere Italia ſive Oenotria [quae primitus vix paullum extra Bruttiorum peninſulam progreſſa fuerat] ſcripta reperit, ea ad Italiam ſui temporis rapiat, imo & ad Latium Italiae caput, atque adeo ad Romam ipſam Italiae metropolim.

(25) Dionyſius lib. I. pag. 27. *Quin & univerſa ora, quae nunc vocatur Italia, huic deo* (Saturno) *dicata erat, & ab incolis* (Σατορνία) *Saturnia vocabatur, ut ex Sibyllinis carminibus, aliiſque oraculis licet animadvertere*. Sibyllina quae vocat carmina, quod eſſent antiquiſſima, *Italiam* haud dubie illam primitivam ſignificare voluerunt.

Idem locupletiſſimus auctor, haud pluribus interjectis, pag. 28. ſic teſtatur: *Antiquiore vero aetate* (quam *Italia* vocaretur, quidquid Italo regi obtemperaret) *Graeci quidem Heſperiam & Auſoniam eam appellabant* (unde & ad ultima tempora manſit, ut ſinus Tarentinus ille qui duabus peninſulis includitur, *Mare Auſonium* vocaretur) *indigenae autem* (Σατορνίαν) *Saturniam, ut jam ante a me dictum fuit*. Ex quibus vides, non tantum *Saturniae*, ſed & *Auſoniae* & *Heſperiae* vocabulum, quod utrumque primitivae tantum Italiae fuerat, poſtea cum Latio, imo & cum cetera Italia recentiore fuiſſe communicatum.

(26) Nam in editis nunc ordine inverſo legitur: εἴτε Χρόνον . . . ὡς Ἕλληνες, εἴτε Κρόνον, ὡς Ῥωμαῖοι, ſive *Chronum cum Graecis*, *ſive cum Romanis Cronum*. Quod quis ferat? Aſperanda igitur in poſteriore membro conſonans fuit, eademque in priore lenienda. Aut ſi quid amplius tentari libeat; ex poſteriore inciſo ſuſtulerim liquidam, ac Χόνον ſive Χῶνον repoſuerim, potius certe quam cum Sylburgio Σάτορνον.

polim . In iſtud ſummi originum Romanarum ſcriptoris ἁμάρτημα [*peccatum*] in quo Catonem aliosque Romanos duces habuit, mox in conſectariis inquiremus. Hoc igitur intellecto, neceſſe eſt, Dionyſium in vetuſto aliquo ſcriptore Graeco [cujuſmodi Antiochus, aliuſve ejus aetatis fuerit] reperiſſe ſcriptum, in *Italia* [nim. artiore illa, quam παρεκβάσει I. deſcriptam habes] vocari *Chronum* ſive *Chonum*, qui Graecis *Cronus* nuncupatur. Quod cum de primitivis Italis intelligendum fuiſſet; ipſe tamen ad Italiam ſui temporis, imo ad Italorum dominos Romanos tranſtulit. Quare, niſi Dionyſium ineptiviſſe volumus, fatendum erit, ab Italis primitivis [qui poſtea Magni Graeci fuere] Saturnum ſive *Chronum* ſive potius *Chonum* fuiſſe nuncupatum, idque a Phoenicio *Chion* (aut contractius *Chon*) fuiſſe detortum, ab eo vero regioni illi *Choniae* inditum nomen: quae poſtmodum a Latinis pro Latio accepta, ac *Saturnia* traſnominata fuit.

S E C T I O VI.

Qua proxime expoſitorum quaedam conſectaria proferuntur.

I. In quamnam Italiam primitus Oenotri appulerint.

DIcat fortaſse aliquis, quae in proxime expedito *Choniae* veriloquio tradidimus, ea narrationibus totis, imo & ſcopo Dionyſii ex diametro opponi. Atqui equidem in Dionyſio ſummam eruditionem admiror: at in eodem ἀγχίνοιαν & acumen, quibus Romanorum ſcriptorum errata detegeret refelleretque, deſidero. Qui quidem ex recitatis a ſe locis Antiochi Syracuſani ſcriptoris veraciſſimi & antiquiſſimi [qui σύγγραμμα περὶ Ἰταλίας, *commentarium de Italia* illa primitiva conſcripſerat] deprehendere debuit, primam illam Italiam non fuiſse aliam, quam quae poſtea *Magna Graecia* dicta fuit: hanc vero primitus *Oenotriam* itemque *Choniam* fuiſse dictam: de quo plenius παρεκβάσει I. pag. 58. diſserui. Haec ille cum ſciret, debuit ſibi a Romanis ſuarum originum venditatoribus praecavere. Tamen nimium ſe credulum Romanis ſcriptoribus praebuit. Nam cum Porcius Cato Cajuſque Sempronius [qui praeter alios, ab eodem Dionyſio laudantur] ea aetate floruiſsent, qua jam Italiae nomen ad totum illud telluris, quod maribus & jugis Alpium ambiebatur, fuerat propagatum, eaque jam tota tellus Romae dominae ſerviebat; nihil facilius fuit, quam ut, quaecumque de Oenotri Arcadis coloniis ſcriptum invenerant, ea omnia ad Italiam illam ſuo tempore ampliſſimam, imo & ad Latium, cui jam tota parebat Italia, raperent. Neque id porro Catoni aut Sempronio ſuccenſeo: nam quotum quemque non modo recentium ſcriptorum, verum etiam antiquorum in *Italiae* acceptione, aliter aliis temporibus uſurpata, non offendiſse, ſupra παρεκβάσει I. pag. 59. & ſeq. demonſtratum fuit? Non tam ergo Catoni Sempronioque, quam Halicarnaſseo ſubiraſcor: quem lectione tanta ſuffarcinatum, tamen in hoc negotio vis διακριτικὴ deſtituit, cetera κριτικώτατον.

Ergo

Ergo, si me audis, Oenotrus atque Peucetius filii Lycaonis, ille in peninsula, quae postea Bruttiorum fuit, hic in Iapygia (aliter *Peucetia*) regnavit, terrasque illas a se vocarunt; sed ita ut *Oenotriae* pars, quae a Siritide Crimisam usque pertinebat, praeter commune Oenotriae nomen, etiam *Chonia* [quod nostri homines *Saturniam* interpretati fuerunt] peculiariter vocaretur. Eadem Oenotria deinde sub Italo rege vocari *Italia* coepit: cujus vocabuli minorem majoremque pro temporibus amplitudinem eadem Παρεκβ. I. illustravimus. Quae cum ita sint; jam quae apud eumdem Dionysium ex Romanis scriptoribus referuntur de Oenotrorum in Latium adventu, ea sive falsa erunt, sive ita vera esse largiemur, modo Oenotri illi non ex Arcadia ἀμέσως in Latium venerint, sed potius ex Oenotria (h. e. ex eo tractu, cui postea fuit Italiae & Magnae Graeciae nomen) ex illa inquam Oenotria, quae mater secutis aetatibus exstitit totius Oenotrici nominis, suas in Latium colonias scripserint. Idque tanto facilius fuit, quod qui Oenotri totam Lucaniae oram ad Silarum usque sui juris fecissent, & *Oenotriam* nuncupassent, quam minimo labore penetrare inde etiam in Latium valuissent. Haec quidem carptim delibavimus: quae si paullum modo amplificare velim, facillimum sit, integrum ejus argumenti libellum conscribere: quo Romanarum originum enarratores in hoc negotio falsi redarguantur. Verum nunc non id agitur.

II. In quanam Italia aureum Saturni regnum viguerit.

Res ubi tantae antiquitatis, quanta Saturno tribuitur, a scriptoribus omnium vetustissimis referuntur; regionum nomina eâ notione accipi necesse est, qua tunc accipiebantur. Quare ubi Saturnus in *Italia* regnasse traditur, hoc de ea angustiore Italia est capiendum, quae primitus *Chonia* dicta fuit h. e. *Saturnia*, ut jam ante suasimus. At Romani scriptores in iis narrationibus *Italiam* hodiernam, imo & hujus provinciam principem h. e. Latium, intellexerunt. Quod quidem uti *Saturnia*, utque *Latium* (quae est Saturni (*) nominis interpretatio) diceretur, hoc verisimillime ab *Oenotris* & *Chonibus* [qui quondam ab vetere Oenotria Choniaque in Latium usque imperium protulerunt] secutis temporibus sibi arrogavit.

Ac ne audaciae intolerandae arguar; ad ipsum Dionysium provoco. Is lib. I. ubi de Herculis adventu docuerat, ita subjicit. *Etiam ante adventum Herculis in Italiam* (illam scilicet quam paullo inferius cum Antiocho intra peninsulam Bruttiorum terminat) *sacer erat Saturno is locus* (quinam rogo locus? Nimirum eadem, qua de loquitur, Italia) *SATURNIUS ab incolis dictus, quin & universa ora, quae nunc vocatur Italia* (istud ἡ νῦν καλουμένη Ἰταλία ex antiquo aliquo ante Alexandrum M. scriptore descriptum fuit, ac proinde non potest in Mari Tyrrheno ultra Silarum extendi) *dicata erat huic deo, & a cultoribus SATURNIA vocabatur, ut licet videre in Sibyllinis*. Ac statim postea eamdem istam *Saturniam* sub Italo rege nomen *Italiae*

(*) *Saturnum* enim tantumdem Hebraice esse, quod Latine est *Latens*, quotus quisque ignorat?

liae consecutam tradit. Fateor. Eccujus autem amplitudinis sub Italo Italia fuit, nisi quatenus ejus imperium patuit? de quo plura in dicta *παρεκβάσει*. Quid plura? quousque illa tunc Italia [quae scilicet etiam *Saturnia* dicta fuit] patuerit, ibidem Dionysius Antiochi verbis ostendit, docentis sub Italo rege (qui genere Oenotrus fuit) intra peninsulam Bruttiorum Italiam fuisse coercitam.

III. De eo utrum Chones & Oenotri Graecae originis fuerint, an vero αὐτόχθονες sive Aborigines.

Cluverius cap. ultimo pag. 1323. Strabonem duplicis erroris peragit reum: *Primum*, inquit, *quod Oenotros a Graecis, dein quod Chonas ab Oenotris alienos facit*. Locus duplicis offensionis statim ab initio lib. VI. occurrit his verbis: πρὶν δὲ τοὺς Ἕλληνας ἐλθεῖν, οὐδ' ἦσάν πω Λευκανοί (27)· Χῶνες δὲ καὶ Οἴνωτροι τοὺς τόπους ἐνέμοντο. *Antequam vero in Italiam Graeci venissent, nulli dum Lucani* [27] *erant: sed Chones & Oenotri haec loca incolebant*. At insons est ab utroque crimine Geographus.

I. Nam, ut posteriore ordiar, quia praeter Chonas (quos quidem priores nominavit, quod essent inter Oenotros nobilissimi ac vetustissimi, ac facile generis Oenotrici conditores) alii plures essent Oenotrici nominis, non item Chonici, participes, idcirco tum hîc, tum statim postea utrosque junctim expressit. Sicuti licuit semperque licebit cum Romanis, quamvis in Latio fuerint, Latinos jungere; nec non cum Samnitibus Lucanos, cum Lucanis Bruttios copulare, quamquam posteriorum genus ex prioribus repeteretur.

II. In priore vero multo minus peccavit; nihil enim minus Oenotri quam Graeci fuerunt: id quod pluribus argumentis ostendimus. I. Nam quod Oenotri ex Arcadia Oenotro duce coloni venissent, id non alio nititur, quam Pherecydis Atheniensis testimonio [28] quem tum hoc tum alia plura Graecorum auribus [jam tum magnifice de sese existimantium] dare studuisse, ex eo patet quod vir natu Lerius, tamen Atheniensis haberi meruerit. Vide Vossium in de Hist. Graec. lib. IV. cap. quarto. II. Pherecydis narratio ab Antiocho Syracusano refellitur, compertae fidei scriptore (cui, quamvis esset Pherecyde paullo junior, tamen viciniae causa res exploratior esse potuit) qui cum Italiae veteris illius, quam toties artissimis peninsulae terminis finitam ab eodem diximus, habitatores primos Oenotros prodiderit, horum genus ex Arcadia prorsus ignoravit, sed potius pro indigenis habuit. Antiochi dicta in ima [29] pagi-

(27) Cur venerit in mentem monere, nondum exstitisse Lucanos, hoc inquam, & totius loci hujus intelligentia ex priorum & posteriorum συνεχείᾳ pendet: quae talis est. Nam ubi Lucanorum oppida ad mare Tyrrhenum ab amne Silaro ad Laum fluvium recensuisset; sic pergit. *Atque ad Tyrrheni quidem maris littus haec sunt Lucanorum oppida, qui olim ad mare alterum* (Ionium) *non pertigerunt: sed ibi Graeci obtinebant, qui Tarentinum incolebant sinum*. Ob injectam autem Lucanorum mentionem, eos non nisi post Graecorum colonias in Magna Graecia conditas, ab Samnitibus missos in haec loca colonos admonet his verbis, quae statim sepuuntur: *Antequam vero in Italiam* (primitivam) *Graeci venissent, nulli dum Lucani erant* (quippe a Samnitibus postea proseminati) *sed Chones & Oenotri ea loca possidebant. Ubi autem Samnites admodum aucti viribus Chonas & Oenotros ejecissent, & ad relictam ab his regionem Lucanorum colonias deduxissent; cum simul etiam Graeci utrumque littus usque ad fretum tenerent; diu inter sese Graeci ac Barbari bello dimicaverunt*. Et quae porro addit.

(28) Ad quem unum auctorem Porcii Catonis atque Sempronii referenda est opinio, qui Aborigines suos ex Graecia, nullo auctore laudato, adsciverunt. Pherecydis narratio apud Dionysium lib. I. exstat, ex opere *Genealogiarum* petita: quae vel ex eo fabulosa proditur, quod subtilissimis rerum gestarum circumstantiis scateat, nullo vadeantiquiore dato.

(29) Dionysius lib. I. antequam ex Pherecyde depromeret, pauca ex Antiocho affert ex libro, quem Ιτα-

pagina adſcripſi, quae apud Dionyſium lib. I. pag. 10. exſtant. III. Quid quod ne Dionyſius quidem ipſe Pherecydis hiſtoriae multum fidens, eam in [30] ancipiti ponit? IV. Jam vero, Oenotri adeo non fuere Arcades, ut eos, ac praecipue Chonas, fuiſſe αὐτόχθονας, infra ſim demonſtraturus. V. Poſtremo vel ſi hoc largiamur, Oenotros ex Arcadia profectos: at quia migratio iſta aetatibus ſexdecim h. e. annis CCCCLIX. (ex Dionyſii calculis) anteceſſiſſe bello Trojano a Pherecyde traditur; tunc procul dubio terra illa, quae poſtea Graecia fuit, erat mera barbaria; ut merito Oenotricum genus univerſum Strabo a Graecis alienum fecerit: quod a Cluverio non intellectum, ab eodem perperam reprehenditur.

IV. De Aboriginibus primis Latii colonis.

Vbi plura Dionyſius de *Aboriginibus* diſputaviſſet, ad quos Romani genus ſuum tamquam ad conditores primos, referebant, eo tandem labitur, ut fateatur, Aborigines eosdem plane ac Oenotros exſtitiſſe. Quod ei libens aſſentior, ea tamen lege, ne ex Arcadia Oenotros iſtos in Latium arceſſat, verum ex Oenotria finitimâ Latio: quae quidem Oenotria ubi ab initio intra peninſulam illam, quae fuit poſtea Bruttiorum, ſe continuiſſet; ſenſim deinde in ora Etruſci maris ad Silarum uſque amnem prorepſit. Ab Silaro autem, tranſmiſſa tantum Campania, ad Latium proferre imperium quanto Oenotris facilius fuit, quam ſi ab Arcadia uſque [in qua nulla unquam Oenotrici nominis haeſerunt ſignata veſtigia] profecti Oenotri, trajectis maribus, Latinam regionem tenuerint?

At inquis, cur iidem in Latio dicti fuere *Aborigines*? Mitto illud quod Aborigines dictos quaſi *Aberrigenes* memorant, & id (31) genus alia, quae ſunt aberrationes merae caſcorum hominum, a quibus id hauſit Halicarnaſſeus. Nam meo quidem judicio *Aboriginum* vox Latina eſt, e regione reſpondens Graeco αὐτοχθόνων vocabulo. Oenotri autem in ſua illa, quam modo dixi, Oenotriâ, idcirco αὐτόχθονες vocabantur, quod cum eorum aliunde adventus ignoraretur (nam illa Oenotri ex Arcadia expeditio, quae praeter Pherecydem nullum alium auctorem habuit, fidem apud priſcos acutae naris non invenit) merito pro γενάρχαις (*generis auctoribus*) habebantur, qui & αὐτόχθονες, quaſi in eapte terra ab initio ſati, vocitabantur. Ac tales certe Oenotri fuerunt, quibus priorem populum nullum noſſe Antiochus [32] potuit. His adde Strabonem, cui iidem nuncupantur

Ἰταλίας οἰκισμόν (h. e. primas Italiae illius primitivae colonias) inſcripſerat, ubi Oenotros omnium antiquiſſimos agnoſcit. Ejus libri exordium hujuſmodi fuit. Ἀντίοχος Ξενοφάνεος τάδε ξυνέγραψε περὶ Ἰταλίας ἐκ τῶν ἀρχαίων λόγων τὰ πιστότατα καὶ σαφέστατα· Τὴν γῆν ταύτην, ἥτις νῦν Ἰταλία καλεῖται, τὸ παλαιὸν εἶχον Οἴνωτροι. *Antiochus Xenophanis filius haec ex priſcis monumentis fide digniſſima & exploratiſſima de Italia* (illa ſcil. vetere anguſtiſſima) *conſcripſit. Terram hanc, quae nunc Italia vocatur, primitus Oenotri tenuerunt.* Quos quidem ex Arcadia olim veniſſe ignoravit Antiochus, homo Siculus, qui Pherecydis aetati ſuccreverat. Ac ſane mirer, ni hic in ipſo ſtatim exordio Pherecydem tacite taxare voluerit, in eo quod iſtius infidis narrationibus ſua πιστότατα καὶ σαφέστατα oppoſiturum ſe promiſit.

(30) Qui Pherecydis loco a ſe producto ea ſtatim ſubjicit, quibus adhuc dubitare ſe dicat, utrum Aborigines, quos Oenotros fuiſſe vult, Graeci generis fuerint.

(31) Veluti quod, ab ὄρος deducto vocabulo, ſic dicti ſint quaſi *Montigenae*, quia ſcil. Oenotri montibus delectabantur.

(32) Vide Antiochi luculentiſſimum locum, quem Dionyſius Halic. attulit, quem & nos Adnot. 29. produximus. Sed & Strabo prope ab initio libri VI. ſic ex antiquis pronuntiat: *Antequam in Italiam* (veterem) *Graeci veniſſent, nulli dum in ea Lucani erant, ſed Chones & Oenotri ea obtinebant loca.*

tur [33] αὐτόχθονες. Poſtremo non hinc longe abit, quod quidam apud Dionyſium pag. 8. ſic definiunt Aborigines : Ἀβοριγῖνας . . . inquit, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ιταλίας, γένος αὐτὸ τὸ καθ' ἑαυτὸ γενόμενον, ἀποφαίνουσιν . . . *Aborigines . . . quidam Italiae indigenas fuiſſe oſtendunt, eorumque genus* (non aliunde repeti, ſed) *a ſe ipſo ſtare* . . . . Recte quidem quod Aborigines interpretatur αὐτόχθονας Ιταλίας, *indigenas Italiae*. Hoc tamen de Italia primitiva illa anguſtiſſima, ſive de Oenotria, capiendum erat, ſi antiquos ſequimur. At Dionyſius abreptus conſuetudine ſui temporis, in iis quae ſtatim addit, illam Italiam interpretatur, quae ad Alpes uſque pertingebat.

Hinc porro perſpicitur quam fuerit hoc Magnae Graeciae, in qua verſamur, glorioſum atque magnificum, quod olim ea regio, quo tempore *Oenotria* vocabatur, colonos a ſe primos Latio dederit: qui cum in ſua patria a Graecis advenis dicerentur αὐτόχθονες, iidem in Latio poſtmodum καθ' ἑρμηνείαν (*traducto in Latinum nomine*) vocati *Aborigines* fuerint. Nam & *Oenotriae*, & *Italiae* nomina indidem in Latium Heſperiamque manarunt. Indidem & Saturni cultus, & ab eo profecta *Choniae*, *Saturniae*, & *Cameſenes* vocabula, ab Oenotris cum Latio primum, mox a Latinis cum tota Italia, quae ad Alpes uſque pertinet, communicata : de quibus nominibus nolo amplius lectorem obtundere. Ea qui cupit, ima in (34) pagella reperiet.

C A P V T IV.

De TARENTO, ejuſque variis diverſo tempore vicibus.

SE-

(33) Strabonis locus exſtat lib. VI. p. 264. ubi de Siri loquitur : *Hos enim* (Ionas) *in eam urbem perveniſſe, cum Lydorum imperium fugerent* (καὶ βίᾳ λαβεῖν τὴν πόλιν αὐτοχθόνων οὖσαν) *urbemque vi cepiſſe, quam autochthones* (i. e. Aborigines ſive Indigenae) *tunc obtinebant*. Pro αὐτοχθόνων laudatur quidem ſcripta lectio Χθόνων. Sed manu ſcriptorum & editorum conſenſus retineri illud αὐτοχθόνων jubet.

(34) *Oenotros ex primitiva Italia in Latium profectos, non tantum Saturni cultum, ſed & plura regionis nomina a Saturno derivata illuc intuliſſe.*

De Saturni cultu ab Oenotris in Latium advecto jam plura diximus : qui, quia *Chon* primitivis Italis vocabatur, inde Graeci ſuum fecere Κρόνον. Nam antiquos Italos Rhotaciſmo delectatos, tum ex noſtris Tyrrhenicis Romae olim editis, tum etiam *Crimiſae* exemplo, de quo mox, doceri poteſt.

Adhaec quia a *Chon* (is eſt Saturnus) pars primitivae Italiae *Chonia* vocabatur, hinc eadem Graecis poſtea inſerto R, Κρονία dicta fuit, Latinis vero *Saturnia* : quae nomina, ut ex Dionyſio oſtendimus, a primitiva Italia manarunt in Latium. Mitto *Saturion* prope Tarentum : de quo cap. ſeq. dicam.

Verum quid moror ? Quot fuere Saturni vocabula, totidem nomina Italiae, tum illi primitivae, tum latiori alteri, ſive Latio quaeſita fuerunt. Hinc quia Latium ut *Cameſene* aliquando diceretur, a quodam Camiſe indigena derivatum traditur ; haud temere crediderim *Cameſen* iſtum (de quo antiqui certant, quid hominis fuerit : vide Macrobium I. Sat. 7. Athenaeum XV. cap 13. & ad eum locum Caſaubonum) ipſum fuiſſe *Saturnum*. Nomen certe eſt idem : nam ſicuti a סתור *Satur* fit *Saturnus*, id eſt *Latens* (a quo & *Latio* nomen quaeſitum, nim. ibi *Latente deo*, ut ille canit) ſic a כמוס *Camus* (quod in Cantico Deuter. cap. XXXII. 34. idem quod *Latens*) eſt *Cameſes* ille, quem ego Saturnum interpretor ; & *Cameſene* dicebatur Italia adjecta i. e. Latium. Quid quod etiam *Chonia* aliquando *Camiſa* videtur dicta ? Certe illi promontorio, quod inter Crotonem & Roſcianum interjacet, cui urbs *Chone* inſidebat, *Crimiſae* nomen fuiſſe proditur : quod facile videtur (plane ſtudio Rhotaciſmi ejusdem, quo Χὼν in Κρόνον tranſiit) ex *Camiſa* factum. Sed jam horum ſatis.

SECTIO I.

De Tarento Antiochi Syracusani, Ephori, Pompeii Trogi, Pausaniae, aliorum narrationes producuntur.

DE Tarenti antiquitate non aliud praestare possum, quam quod de Heraclea ostensum fuit. Nam hujus aetas si inde tantum colligatur, cum Heraclea ab urbe Siri ad Acirim amnem transducta fuit, haud vetustior Olympiade LXXXVI. reperietur: contra vero si a prima oppidi Siris origine calculos ineamus, ea bello Trojano pluribus haud dubie aetatibus antecedet. Haud vero secus si Tarenti amplificationem spectes, quam ei Partheniarum Laconum colonia peperit; quis dubitat, quin Messeniaco bello posterior fuerit, nec antiquior, ut infra ostendam, Olympiade XXI? At contra si in *Tarantis* primordia intuearis; origo prima sine controversia sive Noachicis sive saltem heroicis temporibus inferetur. Hoc mihi dolet, quod sicuti coloniae Laconicae tempora in aprico sunt; sic prioris Tarenti fortuna sit plane obscurissima. Quocirca recte me facturum duco, si dum Spartanae coloniae Tarentum deductae narrationes ex antiquis auctoribus profero, eâdem simul operâ, quae pauca ab eisdem de oppido priore insperguntur, ea digito intento adnotanda lectori tradam.

Ac sane prae ceteris omnibus Strabo in medium producetur, tum quod rem copiose narrat, tum in primis quod duorum longe vetustissimorum scriptorum nobis narrationes servavit. Interim sicubi alii ab hoc Geographo diffident, de eo lector in ima pagella commonefiet. Is lib. VI. pag. 278. sic ex Antiocho refert. *De conditu urbis hujus sic narrat Antiochus: Messeniaco bello* [a Spartanis suscepto] *qui cives Lacedaemoniorum castra secuti non fuissent, lata sententia servos judicatos, Helotesque* (35) *appellatos: quicumque vero Spartanis durante bello procreati essent filii, eos Parthenias ab his vocatos & infamia notatos. Hos* [Parthenias] *iniquissime rem ferentes, cum numero valerent, populo insidiatos fuisse: id ubi populo suboluit, submisisse quosdam, qui simulata cum illis* (Partheniis) *amicitia, insidias patefacerent. Inter conspiratos fuit etiam Phalanthus . . . Ita Partheniae delatam indicio conspirationem intelligentes, alii fuga dilapsi, alii cum supplices veniam postularent, bono animo esse jussi, in custodiam traduntur. Phalanthum autem* [Spartani] *misêre Delphos, ad oraculum de colonia deducenda quaerendum: quod tale fuit:*

(Σατύρεον (cor. Σατύριον) τοι δῶκα, Τάραντα τε πίονα δῆμον
Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ιαπυγέεσσι γενέσθαι)
Satyrium tibi do, pagum pinguisque Tarenti
Incolere, infestis & sternere Iapygas armis.

Ex his vides, duo loca Laconibus Partheniis a Pythio fuisse promissa,

(35) Servos cur Spartani ἅλωτας vocarint, habes antiquorum etymologias in H. Stephano tom. V. Thesauri. Videndum tamen an non Εἵλως, ἅλωτος, irregulare participium perfecti fuerit, a verbo Ἅλωμι, *Capio*, dialecto Laconica formatum. Itaque Εἵλως tantumdem quod bello captus.

missa, Satyrium ac Tarantem: de quibus infra. Pergit ex eodem Antiocho Geographus. *Eo igitur profecti cum Phalantho Partheniae, a barbaris itemque a Cretensibus* [36] *qui loca ista occupaverant, recepti fuerunt. Hi fuisse feruntur, qui cum Minoe in Siciliam navigaverant: qui postmodum, ubi Minos Camici apud Cocalum vita functus esset, e Sicilia solventes, eo adacti sunt tempestatibus: quorum aliqui Adria* [37] *terrestri itinere peragrato, in Macedoniam usque processerunt, ac Budeiorum* [38] *nomen tulerunt. Iapyges autem dictos tradunt omnes, qui haec loca ad Dauniam usque incolebant, ab Iapyge dicti, quem ferunt a Daedalo ex Cressa muliere susceptum, Cretensium fuisse ductorem. Vrbi autem Taranti* [Lat. Tarento] *a Tarante quodam heroe nomen quaesitum fuit*. Hactenus ex Antiocho.

Sequuntur statim ea, quae apud Ephorum [39] idem reperit: quae sunt hujusmodi. *Ephorus autem de urbis conditu haec memorat: Lacedaemonios bellum intulisse Messeniis, quod ipsorum regem Teleclum Messenam sacrificii causa profectum* [40] *occidissent: ob id se sacramento obstrinxisse, se non ante domum reversuros, quam Messenam cepissent, sin secus in oppugnatione morituros: interim minimos maximosque natu cives ad urbis custodiam reliquisse. Porro decimo expeditionis anno, Laconum uxores facta coitione quasdam de suo coetu ad viros adlegarunt conquesturas, haud aequis conditionibus cum Messeniis bellum geri: quippe hos interim liberis operam dare, ipsos autem, viduis uxoribus domi relictis, in hostico castra habere: itaque imminere periculum, ne patria vacua virorum reddatur. Ibi Lacedaemonios, tum jurisjurandi tum legationis uxorum habita ratione, robustissimum quemque atque aetate minimum ex militari juventute delectos* [*quos adeo a jurisjurandi religione immunes nossent, ut qui adhuc pueri cum adultis olim ad bellum profecti fuissent*] *domum remisisse, iisque permisisse, ut cum omnibus omnes virginibus promiscue rem haberent, ita copiosiorem rati subolem nascituram: itaque qui sic procreati fuissent, Partheniás* [41] *appellatos . . . Ceterum Spartanos ad sua tandem reversos, Partheniis non eumdem ac aliis civibus honorem detulisse* [42] *ceu qui ex non justis nuptiis nati essent. Itaque Parthenias cum*

Helo-

(36) Hanc Cretensium Tarentinam coloniam a Diodoro (qui in Cretensibus in Siciliam advectis multus est) praetermissam, huic Antiochi loco debemus. De hac Cretensi colonia nos infra Sect. III.

(37) Notanda est hoc loco τῦ Αδρίυ acceptio. Nam *terrestre iter* notat, *Adriam* hîc non pro mari, sed, opinor, pro ora Hadriatici maris accipi: quae vocabatur, puto, *Hadria* ob eam causam, quod & mari cognomine allueretur, & duo vetustissima ejusdem nominis oppida haberet, in Piceno unum, in Venetia alterum. Herodotus videtur eâdem notione, atque hîc Antiochus, usurpasse lib. I. cap. 163. ubi Phocaeenses dicuntur *suis navigationibus* (τόνσε Αδρίην καὶ τὴν Τυρσενίην καταδέξαντες) *Hadriam & Tyrrheniam primi Graecorum ceteris ostendisse*. Vbi cum Tyrrhenia sit terrae nomen, etiam *Hadria* talis fuerit necesse est.

(38) Graece est Βυδέιυς προσαγορευθῆναι. At Meursius in Creta IV. 5. & 6. non Βυδέιυς, sed Βοττιαίυς hîc suadet esse legendum: nisi forte duo potius fuerint eorumdem diversa nomina.

(39) Antiochus, ex quo hactenus Strabo narraverat, Herodoti, at Ephorus Isocratis (cujus & discipulus fuit) aetate vixit. Ita alter non modo multo recentior Antiocho fuit, sed nec fide, nec accuratione & φιλαληθείᾳ cum priore comparandus. Vide Vossium in Graecis historicis.

(40) In belli causa ab Ephoro recedit Justinus III. 4. *Propter stupratas*, inquit, *virgines suas* (Lacaenas scilicet) *in sollenni Messeniorum sacrificio*. In ceteris satis cum Ephoro concors.

(41) Apud scriptores antiquos quaevis innupta, quamvis non integra, παρθένος vocabatur. Idcirco quivis e promiscuo cum virginibus illis concubitu procreatus dicebatur παρθενέιας aut παρθενίας; tamquam qui matrem tantum (ea Laconibus scilicet dicta παρθένος) non item patrem monstrare posset. Vide Servium ad Geor. IV. 126. Porro Hesychius hos eosdem formâ diversâ παρθενίας nuncupavit.

(42) Hinc usque ad finem narrationis hujus quaedam ex Trogo Iustinus paullo aliter describit, sed & plura insuper de Phalantho addit: *Qui*, inquit (Par-

the-

Helotibus communicato consilio, struxisse Spartanis insidias . . . Sed rei indicio ab Helotibus quibusdam facto . . . edixisse Spartanos, ut conjurati solum verterent . . . eisque porro persuasisse, ut aliquo in coloniam abirent ... Sic profectos Partheniás incidisse in Achaeos cum barbaris bellum gerentes; cumque se adjunxissent Achaeis, postremo Tarentum condidisse.

Huic historiae Pausanias lepidam fabellam ex veterum traditione (43) adjecit. Servius etiam quaedam ad Aen. III. vers. 551. habet, quae, ubi usus erit, haud segniter adscribemus. Nunc enim variae Tarentinorum fortunae filum ab origine prima exorsis retexendum videtur. Ex hactenus autem dictis perspicitur, ante quam Laconica colonia Tarentum deduceretur, duos urbis illius fuisse status. Nam ante Spartanos, Cretenses Tarentum obtinuere, si Antiocho tam vetusto scriptori, cujus locum modo ex Strabone descripsimus, fides est. Ante Cretenses vero eumdem locum barbari tenuerant ii, quibus & Τάραντος (*Tarenti*) nomen & fundatio prima debetur.

S E C T I O II.

De primo Tarenti exordio sub Noachica aut heroica tempora.

Ergo ab oppidi conditu incipiamus, quem Taranti heroi Strabo assignavit in fine narrationis Antiochi. Ceterum is heros Neptuni an Herculis filius fuerit, incertum. Neptuni filium vocat Servius ad Aen. III. 551. *Delatique* [Partheniae] *ad breve oppidum Calabriae, quod Taras Neptuni filius fabricaverat, id auxerunt.* Ante Servium Pausanias id prodiderat in Phocicis ajens: Τάραντα τὸν ἥρω Ποσειδῶνος φασὶ καὶ ἐπιχωρίας νύμφης παῖδα εἶναι . . . *Tarantem fuisse heroem tradunt, Neptuni ex nympha indigena filium: ab eo vero nomen & urbi & amni impositum; eodem quippe fluvius, quo urbs nomine, Taras* (44) *vocatur.* Accedit

theniae) *cum ad annos XXX. pervenissent, metu inopiae (nulli enim pater exsistebat, cujus in patrimonium successio speraretur) ducem Phalanthum assumunt filium Arati, qui* (Aratus) *auctor Spartanis fuerat juventutis ad generandam sobolem domum remittendae: ut sicuti dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suae haberent. Itaque nec salutatis matribus, e quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur: diuque & per varios casus jactati, tandem in Italiam* (veterem illam, quam in Παρεκβάσει I. pag. 56. descripsimus) *deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Phalanthus per seditionem in exsilium proturbatus, Brundusium se contulit, quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant. Hic moriens persuadet, „ Ut ossa sua postremasque re- „ liquias conterant, & tacite spargi in foro Tarentino- „ rum curent, hoc enim modo recuperare illos patriam „ suam posse, Apollinem Delphis cecinisse. „ Illi arbitrantes eum in ultionem sui, civium fata prodidisse, praeceptis paruere. Sed oraculi diversa sententia fuerat. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem hoc facto promiserat. Ita ducis exsulis consilio, & hostium ministerio possessio Tarentina Partheniis in aeternum fundata: ob cujus beneficii memoriam Phalantho divinos honores decrevere.*

(43) Pausanias in Phocicis. *Tarentum coloniam deduxere Lacedaemonii, duce Phalantho Spartano. Huic coloniam deducturo Delphis oraculum redditum est „ Cum „ sub aethra pluviam animadvertisset, tunc se agri & „ urbis compotem fore. „ Sed cum neque per se, quid illud responsum innueret, satis considerasset, neque omnino quemquam interpretum consuluisset; classe in Italiam applicuit. Ibi cum barbaros vicisset, neque tamen vel urbe ulla vel agro potiri posset; oraculi in mentem ei venit: ac plane sibi, quod fieri nullo modo posset, dei voce significatum suspicari coepit: quod scil. numquam eventurum esset, ut puro serenoque caelo* (αἴθραν *Graeci vocant*) *plueret. Hunc uxor animum despondentem . . . solabatur. Et ejus aliquando caput genibus sustentans, dum pediculos legit, lacrymae prae mariti amore ob ejus adversos casus & spem irritam, mulieri abortae. Atque effusius flens, viri caput perfundit. Tunc primum evolutae sunt oraculi ambages. Nam Aethra nomen uxori erat. Itaque nocte consecuta Tarentum urbem barbarorum maritimam, maximam & opulentissimam cepit.*

(44) Tarantis fluvii Stephanus meminit. ΤΑΡΑΣ, πόλις Ἰταλίας, καὶ ποταμὸς ὁμώνυμος. *TARAS, urbs Italiae cum cognomine fluvio.* Ejusdem *Tarantis* amnis meminit & Appianus in V. ἐμφυλίων. De ejus situ vide Cluverium p. 1234. v. 7.

poſtremo & Probi grammatici diſertus locus, quem infra invenies ſect. V.

At Herculis filium videtur voluiſſe Virgilius Aen. III. 551. canens:

Hinc ſinus Herculei, ſi vera eſt fama, Tarenti.

Nam cum navigatio a Marone deſcripta ſtatim ab Iliaca calamitate acciderit, non videtur eo ſpectaſſe poeta, quo commentatores volunt [quaſi ſcil. *Tarentum Herculeum* dixerit, quia Phalanthus octavus ab Hercule fuerit, & quia antiqui Laconum reges Heraclidae fuerunt] non eo inquam reſpexit, quia Partheniarum colonia multo recentior Troico caſu fuit. Quocirca videtur Maro Tarantem Herculis voluiſſe filium: quod ne Servius quidem diſſimulavit: *Quidam*, ait, *Tarentum, ante Satyrium dictum tradunt* [hoc quidem falſum, nam Satyrium a Tarento urbe infra diſtinguemus] *& ab HERCVLIS FILIO TARENTO poſt Tarentum dictum.*

Sed accuratius putanti mihi rationes videtur Virgilius non niſi κατὰ πρόληψιν (*per anticipationem*) qua ſcriptores paſſim ſolent ſuorum temporum vocabulis uti, Tarentum vocaſſe [*] *Herculeum*. At vero is Maronis verſiculus poſtea grammaticis fraudi fuit, ex eo occaſionem arripientibus comminiſcendi, Tarantem Herculis fuiſſe filium. Nec enim praeter commentatores quiſquam alius Tarenti conditorem Herculis filium dixit. Servius ipſe initio commentarii ad hunc verſum, & ad Georg. IV. verſ. 126. ἀναμφισβήτως [*ſine ulla haeſitatione*] Tarantem *Neptuni filium* fecit; ſicuti & Pauſanias & alii prodiderant.

Cave tamen hanc de Tarante heroe conditore narrationem inter fabulas amandaveris. Ejus quidem Strabo commeminit in fine prolixae narrationis, quam ex Antiocho [quantae antiquitatis ac fidei auctore!] deſcripſerat: cui famae ceteri omnes ſcriptores adſtipulantur. Nihil igitur, mihi crede, in eo eſt fabuloſum, modo Heroes iſtos urbium conditores pro Noachidis accipias, aut ſaltem pro Chananaeorum aevo Ioſuae extorrium ductoribus. Sane quidem, ſi ſapimus, ethnicorum *Taras* haud profecto alius quam *Tiras* Iapheti filius [vide Gen. X.] fuiſſe videbitur. Prioris vocalis diſcrimen non nauci faciendum eſt, cum in Orientis linguis vocales, quippe ad vocum ſubſtantiam haud pertinentes, ſint facillime permutabiles. Idem ergo Hebraeis *Tiras*, qui Graecis [45] Italienſibus *Taras*. Id vero quis ibit inficias, qui utriuſque genealogiam ſpectet? Taras enim non Herculis [nam haec opinio, ut ante dixi, reperta a grammaticis fuit, ut illius *Herculei Tarenti* apud Virgilium rationem afferrent] non ergo Herculis ſed Neptuni filius fuit, teſtificante id Pauſania, Servio pluribus locis, Probo, imo & Horatio, qui ſic uſurpavit: *Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti*. Nec enim videtur alia exſtitiſſe cauſa cur Tarentum Neptuno *ſacrum*, & ſub ejus tutela fuiſſe canat, quam quia a Tarante Neptuni filio conditum. Porro autem Neptunum fuiſſe αὐτότατον Iaphetum

Noae

(*) Non quia ſcilicet *Herculeum* ab origine prima fuiſset, ſed quod, ſcribente Poeta, jampridem fuiſset *Herculeum* i. e. Laconicum oppidum.

(45) Italienſes Graeci, praecipue Tarentini, Doricâ dialecto utebantur: quae vocali A ſummopere delectabatur. Notum eſt illud Theocriti, πλατειάσδοισαι ἅπαντα, de Siculis mulieribus, immodice abutentibus A vocali, dictum. Ibi ſcholiaſtes illud πλατειάσδοισαι exponit δωρίζουσαι, quia, inquit, οἱ Δωριεῖς πλατυστομοῦσι, τὸ A πλεονάζοντες: *Dores patulo ore loquuntur, dum vocali A ſupra modum utuntur.*

Noae filium, nemo hodie poſt ingenioſa Bocharti, & aliorum argumenta dubitat. Ergo Moſaicus *Tiras*, & Italienſium Graecorum *Taras*, & ejusdem fuere nominis, & eumdem habuere patrem.

Dicent, Moſaicum *Tiras* Thraciam frequentaſſe coloniis, non vero Italiam. Age, receptae id opinioni de Tiraſo Thraciae parente demus. Verum quid impedit, quo minus ex priſcis *Tiraſi* nepotibus aliquis ex Thracia in Calabriam caſu aliquo delatus, ibi oppido a ſe condito nomen a primo ſtipite ſui generis fecerit? Sexcenta ſunt generis hujus exempla. Medeam narrant in Ponto regnantem, ibi loca tranſnominaſſe omnia, ut paria faceret patriae quam reliquerat.

Accedit hoc etiam, quod ſexcenta in his locis ſunt orientalium vocum veſtigia. *Calabria*, ut alibi dicam, aeque ac *Brettia* a piceis arboribus ſic appellantur, vocabulis ex Oriente ductis. *Iapygia* cur a *fugiendo*, ita dicta fuerit, alibi ex orientali ſermone expediam. *Satyrion* [Tarento [46] vicina regio, ſive oppidum, ſive omnino locus Tarento proximus] ab Hebraico *Latendi* verbo nomen habuit, quia latebram Saturno praebuit, ſive forſitan iis qui *a facie Ioſuae* fugerunt: unde& Italia illa vetus, quae tantumdem ac vetus Oenotria patuit, appellabatur teſte Dionyſio *Saturnia*, nempe a *latendo*. *Galeſus* Tarento proximus amnis eodem orientali ſermone ad *migrationes* ſive Noachidarum ſive Chananaeorum refertur.

Hactenus prima aetas Tarenti fuit, qua a Noachidis ſive barbaris [ut Graeci appellant] incolebatur. Ac ne Cretenſes quidem, qui ante Trojanum bellum Tarentum incoluere, minus barbari procul dubio dicendi erunt: ac fallitur haud dubie Strabo (qui nempe ſolus horum Cretenſium Tarentinam coloniam certo ex Antiocho adumbravit) dum Cretenſes iſtos barbaris prioribus oppoſuit (*). Tamen nolo nunc de voculae uſurpatione dimicare.

SECTIO III.

De Cretenſium colonia Tarentum deducta.

HUjus coloniae notitiam unice debemus Antiocho, ex quo ea Strabo deſcripſit, quae hujus cap. ſectione I. in priore narratione

(46) Memoratur id in oraculi verſiculo, quem Strabo affert in Antiochi narratione: v. ſupra Sect. I.

Satyrion tibi do, pinguis pagumque Tarenti.

Id vero quidam apud Servium ad Aen. III. 551. idem ac Tarentum ſomniarunt. *Quidam Tarentum antea Satyrium dictum tradunt.* Atqui non ipſum Tarentum ſed prope Tarentum regio id nomen habuit. Stephanus: ΣΑΤΥΡΙΟΝ, *χώρα πλησίον Τάραντος· τὸ ἐθνικὸν Σατυρῖνος καὶ Σατύριος*. *SATYRIUM, regio prope Tarentum: gentile Satyrinus & Satyrius.* Porro cum vocalem Graecanicam Latini in V permutaſſent, hinc illud Maronis in II. Geor.

Saltûs & Saturi petito longinqua Tarenti.

SaturI enim (uno I longiore) pro *Saturii* poſuit: quod tritiſſimum eſt. Servius: *Saturi Tarenti: Aut fecundi: aut quod eſt juxta oppidum Saturum* (imo *Saturium*). *Tarentum enim & Saturium vicinae ſunt Calabriae civitates.* *Horatius* (locus eſt I. Satyrâ 6.) *me Satureiano vectari rura caballo.* Ad eumdem Virgilii locum Probus grammaticus ſic commentatur: *In finibus Tarentinorum eſt locus, quem Saturium vocant, unde etiam paludem Saturam, cujus etiam in VII. mentio eſt, cum ait Virgilius: Quà Saturae jacet atra palus. Saturi ergo Tarenti, a Saturio loco, vel a Satura palude dixit.* Mox idem a *Saturo loco* Tarentum a Virgilio *Saturum* dictum putat. His adde Cluverium. *Eſt hodieque locus* (verba ejus ſunt pag. 1237. v. 54.) *VIII. millibus paſſuum ab Tarento diſſitus, vulgari vocabulo Satûro.*

(*) Vbi ex Antiocho refert, Parthenias *a Barbaris itemque a Cretenſibus* Tarentinis exceptos fuiſse (locum vide ſupra ſect. I.) quaſi ſcilicet Cretenſes illi alii a barbaris Eteocretibus fuerint. Sed danda eſt viro maximo venia in re tam abſtruſae originis.

ne produximus. Et tamen quae mens Cluverio fuit, qui in Sicilia pag. 33. poſt recitatum Strabonis locum, graviter accuſat Geographum, quaſi qui auctore nullo, contraria Diodoro Siculo, contraria Herodoto ſcripſerit? Nec recte ibidem verſ. 30. *neſcio quos auctores ſecutum* Strabonem queritur; cum hic in ejus narrationis, quam ſect. I. protulimus, principio omnia ſe ex Antiocho Syracuſano (illo ſcilicet, qui Herodoti aetati ſuccrevit, paullo junior) deſcripſiſſe fateatur; ſicuti & ex Ephoro ſequentem narrationem. At enim (inquit v. 44.) *contraria ejus narratio Diodoro* & aliis fuit. Age videamus quid antiquis auctoribus Strabo contrarium attulerit.

Duas Cretenſium in Sicaniam [id enim tunc inſulae nomen] expeditiones apud antiquos reperio: unam ſub ipſius Minois Daedalum inſequentis ductu, alteram poſt Minoem a Cocalo nefarie extinctum multo maximam, quippe ex omnibus Cretae populis ad ſcelus ulciſcendum inflammatis conflatam. Haſce duas expeditiones, utpote ab eisdem inſulanis eâdem de cauſa & ſub idem ferme tempus ſuſceptas, in unam (quod ſcriptores omnes compendio ſtudentes aſſolent) Antiochus [47] apud Strabonem commiſcuit, itemque Diodorus [48] Siculus. At amans λεπτολογίας Herodotus unam ab altera accurate diſcrevit: cujus proinde locum huc adſcripſiſſe non poenitebit. Is Muſa VII. cap. 170. hanc totam de Minois nece & Cretenſium erroribus hiſtoriam ex occaſione tractans, haec longe alterius narrationis filo interponit. *Siquidem fertur Minoem, cum Daedalum inveſtigans, in Sicaniam, quae nunc Sicilia dicitur* [49] *perveniſſet, violenta morte occubuiſſe: interjecto poſtmodum tempore Cretenſes univerſos, exceptis Polichnitis & Praeſiis, divinitus impulſos, cum ingenti claſſe in Sicaniam trajeciſſe, & quinquennio obſediſſe Camicum, quam aetate mea Agrigentini incolunt: ad extremum cum neque illam expugnare poſſent, neque permanere; fame compulſos relicta urbe abiiſſe. Porro dum circa Iapygiam curſum tenerent, ingentem eos tempeſtatem adortam in terram*

ejeciſſe,

(47) Antiochi locum ex Strabone a me Sect. I. productum, nunc iterabimus, ne lector alio ſe rejici inique ferat. *Eo igitur* (Tarentum ſcilicet vetus) *profecti cum Phalantho Partheniae, a BARBARIS* (h. e. Noachidis primitivis incolis) *itemque a CRETENSIBVS, qui loca iſta occupaverant* (tunc ſcil. cum poſt Hyriam conditam, *alias urbes* inſuper Iapygiae occuparunt teſte Herodoto, inter quas utique Tarentum) *recepti fuerunt. Hi* (Cretenſes) *fuiſſe illi feruntur, qui cum Minoe* (aut paullo poſtea, necis Minoiae ulciſcendae cauſa) *in Siciliam navigaverant: qui poſtmodum ubi Minos Camici apud Cocalum vita functus eſſet, e Sicilia ſolventes, eo* (in Iapygiam) *adacti ſunt tempeſtatibus: quorum aliqui Hadria terreſtri itinere* (quod eorum claſſem procella quaſſaverat) *peragrato, in Macedoniam proceſſerunt . . . Iapyges autem dictos tradunt omnes, qui haec loca ad Dauniam uſque incolebant, ab Iapyge vocatos, quem ferunt a Daedalo ex Creſſa muliere ſuſceptum, Cretenſium fuiſſe ductorem*. Haec ultima de Iapyge ridet Cluverius: nos in Antiochi auctoritate conquieſcere malumus, quam tam gravi & antiquo ſcriptori dicam ſcribere.

(48) Diodori verba lib. IV. non ab initio totius narrationis repetam, ſed a cap. 79. nim. a Minoiae claſſis in Siciliam appulſu. *Expoſitis* (Minos) *copiis, nuntiis ad Cocalum miſſis, Daedalum ad ſupplicium expoſcit. Ibi Cocalus Minoi ad colloquium vocato omnia ſe facturum pollicitus, hoſpitalibus eum demulcet officiis: quem lavantem, Cocalus nimium diu in thermis detentum, caloris aeſtu ſuffocavit: redditoque Cretenſibus cadavere, hanc morti ejus praetexuit cauſam, quod ex lubrico in fervidas aquas lapſu mortem oppetiiſſet*. Poſt non nulla. *Cretenſes autem a Minoe traducti in Siciliam, poſt ejus mortem, rege deſtituti tumultuabantur. Cumque naves a Sicanis Cocalo ſubditis incenſae fuiſſent, deſperato in patriam reditu, habitare in Sicilia decreverunt. Pars ergo urbem condunt a regis ſui nomine Minoam vocatam: pars mediterraneis peragratis, nacti munitum locum, oppidum, a fonte ibi ſcaturiente Engyum appellatum, aedificarunt. Poſtea vero ſub Troiae excidium, Merionem Cretenſem in Siciliam cum popularibus ejectum, quod gentiles eſſent, in civitatis communionem ſuſceperunt. Interim ex urbe munita eruptionem faciendo, & finitimos ſubigendo, non mediocrem regionis tractum ſibi compararunt.*

(49) Et quidem δύναμιν ἀξιόλογον (*claſſem inſtructiſſimam*) ad id Minoem comparaſſe, & poſt appulſum *copias expoſuiſſe*, Diodorus IV. 79. narravit. Id vero Herodotus tacuit, neminem ratus ſuſpicaturum potuiſſe regem ad expeditionem ſine copiis proficiſci.

ejeciſſe: cum vero quaſſatis navibus, nullus in Cretam receptus oſtenderetur, illic urbem Hyriam condidiſſe, quam inſidentes, mutato nomine, pro Cretenſibus Iapyges Meſſapios, proque inſulanis, continentis incolas evaſiſſe: ac porro poſt urbem Hyriam alias praeterea tenuiſſe. Quas diu poſt Tarentini evertentes, in offenſionem belli maximam inciderunt. Mitto cetera, inter quae illud illuſtre cap. 171. inſeritur: τρίτη δὲ γενεῇ μετὰ Μίνω τελευτήσαντα, γενέσθαι τὰ Τρωϊκά, *Tertia ab exitu Minois aetate bellum Trojanum incidiſſe*. Quae extrema verba libuit adtexere, ut tempus Tarentinae Cretenſium coloniae intelligas. Nempe ſi Cretenſes illos priores Minois commilitones incoluiſſe Tarentum ſtatuas; tertia id ferme aetate h. e. annis trecentis ante Troica tempora contigiſſe neceſſe eſt: ſin poſteriores; ne ſic quidem Cretenſium iſta colonia multo recentior tertiâ ante Iliacum excidium aetate fuerit.

Verum mihi non eſt dubium quin ad poſteriores potius Cretenſes deductio Tarentina pertineat, ſive, ſi mavis, ad eosd. poſteriores cum prioribus junctos. Omnia certe quae de poſteriore expeditione narrat Herodotus, in illos Cretenſes Tarentinos ab Antiocho memoratos congruunt. I. Cretenſium in Iapygiam appulſus Herodoteus cum Antiocheo conſentit. II. Illud Herodoti συνταραχθέντων τῶν πλοίων (*quaſſatis navibus*) pulchre cum eo convenit, quod eos Antiochus terreſtri itinere oram Hadriatici ſinus circumiviſſe & in Macedoniam uſque perrexiſſe refert. III. Accedit illud ejusdem Herodoti, ἀπὸ δὲ Υρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκῆσαι (*poſt urbem Hyriam alias praeterea tenuiſſe* Cretenſes): harum ſiquidem *aliarum urbium*, quas obtinuere, complexu Tarentum etiam fuiſſe contentum, Antiochi narratio ſuadet. IV. Nec tantum Antiochi, ſed & Herodoti locus fateri id cogit. Nam cum in hoc Cretenſium facinus cauſam Tarentinorum veterum adverſus Cretenſes belli Auctor Muſarum conferat; id aperte declarat non alia de cauſa bellum tantum [quod fuiſſe cruentiſſimum [50] idem in ſequentibus queritur] exarſiſſe, quam quia Cretenſibus proturbare e Tarentinis ſedibus barbaros, i. e. Noachidas veteres poſſeſſores, nitentibus, Tarentini Rheginis in belli ſocietatem tractis diu multumque reſtiterint. Ad ultimum tamen ſic inter utroſque conveniſſe, ut Tarentum aequo jure a barbaris ſimul & Cretenſibus junctim incoleretur, Antiochi apud Strabonem verba illa ſuadent [v. Adnot. 47.] ubi Lacones Parthenias Tarentum appulſos a barbaris aeque atque a Cretenſibus benigne exceptos ſignificatur. Nam illi *barbari* haud alii ſunt quam primi Tarenti conditores; qui tam diuturno cum Cretenſibus aggreſſoribus bello attriti, eos tandem in urbis ſocietatem adſciverunt. Atque haec altera eſt colonia, quam Cretenſem vocabimus: quae a tertiâ ante Trojanum bellum aetate incipiens ad Olympiadem uſque XXI. perducitur: qua Laconum Partheniae in eamdem ſocietatem admiſſi fuerunt: de quo jam pauciſſima addemus.

SE-

(50) Eo ſpectant illa, quae ibidem ſubjicit Herodotus eam ſcil. fuiſſe maximam omnium, quae innotuerit, caedem, tum Rheginorum tum in primis Tarentinorum. Nam, ut addit, Tarentinorum amiſſorum numerus iniri non potuit.

S E C T I O IV.

De Partheniarum Tarentina colonia.

PArtheniarum migratio cur in XXI. Olympiadis annum primum sit conferenda, Petavius Rat. temp. lib. II. cap. 12. demonstravit. Hanc Partheniarum coloniam Graecismum, tum primum intulisse Tarento, cum adhuc Tarentini barbari essent, certissimum (51) habeo

beo

(51) *De eo quod Tarentini usque ad Partheniarum adventum barbari fuerint, utpote partim indigenae, partim Eteocretes. Quod Eteocretes non sint aliud quam Veri Cretenses h. e. primi Cretae habitatores barbari. Quando & qua occasione id nomen inceperit, ex collatis inter se Strabone & Herodoto (quibus & lux affunditur) opportune aperitur. Homeri locus cum Herodoto comparatur.*

Ajo Tarentinos usque ad Olympiadem XXI. h. e. usque ad Partheniarum adventum fuisse barbaros i. e. lingua & moribus a Graecis alienos. Id quidem de primitivis illis Tarentinis, quos ex Iapheto per *Tiras* duxisse genus ostendi, non est dubium. At etiam Cretenses illi, qui tertia ante Trojae excidium aetate cum conditoribus Iaphetidis Tarentum incoluerunt, nihilominus barbari fuerunt: id quod ita demonstratur.

Κρῆτας (*Cretenses*) primitivos a *Cerethaeis* (hi genus Philistinorum fuere in S. Scriptura celebre, e regione insulae Cretae in ora Palaestinae habitantes) tum nomen tum & ortum traxisse, non est dubium. Vide Bochartum in Chanaan lib. 1. c. 15. Ergo usque ad Minois aetatem Cretam Philistini sive Palaestini incoluerunt. At postquam illa insulanorum omnium expeditio ad Minois necem ulciscendam facta fuit (tertia ante Trojam captam aetate id accidit) ex primis illis insulae indigenis non alios quam *Polichnitas* & *Praesios* domi remansisse, Herodotus VII. 170. docuit. Itaque in exhaustam habitatoribus insulam tum primum Hellenas sive Graecos immigrasse, idem vetustissimus auctor ex Praesiorum, qui in insula remanserant, relatu tradit ibidem cap. 171. his verbis: Ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας. *In Cretam igitur desolatam tum homines alios, tum maxime Hellenas fuisse deductos, Praesii testantur.* Ergo non nisi post exhaustam ex Sicula expeditione insulam, Cretae incolae coeperunt ex Palaestinis Graeci fieri ac vocari. Quare cum Cretenses Tarentini ex eorum numero fuerint, qui diutule ante Graecorum in insulam adventum Siculam expeditionem susceperant; eos necesse est tum sermone tum moribus fuisse barbaros, h. e. ut interpretor, non tam similes Cretensibus illis, qui postea per omnia Graeci fuerunt, quam *Eteocretas*: de quibus jam pauca injiciam.

Meminit Ἐτεοκρήτων Homerus Od. T. v. 176. cujus hexametros in fine Adnot. hujus adscribam. Ibi Eustathius, postquam fuerat id nomen interpretatus ἀληθεῖς Κρῆτας (*veros Cretenses*) sive αὐτόχθονας, *indigenas*, & γνησίους τῆς χώρας i. e. *regionis ingenuos* atque germanos; scite addit: λεχθέντες ἐτεόκρητες, ὡς πρὸς τοὺς ἐπήλυδας: *Veros-Cretenses fuisse dictos comparate ad externos advenas*. Hoc jam antea Diodorus docuerat lib. V. *Qui Cretam*, ait, *incolunt, vetustissimos apud se exstitisse ajunt eos, qui Eteocretes vocantur, quasi indigenas*. At qua occasione aut tempore vox *Eteocretum* ceperit, viam ad investigandum Strabo unus attendentibus aperit lib. X. p. 475. ex Staphylo sic adnotans: Τὸ δὲ νότιον Ἐτεόκρητας (κατέχειν) ὧν εἶναι πολίχνιον Πράσον, ὅπου τὸ τοῦ Δικταίου Διὸς ἱερόν. Qui locus multiplici malo laborans, mihi ante emaculandus est, quam Latine vertatur. Vitium autem duabus illis voculis haeret, πολίχνιον Πράσον, quas *Vrbeculam Prasum* vulgo interpretantur. Nec enim prius nomen appellativum, sed proprium est urbis illius, a qua sunt illi *Polichnitae*, quos Herodotus VII. c. 170. cum *Praesiis* junxit. Eadem, ut puto, Stephano Πολίχνη dicitur, quia rectum utroque modo terminabatur. Post Πολίχνιον autem (majuscula primore littera insigniendum) addenda est copula καί: quam inscite librarii obelo jugularunt, rati πολίχνιον appellativum esse. Postremo quia in Strabone solo Πράσος A simplici legitur; is ex Herodoto, Athenaeo, Stephano corrigendus est, ut cum diphthongo scribatur. Lege igitur Πολίχνιον καὶ Πραῖσον. Tum facile erit interpretari *Austrinam insulae plagam ab Eteocretibus teneri: quorum est Polichnium & Praesus*. Mox idem Geographus addit, & *Eteocretes* & *Cydones* (amborum Homerus meminit) *fuisse* αὐτόχθονας *indigenas, at reliquos advenas e Thessalia*. Porro si hanc e Strabone haustam notitiam (nim. in urbibus duabus Polichnio, & Praeso *Eteocretum* genus superfuisse) cum Herodoto lib. VII. cap. 170. jungas; horum appellationis tum notionem, tum occasionem tempusque tenebis. Nim. eo loco scriptor vetustissimus docuit, ab illa Cretensium universorum ad vindicandam Minois necem expeditione Polichnitas Praesiosque solos abfuisse, domi relictos. Hoc tertia ante Ilium captum aetate accidit. At post idem tempus *Hellenas* (ex Thessalia, uti ex Androne docet Strabo) ad frequentandam insulam tum primum immigrasse docuit Herodotus idem cap. 171. Graeci autem postquam insulam tenuere totam, soli Praesii & Polichnitae ex antiquioribus *Cretibus* supererant: quos ea de causa fuisse dictos ἐτεόκρητας manifestum est, *comparate* scilicet (quod Eustathius adnotat, ante a Strabone adumbratum) *ad Graecos* (ἐπήλυδας) *advenas*: qui non germani Cretenses erant.

Haec eo dixi, ut appareat Cretenses Tarentinos fuisse ex Eteocretum genere, eorum scilicet, qui ad Cerethaeos illos in divina Scriptura memoratos originem suam referebant: proinde haud minus fuisse barbaros, h. e. a Graecitate alienos, quam primitivos Tarentinos, qui a *Tiras* (qui Graecis *Taras*) filio Iapheti (qui profanis *Neptunus*) ortum traxerant. Atque ea causa fuit cur Strabone excepto (qui Graecos Parthenias a *barbaris*, itemque a *Cretensibus* benigne exceptos scripsit) ceteri in eadem narratione unice *barbaros* memorant. Quid mirum, cum tam primitivi illi Tarenti conditores, quam Cretenses novi coloni, perinde utrique barbari fuerint?

Postremo Cretenses qui Tarenti consederunt, ejusdem στόλου (*classis*) pars erant, ac ii qui per *Iapygiam* sparsim habitarunt, ut Herodotus ibidem diserte tradit, addens eos pro *Cretensibus* fuisse postea *Iapyges* appellatos: ex quo *Iapygum* origo panditur.

Iapy-

beo. Eamdem Laconica inſtituta diu fuiſſe [52] ſecutam, non eſt dubitandum: quo factum ut ab eo tempore urbs & amplitudine & imperio mirifice creverit, in primis Archytae ſtudio: de quibus vide Strabonem lib. VI. in Tarento. Et adhuc quidem floreſcebat Olympiade LXXXVI. qua (ut cap. I. diximus) in conditam ad Acirim amnem Heracleam ab eisdem colonia celeberrima tranſcripta fuit. Poſtremo Archytae Pythagorei temporibus h. e. circiter centeſimam Olympiadem urbs eadem ad miraculum viguit, quamdiu certe ϛρατηγῦντι (53) philoſopho *civitas* obtemperavit.

Tamen ſubſecutis temporibus ita diffluere luxu coepit, ut ad bella gerenda exteros duces adſciſcere ſint coacti, quorum tamen imperia detrectantes, eosdem infenſos ſibi fecerint. De his vide [54] Strabonem & alios. Itaque in pejus quotidie ruens, tandem circa

N Han-

Iapyges orientali dialecto *profugos* ſignificare, alibi a me docebitur. Ergo Cretenſes tum Tarentini tum ceterae *Iapygiae*, ejusdem prorſus generis erant. Cum igitur Iapygas cuncta antiquitas pro barbaris habuerit; idem prorſus & de Cretenſibus Tarentinis omnino cenſendum erit.

Ad ultimum Homericos de Creta verſus, quos initio promiſi me rejecturum ad calcem Adnot. hujus, non invitus adſcribam ex Od. T. v. 175.

Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
Δωριέες τε Τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί.
Lingua aliis alia eſt permixte: ſunt & Achaei,
Magnanimique Eteocretes, ſunt atque Cydones,
Doriceſque Trichaices, clarique Pelaſgi.

Ex his Eteocretes tantum & Cydones fuiſſe αὐτόχθονας (*indigenas*) Strabo ibidem ex antiquis docuit. Quod ita intelligendum eſt, ut Eteocretes vere indigenae fuerint, h. e. incolae primi: at Cydones incolae ſecundi poſt inſulam exhauſtam advenerint, qui ob antiquitatem ipſi quoque αὐτόχθονες audierunt. Haec ita eſſe, ſuadet Herodotus lib. VII. cap. 171. ubi Cretenſes illos qui ad Trojanam expeditionem profecti fuerant, poſtea fame peſtilentiaque correptos narrat: *quo circa iterum deſolatam fuiſſe Cretam*, ſubdit, *eamque* (Τρίτυς νῦν νέμεσθαι Κρῆτας) *a tertiis nunc* (h. e. aevo Herodoti) *Cretenſibus habitari*. Eteocretes ergo primi erant, Cydones ſecundi, tertii Achaei, Dores & Pelaſgi: quorum Homerus in ſupraſcriptis verſibus ſimul omnium meminit.

(52) Partheniarum Laconiſmus ex Heracleenſium (qui Tarentinorum coloni fuerunt) Laconiſmo, cujus veſtigia plurima in Tabulis infra explicandis deprehendemus, aperte conſtabit. Inter cetera *Ephororum* crebra in iis tabulis mentio aperte docet, ad Heracleam Ephororum magiſtratum non niſi a Spartanorum republica per Tarentinos Heracleae conditores jam ab initio fuiſſe tranſmiſſum. Adhaec ab Herodoto Muſâ III. c. 136. memoratur quidam Ἀριϛοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεύς, *Ariſtophilides Rex Tarentinorum*: quod cave ſic accipias, quaſi talis iſte Rex fuerit, quales in regnis habentur illi, quorum arbitratu cuncta domi militiaeque temperantur: verum rex erat cujuſmodi Spartani reges fuerunt, quorum auctoritas ſenatûs & Ephororum poteſtate coercebatur. Huc accedit quod Tarentini Dorica dialecto juxta cum Laconibus utebantur. Exſtat Archytae Tarentini ad Platonem epiſtola Dorice ſcripta, exſtant & alia ejusdem Dorica opuſcula, aut operum fruſta in Stobaeo & aliis. Eodem ſpectat, quod videntur Partheniae locis finitimis ita immutaſſe nomina, ut eadem plane eſsent ac quae in patria reliquerant. Nam qui *Galaeſum* amnem *Eurotam* tranſnominaſſent (quod teſtatur Polybius) idem eos & in aliis nominibus immutandis feciſſe neceſſe eſt; imo & re ipſa id in aliis molitos, idem Polybius affirmat lib. VIII. his verbis . . . παρὰ τὸν ποταμὸν, παρὰ μέν τισι Γαλαῖσον, παρὰ δὲ τοῖς πλείϛοις προσαγορευόμενον Εὐρώταν, ὃς ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἀπὸ τῦ παρὰ Λακεδαίμονα ῥέοντος Εὐρώτα. Πολλὰ δὲ τοιαῦτα κατὰ τὴν χώραν, καὶ κατὰ τὴν πόλιν ὑπάρχει τοῖς Ταραντίνοις, διὰ τὸ καὶ τὴν ἀποικίαν καὶ τὴν συγγένειαν ὁμολογυμένην αὐτοῖς εἶναι πρὸς Λακεδαιμονίυς . . . *Ad flumen, quod quidam Galaeſum, plurima vero pars Eurotam appellant, ab Eurota illo, qui Lacedaemona urbem alluit, ſic nuncupatum. Ac ſunt talia multa tum in agro tum in urbe Tarentinorum* (ſic immutata nomina) *propterea quod hos & Spartanorum fuiſſe coloniam, & cum eisdem cognatione junctos, nemo hominum dubitat.*

(53) Strabo lib. VI. in Tarento: *Amplexi ſunt* (Tarentini) *Pythagoricam diſciplinam, prae reliquis Archytas, qui urbi illi longo tempore praefuit*. De eodem Laertius: *Septies civibus* (ἐϛρατήγησε) *praefuit, cum ceteri plus anno imperare lege prohiberentur*. At Aelianus Var. hiſt. VII. 14. ſexies praefuiſſe ſcribit. Ex Syneſio pulcherrimum attuli Diatr. I. locum. Suidas multo plus ait, eum non tantum a ſuis ſed & a communi Graecorum Italiotarum electum ſuiſse αὐτοκράτορα *Imperatorem*. Τῦ κοινῦ δὲ (inquit) τῶν Ἰταλιωτῶν προέϛη, ϛρατηγὸς αἱρεθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον Ἑλλήνων. Quem Suidas vocavit ϛρατηγὸν αὐτοκράτορα (quaſi ſummum ſine provocatione magiſtratum dicas, cujuſmodi Romae dictator erat) hunc eumdem philoſophum auctor ἐρωτικῦ, qui Demoſtheni tribuitur, ait κύριον αὐτῆς (Ταραντίνων πόλεως) καταϛάντα. Conſtitutum Κύριον dixit: quod item αὐτάρκειαν in ſummo magiſtratu deſignat.

Quando autem huc ſermone delapſi ſumus, proderit ex Plutarcho de educ. lib. pag. 10. haec afferre: *Ille* (Archytas) *cum a bello, in quo exercitum duxerat, reverſus* (γῆν καταλαβὼν κεχερσωμένην) *agrum offendiſſet incultum atque deſertum, arceſſito procuratore* (Ὤιμωξας ἂν, ἔφησεν, εἰ μὴ λίαν ὠργιζόμην) *vapulares*, inquit, *niſi ira me effuſior occupaſſet*. Cui ſimile illud Platonis ad Speuſippum ſubjicit: *Hunc tu* (ſervum) *verbera, ego enim ſum valde commotus*.

(54) Strabo in Tarento illuſtre infenſi erga Alexandrum Moloſſum (quem ipſi Tarentini arceſſiverant) animi ſpecimen affert, quod cauſa omnis rei ab Alexandro male geſtae ad ipſorum Tarentinorum iniquitatem conferebatur. Καὶ δὴ ἡ συμβᾶσα αὐτῷ κακοπραγία, διὰ τὴν ἐκείνων ἀγνωμοσύνην ἀπαντῆσαι λέγεται.

Hannibalica tempora ἀυτονομίαν amiſit: quod maxime anno V. C. DXLIV. factum eſt, quo a Fabio Maximo capta fuit.

Porro quid ab eo tempore uſque ad coloniam a Romanis acceptam Tarento evenerit, ex monumentorum inopia ignorare cogimur. Hoc tantum affirmare univerſe poſſum, quae res putabatur exitio Tarentinis futura (nempe quod in Populi Romani poteſtatem venerint) hanc eis ſaluti fuiſſe, propterea quod ſcriptâ tandem Tarentum Romanorum coloniâ, ab eo tempore ſumma tranquillitate frui coeperint, uti Strabo monet: cujus locum ſeq. Sectione excutiemus.

SECTIO V.

De duabus ultimis Tarentinae urbis converſionibus, per quas primum Romana colonia, deinde Municipium evaſit.

QUarta Tarentinorum periodus ab eo tempore incipit quo Romana illuc colonia deducta fuit. Meminit ejus coloniae Strabo, haud tamen adſcripto tempore. Qui de illius exitio praefatus his verbis (Περί τε τὰ Αννίβεια καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃρέθησαν: *Circa vero Hannibalica tempora etiam libertate ſpoliati fuerunt*) de colonia ſic ſubjicit: Ὕςερον δὲ ἀποικίαν Ρωμαίων δεξάμενοι, καθ' ἡσυχίαν ζῶσι, καὶ βέλτιον ἢ πρότερον. *Poſtremo Romanorum coloniâ in ſuam urbem recepta, quiete atque commodius quam olim, vivunt*. Diceres Geographum, verbo praeſenti uſum [ζῶσι, inquit] ſignificare voluiſſe, ſuo tempore adhuc jure coloniae uſos fuiſſe Tarentinos. At equidem cur malim eos aevo Strabonis jura municipii honori coloniae antetuliſſe, poſt paullo dicam.

Nunc enim annum deductae coloniae praeſtabit ex Paterculo, cui unice accepto eſt referendus, adnotaſſe. Vellejus lib. 1. cap. 15. *Caſſio autem Longino & Sextio Calvino . . . conſulibus Fabrateria deducta eſt . . . . & poſt annum Scylacium, Minervium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque*. Contigit hoc anno V. C. DCXXX.

Nunc venio ad tempus illud, quo Tarentum ex colonia municipium Romanorum evaſit. Quando id potuerit accidere, prius dicam, deinde (ὕςερον πρότερον) id re vera accidiſſe. Poſt bellum Italicum id contigiſſe ſuſpicor. Et eo quidem bello Tarentinos non Italicorum, ſed potius Romanorum (cum & ipſi jam cives Romani eſſent) foviſſe partes, non eſt dubitandum. At finito bello, ac civitate Romana cum populis Italicis communicatâ, tunc maxime Tarentinos crediderim coloniae dulcedini qualemcumque municipii ἀυτονομίαν praetuliſſe, ne qua parte ſcilicet ipſi populis Italicis inferiores viderentur. Nam tunc temporis maxima finitimorum pars communi municipiorum conditione utebatur. Etiam Heracleam noſtram fuiſſe municipium Neapoli ſimile, dicam infra cap. ultimo.

At re ipſa Strabonis aevo Tarentum jure municipii fuiſſe cenſitum, Strabo ipſe ſtatim ab initio lib. VI. ſignificavit, ubi expoſtulat, in Graecis olim Italiae civitatibus ſuo tempore Graecitatem deletam,

letam, atque omnia jam ἐκβεβαρβαρῶσθαι [*evaſiſſe barbarica*] *Tarento*, *Rhegio*, ac *Neapoli* exceptis. Hic jam quaero, de lingua ne Grajâ abolita conqueritur, an de inſtitutis? Non de ſermone tantum dolet; hujus enim exſtabant adhuc in oppidis illis veſtigia; nam & *Canuſini* adhuc Horatio *bilingues* dicebantur, & maximo poſt intervallo (ut cetera taceam) Clemens Alex. Graecos profeſſores in Magna Graecia audivit, ut in Diatr. I. dictum. Ergo tum de lingua, tum maxime de inſtitutis a Graecitate alienis Strabo queritur. Tarentinos autem, Rheginos, Neapolitanoſque ideo excipit, quod jure municipii gaudentes, non tantum ſermonem vulgo Graecum, ſed & legibus & moribus Graecis viverent, & imaginem Graecae reipublicae adhuc ſervarent. Adhaec Cicero XIII. famil. 30. Neapolim [cui Strabo Tarentum comparat] aperte *Municipium* vocat: cujus locum cap. ult. proferam. Confer cum his, quae in Diſſert. *de Cathedrali Neap. unica* Parte 2. ubi de Graecitate Neapolitana copioſe diſſeruimus: quae magnam partem & Tarento conveniunt.

Accedit & Probi grammatici locus ad illud Virgilii, *Saturi Tarenti* (de quo ſupra) qui talis eſt: *Dicitur autem, Tarantem Neptuni filium, Lacedaemoniâ civitate, ex Saturia Minois Cretenſium regis filiâ procreaſſe filium. Hunc projectum naufragio facto, delphinus in Italiam* (illam veterem ac primitivam) *evexiſſe dicitur. Cujus hodieque teſtimonium manet: nam in MVNICIPIO TARENTINORVM* (vides hîc Tarentum diſerte *Municipium* dici: quod in antiquioribus libris grammaticus certe repererat) *in Municipio*, inquit, *Tarentinorum hominis effigies in delphino ſedentis eſt*. Vltima haec verba ad illuſtrandos Tarentinorum nummos valent, in quibus *Tarantis* ille filius (niſi ſit Taras ipſe) Delphino vehitur. Eadem Pompeius Sabinus ex Probo totidem fere verbis exſcripſit.

C A P V T V.

De METAPONTO, ejuſque origine & etymologia, variaque fortuna.

METaponto nomen, ubi primum a barbaris h. e. ab Orientalibus advenis habitari coepit, Μέταβον [*Metabum*] fuit, teſte Antiocho apud Strabonem his verbis: Δοκεῖ δ' Ἀντίοχος τὴν πόλιν Μεταπόντιον εἰρῆσθαι πρότερον Μέταβον, παρονομασθῆναι δ' ὕϛερον. *Antiochus exiſtimat urbem Metapontum, primitus Metabum fuiſſe dictam, idque nomen in Metapontum poſtea fuiſſe detortum*. Euſtathius quidem ad Dionyſium, *Metabum* Herois conditoris fuiſſe nomen prodidit. κληθῆναι δὲ, inquit, ὕτω λέγεται ἀπὸ Μεταπόντȣ ὑϛ Σισύφȣ, ὃν οἱ βάρβαροι Μέταβον ἔλεγον. *Sic appellata dicitur a Metaponto Siſyphi filio, quem barbari vocabant Metabum*. Laudo quidem quod *Metabum* pro voce barbara agnoſcat: at id heroi conditori fuiſſe nomen, non eſt neceſſe, cum id ſit potius *ſedis*, ſive *habitaculi*

vocabulum. Vſitatum enim fuit Noachicis Phoeniciiſque temporibus generalia nomina coloniis ab ipſis conditoribus quaeri. Hinc *Carthaginis*, *Cortonaeque* nomina *Civitatem* univerſe ſignificant. Nec ejus rei exempla cumulabo, quae ſunt ὅσα κόνις. Ergo uti inceperam, *Metabum* eſt ipſiſſimum מותב *Motab* Chaldaicum (ex quo antiqui mutata vocali fecere *Metab*. O enim quam creberrime in E tranſmutari, Voſſius in de Litterar. permut. demonſtrat) aut, ſi forte mavis, eſt ipſiſſimum מתיבא *Metiba*: quorum utrumque apud Chaldaeos *Sedium* ad habitandum, ſive oppidi nomen eſt. Syri pro ſua dialecto paullo aliter, ſed ſignificatu eodem id nomen efferunt. At poſtquam Graeci ibi habitare coeperunt, curam nullam ſibi priorem duxerunt, quam ut id nomen ita flecterent ac temperarent, ut Graecam originem prae ſe ferret. Idque ſibi Antiochus voluit, ubi παρονομασθῆναι poſtea *Metabum* dixit, ita ut *Metapontum* evaderet. Quo loco quid παρονομάζω ſit, obſcurum non eſt ſcientibus, quid ſit *Paronomaſia*. Certe παρονομάζειν hoc loco tantumdem eſt, quod nomen leviter aliorſum deflectere: quod Graeci plerumque in barbaris fecere nominibus, ut Graeci juris evaderent. Ergo *Metabum* ab Orientalibus colonis conditum fuit, & quidem diutiſſime ante cladem Iliacam.

At poſt Troica tempora Pyliorum colonia huc deducta narratur. Strabo: Πυλίων δὲ λέγεται κτίσμα τῶν ἐξ Ἰλίȣ πλευσάντων μετὰ Νέςορος . . . *Opus Pyliorum fuiſſe dicitur, huc ab Ilio cum Neſtore tranſnavigantium: quos tanto ſucceſſu terram coluiſſe ferunt, ut auream meſſem Delphis dedicaverint. A Pyliis urbem fuiſſe conditam, ex Neleidum exſequiis colligunt.*

Poſtremo ubi Metapontum a Samnitibus deletum fuiſſet, iterum ab Achaeis habitatum fuit. Quae quemadmodum geſta ſint, praeſtabit ex Antiocho apud Strabonem cognoſcere: qui iis, quae proxime adſcripſi, haec ſtatim ſubnectit. Ηφανίσθη δ᾽ ὑπὸ Σαυνιτῶν· Ἀντίοχος δέ φησιν, ἐκλειφθέντα τὸν τόπον, ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινας (μεταπεμφθέντας (55) ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρι Ἀχαιῶν) μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνȣς τῶν Ἀχαιῶν, τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς, ἵνα μὴ Ταραντῖνοι γειτνιῶντες ἐπιπηδήσαιεν τῷ τόπῳ· Δυοῖν δ᾽ ȣσῶν τῶν πόλεων, τῶν Μεταποντίων (καὶ (56) τῶν Σιριτῶν) ἐγγυτέρω τȣ Τάραντος, πεισθῆναι τȣς ἀφιγμένȣς ὑπὸ Συβαριτῶν, τὸ Μεταπόντιον κατασχεῖν . . . . *A Samnitibus poſtea urbs deleta fuit. Antiochus vero narrat, locum illum tunc incolis deſtitutum Achaeos occupaſſe quoſdam (ab Achaeis Sybaritis arceſſitos) evocatos vero fuiſſe ob Achaeorum, qui ex Laconica pulſi fuerant, in Tarentinos inimicitiam; ne ſcilicet hi, utpote vicini, in locum illum inſilirent. Cum vero urbes duae eſſent, Metapontiorum una (Siritarum altera) Tarento viciniores, a Sybaritis perſuaſum fuiſſe iis, quos evocatos diximus, uti Metapontum occupare mallent. Quo ſi potirentur, Siritidem quoque eſſent habituri: contra vero ſi in Siritin ſe verterent, fore ut Tarentini, a latere imminentes, Metaponto potirentur. Succeſſu vero temporis* (eosdem Sy-

(55) Haec quae interpoſui, ex MSS. eruta, in margine ultimae editionis reperiuntur: quae Strabonis eſſe non dubito. Nam ſine his praeviis, quo pacto poſtea τȣς ἀφιγμένȣς ὑπὸ Συβαριτῶν memoraſſet?

(56) Hoc vero neceſſitate ſententiae adactus addendum duxi. Aut, ſi vero nihil ſit addendum; tum ſtatuendum erit, nomine τῶν Μεταποντίων tam *Metapontum* ipſum, quam etiam *Sirin*, aevo Antiochi ex aequo veniſſe: de quo cap. VII. in fine ſect. I. uberius diſputabimus.

Sybaritas) *bellum cum Tarentinis, supraque adjacentibus Oenotris gerentes, accepta agri parte, quae tunc fuit Italiae & Iapygiae terminus, pacem composuisse*. Vtinam gravissimi Syracusani scriptoris σύγγραμμα περὶ Ἰταλίας [*Commentarius de Italia* primitiva] exstaret: magna nos certe harum Diatribarum cura liberasset. Nunc vero haec quae nobis Strabonis industria fragmenta servavit, sitim magis accendunt, quam ut quidquam satis explorati doceant. Vel sic tamen ex ultima hujus fragmenti periocha discimus, Sybaritas Metaponto fuisse potitos, ac postea cum Tarentinis ea conditione pacificatos, ut agri pars tota, quae tunc Iapygiam ab Italia vetere divideret, Sybaritis cederet: itaque Sybaritas, quantum telluris inter Sybarim ipsam & Bradanum amnem [qui terminus Italiae & Iapygiae fuit] interjacet, ab ea parte possedisse. Haec sunt illa Sybaritarum latifundia, quae Strabo praedicat, ubi de Sybari agit. Haec vero cognovisse proderit ad ea quae cap. ultimo de Synodis dicturi sumus.

CAPVT VI.

De PANDOSIA duplice.

VNicam usque ad hunc diem geographi Pandosiam agnoverant in Lucanis sitam non longe a Consentia; etiamsi fuisse & alteram Pandosiam prope Heracleam, Plutarchi in Pyrrho auctoritas cogeret. At nunc demum cum praeter Plutarchi locum (cui frustra inferre manus Cluverius est adnisus, ut ejus vim declinaret) etiam Tabulae Heraclienses accedant testes locupletissimae; profecto duplicem admittamus Pandosiam necesse erit, quarum altera prope Heracleam fuit.

SECTIO I.

De Lucanorum Pandosia.

HAnc prae alterâ celebrem plura faciunt. I. quod teste [57] Strabone regia Oenotrorum fuit: II. quod postea: si Scylacis corrupto [58] loco credendum est, videatur Plataeensium fuisse colonia: III. quod

(57) Strabo lib. VI. *φασὶ δὲ βασίλειόν ποτε γενέσθαι τῶν Οἰνωτρικῶν βασιλέων τὴν Πανδοσίαν. Regiam aliquando fuisse regum Oenotriae Pandosiam ferunt.*

(58) *An Pandosia Plataeensium colonia aliquando fuerit. Ex occasione, Scylacis Lucania percurritur & illustratur: inter cetera pluribus indiciis ostenditur, Scylacem, etsi Herodoto majorem natu, tamen post Musas ab Herodoto elucubratas operam Periplo impendisse.*

In Lucanis Scylax inter cetera *Eleae* (quae Latinis *Velia*) *Pandosiam* subjicit hisce verbis: Ἐλέα Θουρίων ἀποικία, Πανδοσία, Πλαταιεῖς. *Elea Thuriorum colonia, Pandosia, Plataeenses*. Ibi Cluverius pro Πλαταιεῖς reponit Πλαταιέων, ita ut sicuti *Elea Thuriorum*, sic *Pandosia Plataeensium* Boeotorum colonia fuerit. Ac sane neutrius coloniae fit apud antiquos mentio. Et tamen fieri potest, ut utraque colonia tunc recens deducta fuerit. De *Elea Thuriorum* colonia infra dicam. Nunc de Pandosia Plataeensium pauca. Fieri ergo potest, ut sicuti in vicino Pandosiae *Thebas Lucanas* (a Boeotis utique conditas) aliquando exstitisse, Cato apud Plinium III. 11. memorat, sic Plataeenses Boeoti aliquando Pandosiam (quae olim regum Oenotriae regia fuerat) immigrarint. Id qui-

III. quod ad hanc Pandosiam Alexander Epiri rex in Acherontis amnis trajectu jaculo transfixus [59] occiderit. Ad situm quod attinet, ea nec intra Bruttiorum fines, nec in confinio Bruttiorum Lucanorumque fuit, ut falso (60) Cluverius credidit, verum intra Lucaniae [61] terminos. Et quidem ita limitem Lucanum radebat, ut a Consentiâ (quae haud dubie Bruttiorum fuit) prope abesset. Strabo lib. VI. *Temesae proxima est Terina. Inde sequitur Consentia Bruttiorum Metropolis.* (μικρὸν δ' ὑπὲρ ταύτης Πανδοσία, φρούριον ἐρυμνόν . . .) *Paullum supra hanc sita est Pandosia, munitum castellum, circa quam Alexander Molossus periit.*

quidem fieri potuit. Tamen nihil necesse est in textu mutari quidquam. Haud raro vox eadem urbis simul ac populi nomen fuit, ut *Locri*, *Thurii* & sexcenta id genus. Itaque nihil prohibet, quo minus aliquando Boeoti in vicino Pandosiae tum *Thebas*, tum etiam Πλαταιεῖς, *Plataceas* condiderint; ac verisimile est neutram diu perdurasse, idque in causa fuisse, cur antiquitas de utraque siluerit, Catone & Scylace (cujus aetate *Plataees* stabant) exceptis.

Quando autem huc semel ingressi sumus, proderit universam Scylacis Lucaniam quam levissime percurrere. Sic incipit: Λευκανοὶ Σαννιτῶν ἔχονται μέχρι Θουρίας. *Lucani Samnitibus succedunt Thuriam usque*. Vbi vides, oram totam quae a Paesto Thurios usque pertinet, Lucaniae tribui; cujus tamen tractûs quae pars intra isthmum erat, Bruttiis assignanda fuerat. Verum hoc, si nihil aliud, scriptoris antiquitatem arguit. Nam quia aetate illa non dum Bruttii exorti fuerant; idcirco horum non meminit; sicuti ne Herodotus quidem Bruttios usquam nominat. Ac sane etsi Herodotus videtur Scylace junior; tamen idem omnino Musas ante Scylacem scripsit, & antequam in Thuriam coloniam nomen suum daret. Nam ni ita sit; cur Thuriorum nusquam meminit? cur ubi de Sybaritis agit, non verbo saltem uno monet, eos suo tempore *Thurios* vocari, seque unum ex colonis eo venisse? Id non insolens Herodoto fuisset. At contra Scylax post deductam Thuriorum coloniam, periplo operam dedit; nam numquam Sybaritarum, Thuriorum autem pluries mentionem facit: imo & *Heraclii* meminit (quod nomen non ante Olymp. LXXXIII. oriri potuit, uti cap. III. sect. III. praediximus) & *Eleae Thuriorum coloniae*, quae, ut infra notabitur, posterior Herodoto fuit. Haec monuisse proderit. Sequitur: Εν ταύτῃ πόλεις εἰσὶν ἑλληνίδες αἵδε· [Ποσειδῶ, ιαι καὶ Ελέα] Θουρίων ἀποικία. *In hac* (Lucania) *hae sunt Graecae urbes: [Posido, iae & Elea] Thuriorum colonia*. Id quod uncis inclusimus, ita refinxit Cluverius: Ποσειδωνία καὶ Ελέα, *Posidonia & Elea*. Quod *Eleam* potius quam Υέλην (*Hy-lam*) nuncuparit, id etiam indicio est, haec ultimâ senectute scripsisse Scylacem, quo tempore neglecto Υέλης nomine, *Elea* usitatius vocabatur. At Herodotus, qui adolescens historias in sua patria scripserat, Υέλην appellaverat: quod nomen etiam plerique nummorum praeferunt. Sed & quod *Eleam Thuriorum coloniam* Scylax dicat, id etiam ignoravit Herodotus, qui a Phocaeensibus eam conditam scripserat. At potuit ea postmodum a Thuriis occupari, a quibus conditoribus postremo videtur Υέλη in Ελέαν fuisse transnominata. Id totum extremâ Scylacis aetate accidit.

Pergit: Πανδοσία, Πλαταιεῖς (nam hoc retinendum esse jam ante monuimus) Τερίνα, Ιππώνιον, Μέσα (imo Μέδμα) Ρήγιον ἀκρωτήριον καὶ πόλις. *Pandosia, Plataees, Terina, Hipponium, Medma, Rhegium promontorium & oppidum*. Post Rhegium haud secus maritima omnia non Bruttiis, qui nondum erant, sed Lucanis attribuit. Sic enim sequitur. Απὸ Ρηγίου πόλεις εἰσὶν αἵδε· Λοκροὶ &c. *Ab Rhegio hae sunt Graecae urbes: Locri, Caulonia, Croton, Lacinium, Templum Junonis, & Calypso insula, amnesque Crathis & Sybaris, & urbs Thuria. Hi sunt in Lucania Graeci*. Thuriorum nomen, ut ante dixi, Herodoto scribente historias nondum exortum fuerat, quippe cui ea urbs non aliter quam *Sybaris* dicitur: at Scylax, cui *Thuria* memoratur, eopte tempore descripsisse Periplum proditur.

Sequitur: *Post Lucaniam vero sequuntur Iapyges, quorum gens usque ad Arionem montem, qui in Hadria sinu est, pertingit. In Iapygia etiam Graeci habitant: quorum hae sunt urbes: Heracleum, Metapontium, Tarentum, & portus Hydrûs*.

(59) Copiosissime narrat hanc historiam Livius VIII. 24. Huic addi possunt Strabo lib. VI. Justinus XII. 2. Plinius III. 11. Hujus ultimi haec sunt verba: *Praeterea interiisse Thebas Lucanas, Cato auctor est. Et Pandosiam Lucanorum urbem fuisse, Theopompus, in qua Alexander Epirotes occubuerit*. Cave tamen Harduino credas, qui τὸ *Fuisse* eâdem notione dictum, qua superius *Interiisse* (quia τὸ *Fuit* de extinctis usurpatur) falso adnotat. Nam vix potuisse aliter Plinium scribere, statim intelliges, ac ejus verba ordine suo recitaveris. *Et urbem*, inquit, *in qua Alex. Epir. occubuerit, fuisse* (quis non videt hîc *fuisse* quam *esse* auribus accidere gratius?) *Pandosiam Lucanorum, Theopompus est auctor*. Jam vero quod idem Harduinus in Emendationib: ejus libri, in omnibus scriptis pro *Pandosiam* scriptum reperiri *Mardoniam* testatur, non continuo plus auctoritatis errori manifesto accedit, quam quod apud Plutarchum extremo lib. de Romanor. fortuna legitur, eumdem regem cecidisse ad *Pandaesiam*, librariis scilicet diphthongum pro O subrogantibus. Nec quod Harduinus addit, quo suam lectionem fulciat, Alexandrum ad Pandosiam vulneratum, indeque *Mardoniam* traductum, ibi exhalasse animam; id stare cum Livio potest, qui veruto transfixum regem in ipso amnis trajectu extinctum refert. *Lapsum inde cum inhaerente telo corpus exanime detulit amnis in hostium praesidia. Ibi foeda laceratio corporis facta . . .*

(60) Cluverio imposuit, quod ex Livio VIII. 24. affert: *Haud procul Pandosia urbe IMMINENTE Lucanis ac Bruttiis finibus tres tumulos . . .* (Alexander) *insedit* Verum quas vidi probatissimas editiones, eae IMMINENTES exhibent, ut ad *tumulos* referatur, unus tamen Stephanus Bruttiis tribuit: Πανδοσία φρούριον Βρεττίων ἐρυμνὸν καὶ τρικόρυφον. *Pandosia Bruttiorum Castellum munitum tres vertices habens:* quo pertinere ait illud oraculi apud Strabonem, Πανδοσίην τρικόλωνε &c. Nimirum hoc limitaneis locis usuvenit, ut facile sit ea intra alienos fines includere.

(61) Scriptores omnes in Lucanis Pandosiam statuunt, aut in Lucanis cecidisse Alexandrum narrant. Videantur, quos Adnot. 59. laudavi, ac praeterea plures alii, qui de Pandosia agunt. Etiam Pausanias in Atticis scripsit regem hunc ἐν Λευκανοῖς, *In Lucanis extinctum*.

periit. Cujus ſtatim fata recitat. Ac ſane eo loco fuiſſe Pandoſiam, cui nunc *Mendicino* nomen eſt, & Proſper Pariſius Conſentinus ante oſtenderat, & id poſtea Holſtenius adprobavit. Id certe probabilius, quam quod Barrius eamdem in *Caſtro-franco* indicaverat. Ac de celebriore Pandoſia tantum: cujus gentilia ex (62) Stephano diſces.

SECTIO II.
De Heracleenſi Pandoſia.

PRaeter ſuperiorem Pandoſiam, fuiſſe alteram in Siritide regione inter Acirim Sirimque amnes, Plutarchus in Pyrrho luculenter oſtendit pag. 392. ubi Pyrrho a Tarentinis adverſus Romanos arceſſito, ac vix Tarentum ingreſſo, dum delectui & comparando exercitui operam daret, imparato adhuc ad bellum tantum, nuntiatur Laevinum conſulem Romanorum cum exercitu prope abeſſe. Sed Chaeronenſem ipſum hiſtoricum audiamus. Επεὶ δὲ Λαιβῖνος ὁ τῶν Ρωμαίων ὕπατος ἠγγέλλετο πολλῇ ςρατιᾷ χωρεῖν ἐπ' αὐτὸν, ἅμα τὴν Λευκανίαν διαπορθῶν, ὐδέπω μὲν οἱ σύμμαχοι παρῆσαν αὐτῷ· δεινὸν δὲ ποιύμενος ἀνασχέσθαι καὶ περιδεῖν τὺς πολεμίυς ἐγγυτέρω προσιόντας, ἐξῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως . . . προελθὼν κατεςρατοπέδευσεν ἐν τῷ μεταξὺ πεδίῳ ΠΑΝΔΟΣΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ· πυθόμενος δὲ τὺς Ρωμαίυς ἐγγὺς εἶναι, καὶ πέραν τῦ Σίριος ποταμῦ καταςρατοπεδεύειν, προςίππευσε τῷ ποταμῷ θέας ἕνεκα, καὶ κατιδὼν τάξιν τε καὶ φυλακὰς καὶ κόσμον αὐτῶν καὶ τὸ σχῆμα τῆς ςρατοπεδείας, ἐθαύμασε . . . *Poſtquam nuntiatum eſt Laevinum Romanorum conſulem ingenti cum exercitu in ipſum vadere, ſimulque evaſtare Lucaniam, cum interim nondum ſocii ad eum conveniſſent; rem indigniſſimam ratus, ſi hoſtes propius accedentes patiens circumſpectaret, ſigna movit, praemiſitque ad Romanos caduceatorem, placeret ne antequam congrederentur, ut ſe judice & diſceptatore Graeci Italienſes* (Gr. Ιταλιῶται: quod non recte interpres ubique *Italos* interpretatur) *ſatisfacerent; ac reſpondente Laevino, Romanos Pyrrhum nec arbitrum deligere, nec hoſtem reformidare, progreſſus, caſtra campo medio inter VRBEM PANDOSIAM interque HERACLEAM metatur. Mox audito, in propinquo adeſſe* Romanos, *jamque trans Sirin amnem caſtra ponere, adequitavit amni ſpeculaturus; eorumque ordinem, cuſtodias, ornatum, figuramque caſtrorum contemplatus, obſtupuit*. Quae porro ſequuntur, plane ſuadent in ea planitie, quae citra Sirin amnem eſt, pugnam fuiſſe conſertam: quod & ſcriptores [63] alii teſtantur. An igitur eſſe dubium poteſt,

(62) Stephanus in Πανδοσία. Italiae, duo ejus gentilia affert. Τὸ ἐθνικὸν Πανδοσῖνος ἀλλὰ καὶ Πανδοσιανός. *Gentile Pandoſinus, ſed & Pandoſianus*. Deinde addit: Ἐςι καὶ πόλις Θεσπρωτίας· τὸ ἐθνικὸν Πανδοσιεύς. *Eſt & Theſprotiae oppidum, cujus gentile Pandoſienſis.* Quo fit, nummos ΠΑΝΔΟΣΙΕΩΝ inſcriptos, qui vulgo ad Lucaniae Pandoſiam referuntur, ad Theſprotiae urbem cognominem eſſe rejiciendos. Hanc Theſprotiae Pandoſiam Eleorum fuiſſe coloniam, ex Demoſthenis orat. de Haloneſo oſtenditur.

(63) In primis Florus lib. I. cap. 18. *Itaque apud Heracleam & Campaniae fluvium Lirim Laevino conſule, prima pugna: quae tam atrox fuit, ut Frentanae turmae praefectus Obſidius* (is Plutarcho Ὀπλακος, Oplacus vocatur) *invectus in Regem, turbaverit, coegeritque projectis inſignibus praelio excedere*. Niſi quod dupliciter a librariis peccatum fuit. Nam primo exſcriptor aliquis pro ignoto *Siri* ſubrogavit *Lirim*; deinde is gradus ad alium errorem fuit, ut *Campania* in locum Lucaniae ſuccederet. Ac mirum ni uterque error, aut ipſi Floro incurioſe haec tractanti irrepſerit, aut, ſi amanuenſium fuit, certe ſit bene vetus; nam etiam Oroſius ſcripſit, *Apud Heracleam Campaniae urbem, fluviumque Lirim* fuiſſe pugnatum, itemque Jornandes & alii.

poteſt, quin altera a ſuperiore quaedam Pandoſia, inter Acirim Sirimque fluvios, haud procul ab Heraclea fuerit? Et tamen quae mens Cluverio, viro ceteroqui incomparabilis diligentiae, fuit (quem videſis in urbe Siri pag. 1276.) ut ubi diu aeſtuaſſet, ſeque in partes omnes, animi dubius convertiſſet, eo tamen labatur, ut Plutarchi locum, ejus judicio mendae manifeſtum, ita corrigat, ut ne litterula quidem utrique lectioni communis ſit? Nam confer quaeſo ſupra ſcripta Plutarchi verba cum Cluveriana emendatione, quam ipſemet his verbis exornat: *Nihil igitur certius, quam ſcripſiſſe Plutarchum*, ἐν τῷ μεταξὺ πεδίῳ ΑΚΙΡΙΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥ [nempe Ακίριος ποταμῦ pro Πανδοσίας πόλεως ſubſtituit jure ſuo] καὶ πόλεως Ηρακλείας, *Medio inter Acirim amnem & urbem Heracleam campo*. Sed παρορθώσει miſſa, quis illud deinde ferat, quod, cum Heraclea Aciri proxime adſideret, haud ſatis ſpatii ad Caſtra metandum eſſe potuiſſet inter Acirim & Heracleam? An non ſaltem ſcribendum [*Ad Acirim non longe ab Heraclea*] fuerat?

Verum age, tantâ licet cognominum urbium copiâ obruatur geographia; tamen, ſi ſic Noſtro collibitum fuit, accuſemus ſive Plutarchum ἀνισορησίας, ſive oſcitantiae tantae librarios, ut pro Ακίριος ποταμῦ [quod Cluverio rectum eſt] ſcribere Πανδοσίας πόλεως ſuſtinuerint. At quid tabulis Heraclienſibus fiet, in quas commentaturi ſumus? in quarum priore, quae Dionyſio ſacra eſt, verſu ſexto ſic legitur, επι τω αντομω τω παρ Πανδοσιαν, *In antomo* (ἄντομος vox eſt agrimenſoria, de qua in loco dicetur) *qui ad Pandoſiam eſt*. Ibidem verſu 16. επι τας ⊢οδω τας αγωσας εκ τε πολιος και εκ Πανδοσιας δια των ⊢ιαρων χωρων, *In via quae ducit ex Vrbe* (*Heracleam* intellige) *& ex Pandoſia per ſacros agros*. Haec eadem paullo aliter mox repetuntur verſu 22. Item v. 65. τον πρατον χωρον . . . τὸν παρ τον αντομον τον ⊢υπερ Πανδοσιας, *Primum agrum . . . qui eſt juxta illum antomum, qui eſt ſupra Pandoſiam*. Et in fragmento Britannico ejusdem tabulae, apud Clariſs. Mattaire verſu 12. συνεμετρησαμες δ αρξαμενοι απο τω αντομω τω ⊢υπερ Πανδοσιας αγοντος τω διαταμνοντος τως τε ⊢ιαρως χωρως και ταν ϝιδιαν γαν, *Commenſi vero fuimus facto initio ab antomo qui ſupra Pandoſiam ducit, dirimens ſacros agros a privatorum praediis*. Haec nimirum eſt urbs illa Pandoſia, inter quam & Heracleam Pyrrhus caſtra locavit, teſte Plutarcho. Haec vero eadem cum ex allatis Tabulae locis agro, qui Dionyſio ſacer erat, contermina fuerit; quis negare auſit, quin juris Heracleenſis reipublicae fuerit?

Poſtremo ſi quis de vero Pandoſiae hujus poſitu doceri cupiat; monebimus, non alibi nunc ab incolis monſtrari Pandoſiae locum, quam in colle illo, cui *Anglona* oppidum epiſcopale [64] dirutum inſidet, quod a mari circ. ſeptem at quatuor ferme paſſuum millibus ab vetere Heraclea diſtat. Et quidem in eo colle veterum aedificiorum rudera adhuc viſuntur, ibidem nummi veteres & monumenta, itemque oſſa duplo triploque majora quam pro modulo hodierno, eruun-

(64) Nunc quidem ex oppido nihil aliud quam exigua Eccleſia cum domo adjacente ſupereſt; qua de cauſa ſedes Epiſcopalis anno 1546. Turſiam (quae XII. millibus ab Anglona meridiem verſus abeſt) translata fuit. Adhuc tamen Epiſcopi ſeſe *Anglonenſes* inſcribunt.

eruuntur. Exſtant & vetuſtae arcis veſtigia. Haec tum ex illius regionis incolis, cum quibus miſcere ſermones licuit, tum in primis ex Vghello (65) didici initio Anglonenſium Epiſcoporum. Et ab hujus quidem diligentia haud certius aliud hujuſce rei argumentum produci potuit, quam quod *exſtet etiam nunc apud indigenas ejus rei per manus tradita memoria*. Nunc autem recte eſt quod haec incolarum perſuaſio cum Plutarchi narratione, cumque Tabula Heraclienſi priore apprime conſentit. Itaque donec edocti fuerimus meliora, in hac de ſitu oppidi παραδόσει conquieſcamus. Cave tamen eisdem incolis credas, hanc illam fuiſſe Pandoſiam, juxta quam Alexander rex fato conceſſerit (quod in ſuperiore Adnot. difflavimus) aut vero Acheronta ſive, ut alii vocant, *Acheruſiam* aquam haud aliam ab Aciri amni fuiſse, quaſi facile fuerit tenuem K cum aſpera X permutari. Illud quoque ad fidem inveniendam tradunt, Anglonae collem tricipitem eſſe, qualis Pandoſia illa Alexandro fatalis deſcribitur, Stephano τριχόρυφος, oraculo τριχόλωνος dicta. Verum haec parum me movent, cum ex Strabone & ex aliis conſtet, Pandoſiam illam, ad quam Moloſſus oppetiit, prope Conſentiam fuiſse, ac proxime a Bruttiorum finibus.

CAPVT VII.

Vrbis HERACLEAE Παραλειπόμενα.

CApite I. de *Heraclea* colonia ſic egi, ut ejus origine declaranda, & ab erroribus pluribus vindicanda contentus, ceteris, ſive nondum animo proviſis, ſive minutioribus ac nullo inter ſe nexu communi vinctis, tunc quidem ſuperſederem. Quae nunc ſic quaſi per ſaturam lectori apponam: cui ingratum non erit, ſi, quae Diatriba exorſa ab Heracleae conditu fuit, ad ejusdem παραλειπόμενα [*reliqua*] exponenda revertatur.

SECTIO I.

De Magnae Graeciae conciliis Heracleae primum celebrari ſolitis, deinde ab Alexandro in Thuriorum fines translatis, locus Strabonis non intellectus exponitur: ex quo utilia plura eliciuntur.

I. *Strabonis locus eo pertinens explicatur.*

STrabo lib. VI. p. 280. hoc primum Tarentinis vitio vertit, *quod peregrinis in bello uſi ſunt ducibus*, praecipue Alexandro Moloſso,

O cum

(65) Duo tamen in Vghello caſtiganda reperio. Primum quod Anglonam VIII. milliariis ab Heraclea removeat, cum me contra incolae docuerint, inter *Anglonam* & *Polichorum* (in quo Heracleam fuiſſe ajunt) circiter quatuor millia paſſuum intereſſe. A mari quidem Anglona VII. aut VIII. forſan millibus diſtinetur (idque Vghellus dicere voluit) at ipſa Heraclea paullo a mari reducta erat. Deinde

cum ipſi *adverſus Meſſapios atque Lucanos bellum gererent* : deinde & iſtud , ȣ̓δ᾽ ἐκείνοις δ᾽ εὐπειθεῖν ἠδύναντο , ὡς ἐπεκαλȣ̃ντο , ἀλλ᾽ εἰς ἔχθραν αὐτȣ̀ς καθίσασαν : *Nec externis iſtis imperatoribus ſeſe dicto audientes praebuerunt*, *ſed ipſos ad inimicitiam provocaverunt* . Acceptae vero relataeque invicem injuriae haec documenta affert . Ὁ γȣ̃ν Ἀλέξανδρος τὴν κοινὴν Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ ΠΑΝΗΓΥΡΙΝ , ἣν ἦθος ἦν ἐν Ἡρακλείᾳ συντελεῖν τῆς Ταραντίνης , μετάγειν ἐπειρᾶτο εἰς τὴν Θȣρίαν , κατὰ ἔχθος . Ἐκέλευσε δὲ κατὰ τὸν Ἀκάλανδρον ποταμὸν τειχίζειν τόπον , ὅπȣ ἔσοιντο αἱ ΣΥΝΟΔΟΙ . *Ideoque Alexander communem Graecorum Italienſium conventum ſollemnem, qui de more HERACLEAE Tarentinorum agebatur, in Thuriorum fines ex odio in Tarentinos transferre adnitens , ad Acalandrum amnem locum communiri juſſit, in quo ea concilia haberentur.* Huic Alexandri in Tarentinos injuriae, hanc ab his viciſſim in ducem repenſam ſubjicit. Καὶ δὴ ἡ συμβᾶσα αὐτῷ κακοπραγία , διὰ τὴν ἐκείνων ἀγνωμοσύνην ἀπαντῆσαι λέγεται . *Ideoque quae ei mox calamitas accidit* (cum a Lucanis oppetiit) *ea Tarentinorum malignitati accepta refertur* .

II. *De Heraclienſi Graeciae Magnae concilio.*

1. In hoc porro loco plura ſunt obſervatu digna . Ac primum conventus illi Heracleae celebrati, Straboni tum πανηγύρεις tum etiam σύνοδοι vocantur : certe quia ſunt συνώνυμα vocabula , quorum utroque coetus omnes ſignificantur illi, qui ſive ſtati ſacrificii cauſa, ſive ad feſta, ludos, mercatum, aut publicum epulum, ſive inprimis de communibus negotiis conſultandi gratia cogebantur. Ac ſane plerumque ita fiebat , ut poſt ſacrificium aliaque ſollemnia , conſulere in medium penſi haberetur . Hinc diſcimus igitur, commune Italienſium Graecorum concilium Heracleae certis temporibus coiviſse , ſaltem uſque ad Epirotae Alexandri aetatem : nam quid poſtea his conventibus acciderit, nemo veterum prodidit .

2. Id vero concilium *Graecis omnibus in vicino poſitis* [id enim Strabonis illud, Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ, notat] inſtar Amphictyonici fuiſse videtur. Ibi in commune conſultabatur, civitatium & populorum cum finitimis controverſiae dirimebantur, aliaque, opinor, fiebant omnia, quae in Amphictyonico ſynedrio fieri mos fuit.

3. Atq; Amphictyonicus conventus ſive ad Amphictyonem Deucalionis filium, ſi Pauſaniam audimus, ſive ad Acriſium Argivorum regem , ſi Strabonem ſequimur , auctorem referebatur . At in Magna Graecia quis id inſtituerit, ignoro. Si quis tamen ſuaſerit, inter Archytae Tarentini πολιτικὰ κατορθώματα id poſse numerari , non gravate feram ; is enim tum Tarentinae reip. prora puppiſque fuit , tum etiam aliquando Πανελλήνων Italienſium communis (*66*) imperator . Atque haec tantum de Heraclienſibus Magnorum Graecorum conventibus conjectaſſe ſufficiat . Nunc porro ad alia digrediamur , quae ex ſupra adſcripto Strabonis loco aſsequi certo aut conjecturá licebit.

III. *He-*

de & illud non recte habet, quod Anglonam modo veteri *Pandoſiae*, modo *Aquiloniae* illi , quam L. Papirius Curſor oppugnavit , ſucceſſiſſe tradit : quae duo ſimul ſtare non poſſunt; praeſertim cum *Aquilonia* illa Papiriana in Hirpinis fuerit , eique hodierna *Cedogna* reſpondeat. Nam illud taceo, quod Pandoſiam , cui Anglonam ſucceſſiſſe vult , illam intelligat, ad quam Alexander Moloſſus occiderit : quod antiquorum narrationibus evertitur ; ex quibus manifeſtum eſt Moloſſum in ea parte Lucaniae cecidiſſe, quae Bruttiis erat proxima.

(*66*) De Archyta vide quae huc pertinere queant, jam ante dicta pag. 97. Adn. 53. praeſertim illud quod aliquando communis Magnorum Graecorum imperator fuerit.

III. *Heraclea quandonam ſui juris evaſerit.*

Ac primum uſque ad Alexandri Moloſſi aetatem [qui quidem V. C. anno CCCCXXVII. aut 428. Olympiadis vero CXIII. anno tertio occiſus creditur] Tarentinis Heraclea parebat. Id namque illud ſibi vult, quod adhuc Epirotae iſtius aetate eam *Tarentinorum coloniam* Livius [67] lib. VIII. c. 24. vocavit: qua nomenclatione abſtinuiſset, niſi adhuc obnoxia Tarentinis fuiſset. Idem vero porro & Straboniana loci hujus locutio innuit, Ἡράκλεια τῆς Ταραντίνης: in quo ἐξουσίας potius quam χώρας ſubaudierim, ut ſit, *Heraclea Tarentinae ditionis*; nam *Heracleam Tarentinae regionis* minus apte dixeris, cum Heraclea in Siritide, non in Tarentino agro fuerit. Accedit illa apertiſſima ratio, quod ea de cauſa Moloſſus dux conventus ab Heraclea ſuſtulit, non quidem eo conſilio, ut ipſis Heracleenſibus, ſed ut Tarentinis, in quorum poteſtate Heraclea eſſet, aegre faceret. Imo quod idem Heracleam cepit (vide Adn. 67.) in eo mihi videtur tum Tarentinos, quibus illa parebat, moleſtia afficere voluiſſe, tum & Heracleenſibus gratificari. Id enim forſitan Heracleae poſtea αὐτεξουσιότητα peperit: quod quando & quemadmodum acciderit, conjectare potius quam certo docere poſſumus. Sic vero conjicimus.

Poſt Moloſſi necem videtur Heraclea in medio fuiſſe poſita, praeda populo victori futura. Nam ad hoc tempus equidem haud aegre retulerim, quod Strabo [68] narrat, nim. Tarentinos auxiliantibus Dauniorum & Peucetiorum regibus cum Meſſapiis de Heraclea armis dimicaſſe. Vtri tunc Heraclea ceſſerit populo, ignoratur. Sed ſive tunc temporis ſive non diu poſtea, aliquid incidiſſe videtur, cur ei tandem αὐτεξουσιότης quaeſita fuerit. Quo id tempore accidiſſe videatur, de eo alibi (*) plura dicam. At Hannibalicis certe temporibus [h. e. plus centeſimo Moloſſi exitum anno] Heraclea ipſa ſibi rebuſque ſuis conſulebat. Vide Appianum in Hannibalicis: cujus maxime ultimis [69] verbis Heracleenſibus, ſegregata fuiſſe a Tarentinis conſilia, ſignificatur. Atq; ad αὐτονομίας tempora nummi Heracleenſes pertinent, de quibus infra ſect. 2. ſeorſum; ubi & de eo dicam, quod civitas foederata, ſive [quod idem temporibus Romanis erat] Romanum municipium fuerit.

IV. *De Acalandri ſitu, & Thuriorum finibus. Doctorum in ea re hallucinationes.*

Adhaec quod de Acalandro ſcripſit Geographus, id cum ſitui fluminis ejus non congruere videretur, tranſverſos egit viros doctiſſimos. *Alexander*, inquit Strabo, *conventus . . . qui Heracleae agebantur*,

(67) Livius VIII. 24. de Alexandro: *Cum Heracleam Tarentinorum coloniam . . . cepiſſet.*

(*) Infra hoc cap. ſect. 2. num. II. & Diatr. III.

(68) Strabo pag. 281. de Tarento ſic definit: Πρὸς δὲ Μεσσαπίους ἐπολέμησαν περὶ Ἡρακλείας, ἔχοντες συνεργοὺς τόντε τῶν Δαυνίων καὶ τὸν τῶν Πευκετίων βασιλέα. *Adverſus Meſſapios bellum iis* (Tarentinis) *de Heraclea fuit, uſique ſunt Dauniae & Peucetiae regum auxiliis.*

(69) Appianus in Hannibalicis pag. 333. oſtendit, jam diu Tarentinos Hannibali ſe tradidiſſe, cum adhuc Metapontini & Heracleenſes Romanis ſtuderent. *Ac Metapontini quidem*, inquit, *poſt praeſidii partem a praefecto Tarentum traductam, paucos, qui e praeſidio relicti erant, interfecerunt, ſeque Hannibali dediderunt*: (προσέθετο δὲ καὶ ἡ μεταξὺ Μεταποντίνων τε καὶ Ταραντίνων Ἡράκλεια, δέει μᾶλλον ἢ γνώμῃ) *dedidit ſe vero etiam Heraclea, inter Metapontinos Tarentinoſque ſita* (in Heracleae ſitu fallitur Appianus) *id vero metu potius quam voluntate*. Ex ultimis verbis perſpicitur, Tarentinis Poeno ſtudentibus, Heracleam quidem a Tarentinorum conſiliis abhorruiſſe, at tandem metu potius quam ſuapte ſponte Hannibali ſe dedidiſſe.

tur, *in Thuriorum fines transferre volens*, *ad Acalandrum amnem locum muro saepiri jussit*, *in quo haberentur concilia*. An potest quidquam Alexandri consilio aeque contrarium fingi? Nam quia Thurius ager ad austrum Heracleae patebat; debuisset Alexander Sybarim aut Crathim amnes ad synodos cogendas munire, aut certe paullo citeriorem Cylistarnum, si quidem Thuriis gratificari curae fuerat. Nunc vero quae mens duci Molosso fuit, ut ad Acalandrum, qui Heracleae latus boreum tenebat, locum concilio permuniret, tanto longius a finibus Thuriorum? Hanc difficultatem tum Strabonis enarratores, tum etiam geographi praeterivere securi, exceptis Cluverio & Domino Islaeo viris doctissimis: qui tamen non idem ambo sentiunt, sed alter alteri contrarias sunt ingressi vias. Islaeus enim, quandoquidem Acalandro Thurios fines admovere se posse desperabat, maluit Acalandrum ex boreo cardine in austrinum transponere, ita ut intra Thurium territorium flueret. Itaque in sua veteris Italiae Tabula hunc in modum orae maritimae loca disposuit: *Aciris fl. Heraclea*, *Siris oppidum*, *Siris fl. CYLISTARNUS fl. ACALANDRVM fl. Ad vicesimum*, *Sybaris fl. Thurium oppidum*, *Crathis fl. Roscianum* &c. Pulcherrime sane res ei procederet, modo vel unum ex antiquis laudare pro se possit. At contra ei Plinii aperta [70] obsistit auctoritas. Hactenus adversus Islaei Italiae tabulam. De Cluverio nunc videamus: qui non aliter se difficultatem, quae ex superiore Strabonis loco oboritur, se diluturum speravit, nisi aut in Strabonem ipsum aut potius in amanuenses culpam derivaret, qui videlicet pro Κυλίσαρνον ποταμὸν *Cylistarnum amnem* [sic enim legi imperat jure suo] Ακάλανδρον ποταμὸν subrogaverint. At neutrum verum est: nec enim librariis in tanta nominum dissimilitudine unum potuit pro altero irrepere; nec Strabo nisi certo consilio *Acalandrum* a Molosso permunitum scripsit. Quem profecto amnem, etsi quam longissime disjunctum a Thurio, intra Thuriorum fines fluere sciebat: de quo jam videndum.

V. *De Sybaritarum*, *qui postea Thurii fuerunt*, *ingenti potentia*, *regionis vero amplitudine tanta*, *ut non solum ad Acalandrum*, *sed & ad Iapygiam usque fines protulerint*.

Quam ingens olim Sybaritarum potentia fuerit, jam ante Diatribâ I. ex Strabone docuimus: quae & hîc refricabimus. Nimirum *Tanta*, inquit Strabo, *prosperitate urbs* [Sybaris] *excelluit*, *ut quatuor* [71] *gentibus finitimis imperaverit*, *urbes vero XXV. dicto audientes habue-*

(70) Plinius III. cap. 11. a Thuriis boream versus loca maritima hoc ordine recenset: *Inter Sirin & Acirin* (amnes) *Heraclea*, *aliquando Siris vocitata* (tunc scilicet cum laevae Siris amnis ripae insideret). *Flumina*, *ACALANDRVM*, *Casuentum*: *oppidum Metapontum*. Ac sane quatuor ea flumina eodem nunc ordine, atque iisdem nominibus in mare se exonerant. *Lo Sinno* & *Agri* veteribus Siri & Aciri: *Salandra* sive *Salandrella* Acalandro: *Basiento*, aut *Vasento* veteri Casuento respondent. De quibus in Prologo pauca diximus.

(71) In Diatriba superiore pag. 33. Adnot. 47. de gentibus hisce quatuor sic conjecimus, ut in eo censu fuisse viderentur *Graeci Italienses*, *Bruttii*, *Lucani*, *Messapii*. Nunc autem me ipse revocans, duas priores gentes ex eo quaternione eximo: *Graecos* quidem *Italiotas* ideo, quia ex numero ἐθνῶν τῶν πλησίον (*finitimarum gentium*) dici nequibant, cum ipsimet Sybaritae ex Graecis Italiensibus essent: *Bruttios* vero, quia quamdiu Sybariticum nomen exstitit, Bruttii nondum ex Lucanis orti fuerant; Bruttiorum enim nomen post *Thurios* exortos exaudiri coepit. Ergo Bruttiorum loco subrogandi sunt *Oenotri*, & pro Graecis Italiensibus *Peucetii*. Nam qua parte Sybaritarum fines ad Bradanum usque (uti dicam) pertingebant, ea parte tum *Messapios*, tum etiam & *Peucetios* habuere finitimos, quibus ex parte aliqua imperasse videntur Sybaritae. *Oenotros* vero quis ignorat ibi antea fuisse, ubi postea gens Bruttiorum consedit?

habuerit, ac trecenta [72] *hominum millia adversus Crotoniatas eduxerit, urbs vero ipsa Crathi amni imposita, ambitu stadiorum quinquaginta circumierit.* Hae quidem Sybaritarum fuere vires. Thurium autem, quod Sybari successit, artiore quidem circuitu fuisse habitatum, ex eodem Strabone constat: qui tamen de imminutis imperii finibus nihil memorat. Itaque de regionis ὑπηκόου amplitudine, quam antea Sybaritae possederant, nihil aut parum admodum Thuriis decessisse arbitror; maxime cum Alexandri factum [ad Acalandrum communientis locum] fines Thuriorum laxiores arguat.

Nunc Sybariticae ditionis fines versus alios quidem caeli cardines non curo exquirere: at ejus limitem septem Triones & Iapygiam versus age videamus. Quem quidem ex Antiochi apud Strabonem loco haud facillimo expiscabimur: quem locum jam ante a me cap. V. sect. I. recitatum, nunc iterare & enucleare cogor. Ἠφανίσθη δ' ὑπὸ Σαυνιτῶν. Ἀντίοχος δέ φησιν ἐκλειφθέντα τὸν τόπον ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινας (μεταπεμφθέντας (73) ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρει Ἀχαιῶν) μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν, τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς· ἵνα μὴ Ταραντῖνοι γειτνιῶντες ἐπιπηδήσωμεν τῷ τόπῳ. *Vrbem eam* [Metapontum] *delevere Samnites. Scribit autem Antiochus, locum illum* [ubi Metapontum fuerat] *incolis destitutum Achaeos quosdam* [*ab Achaeis* (73) *Sybarim incolentibus arcessitos*] *incoluisse* (74): *arcessitos vero fuisse, quod Achaeos illos, utpote ex Laconica pulsos, odio in Tarentinos* (quippe qui & ipsi genere Lacones essent) *suapte sponte animatos* [Achaei Sybaritae] *scirent:* [quo facto id maxime Sybaritae praecavebant] *ne Tarentini* (Metaponto) *vicini, in eum locum insilirent.* Consulto quaedam diverso charactere interposui, uti locus, ceteroqui obscurus, fieret illustrior.

Pergit ex Antiocho Geographus: Δυοῖν δ' οὐσῶν τῶν πόλεων τῶν Μεταποντίων ἐγγυτέρω τοῦ Τάραντος (ex sequentibus ostenditur, hîc excidisse *Siritarum* nomen, ac proinde sic esse legendum, τῶν τε Μεταποντίων καὶ τῶν Σιριτῶν, ἐγγυτέρω &c. nisi si vero aliud (75) placeat) πεισθῆναι τοὺς ἀφιγμένους ἀπὸ Συβαριτῶν, τὸ Μεταπόντιον κατασχεῖν· τοῦτο μὲν γὰρ ἔχοντας, ἕξειν καὶ τὴν Σειρῖτιν· εἰ δ' ἐπὶ τὴν Σειρῖτιν τράποιντο, προσθήσειν τοῖς Ταραντίνοις τὸ Μεταπόντιον ἐν πλευραῖς ὄν. *Cum*

(72) Id in primis memorabile; multoque admirabilius quam quod Appianus Praefatione ad suas historias pro magno refert, ex rationario imperii Ptolemaei ejus, qui Alexandro M. in Aegypti regno successit, se didicisse Aegypti reges aluisse *ducenta peditum millia*, praeter ceterum terra marique bellicum apparatum.

(73) Quae uncis interposita vides, ea ex meliorum editionum margine, & ex manu exaratis, in textum recepimus: quae legitima esse, ostendit paullo post iterata Sybaritarum, qui Achaeos illos arcessiverant, mentio.

(74) Sive potius *Condidisse*. Nam saepissime ubi ἐποικίζω fuerat, librarii verbum ἐποικέω sibi notius reposuerunt. Aut vero iis locis ἐποικέω tantumdem valet, quod ἐποικίζω, ut alicubi a me observatum.

(75) Nimirum aliquando mihi placuit, nihil hîc desiderari, sed tantum aevo Antiochi τῶν Μεταποντίων ambitu tum ipsum Metapontum venisse, tum etiam Sirin. Nec enim de nihilo illud est, quod Stephanus in Metaponto tradit his verbis: ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΟΝ, πόλις Ἰταλίας, ἡ πρότερον Σῖρις. *Metapontum, urbs Italiae, quae antea Siris vocabatur.* Sic etiam Eustathius ad Dionysium: Μεταπόντιοι, ὧν πόλις τὸ Μεταπόντιον, ἡ ποτε λεγομένη Σῖρις. *Metapontini, quorum urbs Metapontum, quae quondam Siris dicebatur.* Fallor? an haec grammatici isti ex male intellecto Antiochi apud Strabonem loco hauserunt? Nam si in Strabone nihil deest; tum sane dicemus, aevo Antiochi Μεταποντίους bifariam fuisse divisos, ita ut alii essent urbis *Metaponti* incolae, alii vero *Siritae*, utrique vero Communi Μεταποντίων nomine censerentur. Hoc nempe illud est quod in Strabone Antiochus ait: Δυοῖν δ' οὐσῶν τῶν πόλεων τῶν Μεταποντίων ἐγγυτέρω τοῦ Τάραντος, *Cum duae essent Metapontinorum prope Tarentum urbes* &c. Has vero duas haud alias fuisse quam *Metapontum* & *Sirim* (sive, uti scripsit Antiochus, *Siritin*) ex sequentibus satis intelligitur. Ita textus integer erit; a Stephano tamen & Eustathio aliorsum acceptus, quasi si urbs singularis *Metapontum*, alio nomine *Siris* aliquando vocata fuerit: quod est falsissimum.

Cum autem duo essent viciniora Tarentinis oppida, Metapontinorum unum, Siritarum alterum; a Sybaritis fuisse persuasum iis, quos avocatos diximus, uti Metapontum potius occuparent; quod eo potiti, Siritin quoque essent habituri: sin ipsi se primo ad Siritin contulissent, fore ut Tarentini a latere imminentes Metapontum suam facerent. En qua viâ Achaei Sybaritae, suis & tribulium Achaeorum, qui ex Laconica pulsi fuerant, viribus, in Metaponti possessionem venerint: quae urbs non modo Acalandro (de quo quaesitum initio fuit, utrum Sybaritarum ac postea Thuriorum fuerit) verum etiam Casuento amne ulterior, in Septemtrionem recedit.

Dixeris hoc quidem consilium Sybaritis fuisse: quod quis praestabit tunc fuisse perfectum? Verum quod statim addit ex Antiocho Strabo, id multo ulterius, quam trans Acalandrum, fines Sybaritarum fuisse promotos declarat. Nam sequitur: Πολεμῦντας δ' ὕςερον πρὸς τὺς Ταραντίνυς καὶ τὺς ὑπερκειμένυς (76) Οἰνωτρὺς, ἐπὶ μέρει διαλυθῆναι. τῆς γῆς· ὅπερ γίνεσθαι τῆς τότε Ιταλίας ὅριον, καὶ τῆς Ιαπυγίας. *Successu vero temporis eosdem* (Achaeos) *ubi cum Tarentinis & qui supra adjacent* [76] *Oenotris gessissent bellum, accepta agri parte, pacem composuisse: qui ager tunc fuerit Italiae & Iapygiae terminus*. Non alibi hic ager fuit quam ad dextram Bradani fl. ripam; nam post haec tempora Bradanus Italiam illam veterem ab Iapygia disterminabat. Ergo Sybaritarum possessio, in quam postea Thurii successerunt, non tantum ad Acalandrum [in quo Alexander concilia cogi jussit] sed & ultra Casuentum, ad Bradanum usque pertingebat.

S E C T I O II.
Reliqua ad Heracleam pertinentia in unum collecta fasciculum.

I. Heracleae situs specialis ostenditur. De Polychoro & Mesochoro.

AD Aciris dextram ripam insedisse Heracleam cap. I. liquido demonstratum fuit: nisi quod non ad ipsum Aciris ostium, sed paullo a mari remotius. Is positus quamquam aliis pluribus [77] indiciis firmari potest, is tamen supervacuus est labor, cum aperte id Strabo testetur, ubi de Heraclea incipit his maxime verbis: Εἶθ' Ηρακλέος πόλις (78) μικρὸν ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΘΑΛΑΤΤΗΣ· καὶ ποταμοὶ δύο πλωτοὶ, Ἄκιρις καὶ Σῖρις, ἐφ' ὗ πόλις ἦν ὁμώνυμος... *Sequitur Herculis* [78] *civitas, paullum SV-*

PRA

(76) Iis scilicet Oenotris Tarentinorum finitimis, quos in Iapygia fuisse, hinc & aliunde colligimus.

(77) Duo prae ceteris ejus rei argumenta habeo. I. Qui sunt in antiqua geographia versati, satis animadvertere potuerunt, urbium paullo a mari reductarum hoc fuisse peculiare, ut sejunctis ἐπινείοις (*navalibus*) uterentur. Quod igitur Siris urbs in Heracleensium navale cesserit, hoc ab eo fuit, quod Heraclea, utpote intus posita, ipsa sibi navale esse non poterat.

II. Plutarchus in Pyrrho narrat, hunc ducem inter Pandosiam (cujus situm in hodierna Anglona cap. superioremonstravimus) & Heracleam castra posuisse. Plutarchi locum vide cap. super. Sane si Heraclea mari adsidebat; nae is aptius ad legentium intelligentiam dixisset, *Inter Pandosiam & Mare*. Nunc quia ea designatio laxior fuisset (cum Pandosia VIII. aut amplius milliaribus a mari abesset) strictiore usus est, *Inter Pandosiam & Heracleam*: quarum altera duobus tribusve millibus a mari aberat, paullo plus a Pandosia.

(78) In scriptis & editis Ηρακλεόπολις, *Heracleopolis* junctim legitur. Verum estne verisimile, Geographum ubi primum eius urbis nomen usurpat, fuisse a trito nomine recessurum, ita ut *Heracleopolim* diceret, quae vulgo ab omnibus *Heraclea* vocabatur?

At

PRA MARE posita, amnesq. duo navigabiles, Aciris, nec non Siris, & huic urbs ejusdem nominis adsidens : quae [Siris] *postquam inde urbs Heraclea a Tarentinis* (79) *traducta fuit, navale* [80] *Heracleotarum evasit. Abest* (Siris) *ab Heraclea stadiis XXIV. a Thuriis circiter CCCXXX.*

Heraclea igitur non ad mare, sed paullo a mari reducta, ad dextram Aciris ripam stetit, & quidem tanto ab Anglona (h. e. vetere Pandosia) intervallo, ut satis spatii campestris ibi Pyrrhus ad metandum castra repererit. Haec omnia si sequimur, verissimum id reperiemus esse, quod vetus incolarum persuasio perhibet, ibi Heracleam stetisse, ubi nunc *Polichorum* vulgo dicitur: qui locus duobus ferme millibus a mari distat. Cumque *Polychorum* [Graece τὸ πολύχωρον] *Campi amplitudinem* notet; suspicor id nomen vetus esse, quo significabatur spatiosissimus ille campus, qui ante maritimam Heracleae portam explicabatur: in quo campo juventus equitando, currendo, aliisque palaestricis aut militaribus laboribus sese exercebat. In omnibus Graecis urbibus campus ante portam patebat ad hujusmodi exercitamenta comparatus: de quo dixi quaedam in *De Cathedrali* Neapol. pag. 206. itemque in De SS. Episc. Neapol. pag. 378. Itaque nihil verisimilius est, quam Heracleam, quà mare spectabat, illuc desivisse, ubi nunc *Polychorum* dicitur: a quo ad mare usque immensa planities patet tum ad exercendam juventutem, tum ad excipienda Graeciae Magnae [81] concilia [quae Heracleae convenisse sect. superiore ostendimus] accommodatissima.

Ac sane quod dixi, in hodierno Polychoro olim Magnorum Graecorum coacta concilia, id ex *Mesochoro*, nominis cognati loco, mirifice illustrari potest: quem locum Ravennas anonymus inter Tarentum & Metapontum (h. e. circa amnem Acalandrum) recensuit. Quae observatio mihi non levem suspicionem injecit, Alexandrum Epirotam, quando ad Acalandrum fl. ἐτείχισε (muro sepsit) conciliis locum, priorem *Polychori* vocem de industria in *Mesochorum* (h. e. Graeciae Italicae *meditullium*) transmutasse: quo plane significaret, locum a se communitum longe opportuniorem Italiotarum synodis fore, utpote in medio positum, quam ante fuerat Polychorum, in orâ extrema

At si distinctis vocibus Ηρακλέος πόλις scripseris; apte locutus reperietur. Nempe hoc indicare voluit, eam, quam omnes & ipse mox Ηράκλειαν vocat, ex eo Heracleae nomen adeptam, quod *urbs Herculis* haberetur. Confer quae supra cap. 3. de Χῶν Herculis Aegyptio vocabulo scripsimus. Ad summam Ηρακλέος πόλις non nomen est, sed nominis definitio: at Ηρακλεόπολις, quod in editis est, nominis formam habet, quod tamen huic nostrae non convenit. Nam Ηρακλεόπολις cum dicitur, non potest intelligi nostra, sed ea quae in Aegypto triplex nominis hujus erat, ut ex Stephano patet.

(79) Huic loco egregiam lucem affudimus c. I. p. *66.*

(80) Επίνειον hîc & alibi vulgo *Navale* reddunt: quod cave pro loco tantum navium construendarum aut subducendar. & custodiendar. accipias; nam etiam portum, imo, & emporium plerumque notat. De portu accipienda est Suidae etymologia, nominis definitionem continens: Επίνειον, παρὰ τὸ ἐν αὐτῷ νήχεσθαι τὰς ὁλκάδας καὶ ὀκέλλειν· Επίνειον di*citur a* νήχεσθαι (Natare) *quod ibi onerariae natent, remosque inhibeant, cessim euntes.* Tametsi quod ὁλκάδων tantum meminit, non tam quemlibet portum, quam *Emporium* designare voluit. Ac sane si usum scriptorum attendimus, ea vox passim pro *Emporio* accipitur, quod & a me alicubi in superiore Diatriba observatum fuit. Confer in eamdem sententiam H. Stephanum in Thes. & Thucydidis Scholiasten non uno loco, unde pleraque sua hîc descripsit Suidas. Ergo Siris Heracleae tum portus, tum navium officina, tum potissimum nobile emporium exstitit.

(81) Nec enim dubium est, quin hujusmodi Synodi non alibi quam sub dio in quam latissimo campo celebrari consueverint, in quemcumque finem conveniretur, sive ad sciscenda jura & ad ἀρχαιρεσίας, sive ad festa ludosque, seu quidvis aliud. Is vero campus muro, uti par est, saepiebatur: quod Strabo (sup. pag. 106. productus) τειχίζειν dixit, quod proprie est *muro cingere.*

trema seductum. Ac de *Mesochoro* isto pauca adhuc in hujus Diatribae fine, ubi Ravennatis locus recitabitur, differam.

II. De vero αὐτεξουσιότητος Heracleae tempore. Ad id nummi referuntur. Quo pacto Heracleae hujus numismata a cognominum urbium nummis distingui possint. Romanorum urbem foederatam, Romanumque municipium Heracleam fuisse.

De Heracleensium αὐτεξουσιότητι praeter alia documenta, quae sect. superiore num. III. protuli, nummi civitatis hujus nos certos efficiunt: de quibus in ima paginae (82) ora agimus. De aetate vero acqui-

(82) *De Heracleae Tarentini sinûs numismatibus.*

§. I. *Stephani in recensendis gentilibus indiligentia: a quo & insignis menda submovetur. Heracleae Tarentinae gentilia ab urbium aliarum cognominum ἐθνικοῖς sedulo distinguuntur.*

Vrbes plurimas huic nostrae fuisse cognomines jam tum ab initio Diatribae hujus dictum fuit: quo minus mirari convenit, si tanta numismatum Heracleae copia circumferatur: sed eccui singula sint tribuenda, ubi non adsint discriminantia adjuncta, difficile dictu videtur. Διακριτικὰς (*discriminantes*) adjectiones eas voco, quae a loco aut a dignitate petuntur, ut ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ (in aliis ΗΡΑΚΛΕΙΑC) ΕΝ ΠΟΝΤΩ i. e. *Heracleotarum* sive *Heracleae Ponticae*. Sic alibi Ηρακλεωταν Ματροπολιταν, *Heracleotarum Metropolitarum*; aut Ηρακλειας ματρος αποικων πολιων, *Heracleae matris cognominum coloniarum*. Nam Heraclea Pontica se ceterarum Metropolim jactitabat. Est etiam in aliquot nummis ΗΡΑΚΛΕΩΤΑΝ ΤΡΑΧινίων: Aut siqua sunt adjuncta similia. Porro autem ubi desunt adjectiones hujusmodi, tum vero ad nominis gentilis formam unicuique Heracleae peculiarem est recurrendum.

Sane cum Stephanus in ceteris ἐθνικοῖς inter se distinguendis suam probasset industriam; in Heraclea tamen ejus diligentiam desidero. Nam qui debuisset pro sui instituti ratione singulis Heracleis sua gentilia subnectere, is nunc, ubi tres & viginti Heracleas unico spiritu recensuisset, ita gentilia permixte subjecit, quasi ea fuerint omnibus perinde communia: quam σύγχυσιν, si lubet, Hermolao epitomatori tribuamus. Ejus gentilium catalogus ita nunc habet: Τὸ ἐθνικὸν, inquit, Ηρακλεὺς καὶ Ηρακλειώτης, καὶ Ηρακλεώτης, καὶ Ηράκλειον, καὶ Ηρακλεωτικόν. *Gentile, Heracleensis, & Heracliotes, & Heracleotes, & Heraclium, & Heracleoticum*. In his praeterquam quod, uti dixi, gentilia miscet, nec singula unicuique tribuit; videtur etiam ἐθνικὰ omisisse quaedam in nummis obvia. Nam in Heracleae Siculae nummis ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ inscribitur, quod ἐθνικὸν praeterivit; sicut & gentile Ηράκλειος, quod in aliis nummis passim occurrit. Accedit quod in duobus ultimis Ethnicographus fallit. Quid enim inter gentilia Ηράκλειον, quod nomen est urbis, facit? aut Ηρακλεωτικον (κτητικὸν, *possessivum* nomen neutrius generis) quo pertinet? Verum haec duo non Stephani nec forsitan Hermolai, sed librarii somnolentiae adscribenda reor. Nec dubium est quin ab auctoris manu fuerit καὶ Ηράκλειος, καὶ Ηρακλεωτικός. Quorum hoc alterum est possessivum ab Ηρακλεώτης derivatum (nam etiam τὰ κτητικὰ interdum ἐθνικοῖς Noster adnectit) at illud prius in nummis Caesarum complurium apud Vaillantium est gentile Heracleae illius, quae in Lydia fuit, in qua lapis repertus qui ferrum attrahit, a loco dictus *Lapis Heracleius* (vulgo *Herculeus*) itemque *Magnesius* aut *Magnes*, propterea quod haec *Heraclea*, aliter *Magnesia* cognominabatur. Sub imperatoribus igitur nummi ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ inscripti ad hanc Lydiae Heracleam referuntur, forsan quod tunc alia nulla hoc a se gentile inflecteret; jam diu enim Heraclea Magnae Graeciae aut stare aut cudere nummos desierat. At rebus Graeciae Magnae florentibus gentile nomen Ηράκλειος peculiare nostrae Heracleae ad Acirim fuerat, uti constat & ex plurimis nostrarum Heracleensium Tabularum locis (in quibus non aliud gentile aut possessivum nomen occurrit quam ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, idque per suos casus, atque numeros inclinatum) & ex nummis, quos hic mox describemus. Apud auctores tamen (I) est ubi ΗΡΑΚΛΕΩΤΗΣ usurpatum de hujus nostrae civibus reperias.

Est & aliud illustre discrimen, ex quo nostrae Heracleae nummos ab aliis distinguas, nim. nota spiritûs asperi (⊢): quae in eisdem Tabulis Heracliensibus infra explicandis tum in ⊢ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, tum & in aliis asperatis vocibus tamquam una ex litteris scalpitur: ut non sit penitus dubitandum, quin ii nummi, in quibus ⊢ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ inscribitur, ad nostram Heracleam pertineant. Interim eos quoque, qui ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ inscripti, tamen illâ δασείᾳ litterâ carent, modo perantiqui sint, nostrae adjudicabimus.

§. 2. *Nummorum Heracleae Magnae Graeciae descriptio.*

Sed jam ad nummos ipsos venio, quos equidem nancisci quiverim: quos non tantum in tabula scalptos exhibebimus, verum etiam eosdem hîc describere pensi fuit.

I. Nummus aereus apud me est, in cujus adversa parte est caput muliebre nonnihil detritum, & in ejus sinistro latere thyrsus. In aversa parte tropaeum & inscriptio ⊢ΗΡΑΚΛΕΙΩΝ. Nummus perantiquus est, formas litterarum simillimas Tabulis Heracleensibus exhibens. Inprimis autem elementum (⊢) praepositum, & gentile nomen in ΕΙΟΣ desinens, dubitare vetant; quin ad Heracleenses Tarentini sinûs pertineat. Tropaeum victoriam aliquam, ac simul belli pacisque αὐτεξουσιότητα designat.

II. In eodem museo nostro exstat alter aereus nummus, hinc Minervam sacrificantem exhibens, illinc nudos juvenes duos, attritu evanidos. Inferne eamdem prorsus inscriptionem gerit, cui & litterula (⊢) etsi senio absumpta, praeit. Litterae valde

(I) *Documento est Strabonis locus in* VI. *ubi de Heraclea Magnae Graeciae locutus, de Siri sic narrat:* ἐπίνειον αὕτη τῶν Ηρακλεωτῶν ὑπῆρξε. Ipsa (*Siris*) navale HERACLEOTARVM evasit. *Ac facile aevo Augusteo gentile* Ηρακλεώτης *coepit promiscue de omnibus Heracleis usurpari.*

acquifitae libertatis dixi quaedam eâdem fectione. Quorum fumma huc volo redeat. Sub Alexandro Epirota [qui anno V.C.428. occubuit] adhuc ea obnoxia Tarentinis erat , fed ita ut jam tum illi munita ad αὐτονομίαν via videretur. Deinde medio fexto urbis Romae faeculo h. e. Hannibalicis temporibus jam ipfa fibi , injufsu Tarentinorum , tamquam libera confulebat . Nec fecus in his tabellis, populus Heracleenfis liber fuique juris oftenditur . Cumque alioqui haec duo Graeca epigrammata videantur diu Hannibale vetuftiora; haud aegre crediderim , prope ab Alexandri nece Heracleam fui juris evafiffe . De quo copiofius Diatr. feq. edifferam [nam haec nunc Diatriba nolo mihi fpiffior jufto procedat] & ita differam, ut ante Pyrrhi tempora Heracleam fui juris evafiffe , pulcherrimo Tullii loco , quem nunc demum animadverti, fim planiffime demonftraturus.

Jam vero fi quaeras, ftantis reipub. Romanae temporibus, quonam Heraclea noftra jure ufa fuerit comparate ad populi Romani majeftatem; ajo inter foederatas civitates[nec quovis foedere fed aequiffimo] fuiffe numeratam; de quo plura Tullii loca dubitare vetant. Locus unus eft in ea pro Archia cap.4.hujufmodi: *Quae* (Heraclea) *cum effet civitas aequiffimo jure ac foedere :* ubi cave Fulvio [83] Vr-

valde confertae, nec fatis illis fimiles quae in Tabulis infra dandis apparent , nummum paullo recentiorem fuperiore oftendunt.

III. Apud Excellentifs. Equitem Hierofol. Carolum Guevaram (cujus hortatu hic Commentarius editur) vidi olim argenteum nummum , in cujus una parte eques dextrâ adverfum porrectâ cernebatur, in altera vero Taras Neptuni filius delphino vectus, finiftra tridentem, dextra vas gerens . Hic typus in Tarentinis nummis argenteis pluries occurrit . At quem Eques Guevara mihi contemplandum praebuit , in eo fub delphino legebatur ⊢HP h. e. ⊢HPAKΛEIΩN .

IV. Quod dixi, hunc eumdem typum in argenteis Tarentinis effe tritiffimum , id apparet , ex meo argenteo, in quo eadem omnia, ac in fuperiore exhibentur : in quo tamen delphino Tarantem gerenti fubfcribitur TAPAΣ , equiti vero fuperne ET , inferne ⊢IΣTIAP infcribitur . Ex quibus vides elementum (⊢) Heracleenfibus cum Tarentinis conditoribus fuis, ac forfitan cum vicinis (II) aliis, fuiffe commune . Idem porro elementum in alio apud M. Majerum numifmate Tarentino comparet, cujus defcriptionem (III) inferne habes.

V. Ac porro hujufmet afpirationis indicio nummos non paucos (quos viri docti Heracleae Siciliae tribuerant) ad Heracleam Tarentini finûs, ceu fugitivos, non injuria retraxerimus . Sane Parutae Siculos nummos accuratione fumma ab Havercampo illuftratos recognofcere lectorem jubeo. Ibi in Heracleae Minoae numifmatibus Tab. CXIX. num. 10. nummus argenteus exftat , hinc Minervam exhibens, illinc Herculem in leone ftrangulando connitentem cum epigraphe IHPAKΛHTΩN . Sed mihi non eft dubium , quin primum illud I in ⊢ fit refingendum; in penultima vero pro HT, in nummo EI fuerit . Id multo magis verum eft in argenteo nummo, qui ibid. tab. CXX. num. 15. proftat, eisdem ferme figuris utrinque fcalptus : in cujus poftica parte FHPAKΛEIΩN fcribitur . At tu ne dubita pro digammate (F) afperatam litteram (⊢) reponere. Ita nummus uterque ad Heracleam noftram jure fuo revocabitur. Eft & in mufeo meo nummus argenteus ejusdem typi & infcriptionis : nifi quod illud elementum (⊢) initio extritum doleo.

VI. Poftremo ibidem eâd. tab. CXX. n. 12. & 14. duo funt nummi (quorum prior ejusdem typi ac fuperior eft; alter vero hinc Cereris fpicâ ornatum caput, illinc ingentem fpicam, ut in Metapontinis nummis, prae fe fert) in quibus fine ulla ab initio τῦ ⊢ detriti fufpicione HPAKΛEIΩN fcribitur . Quos equidem Heracleae Minoae abjudico (in hujus enim nummis ηρακλΗτων fcribendum fuiffet) & ad noftram Heracleam revoco, cujus gentile nomen in EIOΣ terminatur . Forfitan aevo pofteriore percuffi funt, quo ufus τῦ ⊢ eliminatus fuerat.

Atque hos noftrae Heracleae nummos, & fiqui funt porro alii, antiquiores lege Julia judicandos , infra Adn. 84. num. IV. obfervabimus.

(83) Ex eo,opinor, Siculam Heracleam jubet Fulvius intelligi, quod proxime Orator Siciliae meminerat. *Interim*, inquit, *cum* (Archias) *effet cum L. Lucullo in Siciliam profectus , & cum ex ea provincia cum eodem Lucullo decederet , venit Heracleam : quae cum effet civitas aequiffimo jure ac foedere , adfcribi fe in* *eam*

(II) *Nam huc referri poteft nummus Hydruntinorum (quem p. 40. in fine fect. IV. protuli) infcriptus* ⊢YΔPΩNTINΩN .

(III) *Apud M. Majerum in Regni Neap. nummis , in Tabulis prioribus Tab. 13. num. 22. nummus argenteus exftat hinc Tarantem Neptuno infidentem praefeferens cum* TAPAΣ *fubfcripto , illinc vero equitem & inferne fcalptum* ⊢I *: quod ad* ⊢IΣTIAP *numifmatis mei referri poteft , aut certe ad nomen alterum , quod initio* I *afperatum haberet . At bonus Majerus in fua explicatione elementa duo in unum conflavit , tamquam fi pro* ⊢I *, vocalis* H *fcalpta effet , & (quod multo deterius) putavit* Hλιος (fol) *ibi intelligi oportere . Quid* Sol *ibi faciat , de eo confulendus eft Oedipus.*

ſino ad eum locum commentanti credas, de Heraclea Siciliae ea verba accipienti. Alter vero Ciceronis locus eſt in ea pro Cornelio Balbo cap. 8. his verbis: *Qui fundi populi facti non eſſent* (quid *populi fundi* ſint, ad Tabulam Heracleenſem Latinam dicetur) *civitatem* (Romanam) *non haberent. In quo magna contentio Heracleenſium & Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis civitatibus FOEDERIS ſui libertatem civitati anteferret.* In eadem Balbiana cap. 22. *ſingulare foedus* (h.e. ſupra cetera *aequiſſimum*, ut equidem accipio) vocatur illud quod a Romanis cum Heraclea ictum fuit: de quo in ſeq. Diatriba. Fuere igitur Neapolis & Heraclea in foederatarum urbium numero; & quidem earum quae aequiſſimo foedere, non iniquo ut plures aliae, utebantur. Id vero non impedit, quin Heraclea etiam inter Romana municipia referretur. Etſi non eodem ſemper municipii jure uſa fuit. Nam niſi vehementer fallor, ante ſociale bellum erat Heraclea municipium ſine ſuffragio, ſuiſque interim vivebat legibus: at poſt idem bellum populus Heracleenſis in leges pleraſque Romanas fundus factus eſt, coepitque inter municipia cum jure ſuffragii numerari. Quam totam diſcuſſionem levibus nunc quidem lineamentis in ſubjecto [84] Schediaſmate adumbramus, longe plura in commentario ad Heraclienſem inſcriptionem Latinam infra daturi.

III. *De*

eam civitatem voluit: idque, cum ipſe per ſe dignus putaretur, tum auctoritate & gratia Luculli ab Heraclienſibus impetravit. At animadvertere debuiſſet, Archiam non in Sicilia commorantem, ſed ex ea *decedentem* (h. e. in eo itinere, quo ex provincia Sicilia cum Lucullo decedens, in portum Heraclienſem, qui ut ſaepe dixi, *Siris* erat, appulit) ab Heraclienſibus civitate donatum. His ſi addas quae eodem capite ſequuntur, jam nullus dubitationi locus relinquetur. Nam poſt Luculli & ipſorum Heraclienſium teſtimonium, Archiam fuiſſe Heracleae adſcriptum, affirmantium, ita ſubjicit: *Hic tu tabulas deſideras Heraclienſium publicas, quas Italico bello, incenſo tabulario, interiiſſe ſcimus omnes?* Atqui ex illo *Italico bello* nihil flammae, nihil caedium aut ullius incommodi in Siciliam redundavit: in Lucania autem ut cum maxime incendiis arſiſſe omnia neceſſe fuit.

Jam vero alter ex Balbiana locus ſuperne adſcriptus, quin unice de Heraclea Magnae Graeciae ſit accipiendus, non eſt ambiguum. Nam in Siculam Heracleam jam pridem ante bellum Italicum (cujus tempora ibi Tullius in animo habuit) deducta colonia fuerat, nempe a Rupilio, anno ante Chriſtum CXXXII. Quî potuiſſent igitur Siculi homines ſui foederis libertatem civitati Romanae, quam jamdiu conſecuti fuerant, anteferre? aut quis, rogo, locus altercationi a Tullio deſcriptae fuiſſet?

(84) *SCHEDIASMA de jure Municipiorum univerſe: item de ſtatu Heraclienſis populi ante & poſt bellum Italicum.*

I. *Quo intellectu Heraclea foederata fuerit, & quidem aequiſſimo foedere.*

Italia Romanis temporibus ad Rubiconem amnem in mari ſupero, in Tyrrheno Lucam uſque pertinebat: nam cetera ad Alpes Gallia ciſalpina erant. Loca autem Italiae quinûm fuere generum, uti ex Tabula Heraclienſi Latina oſtenditur: I. *Municipia*: II. *Coloniae*: III. *Praefecturae*: IV. *Fora*: V. *Conciliabula*. Qua in recenſione *Socias* & *foederatas* civitates cave praetermiſſas ſuſpiceris, quippe nec nominatas; quia ſolent ſub *Municipiorum* vocabulo contineri. Sicuti contra cum Heracleam urbem *foederatam* Romanorum dico, tantumdem eſt ac ſi *ſociam*, aut ſi *Municipium* dixero. Ac de *Municipii* notione ac generibus num. ſeq. loquar.

Nunc de foedere videamus: cujus qui participes eſſent, hi modo *foederati*, modo *ſocii* dicebantur, Graecis autem τὸ ἔνσπονδον, aut ὑπόσπονδον, itemq. φίλοι aut σύμμαχοι vocabantur. Jam vero *Foedus* duûm generum fuit: *aequum* unum, in quod ex aequo & pari dignitate coibat uterq. populus foederatus: *iniquum* alterum, in quod non pari gradu duo populi conveniebant, ſed major erat Romani populi dignitas & reverentia. Ad hoc alterum foedus Teatini pervenerunt, quibus decretum fuit (apud Livium IX. 20.) *Vt foedus daretur; neque ex AEQVO tamen foedere, ſed ut IN DITIONE populi Romani eſſent.* Ergo *iniquum foedus* ditionem unius populi, ſubjectionem alterius notabat. Eodem illud Proculi ICti *l. 7. D. de Captiv.* pertinet. *Sive aequo foedere* (populus) *in amicitiam* (alterius) *venit, ſive foedere comprehenſum eſt, ut is populus alterius majeſtatem comiter conſervaret.* Mox: *Vt intelligatur, alterum populum SVPERIOREM eſſe, non ut intelligatur alterum non eſſe LIBERVM.* Vide plura apud Spanhemium in Orbe Romano Exerc. II. cap. 10.

II. *An Heraclea municipium Romanum fuerit: & utrum cum ſuffragio an ſine: itemque utrum cum αὐτονομίᾳ an ſine. Locus Strabonis illuſtratur, & cum Tullii Balbiana conciliatur.*

Heraclea cum civitas foederata fuerit, ſimul etiam Romanum municipium exſtiterit neceſſe eſt; propterea quod quaecumque per Italiam foederatae ſociaeve urbes erant, eaedem continuo municipiorum loco habebantur. Quod & exemplis Tarenti & Neapolis num. ſeq. firmabitur; & ex Tabulae Heraclienſis Latinae auctoritate, in qua Heraclea

haud

haud dubie uti municipium habetur, liquet.

Atqui municipia duûm fuisse generum, satis hodie scitum est: unum sine suffragio, sed cum libertate pristinarum legum: alterum cum plena civitate Romana h. e. cum adscriptione in tribum, cum latione suffragii, jure magistratûs Romae capiundi, admissis interim a municipio plerisque Romanis legibus, in quas scilicet populus municipalis fundus factus fuisset. Et ante quidem sociale bellum pleraque Italiae municipia prioris generis fuerant: at bello confecto eadem (paucissimis exceptis, quae suarum legum libertatem civitati Rom. praetulissent) posterioris generis evaserunt: in quorum censu & Heraclea fuit.

Ergo post illud tempus Heraclea instar aliorum municipiorum fuit: quae suffragii lationem, & jus magistratûs capiendi affecuta, interim pristina αὐτονομίᾳ (etsi non in totum) abstinuit, inque Romana instituta legesque illas transfugit, in quas ejus populus fundus est factus (*de populis fundis*, in commentario ad Tab. Heracl. Latinam differetur) non pauca interim ex jure suo pristino municipali conservans.

Dixi, post legem Juliam simul cum ceteris plerisque Heracleam evasisse posterioris generis municipium. At enim, inquis, contrarium ex Tullii Balbiana ostenditur cap. 8. Ibi de lege Iulia, plenam civitatem sociis promittente, praefatus, subjicit. *In quo magna contentio Heracliensium & Neapolitanorum fuit, cum magna pars in iis civitatibus foederis sui libertatem civitati* (Romanae plenae) *anteferret*. Vides, in idem Heraclienses atque Neapolitanos fuisse connisos, uti scilicet αὐτονομίαν suam civitati anteponerent. Quare cum Neapolis usque ad priorum Caesarum tempora (quibus demum evasit Rom. colonia) municipium prioris generis fuerit; idem prorsus erit & de Heraclea sentiendum.

At prona est responsio. In utroque quidem populo (Heracliensi & Neapolitano) diu multumque disceptatum fuit, dum hinc *Magna pars in iis civitatibus* (sic enim orator loquitur) pro αὐτονομίᾳ, illinc pars cetera pro plena civitate Romana dimicaret: at ejus certaminis non idem eventus utrobique fuit. Nam apud Neapolitanos ea factio vicit, quae αὐτονομίαν praeferebat: at apud Heraclienses potior contraria sententia fuit. Idque verissimum esse, tum locus orationis pro Archia ostendit, tum in primis tabula Heracliensis Latina, quae legum Romanarum ab Heracliensi populo acceptarum veluti pandecten complectitur.

Atque hinc loco Strabonis, quem tum in Dissert. *de Cathedr. semper unica*, tum in hisce Diatribis quam saepissime aut recitavi aut exposui, lux mirifica, quanta numquam antea, affunditur. Geographus prope ab initio lib. VI. de Magna Graecia olim florente praelocutus, sic statim expostulat: *At nunc Tarento, Rhegio, Neapolique exceptis* (ἐκβεβαρβαρῶσθαι συμβέβηκεν ἅπαντα) *in barbariam omnia desciverunt*. Vides ut breviter Tarenti, Rhegii ac Neapolis conditionem a ceteris Graecorum oppidis distinguat. Non enim de lingua, nec de scientiarum cultu hîc *barbaria* accipitur, sed de institutis & legibus. Nam quia nec Tarentinus, nec Rheginus, nec Neapolitanus populus in Romanas leges fundus fieri voluit; hinc hae tres tantum Graecorum urbes post legem Juliam municipia sine suffragio, ut etiam ante fuerant, & cum αὐτονομίᾳ sua (quam plenae civitati Romanae praetulere) remanserunt. Hae inquam tres tantum in barbariam non defecerunt, quia ab Hellenicis moribus (praeter quos Graecis nihil non barbarum habebatur, ne Romani quidem) non desciverunt. At cetera Graecorum oppida (inter quae etiam Heraclea) ubi semel leges Romanas plerasque admisissent, ac veterem vivendi moribus suis libertatem cum ferendi Romae suffragii, & magistratûs capiundi dulcedine permutassent, h. e. municipia generis alterius evasissent; simul omnia protinus in barbariem versa, Geographus indignatur. Abjecto autem Hellenismo, quid iis factum fuerit, statim exponit: *Aliaque nunc a Lucanis* (uti Heraclea) *& Bruttiis* (ut tot Graeca oppida, quae fuere intra peninsulam) *alia a Campanis* (ut Cumae cum aliis orae Campaniae civitatibus praeter Neapolim) *obtinentur: & ab his quidem verbo, re autem ipsâ a Romanis, quia & hi ipsi* (Lucani, Bruttii, Campani) *jam omnes Romani sunt*: postquam scilicet lege Julia plenam civitatem Romanam assecuti sunt populi Italici, municipia generis alterius facti.

III. *Tarentinum, Heracleense ac Neapolitanum municipium comparantur. Obiter de eo, quod diu ante legem Juliam Neapolitani fuerint Romani cives.*

Cum num. superioris initio ad exempla Tarenti & Neapolis provocaverim; nunc pauca de utroque dicam. Tarentum Probus grammaticus, & alii *Municipium* vocaverunt, uti ante a me pag. 99. dictum. Similiter & Neapolis (quam foederatam fuisse urbem, ab omnibus traditur: de quo vide Ciceronis locum in ea pro Corn. Balbo superne num. II. adscriptum) quae tamen haud secius a Tullio ad Famil. XIII. 30. *Municipium* diserte vocatur. Cujus locum, cum praeter voluntatem suo loco (nim. in Dissert. *de Cathedr. Neap. semper unica* Par. 2. ubi de Graecismo Neap. agitur) praetermisissem; hîc libens adscribam. Sic incipit: *L. Manlius est* (cognomine) *Sosis. Is fuit Catinensis: sed est una cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, Decurioque Neapoli. Erat enim adscriptus in id MVNICIPIVM ante civitatem* (lege Julia) *sociis & Latinis datam*. Vides igitur, & ante & post bellum Italicum Neapolim inter Municipia numeratam, ejusque Municipes fuisse Romanos cives, sed sine jure suffragii, suisque interim vixisse legibus.

Haud secus igitur & Heraclea Municipium jamdiu fuerat: in qua proinde pariter ac Neapoli aliquando de sua αὐτονομίᾳ decertatum fuit, teste Cicerone pro Corn. Balbo cap. 8. Etsi postea Heracleam suae αὐτονομίᾳ veteri praetulisse jus plenae civitatis Romanae (cum suffragio scilicet, & jure magistratûs capiundi conjunctae) modo ex Strabone docui, & copiosius ad Latinam inscriptionem ostendetur.

IV. *In quibusnam Italiae municipiis jus feriendae monetae obtinuerit.*

Memini legisse apud nescio quem ex iis, qui ad nummos populorum illustrandos incubuerunt, in Italiae municipiis non fuisse jus percutiendae monetae. At id, nisi vehementer fallor, dumtaxat post bellum sociale valuit: post quod cum municipia fere omnia alterius generis evasissent, ita ut & in tribus adscripta essent, & suffragium in tribubus suis ferrent, & Romanis legibus viverent; consequens fuit, ut a cudenda moneta abstinerent, & Romae (quae altera municipiorum *major patria* dicebatur) percussis nummis uterentur. At quamdiu haec eadem oppida fuerant prioris generis municipia, in iis auri, argenti, aeris flandi feriundi jus fuisse, ex eo ostenditur, quod plerorumque Italiae oppidorum numismata circumferuntur: & quidem ita antiquae fabricae, ac veteribus ductibus litterarum ut facile ante bellum Italicum ea cusa fuisse, animadvertas. Hujuscemodi sane numismatum Graecorum, Latinorum, Tyrrhenicorum, Oscorum, aut aliis peregrinis notis exaratorum copia opprimimur: quae quidem lege Juliâ antiquiora sunt.

At vero Neapoli, Rhegii, Tarenti, & siqua sunt alia oppida, quibus sua αὐτονομία potior civitate fuit, in iis videntur nummi & ante & etiam post legem Juliam aliquandiu fuisse percussi. Nea-

 poli-

III. *De urbis Heracleae ſcholâ Pythagoricae diſciplinae.*

Livius I. 18. ubi Numam Pythagora multo antiquiorem ſtatuit, fatetur interim philoſophum aut Heracleae aut in vicino docuiſſe. *Quem* (Pythagoram) inquit, *Servio Tullo regnante Romae, centum amplius poſt* [Numam] *annos, in ultima Italiae orâ circa Metapontum HERACLEAMQVE* (85) *& Crotona, juvenum, aemulantium ſtudia, coetus habuiſſe conſtat.* Verum utrum dux ipſe dogmatis Pythagoras Heracleae aut Siri ludum aperuerit, in incerto relinquimus: at Cliniam certe & Philolaum Pythagoreorum nobiliſſimos [86] Heracleae philoſophiam Pythagoricam docuiſſe, alioſque [87] nonnullos ejusdem ſectae illuſtres philoſophos ex Heraclea prodiiſſe, non eſt dubitandum; quamvis Italienſium philoſophorum parciorem quam pro ingenti atque infinita multitudine ad nos perveniſſe notitiam vehementer dolemus.

IV. *Quamdiu Heraclea ſteterit.*

Anno V. C. DCXCII. adhuc Heraclea non tantum ſtabat, ſed & cum maxime dignitatem ſuam tuebatur [quo anno vocata a Cicerone fuit oratione pro Archia, *Civitas aequiſſimo jure ac foedere*] ita ut jus civitatis ejus Archias ambiverit. Longo poſt intervallo Strabo, ſuam geographiam ſub Tiberio ſcribens, Heracleae tamquam exſtantis meminit: quam tamen Mela (haud aliunde, ut interpretor, quam quia in urbibus recenſendis parciſſimus) praeterivit. Tandem ne Plinius quidem [qui ſuam Hiſtoriam naturalem Tito Imper. obtulit] eam praetermiſit, nihilque interim addidit, quo eam jam deſiviſſe ſignificaret, ſicuti in ceteris urbibus intermortuis ſolet. Itaq. hoc tantum praeſtare poſſum, anno V.C. 830. [Chriſti LXXVII.] quo Tito Caeſari Plinius Hiſtoriam naturalem dicavit, Heracleam inter urbes ἀξιολόγυς numerari meruiſſe: cum interim ab anno Vrbis CCCXIII. [quo ea condita a Tarentinis fuerat] ad ſupraſcriptum annum DCCCXXX. non plus quam anni DXVII. evoluti eſſent. Hoc quidem praeſtare valeo: nam quamdiu poſt Plinium ſteterit, juxta cum ignariſſimis ſcio.

Nam

politana certe & Rhegina numiſmata plurima hujuſmodi terimus, quorum ingenium & litterarum tractus ad citeriora tempora facile accedunt.

(85) Imo potius *circa Sirin* dixiſſet: quae urbs poſtea non niſi Olympiade 86. extremâ, loco ſimulque nomine tranſmutato, *Heraclea* eſt appellata, ut cap. I. hujus Diatribae diximus. Ac difficile eſt Pythagoram ultra Olymp. 86. vixiſſe, ita ut Heracleam viderit: etſi non deſunt, qui hujus philoſophi vitam adhuc ulterius prorogent: parum recte tamen meo judicio.

Sed facile crimen ἀνιςορησίας a T. Livio amoliemur, ſi hunc κατὰ πρόληψιν (*per anticipationem*) locutum ſtatuerimus. Nempe *Heracleam* cum dicit, eam urbem (*Sirin* ſcilicet) intelligit, quae poſt Pythagorae fatum mutato loco ſimul priſtinum *Siris* nomen cum novo *Heracleae* vocabulo permutavit.

(86) Scholae Pythagoricae Haeracleenſis notitiam Iamblicho debeo: qui in vita Pythagorae cap. 36. ſect. 266. poſt ſcholae Crotonienſis ſucceſſionem expoſitam, meminit & harum minorum: περὶ μὲν Ἡράκλειαν, Κλεινίαν καὶ Φιλόλαον· ἐν Μεταποντίῳ δὲ, Θεωρίδην καὶ Εὔρυτον· ἐν Τάραντι δὲ Ἀρχύταν. Ubi ex ſuperioribus ſupplendum eſt, ἀφηγήσασθαι τῆς σχολῆς (*ſcholae praefuiſſe*) ac proinde vertendum: *Heracleae quidem Cliniam & Philolaum: Metaponti Theoriden & Eurytum: Tarenti Archytam ſcholae* (Pythagoricae) *praefuiſſe*. Non ſimul quidem Clinias cum Philolao, nec Theorides cum Euryto docuit, ſed ita ut alter alteri in ſchola ſucceſſerit.

Porro ex Heracleae doctoribus Clinias domo Tarentinus fuit, Philolaus autem Crotoniates. Ac fuere ambo ingentia philoſophiae Pythagoricae lumina: de quibus plura qui ſcire volet, eos adeat, per quos philoſophorum hiſtoriam illuſtratam diligentiſſime habemus.

(87) Fuit quidam *Amyclas Heracleotes*, quem Proclus l. 2. in Euclidem inter claros geometras refert: quem Laertius IX. 40. Pythagoricum diſerte vocat, & cum Clinia illo nobili ſic jungit, quaſi ſi ambo Platonem Democriti commentaria combuſturum ſint dehortati.

Fuere omnino & alii ex Heraclea noſtra Pythagorici, parum noti. At *Euxenus* ille *Heracleotes*, Apollonii Tyanei praeceptor, dogmatis Pythagorici peritiſſimus, ſed qui praeclara praecepta moribus inquinaret (de quo videndus Philoſtratus lib. I. c. 7.) ad Heracleam Ponticam, teſte eodem Philoſtrato, pertinebat.

Nam quod Ptolemaeus, qui ſub M. Aurelio geographiam a ſe dedit, Heracleam ſilentio praeterivit, id ſilentium pluribus modis poſſumus interpretari: ſive quod ſub M. Aurelio ea urbs aut everſa, aut in vicum redacta cerneretur: ſive quod inter Μεγάλης Ελλάδος oppida [quae unice recenſenda Ptolemaeus ibi ſuſceperat] numerari non poſſet, quippe quae jam inde a confecto ſociali bello Romanam civitatem cum jure ſuffragii adepta, ad Romana inſtituta transfugiſſet, nec dum jam ſuis legibus, ſed Romanis moribus viveret: quod argumentum copioſe Adn. 84. tractavimus. Itaque utrum ſub M. Aurelio Heraclea ſubſtiterit, incertiſſimum habeo.

Ac forſan aliquis ex injecta ab Anonymo Ravennate hujus Heracleae [88] mentione nitatur elicere, aevo [89] auctoris hujus adhuc ſpiritum duxiſſe Heracleam. Sed nemini id perſuaſum fiet reputanti, Ravennatem iſtum non ea tantum recenſuiſſe loca; quae ſuo tempore ſtarent, ſed quorumcumque notitiam ipſe ex ſuperioris aevi geographis hauſiſſet, ut ipſemet initio lib. primi (90) praefatur.

At cum inter epiſcopatus Italiae antiquatos (quos Vghellus tomo ultimo collegit) nulla prorſus in Lucaniâ [91] Heraclienſis cathedrae memoria ſuperſit; facile adducor ut credam, mature admodum Heracleam interiiſſe; ita ut poſt pacem Eccleſiae redditam, cum magis magiſque in dies Epiſcopi oppidatim ordinarentur; nulla tunc temporis in ora Lucaniae maritimâ urbs Heraclea fuerit, cui daretur Epiſcopus. Aut ſi quid adhuc ex ea forte ſupererat, vicus erat magis quam oppidum ſede Epiſcopali dignum.

(88) *Ravennatis Geographi locus enucleatur. De Meſochoro amplius.*

Ravennas anonymus lib. IV. capite 31. extremo maritimam oram ita deſcribit: TARENTVM: MESOCHORVM (de hoc infra dicam) METAPONTVM: HERACLEA. Ad Heracleam hanc noſtram uſque ordo locorum ſibi conſtat: at in ſequentibus turbat, quippe a Scylacio in ima peninſula poſito incipit, ac retro perturbate progreditur. Sequitur enim: SCINASIVM (*Scylacium* interpretare) TVRRIS (hi *Thurii* ſunt) PELIA (i. e. *Petelia*) CROTONA: PACENIO (quod non aliud accipio quam Antonini *Paternum*, medio ferme inter Thurios & Crotonem intervallo ſitum) ANNIBAL. Hoc ultimum *Caſtra Hannibalis*, prope a Scylacio, interpretaberis.

Nunc de *Meſochoro* pauca. Hoc ſupra pag. 111. ad Acalandrum amnem poſui, ac de loco quem ad eum amnem Moloſſus Alexander ad celebrandas Graeciae Italicae ſynodos permunierat, accepi. Nam cum antea Heracleae in loco dicto *Polichoro* ſynoditae coirent; is Tarentinis infenſus ad Acalandrum in ſaeptum a ſe paratum Italiotas convenire juſſit, idque μεσόχωρον (immutato paullum vocabulo) vocari voluit, uti notaret id eſſe illius tunc Graeciae meditullium. Ceterum ubi circa id ſaeptum celebrari locus frequentibus habitationibus coepit; ab eo tempore inter oppida numeratum fuit.

At ubi haec pag. 111. commentatus fueram; animadverti iſtud *Meſochorum* non fuiſſe ab eruditiſs. Islaeo in accuratiſſima veteris Italiae Tabula neglectum. Niſi quod loco prorſus alieno illud poſuit, nim. in iſthmo Meſſapiae, non longe a Tarento Brunduſium verſus eunti: quidnam in eo fuerit ſecutus, ignoro. Ad me quod attinet, ἔυϛοχος an ἄϛοχος conjector fuerim, arbitrium lectori permitto.

(89) Septimo ſaeculo haec orbis deſcriptio prodiiſſe creditur.

(90) Nam ipſo ſtatim initio, ſe nullas peregrinationes ſuſcepiſſe, nec luſtraſſe terras fatetur (quod ei faciendum fuiſſet, ſi loca tempore ſuo exſtantia recenſere in animo habuiſſet) verum ex libris geographorum, tam veterum ſcilicet, quam poſteriorum, ea corraſiſſe quae affert.

(91) Refert quidem Vghellus tomo ult. inter ſuppreſſas ſedes epiſcopales *Heracleenſem*: verum haec, de quâ ibi loquitur, in Venetis fuerat.

D I A T R I B A III.

De ingenti Graecorum Heracleae epigrammatum ſenio: de ſingulari Doriſmo, & inſolitis elementorum formis: deque eorumdem aetate conjicienda.

QVas Graecas Heracleae tabulas propoſitum mihi fuit obrodere, earum vetuſtas ex peculiari Doriſmo, & ex inſolitis litterarum figuris, in primis autem ex novis duobus infra explicandis elementis, quanta maxima oſtenditur: quocirca de Doriſmo primum, tum de characteribus agam. At his interim perſolutis, non tamen deſiſtent cupidi quaerere, quoto ante Chriſtum anno eaedem ſcalptae videantur. In quorum gratiam ad ultimum de earum aetate conjectionem qualem poſſumus, ſubjiciemus.

C A P V T I.

De Vetere Novoque Doriſmo, quodque hae tabulae veterem potius exhibeant.

HEracleae, Tarenti, & in majore Magnae Graeciae parte Doricam dialectum viguiſſe, tum Pythagoreorum fragmenta (1) tum etiam urbium earum nummi oſtendunt: quam dialectum pretio & antiquitate ceteris omnibus anteceſſiſſe, Iamblichus haud inſcite (2) ſuaſit. Duplicem autem τὴν Δωρίδα διάλεκτον fuiſſe, veterem atque novam, ex cujusdam antiqui Grammatici (3) ſcholio diſcimus, in quo ita de Theocrito adnotatur: Κέχρηται δὲ Ἰάδι διαλέκτῳ, καὶ Δωρίδι τῇ νέᾳ· δύο γάρ εἰσι (παλαιὰ καὶ νέα) καὶ ἡ μὲν παλαιὰ τραχεῖα τίς ἐστι καὶ ὑπέρογκος (4) καὶ οὐκ εὐνόη-

(1) Etſi eorum opuſcula aut fragmenta, prout nunc apud Stobaeum aut alibi proſtant, ad communem dialectum reficta, alia in totum alia ex parte, putantur.

(2) Iamblichus in vita Pythagorae cap. 34. ex Metrodoro Epicharmi filio tradit, *Pythagoram dialectorum optimam cenſuiſſe Doricam . . . eamque ad harmoniae modulos compoſitam, utpote* (συνεστηκυῖαν ἐκ τῶν φωνηέντων γραμμάτων) *ex litteris maxime vocalibus conſtantem. De ejusdem vero antiquitate etiam fabulas teſtari. Nerea enim duxiſſe Dorida Oceani filiam, ex qua filias quinquaginta natas . . . Alios porro dicere, Dorum ex Prometheo & Pyrrha natum, ex Doro Hellenem, ex Hellene Aeolum. In ſacris autem Babyloniorum libris doceri, ex Jove natum Hellenem, ex quo Dorus, Xhuthus, & Aeolus: hiſque narrationibus Herodotum accedere . . . Itaque ex qualibet recenſione confici, Doricam dialectum fuiſſe omnium antiquiſſimam: huic proximam Aeolicam, ab Aeolo ſic dictam: tertiam ſequi Ionicam ab Ione Xhuthi filio cognominatam: quartam eſſe Atticam, ita dictam a filia Creuſae Erechthei filiae; hancque ultimam dialectum prioribus poſteriorem tribus ſaeculis exſtitiſſe. Ab Orpheo demum antiquiſſimo poetarum Doricam dialectum fuiſſe uſurpatam*. Haec ex Metrodoro Epicharmi Pythagorei filio Iamblichus.

(3) Incertus is auctor praefixus Theocriti editioni Aldinae anni 1495. reperitur, qui *De genere Poetae* inſcribitur. Eadem verba paullo uberiora Andreas Schottus in vetuſto Theocriti MS. reperit, ac lib. II. cap. 50. Obſervationum humanarum exhibuit. Quae uncis interpoſui, ea ex Schotto ſunt, nam in Aldo deſiderantur.

(4) Iſtud ὑπέρογκος expoſui, *Supra modum turgens*, ut vulgo ſonat. Ceterum ſi Doriſmi ſpectes ingenium, interpretari poſſis, *Craſſior* aut *Corpulentior*. Ea enim eſt hujus dialecti indoles, tum propter frequentem uſum vocalis A, tum & aliis de cauſis: quod Theocritus Πλατυάσδεν (*patulo ore loqui*) vocavit. At Ionica delicatior eſt, ut Attica comptior & elegantior.

Quam craſſitudinem & robur Doricae dialecto peculiaria dixi, ea in architectonicis etiam rationibus in ordine Dorico atque Tyrrhenico cernuntur. Sicuti contra mollitudo & gracilitas aeque in Jonica dialecto ac in ſymmetria Ionica ſe commendant.

εὐνόητος· ἡ δὲ νέα, ᾗ καὶ Θεόκριτος χρῆται, μαλθακωτέρα, παρὰ τῦ Επιχάρμυ καὶ Σώφρονος· Οὐ μὲν ἀπολιμπάνεται καὶ Αἰολίδος. Quae [quia in fine quaedam non prona ad intelligendum habent, nec Schottus verterat] ſic reddimus. *Vſus eſt Ionica dialecto* (ut in Idyll. 12.) *itemque Dorica recentiore. Duûm enim generum eſt, Dorica vetus & nova. Ac vetus quidem ſubaſpera eſt ac turgens* (4) *ſupra modum: at nova, qua & Theocritus utitur, mollior, ab Epicharmo & Sophrone uſque profecta. Ac ne Aeolicam quidem* [Theocritus] *dialectum neglexit*. Eſt autem obiter animadvertendum, cum Siculus Epicharmus [ſectâ Pythagoreus, poeta phyſicus atque comicus] Olymp. LXXXIV. floruerit, Sophron vero Syracuſanus circa Olymp. LXXV. mimos ſcripſerit; inter hos novae inventores & Theocritum (qui Olymp. CXXX. eamdem recentiorem uſurpavit) ducentos ferme annos interceſſiſſe.

Hic ego ineptus videar, ſi Doricae dialecti judex ſedere auſim, ac poſt bis mille circiter annos ex quo hae Tabulae exaratae fuerunt, atque in tanta monumentorum Doricorum penuria decernere, veterem ne an novum Doriſmum hae Tabulae complectantur. Tamen eo magis inclinat animus, ut ad veterem Doricam haſce inſcriptiones pertinere malim: idque his maxime de cauſis. Tres enim characteres grammaticus iſte veteri Doriſmo tribuit. I. Horum primus eſt ἀσαφεία *obſcuritas* (ὐκ εὐνόητον, criticus id appellavit) quam quidem obſcuritatem utinam in hiſce Tabulis lector non perſentiſceret: parum profecto negotii explicaturo mihi faceſſerent. Nunc multo nos major in ambabus hiſce remoratur caligo, quam quantam Pythagoreorum commentarios ex Doriſmi difficultate contraxiſſe, Porphyrius [5] conquerebatur. Prior ergo veteris Doriſmi character obſcuritas fuit: quae tamen [quid enim diſſimulo?] magna ex parte non tam dialecto ſuapte ſponte abſtruſiſſimae, quam agrimenſurae veteris aevi remotiſſimi ignorationi eſt imputanda. II. Alter vero *aſperitas* quaedam atque inſolens ſive tumor ſive craſſitudo habebatur. Haec vero mirum quanta in utraque tabulâ in aures delicatiores offendat. Ejus rei [6] ſpecimina animadvertere per ſe quiſque in indice vocum poterit, qui inſcriptionibus ſubjicietur. Ad aſperitatem praeter cetera etiam illud pertinet, quod nulla ferme vocula in his tabulis ſit, quae pluribus aut uno ſaltem peculiari Doriſmo vacet: cum interim in libris & marmoribus Dorice ſcriptis rari atque infrequentes Doriſmi ſint, nec niſi uſu tritiſſimi. Hanc vero mollitudinem in Siculis potiſſimum titulis animadverti, idque, ut interpretor, duplici de cauſa: primum quod ab uſque Sophronis & Epicharmi Siculorum temporibus [qui quod veterem Doricam emolliverant, novae auctores a grammaticis habebantur] in Sicilia universâ vetus abjici dialectus, eique

(5) Porphyrius in vita Pythagorae ſect. 53. cauſas extinctae Pythagoricae diſciplinae has affert. *Primum quidem quod aenigmatibus eſſet involuta: deinde quod Pythagoricorum commentaria Dorice ſcripta eſſent* (ἐχύσης τι καὶ ΑΣΑΦΕΣ τῆς διαλέκτυ, καὶ μηδὲν διὰ τῦτο ὑπονοῦσθαι) *cum ea dialectus* (antiqua ſcilicet cujuſmodi a Pythagoricis prioribus uſurpabatur) *non parum obſcuritatis haberet, eâque de gratia nihil eorum dogmatum vulgo perciperetur*.

(6) Verbi cauſa, eccui dativi illi ποιοντασσι, πρασσοντασσι pro ποιῦσι, πράσσυσι, non craſſum quiddam ac ſimul aſperum ſonant? Sed nolo in exempla divagari.

eique nova ſubſtitui coeperit; deinde quod epigrammata Sicula, quae apud Gruterum, Gualterum & alios occurrunt, tabulis Heraclienſibus ſint re vera longe recentiora.

Ergo ſi quis cum Theocrito, ſi quis cum Pythagoricis aevi recentioris, quorum fragmenta ſuperſunt, ac ſi quis maxime cum antique ſcalptis marmoribus noſtras tabellas conferat; facile animadvertet, quid utrinque interſit; nec aegre inducet animum credere, illa quidem ad novam Δωρίδα, has vero tabulas duas ad veterem dialectum referri debere.

Ex dictis autem [de novo vetuſtoque Doriſmo, & quod hae Tabulae veteris potius effigiem prae ſe ferant] etiam de harum inſcriptionum remotiſſima vetuſtate aliquid decernere poſſumus. Nolim tamen quiſquam ex modo dictis ita ſecum ſtatuat, quaecumque veteri Doriſmo a nobis tribuuntur, ea continuo Sophrone & Epicharmo vetuſtiora credi oportere. Nam poſt poetas Siculos Sophronem & Epicharmum novae Δωρίδος repertores, in Sicilia quidem recens ille Doriſmus mire ſe omnibus commendavit, non item in ceteris ſermonis Dorici regionibus, praeſertim in Magna Graecia: in qua ſane videtur antiqua Δωρὶς perennaſſe aliquanto diutius, maxime ob ſcholae Pythagoricae celebritatem. Itaque quamvis hae tabulae Doriſmum antiquiorem complecti mihi viſae fuerint; tamen fieri poſſet, ut non tantum Sophrone & Epicharmo poſteriores, verum etiam Theocrito pares aut recentiores fuerint; niſi alia quaedam mirae vetuſtatis indicia in tabulis eisdem ſe proderent, quae ad non paullo anteriora Theocrito tempora tabellas haſce retrahere prorſus videantur: de quibus indiciis jam cap. II. & III. acturi ſumus.

C A P V T II.

Heraclienſium duorum epigrammatum ſcripturae effigies & antiquitas.

S E C T I O I.

De Graecis litteris univerſe non nulla delibantur.

Litteras non niſi ab Oriente fuiſſe primum Occidentis regionibus importatas, ſicuti exploratiſſimum eſt; ſic diu ante Cadmum, nec niſi per illos facile gentium omnium antiquiſſimos [7] Pelaſgos fuiſſe tum iis, qui poſt Hellenis aetatem *Hellenes* ſive *Graeci* audierunt, tum etiam Tyrrhenis (qui & ipſi de genere Pelaſgico prodiiſſe

(7) *Pelaſgos* cum dico, Noachidas Phalegici temporis intelligi volo: id quod & Pelaſgorum nomen (quod a *Phaleg*, quod *diviſionem* ac mutuam ſeceſſionem notat, deducitur) oſtendit, ac praeterea eorumdem illud τὸ πολυπλάνητον (*errores perpetui*) apud auctores decantatiſſimum, ita ut nulla fuerit cultior Europae pars, ubi non Pelaſgorum nomen, & ſignata ab eisdem veſtigia deprehendantur. Per hos igitur primos divinum litterarum inventum, a patribus antediluvianis tranſmiſſum, tum in Graeciam, tum etiam in Tyrrheniam importatum fuit: quas ipſas litteras ſive iidem Pelaſgi, ſive Tyrrheni (Pelaſgorum & ipſi genus) poſtmodum cum Latio populiſque finitimis communicarunt, mox uſu ipſo tot populorum varie, uti fit, immutatas. Verum nunc non id agimus.

diisse mihi semper visi fuerunt) nec non & Latinis & antiquissimis quibusque populis traditas, aeque mihi videtur certissimum. Haec quidem & quae sunt plurima cum his cognata, jam ante plurimos annos in schedis adumbraveram. At deinde eorum, quae ipse videram, partem ab eruditiss. Bouhierio [8] fuisse occupatam, est quod vehementer gestiam. Nihil enim veri tam simile puto, quam, sicubi e diverso plures in cujuspiam rei indaginem connitentes, in eadem forte vestigia suopte ductu incurrerint. Ac fuerat in animo ea saltem ex adversariis excerpere, quae nondum aliis animadversa putarem. Verum quae finis, si semitâ mihi quâvis oblatâ, digrediar?

Quare omissa litterarum universa tractatione, de Graecis tantum elementis nunc mihi agitur. Post Pelasgos igitur hujus rei principes, fuere & alii, qui sive aucto signorum scripturae numero, sive usu promoto, aut quovis modo scriptione elimata, in ejus inventi gloriam evaserunt. Ex horum numero Cadmus in primis & Cecrops fuerunt; secundum hos autem Palamedes, Linus, Epicharmus Siculus, atque Simonides celebrantur: quorum alii aliud in id inventum contulerunt mutaruntve, aliique alias elementorum formas adjecerunt. De his adeundi sunt viri doctissimi, qui hanc universam materiem ad vivum resecuerunt, atque in his laudatus Bouhierius. Nec ea postremo praetermittenda, quae post id tempus Chisullus in Antiquit. Asiaticis, quaeque Gallorum plures eruditi viri in Commentariis Academiae inscriptionum observata reliquerunt.

In horum, quos ultimos recensui, dissertationibus, inscriptiones non paucas ex Graecia Asiaque collectas deprehendere licet βυστροφηδὸν [9] exaratas [quibus vix aliquid est antiquius] iisque litteris scalptas, quas maximam partem Phoenicias (h. e. hodiernas Samaritanas) dixeris, aut minimum a Phoeniciis dissidentes. Sunt & inscriptiones aliae, quas ad Atticum alphabetum viri eruditi referunt: quod idem ferme ac Latinum hodiernum fuit. Nam praeter plurimas litterarum formas quas etiamnunc Graeci communes cum Latinis habent; erant & aliae fere omnes utrisque promiscuae. Nam D, L, R, S, sicuti semper apud Latinos, eodem plane modo in inscriptionibus Atticis figuratae cernuntur. Praeterea Atticorum Koppa ad Latini Q figuram ita demum accedebat, si modo litterae Q caudam in rectum inferne direxeris: de quo in imo (10) margine ex Quintiliano docebimus.

Q

(8) Elegantissima Bouhierii hujusmodi dissertatio ad calcem Palaeographiae Montfauconii occurrit, tacito eruditiss. auctoris nomine.

(9) De βυστροφηδὸν scribendi ratione meminit Pausanias in Eliacis prioribus, Harpocration in ὁ κάτωθεν νόμος (ubi testatur Solonis leges scriptas βυστροφηδὸν fuisse) & Hesychius. Hujus ultimi verba haec sunt. Βυστροφηδὸν. οὕτως ἔλεγον, ἐπὰν ὁμοίως τοῖς ἀροτριῶσι βουσί, τὰς ἀντιστροφὰς ποιῇ τις· ἔλεγον δὲ ἐπὶ τοῦ γράφειν τρόπῳ τοιούτῳ. Hoc est: *Bustrophedon dicitur ubi quis in morem bovum arantium versuras facit. Vsurpatur & de scriptione in hunc modum composita.* Ac debemus sane plurimum Gallorum Britannorumque peregrinationibus, quorum opera ante hos aliquot annos plurimae ejusmodi epigraphae detectae fuerunt. In his primus versus plerumque sinistrorsum progreditur, secundus dextrorsum, & sic semper alternando. Raro primus versus in dextrum latus vadit.

(10) *Vera veteris Koppa deformatio ex nummo Crotoniatarum ostenditur: quâ ignoratâ locis auctorum spissae incubuerant tenebrae: quae, simul ac vera forma intellecta fuerit, illico dispelluntur. Hesychio & Quintiliano lux. Cur in nummis veteres Crotoniatae τῷ Koppa sint usi.*

Littera *Koppa* (Hebraici Phoeniciique *Koph* potestate pollens; cui Graecum *Kappa* vim finitimam,

mus. Apud eosdem Atticos H, non τῦ *Eta* locum tenuit, ſed ad aſperandum valebat. Littera *Pe* quam ſimillima tam antiquis Latinis; quam Atticis fuit. Ex quibus eſt manifeſtum, per eosdem Pelaſgos tam Graeciae quam Latio litteras fuiſſe illatas. Eae vero ubi diutiſſime utriſque communes fuiſſent (id quod etiam ex nummis & vaſorum inſcriptionibus infra oſtendam) deinde nonnullarum apud Graecos ſimulacra leviter variarunt.

S E C T I O II.

Heraclienſis ſcripturae ſingularitas.

TAbularum exempla qui contemplabitur, me monitore minime egebit, ut effigiem Heraclienſis ſcripturae mente concipiat. Nec enim dici poteſt, quam anxia ſollicitudine deſcripta exemplaria quae damus,

mam, etſi diverſam tamen, obtinet) nunc quidem apud Latinos litterae Q reſpondet non tantum poteſtate verum etiam figurą. Nam vetus illud *Koppa* viſitur adhuc in vetuſtiſſimis Crotoniatarum nummis: in quibus prima nominis Κροτωνιαταν littera (quae quidem in poſterioribus nummis K eſt) ferme ut Q Latinum exhibetur, modo cauda τῦ Q non oblique, ſed in rectum deſcendat. Ergo in his nummis ſive a dextra in ſiniſtram more Orientalium, ΟꟼϘ, ſive inceſſu contrario, ϘΡΟ ſcalpitur. At in poſterioribus numiſmatibus KPO aut KPOT, non niſi cum K reperitur expreſſum.

Quam vero ex Crotoniatarum nummis τῦ *Koppa* formam genuinam oſtendi, eam jam pridem Heſychius vivis coloribus expreſſerat. Sed ejus locus ubi diu multumque viros eruditos exercuiſſet, nunquam tamen eſt intellectus, ceteroqui facile intelligendus iis, qui veram litterae formam in nummo vidiſſent. Heſychii verba in Κοππατίας haec ſunt. ΚΟΠΠΑΤΙΑΣ, ἵππος κεκαυμένος (recte alii reponunt ἐγκεκαυμένος) ἐντετυπωμένον ἔχων σημεῖον τὸ κόππα· ὅ ἐστι ἀπεστραμμένον ρ καὶ σ. *Koppatias eſt equus inuſtus, impreſſum habens ſignum litterae Koppa: quod eſt Rho & Sigma inverſum.* Scitum eſt quid antiqui *Coppatias*, quid *Samphoras* equos vocarint: eos ſcil. quibus littera *Coppa* aut *Sanpi* inuſta eſſet. *Sanpi* autem ex Sigma lunato inverſo, cui π inſcriberetur, fiebat hoc modo Ϡ, eoque *San-pi* vocabatur. Atqui adhuc difficultas in figura τῦ *Koppa* exſiſtit: quam viri doctiſſimi varie deformarunt: non recte vero. At noviſſime eruditiſſ. Bouhierius (in ſaepe laudata Diſſertatione ad calcem Palaeogr. Montfauc. p. 569.) ubi ſemel imbibiſſet, formam τῦ Koppa fuiſſe tantum *Rho* inverſum (h. e. τὸ q); in Heſychio poſt ἀπεστραμμένον, pro P καὶ σ, repoſuit P, ἢ ϟ: nam poſterior figura pro Koppa minuſculo vulgo a recentioribus grammaticis affertur.

Verum vir eximius in forma τῦ Koppa fallitur; nec enim erat τὸ q, verum Ϙ: quam certo ex Crotoniatarum nummo tenemus. Hanc formam ſi Bouhierius ex nummo didiciſſet, nihil in Heſychio mutaſſet. Nam ex *Rho* inverſo fit q. Huic vero ſi in dextro latere τὸ C (h. e. lunatum ſigma: qua unice formâ aevo Heſychii ſibilum figurabatur) ſitu inverſo applicueris; fiet qↄ ſive *Koppa* antiquorum (I). Eſt & alter multo inquinatior ejusdem Heſychii locus in Κάππα: in quo Koppa definitur, ἀνεστραμμένον ρ, ὡς &c. Sed reſcribendum fuit, ἀνεστραμμένον P καὶ C &c.

Ad haec & Quintiliani locum pulcherrimum (quo nullus erat alius aptior ad veteris Koppa ductum percipiendum) Cl. Bouhierius ex ignorato Crotoniatarum nummo non aſſequi valuit. Fabius I. 4. de eo diſputans, utrum aliquae in alphabeto litterae redundarent, haec poſuit: *Et Q, cujus ſimilis effectus ſpecieſque, niſi quod paullum a nobis obliquatur, Koppa apud Graecos: nunc tantum in numero mânet*. Quid de hoc loco ſtatuerit Bouhierius in cit. Diſſertat. p. 569. col. 1. cupidi videant. At equidem Fabii locum, verborum ordine naturali reſtituto, & voculis aliquot minime neceſſariis, tantum explanandi gratiâ intra uncos interpoſitis, facillimum reddam. *Et* Q (Latinum): *cujus* Q *ſimilis* (eſt) *effectus* (h. e. poteſtas) *ſpecieſque* (i. e. figura) τῦ *Koppa apud Graecos: niſi quod* (Koppa: quod in nummo Crotoniatarum in rectum deſinit) *paullum a nobis obliquatur* (ut ſcilicet obliquatâ caudâ, exſiſtat Q): *nunc* (Koppa Graecum) *tantum in numero manet*; inter numericas enim notas locum ſibi tantummodo poſtea vindicavit. Haec eſt in Fabiano textu naturalis verborum ſeries atque intellectus. Ac de vetere Koppa ſatis.

Niſi quod illud exciderat, animadverſione digniſſimum, cur ſcilicet priſci Crotoniatae *Koppa* in nummis expreſſerint. Non alia eſt cauſa, quam quod, ut alibi oſtendi, *Crotonis* aut *Cortonae* (ut priſci vocabant) vox eſt ex Chaldaeo Phoenicioque קרתא (*Karta* aut *Korta*, *Urbs*) cujus vocabuli prima littera *Koph* in *Koppa*, ſibi in Graeco reſpondentem, mutanda fuit. At quia Koppa evaſit arithmeticum ἐπίσημον; in nummis loco τῦ *Koppa* ſubrogatum K fuit. Sicut & in aliis vocabulis.

(I) *Dixerit aliquis, figuram ſupra ſignatam, quae ex* Rho & Sigma *inverſis coaleſcit, non tam* τῷ Koppa *quam* τῷ Phi *fore ſimillimam; quippe cum in forma allata ſupremus orbis haſtili medio transfigatur, qui orbis in Koppa eſt ab omni vulnere haſtae illaeſus. At reſpondeo, iſtud* (qↄ) *nihil habere cum* τῷ Phi *commune, quia haſtile* τῦ Phi *ex utraque orbiculi parte quam longiſſime excurrit, praeſertim prout ab antiquis littera* Φ *formabatur. Deinde quam Heſychius* τῦ Koppa *deſcriptionem dedit, ea rudis eſt adumbratio magis, quam ipſiſſimum* Koppa *vetus. At longe exactiorem formam Quintilianus docuit, quam habes a me proxime expoſitam,*

damus, fuerint: tantâ certe ut quovis depoſito pignore ſpondeam, inter αὐτόγραφα & haec exempla, quae propoſita habes, ne unius quidem minutiſſimi apicis diſcrimen uſquam intereſſe: de quo vide in Prologo num. VI.

Scripturae autem *ſingularitas* non in eo vertitur, quod voces inter ſe omnes, nullo eas intervallo punctove diſtinente, coaleſcant: id quod mirificam inexercitatis moram haud dubie injicit. Non id, inquam, ſingulare voco; cum Graecae inſcriptiones majorem partem eo laborent incommodo. At noſtra haec ſingularitas duabus maxime ex rebus exſiſtit, ex inſolentibus ſcil. litterarum formis, & ex characteribus duobus novis. A priore ordior.

§. I. *Heraclienſium complurium litterarum formae, earumque interiores cauſae.*

In Heraclienſi alphabeto, quod verſa pagella dabit, ſcito, I. eas maxime formas a me ex tabulis fuiſſe decerptas, quae magis omnibus ab hodiernis, aut a veteribus vulgo perſpectis diſcreparent, omiſſis iis quae propius ad notiores accedunt.

II. Trecentis ferme & amplius ante Chriſtum annis quoddam litterarum genus in nummis occurrit, quas gemmatas eruditi vocant, propterea quod litterarum ductus ſint ſertis unionum quam ſimillimi, aut ſaltem quod ex utraque parte in quosdam nodos, veluti gemmas, deſinant. Hoc more in nummis Philippi Macedonis, & priorum Syriae & Aegypti regum litterae Graecae omnes in craſſiora puncta in extremis ductibus deſinunt. Nec aliter in Samaritanis Machabaicae aetatis numiſmatis. Nec alia poſtremo litterarum ferme omnium in his tabulis Heraclienſibus eſt effigies: quas utique cum vulgo antiquariorum *gemmatas* appellaveris. Etſi id leve eſt antiquitatis indicium; nam nec Latina Heraclienſis tabella his punctis caret.

Id paullo ipſe fateberis mirabilius, ſi in cauſam moris hujus intuearis: qui mos a neceſſitate primo ortus, mox, ut in veſtitu aliiſq. humanis rebus uſuvenit, in περιεργείαν (ut in modo dictis veluti unionum ſertis) degeneravit. At neceſſitas id ante ſuaſerat. Nam in aere aliave exaranda duriore materia intutum fuiſſet infreni viriculo liberas, ut ſuo arbitratu per aequora ſubjecta diſcurreret, habenas permittere. Quocirca ſignandis litterarum ſulcis primum utrinque terminos puncto craſſiuſculo praefigebant: deinde admotâ regulâ deſignabant leviter ſtrigas, quas poſt viriculo aut celte altius inciderent. Tametſi interdum multis modis peccabatur ſocordiâ. Nam ſive regulâ inepte adhibitâ, non tranſadigebant, ſed vix praeterradebant punctum; ſive etiam trans puncti metam longius regulae ductum ſequebantur. Vtroque vitio tum Graeca haec duo epigrammata, tum & Latinum laborat. At in nummorum titulis, in quibus elegantia potiſſimum ſpectabatur, in neutro peccatum animadvertas.

III. Quod de rectis lineis ſcalpendis ope punctorum regulaeque dixi, ex eo intelligitur, quanto plus difficultatis reliquum fuerit in curvis ductibus exarandis. Quam uti declinarent, quidquid curvi in litteris erat, id in rectum, ſed angulatum, reſolvebant. Id

ALPHABETUM HERACLIENSIUM TABULARUM.

Α	Ο
Β	Π
Γ	Ρ
Δ	Σ
Ε	Τ
Ζ	Υ
Η	Φ
Θ	Χ
Ι	Ψ
Κ	Ω
Λ	*Duae novae*
Μ	*Litterae*
Ν	
Ξ	

quod in appofito fchemate te figurae litterarum *Betha*, *Rho*, Υ *pfilu*, *Pfi* docebunt. In circularibus autem flexibus multo plus periculi inerat: quos adeo partim fecere quadrangulos, ficuti in littera *Phi* in alphabeto cernis, partim (ut in litteris Ο & Θ) in polygonias cujufvis generis figuras temere transformabant. Nam in hifce tabellis vix eft ut Ο μικρὸν, aut *Theta*, perfecte ufquam rotundum invenias: pro circulis autem non aliud quam gyros polygonios diverfiffimos, nullius rationis ductu fignatos, reperies. Id vero in antiquioribus Graecis elogiis βυϛροφηδὸν exaratis multo eft illuftrius: in quibus pro vocali Ο nihil aliud quam five τραπέζια, five triangulos plurimorum generum orbes, tam rectilineos quam ex curvis rectifque mixtos, nihilque nifi inconditum ac rude miraberis.

Illud etiam in Ο & Θ inconcinnum reperies, quod quam faepiffime five caudam (ut in Latino Q) five helicis initium, five quidpiam tale abfonum alicubi ex orbe prodire animadvertas, qua fcilicet parte viriculum circumduci defierat. Quod quidem ita inepte ac temere circumagebatur, ut raro in fefe rediret, fed modo τὸ (Q) modo helicis exordia, modo [utrinque fcilicet excurrente mucrone] five *Omega* obliquatum, five (ȣ) fignaretur.

Illud etiam eft tyronibus animadvertendum, initio unum apud Grae-

Graecos O fuiſſe, quod aeque brevis longique vices implebat; nec minorem ceteris elementis molem praeferebat. At poſtquam placuit ejus vocalis duo ſigna depingere, ut unum O *parvi*, alterum *Magni* ſive longi ſignificationem daret; tum vero ſenſim ſine ſenſu orbis τȣ̃ O parvi contrahi coepit [unde O μικρȣ̃ καὶ μεγάλȣ, i.e. *Parvi & Magni*, ex mole, dicta fuere nomina] eoque poſtremo ventum, ut o breve puncti modulum non excederet, ut in Tryphonis regis apud me nummo & alibi licet animadvertere. At vero initio modicum inter utrumque diſcrimen fuerat prae abnormi poſt-ſecutorum temporum differentia. Id quod in noſtris tabulis licet animadvertere: in quibus quod moles O brevis parum infra τȣ̃ Ω modulum ſe viſendam praebeat, id antiquitatem majorem arguit: quam longe minorem dicerem, ſi iſtud ipſum O parvum exiguiſſimo ſtatu viſum effugeret: quod poſtea factum. In his Tabulis *Theta* menſuram τȣ̃ O parvi non excedit.

IV. Praeter jam dicta, reſtat ut in aliquot hujus alphabeti litteras carptim nonnulla non dum obſervata notentur. *Alpha* illud numero quintum, itemque penultimum refert A vetuſtiſſimum Alphabeti Pelaſgo-Graeci; ſicuti tertium imitatur *Rho* ejusdem Alphabeti.

Beta ultimum ſine haſta ſemel tantum reperitur extremà Tab. I.

Litteram *Delta* baſis longior horizontalis diſtinguit. At interdum quia utrinque, aut ab uno, latere deorſum pes imus deſcendit, tunc ab A aut ab *Rho* parum diſcernitur.

Litterae E typi fere omnes ſunt ad Alphabeti Pelaſgo-Hellenici effigiem conformati, ut in tertio in his tabulis uſitatiſſimo cernitur.

Vocalis I rarius brevitate peccat, ita ut potius ſaepe ſupra ceteras quam plurimum excedat: ut minus mirari ſubeat, eam *litteram longam* a Plauto & antiquis aliis fuiſſe vocatam. *Phi* etiam, *Pſi*, & *Ypſilon* (quam a Pythagora inventam ajunt) ſuâ proceritate non carent.

Τȣ̃ K duae tranſverſae lineae parum obliquae ſunt, ac non raro prope ad ſupinas accedunt; ſicuti haec littera in Oſcis Capuae nummis inſcribitur.

Τȣ̃ M figura altera (quam raro reperies) nihil ab ea effigie differt, quae in vetuſtiſſimis Βȣςροφηδὸν titulis viſitur.

Litterae *Pe* linea tranſverſa ſuperior [ſicuti & τȣ̃ Ω inferior] raro non utrinque immane quantum excurrit: cujus *Pe* dexterior pes plerumque brevior laevo eſt: quo more etiam Latini utebantur [ut in horum antiquiſſimis titulis cernitur] antequam ſcilicet pedem illum ſinuaſſent in orbem.

Sibilans littera olim apud Atticos eodem modo, quo nunc apud Latinos, figurabatur. Id tum ex aevi antiquiſſimi monumentis oſtenditur, tum ex vaſorum vetuſtiſſimorum inſcriptionibus, in quibus nomina litteris illius aevi Graecis ſignantur, ut KALLIKLES pro ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ. Horum fictilium exempla aliquot infra producentur. Ergo Graecis olim ſibilum perinde ut hodie Latinis figurabatur, ita tamen ut ad τȣ̃ Z ſive recti ſive inverſi (cujuſmodi figura ſibili ultima in hoc alphabeto eſt) ſpeciem exhiberet. Ejusdem ſibili penultimâ & antepenultima forma quam ſaepiſſime in his tabulis cernitur.

Porro

Porro in alphabeti finem rejeci litteras novas duas, ⊢ & ⊏: quarum prior valebat ad asperandas vocales, at posterior, uti dicam Latiali V consono respondebat: de quibus jam actum seorsum imus.

§. 2. *De aspirata littera, sive de novo elemento* ⊢.

Primum ajo, litteram ⊢ (quam hisce tabulis & nummis aliquot, itemque Mastrilliani vasis (11) inscriptioni nuperrime a me detectae debemus) novam prorsus videri debere; eamque Magnae Graeciae tamdiu habendam esse peculiarem, donec procul alicunde monumenta afferantur alia, in quibus eadem haec sit δασεῖα littera. De eo quod dixi Mastrilliano cimelio, aliisque ejusdem depictis fictilibus non sine vetustissimis epigrammatis, scripsi ante hos paucos dies non brevem παρέκβασιν [*Excursionem*] quam in fine Diatribae hujus reperies.

Et quidem asperans [12] littera H nullo non tempore apud Latinos in usu fuit. At apud Graecos, ante quam vocalium longarum a brevibus discrimen fecisset Simonides [cui Ω & *Eta* debentur] apud Graecos inquam, aeque ac apud Latinos τὸ H aspirantis litterae officio fungebatur, uti ex pluribus vetustissimis marmoribus licet cognoscere. Sed postea variatum fuit, ita ut hujus elementi fortuna tres vices mihi videatur apud Graecos sustinuisse. Nam I. quamdiu vetus illud alphabetum Pelasgicum sive Phoenicium [dictum aliis *Atticum*] in Grae-

(11) In eo quod dixi Mastrilliano vase Barii reperto depicta est Homerica Junonis ab Hercule in mammâ sauciatae fabula. In ea picturâ supra Junonem ⊢HPA inscribitur, h. e. cum eo charactere de quo nunc agitur. Verum de hoc toto negotio, aliisque vasis inscriptis, videbis nostram *Excursionem* in fine Diatribae hujus.

(12) *De* δασείας *litterae* H *tam apud Graecos quam apud Latinos antiquitate judicium*.

Apud Graecos circa δασεῖαν litteram H variatum fuisse animadverti. Nam in aliis quidem remotissimae antiquitatis monumentis reperitur, in aliis abest. Ac dum in his essem, incidit in manus meas Tomus I. nuperi operis, quod inscribitur, *Nouveau traitè de Diplomatique . . . Paris . . . ann.* 1750. In eo pag. *616*. marmor Amyclaeum occurrit, omnium quae viderim vetustissimum, βυστροφηδὸν litteris Graeco-Phoeniciis scriptum: a quo abesse δασεῖαν litteram H, illud argumento est, quod *Calimachi* & *Aristomachi* nomina scalpuntur quidem sine X in ultima syllaba (plane quia nondum aspiratae litterae inventae fuerant) nec tamen X illud in KH resolvitur (sicuti re vera factitatum scimus in KHPONOΣ pro XPONOS &c.) sed nudum K usurpatur. Nec alibi, quod equidem praestare queam, δασεῖα H reperitur in tota bene longa inscriptione: nisi quod ter exstat quadratum quoddam, cruce media decussatum, quod auctor pro H accipit; sed vereor ne non sit Θ aut quidvis aliud.

Idem clarissimus Diplomaticae auctor pag. *626*. in Tabulam VI. plures titulos vetustissimos contulit. Agmen agit marmor alterum Amyclaeum brevissimum, in quo ab initio ultimae dictionis IEPEIA abest δασεῖα H. Obiter monuero, haec duo monumenta etsi sunt quantaelibet vetustatis, non tantae tamen mihi videri, quantam iis doctiss. Benedictinus largitur, nim. ut prius 1200. alterum vero mille annis aeram Christianam antecesserit. Παραδοξολογίαις istis non soleo equidem delectari.

In eadem tabula plures sunt aliae proximae vetustatis inscriptiones, pleraeque jam ante editae: in quarum pluribus deest quidem δασεῖα H, sed nec ei tamen locus fuerat. Sic se res habet num. II. IV. V. VI. VII. VIII. in quibus eâ non fuit opus. At num. IX. dubium est, utrum initio δασεῖα H extrita fuerit, ita ut HO (pro ὁ) primitus fuerit.

At postremo num. III. in vetustissimo Sigeo marmore Chisulliano HEPMOKPATOΣ legitur, & aliis tribus vicibus idem H usurpatur. Num. X. marmor illud, quod jure Montfauconius bello Peloponnesiaco aequale fecerat, sic incipit HOIΔE (pro οἵδε) . . . videsis cetera. Num. XI. in celebri Farnesiana columna (cujus scilicet auctorem Herodem Atticum subiit aemulatio imitandae priscae Atticorum orthographiae) numquam Atticum H, quod Latinae aspirationi respondet, suis locis desideratur. Sic HO pro ὁ, *quod*: HOΔOI pro ὁδῷ *viâ*: HERODO (ubi nulla est littera, quam non Latinam dixeris; cum tamen scriptura sit mere Attica) pro ἡρώδου, *Herodis*. Mitto jam alia plura ejusdem generis monumenta.

Ex his autem colligo, frustra laborare viros censorios, dum alii δασεῖαν (H) e litterarum senatu movent, alii non tantum in curiam studio magno promovent, sed & inter primitiva elementa numerant. Equidem autem sic censeo, non idem semper & ubique fuisse factitatum. In Latio quidem H, ut existimo, numquam defuit, sicuti nec apud Atticos, & ita ut una ex litteris primitivis Pelasgicis fuerit. Idem credo & alibi obtinuit. At interim plures fuisse alias terras, quibus δασεῖα littera H inusitata fuerit, ex imae vetustatis inscriptionibus planissime ostendimus: ita ut pro explorato sit habendum circa usum τοῦ H asperi, Graecos non idem semper nec ubique consuevisse, verum pro temporum locorumque diversitate hoc aut illud fuisse secutos.

Graecia viguit, apud Graecos non ſecus ac apud Latinos uſurpabatur H, vi pollens aſperi ſpiritûs, eaque una ex primitivis Pelaſgicis litteris ex Oriente allatis numerabatur. II. At poſtquam, ut ante dixi, Simonides Melius, patria Ceus [qui paullo ante Pindarum & Sophoclem vixit] litteris duabus duplicibus, totidemque longis vocalibus, nim. Ω & H [ita ut poſterioris litterae ſimulacrum non amplius τῆς δασείας προσῳδίας, ſed E longi ſignum exſiſteret] vetus alphabetum auxiſſet; ab illo tempore apud Graecorum ceteros nullum in alphabeto aſperandi ſpiritûs indicium fuit; at apud Graecos Italienſes ea ratio placuit, ut integrum H pro E longo uſurparetur, illius vero laeva pars media [nempe ⊢] in locum illius antiqui H, quo ſpiritus aſperandus ſignificabatur, ſuccederet. Mitto quod etiam Latini interdum eodem uſi ſunt charactere: id quod ex marmorum [13] titulis conſtat. Verum nunc non id agimus, quid Latinis ſcalptoribus in mentem aliquando venerit. III. Ergo ut ad Graecos redeam; horum ultimum fuit tempus illud, quo Graecorum ſive grammaticis, ſive amanuenſibus placuit veterem aſpirationis notam bipartiri, & quidem ea lege, ut laeva pars (⊢) δασείας προσῳδίας ſive ſpiritûs aſperi, dextra vero (⊣) lenis partes impleret: utrumque vero [in quo quidem uno praecipuum horum ab antiquis diſcrimen eſt] non intra verſum ſed ſuperne ſcriberetur: de quo jam uberius non nihil mihi dicendum videtur.

In Montfauc. Palaeogr. ſpecimen notar. ſuperpoſitar. ⊣ & ⊢ nullum eſt veterrimum [14]. At equidem cum totum interpungendi negotium ab Ariſtophane Byzantio [qui ſub Ptolemaeo Epiphane floruit] fuiſſe inventum reperiam; ei ſicuti accentuum atque diſtinctionum, ſic etiam illos ſpirituum apices eſſe tribuendos non dubito; etſi poſt Ariſtophanem a pleriſque negligerentur notae hujuſmodi, ab aliis autem pro ſua maxima voluntate modo adſcriberentur modo [idque plurimum] omitterentur. Itaque grammaticus iſte non ignarus, τὸ H antiquitus fuiſſe aſpirationis notam, eamque adhuc in Latino ſermone uſurpari; nec neſcius, apud Italienſes Graecos dimidiatum H ſive τὸ ⊢ pro littera aſperante adhiberi; ſic rem tranſegit, ut τοῦ H diſſecti

laeva

(13) De Caeſarum aevo id intelligo: quo tempore interdum ⊢ pro H reperitur. Sic apud Fabrettum pag. 196. num. 467. occurrit C. ANTIVS. ⊢ILARVS, & num. 466. DEMOST⊢ENES. At illud mirabile eſt, in ejusdem temporis marmoribus multo ſaepius alteram τοῦ H partem pro integro H reperiri. Cujus moris exempla plurima Fabrettus affert pag. 195. & 196. ut in R⊣ODE, EVTYC⊣VS & in aliis magno numero.

Ex quibus intelligitur, Latinos in hoc negotio haudquaquam preſſiſſe ſerviliter Graecorum veſtigia. Apud Graecos enim poſt Chriſtianam aeram dextra pars τοῦ H non niſi ſpiritus lenis eſt, ſicuti laeva non niſi aſper; cum contra apud Latinos id fuerit ἀδιάφορον.

(14) Nec enim exemplum ſcripturae ullum Monfauconius affert, in quo notae ⊣ ⊢ occurrant, antiquius nono ſaeculo: ad quod tempus Regium Pariſienſem Dioſcoridis codicem referunt, cujus ſpecimen affert pag. 258. de quo pag. 257. ſic inter cetera notaverat. *Hic accentus ac ſpiritus . . . plerumque negliguntur. Spiritus modo hac forma (⊣ ⊢) modo illa (' ') delineantur: quae rotunda ſpirituum forma ſaeculo circ. nono invehi coepit, ut uno ductu delinearentur . . . & notandum eſt . . . primo in anguli morem exaratos fuiſſe ſic (⅃ ⅂) deinde vero rotundos hoc modo (' ')*.

Illud etiam notandum quod hunc Dioſcoridem Montfauconius in Aegypto fuiſſe deſcriptum plane compertum habet. Id ſi verum; poſſumus & illud conjicere, notas (⊣ & ⊢) ſuperpoſitas, in Aegyptum ab Ariſtophane Byz. invectas, ibidem diu perduraſſe, & indidem in Europam fuiſſe poſtea propagatas. Nam in poſterioris aetatis codicibus frequentes occurrunt. Vide ejus rei exempla decimi ſaeculi in Monfauconio p. 275. & 278. ac duodecimi p. 299.

laeva pars vocalem denſaret, altera leniret. Hinc illud ſpiritûs denſi leniſque diſcrimen apud grammaticos exſtitit. Ac forſitan ſi quis curioſius in codicibus ante ſaeculum decimum exaratis ſcrutetur apices, non dubito quin alicubi horum ſpirituum veſtigia ſit reperturus.

At poſt decimum ſaeculum ubi diu notae ⊣ & ⊢ in uſu fuiſſent [quas etiam in antiquiſſimis typographicis editionibus reperi] tandem compendiſacturi librarii primum iis notas ⅃ & L, poſtremo (') & (') ſubrogarunt. Ex his vero curvae diutius perennarunt, ut quae unico calami ductu ſignantur citiſſime. Tamen fatendum eſt, τȣ H dimidiati notas uſque ad typographiae [15] initia a quibusdam amanuenſibus fuiſſe uſurpatas.

Hactenus de novo iſto Graecorum Italienſium elemento ⊢: quod quidem in his tabulis non tantum initio dictionum, verum etiam in medio vocum compoſitarum ſcribitur, nempe ante illam compoſiti partem, quae ab aſpera vocali incipit. At eadem aſpirationis nota nuſquam cum littera *Rho* componitur.

§. 3. De novo altero Heraclienſi charactere ⊏: *cui nomen aſſeritur VAV.*

Principio in hujus litterae poteſtatem [ex qua unâ de ceteris facilius judicabimus] deinde figuram, tum nomen, poſtea locum in alphabeto, vimque numericam inquiremus. Poſtremo haec quae de poteſtate hujus elementi ſtatuimus, vera eſſe, ex vocibus occurrentibus in his tabulis confirmabimus.

I. POTESTAS igitur mox, uti dixi, ope & indicio eorum vocabulorum, quibus inſolens hic character praefigitur, a me certo demonſtrabitur. Ergo interdum eſt loco denſae aſpirationis ejus, quam ſpiritûs denſi notâ Graeci deſignant, Latini vero ſibilante littera exprimunt. Sic in his tabulis ⊏ΕΞ & inde derivatae voces ſunt pro Graeco ἕξ (*hex*) ejuſque copioſa propagine, ac pro Latino *Sex* cum prole ſua. Frequentius vero τὸ ⊏ eſt loco V conſoni: id quod & litterae nomen ipſum VAV, de quo mox, indicat. Ergo in his tabulis ⊏ΕΤΟΣ efferendum eſſe *Vetos*; & ⊏ΙΔΙΟΣ, *Vidios*; & ⊏ΕΙΚΑΤΙ, *Vicati*, infra ex Latinis vocabulis, inde haud dubie derivatis, oſtendam.

II. FIGVRA litterae triplex fuit pro tribus temporibus diverſiſſimis. I. Hanc ipſam figuram ⊏ jam diu ante tam Babylonii Judaeique [ex quibus litterae [16] aliquot in Graeciam Italiamque manarunt] uſurpaverant, quam in terra Italia Tyrrheni, Oſcique Campani: niſi quod tum in Oriente tum & apud Tyrrhenos Campanoſque id elementum ſiniſtrorſum hiaret, in averſo latere occluſum hoc modo (⊐) fuerit.

(15) Notarum ⊣ & ⊢ in Mss. diuturnitatis illud argumento ſit, quod initio typographiae in Graecanicis libris cudendis non nunquam ſpirituum notae, ſuperſcriberentur eae, quae H dimidiatum referrent. Vnus ex his cuſis libris olim apud me fuit. Ac memini vidiſſe & alios.

(16) Etſi hodie major philologorum pars Graecorum Latinorumque alphabetum ex Samaritano eodemque Phoenicio manaſſe cenſeat; non defuere tamen, nec hodie viri doctiſſimi deſunt, qui ex Judaico quadrato alphabeto malint Graecorum Latinorumque litteraturam derivare. Et aliquot certe litterae ſatis aperte ex Judaicis profluunt, veluti ⊏ Heraclienſe, itemque digamma Graecorum Latinorumque, quae a *Beth* alphabeti Judaici quadrati nihil differunt; ſicuti nec *Koppa* a *Koph* Judaico, nec C Latinum a *Caph*. Sic etiam Latinum & Atticum L facile a *Lamed* Judaico, ſicuti & utrorumque *Pe* a *Pe* Judaico fluxit.

fuerit. Eam voco litteram, quae in Judaico quadrato alphabeto *Beth* vocatur, & ita [ב] figuratur, ut & in Campanorum (17) nummis. II. At Aeoles (quorum dialectus, pleràque antiquitate testante, eadem ac Dorica fuit) eodem illo, quo Tyrrheni Campanique, charactere utentes, principio ubi a dextra sinistrorsum sibi scribendum erat, in eamdem partem hiscere id elementum jubebant in hunc modum ב: contra vero ubi [juxta veteris βυστροφηδὸν scriptionis ritum] versuram facerent, habitu plane contrario sic deformarunt [ꟷ]. Haec altera hujus elementi figura fuit ab Heraclienſibus aliisque Italiotis usurpata. Nisi quod interdum in his tabulis a recto hastili inferne quidam pediculus oritur in hunc modum ꟷ: qui postea paullo productior in F degeneravit, quod tandem grammatici *Digamma* a duplicis Gamma similitudine nuncuparunt. Ex his duabus unius litterae figuris [nim. ꟷ & F] prior, sive cum pediculo sive sine, est longe antiquior, quippe Digammate simplicior, & conformior orientali nec non & Etrusco elemento, ex quo ab Aeolibus forma expressa fuit. Alteram (h. e. Digamma) Claudius Caesar situ inverso in hunc modum [Ⅎ] pro V consono usurpari, sed infelici successu, jussit; nec enim nisi in monumentis sub ejus principatu scalptis invenitur. Atque hae duae sunt hujus litterae deformationes. III. Verum ea littera ad ultimum vix retento VAV aut BAV nomine, figuram ejusmodi exhibuit [ϛ] aut (ϛ) ac notae numericae tantum loco fuit, de quo mox.

III. NOMEN idem initio ac apud Orientales usurpabatur. VAV scilicet [Graecis *Bau*] tunc vocabatur, cum in usu fuit. At postquam ab usu recessit, ita ut non nisi in aere, aut in marmoribus occurreret; tunc exstitere grammatici, qui ei litterae, pediculo dependente instructae, *Aeolici Digammatis* inderent nomen.

IV. LOCVS τȣ̃ *Bau* in Graeco Alphabeto idem, qui in Hebraico Phoenicioque & Tyrrhenico alphabeto dabatur huic litterae, nimirum sexto loco. Nam ita Haebraeis, Samaritis, Phoenicibus, Tuscis *Vau* sexta littera numeratur; sicuti & ab Aeolibus Digamma, & apud Latinos F, ac sicuti postremo in posterioribus Graecanicis Alphabetis littera (ϛ) i. e. *Bau* adhuc sexta numeratur.

Nisi quod in posteriorib. Graecorum Alphabetis *Bau* inter ἐπίσημα refertur, h. e. inter eas numericas notas, quae arithmeticae tantum servirent, non item ad vocabula signanda valerent. Ea ἐπίσημα numero tria fuerunt, *Bau*, *Sanpi*, & *Koppa*: quae quidem primitus etiam vocum sonos indicabant non minus, quam Orientalium *Vau*, *Tsade*, & *Koph*: quibus scilicet ea tria ἐπίσημα respondent. At postremo sonos per eas notas signandi consuetudo exolevit, numerandi mansit. Itaque in hodierna Graecorum arithmetica τὸ ϛ i. e. *Bau* numerum senarium notat; sicuti & apud antiquos τὸ (ꟷ) aut Digamma

R eam

(17) In Campanorum nummis (quos in Differtat. de Tyrrhenorum origine, Diatriba V. exhibui atque illustravi) *Capuae* nomen a dextra in sinistram sic Etrusce sive Osce scribitur בחꟷא: in quo ultima littera non alia quam *Beth* Judaeorum est, nec, si versuram facias, alia ab Heracliensi ꟷ erit. Potestas eadem; nam, suppleta ultima vocali A, legi & pronuntiari debet *Kapba*, aut cum V consono *Kapva*. De hoc plura non addam, quae legi copiose in nostris Tyrrhenicis originibus possunt initio tomi tertii Cortonensium Dissertationum, Diatriba V. pag. 39. & seq.

eam vim in arithmetica habebat, quam ei ſextus in alphabeto locus vindicaverat, nim. ut ſenarium notaret: de quo vide [18] inferne.

Atqui idem (⊏) apud antiquiſſimos Graecorum non tantum arithmetica, ſed etiam grammatica poteſtate pollebat. Hanc quidem alteram ei umquam praeſto fuiſſe, piget quod viri eruditi negaverint. Nam ſicuti ex Crotoniatarum vetuſtioribus nummis didicimus, litteram *Koppa* [quam nunc tantum arithmetico ſignificatu vulgo donant] poteſtate ſignandi ſonos verborum valuiſſe; ita nunc debemus hiſce tabulis iſtud, quod certo tandem ſciamus, τὸ *Bau* apud Graecorum vetuſtiſſimos non merum ἐπίσημον arithmeticum exſtitiſſe, ſed etiam vocum ſonos ſignificaſſe. Et quidem hanc eamdem litteram Digammati Aeolico, & V conſono reſpondiſſe, ex harum tabularum locis, in quibus uſurpatur, in imo [19] margine apertiſſime demonſtramus.

Nolo hîc praetermittere ex his elementis duobus, τὸ ⊢ non tantum initio vocum, ſed & in medio adhiberi compoſitorum, ante partem ſcilicet componentem, quae aſperari debuit: at alterum ⊏ vix aliter quam in principio collocari. Hinc quamvis ⊏ΕΤΟΣ eam requirat litteram, tamen Πεντα⊢ετηρίδα quam Πεντα⊏ετηρίδα ſcribere maluerunt tum in tab. I. 57. tum II. 35. Nec ⊏εικατι⊏εξ [quod II. 55. occurrit] in exemplum afferri poteſt, quia duabus diſtinctis vocibus (⊏εικατι ⊏εξ) iſtud eſt pronuntiandum. Vnum excipio locum in I. 104 in quo haud dubie τὸ ⊏ adhibetur in medio ante partem componentem, quae id elementum exigebat, nempe in Εγ⊏ηληθιωντι: de cujus notione vocabuli in loco plura.

CAP. III.

(18) Exſtat in Gualtero praegrandis tabula dialecto Doricâ, quam & Gruterus retulit a pag. 210. ad 213. Itaque in Grutero initio paginae 213. iſtud ⊏ pro arithmetico epiſemo numeri ſenarii uſurpatur. Nondum enim priſtinae litterae *Bau* figuram immutarat, ut ad Ϛ aut ad hodiernum (ϛ) accederet.

(19) *Quod Digamma Aeolicum τῷ ⊏ Heracliensi figurâ & vi reſponderit, ac plerumque conſonantis V poteſtate valuerit: id quod ex plurium Latialium vocabulorum originibus palam fit.*

Digamma Aeolicum (cujus eadem prorſus figura ac τῦ ⊏ Heraclienſis pediculo praediti fuit) flatu denſiore conſtabat, qui modo ad H Latinum accederet, modo ad S, alias ad F, ſive ad V conſonum; ſive forſan ſpiritu ejuſmodi concipiebatur in gutture, ut mixtum quidpiam ex quatuor his elementis haberet? At in his tabulis modo ſpiritui denſo Graecorum, ſibilove reſpondet, modo τῷ V conſono Latinorum. Prior quidem poteſtas in ⊏ΕΞ i. e. ἕξ & derivatis ejus plurimis ſe prodit: poſterior autem in ⊏ΕΤΟΣ, & ⊏ΙΔΙΟΣ, & ⊏ΕΙΚΑΤΙ: quae in hiſce tabulis non aliter quam *vetos* i. e. *annus*, & *vidios* h. e. *privatus*, & *vicati* h. e. *viginti* eſſe pronuntianda, ex Latinis vocibus, quae haud dubie ab his Graecis fluxere, oſtenditur.

Cur enim non *Vetos* primum illud vocabulum pronuntiabimus, cum ab eo Latinor. *Vetus* & *Vetuſtus* haud dubie meo judicio venerit? Nugatur enim Gellius lib. XVI. cap. V. *Vi*, inquit, *particula... intentionem ſignificat... Nam VETVS, VEHEMENS, alterum ab AETATIS magnitudine compoſitum eliſumque eſt, alterum a MENTIS VI atque impetu dicitur*. Sed miſſis inſomniis, mihi non fuit dubium, quin ab ΕΤΟΣ *annus* ſit VETVS repetendum, praemiſſo *Vau* ſeu digammate Aeolico. Quam veriſſimam derivationem ferme attigerat Joſ. Scaliger (in indice etymologiarum ſecus a Varrone traditarum, quem in fine Conjectan. in Varr. pag. 176. inſeruit) niſi quod voci ἔτος non digamma praefixit, ſed *βῦ ἐπιτατικὸν*; ſic enim ibi poſuit: *VETVS*, *βυετής*: *βῦ intendit*. Ac laetandum erat quod Voſſio de digammate ibi praefigendo ſuboluit, niſi ſe ipſe ſtatim ad pejora retuliſſet. Eum vide in *Vetus*. Quod arceſſi poſſe ait *ab Aeolico* ϝέτος *vel βέτος pro ἔτος i. e. annus*. Sed hoc ipſum ſtatim damnat: *Sed*, ait, *VETVS non tam eſt ANNVS, quam ANNOSVS*. Imo ne dubita, quin ab ⊏έτος, *Vetos*, ſit Latinum VETVS. Accedit quod apud Graecos numeri ordinales in οςὸς deſinunt: quam analogiam & alia non nulla ſequuntur, ut πολλοςὸς *Multeſimus*. Eâdem opinor analogiâ ex ⊏έτος, *Vetos*, fiebat initio ⊏ετοςὸς, *vetoſtos*: unde Latinis VETVSTVS forſitan primo fuit, a quo tandem decurtatum eſt *Vetus*.

Item nomen alterum ⊏ίδιος h. e. *privatus*, efferendum eſſe *Vidios*, ex derivatis *Viduus* & *Vidua* conſtat: quae initio Graecis dicebantur ⊏ίδιος & ⊏ιδία (h. e. *privatus* & *privata*, *orbus* & *orba*) ex quibus Latini more ſuo I in V vertentes, VIDVVS & VIDVA fecerunt. Hoc etiam ex parte Voſſius viderat, aut quisquis in conjunctâ operum Voſſii editione in fol. quaedam intra uncos illevit. Qui in VIDVA ſic παρεντέθεικε (*VIDVA & VIDVVS eſt ab ἴδιος*) nihil interim de Digammate cogitans.

Poſtremo ⊏είκατι i. e. *viginti* quis dubitet *Vicati*

pro-

C A P V T III.

De aetate certa Heracliensium tabularum conjectio. Vtra alteri praecesserit.

EX detectis hactenus indiciis ingens haud dubie harum inscriptionum senium declaratur, sed certa tamen ac definita aetas non dum plane colligitur: quam quidem non nisi ex utriusque aeris continentia ac tenore, si minus certo affigi anno, at conjici saltem verosimillime ac παχυτέρως assignari posse auguror. Experiamur.

S E C T I O I.

De vera αὐτεξουσιότητος Heracleae epocha.

NVnc illud scire permagni interest, quo potissimum tempore urbs Heracliensis sui juris atque mancipii evaserit. Id quidem in superiore Diatriba non semel [*] a me tentatum, adhuc tamen intactum, huc demum reservavimus expediendum; nec enim nisi in fine ipso superioris Diatribae, prelo interim festinante, locus ille mihi Tullianus occurrit, cui hanc epocham debeo. Nam antea quidem vix conjecturâ tenus deprehenderam, initia libertatis Heracliensis Alexandro Epirotae deberi: quam vero mox post Molossum, non dum praestabam. Nunc ab ipso Ciceronis loco, quo caligo omnis dispellitur, ordiar.

In oratione pro L. Corn. Balbo cum id ageretur, utrum Cn. Pompeii factum, qui Balbum hominem Gaditanum civitate donarat, ratum an irritum haberi oporteret; exempla Orator cap. 22. plurima congerit, ex quibus ostendatur, quoscumque Romani duces civitate donassent, eos pro civibus Rom. habitos: proinde civitatis donationem a Pompeio, magnis pro Republ. rebus gestis, Balbo factam, non esse infirmandam. Sic ergo ibi concionatur. *Quid? Cn. Pompeius pater, rebus Italico bello maximis gestis, P. Caesium . . . foederato ex populo nonne civitate donavit? Quid cohortes duas universas Camertium? Quid HERACLIENSIVM* [20] *LEGIONEM P. Crassus vir amplissimus, ex ea civitate, quacum prope singulare foedus Pyrrhi temporibus, C. Fabricio consule, ictum putatur? Quid Massiliensem Aristonem Sulla?* Mitto exempla cetera, totamque vim ratiocinationis, quae huc minime pertinent.

pronuntiandum esse, cum inde Latini suum *Viginti* derivarint? Et hoc quoque totum laetandum mihi fuit, vidisse tanto ante Vossium: qui sic incipit: *VIGINTI ab Aeolico βείκατι pro εἴκατι*. Deinde τοῦ N inserti aliquot productis exemplis, addit: *Est autem εἴκατι Doricum pro εἴκοσι*. At (ne quis prorsus ambigendi locus relinquatur) ei vocabulo in his tabulis Heracliensis consonans ꟻ (i. e. V) praeponitur.

(*) Vide Diatribam II. pag. 107. & p. 113.

(20) Ea est editionum omnium accuratissimarum lectio, non sine membranarum suffragio. Sic proxime dixerat, *Cohortes duas universas Camertium* fuisse civitate donatas. Beneficium cohortibus integris, totive simul legioni datum, notat rem per eos strenuissime gestam. Simul quod ex unis Heracliensibus tota legio scripta fuerit, id urbem fuisse cum primis ἀξιόλογον notat.

Tamen Gruterus per vestigia Palatinarum & S. Victoris membranarum ingressus, conjicit legendum, *Heracliensem Alexam*. Vtcumque legatur, parum nostra interest, modo hîc de Heraclea ad sinum Tarentinum sermo sit: de quo nemo dubitat.

At interim certiſſimum eſt, Pyrrho in Italia bellum gerente, *prope ſingulare* [21] *foedus*, *C. Fabricio conſule* [i.e. ab Vrbe condita anno CCCCLXXV.] *ictum* fuiſſe. Illud quoque certiſſimum eſt, non tum primum C. Fabricio Luſcino conſule, quo foedus cum Heraclea percuſſum fuit, etiam eidem libertatem fuiſſe quaeſitam. Nam quia non licebat foedus cum obnoxia civitate ferire; neceſſe fuit eamdem jam antea liberam evaſiſſe. Nec dicas, ejusdem forſan Fabricii opera Heracleae & foedus & αὐτεξουσιότητα fuiſſe partam; nam, ut cetera taceam, ſi Heracleam Fabricius ipſe ſui juris mancipiique reddidiſſet, haud dubie Tullius utrumque beneficium cumulaſſet, libertatis itemque foederis. Ergo haud paullo ante Fabricium Conſulem annumque CCCCLXXV. Heraclea ſui juris evaſerat. Nec aliud tempus quaeſitae αὐτεξουσιότητος comminiſci licet, quam illud, quo Alexander Moloſſus [teſte Livio lib. VIII. c. 24.] *Heracleam Tarentinorum coloniam cepit*, hoc eſt ex ditione Tarentinorum ereptam, in libertatem aſſeruit. Aut, ſi minus eopte tempore Moloſſus ipſe tunc libertatis beneficium Heracleae indulſit, certe poſt Ducis obitum ipſa ſe in libertatem aſſeruit. Non ἀστόχως ergo ſup. pag. 107. id Moloſſi factum fuiſſe primum ad libertatem Heracleae gradum, augurabar. Res porro in Italia ab duce Moloſſo geſtae ad annum ab V. C. CCCCXXVII. conferri ſolent; ita ut libertas Heraclienſium annis fere XLVIII. foedere Fabriciano fuerit antiquior: de quo nunc foedere pauca.

Nam ex quo Heraclea libertatem conſecuta fuit, non continuo tamen *ſocia* nec *foederata* pop. Romani dicebatur. Hoc vero foedus C. Fabricio conſule, anno CCCCLXXV. conſecuta fuit. Ergo epocha libertatis annus urbis 427. aut paullo plus fuit: foederis vero Fabriciani ſimulque juris municipalis annus fuit 475.

Ac tunc temporis non niſi municipium prioris generis erat, cui ſua quidem conſtabat αὐτονομία, at ſuffragium & jus magiſtratus Romae capiundi negabatur. Nam etſi municipia a munere capiundo dicta; munus tamen duplex erat, militare unum, politicum alterum. Municipiis igitur prioris generis Romae capere magiſtratum negabatur: at iisdem capere militare munus concedebatur, ita ut in legionibus veluti cives, non vero in auxiliis adſcriberentur. Idque ipſum ex hoc Tullii loco illuſtratur, ubi integram *Heraclienſium legionem* conſcriptam vides: quam P. Craſſus [de quo Craſſo vide Manutium ad hunc Tullii locum] virtutis utique & fortitudinis cauſa civitate donarit, cum reliqui Heraclienſes municipes plenam civitatem non dum haberent: quam tamen non multo poſt iidem lege Julia ſunt conſecuti, poſt non levem tamen altercationem illam, quam idem Cicero eâd. or. cap. 8. deſcripſerat, dum alii civium foederis ſui libertatem retineri vellent, alii (quorum ſententia vicit, ut alibi vidimus) huic quantaelibet libertati plenam Rom. civitatem anteferrent. Jam

(21) Quod Orator in eâ pro Archia *foedus* non tantum *aequum* (quod Heraclea cum aliis pluribus commune habuit) ſed *aequiſſimum* nuncupavit; hoc ſatis ſui foederis ſingularitatem declarabat. At hîc diſertim id foedus PROPE SINGVLARE vocavit, quod C. Fabricius conſul cum populo Heraclienſium icerat.

Jam profecto vides, quot unus hîc Tullii locus pepererit commoda; quot vero, obstetricante manu, egregias detexerit epochas temporum: quas ad ultimum uno sub aspectu proponam.

Anno Romae CCCXIII. Heraclea colonia a Tarentinis conditur.

Circiter annum CCCCXXVII. dum adhuc obnoxia suis conditoribus esset, his per Molossum erepta fuit: quae adeo sui juris evasit.

Anno CCCCLXXV. cum C. Fabricio consule foedus illud percussit, quod a Tullio modo *aequissimum*, modo *singulare* nuncupatur.

Postremo anno DCLXIII. cum Italico bello confecto, lata lex Julia fuisset, qua sociis & Latinis civitas tamdiu ab iis expetita dabatur; tamen Neapoli & Heracleae non levis dimicatio scidit animos & studia civium, dum alii suae αὐτονομίας libertatem civitati Romanae praeferrent, alii Romanae civitatis dignitatem atque fructus suis pristinis legibus atque moribus anteponerent. Sed duarum urbium clarissimarum dimicatio exitus diversos habuit. Nam Neapolitani suis vivendi moribus libertatem prae civitatis juribus sibi retinendam sciverunt: cum contra apud Heraclienses ea sententia vicerit, quae perfectam civilitatem Romanam suae αὐτονομία tuendae anteferret. Vide quae de his copiose disserui Diatr. II. in Schediasm. de Munic. pag. 115. col. 1.

Ad quamnam porro ex his quatuor epochis aera duo Heracliensia sint referenda, id age nunc videamus.

S E C T I O II.

Ad quamnam ex recensitis reipublicae Heracliensis conversionibus haec aera pertineant.

NOn ad primam, dum adhuc Heraclea obnoxia Tarentinis esset; nec enim in totis his tabulis usquam Tarentinum nomen, aut Tarentinorum magistratuum ullum usquam vestigium impressum reperias. Ergo non nisi post annum V. C. 430. quem circiter αὐτόνομος esse coepit, aera scalpi necesse fuit. Hinc sexcenta illa ἀυτεξουσιότητος indicia, quae in ima (22) orâ notavimus, passim sese produnt.

Quam

(22) *Αυτεξουσιότητος sive libertatis argumenta, quae in utraque tabula occurrunt.*

Britannicum tabulae prioris fragmentum sic incipit: *Ephorus Aristarchus . . . Civitas & finitores* (quorum nomina subjiciuntur) *descripserunt*: (sive potius, *In acta retulerunt*, ut in loco dicam) &c. Si quis autem requirat, ecqua ΠΟΛΙΣ (*Civitas*) ista sit, cujus auctoritas tabellae isti praefigitur, cujus & Ephorus Aristarchus, & finitores numero quinque recitantur; si quis inquam a me id quaerat, ad versum decimum ejusdem frusti Britann. amandabitur, ubi sic sequitur: *καθα εἰξαν και επειμαξαν και συνεμετρησαν και εμεριξαν* ΤΩΝ ͱΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ΔΙΑΓΝΟΝΤΩΝ ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΗΤΩΙ ΑΛΙΑΙ. Quae clarissimus fragmenti editor sic vertit: *Sicut censuerunt* (imo potius, *Quemadmodum censuerint*, & sic cetera) *& aestimaverunt & commensi sunt & diviserunt*, *HERACLEENSIBVS DIGNOSCENTIBVS IN CONVOCATO COETV*. Ex quibus profecto vides, *Civitatem*, cui auctoritas summa tribuitur, non fuisse Tarentum (cujus mentio nusquam penitus in his Tabulis) sed Heracleam: nec secus Αλίαν (*conventum*) & magistratus quoslibet hîc & alibi laudatos, qui negotio praefuerunt, non nisi Heraclienses fuisse, & urbis suae, non vero Tarenti, auctoritatem prae se tulisse.

Nec secus in ejusdem tabulae complemento Neapolitano ΣΥΝΘΗΚΑ sic incipit (vers. 47.) ͱΑ ΠΟΛΙΣ *καὶ πολιανομοι . . . μισθωντι τας ͱιαρως χωρως . . . καθα τοι* ΗΡΑΚΛΕΙΟΙ ΔΙΕΓΝΟΝ. *Civitas* (Heraclea scilicet) *& Polianomi* (qui statim recensentur) . . . *locant agros sacros . . . quemadmodum HERACLIENSES DECREVERVNT*. Ibid. v. 105. *Καθα και τοι* ͱΗΡΑΚΛΕΙΟΙ *διαγνωντι*, *Prout sciverint Heraclienses*.

Nec postremo aliud est tabulae alterius initium

Quam mox vero poſt annum 430. id evenerit, difficulter praeſtare queo. Tamen ex eo, quod in utrâque tabula ſignificatur, quaedam ex ſacris agris intercepta a privatis fuiſſe, quae reciperare per accuratas dimenſiones terminationeſque & per τριακοντάτια (23) judicia Heraclienſibus curae fuit; hoc non leve argumentum praebet, has terminorum confuſiones flagrante bello [24] quo proxime Alexander Epirota regiones illas concuſſerat, accidiſſe. Itaque ſopito bello, aſſertâque urbi libertate, nihil antiquius civitas habuit, quam ut templorum agris priſtini fines reſtituerentur, depactiſque accurate terminis caveretur, nequid fraude interverti in poſterum poſſet.

Quidquid vero de bello ſit, aut quaecumque confuſionis agrorum cauſa fuerit: ſaltem negari nequit, emicare in his tabulis non leves recentis adhuc libertatis ſtricturas. Sic enim calculos ineo. Statim ab aſſerta libertate (quam Heraclienſes circiter anno 430. conſecutos oſtendimus) nihil populo & magiſtratibus praevertendum ei curae fuit, ut de civitatis quam optimo ſtatu quam primum conſtituendo cogitarent. Quiſquis autem rempubl. ordinare aggreditur, nulla cogitatio prior ejus animum ſubit, quàm ut a religionibus inſtaurandis incipiat. Jam vero quia priſcae religiones plurimos in ſacrificia aliaſque caeremonias ſumptus afferebant; neceſſe fuit ut initio in fanorum poſſeſſiones & earum reditus inquirereretur. Has Heraclienſes cum a privatis alicubi occupatas animadverterent; primo quoque tempore medendum ei malo fuit. Itaque accurate omnia dimetiendo, & ad antiquiores agrorum ſciagraphias, quae in ſuis fanis aut alio quovis loco cuſtodiebantur, exigendo dimenſiones, ita demum quae prius a privatis detenta, ea delubris ſunt reſtituta.

Nullus igitur dubito, quin haec aera duo curas tunc primum naſcentis Heraclienſium libertatis ſpirent; nec adeo multo citeriora fuerint anno urbis Romae 430. Chriſti vero Soſpitatoris adventui annis paullo plus trecentis praeceſſerint. Si cui forte vero haec tanta antiquitas videbitur nimia; eum rogo ut tabulas haſce ambas accurate percurrat. Nec enim ambigo, quin ſenii longe majoris effigies, quam quantum eis largiti fuimus, ſit legentium animos perculſura.

SE-

tium, mutatis tantum mutandis. Sic enim incipit: Εφορος Δαζιμος ϝα ΠΟΛΙΣ κὰι τοι οριστα (qui ſubjiciuntur) ανεγραψαν . . . . ΤΩΝ ϝΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ΔΙΑΓΝΟΝΤΩΝ εν κατακλητωι αλιαι &c. *Ephorus Dazimus, Civitas & finitores . . . deſcripſerunt* &c. *Heraclienſibus decernentibus in convocato conventu.*

Illud etiam huc facit, quod ſicuti Spartae non aliter quam nomine illius Ephori, quem vocabant ἐπώνυμον inter ſe anni diſtinguebantur; ſic etiam & in his tabulis. Quo fit ut Tab. I. verſ. 74. anni quindecim numerari jubeantur ab eo anno, quo (Αριστιων εφορευε) *Ariſtio ephoreuam* Heracleae *geſſit*: de quo in loco.

(23) Vide tabulam noſtram priorem verſ. 1. 2. ubi triginta dierum judicium conſtitutum fuiſſe dicitur (τοις ταν ϝιαραν γαν ϝιδιαν ποιονταισσιν) *iis qui ſacram terram in privatum converterant*, eoque modo id totum fano recuperatum. Κατεσωισαμες . . . ut in extremo Britannico legitur.

Item in poſteriore verſ. 21. ſic exſtat. Ταν δε λοιπαν γαν ϝιδιαν τινες εσεποιηντο ταύταν απεκατεσταςαμες ται Αθαναι κατ τα αρχαια. *Reliquam terram quidam* (occupando) *privatam fecerant: hanc reſtituimus Minervae, uti antiquitus fuerat*, ſive ad antiquae ſciagraphiae fidem. Mox clarius verſ. 25. 26. 27. Quae loca curioſi conferent.

(24) Belli mentio exſiſtit in priore tabula v. 104. quem locum non plane facilem, quos cupido ſubierit, conferent.

S E C T I O III.

Vtra harum inſcriptionum antiquior, & quam dudum, videatur. De utriuſque quam caſtigatiſſima ſcriptione.

I. HAec duo pſephiſmata diverſo tempore ſancita fuiſſe, ipſa Ephororum qui praeponuntur diverſitas, ut cetera nunc taceam, ſatis oſtendit. Nec illud dubium mihi eſt, quin quae tabula prior a me producetur (quae ſcilicet ex Britannico Neapolitanoque fragmentis coaleſcit) ea alteri aetate praeceſſerit. Argumento eſt I. litterarum ratio in priore rudior, in poſteriore paullo politior: II. orthographia: quae in poſteriore interdum ad recentiorum temporum rationem deflectit: III. ſed & vocum Doriſmus in priore ſibi perpetuo conſtat, qui in alterâ interdum remittitur, moríque communi obſequitur: de quibus omnibus vide in imo [25] margine.

II. At non magnum inter utramque temporum fuiſſe diſcrimen, perſuaſum plane habeo, mecumque habebunt quicumque utramque percurrerint. Eadem enim fere utrobique exſiſtit tum legitimorum actuum tum etiam & litterarum formae & veteris Doriſmi effigies. Verum quid his immoror? Non multorum annorum fuiſſe inter utramque intervallum, ſi nihil aliud, certe eadem utriuſque principia demonſtrant: in quibus excepto Ephoro, qui diverſus eſt, finitores iidem [26] utrobique [nempe *Philonymus Zopyriſci F. Apollonius Heracleti F. Dazimus Pyrrhi F.*] praeſcribuntur. Non plurium ergo annorum inter utramque intereſſe ſpatium potuit, quam quanto ſolidus finitorum iſtorum ternio junctim vivere ac junctim fungi eo munere valuit. Quod ſane intervallum ſi ex eo quod uſuvenit, aeſtimare volumus, non potuit eſſe longiſſimum.

III. Quid quod ne ea quidem inſcriptio, quae in priore tabula inciſa fuit, tota ad eumdem annum pertinet? Nam totum dimen-

ſionis

(25) *Circa orthographiam ac Doriſmum levia inter tabulam utramque diſcrimina.*

Circa ſcribendi rationem atque Doriſmum ſi quod paullum eſt inter utramque diſcriminis, id oſtendit, quo tempore aes alterum caelatum fuit, coepiſſe in nonnullis civitatem ad communem dialectum paullatim deflectere. Exemplis pauciſſimis contentus (nec enim nunc plura ſuppetunt) lectorem dimitto.

In prioris tam Brittannico quam noſtro ſegmento ſemper Διακατιοι (Doriſmo peculiari) dicuntur, qui Graecorum ceteris ſunt Διακόσιοι. At in Tab. II. ſemel quidem verſ. 98. Διακατιων legitur; at verſ. 35. ΔΙΑΚΟΣΙΩΝ ponitur, nim. ad communem dialectum accommodate.

In tabulae prioris utroque ſegmento ſemper Τετορες pro communi Τεσσαρες, & πετρωκοντα pro πεσσαράκοντα. At in altera, etſi πετορες, τετορων, τετρωκοντα aeque ut in I. non ſemel occurrit; tamen v. 49. diſertim τεσσαρακοντα, & verſ. ſeq. Τεσσαρων ſcribitur, paullatim jam ſcilicet ad communem rationem accedendo.

Ab altera Tabula etſi non abeſt Doricum ΤΡΙΣ ſine diphtongo (quomodo ſemper in priore ſcalpitur) tamen nec alterum communis dialecti ΤΡΕΙΣ faſtiditur, quod verſ. 15. 53. 70. reperies.

In priore tabula ϝικατι cum ſuis compoſitis ſemper ſine diphthongo in primâ ſyll. ſcribitur; idque etiam in tabula alterâ pluries obſervatur. At in hac poſteriore quinquies ϝΕΙΚΑΤΙ cum ſuis compoſitis dipthongum in primâ admittit, eâ ſcilicet quoque parte ad communem dialectum deflectendo, in qua dialecto Εἴκοσι non ſine diphthongo ſcriptitatur.

(26) Iidem quidem, ſed non plane totidem. Nam in poſteriore tabula tres tantum numerantur, in priore quinque: cujus quinionis qui duo ultimi recenſentur, eorum nomina a tabula poſteriore abſunt. Cur porro abſint (an quod eos mors interim occupaverat? an potius, quod levioris in eo moliminis res agerentur, tres priores adeſſe ſatis viſum fuit?) cur duo inquam ultimi deſint, abutar otio, ſi anxie quaeſitum ivero.

ſionis ac terminationis opus, quod ab initio aeris Britannici uſque ad noſtri complementi illud ΣΥΝΘΗΚΑ procedit, id ſub Ariſtarcho Ephoro geſtum fuit. Ipſa vero ΣΥΝΘΗΚΑ ac totum locationum negotium ad Ariſtionis ephoreiam [qui Ariſtarcho ſucceſſiſſe videtur] eſt referendum. Verum quo pacto una eademque tabula ad annos duos pertineat, mox initio commentarii in Prologio exponam.

IV. Illud vero utrique huic Graecae tabulae commune eſt, quod accuratione tanta a dialecti illius ἐπιχωρίοις peritiſſimis perſcriptae deprehenduntur, ut raro & vix uſquam (27) ſcalptoris viriculum quam leviſſime ab orthographia aberraverit. Quamquam & ſicubi littera una pro alia in his irrepſerat, id pluries manu poſteriore correctum cernitur; ſicuti & ſi quid omiſſum fuerat, id recenſione adhibita, ſuperne ſuppletum. Cumque in his tabulis nihil temere [quod uſuvenit in plurimis vetuſtiſſimis titulis] ſed omnia certâ ratione & analogicâ methodo ſcalpta cernantur; ex eo intelligimus, deberi hoc Pythagoreorum diſciplinae, ut non tantum artes alias in Graecia illa Magna ſummum ad culmen provexerint, ſed & artem grammaticam & emendatam ſcribendi rationem: nam Pythagoricis hoc deberi, poteſt ex Iamblicho (28) colligi. Itaque trecenteſimo ante Chriſtum anno jam ars grammatica & orthographia tam inflammato ſtudio ab Heraclienſibus excolebatur, ut vix aut ne vix quidem aliquid ſecus ſcriptum ſcalptori exciderit in his tabulis.

Quod ſi Graeca haec duo epigrammata cum Latino illo, quod in averſâ prioris tabulae pagina reperitur, conferas; mirari non deſines, quanto haec Graeca duo antiquiſſima monumenta ἀμέμπτως ſcripturae ratione excellunt, tanto Latinum illud (multo ſane recentius) ſordibus & corruptelis vel ipſum Augiae ſtabulum ſuperare: cujus rei, ad Latinum ubi ventum erit, conabor afferre rationem.

(27) *Levium ſcalptoris mendarum in utraque tabula indiculus.*

In prioris ea parte, quae Neapoli viſitur (nam de Anglicano ejusdem aeris fragmento, cujus inſpectio negatur, judicium ferre quî poſſumus?) haec unius litterulae vitia leviſſima reſident. Verſu 41. ΠΑευριαδος pro ΠΛευριαδος. Verſ. 75. ΝΘμως pro ΝΟμως. Verſ. 129. Εεπεος pro Ϲεπεος.

In eodem complemento noſtro verſ. 12. ΣΑ omiſſum ſuperne ſuppletur. Verſ. 81. pro Πριωι artifex exciderat Ηριωι. Verum ubi aes ab ejus operis exactoribus recognitum fuit; in prima litterâ ſuppleri placuit tranſverſam ſuperiorem illam, quae τὸ Π conſtituit, ita ut duplex in eo elemento nunc tranſverſa cernatur. Verſ. 120. ſyllaba ΕΩ omiſſa ſuperſcribitur.

In poſteriore haec ſecus ſcripta notavimus. Verſ. 13. ΤΩΝ pro ΤΑΝ. Verſ. 32. ⊢ΗρακλΕαν pro ⊢ΗρακλΕΙαν. Verſ. 34. pro Ϲεξ ſcriptum videtur Σεξ; etſi prior ambigua eſt. Verſ. 37. ΤΩ redundans exſtat. Verſ. 38. ΤΥΝ pro ΤΑΝ. V. 46. ΤΟ pro ΤΩ. Verſ. 50. ΜΕΑιμνων. pro ΜΕΔιμνων.

Ibidem verſ. 33. ſuperne ſupplentur hae duae voces, ορεγματα ⊢οκτω, quae fuerant omiſſae. Minutioribus abſtineo.

(28) Iamblichus cap. 29. ſegm. 166. inter artes, quibus Pythagorici effecere ut Graecia illa Italienſis, *Magna* diceretur, diſertim τέχνας τὰς ῥητορικὰς (*artes rhetoricas*) memorat: quas cum numero multitudinis uſurpaverit; earum ambitu haud dubie etiam grammaticam complexus fuit.

DE

DE SVBIECTA EXCVRSIONE MONITVM.

Supra pag. 226. Adnot. II. Παρέκβασιν *quamdam huc in Diatribae finem rejeceram. En igitur apud cupidos antiquitatum libero fidem. Nam incuriosi si qui sunt rerum harum, ista plusquam scopulos praetervehantur, censeo.*

EXCVRSIO

De vetustissimo vase Mastrilliano, in quo supra Junonis imaginem ⊢HPA inscribitur. Ejus vasis epigraphae, & picturae exponuntur. Ex occasione aliquot aliae vasorum epigraphae litteris mere Atticis veteribus exaratae explicantur. De ἐρωτικῇ *formula,* ὁ δεῖνα καλὸς, *in tribus Mastrillianis vasis conspicua.*

Dixi pag. 112. 113. litteram δασεῖαν ⊢ Graecis Italiensibus utrique orae insidentibus fuisse communem, idque praeter aera bina Heracleae, etiam ex nummis eorumdem Heracliensium, nec non & Tarentinorum, Hydruntinorum, aliorumque confirmari. At nuper casu accidit, ut idem elementum etiam in inscriptione vasis Mastrilliani a me repertum fuerit: de quo jam incipio.

§. 1. *De viri nobilis Felicis Mastrilli vasaria supellectili, deque vase eximio (in quo ⊢ nostrum adscribitur) cujus pictura & epigrammata dilucidantur.*

Felix Mastrillus, antiquissima Nolana nobilitate illustris, sed moribus integerrimis & suavissimis multo illustrior, praeter cimelia cetera, tantam contraxit undique figlinorum vasorum, picturis vetustissimis (I) exornatorum, copiam, ut obrui multitudine necesse foret, nisi subiturae alioqui curiosos satietati elegantissima eorum dispositio mederetur. Ac nescio quo casu factum fuerit, ut ubi gazam egregiam, magno comparatam, contemplari diu distulissem, vix ante triginta hos dies invitatu humanissimi domini eam admiraturus processerim.

Atque equidem ubi supellectilem universam uno ferme obtutu diu circumspectassem; tum vero Clariss. Mastrillus vas illud mihi ante omnia commonstravit, quod in Tab. I. lectori proposui num. I. in cujus picturae medio Juno exhibetur, cui ⊢HPA i. e. *Juno* superscribitur. Hoc dicto, jam absolvi omnia quae ad institutum meum pertinerent. Nec enim aliam ob causam fictile istud exhibui, nisi tantum litterae δασείας ⊢ gratiâ, quam non Magnae Graeciae strictim acceptae tantum, sed & aliis orae utriusque Graecis Italiensibus in usu fuisse dixi. Hoc enim vas, eodem Mastrillo teste, nullo in Graeciae Magnae oppido, sed Barii repertum fuit, extra Graeciae Magnae limitem.

Imo ne inter Graecas quidem urbes Barium quisquam unquam numeravit. Tamen & picturae vasorum plerorumque sunt plane Graecanici ingenii, & hujus in primis artificem fuisse omnino Graecum, dubitari vetant inscriptiones numero tres, singulae nominibus singulis constantes eorum, quibus supernotantur. In medio Juno regina residet (plane illi simillima, quae in Monfauconio sedens visitur tom. 1. Antiq. illustr. ubi de Junone) inter Minervam atque Mercurium. Atqui nostrae hujus sceptrum praelongum, & in nescio quam veluti fuscinae speciem desinens, adhaec mitra, thronus, languor oris & sinistrae manus resolutio, & plura id genus alia considerationem cient: quam nisi inscriptio Junonem esse doceret, quis id crederet, quippe ab *Enyalio* sive potius (sicuti re vera inscribitur) *Enevalio* in mamma graviter sauciatam? Tantaene animis caelestibus irae? Dicerem sane pictorem auctoritate nulla, sed suopte incitatu ac licentia, tam grave vulnus divae impositum exhibuisse; nisi totum hoc diu antea Homerum in suo poemate cecinisse reperirem. Locus exstat Iliad. V. vers. 392. (II) quem lector adeat, & cum hac pictura comparet, censeo; deinde & quis sit ille ΔΑΙ-

S ΔΑ-

(I) *Quippe ad linearis picturae genus secundum pertinentibus. Plinius XXXV.* 3. picturae linearis (*a qua rudimenta nobilissimae artis procedunt*) *exordium illud facit, cum lineis tantum exteriorem rei ambitum comprehendentibus, ad projectam a sole umbram principio expressis, totum artis negotium transigebatur. Haec picturae linearis cunabula postmodum secuta est altera, ipsa quoque* linearis *dicta, sed jam rudiore illa perfectior, quae praeter extimam comprehensionem*, spargeret (*uti Plinius loquitur*) *aliquot* lineas intus. *Ad hanc alteram antiquiorum fictilium picturae sunt referendae.*

Harum vero antiquitatis gradus tum maxime apparet, cum aliquid inscriptum gerunt. Nam aut Atticis eae litteris, omnium Graecarum vetustissimis, constant, aut saltem perantiquis. Ex quorum epigrammatum majore aut minore scripturae vetustate licebit exempla capere, quibus de picturarum magis minusque antiquarum gradibus ferre judicium liceat.

(II) Picturae & epigrammata Mastrilliani vasis, Junonem ab Enevalio sauciatam exhibentis, cum Homero conciliantur.

Apud Homerum Il. E. Venerem a Diomede vulneratam paribus deorum male mulcatorum exemplis Dione parens consolans, affert inter cetera illud vers. 393.

Τλῆ δ' Ἥρη, ὅτε μιν κρατερὸς παῖς Ἀμφιτρύωνος
Δεξιτερὸν κατὰ μαζὸν ὀϊστῷ τριγλώχινι
Βεβλήκει· τότε κέν μιν ἀνήκεστον λάβεν ἄλγος.
Quid Juno non passa, ubi vividus Amphitruonis
Filius huic trifidâ penetravit cuspide dextrum
Vber, & imposuit divae immedicabile vulnus?

Illud tamen incommodat, quod inter Vatem atque pictorem parum conveniat, primum quia quam deam Poeta in dextro ubere, hanc in sinistro noster artifex sauciavit (quod est levissimum, maxime si tritum illud Flacci audimus, Pictoribus atque poetis . . .) *deinde & illud, quod multo est gravius, turbat, quod quas Homerus Herculi partes percussoris detulit., has pictor* Enevalio *h. e.* Enyalio *qui Mars est, vindicavit.*

Hoc vero tantum discidium age, quâ possumus, pacatum eamus. Ac primum illud ΕΝΕΥΑΛΙΟΣ *etiamsi errore pro* Ενυάλιος *scriptum fuisse assentiar, nego tamen τὸ* Ενυάλιος *unius Martis fuisse cognomen, sed bellicosissimi cujusque; unde id nomen Hesychio* πολεμιστὴς *&* πολεμικὸς *exponitur. Adhaec Plutarchus quod Romani Romulum vocarint* Quirinum (*quod Sabinorum linguâ* hastatum *sonat; quasi si* αἰχμητὴν *dixeris, id quod & hastatum & bellatorem designat*) *id* Ενυά-

λιον

ΔΑΛΟΣ, qui in Enevalium ex adverſo jaculari videtur, quis ipſe *Enevalius*, per otium exquirat.

Sane vero in priſcae aetatis picturis & anaglyptis imminebant ſingulis perſonis ἐπιγράμματα: cujus verbi proprietas eam vim habet, ut ſuperne non inferne ſcalpi deberent. Exſtant ejus rei exempla apud Pauſaniam ὅσα κόνις, & illud praeſertim de (III) *Enyalio*. Vidi nuper apud amicum marmor anaglyptum quantaelibet dignitatis eum ſingulis ſupra ſingulorum capita (IV) epigrammatibus.

§. 2. Ex occaſione, litteraturae Atticae ex vaſis Maſtrillianis ſpecimina proferuntur. Item formulae (ὁ δεῖνα καλὸς) detecta in eisdem, antehac irreperta in aliis monumentis, veſtigia.

Quia de litteris Atticis, quae communes cum Latinis fuerant, ſupra pag. 121. facta mentio fuit; non erit incongruum tria quatuorve alia ejusdem Maſtrilli vaſa teſtea lectori ſiſtere, in quibus quorumdam nomina litteris Atticis illinuntur, quibus KALOΣ praemittitur. At litterarum quidem hujuſmodi (quae ſcilicet Etruſcis, Atticis, & pluribus Italiae urbibus communes erant) poſſem ex Italiae populorum nummis exempla plura producere. Sed eo nunc ſuperſedeo.

Inter haec vaſa antiquiſſimae ſunt dyotae duae. In una (num. II.) mulier alata neſcio quid manu dextrâ gerit, cujus ſimillimum etiam ſiniſtrâ praefert: de quo eruditi judicent; ſunt enim in fictilium picturis αἰνιγματώδη quam plurima. Inſcribitur autem ſuperne KALOS inferne NIKON pro Νίκων, quia forſan Ω nondum in uſu erat.

In dyota altera (num. III.) mirum ſane eſt, quod illud ΚΑΛΟΣ, quod latus laevum obſidet, ita ſcribitur, ut A prope Phoenicium videatur, O vero triangulum, ut in ſcriptura Phoenicia Atticaque, poſtremo ſibilum tunc primum ad arcûs Scythici figuram accedat. At in dextro latere litteris mere Atticis (quae fuere etiam Latinis communes) KALLIKLES pro ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ ſcribitur.

Eſt praeterea dyota tertia, qua in aes incidenda ſuperſedi: in cujus pictura nullius nomen exprimitur, ſed tantum illud καλὸς, quod ſic ſcribitur: ΚΛΛΟL: cujus ultima littera ſibilans ex S Attico in formam aliam declinare coepit, ac facile in ⊏, aut in quaedam arcus Scythici initia. Hae tres dyo-

---

λιον Graecis ſonare teſtatur. Ad illud Sophoclis in Ajace, ἢ χαλκοθώραξ ἢ ἐνυάλιος, ejus Scholiaſtes priore vocabulo Martem, poſteriore ἕτερον δαίμονα ὑπουργὸν τοῦ μείζονος Θεοῦ (alium deum majoris miniſtrum) *ſignificari tradit. Ergo quis pictori ſuccenſeat, ſi ſuae regionis conſuetudinem ſecutus, Herculi nomen* Ενυαλίου *peculiare fecerit; ſicuti & Bacchus* Ενυάλιος *vocabatur, teſte Macrobio I. Sat. 19.? Et haec quidem reſponſio valeat, ſi pictori* Ενυάλιος *ſcribere in animo habenti exciderit* Ενευάλιος; *aut ſi quis pertenderit κατὰ γλῶσσαν* (peculiari dialecto) *iſtud fuiſſe ſcriptum; quia quem vulgo alii* Ενυάλιον *dicerent, hunc Italienſes Graeci* Ενευάλιον *alicubi nuncupaverint.*

Verum eo mihi animus eſt inclinatior, ut in hoc nomine non errore, ſed conſilio diphthongus pro vocali ſimplici adſcripta fuerit. Sunt enim diverſa vocabula, eorumque diverſae origines. Ενυάλιον *Etymologus Magnus ab* Enyo *belli dea derivat: quem tamen facilius a verbo* Ενύω (occido) *deduxerim, a quo verbo Euſtathius & ipſam deam* Enyo *h. e. Bellonam derivat. A verbo ἐνύω igitur eſt* Ενυάλιος. *At vero* Ενευάλιος *fit ab* Εὖευ, *cujus Suidas meminit his verbis:* Εὖευ, ἐπιφώνημα (Eneu eſt acclamatio) *quod totidem verbis Varinus intulit in ſuum lexicum. Atqui non novum eſt, quaedam deorum nomina ab acclamationibus fuiſſe petita. Bacchus ab acclamatione εὐοῖ,* Evius *vocabatur, & ab altera σαβοῖ,* Sabazius. *Ea igitur acclamatio cum in Herculis honorem alicubi celebraretur, hinc in iis locis Hercules ſibi* Enevalii *nomen invenit.*

Ex altero latere quis ſit ille, qui facie perſonata ΔΑΙΔΑΛΟΣ (*niſi* Δαίδαλος *ſcriptum fuerit; anceps enim eſt quarta littera) inſcribitur: deinde utrum Junoni adverſus Enevalium auxilio venerit, an vero* Enevalii *commilitonem ſe geſſerit, aliis rimandum relinquo; ſicuti & alia plura, quae in hac pictura ſunt animadverſione digna.*

Ejusdem vaſis poſticae partis adumbrationem, quippe ἀνεπίγραφον, omiſi. Poſtremo quibus cauſis Hercules incitatus, in Junonem tantum ſibi nefas licere permiſerit, Homeri ſcholiaſtes copioſe refert: quam totam narrationem huc adſcribere piguit; maxime cum vetera Homeri ſcholia terantur omnium manibus, ex quibus diſcere fabulam totam licebit.

(III) *Apud Pauſaniam in Eliacis prioribus ſcalptura quaedam deſcribitur, in qua* Venerem Mars armatus abducit (ἐπίγραμμα δὲ ΕΝΤΑΛΙΟΣ ἔπ' αὐτῷ): cui titulus imminet ENTALIVS.

(IV) In exemplum inſcriptionum capitibus imminentium, marmor pulcherrimum anaglyptum deſcribitur.

Mos primitus fuit, ut in picturae incunabulis, qui leonem, qui quamlibet animantem depingeret, addito epigrammate, ecqua eſſet quadrupes, admoneret, ne opinor lupus pro agno acciperetur, pro columba accipiter. Poſtquam autem ars eo peritiae proceſſit, ut genus ſaltem animantis dignoſceretur; tum inſcribendi mos ad perſonas reſtringi placuit, quas diſtinguere difficile videbatur: idque diutule ſervatum fuit, donec politiora ſaecula ab eo quoque more receſſerunt.

At ea epigrammata ſuperne imminebant potius quam inferne, ſicuti nunc moris eſt. Plures hujuſmodi ſcalpturas atque picturas ſuperne inſcriptas vidi. Inter cetera eſt apud virum amicum Nicolaum de Bonis tabella marmorea anaglypta elegantiſſimi operis: in qua raptus Helenae ſic exhibetur. In laevo latere extremo tabulae dea Suada *in ſtylobate excelſo ſedet, cui ſuperſcribitur,* ΠΙΘΩ *pro* Πειθώ. *Inferne Helenae maerenti Venus adſidet, vultu geſtuque ad ſuadendum compoſito. Imminent epigrammata duo, litteris perantiquae formae exarata,* ΕΛΕΝΗ & ΑΦΡΟΔΙΤΗ. *In parte dextera Paris heroico more nudus, ac tantum chlamyde eâque in tergum rejecta, indutus; juxtaque Cupido alatus, ſtantes remotis arbitris colloquuntur. Paridis epigramma ex parte corruptum viſitur; hoc enim capiti ſuperſcriptum legitur* ΑΛΕ . . . *h. e.* Αλέξανδρος.

Quantilibet aſtimanda tabula, in primis propter deae Pithonis, nuptiarum conciliatricis, effigiem: cui ſupra caput calathus ſcalptus cernitur. Pithonem *Ennius (apud Ciceronem de clar. or. 59.)* Suadam *vocavit: at Hor. I. Epiſt. VI. 36.* Suadelam *nuncupat, quam etiam in conciliandis nuptiis cum Venere jungit. Nec aliter Plutarchus in Quaeſt. Rom. ubi praeeſſe nuptiis voluit, praeter Jovem atque Junonem, etiam Venerem, Pithonem, Dianam. Phurnutus de nat. deor. aſſidere Veneri, Gratias, Suadelam, Mercurium voluit. At Pindarus Pythiorum Od. IV. in copulandis Medeae cum Iaſone nuptiis non alios deos adhibet praeter Venerem & Pithonem, non aliter quam in hoc anaglypto cernitur. Qui poeta Venerem canit e caelo attuliſſe aviculam* ἴυγγα (*quam alii* motacillam *vocant: aliis* torquillam *aut* verticillam *nuncupare placuit, ut ſit eadem quae σείσουρα Graecis) quae ales & ipſa ad inſtillandum deſiderium valere credebatur; eſtque haud dubie, ea ipſa avicula quae*

ad pag. 138

I. Pars antica

Sempaln. Neapolit.

ad p. 112. num. I.

Ejusdem Pars postica

II.

ad p. 112. num. 2.

Michele Foschi delin.   Sempaln. Neapolitan.

Sempaln. Neapolit.

ad p. 45 n. 25.

III.

ad p. 113 num. 3.

IV.

ad p. 113 num. 4.

Palin. Neapolitan.   Fran. Sesone sculp.

Blank inserted to ensure correct page position

dyotae omnes Nolae effossae fuerant.

Postremo num. IV. vasis in S. Agatha Gothorum eruti (quod quidem proxime descriptis dyotis recentius esse, ex litterarum formis, & ex littera Ω potest intelligi) anterior pictura exhibetur: de cujus expositione eruditis permitto (V) judicium. In formula ΚΑΛΟΣ duo admirationem cient: quod O ita angulatum est ut ad D accedat; deinde quod extremum sibilum jam ferme arcûs Scythici formam imitetur. Nomen ΨΟΛΩΝ nihil irregulare habet; nisi quod longa vocalis Ω a Simonide inventa manifestum citerioris aetatis sit indicium.

Vtinam vasorum inscriptiones non eximiae raritatis essent; nam certe litterarum subsidio possemus de minore majoreve antiquitate facilius existimare, prout elementorum formae magis minusve vetustae sunt. Itaque in his a me recensitis illae dyotae tres antiquissimae sunt. His superior Psolonis pictura proximum habet antiquitatis gradum: cujus vetustati Junonis ab Enevalio sauciatae pictura haud parum concedit, ceteroqui elegantiâ & eruditione quaelibet fictilia superans.

Hactenus vasorum viri nobilis picturas & inscriptiones delibavimus. Restat expediendum, quid sibi velit ΚΑΛΟΣ illud, quod nominibus propriis praefigitur in his vasis: de quo jam dicendum.

Ecquam ergo in productis inscriptionibus (*καλος Νικον, καλος Καλλικλες, καλος Ψολων*) τὸ Καλὸς vim habet? Sciendum est, Graecos fere omnes *παιδεραστίᾳ* laborasse: quam ipsi honestissimam jactabant, aut certe (uti conjicio) non nulli eam caste colebant, alii, qualisqualis apud eos *παιδεραστία* esset, eam saltem honestatis velo obtegebant. Moris autem iisdem Graecis fuit, ut *τῶν ἐρωμένων* nomina libris arborum, foliis, foribus, parietibus inscriberent, hac formula utentes, *ὁ δεῖνα καλὸς, ἡ δεῖνα καλή*. Eustathius ad Il. B. (pag. 170. vers. 13. edit. Rom.) ubi docuisset, Καλὸν saepe idem esse quod *formosum*, ita subjicit: *Τῆς δ' αὐτῆς ἐννοίας καὶ τὸ Ὁ δεῖνα καλὸς, ἡ δεῖνα καλή· ὅπερ ἐν φλοιοῖς δένδρων τὸ παλαιὸν ἐγράφοντο.* Plura de hoc more qui volet, adeat Aristophanem in Vespis vers. 98. ubi quemdam irridet totum judiciis deditum, qui sicubi in foribus repeEriret scriptum (VI) *Δῆμος καλὸς*, h. e. *pulcher Demus*; ipse praeteriens, unâ tantum mutatâ litterulâ, rescriberet, *Κημὸς καλός*. Imo *Pulchrum est*, inquit, *urnae judicialis operculum* (qui *κημὸς* dicebatur) per quod calculi judiciales demittebantur. Vide ibi Scholiasten, & eumdem ad Acharnenses vers. 144. ubi morem hunc pluribus explicat, & allatis Callimachi & Libanii locis illustrat. Huc etiam pertinet pulchrum Zenonis Citiei dictum apud Laertium in ejus vita segm. 21. ex quo potest intelligi, *τὺς καλὺς* & *τὺς ἐρωμένυς* fuisse fere synonyma. Verum de vasis Mastrillianis plura jam, quam provideram, exciderunt.

quae in hac tabella juxta Pithonem cernitur. Tum idem Lyricus de Pithone sic canit:

. . . *ποθεινὰ δ' Ἑλλὰς αὐτὰν*
Ἐν φρεσὶ καιομέναν
Δονέοι μάστιγι Πειθοῦς.

Hoc est: Et ut ipsam (*Medeam*) desiderabilis Graecia in pectore inflammatam flagello Pithonis agitaret. *Vbi vulgo*, flagello persuasionis *vertunt, non intelligentes, de dea Pithone sive* Suada *hic agi. Vides profecto hoc anaglyptum quot nominibus se commendet.*

(V) *Verbo rem omnem complectar. Caput quod cernitur in cippum informem desinens, habet quaedam Mercurii, quaedam & Bacchi symbola, ita ut utrumque numen in uno simulacro connexum coleretur. Nam erant signa plures deos exhibentia, erant & signa πάνθεα. Scitum est, quae olim statuae Mercurium cum Minerva copularent, eas* Hermathenas *fuisse dictas, quae Mercurium cum Hercule*, Hermacles. *Ergo cippus hic κεφαλωτὸς* (capitatus) *ex Mercurio tum caduceum habet, tum etiam hoc quod in στήλην quadratam terminetur: de quo Macrobius I. Sat.* 19. Pleraque etiam simulacra Mercurii (*inquit*) quadrato statu figurantur, solo capite insignita. *Hujusmodi Mercurii signa* Hermae *h. e.* Mercurii *vocabantur. Juvenalis:* Truncoque simillimus Hermae. *Sed postea id nomen ad aliorum etiam deorum similiter scalptorum imagines traductum fuit. Hermae isti in gymnasiis, in bibliothecis, in porticibus ad ornatum disponebantur. Plures hujusmodi Hermas in Regis nostri Herculanensi locupletissimo Museo vidi tum aereos tum etiam marmoreos: In eorum duobus observavi utrique cippi lateri aliud quoddam parallelepipedum adnasci prominulum: quod quidem in hujus Hermae adumbratione litterulâ A signavi. Gemina isthaec prominentia quo valuerit (ad retinendum ne vinciendumve Hermam in sede sua, an quo alio) eruditis rimandum permitto.*

Dixi quid hujus picturae cippus ex Mercurio contraxerit. At a Baccho etiam coronas hederaceas tum ipsius Hermae, tum trium ministrorum mutuatur; ac praeterea quod ultima persona, tum vase illo facile vinario quod humero bajulat, tum cantharo quem dextrâ pendulum gerit, sese unum ex Bacchi ministris prodere videatur. De ceteris picturae hujus οἱ φιλάρχαιοι decreverint.

(VI) Quis Πυριλάμπυς Δῆμος apud Aristophanem & Eupolim fuerit.

Aristophanis versus in Vespis vers. 97. hunc in modum habent.

. . . . . *Αν ἴδῃ γέ παραγεγραμμένον*
Τὸν Πυριλάμπυς ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν·
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον, Κημὸς καλός.

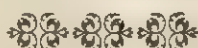
Quid κημὸς fuerit, Scholiastes explicat, id scilicet quod urnae judiciariae imponebatur, per quod calculi demittebantur, ne qua forte dilaberentur. Hesychii lexicon aliquanto clarius ita definit: Operculum ex vitili, infundibulo simile, quod urnae judiciariae superponitur. *Hoc Florens Christianus nimis laxe* Fiscum (*utpote contextum ex vimine*) *reddidit in interpretatione sua numeris adstricta: quod ei versiculi necessitate coacto haud gravate largimur. At illud non aeque probo, quod Δῆμον interpretatur* Vicum, *interim in notis conquestus sibi non licuisse melius. En viri doctissimi senariolos.*

Si forte scripta vidit ad quasdam fores
Haec verba: Bellus Pyrilampis vicus est:
Tum pro suo addet more: Bellus fiscus est.

Atqui Demus est (*ita ut sit proprium nomen*) *canere debuit. Nam Δῆμος hic nec* vicus, *nec* tribus, *nec* curia *est, verum adolescens: quia a* Pyrilampone (*non viro, ut accipitur in Florentis versiculis, sed femina: quod nominis forma ostendit*) *diligebatur in tantum, ut foribus illa praescriberet, Ὁ Πυριλάμπυς Δῆμος καλός. Ac sane Δῆμον istum fuisse in adolescentium numero, ex Scholiaste patet, qui Eupolidis loco recitato, sic subjicit: ἦν δὲ καὶ εὔμορφος ὁ Δῆμος.* Erat Demus iste formosus.

Postremo quia tum Aristophanes tum Eupolis non aliter hunc Demum *nominant, quam praeposito* Pyrilamponis *nomine (nam, τῷ Πυριλάμπυς Δήμῳ, etiam Eupolis scripsit) ex eo intelligitur, hoc in more fuisse, ut τῦ ἐρωμένυ nomen adjecto amatoris vocabulo dignosceretur; sicuti uxoribus mariti, servis domini nomen adjiciebatur.*

COMMENTARIVS
AD AEREA DVO HERACLEAE
PSEPHISMATA

PROLOQVIVM.

I. *Operis partitio. Quae sit his tabulis subjecta materies. Ad quamnam veterum monumentorum classem referri possint.*

I. DE fato harum gemellarum [quas Regia Gaza Neapolitana, suo jam peculio ex Caroli Guevarae Equitis donatione comparatas, liberali hospitio propediem est acceptura] in Prologo, qui Diatribae I. praeivit, accurate me praefatum memini. Nunc cum duo nobis illustranda proponantur aera diversa, horum vero prius in fragmenta duo in Heracleae cladibus dissiluerit, quorum unum in Britannia, alterum Neapoli asseruatur; hinc noster ad aera Graecanica Commentarius ex triplici tractatione constabit: quarum prima in prioris tabulae fragmento Anglicano, altera in ejusdem tabulae complemento Neapolitano, tertia in tabulae secundae explicatione occupabitur.

II. Jam vero si quaeras, quid hae gemellae ex Magna sua Graecia adportent novi; ab aere priore ordior, quod frusto Britannico & Neapolitano absolvitur. Ea, inquam, tota tabula, ex versibus prope ducentis constans, dividitur in partes duas: quarum prior institutam sub Aristarcho Ephoro accuratam agri Dionyso sacri dimensionem (ex qua dimensione agri plurimum a privatis detentum, deo Dionyso recuperatum fuit) deinde ejusdem agri exactam terminationem complectitur usque ad aeris nostri versum 45. in quem pars prior definit. Sequitur pars altera, quae ΣΥΝΘΗΚΑ inscribitur, quasi dixeris *Instrumentum locati conducti agrorum Dionysi:* cujus utriusque partis argumenta ante singulas πραγματείας [*tractationes*] subtilius exponam: sicuti & de eo, quod Συνθῆκα non eodem anno, quo pars prior, celebrata fuerit, sed facile sequenti. Ac ne tabulae quidem posterioris, qua de agro Minervae sacro agitur, argumentum dissimile priori est: quod argumentum in limine tertiae tractationis proponam.

III. Postremo si hoc quaeritur ad quam monumentorum classem haec duo aera sint referenda; respondebitur iis locum esse posse sive in classe titulorum operum (1) publicorum, sive potius in classe Legum, se-

(1) Exstat in Gruteri Classe oper. publicor. p. 219. & seq. itemque in Gualteri Tabb. praegrandis tabula, divisiones terminosque agrorum Doricâ dialecto complectens. Hanc Fazellus Dec. 1. lib. 9. cap. 4. in Mesae ruderibus (quam nunc Caroniam vocari ait) erutam scripsit. Est sane perantiqua inscriptio sed his Heracleae tabulis haud dubie recentior.

ſenatuſconſultorum, pſephiſmatum &c. Quod ſi qua collectio ſcriptorum agrimenſoriae artis Graece eſſet [ſicuti Latinae auctorum rei agrariae ſyntagma exſtat] in ea certe haec aera duo agmen ducerent. Nec abſurde interim, ſi quando Geoponicos ſcriptores recudi placuerit, initio haec agraria monumenta apparere conveniens fuerit.

II. *Quo hae duae tabulae ſint valiturae.*

Ad plurima haud dubie valebunt: ad litterarum formam, & ad orthographiam temporis illius: ad novas litteras duas earumque poteſtatem cognoſcendam: ad nova quam plurima verba, nulli dum veterum uſurpata, novoſque Doriſmos, antiquorum exemplis carentes: ad aevi illius artem menſoriam, & quam vocant geodaeſiam, nec non terminandi rationem ediſcendam, & quo in his rebus finitorum atque geometrae peritia pertineret: adhaec quaenam ἐπίσημα diſcriminantia propriis Heraclienſium nominibus praeponerentur: ecquibus trecenteſimo ante Chriſtum anno magiſtratibus, rhetris ac moribus a Laconica πολιτεία traductis Heraclienſis reipubl. democratia temperaretur. Mitto urbem Pandoſiam duplicem, quod nunc primum certo didicimus, & quae alia plura in progreſſu commentarii hujus exſculpere labore & induſtria, & exſculpta depromere σὺν Θεῷ dabitur.

III. *Noſtrae hujus operae difficultas, tum ex peregrinitate verborum, tum ex argumento tabularum orta.*

Difficultas non tam perſentiſcitur in commentario, quam in interpretatione Latina. Nam in commentario quidem quis mihi jure ſuccenſeat, ſi in locis ſalebroſis ἐπέχειν me atque haerere faterer? aut ſi vero, quod viris eruditiſſimis atque in hoc ſtadio exercitatiſſimis licuit ſemperque licebit, difficillima quaeque intacta relinquerem, nihilque prorſus ad ea interloquerer? At mihi non idem interpretanti licet. Nam ſi ſemel e regione Graeci textûs translationem edere decreverim; ea perpetua ſit oportet, neque eſt committendum ut quidquam ἀνερμήνευτον relinquatur. Id vero quî poſſim in tanta novarum vocum, quibus haec aera a ſummo ad imum ſcatent, multitudine? ad quarum vim certam percipiendam fruſtra a lexicis veteribus recentibuſque, fruſtra ab analogia aut a textura orationis auxilium tutum exſpectes. Nec quidquam porro facilius fuiſſet, quam a translatione Latina in totum abſtinere manus; niſi hoc vulgo lectoribus diſplicuiſſet, imo niſi V. Cl. Mich. Maittaire, qui mihi in hac tela pertexenda praeivit (quippe ejus induſtriae editionem fruſti Anglicani debemus) textûs Graeci latus Latina interpretatione ſepſiſſet.

Sed quando hujus exemplo inſiſtendum fuit; cur quod ei licuit, mihi crimini detur? Nam in quaecumque ille nomina ſive ſibi incomperta incidit, ſive ejuſmodi, quibus Latina verba quae e regione opponeret, nulla ſuppeterent, iis locis omnibus Graeca ipſa vocabula nihil mutata [niſi quod litteris ac terminatione Latina] exhibuit. Atque hoc idem prorſus mecum ipſe multo ante decreveram, quam Maittairi libellum nactus eſſem: imo hoc ipſum ἐργοδιώκτῃ noſtro Guevarae me facturum praedixeram. Nunc vero poſt illius exemplum quis, rogo, viae ejusdem terendae jus faſque mihi eſſe negaverit?

rit? Haec de novarum vocum obſcuritate.

Supereſt haud levior illa difficultas, quae ex materia ſubjecta naſcitur. Nam cum haec bina pſephiſmata in re menſoria agrariaque verſentur; ſi quis mihi de difficultate conquerenti parum credet, eum rogo uti veteres agrimenſores Latinos, quoſque *agrarios auctores* vocant, ſumere in manus velit. Nec enim ambigo, quin, ſi ſincere quod res eſt fateri non erubuerit, ſuam in τεχνικοῖς nominibus altero quoque verſu occurrentibus inſcitiam confiteatur. Rigaltius ipſe [vir qualis quantuſque!] quotam quamque verborum hujuſmodi partem, quae in ſuo auctorum agrariorum Gloſſario pertexuit, exponere adortus fuit? Quid meae nunc mediocritati liceat in his tabulis vetuſtiſſimâ atq. arduâ dialecto ante annos amplius bis mille perſcriptis? in quibus non rerum geſtarum narrationes, non epochae pertexuntur, non foedera, non ritus ſacrorum, non victoriae, non praemia athletis donata, non quidquam earum rerum, quae non niſi uſitatis vocabulis, quantumlibet ad Doriſmum detortis, exprimi ſolent; verum peractae a finitoribus dimenſiones terminationeſque, atque aeſtimationes agrorum, nec non inſtrumenta contractuum conſignantur? id vero totum verbis κατὰ τεχνικὴν γλῶτταν uſurpatis, quae quidem verba ne tunc quidem vulgo homines ἀμύητοι intelligerent.

Et tamen ſenticeta iſta multo faciliora evaderent, ſi quidem ex veteribus illis Γλωσσῶν [*Gloſſarum*] ſive vocum peregrinarum lexicis vel pauca exſtarent: de quibus Gloſſariis vide in ima [2] pagella. Nunc vero his deperditis omnibus, quid ſperandum relinquitur?

Haec

(2) *Quid Gloſſae? Earum Scriptores maxima ex parte deperditi. Γλῶσσαι Ιταλικαὶ aut Ιταλιώτιδες quid? Heſychii Gloſſarium quantilibet pretii.*

Γλῶσσαι ubi in Athenaeo & pleriſque aliis legimus, iis locis interpretes *Linguas* reddiderunt. Itaque Γλῶσσαι Ιταλικαὶ iis ſunt *Linguae Italicae*. Atqui potius vertendum fuerat, *Graecarum Italiae urbium peculiares voces*, cum reliqua Graecia non communes. Sic enim ſe res habet. Apud Ariſtotelem in pluribus Rhetoricae & Poeticae locis Γλῶττα eſt vocabulum ξενικόν h. e. *peregrinum*; alicujus gentis peculiare: quod dum alii uſurpando ad ſe transferunt, apud hos γλῶσσα vocatur, quod in nativo ſolo proprium erat. Vt nomen iſtud σίγυνον (exemplum hoc ab Ariſtotele eſt: σίγυνον eſt *haſtile ſpiculum*) quod Cypriis proprium, nobis eſt γλῶττα.

Itaque cuilibet regioni ſua erant uſitata nomina: ſua Laconibus, ſua Boeotis, Theſſalis, Macedonibus, Cretibus, Samiis, Siculis: ſua vero etiam Magnae Graeciae, tum univerſae communia, tum ſingulis urbibus peculiaria. Vt cum in veteribus lexicis ſubnotatur, Λάκωνες, Βοιωτοὶ, Σίκελοι &c. aut vero Ταραντῖνοι, Μεσσάπιοι, Βρέττιοι, Λευκανοί &c. Horum quaedam apud veteres lexicographos, atque grammaticos parcâ manu adſperſa leguntur. At nihil iis in hoc genere locupletius Heſychii Gloſſario (ſic enim vocare malim quam Ὀνομαστικὸν, uti nunc inſcribitur) quod etſi longe inquinatiſſimum ad nos uſque pervenit; vel ſic tamen in hac nunc Sparta adornanda longe plus huic uni debeo (& quidem in locis deſperatiſſimis) quam tot aliis veteribus lexicographis.

Quod ſi ſexcenti illi Gloſſariorum tum generalium, tum in primis Italienſium, ſcriptores exſtarent; minus eſſet laborandum. Nam in primis Italienſes gloſsas a pluribus fuiſſe peculiariter collectas, non eſt dubium: quorum librorum lemmata ex grammaticis hauſta memini me in unum locum contuliſſe: ſed eam ſchedam nunc fruſtra reperi. Sic verbi cauſa Athenaeus X. 8. in uſu vocis Κοτύλη Diodorum quemdam citat ἐν Ιταλικαῖς γλώσσαις, h. e. in verbis Italiotarum peculiaribus: at ibi non recte interpres, *In linguis Italicis* poſuit; quaſi ſi Diodorus linguas Italiae, veluti Latinam, Etruſcam, Gallicam, Samniticam & tot alias eo libro docuerit. Inter hos gloſſographos deperditos fuere etiam qui ſuas Γλώσσας Ιταλιώτιδας inſcripſerunt, ut In mea ſcheda adnotaveram. Nam ſicuti (ut Diatr. I. ſaepe inculcavimus) Graeci Italienſes vocabantur abſolute Ιταλιῶται, teſte Ammonio; ita gloſſae ab iis uſurpatae, Ιταλιώτιδες vocabantur. Et harum omnium jacturam dolemus factam: niſi quod quaſdam parce grammatici ceteri, largiore vero manu Heſychius plurimas inſperſit.

Vix ut ſuperiora ſcripſeram, commodum occurrit Heſychius in Βάννας ita loquens. ΒΑΝΝΑΣ Βασιλεὺς παρὰ Ιταλιώταις. *Bannas rex: apud Italiotas*. Itemque in Βατὰ: quod interpretatur ὑποδήματα, *calceos, apud Italiotas*. Plurima in Heſychiano lexico in commune Italiotis tribuuntur, nec pauciora privatim Tarentinis, quoties ſubjicitur, Ταραντῖνοι. Tarentinâ vero dialecto Heraclienſes utebantur, quippe a Tarentinis conditi.

Haec eo pertinent, ut veniam exorem, si plura in interpretatione Latina iis ipsis Graecis vocibus, quae in aere sunt, Latinis litteris exprimantur. Sic factum oportuit. Nam quamquam augurando potuissem Latina eis verba appendere; nolui eo usque confidentiae progredi, ut in translatione, quam fidelem esse convenit, conjecturas meras lectori obtruderem: quas in adnotationes conjici, fore consultius duximus.

DE TABVLARVM CITATIONIBVS

MONITVM.

In harum tabularum versibus citandis utar his notis. B. aut Br. fragmentum Britannicum designabit: nota Romana I. ad ejusdem prioris tabulae complementum Neapolitanum referetur: nota Romana II. tabulam posteriorem signabit. His notis qui subjicitur Arabicus numerus, is versus ostendet. Eadem citationum ratio in Indice vocum, totoq. opere usurpabitur.

IN HERACLIENSIS TABVLAE PRIORIS

FRAGMENTVM BRITANNICVM.

EJVS ARGVMENTVM.

PRior haec tabula, ut in Proloquio dixi, duas partes non eodem tempore scalptas complectitur. Prior pars in membra tria distinguitur: primum [id vero unum in hoc frusto Anglicano continetur] post prooemium, agri Dionyso sacri dimensionem quadripartitam exsequitur, ex qua colligitur ea schoenorum summa, quam in fine Anglicani fragmenti habes. Deinde in complemento sequitur partis I. membrum secundum, quo notatur, quantum agri sacri recuperatum Dionyso ope dimensionum fuerit, & id quanti eisdem locatum, qui privatim ante possederant. Ejusdem partis I. membrum tertium, quo agri terminatio peragitur, a complementi Neap. versu 6. ad versum usque 45. pertinet.

Partis alterius, qua Συνθήκα continetur, argumentum initio sequentis πραγματείας proponetur.

BRI-

BRITANICVM
FRAGMENTVM

A Cl. V. Mich. Maittaire accuratiſſime [3] *exhibitum cum ejusdem editoris notis, noſtriſq. animadverſionibus.*

(3) Ecquid Mich. Maittaire in ſui fruſti editione praeſtiterit, id ex ejus praefatiuncula diſcere proderit: quae talis eſt.

LECTORI S.

Tabulam, ex aere (ſi recte conjicio) Corinthio, pollicis fere craſſitudine, longitudine pedum duorum & dimidii, unius & dimidii latitudine (cujus parti alteri Graeca, alteri Latina inciſa eſt Inſcriptio, utraque charactere formae antiquae majuſculo) ex Italiâ ſibi nuper coemit Brianus Fairfax *vir generoſus, in literariis hujuſmodi rebus cognoſcendis non minus peritus, quam in conquirendis curioſus. Is, qui eruditis, quod ex uſu eſſe queat, nihil non cupit elargiri, binas illas inſcriptiones exſcribendi & typis mandandi copiam mihi ultro dedit. Utriuſque lineas aliquot priores in* (I) *aes incidendas curavi: ex quo ſpecimine litterarum figura & proportio facilius aeſtimetur. Nonnullae in Graecâ inſcriptione voces, quas uncinis* (II) *incluſi, caſu quodam, tanquam ſi ea tabulae pars aeruginem contraxiſſet, haud parum deformatae fuerunt: quas partim ex literarum, quarum veſtigia obſcure apparent, ductu; partim ex linearum praecedentium & ſubſequentium collatione, reſtituere conatus ſum. Adhuc tamen ſuperſunt, quae acumen meo ſagacius poſtulant.*

Inſcriptio Graeca partem terrae, quam Heracleenſes Baccho conſecraverant, ejuſque menſuram & limites exponit. Latina indicat Magiſtratus, ad quos nomina profiteri lege tenebantur Romani, & quibus aedium viarumque publicarum cura committi ſolebat.

Habebis, lector, quod non neſcire tuâ intererit. Ad notas conjecturaſque (quas, ut meae ſymbolae aliquid non deſideraretur, adjeci, at non poſſe judicium acrius ſubire haud ignoro) benignus accedes.

Ducenta & ſex tantum harum Inſcriptionum excuſa ſunt exemplaria: in quibus omnibus ſcalpello calamoque emendavi, quae relegenti occurrerunt, errata: reliquis, quae perſpicacior deprehendet, veniam me impetraturum ſpero. Vale.

(I) *Specimen ſcripturae antiquae harum tabularum a Maittaire exhibitum praetermiſi, quippe lectori ſupervacaneum: cui integras tabulas Heracleenſes quam exactiſſime ad aera autographa in aes inciſas ſuis ſingulas locis contemplari licebit.*

(II) *Maittairus noſter textum inſcriptionis utroq. charactere (tum majuſculo tum etiam minuſculo) edidit. At uncinos, quos locis a ſe conjiciendo reſtitutis adhibuit, tantum in majuſculo poſuit. Nos quia exhibendo litteris grandioribus textu ſuperſedimus, eosdem illos uncos ex majuſcula ſcriptura detractos in minuſculos characteres tranſtulimus.*

FRV-

FRVSTVM
INSCRIPTIONIS GRAECAE HERACLEENSIS
IN ANGLIA ASSERVATVM.

INSCRIPTIO

Graeco minuſculo charactere repraeſentata.	*Ex dialecto Doricâ in communem verſa.*
1 Εφορος Αριστταρχος [⊢Η]ρακλειδα μης	Ἔφορος Ἀρίσαρχος Ἡρακλείδου, μὴν

Latino Sermone a Maittaire reddita.

1. „ Ephorus Ariſtarchus Heraclidae filius, menſis

NOTAE

„ MONUMENTUM hoc conſtat ex lineis undecimâ & primâ, ab Heracleenſibus fuiſſe poſitum, Ariſtarcho apud illos Ephori munus obeunte: neque minus conſtat Heracleam hanc (1) de quâ hic agitur (plurimas enim eo nomine Stephanus de Urbibus aliique Geographi memorant in variis mundi partibus ſitas) civitatem eſſe Italam quidem, ſed Graecae originis, prope Acirim fluvium; cujus mentionem facit linea decima ſeptima. Strabo ſexto ſuae Geographiae libro tradit Heracleam prope amnes Acirim & Sirim a Tarentinis conditam fuiſſe. Inſcriptionis (quae prae ſe fert lineis primâ & ſecundâ menſis ſolius indicium) tempus (2) ſagacioribus definiendum relinquo. Illius interim antiquitatem in dubium vocari vix patitur ſtylus & dialectus (3) Dorica: quâ plurimum uſi ſunt magnae Graeciae, Italicae regionis, incolae, philoſophiae a Pythagorâ (4) iis in locis inchoatae & inſtitutae ſectatores, Archytas Tarentinus, Hippodamus Thurius, aliique, quorum adhuc ſuperſunt fragmenta quaedam Dorice conſcripta. Quoniam autem nullum hactenus meae notitiae occurrit ſcriptionis ſpecimen, quo poſſit Heracleenſium lingua dignoſci; ſpero fore harum rerum ſtudioſis eo acceptiorem eorumque cognitione minime indignam hanc inſcriptionem: in quâ plurima invenient vocabula loquendique genera, peculiaria ſane & rara, necnon aliquot hàud (5) alibi, niſi fallor, obvia; ideoque inter illa, quae ἅπαξ λεγόμενα vocant critici, numeranda. *MAITTAIRE.*

„ Verſ. 1. Ἔφορος] Probabile eſt, hoc magiſtratuum genus a Spartanis (6) apud quos

T „ ini-

(1) De Heracleae noſtrae originibus egimus copioſiſſime in Prodromo totâ Diatribâ II.

(2) Diatribâ III. qua de harum Tabularum aetate actum fuit, haec aera circiter annum trecenteſimum ante Chriſtum inciſa videri demonſtravimus. Vide pag. 133. ſeq.

(3) Et quidem Dorica illa vetus. Vide pag. 118. & 135.

(4) De Pythagora ejuſque aſſeclis plura diximus pag. 47. ſeq.

(5) De quibus conſules Indicem omnium utriuſq. tabulae vocum, quem in calce utriuſque inſcriptionis Graecae dabimus.

(6) De Spartanorum Ephoris (qui Spartae numero quinque erant: in Laconicis vero coloniis, totidem an pauciores, incertum) videatur Nic. Cragius,

„ initium ſumpſit, ad alios quosdam tranſiiſ-
„ ſe populos; eos praeſertim, qui a Grae-
„ corum coloniis duxerunt originem. Stra-
„ bo autem narrat (7) Tarentinos, qui colo-
„ nos in Heracleenſium civitate collocave-
„ runt, primum Spartanis ortos fuiſſe.
„ *MAITTAIRE*.
„ ꜔Ηρακλειδα] *Heraclidae* filius. So-
„ lent enim in publicis inſtrumentis no-
„ mina parentum adjici propriis nomini-
„ bus in genitivo, qui a voce relationis
„ ſubintellectâ regitur. Sic verſ. 3, 4, 5,
„ 6, 7, 9, 10. *MAITTAIRE*.
„ Ἡρακλείδα] pro Ἡρακλείδου, Dorice.
„ Sic Οἰδιπόδα Pindar. Pyth. Od.4. Antiſt.12.
„ Commode me monet hic locus, ut de
„ ſpiritûs aſperi figurâ nonnihil diſſeram.
„ Antequam Simonides longarum vocalium
„ uſum invexiſſet, aſper ſpiritus per H
„ exprimebatur, teſte Farneſianâ tabulâ
„ & Sigeo lapide: de quibus Edmundus
„ Chishull in Antiquit. Aſiat. pag.4. & 11.
„ eruditiſſime ſcripſit. Eandem quoque
„ hanc aſpirationis notam Latini in ſuum
„ tranſtulerunt alphabetum. Poſt longa-
„ rum vocalium introductionem; ne (ut
„ puto) longa ἦτα ſive H cum antiquâ
„ aſpirationis notâ confunderetur, uſu venit,
„ ut nota non integra H, ſed dimidiata
„ ꜔ aſperum ſpiritum indicaret. Sic in hâc
„ inſcriptione ꜔ΗΡΑΚΛΕΙΔΑ. & verſ. 7.
„ 10. ꜔ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣ. 11. ꜔ΗΡΑ-
„ ΚΛΕΙΩΝ. 2. ꜔Α. 47. ꜔ΑΣ. 4. 9. ꜔Η-
„ ΡΑΚΛΗΤΩ. 6. 9. ꜔ΙΣΤΙΕΙΩ. 8. ꜔ΑΙ-
„ ΡΕΘΕΝΤΕΣ. ꜔ΙΑΡΩΣ. 12. ꜔ΥΠΕΡ.
„ 14. ꜔ΟΔΙΩΝΟΣ. 15. ꜔ΗΡΩΙΔΕΙΑ. 20.
„ ꜔ΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ. 23. ꜔ΕΒΔΕΜΗ-
„ ΚΟΝΤΑ. 30. ꜔ΕΠΤΑ. 43. ꜔ΕΚΑΤΟΝ.
„ 47. ꜔ΕΠΤΑΚΑΤΙΑΙ. Sed obſervandum
„ eſt, hanc notam (marmorarii (8) forſan
„ minus attenti culpâ) aliquando negligi,
„ ubi vox requirit vulgo ſpiritum aſpe-
„ rum (ut verſ. 2. ΟΡΙΣΤΑΙ. 13. 32. ΟΡΙ-
„ ΞΟΝΤΑ. 11. ΑΛΙΑΙ.) & apponi, ubi
„ vox laevigatur; ut 34. 48. ꜔ΟΚΤΩ. 43.
„ ꜔ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ. 36. ꜔ΕΝΕΝΗ-
„ ΚΟΝΤΑ. In illius notae vicem recen-
„ tiores uncinulum (ʽ) ſubſtituerunt; quip-
„ pe, ob faciliorem ταχυγραφίαν, litera-
„ rum aliquot formaturam quadratam an-
„ tiquitus & angulatam maluerunt in ro-
„ tundam reformare. In editionibus tamen
„ quorumdam librorum, qui majuſculâ ve-
„ râque literarum Graecarum figurâ ſub artis
„ typographicae primordiis Florentiae du-
„ ctu Joannis Laſcaris impreſſi ſunt, priſca
„ ſpiritûs aſperi nota dimidiata vocibus,
„ non quidem (uti in hâc inſcriptione)
„ in eodem lineae cum illis ſpatio, ſed
„ ſuperne praeponitur. Idem etiam Henr.
„ Stephanus in Aeſchylo, Anacreonte &
„ poetis Graecis Heroici carminis princi-
„ pibus factitavit: ꜔Ηρωες, ꜔Ηρώων. Libet
„ porro obſervare in praedictâ inſcriptione
„ aliam, novam ſane & forſan hactenus
„ incognitam, ſaltem rariſſime occurren-
„ tem, aſpirationis (9) notam, ⊏. Vt v. 20.
„ 42. ⊏ΕΞ. 19. ⊏ΕΞΑΚΑΤΙΑΙ. Haec erat
„ (auctore Bernardo de Montfaucon in
„ Palaeogr. p. 153. 357.) τοῦ σίγμα in
„ nummis & inſcriptionibus Auguſti tem-
„ pore effictis figura; quae, ut uno ductu
„ poſſet exarari, poſtea rotundata eſt C;
„ & a Latinis quoque pro S uſurpata.
„ Latini praeterea hanc literam (S ſcil.)
„ adhibuerunt in nonnullis Graecae originis
„ vocabulis ſpiritûs aſperi indicem: ἓξ *ſex*,
„ ἕπτα *ſeptem*, ὑπὲρ *ſuper*, ὑπὸ *ſub*, ἡμι- *ſe-*
„ *mi-* &c. *MAITTAIRE*.
„ Μὶς] Σίγμα pro Νῦ Dorum eſt. Hic
„ primum μὶς pro μὶν mihi occurrit.
„ Lego μεὶς apud Pindar. Nem. Od. 5. An-
„ ti-

gius, Vbbo Emmius, Meurſius, aliique originum Laconicarum auctores. Nec enim jam dicta recoquere eſt animus. Id tantum monuiſſe proderit, conciones populi convocare & convocatis praeeſſe, Ephororum fuiſſe munus: id quod tum ex utraque hac tabula conſtat, tum etiam ex Herodoto, Thucydide, Xenophonte, aliis. Neque id immerito. Nam Ephori Spartae iidem ferme qui Romae tribuni plebis. Quare utrique coetibus populi praeerant, utpote popularis magiſtratus.

(7) Primas Tarenti origines Noachidis ipſis debemus. Nam *Taras* Tarenti conditor haud alius profecto fuit, quam *Tiras* Japheti fil. (Gen. X. 2.) ut abunde Diatriba II. Sect. II. oſtendimus. Nec niſi multo poſt Noachidarum illam coloniam, novos in eamdem colonos a Laconibus fuiſſe deductos, ibidem demonſtratum fuit.

(8) Non in ſcalptoribus haec faba cudenda fuit (nihil enim, uti dixi pag. 136. duabus his tabulis emendatius facile reperias) ſed quod in Heracleenſium vetere Δωρίδι dialecto plura aſperabantur, quae vulgo nunc levigantur; & contra leniter notabantur alia, quae poſtea denſari placuit: de quorum ſingulis in loco dicetur.

(9) Quid haec nota valuerit, dixi Diatr. III. p.128. ſeq. Fallitur Noſter, ubi mox hanc notam cum littera ſibilante confundit. Nam iſtud ⊏ noſtrum Aeolici Digammatis vetus nota fuit, neque huc pertinet quadratum illud ſibilum ⊏: quod ſub Caeſaribus in marmoribus & nummis pro Sigma exhibebatur.

2 Απελλαιος ⊢α [πολις] και τοι οριστα	Ἀπελλαῖος. Ἡ πόλις, καὶ οἱ ὁρισταί·
3 ⊏Ε τριπους Φιλωνυμος Ζωπυρισκω	⊏Ε τρίπους. Φιλώνυμος Ζωπυρίσκου·

2. „ Apellaeus: Civitas & finitores:
3. „ VE. Tripus: Philonymus Zopyrifci F.

„ tiftroph. 3. & Platon. Edit. H. Stephan.
„ Tom. I. pag. 109. *MAITTAIRE*.
„ Verf. 2. Ἀπελλαῖος] Suid. Ἀπελλαῖος
„ παρὰ Μακεδόσιν, ὁ Δεκέμβριος μὴν. Jo-
„ feph. Antiquit. lib. XI. cap. 5. —— τοῦ
„ ἐννάτου μηνὸς, ὃς κατὰ μὲν Ἑβραίους, Τεβέθος
„ κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος καλεῖται. &
„ lib. XII. cap. 7. —— μηνὸς, ὃς καλεῖται,
„ κατὰ μὲν ἡμᾶς Χασλεῦ, κατὰ δὲ Μακε-
„ δόνας Ἀπελλαῖος. Decembris enim pars
„ prior in Casleum, pofterior in Tebe-
„ thum incidit. Confule Jofephi Scalige-
„ ri Canones Ifagogicos. *MAITT. Alia
huc pertinentia in imo* (10) *expofui*.
„ Α' πόλις] ἁ Dorice pro ἡ. Sic verf. 47.
„ ἆς 13. τὰν γᾶν. 47. πάσας γᾶς. 39. ταύ-
„ τας τᾶς. 18. ταύτᾳ τᾷ. 48. ταύταν 25. τρίταν.
„ 30. πετάρταν. 36. κεφαλὰ. 38. νᾶσον. 17.
„ μᾶκος. Sic ἁ πίτυς Theocrit. Idyll. I. ℣ 6.
„ νᾶσος ibid. ℣ 124. γᾶν Pindar. Pyth. Od. 1.
„ Epod. 1. ταύταν Theocr. Id. IV. ℣. 58.
„ Τοὶ] Sic verf. 8. Dorice pro οἱ. Sic
„ Theoc. Id. I. ℣ 80.
„ Ορισταὶ] *finitores*(11) Quam vocem ha-
„ bet Tullius in oratione pro lege Agrariâ.
„ Agrorum menfores, qui limites confi-
„ niaque determinant. Henr. Stephanus in
„ Thefauro affert χώραν ὁρίζειν ex Demo-
„ fthene. Illor. quinque finitorum nomina
„ ℣. 3, 4, 5, 6, 7, 9. 10. indicantur. *MAIT.*
„ Verf. 3.] Quid ⊏E. & 4. ΠΕ. & 5. AI.
„ & KN. & 6. ME. fignificent, me ignorare
„ fateor: neque fatis fagacem me puto,
„ ut ullam nimis confidenter conjecturam
„ proponam. (*Vide tamen pag. feq. not.* 12.)
„ AI non videtur effe articulus; quippe cui
„ nullum praefigitur (ficut verf. 2. ⊢A) afperi
„ fpiritûs indicium. *MAITTAIRE*.
„ Quid hic τρίπους. & 4. καρύκειον. 5.
„ πέλται. & θρίναξ. 6. ἐπιστύλιον. fibi velint;
„ & quo fenfu cum finitorum, quibus im-
„ mifcentur, nominibus, vel cum Dionyfo,
„ cohaereant; nondum plane intelligo. Pe-
„ riculum tamen faciam, num quiddam
„ ex illarum vocum etymologiâ, fi non
„ veriffimum certumque, at verifimile
„ poffit deduci. Neque forfan, nifi fallor
„ admodum, inter earum fignificationem
„ Bacchumque valde difconveniet. Τρίπους
„ *tripus* pertinere poteft ad Bacchum, qui
„ divinationis etiam deus habebatur. Eu-
„ ripid. Bacch. ℣ 298. Μάντις δ' ὁ δαίμων·

T 2 „ καὶ

(10) *De menfis Apellaei veriloquio.* Ἀπελλαὶ *&* ἀπελλάζειν *quid Laconibus fuerint, & unde dicta videantur.*

Ἀπελλαῖος, Suida tefte, inter Macedonicos menfes referebatur: verum primitus non nifi a Laconibus is menfis fibi nomen quaefivit, nifi vehementer fallor; quia Ἀπελλαὶ i. e. *conciones*, *comitia*, & ἀπελλάζειν, *ad concionem vocare*, Laconica funt vocabula: ex quibus Latinum Appellandi verbum manavit. Ergo quo menfe populus in commune confultaturus coibat, is menfis ab Ἀπελλαῖς h. e. ftatis coetibus illis dictus eft Dorice Ἀπελλαῖος. Atqui tum ex hujus pfephifmatis initio, quod Britannis debemus, tum ex Συνθήκᾳ ejusdem tabulae, quam infra dabimus, conftat, utrobique non alio quam Apellaeo menfe, quamvis anno diverfo, fuiffe populum ab Ephoro accitum, ut in commune de agro Dionyfi confulerent. Ergo propter ftatas conciones, five ἀπελλὰς quae Decembri menfe cogebantur (nam indictivas quovis anni tempore celebrari licuit) menfis December dictus eft Laconibus Ἀπελλαῖος: quo nomine ufi poftea funt in fuo Kalendario Macedones.

Et haec quidem fatis effe poterant, nifi de Ἀπελλαῖς & ἀπελλάζειν retrufius aliquid addendum effet. Hefychius: ΑΠΕΛΛΑΙ, σηκοὶ, ἐκκλησίαι, ἀρχαιρεσίαι: h. e. Ἀπελλαὶ funt *templa*, *ecclefiae*, five *conciones* (Chriftianis templa adhuc *Ecclefiae* i. e. conciones five coetus vocantur) *comitia*. Ab Ἀπελλαῖς vero iftis non tantum menfis Ἀπελλαῖος manavit, fed & verbum Ἀπελλάζειν. Idem Hefychius: Ἀπελάζειν, ἐκκλησιάζειν· Λάκωνες. Verum non ἀπελάζειν, fed cum duplici liquidâ fcribendum effe Ἀπελλάζειν, Rhetra celeberrima apud Plutarchum in Lycurgo fateri cogit, ex qua fic recitat: ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν. Qui mox fubjicit, τὸ Ἀπελλάζειν tantumdem effe quod ἐκκλησιάζειν, *in concionem vocare*. Duplex vero in eo verbo liquida Hebraicae originis index eft; nam videtur ortum a verbo פלל *Pillel*, quod eft *Judicare* (in publico coetu fcil.) *orare* (unde & *Thephilla* eft oratio publica) *interpellare*. De Plutarchi Rhetra in feq. Exercitatione dicam.

Interim pro certo habebis, *Apellaeum* menfem primitus fuiffe Laconicum, nec nifi poftea inter Macedonicos relatum: ex eo vero dictum quod ἀπελλαῖ h. e. ftatae conciones eo menfe cogerentur (facile quod non alio quam Decembri menfe major effet ab opere ruftico vacatio) poftremo hac de caufa tum coetum, de quo hîc agitur, tum alterum de quo infra in Συνθηκα (qui facile anno feq. aut proximo coactus fuit) non alio quam *Apellaeo* menfe fuiffe convocatum.

(11) Nunquam cum ⊢, fed femper cum leni fpiritu, etiam in cognatis vocabulis, in his Tabulis occurrit. Vide Indicem onomafticum.

„ *καὶ τὸ γὰρ βακχεύσιμον, Καὶ μανιῶδες μαντικὴν πολλὴν ἔχει.* Καρύκειον, an (α pro η Dorice) idem ſit ac *κηρύκειον caduceus*, dubito; an forte (a *καρύκαι caricae*, genus ficuum) ſignificet quoddam ficuum condimentum (*Atqui aliud* Καρύκη, *Intritum: aliud* Καρικαὶ, *Caricae ficus*) Quidni Baccho, uti & Mercurio, ſuus fuerit caduceus? Aut, in aliâ ſignificatione, Σύκη *Syca*, uti & Σταφύλη *Staphyla*, ambae in arbores ſui nominis (ficum, vitem) a Baccho mutatae, ipſi ſacrae fuerunt. Conſule Natalis Comitis Mytholog. lib. V. Cap. 13. Bacchum Συκίτην, ficûs inventorem, colebant Lacedaemonii. Athen. lib. III. cap. 5. Πέλται, *ſcuta*, nequaquam dedecent Dionyſum, quem Orpheus in hymnis appellat Ἀρήϊον: neque θρίναξ *ventilabrum*; cujus mentionem fecit Virgilius in Georgic. lib. I. ℣ 166. —— *Myſtica vannus Iacchi*; in quem locum remittam lectorem ad Ludovici de la Cerda Commentaria. Ἐπιςύλιον *epiſtylium*; trabs, quae ſuper columnas ponitur. Legatur Vitruvius in lib. V. cap. 7. & 8. de epiſtyliis & ornamentis columnarum in theatris ſcenicorum & thymelicorum. Diodorus autem (lib. IV. Edit. MDCIV. pag. 149.) tradit a Dionyſo thymelicos ludos fuiſſe inventos, theatra exhibita, & ſcholas muſicorum acroamatum inſtitutas. *MAITTAIRE*.

De hiſce ἐπισήμοις (inſignibus) *binis, quae finitorum nominibus praeponuntur, integram Exercitationem* (12) *ſubjeci*.

„ Ξωπυρίσκω] Dorum eſt ω pro ȣ, in Genitivis ſingularibus. Ζωπυρίσκω pro Ζωπυρίσκȣ: & verſ. 4. 9. Ἡρακλήτω. verſ. 5. 9. Πύῤῥω. 6. 9. Ἱςιείω. 7. 10. Ζωπύρω. 8. τῶ Διονύσω. 12. 15. 25. 31. Αὐτομώτω. 19. 23. 24. 29. 34. 35. 40. 42. 43. 45. 46. σκίρω, ἀῤῥήκτω, δρυμῶ. 21. 27. 31. τριακονταπέδω. 25. πράτω. 31. δευτέρω. Et in Accuſativis pluralibus; verſ. 8. 12. 13. τὼς χώρως, ἱαρώς. Et in Participio, verſ. 16. ἄγωσαν. Sic τῶ in Theocrit. Idyll. IV. ℣ 21. σατύρω Moſch. Idyll. VI. ℣ 2. τὼς Lacaena apud Ariſtophan. (Edit. MDCVII.) Lyſiſtr. pag. 846. ἐρίφως Theoc. Idyll. I. ℣ 26. προϋπαρχώσαις. Cretenſ. Foed. apud Marm. Oxon. *MAITTAIRE*.

„ Ξ pro

(12) *EXERCITATIO de duplici* ἐπισήμων (notarum) *genere, quae nominibus quorumdam magiſtratuum Heraclienſium in his tabulis praeponuntur*.

In prioris Tabulae fruſto Anglicano poſt Ephorum Ariſtarchum quinque finitorum nomina adſcribuntur: quorum primo, cui Philonymo nomen fuit, praeſcribitur, ⊏ε Τριπυς h. e. *Ve. Tripus*: ſecundo, Πε Καρυκειον, i. e. *Pe. Caduceum*: tertio, Αι Πελται, *Ae. Peltae*: quarto, Κυ. Θριναξ, *Cn. Tridens*: quinto Με Επιστυλιον, *Me. Epiſtylium*. At in ejusd. tabulae complemento Neapolitano quaedam Συνθηκα proponitur: cujus initio poſt Ephorum Ariſtionem duorum Polianomorum nomina adſcribuntur, quorum priori, Timarcho, praeſcribitur, Ας Βοτρυς, h. e. *As. Racemus*: alteri, Apollonio, ⊏ε Ανθεμον, *Ve. Flos*. Polianomos excipiunt finitores numero quinque, iidem qui in aere Anglicano ſcalpuntur, & quidem praefixis eisdem notis.

At in tabula altera, ſine Polianomis, tria tantum finitorum nomina praeeunt, quos ex numero illorum quinque, qui in Tab. prima adſcribuntur, fuiſſe, tum nomina eadem, tum & eaedem praefixae notae arguunt.

Nunc ex hiſce duabus notis, quid prior, quidve poſterior indicet, conjiciamus.

§. 1. *Plutarchi Lycurgo medicae admoventur manus & lux ingens affunditur*.

In Plutarchi Lycurgo (edit. Francof. pag. 43.) Delphicum oraculum (*ἣν ῥήτραν καλοῦσιν, quam*, inquit, *Rhetram vocant*) Lycurgo redditum refertur: ſane prae obſcuritate ſua, Λοξίᾳ h. e. reſponſore tortuoſiſſimo dignum, ſed parum fide ab interprete verſum. *Vbi*, inquit, *templum Jovi Syllanio & Minervae Syllaniae conſtruxeris; φυλὰς φυλάξαντα, καὶ ὠβὰς ὠβάξαντα τριάκοντα, γερουσίαν σὺν ἀρχαγέταις καταστήσαντα, ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν*. Quae Graece adſcripſi, ea uſque ad illud ὥρας, ſic eſſe vertenda (*populumque in tribus & Obas diſtribueris, ac ſenatum cum ſuis ducibus:* binos reges intelligit*: conſtitueris*) ipſemet Plutarchus ſponſorem ſe praebet, ita ſubjiciens: *ἐν τούτοις, τὸ μὲν φυλὰς φυλάξαι καὶ ὠβὰς ὠβάξαι, διέχειν ἐςὶ καὶ κατανεῖμαι τὸ πλῆθος εἰς μερίδας· ὧν τὰς μὲν φυλὰς, τὰς δὲ ὠβὰς προσηγόρευκεν· ἀρχαγέται δὲ οἱ βασιλεῖς λέγονται*.

At in eo quod ſtatim in Rhetra ſequitur, ὥρας ἐξ ὥρας ἀπελλάζειν, doleo quod Chaeronenſis non aliud quam verbum ἀπελλάζειν expoſuit, de ὥρας nil prorſus interloquens. Τὸ δε ἀπελλάζειν, inquit, eſt ἐκκλησιάζειν, h. e. populum in concionem advocare: cujus verbi etymologiam ad Apollinem refert, quippe quem Hebraica a פלל *Pillel* origo lateret. Interim vero illud ὥρας ἐξ ὥρας tranſiliit, quod crucem figit. Nam quod interpres appoſuit, *Prout temporum articuli poſtulabunt*, id quo pacto ex Rhetra extundatur, alii viderint. Deinde quid ſibi vult, ὥρας ἀπελλάζειν? Quis *tempora ad concionem cogi*, fando unquam audivit? Atqui vel ex eo quod de ὥραις nihil Plutarchus monuit, manifeſtum eſt non ὥρας ſed ὠβὰς (aut potius ὠβὰν) ab eo ſcriptum; illas nempe *Obas triginta*, in quas multitudo diſtribui juſſa fuerat. Verte igitur: *Vbi populum in tribus & Obas triginta diſtribueris ... Obas, unam poſt aliam, in comitium citato*.

Sequitur in eâdem Rhetra Comitii locus a Pythio deſignatus his verbis: Ἀπελλάζειν, inquit, μεταξὺ Βαβύκας τε καὶ Κνακίωνος. Quod quale ſit, ex Ariſtotele Plutarchus prodidit: Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν

Κνε-

Κνακίωνα, ποταμὸν, τὴν δὲ Βαβύκαν, γεφυρὰν : *Aristoteles autem Cnacionem amnis, Babycam autem pontis fuisse nomen, ostendit*. Itaque in planitie inter Babycam pontem interque Cnacionem fluvium patente populum coire in consilium jussit.

§. 2. *Quid ex recitatis Rhetrae verbis derivari ad propositam quaestionem possit. Quid Obae Laconibus fuerint, ex Lycurgi atque Romuli institutis inter se comparatis ostenditur.*

Jam vero in celebri oraculo, quandoquidem quid φυλαὶ (*tribus*) fuerint, in aperto est; haud puto fore difficile, etiam *Obas* in apricum proferre, si quidem Lycurgi factum cum Romuli institutis comparemus. Nam quod Romulus multitudinem universam in tribûs numero tres redegit, singulas vero tribus in denas partitus est curias; id totum videtur ex Lycurgi recenti adhuc instituto arripuisse. Necesse est igitur, haud secus & Lycurgum antea ita Laconicum σύστημα constituisse, ut vulgus universum tres primum in tribus dispesceret, deinde tribus singulas in *Obas* h. e. curias denas, ex quibus exstitit ille Obarum triginta numerus a Plutarcho memoratus. Illud quoque Romanum institutum non est Spartano dissimile, quod apud utrosque inter pontem & amnem comitium explicabatur: illos intelligo ponticulos temporarios, per quos Romani laturi suffragium ex una Campi Martii parte transibant in alteram; etiamsi pontium institutio potuerit fortassis Romulo posterior esse.

Sed & *Obas* fuisse Spartanis easdem, quae *Curiae* Romanis, suadere illud potest, quod sicuti Romanae Curiae sacrorum causa institutae fuerunt (ita ut vel fana essent, vel adjunctis delubris non carerent) tantumdem de *Obis* fateri vis vocabuli suadet. Porro in supra recitato Plutarchi loco, eruditissimus scriptor, verbum Απελλάζειν ab *Apolline* (quippe qui Laconice olim Απέλλων vocaretur) fuisse deductum contendit: nimirum Lycurgo instituta sua omnia ad Pythium auctorem referre satagente. Videsis Plutarchi locum. Atqui rogo, quid magis Pythium quam *Obae* vocabulum, si hoc ex Hebraeo arcessas? Nec enim Lycurgi tempora, nisi in Regum Hebraeorum florentem aetatem incidunt: qua aetate Hebraeis אוב *Ob* Spiritum Pythonis, ipsumque deum Pythium notabat; Pythia vero sacerdos *Baalath-Ob* (quasi dixeris *Obi compotem*, aut ab *Obo possessam*) dicebatur. Non est igitur dubitandum, quin a Lycurgo institutis curiis, *Obae* nomen a deo *Obo* h. e. Pythio inditum fuerit. Mitto illud quod Pythius sub Serpentis symbolo colebatur: quod ab eo profectum eruditi putant, quod qui Orientalibus *Ob*, is (mediâ in aspiratam conversâ) ὄφις Graece dicebatur.

§. 3. *Ad propositae quaestionis solutionem proceditur.*

Quam politiam Lycurgus Spartae constabiliverat, eadem & in Laconicas colonias haud dubie illata fuit (est enim hoc commune coloniarum, ut suarum metropoleon sint imagines) ita ut tum Tarenti, tum etiam Heracleae, multitudo in tribus atque curias distincta videatur. Sicuti autem in Romanorum nominibus vocabula tribuum primoribus litteris notari solebant, ita ut COL. FAB. GAL. HOR. esset *Collinâ* (tribu) *Fabiâ*, *Galeriâ*, *Horatiâ* &c. hoc idem & in Heracliensium nostrorum nominibus factitatum credo, ut quos accurate designare satagerent (nam occurrunt alioqui in his tabulis interdum illorum nomina, quos sollertius hisce notarum additamentis distingui non interfuit) eorum unâ tantum syllabâ tribum notarent. Eoque referenda sunt illa vocum initia, Cε. Mε. Aι. Aς. &c.

At inquis, quo deinde integra illa vocabula pertinent, τρίπυς, καρύκειον, θρίναξ &c. Suntne curiarum nomina, an potius regionum urbis, quas illi incolerent? Vtrumvis per me licet. Nisi quod in Curias magis inclinat animus. Quid enim? Si quis finitor ex una in aliam regionem migraret, an continuo aera, marmora, membranas, papyros, in quibus ejus nomen perscriptum fuerat, corrigi oportuit, atque insignium, quibus regiones notabantur, mutanda erant vocabula, ne actorum publicorum fides nutaret? Itaque verisimilius est, *Caduceum*, *Racemum*, *Tridentem*, *Epistylium*, & similia non regionum, sed curiarum potius fuisse nomina. Aut postremo ne curiarum quidem, sed alîus forsitan rei signa fuerunt.

Nam ne de curiis designandis ea insignium nomina accipiam, id profecto facit, quod postquam Lycurgus Spartanum populum in tribus, has vero in Obas partitus fuerat, ita ut Obae numero triginta exsisterent; ab illo tempore nihil pronius fuit, quam ut praemisso Obae nomine singuli designarentur, quippe quia in Obae designatione etiam φυλὴ continebatur. Imo Obae ipsae pro φυλαῖς (*tribubus*) accipiebantur. Docuit me istud Hesychius, apud quem sic legitur: Ωβάτυς (imo ὠβάτας, ut sit ab ὠβάτης) τὺς φυλέτας. Ergo si ὠβάτης tantumdem quod φυλέτης h. e. *tribulis*; cui dubium quin *Oba* (quae proprie subdivisionis tribuum vox exstiterat) vulgo pro *tribu* acciperetur? Quare quae tribuum aliquot nomina ex antiquitatis reliquiis Cragius I. 6. Meursius Misc. Lac. I. 7. collegerunt, videndum an non eae omnes aut partim, fuerint potius *Obae*: tametsi hae confundi cum φυλαῖς ex recepto more jam pridem coeperant. Jam vero si *Oba* tribûs nomen est; ejus designatio in primore illa syllaba clauditur, Cε. Aι. Mε. Aς. &c. Restat nunc ut insignium quae subjiciuntur (puta *Tripodis*, *Cadueci*, *Peltarum*, *Tridentis* &c.) nomina quo pertineant, videamus.

§. 4. *Vetus Hermarum sive Terminorum in templis, domorumque vestibulis depactorum consuetudo. Horum origo & etymologia; & quod deorum omne genus exhibere nati fuerint.*

De Hermis non tantum locorum publicorum, sed etiam domorum peculiaribus praeclara habeo veterum Graecorum exempla. Thucydides lib. VI. cap. 27. *Interea quicumque Hermae lapidei intra urbem Atheniensium erant [hi vero ex patria consuetudine sunt opus quadratum, qui* (πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίοις προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς) *magno numero tum in privatarum aedium vestibulis, tum etiam in templis occurrunt] una eademque nocte plerorumque ora circumcisa fuerunt*. Eadem Thucydidis verba Suidas in Ερμῶν defloravit, ut Hermas ad aedium januas statui consuevisse, notaret. Eamdem quoque historiam narrat Diodorus Siculus libri XIII. initio, nec non Cornelius Nepos in vita Alcibiadis (cui id facinus imputatum fuit) cap. 3. *Id* (bellum Syracusanum) *cum* (ab Atheniensibus) *appararetur, priusquam classis exiret, accidit ut una nocte omnes Hermae, qui in Oppido erant Athenis, dejicerentur, praeter unum, qui ANTE IANVAM ERAT Andocidis; Andocidisque Hermes vocatus est*. Iidem auctores subjiciunt vulgo in eam partem acceptum id facinus,

nus, quasi si eo portenderetur civilis status mutatio, & reip. labefactandae augurium, quippe cum eos Hermas pro templorum domorumque, in quarum vestibulis stabant, custodibus haberent. Videantur praeterea quae Suidas in Πρὸς τῇ πυλίδι Ἑρμῆς (*Mercurius ad portulam*) ex Harpocratione hausit. Nim. sic Hermae illi vocabantur, quia ad januas statuebantur.

Si quaeras quid Hermae isti fuerint; ajo cippos quadratos fuisse, in summo dei caput gerentes. Eccujus dei? Mercurii, hic universi respondent. At equidem nego *Hermas* Mercurii tantum peculiares fuisse, quippe qui barbati plerumque essent, ac turpia exhiberent. Quin potius Genii sive dei praesidis hujus aut illius loci erant plerumque simulacra. Ex Hermis qui quotidie effodiuntur, raros admodum cum Mercurii, plerosque cum longe aliis symbolis animadverti. Nec tam mihi videntur Hermae isti ab Ἑρμῆς (*Mercurius*) nomen invenisse, quam fortasse ab ἕρμα (a qua voce Festus ipsum Mercurii Graecum nomen arcessit: eum vide in HERMA) ab illo ἕρμα, inquam, quatenus saxum rude significat. Nam antiquitus rudia saxa pro deorum statuis culta fuisse, tum auctores plurimi, tum deus Elagabalus in nummo cognominis Imperatoris docet: quibus postea saxis praefigi coepere capita, ita ut cetera in truncum desinerent. Ex eo factum, ut simulacra in hunc modum figurata, modo *Hermathenae*, modo *Hermeraclae*, nonnumquam *Hermerotes*, interdum *Hermopanes* vocarentur, non tam quod duo numina, quod vulgo putant, permiscerentur, quam potius quod ἕρματα illa *Minervae*, *Herculis*, *Cupidinis*, *Panis* capita in summo praeferrent.

Porro in his Hermarum cippis saepe Jovis, Herculis, Priapi capita agnoscuntur, saepe & Jani bifrontis, aut certe duplicis dei. Quo etiam referas volo Hermas tricipites & quadricipites, de quibus videatur Hesychius in Ἑρμῆς τρικέφαλος. Nimirum qui deos custodes plures suis ostiis adstare volebant, ii pro deorum numero, Hermae sui frontes multiplicabant. Ex quibus omnibus sequitur, etiam si Hermarum etymologia non ab Ἕρμα veniat, sed sit ipsissimum Mercurii nomen, haud posse quemquam effugere, quin postquam omnium vulgo deorum capita in hisce cippis exhiberi coeperunt, ab illo tempore *Hermarum* vox καταχρηστικῶς de truncis omnibus id genus simulacri usurpari consueverit. Verum de eo, quidnam Hermae oculis objecerint, plura non addam, sed ad rem venio.

§. 5. *Hermis huc usque descriptis insignia familiarum adpingi consuevisse, exemplo vasis Mastrilliani huc faciente docetur: eadem insignia multo saepius in signatoriis gemmis, itemque in nummis scalpi solita: atque ea demum esse quae in his tabulis nominibus magistratuum praeponuntur.*

Illud nunc libet animadvertere, symbola quaedam in his Hermis occurrere, quibus non tam deorum capita dignoscantur, quam domorum, in quibus Hermae erant, illa insignia, de quibus nunc agitur, contineantur. Verbi causa in pictura vasis Mastrilliani num. IV. (quod pag. 139. descripsi & in tabula exhibui) Herma barbatus & hedera coronatus, cui adstantes sacrificant, exhibetur. Porro in trunci quadrati latere uno *Caduceum* (Καρύκειον scil. illud quod in hac Tabula vers. 4. Apollonii nomini praeit) depingitur: non alio, nisi ratio me fugit, fine, quam ut insigne esset illius familiae, in cujus vestibulo Herma ille defixus stabat. Non secus igitur noster hic Apollonius Heracleti filius finitor Heracleensis cum in vestibuli sui Hermâ Caduceum pro suo insigni familiari scalpi voluisset, hinc ejus nomini Καρύκειον praeponebatur.

Jam vero quae ἐπίσημα (*insignia*) in Hermis hisce discriminis familiarum gratia insculpebant, eadem & in annulorum gemmis, quibus ad obsignandum utebantur, caelari jubebant. Nec enim dubium est, quin centuplo plures sint gemmae cum insignibus istis cujuscumque generis (nam etiam animatas imagines, quin & Genios, Heroas, deosque nonnullos huc referri volo) quam quae vultus virorum illustrium referant. Ergo gemmae ejusmodi signatoriae ea insignia caelata gerebant, quae in Hermis familiaribus discriminis causa insculpta fuerant. Eadem credo & in poculis ac domesticis instrumentis, eadem in scutis & in armorum manubriis, & ubicumq. signo discriminante opus esset, exhiberi placuisse. Isque mos tamdiu viguit, quamdiu gemmae signatoriae in usu fuerunt. At demum abolita diu consuetudo, ultimis hisce saeculis non quidem in gemmar. scalpturis, sed in insignium gentilitiorum, uti vocant, scutis unicuiq. familiae peculiarib. revixit: qui mos sponte sua tamen revixit, ac nullo adhibito ad retro actas aetates respectu. Itaque *Racemus*, *Tripus*, *Epistylium* &c. tantumdem in hominibus illis, quibus praescribuntur, erant, quod hodierna insignia gentilitia.

Verum qui gemmas in exemplum attulerim, τί παθὼν praeterivi numismata? Sexcenta in his enim (praesertim in populorum ac familiarum nummis) symbola, nihil ad numismatis picturam facientia, seorsum sculpta reperias: quorum profecto rationem afferre nequiveris, nisi ea pro familiarum ἐπισήμοις accipias. Quoties, amabo te, in nummis ἐν παρέργῳ parvuli insculpuntur *Tripodes*? quoties *Caduceum* (nolo enim a nostrarum Tabularum ἐπισήμοις, quae Exercitationis hujus initio recensui, discedere) quoties *Peltae*, *Tridens*, *Epistylium*, *Racemus*, *Flores* occurrunt, & ita quidem ut ea cum argumento numismatis nihil prorsus habere commune intelligas? Et tamen cum haec mera fuerint monetariorum magistratuum insignia seorsum exhibita; tamen ἀρχαιολόγοι in eo se obfirmant, ut haec omnia pro deorum aut Heroum, quos somniant, symbolis invita accipiant. Itaque ubicumque *Tripodem* in angulo sepositum conspicantur, statim, quicumque ille sit qui in nummo comparet, Apollo fit. Sic etiam ubicumque *Caduceum*, *Tridens*, *Racemus* &c. visitur, ibi res tota ad Mercurium, Neptunum, Bacchum ingratiis redit. Atqui quantopere fallantur, vel ex eo poterant intelligere, quod plurima sint Brundusinorum, Tarentinorum, aliorumque Magnae Graeciae populorum numismata (hos enim nunc potissimum nomino, quod res Magnae Graeciae agimus) prorsus ejusdem typi; nec aliâ re differant, quam quod alibi tripus, alibi racemus, alibi tridens, aliave symbola in angulo seorsum scalpantur. Cui enim non statim subiret, ea non ad universam historiam in moneta exhibitam pertinere, sed idcirco caelata, ut essent magistratuum nummariorum διακριτικὰ insignia? Vides profecto, haec una ἐπισήμων familiarium notitia, cujus indicium Heracleae tabulis debemus, quantum lucis affundat nummis, quantum gemmarum caelaturae, quantum Hermis ac Terminis totque aliis veteribus monumentis.

§. 6. *Cl. Scipionis Maffei de hisce παρασήμοις conjectiones.*

Vix superiora typographus in formas redegerat, cum in peruditi March. Scipionis Maffei tomo III. Observationum litterariarum, mihi recens commodato, pag. 304. has conjecturas reperi: quas Italicâ linguâ, sicuti prodierunt, hic adscribam.

La

4 ΠΕ καρυκειον Απολλωνιος Ηρακλητω | Πε. καρύκειον, Ἀπολλώνιος Ἡρακλῆτυ·

4. „ Pe. caryceum, Apollonius Heracleti F.

„ Ξ pro Z, figura eſt vetus. Vt verſ. 5. 9. ΔΑΞΙΜΟΣ. 7. 10. ΞΩΠΥΡΩ. 13. 32. ΟΡΙΞΟΝΤΑ. Conſule Cyziceni marmoris Alphabetum apud Montfauc. Palaeogr. Gr. pag. 142. 144. Et Selden. in Marm. Oxon. pag. 120. Et Chishul. Antiq. pag. 140. Et Append. ad Marm. Oxon. Marm. I. verſ. 4. *MAITTAIRE*.

„ Habemus porro alias in hâc inſcriptione quaſdam literas (13) juxta priſcum morem figuratas; verſ. 5. 8. 17. & 5. 10. 19. 42. Θῆτα per circulum cum puncto mediano. Ξῖ per tres lineas, quas una erecta interſecat, exprimitur. De his lege Montfauc. Palaeogr. & Append. ad Marm. Oxon. Id, amico quodam meo bene ſuggerente, obſervare lubêt, quod ſingulae literarum lineae videantur uno ictu procuſae, non, more recentiori, inſtrumento acuminato exaratae. Unde fit, ut literae (quales βῆτα, ῥῶ, φῖ, & ψῖ, &c.) ſaepe ductu magis in angulos exeunte quam in circulum curvato formentur. Ὀμικρὸν (14) quidem, & Θῆτα cum mediano puncto, facie rotundâ exhibentur, ſed male circumductâ; figuratâ forſan inſtrumento quodam lunato, cujus oppoſita cornua juncturam ſuam vix ſatis diſſimulant. *MAITTAIRE*.

„ Ver. 4. (15) Ἡρακλῆτω] Sic etiam verſ. 9. Forſan Ἡράκλητος pro Ἡράκλειτος. Nam Dores nonnunquam uſurpant η pro ει; τῆνος Theoc. Idyll. I. ℣ 4. pro κεῖνος. Sed nomen proprium Ἡράκλητος occurrit apud Gruter. XLVIII. 8. *MAITTAIRE*.

„ Ver.

La prima congettura, che ſi preſenta, è di credere, che ſi accennino qui oblazioni a Bacco fatte: ma in tal caſo queſti nomi ſarebbero in accuſativo e non in nominativo, Τρίπυς, Πέλται. *Non ſi è anche veduto mai offerire ſcudi a Bacco, nè offerire un Architrave nè accoppiarvi* Καρυκειον, *che parrebbe una ſpecie di cibo*. Verum cum bona Maffei venia Καρύκειον eſt Dorice pro Κηρύκειον (*Caduceum*) nec iſtud a Καρύκη (*Intritum*) arceſſendum fuit. Sequitur. *Più toſto ſon nomi di contrade della Città . . . come ſe in Roma ſi foſſe detto: Caput Africae, P. Valerius. Equus Aeneus, C. Marcius*. Verum iſtud de regionibus urbis augurium mihi quoque oblatum, ſupra §. 3. ultro repudiavi. Pergit. *Poſſono ancora eſſer nomi di ripartizioni del popolo, com' erano le tribu in Roma; e può eſſer che le breviature premeſſe indichino ſuddiviſioni, come preſſo gli Ateniesi le tribu erano ſuddiviſe in Demi, e queſti nelle iſcrizioni ſi dinotavano con le lettere iniziali*, ΑΙΘ. *per* Αἰθαλίδης, ΑΓΝ. *per* Αγνούσιος *&c.* Ex his omnibus ultima ſunt haud paullo veriſimiliora ſuperioribus. Niſi quod illud tamen multo verius eſt, priores ſyllabas compendio ſcriptas Obarum fuiſſe indices, integra vero, quae ſtatim ſequuntur, *Caducei, Racemi, Tridentis* &c. vocabula non aliud eſſe quam illa familiarum inſignia, quae in januarum Hermis, & in ſignatoriis gemmis ſcalpebantur, ut ſupra expoſui.

§. 7. *De clypeorum notis & inſignibus quaedam huc attinentia delibantur.*

Jam quidem Exercitatio iſta plus nimio mihi in longum proceſſit. Tamen reſtat adhuc de clypeis verbum unum: de quorum inſignibus etſi credo me in ſuperioribus aliquid innuiſſe; huc tamen ſpectat quod de Sicyoniorum *Sigmatibus* (nam Σίγμα h. e. *Sibilum*, etiam cum pro litterâ ponitur, Graeci per caſus numeroſque flectunt) Xenophon in IV. Ἑλλην. narrat his verbis: *Illi* (Argivi) *conſpicati in clypeis* (τα σίγματα) *Sigmata, nihil ſibi ab eis, ut quos Sicyonios eſſe intelligerent, metuebant. Ibi Paſimachus dixiſſe fertur: Per Geminos deos* (Caſtorem & Pollucem) *Argivi, fallent vos iſta Sigmata*. Ac ſimiliter Lacones in ſcutis Λ. Argivi Α. diſcriminis gratia praeferebant. Et hoc ſcripturae compendium erat ſimile illis Tabular. noſtrarum ſyllabis ⊏E. ME. KN. &c.

At etiam in eisdem ſcutis animantium, aliarumve rerum imagines caelabantur ulterioris diſcriminis cauſa. Sic in cujusdam Spartani clypeo *Muſca* exhibebatur: de qua exſtat apud Plutarchum in Apophth. Lac. acutum reſponſum. In alio clypeo alibi apud eumdem *Serpentis* ἐπίσημον erat. Quibus ſimilia ſunt illa Tabularum iſtarum integra nomina quae ſequuntur, Τρίπους, βότρυς &c. Ac vide an non huc etiam illud Virgilii Geor. III. 159. pertineat, pullorum femoribus *Notas & nomina gentis inuri* jubentis: in quo forſitan *nomina gentis* illis primoribus ſyllabis Heracleenſibus, *Notae* vero integris vocabulis *Tripodis, Caducei, Tridentis* reſpondent; ſi ſic forte libet.

Ergo, ut toties innui, in hiſce Tabulis priores ſyllabae, nominis ſingularum Obarum ſive tribuum ſunt initia: at nomina quae ſtatim ſubjiciuntur, ſunt familiaria ſingulorum inſignia, in gemmis ſignatoriis, in Hermis &c. caelari ſolita.

(13) Supra Diatr. I'I. pag. 124. ex hiſce Tabulis litterarum inſolitas formas in aere inciſas dedimus: ad quas etiam non pauca adnotavimus.

(14) De curvis ductibus ac de rotundis litteris quaſdam haud ſpernendas obſervationes ibidem pag. 124. & 125. protulimus.

(15) *In* Καρύκειον, *A nativa vocalis, non Eta fuit. Id tum ex origine Hebraica, tum ex Latino* Caduceum *evincitur. Id nominis ab Oriente per Etruſcos (qui in Italia juris fetialis auctores) Graeci Italiotae, Latinique hauſerunt.*

Superioris finitoris, cui *Philonymo* nomen, inſigne fuit Τρίπυς *Tripus*: de quo monendum fuerat, id inſigne quam ſaepiſſime in antiquis cimeliis oc-

5 AI πελται Δαχιμος Πυρρω KN Θριναξ	Αι. πέλται, Δάζιμος Πύῤῥυ· Κν. θρίναξ,
6 Φιλωτας Ιστιειω ME επιστυλιον	Φιλώτας Ἱστιείυ· Με. ἐπιςύλιον,
7 Ηρακλειδας Ζωπυρω Διονυσωι	Ἡρακλέιδης Ζωπύρυ. Διονύσῳ.

5. „ Ae. peltae, Dazimus Pyrrhi F. Cn. ventilabrum,
6. „ Philotas Hiſtiei F. Me. epiſtylium,
7. „ Heraclides Zopyri F. Dionyſo.

„ Ver. 5. (16) Πύῤῥω] Prima hujus vocis „ litera non ſatis diſtincte comparet: ſed „ ex verſ. *9.* conſtat ſic legendum eſſe. „ *MAITTAIRE.*

„ Ver. *6.* (17) Ἱςιείω] Quaerere velim, „ an hic Ἱςίειος vel Ἱςίαιος non poſſit eſſe „ idem, qui Ἑςίαιος Archytae Taren„ tini pater: Diog. Laert. in vit. Ar„ chyt. Quod ſi verum fuerit, tempus „ hujus Inſcriptionis referendum erit ad „ annum ante Chriſt. CCCCV. quo Archy„ tas floruit. Vereor tamen, ne nominis „ mera ſimilitudo videatur infirmius ad il„ lam antiquitatem huic Inſcriptioni aſtru„ endam argumentum. *MAITTAIRE.*

„ Ver. 7. (18) Διονύσῳ] Ἰῶτα ſupponitur „ mi-

occurrere. Praecipue in populorum nummis millies puſillum tripodem ſeorſum poſitum, & ita ut nihil cum Pythio commune habeat, memini me contemplatum. De qua nota non licet aliud ſuſpicari, niſi tripodem illum cujuſpiam magiſtratus *παράσημον* fuiſſe, ſicuti & Philonymi hujus fuit.

Jam vero *Apollonius Heracleti filius* (de quo jam hoc quarto verſu ſequitur) pro ſuo ſigno habuit τὸ Καρύκειον: quod male nonnulli a Καρύκη (quod erat intriti genus) pejus alii a *Caricis* arceſſiverunt. Cl. Maittairo quamvis de *Caduceo* ſuboluerit; maluit tamen Graecam ipſam vocem in ſua interpretatione apponere: *Caryceium*. Atqui dubium non eſt, quin *Caduceum* verti oporteat: quod in gemmis, numiſmatibus, Hermis nuſquam non viſitur. De Herma vaſis Maſtrilliani, in cujus latere *Caduceum* depingitur, dixi pluries. Vide in Exercitatione de ἐπισήμοις non uno loco.

Jam vero ad primam hujus Καρυκέιυ vocalem quod attinet, noli ſic accipere, quaſi τὸ H, quae propria vocis hujus vocalis eſſet, noſtri Dores in A commutarint. Imo potius nativa vocabuli vocalis A fuerat, quam poſtea ceteri Graecorum in H verterunt. Nam Κάρυξ primitus, non vero Κήρυξ dicebatur, qui Latine *praeco*, cujus Caduceum inſigne fuit. Origo Hebraica id ſuadet; quippe cum a קרא *Kara*, *clamavit*, meo judicio Κάρυξ fluxerit. Nam in praeconibus Stentorea vox requirebatur: unde & *vox praeconia* de vaſta & ingenti voce in quibusdam actis Martyrum uſurpatur. Ergo in Καρύκειον nulla vocalis littera ab Heracleenſibus eſt immutata, ſed elementum ſuae originis retentum fuit.

Eadem vocalis A ab Latinis etiam in *Caduceum* & *Caduceus* retenta fuit: haud dubie quod hoc vocabulum ex Magnae Graeciae ſermone Latini didicerint. Nam quod τῦ Καρύκειον caninam litteram iidem in D permutarint; id ex eo factum quod D & R in omnibus linguis formâ characteris & ſono ſunt maxime affinia, eâque gratia quam ſaepiſſime alternant.

Sane vero *Caduceum* verbum fetiale eſſe, in meis Tyrrhenicis oſtendebam. Cumque fetiale jus peculium Tuſcorum eſſet; hinc vocis origo ab Oriente ad Tyrrhenos, ab his ad Graecos Italiotas Latiumque manaſſe mihi videbatur.

(16) Αι. Πέλται.] Cum πέλτη ſit ſequioris generis; jurares, illud praecedens αι pro articulo ſequentis nominis poſitum. Verum tota finitorum iſtorum ſeries docet, primores illas ſyllabas non aliud eſſe, quam nominum *Obarum* compendia. Ceterum de articulo id etiam ſuſpicari vetat, quod τὸ Αι ſi articulus eſſet, denſandum fuiſſet hoc modo ⊢AI.

De peltarum uſu, figura & id genus aliis quidquam hic illinere tum ineptum tum etiam moleſtum eſſet. In Graeca militia eo maxime ſe leviter armati tutabantur. In annulorum gemmis, & nummis viſuntur quam ſaepiſſime. Nec dubium eſt, quin iſtius Dazimi παράσημον fuerit.

(17) Κν. Θρίναξ] Noſter reddidit *Ventilabrum*: non male, quippe a Suida Θρίναξ exponitur πτύον, ut & ab Heſychio & aliis. Sed tamen Heſychio etiam Τρίαινα (*tridens*) redditur. Suidas quoque ſic eum circumſcribit: Ὄργανον γεωργικὸν ὀδοντικόν, *Ruſticum inſtrumentum dentatum*: haud dubie *Tridentem* intelligens. Idem in Τρίναξ (nam etiam cum T ſcribitur, ſicuti & Trinacria utroque modo notabatur, uti mox dicam) poetam affert Τρίνακας ſic circumſcribentem, ξυλίνας χεῖρας ἀρυροπόνων, *ligneas manus agricolarum*: quae aperta eſt *Tridentis* deſcriptio. Vbi Kuſteri judicium requiro: qui cur apud Suidam a ſe egregie illuſtratum, in dicto verſu Τρίνακας verterit *Furcas*, curve τὸ ξυλίνας (*ligneas*) ad Τρίνακας retulerit, quod eſt maſculi generis, parum video. Huc accedit Siciliae etymon ab eadem hac voce: ex qua factum, ut ea modo Θρινακρία modo Τρινακρία ſcriberetur, prout Θρίναξ aut Τρίναξ magis animo arrideret. Stephanus in Τρινακρία: Εκλήθη δ' ὕτως, ἢ ὅτι τρεῖς ἄκρας ἔχει, ἢ ὅτι θρίνακί ἐςιν ὁμοία. *Sic vocata fuit, vel quod tria habeat promontoria, vel quod tridenti ſit ſimilis.* Vbi θρίνακος nomine non ventilabrum, ſed haud dubie tridentem intelligit. Nam quid rogo ea inſula ſimile ventilabro habuit? At tridenti ſimilior fuit, quippe tria promontoria, tamquam totidem dentes projiciens. Hinc in Siculorum nummis tridentes ſaepiſſime contemplari licet, qui interdum totam averſae partis aream occupant. Haec eo dixi, ut non mihi videatur *ventilabrum* Philotes hic noſter pro inſigni habuiſſe, ſed potius *tridentem*.

Accedit & illa ratio, quod tridentes quam ſaepiſſime in gemmarum ſcalpturis pro παρασήμῳ cernimus. Nec ſecus in nummis populorum, praecipue Magnae Graeciae: in quibus ſexcenties parvi tridentes ἐν παρέργῳ ſcalpti viſuntur: certe quod eo familiari inſigni uterentur magiſtratus illi, ſub quibus percuſſa moneta fuit.

Vocis Θρίναξ plenior notitia hauriri credo poterit ex Etymologico M. & ex Scholiaſtis Ariſtopha-

8 Ανεγραψαν τοι οριστᾳι τοι ⊢αιρεθεντες επι τως χωρως τως ⊢ια[ρως]τως τω Διονυσω	Ἀνέγραψαν οἱ ὁρισαὶ οἱ αἱρεθέντες ἐπὶ τὰς χώρας τὰς ἱερὰς τὰς τοῦ Διονύσου,
9 [Φιλωνυμο]ς Ζωπυρισκω Απολλωνιος ⊢Ηρακλητω Δαζιμος Πυρρω Φιλωτας ⊢Ιστιει)ω	Φιλώνυμος Ζωπυρίσκου, Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτου, Δάζιμος Πύῤῥου, Φιλώτας Ἱστιείου,
10 ⊢Η(ρα)κλειδας Ζωπυρω καθα ε(ι)ξαν και ετειμ(αξ)αν και (συνεμετρησαν) και εμερι-	Ἡρακλείδης Ζωπύρου· καθὰ εἶξαν, καὶ ἐτίμησαν, καὶ συνεμέτρησαν, καὶ ἐμέρι-

8. „ Descripserunt finitores constituti ad regiones sacras *definiendas* Dionysi,
9. „ Philonymus Zopyrisci F. Apollonius Heracleti F. Dazimus „ Pyrrhi F. Philotas Histiei F.
10. „ Heraclides Zopyri F: sicut censuerunt, & aestimaverunt, „ & commensi sunt, & divise-

„ minusculis, at majusculis (ΔΙΟΝΤΣΩΙ „ & vers. 18. ΤΑΙ &c.) apponitur. Praeterea „ non tantum apponitur, sed in (ΔΙΟΝΤ- „ ΣΩΙ) extat reliquis longe altior. At in „ plerisque Inscriptionibus antiquissimis, „ uti & in hac passim, nihil mirâ illâ ju- „ stae inter literas proportionis negligen- „ tiâ est frequentius. *MAITTAIRE*.

„ Ver. 8. Ἀνέγραψαν] De usu verbi „ ἀναγράψαι in publicis hujusmodi Instru- „ mentis lege Indic. Marmor. Oxon. *MAIT-* „ *TAIRE*. *Quid hic sit, in ima pagella* (19) *exposui*.

„ ⊢Αιρεθέντες ἐπὶ τὼς χώρως] Eadem con- „ structio apud Chishul. Antiq. pag. 93. „ III. αἱρεθέντων ἐπὶ τὰς &c.

„ ⊢Ιαρὼς] Sic ver. 12. pro ἱερὰς. & ver. 16. „ 32. 49. Ponitur α pro ε, apud scriptores „ Doricos & Ionicos. Ἄρταμις Pindar. Nem. „ Od. III. Stroph. 3. μέγαθος Herodot. „ (Edit. H. Steph. MDLXX.) pag. 27. vers. „ 19. Sic διατάμνοντος vers. 12. pro δια- „ τέμνοντος· τράφω Megarens. apud Aristoph. „ pag. 409. τάμνω Herodot. pag. 345. v. 14. „ *MAITTAIRE*.

„ Ver. 10. καθὰ] Hanc vocem nullius „ auctoris (20) antiqui testimonio compro- „ bant Lexicographi: apud quos id tantum „ reperio: καθὰ Attice pro καθὼς *sicut*. Con- „ sule Etymol. Magn. sub voce ἁμαρτῆ.

phanis, & Nicandri: quos nunc consulere otium non fuit.

ADMONITIO.

Post superiorem quaternionem jam prelo impressum, animadverti, Adnotationem (17) *non ad sextum, sed ad finem quinti versûs debuisse referri: itemque Notam* (18) *quae jam sequitur, non fuisse indicandam versu septimo in Notis Maittairi, cum ad finem sexti versûs pertineat. De sequentibus pro virili curabitur.*

(18) Επιςύλιον *in hac Tabula de columnae capitulo videri usurpatum.*

V. 6. Ms. Επιςύλιον] Quid Graeci ἐπιςύλιον, itemque Latini vocarint *Epistylium*, tritissimum est Vitruvium legentibus, uti jam tum, cum in titulum Campani Amphitheatri commentarer, ad Satelliae inscriptionem notavi. Fateor igitur, ubi partes aedificationis inter se distinguendae sunt, aliud esse *Epistylium* (id nimirum quod Vitruvius *Trabem* vocat, si de materia fiat) aliud *zophorum*, *coronam*, *tympanum*. At equidem ex plurimis Latinorum Graecorumque locis animadvertere mihi videor, τὰ ἐπιςύλια, & *Epistylia* (nam plurale frequentius quam sing. reperi) haud raro id totum significare, quod columnis imponitur, ita ut ejus ambitu vocabuli simul columnarum capitula, simul etiam, trabs, zophorus, corona, tympanum contineantur. Vis certe vocabuli omnibus aeque convenit, ac praecipue columnarum capitulis. Itaque si quis columnae capitulum voluerit *Epistylium* dicere, hunc non valde damnaverim.

Maxime vero in hoc loco, quo παράσημα finitorum recensentur, cedo mihi, quo pacto quis ἐπιςύλιον sive in annulo, sive in scuto Hermaque, sive alibi scalpsisset, si quidem ea vox non aliud quam *Architrabem* (uti vulgo vocant) notaret? An trabem, tota quanta est, incidi curasset? At hoc dictu visuque absurdum fuisset. Contra vero quid elegantius quam columnae capitulum exhibere? quod quidem capitulum in Magnae Graeciae nummis haud raro scalptum (haud dubie pro insigni) animadverti. Trabem vero integram, quae columnis imponitur, pro insigni caelare aut depingere inelegans fuerit, uti jam supra dixi.

Postremo etiam si in columnae capitulum vox *Epistylii* non proprie conveniret; at cum id nomen totam incumbentem columnis compagem nata sit designare, quid vetabat, saltem συνεκδοχικῶς *Epistylii* nomine capitulum intelligi? Nam illud quanto est admirabilius, quod a Varrone III. cap. V. sect. 11. *Stylobates* vocatur is, qui ibi proprie *Stereobates* dicendus erat? ut optime Philander animadvertit.

(19) Αναγράφειν hoc loco est *In acta referre*, *edere*, aut *proscribere*: de quo videatur H. Steph.

(20) Imo satis usitata vox est pro *sicuti*, *quo modo*, *quem in modum*. Pluries in his tabulis reperitur. Vide Indicem ibique adnotata. Vtitur Galenus, cujus locum ex Budaeo affert H. Stephanus. Reperi et in Matthaei Evangelio XXVII. 10. Idem μόριον a Phrynicho tamquam δόκιμον adprobatur: quod & alibi non raro a me lectum memini, praecipue in Graecis Regiis papyris Herculanensibus. Por-

11 [ξαν τω]ν ⊢Ηρακλειων δια(κ)νοντων εν κατακλητωι αλιαι (Συν)εμετρη(σαμ)ες (δ αρξ)αμ(ε) | σαν, τῶν Ἡρακλείων διαγνόντων ἐν κατακλήτῳ ἁλίᾳ. Συνεμετρήσαμεν δ' ἀρξάμε-

II. „ runt, Heracleenſibus dignoſcentibus in convocato coetu.
„ Commenſi ſumus autem exor-

„ Et Phrynich. Eclog. Diction. Attic. (edit. „ MDCI.) pag. 80. & not. Nunnes. *MAIT.*

„ εἶξαν] εἴκω *cedo*, *convenio*; θέλω. Etymolog. Magn. & H. Stephan. Theſaur. „ &c. εἶξαν, *convenerunt*, *voluerunt*, *cenſuerunt*, *conſentaneum putaverunt*. Eo „ ſenſu, quo ὡς εἰκός ἐστι. *MAITTAIRE.* *Vide de* εἶξαν *in imo* (21) *margine.*

„ ἐτείμαξαν] pro ἐτίμησαν, ει pro ι ſaepe in Marmorum inſcriptionibus; ἐτειμήσαν Marm. Oxon. CLXX. 3. Item α pro η, „ Dorice; τιμάσας Pindar. Olymp. Od. VII. „ Stroph. 1. Adhaec ξ pro σ Dorice; uti „ mox ἐμέριξαν pro ἐμέρισαν. Sic ἐγέλαξε „ Theoc. Idyll. XX. ℣ 1. ἐκόμιξαν Pindar. „ Nem. Od. II. Ogd. 4. *MAITT.* *Vide* (22) *in imo notata.*

„ Ver. 11. διακνόντων] Cum in hujus „ vocis ſic lectae ſignificatione omnino caecutiam (23) ſenſui non repugnare mihi vi„ detur literae κ, in literam γ ejusdem „ organi ſonique, mutatio; διαγνόντων, *dignoſcentibus*, *judicantibus*, *decernentibus*. „ Heſych. διέγνωκα, κέκρικα, διέγνων. Thu„ cyd. lib. I. Sect. 118. διέγνωστο, ubi Schol. „ interpretatur διεψήφιστο. *MAITTAIRE.*

„ κατακλήτωι] κατάκλητος in Lexicis „ non reperio. Leguntur paſſim κατακαλεῖν & κατάκλησις. *MAITTAIRE.* (24)

„ Αλίαι] ἁλίη *congregatio.* Herodot. pag. „ 34. verſ. 11. Ἁλιαίαν, ἐκκλησίαν, Heſych. „ *MAITT.* *Vide in* (25) *ora pagellae.*

„ συνεμετρήσαμες] Sic & ver. 39. Et κατεπάμομες. v. 14. & κατεσώισαμες. 47. 48. -μες „ pro

ro hic non eſt ſimilitudinis nota, nec *Sicut* cum Maittairo verti decet; ſed modum rei geſtae ſignificat, ita ut reddi debeat, *Quem in modum.* Itaque totus hic locus (Ἀνέγραψαν τὰ ὁριστά . . . καθὰ εἶξαν καὶ ἐτείμαξαν καὶ συνεμέτρησαν καὶ ἐμέριξαν) ſic vertendus eſt: *IN ACTA RETVLERVNT . . . QVEM IN MODVM CENSVERINT, ET AESTIMAVERINT* (ſive potius *TERMINAVERINT*, uti mox Adnot. 22. monebitur) *ET COMMENSI SINT, ET DIVISERINT.*

(21) Εἶξαν eamdem vim habet, quam εἰκὸς ἔκριναν, h. e. *Videri ſibi pronuntiarunt.* Sicuti enim Romani Judices illud *Videri* in ſuis ſententiis modeſte uſurpabant, ſic noſtri Heracleenſes verbo Εἴκω utebantur, ſed tranſitiva notione pro eo quod eſt εἰκὸς νομίζειν. Hinc etiam δόγμα & δόξα ſunt ſententiarum honeſta vocabula, quippe a δοκεῖν, *videri*, facta.

(22) Verbum Τιμάω, Γελάω & ſimilia ubi Ξ in fut. & aor. I. Dorice aſſumunt, videntur facta ab inuſitatis γελάζω, τιμάζω &c. Saltem poſterius τιμάζω aliquando in uſu fuiſſe, declarat ejus compoſitum Ατιμάζω, Homero & aliis uſurpatum.

Verum non ΕΤΕΙΜΑΞΑΝ in aere Anglicano, ſed ſine controverſia ΕΤΕΡΜΑΞΑΝ ſcalptum fuit. Sed Maittairo parum curioſe inſpicienti *Iota* pro *Rho* obrepſit. Vide ſecundam noſtram Heracleenſem Tabulam ver. 8. 9. ubi diſerte legitur: καθα ωριξαν και συνεμετρησαν και ΕΤΕΡΜΑΞΑΝ και εμεριξαν των ⊢Ηρακλειων διαγνοντων &c. Porro ἐτέρμαξαν eſt a Τερμάζω inuſitato: cujus in vocum Indice exempla habes.

(23) Forſan in eo potius vir doctus caecutivit, quod τὸ Γ, quod in aere fuiſſe videtur, pro Κ acceperit. Certe alibi hoc idem verbum cum Γ ſcribitur. Vide Tab. I. ver. 105. & II. ver. 9. quo poſteriore loco haec eadem leguntur.

(24) *CALATA COMITIA videri Romam ex Graecia Magna manaſſe.*

Occurrit etiam in Tab. II. ver. 10. ſimiliter κατακλητωι junctum cum αλιαι. Hoc Latini *Calata comitia* nuncupabant. Rationem ejus nominis nemo ignorat, vel ex Dionyſio, Gellio & aliis pluribus teſtantibus, *Calare* Latinorum a καλεῖν venire, cum ſit ejusdem prorſus ſignificationis. Ergo ἡ κατάκλητος Heraclienſium ἁλία, ſi nomen ſpectes, nihil prorſus a *Calatis comitiis* differt. Ac forſan ne ritus quidem: qui Romae (teſte Theophilo ad Inſtit. lib. 2. tit. 107.) per praeconem peragebatur, qui totam ambiens urbem, ad comitia multitudinem convocabat: etſi Gellius XV. 27. cornicinem ad convocandum adhibet. Sed utrumque verum eſt. Nam (ut alicubi ad Kalendarium marmoreum Neap. oſtendi) ſonitus cornicinis ad excitandam plebem praecedebat; mox Stentorea praeconis vox ſequebatur. Ergo & κατάκλητος Heracleae ἁλία eodem ritu convocabatur. Nec enim dubito quin, ſicuti *Calatorum comitiorum* vocabulum, ſic & ritum ipſum ab urbibus Magnae Graeciae videantur Romani ſimul cum tot aliis optimis inſtitutis jam olim hauſiſſe.

(25) *De* ΑΛΙΑ *Tarentinis tenuato locus Heſychii egregie ex his tabulis illuſtratur.*

De Ἁλία videbis plurima in Indice. Interim notandum eſt Heſychii illud: Ἀλιαίαν· ἐκκλησίαν· Ταραντῖνοι. Plurima in hunc locum congeſta virorum doctorum ſcholia in nupera Heſychii editione reperies: quae in Indicem vocum contuli. At nemo vidit, cur hoc vocabulum Tarentinis (quorum dialectus etiam Heracleenſium fuit) tribuatur, quod certe commune omnium fuit. Sane vero Tarantiſmus & Heracleiſmus in eo conſiſtit, quod ἁλία (ſicut

12	(νοι) απο τω Αντομωτω ⊢υπ(ερ Πανδοσιας αγοντος τω) διαταμνοντος τως τε ⊢ιαρως χω-	νοι ἀπό τῶ 'Αντομώτω ὑπὲρ Πανδοσίας ἄγοντος, τῶ διατέμνοντος τώς τε ἱερὼς χώ-
13	ρ(ω)ς και ταν ειδιαν γαν ε(πι τον Αντομοντον) οριζοντα τως τε τω Διονυσω (χωρος και)	ρως καὶ τὴν ἰδίαν γῆν ἐπὶ τὸν 'Αντόμοντον ὁρίζοντα τώς τε τῶ Διονύσω χώρως καὶ
14	(Τ)ΟΝΚΩΝΕΑΣ⊢ΟΔΙΩΝΟΣ(ΕΠΑΜΩΧΗ)κατεταμομες δε μεριδας τετορας	. . . . καπτάμομεν δὲ μερίδας τέσσαρας.

12. „ fi ab Antomoto fuper Pandofiam ducente, difcindente &
„ facras regio-
13. „ nes & propriam terram ad Antomontum finientem &
„ Dionyfi regiones &
14. „ . . . . diffecuimus autem por-
„ tiones quatuor:

„ pro-μεν Dorice. ἐποιήσαμες Agefilaus apud „ Plutarch. (Edit. MDCXXIV.) Moral. pag. „ 211. ἐνετύχομες Archyt. apud Diogen. „ Laert. *MAITT. Vide in* (26) *ima ora.*

„ Ver. 12. 'Αντομώτω] Proprium nomen „ cujusdam loci. Diverfa eft ejus appel- „ latio. 'Αντομώτω verf. 12. 15. 25. 31. τὸν „ 'Αντόμοντον 13. 21. 26. 31. *MAITTAIRE. Vide omnino, quae in ora* (27) *fubjicimus.*

„ Πανδοσίας] Sic mihi videtur legen- „ dum. Pandofia Plinio tefte lib. III. cap. „ 11. eft Lucanorum in Italiâ urbs, in quâ „ Alexander Epirotes obiit. Sic Strab. lib „ VI. & Stephan. de Vrbib. Plutarchus, „ in vitâ Pyrrhi, narrat, Pyrrhum cum „ Romanis certaturum inter Pandofiam & „ Heracleam caftra metatum fuiffe. *MAIT-* „ *TAIRE. Videfis* (28) *inferne notata.*

„ V. 13. εἰδίαν](29) Sic & 32. pro ἰδίαν. „ εἰδίῳ Gruter. DCXCI. 6. fecundum veterem „ fcribendi confuetudinem. *MAITTAIRE.*

„ Ver. 14. ΤΟΝΚΩΝΕΑΣ⊢ΟΔΙΩ- „ ΝΟΣΕΠΑΜΩΧΗ] Nonnullas, ut hu- „ jus loci tenebris aliquid lucis inducerem,

ficut et ἀλιαία et ἡλιαία) ab omnibus denfatur: cum contra a Tarentinis (ut ex his Tabulis Heracleae conftat) tenuaretur. Hoc ita effe, ex eo patet, quod in omnibus Hefychii editionibus (Hagenoenfi, Schreveliana, & ultima Hollandica, quas omnes habeo) fpiritus tenuis initio vocabuli depingitur. Ad fpiritûs ergo diverfitatem Hefychianum iftud Ταραντῖνοι refertur.

At locum Hefychii fic Maittairus attulit, ut primam vocalem (contra Hefychii mentem, contraque Tarantifmum in ea voce ab Hefychio notatum) denfaret. Factum nollem: fed non miror fic ab eo factum, qui (fup. ad ver. 1. ubi de fpiritu afpero hujus Tab. differit) conqueftus effet, vocem Αλια in fuo aere tenuatum fuiffe: quod ipfe errori fcalptoris tribuit. Imo Tarantifmo mero id imputare debuiffet.

Etiam Αλιακτὴρ ejusdem notionis vocabulum in omnibus Hefychii veteribus editionibus tenuatur, praeterquam in ultima Hollandica: de quo dicam in vocum Indice.

(26) *Has Tabulas ex commentariis, fcribae manu exaratis, fuiffe totidem verbis a fcalptore defcriptas.*

Συνεμετρήσαμες. Hinc pars illa prior hujus Tabulae incipit, cujus in Argumento fup. pag. 143. feci mentionem. At quae praecedunt, prooemii loco habebis: quod ipfum fic dividi poteft, ut primores feptem verfus litteris grandioribus ufque ad Διονυσωι fcalpti, ad infcriptionem pertineant: fequentes vero quatuor ufque ad iftud Συνεμετρησαμες, quamdam εἰσαγωγὴν ψηφίσματος contineant.

Porro hinc ac deinceps quia prima perfona plurali omnia efferuntur; eadem illa αὐτολεξεὶ aes complectitur, quae v. 8. in Acta finitores retuliffe narrantur. Nam illi five in pugillaribus five in papyro aut membrana, poft fua nomina, perinde ut hic profcribere fic inceperant: Συνεμετρήσαμες ἀρξάμενοι ... *Dimenfi fumus initio facto* . . . & cetera eadem, ficuti in hac Tabula ad finem ufque fcribitur. Eadem vero ipfa, inquam, prout a fcriba in commentarios relata fuerant, poftmodum ab incifore e commentariis in hanc aeream tabulam tranfcripta fuerunt.

(27) Αντομος *Tabulae reftituitur, qui prodigialiter Antomotus & Antomontus evaferat.*

De *Antomoto* & *Antomonto* cave credas. Maittairo, quia junctim hanc vocem cum feq. articulo legit, ingens hic oborta eft caligo, & de fcriptura duplice (nim. αντομωτω & αντομοντον cum N inferto) anxietas. Qui fi articulum, qui in extrema fyllaba latet, a nomine difcreviffet, ftatim quid fit ἄντομος, potuiffet ab Hefychio difcere: cui Ἄντομος eft Siculorum vox *palum* fignificans. Eos vallos feu ftipites accipe, qui ad terminandum valebant: de quo plura videbis ad Complementi Neap. ver. 6.

(28) Imo eft nova altera Pandofia, quam hifce debemus tabulis: de qua dixi Diatr. II. pag. 103. Ejusdem mentio fit in aliis Complementi Neapolitani locis. Vide Indicem.

(29) Non Ειδιαν fed ⊏ιδιαν (h. e. *Vidian*) legere debuit: de qua nova ⊏ littera Diatr. 3. pag. 128. differui: ubi & de hac ipfa voce plura.

15 ταν μεν πραταν μεριδα [απο τω] Αντομω-τω παρ τα ⊦Ηρωιδεια αγοντος	τὴν μὲν πρώτην μερίδα ἀπὸ τȣ̃ Ἀντομώτȣ παρὰ τὰ Ἡρωιδεῖα ἄγοντος,
16 ευρος ποτι ταν τριακοντα πεδον ταν δια των ⊦ιαρων χωρων αγωσαν	εὖρος πρὸς τὴν τριακοντάπεδον τὴν διὰ τῶν ἱερῶν χώρων ἄγȣσαν,

15. „ primam quidem portionem ab Antomoto ad Heroideia „ ducente ,

16. „ latitudinem ad trigintapedam per ſacras regiones du- „ centem ,

„ fruſtra tentavi conjecturas : quas miſſas „ facio; quippe malens ignorantiam meam „ ingenue fateri , quam per futiles conje- „ cturarum argutias critici famam affectan- „ do laborioſe nugari, & audacter inepti- „ re. *MAITTAIRE*. *Hunc locum in ima* (30) *ora diſtinguimus & explicamus.*

„ τέτορας] Dorice pro τέσσαρας, πετό- „ ρων Theoc. Idyll. XIV. ℣ 16. *MAITT.*

„ Ver. 15. πράταν] & 21. πρᾶτον. 25. „ πράτω. α pro ω Dorice; πρᾶτος Theoc. „ Idyll. VIII. ℣ 5. *MAITTAIRE.*

„ πὰρ τὰ] & 42. 44 pro παρὰ τὰ — „ Dorice, & πὰρ τὰν 25. pro παρὰ τὴν. Sic „ πάρ τιν Archyt. epiſt. ad Dionyſ. apud „ Diog. Laert. in vit. Platon. *MAITT.*

„ Ἡρωιδεια] & ver.42. vel Ἡρώδεια. No- „ men loci. ἡρώειον, μνημεῖον. Heſych. ἡρῷον „ eſt fanum heroi conſecratum . H. Ste- „ phan. Theſ. Lege Thucyd. lib. II. cap.17. „ & lib. III. cap. 24. *MAITTAIRE.* (31)

„ Ver. 16. ποτὶ] pro πρὸς Dorice . Et „ in compoſitione, ver. 38. ποτιγεγενημέναν. „ ποτὶ Lacaena apud Ariſtoph. pag. 840. „ ποτιδέρκεται Theoc. Idyll. I. ℣ 36. *MAIT.*

„ τὰν τριακοντάπεδον] & 21. 26. 31. τᾶς „ τριακονταπέδω. Subaud. γᾶν, γᾶς; vel χώ- „ ραν. Τριακοντάπεδος (32) non invenio in Le- „ xicogr. Fuit Athenis templum quoddam „ ἑκατόμπεδον; Plutarch. in vit. Periclil. Τρια- „ κοντάπεδος verto *trigintapeda* : juxta for- „ mam hujuſmodi compoſitorum (33) *De-* „ *cempeda* Hor. lib. II. Od. 15. ℣ 14. *MAIT-* „ *TAIRE*. *Videatur Index*.

„ Ver.

(30) *Tabulae locus recta diſtinctione expeditur*. Παμωχέω *quid*.

Amo viri graece ſatis docti modeſtiam. Atqui diſtingui ita oportuit : τον Κωνεας ⊦ο Διωνος επαμωχη. *QVEM CONEAS DIONIS F. POSSIDEBAT*. Nihil exploratius. De verbo παμωχέω (cujus unus meminit Heſychius) dicam ad hujus Tabulae Complementum Neap. ver. 120. ubi iterum occurrit.

(31) *Nova vox* Ἡρωΐδεια *ex vero explicatur* .

De hoc vocabulo (pluries in his tabulis , ac nuſquam alibi obvio) vide in vocum Indice : ex quo diſces , in his ſemper cum Παρὰ (*ſecundum* , *juxta*) conjungi : Παρ τα ⊦Ηρωιδεια , *ſecundum Heroidia*. Locus erat igitur aliquis in longum protentus. Scio , Ηρώιον ab Heſychio exponi μνημεῖον , *monumentum*. Nec prorſus aliud, ſi me audis, Ἡρωΐδειον erit : ſed hoc intereſt , quod prius illud , cum ab Ἥρως veniat , *Herois monumentum* deſignat : hoc vero noſtrum, quia ab ἡρωῒς, ἡρωΐδος deducitur, *Heroinae ſepulcrum* notat. Ergo erant in Heracleae agro τὰ ἡρωΐδεια , i. e. *Heroidum monumenta* , ſive potius (quia is communis Heroidum locus erat) *ſepulcreta*. Horum inſtar fuerint ſane & ἡρώεια , ſive *Heroum monumenta* : utraque enim in unum communem locum coacta fuerant (ſed alibi, puto, *Heroum*, alibi *Heroidum*) quominus eorum pollui religionem contingeret .

Illud me angit , quod in Complemento Neap. v. 66. & 132. bis ηρωιδα , unâ ſyllabâ minus , legitur , & ita quidem , ut conſtructione invicem differant . De quibus in loco dicam . Aut vel nunc verbo uno . Ver. 66. in παρ τα ⊦ηρωιδα , apparet diphthongum ex incogitantia praetermiſſam. At v. 132. eſt nomen viri proprium genitivo caſu : quod eam formam patronymici habet, quam Ηρακλείδας, & alia Dorum nomina in Δας finita .

Antequam finio; cave ne illud Maittairi noſtri credas, ubi initio τὰ Ηρωιδεια hujus aeris poſſe ſcribi & Ηρῳδεια cum *Iota* ſubſcripto putavit . Caveſis nuſquam auditam aut lectam παρ ρθογραφίαν . Nam quia Τα Ηρωιδεια ab obliquo ἡρωΐδος gignitur ; ex eo fit , nec umquam fore ut Iota in diphthongum cum Ω coeat ; nec ut Δ in derivatis ab Ηρὼς (cujus obliqua non aſſumunt Δ) interſeratur .

(32) *Quidnam* Τριακοντάπεδος *Heracleae fuerit* .

Vox iſta eſt ad ſimilitudinem τȣ̃ Εκατομπέδȣ : quae vox tum templo, tum παρθενῶνι , tum theatro nomen Athenis dedit. Videatur Harpocration, Heſychius , Suidas . Vtraque vox in his Tabulis pluries occurrit : quarum utraque non tam ad γῆ aut χώρα eſt referenda , quam ſive vox aedificii fuit (ſic dicta , quod triginta aut centum , quaquaverſum pedes pateret ; ſicuti & Athenis Εκατόμπεδος) ſive potius , ſi minus *Hecatompedos*, at ſaltem ἡ τριακοντάπεδος ad ὁδὸς , *Via* , refertur : quae ſcilicet triginta pedes pateret. De qua via tum infra ad ver. 25. tum in vocum Indice forſan etiam dicemus . Occurrit etiam Tab. II. ver. 75. ⊦εικατιπεδον .

(33) Mallem Graecum ipſum nomen ſervaſſet integrum , ſicuti & in hujuſmodi aliis Noſter fecit . Nec dubito quin ſicuti Creta *Hecatompolis* Latinis ipſis vocabatur , ſic iidem ne *Hecatompedon* quidem faſtidiviſſent , ſi quando Athenienſe templum nominaturi fuiſſent .

17 μακος δε ανωθα α(πο ταν απορο)αν αχρι ες ποταμον τον Ακ(ι)ριν και	μῆκος δὲ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἀποῤῥοῶν ἄχρι εἰς ποταμὸν τὸν Ἄκιριν· καὶ
18 εγενοντο μετρι(ωμεναι εν ταυτ)αι ται μερειαι ερρηγειας μεν δι-	ἐγένοντο μετριώμεναι ἐν ταύτῃ τῇ μερείᾳ ἐῤῥηγείας μὲν δι-

17. „ longitudinem autem ſuperne ab effluviis uſque ad fluvium Acirim ; &

18. „ fuerunt menſi in illâ parte, ruptae quidem terrae du-

„ Ver. 17. ἄνωθα] Adverbium alibi non „ mihi occurrit. Idem, quod ἄνωθε (ex „ Nazianz. citat H. Stephan. Theſaur.) & „ ἄνωθεν. Apud Dores particulae ſolent ε „ finalem vertere in α; κὰ Theoc. Idyll. „ II. ✠ 100. μέγγα Megarenſ. apud Ari- „ ſtoph. pag. 407.

„ τᾶν ἀπορο ᾶν] & ver. 21. 22. 27. 32. „ pro τ̃ ἀπορο ῶν. Dorice -ᾶν pro -ῶν in ge- „ nitivis pluralibus . τᾶν νυμφᾶν Theoc. „ Idyll. I. ✠ 12. Ἀποῤῥοὴ eſt *effluvium*, pro „ quo ἀπορoὴ, neglectâ τȣ̃ ρ geminatione; „ ut αἱμόροος Nicand. Ther. ✠ 318. pro „ αἱμόῤῥοος Ib. ✠ 282. *MAITT. De Ἀποῤ-* „ *ῥοὴ vide in ima* (34) *pagella*.

„ ἄχρι ἐς] & ver. 22. 33. Nam ἄχρι & μέ- „ χρι nonnunquam cum praepoſitione jun- „ guntur. μέχρι πρὸς Bud. ex Ariſtot. lib. „ VI. Metaphyſic. ἄχρι πρὸς H. Stephan. „ Theſ. ex Lucian. Phrynichus mavult „ ἄχρι & μέχρι abſque σ; & Thomas „ Magiſter ſcribit Thucydidem adhibuiſſe „ in oratione haec adverbia extrito σ, „ etiamſi vocalis ſequeretur. *MAITT.*

„ Ἄκιριν] Strab. lib. VI. pag. 264. Ἡρα- „ κλεόπολις, μικρὸν ὑπὲρ τ̃ θαλάττης· καὶ „ πόταμοὶ δύο πλωτοὶ Ἄκιρις καὶ Σῖρις &c. „ *MAITTAIRE. De Aciri, cui Heraclea inſidebat, vide quae diximus Diatr. II. pag.* 104.

„ Ver. 18. μετριώμεναι] & ver. 22. 28. „ 33. Μετριόω nullibi hactenus legi. Si „ fieret a μετρέω, flecteretur μετρȣ́μεναι. Si „ a μετριόω, μετριȣ́μεναι; & Dorice μετριώ- „ μεναι, ȣ in ω tranſeunte; uti prius ver. „ 6: ἀγωταν. *MAITTAIRE. Vide in ima* (35) *ora*.

„ Μερείαι] & ver. 22. 28. 33. 41. 44. „ Μέρεια hic idem ſignificat, quod μερίς. „ Apud Heſych. & Lexicogr. Vulgar. μέ- „ ρεια eſt φυλῆς μέρος ἐκ δεκα τριάδων συ- „ νεςός. Sed nullum adducunt auctorem.

„ Ἐῤῥηγείας] Et ver. 23. 28. 33. 36. „ 39. 42. 44. Subauditur γᾶς. Haec vox „ mihi videtur derivari a ῥήγνυμι; cujus „ verbi participium medium ἐῤῥηγὼς, ἐῤῥηγυῖα. „ (Hort. Adonid. pag. 61.) At ει pro η „ eſt flexio mihi incognita & inuſitata. „ *MAITT. Vide in imo* (36) *limbo*.

„ Ver.

(34) *Ἀποροὰς haud aliud eſſe quam diſtillationes aquarum.*

Iſtiuſmodi Ἀποροαι ſive ἀποῤῥοαὶ (quarum infra & in Complem. Neapol. crebra eſt mentio) non ſunt *Effluvia*, uti Noſter vertit, ſed potius *Stillicidia*, aut *Diſtillationes*. Nam ſi de odoribus aliiſve vaporibus alicunde manantibus ſermo eſſet, his locis τὰς ἀποῤῥοὰς recte *Effluvia* redderes. At hic videtur locus aliquis eſſe intelligendus, unde aquae ſive guttatim ſive modice diſtillabant. Heſychius: Ἀποῤῥοή· ἡ ἀπὸ (ςαγόνος) τινὸς ῥέουσα. Illud ςαγόνος, quod interpoſui, reperitur in Regio lex. MS. expreſſum. Suidas: Ἀπὸ ῥοῆς· ςαγόνος. Sed junctim ἀπορoῆς eſt ſcribendum: quod recte interpretatur ςαγόνος. Ex his omnibus vides, ἀπορoὰς eſſe ςαγόνας, *guttas*. Sic etiam ſucci qui de plantis diſtillant, ἀποῤῥοαὶ dicuntur. Plutarchus Solone de ficu & olea: Ἀποῤῥοὴν ἀφίησι.

(35) Illud μετριωμεναι poteſt quidem a μετριόω inuſ. deduci; ſed aeque poteſt ab inuſit. μετριάω, a quo nullius ope dialecti fieret μετριωμεναι. Accedit quod in άζω finita, etiam in αω terminabantur, ut αἰτιάζομαι & αἰτιάομαι, & ſexcenta talia. Cum ergo in uſu ſit Μετριάζω (etſi hoc quidem intranſitivum eſt, cum ſit *Modeſte agere*) nihil vetat & Μετριάω olim exſtitiſſe. Sed tranſitiva magis in όω deſinunt.

(36) *Quaenam pars orationis ſit* Ερρηγεια, *& quam vim habeat.*

Ante Maittairo Ερρηγειαν praeterito medio attribuenti pavide aſſentiebar; nec enim tantum diphthongus η in alteram ει mutata cernitur (quod ſatis abnorme eſt) verum etiam quia penultima praeteriti medii paſſim ἔῤῥωγα cum Ω, etiam in compoſitis omnibus, numquam cum H legeram. Itaque an non nomen eſſet ex EN & Ῥήγνυμι flexum, coeperam dubitare. At tandem quia praeteritum Ἐῤῥηγα in Graeco Jobi XXXII. 19. reperi; haud aegre Maittairo acceſſi. In Jobo ſic legitur: ὡς φυσητὴρ χαλκέως ἐῤῥηγώς. *Vti follis aerarii fabri conſciſſus.* Vbi in Alex. cod. legitur κατεῤῥηγὼς.

Tamen quia mutatio diphthongi η in ει in praeteriti participio inaudita eſt; adhuc ſcrupulus haeret an non ερρηγεια ſit nomen ex ἐν & ῥήγνυμι derivatum. Quae compoſitio reperitur in non uno nomine, ut in ἔῤῥινα (*medicamenta narium*) ἔῤῥυσος (*rugoſus*) & apud Hippocratem ἔῤῥιψις, *corporis dejectio*. Huc etiam refer illud Ἔῤῥυθμος vet. lexici: pro quo ſibi ſuſpecto H. Steph. paene mavult Εὔρυθμος. Mallem equidem, τὸ Ἔῤῥυθμος maluiſſet. Eadem etiam compoſitio cernitur in verbo ἐῤῥιγόω, *inalgeo*. Tritiſſima vero eſt in nom. femin. terminatio in εια. Cumque ερρηγεια numquam cum γα (*terra*)

jun-

19 ακατιαι μια σχοιν(οι σκιρω δε και αρρη)- κτω και δρυμω ⊏εξακατιαι	ακόσιαι μία σχοῖνοι , σκίρυ δὲ καὶ ἀῤῥή- κτυ καὶ δρυμῦ ἑξακόσιαι

19. „ centi unus ſchoeni , gypſi autem & infractae *terrae* &
„ ſylvae ſexcenti

„ Ver. 19. διακάτιαι] Et ver. 23. 37. „ 45. 46. Τριακάτιαι. 28. 34. Πεντακάτιαι. „ 24. 30. Εξακάτιαι. 19. Επτακάτιαι. 47. pro „ διακόσιαι, τριακόσιαι, πεντακόσιαι, ἑξακο- „ σιαι, ἑπτακόσιαι. Dorica illa numeralia „ adjectiva apud nullum auctorem aut (37) „ grammaticum invenio : ſed in illis mu- „ tatio eſt eadem , quae in εικαπ (*) ver. „ 37. 45. pro εἴκοσι; ſicut Theoc. Idyll. V. „ V. 86. At ver. 40. 41. πετρακόσιαι , non „ πετρακάπιαι . *MAITT.*

„ χοῖνοι] Et ver. 20. 23. 24. 29. 34. 36. „ 40. 42. 44. 45. 46. 48. Herodot. Euterp. „ pag. 57. ver. 29. ὁ δὲ χοῖνος ἕκαςος , μέ- „ τρον ἐὼν Αἰγύπτιον (δύναται) ἑξήκοντα ςά- „ δια. Igitur ἡμίχοινον ver. 20. 34. 40. 45. „ 48. eſt triginta ſtadia. ἡμίχοινος in Le- „ xicis, quae conſului, omittitur. Obſer- „ vandum eſt , nomen χοῖνος apud Hero- „ dotum efferri in genere maſculino , ſed „ foeminino in hâc inſcriptione: uti apud „ Dioſcoridem lib. IV. cap. 52. *MAITT.* „ *De ſchoeno conſule ſubjectam* (38) *Adnot.*

„ Σκίρω] σκίρος pro σκίῤῥος (uti prius „ ver. 17. ἀποροὴ pro ἀποῤῥοὴ) & ver. 23. „ 29. 34. 37. 40. 43. 45. Heſych. σκίῤῥος „ ἐςὶν ἡ λατύπη. H. Stephan. in Theſ. In- „ dic. σκίρος marmoris fragmentum ſive „ fruſtulum, quod excidit, dum illud ſcal- „ pitur. Heſych. ex Philetâ, σκεῖρος πυῤῥώ- „ δης γῆ. Ariſtoph. Veſp. pag. 496. (*ver.* „ 920.) τὸ σκίῤῥον. Schol. γῆ σκιῤῥάς. „ λα-

jungatur ; videtur aeque ſubſtantivum fuiſſe , ac σκιρον & δρυμος, quae ſequuntur. Tamen nunc quidem ſic agemus, tamquam ſi ſit participium ad γᾶ referendum .

Porro terra ἐῤῥηγεῖα opponitur ἀῤῥήκτῳ, de qua mox. Neutrum vero vox actum ſignificat, ſed potius aptitudinem . Itaque Ἐῤῥηγεῖα non *Rupta* eſt (qua voce Maittairus reddidit) ſed ad rumpendum facilis h. e. *Arabilis* : contra vero Ἄῤῥηκτος eſt ad ſcindendum inepta, uti mox Adnot. 40. dicam .

(37) *Locus Heſychii de* Τριακατίων *politico corpore vindicatur & illuſtratur .*

Falſum eſt apud neminem prorſus , ne apud grammaticos quidem , ullum horum numeralium veſtigium exſtare . Nam reperio apud Heſychium in hunc modum : ΤΡΙΑΚΑΤΙΟΙ· οἱ εὔφημοι καὶ τὸ σύςημα αὐτῶν . Quibus verbis hoc ſignificat , fuiſſe in urbe aliqua corpus quoddam eorum qui Εὔφημοι (h. e. *boni ominis*, *bene ominati*, aut *laudabiles*) dicebantur , eosdem vero , quod numero *trecenti* eſſent, vulgo τὺς Τριακατίυς (dialecto Dorica) nuncupatos . Vbinam politicum iſtud σύςημα fuerit , haud habeo dicere . Verum Tarenti , & Heracleae corpus hoc *Trecentorum* εὐφήμων forſitan exſtitiſse , ex harum Tabularum indicio (in quibus tantum numeralia illa Διακάτιοι , Τριακάτιοι &c. leguntur) poſſumus augurari .

Tamen Heſychii is locus criticorum ſollicitationibus patuit , jubentium ſcilicet τὸ Τριακάτιοι in Τριακάποι mutari, & Εὔφημοι in Ἔφηβοι . Cui emendationi ex Euſtathii (ad Odyſſ. pag. 309. ver. 28.) his verbis fidem adſtruunt : Ἐν Κυρήνῃ τὺς Ἐφήβυς , Τριακάπυς καλῦσι . *Cyrenis Ephebos vocant Triacapos* . Apud eumdem ad Il. Θ p. 619. v. 1. etiam Τριακάπυς ſcribitur . Sunt ergo qui Heſychium ex Euſtathio corrigendum putent : ſunt qui hunc ex illo malint. Ego neutrum puto . Euſtathius non potuit Τριακατίυς Cyrenis ullos agnoſcere , quo in oppido Dorica dialectus inuſitata fuit : nec idem Euſtathius de aliis quam de Ephebis haud dubie loquitur . At Heſychius, quia de corpore politico loquitur , duo veriſimillima iſtorum corporatorum nomina profert, ut ſcilicet & Εὔφημοι (tales enim eſſe decuit) & ut a numero Τριακάτιοι vocarentur. Nam ſollemne in corporibus iſtis fuit , ut a numero ſibi nomen adſciſcerent , ac veluti peculiare facerent . Et ante has Heracleae tabulas venia criticis danda fuit , quod τὸ Τριακάτιοι (quae vox nihili videbatur) in aliud mutarent. At nunc Heſychii textum vexare, id vero dementiae fuerit .

(*) Imo ⊏ικατι, *Vicati* : unde Latinum *Viginti* . Vide Diatr. III. pag. 128. 130.

(38) *De ſchoeno agraria Heracleenſium finitorum .*

Σχοῖνος junci genus eſt ad funes plectendos aptiſſimum : unde & σχοῖνος pro *fune* uſurpabatur . Imo quia funibus iſtis ad metienda intervalla utebantur , ex eo factum , ut ἡ σχοῖνος (nam & in his tabulis & in pleriſque auctoribus generis ſequioris eſt, ſicuti & ipſa planta: etſi in Herodoto mas eſt, quo modo & Athenaeus ſolere uſurpari tradidit) hinc ergo factum ut σχοῖνος menſurae longitudinis genus eſſet. Et quidem apud Aegyptios, teſte Herodoto, ſtadia LX. in longum patebat : at Plinius apud alios ſtadiis XL. (h. e. milliaribus quinque) apud alios XXXII. determinari docuit . Ex his vides hoc ſchoeni genus ad vias & longiora intervalla dimetienda valuiſſe : quae quidem ſchoenus hîc locum non habet . Anguſtior enim ager Heracleenſis (multo vero artior is qui Dionyſo ſacer) haud dubie fuit, quam pro ducentarum (imo & v. 37. bis mille & amplius) iſtiuſmodi ſchoenorum modo.

Quid ergo eſt , niſi ut in his tabulis σχοῖνον pro ſchoeno γεωργικῇ (*ruſtica*) accipiamus, qua finitores

20 πτρωκοντα ⊏(εξ σχοινοι ⊢ημισχοινον ταν δε δ)ευτεραν μεριδα ευρος απο	πεσσαράκοντα ἕξ σχοῖνοι ἡμίσχοινον. τὴν δὲ δευτέραν μερίδα, εὖρος ἀπὸ
21 τας τριακονταπ(εδω επι τον αυτομοντον) πρατον μακος δε απο ταν	τῆς τριακονταπέδȣ ἐπὶ τὸν Ἀυτόμοντον πρῶτον, μῆκος δὲ ἀπὸ τῶν
22 απορoαν αχρι ες(ποταμον και εγενοντο με- τρι)ωμ(εναι) εν ταυται τα(ι μ)ε-	ἀποῤῥοῶν ἄχρι εἰς ποταμόν· καὶ ἐγένοντο με- τριώμεναι ἐν ταύτῃ τῇ με-
23 ρειαι ερρηγειας μ(ε)ν (διακατιαι) ⊢εβδε- μηκοντα τρις σχοινοι σκιρῳ δε	ρείᾳ ἐῤῥηγύας μὲν διακόσιαι ἑβδομή- κοντα τρεῖς σχοῖνοι, σκίρȣ δὲ

20. „ quadraginta ſex ſchoeni & ſemiſchoenus : ſecundam
„ quidem portionem, latitudinem a
21. „ trigintapedâ ad Antomontum primum , longitudinem
„ autem ab
22. „ effluviis uſque ad fluvium; & fuerunt menſi in illâ par-
23. „ te ruptae quidem ducenti ſeptuaginta tres ſchoeni ,
„ gypſi autem

„ λλκήτης ὡς γύψος. *MAITT. Vide inferne (39) notata.*
„ Ἀῤῥήκτω] ἄῤῥηκτος γῆ opponitur τῇ γῇ ἐῤῥηγυίᾳ ver. 18. & ver. 24. 29. 34. 37. 40. 43. 45. in his γᾶς ſubauditur , ſed ἄῤῥηκτον γᾶν eſt in v. 38. *MAITT. Vide* (40) *inferne adnotata.*
„ Ver. 20. πετρώκοντα] & 35. vocabulum Doricum , & hic primum mihi lectum; pro πεσσαράκοντα. τ pro σσ (uti ver. 14. πέτορας) & ο pro α, πετοράκοντα; per metatheſin τȣ̃ ρ, τετροάκοντα; & per craſin , τετρώκοντα. Hujuſmodi craſis eſt non infrequens; ὤρχων Ariſtoph. pag. 450. pro ὁ ἄρχων. *MAITTAIRE.*
„ Ver. 23. ἑβδεμήκοντα] & ver. 42. pro ἑβδομήκοντα. Vox eſt valde inſueta. ε pro ο rariſſime occurrit, niſi in diphthongis, οι , ȣ; ut δυεῖν Thucyd. (edit. MDXCIV.) pag. 255. pro δυοῖν. ἔυσα Theoc. Idyll. II. ℣ 76. pro ȣ̃σα.
„ Τρὶς] & ver. 40. pro τρεῖς, ι pro ει (uti ει pro ι ver. 13.) in Inſcriptionibus antiquis; Salmaſius affert (Inſcript.
„ Ver.

tores utebantur ? At ſchoeni ruſticae modum quis nobis ediſſeret , niſi Graecus ſcriptor aliquis agrarius aliuſve prodeat auctor , qui id doceat ? Siquid tamen conjectare dabitur, al ibi forſan exponemus.

Nunc hoc tantum lectorem moneo , ex tota paſſim Tab. II. conſtare, ſchoenum iſtam agrariam in ὀρέγματα (*paſſus*) dividi , ρεγμα rurſus in πόδας *pedes* . Verum quot in ſchoeno oregmata , quotve in oregmate pedes capiantur , id nuſquam oſtendi .

(39) *Quod* Σκίρον *ſaltum ſylveſtrem ſignificet .*

Verba ultima quae ex Scholiaſte Noſter attulit , in editione Ariſtophanis Kuſteriana deſunt . Sunt tamen in Suida (in Σκίρος , σκιάδιον) haec verba : ἡ σκίρα δέ ἐςι γῆ λευκὴ, ὥσπερ γυψος. *Scira eſt terra alba, ut gypſum* . Ac ſane id vocabulum haud raro pro gypſo capitur . Hîc vero ſi gypſum ſit , tum de eo gypſi genere intelliges, quod Plinius lib. XXXVI. c. 24. *ſumma tellure, ut Tymphaicum* , colligi narrat . Id enim terrae genus non admittit culturam .

Verum τὰ σκίρα Tabulae hujus longe aliud ſunt , uti conſtat ex I. 96. 99. ubi τὰ σκίρα cum δρυμοῖς ita componuntur, ut poſterius *ſylvas* notet, prius vero *ſaltus ſylveſtres*. Videantur quae eo loco dicentur. Id ſi eſt; hîc quoque eâd. Latinâ voce τὸ σκίρον permutabimus . Saltûs vero nomine intelligo *incultum locum , paſcuum ac ſylveſcentem*. Cetera copioſe ad I. 96. Illud interim non concoquo, quod hîc Noſter Σκίρον pro Σκιῤῥον dialecto tribuerit ; cum ſatis conſtet, in Σκίρῳ & derivatis *Rho* modo ſingulum modo geminum pro libito uſurpari.

(40) Ἄῤῥηκτος (*parum intellecta vox*) *idem quod Frangi neſcius , Latinis* Infragilis.

Ἄῤῥηκτος a Maittairo redditur *Infracta* . Cur non probem, duplex eſt mihi cauſa. Prior eſt quod *Infractus* aevi melioris ſcriptoribus eſt *Valde fractus*, & eſt ex ſupino verbi *Infringo :* nec niſi aevo poſteriore uſurpari pro *Non fracto* coepit . Deinde ἄῤῥηκτος non ea terra eſt , quae non dum proſciſſa fuit , ſed potius quae vomerem aut ligonem a ſe repellit . Eodem enim modo uſurpatur , quo apud Latinos *Illaudatus* h. e. minime laudabilis . Sic & ἄῤῥηκτος φωνὴ apud Homerum Il. B. eſt vox frangi neſcia . Diſerte Philo de Mundo vim τȣ̃ ἀῤῥήκτȣ declaravit, dum τῷ δυσδιαλύτῳ (*ei quod difficile ſolvitur*) oppoſuit : δεσμὸς ȣ̓κ ἄῤῥηκτος, ἀλλὰ μόνον δυσδιάλυτος. *Non infragilis quidem nexus , ſed tantum difficulter ſolubilis* . His addes Aeſchylum Prometheo v. 6.

Ἀδαμαντίνων δεσμῶν ἐν ἀῤῥήκτοις πέδαις.

Adamantinorum nexuum compedibus infragilibus . In infragilium genere nihil adamante indomabilius eſſe, ipſum nomen oſtendit . Addes etiam Heſychium , apud quem ſcribitur : ΑΡΡΗΚΤΟΙΣ. ἀσχίςοις . Atqui etiam ἄσχιςος ſaepe eſt *Non ſciſſilis* . In eodem Heſychio ΑΡΡΗΚΤΟΝ exponitur ςερεὸν , ἰσχυρὸν , quod ſcilicet rumpi neſcit . Ea de cauſa in his Tabulis ἄῤῥηκτον reddes *Infragilem*, quod Ovidius & alii uſurparunt .

24	και αρρηκτω και δρυμω πεντακατιαι σχοινοι	καὶ ἀῤῥήκτῳ καὶ δρυμῷ πεντακόσιαι σχοῖνοι·
25	ταν δε τριταν μεριδα ευρος απο τω Αυτομωτω πρατω παρ ταν τρι-	τὴν δὲ τρίτην μερίδα, εὖρος ἀπὸ τῷ Ἀυτομώτῳ πρώτῳ παρὰ τὴν τρι-
26	ακονταπεδον αγον(τος επι τον αυ)τομον τον δευτερον (απο τας τρια)	ακοντάπεδον ἄγοντος ἐπὶ τὸν Ἀυτόμοντον δεύτερον ἀπὸ τῆς τρια-
27	κονταπεδω μακ(ος απο ταν απο)ροαν αχρι ες ποταμον και εγε	κονταπέδῳ, μῆκος ἀπὸ τῶν ἀπορροῶν ἄχρι εἰς ποταμόν· καὶ ἐγέ-
28	νοντο μετριωμεναι (εν ταυται ται) μερειαι ερρηγειας μ(εν τρι)ακατιαι	νοντο μετριώμεναι ἐν ταύτῃ τῇ μερείᾳ ἐῤῥηγίας μὲν τριακόσιαι
29	δεκα δυο σχοινοι Ⱶημισχοινον σκιρω (δε) και αρρηκτω και δ[ρυ]μω πεντα	δέκα δύο σχοῖνοι ἡμίσχοινον, σκίρῳ δὲ καὶ ἀῤῥήκτῳ καὶ δρυμῷ πεντα-
30	κατιαι τριακοντα Ⱶεπτα Ⱶημισχοινον τα(ν δε) τεταρταν μεριδ(α ε)υρος απο	κόσιαι τριάκοντα ἑπτὰ ἡμίσχοινον· τὰν δὲ τετάρτην μερίδα, εὖρος ἀπὸ
31	τω Αυτομωτω δευτερω απο τας τριακ(οντα)πεδω επι (τον Αυτ)ομοντον	τῷ Ἀυτομώτῳ δευτέρῳ ἀπὸ τῆς τριακονταπέδῳ ἐπὶ τὸν Ἀυτόμοντον
32	οριζοντα ταν τε Ⱶιαραν κ(αι τ)αν Ϝιδιαν γαν μακος δε απο τ(αν απο)ροαν	ὁρίζοντα τήν τε ἱερὰν καὶ τὴν ἰδίαν γῆν, μῆκος δὲ ἀπὸ τῶν ἀπορροῶν

24\. „ et infractae & ſylvae quingenti ſchoeni:
25\. „ tertiam quidem portionem, latitudinem ab Antomoto „ primo juxta tri-
26\. „ gintapedam ducente ad Antomontum ſecundum a tri-
27\. „ gintapedâ, longitudinem ab effluviis uſque ad fluvium; „ & fuerunt
28\. „ menſi in illâ parte ruptae quidem trecenti
29\. „ decem duo ſchoeni & ſemiſchoenus, gypſi autem & in- „ fractae & ſylvae quin-
30\. „ genti triginta ſeptem *ſchoeni* & ſemiſchoenus: quartam „ quidem portionem, latitudinem ab
31\. „ Antomoto ſecundo a trigintapedâ ad Antomontum
32\. „ finientem & ſacram & propriam terram, longitudinem „ autem ab effluviis

„ Vet. MDCXIX.) σίσασα pro σείσασα. „ *MAITTAIRE.*

Ver. 25. in fine. Vide Adnot. (41).

Ver. 27. Vide Adnot. (42).

„ Ver. 30. τριάκοντα ἕπτα] & ver. 37. „ δισχίλιαι διακάτιαι εἴκατι πέντε. 35. πεντακάτιαι τριάκοντα μία. Subauditur χοῖ- „ νοι. *MAITTAIRE.*

„ Ver. 32. ϜΙΔΙΑΝ] & ver. 37. 45. „ ϜΙΚΑΤΙ. Ϝ pro E, ut puto, errante „ marmorario: nam ver. 13. recte legitur „ ϝίδιαν. *MAITTAIRE. Vide in* (43) *imo.* „ Ver.

(41) Τριακοντάπεδον *nomen viae fuiſſe, pedes XXX. latae.*

In fine verſûs 25. ſic legitur: ευρος απο τω αυτομω τω πρατω ΠΑΡ ταν τριακονταπεδον αγοντος επι τον αυτομον δευτερον απο τας τριακονταπεδω. h. e. *Latitudinem* (dimenſi ſumus) *a vallo primo, qui ſecundum triacontapedam ducit, ad vallum, qui ſecundus a triacontapeda eſt.* Locus valde notandus eſt: ex quo poteſt intelligi, ταν τριακονταπεδον de ὁδῷ (*via*) aliqua intelligi, triginta pedes lata. Nam viae convenit illud ΠΑΡ ſive παρὰ, *ſecundum*. Ergo latitudinem ſumi jubet, lineâ ductâ a vallo primo ad ſecundum, ſed ita ut ea linea viam, quae vocabatur *Triacontapeda*, raderet. Non ergo hîc templo aedificiove alteri pedes tricenos quaquaverſum patenti locus eſt (ut quibus illud παρὰ non convenit) ſed viae, ſic dictae quod latitudinem tantum pedum triginta, longitudinem autem quantamlibet haberet.

(42) Αχρι ες ποταμον. Ver. 17. plene dixerat, αχρι ες ποταμον τον Ακιριν. Hîc vero ac paſſim his totis tabulis cum dicit ποταμὸν, eumdem Acirin κατ' ἐξοχὴν intellige: cui amni Heraclea imminebat. Nam Siris longiuſcule aberat.

(43) Nihil horum credas, quae hîc Noſter adnotat. Qui quia v. 13. viſus ſibi videre fuerat E cum tranſverſâ mediâ, ubi erat merum Ϝ; idcirco & hoc loco ſcalptorem erroris accuſat, & Ειδιαν pro Ϝιδιαν corrigit. At millies in his Tabulis Ϝιδιαν, nuſquam Ειδιαν ſcribitur. Id vero pronuntiandum eſſe *Vidiam*: idemque ſignificare quod ἰδίαν h. e. *privatam*, ſupra Diatr. III. pag. 130. demonſtravimus. A Ϝιδιος, *Vidios*, fieri Latinum *Viduus*, ibid. oſtendimus.

33 αχρι ες ποταμον' και εγεν(οντο) μετριω-(μεναι εν ταυται ται μερειαι ε)ρρη-	ἄχρι εἰς ποταμὸν· καὶ ἐγένοντο μετριώμεναι ἐν ταύτῃ τῇ μερείᾳ ἐῤῥη-
34 γειας μεν τριακα(τι)αι ⊢οκτω σχοινοι ⊢ημισχοινον σκιρω δ(ε και αρρ)ηκτω	γίας μὲν τριακόσιαι ὄκτω σχοῖνοι ἡμίσχοινον, σκίρυ δὲ καὶ ἀῤῥήκτυ
35 και δρυμω πεντακατιαι τετρωκοντα (μια) ⊢ημισχοινον.	καὶ δρυμῦ πεντακόσιαι τεσσαράκοντα μία ἡμίσχοινον·
36 Κεφαλα πασας ερρηγειας χιλιαι ⊢ενε-(νηκο)ντ(α πε)ντε (σχοινοι) σκι-	Κεφαλὴ πάσης ἐῤῥηγίας, χίλιαι ἐννενήκοντα πέντε σχοῖνοι· σκί-
37 ρω δε και αρρηκτω και δρυμω δισχιλιαι διακατιαι εικατι πεντε	ρυ δὲ καὶ ἀῤῥήκτυ καὶ δρυμυ, δισχίλιαι διακόσιαι εἴκοσι πέντε.
38 Ταν δε νασον ταν ποτιγεγενημεναν ες ταν αρρηκτον γαν (συνεμε)	Τὴν δὲ νῆσον τὴν προσγεγενημένην εἰς τὴν ἄῤῥηκτον γῆν συνεμε-
39 τρησαμες απο ταυτας τας γας απολωλη ερρηγειας μεν τριακατιαι	τρήσαμεν· ἀπὸ ταύτης τῆς γῆς ἀπολώλει, ἐῤῥηγίας μὲν τριακόσιαι

33. „ usque ad fluvium; & fuerunt mensi in illâ parte ru-
34. „ ptae quidem trecenti octo schoeni & semischoenus,
„ gypsi autem & infractae
35. „ & sylvae quingenti quadraginta unus *schoeni* & semi-
„ schoenus.
36. „ Summa totius ruptae, mille nonaginta quinque schoe-
„ ni; gy-
37. „ psi autem & infractae & sylvae, bis mille ducenti vi-
„ ginti quinque schoeni.
38. „ Insulam vero adjunctam ad infractam terram commen-
39. „ si sumus: ab illâ terrâ perierunt, ruptae quidem tre-
„ centi

„ Ver. 36. ἐνενήκοντα] pro ἐννενήκοντα. „ Sic Homer. Ιλ. β. ℣ 602. De hujus „ vocis spiritu in Inscriptione aspero lege „ not. ver. 1. post ⊢ΗΡΑΚΛΕΙΔΑ. *MAIT-* „ *TAIRE. Vide adnot.* (44)
„ *Ver.* 38. ταν δε νασον. *De hac vide Adnot.* (45)

„ Ver. 39. ἀπολώλη] pro ἀπολώλει. „ Sic Homer. Ιλ. α. ℣ 60. ᾔδη pro ᾔδει. „ Quod in tertiâ singulari plusquamper- „ fectorum personâ frequens est; κεχήνη „ Aristoph. pag. 370. Dores etiam substi- „ tuere η pro ει observatum est supra; „ ver. 4. Praeterea hic in ἀπολώλη singularis „ usur-

(44) Fallebatur loco a se citato Maittairus: qui ubicumque spiritum asperum praeter consuetudinem omissum, aut appositum praeter aliorum morem in suo aere animadvertit, id protinus erroris arguit. Nam cum haec summâ constantiâ eodem semper modo scribantur; id ratione factum, colligere debuit, ac linguâ Heracleoticâ & Tarentina trecentesimo ante Christum anno eam fuisse vocum harum orthographiam.

(45) *De amnis Aciris insula locus intellectu difficilis enodatur. De notione verbi* προσγίνομαι.

Non tantum hîc sed & in aere altero v. 101. Νασον quamdam memoratam video. Vtrobique autem insulam amnicam accipiendam puto; quippe tam Dionysi ager (de quo hîc) quam Minervae (de quo illic) Aciri alluebatur, ut ex utroque aere constat. Verum de Insula aeris alterius, eadem an potius diversa fuerit, in loco videbimus.

Hanc vero loci hujus insulam duplici intellectu possumus accipere. Pronior acceptio erit, si dum haec dimensio peragebatur, adhuc insula fuerit, brachio fluminis ab agro sacro dirempta. Hoc si sequimur; tum illud ποτιγεγενημεναν erit *Jure accessionis cedentem* agro Dionysi. Nam juris est antiquissimi, fluviales insulas *jure accessionis* domino ripae proximioris acquiri. Hinc quia haec insula ἀῤῥήκτῳ h. e. *Terrae infragili* Dionysi vicinior erat, ei accessionis jure cesserat. Et hanc quidem notionem verbum προσγίνομαι haudquaquam respuit: de quo vide H. Stephani Thesaurum. Hoc ergo si placeat; ita vertes hunc versum: *Insulam vero* (adhuc scil. *insulam*, quippe adhuc ab agro Dionysi diremptam) *quae jure accessionis terrae infragili* (Dionysi) *cesserat, commensi sumus*.

At vero quam se commensos dicunt, cur ejus dimensionis modulos nullos declarant? An quia ali-

40	τρις σχοιν.ι Ͱημισχοινον σκιρω δε και αρρηκτω και δρυμω τετρα-	τρεῖς σχοῖνοι ἡμίσχοινον, σκίρω δὲ καὶ ἀῤῥήκτω καὶ δρυμῶ τετρα-
41	κοτιαι τριακοντα πεντε σχοινοι εμμεν ται πρατ αι (μ)ερειαι ται	κόσιαι τριάκοντα πέντε σχοῖνοι· ἐν μὲν τῇ πρώτῃ μερείᾳ τῇ
42	παρ τα Ͱηρωιδεια ερρηγειας μεν Ͱεβδε-μηκοντα Ϝεξ σχοινοι σκι-	παρὰ τὰ Ἡρωΐδεια, ἐῤῥηγύιας μὲν ἑβδομήκοντα ἓξ σχοῖνοι· σκι-
43	ρω δε και αρρηκτω και δρυμω Ͱεκατον Ͱογδοηκοντα πεντε σχοι-	ρω δὲ καὶ ἀῤῥήκτω καὶ δρυμῶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε σχοῖ-
44	νοι εν δε ται τεταρται ται μερειαι παρ τα Φιντια ερρηγειας μεν	νοι· ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ τῇ μερείᾳ παρὰ τὰ Φίντια, ἐῤῥηγύιας μὲν
45	διακατιαι Ϝικατι Ͱεπτα σχοινοι Ͱημι-	διακόσιαι εἴκοσι ἕπτα σχοῖνοι ἡμίσχοινον·

40. „ tres ſchoeni & ſemiſchoenus; gypſi autem & infractae
„ & ſylvae quadrin-
41. „ genti triginta quinque ſchoeni: in primâ autem parte
42. „ juxta Heroideia, ruptae quidem ſeptuaginta ſex ſchoe-
„ ni; gy-
43. „ pſi autem & infractae & ſylvae centum octoginta quin-
„ que ſchoe-
44. „ ni: in quartâ vero parte juxta Phintia, ruptae quidem
45. „ ducenti viginti ſeptem ſchoeni, & ſemiſchoenus;

„ uſurpatur pro plurali ἀπολώλειτσαν; nam „ hujus verbi nominativus χοῖνοι eſt plu- „ ralis. Nonnunquam hujuſmodi ἀτωυταξία occurrit; ὕμνοι τέλλεται Pindar. Olymp. „ Od. II. Stroph. 1. Lege Dialect. Graec. „ (Lond. MDCCVI.) pag. 251. Et Oxon. „ Marm. Indic. Syntax. incongr. *MAITT.* *Confer quae inferne* (46) *notantur.*

„ *Ver.* 41. *initio de* τετρακοτιαι (*de quo nihil commentatur Maittairus*) *vide in ima* (47) *orâ.*

„ Ver. 41. ἐμμὲν] ἐν μὲν — Frequenter „ antiqua Inſcriptionum orthographia ha- „ bet μ pro ν in fine vocum ante initiales β, μ, π, φ, Oxon. Marm. Indic. „ M pro N. Quod εὐφωνία videtur poſtu- „ lare; & igitur in vocibus compoſitis uſus „ vulgaris retinuit; ἐμβάλλω, ἐμμένω &c. „ *MAITTAIRE. Sic etiam* II. 42. ἐμμέσσωι *pro* ἐν μέσω.

„ Verſ. 44. Φίντια] Proprium quoddam „ nomen loci mihi aeque ignoti, ac Ἀν- „ τόμον-

qua de cauſa id tunc non neceſſe fuit? veluti quia ex ea inſulâ nihil a privatis decidi laciniarum poterat (id enim tunc praecavebatur) aut quod cum quotannis appulſione aut avulſione terrae, amplitudo ejus variaret, videbatur ſupervacanea dimenſio. Vel ſic tamen quanti laboris fuiſſet ſchoenorum ſummam ſaltem verbo enotare?

Poteſt & alteram in partem hic locus accipi, ut ταν νασοι idem plane ſit ac τὰν πάλαι νᾶσον, eam terram ſcil. quae primitus inſula fuerat, at poſtea infragili terrae Dionyſi adglutinata fuit: quae adeo tum vetere acceſſionis, tum alluvionis appulſioniſque novo altero jure Dionyſo ceſſit. Hoc ſi placeat; tum verbum προϲγίνομαι idem erit quod adhaereſcere & per appulſionem accedere: deinde locum ita vertes: *Inſulam autem, quae* (poſtea) *cum infragili* (terra Dionyſi) *coaluit*, *junctim* (cum ſupraſcripta infragili) *metati ſumus.*

Haec altera videtur verior interpretatio. Ac porro cum in antiquioribus finitionibus ea inſula ſuas ſibi peculiares dimenſiones habuiſſet; ne quis eam in hac metatione fuiſſe neglectam putaret, neceſſario monendum a finitoribus fuit, eam terram, quae olim inſula fuerat, poſtquam adglutinata fuit, junctim cum *Infragili* fuiſſe metatam, eaque de cauſa in hac exactiſſima dimenſione non reperiri proprios ejus terrae, quae olim fuit inſula, modulos. Accedit quod in aere altero, quo de agro Minervae agitur, v. 24. idem verbum προϲγίνομαι pari cohaeſionis & coalitionis notione uſurpatum videtur. Ac forſitan non niſi ex inſulae adhaeſione recenti factum, ut in hoc fruſto Britannico ampliores incultae quam arabilis terrae modos animadvertamus, ut ex ea ſumma quae ver. 36. 37. notatur, intelligi poteſt.

(46) Ἀπολώλη eſſe plusquam perfecti tertiam, jam viderat Noſter; & tamen tranſtulit mira incogitantia *Perierunt*: quod quidem menti finitorum repugnat, oſtendere ſatagentium, quod olim de agro ſacro *Perierat*, id ſe ſua peritia Dionyſo reciperaſſe ita ut quo tempore haec ſcalpebantur, falſum eſſet τὸ *perierunt*. Ergo repone omnino *Perierant*.

Porro ex ver. 41. & 44. notabis, in prima tantum & in quarta portione terrae privatorum malitia fuiſſe interverſum, non in aliis.

(47) Non mirum hic uſurpari τετρακοσιαι communiter, quod alibi pluries eſt τετρακατιαι; nam & διακατιαι pluries, ſemel autem διακόσιαι in Tab. II. legitur. Senſim enim Heracleiſmus ad communem dialectum deflectebat.

	σχοινων σκιρω δε και αρρη-	σκίρυ δὲ καὶ ἀῤῥή-
46	κτω και δρυμω διακατιαι πεντηκοντα σχοινοι Κεφαλα πα-	κτυ καὶ δρυμῦ διακόσιαι πεντήκοντα σχοῖνοι· Κεφαλὴ πά-
47	σας γας ⊢ας κατε(σωι)σαμες τ(ωι) Διονυσωι ⊢επτακατιαι τρια-	σης γῆς, ἧς κατεσωΐσαμεν τῷ Διονύσῳ, ἑπτακόσιαι τριά-
48	κοντα ⊢ο(κτω) σχοινοι ⊢ημισχοινον ταυτα(ν) ταν γαν κατεσω(ισα)-	κοντα ὄκτω σχοῖνοι ἡμίσχοινον· Ταύτην τὴν γῆν κατεσωΐσα-

„ gypſi autem & infra-
46. „ ctae & ſylvae ducenti quinquaginta ſchoeni. Summa to-
47. „ tius terrae, quam reſervavimus Dionyſo, ſeptingenti tri-
48. „ ginta octo ſchoeni & ſemiſchoenus. Illam terram re-
„ ſervavi-

„ τόμοντος ver. 13. *MAITTAIRE*. *Vide ſubjectam* (48) *Adnotationem*.

„ Ver. 47. γᾶς, ᾶς κατεσώσαμες] Articulus ᾶς potius concordat cum γᾶς, quam regitur a κατεσώσαμες: frequenter enim Relativus & Antecedens in eodem caſu ponuntur; μνημονεύετε τȣ͂ λόγȣ, ȣ͂ εἶπον: Apud Johan. xv. 20. Et περὶ δὲ Θηβαίων ἢ Φωκέων ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ȣ͂τος ἀπήγγειλε πρὸς ὑμᾶς. Demoſth. (edit. Gen. MDCCVII.) περὶ παραπρεσβ. pag. 205. ver. 26. *MAITTAIRE*.

„ Κατεσώσαμες] & 48. -μες pro -μεν; uti prius ver. 11. Neque κατασῴζω nec κατασώζω in Lexicographis reperio. De ſubſcriptione τȣ͂ ἰῶτα in vocibus σῷος & σῴζω variant Grammatici. Didymus enim ſubſcriptionem admittit; ſicut Μίνως Μινῷος, ἥρως ἡρῷος, ita σῶς σῷος; vel σῶος, unde σωΐζω, & per Syneresin σῴζω. Herodianus omittit, a σάος σαόζω, & per craſin σώζω. Conſule Etymol. Magn. in σώζω. Hort. Adonid. in σῷος. H. Stephan. Theſ. in σῶς. *MAITT*. *Vide quae imae* (49) *pagellae illinimus*.

„ Ver. 48. Voces primas detritas & obſcuras, & ultimas vocis poſtremae literas ſic reſtitui; veſtigia quae ſupererant, & ſenſum ſecutus: KONTA⊢OKTΩ . . . ΩΙΣΑ. *MAITTAIRE*.

„ Ver.

(48) *De Heracleae Phintiis pluſcula ſcitu digna*.

Φίντια non tantum hîc, ſed & in hujuſmet tabulae complemento Neapolitano locis aliis quatuor uſurpatur. Ac Παρ (*ſecundum*) quod ei praeponitur, ſuadet, locum fuiſſe talem, qui in longum protenderetur; nam παρ φίντια (*ſecundum Phintia*) idem fuerit, ac ſi dicas ſecundum longitudinem loci ejus, cui *Phintia* nomen fuit.

Quid porro τὰ Φίντια Heracleae fuerint, in apertum, ſi poſſumus, producamus. Locus in Pindari Olympiis exſtat (Od. VI. Stroph. 2. initio) hujuſmodi:

Ω ΦΙΝΤΙΣ, ἀλλὰ ζεῦξον ἤ-
δη μοι σθένος ἡμιόνων
ᾗ τάχος.

H. e. *Sed o auriga, junge jam mihi robur mularum quam celerrime*. Nomen Φίντις apud alium a Pindaro neminem legitur: cujus vocis notionem neſciremus, abſque vetere ſcholiaſte eſset, ſic ibi notante: ΦΙΝΤΙΣ δὲ ὁ ἡνίοχος, καὶ τὰ ἅρματα ἡνιόχων. Ω ΦΙΝΤΙΣ, δωρικῶς ἐσχημάτισαι· εἴη δ᾽ ἂν κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, ΦΙΛΤΙΣ· οἱ Δωριεῖς γὰρ μετατιθέασι τὸ Λ εἰς Ν . . . *PHINTIS idem eſt quod Auriga, & aurigarum currus*. Ω ΦΙΝΤΙΣ, *Dorice formatum eſt: quod noſtra* (communi) *dialecto fuerit PHILTIS; Dorienſes enim* Λ *in* N *tranſmutant, ubi* T *aut* Θ *ſequatur*. Ex his vides Φίντις Doricum fuiſse vocabulum (haud minus ac φίντατος Epicharmo uſurpatum pro φίλτατος) eoque noſtros Heracleenſes uſos: qui locum habuere *Phintia* vocatum: poſtremo vel me tacente vides, *Phintia* non aliud fuiſse quam locum aurigationi deſtinatum. Is videtur fuiſse *campus* (nam ſic plane Latinis dicebatur) in longum protenſus ante urbis portam. In eo ſe campo juvenes in aurigando exercebant, & quidem ſub magiſtris: quos magiſtros ſicuti Lacones, ſic etiam Heracleenſes noſtri, quippe Laconici generis, videntur Ηνιοχαράτας peculiari vocabulo nuncupaſse (vide Heſychium in hoc vocabulo) ſicuti iidem Romanis *Campi Doctores* vocabantur. Porro in interpretatione vocem *Phintia* retinui; pro quo *Circum* aut *Hippodromum* ſubſtituere ineptiſſimum erat.

Antequam finiam, moneo in hujus Tab. complem. Neap. ver. 120. legi quemdam, cui nomen erat Φιντιας ο Κρατινω. Ex quo apparet, uſq. adeo Heracleae *Phintia* celebrata fuiſse, ut ab eo loco nomina civibus imponerentur.

(49) Iſtud κατεσωισαμες, quod abeſt a lexicis, Cl. Maittaire in ſua interpretatione vertit *Reſervavimus*: quo quid intellexerit, parum video. Atqui *Reſervare* eſt alicui in futurum ſeponere, aut in futuros uſus deſtinare. At hîc longe eſt aliud. Dixerat, ex agro ſacro olim plurimum privatorum cupiditate de ſingulis portionibus fuiſſe deciſum, atque interverſum. Nunc ſubjicitur, ſua ipſorum diligentia id totum fuiſſe Dionyſo reſtitutum. Verte igitur: *Reciperavimus Dionyſo*. Confer Complem. Neap. ver. 3. ubi Κατεσωισαμες eſt hoc ipſum quod dixi: quod ibi ex Tab. II. firmabimus.

49 μες . . . . NOIΔΙΚΑΣΤ-	μεν . . . .
...ΤΑΙΑΣ τοις ταν ⊢ιαρ(αν) γαν	. . . τοῖς τὴν ἱερὰν γῆν
50 . . . . ΚΑΤΑΒΙΩ	. . . .

49. „ mus . . . . facram terram
50. „ . . . .

„ Ver. 49. Hic tabellae partes, prior „ & media, defractae funt : conjectura „ tamen eft fatis obvia de hujus verfus „ initio, MES- ut verbum verfus prae- „ cedentis ultimum ΚΑΤΕΣΩΙΣΑ con- „ cludatur; uti in ver. 47. In fine ver. 49. „ ⊢IAP fuppletur per fenfum ΑΝΓΑΝ. „ *MAITTAIRE*.

„ Ver. 50. Hujus verfus nihil fupereft „ praeter ΚΑΤΑΒΙΩ : ex quibus literis „ fenfum ullum elicere non poffum. *MAIT.* *Vide in ima* (50) *pagina*.

„ Lubet nunc examinare, an in hujus „ Infcriptionis menfuris fingulorum fchoe- „ norum additio cum fummae numeris „ ubique conveniat.

Ver.	*Part.*	*Schoen.*		*Ver.*	*Part.*	*Schoen.*	
15.18	1	201	} ἐῤῥηγείας.	19	1	646½	} σχίρω, ἀῤῥήκτω ϗ δρυμῶ.
20.23	2	273½		24	2	500	
25.28	3	312		29	3	537½	
30.34	4	308½		35	4	541½	
36	*Summa.*	1095			*Summa.*	2225½	Sed fumma in Infcriptione ver. 37. eft tantum 2225. deficiente femifchoeno.

41.42	1	76	} ἐῤῥηγείας =	39	303½
44.45	4	227½			
41.43	1	185	} σχίρω, ἀῤῥήκτω ϗ δρυμῶ. =	40	435
44.46	4	250			
47	Summa terrae	738½	=	=	= 738½ Summa terrae deperditae.

in ufum Dionyfi (51) refervatae.

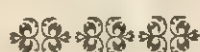
(50) Verfuum 49. & 50. mera fragmenta, uti vides, Maittairus attulit. Sed commode cecidit, quod ex frufto Britannico nec non & complemento Neapolitano, qua parte diffiluerant, inter fe collatis, iidem verfus optime reparantur: id quod in Proloquio fequentis Commentarii ad Complementum Neapolitanum explicabitur.

(51) Imo fcribendum fuerat : *Summa terrae Dionyfo recuperatae*, uti dixi Adn. 49.

SV-

SVPERIORIS HERACLEENSIS
AEREAE TABVLAE
COMPLEMENTVM
NEAPOLITANVM
CVM COMMENTARIO

PROLOQVIVM.

Fragmenti Britannici cum Neapolitano aptiſſima cohaeſio certiſſime comprobatur.

IAm ſupra pag. 140. me poſt fruſtum Britannicum de Neapolitano complemento commentaturum ſpopondi. Nunc antequam commentari in illud aggredior, de cohaeſionis utriuſq. aeris certitudine docendus eſt Lector. Tametſi ne id quidem neceſſe lectori erit, ſiquidem is in Complementi Neapolitani initium, ſive in Tabulae I. ſegmentum I. in aes accuratiſſime inciſum attentius intueatur. Cujus initio tres illi verſus, qui litteris diverſa inter ſe ratione ſcalptis inſcripti viſuntur, finem Britannici fruſti, ſimulque Neapolitani initium oſtendunt. In iis litterae binis ductibus ſignatae, intus vero inanes, ad fruſtum Anglicanum pertinent: litterae vero plenae juris Neapolitani ſunt. Poſtremo ſive litterae ſive litterarum partes, quarum ductus ex compoſitis punctorum ſertis nectuntur, eae ſuppletae cum judicio fuerunt. Ex hoc litterarum diſcrimine aperte vides, quam utrumque fragmentum inter ſe conjuret amice. Nam utrumque ita in alterius fines invadit, ut tamen quae Anglicanis verſibus deſunt, ea ex Neapolitano, in eam maxime partem irrumpente, pulchre ſuppleantur; & contra. Vt mihi plane videatur eamdem aereis hiſce fragmentis duobus ταυτότητος [*identitatis*] fidem temporum calamitas diſſultu temerario conciliaſſe, quam per bipartita Chirographa & *Indentatas* (1) *chartas* aevi ſequioris cura provida cautionibus adſtruebat.

Jam vero ſi cui mera Tabulae inſpectio nondum plane perſuaſerit;

(1) *Chirographa* aevo medio dicebantur membranae, in quibus inter contractûs bis deſcripti interſtitium exarabantur Alphabeti majuſculae litterae aut voces aliquot, per quarum medium membrana ſecabatur. Nam ut pacto in futurum conſtaret veritas, facile erat a contrahentibus afferri ſibi traditas medietates deciſas: quae applicitae, ſi in illis majuſculis litteris appoſite reſponderent, aberat ſuſpicio fraudis. Eaedem membranae ſi ita diviſae fuiſſent, ut ſerrae inſtar denticulatae viderentur; tum *chartae indentatae* vocabantur. Vide Mabillon. de re Diplom. Cangium in *Chirographum*, & in *Indentura*, alioſque plures.

ſerit ; in horum gratiam eos ipſos tres primores verſiculos age contemplemur. Eorum verſuum primus totus Britannicus eſt (in eoque fragmento numeratur verſus 48.) quem ideo inanib. litteris conſtantem animadvertis. Sed commode accidit ut versûs initio, K illud, quod in Anglicano pedibus mutilatum cernitur, eapte parte ex Neapolitano pedem utrumque conſolidatum recipiat .. Sequitur ⊢OKTΩ. In quo diſyllabo non tantum τõ K integrantur pedes, verum etiam totum litterae T haſtile (quod a Britannico abeſt) ex Neapolitano aere eopte loco reſtituitur, quo opus fuit.

Sequitur verſus alter. Hunc etiam, quia majore ex parte ex inanibus litteris h. e. Anglicanis conſtare vides, poteras cenſere juris Britannici, in quo aere is verſus nonus & quadrageſimus numeratur. Tamen cur chalcographus hunc eumdem verſum aeri Neapolitano aſſeruerit [in quo hic numeratur primus] ea videtur fuiſſe cauſa, quod is verſus in Anglicano aere foede mutilus ac prorſus exanimis, Neapolitanis ſuppetiis ſenſum vitamque debet. Ac profecto vides quam pulchre, quae in Britannico deſunt, ea ex Neapolitano, in mutila quaeque incurrente, opportune integrentur, ſive totis elementis, ſive elementorum particulis.

Horum trium ultimus eſt verſus ille, qui in aere Neapolitano recenſetur ſecundus: qui quidem in Anglicano quinquageſimus eſſet; ſi quidem ei non alio jure attribui placeat, quam quod illud KATA BIΩ peculii Britannici ſit. In hoc igitur ferme omnia ex aere Neapolitano ſunt: Britannis non aliud quam ſupraſcripta debemus elementa ſeptem, eo maxime, quo erat neceſſe, incidentia. Verum ne ſic quidem verſus conſtabat integer. Quocirca lacunae breviſſimae duae ex ingenio ſupplendae fuerunt, quas ex interciſis litterarum ſulcis (ſive punctorum ſerta appellare mavis) potes dignoſcere. Cujus breviſſimi ſupplementi non defugio auctoritatem. Vide Comment. ad ver. 2. ubi utriuſque ſupplementi attulimus rationem.

Porro quam aeris Britannici cum Neapolitano per litteras partim inanes, partim plenas, paucas vero interciſas, comparationem initio Tab. I. inſtitui, ea aeris utriuſque τὴν ταυτότητα tam certo probat, ut ſi forte aes illud Britannicum Neapolim aliquando afferatur, nec tamen cum Neapolitano tam apte congruat, quam in tabula in aes inciſa vides (id quod futurum haud unquam puto) tamen quidvis potius [2] cauſari auſurus ſim, quam ut utriuſque aeris ταυ-

(2) Quid tu cauſarum, inquis, praetexeres? In metallorum vegetationem, cauſam omnem incongruentiae fruſtorum conferrem. Quam dixi, antiqui aeris pro diverſis terrae generibus diverſam vegetationem eam nonnullis ex indiciis collegiſſe mihi videor. Tamen ecquod exploratius argumentum afferri poſſet, quam ſi fruſtum Britannicum (quod cum Neapolitano aliquando unum fuiſſe certo certius eſt) Neapolitano applicitum, non plane congrueret? An non continuo colligemus, cum Tabula Heracleenſis ab antiquiſſimis temporibus in fragmenta duo diſſiluiſſet, ea duo fruſta quoniam in duo diverſa terrae genera incidiſſent, diverſimode vegetaſſe; eâque gratia nunc demum non poſſe congruere? Iterum dico, me quantolibet iſtud mercaturum, ſi forte ſaepe dicta fragmenta duo minime mutuo coaleſcere poſſe, communicatis ſaltem commenſionibus exactiſſimis, appareret. Sane Cl. Maittairum de Anglicani aeris modulis neſcio quid παχυτέρως mutivisse initio adlocutionis ad lectorem reperio his verbis : *Tabulam ex aere . . . pollicis fere craſſitudine* (hoc nimium videtur) *longitudine pedum duorum & dimidii, unius & dimidii latitudinem . . .* Nollem tam incurioſe indicium feciſſe. Verum

ταυτότης [*identitas*] & apta continuatio in controverſiam revocari queat. In paginae alterius Latina inſcriptione paria tentavimus: de quibus in loco.

II.

Complementi Neapolitani argumentum. De interpretatione Latina.

NEapolitanum hoc prioris Tabulae complementum ex verſibus 139. conſtat, duaſque in partes dividitur. Pars prior poſt dimenſiones agri Dionyſo ſacri [quae quidem majore ex parte in fruſto Anglicano continentur, in noſtro vero abſolvuntur] deinde agri ejusdem terminationem exſequitur a ver. quinto uſque ad ver. 45. poſt quem pars tertia incipit. Haec vero pars ultima peculiarem habet inſcriptionem hujuſmodi: ΣΥΝΘΗΚΑ ΔΙΟΝΥΣΩ ΧΩΡΩΝ, h. e. *Pacta conventa*, aut *Inſtrumentum locati conducti agrorum Dionyſi*. Quae quidem inſcriptio etſi ſatis τὸ ὑποκείμενον ejus partis oſtendit; tamen ubi ad eam σύνθηκαν ventum fuerit, ibi de argumento ſubtilius, ſi videbitur proloquemur.

Quandoquidem autem Britannici fruſti argumentum ac ſeries intime cum noſtro aere cohaeret; non invitus feci, ut totam Anglicani interpretationem (omiſſo Graeco textu) a me plurimis in locis refictam [plerorumque autem refictorum locorum in meis ad Maittairum adnotatis data eſt ratio] huc revocarem. Nec enim inutile lectori fore putavi, ſi totius Tabulae interpretationem non capite mutilam, ſed integram & continentem oculis ſubjectam contemplaretur.

De interpretatione vero univerſi Neapolitani aeris nihil dum equidem praeſtare lectori queo; quippe quam non modo perfectam, ſed ne affectam quidem ulla ex parte habeam. Sic enim ſum. Eorum ritu, qui in diem vivunt, ut quidque chartis illinitur, id ſtatim typographis cogor formis componendum tradere. Tamen nolim a me lector expreſſam ad effigiem veterum legum atque contractuum translationem exſpectet. Duabus id de cauſis conſulto vitatum eo. Primum quod deerit ad eam curam ſuſcipiendam ſatis otii viriumque: deinde quod Graece parum callidis utilius fore ſuſpicabar, ſi, quantum Latini oris verecundia ſineret, verba totidem verbis appenderem; ſiqua vero interdum ſupra, quam Graece exſtat, ad claritatem conciliandam de meo adnumerarem, ea diverſis characteribus exhiberem. Et is quidem nunc inceptanti ſcopus proponitur: ceterum quorſum res evaſura ſit, nondum vires expertus, providere nequeo.

III.

Verum cum, quas Tabulas hîc in aere expreſſas habes, eae ne latum quidem capillum a modulis ipſius monumenti differant (niſi quantulum ex chartae madefactae primum, deinde exſiccatae vicibus accidere variationis potuit) liberum Britannis eruditiſſimis erit, excuſum tabulae exemplum, quod hîc repraeſentavimus, cum aere ſuo comparare, ac pro ſua humanitate, ecquid deprehenſum fuerit, Neapolim nuntiare.

III.
M O N I T A.

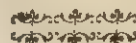
I. De Commentario: II. Cur textum inſcriptionis Doricum etiam communi dialecto in latere exhibuerim: III. De harum tabularum citationibus.

I. QUas in commentario res aut voces ſemel expoſuero, eas, ubi recurrent, non repetam: verum quiſque per ſe vocum Indicem conſulat cenſeo: in quo non modo loca omnia, in quibus ea vox uſurpatur, reperiet; verum etiam ad quem Tabularum verſum eadem expoſita fuerit. In eodem Indice, ſi qua vox nova ſit, aliis ſcilicet inuſitata, aut inuſitato aliquo Doriſmo polleat, reperiet.

II. Sicuti Maittairus ad latus Dorici textûs, hunc eumdem communi dialecto redditum appoſuit; id (quamquam ſatis Graece doctis ſupervacaneum videbatur) libenter ſum imitatus, ea ſaltem de cauſa ne in Doriſmis notandis bonas horas conſumerem. Nam textu communi appoſito, ſtatim quiſque intelliget, quid a communi ratione recedat. Erunt tamen, opinor, loca, in quibus novus Doriſmus aliquis expediendus curate fuerit.

III. Praedixi pluries, & nunc iterum praedico lectori, me in verſibus harum inſcriptionum citandis uſurum his notis. Littera B. fruſtum Britannicum notabit; nota Romana I. tabulam priorem (quam ſaepe *Britannici Complementum Neapolitanum* vocavi) nota II. poſteriorem deſignat: Arabicae vero numerorum notae verſus uniuſcujuſque aeris oſtendent.

COMPLEMENTVM
SVPERIORIS HERACLEENSIS INSCRIPTIONIS
N E A P O L I T A N V M
CVM COMMENTARIO.

AC PRIMVM
ANGLICANI FRVSTI INTERPRETATIO

Ad ejus cum Neapolitano aere cohaeſionem oſtendendam huc repetita, ac paſſim (3) refícta.

1. *Ephorus Ariſtarchus Heraclidae F. menſis*
2. *Apellaeus. Civitas & finitores*
3. *VE. Tripus. Philonymus Zopyriſci F.*

4. *PE.*

(3) Hanc translationem refinximus locis plurimis, quorum rationem non eſt cur afferam. Porro qui cauſas cur ſic locis illis maluerim, ſcire avebit, is adeat ſuperiores meas ad Maittairum adnotationes in ima pagella ſubſtratas.

4. *PE. Caduceum. Apollonius Heracleti F.*
5. *AE. Peltae. Dazimus Pyrrhi F. CN. Tridens.*
6. *Philotas Histiei F. ME. Epistylium.*
7. *Heraclides Zopyri F. DIONYSO.*
8. *Retulerunt in acta Finitores delecti ad agros sacros Dionysi*
9. [recognoscendos: nimirum *Philonymus Zopyrisci F. Apollonius Heracleti F. Dazimus Pyrrhi F. Philotas Histiei F.*
10. *Heraclides Zopyri F.*] *quem in modum sibi videri pronuntiaverint* [aut si mavis, *censuerint aequius melius*] *& terminaverint, & commensi fuerint, & divi-*
11. *serint, sciscentibus Heracleensibus in convocato concilio* [sive *calatis* [*] *comitiis*]. *Metati sumus; ini-*
12. *tio facto a limite, qui supra Pandosiam ducit, quique dirimit sacros a-*
13. *gros & privatam terram, ad limitem qui Dionysi agros disterminat ab*
14. *agro, quem Caneas Dionis F. possidebat. Partiti vero sumus* [totam agri universitatem] *in portiones quatuor:*
15. *PRIMAM quidem portionem a limite secundum Heroideia ducente*
16. [ejus vero] *latitudinem ad Triacontapedam* [usque viam] *quae per agros sacros ducit,*
17. *longitudinem vero in parte superiore a* (**) *torrentibus usque ad Acirim amnem. Ac*
18. *dimensae constiterunt in hac portione, arabilis quidem* [terrae] *du-*
19. *centae una schoeni, sylvestris vero saltûs &* [terrae] *infragilis atque condensae sylvae, sexcentae*
20. *quadraginta sex schoeni, hemischoenum. SECVNDAM* (4) *autem portionem, in latum a*
21. *Triacontapeda ad limitem primum, in longum vero a*
22. *torrentibus usq. ad flumen* [Acirim]. *Ac redactae metando sunt in hac por-*
23. *tione, arabilis quidem ducentae septuaginta tres schoeni, sylvestris vero saltûs*
24. *& infragilis atque condensae sylvae, schoeni quingentae.*
25. *TERTIAM vero portionem, in latum a limite primo qui secundum Tri-*
26. *acontapedam ducit, ad limitem qui secundus a Tria-*
27. *contapeda est, in longum vero a torrentibus usque ad flumen. Ac re-*
28. *dactae metando sunt in hac portione, arabilis quidem trecentae*
29. *duodecim schoeni hemischoenum, sylvestris vero saltûs, & infragilis atque condensae sylvae, quin-*
30. *gentae triginta septem* (schoeni) *hemischoenum. QVARTAM vero portionem, in latum a*
31. *limite, qui a Triacontapeda secundus est, ad limitem, qui*
32. *sacram a privata terra disterminat, in longum vero a torrentibus*
33. *usq. ad flumen. Ac metando collectae in hac portione sunt, ara-*

Y 34. *bilis*

(*) Vide nostram ad Maittairum adnot. 25.
(**) De his *torrentibus* infra ad I. 8.
(4) Primam, & hic Secundam, mox Tertiam, & Quartam ab illo Συνεμετρήσαμες (*commensi sumus*) quod ver. 11. legitur, reguntur omnes; idque verbum semper subaudiendum est.

34. *bilis quidem trecentae octo ſchoeni hemiſchoenum, ſylveſtris vero ſaltûs & infragilis*
35. *atque ſylvae condenſae, quingentae quadraginta una* (ſchoeni) *hemiſchoenum.*
36. *SVMMA totius arabilis, mille nonaginta quinque ſchoeni, ſyl-*
37. *veſtris vero ſaltûs & infragilis atque condenſae ſylvae, bis mille ducentae viginti quinque* (ſchoeni).
38. *Inſulam autem, quae* (poſtea) *cum infragili terra coaluit* (junctim cum eadem infragili) *commen-*
39. *ſi ſumus. Ab hac terrae* [univerſitate] *perierant, arabilis quidem trecentae*
40 *tres ſchoeni hemiſchoenum, ſylveſtris vero ſaltûs & infragilis atque condenſae ſylvae, quadrin-*
41. *gentae triginta quinque ſchoeni.* [Nam] *in prima quidem portione, quae*
42. *juxta Heroideia eſt, arabilis quidem ſeptuaginta ſex ſchoeni, ſylveſtris vero ſal-*
43. *tûs & infragilis atque condenſae ſylvae, centum octoginta quinque ſchoe-*
44. *ni: in quarta autem portione quae juxta Phintia eſt, arabilis quidem*
45. *ducentae viginti ſeptem ſchoeni hemiſchoenum, ſylveſtris vero ſaltûs & infra-*
46. *gilis atq. condenſae ſylvae, ducentae quinquaginta ſchoeni* [inter metandum deſiderabantur, utpote invaſae a privatis]. *Summa uni-*
47. *verſae terrae, quam* [a privatis interverſam] *reciperavimus Dionyſo, ſeptingentae tri-*
48. *ginta octo ſchoeni hemiſchoenum. Hanc vero terram* [ita nunc quidem] *reciperavi-*
49. *mus, ut* [etiam] *irrogaremus multas trigeſimanas iis, qui ſacram terram pri-*
50. *vam effecerant. Haec locata fuit....* Nectes haec cum iis, quae mox pag. ſeq. in Complemento Neapolitano v. 2. ſequuntur.

Hactenus Fragmentum Britannicum habes: deinceps ſequitur Neapolitanum Complementum tum Doricâ dialecto (ad cujus latus eadem omnia, ſed communi dialecto, proſtant) tum Latine cum commentario.

MONITVM de tribus primis verſibus, per quos aes Britannicum cum Neapolitano coit.

Complementi Neapolitani textum ab Anglicani fruſti verſu 48. *medio incepimus, duabus de cauſis: primum ut ibi principium eſſet, unde nova exorditur ſententia: deinde ut perfecta fragmenti Britannici cum Neapolitano coalitio (quam modo in Proloquio demonſtravimus, quaeque in Tabula in aes inciſa a luſcitioſis ipſis animadvertitur) apertiſſima ſit. Et initio quidem Tabulae primae, quam in aere incidimus, Britannicas litteras ſulcis inanibus delineavimus, Neapolitanas vero plenis ductibus: poſtremo quae pauca nos cum ratione ſupplevimus, eorum litteras ſerta punctorum deſcribunt. At hic ſatis fuit, ſi, quae ſunt peculii Britannici, ea majuſculis litteris exhiberem, quae vero Neapolitani juris, ea minuſculis exſtarent. Paucula vero, quae verſu noſtro ſecundo ſupplevi, uncis interpoſui, ſed minuſculis litteris.*

TA-

TABVLA HERACLEENSIS PRIOR

EX AERE NEAPOLITANO.

Br.v.48. . . . . TAYTAN TAN ΓΑΝ ΚΑΤΕΣΩΙΣΑ-	. . . . ταύτην τὴν γῆν κατεσώσα-
Br. 49.1.μες εγδικαξαμεΝΟΙ ΔΙΚΑΣ Τριακοσ-ΤΑΙΑΣ ΤΟΙΣ ΤΑΝ ⊢ΙΑΡΑΝ ΓΑΝ [⊏ι]	μες εκδικασάμενοι δίκας τριακοσταίας τοῖς τὴν ἱερὰν γῆν ἰ-
Br. 50.2.διαν ποιοντασσιν ⊢αυτα εμισθωθη [⊢ως εχει] ΚΑΤΑΒΙΩ [αφω]ν ⊢[α]	δίαν ποιοῦσιν. Αὕτη ἐμισθώθη, ὡς ἔχει, κατὰ βίου, ἀφ᾽ ὧν ἡ-
3.μες κατεσωισαμες τριακατιων μεδιμνων το ⊏ετος ⊢εκαστον	μεῖς κατεσώσαμες τριακοσίων μεδίμνων τὸ ἔτος ἕκαστον.

INTERPRETATIO

*Brit.*Ѷ.48. . . . . *Hanc terram reciperavi-*
Brit. 49.1.*mus, irrogantes multas trigesimanas iis qui sacram terram pri-*
Ѷ. 2.*vam effecerant. Haec* (terra reciperata) *locata fuit, ut ea nunc habet, per totam vitam* (illis) *a quibus nos* (eam)
3.*recuperavimus, trecentis medimnis in annos singulos.*

COMMENTARIVS

VERSU Britannico 48. Ταυταν ταν γαν κατεσωισαμες.] Maittairus quid sit secutus, qui in suo fragmento Britann. ver. 48. & pag. 164. in calculo τὸ κατεσώσαμες verterit *Reservavimus*, aut quam reservandi verbo notionem ipse subjecerit, nondum intelligo. Atqui nos ad eum locum *Recuperandi* aut *restituendi* verbo usi fuimus: idque pluribus confirmare possimus, si sit necesse. Verum res ipsa loquitur; maxime cum quod hîc κατεσωισαμες dicitur, hoc ipsum in loco hujus simillimo planeque germano in II. 22. απεκατεσταςαμες h. e. *restituimus* reddatur. Is locus sic habet: ταν δε λοιπαν γαν ⊏ιδιαν τινες επεποιηντο· ταυταν απεκατεσταςαμες ται Αθαναι κατται αρχαια. *Reliquam autem terram nonnulli privam effecerant. Hanc restituimus Minervae secundum pristinam formam.* Quae vero mòx ibid. ver. 25. sequuntur, magis his germana sunt: at ibi etiam per Αποκαθίςημι exponitur, quod hîc Κατασωζω est. Hunc locum ad Ѷ. seq. adscripsi. Cum ergo Αποκαθίςημι sit *Restituo*, tantumdem & hîc κατασωζω erit. Vide ad Ѷ. seq.

VERSU Brit. 49. Neap. 1. Εγδικαξαμενοι δικας τριακοσταιας &c.] Hujus plane gemellus est locus ille qui II. 25. & seq. legitur: Και ταυταν πασαν γαν ⊏ιδιαν επεποιηντο τινες. Και τοι μεν εριξαντες απεσταν. Τοις δε εδικαξαμεθα δικας τριακοσταιας· και αποκαταςτασαντες ται Θεωι κατται αρχαια, ταυταν ταν γαν κατεδασσαμεθα &c. *Et hanc quidem universam terram privam effecerant quidam. Et illi quidem controversati* (aliquamdiu, tandem) *id, de quo disceptabatur, reddiderunt. At his nos &c.... ac restituentes deae secundum pristinam formam, hanc terram divisimus* &c.

Porro δίκην δικάζεσθαί τινι esse *judicio cum aliquo contendere*, nemo nescit. At vero quid in his locis sit δικάζεσθαι δικας τριακοςαίας, non est dictu facile. Eâque de causa, ne ab ipso principio spinosiora lectori obtruderem, quidquid eo pertinet, id in mox subjicienda disquisitione seposui: quamvis interim in re incerta, id in interpretatione utriusque loci secutus fuerim, quod γενικώτερον & cuivis intellectui aptum videretur, doctioribus retrusiora ex-

pendenda relinquens. Porro illud δικας τριακοσταιας loci hujus ita ex aeris utriusq. litteris coaluit, ut nihil exploratius esse possit. Praeterea hoc ipsum ex II. 26. multo certius efficitur, quam ut dubio supersit locus. Tamen hoc utrinque interest, quod in II. 26. simplex verbum εδικαξαμεθα legitur, cum contra in hoc loco occurrat ejus compositum ἐκδικάζομαι, etsi euphoniae gratia versum in εγδικάζομαι; sicuti in Brit. ver. 41. εμμεν pro εν μεν, & II. 42. εμμεσσωι pro ἐν μέσῳ. Et horum similia in marmoribus plurima.

Τοις ταν ⊢ιαραν γαν ⊏ιδιαν ποιοντασσιν] Priora illa usque ad γαν, Britannico debentur: syllaba ⊏ι-suppleta fuit: διαν ποιοντασσιν Neapolitani juris est. Dorismis veluti ⊢ιάραν, & ποιοντασσιν) non immorabimur: quos facile tirones ex apposito ad latus in communem dialectum translatione cognoscent. Illud ⊏ιδιαν, Heracleensibus peculiare, supra Diatr. III. pag. 130. explicuimus.

DISQVISITIO

De eo quid sit, Εκδικάζεσθαι δίκας τριακοσταίας, *quod ver. Br. 49. Neap. 1. legitur*.

§. 1. *Propositae quaestionis duplex conjecturalis solutio.*

Δίκην τινὶ δικάζεσθαι, est *judicio cum aliquo contendere*. Itaque agitur ne hîc de judicio, quo causa invasorum istorum disceptata fuit? Quod quidem τριακοςαῖον vocatur, sive quia triginta dierum spatio, sive quod in trigintavirali aliquo tribunali peragebatur; eaque gratia dictae sint forsitan δίκαι τριακοςαῖαι.

Horum prius si sequimur; tum necesse erit, adversus injustos detentores spatium menstruum jure Heracleotico praestitutum fuisse: quo elapso, si a detentoribus jura sua nullis monumentis demonstrata fuissent, statim causâ adversus eos pronuntiatâ, ad exsecutionem rei judicatae deveniretur. Plato: Επειδὰν αἱ κατ᾽ ἐνιαυτὸν δίκαι ἐκδικασθεῖσαι τέλος σχῶσι, ταῖς πράξεσι νόμυς γίγνεσθαι χρεὼν. *Vbi intra annum peracta judicia nacta sint finem; exsecutionibus rei judicatae servari leges necesse est*. Sane in Tabulae loco, qui prae manibus est ἐκδικάζομαι ita, ut in Platone, usurpatur; etsi in altero aere sit simplex δικάζομαι. Hactenus ut δίκαι τριακοςαῖαι sint judicium triginta dierum.

Altera conjectio ea sit, ut δίκαι τριακοσταῖαι sint *trigintaviralia judicia*. Ac sane etiam a numero judicum interdum dicasteria sibi nomen quaerebant, ut Romae *centumvirale judicium*. Hesychius in Τριάκοντα ait, eo nomine venisse apud Athenienses *judicum triginta consessum*, *multantium eos*, *qui populi concilio non adfuissent*: puta sine sontica causa. Similis Heracleae conventus esse potuit, qui *multandi* (si quidem δίκας hîc pro *multis* malimus accipere) potestate polleret eos, quos intervertisse rura sacra apparuisset.

§. 2. *Vtraque superior conjectura refellitur. Numeralia in αῖος finita quam vim habeant*.

Duae superiores conjecturae difflantur hisce argumentis duobus, utrique conjectioni communibus. Prius argumentum inde petitur, quod numeralia finita in αῖος nec ad tempus aliquod continuatum (puta si judicium triginta dies durasse finxerimus: quod tamen si significare voluissent, dixissent potius δίκας ἐμμήνυς) nec ad numerum judicum referri possunt: verum ea nomina id, quod tertio verbi causa aut quarto, sive decimo aut vigesimo quoque die aliove fixo recurrit, nata sunt designare. Sic πυρετὸς τριταῖος & τεταρταῖος est *febris tertiana & quartana*. Sic & πεμπταῖος πυρετὸς Alexandro Aphrodis. est quintana febris. Homerus Od. Ξ. πεμπταῖοι . . . . ἱκόμεσθα, *Quintani* h. e. quinto die *venimus*. Sic, ut ad majores numeros veniam, εἰκοςαῖος est *Vigesimanus*, veluti qui vigesima die nascitur, aut provenit, pervenitve. Τεσσαρακοςαῖος (nam τῦ Τριακοσταῖος exempla mihi adhuc latent), eamdem vim habet apud Aristotelem, ubi ait, τεσσαρακοςαῖος (*die quadragesimo*) ἐξῆλθε: & apud Theophrastum, τεσσαρακοςαῖον βλαςάνει, *die quadragesimo germinat*. Idem eâdem notione & τεσσαρακονταῖον usurpat, ubi in VIII. hist. plant. τεσσαρακονταῖον . . . κύαμον ἁδρύνεσθαι, *quadragesimo die . . . fabam turgescere*. Par ergo vis & τῦ τριακοςαῖος esse debuit, ut de eo usurpetur, quod trigesimo quoque die redit. Ea numeralia Latini solent in ANVS terminare: quod ego secutus in interpretatione *Trigesimanas* posui: vocem irrepertam quidem, verum ex similium analogia formatam.

Atqui

Atqui hactenus expoſita notio cum neutra ſuperiorum conjecturarum ſtare poteſt : quod ſatis per ſe liquet.

Argumentum alterum tale eſt. Etiamſi utrilibet ex ſuperioribus conjecturis cum vi terminatorum in *αῖος* conveniret ; ne ſic tamen illae Tabularum locis initio productis congruunt. Nam forſitan in priorem hunc locum, in quem nunc commentamur, utcumque quadrant (veluti ſi ſic interpretere: *Hanc terram recuperavimus, trigintavirali* aut *triginta dierum judicio adverſus eos peracto , qui ſacram terram in privum redegerant*) at in alterum locum (II. 26.) nullo pacto conveniunt. Quis enim ſic loqui uſurpet? *Et hanc totam terram quidam juris privati fecerant . Et ii quidem ubi litigaſſent* (poſtea rem diſceptatam) *reddiderunt . At nos in eos intendimus trigintavirale*, aut *trigintadierum judicium ;* ac *deae* (terram illam) *recuperavimus ſecundum priſtinam formam.* At rogo, ubi illi interverſores a litigando deſtiterant , ac rem controverſam reſtituerant ; quid attinebat eos ultra vexari judiciis ? quis tunc locus trigintavirali aut triginta dierum diſceptationi relictus eſſet?

§. 3. *Δίκας de Poenis ſive Multis crebro uſurpari . Tertia conjectio de quodam uſurarum genere proponitur.*

In locis impeditioribus enodandis nihil eſſe curae priori debet , quam ut voces ſingulae reſecentur ad vivum . Quandoquidem vero de finitis in *αῖος* §. ſuperiore commenti fuimus ; nunc de *Δίκαις* & *Εκδικάζομαι* breviſſime tradam . *Δίκην* & *δίκας* quam ſaepiſſime de Poenis deque Multis accipi, nemo dubitat. Hanc autem naturam ac notionem etiam verbum *ἐκδικάζομαι* ſequitur : quae notio iis quae ex *ἐκ* & ex *δίκη* componuntur, communis videtur . Sic *ἐκδικεῖν* eſt poenam expetere : *ἔκδικος & ἐκδικητής*, *Vltor*, *Vindex*. Poſtremo etiam *ἐκδικάζομαι* in vet. lex. apud H. Steph. exponitur *Vlciſcor*: quod eſt poenas ſive multas exigere . Ac ſane hîc *ἐκδικάζεσθαι δίκας* eſt ex illorum genere, ut *Pugnare pugnam* &c. Itaque utrovis horum de poena intellecto , etiam alterum pari notione capiatur neceſſe eſt.

Nunc ſi *ἐκδικαζάμενοι δίκας* de *Multis irrogatis* capiamus ; videndum ecquae Multae *τριακοσταῖαι* (*trigeſimanae*) ſive trigeſimo quoque die recurrentes, vocari poſſint. Non aliud iſtiuſmodi multarum genus circumſpectanti ſuccurrit, quam uſurae : quae quidem tum Graecis tum etiam Romanis trigeſimo quoque die exigebantur : qui proinde triſtiſſimae penſionis dies illis *νεομηνία* , his *Kalendae* dictus , ſicuti & totum hoc foenebre negotium Latinis *Kalendarium* vocabatur.

At , inquis , uſurae iſtae quo nomine ab iis qui jam agri lacinias interverſas reddiderant , debebantur? Dicam equidem. Poſtquam invaſores praediorum lacinias dolo malo occupatas Dionyſo aut Minervae reſtituiſſent ; ſi quidem ſimul etiam fructus ſive in ſpeciebus , ſive numeratâ pecunia , quos dolo malo perceperant , reddidiſſent , ab hiſce *δίκαις τριακοσταίαις* haud dubie immunes erant . Nec aliter cum invaſoribus iis videtur factum , de quibus II. 22. agitur . Nam poſtquam finitores agrum ab iis occupatum Minervae reciperaſſent , nullas *δίκας τριακοσταίας* iis irrogarunt : certe , ut interpretor , quod ſimul cum fundo etiam fructus ex eo perceptos detentores illi repraeſentaſſent . At vero contraria eorum ratio fuit , de quibus tum hoc loco agitur , qui prae manibus eſt, tum de quibus II. 26. Jam hi quidem agrum fraude interverſum poſt cauſae diſceptationem reddiderant (quod diſerte in II. 25. dicitur) at iidem utpote minus ſolvendo pares , pro fructibus a ſe collectis non dum Dionyſo potuerant ſatisfacere . Hinc donec hoſce fructus (qui certe pari rei judicatae obligatione , ac fundus ipſe , continebantur) repraeſentaſſent ; judicum ſententiâ fructus illi in ſortem redigebantur, & ad ejus uſuras trigeſimo quoque die penſitandas, quaſi novatione interveniente, condemnabantur . Quod totum , ut obiter dicam , neſcio quam anatociſmi effigiem praeſeferebat . Atque ea ſunt quae de loco ſane quam difficili conjectare licuit. Felicioribus ingeniis, ſat ſcio, meliora ſuppetent.

VERSV Neap. 2. Britann. 50. *ℎαυτα εμισθωθη ℎως εχει* . Priores duae voces in Neapolitano ſunt ; at *ℎως εχει* ſupplevimus: nec niſi vere, ut arbitror, ſive ſpatii, quod totidem litteras requirebat, ſive ſententiae , ſive poſtremo (in quo caput eſt) paris loci I. 51. habita ratione : in quo loco

4 ⊢α δε πασα γα ⊢α τω Διονυσω τετρακατιων δεκα μεδιμνων καδ-

ἡ δὲ πᾶσα γῆ ἡ τοῦ Διονύσου τετρακοσίων δέκα μεδίμνων καδ-

4. *Vniverſa vero Dionyſi terra* [locata fuit] *quadringentis decem medimnis & cad-*

loco Polianomi & finitores (quorum ibi nomina praeſcripta fuerant) μισθοντι τως ⊢ιαρως χωρως . . . . ΕΧΟΝΤΑΣ ⊢ΩΣ ΕΧΟΝΤΙ ΚΑΤΑ ΒΙΩ καθα τοι ⊢Ηρακλειοι διεγνον: h. e. *Locant ſacros agros* . . . *ſic* ſeſe *babentes*, *ut* ſeſe *babent*, *per* totam *vitam*, *ſicuti Heracleenſes cenſuerunt*. Non ovum ovo ſimilius. Adde quod utrobique κατὰ βίω locatur ager.

Porro iſtud ⊢ως εχει vertimus, *Vt ea nunc ſe babet*: nec enim retruſiora interpretando ſequi placuit. Quo non aliud ſignificatur, quam quod Itali dicunt, *Nello ſtato preſente*, ſive *Come ora ſi ritrova*: ſive res libera ſit, ſive ſervitutem debeat.

ΚΑΤΑ ΒΙΩ] In hoc verſu haec tantum diſyllaba duo fruſto Anglicano debemus, quae recte non tantum cum Neapolitanis vocibus, ſed & cum ſuppletis ex ingenio haerent. Κατὰ βίȣ pro διὰ βίȣ recte dicitur; nam κατὰ gignendi caſu eam ſignificationem non raro obtinet. Homerus Od. Ζ. ἴτι κατ' ὄρεος, *per montem* vadunt. In Lucae Evangelio cap. IX. καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, & καθ' ὅλης τῆς Ἰȣδαίας. Pluribus abſtineo.

αφωΝ ⊢α - Quatuor hîc tantum litterae de meo ſunt; nam Ν⊢ in aere Neapol. exſtant. Conſtructio iſta, ἐμισθώθη, ἀφ' ὧν ἡμεῖς καπσώσαμες (pro ἐμισθώθη ΕΚΕΙΝΟΙΣ, ἀφ' ὧν &c.) perquam uſitata Graecis eſt. Qui ſatis Graece norunt, hoc non ignorant: quibus adeo ſupplementi mei rationem afferre ineptum fuerit. De κατεσωισαμες vide dicta ad ver. 48. Britan.

Sed ad ſupplementum (Αφων) redeo. Nam erit fortaſſis, qui vitio mihi verterit, quaſi qui ſpatiis excluſus iniquis, ut unius vitarem litterae locum, pro αφ⊢ων, ſcripſerim αφων, aſperante litterâ ſuperſeſsâ. Verum gaudeo, non fuiſſe ſpatii ſatis ad τὸ ⊢ admittendum; nec enim id ſignatum oportuit, quia vis litterae ⊢ tota in pracedens Φ tranſmiſſa fuit. Ergo τὸ Π poſtquam in Φ tranſiit; totam vim imbibit τȣ̃ ⊢, quod alioqui ſequi debuiſſet. Pluries in aere altero ita uſurpatur. II. 30. αφας pro αφ ⊢ας h. e. ἀφ' ἧς. II. 60. αφεκατοντεδω, quod ipſum mox v. 69. iteratur. Sic etiam I. 43. εφεκατερω pro εφ ⊢εκατερω h. e. ἐπὶ ἑκατέρȣ.

Τριακατιων] Novus hic in Διακατιοι, τετρακατιοι &c. eſt Doriſmus Heracleoticus, in his tantum occurrens Tabulis: at in Τριακατιων non plane novus, quippe cujus exemplum ex Heſychio produxi ſupra ad Fragmenti Brit. v. 19. Adnot. 37. ubi & Heſychianum locum a criticorum παροράματι vindicavi.

Το ϝετος ⊢εκαστον, *in ſingulos annos*. ϝετος pro ἔτος cum *Bau* (propria harum Tabularum littera) pulchre ſe habet. Illud ϝετος pronuntiari *Vetos*, & ab eo Latinum *Vetuſtus* profectum, ea formâ, qua Graecis numeralia in οστος terminantur, dixi jam Diatr. III. pag. 130. Vide locum.

VERSV 4. *Tota vero terra Dionyſi trecentis medimnis* (poſt quae additur in Graeco Καδδιχος) *in annos ſingulos*] ſupple ἐμισθωθη, locata fuit. Quod locatam fuiſſe ait *trecentis decem medimnis*, nemo non intelligit. At quid illud Καδδιχος, aut quo additur tum hîc, tum I. 133. Res eſt ſcitu digna, planeque nova: de qua jam incipio.

DISCVSSIO DE CADDICHO.

§. I. *De Caddichi* (*novi vocabuli*) *notione duplici Heſychiana*.

Καδδίχȣ, ubi ab Heſychio diſceſſeris, nemo ſcriptorum veterum, nemo lexicographorum, ne recentium quidem, meminit. Ergo ſicuti in aliis conclamatis Tabularum locis, ita hîc quoque ad Heſychium, tamquam ad ſacram anchoram, eſto confugium: qui ſic habet: ΚΑΔΔΙΧΟΝ· ἡμίεκτον ἢ μέτρον· καὶ &c. Κάδδιχον hîc noli tamquam neutrîus generis accipere, cum non tantum Heſychius, ſed & ceteri lexicographi veteres, nomina quae ſibi exponenda proponunt, modo recto, modo accuſandi caſu (rariuſcule caſibus

bus aliis) prout collibitum, efferant. Id quod etiam Latinis in uſu fuiſſe, non (5) dubito. Ergo hic Κάδδιχον quarto caſu ponitur, cum maſculi generis ſit, cujus rectum in ΟΣ deſinere teſtantur Heracleae Tabulae. Hoc vero non neſciviſſe Heſychium, ex ſequentibus liquet, quae ſunt hujuſmodi: καὶ οἱ τοῖς θεοῖς θυόμενοι ἄρτοι, ΚΑΔΔΙΧΟΙ: *Et qui diis ſacrificabantur panes*, Κάδδιχοι (item ἀρσενικῶς) *vocabantur*. Nam in hac periocha unum idemque vocabulum, ſed notione duplici, exponitur. Nec Salmaſio fidendum, Καδδίσκοι pro Κάδδιχοι conanti intrudere. Ergo Heſychianam periocham totam ſic vertes: Κάδδιχον (Heracleenſes aut Tarentini, quos ob oculos habuiſſe mihi videtur Noſter, vocabant, quem nunc vulgo) *Hemiectum* (h. e. *ſemiſeſtarium*) *ſive menſurae genus* (appellant): *Item diis immolati panes* Κάδδιχοι, *Caddichi* dicebantur. Duplicem in his Καδδίχου notionem perſpicis. A priore ordior.

§. 2. *De notione priore amplius. De capacitate Medimni, Hemiecti (quod in his Tabulis CADDICHVS dicitur) & Choenicis ex eodem Heſychio, nec non ex opuſculo MS. & ex Herone: ex quibus etiam Choenicis, Cotylae & ξέστου, Modii, Semodiique amplitudo intelligitur.*

Cum *Caddichum* eſſe ἡμίεκτον dicit Heſychius, noli aliam τῷ ἡμιέκτῳ notionem ſubjicere ab ea, quam idem grammaticus in ea voce ſubjecerat hiſce verbis: ἩΜΙΕΚΤΟΝ· τὸ Τετραχοίνικον, ὅ ἐστιν ἥμισυ τοῦ ἕκτου· ὁ γὰρ Μέδιμνος, χοινίκων τεσσαρακονταοκτώ· οὕτως Ἕκτον, ὀκτὼ χοίνικες. *Hemiecton*, ait, eſt *Tetrachoenicon* (i. e. quatuor choenices capiens) *hoc eſt Hecti dimidium. Nam Medimnus choenices octo & quadraginta continet. Ita Hectum octo choenices capit*. Ergo, ut paucis abſolvam. *Medimnus* octo & quadraginta choenices capiebat: ex quibus octonae *Sextario* (Gr. ἕκτῳ) continebantur, *Semiſextario* (ἡμιέκτῳ) quaternae. Ita *Caddichus* (κάδδιχος) aeris hujus erat pars medimni duodecima, & choenices quatuor complectebatur.

Proderit haec ipſa ex Cod. Reg. Pariſ. (in Montfauconii Palaeographia p. 369.) illuſtrare, ubi & choenicis capacitatem ſimul explicat. Ὁ δὲ μέδιμνος &c. *Medimnus habet hemiecta duodecim: Hemiectum choenices quatuor: Choenix cotylas Atticas quatuor: cotyla vero* τοῦ ξέστου (quem etiam *ſextarium* vertunt, ſed malim *ſextarium minus* vocari) *dimidium*. Ex his vides choenice *ſextaria* minora duo fuiſſe contenta, ſive cotylas quatuor. Poſt pauca, ubi de liquidis, ait, ξέστην libris duabus fuiſſe parem, at ξέστην Italicum librae ſemis, h. e. octodecim unciis. Nec pigebit ea quae ex Herone MS. affert Meibomius huc adſcribere; quo & *Modius* cum ſupraſcriptis menſuris comparetur: ὁ μόδιος ἔχει ἡμίεκτα δύο· τὸ ἡμίεκτον χοίνικας δ'· ὁ χοῖνιξ ξέστας β'· ὡς τὸν μόδιον εἶναι ξέστας ις'. Ex his vides Medimnum modiorum ſex fuiſſe capacem, ipſumque modium (ſextario illi majori parem) duos continuiſſe caddichos (al. *hemiecta* aut ſemiſextaria) choenices octo, ξέστας ſive ſextaria minora ſedecim. Poſtremo par erat *Caddichi*, *Semodiique* capacitas: ut ſane poſſit in his Tabulis κάδδιχος reddi *Semodius*. Tamen malui ſervare ipſum Heracleoticum nomen. Plura non addam, nec eſt neceſſe.

§. 3. *De* Καδδίχου *utriuſque ab Heſychio expoſiti etymologia.*

Caddichi vox Dorum Magnae Graeciae peculiaris fuiſſe videtur: quod non tantum haec aera docent, verum & indoles ipſa vocabuli. Nam ſicuti Doribus καδδὲ pro κατὰ δὲ & καδδῦσαι pro καταδῦσαι, & ψαμμακόσια in hunc modum alia uſurpabantur; ita & pro κατὰ δίχα, malebant κάδδιχα dicere ad eum modum, quo ἄνδιχα pro ἀνὰ δίχα, ex quo poſtea etiam διάνδιχα· Κάδδιχον igitur id vocabatur omne, quod bifariam diviſum fuerat. Eâque causâ peculiariter tum *hemiecto*, ſive ſemodio notando, tum etiam immo-

(5) Apud Latinos etiam quae nomina per ſe ſtabant, nec aliam orationis partem ſive regebant ſive inde regebantur, ea ſive recto ſive quarto caſu efferre liberum erat. Verbi cauſa Auctio rerum Commodi (ait Jul. Capitolinus Pertinace cap. 8.) *in his inſignior fuit: Veſtis ſubtemine &c.... cuculli Bardaici. Toga armaque gladiatoria ..., & machaeras Herculaneas, & torques gladiatorias* &c. Atque in aliis paſſim hiſtoriae Aug. ſcriptoribus (quos nunc verſare nec licet nec libet) in hujuſmodi auctionibus perpetuum eſt, ut recti & quarti caſus ad libidinem permiſceantur. Sic etiam qui venalia circumferebant, eorum appellationes utrovis caſu pronuntiabant. *Cauneas* ille apud Ciceronem *De divin.* clamabat: at alii plures haud dubie res ſuas primo caſu efferebant.

5 διχος τὸ Ϝετος Ϝεκαστον Εσταταμες δε και ορως επι μεν τας	διχος τὸ ἔτος ἕκαςον. Εςήσαμεν δὲ καὶ ὅρους ἐπὶ μὲν τῆς
6 πλευριαδος ανω Ϝενα μεν επι τω αντομω τω παρ Πανδοσιαν	πλευριάδος ἄνω ἕνα μὲν ἐπὶ τοῦ ἀντόμου τοῦ παρὰ Πανδοσίαν

5. dicho in annos ſingulos. Statuimus vero & terminos in
6. latere quidem ſuperiore, unum quidem in limite, qui praeter Pandoſiam

immolatis panibus ea vox peculiaris evaſit. De *hemiecto* (h. e. ſemiſextario) ratio manifeſta eſt, propterea quod ex biſecto ſextario exſtiterat. Atqui eadem ratio & in illis valebat panibus immolandis: quos credibile eſt ita fuiſſe factos, ut eorum ſinguli in binos nullo negotio manu diſpertirentur. Hos panes noſtri homines vocant, *Coppie di pane*, quod aptiſſimi ſint, qui in geminos dividantur.

§. 4. *Vtrâ ex Heſychianis notionibus* Κάδδιχος *in his Tabulis accipiatur.*

In plurimis quidem Tab. II. locis, (in quibus aliqua terrae portio locata dicitur, tot medimnis, Caddichis tot, choenicibus tot) Κάδδιχον genus menſurae fuiſſe Medimno minorem, choenice vero capaciorem, ac plane fuiſſe *Hemiectum* ſive *Semodium*, quo choenices quatuor continentur, ex dictis §. 1. & 2. dubitari non poteſt. At ſunt loca duo prioris Tabulae, in quibus Κάδδιχος recto caſu uſurpatur. Veluti I. 4. *Locata eſt univerſa Dionyſi terra* (τετρακατιων δεκα μεδιμνων καδδιχος) *quadringentis decem Medimnis Caddichus quotannis*. Hîc quia illud Καδδιχος mutatâ ſyntaxi recto, non, ut ſemper alias, patrio caſu enuntiatur, quidvis potius quam pro menſura acceperis. Quod ſi menſura non ſit; poſſit ne tritici genus electiſſimum eſſe (& certe fruſtra tot medimni conductori indicerentur, frugis genere non explicato) ex quo *Caddichi* h. e. panes ſubigebantur illi, qui diis immolabantur?

Ac ne quis ſuperiore loco ſcalptorem arguat, cujus ſcalpello illud Καδδιχος pro καδδιχω exciderit; ſciat eamdem plane ſyntaxin I. 133. uſurpari: ubi πεντηκοντα Ϝεπτα μεδιμνων καδδιχος conduxiſſe ſuam portionem Bormion dicitur, h. e. *quinquaginta ſeptem medimnis Caddichus*. Verum uterque locus pro uno habendus eſt. Nam in aliis conductis omnibus numquam ſupra medimnos neque caddichus neque choenix ulla ſuperfluebat, praeter modo dictum Bormionis conductum. Ex quo factum, ut ubi I. 4. ſumma, quae ex mercedibus ſingulis redigebatur, proponitur, Caddichus ille tantum unus ſupra medimnos excurrat. Hinc I. 4. vertendum fuit, *Quadringentis decem medimnis & Caddicho* (uno) Illi porro mutationi ſyntaxeos (κάδδιχος pro καδδιχω) ſimile quiddam in colligendis ſummis in Hebraeo legiſſe memini.

VERSV 5. Εσταταμες δε και ορως. *Defiximus autem, & terminos*] Hinc terminatio agri Dionyſo ſacri incipit, uſque ad ver. 45. pertinens: in qua tum res aliae, tum & voces agrariae novae & notatu dignae occurrunt.

VERSV 6. Επι μεν τας πλευριαδος ανω] Nova vox eſt menſoria, in hac priore tantum tabula occurrens, hîc, & ver. 29. & 41. Subaudiendum eſt congruum ſubſtantivum, veluti γράμμη, *linea*. Videtur enim πλευριάς fuiſſe linea, quae extimum agri dimetiendi latus finiret. Sed uſus invaluit, ut ſubſtantive acciperetur. Vnde hîc πλευριάς ἄνω eſt *latus ſuperius*.

Επι τω αντομω τω παρ πανδοσιαν] De *Pandoſia* (collis & urbis nomine) vide dicta ad Brit. ver. 12. ac longe plura in Diatr. II. p. 101. ſeqq. Adhaec de voce Αντομος leviter monui quaedam ad Br. eodem ver. 12. Adn. 27. pag. 155. Verum hîc mihi neceſſario idem opus ſpinoſiſſimum eſt retractandum, atque in ſubjecta *exercitatione* ſubtilius elimandum: quae exercitatio cur longior mea voluntate prodeat, in ima (6) pagella conqueror.

EXER-

(6) Initio id dedi operam, ut Heſychium, fidum alioqui ſemper harum Tabularum ſcholiaſten, ſequerer ducem. Id poſtquam in Parte inutiliter priore ſatigiſſem fuit; Tabulas tandem ipſas in conjectrices

E X E R C I T A T I O

De ANTOMI Heraclienſium finitorum genuino ſignificatu.

PARS PRIOR.

§. 1. ANTOMOΣ (*Antomus*) *Heſychio idem qui* Σκόλοψ. *Duplex ſicuti* σκόλοπος & χάρακος, *ita & Valli notio.*

Ἄντομος nova vox eſt, ex uno Heſychio cognita, ſic explicante: ANTOMOΥΣ· σκόλοπας· Σικελοί. Ait, Siculis (nim. Magnae Graeciae proximis, ac voces plurimas cum ea communes habentibus) Ἀντόμους tantumdem fuiſſe quod σκόλοπας h. e. *palos praeacutos* ſive *vallos*.

Haec autem (tam ſcil. Graeca (7) duo Σκόλοψ & Χάραξ, quam Latinum *Vallus*) duplici acceptione uſurpari ſolet. Prior illa eſt notio, qua haec vocabula unum aliquem ſingularem palum, & quidem praeacutum notant: quae & primaria eorum ſignificatio eſt, ſicuti & Ἀντόμου (8) videtur eſſe. Altera acceptio eſt collectiva, quâ perpetua praeacutorum hujuſmodi ſtipitum depactorum catena ſignificatur, quâ caſtra muniebantur: id quod Graecis tum χάραξ tum etiam χαράκωμα, Latinis vero non tantum neutro genere *Vallum*, ſed & maſculino (9) *Vallus* vocatur. Quocirca & (Ἄντομος) *Antomus* Heracleoticus tum ſingulariter pro ſtipite praeacuto uno, tum etiam collective pro ſepto ex eisdem palis contexto accipi poſſe videtur.

§. 2. *Utrâ notione Antomus in hiſce Tabulis uſurpetur.*

Sane ſi vocabuli vim atque naturam ſpectemus, utramque notionem videtur admittere. Priorem quidem ſi ἄντομον quaſi ἄνωθεν τομὸν (*deſuper ſcindentem*, ſive *praeacutum*) accipias; multo vero magis poſteriorem (pro ſepto ſcilicet ex palis contexto) ſi ea Tabulae loca inſpicias, in quibus Ἄντομος ſive ille eſt qui διατέμνει ſacram atque privatam terram, ſive omnino qui aliud ab alio dirimit; quaſi velit innuere, a διατέμνω (*divido*) ſive potius ab Ἀνατέμνω (nam ἀνὰ in his tabulis in compoſitione interdum διὰ ſignificat) factum eſſe Ἄντομος, pro ἀνάτομος, itâque dictum, quod ſepti tranſverſi inſtar terram unam ab altera dividat. Vide Brit. 12. II. 65. 72.

Etymologia igitur utrique ſignificationi favet. At Heſychius qui Ἀντόμους reddidit σκόλοπας, videtur pro palis ſingularibus accepiſſe; id enim σκόλοψ deſignat: de quo vide Adn. 8. His accedit, quod in ſcriptoribus agrariis haud raro ſingulares pali pro terminis (10) depacti leguntur: & quod in his Tabulis, ubi An-

ctrices aenigmatis advocavi Parte alterâ. Nec tamen Partem I. ſive in totum abſcindere, ſive in pauciora contrahere otium fuit, ceteroqui non inutilem extituram, iis quidem certe, qui rerum hujuſcemodi ſtudio capiuntur.

(7) De χάραξ non eſt dubium, quin ſingulo numero non tantum unum ſingularem ſtipitem notet, ſed etiam totum ex hujuſmodi ſtipitibus ſeptum, quod & χαράκωμα vocatur. At Σκόλοψ num. ſing. non reperiſſe memini pro χαρακώματι: etſi pluratīvum σκόλοπες apud Homerum pluries hac notione uſurpatur. Ex quo fit veriſimile, & ipſum ſingulare σκόλοψ interdum pro σκολόπων textura poſitum, exemplo ſcil. χάρακος atque *Valli*: quae duo, etſi unius numero, tamen pro vallorum texto uſurpantur.

(8) Ἄντομος enim videtur factum ex Ἀνὰ *Super*, & ex Τομὸς oxytono, quod *acutum* notat. De poſteriore compoſiti parte non videtur dubitandum. At etiam initiale illud Αν nemo non videt, ex integro Ἀνὰ decurtatum eſſe: quod tam in compoſitis quam extra compoſitionem vim τοῦ ἄνω (*ſuper*) induit. Nam extra compoſitionem, Ἀνὰ cum dat. ſaepe pro *Super* uſurpari, Euſtathius docuit. Vide & H. Steph. in Ἀνὰ cum dativo. At etiam in compoſitione quam ſaepiſſime mihi repertum eâdem notione fuit, quaſi ex ἄνω componeretur. Imo & cum iterationem notans, cum Latino *Re* permutari ſolet, non alia de cauſa iterandi vim habet, quam quia & ipſum ἄνωθεν eâdem notione uſurpatur. Nam ἄνωθεν (quod primario eſt *Deſuper*) etiam paſſim pro *Rurſus* accipitur.

(9) Apud Latinos ſic diſtingui ſolet, ut *Vallus* maſc. palum ſingularem notet, *Vallum* vero neutrum perpetua ſit palorum hujuſmodi ſeries, quam Graeci χαράκωμα vocant. At interim etiam *Vallus* pro vallo neutro ſumebatur, ut apud Caeſarem in III. bell. civ. 63. *Erat eo loco foſſa pedum XV. & VALLUS contra hoſtem in altitudinem pedum decem.* Tibullus: *Non arces non VALLUS erat.*

(10) Agrarii ſcriptores non raro palos pro terminis adhibent. Siculus Flaccus p. 4. *In quibusdam regio-*

tomus πρᾶτος, δεύτερος, τρίτος (*primus*, *ſecundus*, *tertius*) legitur, non collective id nomen accipi videatur, ſed pro ſingularibus palis, quos ſive pro terminis, ſive alia de cauſa defixiſſent.

At contra longe crebriora in his Tabulis loca ſunt, in quibus *Antomus* collective pro palorum ſerie ſumitur, eumdemque uſum praebere videtur, quem ſeptum tranſverſum, quem paries intergerinus, quem maceria praeſtare ſolet. Itaque ut quiſque per ſe de notione Ἀντόμυ pro diverſis Tabularum locis decernat, ſtatui loca Tabularum, in quibus ea vox uſurpatur, in quaſdam Claſſes digerere.

§. 3. *Loca Tabularum, in quibus vox* Αντομος *adhiberi videtur pro uno ſingulari palo.*

Ab illis incipio locis, in quibus videtur *Antomus* unum ſingularem ſtipitem deſignare, uti cum jungitur cum Πρατος, *Primus* (ut in Brit. 21. & I. 3.) aut cum Δευτερος, *Secundus* (ut B. 26. 31. & I. 35. 114.) vel cum Τριτος, *Tertius* (uti I. 119.) quae uſurpatio videbatur in ſpeciem unum ſingularem ſtipitem (quem pro termino ſcilicet aliave de cauſa depanxiſſent) deſignare: niſi loca (11) alia obſtarent.

Eidem ſignificationi & illa loca velificari videntur, in quibus Αντομος cum αγων (*ducens*) copulatur: nam ſi in his *Antomus* terminus fuerit, ejus *rigor* (Gr. ἰθυωρία) recte huc illueque *ducere* dicebatur. Juncta cum Αγων in (12) imo reperies. Etſi cur ne his quidem exemplis ſatis fidam locus alius ſingularis (13) facit. Atque ea exempla ſunt, quae in ſpeciem videbantur *Antomos* ſingulares inducere.

§. 4. *Loca Tabularum in Claſſes diſtincta, quae Antomum intelligi ſingularem Vallum vetant, ac potius eorumdem catenam fuiſſe adſtruunt.*

At exempla cetera *Antomum* fuiſſe potius ſtipitum ſeptum ſuadent: quae loca in claſſes diſtinguemus.

I. Claſſis illorum eſt, in quibus *Antomus* ab ορω (*termino*) diſtinguitur, ut paſſim hoc ipſo Tabulae loco, qui prae manibus eſt, quo de terminatione univerſi agri agitur, *Antomus* tamquam aliud a termino ſaepius uſurpatur. Itaque I. 6. & ſeq. ſcribitur: *Depanximus . . . unum quidem terminum in Antomo, qui* &c. *alium vero in Antomo, qui* &c. Sic etiam v. 20. 34. 35. 41. 42. Ex his vides *Antomum* longe aliud quam terminum fuiſſe; quia ineptum fuiſſet, ſi in *Antomo* (h. e. termino) termini depangerentur. Verum non tam, quid non fuerit *Antomus*, quam quid fuerit, age quaeramus. Dixi, ſeptum tranſverſum, ex palis praeacutis contextum, videri fuiſſe. Id age non nullis locorum id ſuadentium claſſibus oſtendamus.

II. Claſſis illorum eſt locorum, in quibus *Antomus* cum particula Παρ (pro παρά, *ſecundum*) copulatur: quod frequentiſſimum eſt. Veluti B. 13. απο τω αντομω τω παρ τα Ηρωιδεια αγοντος, *Ab antomo, qui ſecundum Heroidea ducit*. Vbi cum illa Heroidum ſepulcreta in longum protenderentur, ita & *Antomum* ſua longitudine praeditum oportuit. Similia ſunt loca illa, in quibus *Antomus* παρ τα Φιντιας, παρ ταν τριακοντα πεδον &c. ducere dicitur. Vide & I. 10. 20. 34. 41. At I. 38. 39. duo junguntur *Antomi* his verbis: τοι τε αυτο-

regionibus palos pro terminis obſervant, alii iliceos (idque plurimum, ut ex aliis locis conſtat) *alii oleagineos, alii vero juniperos*. In eisd. Scriptor. agrar. ex libris Magonis & Vegoiae p. 257. *Palos iliceos picatos pro terminis defiximus*. Ibid. p. 305. ex Caio: *In orientales partes omnes palos de ilice picatos poſuimus: in terminatione vero quam maxime ſub terra ipſos palos cooperuimus, & ſignatim, ut inveniantur pali ipſi, ſtellam conſecravimus*. In duobus poſterioribus agrariis locis alii pro *picatos* (quod ceteroqui probum eſt; pice enim nunc quoque illinuntur adverſus quaslibet aeris injurias) legunt *ſpicatos*: quod magis arridet. *Spicare* eſt acuere in conum & in ſpicae modum: aut eſt, ſi malumus, *ſpiculo* praefixo obarmare: veluti ſariſſas illas, ſive longiores haſtas, quas hodieque *piccas* ſive *picas* a ſpicando appellant. Vide Turnebum XXI. Adv. 25. Hoc ſi placeat; non mirum ſi in agrariis illis ſcriptoribus *pali picati* pro *ſpicatis* occurrant, eodem nim. ſibili detrimento, quod & in *Pica* hodierna pro *ſpica* factum eſt.

(11) Obſtant vero haec loca duo. Nam in B. 25. *Antomus* (πρατος) *primus* cum Παρ jungitur: de cujus vi praepoſitionis vide mox §. 4. Claſſe 2. Sed alter locus excidit: nec reperire tanti erat.

(12) Αντομος ες ποταμον αγων, *Antomus ad amnem ducens*, reperitur II. 72. 81. 88. 93. 94. 100. Cum vero ἰθυωρίας (*rigoris*) ratione huc aut illuc Antomus ducere dici videatur; hinc videtur ad termini genus aliquod referendus.

(13) Nam II. 72. locus illuſtris eſt, in quo Antomus διατάμνει (*diſſecat*) *agros*, ſimulque (poſt agros diſſectos ſcilicet) *ad fluvium ducit*. Quo loco Antomus videtur ſeptum eſſe quoddam, horum utrumque praeſtans. De Antomo agros diſſecante & dirimente vide mox §. 4. loca plurima.

αντομοι ⊦ο τε παρ τα ⊦ηρωιδεια αγων κὰι ⊦ο παρ τα Φιντια : *Et Antomi*, *tum qui praeter Heroidea ducit*, *tum qui praeter Phintia*. Ejusdem modi sunt & illi Antomi plures, qui mox a ver. 42. ad 44. confertim junguntur, in quibus termini depacti narrantur. *In antomo*, inquit, *tum qui praeter Triacontapedam vadit*, *tum in sequente*, *binos utrobique* (terminos) *depanximus*; *in eo vero* (antomo) *qui praeter Phintia* (vadit, terminos) *septem*, *cum eo qui praeter Byblinum amfractum*, *praeterque fossam* (vadit). Ergo, ut iterum dicam, τὸ Παρ quod cum Αντομος jungitur, aperte suadet, *Antomum* non unum singularem stipitem (cui illud, *Praeter Phintia &c. ducere*, minime convenit) exstitisse, sed quidvis aliud in longum excurrens. Accedit quod istud Παρ interdum cum οριζων copulatur, veluti hoc ipso loco, cujus gratiâ hanc discussionem instituimus. Quo loco sic finitores loquuntur: *Depanximus terminos . . . unum quidem in antomo*, *qui secundum Pandosiam & Heroideia vadit* (τω οριζοντος) *quique sacram terram atque privatam disterminat . . . . alium vero* (terminum) *in antomo praeter Phintia ducente*. Vides igitur *Antomo* non hoc tantum tribui, ut secundum longa quaedam aedificia aut loca currat, verum etiam ut suo itinere agrum sacrum a privato dirimat: quod uni singulari stipiti non est ut possis tribuere. Sed jam istud οριζων, quod in superiore loco cum Παρ jungitur, alibi sine Παρ reperies: de quibus in Classe seq.

III. Classis eorum locorum est, in quibus *Antomus* unam terram ab alia disterminare (haud certe aliter, quam secundum longitudinem suam) dicitur: cujusmodi locum unum extremâ Classe 2. attulimus. At alter exstat in Br. 13. *Antomum*, inquit (οριζοντα) *disterminantem Dionysi agros ab eo quem Coneas . . . possidebat*. Et v. 32. *Antomum* (οριζοντα) *qui* (hinc) *sacram* (illinc) *privatam terram finit*. Et I. 119. *Antomum* (οριζοντα) *dirimentem Dionysi agros a Phintiae. . . possessionibus*. At ea loca sunt multo luculentiora, in quibus Διαταμνω pro οριζω usurpatur. Sic Br. 12. *Ab antomo . . .* (διαταμνοντος) *diffindente sacros agros a priva terra*. Et II. 72. *Ab antomo* (διαταμνοντος) *dirimente campos*.

IV. Classis ejusmodi locorum est, in quibus Antomo duo tribuuntur latera (in longum haud dubie ambo protenta) sacrum unum, privatum alterum: sane quia ductu suo antomus uno latere sacram terram, altero privatam praeterraderet. Sic I. 18. *Alios quidem* (terminos) *in sacro latere antomi* &c. *alios vero in privata terra* &c. Mox I. 25. ubi dicuntur statuti termini *In sacro latere*, subaudiendum est, *illius Antomi*.

Ex his jam luce ipsa luculentius fore arbitror, *Antomos* in longum processisse. Cumque Hesychio teste *Antomus* sit σκόλοψ h. e. *palus*, sive stipes; hos palos non singulos, sed longa contextos serie par est accipi, ex quibus septum ad disterminandos agros exsistebat, quod intergerini parietis maceriaeve vicem praestaret.

§. 5. *Antomum in Tabula II. videri fuisse genus aliquod fossae. An fossa Vallaris fuerit, quâ scilicet χαράκωμα praefodiebatur. Nihil horum fuisse.*

Ac superiores quatuor exemplorum classes jam prope suaserant, Antomos non alio quam ad vallum sive sepimentum pertinuisse; nisi locus unus intercessisset, qui fossam potius fuisse demonstraret. Nam in Tab. II. a versu 63. sic scribitur. *Quarta* (agri) *pars longitudinem* (habet) *a Vicatideio ad* (τραφον) *fossam praeter flumen* (actam) *latitudinem vero a terminis partis tertiae ad terminos & ad Antomum bifariam secantem agros* (τον ΕΤΑΜΟΜΕΣ . . .) *quem excidimus a Vicatideio ad flumen*, *ad eorum communem usum*, *qui agros conduxere sacros*. Ex his tum *Antomi* perspicis etymon ab ἀνατέμνω, tum etiam cur ita dictus, ex eo scilicet quod in terra excideretur & excavaretur. Quod totum fossae cuipiam convenire videtur.

Quod si placeat Hesychium cum suprascripto Tabulae loco conciliare; ea lis ita componi potest: Αντομος quidem Hesychio proprie est Σκόλοψ (*praeacutus palus*) idque ex vi vocabuli, ex ἀνὰ & τομὸς, quasi *praeacutus*, ut dixi Adn. 8. At in recitato Tab. II. loco proprie videtur esse *fossa*, & a τέμνω dicta, quod per eam terra secetur. Verum ad ultimum ex utroque ejus vocabuli significatu conflet tertius, quo totum χαράκωμα (*vallum*) significatur, quod tum ex stipitum

Hesychianorum textura, tum ex fossa septo illi praetenta consit. Licebitne igitur τὸν Αντομον interpretari *Vallum*, agrarium scilicet sepimentum, ad dirimendas simul & muniendas agrorum portiones aptum? an vero nondum licet?

Per me quidem certe non licet. Nam I. cum in his Tabulis fossa longe aliis signetur vocabulis (modo enim τραφος, pro τάφρος, modo διώρυξ vocatur) cur etiam tertio vocabulo Αντομος diceretur? Aut quodnam inter haec fossarum nomina discrimen erit? II. Deinde in eo rei caput est, quod *Antomum* interpretari *Vallum*, videtur putidiusculum. Imo ne *Septum* quidem ex vallis contextum interpretabimur. Nam in re agraria ignota istiusmodi sepimenta (praesertim numero immani) in usum discriminandi sunt: quippe hoc totum per terminos perque *Limites* potissimum peragebatur: de quibus limitibus jam est dicendum.

PARS ALTERA

§. 1. *ANTOMVM Heracleoticum haud plane aliud fuisse quam agrarium Limitem.*

Hactenus, quia Hesychium (fidum alioqui semper harum Tabularum interpretem) sequi per omnia certum fuerat; per diversas errorum ambages, incerti viae, vagati fuimus. At postquam Tabulas ipsas fuimet interpretes, relicto tantisper (14) Hesychio, in consilium adscivimus; plane animadvertimus, *Antomum* nostrum agrarium, 1. nec σκόλοπα singularem fuisse nec terminum, 2. nec vallare septum, 3. nec fossam; nec aliud postremo fuisse, quam agrarium *Limitem*. Id quod his rationibus comprobo.

I. Nemo ignorat hominum, totum assignationis agrariae negotium apud Latinos per *Limites* unice transigi consuevisse; uti constat ex agrariis scriptoribus. At in his Tabulis (in quibus limitare potissimum tractatur opus) si Αντομος *Limes* non sit, quaero ecquodnam vocabulum Latino *Limes* respondeat? At si Αντομον fatebimur esse *limitem*; minus profecto mirabimur, si nullum frequentius *Antomo* nomen in Tabulis hisce recurrat. Merito id quidem; quoniam haud ferme in his aliud a finitoribus agitur, quam, quod finitorum munus est, finium regundorum negotium.

II. Huic notioni etymon haud mediocriter adstipulatur. Αντομον enim fieri a Dorico αντάμνω, *disseco*, ostenditur ex II. 65. 66. τον αντομον τον διατάμνοντα τως χωρως, τον ΕΤΑΜΟΜΕΣ ἐκ τω Ϝικατιδεω ἐς ποταμον. *Antomum illum qui hos agros dividit medios, quem incidimus a Vicatideo ad flumen*. Limes igitur Magnis Graecis dicebatur *Antomus* a τέμνω, duabus de causis, sive quod ejus erat διατέμνειν (*distinguere*) partem unam ab altera, sive quod *antomus* ipse ἐτάμνετο (uti loquitur Tabula) h. e. sulco incidebatur, ac signabatur primum; etsi is postea sulcus, si quidem actum iterve deberet, semita aut via fieret, prout ad primariorum, aut secundariorum, aut his etiam angustiorum limitum genus pertineret.

III. Percurrant, quibus id curae fuerit, locos tabularum omnes de *Antomo*, quos §. 4. produximus, atque experiantur, si possunt, utrum unus aliquis illorum in Latinorum *Limitem* minime conveniat, nec ibi Antomus *Limitis* Latiaris munus peragat.

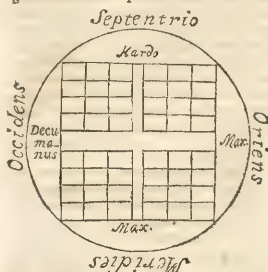
IV. Quemadmodum autem agrariis Latinorum scriptoribus plura limitum fuere genera, ampliora quaedam, alia minora & angustiora; hoc idem de *Antomis* finitionis Heracleoticae verum est: de quo jam peculiariter in sequentibus agemus.

§. 2. *Genera Limitum apud scriptores Latinos: quibus paria quaedam in his Tabulis deteguntur.*

Ineptus plane sim, si quidem accurate *Limitum* doctrinam ex auctorum agrariorum disciplina tractare aggrediar. Sufficiat, id quod hic satis erit, rerum praecipua capita paucis adlambere. Ergo *Universitatis* (sic enim agrum universum colonis assignandum vocabant) duo erant praecipui limites ἐγχιαζόμενοι (*sese invicem decussantes*) quorum unus ab oriente in occidentem signatus, *Decumanus maximus* vocabatur, alter vero a septentrione in

(14) Cave tamen putes, Hesychium hic a nobis erroris argui. Nihil minus. Nam Ἄντομος, quatenus ex ἀνὰ (*desuper*) & ex τομὸς (*acutus*) fiebat, *palum praeacutum* notabat; ejusque notionis exempla Hesychio ad manus erant. At quatenus ex Dorico verbo Αντάμνω (*dirimo*) deducebatur, erit id, quod hac Parte altera explicatum imus.

in austrum, *Cardo maximus*. Decumano maximo pedum XL. latitudinem, Cardini XX. tribuebant. De utriusque latitudine vide Goesium in Agrariis Antiquitatibus pag. 85. Reliqui omnes his duobus paralleli erant, sed ita ut qui ab oriente in occidentem procederent, *Decumani* omnes, qui a septentrione in meridiem, *Cardines* communi vocabulo nuncuparentur. Horum vero parallelorum quintus quisque ped. XII. in latum patebat, qui & *actuarius* a re vocabatur, quod actum deberent; ceteri *linearii* dicebantur, quippe quam minima latitudine praediti. Nec pluribus nunc opus est. Haec vero eadem in apposito Diagrammate contemplari licebit.

Hic ego stultus fuerim, si, quae Latinis Reipublicae aut Caesarum tempore in usu fuere, eadem & Magnis hisce Graecis, & quidem tanto ante Christum intervallo, tribuere adnitar; praesertim cum nec Tabulae I. ager Dionysiacus, nec alterius aeris campus Minervius, totum Heracleae territorium (*Vniversitatem* sive *Perticam* Scriptores gromatici vocant) exaequent; sed, quantumlibet hos agros amplificaveris, vel sic tamen multesimam universitatis partem fatearis necesse sit. Tamen cum pluscula in his Tabulis *Antomorum* h. e. Limitum nomina deprehenderim; videor & horum antomorum non nullis respondentia in agrariis Latinis auctoribus vocabula deprehendere.

Atque ut ab iis, in quorum contemplatione disciplina omnis agraria vertitur, ordiar; in Tabula alterâ mihi plane videbatur *Vicatideus* Latinorum Decumano maximo, *Vicatipedus* autem Cardini maximo respondisse: id quod tum limitum istorum directio, tum etiam latitudo demonstrat.

A latitudine incipio, *Vicatipedum* viginti pedes in latum patuisse, nomen ipsum ostendit: at vero *Vicatideum* duplo fuisse ampliorem suspicor h. e. pedibus XL. latum: nisi me vero audacior (15) conjectura transversum agit. Adhaec *Vicatideus* ab

(15) *In portentosum τῦ ϝικατιδειω vocabulum inquiritur, ac suadetur esse limitem Decumanum pedes XL. latum, τῦ ϝικατιπεδω duplum.*

ϝικατιδειος a priore Tabula prorsus exsulans, in posteriore undevicies usurpatur, sed ita incertâ notione, ut vix a Silvano Patre ceterisque agrestibus diis exspectari interpretatio tanti aenigmatis possit: quod incommodum utinam non etiam in Latinis scriptorum agrariorum vocabulis millies usuveniret. De *Vicatideo* isto ad Tab. II. siqua forte exploratiora succurrent, adnumerabimus. Interim haec tantum habeo dicere.

I. Cum ϝικατιδειον v. 18. 42. 77. articulum Τὸν ante se gerat (nam alibi genitivi casus est) non dubium est, quin ibi sit quarti casus & a masculino ϝικατιδειος veniat. Sicuti vero *Vicatipedus* genus est *Antomi* (cum quo vocabulo v. 72. diserte jungitur) ita & *Vicatideus* non nisi Antomus est: ut duo nempe sint limites maximi sese normaliter decussantes.

II. Ad utriusque vero latitudinem quod attinet: *Vicatipedus* quidem nomine suo se prodit pedes XX. in latum patuisse: quo quidem latitudinis modulo *Cardini* Latino respondet. Vtinam vero latitudinis hujus duplam rationem in *Vicatideo* reperiamus, ita ut *Decumano* Latino par esse possit

Sane vero experiamur; sed ita, ut sicuti in rusticis auctorum agrariorum vocibus raro analogiae ratio constare deprehenditur; eadem agrariis harum Tabularum vocabulis largienda sit venia: quae quidem rustica nomina longe his Tabulis vetustiora fuisse credendum est, & ad illam Hellenicae linguae infantiam referenda, sub qua analogia propè nulla in verborum derivatione observabatur.

Venio igitur ad vocis *Vicatidei* genesim. Nominis partem priorem ϝικατι (*viginti*) notissimam aera nostra fecerunt. At pars altera incerta est. An vero huc facit, quod Hesychius Ἰδύες interpretatur μάρτυρας, συνίστορας h. e. *testes* aut *conscios*? in quo vocalis Υ facile in ΕΙ transire potuit, ut exemplis infra ostendetur. At ecquid sibi velint *Viginti testes*, aut *testium viginti limes*, quisnam expediet?

Verum si quidem Υ in Ει mutatum fuerit, multo facilius videbitur, *Vicatideum* ex ϝικατι & δυο coaluisse. Mutationis τῦ Υ in ΕΙ haec exempla Mich. Maittairus affert in Dialectis (edit. Hagae-Com. ann. 1738. pag. 169.) ΓΕΙΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΣ pro γυμν. apud Grut. 317. 2. ΜΕΙΩΠΑ pro μυ. ex Salmasio Inscript. vet. pag. 16. Adhaec ΜΕΙΟΥΡΟΝ pro μύυρ. plurium testimonio firmatur. Sed multo plura repertum iri, non dubito. Jam si admittimus *Vicatideum* ex ϝικατι (*viginti*) & ex δύο (*duo*) factum, eâ notione videtur dictus

ab oriente (16) in occidentem progrediebatur, ficuti *Vicatipedus* a feptentrione (17) in auftrum pertinebat. Ex quibus vides maximos hofce agri Minervae facri limites in Tab. II. defcriptos, tum directione ad mundi cardines, tum latitudinis modulo, aut eosdem, aut pares Agrariis Latinorum limitibus exftitiffe. Verum de *Vicatipedo* & *Vicatideo* plura forfitan Tab. II. fuis locis, fi animo fuccurrerit, dabimus.

Interim non me poenitet, tamdiu in hifce immoratum; fatis enim perfpicio, utriufque aeris intelligentiam ex unius *Antomi* vera notione pendere.

§. 3. *Romanos facile a Magnis Graecis hausiffe difciplinae limitaris primordia; fed ea poftmodum ampliora feciffe, fimulque texiffe verborum inexplicabilium involucris.*

Hoc unum hic monuiffe proderit, ex his paucis, quae notavi, videri Romanos totam limitarem difciplinam ex Magnis hifce Graecis primitus didiciffe, eamque multis deinde acceffionibus amplificaffe; fed ita ut αἰνίττεσθαι (*aenigmata loqui*) femper ftuduerint, forfitan ne ea ars in vulgus manaret. Idem aenigmatum ftudium auguribus ceterifque divinis, imo, quod magis mirere, formularum legitimarum fabris, quin & vetuftioribus ICtis femper cordi fuit, ita ut illa aenigmata non nifi τοῖς συμμύσταις paterent, profanis crux pofita ftarent.

VERSV 8. 9. ανχωριξαντες &c.] Hunc & fequentem verfum ufque ad ὅροι in noftra interpretatione claritatis gratia uncis interpofuimus. Sed jam translationis noftrae reddenda eft de fingulis ratio. Doricum illud ανχωριξαντες (pro ἀναχωρίσαντες) vertimus *Reftituentes*. H. Steph. in Indice Αναχωρίζω interpretatur, ἀναχωρεῖν ποιῶ, *Recedere facio*. Deinde Xenophontis locum in II. Paed. (ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτὺς ἀνεχώριζεν) fic interpretatur, *Redire in fuum quemque locum jubebat*, *nolens videlicet* (αὐτὸς προϊέναι) *eos progredi*. Ibidem Xenophon verbo καταχωρίζω utitur

dictus, quafi fit Antomus fecundus fupra vigefimum. Atqui abfona eft ea fignificatio; nam ex univerfa Tabula conftat, hunc Limitem fuiffe primarium, nec ex numerariis ac leneariis unum.

Adhaec alius erit, qui forfitan *Vicatideo* duos & viginti pedes latitudinis ex vi nominis tribuendos cenfeat. Ita quidem arbitranti minime fuccenfeam. At fi ea latitudo fuit, quanto aptius fuiffet εικατιδυόπεδον nuncupare? Adde hoc etiam, quod *Vicatideai* ufus & nobilitas tanta fuit toto Aere II. ut amplior ei poffimus, & quidem rotundo numero tribuendus fuiffe videatur, ficuti in *Vicatipedo*, in *Triacontapedo*, & *Hecatompedo* factum videmus. Nam quo tanta parcitas, ut duos tantum fupra viginti admetirentur pedes?

Sane indicio Latinorum, qui *Cardini* XX. *Decumano* vero *maximo* duplum ejus latitudinis largiebantur, adductus, fic ineo rationes. Nam cum *Vicatipedus* Cardini, *Vicatideus* Decumano max. refpondiffe videatur; nihil fane mallem, quam τὸ Δεῖον (ex δύο utique factum) apud vetuftiffimos Graeciae Magnae finitores idem fuiffe quod *Duplum*: proinde *Vicatideum* fuiffe *bis viginti* (fupple, *pedes*) latum. Cur vero in hoc compofito τὸ Πεδον tacuerint, videtur caufa fuiffe multiplex: primum ne vocabulum productius facerent; deinde quod videntur hi finitores primum omnium fignaffe atq. appellaffe Cardinem, ejufque nomen a pedum viginti modulo fictum *Vicatipedum* edidiffe. At ubi poftea Decumanum fignabant maximum; cum hic Cardine pofterior effet, nihil opus erat *pedum* vocem iterato inculcare, ac fatis fuit fi *bis viginti* numerum in ejus nomen includerent. Haec ita, uti expofui, fe habuiffe, nec praeftare audeo, nec poffum: at faltem cupio, fi quod conjeci non fit, ecquid aliud εικατοδειος fit, a viris eruditiffimis expediri.

(16) *Amplius oftenditur, Vicatideum non aliud fuiffe quam Decumanum max. ex eo quod Aciri parallelus fuerit, Cardinem vero normaliter fecuerit.*

Ex eo maxime oftenditur ab ortu in occafum ductus atque directio *Vicatidei*, quod hic Aciri amni (qui quâ mari appropinquabat, ab occafu in ortum tendebat) parallelus fuerit: Parallelum fane flumini *Vicatideum* fuiffe liquet ex II. 43. 44. 45. ubi finitores ποθοδον (*acceffum*, h. e. limitem actuarium: aut quidvis aliud: quod ϝοκταπεδον dicunt i. e. octo pedum) *fodiunt ex Vicatideo . . . ufque ad flumen*. Vbi quodcumq. eft id, quod ποθοδος vocatur, non potuit non *Vicatideum*, h. e. Decumanum Maximum fecare normaliter; ita ut iftud ποθοδος ex Cardinibus actuariis unus fuerit. Confer & feq. Adn.

Ad haec in eadem Tab. II. a ver. 64. ad 67. hoc idem luculentius declaratur, iis maxime verbis, ubi Antomum Vicatipedum (qui certe *Vicatideum* ad angulos rectos findebat) a *Vicatideo* ad flumen fuiffe excifum fignificatur: unde *Vicatipedus* paffim alibi ϝο ες ποταμον αγων (*ad fluvium ducens*) vocari folet. Adde verfus 72. 73. 74.

Jam vero aes prius & aes alterum de eodem prorfus loquuntur *Vicatipedo* eodemque *Vicatideo*; quia totius perticae five univerfitatis Heracleoticae limites fuere primarii: a quibus agri facri utriufq. limites fecundarii dirigebantur. Confer & feq. Adn.

(17) Ex II. 72. 73. 74. luculenter intelligitur, *Vicatipedum* (qui aliis nominibus ver. 72. dicitur *Antomus agros bifariam dividens*, itemque *Ad flumen ducens*) ad rectos angulos fecuiffe *Vicatideum*: hunc vero ab ortu in occafum, illum ab Auftro ad flumen five ad Boream ivifse. Imo tota Tabulae II. συνεχεία haec eadem fignificat.

7 τω παρ τα ͰΗρωιδεια τω οριζοντος ταν τε Ͱιαραν γαν και ταν Ϝιδιαν	τοῦ παρὰ τὰ Ἡρωιδεῖα τοῦ ὁρίζοντος τήν τε ἱερὰν γῆν καὶ τὴν ἰδίαν
8 ανχωριξαντες απο ταν αποροαν ες ταν Ϝιδιαν γαν Ͱως μη καταλυ-	(ἀναχωρίσαντες ἀπὸ τῶν ἀποῤῥοῶν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν ὡς μὴ καταλυ-
9 μακωθης αδηλωθειη καθως τοι εμπροσθα οροι αλλον δε επι τω αυ-	μακωθεὶς ἀδηλωθείη, καθὼς οἱ ἔμπροσθεν ὅροι) ἄλλον δὲ ἐπὶ τῦ αὐ-

7. *praeterque Heroideia* (progreditur) *qui ſacram terram a privata dirimit:*

8. (*reſtituentes* eum terminum *a* torrentium *defluxibus* , in quos ſcilicet a privatis tranſpoſitus fuerat , *in privatam terram; ne forte aggeſtu limoſo*

9. *obductus*, *viſum effugeret*, *ſicuti ſuperioris temporis termini*). *Alterum autem* (terminum) *in li-*

utitur pro eo quod eſt, *In ſuum quemque locum colloco*. Nec alia hujus verbi exempla promuntur. Porro Stephaniana notio huic Tabulae loco convenit: *Redire facientes*, ſeu *Reſtituentes* (eum terminum) *ex , . . in privam terram:* in qua ſcilicet primitus fuerat. Nec aliter mox ver. 11.

Ibidem απο ταν αποροαν.] Ad Br. ver. 17. ſuadebam αποροας verti debere *Deſtillationes*. At poſtea mutato conſilio in mea Britannici fruſti interpretatione pag. 169. *Torrentes* ubique reddidi. Atq. ut ita cenſerem, locus hic unus fecit: ex quo apparet, idcirco eum terminum ἐξ αποροῶν fuiſſe translatum in terram privam, ne ſaxis (quae nimirum torrens montanus aggereret) obrutus obſcuraretur.

Ergo, uti dixi, in mea Britan. fruſti translatione pag. 169. illud αποροας, ſemper verti *Torrentes*: montanos intelligens, a quibus illud aggeſtionis periculum imminebat. Nunc autem *Torrentium* (praeſertim plur. numero) vocabulum diſplicet: cujus loco *Defluxus* montanos ſubſtituo. Nec enim αποροαις quidquam magis reſpondet, quam *Defluxus*. In Gloſ. G. L. Ἀπόῤῥοια eſt *Defluxio*. Crediderim ex colle Pandoſiae (ad cujus radices erat locus hic dictus αποροαι) plures defluxiſſe prope perennes rivos, qui ex re vocabantur αποροαι h. e. *Defluxus*. Hi vero, ubi inundatione intumuiſſent, lapides cum glareâ limoque ex monte volvebant, quibus termini obducebantur.

Ibidem καταλυμακωθης.] Quod in ultima ſyllaba τὸ η loco diphthongi ει adſcribatur, ad ignotum id Doriſmum eſt referendum. Ergo thema eſt καταλυμακόω, novum huc uſque verbum. Ejus tamen verbi intelligentia accepto referenda eſt uni Heſychio: apud quem legitur: Λύμακες· πέτραι. Jam ſi Λύμακες ſunt *petrae;* Λυμακόω, & Καταλυμακόω, erit *Aggeſtu lapidum* aliquid *obruere*.

Tametſi liceat mihi tantiſper ab Heſychio diſcedere. Nam τὸ λυμακόω hic ad torrentes refertur; & niſi vehementer fallor, ſordes omnes ſignificat, quaſcunque torrens raptare ſolet, ſive lapides, ſive glaream, ſive limum. Λύμακες enim dicuntur a λῦμα, quod *ſordes* ſive purgamentum notat. Quocirca aſſentior Heſychio λύμακας interpretanti πέτρας, ſed quatenus purgamenta ſint, non tantum torrentium, ſed univerſe. Quod vero etiam *Limus* ambitu λυμάκων contineatur, ſuadetur ex vera *Limi* etymologia, quae a λύμαξ aut a λῦμα venit. Ergo illud καταλυμακωθης verti poteſt, *Glarea limoque obductus*. Aut vero *Aggeſtu limoſo obductus;* nam *limi* nomine etiam glarea & petrae continebantur.

Ibidem ſequitur αδηλωθειη. Verbum Ἀδηλόω videbar Heſychio poſſe debere, nomen inde derivatum Ἀδήλωτον depromenti. ΑΔΗΛΩΤΟΝ, inquit, ἀδιάφορον· δεξιὸν &c. quae non ſatis voci exponendae reſpondent. Vide (18) locum. Verum jam pridem

(18) *Heſychii locus vindicatus & explanatus: τῦ Ἀδήλωτος primariae duae ſignificantiae diſpares eruuntur.*
Locus integer ſic concipitur: ΑΔΗΛΩΤΟΝ· ἀδιάφορον· δεξιόν· συνετόν· ἢ πένητα· ἄπορον. Vbi Kuſterus in adnotatis ad Heſychium (edit. ultimae) eo propendet, ut non Ἀδήλωτον, ſed Ἀδήλητον ſibi interpretandum Heſychius propoſuerit; modo legatur ἀδιάφθορον. Sed tamen Ἀδήλητον fuiſſet extra Alphabeti

10 τομω τω παρ τα Φιντια αγοντος εστασαμες παρ ταν Βυβλιαν και	τόμου τοῦ παρὰ τὰ Φίντια ἄγοντος ἐςήσαμεν παρὰ τὴν βυβλίαν καὶ
11 ταν διώρυγα ανχωριξαντες Ϝωσαυτως ες ταν Ϝιδιαν γαν ταν αλ-	τὴν διώρυγα, ἀναχωρίσαντες ὡσαύτως εἰς τὴν ἰδίαν γῆν τὴν. Ἄλ-

10. *mite secundum Phintia ducente statuimus juxta Bybliam* (vineam) *atque*
11. *fossam, similiter* (eum) *restituentes in privam terram supradictam. Ali-*

dem non quidem derivati nominis (cujusmodi Ἀδήλωτος) sed ipsius verbi Ἀδηλόω singulare exemplum Suidas produxerat his verbis: ΑΔΗΛΩΣΑΣ· ἀγνώριςον ποιήσας. *Est*, inquit, *Incognitum reddens*. Ac statim auctoris anonymi hunc subjicit locum: ὁ δὲ ἀδηλώσας ἑαυτὸν πιναρᾷ ςολῇ, καὶ λαβὼν δρέπανον, ὡς ἂν γῆς ἐργάτης. *Ille vero sordida veste indutus, & velut agricola, falce sumpta, sese ignotum praebuit*. Jam ergo Aoristum act. Suidae debebamus. Nunc etiam ejusdem verbi Aoristum passivum ex aere nostro cognoscimus.

Ibidem sequitur καθως pro καθάπερ *sicuti*. Phrynichus καθὼς istud in reproba vocabula retulit: qui ejus loco καθὰ probavit. At in his tabulis καθὼς quinquies occurrit, καθὰ quater. Idem istud καθὼς in Graeco V. T. pluries legitur: in Novi vero Foederis libris omnibus perpetuum est.

Ibidem τοι εμπροσθα οροι] Doricum istud εμπροσθα pro ἔμπροσθεν hîc tantum & infra ver. 53. legitur. Ceterum ignotum est veteribus novisque lexicis. Nisi quod in Favorino meo Basileensi sic reperio: Ἔμπροσθεν ἀντὶ τοῦ ἔμπροσθε λέγουσι Δωριεῖς. At quis unquam τὸ ἔμπροσθε (quod est inusitatum) dialecto communi, ἔμπροσθεν vero (certe commune) Doriensibus tribuit? Haec nescisse Varinum nostrum, vix credam. Quis scit an non ἔμπροσθα ἀντὶ τοῦ ἔμπροσθεν, e manu Varini fuerit?

VERSV 9. & 10. Αλλον δε &c. Positum est Αλλον pro ἕτερον (*alterum*) aut vero pro δεύτερον (*secundum*) quod Graecanicae proprietatis studiosi notabunt; sicuti & quae de plurali αλλως ad ver. 12. observaturi sumus. At illud momenti majoris est, quod, cum infra v. 39. duo assignentur exteriores agrorum Dionysi limites (unus per *Heroidea*, alter per *Phintia*) nunc in priore limite terminus ille prior v. 6. notatus, in altero vero hîc terminus alter depangitur. Postremo hi duo termini primi poterunt ad id genus referri, quos Agrarii scriptores *Incipientes* appellant, quod ab iis rectura incipit: de quibus infra Adn. 24. adnotantur nonnulla.

VERSV 10. 11. εσταταμες παρ ταν βιβλιαν και ταν διωρυγα] Hic locus plane germanus ejus est, qui infra v. 44. legitur. Eadem utrobique vocabula (nisi quod v. 44. βιβλιναν adjectivum est cum substantivo junctum, hîc autem istud βυβλιαν per se stat) idemque utrobique agri Dionysiaci locus designatur. Ac sane scriptionem bene longam his diebus de utraque voce contexueram, hîc inserendam. Sed postea mutato consilio, ne, crebro spissiorum excursionum immissu, filum Tabulae abrumperem, statui eam totam explanationem in ver. 45. (in quo tum eadem sunt duo vocabula, tum etiam ibi pars prior hujus Tabulae desinit) transponere. Siqui forte cupidiores fuerint, eo recurrant, censeo.

phabeti seriem: quam rarissime in Hesychianis turbatam cernimus. Atqui illud mihi verius videtur, existimasse Hesychium, tam Δηλέω (*Laedo*) quam Δηλόω (*Manifesto*) ex una communi radice Δῆλος re ipsa venire: proinde tum simplicia Δηλέω & Δηλόω, tum etiam composita Ἀδήλητος & Ἀδήλωτος olim fuisse synonyma. Recte an secus ita censuerit, ἐπέχω: quotam enim quamque partem veteris ἑλληνισμοῦ tenemus? Hinc Hesychius in unum ΑΔΗΛΩΤΟΝ contulit utriusque vocabuli significationes, quas divisit in classes duas. Nam ex Hesychianis interpretamentis priora tria (nim. ἀδιάφθορον, δεξιὸν, συνετὸν) vim τοῦ Ἀδήλωτος (quatenus idem ac Ἀδήλητος) recte exprimunt: at duo posteriora (ἢ πένητα, ἄπορον: *aut pauperem, egenum*) τὸν Ἀδήλωτον (quatenus *obscurum* atque *ignotum* significat) notant. Quod quam recte explicent, intelliges ex superne adscripto Suidae loco: quo quidam non aliter, quam se agricolam h. e. pauperem assimulans, sese ἀδηλώσας dicitur. Hinc opportune Hesychius sua haec duûm generum interpretamenta (quorum tria priora ad Ἀδήλητον, duo alia ad Ἀδήλωτον pertinent) interposita particulâ, *Aut*, in classes discrevit duas. Nihil verius.

12 λως δε αντορως τουτοις εστασαμες επι τας αμαξιτω τας δια τω χα-	λως δὲ ἀνθόρους τούτοις ἑστήσαμεν ἐπὶ τῆς ἀμαξίτου τῆς διὰ τοῦ χα-

12. *os autem terminos his adversos statuimus in via plostraria, quae per* (torrentis) *al-*

seo. Interim hoc praedictum lectori volo, βυβλίαν esse selectissimae vitis aut vineti proprium nomen, διώρυγα vero fossae genus esse.

VERSV 11. ες ταν Ειδιαν γαν ταν] Istud ταν alicui videbitur scalptoris oscitantiâ pro ταύταν hîc excidisse. At hunc equidem locum suspicione libero. Nam etsi Articulus, cum pro ἔτος ponitur, haud postponi ad ultimum locum solet; tamen hujusmodi postpositionis exempla non defutura rimantibus auguror. Vt in Hesiodo, κλυτὰ τεύχεα τοῖο, pro τέτε. Lysias: καί μοι κάλει τὸν καὶ τὸν, pro τῦτον καὶ τῦτον. Verum his immorari pudet.

VERSV 12. αλλως δε αντορως τυτοις εστασαμες] De Αντορος (novo plane (19) verbo) videndum quid sit. Nemo autem non cernit esse compositum ex ἀντὶ & ex masculino ὅρος, *terminus*; quatenus scilicet hoc in his tabulis leni spiritu semper afficitur; alioqui enim Ανθορος scribendum fuisset. Ceterum ineptum sit, si ex ὁ ὀρὸς arcessas, quatenus est *serum lactis* (pro ὀῤῥὸς) sive ex ὄρος quod quamdam corporis partem aut olei prelum notat: quae huc non pertinent. Verum quid moror? Sententiam si spectes, non aliud quam ὅρος (*terminus*) huc potest congruere: quae vox etsi a ceteris asperetur omnibus; in his tamen tabulis numquam densatur, h.e. numquam cum littera ⊢ legitur. Ergo Αντορος est ὅρῳ respondens, sive ὅρος ἀντιτιθέμενος ὅρῳ. Nam ορυ rigor ad ἄντορον suum terminabatur. Quinquies ea vox & in priore hoc tantum aere occurrit, hîc & ver. 14. 20. 28. 30. Verum hîc & ver. 30. ad suum dativum τύτοις refertur, ut sit: *Adversos terminos his* (terminis) *respondentes*. Quod eam vim habet, ut, cum οροι (*termini*) tantum duo hactenus numerati sint; totidem & Αντοροι fuerint. Cumque supra ver. 9. Αλλον stet pro ἕτερον; hîc quoque Αλλως erit ἑτέρυς: *Alteros* (totidem scilicet) *Antoros his duobus terminis respondentes*. Jam vero, quia in εστασαμες penultimam syllabam ΣΑ scalptor omiserat; eam secundis curis superne supplevit, ut in tabula in aes incisâ vides.

Ibidem επι τας αμαξιτω] Hîc tantum ea vox reperitur, & quidem sine densa littera ⊢: cum tamen omnino ab omnibus asperetur. Vt semel dicam; plurima in his Tabulis densantur, quae a ceteris omnibus leniuntur: contra vero leniter alia non pauciora scribuntur, quae nemo non asperat: id quod poteris ex vocum Indice deprehendere. Ad orthographiam etiam illud spectat, quod cum hoc vocabulum semel apud Xenophontem cum *Eta* in penult. legatur in Hellen. VII. (quod vereor ne sit ex librariis; nam idem in II. Hell. cum I in pen. usurpavit) hinc Is. Vossius non aliam quam cum *Eta* veram esse scriptionem statuit. Verum ut omittam hujus Tabulae auctoritatem, & Homericae Iliados X. exemplum (καθ' ἀμαξιτὸν ἐσσεύοντο: in quo versûs προσῳδία Eta Vossianum arcebat) & quod illud ἀμαξητὸς ignotum sit antiquis grammaticis; his dico missis, quis non videt, istud vocabulum ex ἅμαξα & ἰτὸς (inusitato, sed tamen analogico nomine) componi? Hinc Hesychius sic habet: ΑΜΑΞΙΤΟΝ. ὁδὸν δημοσίαν, καὶ ἁμάξαις διαπορευτὴν ὁδόν. Vbi illud ἁμάξαις διαπορευτὴν ad exprimendam vocabuli vim ex ἰτὸς compositi adhibuit. Postremo muliebre hujus vocabuli genus ex eo venit, quod semper ὁδὸς subaudiatur: quod & Malchus apud Suidam (in Ἁμαξιτὸν) expressit: *Aditus vero*, inquit, *Ciliciae* (ἁμαξιτὸς ἦν ὁδὸς) *via plostraria erat*. Hinc quae hîc

(19) Reperitur quidem Ανθορίζω, & Ανθορισμὸς (utrumque per Θ, ratione asperi spiritûs in ὅρος) sed ad Dialecticen pertinent. Itaque Ἀνθορισμὸς est *contraria definitio*, Graecis ὅρος ἀντιτιθέμενος τῷ ὅρῳ; habetque apud rhetoras locum ἐν ὁρικῇ στάσει, sive *In definitivo statu*. Sed tamen haec quae apud dialecticos translate usurpantur, ea non aliunde quam ex finitorum loquendi consuetudine tracta fuerunt.

13 *ραδεος αγωντας τας παρ τον δρυμον τας μεν σταλας ες ταν ⱶιαραν*	*ραδέος ἀγούσης τῆς παρὰ τὸν δρυμὸν· τάς μὲν ςήλας εἰς τὴν ἱερὰν*

13. *veum ducit , praeterque ſylvam* (vadit) ; *& ita quidem , ut ſtelae ad ſacram*

αμαξιτος vocatur , eadem infra ver. 24. ſimpliciter *ⱶοδος* dicitur. Videſis locum.

Ibid. *δια τω χαραδεος*] Hoc quoque inauditum eſt vocabulum , hîc tantum & infra ver. 25. occurrens . Nam *Χαραδέως* quod affert (20) H. Steph. eſt adverbium: noſtrum hoc autem nomen eſt, nim. *Χαραδεύς*, *χαραδέως*. Ceterum ſicuti adverbium *Χαραδέως* a *Χαράδρα* venit (teſte Galeno) nempe abjecta caninâ litterâ ; haud ſecus & nomen *Χαραδεύς* ab eadem eſt origine. Ad ſignificationem quod attinet ; ſicuti *Χαράδρα* nunc *torrentis alveum* , nunc ipſum *torrentem* notat ; idem & de *Χαραδεύς* dicendum erit . Et hîc quidem *alveum* potius quam *torrentem* ſignare videtur. At vero quod etiam ipſum *torrentem* *Χαραδεύς* deſignare conſueverit , id argumento eſt , quod Hippocraticum adverbium *χαραδέως* non *ἀμέσως* a voce *χαράδρα* venerit , ſed potius a nomine *χαραδεύς* , *χαραδέως*. Nam adverb. *Χαραδέως* recte interpretaberis, *Confertim in modum torrentis* . Et *alvei* quidem notionem interpretando ſecutus fui ; cum ceteroqui licuiſſet etiam *Vallum* aut *Foſſam* (21) aut poſtremo *Vallem* interpretari , niſi retruſiora conſulto vitarem .

VERSV 13. *τας μεν σταλας* &c.] Semel hîc tantum verbum hoc legitur: quod quidem variis modis exponi ſolet , puta *Cippus*, *pila*, *columna*. In vet. Gloſſis etiam *Statua* redditur, imo & (22) *Titulus*. At Plinius VI. c. 28. & 29. Graecam dictionem retinuit; a quo *ſcriptae* memorantur *Stelae lapideae litteris incognitis* . Hujus exemplum ſecutus , Grajum ipſum nomen retinui *Stelas*. Ac porro *Στήλην* eſſe *ὅρυς* (*termini*) ſynonymon, oſtendit Heſychius, ubi diminutivum *Στηλίδια* exponit *οἱ πεθειμένοι ὅροι* . Eidem *Ὅρος* ſic definitur : *ἡ ςήλη ἡ καταπεπηγῦα ἐπὶ χωρίῳ ἢ οἰκίᾳ* , *Stele in agro aut domo depacta* . Idem a Dorico hujus loci *Στάλα* affert derivata (23) quaedam , Verum his miſſis , in *Στάλας* loci hujus eſt inquirendum . Jam proxime oſtendi ex Heſychio *Ὅρυς* & *Στήλας* eſſe *Termini* ſynonyma . Quod ſic accipe, ut *Στήλη* non quivis terminus , ſed *inſcriptus* fuerit, h. e. primarius aliquis terminus, qui ſuam gerebat inſcriptionem , non vero ex ſecundariorum numero, quos *Curſorios*, ſive *non ſcriptos* vocabant.

Jam vero *Stelae* loci hujus non augent terminorum numerum , ſicuti nec *Antori* verſûs ſequentis; uti ſuo loco oſtendam ex terminorum ſumma, quae a v. 40. ad 45. deſcribitur. Ergo ſicuti Antori ver. ſeq. iidem ſunt ac duo illi ver. duodecimi , ita & ſtelae loci hujus non aliae plane ſunt ac duo illi *primarii* termini verſibus *6.* & *9.* memorati . Hos duos equidem vocavi *Primarios* : quos tamen ſcriptores Latinorum agrarii *Incipientes* (24) & *Praeſidentes* nuncupant . Hi dirigunt ceteros : eos ſcilicet, quos

(20) H. Steph. in Theſ. affert t. 4. p. 401. adverbium *Χαραδέως* : quod Galenus in lex. Hippocr. ex *Χαράδρα* arceſſit (*ἀπὸ χαράδρας* , inquit , *γέγονε*) & *ἀθρόως* exponit, h. e. *Acervatim*, *Confertim*, aut meo judicio *Impetuoſe*.

(21) In Gloſſis G. L. *Χαράδρα* (cujus notiones ſequitur *χαραδεύς*) tantumdem eſt quod *Foſſa*, *Vallis*, *Cancellus*, *Canalis*, *Vallum* . Scribitur & in Philoxeni Gloſſis : *Valnus*. *χαράδραξ* : corrupte utrumque pro : *Vallus*, *Χαράδρα*. Ergo ſicuti *Χάραξ*, quod primario, & ex vi originis a *χαράσσω*, ſignificat *foſſam* illam , quae vallo praetenditur; tamen & pro *vallo* h. e. ſtipitum ſepto accipitur , & interdum pro *foſſa* ipſa , aut pro utroque; idem & in *χαράδρα*, & in *χαραδεύς* accidiſſe videtur. Ergo haec facile non modo alveum torrentis, verum *vallum* ſive ſtipitum ſeptum notaverint. Id ſi eſt, videtur fuiſſe ſeptum aliquod, quo *δρυμός* (*ſylva*) quod ſtatim ſequitur , ab arabili dirimebatur. Aut poſtremo eſt *Vallis* (ut ſupra ex Gloſſis) ſive *depreſſa convallis* aliqua , per quam ſolet torrens decurrere.

(22) Non inepte *Titulus* redditur, quia *Stelae* proprie dicuntur eae, in quibus foedera, & alia poſteritati mandanda incidebantur . Hinc *ςηλίτης* dicitur is , qui in cippum inſcriptus erat : & *ςηλιτεύω* proprie eſt *ςηλοκοπέω* aut *ςηλογραφέω*, *in cippo* inſcribo: quod & in partem deteriorem ſumitur.

(23) Veluti quod *Στάλιδας* ait eſſe *τὰς Κάμακας ἢ χάρακας* i. e. *vitium pedamenta aut vallos* . Ejuſdem *Σταλίζομαι* & *Στάλικες* indidem ſunt . Quod eo dico , ut appareat Heſychium raro Dorienſium noſtrorum neglexiſſe vocabula.

14 γαν τως δε αντορως ες ταν ⵎιδιαν γαν καταλιποντες ⵎικατιπεδον	γῆν τοὺς δὲ ἀνθόρους εἰς τὴν ἰδίαν γῆν καταλιπόντες εἰκοσιπεδον
15 αντομον Εσταταμες δε και μεσσορως δυο μεν επι τας Ⱶοδω τας	ἄντομον. Ἐςήσαμεν δὲ καὶ μεσόρους, δύο μὲν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς
16 αγωσας εκ τε πολιος και εκ Πανδοσιας δια των Ⱶιαρων χωρων δυο	ἀγούσης ἔκ τε πόλεως καὶ ἐκ Πανδοσίας διὰ τῶν ἱερῶν χώρων, δύο
17 δε εν ταις Ⱶακροσκιριαις τουτως παντας αν ευθυωρειαν Ⱶομολο-	δὲ ἐν ταῖς ἀκροσκιρίαις· τούτους πάντας ἀν' εὐθυωρείαν ὁμολό-

14. *terram, adverſi vero termini ad privam terram ſpectarent, relinquentes vicatipedum*

15. *limitem. Statuimus autem & medianos terminos, duos quidem in ea via quae*

16. *ducit tam ex Vrbe quam ex Pandoſia per ſacros campos; duos*

17. *vero in ſummis ſaltibus: hos autem omnes ad gromae rigorem conſen-*

quos diſcriminis causâ aes noſtrum alios Αντορως, alios μεσσορως (h. e. *adverſos terminos* & *medios terminos*) vocitat.

VERSV 14. 15. καταλιποντες ⵎικατιπεδον αντομον] De Limite *vicatipedo* h. e. pedes viginti lato, copioſe diximus in Exerc. de Antomo §. 2. pag. 181. Hic & *Vicatideus* duo erant primarii limites; quorum & in Tab. alterâ mentio fit. Quid ſit porro καταλιποντες (*relinquentes*) infra ex dictis ad v. 27. (ως ημεν &c.) oſtenditur.

Ibid. εσταταμες και μεσσορως] Μεσσορος (Dor. pro Μέσορος) *terminum* ſignificat *medianum*, qui ſcil. inter ορον & αντορον (h. e. inter *terminum incipientem* & *terminum* ei *reſpondentem*) medius intercedit. Meminit Jul. Frontinus p. 112. in Col. Florent. *Sunt*, inquit, *& MEDII TERMINI, qui dicuntur Epipedonici*. Μεσσορος ignotum eſt lexicis nomen. Affert quidem Heſychius neſcio quod Μεσσορης (25) ſed huc non pertinet. Propius huc Μεσσόριον attinet, quod ex Dionyſio Periegete citatur: quod ſi ex Jonica dialecto in Doricam vertas, erit Μεσσόριον.

VERSV 16. επι τας Ⱶοδω τας αγωσας εκ τε πολιος και εκ Πανδοσιας δια των Ⱶιαρων χωρων] Sic etiam infra v. 22. Sane non poterat una eademque via tum ex Vrbe (quae hîc abſolute poſita, *Heraclea* eſt) tum & ex Pandoſia incipere; quia Heraclea ad ortum, Pandoſia ad occaſum ſolem ſpectabat; Dionyſiacus vero campus inter utramq. erat. Ergo ſic accipe, ut una eademque via ex Heraclea profecta, mox ſacro tranſmiſſo agro, ad Pandoſiam uſque pertingeret; idque valet tam ſi Pandoſiae nomen pro colle, cui urbs cognominis inſidebat, quam ſi pro ipſo accipias oppido. Duo ergo erant hujus viae termini, hinc Heraclea, illinc Pandoſia.

VERSV 17. εν ταις Ⱶακροσκιριαις] Ⱶακροσκιρια bis tantum in noſtro aere occurrit, hîc, & rurſus ver. 23. In hoc altero legitur, δυο δε επι ταν Ⱶακροσκιριαν, ubi genitivus, uti vides, pluralis eſt. At hîc eſt, εν ταις Ⱶακροσκιριαις. Vtroque loco aſperatur. Novum vero & inauditum eſt hoc vocabulum, ſive mitigaveris ſpiritum, ſive den-

(24) Aggenus (edit. Goeſ. p. 63. mediâ) *Incipientem terminum* illum intelligit, a quo *rectura* incipit. Alibi p. 253. in iis quae Caio & Theodoſio inſcribuntur, ſic legitur: *Terminos quadratos ſub terra conlocavimus, qui a menſoribus Italiae pro hypotenuſa obſervantur. Cathetum vero in TERMINVM PRAESIDENTEM in formam trifinii conlocavimus. Nam & alios terminos quadros CVRSORIOS* (de *curſoriis* h. e. ſecundariis alibi dicam) *poſuimus*.

(25) Heſychius: Μεσσόρης· ὁ μέσος ὠκεανῶ καὶ ὠρανῶ τόπος: *Medius inter oceanum caelumque locus*. Quiſnam is locus? niſi forte ubi quis in oceano medio deprehenſus, queat cum poeta conqueri: *Caelum undique & undique pontus*.

densaveris. Neque dubium est, quin ex Ακρος (*summus*) & ex Σκιρον, compositum fuerit. De Σκιρον adspersimus quaedam ad Britann. frustum ver. 23. Adnot. 39. plura largiore manu daturi infra ad ver. 96. Vtrobique τὸ σκιρὸν verti *Sylvestrem saltum*. Nec muto factum. Ex hoc autem loco & infra ex ver. 23. potest intelligi, hunc totum sylvestrem saltum ab ἀκρωρεία (*summo colle*) Pandosiae ad πρόποδα (*radicem*) pertinuisse: sed tamen quae pars in descensu erat, ea dicebatur simpliciter τὰ σκιρὰ, quae vero in supercilio, ea vocatur hîc & ver. 23. ⊢ακροσκιρια. Porro spiritûs densatio apud Heracleenses nostros usurpata in ⊢ακρος (quod ceteri prorsus omnes leniunt) est quidem prorsus insolens; non secus tamen insolens in ⊢αρνησις, ⊢εννεα, ⊢ισον, ⊢οκτω: quae cum suis derivatis ceteri omnes leniter ac leviter scribunt atque pronuntiant; at asperant aera nostra.

Ibidem αν ευθυωρειαν] Hîc tantum & mox ver. 24. legitur: quod non novum est vocabulum, sed nove ac rectissime scriptum; cum contra apud Suidam & Platonem absit a penultima diphthongus, apud quos Ευθυωρία legitur. Vide in ima (26) ora locupletissimum H. Stephani de hoc vocabulo locum. Miror autem virum tantum, an sit compositum, dubitasse; cum tota vocabuli effigies compositionem aperte prodat. Ac missis originationibus (27) aliis, nihil certius habeo, quam ex ἐυθὺ & ὠρέω (quod est *curare*, φροντίζειν, φυλάσσειν, imo & *contemplari*, ut infra dicam) primo componi verbum ἐυθυωρέω (cujus exemplum ex Aristotele Budaeus affert) ab ἐυθυωρέω vero ex analogia factum esse ἐυθυωρεία; & quidem cum diphthongo EI (ut in his Tabulis) etsi cum simplici I non male in Suida & Platonis Timaeo legitur. Atque ea exploratissima hujus nominis origo est.

Circa significationem vero, cave Budaeo & H. Steph. credas, quibus ἐυθυωρεῖν est *recto tramite progredi*, & ἐυθυωρία *recta progressio*, aut nescio quid aliud, quod vide in Adnot. 26. Tametsi potest sic quidem exponi, modo non ad incessum animantis istam rectam progressionem referas, sed ad iter ocularium radiorum. Omnino autem ex nonnullis verbi ὠρέω compositis proditur, id verbum etiam *contemplandi* notionem imbibere. Sic in σκοπιωρέομαι (quod est *contemplari*, *speculari*) haud dubium est, quin, si resolvas vocem, non aliud sis reperturûs, quam *De specula contemplari*, aut vero *observare*; quia grammatici solent verbum ὠρέω per hoc alterum φυλάσσω reddere. Videatur de Σκοπιωρέομαι (28) Hesychius, & Aristophanis Scholiastes. Nec alia ratio est verbi θεωρέω: cujus ubi primam syllabam sive ex θεὸς cum antiquis, sive opinor ex θέα arcessiveris; restat integrum ὠρέω, quod *contemplandi* vim habet. Jam puto ex his vides quid sit proprie ἐυθυωρέω, quid ἐυθυωρεία: quorum hoc alterum non nisi *Rigorem*

(26) *De* Ευθυωρία *locus H. Stephani tom.* 1. *col.* 1300. *b.*

„ Ευθυωρία (quod an compositum sit, non satis „ constat) itidem (*sumitur*) pro ευθύτης, i. e. *Rectitu-* „ *do*, si dici posset. A Budaeo exponitur etiam *Pro-* „ *ceritas*, ut est arboris. Item *Directio*. Et *Rectus* „ *trames*. Item *Rectus processus*. *Rectae lineae porre-* „ *ctio*. Quarum significationum exempla vide apud „ Bud. pag. 53. & 328. Hinc Ευθυωρεῖν *Recto tra-* „ *mite iter facere*, *Recta linea progredi*, pro quo & „ κατ' ευθεῖαν ἰέναι dicit Arist. Vid. Bud. ibidem.

„ Item Ευθύωρον in vet. lex. ex Herm. est *Recto* „ *tramite*, κατ' ευθεῖαν, non per diverticula, propter „ obvios montes & fluvios. At vero ἐυθύωρον τὴν „ αναχώρησιν ἐποιήσαντο, affert Etymol. pro ἐυθυτά- „ την, seu σύντομον, sed addens tamen esse ab ἐυθὺ „ & ὧρα, quasi αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. At Suidas postquam „ ἐυθυωρὸν (ita enim ibi scribitur ὀξυτόνως) accipi „ dixit pro κατ' ἐυθεῖαν, idque ab Antiphonte & „ Xenophonte; subjungit, accipi etiam pro αὐτῇ „ τῇ ὥρᾳ, locum hunc proferens, ἐυθυωρὸν ἀπέβιω. „ Vbi adverbium esse manifestum est. Sed & ἐυ- „ θύωρος pro *Rectus* in v. lex. Sitne autem compo- „ situm in hac significatione, grammatici tacent."

(27) Poterat enim ἐυθυωρεία componi ex ὁρέω (Jonice pro ὁράω, *video*: quidni enim inter Dorienses & Ionas interdum convenerit?) ita ut ἐυθυωρεῖν sit idem quod recto tramite vim oculorum intendere. Ab ἐυθυωρέω quidem recte nascitur in derivati penultima diphthongus illa EI. At ω quo jure locum O brevis invaserit?

Adhaec vulgus grammaticorum ὥραν in partem compositionis adsciscunt: quod infra Adn. 29. difflabimus.

(28) Hesychius: ΣΚΟΠΙΩΡΟΥΝΤΑΙ· κατάσκοποί εἰσι. Hîc Hesychius tertiam pers. plur. idcirco attulit, quia Aristophanis locum spectavit Vespis ver. 360. hujusmodi:

Ανδρες ὁπλῖται διαταξάμενοι
Κατὰ τὰς διόδους σκοπιωροῦνται.

Viri armati per aditus dispositi speculantur. Vbi Scholiastes illud σκοπιωροῦνται reddit, Κατοπτεύουσι καὶ παραφυλάττουσιν, h. e. *Speculantur & observant*. Mox addit: Ἕρμιππος δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τῆς σκοπῆς θεωρεῖν. *Hermippus autem etiam pro eo quod est de specula contemplari*, accipi docet.

18 γως αλλαλοις τως μεν ες το Ⱶιαρον πλα- γος τω αυτομω επιγε-	γους ἀλλήλοις, τοὺς μὲν εἰς τὸ ἱερὸν πλάγος τοῦ αὐτόμου ἐπιγε-

18. *tientes ſibi invicem, ita quidem ut qui ad ſacrum limitis latus ſpectarent, inſcri-*

gorem ágrariorum ſcriptorum notat, h. e. rectum ocularium radiorum ductum: εὐθυωρέω autem de oculo dicitur, ubi recta regione objectum ſibi ſcopum attingit. Id a metatoribus cum ope gromae ſive grumae fieret; hinc verbum eſt *Degrumari*, Lucilio apud Nonium uſurpatum: quod tantumdem eſt ac εὐθυωρεῖν. Nec aliud ſuadent exempla (29) quae Budaeus attulit.

Porro autem, ſi quid judico, εὐθυωρεία non tantum notat *Rigorem* quem Gromatici ſcriptores vocant, nec tantum actum τῦ εὐθυωρεῖν, verum etiam machinam illam, qua rigor dirigebatur: quae machina modo *Groma*, modo *Tetrans*, aut etiam *Aes* vocabatur: de quo organo plura apud ſcriptores agrarios exſtant, & apud Goeſium, qui eos illuſtravit: quibus ſuperſedeo. Nec dubito quin tum hîc, tum infra v. 24. Αν ευθυωρειαν idem plane ſit quod *per Gromam* aut *ope Gromae*. Quamquam ſi quis, neglectâ machinâ, malit *Rigorem* reddere, aut *Rectâ regione* (ut in marmoribus terminalibus) non morabor.

Indidem meo judicio (non vero ab ὥρα, *hora*) etiam εὐθύωρον oritur. De quo videantur a Suida (30) expoſita.

VERSV 18. Ⱶομολογως αλλαλοις] Hoc eſt, *ſibi invicem reſpondentes*, obſervato ſcilicet per gromam rigore, ut ante dictum. Quod ſi iſtud Ⱶομολογως voce agrariâ permutare libeat, reddes *Proportionales*. Jul. Frontinus in de Col. p. 111. in prov. Sicilia: *Nam ſunt termini proportionales*. Et p. 112. in Col. Florent. *Ceteri* (termini) *proportionales ſunt*. Sunt, inquit, *proportionales*, & reſpondentes iis quos ſupra dixerat. Non aliud enim aevo ſequiore *Proportionalis*, quam *Conſentaneus* (31) intelligebatur.

Ibidem: τως μεν ες το Ⱶιαρον πλαγος τω αυτομω] Novam vocem τὸ πλαγος unice debemus his tabulis: quae rurſus infra ver. 26. nec alibi, legitur. Eâ *latus* ſignificari, tum aeris hujus συνεχεία aperte ſuadet, tum etiam derivatio. Fit enim a Πλάζω (fut. ξω) *Erro*; quia qui paullum a recta via digreditur, is in alterutrum latus *obliquat* iter: unde & Πλάγιος eſt *obliquus*, h. e. qui a recto in latus deflectit. Hinc ἐκ τῦ πλαγίυ, εἰς τὸ πλάγιον aut εἰς τὰ πλάγια, & κατὰ τὸ πλάγιον ſive πλάγια, tantumdem valent, quod *ex latere*, *in latus*, *ad latus*. Porro a πλάγος (cujus prima corripitur, cum fiat ab Aoriſto ἔπλαγον) venire puto Latinum *Plaga* priore corr. quod verbum primario *Latera* ſive cardines mundi notat (uti cum dicimus, *Plaga borêa*, *auſtralis* &c.) ſecundario terrae regiones: quae & ipſae Horatio *latera* vocantur, ubi ait I. od. 22.

Quod

(29) Budaeus (edit. Pariſ. an. 1530. col. 61. & 408.) ex Ariſtotelis Problem. ſegm. XI. affert iſtud, ὀ κωλύεται ἡ ὄψις εὐθυωρεῖν, *non prohibetur oculus recta regione intendere*. Habes verbum. At nominis exemplum ex Platonis Timaeo affert Budaeus illud, ubi philoſophus ait, res congeneres de longinquo viſas, veluti coaleſcere κατὰ τὴν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, *ſecundum rectam oculorum intentionem*. Vides in his exemplis non niſi de oculis viſuque agi: proinde non fuiſſe Budaeo cauſam, cur ea univerſe de recta animalis progreſſione uſurpari, ac tantumdem eſſe ac κατ' εὐθεῖαν ἰέναι, *recto tramite incedere* diceret.

(30) Suidas principio ſic affert: Ευθυωρία· τὸ κατ' εὐθεῖαν. Non laudo autem Kuſterum ſic interpretantem, *Extenſio rei ſecundum lineam rectam*. Non id voluit, ſed ut εὐθυωρία ſit idem quod illud *Rectâ regione*, quod ſollemne verbum eſt finium regundorum. In Suida ſequitur: Ευθυωρὸν ἀντι τῦ κατ' εὐθεῖαν: ita ut Ευθυωρὸν idem ſit quod ſuperius εὐθυωρία. Deinde Antiphontem, & Xenophontem laudat, quorum nec affert loca, nec libros indicat. At Harpocration, ex quo haec deſcripta fuerunt, illius orationem contra Nicoclem laudat, hujus vero librum II. ἀναβάσεως. Porro in Suida εὐθυωρὸν oxytonum eſt, at in Harpocr. proparoxytonum. Pergit Suidas: Ευθυωρὸν· αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. Ait igitur εὐθυωρὸν eſſe *Eapte hora*: quaſi ſit ex ὥρα compoſitum. Deinde affert anonymi locum, qui ſic definit, εὐθυωρὸν ἀπεβίω, *eâdem hora* (h. e. ſtatim) *exceſſit*. Verum tam mihi certum eſt quam quod certiſſimum, non debere cum Suida reddi, *eapte hora*; ſed proprie quidem eſſe *Recto tramite*, deinde, cum qui recto tramite carpunt iter, celerius multo perveniant, idcirco translate accipi pro *celeriter*: quare hîc recte verti, *Propere exceſſit e vita*.

(31) Illud exemplo eſſe poteſt, quod ex vet. Lex. H. Steph. (in Ομόλογος) affert: in quo Ὁμόλογος & exponitur *Conſentaneus*, & affertur ex Galeno in exemplum, Ὁμόλογον κρᾶσιν; quae *temperies* a medicis vulgo *Proportionalis* vocari dicitur.

19 γραμμενως ⊢ιαρως Διονυσω χωρων τως δε εν ται ⊏ιδιαι γαι επι	γραμμένους ἱεροὺς Διονύσου χώρων, τοὺς δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ γῇ ἐπι-
20 γεγραμμενως αντορως ⊢ωσαυτως δε και επι τω αντομω τω	γεγραμμένους ἀνθόρους· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντόμου τοῦ

19. *berentur, SACRI, DIONYSI CAMPORVM, qui vero in terra priva, in-*
20. *fcriberentur, ADVERSI TERMINI. Similiter autem & in limite qui*

Quod latus mundi nebulae malufque Jupiter urget.

Sic etiam III. 14. *Nec Boreae finitimum latus*. Nec alia eft ratio, cur vela, quibus lecticae *latera* obducebantur, *plagulae* vocarentur (Sueton. Tito: *Lecticae dimotis plagulis*) aut cur papyri philurae quae ad *latus* alterius glutinabantur, *plagulae* itidem dicerentur. Hoc *Plagae* (quatenus brevis eft) etymon melius (32) Voffiano.

Ibidem *facrum latus limitis* (dirimentis facram terram a privata) diftinguitur a terrae privae latere. *Limes* vero utramque terram difterminans, infra ver. 28, (ubi his paria repetuntur) vocatur ⊏ικατιπεδος, *Vicatipedus*, h. e. viginti pedes latus. In hujus facro latere termini infcripti depangi jubentur, e regione vero fingulorum defigi *Antori* h. e. adverfi termini. Plura in fequentibus notabuntur. Vide etiam ad ver. 27. 28.

VERSV 19. επιγεγραμμενως ⊢ΙΑΡΩΣ ΔΙΟΝΥΣΩ ΧΩΡΩΝ] Verbum fi verbo commutes, erit: *Infcriptos Sacros Dionyfi agrorum*. Atqui rectum fuiffet: *Infcriptos* in hunc modum: *Sacri Dionyfi campi*. Hoc enim quilibet unus terminus infcriptum gerebat. Verum duplex ἀνωμαλία interceffit. I. Accufativus ille: *Infcriptos*, attraxit (*) ad fe & alterum, *Sacros*, ficuti & ver. feq. επιγεγραμμενως αντορως, *Infcriptos Antoros*: in quo altero non modo cafus, fed & numerus ad praecedens *Infcriptos* fe conformat. Vide ad ver. fequentem. II. Deinde in eo quod fequitur, loco fyntaxeos concordantiae fucceffit fortaffis partitiva conftructio, qua adjectivum (genere tantum, non cafu cum fubftantivo conveniens) regit fubftantivum genitivo cafu: quae fyntaxis Graecis ufitatiffima eft; nec ab ea Latini abhorruerunt, ut ubi Plinius fcripfit, *Ovorum oblonga*. Hujus autem fyntaxeos proprie ea eft vis, ut latior fubftantivi fignificatio ad artiorem adjectivi acceptionem reftringatur. Nec enim ova omnia Plinius intelligi juffit, fed tantum oblonga. Sicuti forfan & in hoc epigrammate, non quicumque agri Dionyfiaci notantur, fed ii tantum qui facri effent; quia fort. & aliae erant Bacchi poffeffiones, fed minime facrae.

Quid fi nulla hîc partitiva conftructio fuit, nec neceffe eft alios Dionyfi campos non facros admittere? Quid ergo eft? Nemo ignorat Terminos fuiffe facros, iifque ut diis facrificatum. Ergo fingulis Terminis illis primariis (non item Antoris aut Meforis) ita infcribebatur: SACER DIONYSI CAMPORVM: quo & ipfe *facer* effe oftendebatur, & Dionyfi ασυλίας (**) indicium. At in Antoris (quos nulla religione profequebantur) non hoc fcalpebatur, fed fimpliciter: ANTORVS: de quo mox ftatim dicendum. Haec prorfus veriora funt.

VERSV 20. επιγεγραμμενως αντορως] i. e. *Infcriptos Antoros*. Ex vi attractionis ita ufurpatur. Abfque eâ effet, fcribendum fuerat recto cafu fingulari, Αντορος, *Antorus*; nec enim aliud in unoquoque antoro fcalpi debuit, quam, ΑΝΤΟΡΟΣ. Confer notata ad ver. fuperiorem. Eaedem locutiones in terminorum infcriptionibus pluries infra recurrunt. De Μεσορως quod ver-

(32) In Voffiano etymologico *Plaga* a πλὰξ, πλακὸς derivatur, ex Euftathio docente πλάκας dici poffe πάντα τὰ πλατέα, five πᾶν τὸ πλατὺ χωρίον. Aut vero ab Heb. פלך *phelech*, quod apud Nehemiam III. 9. 17. pro tractu terrae accipitur. At ubi in proximo clara fuppetit ex Graeco originatio, fruftra obfcurior ex longinquo arceffitur.

(*) Similis eft illa Latinorum attractio, *Ei nomen Caio* (pro *Caius*) *fuit*; ut & alia fexcenta.

(**) Pollux I. 10. ἱεροὺς ὅρους, ἐφ' ὅσον &c. *Sacros terminos, quoufque fupplicibus fit fecuritas*.

21 παρ τα Φιντια αγοντος εσͅτασαμες μεσ-σορως δυο μεν επι	παρὰ τὰ Φίντια ἄγοντος ἐσͅήσαμεν μεσόρους, δύο μὲν ἐπὶ
22 τας Ͱοδω τας εκ πολιος και εκ Πανδοσιας αγωσας δια των	τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκ πόλεως καὶ ἐκ Πανδοσίας ἀγούσης διὰ τῶν
23 Ͱιαρων χωρων δυο δε επι ταν Ͱακροσκιριαν παρ τας τυρειας	ἱερῶν χώρων, δὺο δὲ ἐπὶ τῶν ἀκροσκιριῶν παρὰ τὰς τυρείας,
24 τουτως παντας Ͱομολογως αν ευθυωρειαν τοις επι τας Ͱοδω	τούτους πάντας ὁμολόγους ἀν' εὐθυωρείαν τοῖς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
25 τας δια τω χαραδεος αγωσας παρ τον δρυμον τως μεν ες το Ͱιαρον	τῆς διὰ τοῦ χαραδέος ἀγούσης παρὰ τὸν δρυμὸν, τοὺς μὲν εἰς τὸ ἱερὸν
26 πλαγος επιγεγραμμενως Ͱιαρως Διονυσω χωρων τως δε ες ταν ⊏ιδι-	πλάγος ἐπιγεγραμμένους, ἱεροὺς Διονύσου χώρων, τοὺς δὲ εἰς τὴν ἰδί-
27 αν γαν επιγεγραμμενως αντορως απεχοντας απ αλλαλων Ͱως η-	αν γῆν ἐπιγεγραμμένους ανθόρους, ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων ὡς ἡ-

21. *secundum Phintia ducit, statuimus medios terminos, duos quidem in*
22. *via, quae* [hinc] *ex Vrbe* Heraclea (illinc) *ex Pandosia ducit per*
23. *campos sacros, duos vero in summis saltibus secundum casearias officinas,*
24. *Hos autem omnes ad gromae rigorem respondentes iis, qui depacti sunt in via*
25. *quae per* [torrentis] *alveum ducit praeter sylvam : ita vero ut qui ad sacrum*
26. *spectant latus, inscribantur, SACRI, DIONYSI CAMPORVM, qui vero ad pri-*
27. *vam terram, eorum singulis inscribatur, ANTORVS* : *tanto, intervallo ab se invicem dissitos, ut* re ipsa

versu 21. sequitur, dixi supra ad ver. 15.

VERSV 23. παρ τας τυρειας] Τυρεία apud Aristotelem legitur his verbis : εἰς τυρείαν ἀμέλγεται γαλα χρήσιμον : quod Gaza vertit : *Lac utile caseo* (i. e. ad caseum conficiendum) *emulgetur*. Itaque non dubitat H. Stephanus, quin haec vox reddi possit *Lactis in caseum densatio* (nam τυρεύω, unde fit τυρεία, est cogere in caseum) sive *casei confectio*. Verum particula Παρ, quae hic praeponitur, aperte loci nomen hoc esse demonstrat. Hic igitur ea voce non tam significatur casei factio, quam locus in quo conficitur. Potuissem in Latina interpretatione, *Caseale* cum Columella, aut vero cum Vlpiano *Tabernam Casfeariam* appellare. Verum cum utriusque notio sit non nihil (33) controversa; malui *Juxta officinas casearias* interpretari.

VERSV 27. απεχοντας απ αλλαλων Ͱως

(33) De *Caseali* Columella II. 15. sic praecipit. *Vbi greges quadrupedum versantur, quaedam quotidie, ut culina & CASEALE, quaedam pluviis diebus, ut bubilia & ovilia debent emundari*. Et antea quidem doctissimus quisque *Caesale* aut *Cesale* in Columella legebant, & latrinam interpretabantur. At postea ita inter eruditos convênit, ut *Caseale* ab omnibus legeretur, & eo nomine intelligeretur locus, in quo casei fumum imbiberent, aut ubi reponerentur. At mihi non est dubium quin *Caseale* sit locus, in quo casei conficiuntur; qui nisi munditer habeatur, plus quam culina olebit.

De *taberna casearia* Vlpianus L. *Sicuti*. §. *Aristo*. D. *Si servitus vindicetur*, ita scripsit: *Aristo Cerelio Vitali respondit, non putare se ex taberna casearia fumum in superiora aedificia jure immitti posse, nisi ejus rei servitutem talem admittat*. Ergo casearia taberna ad caseos fumigandos valuit, adhibito *Maligni* (sive potius *Maligna* h. e. parco) *ligni vel culmi fumo*, uti loquitur Columella VII. 8. An vero etiam *officinam caseariam* (quam sane notionem τυρείας vocabulum in aere nostro requirit) notare possit, nolo decernere. Eâque gratia malui *Officinae* uti vocabulo.

28 μεν Ϝικατιπεδον αυτομον επι δε τας τριακοντατπεδω τας δια των ͱι-	μὲν εἰκοσίπεδον ἄντομον· ἐπὶ δὲ τῆς τριακονταπέδου, τῆς διὰ τῶν ἱ-
29 αρων χωρων αγωσας επι μεν τας πλευριαδος ανω δυο απεχοντας απ αλ-	ερῶν χώρων ἀγούσης, ἐπι μὲν τῆς πλευριάδος ἄνω δύο ἀπέχοντας ἀπ' ἀλ-
30 λαλων τριακοντα ποδας αλλως δε αντορως τουτοις επαξαμες παρ	λήλων τριάκοντα πόδας, ἄλλους δὲ ἀνθόρους τούτοις ἐπήξαμεν παρὰ
31 ταν ͱοδον ταν παρ τον δρυμον αγωσαν δυο απεχοντας απ αλλαλων	τὴν ὁδὸν τὴν παρὰ τὸν δρυμὸν ἄγουσαν δύο, ἀπέχοντας ἀπ' ἀλλήλων

28. *ſit vicatipedus limes. In triacontapeda vero* via, *quae per ſa-*
29. *cros campos ducit, in latere quidem ſuperiore duos* terminos *diſtantes a ſe in-*
30. *vicem triginta pedes: alios vero ex horum recta regione antoros depegimus ſecundum*
31. *viam, quae praeter ſylvam ducit, duos, diſtantes a ſe invicem*

ͱως ημεν Ϝικατιπεδον αντομον] Τὸ ἦμεν & ἤμεναι Dorice dicuntur pro εἶναι, *eſſe*. Heſychius non tantum ἦμεν, ſed & εἶμεν (quod alterum propius ab origine ſua diſtat) agnoſcit his verbis: Ἦμεν· εἶμεν. ὑπάρχειν. Vtrumque etiam pro ἐσμὲν uſurpatur.

Sed miſſis grammaticorum tricis, ad ſententiam venio. In ſacro latere Limitis, diſterminantis ſacram a priva terra, depangi jubentur Termini, & inſcribi ſingulis: SACRI (aut *Sacer*) DIONYSI CAMPORVM: his e regione reſpondebant termini alii inſcriptum gerentes: ANTOΡΟΣ h. e. *Adverſus terminus*. At hîc unumquemlibet terminum ab ſuo *Antore* tanto intervallo Tabula removet, ͱως ημεν Ϝικατιπεδον αντομον, h. e. ut intermedius limes vere *Vicatipedus Antomus* vocari poſſit. Ergo utrinque intervallum intercedere debuit, nec minus viginti pedum. Confer dicta ad ver. 14. in καταλιποντες.

VERSV 28. 29. επι δε τας τριακοντατπεδω τας δια των ͱιαρων χωρων αγωσας] Ex articulo feminino dignoſcimus, *Triacontapedam* viae nomen fuiſſe. Adde quod in Tab. II. cum voce Τριακονταπεδος diſerte (ͱοδος) *via* jungitur. Ea porro via, ut hîc additur, per medios ſacros agros procedebat, & quidem ab Auſtro ad Septem Triones, uti reor: quod jam oſtenſum eo.

Nam ibid. ſequitur, επι μεν τας πλευριαδος ανω. Ergo *Triacontapeda* duo latera habebat. Horum unum hîc dicitur ἁ πλευριὰς ἄνω, h. e. *latus ſuperius*: ex quo ſequitur; latus alterum (quod hic omittitur, quia τὰν κάτω h. e. cippum defigi neceſſe fuit) nullum in eo *inferius* audiviſſe. Quid iſta ſibi volunt? Apud Graecos geographos pars a mari remotior ἡ ἄνω, *Superior*, pars vero propinquior ἡ κάτω, *Inferior* vocabatur. Itaq. videtur *Triacontapeda* haec via ab Auſtro in Boream (h. e. ad flumen Acirin verſus) ita proceſſiſſe, ut proceſſus ille eſſet parallelus orae maritimae, quae in hoc ſinu ab Auſtro in Boream vadit. Ex quo fit, ut in hoc itinere ad Acirin verſus, latus dextrum, quod mari vicinius, vocaretur *Inferius*; laevum vero *Superius* nuncuparetur. Ac ne illud quidem omiſerim, terminos iſtos επι τας πλευριαδος (*in latere*) conſtitutos non inepte a Frontino *Pleuricos* i. e. laterales, fuiſſe vocatos. Sic enim is (apud Goeſium p. 117. in *Ager Tiferinus*) habet: *Termini pleurici poſiti ſunt, qui rationem obſervationis tantummodo* (forſan *Tam*) *oſtendunt, quam recturam limitum.*

VERSV 30. 31. αλλως δε αντορως τουτοις επαξαμες παρ ταν ͱοδον ταν παρ τον δρυμον αγωσαν] Supra ver. 18. 19. 20. limes ille (qui *Vicatipedus* eſt ex v. 14.) unus idemq. ex ſacro latere terminos, ex altero antoros habet. Nec aliter ver. 25. 26. 27. 28. At hîc termini longius a ſuis antoris removentur. Nam termini quidem in ſuperiore Triacontapedae latere depanguntur: at antori defigi jubentur non in altero Tria-

con-

32 τριακοντα ποδας εν δε μεσσωι τωι χωρωι επι τας τριακονταπεδω τε-	τριάκοντα πόδας, ἐν δὲ μέσῳ τῷ χώρῳ ἐπὶ τῆς τριακονταπέδου τέσ-
33 τορας απεχοντας απ αλλαλων Ͱαι μεν τριακοντα ποδας Ͱαι δε Ϝικα-	σαρας ἀπέχοντας ἀπ᾽ ἀλλήλων, ῄ μὲν τριάκοντα πόδας, ῄ δὲ εἴκο-
34 τι επι δε τω αυτομω τω παρ ταν τριακονταπεδον δυο απεχοντας απ αλ-	σι. ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτόμου τοῦ παρὰ τὴν τριακοντάπεδον δύο ἀπέχοντας ἀπ᾽ ἀλ-
35 λαλων Ϝικατι ποδας και αλλως επι τω δευτερω αυτομω απεχοντας	λήλων εἴκοσι πόδας, καὶ ἄλλους ἐπὶ τοῦ δευτέρου αὐτόμου ἀπέχοντας
36 απ αλλαλων Ϝικατι ποδας τουτως παντας ανεπιγροφως οριζοντας	ἀπ᾽ ἀλλήλων εἴκοσι πόδας· τούτους πάντας ἀνεπιγράφους ὁρίζοντας

32. *triginta pedes: in medio vero campo in via triacontapeda* terminos *qua-*
33. *tuor, distantes a se invicem alibi pedes triginta, alibi vero vigin-*
34. *ti: in limite vero qui secundum triacontapedam* viam *procedit, duos distantes a se in-*
35. *vicem viginti pedes, & alios* (duos) *in secundo limite distantes*
36. *a se invicem viginti pedes; hos omnes inscriptione vacuos; distinguentes*

contapedae latere, sed longius in ea via (ver. 31.) quae secundum Sylvam progrediebatur; quam viam hinc conjicimus Triacontapedae fere parallelam fuisse.

VERSV 33. Ͱαι μεν τριακοντα ποδας Ͱαι δε Ϝικατι] Doricum Ͱαι idem est ac commune ῄ: de quo agit accurate H. Stephanus thes. t. 3. col. 1509. Tamen nihil affert, quod huc pertineat, sicuti nec alii lexicographi. Verum ne dubita quin ῄ geminatum (sicuti hic Ͱαι geminum est) tantumdem prorsus sit quod QVA (cui plane τὸ ῄ respondet) duplex aut triplex Latinorum. Sicuti ergo hoc interdum sonat *Cum*, *tum*: interdum *Partim*, *partim*, aut paullo aliter pro loci ratione; sic etiam & nostrum hoc Ͱαι: quod non inepte hic transtuli, *Alibi*, *alibi*.

VERSV 36. τουτως παντας ανεπιγροφως] Videri poterat obrepsisse scalptori somnus in voce ultima, dum O loco A substituit. Verum rarissima sunt in his Tabulis σφάλματα, eaque plerumque superne correcta; & hic praecipue locus falso mendi suspectus est. Scimus praeteriti medii penultimam interdum in O mutari, idq. in derivatis inde verbalibus vocabulis nihilo minus retineri. Sic λόγος a λέλογα, μονὴ a μέμονα, τρόπος a τέτροπα, & alia sexcenta. Et in his quidem mediis praeteritis nulla cogente necessitate vocalis sua in O transiit. Multo id vero convenientius in iis praeteritis mediis fuit, quae eâdem ac praet. activum characteristica donantur. Sic a διαβάλλω reperitur praet. medium διαβέβολα cum suis verbalibus. Eadem ratio & in verbi γράφω praet. medio fuit. Nempe ut a γέγραφα activo τὸ γέγραφα medium distingueretur, non licuit γέγραφα in praet. medio usurpare, sed γέγροφα: a quo nostrum hoc Ανεπιγροφως proficiscitur. Ceteroqui & alibi Dores O pro A usurpabant. Infra v. 55. Κοθαρας pro καθαρᾶς. Affertur & πόρδαλις pro πάρδαλις in Nicandro & aliis.

Jam ad terminos non inscripos quod attinet, ii ab Agrariis scriptoribus *Cursorii* vocabantur. Boethius apud Goesium in Indice: *Cursorius non inscriptus*. In fragmentis terminalibus sic legitur (apud Goesium p. 148.) *Non enim omnis titulus* (h. e. cippus in modum termini (34) fastigatus) *inscriptionibus*

Bb

(34) *Titulus* hic ὑλικῶς accipitur pro cippo cacuminato, in quo aliquid inscribi solebat: sic inquam vocabatur, tunc etiam cum forte illitteratus esset. Fert hoc loquendi consuetudo in millibus. At Goesio

37 τας μερειας τας ποτ ἀλλαλως τοις με-μισθωμενοις τως ꞍΙαρως χω-	τὰς μερείας τὰς πρὸς ἀλλήλους τοῖς με-μισθωμένοις τοὺς ἱεροὺς χώ-
38 ρως τως δε παντας χωρως τως τω Διο-νυσω τερμαζοντι τοι τε αντομοι	ρους· τοὺς δὲ πάντας χώρους τοὺς τοῦ Διονύ-σου τερμάζουσιν οἵ τε ἄντομοι,
39 Ꞅο τε παρ τα ꞄΗρωιδεια αγων και Ꞅο παρ τα Φιντια απο ταν αποροαν ανω-	ὅ τε παρὰ τὰ ἡρωιδεῖα ἄγων, καὶ ὁ παρὰ τὰ Φίντια, ἀπὸ τῶν ἀποῤῥοῶν ἄνω-

37. a ſe invicem *portiones eorum qui ſacros conduxere cam-*
38. *pos . Omnes porro hos Dionyſi campos terminant hi* [duo] *limites ,*
39. *tum qui praeter Heroidεια ducit , tum qui praeter Phintia , a defluxibus ſuperi-*

nibus eſt inductus (fort. *indutus*) *quoniam aliquibus locis non ſunt lapides ſcripti , ſed in effigiem terminorum poſiti : quos Curſorios vocamus* . Hoc melius declaratur fragmento altero pag. 147. quod vide in fine Adnotationis 34.

Poſtremo ubi ait τυτως παντας ανεπιγροφως , *Omnes hoſce* (terminos) *illitteratos* , quoſnam , rogo , ambitu τῶν *Omnium horum* complectitur ? Haud dubie duodecim terminos , quos proxime a ver. 29. huc uſque numeravit . Nam ver. 29. duo ſunt , totidem ver. 30. deinde ver. 33. alii quatuor , mox ver. 34. duo , ac ver. 35. alii duo : ex qua enumeratione conſiunt duodecim curſorii termini , *in effigiem tituli conſtituti* (ut in fragm. agrar. quod vide in Adnot. 34.) ſed non proprie *tituli* , quippe inſcriptione vacui . Quo ergo illiterati lapides iſti valebant ? Statim hoc declaratur verſu 37. ſequente .

VERSV 37. οριζοντας τας μερειας τας ποτ αλλαλως τοις μεμισθωμενοις τως Ꞅιαρως χωρως] Nimirum hi curſorii duodecim in eum uſum comparati erant , ut *eorum* , *qui ſacros campos conduxerant* , *portiones* (*unam ab altera*) *diſterminarent* .

VERSV 38. 39. 40. Τως δε παντας χωρως . . . τερμαζοντι &c.] Maximi momenti locus : cujus potiſſimum ope , ſimulque aliorum hujus tabulae indiciorum , poſſet aliquis , modo regionem de qua agitur praeſens cognoverit , ſciagraphiam agri hujus Dionyſiaci παχυτέραν deſcribere . Praeter igitur interiores limites , quorum multa in hoc aere mentio fuit , externi duo limites hîc deſcribuntur.

Χωρως , inquit , τως τω Διονυσω τερμαζοντι τοι τε αντομοι] Expoſui : *Hi limites* . Articulus τοι poſitum fuit pro demonſtrativo ὅυτοι ; ſicuti ſupra v. 11. γαν ταν , *Terram hanc* . Illud vero τε eſt mere expletivum , quod ſaepe accidit , ubi cum articulo jungitur. Significat autem hoc loco Tabula , duobus limitibus ac flumine Aciri agrum Dionyſiacum contineri totum. Horum vero limitum , unus ſecundum Heroidεια , alter ſecundum Phintia procedebat : utriuſque principium unum , unuſque finis ; quia uterque a ſuperiore parte defluxuum initium capiebat , uterque in flumen Acirin deſinebat . Ea demum eſt periochae hujus ſententia .

VERSV 40. uſq. ad 45. Αριθμος ορων των εσταςαμες] *Numerus terminorum* , *quos ſtatuimus* . Hactenus lemma eſt , ſive ſequentium index .

Ibidem : Αριθμος ορων των εσταςαμες των μεν επι τω αντομω . . . Ꞅεπτα . Duplex hîc

ſio (in Indice Agrar. ſcriptor. in *Curſorius*) non aſſentior , emendanti *Tutulus* ; quid enim tutulo flaminum cum his commune ? Tutulus ab imo uſque in acumen conductus erat : at cippi terminales in extremo tantum cogebantur in metam . Magis hoc declaratur in Fragm. terminal. pag. 147. *Sunt & termini curſorii in effigiem tituli conſtituti* , *rectitudinem* (h. e. rigorem ad ſuos ὁμολόγυς) *tenentes* , *& inter ſe ſpatium . . . habentes* . Quid diſertius ? Curſorii illitterati erant , proinde carebant titulo ; & tamen quia faſtigati in ſummo erant ad effigiem titulorum h. e. cipporum litteratorum ; ea de cauſa ὑλικῶς , uti fit , *Tituli* vocabantur . Interim hîc quoque Goeſius titulum materialem mutavit in flaminium tutulum .

40 θα αχρι ες ποταμον τον Ακιριν αριθμος ορων των εσταϲαμες των μεν	θεν ἄχρι εἰς ποταμὸν τὸν Ἄκιριν. Ἀριθμὸς ὅρων ὧν ἐςήσαμεν· τῶν μὲν
41 επι τω αντομω τω παρ τα ⊢ηρωιδεια ⊢επτα συν τωι επι τας πλευριαδος	ἐπὶ τοῦ ἀτόμου τοῦ παρὰ τὰ ἡρωιδεῖα, ἑπτὰ σύν τῷ ἐπὶ τῆς πλευριάδος.
42 επι δε τας τριακονταπεδω ⊢οκτω συν τωι τετρωιρωι επι δε τω αντομω	ἐπὶ δὲ τῆς τριακονταπέδου ὀκτὼ σὺν τῷ πετρώρῳ· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντόμου
43 τω τε παρ ταν τριακονταπεδον και τω εχομενω δυο εφεκατερω επι δε τω	τοῦ τε παρὰ τὴν τριακοντάπεδον, καὶ τοῦ ἐχομένου, δύο ἐφ' ἑκατέρου· ἐπὶ δὲ τοῦ

40. *oribus ad amnem Acirin* uſque . *Numerus terminorum , quos ſtatuimus. Horum qui quidem*
41. *in limite, qui praeter Heroidea procedit*, [numero] *ſeptem, comprehenſo pleurico:*
42. *in triacontapeda vero* viâ *octo , comprehenſo terminorum quatrione: in limite autem*
43. *qui praeter triacontapedam vadit , & in eo qui proxime ſequitur, duo in utrovis: atque in eo qui*

hîc attractio relativi articuli occurrit . Ac prior quidem tum alibi tum in his tabulis uſitatiſſima eſt , qua relativum cum nominis praecedentis caſu concordat , nec a verbo ſequente regitur . Veluti ſi Latine ſic vertas : *Numerus terminorum , quorum ſtatuimus* . At altera attractio nunc mihi, quod meminerim, primum occurrit in eo quod ſequitur, των μεν επι τω αντομω... ⊢επτα ; cum alioqui dicendum fuiſſet , οἱ μὲν aut Dorice τοι μεν επι τω αντομω . . . ⊢επτα. Nec alia nunc ratio ſuccurrit, cur τῶν pro τοὶ uſurpatum fuerit, quam quod apud noſtros Dorienſes eo uſque attractio iſta valuerit , ut non tantum in proximum relativum articulum , ſed etiam in praepoſitivum remotiorem, των μεν, exercuerit imperium.

Jam vero ſumma terminorum quatuor & viginti a ver. 40. ad 44. hunc in modum colligitur. Ver. 41. ſeptem numerantur : ver. 42. octo : ver. 43. duo (35) dumtaxat : ver. 44. ſeptem . Ex quibus quatuor & viginti terminorum redigitur ſumma. Ceterum ubi ver. 41. *ſeptem* (συν τωι &c.) *cum illo qui* &c. ſcribitur (ut etiam ver. 42. & 44.) cave putes, illud σὺν vim habere Latini *Praeterea*. Quae ratio ſi valeret , quatuor alii ſummae accreſcerent , unus ver. 41. alter ver. 42. at ver. 44. facile duo alii, quippe cum ſcribatur , Συν τωι παρ ταν . . . και παρ ταν . Ita ſumma exſiſteret terminorum duodetriginta . Cave , inquam, τὸ Συν pro *praeterea* capias : nam contra idem eſt, quaſi dixeris *Septem* ſive *octo* (termini) *modo illum adnumeres , qui* &c. De qua proniſſima acceptione vide dicta in imo (36) margine.

At vero quo pacto hic numerus quatuor & viginti terminorum cum ipſa ὁροθετίᾳ (quae a ver. quinto ad 35. minutim deſcribitur) congruat, facile attentus lector

ipſe

(35) Vbi initio ad ſummam ex his unam redigendam animum appuliſſem, verſu 43. illud δυο εφεκατερω interpretabar *Duo* (termini) *in utroque* (antomo ſeu limite) h. e. quatuor in totum : ex quibus quatuor una cum ceteris confiebat ſumma ſex & viginti terminorum . Verum termini qui membratim a verſu ſexto ſtatui jubentur , non plures quam quatuor & viginti ſunt . Quocirca illud εκατερω vertendum fuit , *Alterutro* aut *Vtrolibet* . Id enim apud Thucydidem ceteroſq. pervetuſtos ſcriptores Εκάτερος , & ab eo derivata omnia ſaepius ſignificant . *Duo* autem *in alterutro* , ſunt duo tantum , non quatuor . Aut vero , ſi *Duo in utroque* reddas, tum ſupplenda diſtributio erit in hunc modum : *In totum Duo in utroque , ſed ſinguli in ſingulis* . At quia non ſolet terminus ſuo carere antomo ; videtur hîc potius caveri, ut non idem , ſed alteruter limes binos terminos habere debeat; nam in eorum altero forſitan neceſſe non erat .

Jam vero cur hîc τὸ εκατερω careat a principio conſueta aſperante litterâ ⊢ , dixi in Αφων ſupra ver. 2. Nam εφεκατερω & ſimilia in vocem unam videntur coaluiſſe .

(36) Ajo particulam Σὺν in calculis ineundis numero

44 παρ τα Φιντια ⊢επτα συν τωι παρ ταν βυβλιναν ματχαλαν και παρ ταν δι
45 ωρυγα

παρὰ τὰ Φίντια ἑπτὰ σὺν τῷ παρὰ τὴν βυβλίνην μασχάλην καὶ παρὰ τὴν διώρυγα.

44. *ſecundum Phintia ducit, ſeptem, eo comprehenſo, cujus rigor per Byblinum anfractum perque foſ-*
45. *ſam ducit.*

ipſe per ſe intelliget. Tamen eam omnem obſervationem inferne (37) lectori exhibui.

Viſo, quo pacto ſumma terminorum quae in fine colligitur, cum iis, qui ſingillatim in tota ὁροθεσίᾳ (*terminorum conſtitutione*) ſparſim diſponuntur, congruat; ad ultimum quatuor tantum vocabula (puta ver. 42. Τετρωιρωι, & in ſequentib. verſibus Διωρυξ, Μασχαλα, & Βυβλια) quae negotium videntur faceſſere, in ſubjectis totidem Scholiis explicabimus, atque ita demum priori hujus Tabulae parti finem dabimus.

SCHO-

mero praecedenti haud quidquam addere, ſed quod hanc particulam ſequitur, id in praecedenti numero comprehendi; ita ut ver. 31. *ſeptem* tantummodo termini ſint, ſic quoque ver. 42. dumtaxat *octo*, & ver. 44. non plures quam *ſeptem*. Nam (praeter quam quod loquendi conſuetudo vetat aliter intelligi) addam hic pulchrum Stratonici citharoedi jocum ex ambiguo captatum. Is nempe interroganti, quot haberet diſcipulos, ſcite reſpondit, Σὺν τοῖς θεοῖς δώδεκα: quod in ſpeciem ſignificabat, ſe *deorum beneficio* (id enim apud elegantes ſcriptores valet illud Σὺν θεοῖς) *habere duodecim*. At re vera ille *duodecim cum diis*, h. e. duos tantum, ſed adnumeratis Apolline & Muſis (quorum ſimulacra decem in ludo erant) duodecim ſibi eſſe, reſpondit.

(37) Numerus, quem dixi, quatuor & viginti terminorum, membratim ſparſus, in hunc modum colligitur.

Ver. 6. terminus unus	1
Ver. 9. terminus unus	1
Ver. 12. antori duo	2
Ver. 15. meſori duo	2
Ver. 16. meſori duo	2
Ver. 21. meſori duo	2
Ver. 23. meſori duo	2
Ver. 29. termini duo	2
Ver. 30. 31. antori duo	2
Ver. 32. 33. quatuor	4
Ver. 34. duo	2
Ver. 35. duo	2
Summa	24

SCHOLIA QVATVOR

De vocabulis totidem : I. Τετρωρον *ver.* 42. & *ver.* III. *II.* Διωρυξ *ver.* II. & 45. *III.* Μασχαλα *ver.* 44. *IV.* Βυβλια *ver.* 16. & 44.

SCHOLION I.

De Τετρωιρωι, *ac de plurativo* τετρωρων.

BIs hoc legitur. Semel ver. 42. iterum ver. III. Sed hoc intereſt, quod v. 42. tertius caſus ſingularis eſt, & cum I inſerto legitur, συν τωι τετρωιρωι: at v. III. genitivus pluralis eſt, & cum nullo I intruſo, δια των τετρωρων.

Τέτρωρον, ſi grammaticos audimus, idem ac τέθριππον. In utroque ἅρμα ſubauditur, & quadrijugum currum deſignat. Integrum eſſet τετράορον; nam quadrijuges equi quatuor ſyllabis τετράοροι & τετράορες nuncupantur tum aliis, tum in primis Homero: ad cujus Odyſ. N. Euſtathius adnotat, alteram hujus vocabuli partem ab ἀείρω, quatenus eſt συζευγνύω, *conjungo*, fieri. Nec τέτρωρον autem, quatenus *currus* eſt, verſui 42. (ubi ſingulari num. uſurpatur) nec τετράοροι h. e. *quadrijuges* (quod videtur etiam in τέτρωροι contrahi potuiſſe) verſui III. ubi plurative ſcribitur, convenire poteſt; neutrubi enim ſive quadrigae ſive quadrijugorum ſignificantia ineſt.

Videndum eſt igitur an τέτρωρον aliud quidpiam notare poſſit. Quo poſſit, equidem efficiam; dummodo ſtatuamus noſtrum hoc τέτρωρον ſono dumtaxat vocis & ὑλικῶς tantum cum curru τετρώρῳ convenire; ceterum aliunde prorſus derivari; ac proinde non tam novo ſignificatu hîc donari, quam novae proſapiae nomen eſſe, quippe ſatum a diverſis parentibus.

Ergo ne dubita quin aeris noſtri τέτρωρον alteram ſui partem ex ορος *terminus* arceſſat. Nam v. 42. iſtud συν τωι τετρωιρωι refertur ad ver. 33. ubi in triacontapeda viâ terminos (τετορας) quatuor depangi Tabula juſſerat. Qua de cauſa v. 42. τετρωρον libuit *Terminorum quatrionem* reddere. Nec aliter ver. III. eadem triacontapeda via δια των τετρωρων, h. e. *per terminos quadruplices* procedere dicitur.

Dixi novum hoc eſſe verbum. Nunc ipſe me revoco. Haud prorſus enim novum eſt; nam apud Rufum & Oribaſium veteres medicos τέτρωρος eſt pars aſtragali ſeu tali ſuperior & ſurſum vergens. Galenus in lib. de oſſibus: *Talus ab imis tibiae ſuraeque proceſſibus comprehenditur. Ejus pars, quam Quatrionem vocant* (*Quatrio* vox eſt Iſidoro uſurpata: at Galenus τέτρωρον appellavit) *ſurſum vergit*. Addam & ex Gorraeo iſtud, nimirum & ipſum aſtragalum totum dici poſſe τέτρωρον, a quatuor ſcil. ipſius lateribus (imo potius ὅροις, *terminis*) *dextro*, inquit Gorraeus, *ſiniſtro*, *anteriore*, & *poſteriore*. Equidem non dubito quin aeris noſtri τετρωρον & Graecanicae oſteologiae τέτρωρος unum plane ſit idemque vocabulum, & quin ſibi mutuo in ea voce medici veteres & aera noſtra lucem foenerentur.

Ad ſcriptionem quod attinet, v. III. (ubi I non inſeritur) videtur ſcriptura rectior; nec enim, per quas rimas *Iota* illud viam ſibi jure munierit in interiora uſque verbi hujus, ſatis provideo. Nec tamen cum tantam admirer in hiſce tabulis orthographiae obſervationem, illud I temere intruſum, affirmare auſim. Nec me latet, vocabula quaedam bifariam ſcripta reperiri, uno modo ad analogiae canones, altero contra analogicam rationem.

Poſtremo ſicuti in Τεθριππος *Tau* e regione denſi ſpiritûs (etiam *Rho* medio intercedente) aſperatur; cur non & Τεθρωρον ſcriptum fuit, ſi ab ὅρος veniret? Certe quia ορος non Ⱶορος, ut toties inculcavi, in hoc monumento ſcribitur. Adde quod & Τετρήμερος ex Ariſtotele affertur; ut appareat T non ſemper ab illo remotiore ſpiritu afflari.

SCHO-

SCHOLION II.

De eo quid ſit in aere noſtro Διῶρυξ.

Διῶρυξ quidem interdum caeca eſt & cuniculum, aut caecum canalem notat; tum vero διῶρυξ ὑπόνομος, aut διῶρυξ κρυπτὴ Straboni vocari ſolet. At plerumque foſſam apertam deſignat. Hinc Heſychio Διῶρυξ eſt abſolute τάφρος: quae in his Tab. Τράφος Doricâ metatheſi dicitur, ut in loco dicam. Porro Διῶρυξ hujus obliqua tum Γ tum etiam Χ aſſumunt: ſed hoc alteram adprobat Phrynichus, prius repudiat [illegible] verbis: Διώρυγος, διώρυγα διὰ τοῦ Γ, καὶ [illegible] οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ταῦτα διὰ τοῦ Χ λέγουσι, διώρυχος, διώρυχα. At quid, rogo antiquius hiſce tabulis: in quibus per Γ conſtanter ſcribitur? Verum (ne quid grammatico detraham) Phrynichus τὸ *Male*, intelligit comparate ad Atticiſmum. Re vera Ἀττικώτατος ille Theophraſtus διώρυχες ſcripſit. Et ita, credo, Attici veteres, quos hîc laudat Phrynichus. Nam Strabo & quotquot alii per Γ uſurparunt, non ſunt ex veteribus Atticis.

Illud forſitan ſcitu utilius, eccui uſui iſta loci hujus διῶρυξ parata fuerit. Ac ſuſpicari datur, hanc foſſam πορθμῷ (*trajectui*) inſerviiſſe, ſive ab Aciri ad urbem aliumve locum, ſive ad jungendos amnes duos Acirim ac Sirim, ut facilis ultro citroque trajectus eſſet. Hujus generis διώρυχα intelligit Scholiaſtes ad Gregorii Nanz. *Stel.* I. Διῶρυξ ἐστὶν αὐτὸς ὁ πορθμός. Memorantur & a Theophraſto lib. IV. διώρυχες δι' ὧν διαπλέουσι, *per quas trajiciunt*. Meminere & alii generis hujus foſſarum, tum profani, tum ſacri (38) ſcriptores.

Erat & aliud ductuum genus, quod γεωργικὸν (*ruſticum*) nuncupare licebit, quippe ad agrorum cultum comparatum, idque rurſus duorum generum: quorum unum ad inducendas irrigationis gratia fluviatiles aquas valebat, alterum ad egerendas pluviatiles, ne diuturno incubitu fruges corrumperent.

Ad prius quod attinet, quis neſcit, quot ad Nilum fluvium derivandum antiquitus ὑδραγωγοὶ iſtiuſmodi ad agros rigandos ducerentur? Atque ubi non ſimilia fiebant? Hujuſmodi foſſarum exſtat pulcherrima in (39) Sirachide mentio. Hoc idem genus Vlpianus ſpectavit l. 1. §. 1. D. de rivis. *INCILE eſt locus depreſſus ad latus fluminis . . . unde primum aqua ex flumine agi poſſit*. Nam *Incilia prima* vocantur, in quae primum aqua derivatur, ut idem Vlpianus l. 1. D. de aqua quotid. & aeſt. *Prima*, ait, *incilia*, *vel principia foſſarum*, *quibus aquae ex flumine vel ex lacu in primum rivum communem* (ex quo ſcil. finitimorum agrorum poſſeſſores alios minores rivos ducebant) *pelli ſolent*. His addantur haec Feſti: *Incillae foſſae* (ſive potius *Inciles Foſſae*, ut in Catone) *quae in uſus fiunt ad deducendam aquam*, *ſive derivationes de rivo communi factae*. Itaque hujus loci διώρυγα poſſumus rivum aliquem intelligere, quod (ſive ἀμέσως, ſive per *incile primum*) aquas ex Aciri proximo ad agros rigandos derivabat.

Atqui alterius generis διωρύγων quibus aquae ex agris depellebantur, magis erant agricolis neceſſariae. Itaque Gloſſae G. L. eas nomine διώρυγος (40) complectuntur. De eisdem graviter cavet legiſlator Cato de R. R. cap. 155. Vide (41) locum. Nunc ſi a me quaeratur, utrum horum generum hîc capi conveniat, non queo ſatis decernere. Hoc quidem alterum ad expellendas deſidioſas aquas genus magis priore neceſſarium: at prius majoris moliminis, maxime ſi de incili primo agatur. Poſtremò amnis vicinitas propemodum ſuadet, ut quae Διῶρυξ hîc (& quidem κατ' ἐξοχὴν) appellatur, rivus communis ex Aciri ductus, ſive *Incile primum*, ſit intelli-

(38) Vide Concordantias Trommii. Sed addes locum Iſa. XIX. 6. & quaedam alia a Trommio praetermiſſa. Niſi quod διώρυγες in Graecis Bibliis memoratae, pleraeque pertinent potius ad γεωργικὰς foſſas, de quibus in ſeq. Adnot.

(39) In Graeco Eccleſiaſtici XXIV. 30. & ſeq. Sapientia ſic loquitur: ὡς διῶρυξ ἀπὸ ποταμοῦ . . . . ἐξῆλθον εἰς παράδεισον. Εἶπα, ποτιῶ μου τὸν κῆπον, καὶ μεθύσω μου τὴν πρασιάν &c. Ex quibus eſt perſpicuum, foſſas plerumque ex amnibus *ad rigandos hortos*, & *ad inebriandas areolas* actas fuiſſe.

(40) Gloſſae G. L. veteris Onomaſtici ſic tradunt. Διῶρυξ. *Emiſſarium*. Ac rurſus: Διώρυγες. *Inciles*.

(41) Cato de R. R. cap. 155. ſic incipit. *Per hiemem aquam de agro depelli oportet. In monte foſſas inciles puras habere oportet. Prima autumnitate cum pulvis eſt, tum maxime ab aqua periculum eſt. Cum pluere incipiet, familiam cum ferreis ſarculiſque exire oportet, incilia aperire, aquam diducere in vias . . . uti fluat.*

telligendum. Verum cuicui modi haec sint, satis habui Διώρυγα simpliciter & γενικῶς *Fossam* interpretari.

SCHOLION III.

Quid sit Μασχαλα *ver.* 44.

Ibi sic legitur: *παρ ταν βυβλιναν μασχαλαν*. Quod interpretari libuit, *Per Biblinum anfractum*. *Byblinus* venit a Βυβλια, quod est vineae selectissimae genus, de qua Scholio seq. dicam. Nunc cur Μασχαλαν reddiderim *Anfractum*, age videamus.

Μασχάλη proprie Alam sive axillam notat: de quo primario significatu Pollux (42) videatur. Verum & ad alia transfertur axillae humanae similitudinem habentia. Hesychius: Μασχάλη... ἐλαίας φύλλυ τὸ μέρος. Μασχάλη, inquit, *est folii oleagini pars*. Ecqua pars? Ea certe, qua folii pediculus cauli adhaeret, ac sinum axillae similem facit. Nam & plantis aliis μασχάλη tribuitur, ac perhibetur esse cavus ille inter ramos & truncum sinus, aut inter ramulos atque folia, unde nova progenies subolescit: quam partem Latini ipsi sive alam sive sinum sive (quod idem est) *anfractum* vocant. Sic etiam & viarum flexus, & loca quaevis sinum axillari similem facientia rectissime *Anfractus* nuncupantur. Vides quid hîc sit Βυβλινα μασχαλα, sive *Byblinus anfractus*.

SCHOLION IV.

Quorsum referenda sit tum ΒΥΒΛΙΑ *v.* 10. *tum* ΒΥΒΛΙΝΑ *loci hujus, ad papyrum ne fruticem, an ad Bybliam regionem vini laudatissimi feracem, an denique ad vitis praestantissimae genus. Hanc primitus in agro Heracleensi fuisse, suadetur.*

§. 1. *Numquid hîc de* Βύβλῳ *h. e. papyro suspicari liceat.*

Βύβλος, *Byblus*, papyri illius, quae in vadosis Nili locis fruticabat, & ex qua charta parabatur, nomen erat. De hac accurate Plinius XIII. 11. ubi & in Syria, & in Euphrate circa Babyloniam provenisse papyrum testatur. Quod argumento est, hunc fruticem in aliis quoque pluribus palustribus locis germinasse. Quocirca non erit incredibile, eamdem papyrum etiam in vadosis circa Acirim stagnis fruticasse, ac dedisse porro paludi nomen, ut Βυβλία vocaretur: a quo adjectivum Βύβλινος, quod hoc ver. 44. usurpatur. Haec si quidem suadere ausim (absit modo dictis arrogans pertinacia) non continuo graves contra me criticorum rixas pertimescam. Verum ab opinione hac quam longissime absum, cum nemo prorsus veterum de papyro Heracleensi ne mutiverit quidem.

Illud forsitan propius fidem fuerit, hîc βύβλον pro cannabi scirpove accipi; nam interdum haec quoque vox Βύβλος significat. *Itaque* Βύβλινος (inquit H. Steph.) *exponitur etiam cannabeus, item scirpeus*. Ad haec in Phavorino in Βύβλινος sic reperio: οἱ δὲ Καννάβιόν φασιν. *Alii Byblinum idem quod Cannabeum esse ajunt*. Verum ista cuicuimodi sunt, forsan admitterem, nisi meliora suppeterent.

§. 2. *De vino Byblino Hesiodi atque Theocriti; deque syllabae primae vocali.*

Hesiodus in Ἐργοις ver. 589. ita sanxit, ut ubi aestivus fervor ad summum pervenerit, *in umbrosis antris degatur, vinumque Byblinum hauriatur*.

. . . . Αλλὰ τότ᾽ ἤδη
Εἴη πετραίη τε σκιὴ, καὶ Βύβλινος οἶνος.

Mitto heic jam quae de vini hujus nobilitate Hesiodi Scholiastae praedicant. Sed & Theocritus Idyll. XIV. v. 15. se suis contubernalibus *relevisse* ait *Byblinum vinum, odoriferum, quadrimum* (ita dulcem) *quasi tum primum e torculari haustum*.

. . . . . . Ανῶξα δὲ Βύβλινον αὐτοῖς
Θυώδη, πετόρων ἐτέων, σχεδὸν ὡς ἀπὸ λανῶ.

In his duobus summorum poetarum locis scripti juxta ac editi omnes τὸ Βύβλινος cum Py-

(42) Jul. Pollux lib. II. segm. 138. *αἱ δὲ ὑπὸ τῇ ἀκρωμίᾳ κοιλότητες*, ΜΑΣΧΑΛΑΙ. *ἀφ᾽ ὧν ὁ ἀμφιμάσχαλος, καὶ ἑκατερομάσχαλος. καὶ ἑτερομάσχαλος χιτών*. *Quae vero sub summo brachio sunt cavitates, MASCHALAE: unde & amphimaschala* (h. e. in utranque axillam descendens) &c. *tunica* vocatur. Porro *μασχαλωτὸν χιτῶνα* (quasi dicas *axillarem tunicam*) quam Pollux omisit, videmur Hesychio posse debere: apud quem illud, Μασχαλόν· τὸν χιτῶνα, non inepte Salmasius in Μασχαλωτὸν χιτῶνα refinxit. Haec vero (si recta est emendatio) non *manicata* aut *manuleata tunica* reddenda videtur (nam haec Graecis χειριδωτὸς vocatur) sed, si sic loqui liceat, *axillaris tunica* h. e. quae infra axillam descendit, paullo supra cubitum. Eo usque enim in veteribus anaglyptis summum brachium tegitur.

Pythagorae littera exhibent. Tamen quia usus postea obtinuit, ut loco Pythagoricae, littera longa I adscriberetur; hodierna natio criticorum Hesiodi locum (idemque de Theocrito judicium) mendi accusant, ac per I scribi pro imperio jubent: e quorum numero sunt Berkelius & Holstenius ad Stephanum in Βιβλίνη. Fruantur hî quidem emendatione sua. At equidem in vocabulis omnibus quae a Βύβλος (sive Niliaci fruticis, sive sit urbis Phoeniciae, sive vini, aut ejus rei nomen quae vino appellationem indiderit) derivantur, ita variatum fuisse comperio, ut modo I, modo bicornem litteram in prima syll. gesserit. Ac facile ea vocabula per Υ primitus, postea per I scribi coeperint. In hac certe Tabula (in qua nulla aut rarissima scripturae menda reperias) tum v. 10. tum hoc v.44. adscribitur Υ. Ex quo colligimus Βυβλίαν, ubi saltem vineam illam selectissimam notat, vocalem Pythagoricam requisivisse, unde & vinum *Byblinum* pari modo ab Hesiodo & Theocrito cum Υ perscriptum fuit. Eamdem scripturam Proclus (ad recitatum Hesiodi locum) & Eustathius (ad Iliad. Λ. p. 781.) secuti: qui non recte ab Holstenio (apud eosdem I reponente) castigantur. Eâdem orthographiâ usus Tzetzes, ad eumdem Hesiodi locum scripsit οἶνον βύβλινον, ἀπὸ βυβλίας ἀμπέλυ Θρακίας. Apud Suidam utramque scribendi rationem reperies: quem vide tum in Βίβλινος οἶνος, tum etiam in Βύβλινος οἶνος: quem ipse non recte a superiore illo (Βίβλινος οἶνος) ita distinguit, ut Βίβλινος per I sit a vite Thracia, alterum per Υ sit ἐκ βύβλυ πόλεως. Idem & Etymologus Magnus credidit: qui ubi in ΒΙΒΛΙΝΟΣ vinum istud ex Thracia aut ex Naxo arcessierat; postea in v. ΒΥΒΛΙΟΝ ita definit: καὶ Βύβλινος οἶνος, ἀπὸ Βύβλυ πόλεως. Idem autem genus vini fuit, quod locis pluribus ex vite congenere exprimebatur, ut ego sentio.

Quid quod etiam in Aeschyli Prometheo ver. 819. laudatur vinum Βυβλίνων ὀρῶν ἄπο? quod totidem verbis Epicharmus apud Athenaeum I. 24. usurpat: nisi quod in Aeschylo per Υ, in Athenaeo per I scribitur: nempe recentiorum pluribus loca antiquorum ad sui temporis orthographiam refingentibus, aliis tamen interim vetus & nativum Υ mordicus retinentibus: ex quo factum ut id vocabulum διττολογύμενον evaserit. Sensit hoc Phavorinus, qui in Βύβλινος ita scripsit: Βίβλινον καὶ βύβλινον διχῶς οἱ παλαιοὶ γράφυσιν. *Dupliciter hoc veteres scriptitant; per* I *ac per* Υ.

Sed & Hesychius (quem vide in Βιμβλίνη) nova scriptione utitur, M ante alterum B interjecto: quod non temere mutandum, cum in Etymologico M. legatur... καὶ τὸ Νάξιον οἶνον (nam Byblinum quia a Naxo ex aliquorum sententia credebatur profectum, etiam *Naxium* vocabant) διὰ τῦ Μ, Βίμβλινον. Ac de scribendi ratione satis.

§. 3. *Vnde Byblinum antiquorum vinum sibi nomen adsciverit.*

Duas originationis vias antiquos inivisse video. Fuere qui a loco sic appellato partum, uti fit, vino nomen putent: id vero tam varie narrant, ut pigeat referre sententias. Adeant imam (43) pagellam, quibus ea res curae fuerit.

At

(43) Ab Athenaeo incipiam: qui I. 24. (ἀπό τινος χωρίυ ὅτω προσαγορευομένυ) *a quodam loco sic dicto* Biblinum vinum reperisse nomen initio affirmat. Deinde subjicit Philini versiculos, in quibus haec vina laudantur, *Lesbium*, *Chium*, *Thasium*, *Biblinum*, *Mendaeum*. Quorsum vero hic locus? Nempe ut intelligatur, sicuti Lesbium, Chium, Thasium Mendaeum a suis locis invenere vocabula, idem & in Biblino credidisse factum. Pergit: *Epicharmus vero a quibusdam Biblinis montibus vocatum ait*. Hoc Epicharmus ab Aeschylo (quem §. 2. retulimus) didicisse videtur: cujus illa sunt in Prometheo v. 819. Βυβλίνων ὀρῶν ἄπο: quae verbis totidem Epicharmus affert. In Athenaeo sequitur: *Armenidas autem Thraciae* (εἶναι χώραν τὴν Βιβλίαν) *campum esse Bibliam narrat*. Nec mirum (subdit Athenaeus) a Thracia adscivisse nomen hoc vinum, quando Homeri etiam testimonio Thraciae & viciniae vina celebrantur, & Thracia ipsa ἡδύοινος (*dulcis vini ferax*) vocabatur. Postremo in Hippiae Rhegini, alia omnia narrantis, dictis conquiescit. De quibus alibi dicam.

Stephanus ait: *BIBLINE Thraciae* (χώρα) *regio* (sive potius *campus*) *a quo vinum Biblinum nomen habet*. Deinde post alterum etymon (nim. a vite *Biblia*) addit: *Demus vero Delius* hoc vinum *Naxium vocat, quoniam Biblus Naxi fluvius est*. Atque hoc illud est, quod in Etymologo legitur. Σίμος (Berkelius recte Δῆμος) δὲ ἐν τῇ ἕκτῃ τῆς Ἰλιαδ. &c. *Demus autem in VI. Iliados* (ex quo discimus Scholia in Homerum ab hoc etiam scripta) *narrat, in Naxo fluvium esse Biblinen, a quo vinum Biblinum vocari, propter satas* (ad eum amnem) *vites*. Postremo & Proclus haec ad Hesiodum posuit: Οἶνον Βύβλινον (Hesiodeum) οἱ Νάξιοι παρ' αὐτοῖς γεωργεῖσθαί φασι (παρὰ) ποταμὸν ὅτω καλύμενον. *Vinum By-*

At alii; quorum melior ſententia menti, Βυβλίαν proprium vitis nomen fuiſſe volunt, a qua vinum illud exprimebatur. Haec mihi ratio nominis probabilior viſa fuit, quippe in quam frequentior veterum auctorum numerus, & vero meliorum, conceſſit. Eos huc afferre oneroſum fuerit: tantum qui nunc ſuccurrunt, in imam pagellae oram (44) rejiciam.

Verum Hippiae Rhegini locum, pervetuſti ſcriptoris reſq. patrias narrantis, ſi locum luculentum omiſerim; minus benigne fecerim. Ergo Athenaeus I. 24. ubi de vini Biblini origine nominis plures retuliſſet opiniones, poſtremo in Hippiae narratione unice videtur conquieviſſe. Ἱππίας δ' ὁ Ρηγῖνος τὴν εἱλεὸν καλȣμένην ἄμπελον, Βυβλίαν φησὶ καλεῖσθαι· ἣν Πόλλιν τὸν Ἀργεῖον, ὃς ἐβασίλευσε Συρακȣσίων, πρῶτον εἰς Συρακȣσας κομίσαι ἐξ Ιταλίας· εἴη ἂν ȣ̃ν ὁ παρὰ Σικελιώταις γλυκὺς καλȣ́μενος Πόλλιος, ὁ Βύβλινος οἶνος. Quae ſic reddidit Dalechampius. *Hippias Rheginus, quam vitem* εἱλεὸν, *id eſt tortuoſam dicebant, Bibliam vocatam fuiſſe tradit; eamque Argivum Pollin, qui regnavit Syracuſis, primum ex Italia Syracuſas invexiſſe. Quamobrem quod dulce vinum Siculi Pollium nuncupant, Biblinum fuerit.* Verum hic locus locupletior eſt, quam ut ejus opes confertim contemplari univerſas liceat. Ei jam immoremur.

§. 4. *Hippiae (ſive potius Hippyos) Rhegini locus ex Heſychio, Jul. Polluce & aliis illuſtratur. Italia illa, ex qua vitis Byblia Syracuſas translata fuit, non alia, quam Italia vetuſtiſſima erat.*

Hippias (ſive is *Hippys* (45) vocandus eſt) Rheginus temporibus Darii & Xerxis floruit. Scripſit autem Sicula libris V. Chronica libris totidem, ac praeter cetera (κτίσιν) *origines Italiae*, illius ſcilicet anguſtiſſimae temporum ſuorum, de qua in Parecb. p. 56. dixi. Vide de Hippy Voſſium in Gr. Hiſt. Is igitur vitis, de qua agimus, praeter *Pollium*, alia duo nomina protulit, nec tamen oſtendit, an uno tempore ea nomina ſibi Syracuſis quaeſiverit, an diverſo. Verum res ipſa ſuadet, *Bybliam* fuiſſe antiquius nomen, quod in Italia obtinebat, at procedente tempore εἰλεὸν ex re fuiſſe Syracuſis vocatam. Nam haec eadem vitis Heſychio plurative ἴλεοι nuncupatur. Ad Bybliam enim refero, quod in Ἴλεοι ſic ſcripſit Heſychius: ἼΛΕΟΙ· εὐμενεῖς, καὶ ςαφυλῆς εἶδος. Ait igitur eo vocabulo tum *Mites* homines ſive *Lenes* notari, tum etiam *uvae genus*. Quodnam, rogo, niſi illud ipſum quod Athenaeus εἰλεὸν vocatum ait? Nec me vero tam ſcripturae tantulum diſſidium commovet (quod re vera nullum (46) eſt, quam quod Dalechampius transſtulit *Tortuoſam*. Nam ſi Heſychio credimus (qui uno eodemq. vocabulo tum *Mites* fuiſſe dictos, tum id, quo de agitur, uvae genus) neceſſe erit in Athenaei translatione pro *Tortuoſam* ſubrogari *Mitem* ſive *Lenem*. In quo quae vini Byblini praecipua laus decantata fuerat (nam inter mollia (47)

Byblinum Naxii apud ſe coli perhibent juxta ejus nominis fluvium. Vidi equidem plurimos Naxiorum nummos, quor. averſas partes ubiq. recemus implet.

Heſychius: Βύμβλινος *vini nomen eſt, & vitis genus in Thracia: & molle vinum.* Deinde Epicharmi opinionem ab Athenaeo allatam, ita refert, ut tamen montes illos in Thracia fuiſſe putet.

Poſtremo fuere, qui ab urbe notiſſima *Byblo*, in qua vinum id fieret, vino Byblio nomen inditum crederent. Suidas: Βύβλινος οἶνος· ἐκ Βύβλȣ πόλεως. Sic etiam Etymologici auctor ſupra productus. Tzetzes ad Heſiodum *Biblini* nomen arceſſit ἀπὸ Βυβλίας ἀμπέλȣ Θρακίας, ἢ . . . ἀπὸ τῶν Ασσυρίων τῶν περὶ τὴν Βίβλον (πόλιν) καὶ Λίβανον. Mitto alios ab urbe Byblo ἐτυμολογȣ̃ντας. Quod minime ſpernendum eſt vitis *Bybliae* veriloquium.

(44) In eorum numero, qui ex vite Byblia, ubicumque ea fuerit, vinum *Byblinum* adſciviſſe ſibi nomen volunt, primae Hippiae Rhegino debentur: cujus locum in fine hujus §. recitavi, initio vero §. 4. fuſe expoſui. Praeter Hippiam autem, Proclo ad Heſiodi ſupra recitatum verſum Βύβλινος deducitur ἀπὸ ἀμπέλȣ ȣ̃τω καλȣμένης: Tzetzae vero ἀπὸ Βυβλίας ἀμπέλȣ Θρακίας. Sed & Stephanus haud ſecus ἀπὸ Βυβλίας ἀμπέλȣ arceſſivit, itemque Suidas ἀπὸ Βιβλίνης ȣ̃τω καλȣμένης Θρακίας ἀμπέλȣ.

(45) *Hippias* quidem non tantum in Athenaeo vocatur, ſed etiam in Arati ſcholiis, ubi de Hyadibus Hippias producitur auctor: quod forſan ad hujus ἀςρολογικὰ eſt referendum. At contra ab Aeliano in IX. Hiſt. anim. 33. a Plutarcho de orac. def. (ubi hic ſtatuiſſe dicitur mundos 183.) Stephano in Αρκάς, dicitur Ἵππυς: qui alibi etiam Ἱππεὺς, interdum Ἴπυς nuncupatur.

(46) Nam quod in Athenaeo diphtongus vocem inchoet, in Heſychio ſimplex I; id nihil eſt; quia in marmoribus, & MSS. (maxime in papyris Regii Herculanenſis Muſei, Tito anteriorib.) EI & I tertio quoq. verbo, etiam in eadem voce, alternant. Nec ſpiritus (qui quidem, ſi vox ab ἴλαος aut ἵλεως ſit, denſus eſſet; cum tamen in Heſych. & Athenaeo ſit lenis) quemquam conturbet: nam haec ſcripturae accidentia ſero admodum acceſſere libris, neque cum judicio ſemper adpicta. Vel vide infra p. 207. ad ver. 52. ubi illud aeris noſtri ⊢ΑΣ oſtenditur perverſe in Heſychio leniri. Ac millena talia mitto.

(47) Decantatur autem Byblini mollitudo ab illo ipſo Heſychio (cujus modo locum in Ἴλεοι expo-

ſui-

& lenia celebrabatur) ejus nomen in vitem & fructum redundavit, ita ut non tantum id vinum diceretur *Lene*, fed & vitis Ἴλεος & uva Ἴλεος, aut fort. afpere ἵλεος.

Hactenus nomina duo vini hujus Syracufis ufurpata Dipnofophifta prodidit. Ab origine enim prima, tum in folo Italiae nativo tum Syracufis, *Byblinum* a *Byblia* vinea vocabatur : poftea Syracufis nomen Ειλεον five Ιλεον h. e. *Mite*, fuum peculiare reddidit. At eod. tefte, etiam poftremo nomen tertium Syracufis ab rege Pollide, qui primus advexit, fibi quaefivit, ut *vinum Pollium* auctore Hippia vocaretur. Confentit Jul. Pollux, fed ita ut plura fupra Athenaeum admetiatur, & ab eo modice diffentiat. Locus eft lib. VI. cap. 2. fegm. 16. (ubi de dulcibus vinis agit) hujufmodi. Καί πυ καὶ γλυκὺς, Πόλιος. Ἔςι μὲν ἐκ Συρακυσῶν, Πόλις δ' αὐτὸν ὁ Αργεῖος πρῶτος ἐπεσκεύασεν, ἀφ' ὗ καὶ τοὔνομα· ἢ ἀπὸ τῦ Συρακυσίων Βασιλέως Πόλλιδος, ὡς Αριςοτέλης λέγει. *Eft vero etiam dulce vinum POLIVM, quod ab Syracufis advehitur : quod Polis Argivus paravit primus, a quo* (48) *& nomen invenit : aut certe a Syracufanorum rege Pollide, quemadmodum Ariftoteles refert*. Vides fuiffe varias caufarum narrationes, cur id vinum five *Pollium*, five verius (49) *Polium* appelletur: quod in rebus fummae antiquitatis minime mirum. At vera appellationis ea mihi videtur fuiffe ratio, quod quae vitis *Byblia* vocabatur, ea ab agro Heracleenfi, qui primitus *Siritanus* erat, Syracufas translata fuerit. Nam urbs *Siris* (quae poftea Heraclea) cum agro fuo primitus Πολιεῖον, aut Πολίον vocabatur : de quo vide dicta Diatr. II. p. 73. Haec, inquam, vera appellationis caufa fuerat : cui poftea fuperftructae mirae narrationes fuerunt five de Polide Argivo aut Sicyonio, five de rege Pollide. Confer Adnot. 48.

Quam vero modo attuli vini *Polii* fimulque *Byblini* originem, cave pro mera hariolatione traducas. Nam in hanc perfuafionem pulchre omnia confpirant. Ac primum tria illa hactenus explicata nomina non aliam, quam dixi, fuadent vini *Byblini* originem. Nam fi quaeras, cur *Polium* vocaretur; jam dixi, id eo factum, quod regio, unde vitis traducta Syracufas fuit, Πολίειον primitus vocaretur. Cur vero *Byblinum ?* a Βυβλία, vineae nomine, cujus hoc Tabulae Heracleoticae loco mentio fit, itemque v. 44. At tertium, inquis, nomen Ιλεος unde habes ? Vtique a vini bonitate, quae regioni Heracleae (50) mirifice convenit : de qua jam dicendum.

Byblinum vinum dulcedine in primis praeftabat, nam & Athenaeus, & Jul. Pollux, ubi de dulcibus vinis agunt, Byblino primas deferunt, & Hefychius pro εὐμενεῖ (*miti*) habuit. Idem quoque & *molle* erat, quippe ab Hefiodo fumma aeftate epotari juffum; & ab Hefychio ἁπαλὸς οἶνος (*molle vinum*) vocatur. Vtramque vini hujus virtutem idem Hefychius una voce Ιλεος (quae *Mitem* ac *Lenem* cum fignificet, tamen vox peculiaris hujus vini evafit, uti diximus) complexus eft. Atqui modo defcripta *Byblini* vini bonitas, quae perfuadet, ut id ex Heracleae agro convenienter petatur, eadem prohibet ne ex Thracia (ad quam non nemo anti-

fuimus) in Βίμβλινος : de quo vino, ait : ὁ ἁπαλὸς οἶνος, *Molle vinum*. Quid autem eo vino lenius, quod aeftate fumma Hefiodus hauriri juffit? Poftremo Joan. Tzetzes in illum Hefiodi locum Βύβλινον οἶνον aperte vocat ἐλαφρὸν καὶ ὑδατώδη, h. e. non tantum *levem* facilemque, fed & *aquae fimilem*.

(48) Imo potius ab urbe Siri (quae poftea Heraclea fuit, fed paullum mutato fitu) quae Πολιεῖον antiquitus vocabatur; quia ab illo, uti dicam, agro, vitis Byblia Syracufas translata fuit. De quo plura tradituri fumus.

(49) In Jul. Polluce antea Πολλαῖος edebatur : poftea viris doctis Πόλλιος (ut in Athenaeo legitur) placuit. At in ult. Pollucis editione Amftel. ann. 1706. vifum eft editoribus Πόλιος in textu exhibere, non tantum quod in iftud Πόλιος fcripti libri confentiant, verum etiam ex Aeliani XII. 31. fuffragio fcribentis, Καὶ ἐν Συρακούσαις Πόλιος (οἶνος). ἐκλήθη δὲ ἀπό τινος ἐγχωρίυ βασιλέως. Eaque fincera eft tum Aeliani tum Pollucis lectio.

Addam & Etymologi Magni locum a Varino, qui eum defcripfit, emendatum : ἴτις (βιβλίνη ἄμπελος) ἐν Ελλάδι μετετέθη, καὶ ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ Πόλιδος τῦ Σικυωνίυ τυράννυ· ἔνθεν τινὲς αὐτὴν καὶ Πόλιον καλῦσιν. In Etymologico, unde haec Varinus defcripfit, Πόλλιδος, & Πόλλιον hodie editum exftat. At Phavorinus meliora Etymologi nactus exemplaria, utrumque cum fimplici Λ appofuit.

Ex his vides *Polidis* tyranni & *Polii* vini nomina ex *Polieo* vetere Siris five Heracleae vocabulo manaffe : ex qua urbe vitis Byblina in Siciliam haud dubie trajecit.

(50) Olim *Siritana*, h. e. Heracleenfia vina bonitate, ac praecipue mollitudine praecelluiffe, alicubi apud antiquos legeram. Sed is locus nunc excidit. Hodie num in eo tractu vina eximia fiunt.

antiquorum *Byblini* ortum retulit) arcessatur. Nam vide quaeso, quid de *Byblino Thracio* Suidas prodiderit: ΒΙΒΛΙΝΟΣ οἶνος· Αὐστηρός· ἀπὸ Βιβλίνης οὕτω καλουμένης Θρακίας ἀμπέλου. *BIBLINVM*, inquit, *vinum austeritate pollet: ita dictum a vite Biblina, quae in Thracia gignitur*. Hujus autem austeritas tanta erat, ut locum ignoti poetae senariolo dederit, qui ab eodem subjicitur, haud dubie proverbialis.

Ὕδωρ δὲ πίνει, τὸν δὲ Βίβλινον στυγεῖ.
Biblini odio bibisse mavult frigidam.

Itaque ubi jam Thraciam (tam fortem aemulam, quippe aliquot veterum suffragio vallatam) de medio submovimus; quid aliud relinquitur, nisi ut de Heracleae agro unice cogitemus, cui haec Tabula Βυβλίαν asserit; unde & ceterae regiones petebant Byblinam vitem? Petierunt inde quidem Syracusani *Byblinam*, quae in optimo solo minime degeneravit. Indidem fortassis etiam Thraces arcessiverunt. Verum ex soli vitio vinum inde confectum, adeo ingratum fuit, ut odio mortalium potius celebraretur, ut in superiore iambo.

Atqui nescio cur id, in quo rei caput erat, ad ultimum reservaverim. Nam ubi Rheginus Hippias (sive Hippys est) apud Athenaeum *vitem Bybliam* ex Italia Syracusas fuisse traductam narrat, is haud dubie *Italiae* nomine non aliam intellexit, quam quae quingentis ante Christum annis (h. e. Darii & Xerxis temporibus, quibus Hippys ille aequalis fuit) *Italia* vocabatur. Nimirum *Italia* primitus non aliud quam *Chonia* erat, h. e. circumjecta urbi *Siri*, quae postea Heraclea fuit, regio. Mox Italiae nomen etiam ad eam peninsulam, quam postea Bruttii occupaverunt, est prorogatum; ac porro processu temporis longius semper latiusque prorepsit. Vide Parecbasin de Italiae nomine p. 56. Et illis quidem angustissimis terminis in Hippyos narratione accipi *Italiam* debere, indicio est nomen alterum vini Byblini, nempe *Polium* (cujus nominis non solus Hippys in Athenaeo, sed & Pollux, & Aelianus meminerunt) quod nomen a *Polieo* illo venit, quod Siritano sive Heracleotico agro continebatur.

§. 5. *Conclusio superius dictorum. An Byblia vitis adhuc in supra dicta regione supersit*.

Ostendi hactenus *Bybliam* vineam, ex qua celebre illud *Byblinum* gignebatur, in Heracleae agro beatissimo primitus excultam fuisse, indeque alio translatam; nec aliud esse istud ΒΥΒΛΙΑΝ, quod ver. 10. legitur, & illud Βυβλίναν ver. 44.

Quod siquis a me quaesierit ulterius, unde domo isthaec vitis *Byblia* fuerit; in Chonia ne (h. e. primitivâ illa circa Polieum sive Sirin Italia) primum sponte sua germinaverit, an ex alia regione allata heroicis forte temporibus; sic respondebitur. Prior quidem opinio (nempe quod vetus Italia fuerit ejus primitivum solum) non est inter ἀδύνατα referenda. Verum non moror, quin *Byblia* aliunde in Italiam venerit. Itaque quibus temporibus fervebant Phoenicia commercia, tum sane Phoenices videntur ex urbe nobilissima *Byblo* vitem selectissimam (cujusmodi in Phoenice ad miraculum celebrantur) attulisse in vetustissimam Italiam, quae circa Heracleam erat: quae a loco nativitatis dicta sit *Byblia*. At postmodum Syracusani (forsan & alii) Italicam *Bybliam* arcessiverunt: quae plerumque ipsa potius a se nomen locis omnibus, quo peregre profecta fuit, imposuit (ita ut *Byblina* loca illa dicerentur) quam ut ab iis acciperet.

Ac fuit cum *Zebibam* (51) agri Bruttii uvam longe selectissimam ad veteris Bybliae prosapiam, ductus qualicumque παρονομασίᾳ, suspicarer posse referri. Verum cito me revocavi, simul atque intellexi, *Zebibum* Arabicam esse vocem, qua uva passa designatur: de qua voce vide Arabica lexica Golii atque Castelli. Atque ex diutino Saracenorum incolatu videtur id uvae nomen in agro Bruttio adhuc haesisse.

(51) ZEBIBBVM genus lectissimae hodie vitis est apud Bruttios, & loca vicina: ex qua uva tum alba tum etiam nigra (haec albae antefertur) gignitur: ex qua uvae illae *passae* saporis exquisitissimi parantur copiâ tantâ, ut non in diversas tantum Italiae regiones, sed & in transmarinas oras transvectae, in principum virorum deliciis habeantur.

PRIORIS
HERACLEENSIS TABVLAE
PARS ALTERA
EJVSDEM ARGVMENTVM.

QVodnam ſit partis hujus τὸ ὑποκείμενον (*ſubjectum*) ſatis ipſo lemmate (Συνθήκα &c.) declaratur. Poteſt tamen haec univerſa τῶν συμβολαίων (*pactorum*) comprehenſio ſubdiſtingui rurſus in partes duas: quarum prior, ad verſum uſque 65. pertinens, leges quaſdam cunctis conductoribus communes complectitur: altera a ver. 65. ad 131. peculiaria pacta continet ad ſingulos conductores ſpectantia. Nam quia, ut ex priore Tabulae parte intelleximus, ager univerſus Dionyſiacus in μερείας, ſive, ut alibi, μερίδας [*portiones*] quatuor diviſus fuit; earum ſingulae ſingulis elocatae fuerunt. Ergo a ver. 65. ad ver. 131. ſeorſum ſingulis uniuſcujuſque partis conductoribus eae imponuntur leges, quae ſuorum χωρων [*camporum*: ſic enim vocantur, quae ſupra *Portiones* appellatae fuerant] naturae conveniant. Ad ultimum a ver. 131. ad finem adſcribuntur nomina ſingulorum, qui ſingulas portiones conduxerant. Hactenus de argumento.

Tempus Συνθήκας [*conventionis*] hujus non idem fuiſſe, ac totius ſuperioris actûs, ex indiciis pluribus oſtenditur. Eodem quidem Apellaeo menſe (qui populi conciliis deſtinatus videtur, ut pag. 147. dictum) utraq. haec acta fuerunt; ſed non eodem anno. Priora acta ſub Ephoro Ariſtarcho conſignantur: haec autem ſub Ariſtione Ephoro. Εφορεία annuus magiſtratus erat. Heracleenſibus autem vel ſi plures fuerint, ut Laconibus, Ephori; at unus eorum ἐπώνυμος erat, cujus ſcilicet nomine appoſito anni conſignabantur ac diſtinguebantur. Ac facile uno tantum anno conventa, quae nunc ſubjicimus, poſteriora ſunt ſuperioribus actis. Nec enim cauſa fuit, cur poſt dimenſionem & γαιωδαισίαν [*terrae partitionem*] jam ante peractam, diutius uno anno locatio protraheretur.

Stylus autem *Synthecae* hujus multo eſt a parte priore diverſus; ac ſane multis partibus ſalebroſior atque ἀρχαιότερος. Neque id mirum. Vt enim hodie tabellionibus ſuae ſunt formulae ab vulgi ſermone remotiores, ſic & olim γραμματεῖς [*ſcribae*] pleraque omnia κατὰ τεχνικὴν γλῶτταν eloquebantur. Porro ſcribae illi, qui hanc συνθηκαν contexuit, nomen *Ariſtodamo* fuit: quod in fine notatur. Habes cur ſalebris omnia ſcateant. Sed & archaiſmis multo plus haec, quam ſuperiora, abundant. Cauſa in aperto eſt; quia maxima harum pactionum pars, ex antiquioribus συνθήκαις repetita totidem fere verbis fuit; quod ad v. 80. & alibi monebitur. Niſi quod videntur ita ſuperiorum pactionum formulae hîc iteratae; ut tamen orthographia, quae ſub Ariſtionis (qui hîc praeſcribitur) ἐφορεία adhibebatur, interdum uſurparetur, antiquiore neglecta: quod locis (*) aliquot obſervavi.

PARS

(*) Exemplo eſſe poteſt quod antiquitus Tarentini (quorum dialectum Heraclea ſequebatur) νόμμως, & ἀμπίσασθαι &c. dicebant: quorum loco hîc Νομως ver. 75. legitur, & ver. 77. Αμφιστασθαι, ut ad ea loca notabimus. Nam nolo nunc in ipſo enecare aditu.

PARS ALTERA

CVM INTERPRETATIONE ET COMMENTARIO.

46 ΣΥΝΘΗΚΑ ΔΙΟΝΥΣΩ ΧΩΡΩΝ	ΣΥΝΘΗΚΗ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΧΩΡΩΝ
47 Επι Εφορω Αριστιωνος μηνος Απελλαιω Ηα πολις και τοι πολιανομοι ΑΣ βοτρυς Τιμαρ	Ἐπὶ Ἐφόρου Ἀριστίωνος μηνὸς Ἀπελλαίου ἡ πόλις καὶ οἱ πολιανόμοι, Ας. βότρυς Τίμαρ-
48 χος Νικωνος ⊏Ε ανθεμον Απολλωνιος Απολλωνιω και τοι ορισται ⊏Ε τριπους Φιλωνυ	χος Νίκωνος, ⊏ε· ἄνθεμον Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου, καὶ οἱ ὁρισταὶ, ⊏ε· τρίπους Φιλώνυ-

46. *PACTA CONVENTA* (locati conducti) *CAMPORVM DIONYSI.*

47. *Sub Ephoro Aristione, mense Apellaeo. Civitas & praefecti urbani: AS. Racemus, Timar-*

48. *chus Niconis filius: VE. Flos, Apollonius Apollonii filius & Finitores: VE. Tripus, Philony-*

VERSV 46. ΧΩΡΩΝ] Quid *χώρυς* num. plurativo nostrum Aes vocet tum hîc, tum sup. v.38. & inf. v.51. & passim alibi, apertum est ex totius terrae Dionysiacae partitione, quae fragmento Britannico continetur. Nam ibi in *μερείας* sive *μερίδας* quatuor tota terra divisa fuit. Quae portiones hîc & in sequentibus *χῶροι* vocantur. Hinc ver. 65. *Ηο τον πρατον χωρον μισθωσαμενος* is intelligitur, qui primam portionem ex descriptis in frusto Brit. conduxit: & sic deinceps *Δευτερον*, *Τριτον*, *Τεταρτον χωρὸν* ad easdem illas *μερίδας* refer. Ac mihi perquam videtur probabile, primariam *τῦ χώρυ* notionem eam esse, ut sit definita, & undique terminata *μερεία* (*terrae portio*) cujusmodi a Latinis *Campus* vocatur. Hôc ita esse, ostenditur ex voce cognata *Χωρὶς*, *seorsum*, *separatim*, & ex hinc derivato verbo *χωρίζω*, *segrego*, *sejungo*, cum sua totâ prosapia. Ergo si a me quaeras, quid proprie *Χῶρος* sit in his tabulis; respondebitur, esse *μερείαν* aut *μερίδα τῆς γῆς* (*terrae portionem*) sed *κεχωρισμένην limitatam*; quod *χώρυ* vox ipsa sonat. Et hoc loco quidem (*Camporum*) vertimus. At infra ubi *Χωρος πρατος*, *δευτερος* &c. memorantur, licebit reddere, si sic libeat, *Portionem primam*, *secundam* &c.

VERSV 47. *επι Εφορω Αριστιωνος*] Spartae Ephori quini erant. Vnus ne an plures Heracleae fuerint, non liquet. Etiamsi tamen plures numero fuerint; unus tamen eorum *ἐπώνυμος* vocabatur, quod ejus nomine acta publica consignarentur; &, ubi annus aliquis designandus erat, ut Romae Consulum nominibus, ita Ephori *ἐπωνύμυ* addito nomine is annus distinguebatur. Ergo hic annus, quo Aristion *ἐφορεύειν* dicitur, alius ab eo est, quo Aristarchus (qui frusto Brit. praeponitur) *ἐφορείαν* gerebat, ut modo in Argumento monebam. Vterque *ἐπώνυμος* fuit, sed eodem anno non potuerunt. Sane quod Aristion Ephorus ejusmodi fuerit, cujus nomine signarentur anni, declaratur infra ver. 74. *⊏ετεος η Αριστιων εφορευει*, ut ibi monebimus. Adde ver. 117. 118. Pulchrum autem hoc est, quod cum ceterorum magistratuum atque civium nominibus notae illae duae discriminantes praeponantur, de quibus copiose dixi supra pag. 148. Adnot. 12. tamen Ephori nomini nihil praeest. Scite factum. Nam Ephorus, praesertim *ἐπώνυμος*, ipse per se notior erat, quam ut notis illis indigeret.

Ibid. *τοι πολιανομοι*] Altum apud scriptores de hoc magistratu silentium. Nec porro

ullos

49 μος Ξωπυριϲκω ΠΕ καρυκειον Απολλωνιος Ͱηρακλητω ΑΙ πελτα Δαζιμος Πυρρω	μος Ζωπυρίσκου, Πε· καρύκειον Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτου, Αι. πέλτη Δάζιμος Πύῤῥου,
50 ΚΝ θριναξ Φιλωτας ͰΙϲτιειω ΜΕ επιϲτυλιον Ͱηρακλειδας Ξωπυρω Μιϲθωντι τως Ͱι	Κν. θρίναξ, Φιλώτας Ἱστιείου, Με. ἐπιςύλιον Ἡρακλείδης Ζωπύρου, Μισθοῦσι τοὺς ἱ-

49. mus Zopyrisci filius : PE. Caduceum, Apollonius Heracleti filius: AE. Pelta, Dazimus Pyrrhi filius:
50. CN. Tridens, Philotas Histiæi filius : ME. Epistylium, Heraclidas Zopyri filius: locant sa-

ullos Lacedaemone aliisve in urbibus *Polianomos* novimus : unde merito hoc vocabulum abest a lexicis omnibus. Atqui Heracleae eos fuisse ac valuisse multum (statim enim post Ephorum & ante finitores nominantur) ex hac Tabula discimus. Etsi tamen re vera & alibi eos fuisse, ex Dione arguimus: qui in rebus Jul. Caesaris numquam in urbe Roma πολιανόμους vocasset eos, quos Suetonius *praefectos* urbanos appellat, nisi πολιανόμων nomen in Graecis urbibus usitatum scivisset, eosque Romanorum praefectis urbanis pares animadvertisset. Nam cum Suetonius in Julio cap. 76. scribat : *Praefectosque* (urbanos) *pro praetoribus* (Caesar) *constituerit, qui absente se res urbanas administrarent :* horum loco Dio lib. 44. sic posuit : ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τῇ τοῦ Καίσαρος οἱ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙ τὰ ἐν τῷ ἄστει πράγματα μετὰ τοῦ Λεπίδου ἱππαρχοῦντος ἔσχον. *Caesare profecto* (in Hispanias) *POLIANOMI res urbanas cum Magistro equitum Lepido administrarunt.* Hoc, inquam, Dio vocabulum a Graecis urbibus in Romanam sub Caesaris dictatura transtulit. Accedit & parilitas Collegii. Nam sicuti Heracleae binos Polianomos ostendit haec tabula; sic & Romae duos tunc fuisse Dio ibidem scripsit, quos & alibi πολιανομοῦντας vocavit. Ex quo intelligimus verbum Πολιανομεῖν esse *Vrbi praeesse*. Quod sane verbum in Platonis epist. 13. (quae νοθείας suspicione non vacat) cum legeretur, non intellectum fuit. Ibi sic scribitur : ὃς τότε, ὅθ' ἡμεῖς ἀπεπλέομεν, ἐπολιανόμει : quod H. Stephanus (t. 3. col. 468. d) vertit, *Canescebat*, sic quasi esset a Πολιὸς *Canus.* Verum ne dubita sic reddere : *Qui nobis abnavigantibus, urbis praefecturam* (1) *gerebat*. Postremo non mirum si nihil de πολιανόμοις apud Graecos proditum reperiatur; cum is magistratus videatur non tam transmarinae Graeciae forsan fuisse, quam Graeciae Magnae (de qua testatur haec Tabula) nec non & Siciliae civitatium. Nam Platonis (sive cujusvis alius) epistola Dionysio regi Syracusano inscribitur.

VERSV 49. ΑΙ. ΠΕΛΤΑ Δαζιμος &c.] Hoc ipsum nomen Maittairus in Comm. ad Fragm. Britan. v. 5. ita semper scripsit, ut Πελται num. plur. exhibeat : quod & ipse ad eum locum sum secutus. Nunc tamen animadverti, in Tabulae specimine quod Maittairus in aere incisum praemisit, in verbo ΠΕΛΤΑΙ vocalem I per puncta signari, quasi dubiam. Eam vero & importunam esse pluribus de causis scio. Praeterea haec eadem vox tum in hoc aere (quod complementum Britannici est) tum etiam Tab. II. ver. 4. ΠΕΛΤΑ, prorsus sine I, scribitur. Quocirca I illud obelo notetur censeo, ita ut necubi plurale sit, sed ubique singul. πελτα.

VERSV

(1) Nam sicuti ab ἀστυνόμος fit ἀστυνομέω ; ab ἀγορανόμος, ἀγορανομέω ; ab οἰκονόμος, οἰκονομέω ; ita pariter a πολιανόμος gigni debuit pari analogiâ πολιανομέω : quod est *Polianomiae magistratum gerere.*

Quamvis autem ἄστυ & πόλις sint ferme synonyma ; tamen cave Astynomos Athenienses Polianomis Heracleensibus pares facias. Nam tanto major Polianomorum (qui bini tantum erant) quam Astynomorum (quos Athenis viginti fuisse Aristoteles apud Harpocrationem docet) auctoritas fuerit necesse est, quanto praestat esse duovirum, quam XXvirum. Accedit Dionis locus, qui *Polianomos* (quos uti supra innui, videtur ex Graecis olim Magnae Graeciae Siciliaeque rebuspublicis cognitos habuisse) praefectis urbanis aequiparavit : ipsos vero praefectos urbanos loco praetorum a Caesare institutos Suetonius scripserat. Ex quibus vis & auctoritas Heracliensium Polianomorum potest intelligi.

51	αρως χωρὼς τως τω Διονυσω εχοντας ⊢ως εχοντι κατα βιω καθα τοι ⊢Ηρακλειοι διε-	ερούς χώρους τοὺς τοῦ Διονύσου, ἔχοντας ὡς ἔχουσι, κατὰ βίου, καθὰ οἱ Ἡρακλεῖοι διέ-
52	γνον τοι δε μισθωσαμενοι καρπευσονται τον αει χρονον ⊢ας κα πρωγγυως ποταγων	γνωσαν· Οἱ δὲ μισθωσάμενοι καρπεύσονται τὸν ἀεὶ χρόνον ἑὼς ἀν πρόυγγύους προσάγω-
53	τι και το μισθωμα αποδιδωντι παρ ⊏ετος αει παναμω μηνος προτερειαι κ αιχ εμπροσθα	σι, καὶ τὸ μίσθωμα ἀποδιδῶσι παρ' ἔτος ἀεὶ Πανέμου μηνὸς προτερείᾳ, καὶ εἰ ἂν ἔμπροσθεν

51. *cros campos Dionyſi, ſic ſeſe habentes uti* (nunc) *ſe habent, per totam vitam ita, uti Heracleenſes ſcive-*
52. *runt. Conductores autem utentur fruentur toto uſque tempore, quamdiu praedes dede-*
53. *rint, & mercedem ſolverint quotannis ſemper Panemi menſis principio, tametſi maturius*

VERSV 51. εχοντας ⊢ως εχοντι] Hoc expoſuimus ſup. ad Brit. ver. 50. qui noſtrae hujus Tab. verſus ſecundus eſt.

Ibid. κατα βιω] Hoc quoque ibidem explicavimus. Verum iſtud conductionis genus, quo ad vitae tempus alicui fundus elocabatur, ad ἐμφυτεύσεως crepundia eſſe referendum, ex conditionibus, ad quas conductor adigebatur (nempe ut arbores tot quotannis plantaret) oſtenditur ex ver. *66.* & ſeq. ut ibi notabitur.

VERSV 52. καρπευσονται τον αει χρονον] Non tantum activum Καρπεύω uſurpatur pro eo quod eſt *Uti frui*, ſed & medium Καρπεύομαι reperitur in Dionyſio Halic. in Stephani Theſ.

Sequitur: ⊢ας κα] Iſtud κα in hac Συνθηκη tritiſſima eſt δυνητικὴ particula, etſi apud alios (2) rara. At illud ⊢ας non aeque notum eſt. Tametſi Heſychius (quo nemo his tabulis commodior) id tanto ante monſtraverat his verbis: ἍΣ· ἕως· ὅπως· μέχρις οὗ. Hunc tamen Heſychii locum ſuſpectum habuit H. Steph. in Indice. Merito: nam debuit (ſicuti certe in hac Tabula eſt ⊢ας) δασύνεσθαι in hunc modum ἇς. Quo facto, omnia belle procedent. Nec aliud, quam ἕως, & μέχρις οὗ (*quamdiu*) hoc tabulae loco monoſyllabum illud ſignificat. Nam idem ἇς legitur & apud Pindarum Olymp. X. *61.* ubi Scholiaſtes ſic monet: ἍΣ, ἀντὶ τοῦ ἕως· καί ἐστιν ἐπίῤῥημα χρονικόν. Nec alibi, quod ſciam, μόριον iſtud occurrit.

Statim ſequitur: πρωγγυως] Novum eſt vocabulum, nuſquam alibi occurrens, quam in hac altera parte Tabulae, & quidem duodecies. Interdum cum Σωματος jungitur (ut ver. 133. 134. 137.) quod quam vim habeat, in loco dicemus. Interim ne dubita, quin Πρωγγυος in hoc aere noſtro *praedem*, *ſponſorem*, *fidejuſſorem* deſignet. Eo nos ſententiae ſcopus ducit. Nec eſt derivatio difficilis. Ex Ἔγγυος (*fidejuſſor*) componebatur Προέγγυος: ex quo conſuetâ contractione fiebat Προύγγυος: poſtremo, diphthongo hac Dorice in Ω tranſeunte, factum eſt Πρώγγυος.

VERSV 53. παναμω μηνος] Sicuti pro ἱερὸς ſcribunt aera noſtra ⊢ιαρος, ita pro

πάνεμος

(2) Doribus (E in A ſaepe mutantibus) KA, idem quod illud poetarum KE (ſeu KEN) fuerit oportet. Et tamen KA iſtud abeſt a Lexicis. Niſi quod in iis Αἶκα conjunctim afferri ſolet: quo uſus cernitur Plutarchus in Lycurgo (αἴκα τύχωμεν, *ſi adepti fuerimus*) Theocritus Id. 2. ac fort. alii: quod etiam in hac Συνθήκῃ frequens eſt. Hoc αἴκα autem ſi reſolvas, ex αἰ (pro εἰ, *Si*) & ex Κὰ factum reperietur. Non erat igitur, cur a Lexicis omnibus (in quibus KE locum tuetur ſuum) KA tamen exſularet. At recte eſt, quod ex hac Συνθήκῃ (in qua tricies partim cum αἰ, partim cum quibuſvis vocibus aliis iſtud KA copulatum altero quoque verſu legitur) nunc demum ſaltem colligimus KA non aliud Dorienſibus noſtris fuiſſe, quam poeticum illud KE ſive KEN, quod δυνητικῷ μορίῳ (*potentiali particulae*) Ἄν reſpondet.

Et iſtud quidem KA ab aere ſecundo abeſſe innui: quin abeſt quoque ab hoc aere primo uſque ad Συνθήκην: in qua demum tricies, ut dixi, ſcalpitur. Ex eo vero, & aliis plurimis archaiſmis oſtenditur, hanc Συνθήκην ex συνθήκαις longe antiquioribus plurima totidem verbis repetiviſſe: hinc vero demum ſtyli diſſimilitudinem tantam exſiſtere, quae incurrit ſtatim in omnium oculos.

54 αποδινωντι απαξοντι ες τον δαμοσιον ρογον και παρμετρησοντι τοις σιταγερταις τοις | ἀποδίνωσιν, ἀπάξουσιν εἰς τὸν δημόσιον ῥογὸν, καὶ παραμετρήσουσι τοῖς σιταγέρταις τοῖς

54. *tritura fiat. Afferent autem in publicum horreum, & admetientur Sitagertis illo-*

πάνεμος (menſis Macedonici nomine) uſurpavere πανaμος. Suidas: Πάνεμος· ὄνομα μηνὸς παρὰ Μακεδόσιν, ὁ Ἰέλιος παρὰ Ρωμαίοις. *Panemus, apud Macedones nomen menſis, qui Romanis Julius eſt*. Etſi vero alii (3) aliter; hîc certe Julius intelligitur.

Sequitur: πανaμω μηνος προτερειαι] Sicuti Pindarus Olymp. Od. 13. epod. 4. ἀρχεῖαι pro ἀρχαῖαι dixit, pari ratione hîc προτερείᾳ pro προτεραίᾳ videbatur accipi. Eſt autem τῇ προτεραίᾳ tantumdem quod *Pridie*, & patrium caſum poſt ſe regit. Itaque πανaμω μηνος προτερειαι verti poſſet, *Pridie Kal. Julias*. Niſi quod illud me unum angit quod τῇ προτεραίᾳ (*pridie*) praeire genitivo ſoleat, non poſtponi. Plato Phaed. τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης. Nec facile aliter, quod ſciam. Quid ſi alia vox eſt? Nam videtur potius προτερεια non adjectivum a προτεραῖος, ſed ſubſtantivum a verbo in ευω naſcens. Erit igitur a προτερεύω (quod eſt *Prior ſum*) προτερεία: quam proinde vocem verti *Principium*. Quam vellem, poſſet Kalendas ipſas menſis notare; quia ſolutio certo diei potius, quam vago (veluti ubi dicitur, *Principio* menſis) affigi ſolet. Sed recte habet. Nam quia Graecis ſolebat menſis in tres dividi decadas, quarum prima ἀρχομένε μηνὸς, altera μεσῦντος, tertia φθίνοντος, aut aliis vocabulis, dicebatur; non incongrue apud Heraclienſes prima illa decas, προτερεία (*principium*) vocata fuerit. Verum de tota re permitto aliis arbitrium.

Pergit: κ αικ εμπροσθα αποδινωντι: quod verti, *Etſi antea triturandi conſuetudo ſit*. Monoſyllabum illud ex tribus particulis integris coaluit, ex και, ex αι (pro εἰ) & ex δυνηπκῷ Dorienſium κα. Itaque hoc monoſyllabum ſi ſeorſum ſcribatur, erit κ' αἰ κ', quod vertimus *Etſi*.

VERSV 54. αποδινωντι. Eſt a Δίνω, aut Δινέω *Circumago*. Hîc tamen ad eam circumactionem, quae in frugum tritura fit, referri debet; quod ex Heſiodo poteſt oſtendi: apud quem Ep. ver. 157.

Δμωσὶ δ' ἐποτρύνειν Δημήτερος ἱερὸν ἀκτὴν
Δίνεμεν . . . . .
Χώρῳ ἐν εὐαέϊ, καὶ εὐτροχάλῳ ἐν ἀλωῇ.
Tunc famuli excutiant ſpicis Cerealia
dona . . . .
Area ſed plananda prius, perflabilis auris.

Quo loco Δίνεμεν Moſchopulus exponit, τῇ δινήσει τῶν βοῶν ἀλοᾶν, *bovum circumactu triturare*: Proclus idem hoc aliis verbis explicat. Atqui proprie Δινέω & δίνω eſt in gyrum agere: verum per hypallagen poeticam *Cereris donum circumagi* Heſiodo dicitur, pro eo quod eſt *Gyrare quadrupedes*, ex quo circumactu frumenti excuſſio ſequebatur. At in hac Tabula abſolute αποδινωντι ſine ullo accuſativo uſurpatur, h. e. *In gyrum agant*, pro *Triturae vacent*. Jam ſicuti apud Hebraeos tertia pluralis deſignat communem conſuetudinem (ut in Evang. *Neque accendunt lucernam . . .* pro *ſolent accendere*) eamdem locutionem antiquis etiam Grajorum uſurpatam haud raro inveni: qua de cauſa totum iſtud κ αικ εμπροσθα αποδινωντι, ſic reddidi: Solvant, inquit, ineunte Panemo menſe, nec citius adigantur, *etſi ante* (id tempus fruges vulgo) *excutere ſoleant*. Ea vis paucis his verbis ineſt. Ceterum ſi pro praeſenti αποδινωντι, aliam poſuiſſet praeteritae ſignificationis vocem, tunc ſane ſine Hebraiſmo redderem, *Etiam ſi forte ante eum diem triturae operam dederint* conductores.

Se-

(3) Scio inter viros eruditos non parvum in eo eſſe certamen, quibuſnam Romanis menſibus tum alios quosdam Graecorum menſes, tum hunc ipſum Panemum, reſpondiſſe exiſtimandum ſit. At certum eſt tamen tam Macedonibus (quos Italiotae noſtri in menſium nominibus uſurpandis tunc temporis ſecuti videntur) quam aliis, *Panemum* Quinctili ſeu Julio Romanorum reſpondiſſe. Idque etiamſi ſit incertiſſimum, vel hinc tamen evidentiſſime patet. Nam cum in Panemi initium tritura frugum (quae non niſi exeunte Junio in Italia colliguntur) & penſitatio praeſcribatur; ex eo luce mera clarius eſt, Panemum non alium fuiſſe quam Julium.

55 επι των Ϝετεων τωι δαμοσιωι χοι μεστως τως χους κριθας κοθαρας δοκιμας Ϝοιας κα Ϝα γα	ἐπὶ τῶν ἐτέων, τῷ δημοσίῳ χοῒ, μεςοὺς τοὺς χόας, κριθὰς καθαρὰς, δοκίμας, ὅιας ἂν ἡ γῆ

55. *rum annorum publico choëa bordea pura, proba, çujuſmodi terra* (iis locata)

Sequitur: ες τον δαμοσιον ρογον] *In publicum horreum*. Ρογὸν vocem eſſe Graecorum Sicilienſium Jul. Pollux (IX. ſeg.45.) docuit: cujus locum huc integrum adſcribam, & quidem ut in ſcriptis melioribus repertus a viris eruditis fuit: τῶν δὲ πυρῶν ταμεῖα καὶ Σιτοβολεῖα εἶπε Μένανδρος, ἃ ΡΟΓΟΥΣ Σικελιῶται ὠνόμαζον· καί ἐςι τοὔνομα ἐν Επιχάρμȣ Βȣσίριδι. *Frumentaria horrea etiam* σιτοβολεῖα *Menander vocavit: quae* ῥογȣ̀ς *Graeci Sicilienſes appellabant. Exſtat id nomen in Epicharmi Buſiride*. Vides in his, quae cauſa Polluci fuerit, ut ῥογȣ̃ vocabulum Graiis Sicilienſibus proprium faceret, nim. quod qui eo utitur Epicharmus, Σικελιώτης eſſet. Verum ſi Polluci haec Tabula innotuiſſet; non unis Sicilienſibus, ſed & Italienſibus Graecis, praecipue Tarentinis & horum colonis Heracleenſibus, commune id feciſſet. Neque hîc vero Heſychium, cui tam multa debeo, tacitum omittam, ſic notantem: Ρογοί· ὅροι σιπκοὶ· σιτοβολῶνες. Illud ὅροι σιπκοὶ merito ſuſpectum, viri docti ex altero ejus loco juverunt, in quo Σιτοβολῶνες tantumdem ſunt, quod ὅρεια. Vltima vox eſt ex Latino Graeca, & *Horrea* ſignificat. Ergo & in priore loco pro ὅροι σιπκοὶ, repone ὅρια σιπκά. *Horrea frumentaria* dixit, quia ceteroqui *Horreum* pluribus rebus commune.

Ibid. παρμετρησοντι τοις σιταγερταις] Ἰδιολέκτως poſita haec ſunt. Nam παραμετρεῖν eſt ad exploratam menſuram rei quantitatem examinare: eaque eſt vis praep. παρά. Lucianus: ȣ̃τω γάρ ἂν καὶ τὸ μέγα δειχθείη ἂν μέγα, εἰ τῷ μικρῷ παραμετροῖτο. *Ita demum*, inquit, *quid magnum oſtendetur, ſi parvo juxta poſito menſurabitur*. Hîc quoque παρμετρήσοντι uſurpavit, ut notaretur, ad publicum χόα (de quo mox) frugum modum exigi debuiſſe.

Jam vero Σιταγέρται vox in re frumentariâ eſt plane nova: cui tamen plurimas ſimilis notionis fudit dives illa verborum Graecia. Σιτολόγοι, ſicuti & σιτῶναι ferme *Sitagertis* reſpondent. Erant etiam apud Athenienſes Σιτομετρῆται, quorum munus hoc verſu *Sitagertae* exercent. Iisdem Athenienſibus majore dignatione Σιτοφύλακες erant: de quibus vide Harpocrationem (4) & Suidam. At horum etiam partes hi noſtri implebant: quorum maxima ſecundum Polianomos auctoritas in re frumentaria exſtitit. Itaque infra bis (5) junctim leguntur. Mitto Romanorum *Praepoſitos rei frumentariae* ſive *Curatores*, de quibus Feſtus, nec non *Menſores frumentarios* ex marmoribus, & Paullo JCto notos.

VERSV 55. τωι δαμοσιωι χοι μεστως τως χους] Qui Latinis congius dicitur, is Atticis *Choëus* aut *Chȣs* (nam Latini etiam Graeco vocabulo utroque uſi) quorum prius Graece eſt Χοεὺς, χοέος; alterum autem inſtar τȣ̃ Νόος, νȣ̃ς, flectitur. Itaque ex recto χόος & contracte χοῦς fit gen. χοὸς, dat. χοῒ (quod hîc legitur) ſicut & acc. plur. χόας, quod hîc tamen peculiari dialecto χους ſcribitur. Equidem Graecum ipſum menſurae nomen cum Fannio & aliis retinendum in interpretatione duxi: etſi ſatis ſcirem χοῦν congio parem ab omnibus fieri. Quis enim non riſiſſet, ſi *congios hordei plenos* uſurpaſſem? At in Graeca voce plus interpreti pudoris, minus apud legentes offenſionis ineſſe fui ſuſpicatus. Ad rem quod attinet: quid, inquis, in frugibus dimetiendis χοῦς facit, quem au-

(4) *Sitophylaces* (Harpocration ait) . . . *Magiſtratus Athenis erat, quibus curae fuit, ut frumentum, farina & panes juſto pretio venderentur. Horum quindecim in urbe erant, quinque in Piraeeo; ut Ariſtot. in rep. Athen.* Hunc numerum Petitus, pro imperio refictis Harpocrationis verbis, ad XV. in totum reduxit: fruſtra: nam eadem verbis totidem Suidas habet. Idem plane παρόραμα in Aſtynomorum numero admiſſum a pluribus eruditorum fuit. Nec quid eis impoſuerit, ſcire intereſt.

(5) Verſu 62. de αμπωλημασι (de quo ſuo loco) Polianomi & Sitagertae cognoſcunt. Item ver. 129. tranſgreſſores Συνθηκας hujus ſiſtuntur Polianomorum & Sitagertarum judicio.

56 φερει ποταξοντι δε πρωγγυως τοις πολιανομοις τοις αει επι των ⊏ετεων ενταστιν παρ	φέρει· προσάξουσι δὲ προὐγγύους τοῖς πολιανόμοις τοῖς ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἐτέων ὧσι, παρὰ

56. *profert. Adducent autem praedes polianomis prout quique in annos creantur, per*

auctores ad unum omnes inter liquidorum menſuras recenſent, & Latino congio aequiparant? Prorſus, fateor, haerebat hîc aqua, niſi in tempore Pollux juviſſet, apud quem comicus Strattis *choëa* ad metiendum triticum adhibet. Vide comici (6) locum. Ergo antiquioribus temporibus *Chus* non tantum humidorum, verum & aridorum menſura fuit. Ceteroqui *Medimnus* (qui in aere utroque noſtro ſaepiſſime occurrit) non tam realis menſurae, quam ſummae, ex minoribus collectae modulis, fuiſſe nomen videtur. Nam cum *Medimnus* choëas octo contineret (quorum ſinguli ſenis choenicibus abſolvebantur) integro medimno ad dimetiendum uti moleſtum fuiſſet; eoque choëum uſurpabant. At choëorum ſumma deinde in medimnos redigebatur; ita ut debere conductor diceretur tot medimnos, & inſuper choëos tot, choenices tot. Sic Tab. II. ver. 57. τριακοντα δυων μεδιμνων χοος, tantumdem eſt quod *medimnûm triginta duûm* (& inſuper) *choëi*; & illud v. 36. ⊏εξηκοντα Ͱεννεα μεδιμνων χοος δυων χοινικων, eſt *ſexaginta novem medimnûm, choëi* (unius) *choenicum duarum.*

Ibidem: μεστως τως χους] *Plenos choëos* Aes jubet inferri, h. e. hoſtorio deraſos & aequatos; nam illud Lucae VI. 38. *Menſuram bonam, confertam & coagitatam, & ſuperfluentem*, non neceſſitatis eſt, ſed ad benigni menſoris largitatem eximiam pertinet. Sequitur: κριθας κοθαρας δοκιμας Ͱοιας κα Ͱα γα φερει] *hordea pura, proba, qualia tunc terra iis locata protulerit*. Horum primum κοθαρας (novo Doriſmo pro καθαρὰς) frumenta jubet non niſi *pura* inferri, h. e. impermixta, & ab aceribus aliiſque purgamentis permundata: de quo videndus eſt (7) Columella. Alterum δοκιμας verti *proba*. Potuiſſem & *Accepta* interpretari. Hoc enim nunc leges colonicae ferunt, uti fruges domino fundi quotannis inferantur *acceptae* ſive (ſi ſic malumus) *acceptabiles*, vulgo *Atte a riceverſi*; puta ut non permundatae tantum, ſed & perſiccatae fuerint, nec aliquid vitii contraxerint, quo minus tuto perennare in horreo poſſint. Τὸ Δοκίμιον autem h. e. probationis ſive explorationis hujuſmodi jus, ſiqua forte controverſia incideret, non dubito quin penes Sitagertas fuerit. Tertium illud Ͱοιας κα &c. eo ſpectat, ut fruges afferantur eoptè ex agro collectae: non quin, ſi ex meliore ſint, reſpuantur, ſed ne ex uliginoſo vitioſove campo coactae inferantur. Hodie dum hoc jure utimur, ut, quod ſtipulari ſolent, uti fruges pendantur ex locato ipſo fundo collectae, id ea interpretatione temperetur, ne afferre liceat ex deteriore redactas.

VERSV 56. *Adducent vero praedes polianomis* (τοις αει επι των ⊏ετεων ενταστιν) *ut*

(6) Julius Pollux lib. IV. ſeg. 168. non tantum cotylam ſed & cophinum, ut aridorum aeque ac liquidorum eſſe menſuram oſtendat, affert Strattidis comici locum in Cineſia. Hic Strattis circa Olymp. XCV. Athenis claruit aevo Ariſtophanis. Ejus locus varie in Polluce inquinatus, ſic a Cuhnio conſtituitur:

Τὰ δ' ἄλφιθ' ὑμῖν πῶς ἐπώλει; τεσσάρων
Μάλιστα, τὸν κόφινον· τί λέγεις;
Μέτρῳ ἐχρῶντο κοφίνῳ; ἦν παῦθ'· ἔτι
Οἴνου κόφινος δυνάμενος τρεῖς ΧΟΑΣ
ΠΥΡΩΝ, ταὐτὰ τοῖς κοφίνοις.

Quo pretio nobis farina venit? Drachmis quatuor omnino ſtat cophinus. Quid ais? Ad metiendum utebantur cophino? Fuit ita: quia vini cophinus valens tres CHOAS TRITICI, idem facit cophinis. Ex his vides τὸν *Choëa* aeque aridorum ac liquidorum fuiſſe uſitatam menſuram.

(7) Columella II. 21. *Vbi paleis immiſta ſunt frumenta, vento ſeparentur. Ad eam rem Favonius habetur eximius, qui lenis aequaliſque aeſtivis menſibus perflat... At ſi pluribus diebus undique ſilebit aura; vannis expurgentur, ne poſt nimiam ventorum ſegnitiem vaſta tempeſtas irritum faciat totius anni laborem. PVRA deinde frumenta, ſi in annos recondantur, REPVRGARI* (cribro ſcilicet diligenter excerni) *debent. Nam quanto ſunt expolitiora, minus a curculionibus exeduntur. Sin protinus uſui deſtinantur, nihil attinet REPOLIRI*. Vides hinc quid noſtrum aes *pura hordea* vocet. Non tantum mundari vult, ſed & *repurgari* & *repoliri*, ut exempto omni pulviſculo, a curculionibus ſint immunia.

57 πεντα⊢ετηριδα ⊢ως κα εθελοντες ται πολιανομοι δεχωνται και αι τινι κα αλλωι	πενταετηρίδα, οὓς ἂν ἐθέλοντες οἱ πολιανόμοι δέχωνται· καὶ εἴ τινι ἂν ἄλλῳ
58 παρδωντι ταν γαν ⊢αν κα αυτοι μεμισθωσωνται η αρτυσωντι η αποδωνται ταν ε	παραδῶσι τὴν γῆν, ἣν ἂν αὐτοὶ μισθώσωνται, ἢ ἀρτύσωσι, ἢ ἀποδῶνται τὴν ἐ-

57. *quinquennium* (fidejuſſuros : nec alios, quam) *quos polianomi volentes admittent. Si cui vero forte alteri*

58. *tradiderint terram, quamcumque* (ſive ipſi) *conduxerint, ſive coluerint, ſive* (cujus) *vendiderint*

ut quique (ſuccedentibus) *annis ſunt*, ſive creati reperiuntur. Eadem enim particulae ἀεὶ vis eſt hoc loco, quae Thucydidi familiaris eſt, quaeque per *Vt quiſq.* commode exprimitur. Nam hic I. c. 21. περὶ τῶν ἀεὶ παρόντων τὰ δέοντα μάλιςα εἰπεῖν. *Rebus*, *VTI quaeque in praeſens urgerent* (ſive *ut quaeque inciderent*) *conſentanea loqui* : vulgo *Secondo che accadono*. Sic etiam III. c. 77. τὰς ἀεὶ πληρυμένας (ναῦς) ἐξέπεμπον... *Naves*, *uti ſingulae* inſtructae erant (vulgo: *A miſura che ſi trovaſſero arredate*) *emittebant in hoſtes*. In hiſce locutionibus τὸ Ἀεὶ perpetuitatem ſucceſſionis notat, tamquam ſi barbare diceres, *Succeſſive ſemper*. Eadem plane locutio in hac ipſa Tabula reperitur verſib. *62*. *69*. 107. 130.

VERSV 57. παρ πεντα⊢ε-ηριδα] Ex hoc loco vides inter ⊏ & ⊢ fuiſſe non parum cognationis, ita ut in medio vocum compoſitarum Digamma (quod ſemper in ⊏ετος praeponitur) in ⊢ interdum degeneraret. Iſtud *Per quinquennium* cave Polianomis tribuas (quorum annuus, non quinquennalis magiſtratus erat) cum unice ad praedes ſit referendum. Sponſores ad quinquennium admittebantur. Nam in diuturnioribus ſponſionibus periculum erat, ne morte fidejuſſoris extingueretur actio perſonalis. Ibid. Δεχωνται pro δέχωνται. Ab antiquis grammaticis mutatio aſpiratae in tenuem verbi hujus non niſi Ionibus tribuitur. At hinc vides, Doribus peraeque fuiſſe uſurpatam. Etiam in derivatis Πάνδοκος pro πάνδοχος &c.

VERSV 58. Illud μεμισθωσωνται (*conduxerint*) non niſi conjunctivi modi eſſe, ex Ω in penultima & tota συνεχείᾳ oſtenditur. At de tempore nunc quaero vocis hujus. Sane ſi ſcriptum eſſet Μεμισθῶνται (ſicuti δεδηλῶνται) eſſet conjunctivi praeteritum. Nunc iſtud Μεμισθωσωνται formam habet *Paullo poſt futuri*: quo tamen tempore modus conjunctivus caret. Itaque aut ex ſcalptoris incogitantiâ duae illae mediae irrepſerunt litterae ΩΣ, quibus ſublatis, remanebit regulare conjunctivi praeteritum μεμισθῶνται; aut potius Με illud initiale ad rariorem aliquem (8) anadiplaſiaſmum pertinet, itaut eo rejecto, quod relinquitur μισθωσωνται ad Aor. 1. pertineat. Aut poſtremo quidquid hoc aliud eſt, de eo eruditi grammaticorum decreverint.

Ibidem: η αρτυσωντι] ſic etiam verſ. ſeq. αρτυσει. Ἀρτύω, & ἀρτύνω apud Homerum eſt *paro*, *inſtruo*; ac non niſi de rebus incorporalibus (puta inſidiis, nece, pugna, conſiliis) quod ſciam, uſurpatur. At apud alios Ἀρτύω (& quidem plerumque abſolute poſitum) eſt *Condio*, eſtque coquinarium verbum. Τὰ ἀρτυτικὰ aut ὀψαρτυτικὰ h. e. condimentariam diſciplinam, plurimi antiquorum ſcripſerunt. Sicuti autem apud Graecos verbum Ἀρτύω (h. e. *paro*) ceſſit coquinae peculio; ſic

(8) Augmentum illud, quod eſt praeteriti perfecti peculiare, quam ſaepiſſime cum aliis temporibus modiſque communicatur, praeſertim cum Aoriſtis, veluti κέκαμον, λελαβόμην, πετυχῶμην, adhaec κέκλυθι &c.

Interdum ea augmenti tranſmiſſio inde oritur, quod ex praeterito jam formato fit thema novum (ut ex κέκραγα, κεκράγω) quod proinde per omnes modos, ac tempora eamdem illam duplicationem propagat. Sic futurum πεπιθήσω fit a πεπιθέω, quod ex praet. medio πέπιθα ortum fuerat. Quidni igitur ex perfecto μεμίσθωμαι fluxiſſe praeſens μεμισθόομαι mente concipiatur (nam ejuſmodi themata ſunt interdum imaginaria) ex quo conjunctivi Aoriſtus 1. iſte μεμισθωσωνται exſtiterit? Haec eadem conſtitui & aliis modis poterant: ſed non neceſſe fuit.

59 πικαρπιαν αναυτα τα παρϝεξονται πρωγγυως ϝοι παρλαβοντες η ϝοις κ αρτυσει η ϝοι πρι	πικαρπίαν, ἄναυτα τὰ παρέξονται πρόυγγύους οἱ παραλάβοντες, ἢ οἷς ἂν ἀρτύσει, ἢ οἱ πρι-
60 αμενοι ταν επικαρπιαν αν ϝα και ϝο εξ αρχας μεμισθωμενος ϝος τις δε κα μη ποταγει πρωγγυ	άμενοι τὴν ἐπικαρπίαν, ἀν᾽ ἃ καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς μεμισθωμένος · ὅςις δὲ ἂν μὴ προσάγει πρόυγγύ-
61 ως η μη το μισθωμα αποδιδωι καττα γεγραμμενα το τε μισθωμα διπλει αποτεισει το επι τω Ϝε	ους, ἢ μὴ τὸ μίσθωμα ἀποδιδῷ κατὰ τὰ γεγραμμένα, τὸ τε μίσθωμα διπλῆ ἀποτίσει τὸ ἐπὶ τοῦ ἔ-
62 τεος και το αμπωλημα τοις τε πολιανομοις και τοις σιταγερταις τοις αει επι τω Ϝετεος ϝοσσωι κα	τεος καὶ τὸ ἀναπώλημα τοῖς τε πολιανόμοις καὶ τοῖς σιταγέρταις τοῖς ἀεὶ ἐπὶ τοῦ ἔτεος ὅσῳ ἂν

59. *fructus ; secundum eadem dabunt praedes tum qui* (terram a tradentibus) *acceperint* , *tum* (illi) *a quibus* (quis terram) *exercendam conduxerit*, *tum qui coë-*

60. *merint fructus : secundum* [ea vero praedes dabunt secundum] *quae & ipse conductor primus dederat. Quisquis autem non afferet prae-*

61. *des* , *neque mercedem solverit secundum scriptas has tabulas* , *is tum mercedem ejus anni duplo rependet*,

62. *tum etiam id quanti interest fruges minoris fuisse venditas : Polianomis autem & Sitagertis* , *ut quique in annos singulos ineunt magistratum* [pendet] *id quanti*

etiam apud Italos *Apparecchiare* , verbum est prorsus condimentarium. At hîc Αρτύω absolute de terra usurpatur, ubi cultu multiplici ad semina recipienda *paratur* . Id quoque nostris Italis dicitur *Apparecchiar la terra* , quod tantumdem nostris est ac *exercere* sive aratro , sive sarculo . Vides igitur quid hîc meo judicio sit Αρτύω.

VERSV 59. αναυτα τα] Αναυτα hîc tantum & infra ver. 78. legitur . Ab uno vero Hesychio his verbis exponitur : ΑΝΑΥΤΑ · ἐπειρωτικὰ (scribe cum Is. Vossio : Ηπειρῶται καὶ) Ταραντῖνοι παραχρῆμα λέγουσιν . Hoc est , *Epirotae & Tarentini pro* παραχρῆμα *usurpant* Ἄναυτα . Hoc si resolvas , erit ἀν᾽ αὐτὰ , *secundum ea* . Simile est, quod idem Hesychius de Παραυτα (h. e. παρ᾽ αὐτὰ) docuit. Vide (9) locum. At equidem sicuti non dubito quin Tarentini & nostri Heracleenses τὸ Ἄναυτα crebro pro *statim* usurparint , ita in hoc aere ei vocabulo vim longe aliam tribuo; maxime cum articulus τα hîc & ver. 78. sequatur . Resolvenda est igitur ῥῆσις ista in tres voculas hasce, ἀν᾽ αὐτὰ τὰ, *secundum haec* (quibus sponsores tenebantur) *praedes dabunt* . Sic etiam in fine versus 78. ἀν᾽ αὐτὰ δὲ τὰ &c. *secundum vero haec ipsa*: aut potius, *Secundum eadem* . Nam ὁ αὐτὸς (quod exponitur *Idem*) interdum transpositum reperi . Itaque hîc ἀν᾽ αὐτὰ τὰ , idem prorsus quod ἀνὰ τὰ αὐτά . Hocque verius . Ceterum si Ἄναυτα cum Hesychio *Statim* reddas, sequens τὰ otiosum erit. Vis particulae ἀνὰ plane eadem v. sequenti elucet: ἀν᾽ ἃ, *secundum quae*.

VERSV 61. διπλει] pro διπλῆ. Dorum est : quibus similem vocalium mutationem non inusitatam fuisse alibi dictum. In αποτεισει vero I longum penultimae in EI transiit : quod Graecis omnibus familiare fuisse , marmora & scripti codices ostendunt . Istud διπλει αποτεισει locutio est Homerica: apud quem Il. A legitur, Τρι-

(9) Hesychius : ΠΑΡΑΥΤΑ · παραχρῆμα , εὐθέως, παραυτίκα . Ac mirum ni, sicuti ex πάραυτα est παραυτίκα ; sic & ex ἄναυτα etiam ἀναυτίκα in usu fuerit; quamvis hoc alterum exemplis nunc careat .

63 μειονος αμμισθωθη παρ πεντε ⊏ετη τα πρατα ͱο τι κα τελεθει ψαφισθεν ͱαμα παν τωι πρατωι	μείονος ἀνεμισθώθη παρὰ πέντε ἔτη τὰ πρῶτα· ὅτι ἂν πελέθει ψήφισθὲν, ἅμα πᾶν τῷ πρώτῳ
64 μισθωματι και τα εν ται γαι πεφυτευμενα και οικοδομημενα παντα τας πολιος εσσονται εργαζον	μισθώματι· καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ πεφυτευμένα καὶ ᾠκοδομημένα, πάντα τῆς πόλεως ἔσονται· ἐργάσον-
65 ται δε κατταδε ͰΟ ΜΕΝ ΤΟΝ ΠΡΑΤΟΝ ΧΩΡΟΝ μισθωσαμενος τον παρ τον αντομον τον ͱυπερ πανδοσι	ται δὲ κατὰ τάδε. Ὁ ΜΕΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΧΩΡΟΝ μισθωσάμενος τὸν παρὰ τὸν ἄντομον τὸν ὑπὲρ Πανδοσί-

63. *minoris relocatus fuerit* [campus] *per quinque primos annos: quantumcumque calculatum fuerit, id ſimul omne primae*
64. *penſionis tempore* (repraeſentabit): *cuncta vero in campo conſita & inaedificata civitatis erunt. Opus*
65. *vero* [conductores ſinguli] *faciunto ſecundum haec* [pacta]. *IS QVIDEM QVI PRIMVM CAMPVM conduxit* (*qui* campus *eſt juxta limitem, qui ſupra Pandoſi-*

Τριπλῆ τετραπλῆτ' ἀποτίσομεν, *Triplo quadruploque rependemus*.

VERSV 62. Το αμπωλημα] Legitur iterum v. 107. των αμπωληματών. Dorice ſcribitur pro ἀναπώλημα, h. e. *quod revenditur*, aut *revenditio*. Tam ἀναπώλημα, quam Doricum ἀμπώλημα abſunt a lexicis. Verbum autem ἀναπωλέω, *Revendo*, non alibi quam apud (10) Pollucem reperio. Jam vero τὸ αμπωλημα hîc & v. 107. non eſt neque res revendita, nec ſimplex actus revendendi; verum (ſi hic locus cum ver. 107. comparetur) apparet eſſe indemnitatis praeſtandae vocem. Eſt autem, niſi vehementer fallor, cum, qui fruges non ſuo tempore repraeſentavit (maxime ſi in alium annum diſtulerit, quo ex uberiore proventu annona viluerit) damnatur ad ſolvendum id, quanti intereſt, eas ex mora fuiſſe minoris diſtractas. Locus hic totus haud plane facilis.

Ibidem: τοις τε πολιανομοις] Hinc altera multa incipit, qua tenentur ii, quorum causâ ſacrum Dionyſi campum aliis relocari neceſſe fuerit. Graece eſt αμμισθωθη, *relocatus fuit*. Tam ἀναμισθόομαι autem, quam Doricum ἀμμισθόομαι non alibi occurrunt. Multa vero ejuſmodi eſt, ut id, quanti minoris proximo quinquennio relocabitur ager, totum (& quidem ſimul unâ ſolutione) Polianomis ac Sitagertis tempore primae mercedis repraeſentetur. *Polianomis*, inquit, *& Sitagertis*, τοις αει επι τω ⊏ετεος. Dixi modo ad ver. 56. illud ἀεὶ commode reddi per *Vt quiſque*; ita ut ſucceſſivam perpetuitatem notet, veluti ſi vertas: *Qui, unus alteri, ſuccedunt ſemper in annos ſingulos*.

VERSV 64. πεφυτευμενα. και οικοδομημενα] Poſterius participium augmento caret praeter communem morem. Ariſtoteles certe in Probl. ᾠκοδομημένα ſcripſit. Verum pluribus de cauſis interdum augmenta negliguntur. Ad rem quod attinet, plantata, *immolita* (vox eſt Digeſti legum Heracleenſium infra edendi) inaedificataque ſolo cedunt. Hinc recte praedicitur hiſce emphyteutis, ea omnia ἐμπονήματα (*meliorationes*) non emphyteutae, ſed civitati acquiri; nam bona templorum publici juris ſive civitatium ſunt.

VERSV 65. εργαζονται δε κατταδε] Poſt haec verba deſinunt leges in commune omnibus conductoribus datae, & incipiunt ſingulorum conductorum contractus: etſi horum primus, qui & longiſſimus, maximam partem communia omnibus pacta continet. Ergo primus (ſingulorum autem initia ſignavi majuſculis lit-

(10) Jul. Pol. VII. ſeg. 12. ait: *Aliquid ſecundo vendere dices* ἀναπωλεῖν καὶ ἀναπιπράσκειν h. e. *revendere*. Tum qui hoc faciunt ἀναπωλοῦντας vocari ait; & quae revenduntur, ἀναπωλέμενα dici.

66 ας αγοντα τον παρ τα Ͱηρωιδα αχρι τας τριακοντα πεδω αμπελων μεν φυτευσει μη μειον η δεκα	ας ἄγοντα τὸν παρὰ τὰ Ἡρωιδεῖα ἄχρι τῆς τριακονταπέδου, ἀμπέλων μὲν φυτεύσει μὴ μεῖον ἢ δέκα
67 σχοινως ελαιαν δε φυτα εμβαλει ες ταν σχοινον Ͱεκασταν μη μειον η τετορα ες ταν	σχοίνους, ἐλαιῶν δὲ φυτὰ ἐμβαλεῖ εἰς τὴν σχοῖνον ἑκάστην μὴ μεῖον ἢ τέσσαρα εἰς τὴν
68 δυναταν γαν ελαιας εχεν αι δε κα μη φαντι τοι μεμισθωμενοι δυναταν ημεν ελαιας ε	δυνατὴν γῆν ἐλαίας ἔχειν· εἰ δὲ ἂν μή φασιν οἱ μεμισθωμένοι δυνατὴν εἶναι ελαίας ἔ-
69 χεν τοι πολιανομοι τοι αει επι των Ͱετεων εντες και αι τινας κα αλλως τοι πολιανομοι ποθε	χειν, οἱ πολιανόμοι οἱ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἐτέων ὄντες, καὶ εἴ τινας ἂν ἄλλους οἱ πολιανόμοι προσέ-
70 λωνται απο τω δαμω ομοσαντες δοκιμαζοντι και αναγγελιοντι εν αλιαι θασαμενοι ταν	λωνται ἀπὸ τοῦ δήμου, ὀμόσαντες δοκιμάσουσι, καὶ ἀναγγελιοῦσιν ἐν ἁλίᾳ, θησάμενοι τὴν
71 γαν ποτταν των επιχωριων επιμελησονται δε και των Ͱυπαρχοντων δενδρεων αι δε τινα κα	γῆν πρὸς τὴν τῶν ἐπιχωρίων· ἐπιμελήσονται δὲ καὶ τῶν ὑπαρχόντων δενδρέων· εἰ δὲ τινα ἂν

66. *am ducit: qui est juxta Heroidεια & ad triacontapedam usque pertinet) vitium quidem conserito ne minus decem*

67. *schoenos, olearum vero plantas inserito in schoenos singulas ne minus quatuor, si quidem*

68. *ea terra oleas sustinere valeat: sin autem conductores negent terram illam oleis educandis esse ido-*

69. *neam; Polianomi, ut quique per annos singulos ineunt, & quoscumque alios Polianomi sibi insuper*

70. *ex populo adlegerint* [hi inquam] *jurati* [a conductoribus dicta] *probanto, &* [secundum ea] *pronuntianto in concilio, postquam comparaverint*

71. *terram* [de qua quaeritur] *cum vicinalibus agris. Porro* [conductores iidem] *curam gerunto arborum jam consitarum: si quae vero*

litteris, quo inter se facilius distinguantur) incipit, Ͱο μεν τον πρατον χωρον.

VERSV *66.* & *68.* In ver. *66.* in Ͱηρωιδα deest solita dipth. Ει: errore an judicio? VERSV 68. ες ταν δυναταν γαν ελαιας εχεν] Verbum si verbo appendas, erit sic: *In terra valente oleas haberè*, sive *ferre;* hoc enim hîc ἔχω significat. Nisi mavis simplex pro composito Ανέχω (*sustineo*) positum, cujus notionis vide exempla Homeri, & Hesiodi in H. Steph. in Εχω. Illud vero elegans ac plane Thucydideum, quod δυνατὸς hîc cum infinitivo jungitur. Nam sic quoque non raro (11) Thucydides.

VERSV 72. εκπετωντι] Novum hîc verbum occurrit πέτω. Quamquam non tam novum, quam inusitatum, ac tantum in sua laeta prosapia superstes a doctis habebatur. Nam a πέτω sunt illa, Δυσπετὴς, εὐπετὴς, παλιμπετὴς, περιπετὴς, προπετὴς, cum stolonibus suis. Imo & verbi ipsius antiqui quaedam adhuc sunt in usu tempora. Nam a futuro inusitato Πέσω adhuc spiritum ducunt Futurum medium πεσοῦμαι &

(11) Thucydides lib. I. δυνατὸς δὲ δοκῶ εἶναι ταῦτα πρᾶξαι. Lib. II. cap. 72. καὶ ἄλλο ἔτι δυνατὸν ἐς ἀριθμὸν ἐλθεῖν. *Et siquid aliud cadere in numerum potest.* Lib. III. c. 12. εἰ γὰρ δυνατοὶ ἦμεν ἐκ τοῦ ἴσου καὶ ἀντεπιβουλεῦσαι . . . Ibid. c. 46. δυνατὴ οὖσα ἔτι τὴν δαπάνην ἀποδοῦναι. Nec secus pluries in sacris paginis.

72 γηραι η ανεμωι εκπετωντι ἀυτοι Ͱεξοντι ταυτα δε παντα πεφυτευμενα παρͰεξοντι και ενδε	γήρᾳ ἢ ἀνέμῳ ἐκπίπτωσιν ; αὐτοὶ ἕξουσι · ταῦτα δὲ πάντα πεφυτευμένα παρέξουσι, καὶ ἐνδε-
73 διωκοτα Ͱοσσα εν ται συνθηκαι γεγραψαται εν τωι πεμπτωι και δεκατωι ⊏ετει απο τω ποτεχει ⊏ε	διωκότα ὅσα ἐν τῇ συνθήκῃ γεγραμμένα εἰσὶν, ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει ἀπὸ τοῦ προσέχει ἔ-

72. *five fenio five vi tempeftatis deciderint, eas ipfi fibi adquirunto, verum has omnes* [ab integro] *plantatas repraefentanto,* [ficuti] *& dein-*

73. *ceps fequentia, quaecunque fcripta in conventione reperiuntur* [idque] *intra quintum decimum annum a decurrente an-*

& Aor. I. ἔπεσαν aliaq. plura. At hîc plane volupe eft ipfum totius generis auctorem cognofcere, ac de facie agnofcere. Ergo hi noftri homines πέτω & ἐκπέτω pro πίπτω & ἐκπίπτω ufurpabant.

VERSV 73. ενδεδιωκοτα] Ambigua in hoc praeterito omnia, tum thema, tum etiam fignificatio. Poterat venire a Δίω, pro quo putatur etiam Διόω, & ἐνδιόω ufurpatum, unde fieret partic. activum ἐνδεδιωκότα. Poteft etiam praet. medium effe a διώκομαι, ejufque novo compofito ἐνδιώκομαι. Plurimos propaginis hujus (nempe verborum δίω, δίομαι, δίεμαι, διώκω, ἀποδιώκω) voces Hefychius affert, quibus fruftra immorer. Atque ineft his verbis notio multiplex nimirum perfequendi, expellendi, judicio perfequendi, ac perfequendi oratione, five exponendi. Hoc ultimum fum fecutus. Vult enim praeftari (παρͰεξοντι) omnia pacta *perfequendo* five *ordinatim deinceps defcripta* in συνθήκῃ hac.

Ibidem γεγραψαται] Pro γεγραμμένα εἰσί. Notum eft, tertiam plur. paffivi praeteriti Ionice non circumfcribi per particip. & verbum fubftantivum, fed a tertia fing. (A inferto) formari. Vide grammaticos. In hoc ergo verbo tertia perf. plur. effet Ionice γεγράφαται, tenui fcil. in afpiratam versâ. At ex hoc loco nunc primum conjicimus, ne Dores quidem hac formatione caruiffe: fed tamen hoc utrinque intereft, quod Iones a tertia fingulari formant, tenui in afpiratam mutata, Dores autem (modo hîc locus mendo careat, nec fcalptori ψ pro φ exciderit) a fecunda fingulari cum nullius mutatione litterae, fed tantum immiffo A, ut a γέγραψαι, γεγράψαται: quod Dorifmi genus novum effet. Poftremo quodcumque demum iftud γεγράψαται rei eft (de quo eruditi judicent) tamen certiffimum eft, hîc συνεχεῖαν non aliud prorfus tempus admittere, quam indicativi modi praeteritum perf. paffivum: quod in interpretatione pofui.

Ibidem ποτεχει] Doricum eft pro communi προσέχει. Atqui προσέχω abfolute pofitum interdum eft *Permaneo*. Sic illud Hippocratis, προσέχει ἡ νοῦσος, Galenus interpretatur παραμένει, *permanet*. Ergo προσέχω eft, *Adhaereo*, *praefens fum*. Porro ficuti Marci XIV. 41. Απέχει adverbii loco eft, & *Amodo*, *Jam nunc*, aut *Habet*, *Satis jam*, explicari debet (vide in imo (12) loca Evangeliftae, & Anacreontis) fic etiam iftud προσέχει naturam adverbii induit, notatque *In praefentia*; ac praecedente articulo vertetur *Praefens*: απο τω ποτεχει ⊏ετεος, *a praefenti anno*. Nihil certius eft. Ac fimul ex hoc aeris noftri loco (ubi ποτέχει fine dubio adverbii loco eft) etiam ille Marci mirifice illuftratur. Tam enim Απέχει quam προσέχει imperfonalia funt, & vim habent adverbii, ac praecedente articulo, ut hîc, notionem nominis induunt. Haud dubie quantilibet pretii locus.

VER-

(12) Marci XIV. 41. Απέχει · ἦλθεν ἡ ὥρα: quod Vulgatus interpres: *Sufficit: venit hora*. Cui adftipulatur Hefychius, in quo paullo extra alphabeti feriem legitur: Απέχει · ἀπόχρη, ἐξαρκεῖ. Alii malunt, *Habet* (quod nihilo minus imperfonale eft) alii *Amodo*, feu *Jam nunc*.

Nec alterius fignificantiae eft Anacreontis illud Od. 28. qui visâ mulierculae depicta effigie, exclamavit, Απέχει · βλέπω γὰρ αυτήν. *Habet* (aut *Satis habet*) *certe eccillam video*.

74 τεος η αριστιων εφορευει αι δε κα μη-πεφυτευκωντι καττα γεγραμμενα κατε-δικασθεν παρ μεν ταν	τεος ἢ Ἀριστίων ἐφόρευει· εἰ δὲ ἂν μὴ πεφυ-τεύκωσι κατὰ τὰ γεγραμμένα, κατεδί-κασθησαν παρὰ μὲν τὴν
75 ελαιαν δεκα νομως αργυριω παρ το φυ-τον Fεκαστον παρ δε τας αμπελως δυο μνας αργυριω παρ ταν	ἐλαίαν δέκα νούμμους ἀργυρίου παρὰ τὸ φυ-τὸν ἕκαστον, παρὰ δὲ τὰς ἀμπέλους δύο μνᾶς αργυρίου παρὰ τὴν

74. *no*, *quo Aristion ephoriam gerit*. *Quod si minus secundum* [conventa haec] *scripta plantaverint* [jam nunc] *denuntiantur damnati*, *pro*

75. *oleis quidem*, *denis nummis argenteis in stirpes singulas*, *pro vinetis vero duabus argenti minis in*

VERSV 74. *η Αριστιων εφορευει*] Haec junge cum proxime praecedentibus (*Απο τω ποτεχει Fετεος η Αριστιων εφορευει*) & sic interpretare: *A praesenti anno*, *cum Aristio ephoratum gerit*, numerabitur ille annus quintusdecimus, quem v. 73. dixit. Illud (*η*) hîc expono *Cum*; quamvis enim exemplis hujus notionis destituar, non potest tamen hîc aliud significare. Tametsi hoc illud mihi videtur esse, quod inter ceteras *μορίε* hujus significantias, quas Eustathius numerat, ait etiam particulam *διασαφητικὴν* (*declarativam*) esse. Hîc certe eam ipsam vim habet: *Quintodecimo*, inquit, *anno* (quem numerabis) *a praesenti anno* (*η*) *cum* scil. *Aristio ephoratum gerit*.

Sequitur, *κατεδικασθεν* pro *κατεδικάσθησαν*, *Damnati sunt* (sicuti *ἐτύφθεν*, *ἐτύπην* &c.) quae Dorica sunt, ac tribuuntur in primis Boeotis & Aeolibus: quorum utrique Dores.

VERSV 75. Quid *δεκα νομως αργυριω* intelligat, non ambiguum est. *Νόμισμα* Graecis monetam significat, quod a *νόμος* (*lex*, *mos*, populi *consensus*) arcessit Aristoteles. Hinc ergo apposite discimus antiquitus non *νόμισμα* sed *Νόμον* pro Latinorum *Nummo* (quod inde fluxit) Magnis Graecis his nostris fuisse usurpatum.

Quid quod non tam ex *Νόμος* Latini fecere *Nummum*, quam potius haec vox ipsissima *Νϋμμος* ab Italiensibus & Siciliensibus Graecis invariata ad Latinos transiit? Non ab re erit, si ex Polluce carptim huc quaedam adscribam. Jul. Pollux l. IX. seg. 79. extremo ait: *ὁ δὲ νϋμμος δοκεῖ μὲν τοὔνομα* &c. *NVMMVS autem putatur quidem Romanae monetae fuisse nomen : re tamen vera Graecum nomen est Doriensium*, *qui in Italia* (h. e. Magna Graecia) *& Sicilia habitarunt*. Deinde ubi duo Epicharmi comici Siculi loca attulisset (quae (13) praetereo, utpote ad Siculorum usum vocis hujus pertinentia) ex Aristotele haec subjicit: *Καὶ Αριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ φησὶ*, *καλεῖσθαι νόμισμα παρ' αὐτοῖς* NOYMMON· *ἐφ' ȣ ἐντετυπῶσθαι Τάραντα τὸν Ποσιδῶνος δελφῖνι ἐποχȣ́μενον*. *Et Aristoteles in Tarentinorum Republica tradit*, *numisma ab ipsis vocari NVMMVM*, *& in eo scalptum esse Tarantem Neptuni filium*, *delphino inequitantem*. Habes eximiam nummorum Tarentinorum, itemque Brundusinorum, & Heracleensium, quorum copia obruimur, descriptionem. Typus is tribus his oppidis erat usitatus (nam ceteroqui & alîus formae quam plurimi sunt urbium earumdem) ceterum non nisi inscriptionibus suor. oppidorum inter se distinguuntur. Verum de Tarentinorum & Heracliensium nummorum satis obviorum effigie, ab Aristotele adamussim descriptâ, obiter. Illud interim ex Polluce & ex Aristotele certum ostenditur, Romanos *Nummi* nomen ex Tarentinis Magnisque Graecis proximioribus potius, quam ex remotioribus Siculis didicisse.

In

(13) Quae autem est invidia, quin ea huc saltem adscribam? Epicharmus in Ollis . . . Αλλ' ὅμως
Καλαὶ καὶ πῖοι ἄρνες, εὑρήσȣσι δέ
Μοι καὶ νούμμȣς.
Sed tamen, inquit, *quam pulchrae nitidaeque agnae* ! *& hae mihi nummos acquirent*. Rursus: Κῆρυξ ἰὼν,
Ευθὺς πριῶ μοι δέκα νȣ́μμοις μόσχον καλήν.
I praeco, *emito mihi celeriter pulchram vitulam nummis decem*.

In Tabula autem ſic ſe habet integra locutio: δεκα νομως αργυριω, *Decem argenti nummos*. Iſtud Αργυριω caſu patrio uſurpatum oſtendit, tam *Nummum* quam cetera numiſmatum nomina, ponderum potius vocabula primitus fuiſſe, quando in ſolvendo pretio metalla appendebantur. Malui tamen interpretari uſitato modo, *Decem nummos argenteos*.

Tametſi neutrîus gen. Αργύριον non pro metallo apud ſcriptores accipitur, ſed potius γενικῶς pro *Pecunia*: veluti ſi hîc dicamus, *Decem nummos pecuniae*. Cur tamen malim hîc pro argenti metallo accipi, in imo (14) exponimus, & ex Varrone firmamus.

Jam vero ad νέμμων iſtorum valorem quod attinet; haud dubie credo, hunc in Italia illa vetere, h. e. Magna Graecia, ἰσοδυναμῶντα (*ejusdem valoris*) fuiſſe atque in Sicilia. Siculo autem *Nummo* hemiobolia tria Pollux tribuit. Ita cum drachma obolis ſex conſtaret, ſive hemioboliis duodecim; nummus tum Siculus tum & Magnae Graeciae, quarta pars drachmae fuerit. Sicuti igitur apud Romanos nummi ſeſtertii quatuor denarium, ita noſtratium Graecorum nummi totidem drachmam (denario fere parem) aequabant. Ita fit, nummos iſtos argenteos, de quibus hîc Tabula loquitur, ferme Romanis ſeſtertiis fuiſſe aequales. Siquis plura de hac re cupiat, Diſquiſitionem mox in Adnot. *16*. ſubjiciendam adeat. Poſtremo nolo de ea re diſtinere lectorem, quid cauſae fuerit, cur in aere noſtro ΝΟΜΩΣ, ac non potius ΝΟΥΜΜΩΣ cum Ariſtotele ſcribatur. Vel ſic tamen paucula inferne (15) illevi.

Sequitur: Δυο μνας αργυριω] *Mina* hîc & aliis locis quatuor hujus tabulae memoratur. At ejus apud hos noſtros valor comparate tum ad talentum (cujus mina pars eſt) tum ad nummum, quem continet, non poteſt paucis expediri. Itaque e re futurum arbitror, ſi totum hoc rei monetariae Heraclienſium noſtrorum negotium in ſubjectam (*16*) Diſquiſitionem conferam.

(14) Etſi in lexicis omnibus Ἄργυρος metalli vox eſt, neutrum autem Ἀργύριον non aliud quam γενικῶς *Monetam* notat; tamen ajo, nunc ſaltem primum hunc repertum eſſe locum, in quo Ἀργύριον (aut fortaſſis nova maſc. gen. vox Ἀργύριος) ſit *Argenti* metallum. Nam huic Tabulae loco reſpondet locus ille Varronis in IV. de L. L. pag. 41. *In argento Nummi: id a Siculeis*.

Si quis vero quaerat, quo M. Varronis illud *In argento* ſpectet; brevi expediam. Proxime antea partium aſſis h. e. monetae aereae originationes tradiderat. Tranſit jam ad argenteae origines, a *Nummo* exorſus. Sic ergo incipit: *In argento* (ſive in argentea moneta) *NVMMI* (h. e. nummi nomen) *id* (nomen) *a Siculeis*. Deinde perſequitur argenteos ceteros, puta *denarios*, *quinarios*, *ſeſtertios* ordinatim. Porro cur idem *Nummi* vocèm a Siculis repetat, qui debuiſſet eam vicinis Italiae veteris Dorienſibus tribuere, in Adnot. ſeq. oſtendam: nim. quia Varronis aevo vox Νῦμμοι in Magna Graecia deſueverat: at in Sicilia ut cum maxime uſurpabatur.

Dixi Notae hujus initio, forſitan iſtud αργυριω non tam a neutro Αργύριον (*moneta*) quam a novo nomine maſculino Αργύριος, pro ἄργυρος (*Argentum*) prodiiſſe. Quam non temere id conjecerim, apparet infra ex ver. *92*. ubi nova vox maſculina ἀχύριος legitur, quae ejusdem formae eſt ac ὁ ἀργύριος loci hujus.

(15) Poſſet hoc principio obtendi, in hoc vocabulo pro diphthongo ΟΥ, tantum praepoſitivam vocalem fuiſſe ſignatam (quod olim in uſu fuiſſe volunt) ceteroqui vel ſic νῦμος conſueviſſe legi. At, quia in his Tabulis nondum Ο pro ΟΥ poſitum animadvertiſſe videor; his abſtineo.

Quid ergo eſt cur hîc νομως, Ariſtotele reclamante ſcribitur? Ajo, Stagiriten paullo antiquiorem aere noſtro fuiſſe: nec ipſum quidem luſtraſſe Italiam veterem h. e. Graeciam Magnam, verum quidquid de Tarentinis Νῦμμον uſurpantibus tradit, id ab antiquiore alio didiciſſe, cujus aetate vox νῦμμος a Tarentinis uſurpabatur. Atqui poſtea trecenteſimo ferme ante Chriſtum anno (quando haec aera prodierunt) vox νῦμμος obſoleverat: cujus loco, ſi minus a Tarentinis, at certe ab Heracleenſibus (tunc jam rerum ſuarum arbitris) vox νόμος uſurpari coepit. At interim apud Sicilienſes vox νῦμμος uſque ferme ad Varronis aetatem perennavit: apud quem in IV. de L. L. p. 41. illud legitur: *In argento NVMMI: id a Siculeis*.

Nec tamen, quod Varronis, aut eâ quae Varroni anteceſſit, aetate *Nummi* Siculis dicerentur, continuo efficitur, id nomen Romanos a Siculis didiciſſe. De Romanor. enim caſcis nunc agitur: qui quo tempore *Nummi* vocabulum uſurpare coeperunt, a Tarentinis potius proximioribus id nomen procul dubio arripuerunt, quam a remotioribus Siculis, & freto aeſtuante diſcretis.

(*16*) *DISQVISITIO de vetere Tarentinorum, Heraclienſium, aliorumq. ejus orae & Siciliae Dorienſium moneta.*

§. 1. *Pollucis de moneta horum populorum loca recitantur, corriguntur, & illuſtrantur.*

Jul. Pollux lib. IX. ubi extremo ſegmento 79. docuiſſet *Nummi* vocabulum falſo Romanis auctoribus tribui, cum re vera prius a Graecis Dorienſibus veteris Italiae (quae & Magna Graecia fuit) Siciliaeq. incolis uſurpatum fuerit (id quod Epicharmi (ea voce) uſi iambis confirmat) ſtatim ex Ariſtotele ea de Tarentinis docet, quae nos in Comm.

ad hunc v. 75. Gr. & Lat. dedimus, hîc vero saltem Latine iterabimus : *Et Aristoteles in Tarentinorum Republica tradit, monetam ab ipsis vocari NVMMVM , & in ea sculptum esse Tarantem Neptuni filium , delphino inequitantem*. Quibus verbis Tarentinorum, Heracliensium, & Brundisinorum numismatum , hodie nunc tritissimorum , graphicam contineri descriptionem, ibidem adnotatum fuit . Haec quidem de Tarentinorum moneta Aristoteles docuit: cujus typus etiam Heracliensibus , utpote Tarentinorum colonis , convenit . Ac vidi equidem argenteos cum typo Tarantis delphino vecti , & inscriptione ⊦HPακλειων . Sed & νόμμα nomen , & valorem Heraclienses non poterant non communia cum Tarentinis habere , tum quia Heraclienses hi Dorienses erant (de quorum moneta in commune ibi loquitur Pollux) tum quod essent generé Tarentini, etsi postea αὐτόνομοι evaserint.

Sequitur alter ejusdem grammatici locus multo uberior ex lib. IX. seg. 87. in haec verba : Τὸ μέντοι Σικελικὸν τάλαντον ἐλάχιστον ἴσχυε· τὸ μὲν ἀρχαῖον , ὡς Αριστοτέλης λέγει , τέσσαρας καὶ εἴκοσι τοὺς νούμμους· τὸ δὲ ὕστερον , δυοκαίδεκα· δύνασθαι δὲ τὸν νοῦμμον τρία ἡμιωβόλια . *Talentum vero Siculum quam minimum valuit. Vetus quidem, ut Aristoteles tradit , viginti quatuor nummos: posterius vero duodecim : valere autem nummum hemiobolia tria* . De eo quod nummus ex tribus hemiobolis constaret , dictum superne ad ver. 75. At illud quis ferat, quod a talento transitur ad nummos, nullâ *minae*, quae inter talentum, interq. sive drachmam sive nummum, media est , mentione facta ? Sane nihil vero propius mihi videtur, quam ut apud Pollucem (apud quem, etsi toties permundatum , adhuc haerent ulcuscula plurima) pro νούμμους substitui μνᾶς oporteat. Causa cur scioli pro Μνᾶς reposuerint νόμμους , ea forsitan fuit, quod statim ad valorem *nummorum* , non vero *minarum* auctor gradum facit. Verum quid moror? quid aliud quam μνᾶς scripserit Pollux , cum apud Diodorum in simili loco non nisi μνᾶς Suidas & Nanzianzeni Scholiastes invenerint? Quorum jam loca adscribam , huc mirifice profutura , utpote Polluce copiosiora .

§. 2. *Superior Pollucis correctio ex Diodoro apud Suidam & Nanzianzeni scholiasten firmatur.*

Suidas in Τάλαντον ita posuit : *Talentum , ut ait Diodorus in de ponderibus, valet LX. minas: mina drachmas centum : drachma sex obolos : obolus sex chalcos : chalcus* (χαλκοῦς) *minuta septem . Talentum vero, quod nunc apud Siceliotas* (h. e. Graecos Sicilienses) *vocatur Atticum* (τὸ μὲν ἀρχαῖον ἦν ΜΝΩΝ κδ' , νυνὶ δὲ ιβ') *primitus valebat MINAS XXIV. , nunc vero XII.* Obiter noto , verbis Diodori illis , *Talentum vero* (τὸ νῦν λεγόμενον Αττικὸν παρὰ Σικελιώταις) *quod nunc apud Sicelienses vocatur Atticum* , non hoc significari , Sicilienses id conjunctis vocibus *Talentum Atticum* appellasse (cur enim illud *Atticum* dicerent, quod erat Attici pars multesima?) sed potius absolute *Atticum* nuncupasse , tamquam substantivâ formâ . Et aliquid certe incidit , cur ita vocaretur: veluti si ab Atheniensibus aliquando victoribus impositum tributum tot talentorum fuerit; ac mox tributi diminutio his legibus impetrata , ut de talentorum quidem annuorum numero nihil decederet (idque ob nominis Atheniensis gloriam) at interim singulorum valor ad minas XXIV. contraheretur : quae indulgentia eo usque postea processit , ut minae duodecim talentum unum absolverent. Sic equidem hariolabar.

Sed conjectionum incerta mittens, ajo, quae ex Suida retuli, ea totidem verbis in scholio quodam ad Nanzianzeni orat. funebrem in Patrem (apud J. Camerarium, & apud Jungermannum ad Pollucem) haberi : in quo nihilo secius talentum Sicelioticum non ex nummis, sed ex minis componitur. In hoc scholio ad finem additur : *Valet autem* (ὁ νοῦμμος τρία ἡμιωβόλια) *nummus tria hemiobolia*: quae ex Pollucis recitato loco videtur hausisse.

Ex his vides , qui in Polluce contaminato *Nummi* sunt sive XXIV. sive XII. , eos in Diodoro *Minas* vocari , idque verissime ; quandoquidem apud Graecos universos Talentum ex minis , has ex drachmis constitisse, nemo ignorat.

Scio tamen quid sciolis causae fuerit , cur in Polluce Minas in nummos mutaverint. Ea videtur fuisse duplex: prior, quod proxime antea grammaticus Talenta quaedam non in minas , sed in drachmas (quae minas componunt) resolverat, dum ait, Talentum Atticum ex 6000. drachmis , Babylonicum ex 7000. componi, & alia in eumdem modum: ex quo factum ut etiam Siculum ad suas partes, i. e. nummos, submotis minis intermediis, reducendum semidocti putaverint. Altera causa videtur fuisse illa, quod statim ad nummorum valorem Pollux transitum faciat . Ac plura equidem afferre possem ad duas hasce ratiunculas redarguendas. Verum quid opus est? cum ex hoc Tabulae versu 75. manifestissimum sit, Talentum Siculum, & Magnae Graeciae antiquum ex minis (quot numero, incertum ; sed facile XXIV.) constitisse; deinde minas singulas ex nummis XX. aut potius XXIV. fuisse compositas . Id age adgrediamur .

§. 3. *Ex aliquot hujus Tabulae locis ostenditur, monetam Heracliensem nec minis nec nummis caruisse : quorum exploratur valor ; & Pollux supplendo emendatur .*

Jam primum omnium versuum *66.* & *67.* deinde & hujus (cui enodando nunc immoror) versûs 75. sedulo relegi periochas , & comparari jubeo. Ergo ex versib. *66.* & *67.* intelligitur, vineta ex terrae schoenis tot, oliveta vero ex olearum ipsarum numero aestimari consuevisse . Discrimen ex eo nascebatur, quod oleae quidem notabili ab se invicem spatio distare debebant , ita ut facile esset pacisci, quotnam oleae singulis terrae schoenis serendae essent, nimirum ne minus quatuor, ut hîc praescribitur. Idem & in vitibus arbustivis praestari potuisset . At in his vitibus nec arbustivis neque jugatis, utpote densioribus, morosae subtilitatis fuisset velle conductori praescribere, quot sulcos unaquaeq. schoenus pateretur, tum quot in sulcis singulis viviradices aut malleoli depangendi essent . Hinc in locationis instrumento, ubi de vineis ageretur, satis erat stipulari, *Vinetum schoenorum decem plantato:* at ubi ad olivetum ventum esset , insuper cavendum erat , *In schoenis singulis oleas ne minus quatuor serito* .

His jam intellectis , ad minae Tarentinae & Heracliensis (qua etiam Siculi utebantur) valorem venio. Hoc ex ver. 75. haud obscure obstetricando elicitur : ubi ob singulas vineti schoenos non plantatas duarum minarum multa indicitur : at ob singulas oliveti schoenos minime consitas , nummûm quadragenûm multa intentatur. Dixi quadragenos , quia si in singulas oleas decem nummos pendebat conductor , in quaternas (h. e. in unam oliveti schoenum , quae quaternas admittebat) multabatur quadruplo h. e. nummis quadraginta . Ac secundum hos calculos Minae duae nummos XL. , una vero vicenos aequabat; modo si verum sit , in schoenos singulas sive vineti sive oliveti otiosas relictas parem indictam fuisse multam.

Ve-

76 σχοινον Ͱεκασταν τως δε πολιανομως τως επι τω Ϝετεος ποθελομενως μεταυτος αυτων απο τω	σχοῖνον ἑκάςην. Τοὺς δὲ πολιανόμους, τοὺς ἐπὶ τοῦ ἔτεος, προσελομένους μέταυτος αὐτῶν ἀπὸ τοῦ
77 δαμω μη μειον η δεκα ανδρας αμφισστασθαι η κα πεφυτευκωντι παντα κατταν συνθηκαν	δήμου μὴ μεῖον ἢ δέκα ἄνδρας, ἀμφίστασθαι εἰ ἂν πεφυτεύκωσι πάντα κατὰ τὴν συνθήκην·

76. ſchoenos ſingulas. Porro polianomi ejuſmet anni, poſtquam ſibi adlegerint ex

77. populo viros ne minus decem, diſceptando anquirunto, utrum plantaverint omnia ſecundum haec pacta conventa:

VERSV 76. *ποθελομενως μεταυτος αυτων*] Novarum aeris hujus vocum quae finis eſt? Nam & Μεταυτος nuſquam eſt gentium.. Eſt vero praepoſitio, cum caſum poſt ſe ſecundum regat. Ac, quantum ſententiae συνεχεία ſuadet, idem videtur ac praepoſitio Μετὰ, pro *Cum*. Ergo polianomi decem ex populo viros jubentur ſibi adlegere, de ea re ſecum diſceptaturos.

VERSV 77. 78. *αμφισστασθαι η κα πεφυτευκωντι παντα* &c.] Αμφίσστασθαι Homero & Sophocli eſt, quod vox ipſa indicat, nim. *Circumſtare*. At hoc loco non aliud eſt, quam quod Heſychius (aeris hujus anchora ſacra) in ſuo lexico poſuit: ΑΜΦΙΣΤΑΣΘΑΙ· ἐξετάζειν. Verbum judiciale eſt, quod interpretari verbis duobus libuit. Nam poſui, *Diſceptando anquirere*: quorum verborum prius ad exprimendum Heſychianum ἐξετάζω valet, alterum vero (quod unum ceteroqui poterat ſatis eſſe) proxime accedit ad vim verbi ἀμφίςασθαι. Notandum vero hoc eſt, quod Heſychius idem hoc verbum ſupra cum tenui littera loco aſpiratae produxerat: Ἀμπίςασθαι ſcil. & Ἀμπιςάτηρ. Quae dubitanti mihi an non ad Dorienſium aliquam ἐπιχώριον dialectum eſſent referenda, omnem ſtatim dubitationem idem Heſychius amicus noſter exemit. Apud quem ſic legitur: ΑΜΠΙΟΤΡΟΝ (ſed recte Iſ. Voſſius punctum, quod ex ventre τȣ̃ Θ extritum fuerat, reſtituens, legit ΑΜΠΙΘΤΡΟΝ) Πυλῶνα· Ταραντῖνοι. Tarentinae igitur dialecti (quam etiam Heraclienſes, Tarentinorum coloni, uſurpabant) fuit, ut in Αμπιστ. loco aſpiratae Φ, tenuem ſubrogarent. Quo mo-

Ee 2 do

Verum non aequali prorſus multâ in olivetis ac in vineis ſerendis incuriam caſtigari decuit. Nam vineae majore prorſus impendio colebantur, itemque terram meliorem requirebant, ſicuti & proventus uberiores dabant. Ex quibus efficitur majorem multam in vineti, quam in oliveti, ſchoenum unam neglectam intentari debuiſſe. Proinde ſi nummis XL. oliveti ſchoenus una neglectui habita multabatur, majore pecuniâ vineti ſchoenus omiſſa puniri debuit. Quo fit nummis XL. minas duas non abſolvi, ſive nummos vicenos eſſe infra minae unius valorem: ne ſcil. vineti incuria oliveto relicto prorſus aequiparetur. Hac de cauſa, ac ſimul quod in talento Siculo (itemq. Tarentino) vetere numerus XXIV. ſicuti in recentiore numerus XII. ſollemnis fuit; exiſtimo, minas loci hujus, in quo verſamur, ſingulas ex XXIV. nummis conſtitiſſe. Quod quidem ad aeris hujus antiquitatem pertinet; quia poſtea temporis talentum duplo pauciores minas, mina duplo pauciores nummos habuit.

His jam praeſtructis a me fundamentis, videtur Pollucis de Siculo Talento locus (quantilibet omnino pretii; quippe cum Siculum iſtud etiam Tarentinis in uſu fuerit, ut ex Nummorum in utroque talento uſu & pari valore conſtat) videtur inquam Pollucis locus (quem ſuperne ad hunc ver. 75. exhibui) prorſus ad nos mutilus perveniſſe, atque in hunc maxime modum reſtituendus: *Talentum quidem Siculum quam minimum valuit. Vetus quidem Ariſtoteles tradit valere (minas XXIV. poſterius vero minas XII. Deinde minam antiquitus continuiſſe) nummos XXIV. at poſtea nummos duodecim: valere autem nummum hemiobolia tria.* Quae uncis incluſi, ea ducibus Diodoro (apud Suidam, & apud Nanzianzeni ſcholiaſten) & hujus Tab. ver. *66. 67.* & *75.* reſtituenda Polluci reor.

Antequam hinc abeo; merito Pollux talentum *Siculum* (cujus nomine etiam Tarentinum, & anguſtioris illius Italiae veteris veniebat) *minimum* valuiſſe dixit. Nam ſi cum Attico (quod tamen Babylonio & Aeginaeo vilius erat) comparaveris; vide quam immania ſint utrinque diſcrimina. Nam Atticum minas LX. Siculum autem primitus XXIV. poſtea XII. dabat. Deinde mina Attica drachmas ſexcentas, Sicula non drachmas, ſed nummos (longe ſcil. viliores) antiquitus XXIV. poſtmodum XII. continebat. Dixi nummum drachmâ viliorem fuiſse; quia drachmam oboli ſex, ſive hemiobolia XII. aequabant, cum nummus hemiobolia tria contineret, Romanorum ſeſtertio fere par. Ex parilitate vero valoris factum, ut tam Romanorum ſeſtertio, quam Siculo proxime deſcripto numiſmati commune Νόμμȣ (*Nummi*) vocabulum fuerit.

78 και τως πεφυτευχοτας ανγραψαι ες δογμα ανγραφεν δε Ⱶοσσα κα πεφυτευχωντι αν αυτα δε τα	καὶ τοὺς πεφυτευκότας ἀναγράψαι εἰς δόγμα· ἀναγράφειν δὲ ὅσα ἂν πεφυτεύκωσι· αὐτὰ δὲ τὰ
79 και ει τινες κα μη πεφυτευχωντι ϰατταν συνθηκαν ανγραψαντω και επελασθω τα επιζαμι	καὶ εἴ τινες ἂν μὴ πεφυτεύκωσι κατὰ τὴν συνθήκην, ἀναγραψάτωσαν, καὶ ἐπελάσθωσαν τὰ ἐπιζήμι-

78. *qui porro plantaverint*, *eos in sciti* (hujus) *acta referunto*, *sicuti & plantas* (ipsas) *referunto in acta*, *quas severint*: *tum secundum haec eadem*

79. *si qui forte non conseverint secundum has conventi tabulas*, *eos in acta referunto*, *& exsequuntor mul-*

do dixisse videntur ἄμπω pro ἄμφω: quod & Latinorum veterrimos usurpasse possim ex Festo in CATAMPO (h. e. κατ' ἄμπω pro ἄμφω) ostendere; ubi Scaligero noli credere corrigenti CATAMBO. Ergo, uti dixi, Tarentinorum fuit tum Αμπίθυρον vocare *januam*, tum etiam & ea, quae proxime addit his verbis: ΑΜΠΙΣΤΑΤΗΡ· ἐξεταςής: & ΑΜΠΙΣΤΑΣΘΑΙ· ἐξετάζειν. Itaque in vetustioribus συνθήκαις, ex quibus haec tralatitia fluxit, fortassis fuerat Αμπισστασθαι. At postea Heraclienses commune Αμφισστασθαι, veluti mollius, praetulerunt.

Ibid. η κα] Prior particula pertinet ad Ἦ διαπορηματικὸν, sive ad illud quod Hesychius particulae εἰ (quoties haec exponitur *Vtrum*) aequipollere tradit. Ac sicuti infra ver. 88. Ⱶης pro Ⱶεις Dorismo novo ponitur, ita hîc ἦ pro εἰ, *utrum*.

VERSV 78. αν αυτα δε τα] De hoc ante dictum ad v. 59.

VERSV 79. ανγραψαντω] Hoc juxta singularem, nec hactenus auditam, Heracliensium nostrorum dialectum usurpatur pro tertia plurali Aor. 1. Imperativi Ανγραψάτωσαν; sicuti & sequens επελασθω pro ἐπελάσθωσαν. Quae quibus gradibus facta fuerint, in imo (17) exponimus. Interim hujus dialecti imitatione apud Latinos illud *Amanto* in futuro imperativi formatum fuit, sicuti & in aliis conjugationibus *Scribunto*, *docento* &c.

Ibid. και επελασθω τα επιζαμια] De hujus

(17) *De novo nostrorum Heracliensium Dorismo in imperativi temporibus usitato: quem & Latini expresserunt.*

Quid Attici in modi hujus temporibus sibi permiserint, nemo nescit. Nimirum in activo imperativo tertiam pluralem non in τωσαν (ut in dialecto comm.) finiebant, sed in ντων, ita ut a genitivo plurali participii ejusdem temporis non dissideret: veluti τυπτόντων efferebant pro τυπτέτωσαν: sic etiam pro τυψάτωσαν, τυψάντων, & cetera sexcenta. Hinc Diogenes Laer. in Socrate refert, in hujus judicio ascendisse in suggestum Platonem, atque ita incepisse: *Minimus natu cum sim*, *Viri Athenienses* (τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα ἀναβάντων) *eorum qui in tribunal ascenderunt*: his vero auditis, statim reclamasse judices hac una paronomasia usos, ΚΑΤΑΒΑΝΤΩΝ, h. e. *Descendunto*. Nam etsi Laertius sic explicat, τουτέστι Κατάβηθι (h. e. *descende*) is tamen idcirco num. sing. id extulit, ut ad sollemne illud judicum a judicio repellentium verbum Κατάβα, κατάβα (quod pluries cumulat Aristophanes Vespis ver. 973.) intenderet digitum. Ceterum judices, in re quamvis tam seria risuri Platonem, ἀντίστοιχον simulque ὁμοιόπτωτον illud, Καταβάντων (*descendunto*) jlocalariter usurparunt potius, quam severum alterum Κατάβα, a quo aberat jocus omnis.

Et sic quidem Atticis loqui libuit. At nunc primum ex hoc Aere discimus, Doribus (sive in commune omnibus, sive peculiariter Heracliensibus atque finitimis) placuisse, N illud finale abjicere, ut hîc ανγραψαντω pro Attico ἀναγραψάντων, h. e. *In acta referunto*. Nec aliunde, quam ex his Dorienfibus Italiotis, sua illa *Regnanto*, *scribunto* cum reliquis Latinos primitus hausisse necesse est, ut superne dictum.

Venio ad alterum illud επελασθω pro ἐπελάσθων. Nam iidem Attici in ejusdem imperativi passivae sive mediae vocis tertia plurali (quae in σθωσαν communiter exit) illud σθωσαν vertebant in σθων. Exempla apud veteres Atticos (veluti Thucydidem, Aristophanem &c.) sunt satis obvia. Ergo ab ἐπελάομαι (quo antiqui pro ἐπελαύνομαι utebantur) tertia plur. praesentis imperativi sive passivi sive medii erat ἐπελάσθωσαν. Pro eo Attici ἐπελάσθων usurpabant; sicuti Plato in ejusdem characteristicae imperativis dixit, διαιτάσθων, & in Aor. 1. medio θεασάσθων. At Heraclienses hâc ignotâ hactenus dialecto usi, N finale extriverunt, & ἐπελάσθω scripserunt.

80 α τα γεγραμμενα ποττωι αλλωι μισθωματι αι δε τις κα επιβηι η νεμει η φερει τι των εν ται hιαραι	α τὰ γεγραμμένα πρὸς τῷ ἄλλῳ μισθώματι· εἰ δέ τις ἂν ἐπιβῆ, ἢ νέμει, ἢ φέρει τι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ
81 γαι η των δενδρεων τι κοπτηι η θραυηι η πριωι η αλλο τι σινηται hο μεμισθωμενος εγδικαξη	γῇ, ἢ τῶν δενδρέων τι κόπτῃ, ἢ θραύῃ, ἢ πριῷ, ἢ ἄλλο τι σίνηται, ὁ μεμισθωμένος ἐκδικάσῃ-

80. *tas scriptas, praeter mercedem ceteram* (quot annis aliunde solvendam). *Jam si quis irrumpens, sive paverit, sive quid abstulerit eorum quae in sacra*

81. *terra sunt, sive ex arboribus absciderit quidpiam, sive fregerit, sive secuerit, sive quam aliam noxam intulerit; ipse conductor vindica-*

hujus Dorismi ratione dictum est in superiore Adnot. 17. Ad rem quod attinet, vox επελασθω est Imperativi medii Praesens ab ἐπελάομαι pro ἐπελαύνομαι. Estque tertia (*) plur. nam dialecto submotâ, dicendum fuisset ἐπελάσθωσαν. Nunc quaero quidnam sit ἐπελαύνεσθαι τὰ ἐπιζήμια. Verbum ἐλαύνομαι interdum judiciale est, & est *Persequi judicio*. Sic illud Ἡράκλειτος ἐλαύνεται ἀσεβείας, Budaeus explicat, *Impietatis arcessitur*. Eadem prorsus significatio compositi ἐπελαύνομαι hîc cernitur, cujus nullum antea exemplum hoc significatu fuerat. Quid vero τα επιζαμια (comm. τὰ ἐπιζήμια) fuerit? Pollux VIII. seg. 21. inter *Multae* vocabula substantivum hoc ἐπιζήμιον recenset; sicuti & inter eadem synonyma seg. 149. refert ζημίωμα & ἐπιζημίωμα. Verte igitur, *Exsequuntor multam.*

VERSV 80. ποττωι αλλωι μισθωματι] Illud quidem ποττωι nemo non videt esse Dor. pro comm. πρὸς τῷ. Quo loco Πρὸς significat *Praeter*, ut in ῥήσεσιν illis, Πρὸς εἰρημένοις, πρὸς τούτοις, *praeter dicta, praeter* (sive *Ad*) *haec*. Ἄλλος vero interdum idem est ac *Ceterus*, *Reliquus*. Sic in Hippocrate, Ἄλλη κοιλίη, Erotianus exposuit ἡ λοιπή. Ideo verti, *Praeter mercedem ceteram.*

Ibid. η νεμει η φερει] Illud absolutum Νεμει exposui *Paverit*, pecus scil. in sacra terra. Simile est illud Thucydidis lib. V. μηδετέρους οἰκεῖν τὸ χωρίον, ἀλλὰ κοινῇ νέμειν. Vbi duas voces ultimas Scholiastes exponit, κοινὴν νομὴν ἔχειν ἐν αὐτῷ, h. e. *ibi in commune pascere*. Budaeus Xenophontis illud, νέμω τὸ χωρίον, reddit, *Vtor agro pro pascuo*. Sequitur: H φερει. Simplex φέρω, *Fero*, pro comp. ἀποφέρω, *Aufero*. Sic Latini: *Omnia fert aetas*. Si sit Φερεῖ fut. inusitatum; loco magis conveniet. Sic & νεμεῖ.

VERSV 81. η θραυηι] Verti *fregerit*, vulgatam notionem secutus; cum ceteroqui potuissem ex Hesychio & ex Graeco V. Foederis paullo aliter transferre: de quo in ima (18) pagella. Sequitur: H πριωι. Verbum πριόω, *seco*, hîc primum legitur. Tametsi hujus verbale nomen πρίωμα (*scobs*) jam ex Hesychio innotuerat, apud quem legitur: ΠΡΙΩΜΑΣΙ· πρίσμασι· Pergit: Εγδικαξηται. De verbo ἐκδικάζομαι dixi pag. 171. ad Brit. ver. 49. ubi etiam ΕΓ pro ΕΚ εὐφώνως usurpatur. Ibi quia cum δίκας jungitur; vertimus *Irrogare multam.* At hîc idem verbum, utpote nullum post se casum gerens, est *Vindicare*.

VER-

(*) Si vox ista sit significatûs activi (uti plerumq. in verbis mediae vocis) tertia pluralis sit oportet, haud secus ac praecedens ανγραψαντω. Quod si notionem passivam habeat; possit sine ulla dialecto esse tertia singularis, & quidem cum neutro plur. τα επιζαμ. concordans. Sicuti infra ver. 123. προκαδδεδικασθω tertia sing. est. Tamen verisimilius mihi fit, prius illud επελασθω tertiam esse pluralem significatu activo, ita uti Latine reddidi.

(18) In Graeco Vet. Test. θραύω plerumque est *percutio*, sicuti & θραῦσις & θραῦσμα *plagam* notant. Hesychius Θραῦσις ... πληγή. Ac rursus Θραῦσμα ... πληγη. Itaque potuissem hîc reddere, *Plagam inflixerit*, aut *Vulneraverit*. Sed *Fregerit*, convenientius.

82 ται Ͱως πολισ-των και Ͱοτι κα λαβει αυτος Ͱεξει τας δε τραφως τας δια των χωρων ρεωσ-ας και	ται· οὓς πολίςων, καὶ ὅτι ἂν λαβῇ, αὐτὸς ἕξει· τὰς δὲ τάφρους τὰς διὰ τῶν χώρων ῥεούσας, καὶ

82. to: *quoſcumque civium, quamve cumque rem prehenderit, ipſe* (jure nexi) *habeto. Porro foſſas, per campos defluentes,* . *item*

VERSV 82. Ͱως πολισ-των και Ͱοτι κα λαβει] In Ͱως (pro comm. οὓς) deeſt conſuetum και: quod tamen (quia ſtatim poſt Ͱοτι ſequitur) ea particula hîc ἀπὸ κοινῦ ſupplenda eſt. De Πολισ-των vero, quid ſit, de eo prudentum reſponſa libenter didicero. Interim de *civibus* accipio; idque in ſubjecta Adnot. (19) ſuadeo: qua etiam de *jure Nexus* deque *Nexo* (quorum utrumque huc facit) pauca delibavi. Illud Λαβῇ futurum 2. a λαμβάνω.eſt: quod futurum ab inuſitato λήβω factum, haud opinor alibi reperies. Sequitur Τραφὼς, Dorica metatheſi pro τάφρους. Ex his primum Tabulis haec vox tam nove uſurpata innoteſcit: quae non modo hîc, ſed & Tab. II. ter occurrit. Ac ſane mirabar, ſi hanc Heſychius (quem harum Tabularum lexicographum unicum vocare ſoleo) praeteriviſſet: cum ecce tibi, non praetermiſerat ille quidem, ſed in expoſitione vocis damnum unius litterulae paſſus, ex his viciſſim Tabulis praeſtatur indemnis. In eo ſic legitur: ΤΡΑΦΟΣ· τάφος. Voculae alteri reſtitue loco ſuo caninam: eritque, ΤΑΦΡΟΣ. Additur, ρεωσ-ας. Quid τραφως ρεωσ-ας intelligit? Nec enim *foſſas* ſive *alveos fluentes* (quod peculiare fluidorum, non alvei) aptiſſime dixeris. Verum hoc loco Ρέω, quamvis nullum poſt ſe caſum regat, activum eſt, & pro χέω, *fundo* poſitum. Quo modo illud eſt, quod ex Euripidis Hecuba Budaeus affert, ἔῤῥει . . . χοὰς, *fundebat libamina*. Galenus adhaec ex activo paſſivum fecit, ſcribens ἱδρῶτι ῥεόμενος, *ſudore irrigatus*. Poſtremo nihil frequentius apud LXX. reperias verbis illis, *In terram* (ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι) *fluentem lac & mel*. Ibi tamen interpres, cum ab hac locutione Latium abhorreret, quartum caſum ſcite in ſextum mutavit, *Lacte & melle*. Ergo & hîc ſubaudietur accuſativus ὕδωρ,

(19) *De πολιςὴς, deque πόλιςος. Heſychius explicatur. De jure nexus.*

Locus hic Tabulae haud facilis ad expediendum eſt. Scio τὸν Πολιςὴν eum accipi ab omnibus, qui conditor & auctor civitatis ſive deductor coloniae fuerit: quod tamen hîc locum non habet. Videbatur locus erroris manifeſtus, ac ΠΟΛΙΣΤΩΝ pro πολιτων fuiſſe ſcalptum. Quid ſi nulla reſidet in ſcalpello culpa? Nam credibile eſt, ab Heracleenſibus noſtris non tantum auctores urbium, ſed etiam cives πολιςὰς fuiſſe vocatos. Aut ſi hoc analogiae repugnare videbitur; iſtud ΠΟΛΙΣΤΩΝ non erit a πολιςὴς (*conditor*) verum a πόλιςος: qua voce (etſi inuſitata, ſed tamen juxta analogiam facta) ſignificabitur is, qui in coloniam, ſive civitatem adſciſcitur, quaſi civitate donatum h. e. civem dicas. Quid ſi tandem oſtendo, τὸ πόλιςος non inuſitatum Graecis Italienſibus atque Sicilienſibus olim fuiſſe? Locus eſt apud Heſychium aut corruptus, aut aenigmati ſimilis, ita conceptus: ΠΟΛΙΣΤΗΝ· Σικελίαν, ἀντὶ τῦ νῆσον. Ex pluribus criticorum explicationibus illa Gujeti magis arridet, qua poſt νῆσον ſubaudiri rurſus πολίςην jubet in hunc modum: Πολίςην· Σικελίαν· ἀντὶ τῦ Νῆσον Πολίςην. Ait Siciliam fuiſſe dictam *Poliſten*, h.e. *urbibus frequentatam*; quaſi ſi integra locutio fuerit Πολίςη νῆσος: etſi uſus obtinuerat, ut ſine νῆσος abſolute Πολίςη diceretur, ac Sicilia deſignaretur. Ex his vides, Graecis noſtratibus praeter τὸν πολιςὴν activae ſignificationis, h. e. *conditorem*, in uſu etiam fuiſſe Πόλιςος paſſivo ſignificatu, quod tum de terra urbibus frequentata uſurparetur, tum etiam de *colonis* ſive de *civibus*: qua notione in interpretatione accepi.

Forſan hîc aliquis abſurdiſſimum fore dixerit, ſi tantum licentiae conductori permitteretur, ut non tantum in bona violantium ſacram terram, ſed & in eorum corpora vindicaret. *Conductor*, ait Tabula, *vindicato: quoſcumque civium, aut quamcumque rem illorum prehenderit, ipſe habeto*. Verum non quia hoc a noſtris moribus hodiernis abhorret, continuo fuiſſe tunc temporis abſonum dixeris. Pertinet hoc enim ad jus nexûs perſonaeque captionis, quo Romani olim ita abutebantur, ut in debitores ſaevirent modis incredibilibus: de quo Varro, Livius, Salluſtius, alii. Ne hîc longum faciam, non nulla de eo forſan infra ad ver. 133. (ad illud πρωγγυιs τω σωματος) aſpergam. At eam Romani in corpora crudelitatem haud dubie a Graecis, maxime noſtratibus, didicerunt, cum jura ſua ex Graecis his Magnis magnam partem contraxerunt.

Differt vero a nexu corporum, *Nexi datio*, quae & pignori datio vocari poteſt, qua quid alicui obligabatur, de qua Feſtus in *Nexum*, aliique loquuntur: quae huc etiam pertinet ob illud, quod ſtatim ſequitur: Ͱοτι κα &c. *Quamcumque rem illorum prehenderit, ipſe habeto*, tamdiu certe, quoad pro damno illato ſatisfecerit.

83 τως ροως ου κατασκαψοντι ουδε διασκαψοντι τωι ⊢υδατι ουδε εφερξοντι το ⊢υδωρ ουδ αφερξον	τοὺς ῥόους οὐ κατασκάψουσιν ; οὐδὲ διασκάψουσι τῷ ὕδατι, οὐδὲ ἐφέρξουσι τὸ ὕδωρ, οὐδ' ἀφέρξου-
84 τι ανκοθαριοντι δε ⊢οσσακις κα δεωνται τα παρ τα αυτων χωρια ρεοντα ουδε τας ⊢οδως τας απο	σιν· ἀνακαθαριοῦσι δὲ ὁσάκις ἂν δέωνται τά παρὰ τὰ αὐτῶν χωρία ῥέοντα· οὐδὲ τὰς ὁδοὺς τὰς ἀπο-
85 δεδειγμενας αρασσοντι ουδε συν⊢ερξοντι ουδε κωλυσοντι πορευεσθαι ⊢οτι δε κα τουτων τι ποι	δεδειγμένας ἀράσσουσιν, οὐδὲ συνέρξουσιν, οὐδὲ κωλύσουσι πορεύεσθαι, ὅτι δὲ ἂν τούτων τι ποι-

83. *fluenta ne ſuffodiunto, neve tranſverſe perfodiunto ad* (corrivandam privatim) *aquam, neve coercento aquam, neve abarcen-*

84. *to: ſed permundanto, quotieſcumque quae per eorum campos decurrunt, opus habuerint; neve vias* (a finitorib.) *con-*

85. *ſtitutas corrumpunto, neve intercludunto, neve quo alio modo quo minus ſint ultro citroque meabiles, probibento: quidvis vero horum*

ὕδωρ, idemque Latine in auferendi caſum mutabitur: *Foſſas* (aquâ) *manantes*. Poſtremo non temere illud ρεωσας additum: nempe ut foſſae ad aquas tranſmittendas paratae ab alterius generis meatibus diſtinguerentur.

VERSV 83. τως ροως ου κατασκαψοντι ουδε διασκαψοντι τωι ⊢υδατι] Verti *Fluenta* (quorum nomine etiam alvei continentur) *Fluenta*, inquit, *ne ſuffodiunto, neve tranſverſe perfodiunto ad* (corrivandam privatim) *aquam*. Recte an ſecus tranſmutarim, aliorum eſto judicium. Huc tamen videtur illud facere, quod Vlpianus l. 1. §. 4. *De aqua & aq. pl. arc.* habet: *Sed & foſſas agrorum ſiccandorum cauſa factas, Mucius ait fundi colendi cauſa fieri: non tamen* (*oportere*) *corrivandae aquae cauſa fieri*.

Ibid. ουδε εφερξοντι το ⊢υδωρ ουδ αφερξοντι] De verbo hoc nove ſcripto, noviſque compoſitis ditato, pauca dicam. Vnicum Ἕργω, idque leniter aſpiratum, duplex vero Ειργω (denſum unum, lene alterum) agnoſcit H. Stephani Theſaurus. Itaque tria inde genealogica ſtemmata derivatorum atque compoſitorum texuit; cum tamen ſignificatio eadem ubique ſit, tantum pro vi particularum componentium variata. Verum quid moror? Verbum unum eſt, pro dialectorum diverſitate ſive aſperatum ſive lenitum. Vt ecce Ἔργω cum E ſimplici, non niſi cum leni flatu in H. Steph. occurrit. At contra hi noſtri (quibus libuit quam saepiſſime diverſe ab aliis animare vocales initiales) non niſi Ἀφέργω & Ἐφέργω hîc ſcribunt; & infra verſu 85. cum inſerta aſperante littera, Συν⊢ερξοντι: cum tamen Iones (ut ex Herodoto & Hippocrate conſtat) Απέργω & Απείργω uſurparint. Porro illud noſtrum cum Επὶ compoſitum nunc primum in his tabulis cernitur. Horum duor. Αφέργω quidem *Abarcendi*, alterum autem *coercendi* hîc mihi videtur notione uſurpatum. Ab Ἕργω (cum leni) veniſſe Latiare *Arceo*, facile quivis agnoverit: quo minus miror tanto ante id vidiſſe Nunneſium.

VERSV 84. 85. ανκοθαριοντι] *Repurganto*, ſupple ροως (*decurſus aquarum*) quos modo nominavit. Καθαρίζω jam in lexicis recenſebatur: hîc autem novum compoſitum occurrit, & quidem Doriſmo multiplici inſignitum. Nam 1. αν pro ἀνὰ: 2. κοθ pro καθ (de quo dixi ad ver. 55.) 3. futurum in ιω exiens pro ισω: 4. tertia plur. in ιοντι pro ισουσι. Sequitur: *Quotieſcumque fluentes* (Gr. ρεοντα: ſed ſubaudi ὕδατα) *per eorum campos aquae opus habuerint*. Mox τας ⊢οδως τας αποδεδειγμενας non alias intelligit, quam a finitoribus *conſtitutas*, & in forma univerſitatis agri

86 ωντι παρ ταν συνθηκαν τοι πολιανομοι τοι αες επι τω ⊏ετεος επικαταβανοντι και ζαμιωσοντι	ὦσι παρὰ τὴν συνθήκην, οἱ πολιανόμοι; οἱ ἀεὶ ἐπὶ τοῦ ἔτεος, ἐπικαταβήσουσι καὶ ζημιώσουσιν
87 αχρι ⊢ω κα αφομοιωσωντι καττων συνθηκαν ου κοψει δε των δενδρεων ουδε θραυσει ουδε πριωσει	ἄχει οὗ ἂν ἀφομοιώσωσι κατὰ τὴν συνθήκην· ὀυ κόψει δὲ τῶν δενδρέων, ὀυδὲ θραύσει, ὀυδὲ πρεώσει,
88 ουδε ⊢ης ουδε ⊢εν ουδε αλλος τηνωι ουδε γαιωνας θησει παρ τως ⊢υπαρχοντας ουδε σαρμευσει	ὀυδεὶς ὀυδὲν ὀυδὲ ἄλλος ἐκείνῳ, ὀυδὲ γαιώνας θήσει παρὰ τους ὑπάρχοντας, ὀυδὲ σαρμεύσει,

86. *adverſus pacta conventa fecerint ; polianomi , ut quique ſingulis annis ineunt* (in rem praeſentem) *deſcendentes* (ignominia illos) *multanto*

87. *donec in ſtatum priſtinum* (omnia) *reſtituerint juxta conventorum formulam . Ne quis ex arboribus abſcindito , neve frangito , ſecatove :*

88. *nemo* (inquam) *unus* (ſupra ſcriptarum rerum) *quidpiam* , *nec* (quivis) *alius in* (hujus aut) *illius gratiam* [facito] *neve geonas* (h. e. terri-venales, ſive adſcriptitios) *paſcito ſupra adſcriptorum numerum* : *neve arenarias fodito* ,

agri ab initio *deſignatas* . Has vero vias ver. 85. corrumpi vetat. Vbi illud αρασοντι, nec ab ἀράομαι, *Imprecor*, nec ab ἀράσσω, *laedo*, venit (quorum prius huc non convenit; ab altero vero dici oportuiſſet ἀράξοντι) verum eſt ab Α'ράω, *Corrumpo*, *laedo* : de quo pauca in imo (20) margine .

VERSV 86. 87. επικαταβανοντι] Futurum vetus regulare (quippe rectâ a βαίνω cadens, etſi nulli dum uſitatum) Καταβανῶ pro καταβήσω. Novi compoſiti Επικαταβαίνω deeſſe exempla, ante H. Stephanus conquerebatur. VERSV 87. αφομοιωσωντι, *aſſimilaverint*, h. e. ita omnia ſimilia ſtatui priori fecerint, nihil ut utrinque interſit. Ea de gratia verti, *In ſtatum priorem reſtituerint* . Totum comma iſtud, ζαμιωσοντι αχρι ⊢ω κα αφομοιωσωντι &c. verti poterat *Ignominia afficiunto* (veluti inter aerarios ſive capite cenſos referendo) *donec judicatum fecerint* . Haec enim Romani videntur a vicinis Graecis ſuſtuliſſe. Sed ſatius fuit Tabulae verbis, quoad fieri potuit, artius adhaerere .

VERSV 88. ουδε ⊢ης ουδε ⊢εν ουδε αλλος τηνωι] Mihi dubium non eſt quin ⊢ης pro ⊢εις (*unus*) poſitum fuerit Doriſmo novo, quo diphthongus EI in H tranſibat (*). Itaque locus hic, & ille alter ſup. ver. 77. quo H pro particula EI (*utrum*) uſurpatum dixi, ferunt ſibi invicem auxiliares manus. Forſitan & in decurſu hujus & alterius aeris exemplum ſimile occurrerit ; nec enim ſatis memini . Ergo hunc locum ſic reddere (neglecto Helleniſmo negationum cumulatarum) licebit: *Nemo quidquam*, *nec quivis in illius gratiam* . Sane pronomen ILLE Latini etiam quam ſaepiſſime, praeſertim in ferendis legibus, aut in reſpondendo jure, pro eo uſurpant, qui Graecis ὁ δεῖνα (Italis *Il tale*) dicitur . Non ſecus hîc diviſim ουδε ⊢ης & ουδε ⊢εν binis

(20) Verbi 'Αράω natales ingenuos aperuit Heſychius, apud quem exſtat 'ΑΡΑ' . . . βλάβη . Conſentit Etymologus iisdem verbis: ἀρὰ· ἡ βλάβη. Sicuti igitur ab Αρὰ, ubi *preces* notat, fit ἀράομαι, *precor* ; ita ab eodem ſignificante *damnum* , fiebat Αράω, *Laedo*, unde iſtud Αρασοντι oritur.

Quamquam quid rivos peto, qui ex fonte haurire queam ? Homerus Il. Ω. & Od. P. ἀρὴν . . . ἀμῦναι . Il. Σ. ἀρῆς ἀλκτῆρα . Quibus locis non dubium eſt quin *noxa* , *damnum* notetur. Jam vero ab activo ἀράω Poeta paſſivum illud ἀρημένος formavit (quo ſaepe utitur) quod ab Euſtathio exponitur βεβλαμμένος . De hoc participio vide H. Steph. tom. 1: pag. 510.

(*) Sic etiam & apud Thucydidem & antiquiores Atticos Βασιλῆς pro Βασιλεῖς occurrit; & pro ἱππεῖς ſcribitur ἱππῆς cum iota ſubſcripto .

nis vocibus usurpatur, ac infra ver. 109. μηδὲ ἕνα. Nec alioqui ista sejunctim scripta ὀδὲ εἷς, μηδὲ εἷς inusitata aliis Graecorum sunt. Exemplis abstineo.

Ibidem γαιωνας quos vocet Tabula, haud expeditum est, cum ea vox absit a lexicis omnibus: nisi quod in Hesychio legitur nescio quid (21) huc tamen non magnopere pertinens. Magis videbatur huc posse facere id quod Hesychius idem infra recensuit: ΓΕΩΝΟΜΑΙ· οἱ ἐν ταῖς ἀγροικίαις διαιτώμενοι κληρῦχοι, καὶ νέμοντες τὴν γῆν. Atque hîc quidem Hesychianam (22) scriptionem minime cum Kustero sollicito. Quod si quid mutandum sit, potius pro eo, quod nunc in Hesychio γεωνόμαι legitur, ΓΕΩΝΑΙ scripserim; quippe quod nec seriem Alphabeti turbat, & ad nostros hosce Γαιώνας scite referri potest; nam tota Hesychiana explicatio ad terrae cultores pertinet. Quamvis autem κληρῦχων vocabulum (eorum scil. quibus sorte pars agri possidenda assignatur, qui Latinis *Coloni* vocabantur) honestius, quam pro hujus loci συνεχείᾳ videatur; tamen altera saltem sequens expositio (καὶ νέμοντες τὴν γῆν) pulchre potest ad mercede conductos, a quibus hic locus minime abhorret, pertinere. Hesychiana enim interpretatio sic inverti Latine potest: Γεωνόμαι (sive, si malumus, γεῶναι) sunt *in villis degentes coloni:* sunt item *colentes terram*. Vtrum hi demum sint Γαιῶναι illi, quos hîc Tabula multiplicari vetat, aliorum esto judicium. Equidem eosdem esse non veto.

Posset hic locus forsitan & ad Γειώρας LXXvirales Exodi XII. referri, liquidis Rho & N inter se tantum permutatis. Verum Γειώρας illos prorsus a nostris diffidere, inferne (23) efficimus.

Quidnam ergo γαιώνας nostros interpretabimur? Vox quidem etsi inaudita, at mere Graeca est: quam si resolvas; ex γᾶια, *terra*, & ex ὤνιος, *venalis*, compositam fuisse manifestum est, quasi si γαιώνας *terrivenalicios* interpretere. Horum servorum terrae colendae addictorum conditionem jure gentium introductam, ex eo constat, quod omnibus (24) late gentibus in usu fuerit, in primis (25) Romanis, Ff item-

(21) Hesychius: ΓΕΩΝΑ· ὗς θήλεια· Λάκωνες. In eo quod vocem esse Laconicam monet, sane salivam movebat; ac videndum ducebam, an non in Tabula porcae ultra numerum ali vetarentur. Verum huic loco nihil cum porcis feminis commune; maxime cum ex masculino ὑπάρχοντας scrofae hîc intelligi nequeant.

Idem Hesych. infra: Γρωνάδες· θήλειαι σῦες. Quo loco motus Kusterus, prius illud Γεώνα scribi debuisse ΓΡΩΝΑ'Σ suspicatur: quasi vero non plurima sint synonyma, quae vix unâ litterulâ differant.

(22) Kusterus hîc reponebat Γεωνόμοι. Non recte: nam vix alia, quam praeter morem dicta, amat Hesychius promere. Ac profecto qui communi idiomate γεωνόμοι vocabantur, iidem speciali idiotismo dicti γεωνόμαι videntur. Nominum ex tertia in primam declinationem transitus Graecis non rarus erat.

(23) *Inter* Γειώρας *Hebraicos interque* Γαιώνας *Heracleenses quid sit discriminis*.

Discrimen maximum in eo est, quod Γειώρας re ac nomine sit Hebraicum negotium, illud vero alterum re ac voce mere Graecanicum.

Nam quem Hebraei גר, *Ger*, (h. e. *peregrinum*, sed tamen in communionem ejusdem religionis cum Hebraeis adscitum) Hellenistae vero *Proselytum* nominabant, eumdem Syri Chaldaeique גיור, *Gior* (emphatice *Giora*) vocabant. Hinc ea vox in Judaeorum Hellenistarum atque Christianorum libris frequentata fuit, ut & in Graecis interpretibus. Nam Ex. XII. 19. τοῖς γειώραις legitur (quae tritior scriptura est, usurpata ab Jul. Africano, Eusebio, Theodoreto, aliisque plurimis) Isaiae vero XIV. 1. γηώρας: quae scriptio in Justino M. & Suida reperitur. Est & scriptura tertia per E in eodem Hesychio in Γέωρες. De hoc vocabulo plurimas eruditorum adnotationes corrasit Joannis Alberti diligentia in suo nupero Hesychio in Γειώρας: quem cupidi videant.

At vero Γαιώνας nostros re & nomine Graecos puros putos esse, ex dictis atque dicendis constabit. Nisi quod Hesychius ex insito Grajae genti ingenio, quo quaslibet peregrinas voces ad origines suas ingratiis rapiunt, simile quiddam molitus est in ΓΕΙΩΡΑΣ. Quod dupliciter explicat: γείτονας, inquit, ἐξ ἄλλου γένους καλουμένους τῷ Ισραήλ· προσηλύτους. Hactenus ex Hebraeis hausit: at in iis quae addit, jam profecto pergraecatur: ἢ τοὺς, inquit, περὶ τὴν γῆν διαπονουμένους. Haec ultima sunt plane ejusmodi, quasi diceres, eum Γαιώνας nostros sibi ad interpretandum proposuisse. Quod tamen hinc alii etiam Graecorum grammaticorum arripuerunt.

(24) Hebraeorum genti fuisse usitatos, non est dubium. De Graecis Romanisque infra ostendemus. Verum quid moror? Post barbarorum in Italiam ceteramque Europam inundationes, in quonam Europae angulo immensae illae servorum familiae, agris exercendis addictae, non usitatae fuerunt? Qui quidem mos non multis ab hinc saeculis in Italia, Gallia, Hispania abolitus, adhuc tamen in remotioribus Europae partibus septentrioni subjectis ut cum maxime perseverat.

(25) Apud Romanos id genus servi *Adscriptitii* (Justiniano ἐναπόγραφοι) dicebantur, quia terrae alicui exercendae in perpetuum adscripti, L. 54. §. ult. D. *Locati*, L. 32. D. *De pign.* Quare non immerito alicubi *servi glebae* vocantur, quasi non tam domino quam praedio servientes: unde & ab eo se nusquam movere poterant, & omnia bona praedio, h. e.

89 αι μη ϝοσσα κα εν αυται ται γαι ϝαι μεμισθωται οικοδομηται ουδε τοφιωνας εν ται ϝιαραι γαι ποιησει

εἰ μὴ ὅσα ἂν ἐν αὐτῇ τῇ γῇ, ᾗ μεμίσθωται, ᾠκοδόμηται· οὐδὲ τοφιῶνας ἐν τῇ ἱερᾷ γῇ ποιήσει,

89. *niſi quatenus aedificationis in ipſa terra ſibi locata ratio exigat: neve tophaceas lautumias in ſacra terra facito,*

itemque (26) Graecis. Ergo non alii quam ſervi terrae exercendae addicti Γαιῶναι hi noſtri intelliguntur.

Sequitur: Θησει] quod mihi quidem ſignificantius aliquid complecti videtur, quam pro vulgatis verbi τίθημι (pono) notionibus. Imo certiſſimum habeo, θησει iſtud longe aliunde repetendum quam a τίθημι: a quo ſi veniret, θάσει potius quam θησει dixiſſet; ſicuti ſupra ver. 70. θασάμενοι ſcriptum fuit, quippe quod haud dubie a τίθημι proficiſcitur.

Ergo iſtud θησει, niſi toto caelo aberro, verbum eſt plane δουλικὸν, atque e ſervili peculio promptum. Qua de gratia verti, *Paſcet* aut *paſcito*: quo modo Latini dicebant, *PASCERE* (27) *ſervos tot*, pro eo quod eſt, eos in peculio habere; nec enim his aliud quam demenſum debebatur.

Nec temere ita verti. Heſychius: ΘΗΣΑΙ· θρέψαι, θηλάσαι (*alere*, nutrire) at idem ΘΗΣΑΤΟ expoſuit, ἐδούλευσεν, *ſervivit*. Nam ſicuti verbi cauſa locator activo verbo dicebatur μισθῶσαι (*locare*) conductor autem voce media μισθώσασθαι (*locari* h. e. conducere) pari modo θῆσαι de dominis adverſus ſervos, θήσασθαι vero de his adverſus dominos uſurpabatur. Si originem verbi hujus (cujus thema inuſitatum eſt) quaeras; nihil vero propius, quam ſi ab aliqua communi origine repetatur, ex qua ſurculi modo recenſiti omnes pullulaverint. Id vero non aliud quam Θάω (28) fuerit oportet, hodie inuſitatum. Ad ſummam ſervos adſcriptitios ſupra illorum numerum, quibus in laterculo deſcriptis demenſa dabantur, adſcribi alios Tabula vetat. De (ουδε σαρμευσει) vide ad ver. ſeq.

VERSV 89. ουδε σαρμευσει αι μη ϝοσσα . . . οικοδομηται] Σαρμεύω quid ſit, con-

h. e. ejus domino adquirebant. Hi quidem interdum honeſtiora nacti nomina, veluti *colonorum* aut *agricolarum*; eâq. gratia juris paullo aequioris prae mancipiis urbanis habebantur (maxime quia herorum ſaevitiae minus obnoxii) ſed tamen ne ſe extollant; ſervos fuiſſe meros, clamat L. *Ne diutius* 21. C. *De agric. & cenſitis. Quae enim*, inquit, *differentia inter ſervos & adſcriptitios intelligatur, cum uterque in domini ſui poſitus ſit poteſtate, & poſſit ſervum cum peculio manumittere, & adſcriptitium cum terra dominio ſuo expellere?* Ex ultimis verbis vides, adſcriptitios iſtos terrae fatum ſequi conſueviſſe, quia alienato fundo, ſimul & adſcriptitiorum familiae, ſic quaſi fundi inſtrumentum, ea venditione continebantur. Idem jus aevo ſequiore obtinuit, quo ſimul cum manſo (h.e. villa) etiam ſervi ei adſcripti venibant: qui quidem aevo medio *Servi maſſarii* (ut pote *maſſae* addicti) *beneficiarii* (quia adſcripti praedio in beneficium conceſſo) aliiſque pluribus vocabulis deſignabantur.

(26) Hujus generis ſervi apud Graecos vocabantur θῆτες; ac fuere antiquiſſimi, quippe quorum apud Homerum & Heſiodum exſtat mentio. Hi Athenis (ubi maximo in uſu erant) ad ſextam claſſem pertinebant. Ex quo intelligimus θῆτας Athenis fuiſſe longe honeſtiore loco, quam ἀνδράποδα veroſque δούλους, in quos tantopere ſaeviebatur. Erant igitur θῆτες Athenis cives infimi cenſus, a magiſtratibus gerendis excluſi, ſed tamen (τῷ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν μόνον μετέχον τῆς πολιτείας) *in populi conciliis & forenſibus actionibus aequo jure cum civibus utebantur*; idque ex Solonis inſtituto, teſte Plutarcho in ejus vita. Poſtremo Pollux III. ſeg. 82. Πελάται δὲ (in MSS. Πενέσται: πενέσται Heſychio ſunt, qui natu ingenui, inopiâ coacti ſervire cogebantur) καὶ θῆτες ἐλευθέρων ἐστὶν ὀνόματα &c. Ait igitur *Pelatas* (ſive *Peneſtas*) itemque *Thetas liberorum eſſe nomina, ob inopiam mercede ſervientium*. Verum *Thetum* ſive mercenariorum iſtorum jura non ubique pariaſſe conjicio. Nam cum Romanorum adſcriptitii haud multo honeſtiores ceteris ſervis eſſent; crediderim θῆτας aliorum Graecorum, ac maxime Italienſium (a quibus plurima decemviri arripuerunt, ut p. 48. & ſeq. dictum) non ingenuos fuiſſe, etſi eſſent mancipiis aliquanto ſuperiores. Iſtos certe Γαιώνας, quos hic Tabula nominat, *venalicios* fuiſſe vox ipſa ſignificat, h. e. ad terram colendam alimentorum tantum praeſtatione (de qua mox dicam in voce ΘΗΣΕΙ) conductos.

(27) *Paſcere* proprie de ſervis uſurpari, uſus auctorum frequentiſſimus oſtendit. Horatius II. ſat. 6. ver. 67. *Vernas paſcere* dixit. Juvenalis ſat. 3. ver. 141. *Quot paſcit ſervos*. Apuleius Apol. *Pauciores habeo ſervos? parcius paſco, levius veſtio*: nam his praeter demenſum, etiam veſtimenta dabantur. Ex quo Apulei loco patet, *Paſcere*, quamvis abſolute poſitum, de ſervis uſurpari. Praeterea apud JCtos (qui non niſi ἰδιολέκτοις uti amant) nihil uſitatius. L. 11. D. Ad exhibend. *Paſcere ſervum*. L. 20. D. De adquir. aut omit. hered. *Servos hereditarios pavit*. L. *Sed ſi vir*. D. de don. int. vir. & ux. *Familiam domeſticam uxoris aut venalitiam pavit*. L. 6. D. De leg. Fab. *Qui operas ſuas locaverint ut paſcerentur*.

(28) Etymologus Magnus huic originationi fidem

90 ουδε αλλεν εασει αι δε μη ⊢υπολογος εσσηται ⊢ως ταν ⊢ιαραν γαν αδικιων οικοδομησηται δε και οι	οὐδὲ ἄλλον ἐάσει· εἰ δὲ μὴ, ὑπόλογος ἔσηται ὡς τὴν ἱερὰν γῆν ἀδικιῶν. Οἰκοδομήσηται δὲ καὶ οἱ-

90. *neve alium* (facere) *finito: qui secus faxit, obnoxius esto tamquam si sacram terram violassit. Aedificato autem & villam ru-*

conjicere ex Hesychio possumus: apud quem ΣΑΡΜΑΤΑ inter cetera exponitur, *κόπρια παρὰ Ῥίνθωνι*. *Sunt*, inquit, *Stercora* (sive potius *sterquilinium*) *apud Rhintonem*. Id si placeat; istud *οὐδὲ σαρμεύσει*, erit *nec sterquilinium faciet*, praeter quod in ea terra *aedificatum est*: de quo mox ver. 91. 93. ubi *μυχὸν* vocat. At idem Hesychius in *Σαρμὸς* hac explicatione utitur, *Σωρὸς γῆς . . . ἄλλοι ψάμμον*. Est igitur *Σαρμὸς acervus terrae. . . alii Arenam malunt*. Et hoc alterum verius est: ex quo & illud prius de *acervo terrae*, non nisi tamquam effectus a causa gignitur. Nam effodiendo arenam in operis structorii gratiam, non potest non erutae arenae acervus assurgere. Itaque vetat arenam aedificandi gratia in agro sacro effodere, sive *arenarias facere*, ne ager cavernosus evadat. Eâdem de causa mox latomias cavari vetat hoc eodem versu. Verum ita ab eruenda arena interdicit, ut statim excipiat, *nisi*, inquit, *aedificandi causa in eadem terra, quae iis locata fuit*. In Graeco mirum & inauditum attractionis relativi genus est in ⊢Αι (nempe ut cum *γαι* praecedente conveniat) pro ⊢α. Id non tantum Latinis verum & Graecis ipsis auribus absonum mihi visum. Quis enim sic unquam locutus? *In terra QVA* (pro *Quae*) *locata fuit*. Nec tamen hoc tam ad scalptoris somnum retulerim, quam quod ita hi nostri loquerentur. Nunc ut eo, unde discessi, redeam: de ceteris *σαρμοῦ* & *σάρματος* significationibus, simulque de harum vocum radice in imo (29) margine pauca aspergam.

Sequitur: *ουδε τοφιωνας*] Nullum prorsus apud Graecos signatum exstat hujus vocis vestigium. At recte est, quod Latini, qui ex Graecis hisce vicinis verba multa didicerant, id vocabulum incolume servaverunt. *Tofus* sive *Tofum* quid sit, structores non latet. At id de Graeco fuisse sublatum, nemo (30) vel eruditissimus norat, absque hoc aere fuisset.

VERSV 90. *⊢υπολογος εσσηται*] *Ὑπόλογος* pro *obnoxio*, *reo*, hîc primum reperio (sicuti & infra pluries eâdem semper notione) cum ea vox in lexicis sit longe aliud: in quibus *ποιεῖσθαι ὑπόλογον* & *ποιεῖσθαι λόγον* tantumdem sunt, nempe *Rationem habere*. Verum haec altera notio ab ea, qua utitur Tabula, fluit. Nim. cum hoc aut illud *ὑπόλογον* facio (h. e. pensi duco) tunc illud obnoxium rationi facio, quippe id ejusmodi judico de quo sit habenda ratio. Τὸ *εσσηται* videri poterat errore pro *εσσεται* scriptum. Verum qui error sit, cum infra quatuor locis aliis item cum *Eta* notetur? Ergo sicuti Futurum *Ἔσο-*

dem adstruit: apud quem Θῶ est *τὸ τρέφω*, itemque *τὸ θηλάζω*, & inde fieri aut Θηλη, *Papilla*. Hinc Hesychius *Θωμένες* affert pro *θοινομένες*, *εὐωχημένες*, & *Θῶνται* pro *θοινῶνται*, *εὐωχῶνται*. His adde item Hesychiana illa *θωτῆναι*, *θώσασθαι*, *θῶσται*, *θῶται*. Indidem & nostrum *Θήσει*, & Hesychiana *θῆσαι* & *θήσασθαι*.

(29) Apud Etymologum in *Σαρέμενον* scribitur: *Σάρμα γὰρ τὸ χάσμα φασίν*. *Σάρμα esse hiatum ajunt*.

Hesychius autem his verbis utitur: *Σάρματα· καλλύσματα* (aut potius *καλλύμματα*, *purgamenta*, a *καλλύνω*, *Verro*) *καὶ κόπρια* (*stercora*) *παρὰ Ῥίνθωνι*. Adhaec idem: *Σαρμός· σωρὸς γῆς* (*terrae acervus*) *καὶ κάλλυμμα* (*purgamentum*) *ἄλλοι ψάμμον* (*arenam*) *ἄλλοι χόρτον*. At horum omnium radix una est *Σαίρω*: quod plerumque est *Verro*: unde ejus derivata notant *purgamenta*, ac etiam *stercora*. Ea purgamenta plurimum ex pulvere seu terra constant: ex quo significatio tum *terrae acervi*, tum & *arenae* in ejus verbi derivata manavit. Postremo ab eodem illo *Σαίρω* fit *σεσηρέναι*, quod est *hiscere*, oris hiatum ostendere; sicuti *σεσηρώς*, *hians*. Hinc igitur *σάρμα* & *χάσμα* pro synonymis habentur ab Etymologo.

(30) Hinc Vossio danda est venia, reprehendenti illos, qui cum PH *Tophum* scriberent, cum sit, inquit, vox mere Latina. Quid aliud ediceret ille, cui haec Tabula latuit? At nos (quibus jam origo vocabuli a Tarentinis & Heracleensibus innuit) & *Tophum* scribi debere fatemur; & tamen si qui *Tofum* adhuc malunt, hos antiquorum consuetudine excusabimus, apud quos & *Filippus*, & *Fryx* & similia *ὀρθογραφεῖσθαι* mos erat: tantum abest ut a TOFVS abhorruerint.

91 κιαν εν τοις χωροις τουτοις βωνα μυχον αχυριον τον μεν βωνα το μεν μακος ϵικατι και δυων πο	κίαν ἐν τοῖς χώροις τούτοις, βῶνα, μυχὸν, ἀχύριον· τὸν μὲν βῶνα, τὸ μὲν μῆκος εἴκοσι καὶ δυῶν πό-

91. *ſticam*, *in* (ſuis quiſque) *portionibus hiſce* (nimirum) *bubile*, *ſeceſſum*, *peleariam apothecam*: *bubile quidem longum duos & viginti pe-*

μαι ſic haberi debet, tamquam ſi a verbi ſubſtantivi medio Ἔμαι deſcenderit: ſic & Εσσηται noſtrum (nova plane verbi ſubſtantivi vox) non aliud erit quam Aoriſtus 1. conjunctivi medii.

Sequitur: Ηως ταν Ηιαραν γαν αδικιων] Si ſit recta ſcriptura (quid ni vero rectiſſima?) ab novo verbo ἀδικιάω iſtud ἀδικιων contractum fuit. Sicuti autem ab Ἀκηδία fit ἀκηδέω ſimulque ἀκηδιάω & alia plurima ejusdem modi; ita ab ἀδικία tum ἀδικέω tum & ἀδικιάω fluxere: quorum poſteriora plus aliquid, quam priora notare videntur. Verbum ἀδικεῖν Cicero (31) *Violare* reddidit: qua notione, neglectis aliis, hîc uti libuit; ſacrae enim terrae violatio, ſacrilegio & impietati par habita. Apud Xenophontem Socrates, qui in deos impie ageret, ἀδικεῖν (32) ſimpliciter dicitur.

Pergit: οικοδομησηται δε και οικιαν] Illud οικιαν *Villam ruſticam* reddidi: nec verti aliter debuiſſe, *bubilis*, *receſsûs*, *apothecae peleariae* mentio oſtendit: quarum mox ſtatim partium dimenſiones ſingillatim praeſcribuntur. Itaque οἰκίαν hîc tantumdem eſt quod ἀγροικίαν, quo modo paſſim uno verbo pro ἀγρίαν οἰκίαν uſurpabant. Ceterum & ipſum ſimplex οἰκίαν pro compoſito ἀγροικίαν poni conſueviſſe, ex Heſychio (33) didici, & ex hac etiam Tabula. Non poſſum hîc autem ſatis mirari tantam exiguitatem villae: de cujus modo etſi graviter antiqui (34) monent; ea tamen praecepta longo hîc intervallo ſuperantur. Vel vide ad ver. ſeq. ubi ſuadeo, in hac tota aedificatione nihil de ruſticorum habitatione cogitatum, ſed iis aliter fuiſſe proviſum.

VERSV 91. εν τοις χωροις τουτοις] Hinc patet non ad primum conductorem unum pertinere hoc pactum, verum ad ſingulos in χώροις (*portionibus*) ſuis. Idque ſum interpretando ſecutus. Nec enim poterat una caſa quatuor conductoribus ſatis eſſe, nec, ſi unâ uſi eſſent, rixis caruiſſet negotium.

Sequitur: βωνα μυχον αχυριον] His tribus οικια illa tota abſolvebatur: quocirca ἐπεξηγητικῶς inſerui τὸ *Nimirum*. Jam ea ſingula luſtremus. Βῶνα non aliud quam *Bubile* eſſe, vel ipſa vocis effigies declarat, quae formam nominis collectivi habet. Vox prorſus ignota lexicis eſt. Tametſi ne hanc quidem omiſerat Heſychius: niſi quod aliorſum accipit, dum Βῶνας exponit ἀγροικίας: qui potius interpretari debuiſſet, τῶν βοῶν ςάσεις aut ςαθμούς, *Bovum ſtabula*. Tamen recte haec Heſychiana habent; nam quia bubile praecipuum caſarum illius temporis membrum erat, idcirco partis hujus potiſſimae nomen pro villae ruſticae ſynonymo habebatur.

Jam vero Μυχὸν, non aliud quam quod ſonat, nempe *Seceſſum*, ſive *Receſſum* reddidi. Quod ſi quis a me quaerat, quo is *Receſſus* pertinuerit; ad exonerandum ventrem haud dubie valuiſſe dicam. Accedit Heſychius, qui unus hanc notionem, quamvis tecte, deſignaverat his verbis: Μυχοί· αἱ καταδύσεις, οἱ ἐνδότατοι καὶ ἀπόκρυφοι τόποι. Tam enim καταδύσεις, quam

(31) Euripidis Phoeniſſis iambos illos (Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι Κάλλιςον ἀδικεῖν· τἆλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών) ita vertit:
Nam ſi violandum eſt jus, regnandi gratia
Violandum eſt: aliis rebus pietatem colas.

(32) In Socratem ſententia apud Xenophontem I. Απομν. his verbis concipitur: Αδικεῖ (*impie agit*) Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, ὀυ νομίζων.

(33) Heſychius ait Βῶνας (ad verbum *bubilia*: de quo ad v. 91.) eſſe ἀγροικίας h. e. ruſticas villas: at idem ſuperius paullo extra ordinem alphab. ſcripſerat: Βῶναι· οἰκίαι. Per quod oſtendit, ἀγροικίαν etiam ſimpliciter οἰκίαν fuiſſe dictam.

(34) Cato cap. 3. *Ita aedifices, ne villa fundum quaerat, neve fundus villam*. Varro I. R. R. 13. antiquorum frugalitatem in aedificanda villa laudat, poſterorum luxuriam damnat. *Illi* (antiqui) *enim faciebant ad fructuum rationem, hi faciunt ad libidines indomitas*. Mitto alia in eam ſententiam ſcite dicta.

quam quae mox addit, ſunt receſſus illi interiores, in quos quiſque, alvo ſtimulante, ſe abdit. Ecquis vero dubitaverit ſic accipere, cum & Latinorum *Latrina* fuerit a latendo (35) dicta, & eadem Graecis ἀφεδρών a *ſeorſum ſedendo* ſit nuncupata? Poſtremo quod *Seceſſum* potius, quam *Receſſum* tranſtulerim, id in cauſa fuit, quod Iſidori Gloſſae *Latrinam* & *Seceſſum* pro ſynonymis afferunt; & quod Graecorum ἀφοδευτήριον e regione reſpondet *Seceſſui* Latino. Hoc enim honeſtiore vocabulo ſordium locus deſignabatur. Qui locus ſimul humanae neceſſitatis erat, ſimul etiam maximae ad ſtercorandum utilitatis. Plurima exſtant de ſterquilinio, deque ſtercoratione oracula apud Catonem, ceteroſque ruſticos auctores: apud quos & ſtercorum genera reperies, & ecquod cui praeſtet. De humano ita praecipit Columella XI. 3. *Quod* (ſtercus) *homines faciunt, quamvis habeatur excellentiſſimum; non tamen neceſſe eſt adhibere, niſi aut nudae glareae, aut ſine ullo robore ſolutiſſimae arenae, cum major ſcilicet vis alimenti deſideratur*. Eâ igitur etiam de cauſa tanta *Seceſsûs* hujus cura fuit, nempe ut ſtercora humana & bovina ſimul, in unum coacta locum, ad opportunos fundi uſus reſervarentur.

Poſtremo Ἀχύριον, voce ſuapte oſtendit, pro *palearum* (*paleae* vero ambitu cetera quoque pabula continebantur) *apotheca* poni. Vox ſane ignota lexicis. Sed tamen experiamur, an non eam Heſychius commonſtrarit. In eo ſic hodie legitur: "ΑΧΥΡΟΣ· ὁ ἀχυρών. At equidem ex hujus Tabulae indicio in Heſychio reſtituerim: Ἀχύριος· ὁ ἀχυρών. Quis porro hîc maſculinum crediderit, niſi haec Tabula mox ver. 92. aperte τον αχυριον ſcalptum gereret, nempe ex recto Heſychiano ὁ ἀχύριος? Quamquam ſiquis illud Ἄχυρος triſyllabum retinere in Heſychio malit, poteſt non (36) infeliciter id quoque ſuaderi.

Illud miraculo eſſe poſſit, quod in hac villa ruſtica, bobus, paleis, ſeceſſui & ſterquilinio conſulitur: interim de villico deque *geonis* tecto ſtratoque recipiendis mira ſecuritas. An quemque ſibi ſuas caſas, ſive mavis *Tuguria* ex culmis, ex ulva paluſtri, ex arundinibus, opere temerario parare moris fuit; idque in diverſis campi finibus, quo eum a furibus nocturnis tutum praeſtarent? Ita prorſus cenſeo, idque tunc moribus agrariis fuiſſe cautum ſuſpicor, oſtendente JCto (37) Pomponio. Ex hactenus dictis vides quam non immodice, imo quam intra modum *villae ruſticae* hîc forma tradatur. Nulla de villico, nulla de geonis cura (ipſi enim ſibi con-

(35) *An Lavatrinae vox contracta in Latrina fuerit. Varrone excuſato, Nonius arguitur.*

Latrinam a latendo ſic vocatam verius eſt, quam a lavando, quaſi *Lavatrinam*. Voſſius quidem & Turnebus (quibus poſterius etymon arridet) Varronem & Nonium ſunt ſecuti: quorum loca in propatulo ſunt. Equidem fateor Varronem a *lavando* derivaſſe *Latrinam*: verum id viro ſummo (quamvis in etymologiis juxta cum antiquis aliis haud raro caecutienti) impoſuit, quod ab his seceſſibus non ſolebant aquarum ductus abeſſe eluendarum ſordium cauſa; eoque permotus a *lavando* deduxit. At poſteriorum induſtria fortaſſis melius a *latendo* arceſſivit. Cui opinioni etiam μυχȣ̃ vox in hoc aere velificatur, & ἀφοδευτηρίȣ, ut cetera taceam.

Ceterum Nonio non accedo, qui *Latrinae* nomine *balneum* accepit. Nam nec is, ad quem ibi Nonius ſpectavit, Varro id dixit (quem puto *Latrinae* nomine non aliud, quam quod hodie vulgo accipimus, intellexiſſe; quamvis a lavando adſciverit) nec antiquorum loca a Nonio producta, praeſertim Laberii, balneum potius quam ἀφεδρῶνα notant. In primis apud Plautum Curcul. IV. 4. ancilla illa, *quae latrinam lavat*, cur non ridenda eſſet, ſi lavacrum potius, quam τὸ ἀφοδευτήριον emundaret?

Tametſi (nolim enim videri pertinax) ex eo quod cum hiſce seceſſibus plerumque ductus aquarum jungerentur; ab eo potuit vox ambigua fortaſſis evadere, ut interdum lavacrum ſolum, alias ſolum neceſſitatis locum ſignificaret.

(36) Retineatur, per me licet, Ἄχυρος (nova vox) ſed ita ut ſequens (ὁ) ad praecedens Ἄχυρος referatur. Vult igitur, iſtud Ἄχυρος ὁ (articulum poſuit, quo diſtinguatur a τὸ ἄχυρος, ἀχύριος, quod olim videtur etiam in uſu fuiſſe) vult, inquam, τὸν ἄχυρον tantumdem quod ἀχυρῶνα (*palearium*) notaſſe. Sicuti autem noſtri Heracleenſes ab Ἄργυρος ὁ, fecere ὁ ἀργύριος (*argentum*) ſup. ver. 75. & 95. ita ab Ἄχυρος ὁ (*palearium*) fecerunt ὁ Ἀχύριος, notionis ejuſdem. Τον αχυριον habes ver. 92.

(37) Pomponius L. *tugurii* D. De verb. ſig. non tantum *Tugurii* ſtructuram deſignat, verum etiam id *rei ruſticae magis cuſtodiendae convenire, quam urbanis aedibus*, ſcribit. Porro *aedium urbanarum* nomine non aliud Pomponius intelligit, quam id quod Columella *Villam urbanam* vocaverat. Hic enim tripertito Villam ita diviſit, ut aliam *Vrbanam* (in uſum domini ſcilicet: quae & ambitioſe *Praetorium* vocabatur) aliam *Ruſticam* (ad quam ſane *tuguria* illa pertinere Pomponius reſpondit) aliam *fructuariam*, condendis fructibus aptam, eſſe doceret. Ergo in hoc campo non defuere *Geonarum* ſive adſcriptitiorum hoſpitia, quae ipſi ſibi ſcil. ſtramentis, ceſpitibus, paleaque inſtruebant, ſive in vicino bubilis, ſive potius, opinor, circa campi fines, alius alibi. His intellectis, jam nemo non videt, ea tuguria non tanti viſa Polianomis & finitoribus, ut ea inter aedificationes tres illas recenſerent & ad architectonicas rationes exigerent.

92 δων το δε ευρος Ⱶοκτω και δεκα ποδων τον δε αχυριον μη μειον το μεν μακος Ⱶοκτω και δεκα ποδων	δων· τὸ δὲ εὖρος ὀκτὼ καὶ δέκα πόδων· τὸν δὲ ἀχύριον μὴ μεῖον τὸ μὲν μᾶκος ὀκτὼ καὶ δέκα πόδων,
93 το δε ευρος πεντε και δεκα ποδων τον δε μυχον πεντε και δεκα ποδων πανται ταυτα δε παρεξοντι οικο	τὸ δὲ εὖρος πέντε καὶ δέκα πόδων· τὸν δὲ μυχὸν πέντε καὶ δέκα πόδων παντᾷ. Ταῦτα δὲ παρέξουσιν ᾠκο-
94 δομημενα και στεγομενα και τεθυρωμενα εν τοις χρονοις εν Ⱶοις και τα δενδρεα δει πεφυτευκημεν αι	δομημένα καὶ ςεγόμενα καὶ τεθυρωμένα ἐν τοῖς χρόνοις, ἐν οἷς καὶ τὰ δένδρεα δεῖ πεφυτευκέναι· εἰ
95 δε μη κατεδικασθεν παρ μεν τον βοωνα ⊏εξ μνας αργυριω παρ δε τον αχυριον τετορας μνας αργυριω	δὲ μὴ, κατεδικάσθησαν, παρὰ μὲν τὸν βοῶνα ἓξ μνᾶς ἀργυρίου, παρὰ δὲ τὸν ἀχύριον τέσσαρας μνᾶς ἀργυρίου,

92. *des, latum octodecim: palearium longitudinis ne minus octodecim pedum,*

93. *latitudinis vero quindecim: seceſſum quoquo verſu pedum quindecim. Haec vero praeſtanto aedi-*

94. *ficata, contignatione tectoque operta, januiſque munita intra ea tempora, in quae plantatio deſinit. Qui*

95. *ſecus faxunt, multantor pro bubili decem argenti minis, ob palearium quatuor argenti minis,*

conſulere caſis temporariis debuerunt) niſi tantum de bubus, de eorum pabulis, deque eo loco, quem ſequioris aevi Graecia χρείαν, item media Latinitas *Neceſſarium* (38) κατ᾽ ἐξοχὴν vocitavit. Dixi modo villam tantum *ruſticam* hîc deformari (unam ſcil. ex tribus villae partibus quas Columella I. 6. deſcripſit) nam nec *Vrbanâ* hîc opus fuit (nec enim ullus dominus erat, niſi deus Dionyſus, & hujus nomine Civitas) nec *villae fructuariae* uſus erat, quia hordea (& ceteros, opinor, fructus) conductores primo quoque tempore Sitagertis admetiebantur, ea in publico condituris.

Hoc & ſequentibus duobus verſibus dimenſiones *bubilis*, & *palearii* traduntur ejuſmodi, ut appareat, eas aedificationes fuiſſe altera parte longiores: at contra *seceſſus* πανται (h. e. *quoquo verſu*) patebat pedibus quindecim. Jam pridem notaverant lexica, quod πάντη dialecto comm. ſcribitur, id Dorice ſcribi παντᾶ: de quo vide H. Steph. Theſ. At nemo unus animadverterat, id ſcribendum fuiſſe παντᾷ, ex πανται iſto Heracleotico ſcilicet.

VERSV 93. 94. 95. ταυτα δε παρεξοντι οικοδομημενα] Παρεξοντι hîc quidem ſine Ⱶ inſerto ſcribitur: qui flatus ſup. ver. 59. & 72. eidem verbo ſedulo includitur. Ex quo licet colligere, in mediis compoſitis dictionibus ſpiraculum illud ita pertinuiſſe ad ſcriptoris diligentiam, ut tamen omitti ſine reprehenſione liceret. In οικοδομημενα non tantum hîc, ſed & ſup. ver. 64. & 89. augmentum negligitur.

Ver. 94. στεγομενα] Hoc reddidi *Contignatione tectoque operta*. Eam ſignificationem ex nomine Στέγη (quae vox tum ipſa, tum in ſuis derivatis compoſitiſque, modo contignationem, modo tectum, modo utrumque ſignificat) hauſit in hac Tabula verbum Στέγω. Nec dubito quin τὸ στέγω in aedificationibus hoc ipſum olim deſignaverit; tamen ejus exempla in lexicis deſiderantur, nec noſtrae aetatis tantum ſed & in antiquis. Niſi quod Pollux lib. V. ſeg. 147. hoc ipſum Στεγόμενα attulit, verum ut ſynonymum vocis ἄφθεγκτα, *non propalanda*. Itaque τὸ ςεγόμενα Polluci *tecta* quidem, ſed translate, ſignificat. Ex quo liquet, hoc idem proprie *Tecta* ſignificaſſe, ubi ad aedificia refertur. Vtut eſt hoc primum propriae ſignificationis exemplum

(38) Vide Du-Freſnium in NECESSARIA. Nec aliter Graeci: qui loca ad alvum exonerandam, χρείας h. e. *neceſſitates* nuncupabant. Vide ejusdem Gloſs. Gr. in Χρεῖαι.

96 παρ δε τον μυχον τρις μνας αργυριω των δε ξυλων των εν τοις δρυμοις ουδε των εν τοις σκιροις ου πωλη	παρὰ δὲ τὸν μυχὸν τρεῖς μνᾶς ἀργυρίου· Τῶν δὲ ξύλων τῶν ἐν τοῖς δρυμοῖς, οὐδὲ τῶν ἐν τοῖς σκίροις οὐ πωλή-
97 σοντι ουδε κοψοντι ουδε εμπρησοντι ουδε αλλον εασοντι αι δε μη ⊢υπολογοι εσσονται καττας ρητρας	σουσιν, οὐδὲ κόψουσιν, οὐδὲ ἐμπρήσουσιν, οὐδὲ ἄλλον ἐάσουσιν· εἰ δὲ μὴ, ὑπόλογοι ἔσονται κατὰ τὰς ῥήτρας,
98 και κατταν συνθηκαν ες δε τα εποικια χρησονται ξυλοις ες ταν οικοδομαν ⊢οις κα δηλωνται και ες τας	καὶ κατὰ τὴν συνθήκην. Εἰς δὲ τὰ ἐποίκια χρήσονται ξύλοις εἰς τὴν οἰκοδομὴν, οἷς ἂν δήλωνται, καὶ εἰς τὰς
99 αμπελως των δε ξηρων κοψοντι ⊢οσσα αυτοις ποτ οικιαν ες χρειαν τοις δε σκιροις και τοις δρυμοις χρη	ἀμπέλους· τῶν δὲ ξηρῶν κόψουσιν ὅσα αὐτοῖς πρὸς οἰκίαν εἰς χρείαν· τοῖς δὲ σκίροις καὶ τοῖς δρυμοῖς χρή-
100 σονται τοι μισθωσαμενοι αν ταν αυτω μεριδα ⊢εκαστος ⊢οσσαι δε κα ταν αμπελων η των δενδρεων απο	σονται οἱ μισθωσάμενοι ἀνὰ τὴν αὐτοῦ μερίδα ἕκαστος. Ὅσαι δὲ ἂν τῶν ἀμπέλων ἢ τῶν δενδρέων ἀπο-

96. *ob ſeceſſum tribus argenti minis*. (Hoc amplius ne) *ex lignis quae in ſaltibus* (ſylveſtribus) *neu quae in ſylvis* [condenſis] *ſunt*, *vendun-*

97. *to*, *neve caedunto*, *neve comburunto*, *neve* [quemvis] *alium ſinunto* [id facere]. *Sin minus damni tenentor ſecundum rhetras*,

98. *& ſecundum hanc legem locationis. Niſi quod ad caſas utuntor lignis ad aedificandum aptis*, *quaecumque voluerint*, *& ad* [jugandas]

99. *vites : at ex aridis caedunto quaecumque ipſis ad uſus domeſticos neceſſaria. Sylveſtribus vero ſaltibus atq. ſylvis utun-*

100. *tor conductores*, *in ſua quiſque* [conducti] *portione*. Hoc amplius, *quaecumque vites* (aliaeve) *arbores con-*

plum huic Tabulae debemus.

Sequitur & hoc pactum, ut ea aedificia perfecta & abſoluta praeſtanda ſint eo tempore, quo plantatio deſinit : *quibus*, ait, *temporibus fuiſſe plantatum neceſſe eſt*. Cur ita cautum? nempe ut uno eodemque judicio, quo ex plantationibus neglectis multa exigitur, ſimul propter aedificationes omiſſas emphyteutae multentur. Multarum in ſingulas exſtructiones neglectas modus ſtatim v. *95*.& *96*. exponitur. Ad Doriſmum loci hujus quod attinet; extremo v. *94*. πεφυτευκημεν legitur; cum tamen grammatici doceant, Doricum perfecti infinitum a τύπτω fuiſſe τετυφέμεν aut τετυφέμεναι : ex quo ſequitur; a φυτέυω fuiſſe πεφυτευκέμεν pen. brevi. At equidem aeris hujus tanta accuratione exarati auctoritate frangor, ne iſtud πεφυτευκημεν damnem. Quid quod a ſubſtantivo εἰμὶ fit Doricum infin. ἦμεν hîc pluries, ut & apud alios obvium? Illud etiam novum eſt, quod ΤΡΙΣ pro τρεις tum hîc v. *96*. & bis in fragm. Brit. tum etiam quater in aere altero ſcribitur. At commune ΤΡΕΙΣ in altera tantum tab. legitur, nec niſi tribus locis: ex quo arguitur, quo tempore aes alterum ſignabatur, jam coepiſſe in quibusdam Heraclienſes a rigore Doriſmi prioris ad conſuetudinem viciniae deflectere. Nam cetera Graecia hoc inter Τρὶς & Τρεῖς intereſſe voluit, quod prius illud adverbii, alterum nominis vicem gereret.

A VERSU *96*. ad 100. των δε ξυλων των εν τοις δρυμοις ουδε των εν τοις σκιροις &c.] Σκίρον & Δρυμὸς pluries in Britannico prioris Tabulae fragmento uſurpantur: quibus locis omnibus Mich. Maittaire, illius fragmenti editor, Σκίρον expoſuit *Gypſum* : non recte ille quidem, qui gypſi metalla ibi quaereret, ubi cul-

turam

turam γεωργικὴν spectari credendum fuit. Atqui ex hoc loco quid σκίρα sint, puto me liquido demonstraturum. Verum cum genuina τῶν Σκίρων hujus loci notio nec in proclivi sit, nec paucis expediri queat; seorsum de summa re in sequenti Discussione transigam.

DISCVSSIO.

De vera τῶν Σκίρων loci hujus acceptione, & quo a Δρυμοῖς discernantur: deque SALTVS genuina notione.

§. I. *De proprio Δρυμῦ significatu.*

Δρυμὸς proprie *quercetum* notat. Tamen quia Δρῦς alias etiam notat arbores, & Δρυὸς pleraque prosapia ad omne genus arborum refertur; vulgo obtinuit, ut Δρυμὸς pro *sylva* quarumlibet arborum accipiatur. Quantum autem judicare possum, Δρυμὸν densitas maxime constituit; ita ut nisi condensa sit, haud recte Δρυμὸς vocetur. Id ex Hesychio didici, qui sic definit: ΔΡΥΜΟΣ· Δάσος (for. Δασὺς καὶ) σύμφυτος τόπος, αὐτοφυὴς καὶ σύνδενδρος: h. e. Δρυμὸς *est densitas, naturâ consitus locus, nativus atque condensus*. Cum vero hoc Tabulae loco nomen istud plurale sit, non gravabor & hoc alterum Hesychii adscribere: ΔΡΥΜΑ· Δρυμώδεις καὶ σύνδενδροι τόποι καὶ ἔυξυλοι. Sunt Δρυμὰ, inquit, *sylvosa & condensa loca, & probatae materiae*. Nunc a δρυμοῖς quo differant σκίρα, videamus.

§. 2. *De diversis σκίρυ notionibus, quidve hîc potissimum notet.*

Nolo hîc diversis τῦ σκίρυ aut σκίῤῥυ, aut σκείρυ (tot enim modis scribitur) acceptionibus immorari: quas satius erit cupidis seorsum (39) apponi. Inter tot autem notiones non nisi duae sunt, quae huic tabulae convenire possint: quarum utramque Hesychio debemus. Prior acceptio rei alicujus duritiem notat, quam Hesychius ibi tradidit, ubi ΣΚΕΙΡΟΝ ait esse λατύπην (h. e. quod de marmore, dum dolatur, abraditur) ἢ σκληρόν, h. e. quidvis *durum*. Huic alteri notioni satis hoc convenit, quod medicis σκίρος aut σκίῤῥος tumorem durum notat: & quod idem Hesychius τὸ Σκειρώσασθαι exponit σκληροῦσθαι, *durari*. Haec quidem notio fragmenti Britannici versui 19. & seq. pulchre conveniret, ubi σκίρον cum ἀῤῥήκτῳ jungitur, ut plane videatur durior terra notari, quae scindi nequit. At cum credibile sit, non nisi eâdem semper notione τὸ σκίρον in hac tabula usurpari, neque in hoc ver. 96. terrae durities, sed aliud quiddam spectetur; ea mihi causa est, ut de alio significatu cogitandum putem qui utrobique congruat: de quo videamus.

Alteram notionem sic idem Hesychius explicat: ΣΚΕΙΡΑ . . . χωρία ὕλην ἔχοντα ἐυθετῦσαν εἰς φρύγανα: h. e. verbis totidem: Σκεῖρα sunt *Loca sylvam ad virgulta aptam habentia*. Infra ab eodem Hesychio Σκεῖρος exponitur ἄλσος καὶ δρυμὸς, h. e. *Saltus & sylva*. Hanc vero alteram notionem huic versui 96. unice convenire prius ostendam: deinde eamdem & locis prioribus Tabulae satis apte quadrare, demonstrabitur.

§. 3. *Quod posterior Hesychiana τῦ σκίρυ expositio unice non tantum loco huic, sed & Fragmento Britannico congruat.*

Ad eum igitur, qui prae manibus locus est, quod attinet; is locus a v. 96. ad 100. Latine sic sonat (v. 96.) *Ne ex lignis quae in δρυμοῖς sunt, neu quae in σκίροις* (ver. 97.) *vendant* (aliquid) *neque caedant, neque comburant, nec alium* (ea facere) *sinant. Sin minus, damni secundum rhetras* (ver. 98.) *& secundum pacta conventa teneantur. Ad casas* (40) *autem utentur*

(39) Σκίρον, uti dixi, modo cum simplici, modo cum duplici caninâ, interdum & diphtongo EI legitur. Videtur autem a σκιὰ factum: unde primario *Vmbraculum* notat; & τὰ Σκίρα, festum in honorem Minervae Σκιράδος celebratum, mense qui Σκιροφοριῶν inde dictus, in eo loco, qui Σκίρον appellatus. Festum vero etiam τὰ Σκιροφόρια vocatum, quia umbraculum Athenis ex arce gestabatur.

Σκιράφιον vero locus ubi tesseris luditur, & qui ludit σκιραφευτής.

Σκίρον & σκίῤῥον sunt etiam sordes, quae crustis caseorum adhaerent. Interdum & terram albam, veluti *gypsum* notat: id quod Mich. Maittaire in exponendo frusto Brit. fraudi fuit.

Sed & Σκίρος aut σκίῤῥος medicis tumor durus est: ex quo plura derivantur vocabula.

Etiam Arcadiae locus sic vocabatur. Σκιρῖται apud Spartanos excubitorum genus dicebantur.

Duas vero σκίρυ aut σκίρων notiones Hesychianas habes a me superne expositas §. 2.

(40) Εποίκιον pro *villa* seu *casa* legitur in Graeco Jos. XVIII. 24. & 1. Paral. XXVII. 25. Vide de hac voce H. St. to. 2. pag. 1214. ubi & quemdam a Suida recitatum notionis hujus locum affert.

tur lignis ad ædificandum quaecumque (41) *voluerint*, *&* *ad* jugandas (ver. *99*.) *vites*. *Ex aridis vero* (lignis) *caedent quaecumque ipſis ad uſum neceſſaria fuerint*. Σκιροις *autem ac* δρυμοις (ver. 100.) *utentur conductores*, *in ſua quiſque* conducti *portione*.

Ex his ſatis vides, δρυμὰ & σκίρα in re agraria res fuiſſe congeneres, nec niſi gradu inter ſe fuiſſe diſcretas. Vtrumque enim nomen ad ſylvarum genus pertinet; niſi quod quantitate & qualitate diſſident, cum δρυμὰ condenſas arbores habeant, eaſque εὐξύλυς h. e. probatae ad domos naveſque fabricandas materiae; cum contra σκίρα non niſi fecundâ virgultorum fruticatione ſcateant; tum ſi quas rariores arbores alant, hae ipſae, utpote in ſolo ὑποπέτρῳ (quod & σκίρυ nomen deſignat) natae, nodoſae, humiles, ac diſtortae ſint, minimeque ad fabricandum idoneae. Id quod vel ex hoc loco poteſt animadverti. Nam ubi ver. *96*. & ſeq. lignorum uſus vetatur, incipitur a δρυμοῖς atque in σκίρα definitur: quaſi pacta iſta conventa hoc velint, non tantum in δρυμὰ (quae Heſychio ſunt εὔξυλα h. e. probatae ad quodvis opus materiae) ſed ne in σκίρα quidem, quae longe viliora, moliri quidquam licuiſſe. Contra vero ver. *99*. ubi conductoribus uſus eorumdem conceditur, contrarius ordo ſervatur: quaſi lex innuat, conductoribus lignorum uſum non tantum ex proventu τῶν σκίρων (quae futiliora erant) verum etiam τῶν δρυμῶν (ex quibus materia praeſtantiſſima gignebatur) concedi. Confer cum his, quae de δρυμῷ & σκίρῳ §. 1. & 2. ex Heſychio docuimus: ſat ſcio, haud fore de re ſumma litem.

Nunc porro videamus an non eadem Σκίρυ notio etiam priori loco (nim. Fragm. Britan. ver. 19. & in ſequentibus paſſim) conveniat. Ac ſane convenit. Ibi ſacer Dionyſi ager in genera duo ſumma dividitur: quorum unum, cum ἐῤῥηγυίας h. e. terrae arabilis fuerit, ſequitur, alterum terrae ἀνηρότυ (*non arabilis*) debere intelligi. Hoc vero rurſum inculti ſoli genus tripartitum fuit; nam aliud σκίρον, aliud ἄῤῥηκτος (γῆ) aliud δρυμὸς erat. Hîc ſi tu illud σκίρον verteris *Durum* (quae duarum σκίρυ notionum, quas ſup. §. 2. ex Heſychio attulimus, prior fuit) nihil egeris; nam idem plane erit atque ἄῤῥηκτος (*infragilis*) quod ſtatim ſequitur. Relinquitur igitur notio altera, quam §. 2. explicuimus, ut ſit terrae genus, non ad ſata, nec ad ligna, niſi καύσιμα, idoneum, ad pabula vero & fruteta comparatiſſimum. Hoc quidem ſoli genus tum ab ἀῤῥήκτῳ differt (quia σκίρον locis aliquot exerceri poteſt & interdum aratur) tum etiam a δρυμῷ, uti ſupra declaravimus.

§. 4. *Quaenam Latinae voces σκίρῳ & δρυμῷ Tabulae hujus reſpondeant*.

Δρυμῷ quidem non aliud quam *Sylvae* nomen Latini oppoſuerunt, uti cum *Sylvam Hercyniam* dicunt, quae Graecis Δρυμὸς Ἑρκύνιος nominabatur. Ecquid autem σκίρον vocabimus? Ajo in his Tabulis σκίρον tantumdem eſſe quod Latine *Saltum*. SALTVS in vet. Gloſſis idem eſt quod ὑλώδης τόπος. *Sylvoſus* quidem *locus* definitur in his Gloſſis vox *Saltus*, ſed non ut ſit plane *ſylva*, ſed ut ſit fruticetum. *Sylvoſum* de fruticantibus uſurpatur, non item de ſylva, quae rectius *condenſa* dicitur. Sed nemo ſcitius Aelio Gallo apud Feſtum notionem *Saltûs* aperuit his verbis: *SALTVM* (Feſtus ait) *Gallus Aelius . . . ita definit*: *Saltus eſt*, *ubi SYLVAE* (non condenſae, ſed quae verius *fruteta* appellentur) *& PASTIONES ſunt*, *quarum cauſa caſae quoque*. Duas res igitur vox *Saltus* imbibit, ut ſylvas minime condenſas habeat (ſive ut ſit *locus ſylvoſus*, ut in Gloſſis) & ut paſtiones habeat; quocirca recte a nonnullis ſic definitur ſaltus, ut ſit *Locus paſcuus atque ſylvoſus*. Ceterum ſic idem Gallus recte ſubjicit: *Siqua particula in eo ſaltu*, *paſtorum aut cuſtodum cauſâ aratur*, *ea res non peremit nomen ſaltui* (antique, pro *ſaltûs*). Ex quo vides, etiam ſaltus locis aliquot idoneis ſeri conſueviſſe: verum pleraque ſaltûs non niſi ad paſtiones & ad fruteta valuiſſe.

Eadem fere in Varronis IV. de L. L. reperies, ubi in *ſaltibus* agnoſcit quidem *ſylvas*, verum *Id genus* (ſylvas) *ubi pe-*

(41) Δήλωνται pro βύλωνται aut pro θέλωσι Doricum eſt. Vtitur Theocritus; ad quem videbis Caſaub. Vtitur & Timaeus Locrus *de anima mundi* (edit. Amſtel. apud Wetſten. pag. 546. v. 4.) ubi tamen pro Δηλιόμενοι puto reſcribendum δηλόμενος.

Ibid. ver. 9. pro δήλετω repones ἐδήλετω. Plures hujus verbi voces recenſet Heſychius: veluti Δήλεσθαι· θέλειν, βύλεσθαι. Et Δηλή· βυλή. Et Δήλονται· θέλυσι. Idem: Εδηλόμαν· ἐβυλόμην.

101 γηρασωντι αποκαταστασοντι τοι καρπιζομενοι ⊦ως ημεν τον ισον αριθμον αει ουχ υπογραψονται	γηράσωσιν, ἀποκαταστήσουσιν οἱ καρπιζόμενοι, ὡς εἶναι τὸν ἴσον ἀριθμον ἀεί. Οὐχ ὑπογράψονται

101. *senuerint, restituunto usufructuarii, ita ne desit aequalis semper* (plantarum) *numerus. Ne pignori opponunto*

cus possit pasci: quibus verbis non δρυμὰ h. e. *condensas sylvas* in saltibus ponit, sed fruticeta mera h. e. non *caeduas sylvas* sed (*) *pascuas*. Idem in II. R. R. 3. *Nec multo aliter tuendum hoc pecus* (caprinum) *in pastu, atque ovillum: quod tamen* (caprinum) *habet sua propria quaedam, quod potius SYLVESTRIBVS SALTIBVS delectantur, quam pratis. Studiose enim de agrestibus fruticibus pascuntur.* Cur *studiose* dixerit, statim exponit his verbis: *Atque in locis* (saltuum) *cultis* (non nisi) *virgulta carpunt.* Quo autem studio sparsa in cultis saltuum partibus virgulta carpunt, eodem frugis herbam evitant.

Postremo cum saltum, ut sit vere *saltus*, Varro *Sylvestrem* esse jubeat; Sylvaeque ut τῷ δρυμῷ respondeat, τὸ σύνδενδρον (h. e. ut condensa sit) adsit necessario oporteat; ea de causa in hac Tabula σκίρον quidem *Sylvestrem saltum* cum Varrone perpetuo reddidi, δρυμὸν autem *Condensam sylvam*. Id eo factum, nequis forte legentibus error obreperet.

§. 5. *De τῶν Σκίρων deque τῶν ⊦ακροσκιριᾶν situ in sacro Dionysi agro.*

Pandosiae collem ab occidente sole sacrum Dionysi agrum terminasse, alibi, ubi de ejus terminatione, ostendi. Non alibi vero quam in eo colle fuisse τὰ Σκιρα, non est dubitandum. Nam ut omittam, quod hujusmodi saltus sylvestres (utpote impatientes aratri, oleis vero, de quibus plantandis sup. ver. 67. & seq. plura exstant pacta, feracissimi) haud facile alibi quam in ὑποπέτροις atque montanis locis solent occurrere: his inquam omissis, re vera in eo colle potissimum τὰ σκιρὰ exstitisse, declarat vox ⊦ακροσκιριᾶν, h. e. *summorum saltuum*. Nam vocis ingenium prope clamat, τὰς ⊦ακροσκιριας in ἀκρωρείᾳ (*in summo colle*) fuisse: ad quorum discrimen, quae simpliciter σκιρα (quae nunc quaero) dicuntur, quid aliud restat, nisi ut a summo colle continua serie ad πρόποδα (*radicem*) Pandosiae pertinuerint? Ac Discussionis jam hujus satis. Vide pag. 188. ad ver. 17.

VERSV 101. απογηρασωντι) Litterae *Rho* tantum hastile rectum in aere visitur; quia, opinor, caninae cetera detriverat senium. Nam ceteroqui απογηιασωντι nihil esset; &, in quo rei caput, sententia unice quod scripsi, postulat.

Ibidem: ουχ ⊦υπογραψονται δε τως χωρως] Nova est verbi ὑπογράφω, & medii ὑπογράφομαι significatio: quam quidem in interpretatione non nisi sententiae ductu posui. Tametsi postea ex Etymologo satis mihi praesidii ad eam firmandam comparavi. In Etymologico ita scribitur: ΥΠΟΓΡΑΦΩ . . . βεβαιῶ. Atqui βεβαιῶσαι saepe tantumdem esse quod *pignori opponere*, Budaeus in Commentario (42) demonstravit. Vetantur igitur conductores nostri sacros hosce campos ὑποθεῖναι, *pignori opponere*, sive cuiquam obligare.

Accedit quod hanc notionem verbum ὑπογράφω hinc facile contraxit, quod in agris oppigneratis solebat ea pigneratio ὑπογράφεσθαι (*subscribi*) cippo. Pollux lib. 3. seg. 85. λίθος δ' ἦν, ἢ στήλη δηλοῦσα, ὡς ἐστιν ὑπόχρεων τὸ χωρίον. *Lapis vero erat, sive cippus aliquis ostendens, fundum aere alieno obstrictum esse.*

VER-

(*) Vide quo pacto Caius l. 30. D. de V. S. *sylvam caeduam* distinguat a *pascua*, *quae*, inquit, *pastui pecudum destinata est*. Hanc verius *saltum* cum Varrone vocaveris.

(42) Budaeus (edit. Basil. 1530. col. 920.) ait: *Estque βεβαιῶσαι id, quod ICti dicunt, praestare ut habere liceat ei, cui stipulatione & sponsione evictionis cautum est.* Mitto cetera quae ibid. docet. Βεβαιῶσαι Latinis dicitur *Auctorem* esse, *Auctorem* fieri, *auctoritatem* alicui accommodare. Atqui *auctoritas* omnis ei tandem fundamento nititur, ut auctor bona sua pignori opponat ad id; quod sponsione continetur, praestandum. Hanc vero agri Dionysiaci (in emphyteusim διὰ βίου, *ad vitam*, concessi) *pignerationem* h^c, si me audis, *Syntheca* vetat, idque ὑπογράφεσθαι vocat: quod ab Etymologo exponitur verbo Βεβαιῶ.

102 δε τως χωρως τουτως ͰοΙ μισθωσαμενοι ουδε τιμαμα Ͱοισοντι ουτε των χωρων ουτε τας επιοικοδο	δὲ τοὺς χώρους τούτους οἱ μισθωσάμενοι, οὐδὲ τίμημα οἴσουσιν, οὔτε τῶν χώρων, οὔτε τῆς ἐποικοδο-
103 μας αι δε μη Ͱυπολογος εσσηται κατ-τας ρητρας αι δε τις κα των καρπιζο-μενων ατεκνος αφωνος απο	μῆς· εἰ δὲ μή, ὑπόλογος ἔσεται κατὰ τὰς ῥήτρας. Ἐι δὲ τις ἂν τῶν καρπιζομένων ἄτεκνος, ἄφωνος ἀπο-

102. *conductores has suas portiones; nec pretii nomine quidquam recipiunto sive pro campo, sive pro inaedifi-*
103. *cato: sin minus* (mulctis quisque) *obnoxius esto secundum rhetras. Quod si quis usufructuariorum improlis exsorsve vocis occum-*

VERSV 102. Ͱοι μισθωσαμενοι] Pluralis articulus (οἱ) τῷ *Tau* initiali privatus ter tantum in his tabulis occurrit, semel hîc, bis vero sup. v. 59. Nam semper alias τοι Dorice usurpatur. Ad summam sicuti nobis Italis permissum est pluralem articulum *Li*, multare primore littera, idque non sine euphoniae gratia; ita & olim Dores interdum id sibi permiserunt ut οἱ pro τοὶ dicerent. Id quia mollius visum fuit; passis ulnis Iones, Attici, ceteriq. vulgo Graecorum admiserunt.

Pergit: ουδε τιμαμα Ͱοισοντι] Quamvis τίμημα quam saepissime pro multa accipiatur; hîc tamen, ni fallor, pretium rei alienatae, aut pecuniae quamlibet quantitatem pro fundo oppignerato receptam mihi notare videtur. Itaque laxioribus usus sum verbis: *Nec pretii nomine quidquam accipiunto sive pro campo, sive pro inaedificato*. Fut. Ͱοισοντι hîc tantum occurrit cum flatu denso: alibi lene est.

VERSV 103. καττας ρητρας.] Ῥῆτραι quid Laconibus fuerint, monere putidum fuerit. Apparet hinc Heraclienses nostros suas habuisse leges, easque more Laconico *Rhetras* appellasse. Ac de genuino *Rhetrae* significatu, deque *Rhetris* Tarentinis & Heracliensibus inferne (43) non

(43) *Rhetrae quid proprie Homero, quidve Lycurgo fuerint. His Tarentinos (quorum coloni Heraclienses) non caruisse, ex Etymologo ostenditur.*

Plutarchus in Lycurgo scribit, hunc novi juris conditorem suas leges vocasse ῥήτρας, quasi χρησμὰς τινας (*oracula quaedam*) etsi alii *breves edictiones* interpretantur. At verius puto Lycurgum Homericam τῆς ῥήτρης notionem esse secutum. Homero enim ῥήτρη non aliud quam *conventio* Od. Ξ.

Ἀλλ' ἄγε δὴ ῥήτρην ποιήσομεθ' . . .
Verum age conventum faciamus.

In quem locum Eustathius: Ἐςι δὲ ῥήτρη συμφωνία καὶ συνθήκη ἐπί τισι ῥητοῖς, ὅ ἐςιν ὡρισμένοις. *Est autem Rhetra conventio sub pactis quibusdam.* Etsi statim postea, Homero posteriores ῥήτρην accepisse pro δημηγορίᾳ (*populi adlocutione*) notat, Lycophronem laudans. Lycophronis versus est 470. quem Eustath. designat. Nec aliud, quam quo modo Homerus usurpavit, Hesychius tradidit. ΡΗΤΡΑΙ, inquit, συνθῆκαι διὰ λόγων. Ac statim: ΡΗΤΡΑΣ· συνθήκας. Ergo Lycurgus, qui non diu post Homerum floruit, non alio modo ῥήτρας, quam notione Homerica, prorsus usurpavit.

Quid, inquis, legibus Lucurgeis cum sponsionibus conventisque commune? Sane plurimum. Nam antiquorum leges tamquam stipulando perferebantur. Is qui cum populo agebat, legem aliquam rogabat (h. e. stipulabatur) simulque suadebat. Deinde post illam stipulatoriam formulam, *Velitis jubeatis*, sequebatur populi consensus (*Vti rogas*) sive dissensus. Itaque plebiscita in morem conventionum condebantur; eâque de causa Lycurgi leges vocatas fuisse ῥήτρας puto. Nec alio modo *Rhetras* istas (ad quas hîc & ver. 97. digitus intenditur) fuisse perlatas judico, in ἁλίᾳ (*concilio populi*) rogantibus Polianomis, aut forsan Ephoro, in modum sponsionum pactionumque.

Dixerit aliquis, si *Rhetra* idem quod Συνθήκα fuit; ex eo sequetur, ubi hîc mulctis per Rhetras constitutis transgressores pronuntiantur obnoxii, id non de legibus antiquis, quas Heraclienses *Rhetras* vocarent, sed de hac ipsa συνθήκῃ esse prorsus capiendum.

Atqui respondeo, I. ver. 97. ρητρας atque συνθηκαν tamquam res distinctas proponi. II. Deinde id, in quo rei caput est, reipsa Tarentinis suas fuisse leges, quae *Rhetrae* vocarentur, in Etymologico Magno reperio. At Heraclienses ἀνέκαθεν Tarentini fuerunt. Temperare mihi nequeo quin locum huc integrum Etymologi adscribam: ΡΗΤΡΗ· ἡ ἐπὶ τοῖς ῥητοῖς συνθήκη. Hactenus etymologia est: quo spectant illa Eustathii ad Il. Φ. ad illud Μισθῷ ἐπὶ ῥητῷ, notantis: Μισθὸς ῥητὸς, ὁ ὡρισμένος· ὅθεν καὶ Ῥῆτραι, αἱ ὡρισμέναι συνθῆκαι. Pergit Etymologus ῥήτρην definiens: Ῥήτρα· συνθήκη, ὁμολογία. Postremo id addit, quod auro contra non carum est. Ταραντῖνοι δὲ, inquit, νόμον καὶ οἷον ψήφισμα. *Tarentinis vero* Rhetra est *Lex in modum plebisciti lata populi calculis*. Servabant ergo Tarentini suas leges, quas Laconico vocabulo Lacones ipsi *Rhe-*

104	θανει τας πολιος πασαν ταν επικαρπιαν ημεν αι δε χ υπο πολεμω εγ⊏ηληθιωντι Ͱως τε μη εξημεν	θανεῖ, τῆς πόλεως πᾶσαν τὴν ἐπικαρπίαν εἶναι. Ἐι δὲ καὶ ὑπὸ πολέμου ἐξηληθιῶσιν ὥϛε μὴ ἐξεῖναι
105	τως μεμισθωμενως καρπευεσθαι ανͰεωσθαι ταν μισθωσιν καθα κα τοι Ͱηρακλειοι διαγνωντι και μη	τοὺς μεμισθωμένους καρπέυεσθαι, ἀνεῖσθαι τὴν μίσθωσιν καθὰ ἂν οἱ Ἡρακλεῖοι διαγνωσι, καὶ μὴ
106	ημεν Ͱυπολογως μητε αυτως μητε τως πρωγγυως των εν ται σηνθηκαι γεγραμμενων τως δε πρωγγυ	εἶναι ὑπολόγους μήτε αὐτοὺς μήτε τοὺς πρόυγγύους τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ γεγραμμένων· τοὺς δὲ πρόυγγύ-

104. *bet, ad civitatem ſolida perceptio fructuum pertineto. Quod ſiqui forte ſub belli tempus in velitum claſſem redacti fuerint, ita ut non liceat, ubi jam*

105. *conduxiſſent, uti frui; iis locationis obligatio remittitor, prout Heraclienſes diſceptata cauſa decreverint, neve*

106. *tum ipſi, tum eorum praedes deſcriptis in locationis inſtrumento legibus obnoxii ſunto. Porro prae-*

nulla aſpergimus. Hîc vero tantum ea vox occurrit, & ſup. ver. 97. ubi eadem prorſus, quae hîc, integra φρασεολογία legitur: niſi quod ibi etiam *Synthecа* additur, his verbis: Ͱυπολογοι εσσονται καττας ρητρας και ματταν συνθηκαν. Ibi, inquam, *Syntheca* additur, quia illa facti ſpecies, in quam ver. 97. animadvertitur, praeter rhetras, etiam ſynthecae hujus mulctis obnoxia erat.

Sequitur: των καρπιζομένων] Sunt *uſufructuarii* ſive utiles domini, cujuſmodi erant conductores iſti, ſive emphyteutae.

Pergit: Siquis horum utilium dominorum ατεκνος αφωνος αποθανει. Verbum ſi verbo appendas, erit, *ſine filiis*, *ſine voce perierit*. Verum ne dubita, quin horum prius *heredes ſuos*, alterum *heredes ſcriptos* excludat. Hodieque apud Italos obtinet, ut *mori ſine lingua* tantumdem ſit atque inteſtatum mori.

VERSV 104. 105. 106. αι δε χ υπο πολεμω εγ⊏ηληθιωντι ωστε μη εξημεν . . . καρπευεσθαι. . . Reliqua vide in textu.

EXERCITATIO

De εγ⊏ηληθιωντι, deque Latinorum Velitibus. Locus Tabulae difficillimus expeditur.

Quantam maximam loci hujus difficultatem tum plura alia, tum in primis vocis εγ⊏ηληθιωντι mira & prodigioſa novitas creat: cujus verbi (compoſiti cum particula Ex, ſed tamen in Εγ mutatâ, ut in Εγδικαξ. ſupra ver. 81. & in Brit. ver. 49.) cujus, inquam, verbi thema ſive eſt εγ⊏ηληθιζω, ſive potius εγ⊏ηληθιαω. Tamen ſi ſententiae ductum ſequamur; poterit verti locus non uno modo, prout particulam Ὑπὸ acceperis: quae hoc loco tum cauſam ſignificare poterit (υπο πολεμω, *propter bellum*, *belli cauſa*) tum etiam tempus. Nam ſicuti cum dicimus, ὑπὸ βασιλέως, erit *ſub rege* illo; ita ὑπὸ πολέμω, *ſub bello*, erit idem ac belli tempore. Adhaec Μίσθωσις primario locationis contractum notat: verum nemo prohibet quin pro μισθώματι h. e. pro mercede locati conducti accipiatur. Nunc interpretamenta ſingula, loco ipſi congrua ſubjiciamus.

Primum ergo ſic licebit invertere: *Quod ſi bello capti* (aut *propter bellum deturbati ſedibus:* vide inferne (44) adnota-

Rhetras vocabant: imo & Heraclienſes habebant, ut ex hoc ver. & ſup. ex 97. conſtat. Vltima Etymologi illa ſunt, quibus etiam ῥητροφύλακας fuiſſe ait, quos reddit γραμματοφύλακας. Interpretationem non improbo. At Tarentinis & Heraclienſibus ſi ῥητροφύλακες erant, ii νημοφυλάκων vices implebant.

(44) *Bello captis* tum vicinitas verbi ἱλῶ, *capio*, tum Laconici nominis (quod ut alibi oſtendi, ab ἱλῶ videtur haud dubie derivatum) nim. εἵλως, ωτος, aut εἱλώτης, h. e. *captivus* (fuit enim ſervorum Laconicorum vocabulum) patrocinatur.

At vero ut iſtud εγ⊏ηληθ. *Sedibus exturbatos* notet, ſuadere poſſit vicinia verborum ἐξελαύνω & ἐξέλαω (*expello*) nec non illius Σήλατο, quod affert He-

tata) *fuerint*, *ita ut non liceat conductoribus fructus colligere*, *remitti eis mercedem locationis* (aut potius, *rescindi locationis contractum*) jus fasque esto, *prout Heraclienses sciverint*; *nec* &c. Haec interpretandi ratio, si vera sit; non tam ipsos conductores juvabat (nam sive servitutis sive ἐξοριςμῦ calamitas satis ipsa per se conductores exonerabat) quam fidejussores obligatione liberabat, ne ipsi pro conductoribus solverent. Quod etiam in sequentibus interpretamentis valet.

II. Altera vertendi ratio ab eo pendet, si εγϲηληθιωντι de summa inopia intelligatur, ad quam redacti nec agros colere, nec solvere mercedem valerent. Nec probabiles rationes desunt, cur ea vox quod dixi significet: quas deinceps depromo. Vertes igitur: *Quod si propter bella redacti ad extremam egestatem fuerint*, *ita ut conducto uti frui* (h. e. colere & colligere) *non liceat*, *rescindi locationis contractum placet*, *prout Heraclienses*, &c. Illud sane demonstrari necesse esset, τὸ εγϲηληθ. posse ad infimam egestatem referri. Verum hoc num. seq. ostendetur. Ac placeret sane haec expositio, si afferri ratio posset, cur ad bella tantum id restringatur. Quid si enim pacis tempore redactus quis ad inopiam fuerit? an non eadem indulgentia valitura erga ipsos erit?

III. Postremo ita haec eadem reddentur: *Quod si belli tempore inter VELITES censiti fuerint*, *ita ut* (prae inopia) *non liceat conductoribus uti frui* (h. e. colere & colligere) *rescindi locationis contractum* (oporteto) *prout Heraclienses*, &c. Restat nunc exponendum, cur illud εγϲηληθ. verterim *Inter velites recensiti fuerint*: quod paucis expedire non facile quiverim.

Itaque jam inde usque incipiam. Sex civium classes Romae a Ser. Tullio, opum potissimum habita ratione institutas, nemo quisquam ignorat. Id eo valebat maxime, ut qui plus ceteris possiderent, iis potiora reipublicae & militiae munera traderentur. Nam quorum maxime intererat rempublicam salvam esse, in iis majora militiae firmamenta esse decebat. Harum sex classium ultima, quae ex proletariis & capite censis h. e. inopum faece constabat, hac eâdem de causa a militia plerumq. arcebatur; aut (quod Dionysius Halic. lib. VII. extrema p. 464. tradit) quamvis ut a tributis sic a delectibus immunis esset, tamen si vellet, militiam voluntariam sequebatur. Eadem in obsidione Capuae leviter armatorum ordinem, quos *Velites* vocare solent, conflasse dicitur. At equidem, si quid video, *Velitum* vocem pro infimo militum ordine non nisi citimis temporibus usurpari coepisse reor: at antea *Velitum* vocabulum potius censuale fuisse, ita ut pauperrimos, ex quibus VI. Classis coaluerat, tantum significaret. Tametsi diu postea, quia ex ea potissimum classe levis armaturae milites legebantur; ab eo factum ut *Veles* evaserit leviter armatorum nomen. Atque hujus suadendae rei in ima (45) ora satagimus. His

Hesychius & ita exponit: Ἔσησεν, ἐτίναξεν, κατέβαλεν, ἔῤῥηξε. Porro in hoc ultimo (Σήλατο) Heracliense ϲ in Σ transiit, sicuti ex ϲεξ Latini fecere *Sex*. Hoc idem σήλατο an ex Aor. medio ϲηλησατο per syncopen factum? Cetera lectori permitto. Nisi quod prope praeterieram verbum Αλάομαι (*erro*): ex quo Aor. ἠλήθην fit, unde partic. Αληθείς.

(45) *Quod VELITIS vox primitus quidem classem civium infimam notaverit*: *postea*, *quod ex ea classe plurimi leviter armarentur*, *ad designandum quartum militum ordinem translata fuerit*.

Sexta civium Romanorum classis ex proletariis (h. e. prole tantum gignenda, ut ἐτυμολογῦσι, remp. juvantibus) & ex capite censis (quorum non possessiones, quibus carebant, sed capita censebantur) constabat. Atque hi primitus inopiae causa (ut qui suis impendiis militare nequirent) ad sacramentum non adigebantur, uti pluries dictum. Ergo hanc classem summa inopia ab aliis distinguebat; eaque de causa ii verbo antiquo *Velites* i. e. egentissimi vocabantur. Verum ne laxioribus habenis oratio vagetur, duo ante omnia enitar ostendere: I. Polybii aetate (qui CL. circiter ante Christum annis scribebat historias) quartum militiae ordinem, qui postea *Velitum* nomen sibi proprium fecit, non dum id sibi nomen quaesivisse, idque non nisi ultimis reip. temporibus contigisse: II. deinde *Velitis* nomen fuisse primitus appellativum, quo proprie *pauperes* & capite censi notarentur.

I. A Polybio incipiam, antiquissimo simulque accuratissimo omnium rei militaris scriptorum. Is quia diutissime post Capuae obsidionem (quo tempore velitum ordinem inventum volunt) floruit; infimum hunc ordinem militum, de quo agimus nec ignoravit, nec praeterivit, sed aliis prorsus usus vocabulis, quam *Velitum*: tametsi idem lib. VI. cap. 19. non refugit ceterorum militum Latina nomina. Nam ibi & Τριαρίυς (*Triarios*) nominatim appellat, & Πρίγκιπας (*Principes*) & Αςάτυς (*Hastatos*). Cur non etiam Ουήλιτας (*Velites*) nominasset; nisi quia id nomen tunc egentissimis civium commune erat, non vero ullius militum συςήματος pro--

His intellectis, jam locum hunc ita licebit paullo aliter elimare: *Quod si sub belli tempus* (Ͱυπο πολεμω enim videtur usurpatum pro Ͱυπο πολεμον, consuetâ praepositionum ἐναλλαγῇ) *in velitum* (sive *capite censorum*) *classem redacti fuerint... iis locationis obligatio remittitor, prout Heraclienses disceptata causa decreverint; neve tum ipsi, tum eorum praedes, descriptis in locationis instrumento pactis obnoxii sunto*. Nam quia nec impensis ad agrum colendum, nec mercedi solvendae pares erant; contractus rescindebatur, & tam ipsi quam praedes liberabantur.

Dixerit aliquis, cur tantum sub belli tempus id accideret? an non pacatâ republica poterat quis attritus inopiâ, statim in imam capite censorum classem redigi?

blica

proprium? Ceterum hunc ipsum militiae ordinem sic scite describit: διαλέγουσι τῶν ἀνδρῶν τοὺς μὲν νεωτάτους καὶ πενιχροτάτους εἰς γροσφομάχους. Vbi interpres: *Natu minimos & pauperrimos* (tribuni) *seligunt in Velites*. Atqui *In jaculatores* vertere debuisset; id enim istorum munus fuisse, vox Polybiana γροσφομάχους diserte significat. Aut si verbis antiquis uti voles, poteris ita usurpare: *Natu minimos, itemque* VELITES (hi enim sunt Polybiani illi πενιχρότατοι) *in jaculatores deligunt*. Notabis autem, hunc infimum ordinem ex duûm generum hominibus constitisse, ex natu minimis (qui, opinor, ex levi armatura postea ad gravem promoverentur) & ex pauperrimis, quamvis aetate provectioribus, qui proprie, opinor, *Velites*, id quod erant, vocabantur. Ac quis scit, an non eadem mens Livio fuerit, ubi *Levem armaturam* a *Velitibus* videtur distinguere? Lib. XXIX. *Eques, levisque armatura & velites circumductis alis in latera incurrebat*. Eod. lib. *Elephanti tumultuoso genere pugnae equitum velitumque & levis armaturae consternati*. Quibus locis, ni fallor, *levis armatura natu minimos* illos Polybianos designat; *Velites* vero illos ejusdem scriptoris *pauperrimos*. Nisi vero *levis armatura* ad auxilia pertineat. Sic enim lib. 42. *Ipse velitibus ad firmanda levium armorum auxilia adjectis... procedit*.

Verum ut ad Polybium redeam; quia suo tempore *Triariorum*, *Principum*, *Hastatorum* vocabula pro substantivis propriisq. nominibus ordinum militarium capiebantur; eâ de causa Polybius ea non invertit, sed prorsus invariata retinuit. At *Velites* cum adjectivi nominis vicem gererent, ad infimam fortunam pertinentis; non potuit non πενιχροτάτους interpretari. Quis vero scit an non etiam ille, quicumque fuit, cujus proverbiale dictum (*SCVRRAM VELITEM*) a Cicerone usurpatur, sui temporis notionem secutus, *scurram* ex ima classe *egentissimum* intellexerit? Tullii locus exstat IX. Fam. 20. initio: *Me autem a te, ut SCVRRAM VELITEM* (h. e. ex faece Romulidarum) *malis oneratum esse, non moleste tuli*. Prorsus, si quid judico, ea biga nominum verbum vetus continent, ex quo Cicero risum captat. Hactenus de Polybio dictum.

Nec aliter Dionysius cum peculiaria rerum militarium, aut ritualium, similiumque nomina numquam respuat, eaque suae intexere historiae in deliciis habeat; nusquam tamen ὑέλιτας usurpavit, sed nominibus appellativis usus, modo τοὺς ἀπόρους, modo ἀπορωτάτους nuncupavit: quem vide, si tanti sit, lib. IV. pag. 223. V. pag. 331. VII. pag. 464.

Quod si Livius ceterique id aetatis, ibi etiam, ubi res temporum antiquiorum describunt, utuntur *Velitum* vocabulo ad eos designandos qui levibus uterentur armis; in eo suorum temporum consuetudini sunt obsecuti. Quippe ultimis Reipublicae temporibus, quia ex infima potissimum classe (quae ceteras simul omnes multitudine superabat) levis armatura deligeretur; hinc iis *Velitum* nomen (h. e. *egenorum*) quaesitum fuit.

Adhaec ceteri Graecorum γυμνῆτας eosdem vocarunt, quippe veris armis (puta lorica, scutoque: cujus loco hi parmam gerebant) nudatos. Occurrit hoc vocabulum in vet. Onomastico, in Hesychio & aliis pluribus. At quis scit an non possessionum nuditas vocabuli causa fuerit? Leve hoc quidem: tamen non temere hoc est, quod idem Hesychius, qui γυμνῆτας recensuit, Γυμνηλοὺς proxime ante posuerat his verbis: ΓΥΜΝΗΛΟΙ· οἱ ἀκτήμονες καὶ πένητες, *Qui nihil possident*, sive *pauperes*. Quae sextae classis descriptio est.

II. Postremo ad id, in quo non minima vis est, venio: ad veriloquium scilicet. Ac sane Latini (non semper optimi etymologiar. magistri) in eo sibi placuerunt, ut *velites*, quasi *volitantes* dictos crederent: quod minime probo. Melius Isidorus XVIII. 57. *VELITES.... a civitate Hethruscorum, quae VELETES vocatur*. Et id quidem oppidum nulli dum mortalium innotuit. Quocirca aliud ex Isidoro elici non debet, nisi nomen id Tuscae originis (h. e. ab Oriente petitae) fuisse. Re vera a בלה *Vala* (quod Hebraeis Chaldaeisque est *atteri*) optime *Veles* repetetur. Nam (praeterquam quod Ps. XVIII. 46. יבלו est *atteri*, sed pro *depauperari* sumitur) quaecumque verba apud Hebraeos atque Chaldaeos *Pauperem* designant, eadem nomina in origine sua *Attritum* sonant. In Vajikra Rabba sect. 33. inter usitatissima pauperum nomina haec prae ceteris recensentur: דך, *dac*: דל, *dal*: מך, *mac*. Atqui tria haec, si spectes genuinam thematis notionem, non aliud quam *Attritum* sive *Attenuatum* notant. Adhaec Ps. X. 10. illius חלכאים, *hhelcaiim* (quod *Pauperes* exponitur) cum Masorethae radicem nescirent; maluerunt divisim legere חל כאים, *hhel caiim*, h. e. *Turba attritorum*, sive *pauperum*. Vides igitur quam non absurde Etruscum *Velitis* nomen a בלה *Vala*, quod est *atteri* repetatur: unde si quis etiam τὸ *Vilis* adsciverit, equidem non refragabor. Et ad Romanos quidem aut a vicinis Etruscis *Velitis* nomen manavit, aut a Magnis Graecis: quos id usurpasse, ex hoc Tabulae loco constat. Graecos hos autem ipsos primitus sive a Tuscis, sive ab aliis Orientis hominibus, qui Tarentinam oram primitus inhabitarunt, id didicisse, credibile est.

Fateor equidem laxatas a me hactenus conjecturis habenas liberiores. Verum id quoque fateor, quae hac Adnotatione scripsi, ea si seorsum spectentur, visum iri conjectiones meras: non item si cum hujus Tabulae ver. 104. 105. 106. junctim dispiciantur. Nam cum his locis collatas, nulli hominum, quamvis fastidiosissimo, non se probaturas, auguror.

107	ως τὼς αει γενομενως πεπρωγγυευχημεν των τε μισϑωματων και των επιζαμιωματων και των αμ	ους τοὺς ἀεὶ γενομένους πεπρόυγγυευκέναι. τῶν τε μισϑωμάτων, καὶ τῶν ἐπιζημιωμάτων, καὶ τῶν ἀνα-
108	πωληματων και ταν καταδικαν και αυτως και τα χρηματα Ͱα κα επιμαρτυρησωντι και μη ημεν μητε Ͱαρ	πωλημάτων, καὶ τῶν καταδικῶν, καὶ αὐτοὺς, καὶ τὰ χρήματα ἅ ἂν ἐπιμαρτυρήσωσι, καὶ μὴ εἶναι μήτε ἄρ-

107. *des, qui ſibi* (invicem poſt quinquennia ſingula) *continenter ſuccedunt, fidejubere oporteto tam pro locati mercedibus, quam pro mulctis, itemque pro re-*
108. *venditionibus* [quanti intereſt minoris eſſe tranſactas] *proque judicato faciendo, & tam ipſos* [obligari oporteto] *quam bona, quaecumque teſtato profeſſi fuerint: nive infiti-*

Potuiſſet id fieri quidem, ſed non moris fuit. Nam credo Heraclienſes, tum maxime cum bella impendebant, ante quam delectus fieret, recenſuiſſe populum, ac pro ſingulorum cenſu ſuas ſingulis aſſignaſſe claſſes, quoſque inveniſſent, ſive auxiſſe ſive minuiſſe peculium, eos de priore claſſe, ſi opus facto, in aliam tranſtuliſſe. Nam, ut ante dictum, is cenſus eo maxime ſpectabat, ut ſingulis pro modo facultatum ſuus militiae gradus aſſignaretur. Adde quod imminente bello, quia tunc de ſumma reip. periculum erat, perneceſſarium videbatur, eos potioribus muniis admovere, quorum praeſentis ſtatûs civitatis minime poeniteret, imo quorum maxime intereſſet remp. ſalvam eſſe; inopes autem & capite cenſos aut prorſus arcere a militia, aut, ſi delectus in anguſto eſſet, hos leviter tantum armare.

Porro illud αν Ͱεωσθαι, quod medio ver. 105. legitur, pro communi ἀνεῖσϑαι, *remitti* ponitur. In H. Stephani Indice thematum anomalorum, τὸ Ανέωνται pro ἀνεῖνται ex nonnullorum opinione Atticum judicatur. Sed hinc apparet fuiſſe Doricum, aut ſaltem Doribus Atticiſque commune. Infinitiva iſta ανͰεωσθαι, ημεν, & mox in ſequentibus alia plura, in legibus paſſim pro imperativis poni, tritum eſt.

Poſtremo vel me tacente, quivis intelligit, ex iſto Magnae Graeciae ſalebroſo vocabulo, cui explicando tamdiu immoror, non modo *Velitum* nomen (quatenus imam civium claſſem capite cenſorum deſignat) manaſſe ad Romanos, ſed & totum ipſum hujus inſtituti negotium. At hanc Tarentini & Heracleenſes vocem videntur ex primis orae hujus colonis orientalibus hauſtam retinuiſſe: vide Adn. 45.

De poteſtate Heraclienſis elementi ⊏ (quod tum Hebraico *Beth*, tum & Aeolico Digammati reſpondet) Diatr. III. pag. 128. actum fuit.

VERSV 107. 108. 109. 110. In hac tota periocha, in quam prima locatio conductio deſinit (etſi eadem, uti praedixi, pleraſque leges communes omnibus continet) plura occurrunt nova prorſus verba, ut, praeter alibi notata, ver. 107. πρωγγυεύω, & επιζαμιωμα. Hoc alterum Pollux attulerat VIII. ſeg. 149. ubi ζημίωμα & ἐπιζημίωμα recenſet; tamen utrumque abeſt a lexicis. Adhaec nova ſunt ver. 108. αμπωλημα (de quo dixi ſup. ad I. v. 62.) ver. 109. Ͱαρνησις cum flatu denſo. Haec nova, aut nove ſcripta hîc occurrunt. Nunc pauca his adſpergam:

Ver. 107. πρωγγυως τως αει γενομενως, *Praedes prout ſibi invicem ſemper ſuccedunt*. Hoc ideo ſcribitur, quia non perpetui, ſed ex ver. 57. *quinquennales* erant. Sequitur πεπρωγγυευχημεν των τε μισθωματων &c. Εγγυάω non raro cum patrio caſu conſtruitur. Thucyd. lib. 3. ὀκτακοσίων ταλάντων . . . διηγγυημένοι. Demoſth. contra Onet. ὀφλήματος προσεγγυήσασθαι.

Ver. 108. τα χρηματα Ͱα κα επιμαρτυρησωντ:] h. e. *Bona, quae teſtato denuntiaverint* (de *denuntiandi* notione vide H. Steph. to. 2. col. 796. extremâ & 797.) ſive *profeſſi fuerint*. Nec neceſſario adhibitis teſtibus profeſſio fiebat: nam & quod *ex animi ſui ſententia* denuntiabatur, id quoq. & *teſtato* & *jurato* fieri intelligebatur. Romae certe *Ex animi ſententia* verbum cenſuale ſollemne fuit, idemque uſitata

in

109	ησιν μητε παλινδικιαν μηδε κατ αλλον μηδε ⱶενα τροπον ται πολι πραγματα παρεχεν μηδε τοις ⱶυ	νησιν μήτε παλινδικίαν μηδὲ κατ' ἄλλον μηδένα τρόπον τῇ πόλει πράγματα παρέχειν, μήδε τοῖς ὑ-
110	περ τας πολιος πρασσοντασσι αι δε μη ατελες ημεν ΔΕΥΤΕΡΟΣ ⱶο δε τον δευτερον μισθωσαμενος	πὲρ τῆς πόλεως πράσσουσιν, εἰ δὲ μὴ, ἀτελὲς εἶναι. ΔΕΥΤΕΡΟΣ: Ο δὲ τὸν δέυτερον μισθωσάμενος

109. *anto neu actiones redintegranto, nec alio quovis modo nec civitati molestiam exhibento, nec ne-*
110. *gotiorum gestoribus civitatis. Sin minus; infectum esto negotium. SECVNDVS. Alteram portionem qui conduxerit,*

in (46) censu jurisjurandi conceptio.

Ver. 109. ⱶαρνησιν transtuli *Infitiationem*: quae cum ad praedes supra dictos referatur; judicialis infitiatio intelligitur illa, cum quis se fidejussisse negat. Id vero, si nihil aliud, molestum creditori erat; quia per actionum ambages solutio debiti in longum protrahebatur. Qua de causa Romanis moribus *adversus infitiantem in duplum actio* erat ex Lege Aquilia, l. 2. & l. 23. §. *si dolo. D. ad leg. Aquil.* cum contra *in confitentem* actio tantum in simplum detur. Est & illud *confitentium* beneficium, ut inter eos dividatur actio, uti scribitur l. 10. §. 1. D. *De fidejus. & mand.* nam contra *Infitiantibus auxilium divisionis non est indulgendum* ut ibid. subjicitur. Jam vero infitiationis vitio cognatum est alterum παλινδικίας: quod eorum proprie est, qui saepius damnati; numquam ab eisdem actionibus restituendis absistunt. Quod vitiligatorum genus quam sit vetus, docebunt antiquorum loca a Budaeo & H. Steph. collecta, quae in ima (47) ora exscripta damus.

Ibidem, & ver. 110. vetantur conductores itemque praedes ullo modo *civitati negotium* facessere (μηδε τοις ⱶυπερ τας πολιος πρασσοντασσι) *nec negotiorum gestoribus civitatis*. Ὑπέρ τινός πράσσειν (totidem verbis, *Res pro aliquo gerere*, *Fare per alcuno*) haud trita locutio est. Vtitur tamen Isocrates apud H. Steph. Τῶν πραττόντων, inquit, ὑπὲρ αὐτῆς. Quem locum in Isocr. non vacat inspicere: in quo tamen si ad πόλιν referatur illud αὐτῆς, erit germana Tabulae hujus ῥῆσις. At Demosthenicum illud πράττειν ὑπὲρ Φιλίππȣ, non tam negotiorum gestionem notat, quam, Philippo studere, eiq. συμπράττειν: quod & uno verbo vocabant φιλιππίζειν.

Eod. ver. 110. αι δε μη ατελες ημεν] Videbatur ατελες pro ἀπελεῖς positum; sicuti infinitiva semper in his tabulis in εν finiuntur pro ειν, ut ver. superiore παρεχεν, & alia sexcenta, in quibus expuncto I, restat prior una diphthongi vocalis E. Hoc si sequimur; reddi poterit, *Expertes sunto* (qui haec faciunt) *capiendorum munerum & honorum*. De hac interpretatione vide in ora (48) pagellae. Verum aegre est, quod quartus horum nominum pluralis casus non

(46) In censu hanc jurandi formulam fuisse usurpatam, apparet ex joculari dicto illo, quod Gellius in IV. cap. ult. ita narrat. *Censor agebat de uxoribus sollemne jusjurandum. Verba ita erant concepta: & tu ex animi tui sententia uxorem habes? Habeo equidem, inquit, sed non hercle ex animi mei sententia* (quippe habebat, sed minus complacitam) *Tum censor eum, quod intempestive lascivisset, in aerarios retulit*. Mitto cetera Ciceronis, Livii, aliorumque de hac formula antiquorum loca.

(47) *De* Παλινδικία *H. Stephani locus*.

Thesauri to. 1. col. 1010. A. sic habet. „ Παλινδικος . . . ὁ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν δικαζόμενος, „ Bud. ὁ πολλάκις δικαζόμενος, Pollux. Demosthenes „ vero παλίνδικον dixit etiam τὸν βίαιον, eodem Polluce teste. Hinc Παλινδικία est, Actio restituta. „ Herodian. παλινδικίας διδοὺς τοῖς ἀδίκως κατακριθεῖσι. „ *Iterum dans actionem*, *Referendi judicii potestatem* „ *faciens*. Plut. in vita Dem. pro versutia hominis „ litigiosi, numquam satis condemnati, πολλὰς διαδόσεις καὶ παλινδικίας εὑρίσκοντας, i. e. *lites seu controversias recidivas e damnatis causis & mortuis exsuscitantes*. Haec in lex. Bud. scribens in Comm. „ παλινδικίαν διδόναι vel διαδικασίαν ἀποκαταστῆσαι, „ esse, restituere actiones iis quorum petitiones „ damnatae sunt, aut etiam iis quorum praescriptiones exceptionesque rejectae sunt, & pro „ nihilo habitae a judicibus. Et παλινδικέω, *controversiam judicatam refero*. Bud. „ Haec ex Thes. Stephani.

His adde Hesychium, cujus ista sunt: ΠΑΛΙΝΔΙΚΕΙ· ἐπισυνάπτει δίκην, h. e. *judicium aliud ex alio nectit*. Rursus: ΠΑΛΙΝΔΙΚΙΑ· ἡ ἐξ ἀρχῆς δίκη, *resuscitata ab exordio causa*.

(48) Ἀτελὴς respondet plerumq. Latino *Immunis*. Vtrumque in meliorem & optabiliorem partem accipitur, quippe cum immunitatem a vectigalibus, item-

111	*καρπευσηται απο τας τριακονταπεδω τας δια των τετρωρων αγωσας επι τον αντομον τον πρατον ⊢οσ*	*καρπεύσηται ἀπὸ τῆς τεjακονταπέδου τῆς διὰ τῶν πετρώρων ἀγούσης ἐπὶ τὸν ἄντομον τὸν πρῶτον, ὅ-*
112	*σος κει και πραξει παντα καττων συνθηκαν και ⊢υπολογος εσσηται και αυτος και τοι πρωγγυοι ⊢οτι κα*	*σος ἂν ᾖ, καὶ πράξει πάντα κατὰ τὴν συνθήκην, καὶ ὑπόλογος ἔσεται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πρόυγγυοι ὅτι ἂν*
113	*μη πραξει καττων συνθηκαν* ΤΡΙΤΟΣ *⊢ο δε τον τριτον χωρον μισθωσαμενος καρπευσηται απο τω αν*	*μὴ πράξει κατὰ τὴν συνθήκην.* ΤΡΙΤΟΣ. *Ὁ δὲ τὸν τρίτον χῶρον μισθωσάμενος καρπεύσηται ἀπὸ τοῦ ἀν-*
114	*τομω τω ανωτερον τας τριακονταπεδω ποττον αντομον τον δευτερον απο τας τριακονταπεδω και*	*τόμου τοῦ ἀνώτερον τῆς τεjακονταπέδου πρὸς τὸν ἄντομον τὸν δεύτερον ἀπὸ τῆς τεjακονταπέδου, καὶ*
115	*πραξει παντα καττων συνθηκαν και ⊢υπολογος εσσηται και αυτος και τοι πρωγγυοι ⊢οτι κα μη πρα*	*πράξει πάντα κατὰ τὴν συνθήκην, καὶ ὑπόλογος ἔσεται καὶ αὐτὸς καὶ οἱ πρόυγγυοι ὅτι ἂν μὴ πρά-*

111. *utitor fruitor a triacontapeda* (via) *quae per terminorum quatrionem ducit, ad limitem primum, quan-*
112. *tacumque* (ea portio finita limitibus ſupra ſcriptis) *eſt, facitoque omnia ſecundum pacta conventa, & obnoxius eſto tam ipſe quam praedes, pro eo quodcumque*
113. *minus quam pro lege conventionis faxit. TERTIVS. Tertiam portionem, qui conduxerit, utitor fruitor a li-*
114. *mite, qui ſupra triacontapedam* (viam) *eſt, ad limitem a triacontapeda ſecundum: item*
115. *omnia ſecundum pacta conventa facito, eſtoque obnoxius, tum ipſe tum praedes, pro eo quodcumque minus fa-*

non dum mihi in ες pro εις terminatus occurrerit. Quocirca hoc aliud potius ſequar ſimpliciſſimum interpretandi genus, ut in Ατελες ſubaudiatur μίσθωμα, ita ut ſententia ſit, *Sin minus; irrita eſto locatio*, aut *habetor pro reſciſſa*. Quamquam quid neceſſe eſt hanc formulam, quae mihi videtur contractibus fere omnibus apponi conſueviſſe, ad μίσθωμα (*locationem*) reſtringere? Itaque magis eſt, ut id potius ſuppleatur, quod in ἐλλείψεσιν omnibus ſubaudiri ſolet, puta πράγμα, *negotium*. Verte igitur, *Sin minus; infectum eſto negotium*, nempe iſte locationis contractus. Ac ſane ex duabus τοῦ ἀτελὴς notionibus, illa, quâ *Imperfectus* aut *infectus* notatur, multo antiquior eſt alterâ, quae *Immunem* ſignificat. Nam utitur ea notione quam ſaepiſſime Thucydides, aliique aevi vetuſtioris. Illud in primis ad aeris noſtri notionem facit, quod ex Platone de Leg. afferri video: apud quem ἀτελὴς ὁμολογία eſt *Pactum irritum*, non ſervatum, infectum.

VERSU 110. 111. 112. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ⊢ο δε τον δευτερον μισθωσαμενος &c.] Hinc incipit ſecundae portionis locatio. Hîc & in ſequentibus locationibus, ΔΕΥΤΕΡΟΣ,

itemque a muneribus oneroſis atque laborioſis (cujuſmodi militaria erant munia) notet. Vtraque immunitas ambiebatur, & non niſi S. C. Principumve reſcriptis indulgebatur. Raro *Immunis* in partem deteriorem capitur; ut tamen accipitur apud Ciceronem de Amic. *Non eſt enim inhumana virtus, neque immunis* (h. e. otioſa) *neque ſuperba*. Adde Ovidium IV. Triſt. El. 2. 62. *Immunes tanti nec ſinit eſſe boni*, h. e. expertes. Similiter autem & τοῦ Ατελὴς in eam partem accepti, ut expertem magiſtratuum & dignitatum notet, nunc quidem exempla non mihi ſuppetunt; ſed alicubi reperiri vix dubito, qui ſciam τέλος apud Thucydidem & antiquiſſimum quemque dignitates, & honorifica munera paſſim notare, & τοὺς ἐν τέλει eos intelligi qui magiſtratus & honores gerunt. Hoc ſi ſequimur, interpretari hunc locum licebit: *Sin minus* (ignominiae cauſa) *expertes munerum capiendorum ſunto*. Refertur hoc non ad illam tantopere expetendam ἀλιτουργησίαν (*immunitatem*) verum ad ignominioſam alteram, quam forſitan ἀτέλειαν vocabant, per quam dignitatum incapaces reddebantur.

116 ξει κατταν συνθηκαν ΤΕΤΑΡΤΟΣ ϝο δε τον τεταρτον χωρον μισθωσαμενος παρ τε των πολιανο	ξει κατὰ τὴν συνθήκην. ΤΕΤΑΡΤΟΣ. Ὁ δὲ τὸν τέταρτον χῶρον μισθωσάμενος παρά τε τῶν πολιανό-
117 μων των επι Αριστιωνος εφορω και των οριστᾶν και παρ των πολιανομων των επι Αρισταρχω τω ϝηρα	μων τῶν ἐπὶ Ἀριςίωνος Ἐφόρου, καὶ τῶν ὁρι-ςῶν καὶ παρὰ τῶν πολιανόμων τῶν ἐπὶ Ἀριςάρχου τοῦ Ἡρα-
118 κλειδα εφορω ϝα ανθεμα φιλωνυμω τω φιλωνυμω ϝα εμβολος ϝηρακλειδα τω τιμοκρατιος καρπευ	κλείδου Ἐφάρου ϝΑ· Ἄνθεμα Φιλωνύμου του Φιλωνύμου, ϝΑ. Ἔμβολος Ἡρακλείδου τοῦ Τιμοκράπος καρπευ-

116. *xit quam pro conventorum legibus. QVARTVS. Quartam portionem qui conduxit tam a poliano-*
117. *mis, qui ſub Ariſtione ephoro ſunt, & finitoribus, quam a polianomis, qui ſub Ariſtarcho Hera-*
118. *clidae F. ephoro fuerunt* (nim. *HA. Roſae, Philonymo Philonymi F. HA. Navis Roſtrum, Heraclide Timocratis F.*)*uti-*

ΤΡΙΤΟΣ &c. ſunt loco lemmatum. Nam in aere ſcribuntur grandioribus litteris; ac praeterea per ſe ſtant, nec cum ſequentibus conſtruuntur. Ver. 111. illud τετρωρων explicavimus ſup. ver. 42. Ibi vide.

Ibid. & ver. 112. ϝοσσος κει ſcribitur. Vbi τὸ κει (quod hîc tantum legitur) faceſſit negotium. Id vero poteſt duobus expediri modis, ſive ut ſit vox unica; ſive ut ſit duplex, nim. κ' & ει. Si ſit unica; ea videtur venire poſſe ab antiquo Κέω, *jaceo*: cujus nulla alia vox reperiebatur quam κέονται apud Homerum atque Theocritum, itemque imperf. κέοντο: niſi ſi quid forte aliud rarius exſtat. At hinc intelligimus (ſi a κέω veniat) antiquitus a Κέω fuiſſe uſurpatam tertiam ſingularem κεῖ, *jacet*. Tam Graecis autem Κεῖσθαι, quam Latinis *Jacere* interdum eſt (ut alicubi demonſtravi) *porrigi*, *extendi*. Itaque poſt deſcriptos limites ſubjicitur, ὅσσος (χῶρος) κεῖ, h. e. *quantuſcumque* inter notatos limites *interjacet*.

At illud magis arridet, ut monoſyllabum κει ex κα potentiali (quo raro in hoc aere caret pronomen ϝοσσος) & ex ει componatur. Iſtud autem εἶ nova vox eſt verbi ſubſtantivi, quam nunc primum ex hac Tabula adipiſcimur. Apud Graeciam remotiſſimi temporis Ἔω (a quo εἰμὶ, *ſum*) verbi ſubſtantivi vicem praeſtabat. Hujus verbi ſecunda perſona praeſentis erat εἶς (quae nunc quoque pueris in verbo Εἰμὶ ediſcenda proponitur) quo modo tertia perſona debuit eſſe εἶ. Verum nec exempla hujus monoſyllabi ſuppetebant; nec ejus, ne quidem ut exoletae vocis, veteres grammatici meminerunt. Itaque debemus hoc Tabulae huic, quod novam verbi ſubſtantivi vocem vetuſtiſſimam ſuppeditarit. Atque hinc intelligitur, hanc tabulam alterâ aliquanto vetuſtiorem videri. Nam in aere altero ver. 80. Εστι ſcribitur, numquam vero ει. At in hoc non εστι (quod nuſquam legitur) ſed ει uſurpatur. Niſi vero totum hoc antiquitatis argumentum (quod tum ex hoc tum ex aliis pluribus verbis exoletis proditur) malit quis ad ſolam συνθήκαν (quippe ex antiquioribus tralatitiam) conferre, quam ad univerſam priorem tabulam. Poſtremo iſtud ὅσσος refertur ad χωρος, ut in ver. 110. *Quantuſcumque eſt*, ille *campus*, qui intra limites ſupra ſcriptos porrigitur.

VERSV 116. 117. 118. Hinc quarta locatio incipit, duabus proxime ſuperioribus longior, quia uſque ad verſum 131. pertinet. Primi tres verſus Latine ſic ſonant. *Qui quartum campum* (ſive portionem) *conduxit, tum a polianomis ſub Ariſtione ephoro, & finitoribus, tum & a polianomis qui ſub Ariſtarcho Heraclidae filio fuerunt* (nempe)... *Philonymo Philonymi F... Heraclide Timocratis F. is utatur fruatur* &c. Hîc autem ſcire intereſt, cur huic tantum locationi quartae praeponantur polianomi & finitores ſub utroque ephoro.

Dicam quid ſentiam, ab eo uſque incipiens. I. Ariſtarchus ephorus nec plus, nec minus anno uno praeceſſit Ariſtioni epho-

119 σηται απο τω αντομω τω τριτω απο τας τριακοντατεδω επι τον αντομον τον οριζοντα τως τε τω Διο	σηται ἀπὸ τοῦ ἀντόμου τοῦ τρίτου ἀπὸ τῆς τελακονταπέδου ἐπὶ τὸν ἄντομον τὸν ὁρίζοντα τούς τε τοῦ Διο-
120 νυσω χωρως και τα φιντιας Ƕο κρατινω παμωχει Ƕο δε ανƶελομενος εργαξηται τα μεν αλλα καττα	νύσου χώρους καὶ τὰ Φιντίας ὁ Κρατίνου παμώχει· ὁ δὲ ἀνελόμενος ἐργάσηται τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὴν

119. *tor fruitor a limite , qui est a triacontapeda* (via) *tertius , ad eum usque limitem, qui dirimit Dio-*

120. *nysi campos ab iis bonis , quae Phintias Cratini F. possidet . Hanc* (partem) *qui conduxit, opus facito tum in aliis secundum*

ephoro : non minus , quia in hoc aere tam sub Aristarcho quam sub Aristione gesta, ad mensem unum Apellaeum pertinent, sed certe non ejusdem anni: nec plus anno intercessit, quia sub Aristarcho coepta, sub Aristione vero perfecta negotia , non plus annuo intervallo requirunt , maxime cum quarta locatio utriusq. ephoreiae h. e. anni utriusq. particeps fuerit. II. Ergo priore anno sub Aristarcho agri Dionysiaci dimensio, limitatio, terminatio, quadripartita divisio facta fuit: sub Aristione vero, qui proxime Aristarcho successit, quatuor portiones illae totidem conductoribus elocatae sunt. Nisi quod quarta portio jam quidem superiore anno locata fuerat (nec enim vel uno anno eam vacare expediens erat: quae, quantum ex mercede constat, ceteris portionibus tribus simul sumptis plus duplo fructuosior erat : vide infra a ver. 132. ad 137.) sed ea locatio anno vertente sub Aristione simul cum aliis locationibus confirmata fuit. III. Ea de causa tribus prioribus locationibus non praemittuntur polianomorum & finitorum nomina, quia haec jam sup. a ver. 48. ad 50. signata fuerant post Aristionis nomen , ad cujus ephoreiam tres priores locationes unice pertinent : at contra ubi ad quartae partis (in qua robur erat agri Dionysiaci) locationem ventum est , quia haec duobus annis gesta fuit; praenotari utriusque ephoriae polianomos & finitores oportuit. IV. Et vero Polianomos & finitores, qui sub Aristione fuerunt , nominatim recenseri non necesse fuit, quod eorum nomina initio Synthecae pro starent a v. 48. ad 50. nec etiam finitores sub Aristarcho recitari opus fuit, quod illi jam in fragm. Brit. initio Tabulae scalpti fuissent . Itaque hoc tantum unum relinquebatur , ut Polianomorum sub Aristarcho nomina, quae nusquam in hac Tabula exstabant , hic adscriberentur: quod & sedulo factum fuit. V. Ne mireris autem Aristionem ephorum, qui Aristarcho successit, hic nominari priorem. Nam *Aristodamus scriba* (is, qui in fine Tabulae nomen suum subscripsit) ab eo quod brevius (quamvis tempore posterius) exorsus, in id definit, quod longius ad exponendum fuit. Possem moris hujus ex Mose ipso (uti Gen. X. in Noae filiis ordine retrogrado recensitis, & alibi plurïes) aliisque Divinis scriptoribus exempla laudare, si opus facto esset. VI. Cur Aristarchi nomini (hic & initio fragm. Brit.) patris nomen de more subjiciatur : ea vero ἀκρίβεια in Aristione hic & initio Synthecae , imo & in Dazimo (Tab. II. initio) negligatur ; libenter ab aliis didicero , potius quam ut quidquam temere effutiam. Tentabimus tamen hunc nodum Tab. II. ver. 1.

Ver. 118. illud παρασήμου, seu insignis vocabulum Ἄνθεμα exposui *Rosae* , ducem secutus Aristophanis Scholiasten in Achar. ver. 991. (ubi Cupido inducitur, ἔχων στέφανον ἀνθέμων) sic ibi interpretantem : Ἀνθέμων , ἀντὶ τοῦ ῥόδων . Ibidem Cupidinem Athenis a Zeuxide (ἐστεμμένον ῥόδοις) *cum corona rosea* exhibitum refert ; eoque ibi spectasse comicum. Haec eadem ex scholiaste Suidas descripsit , sed paullo obscurius. Eo igitur *Rosas* reddidi. Absque hac causa fuisset; Eustathium sequerer, cui singulare Ἄνθεμον est *Flos*: unde & hoc idem sing. Ἄνθεμον sup. ver. 48. reddidi, *Flos*. Porro ubi Eustathius ait , Ἄνθεμον esse *florem* , quia addit , κατὰ γλῶσσαν ; id potest ad Ἰταλιῶτιδα γλῶσσαν referri.

VERSU 120. ταμωχει quid sit, absque uno Hesychio nostro nesciremus . Apud

 quem

121 συνθηκαν καθως και τως λοιπως γεγραπται τας δε αμπελως τας Ͱυπαρχωσας εργαξηται Ͱως βελτι	συνθήκην καθ' οὓς καὶ τοὺς λοιποὺς γέγραπται. τὰς δὲ ἀμπέλους τὰς ὑπαρχούσας ἐργάσηται ὡς βέλτι-

121. *pacta conventa*, *secundum reliquos* (scilicet superiores conductores tres) *de quibus* (supra) *scriptum fuit*, *tum* [in primis] *vites ibi exsistentes colito quam accu-*

quem ita reperio: ΠΑ'ΜΩΧΟΣ· ὁ κύριος. Ἰταλοί. *Italos* ubi citat auctores, ibi haud dubie Ἰταλιώτας intelligit, h.e. *Graecos Italienses*, quorum ambitu Heraclienses continentur. His igitur Πάμωχος idem quod *Dominus* sive *possessor*. Hinc verbum παμωχέω quid fuerit, intelligis. Proxime ante scripserat: ΠΑΜΜΩΧΙΩ'Ν· κεκτημένος, h. e. *possessor*. Ergo & Παμωχέω (teste hac Tab. tum hîc, tum in Brit. v. 14. quo loco illud επαμωχη a Britanno editore non intellectum fuit) dicebatur ab Heracliensibus pro *Possideo*, itemque Παμμωχιάω, aut παμμωχιέω. Haec satis ad hujus loci captum. Vocis autem veriloquium cognoscere siquis cupiat, id contuli in extremam (49) oram.

Ibid. ανͰελομενος hîc & ver. 128. est μισθωσάμενος (*conductor*) etsi enim ἀνελέσθαι proprie est *Tollere*; tamen sicuti sermone agrario apud nostrates *Pigliare* absolute dicitur pro *Pigliare a ferma*, ita Heraclienses *Tollere* aut *Accipere* absolutè de conductore usurpabant. Nec aliter in locatione loquebantur, quod rustici nostri *Tradere* seu *Dare alicui* dicunt pro eo quod est *locare*.

VERSV 121. καθως και τως λοιπως γεγραπται] Quam hic locus sit ad expediendum difficilis, qui non persentiscit, nae is ἀναισθήτως ἔχει. Ab eo ordiar. Supra in Britannici coalitione cum aere nostro v. 50. (seu 2.) αφων est pro αφ' Ͱων (vide ibi notata) & in II. 30. αφας pro αφ' Ͱας. Ergo & hîc καθως non adverbium est similitudinis, sed in duo resolvendum καθ' Ͱως pro communi καθ' οὓς, *secundum quos*. Jam vero quod sequitur τως λοιπως, id per attractionem (de qua grammatici loquuntur) eod. casu ponitur, quo praecedens relativum, sicuti in superioribus exemplis. Nam in Brit. ver. 50. εμισθωθη αφͰων κατεσωισαμες pro ἐμισθ. ἐκείνοις, ἀφ' ὧν &c. Sic etiam II. 30. ποτθεντες ... αφας κατεσωιξαμες γας pro προσθέντες ἀπὸ γᾶς ἣν κατεσώσαμεν. Ergo & hîc attractione demptâ, locutio recta fuisset, κατὰ καὶ τοὺς λοιποὺς (supple μισθωσαμένους) περὶ ὧν γέγραπται, *Secundum & reliquos*

(49) *De nominis* Πάμωχος, *verbique* Παμωχέω *etymologia*.

Harum vocum duarum, itemque cognatorum plurium vocabulorum prima syllaba in aliis cum M simplici, cum duplice in aliis scribitur. In hoc quidem aere hîc & in fragm. Brit. scribitur cum M simplo, ut & Πάμωχος in Hesychio: at in eodem Hesychio Παμμωχιῶν duplicat liquidam. Nec temere hoc discrimen est: quod jam expositum eo.

Verbum Πάω, & contracte Πῶ est primus auctor prosapiae totius: quod teste Eustathio tum *possidendi*, tum etiam *pascendi* (nam & Latinum *Pasco* indidem est) notionem obtinet. A Πάω praes. temporis est παός (quo Nicander utitur) *affinis* (quia affines non nascuntur, sed acquiruntur: unde Παὸς exponitur ab Eustathio, ὁ ἐξ ἀγχιστείας ἐπίκτητος συγγενὴς) qui dialecto comm. πηὸς dicitur. A παὸς descendit Laconicum Παώτης apud Hesychium his verbis: ΠΡΑΩ'ΤΑΙ (sed, si nihil aliud, series alphabetica reponi jubet παῶται)· συγγενεῖς, οἰκεῖοι· Λάκωνες.

Jam vero a πάομαι est praeter. πέπαμαι, quod exponitur κέκτημαι: quorum utrumque non modo praeterita sed & praesenti notione praeditum est. Vtitur hoc praeterito Solon ita canens: Χρήματα δ' ἱμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι οὐκ ἐθέλω. *Bona quidem parare cupio, at injuste possidere nolo*. Euripides πεπᾶσθαι γαμβρὸν (*generum adquirere*) dixit. At in Hesychio etiam Aoristus occurrit: ΠΑΣΣΑ'ΜΕΝΟΣ· γευσάμενος, κτησάμενος. Itemque ΠΑΣΑ'ΜΗΝ· ἐδεξάμην.

A πέπαμαι igitur duo derivantur Πᾶμα, & πάμμα, quorum utrumque Eustathio est κτῆμα (*possessio*) qui tamen πάμμα Doricum putat. Ab horum priore fit Παμωχος Hesychii, & Παμωχέω hujus aeris Heracleotici: ab altero fit Hesychianum Παμμωχιῶν, & Πολυπάμμων, quo Homerus utitur, quod Eustathio exponitur Πολυκτήμων.

Nequid vero prorsus praeteream; τὸ Πάμωχος (unde verbum παμωχέω) non tantum ex πᾶμα fit, sed & ab ἔχω. Ex utroque fiebat comm. dialecto παμοῦχος. At pro eo nostri Dorienses (quibus amicum fuit ου in ω commutare) Παμῶχος usurpare maluerunt: unde & eorum verbum παμωχέω.

122 στα ϝοσσαι δε κα ταν αμπελων ᾽απογηρασκωντι ποτιφυτευσει ϝωστε αει ϝυπαρχεν τον ισον αριθμον ταν	στα· ὅσαι δ᾽ ἂν τῶν ἀμπέλων ἀπογηράσκωσι, προσφυτεύσει, ὥστε ἀεὶ ὑπάρχειν τὸν ἴσον ἀριθμὸν τῶν
123 σχοινων τον νυν ϝυπαρχοντα ϝικατι τετορας σχοινως αι δε μη προκαδδεδικασθω δυο μνας αργυριω	σχοίνων τὸν νῦν ὑπάρχοντα, εἴκοσι τέσσαρας σχοίνους· εἰ δὲ μή, προκαταδεδικάσθω δύο μνᾶς ἀργυρίου
124 παρ ταν σχοινον ϝεκασταν τας δε ελαιας και τας συκιας και τα αλλα δενδρεα τα ϝημερα τα ϝυπαρχον	παρὰ τὴν σχοῖνον ἑκάστην· τὰς δὲ ἐλαίας καὶ τὰς συκέας καὶ τὰ ἄλλα δένδρεα τὰ ἥμερα τὰ ὑπάρχον-
125 τα παντα εν ται μεριαι ταυται περισκαψει και ποτισκαψει και περικοψει τα δεομενα και αι τινα κα γηραι η	τα πάντα ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ περισκάψει καὶ προσκάψει καὶ περικόψει τὰ δεόμενα· καὶ εἴ τινα ἂν γήρᾳ ἢ

122. *ratissime : quotcumque vero vitium earum consenuerint , alias* [in earum locum] *sufficito , ita ne aequalis unquam numerus desit* (vineti)

123. *schoenorum , qui nunc est , nim. quatuor & viginti schoenorum . Si secus faxit , jam nunc damnas esto duas argenti minas dare*

124. *in schoenos singulas. Hoc amplius , oleas , & ficus , aliasque sativas arbores , quae exsi-*

125. *stunt in hac portione , omnes circumfodito , eisque humum circumfundito* [aggeratoque] *& quâ opus , circumcidito , tum siquae senio aut*

liquos (tres priores conductores) *de quibus scriptum est* supra . Nihil certius .

Ibid. quas vites portionis hujus (ϝως βελτιστα) *curâ summâ* excoli jubet ; videndum an non eae ad vineam Byblinam (de qua sup. ad I. 44. dixi pag. 199.) sint referendae . Ac dubium nullum est , quin haec ipsissima *Byblia* sit . Nam ubi de Byblia agitur (nim. I. 10. & 44.) ea παρ τα Φιντια h. e. juxta (τὰ χρήματα) *possessiones Phintiae* fuit , illius scil. Phintiae, cui collimitium erat cum hac quarta Dionysiaci campi portione, uti ver. superiore dicitur: qua de re iterum dicam infra ad ver. 132. Ibi vide.

Ergo ne dubita , quin vites , quae hîc (ϝως βελτιστα) *quam accuratissime*) jubentur excoli , *Byblinae* fuerint . Obiter hîc monebo, mihi sup. pag. 199. seq. de *Byblia* agenti excidisse locum Characis eximium, quo Bacchum memorat , ad Tyrrhenicam expeditionem proficiscentem, reliquisse in Italia (hac utique vetustissima, ubi Siris erat, quae postea Heraclea fuit) Silenorum decrepitos : ab his vero ibi vineta fuisse consita , eâque causa Italiam illam veterem vini feracissimam evasisse . Ab illis vero usque temporibus heroicis , ad quae haec fabula refertur , mihi videtur *Byblia* in veterem hanc Italiam illata , nec aliunde quam ex urbe inter Phoenicias veterrimâ *Byblo*: unde & vineae nomen inditum. In hujus rei memoriam, ac simul quod hic campus Baccho sacer esset, jubentur Byblinae vites, a Dionysi Silenis olim primitus in hoc campo consitae, curâ impensissima coli . Characis locus apud Magnum Etymologum in Κολώνεια exstat: quem locum in Differt. de Noachica vini inventione ad Gen. IX. illustravi. Vbi prae ceteris animadverti , Characem , quamvis Augusteo saeculo scripserit, tamen in narrationibus heroicorum temporum non aliam Italiae notionem potuisse usurpare , quam qua antiquissimi auctores , ex quibus ea hausit , utebantur: sicuti & Dionysius Halic. in tam remotis historiis & plerique alii fecerunt .

VERSU 123. 124. 125. προκαδδεδικασθω] Est tertia perfecti pass. imperativi . Verbum προκαταδικάζεσθαι jam ante ex Polluce innotuerat lib. VIII. seg. 24. ubi Dinarchum auctorem citat. Significatur au-

126	ανεμωι εκπετωντι αποκαταστασει μη μειω τον αριθμὸν των Ͱυπαρχοντων ποτιφυτευσει δε και ελαιας	ἀνέμῳ ἐκπέσωσιν, ἀποκαταστήσει μὴ μείω τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπαρχόντων· προσφυτεύσει δὲ καὶ ἐλαίας
127	εν ται ψιλαι Ͱομόλογως ποιων τοις Ͱυπαρχοντασσι δενδρεοις και τον αριθμον τον Ͱισον καθως και εν ται	ἐν τῇ ψιλῇ, ὁμολόγους ποιῶν τοῖς ὑπάρχουσι δενδρέοις καὶ τὸν ἀριθμὸν τὸν ἴσον, καθὼς καὶ ἐν τῇ
128	αλλαι συνθηκαι γεγραπται Ͱοτι δε κα μη πραξει Ͱο αὐͰελομενος κατταν συνθηκαν η μη εν τοις χρο	ἄλλῃ συνθήκῃ γέγραπται· ὅτι δ᾽ ἂν μὴ πράξει ὁ ἀνελόμενος κατὰ τὴν συνθήκην, ἢ μὴ ἐν τοῖς χρό-
129	νοις τοις γεγραμμενοις Ͱυπολογος εσσηται τοις πολιανομοις και τοις σιταγερταις τοις επι τω εετεος	νοις τοῖς γεγραμμένοις, ὑπολόγος ἔσεται τοῖς πολιανόμοις καὶ τοῖς σιταγέρταις τοῖς ἐπὶ τοῦ ἔτεος
130	καθως και εν ται αλλαι συνθηκαι γεγραπται αι δε κα τοι πολιανομοι τοι αει επι των ⊏ετεων εντες μη πρα	καθὼς καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ συνθήκῃ γέγραπται· εἰ δ᾽ ἂν οἱ πολιάνομοι οἱ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἐτέων ὄντες μὴ πρά-

126. *vi tempeſtatis prociderint, reſtituito: id ne minore, quam qui nunc eſt, numero facito. Conſerito autem & oleas*
127. *in* [terra arboribus] *nuda, conſentaneas parique numero ante ſatis arboribus faciens, ſicuti & in*
128. *reliqua conventionis hujus tabula ſcriptum eſt. Quidvis horum conductor non ſecundum conventa faxit, aut non tem-*
129. *poribus* [in tabula] *ſcriptis faxit, eſto obnoxius polianomis & ſitagertis illius anni*
130. *ſicuti & in reliqua conventione ſcriptum eſt. Quod ſi polianomi, ut quique ſingulis annis ineunt, non*

tem hoc verbo, jam nunc *praedamnatum* intelligi illum, quicumque iſtud, de quo hîc agitur, pactum non ſervaverit. Ergo quos conſtabit neglexiſſe plantationes, in eos nullo peculiari judicio opus erit, ſed tantum exſecutione multae, binarum ſcil. in ſchoenos ſingulas minarum.

Verſu 124. συκιας cum littera I, quas ceteri συκεας vocant, hîc primum reperio.

Verſu 125. Ποτισκαψει novum verbum eſt. Significat autem humum circa plantam adgerere. Ad verba haec duo (περισκάψει & ποτισκάψει) commentatum diceres Columellam verbis illis lib. XI. cap. 2. ſeg. 46. *IV. Id. Jun. . . . omnes arbores fructiferae CIRCVMFOSSAE* (hoc illud eſt περισκάπτειν) *AGGERARI* (hoc alterum eſt ποτισκάπτειν) *debent, ut ante ſolſtitium id opus peractum ſit.* Nim. ne calore nimio radices exareſcerent, circumfundebatur humus ante ſolſtitium.

VERSV 127. 128. 129. In 127. ubi legitur εν ται ψιλαι, ſubaudiendum eſt γαι, *terra*. Herodoto ψιλὸς δενδρέων eſt *nudus arboribus*. Similiter & Homero ψιλὴ ἄροσις eſt *nudum* plantis *arvum*. Apud Demoſthenem γῆ πεφυτευμένη opponitur ψιλῇ. Sic & Ariſtoteles Polit I. 7. ψιλῇ γεωργίᾳ opponit τὴν πεφυτευμένην. In Philoxeni Gloſſis: ψιλὴ χώρα, ἡ σχολάζουσα: *Vacua*. Vacua ſcilicet ſativis arboribus; nam nativis & ſylveſtribus numquam vacat. Hac notione ψιλὸς in Tab. II. ſaepe accipitur.

Ver. 128. εν ται αλλαι συνθηκαι. Si ἄλλος ſit pro *Alter*; poteſt referri ad συνθήκην (*locationem*) portionis primae, ubi ea ſunt, ad quae nos Tabula rejicit. Sed magis eſt, ut Ἄλλος accipiatur pro *Ceterus*, *Reliquus* uti ſup. ad v. 80. p. 221. adnotavimus. Ergo ſecundum hanc vetuſtiſſimam τοῦ Ἄλλος notionem non aliud συνθήκην vocat, quam *conventa*, ſeu totum id quod v. 46. ΣΥΝΘΗΚΑ inſcribitur, quodque illinc ad aeris uſque finem pertinet. Hoc alterum verius eſt tum hîc, tum iterum mox ver. 130.

Ver. 129. In aere αὐτογράφῳ ΕΕΤΕΟΣ pro ⊏ET. legitur: nempe ſcalptoris culpâ, qui litteram ⊏, additâ media tranſverſâ corrupit.

VER-

131	ξωντι παντα καττav συνθηκαν αυτοι ⊢υπολογοι εσσονται καττav συνθηκαν Επι τουτοις εμισθωσαν	ξωσι πάντα κατὰ τὴν συνθήκην, αὐτοὶ ὑπόλογοι ἔσονται κατὰ τὴν συνθήκην. Επὶ τούτοις ἐμισθώσαν-
132	το ταν μεν πρατανμισθωσιν απο των τω ⊢ηρωιδα με κιβωτιον βορμιων φιλωτα πεντηκοντα ⊢επτα μεδι	το, τὴν μὲν πρώτην μίσθωσιν ἀπὸ τῶν τοῦ Ἡρωΐδα ΜΕ. κιβώτιον Βορμίων Φιλωτα πεντήκοντα ἑπτὰ μεδί-

131. *omnia secundum conventa faxunt, ipsi secundum conventi tabulas obnoxii sunto. Eisce legibus conduxe-*
132. *runt primam locati portionem ab Heroideis* [incipientem] *ME. Arcella, Bormio Philotae, septem & quinquaginta medi-*

VERSU 132. ἀπο των τω ⊢Ηρωιδα... βορμιων φιλωτα &c.] Nodus videbatur in speciem impeditissimus: qui nunc tamen similium locorum collatione expedietur. Quinquies in hac Tabula τα ⊢ηρωιδεια legitur, sed ita ut loci nomen esse manifestum sit, quia semper cum παρὰ jungitur, quarto subsequente casu: cujus praepositionis hoc modo constructae vis ea est, ut quod sequitur sit loci nomen: eccujus, incertum. Atqui & illud ver. *66.* παρ τα ⊢ηρωιδα non esse mendosum, sed idem esse, quod ⊢ηρωιδειά, satis apparet tum ex ejusdem praepositionis indicio, tum quod loci alterius nomen statim subsequitur. Sane si ver. *66.* dictum fuisset παρ τὰ τω ⊢ηρωιδα, haud dubie idem, quod τα ⊢ηρωιδεια fuisset. At articuli τω omissio fraudi esse non debet, utpote creberrima in hac Tabula, praesertim gignendi casu, ut hic βορμιων φιλωτα pro τω φιλωτα, & aliis mille locis. Ergo quae antea ⊢ηρωιδεια dicta fuerant, ea τα (τω) ⊢ηρωιδα, plane eodem intellectu, ver. *66.* vocantur. At postremo hoc ver. 132. ne deest quidem articulus τω, sed pulchre exprimitur: απο των, inquit, τω ⊢ηρωιδα, h. e. *ab Herodeis*: nempe illis ipsis a quibus in Brit. v. 15. primae portionis descriptionem auspicati finitores fuerant. Ac vide quaeso quam versus ille Brit. 15. cum hoc 132. pulchre conspiret. Ibi scribitur: *Primam portionem ab eo limite, qui* (παρ τα ⊢ηρωιδεια) *secundum Heroidea vadit . . . usque* &c. Hic autem ubi eadem prima portio Bormioni locatur, ita ea pars agri brevissime designatur: *Conduxit locati portionem primam* (απο των τω ⊢ηρωιδα) *ab Heroideis* incipientem . . . *Bormio Philotae F.*

Nunc quidnam rei ista Heroidea fuerint, expendamus. Sane ad Brit. ver. 15. Adnot. 31. *Heroidum monumenta* exponi posse conjeceram: qui si tunc eum locum cum hoc ver. 132. comparassem; haud dubie vidissem illa *Heroidea* ab *Heroida* quodam, de quo hic, fuisse appellata. Nunc igitur ibi dicta revoco, & quasi glandem fruge reperta respuo.

Quandoquidem autem τα ⊢ηρωιδεια non aliud sunt quam τὰ τω ⊢ηρωιδα (quemadmodum plene hic scribitur: ver. autem *66.* τα ⊢ηρωιδα sine τω) id non aliud exposueris, quam γενικῶς hoc modo: *Quae ad Heroidam pertinent*, aut *quae sunt Heroidae*: quo modo in Thucydide lib. I. τὰ τῆς παρασκευῆς sunt, *Quae ad apparatum pertinent*, quasi si πράγματα suppleas. Verum si genitivus, qui τὰ subsequitur, sit dei alicujus; tunc templum (50) signare solet: si sit hominis (ut in aere nostro) *domum* notabit, si ἴδια (51) subaudias: si χρήματα suppleas, notabit latifundia resque

(50) Apud Josephum in I. cont. Apion. *Auream columnam posuit* (ἐν τοῖς τοῦ Διὸς) *in templo Jovis*. Sic Luc. II. 49. Jesus conquerenti Matri, a se Filium diu conquisitum, respondit: Nesciebatis quod (*ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου*) *in aede Patris mei oportet me esse?* Nec culpo vulgatum Interpretem, qui verbis affixus posuit, *In his quae Patris mei sunt*. Nam haec ipsa *Templum*, *aedem*, sive (ut solet in Evangelio vocari) *Domum Patris* designant. Certe ut responsio compellationi Matris congrueret, non de πράγμασι (*negotiis*) verum de loco responderi oportuit.

(51) Nam τὰ ἴδια *domum* cujuslibet propriam significat. Esth. V. 10. & VI. 12. Hebr. *Baith* i. e. *domus*, vertitur τὰ ἴδια. Joan. XIX. 27. *Accepit eam Discipulus* (εἰς τὰ ἴδια) *in sua*, h. e *in domum suam*. Ad quem locum memini me plura Graecorum scriptorum comportavisse loca similia.

resque soli: quorum alterutrum hîc debet intelligi, ac facile ultimum. Sed malui tamen *Ab Heroideis* interpretari, uti cum superioribus locis omnibus, sicuti re, ita & dictione congruat hic versus.

Idem & de τα φιντια (quod saepe legitur) sentiendum. Nimirum Τα Φιντια (supple χρήματα, *bona*) sunt quae Phintias Cratini F. (ut dicitur I. v. 120.) possidebat. Ergo Φίντια est Doricus genitivus a recto Φιντιας, ita ut τα Φιντια sit τα τω Φιντια; & deinde omisso genitivo articuli, sit ut τὰ Ηηρωιδα loci hujus. Jam vero ad notionem verbi Φιντια quod attinet, equidem ad Brit. ver. 44. (ubi primum istud τα Φιντια occurrit) p. 163. Adnot. 48. conjeceram esse loci nomen ad aurigationem exercendam comparati; quia scil. vox Φίντις Pindaro *aurigam* designat. Quod nunc revoco. Nam sicuti hîc & ver. 66. τα Ηηρωιδα sunt τὰ χρήματα h. e. *possessiones Heroidae*; ita ubicumque τα Φιντια legitur, hoc non est aliud quam *bona Phintiae*, sive *bona quae Phintias Cratini fil. possidebat*, uti sup. ver. 120. plene ac dilucide dicitur. Ergo ad has posteriores curas tota illa Adnotatio 48. refingenda est; itemque ubicumque τὰ Φιντια legitur, ibi in Latina translatione non *Phintia* (tamquam si sit neutrum plur., ponendum est, sed *bona Phintiae*, cum Φιντια sit genitivus personae.

Ibid. & ver. seq. Bormioni (52) & Arcadi unum idemque tum tribûs (aut *Obae* sive *Curiae*) tum παρασήμω (*insignis*) nomen praefigitur, certe quod essent germani fratres. Sane piget, quod sup. pag. 148. *Exercitationem de Insignibus* istis pertexenti mihi nescio quo fato locus hic, qui hinc ad finem usque Tabulae pertinet, itemque sup. versus 118. exciderit: certe ex hisce virorum nominibus (quibus sua Curiarum itemque insignium vocabula praeeunt) tractationem illam dare locupletiorem licuisset.

VERSV 133. Κάδδιχος] Hic est ille Caddichus qui sup. v. 4. supra medimnos superfluit. De hoc *Caddicho* copiose eodem ver. 4. disputavi. Eadem vox in aere altero frequentissima est.

Sequitur: Πρωγγυος τω σωματος: de quo licebit pauca proloqui. I. Vox πρωγγυος nullo ex scriptore aut monumento nota, in hoc tantum aere priore, & quidem saepissime, legitur. Verum alibi πρωγγυος sine additamento usurpatur. At hîc & in aliis tribus sequentibus periochis additur τω σωματος. II. Atqui ea adjectio supervacanea videbatur, propterea quod πρώγγυος est ex Ἔγγυος, haec autem vox (si ejus etymon recte teneo) satis ipsa per se corpus obligatum notabat. Etenim Γῦον (unde Ἔγγυος) non tantum manus & pedes, sed membra cetera, ipsumque corpus notare creditur: quae illi, quocum contrahitur obligatio, traduntur, & obligantur in nexum. Tamen fieri potest, ut & essent, qui corpus minime obligatum haberent, ad quorum discrimen hîc σώματος additur: aut vero eo πολυλογίας (qua numquam non in concipiendis συμβολαίοις laboratum fuit) morbus processit, ut numquam satis sibi cautum reus stipulandi putaret, nisi alter non tantum se πρώγγυον statueret, sed & exsertis verbis τω σώματος adjiceret. Ceterum jam supra v. 108. satis prolixe cautum fuerat, ut praedes *tum* (αυτὼς) *seipsos* i. e. corpora, *tum etiam possessiones, quascumque professi fuerint, in nexum obligarent*. III. Moribus Romanis idem fuisse observatum, ut praedes corpore suo essent luituri, quoad creditori non satisfieret, frustra sim, si ostendere adnitar. Fuit autem & illud in Duodecim scriptum apud Gellium XVI. 10. quod praestabit huc afferre prout a Gothofredo transmutatum, omissis Xviralibus ἀρχαϊσμοῖς, legitur. *Locupleti vindex* (i. e. fidejussor) *locuples esto: pauperi* (in XII. apud Gellium est *proletario* h. e. prolem tantum sufficienti reip.) *quilibet vindex esto*. Recte: nam satis erat, si pro eo, qui corpus tantum tradere in nexum poterat, talis sponderet, qui nihil aliud quam corpus obligare valeret. IV. Ac memini alibi a me supra adnotatum, jus istud in corpora saeviendi videri

(52) Bormionis nomen est a βόρμος: quae vox Hesychio videtur *Avenam* significare. Sic enim describit: ΒΟΡΜΟΣ· ὃν καὶ βρόμον λέγουσιν· ἔστι δὲ τροφὴ τετραπόδων (eisdem verbis βόρμος definitur ab Etymologo) τὸ πολλαχοῦ μὲν σπειρόμενον, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτομάτως φυόμενον. Βόρμος: quem & βρόμον dicunt. *Est autem quadrupedum pabulum, quod saepe seritur, interdum & sponte enascitur*. Videndum & de βρόμος idem Hesychius, ubi vocat σπέρμα λεπτῆς κριθῆς. In Glossis βρόμος· ὁ καρπός: quod ibidem exponitur, *Habena* (pro *Avena*). Gazae quoque βρόμος *avena* est.

133 *μνων καδδιχος πρωγγυος τω σωματος με κιβωτιον αρχας φιλωτα ταν δε δευτεραν μισθωσιν* ꟷα	*μνων καδδιχος. προύγγυος τοῦ σώματος* ME. *Κιβώτιον, Ἀρκὰς Φιλώτα. Τὴν δὲ δευτέραν μίσθωσιν* Ἁ.
134 *εμβολος Δαμαρχος Φιλωνυμω τετρωκοντα μεδιμνων πρωγγυος τω σωματος* . . . . *Θεοδωρος Θε*	*Ἔμβολος, Δάμαρχος Φιλωνύμου τεσσαράκοντα μεδίμνων· προύγγυος τοῦ σώματος Θεόδωρος Θε-*
135 *οδωρω ταν δε τριταν μισθωσιν* ⊏ε *γυιον Πεισιας Λεοντισκω τριακοντα πεντε μεδιμνων πρωγγυος*	*οδώρου. Τὴν δὲ τρίτην μίσθωσιν* ⊏E. *Γυῖον, Πεισίας Λεοντίσκου τριάκοντα πέντε μεδίμνων· προύγγυος*

133. *mnis* [unoque] *caddicho : ſponſor corporis ME. Arcella ; Arcas Philotae : ſecundam locati partem HA.*
134. *Roſtrum navis, Damarchus Philonymi, quadraginta medimnis: ſponſor corporis* . . . . . . *Theodorus The-*
135. *odori : tertiam locati partem VE. Gyion, Piſias Leontiſci, quinque & quadraginta medimnis: ſponſor*

videri Romanos e Magnis Graecis imitatos. Quod nunc revoco. Non enim ex Xvirali, ſed ex jure regio mos ille manavit: quem Servius Tullius rex popularis ingenii eradicare ſtuduit: qui apud Dionyſium lib. IV. ita concionatur: *Caveboque lege, ne jus ſit foeneratoribus* (*ἐπὶ σώμασιν ἐλευθέροις*) *in libera corpora, ſed contenti ſint facultatibus debitorum*. Verum poſtea praeterquam quod Superbus rex alias omnes Servii leges abolevit, etiam poſtea Xvirali jure obaerati in nervum ducebantur: niſi quod tantum dilata paullisper crudelitas fuit. Haec enim Gellius XX. 1. ex XII. recitat: *Aeris confeſſi* (53) *rebuſque jure judicatis, XXX. dies juſti ſunto*. Datur hoc IVSTITIVM (ſic Gellius illud *juſtos* interpretatur), intra quod debitor *Mercedem* (uti loquitur Horatius) *aut nummos undeunde extricet*. In XII. ſequitur: *Poſt deinde manûs injectio eſto: in jus ducito. Ni judicatum facit . . . vincito aut nervo aut compedibus: XV. pondo ne majore, aut, ſi volet, minore vincito*. Cetera proſtant apud Gellium. Mitto ſerviles operas, quibus praeſtandis nexi macerabantur.

VERSV 134. poſt *πρωγγυος τω σωματος*, non minimum intercedit ſpatii, quantum ſcil. caperet monoſyllabum curiae index, nec non & *παρασήμου* vocabulum; utrumque enim tunc ei, qui ſcribendo aderat, latuit, opportune adjecturo, ubi reſciviſſet. Idem v. 136. in Ariſtodamo fit.

Ver. 135. ⊏E · *γυιον*: Heſychius de hac dictione ſic habet: ΓΥΙΑ· *μέλη, χεῖρές τε καὶ πόδες, καὶ τὰ λοιπά*. Cum ait Γυῖα eſſe generaliter *membra*, id *καταχρηστικῶς* eſt intelligendum. Nam proprie *manus* aut *pedes* ea vox ſignificat. Imo Etymologus, ſuâ etymologiâ ductus, proprie ad pedes refert. Etſi in fine addit, *καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν μελῶν*. Sic & Scholiaſtes Nicandri Γυῖα δὲ, inquit, *νῦν τοὺς πόδας*. Homerus Il. Ψ. v. 627. ubi *γυῖα* nominaſſet, epexegeticῶs ſubdit, *πόδες* & *χεῖρες*. Haec cum ita ſint, cumque ſingulo numero *γυῖον* hîc uſurpetur, horum alterutrum licebat interpretari, ſive *Manus*, ſive *Pes*. Et quidem utrumlibet ex uſitatorum inſignium numero fuiſſe, ex nummis didici, in quibus non raro ſive *manus*, ſive *pes* ſcalpitur. In nummis Romae cuſis *Manus* uſitatiſſima fuit. In quodam pulcherrimo Magnae Graeciae numiſmate *Pes* cum adjuncto crure exhibitum vidi. Ad ſummam, utrumvis horum poſuiſſem, non caruiſſem reprehenſione; quia & alterum pro inſigni adhibere hic noſter Piſias poterat. Quare haec adnotaſſe contentus, Graecum ipſum vocabulum GYION in interpretatione retinui.

Ver.

(53) Alii malunt *Aeris confeſſo*, alii *Reis confeſſis*. At neutrum neceſſe. Nam vult, *triginta dies juſtos* (h. e. juſtitii) *eſſe in gratiam illius, qui aeris alieni compertus ſit*. In his ſecundum ne an tertium caſum uſurpes, perinde erit. Quod ſi quid mutandum, potius ab illo *Rebuſque* abſtulerim encliticum *μόριον*.

136	τω σωματος κν σφαιρωτηρες Αριστοδαμος. . . . . . . Ταν δε τεταρταν μισθωσιν αλ λωτηριον	τοῦ σώματος ΚΝ. Σφαιρωτῆρες, Ἀριστόδαμος. . . . . . . Τὴν δὲ τετάρτην μίσθωσιν ΑΛ. Λουτήριον
137	Φιλιππος Φιλιππω διακατιων ϝεβδεμηκοντα ϝοκτω μεδιμνων πρωγγυος τω σωματος πε καρυκειον	Φίλιππος Φιλίππου, διακοσίων ἑβδομήκοντα ὀκτὼ μεδίμνων· Προύγγυος τοῦ σώματος ΠΕ. Καρυκεῖον
138	Απολλωνιος ϝηρακλητω	Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτου
139	γραμματευς ϵε γυιον Αριστοδαμος Συμμαχω γαμετρας Χαιρεας Δαμωνος νεαπολιτας	Γραμματεὺς ϵΕ. Γύιον Ἀριστόδαμος Συμμάχου. Γεωμέτρης Χαιρέας Δάμωνος Νεαπολίτης.
140	N	N

136\. *corporis KN. Calcei lora, Aristodamus . . . . quartam locati portionem AL. Lavacrum,*

137\. *Philippus Philippi, ducentis septuaginta octo medimnis: sponsor corporis PE. Caduceum,*

138\. *Apollonius Heracleti.*

139\. *Scriba VE. Gyion, Aristodamus Symmachi. Geometra Chaereas Damonis Neapolites.*

Ver. 136. Σφαιρωτῆρες in Hesychio & Suida calceorum lora sunt, sive corrigiae. Eadem vox Ex. XXV. & XXXVII. compluries usurpatur, sed aliter quam pro calcei corrigia. Adhaec ex Gen. XIV. 23. affertur ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος. Ibi tamen alii σφυρωτῆρος eodem significatu exhibent; ut sit a σφύρα, *Malleolus*. Ac meo quidem judicio si id vocabulum a malleolo sit repetendum; credo olim & σφαιρωτ. & σφυρωτ. fuisse scriptum; sicuti & malleolus non tantum σφύρα sed & σφαῖρα, ut opinor, a figura vocabatur. Verum de usu vocis σφαιρωτ. pro *Loro calcei* non est dubitandum ob Hesychii & Suidae auctoritatem. Qui duo quid vocent ζηνίχιον σανδαλίȣ (sic enim σφαιρωτ. interpretantur) ex clarioribus expositionibus elucet: apud Hesych. quidem, σκύτος, κόμμα λώρȣ: apud Suidam autem, λωρίον τȣ̃ ὑποδήματος. Chrysostomus Orat. in XL. Mart. τὸν σφαιρωτ. non tantum, quod dixi, interpretatur, sed & etymologiam producere satagit. Greg. Nanz. Or. εἰς τὰ Ἐπιφάνια scripsit: ὁ σφαιρωτὴρ τȣ̃ ὑποδήματος, ὃν ȣ̓ λύει ὁ βαπτίζων Ἰησοῦν.

Statim sequitur: Αριστοδαμος. Post quod sequitur intervallum ad patris nomen adscribendum, ubi innotuisset.

Ibidem: ΑΛ. Λωτηριον. Doricum est Λωτήριον pro Λουτήριον; nostri enim in his Tab. amant ȣ in Ω vertere; sicuti & Lacones Λῶτρον vocabant, quod ceteris Λȣ̃τρον (*lavacrum*) dicebatur: quod me docuit Hesychius his verbis: ΛΩΤΡΟΝ· Δειλινὸν ἄλειμμα. Λάκωνες. De voce Λȣτήριον pulchra attulit ex Polluce & Athenaeo veterum loca H. Stephani diligentia.

Ver. 137. 138. Sponsor corporis ultimus (h. e. *Apollonius Heracleti*) etiam ex finitoribus unus erat, uti perspicue constat ex hoc loco collato cum Brit. v. 4. & 9. & initio Synthecae ver. 49. Nec enim tantum nomina ipsius & parentis, verum etiam insignia illa praevia conveniunt.

Postremo si lector mercedes hasce, quas singuli conductorum quot annis solvere tenebantur (ita uti a ver. 132. ad 137. exponitur) in unam summam redegerit; profecto exsistet medimnûm decem supra quadringentos numerus, sed *Caddicho* insuper addito. Atqui is ipse numerus, etiam cum caddichi auctario ver. 4. continebatur p. 176. col. 2. Vide ibi dicta. Ibid. explicui, quonam syntaxeos genere utrobique Καδδιχος recto casu efferatur, cum contra μεδιμνων patrio usurpetur. Sed tamen quidquid id ῥήσεως est; certissimum nominativi absoluti exemplum est. Quae recti absoluti syntaxis Hebraeis quidem amicissima est: at apud Graecos non dum certo reperta, nunc primum in hoc aere occurrit tum v. 4. tum 133. sine mendi suspicione.

VERSV 139. γραμματευς. Fuere urbes Graecanicae, in quibus Magistratus supre-

premus γραμματέως nomine insigniebatur: de quo videatur Ez. Spanhemius in De praest. & usu numism. At hic noster longe a summo abfuit. Huic profecto scribae debetur hujus Tabulae stylus: nisi quod in *Synthecam* plurima ex superioribus locati instrumentis translata fuisse, ἀρχαϊσμῶν copia longe major demonstrat.

Sequitur: ⊏E· γυιον. Haec insignia huic Aristodamo Symmachi cum Pisia Leontisci (de quo ver. 135.) sunt communia; sive quod aliquo cognationis gradu vincti essent, idemque forsitan hospitium incolerent, sive quod haec παράσημα toti vico aut συνοικίᾳ essent communia.

Pergit: γαμετρας. Dorismus novus. Hinc vero discimus, praeter finitores, qui usum tantummodo tenebant metiendi, partiendi, limitandi, ceterorumque, adhibitum praeterea fuisse *Geometram*, qui ejus artis universae comprehensionem non ex usu sed ex ἐπιστημονικῇ θεωρίᾳ derivaret, quique difficultatibus emergentibus, valeret nova problemata solvere. Nisi vero malumus, in Finitoribus, tamquam in magistratu honorifico, fuisse auctoritatis quantum ad hoc & similia necesse fuit: ceterum peritiam universam a Geometra fuisse petitam.

Extremo versu: Νεαπολιτας. Haec nostra Neapolis est: cujus civem hunc *Chaeream Damonis F.* eumque geometram, ex hoc aere cognovisse, volupe sane fuit. Absunt ab eo duo illa praevia παράσημα, quae civibus non item inquilinis fuisse peculiaria, hinc ostenditur. Ad gentile urbis Parthenopeae nomen quod attinet, non levis est circa vocalem alterius syllabae difficultas. Nam si ad Neapolitanos ipsos nummos provocaverimus, in plerisque ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ legi, non dubium est; etsi interim in paucioribus aliis numismatis ΝΕΑΠΟΛΙΤΩΝ cum A scriptum invenerim. Contra vero in auctoribus cujusvis aevi omnibus, itemque in Ethnicographo scriptore (cujus in his auctoritas valere debet) non aliter quam νεΑπολ. perscribitur: quibus accedit hujus aeris antiquissimi & emendatissimi fides. Quid ergo statuendum? Aut quidnam Neapolitano magistratui monetario respondebimus, plerumque νεΟπ. cum vocali quarta cudenti? Mihi sane videtur, antiquitus νεΑπ. ab ipsis nostratibus fuisse etiam in nummis scalptum. At, opinor, exstitere postea rei monetariae praefecti, quibus propositum hoc maxime fuit, uti nostram Neapolim a cognominibus aliis urbibus discriminarent; eoque A in O (non praeter analogiam) commutarunt. Ea vero perscribendi nominis ratio nummorum tenus stetit: ceterum scriptores omnes modo Νέαν πόλιν, modo junctim ΝΕΑπολιν, ita ut ante exarabatur id nomen, cum A in scriptis suis enotarunt.

VERSV 140. N] Istud N (quod post aliquot versuum vacuum intervallum cernitur solitarium) si sit nota numerica, erit numeri quinquagenarii signum: quo notabitur, in tabulario fuisse hoc aes pro quinquagesimo numeratum. Nec equidem aliter acciperem, si cum alia nota numericà junctum cerneretur. Nunc quia solitarium scribitur, liberum est sive pro quinquaginta, sive pro XIII. accipere. Cur hoc posterius, inquis? Eâ, inquam, numerandi ratione, quam in libris Homericis aliisque olim utebantur; quamque nunc etiam typographi adhibent in foliis prelo impressis recensendis. Nam prima libri folia XXIII. litteris totidem Alphabeti Latini distinguuntur. Atqui is mos apud Graecos est vetustissimus. Fuit enim hoc sollemne antiquissimis criticorum, ut libros clarorum scriptorum a se recensitos ita partirentur, ut Graeci alphabeti litteris pares essent, quae & iis praefigebantur. Qui dissolutas Homeri rhapsodias primi in libros dispescuerunt, numero Graecorum elementorum delectati, in utroque poemate parem alphabeto numerum sunt secuti. Theophrasti Νόμων κατὰ στοιχεῖον, κδ', h. e. *Legum libros quatuor & viginti* (quot in Gr. alphabeto litterae) habes apud Laertium seg. 44. Idem seg. 26. ubi Aristotelis memorat Φυσικῶν κατὰ στοιχεῖον βιβλία λή, Casaubonus numeros refingi jubet in κδ'. Inscriptionis rationem reperies apud Coelium (54) Rhodiginum: qui & in ceteris libris

(54) Rhodiginus XVII. 17. ita posuit: *Aristoteli... tria philosophiae munia suscepta pertractataque sunt, physicum, metaphysicum & morale: sed ita ut alphabetis tribus omnia sit complexus.* Imo non ipse, sed alius aliquamdiu postea, uti dictum. Pergit: *Nam physicorum libri elementa implent omnia* (id quod subductis rationibus mox ostendit)... *Huic vero sententiae vetus suffragatur attitulatio, in qua more Homerico ita enotabatur librorum ordo, ut Physicorum diceretur Alpha qui primus, Beta qui secundus, & deinceps.* Quam rationem in Moralibus, itemque in Metaphysicis observatam, mox idem demonstrat.

libris idem factum ostendit. Eam tamen ἀκρίβειαν sive Tyrannioni, sive Andronico Rhodio (qui Stagiritae scripta digessit in Πραγματείας) aut demum cuivis alteri grammatico, quam huic ingeniorum coryphaeo, malim equidem adscribere. An horum exemplo, non quidem Esdras, sed posteriores magistri; canonicos Scripturae libros numero XXII. esse voluerunt, nim. ut Hebraico alphabeto ἰσαρίθμους facerent? qui certe potuissent plures aut pauciores, & quidem aptius numerare, nisi propositum habuissent libros divinos alphabeto Judaico aequiparare. Verum in eo Graecos ne ipsi, an contra Graeci Judaeorum antiquos doctores sint imitati, non habeo dicere. Nam & apud Orientis populos id olim in usu fuit. Manetis opus quoddam memorat Epiphanius inscriptum Μυστήρια: qui liber (τμήμασι λόγων) *sectionibus librorum* XXII. pro numero litterarum alphabeti Syriaci divisus fuit. Videatur Epiphanius Haer. LXVI. 13. Hactenus Tabula Heracleensis prior est.

PARTIS I. FINIS.

MONITVM.

Cum primū anno MDCCL. *Excell. Carolus Guevara e Ducibus Bovinensium, Eq. Hierosf. nunc apud Regem Lusitan. Orator, id mihi negotii dedisset, uti Tabulas Heracleenses, a se tum recens comparatas, instruerem congruo commentario, ut eo qualicumque amictu ornatae, ita demum REGI nostro talium cupidissimo sisterentur, ac statim exempla cum orbe litterato communia fierent; magna, uti fit, per Europam commota exspectatio fuit Epigrammatum praestantissimorum. Dum vero opperiundo, dum scitando ecquid iis factum sit, delassantur; prope fuit, ut ego unus conviciis dirisque proscinderer, quasi qui morarer publica commoda. Me nimirum criminabantur impedimento esse, quo minus, quae post bis millesimum annum vix tandem tellus Heracliensis enixa fuerat, ea contemplanda publice proponerentur.*

Quibus ego criminationibus ita respondeo, me meam Guevarae eruditiss. ita obligasse fidem, modo pensis antecaptis finem prius imponerem, quam Tabulas Heraclienses attingerem. Pensá vero antecapta duo maxime erant. Tertius in marmoreum Ecclesiae Neapol. Kalendarium tomus, superioribus longior & operosior; adhaec autem & Dissertatio de SS. Ecclesiae Neap. Episcopis, quae duobus comprehensa tomis nuper prodiit (propter quae duo Eminentiss. Card. Spinello jamdiu fidem oppigneraveram) elucubranda, adhuc tunc imminebant cervici meae: quae duo vix postea tandem prela evaserunt.

Inter haec autem praeter opinionem meam tempus ejusmodi incidit, quo, qui meum omne tempus amicorum temporibus transegissem, ne cui prorsus hominum aliquando deessem, non poteram Canonicis Cathedralis Eccl. Neap. ornatissimis collegis meis non venire suppetias sine turpi desertae fidei dedecore. Itaque boná cum Guevarae humaniss. venia, in collegarum gratiam de summa existimationis periclitantium, operosissima illa De Cathedrali Ecclesia semper unicâ Dissertatio *spissa prodiit: quae sicuti propter aevi medii caliginem magno mihi labore stetit, ita gratissime a civibus exterisque excepta fuit.*

Nolo jam quotidianas lucubratiunculas, molestia interpellatorum expressas, causari. Nec obtendam enectum languorum perpetuitate corpusculum; ne quis ex transverso incurrens, cum Afro comico occinat, Id populus curat scilicet.

At illud ad ultimum reservavi, quod os obtrectatoribus obstruat. Nam cum REX optimus & clementissimus, quique immerentem plurimis benefactis ornaverit, in rebus litterariis adhibere me non sine maximâ existimatione meâ minime dedignetur; quis non intelligit, me fore mortalium scelestissimum, nisi qua possim alacritate, jussis obtemperavero?

Credo me tibi, Lector, probasse causam defensionemque meam. Aliud nunc majus accipe. Nam quod horum Commentariorum (qui uno simul volumine junctim prodituri fuerant) nunc tantum Pars prior, abscissa videlicet a reliquo corpore, foras progrediatur in publicum; id non alia quam communis exspectationis gratia factum fuit. Quod si cui prius volumen istud paullo gracilius ac macilentius fortasse videbitur; is facile huic malo medebitur, si hanc Partem I. nunc quidem rudi opere conglutinandam curaverit, posthac junctim cum Parte altera in volumen unum compingendam: id quod & ceteroqui numerorum in summis paginis signatorum continuata series glutinatorem docebit.

Pluries monui lectorem, ut Tabular. verba obscuriora, ad quae nihil adnotatum reperiet, in Indice vocum (quem in fine Partis II. exspectari volo) quaerat. Ex locis vero in Indice notatis primum quemque seligat, eumque in Commentario requirat; ibi, siquid forte animadversum fuerit, reperturus.

COM-

[illegible]ΟΝΤΑͰΟ[illegible]ΩΣΧΡΙΝΟΙͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝΤΑΥΤΑΝΤΑΝΓΑΝΚΑΤΕΣΩΙΣΑ
ΜΕΣΕΓΔΙΚΑΞΑΜΕ[illegible]ΟΙΔΙΚΑΣΤΡΙΑΚΟΣΤΑΙΑΣΤΟΙΣΤΑΝΗΑΡΑΝΓΑΝΕΙ
ΔΙΑΝ[illegible]ΟΝΤΑΣΣΙΝ ͰΑΥΤΑΕΜΙΣΘΩΘΗ[illegible]ΚΑΤΑΒΙΩ[illegible]Α
ΜΕΣΚΑΤΕΣΩΙΣΑΜΕΣΤΡΙΑΚΑΤΙΩΝΜΕΔΙΜΝΩΝΤΟΣΕΤΟΣͰΕΚΑΣΤΟΝ
ͰΑΔΕΠΑΣΑΓΑͰΑΤΩΔΙΟΝΥΣΩΤΕΤΡΑΚΑΤΙΩΝΔΕΚΑΜΕΔΙΜΝΩΝΚΑΔ
ΔΙΧΟΣΤΟΣΕΤΟΣͰΕΚΑΣΤΟΝ ΕΣΤΑΣΑΜΕΣΔΕΚΑΙΟΡΩΣΕΠΙΜΕΝΤΑΣ
ΠΛΕΥΡΙΑΔΟΣΑΝΩͰΕΝΑΜΕΝΕΠΙΤΩΑΝΤΟΜΩΤΩΠΑΡΠΑΝΔΟΣΙΑΝ
ΤΩΠΑΡΤΑͰΗΡΩΙΔΕΙΑΤΩΟΡΙΞΟΝΤΟΣΤΑΝΤΕͰΙΑΡΑΝΓΑΝΚΑΙΤΑΝΕΙΔΙΑΝ
ΑΝΧΩΡΙΞΑΝΤΕΣΑΠΟΤΑΝΑΠΟΡΟΑΝΕΣΤΑΝΕΙΔΙΑΝΓΑΝͰΩΣΜΗΚΑΤΑΛΥ
ΜΑΚΩΘΗΣΑΔΗΛΩΘΕΙΗΚΑΘΩΣΤΟΙΕΜΠΡΟΣΘΑΟΡΟΙΑΛΛΟΝΔΕΕΠΙΤΩΑΝ
ΤΟΜΩΤΩΠΑΡΤΑΦΙΝΤΙΑΑΓΟΝΤΟΣΕΣΤΑΣΑΜΕΣΠΑΡΤΑΝΒΥΒΛΙΑΝΚΑΙ
ΤΑΝΔΙΩΡΥΓΑΑΝΧΩΡΙΞΑΝΤΕΣͰΩΣΑΥΤΩΣΕΣΤΑΝΕΙΔΙΑΝΓΑΝΤΑΝΑΛ
ΛΩΣΔΕΑΝΤΟΡΩΣΤΟΥΤΟΙΣΕΣΤΑΜΕΣΕΠΙΤΑΣΑΜΑΞΙΤΩΤΑΣΔΙΑΤΩΧΑ
ΡΑΔΕΟΣΑΓΩΣΑΣΤΑΣΠΑΡΤΟΝΔΡΥΜΟΝΤΑΣΜΕΝΣΤΑΛΑΣΕΣΤΑΝΗΑΡΑΝ
ΓΑΝΤΩΣΔΕΑΝΤΟΡΩΣΕΣΤΑΝΕΙΔΙΑΝΓΑΝΚΑΤΑΛΙΠΟΝΤΕΣΕΙΚΑΤΙΠΕΔΟΝ
ΑΝΤΟΜΟΝΕΣΤΑΣΑΜΕΣΔΕΚΑΙΜΕΣΣΟΡΩΣΔΥΟΜΕΝΕΠΙΤΑΣͰΟΔΩΤΑΣ
ΑΓΩΣΑΣΕΚΤΕΠΟΛΙΟΣΚΑΙΕΚΠΑΝΔΟΣΙΑΣΔΙΑΤΩΝͰΙΑΡΩΝΧΩΡΩΝΔΥΟ
ΔΕΕΝΤΑΙΣͰΑΚΡΟΣΚΙΡΙΑΙΣΤΟΥΤΩΣΠΑΝΤΑΣΑΝΕΥΘΥΩΡΕΙΑΝͰΟΜΟΛΟ
ΓΩΣΑΛΛΑΛΟΙΣΤΩΣΜΕΝΕΣΤΟͰΙΑΡΟΝΠΛΑΓΟΣΤΩΑΝΤΟΜΩΕΠΙΓΕ
ΓΡΑΜΜΕΝΩΣͰΙΑΡΩΣΔΙΟΝΥΣΩΧΩΡΩΝΤΩΣΔΕΕΝΤΑΙΕΙΔΙΑΙΓΑΙΕΠΙ
ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΣΑΝΤΟΡΩΣͰΩΣΑΥΤΩΣΔΕΚΑΙΕΠΙΤΩΑΝΤΟΜΩΤΩ
ΠΑΡΤΑΦΙΝΤΙΑΑΓΟΝΤΟΣΕΣΤΑΣΑΜΕΣΜΕΣΣΟΡΩΣΔΥΟΜΕΝΕΠΙ
ΤΑΣͰΟΔΩΤΑΣΕΚΠΟΛΙΟΣΚΑΙΕΚΠΑΝΔΟΣΙΑΣΑΓΩΣΑΣΔΙΑΤΩΝ
ͰΙΑΡΩΝΧΩΡΩΝΔΥΟΔΕΕΠΙΤΑΝͰΑΚΡΟΣΚΙΡΙΑΝΠΑΡΤΑΣΤΥΡΕΙΑΣ
ΤΟΥΤΩΣΠΑΝΤΑΣͰΟΜΟΛΟΓΩΣΑΝΕΥΘΥΩΡΕΙΑΝΤΟΙΣΕΠΙΤΑΣͰΟΔΩ
ΤΑΣΔΙΑΤΩΧΑΡΑΔΕΟΣΑΓΩΣΑΣΠΑΡΤΟΝΔΡΥΜΟΝΤΩΣΜΕΝΕΣΤΟͰΙΑΡΟΝ
ΠΛΑΓΟΣΕΠΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΣͰΙΑΡΩΣΔΙΟΝΥΣΩΧΩΡΩΝΤΩΣΔΕΕΣΤΑΝΕΙΔΙ
ΑΝΤΑΝΕΠΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΣΑΝΤΟΡΩΣΑΠΕΧΟΝΤΑΣΑΠΑΛΛΑΛΩΝͰΩΣΗ
ΜΕΝΕΙΚΑΤΙΠΕΔΟΝΑΝΤΟΜΟΝΕΠΙΔΕΤΑΣΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΩΤΑΣΔΙΑΤΩΝͰΙ
ΑΡΩΝΧΩΡΩΝΑΓΩΣΑΣΕΠΙΜΕΝΤΑΣΠΛΕΥΡΙΑΔΟΣΑΝΩΔΥΟΑΠΕΧΟΝΤΑΣΑΠΑΛ
ΛΑΛΩΝΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΟΔΑΣΑΛΛΩΣΔΕΑΝΤΟΡΩΣΤΟΥΤΟΙΣΕΠΑΞΑΜΕΣΠΑΡ
ΤΑΝͰΟΔΟΝΤΑΝΠΑΡΤΟΝΔΡΥΜΟΝΑΓΩΣΑΝΔΥΟΑΠΕΧΟΝΤΑΣΑΠΑΛΛΑΛΩΝ
ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΟΔΑΣΕΝΔΕΜΕΣΣΩΙΤΩΙΧΩΡΩΙΕΠΙΤΑΣΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΩΤΕ
ΤΟΡΑΣΑΠΕΧΟΝΤΑΣΑΠΑΛΛΑΛΩΝͰΑΙΜΕΝΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΟΔΑΣͰΑΙΔΕΕΙΚΑ
ΤΙΕΠΙΔΕΤΩΑΝΤΟΜΩΤΩΠΑΡΤΑΝΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΟΝΔΥΟΑΠΕΧΟΝΤΑΣΑΠΑΛ
ΛΑΛΩΝΕΙΚΑΤΙΠΟΔΑΣΚΑΙΑΛΛΩΣΕΠΙΤΩΔΕΥΤΕΡΩΑΝΤΟΜΩΑΠΕΧΟΝΤΑΣ
ΑΠΑΛΛΑΛΩΝΕΙΚΑΤΙΠΟΔΑΣΤΟΥΤΩΣΠΑΝΤΑΣΑΝΕΠΙΓΡΟΦΩΣΟΡΙΞΟΝΤΑΣ
ΤΑΣΜΕΡΕΙΑΣΤΑΣΠΟΤΑΛΛΑΛΩΣΤΟΙΣΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΟΙΣΤΩΣͰΙΑΡΩΣΧΩ
ΡΩΣΤΩΣΔΕΠΑΝΤΑΣΧΩΡΩΣΤΩΣΤΩΔΙΟΝΥΣΩΤΕΡΜΑΞΟΝΤΙΤΟΙΤΕΑΝΤΟΜΟΙ
ͰΟΤΕΠΑΡΤΑͰΗΡΩΙΔΕΙΑΑΓΩΝΚΑΙͰΟΠΑΡΤΑΦΙΝΤΙΑΑΠΟΤΑΝΑΠΟΡΟΑΝΑΝΩ
ΘΑΑΧΡΙΕΣΠΟΤΑΜΟΝΤΟΝΑΚΙΡΙΝΑΡΙΘΜΟΣΟΡΩΝΤΩΝΕΣΤΑΣΑΜΕΣΤΩΝΜΕΝ
ΕΠΙΤΩΑΝΤΟΜΩΤΩΠΑΡΤΑͰΗΡΩΙΔΕΙΑͰΕΠΤΑΣΥΝΤΩΙΕΠΙΤΑΣΠΛΕΥΡΙΑΔΟΣ
ΕΠΙΔΕΤΑΣΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΩͰΟΚΤΩΣΥΝΤΩΙΤΕΤΡΩΙΡΩΙΕΠΙΔΕΤΩΑΝΤΟΜΩ
ΤΩΤΕΠΑΡΤΑΝΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΟΝΚΑΙΤΙΕΧΟΜΕΝΩΔΥΟΕΦΕΚΑΤΕΡΩΕΠΙΔΕΤΩ
ΠΑΡΤΑΦΙΝΤΙΑͰΕΠΤΑΣΥΝΤΩΙΠΑΡΤΑΝΒΥΒΛΙΝΑΝΜΑΣΧΑΛΑΝΚΑΙΠΑΡΤΑΝΔΙ
ΩΡΥΓΑ

ΣΥΝΘΗΚΑ ΔΙΟΝΥΣΩ ΧΩΡΩΝ

ΕΠΙΕΦΟΡΩΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣΜΗΝΟΣΑΠΕΛΛΑΙΩͰΑΔΛΙΣΚΑΙΤΟΙΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙΑΣΒΟΤΡΥΣΤΙΜΑΡ
ΧΟΣΝΙΚΩΝΟΣΣΕΑΝΘΕΜΩΝΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣΑΠΟΛΛΩΝΙΩΚΑΙΤΟΙΟΡΙΣΤΑΙΣΕΤΡΙΠΟΥΣΦΙΛΩΝΥ
ΜΟΣΙΩΠΥΡΙΣΚΩΠΕΚΑΡΥΚΕΙΟΝΑΠΟΛΛΩΝΙΟͰΗΡΑΚΛΗΤΩΑΙΠΕΛΤΑΔΑΞΙΜΟΣΠΥΡΡΩ
ΚΝΘΡΙΝΑΞΦΙΛΩΤΑΣͰΙΣΤΙΕΙΩΜΕΕΠΙΣΤΥΛΙΝͰΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣΙΩΠΥΡΩΜΙΣΘΩΝΤΙΤΩΣͰΙ
ΑΡΩΣΧΩΡΩΣΤΩΣΤΩΔΙΟΝΥΣΩΕΧΟΝΤΑΣͰΩΣΕΚΟΝΤΙΚΑΤΑΒΙΩΚΑΘΑΤΟΙͰΗΡΑΚΛΕΙΟΙΔΙΕ
ΓΝΟΝΤΟΙΔΕΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΙΚΑΡΠΕΥΣΟΝΤΑΙΤΟΝΑΕΙΧΡΟΝΟΝͰΑΣΚΑΠΡΩΓΓΥΩΣΠΟΤΑΓΩΝ
ΤΙΚΑΙΤΟΜΙΣΘΩΜΑΑΠΟΔΙΔΩΝΤΙΠΑΡΕΤΟΣΑΕΙΠΑΝΑΜΩΜΗΝΟΣΠΡΟΤΕΡΕΙΑΙΚΑΙΚΕΜΠΡΟΣΘΑ

Blank inserted to ensure correct page position

ΑΠΟΔΙΝΩΝΤΙ ΑΠΑΞΟΝΤΙ ΕΣ ΤΟΝ ΔΑΜΟΣΙΟΝ ΡΟΓΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΜΕΤΡΗΣΟΝΤΙ ΤΟΙΣ ΣΙΤΑΓΕΡΤΑΙΣ ΤΟΙΣ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΤΕΩΝ ΤΩΙ ΔΑΜΟΣΙΩΙ ΧΟΙ ΜΕΣΤΩΣ ΤΩΣ ΧΟΥΣ ΚΡΙΘΑΣ ΚΟΘΑΡΑΣ ΔΟΚΙΜΑΣ ͰΟΙΑΣ ΚΑ Ͱ ΑΓΑ
ΦΕΡΕΙ ΠΟΤΑΞΟΝΤΙ ΔΕ ΠΡΩΓΓΥΩΣ ΤΟΙΣ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙΣ ΤΟΙΣ ΑΕΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΤΕΩΝ ΕΝΤΑΣΣΙΝ ΠΑΡ
ΠΕΝΤΑͰΕΤΗΡΙΔΑ ͰΩΣ ΚΑ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ ΤΟΙ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙ ΔΕΚΩΝΤΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΤΙΝΙ ΚΑ ΑΛΛΩΙ
ΠΑΡΔΩΝΤΙ ΤΑΝ ΓΑΝ ͰΑΝ ΚΑ ΑΥΤΟΙ ΜΕΜΙΣΘΩΣΩΝΤΑΙ Η ΑΡΤΥΣΩΝΤΙ Η ΑΠΟΔΩΝΤΑΙ ΤΑΝ Ε
ΠΙΚΑΡΠΙΑΝ ΑΝ ΑΥΤΑ ΤΑ ΠΑΡͰΕΞΟΝΤΑΙ ΠΡΩΓΓΥΩΣ Ͱ ΟΙ ΠΑΡΛΑΒΟΝΤΕΣ Η ͰΟΙΣ ΚΑ ΡΤΥΣΕΙ Η ͰΟΙ ΠΡΙ
ΑΜΕΝΟΙ ΤΑΝ ΕΠΙΚΑΡΠΙΑΝ ΑΝ ͰΑ ΚΑΙ ͰΟ ΕΞ ΑΡΧΑΣ ΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΟΣ ͰΟΣΤΙΣ ΔΕ ΚΑ ΜΗ ΠΟΤΑΓΕΙ ΠΡΩΓΓΥ
ΩΣ Η ΜΗ ΤΟ ΜΙΣΘΩΜΑ ΑΠΟΔΙΔΩΙ ΚΑΤ ΤΑ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΤΟ ΤΕ ΜΙΣΘΩΜΑ ΔΙΠΛΕΙΑ ΠΟΤΕΙΣΕΙ ΤΟ ΕΠΙ ΤΩ ΕΤΕ
ΤΕΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΜΠΩΛΗΜΑ ΤΟΙΣ ΤΕ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΣΙΤΑΓΕΡΤΑΙΣ ΤΟΙΣ ΑΕΙ ΕΠΙ ΤΩ ΕΤΕΟΣ ͰΟΣΣΩΙ ΚΑ
ΜΕΙΟΝΟΣ ΑΜ ΜΙΣΘΩΘΗ ΠΑΡ ΠΕΝΤΕΤΕΤΗ ΤΑ ΠΡΑΤΑ ͰΟΤΙ ΚΑ ΤΕΛΕΘΕΙ ΨΑΦΙΣΘΕΝ ͰΑΜΑ ΠΑΝΤΩΙ ΠΡΑΤΩΙ
ΜΙΣΘΩΜΑΤΙ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΤΑΙ ΓΑΙ ΠΕΦΥΤΕΥΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΕΣΣΟΝΤΑΙ ΕΡΓΑΞΟΝ
ΤΑΙ ΔΕ ΚΑΤ ΤΑ ΔΕͰΟΜΕΝ ΤΟΝ ΠΡΑΤΟΝ ΧΩΡΟΝ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΠΑΡ ΤΟΝ ΑΝΤΟΜΟΝ ΤΟΝ ͰΥΠΕΡ ΠΑΝΔΟΣΙ
ΑΣ ΑΓΟΝΤΑ ΤΟΝ ΠΑΡ ΤΑ ͰΗΡΩΙΔΑ ΑΧΡΙ ΠΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΠΕΔΩΝ ΑΜΠΕΛΩΝ ΜΕΝ ΦΥΤΕΥΣΕΙ ΜΗ ΜΕΙΟΝ Η ΔΕΚΑ
ΣΧΟΙΝΩΣ ΕΛΑΙΑΝ ΔΕ ΦΥΤΑ ΕΜΒΑΛΕΙ ΕΣ ΤΑΝ ΣΧΟΙΝΟΝ ͰΕΚΑΣΤΑΝ ΜΗ ΜΕΙΟΝ Η ΤΕΤΟΡΑ ΕΣ ΤΑΝ
ΔΥΝΑΤΑΝ ΓΑΝ ΕΛΑΙΑΣ ΕΧΕΝ ΑΙ ΔΕ ΚΑ ΜΗ ΦΑΝΤΙ ΤΟΙ ΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΟΙ ΔΥΝΑΤΑΝ ΗΜΕΝ ΕΛΑΙΑΣ Ε
ΧΕΝ ΤΟΙ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙ ΤΟΙ ΑΕΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΤΕΩΝ ΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΙ ΤΙΝΑΣ ΚΑ ΑΛΛΩΣ ΤΟΙ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙ ΠΟΘΕ
ΛΩΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΩ ΔΑΜΩ ΟΜΟΣΑΝΤΕΣ ΔΟΚΙΜΑΞΟΝΤΙ ΚΑΙ ΑΝΑΝΓΕΛΙΟΝΤΙ ΕΝ ΑΛΙΑΙ ΘΑΣΑΜΕΝΟΙ ΤΑΝ
ΓΑΝ ΤΟ ΠΑΝΤΩΝ ΕΠΙ ΧΩΡΙΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΣΟΝΤΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΩΝ ͰΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΔΕΝΔΡΕΩΝ ΑΙ ΔΕ ΤΙΝΑ ΚΑ
ΓΗΡΑΙ Η ΑΝΕΜΩΙ ΕΚΠΕΤΩΝΤΙ ΑΥΤΟΙ ͰΕΞΟΝΤΙ ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΠΑΝΤΑ ΠΕΦΥΤΕΥΜΕΝΑ ΠΑΡͰΕΞΟΝΤΙ ΚΑ ΕΝ ΔΕ
ΔΙΩΚΟΤΑ ͰΟΣΣΑ ΕΝΤΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΓΕΓΡΑΨΑΤΑΙ ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΜΠΤΩΙ ΚΑΙ ΔΕΚΑΤΩΙ ΕΤΕΙ ΑΠΟ ΤΩ ΠΟΤΕΧΕΙ ΕΕ
ΤΕΟΣ Η ΑΡΙΣΤΙΩΝ ΕΦΟΡΕΥΕΙ ΑΙ ΔΕ ΚΑ ΜΗ ΠΕΦΥΤΕΥΚΩΝΤΙ ΚΑΤ ΤΑ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΕΝ ΠΑΡ ΜΕΝ ΤΑΝ
ΕΛΑΙΑΝ ΔΕΚΑΝΟΜΩΣ ΑΡΓΥΡΙΩ ΠΑΡ ΤΟ ΦΥΤΟΝ ͰΕΚΑΣΤΟΝ ΠΑΡ ΔΕ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΩΣ ΔΥΟ ΜΝΑΣ ΑΡΓΥΡΙΩ ΠΑΡ ΤΑΝ
ΣΧΟΙΝΟΝ ͰΕΚΑΣΤΑΝ ΤΩΣ ΔΕ ΠΟΛΙΑΝΟΜΩΣ ΤΩΣ ΕΠΙ ΤΩ ΕΤΕΟΣ ΠΟΘΕΛΟΜΕΝΩΣ ΜΕΤ ΑΥΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟ ΤΩ
ΔΑΜΩ ΜΗ ΜΕΙΟΝ Η ΔΕΚΑ ΑΝΔΡΑΣ ΑΜΦΙΣΤΑΣΘΑΙ Η ΚΑ ΠΕΦΥΤΕΥΚΩΝΤΙ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ
ΚΑΙ ΤΩΣ ΠΕΦΥΤΕΥΚΟΤΑΣ ΑΝΓΡΑΨΑΙ ΕΣ ΔΟΓΜΑ ΑΝΓΡΑΦΕΝ ΔΕ ͰΟΣ ΚΑ ΠΕΦΥΤΕΥΚΩΝΤΙ ΑΝ ΑΥΤΑ ΔΕ ΤΑ
ΚΑΙ ΕΙ ΤΙΝΕΣ ΚΑ ΜΗ ΠΕΦΥΤΕΥΚΩΝΤΙ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΑΝΓΡΑΨΑΝΤΩ ΚΑΙ ΕΠΕΛΑΣΘΩ ΤΑ ΕΠΙΖΑΜΙ
Α ΤΑ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΠΟΤ ΤΩΙ ΑΛΛΩΙ ΜΙΣΘΩΜΑΤΙ ΑΙ ΔΕ ΤΙΣ ΚΑ ΕΠΙΒΗΙ Η ΝΕΜΕΙ Η ΦΕΡΕΙ ΤΙ ΤΩΝ ΕΝΤΑΙ ΗΑΡΑΙ
ΓΑΙ Η ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΕΩΝ ΤΙ ΚΟΠΤΗΙ Η ΟΡΑΥΗΙ Η ΕΠΡΙΩΙ Η ΑΛΛΟ ΤΙ ΣΙΝΗΤΑΙ ͰΟ ΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΟΣ ΕΓΔΙΚΑΞΗ
ΤΑΙ ͰΩΣ ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΚΑΙ ͰΟΤΙ ΚΑ ΛΑΒΕΙ ΑΥΤΟΣ ͰΕΞΕΙ ΤΑΣ ΔΕ ΤΡΑΦΩΣ ΤΑΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΡΕΩΣΑΣ ΚΑΙ
ΤΩΣ ΡΟΩΣ ΟΥ ΚΑΤΑΣΚΑΨΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΔΙΑΣΚΑΨΟΝΤΙ ΤΩΙ ͰΥΔΑΤΙ ΟΥΔΕ ΕΦΕΡΞΟΝΤΙ ΤΟ ͰΥΔΩΡ ΟΥΔΑ ΦΕΡΞΟΝ
ΤΙ ΑΝ ΚΟΘΑΡΙΟΝΤΙ ΔΕ ͰΟΣΣΑΚΙΣ ΚΑ ΔΕΩΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΡ ΤΑ ΑΥΤΩΝ ΧΩΡΙΑ ΡΕΟΝΤΑ ΟΥΔΕ ΤΑΣ ͰΟΔΩΣ ΤΑΣ ΑΠΟ
ΔΕΔΕΙΓΜΕΝΑΣ ΑΡΑΣΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΣΥΝͰΕΡΞΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΚΩΛΥΣΟΝΤΙ ΠΟΡΕΥΕΣΘΑΙ ͰΟΤΙ ΔΕ ΚΑ ΤΟΥΤΩΝ ΤΙ ΠΟΙ
ΩΝΤΙ ΠΑΡ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΤΟΙ ΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙ ΤΟΙ ΑΕΣ ΕΠΙ ΤΩ ΕΤΕΟΣ ΕΠΙΚΑΤΑΒΑΝΟΝΤΙ ΚΑΙ ΖΑΜΙΩΣΟΝΤΙ
ΑΧΡΙ ͰΩ ΚΑ ΑΦΟΜΟΙΩΣΩΝΤΙ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΟΥΚ ΟΨΕΙ ΔΕ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΕΩΝ ΟΥΔΕ ΟΡΑΥΣΕΙ ΟΥΔΕ ΠΡΙΩΣΕΙ
ΟΥΔΕ ͰΗΣ ΟΥΔΕ ͰΕΝ ΟΥΔΕ ΑΛΛΟΣ ΤΗΝΩΙ ΟΥΔΕ ΓΑΙΩΝ ΑΣΘΗΣΕΙ ΠΑΡ ΤΩΣ ͰΥΠΑΡΧΟΝΤΑΣ ΟΥΔΕ ΣΑΡΜΕΥΣΕΙ
ΑΙ ΜΗ ͰΟΣΣΑ ΚΑ ΕΝ ΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΓΑΙ ͰΑΙ ΜΕΜΙΣΘΩΤΑΙ ΟΙΚΟΔΟΜΗΤΑΙ ΟΥΔΕ ΤΟΦΙΩΝΑΣ ΕΝΤΑΙ ΗΑΡΑΙ ΓΑΙ ΠΟΙΗΣΕΙ
ΟΥΔΕ ΑΛΛΟΝ ΕΑΣΕΙ ΑΙ ΔΕ ΜΗ ͰΥΠΟΛΟΓΟΣ ΕΣΣΗΤΑΙ ͰΩΣ ΤΑΝ ΗΑΡΑΝ ΓΑΝ ΑΔΙΚΙΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΤΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΟΙ
ΚΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΩΡΟΙΣ ΤΟΥΤΟΙΣ ΒΟΩΝΑ ΜΥΧΟΝ ΑΧΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΜΕΝ ΒΟΩΝΑ ΤΟ ΜΕΝ ΜΑΚΟΣ ΕΙΚΑΤΙ ΚΑΙ ΔΥΩΝ ΠΟ
ΔΩΝ ΤΟ ΔΕ ΕΥΡΟΣ ͰΟΚΤΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΠΟΔΩΝ ΤΟΝ ΔΕ ΑΧΥΡΙΟΝ ΜΗ ΜΕΙΟΝ ΤΟ ΜΕΝ ΜΑΚΟΣ ͰΟΚΤΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΠΟΔΩΝ
ΤΟ ΔΕ ΕΥΡΟΣ ΠΕΝΤΕ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΠΟΔΩΝ ΤΟΝ ΔΕ ΜΥΧΟΝ ΠΕΝΤΕ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΠΟΔΩΝ ΠΑΝΤΑΙ ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΠΑΡΕΞΟΝΤΙ ΟΙΚΟ
ΔΟΜΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΤΕΓΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΕΘΥΡΩΜΕΝΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΧΡΟΝΟΙΣ ΕΝ ͰΟΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΕΝΔΡΕΑ ΔΕΙ ΠΕΦΥΤΕΥΚΗΜΕΝ ΑΙ
ΔΕ ΜΗ ΚΑΤΕΔΙΚΑΣΘΕΝ ΠΑΡ ΜΕΝ ΤΟΝ ΒΟΩΝΑ ΕΞ ΜΝΑΣ ΑΡΓΥΡΙΩ ΠΑΡ ΔΕ ΤΟΝ ΑΧΥΡΙΟΝ ΤΕΤΟΡΑΣ ΜΝΑΣ ΑΡΓΥΡΙΩ
ΠΑΡ ΔΕ ΤΟΝ ΜΥΧΟΝ ΤΡΙΣ ΜΝΑΣ ΑΡΓΥΡΙΩ ΤΩΝ ΔΕ ΞΥΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΡΥΜΟΙΣ ΟΥΔΕ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΚΙΡΟΙΣ ΟΥ ΤΩΛΗ
ΣΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΚΟΨΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΕΜΠΡΗΣΟΝΤΙ ΟΥΔΕ ΑΛΛΟΝ ΕΑΣΟΝΤΙ ΑΙ ΔΕ ΜΗ ͰΥΠΟΛΟΓΟΙ ΕΣΣΟΝΤΑΙ ΚΑΤ ΤΑΣ ΡΗΤΡΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΕΣ ΔΕ ΤΑ ΕΠΟΙΚΙΑ ΧΡΗΣΟΝΤΑΙ ΞΥΛΟΙΣ ΕΣ ΤΑΝ ΟΙΚΟΔΟΜΑΝ ͰΟΙΣ ΚΑ ΔΗΛΩΝΤΑΙ ΚΑΙ ΕΣ ΤΑΣ
ΑΜΠΕΛΩΣ ΤΩΝ ΔΕ ΞΗΡΩΝ ΚΟΨΟΝΤΙ ͰΟΣΣΑ ΑΥΤΟΙΣ ΠΟΤ ΟΙΚΙΑΝ ΕΣ ΧΡΕΙΑΝ ΤΟΙΣ ΔΕ ΣΚΙΡΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΔΡΥΜΟΙΣ ΧΡΗ
ΣΟΝΤΑΙ ΤΟΙ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΙ ΑΝ ΤΑΝ ΑΥΤΩ ΜΕΡΙΔΑ ͰΕΚΑΣΤΟΣ ͰΟΣΣΑ ΔΕ ΚΑ ΤΑΝ ΑΜΠΕΛΩΝ Η ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΕΩΝ ΑΠΟ
ΓΗΡΑΣΩΝΤΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΟΝΤΙ ΤΟΙ ΚΑΡΠΙΖΟΜΕΝΟΙ ͰΩΣ ΗΜΕΝ ΤΟΝ ΙΣΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ ΑΕΙ ΟΥ ΧΥΠΟΓΡΑΨΟΝΤΑΙ
ΔΕ ΤΩΣ ΧΩΡΩΣ ΤΟΥΤΩΣ ͰΟΙ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΙ ΟΥΔΕ ΤΙΜΑΜΑ ͰΟΙΣΟΝΤΙ ΟΥΤΕ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΟΥΤΕ ΤΑΣ ΕΠΟΙΚΟΔΟ
ΜΑΣ ΑΙ ΔΕ ΜΗ ͰΥΠΟΛΟΓΟΣ ΕΣΣΗΤΑΙ ΚΑΤ ΤΑΣ ΡΗΤΡΑΣ ΑΙ ΔΕ ΤΙΣ ΚΑ ΤΩΝ ΚΑΡΠΙΖΟΜΕΝΩΝ ΑΤΕΚΝΟΣ ΑΦΩΝΟΣ ΑΠΟ
ΘΑΝΕΙ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΠΑΣΑΝ ΤΑΝ ΕΠΙΚΑΡΠΙΑΝ ΗΜΕΝ ΑΙ ΔΕ ΧΥΠΟ ΠΟΛΕΜΩ ΕΓΣΗΛΗΘΙΩΝΤΙ ͰΩΣΤΕ ΜΗ ΕΞΗΜΕΝ
ΤΩΣ ΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΩΣ ΚΑΡΠΕΥΕΣΘΑΙ ΑΝ ͰΕΞΟΣ ΘΑΙ ΤΑΝ ΜΙΣΘΩΣΙΝ ΚΑΘΑ ΚΑ ΤΟΙ ΗΗΡΑΚΛΕΙΟΙ ΔΙΑΓΝΩΝΤΙ ΚΑΙ ΜΗ
ΗΜΕΝ ͰΥΠΟΛΟΓΩΣ ΜΗΤΕ ΑΥΤΩΣ ΜΗΤΕ ΤΩΣ ΠΡΩΓΓΥΩΣ ΤΩΝ ΕΝΤΑΙ ΣΥΝΘΗΚΑΙ ΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΤΩΣ ΔΕ ΠΡΩΓΓΥ
ΩΣ ΤΩΣ ΑΕΙ ΓΕΝΟΜΕΝΩΣ ΠΕΠΡΩΓΓΥΕΥΚΗΜΕΝ ΤΩΝ ΤΕ ΜΙΣΘΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΖΑΜΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΜ
ΠΩΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΑΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΝ ΚΑΙ ΑΥΤΩΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ͰΑ ΚΑ ΕΠΙΜΑΡΤΥΡΗΣΩΝΤΙ ΚΑΙ ΜΗ ΗΜΕΝ ΜΗΤΕ ͰΑΡ
ΝΗΣΙΝ ΜΗΤΕ ΤΑΛΙΝ ΑΙΚΙΑΝ ΜΗΔΕ ΚΑΤ ΑΛΛΟΝ ΜΗΔΕ ͰΕΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΤΑ ΤΑΣ ΠΟΛΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΑΡΕΧΕΝ ΜΗΔΕ ΤΟΙΣ ͰΥ
ΠΕΡ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΠΡΑΣΣΟΝΤΑΣ ΣΙΑΙ ΔΕ ΜΗ ΑΤΕΛΕΣ ΗΜΕΝ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ͰΟ ΔΕ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ
ΚΑΡΠΕΥΣΗΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΠΕΔΩ ΤΑΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΤΕΤΡΩΡΩΝ ΑΓΩΣΑΣ ΕΠΙ ΤΟΝ ΑΝΤΟΜΟΝ ΤΟΝ ΠΡΑΤΟΝ ͰΟΣ
ΣΟΣ ΚΕΙ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΚΑΙ ͰΥΠΟΛΟΓΟΣ ΕΣΣΗΤΑΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΙ ΠΡΩΓΓΥΟΙ ͰΟΤΙ ΚΑ
ΜΗ ΠΡΑΞΕΙ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΤΡΙΤΟΣ ͰΟ ΔΕ ΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΧΩΡΟΝ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ ΚΑΡΠΕΥΣΗΤΑΙ ΑΠΟ ΤΩ ΑΝ
ΤΟΜΩ ΤΩ ΑΝΩΤΕΡΟΝ ΤΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΠΕΔΩ ΠΟΤ ΤΟΝ ΑΝΤΟΜΟΝ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΠΕΔΩ ΚΑΙ
ΠΡΑΞΕΙ ΠΑΝΤΑ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΚΑΙ ͰΥΠΟΛΟΓΟΣ ΕΣΣΗΤΑΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΙ ΠΡΩΓΓΥΟΙ ͰΟΤΙ ΚΑ ΜΗ ΠΡΑ
ΞΕΙ ΚΑΤ ΤΑΝ ΣΥΝΘΗΚΑΝ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ͰΟ ΔΕ ΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΧΩΡΟΝ ΜΙΣΘΩΣΑΜΕΝΟΣ ΠΑΡ ΤΕ ΤΩΝ ΠΟΛΙΑΝΟ
ΜΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ ΕΦΟΡΩ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΡΙΣΤΑΝ ΚΑΙ ΠΑΡ ΤΩΝ ΠΟΛΙΑΝΟΜΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΑΡΧΩ ΤΩ ͰΗΡΑ
ΚΛΕΙΔΑ ΕΦΟΡΩ ͰΑ ΑΝΘΕΜΑ ΦΙΛΩΝΥΜΩ ΤΩ ΦΙΛΩΝΥΜΩ ͰΑ ΕΜΒΟΛΟΣ ΗΗΡΑΚΛΕΙΔΑ ΤΩ ΤΙΜΟΚΡΑΤΙΟΣ ΚΑΡΠΕΥ

Blank inserted to ensure correct page position

ΣΗΤΑΙΑΠΟΤΩΑΝΤΟΜΩΤΩΤΡΙΤΩΑΠΟΤΑΣΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΩΕΠΙΤΟΝΑΝΤΟΜΟΝΤΟΝΟΡΙΖΟΝΤΑΤΩΣΤΕΤΩΔΙΟ
ΝΥΧΩΡΩΣΚΑΙΤΑΦΙΝΤΙΑΣͰΟΚΡΑΤΙΝΩΠΑΜΩΧΕΙͰΟΔΕΑΝͰΕΛΟΜΕΝΟΣΕΡΓΑΞΗΤΑΙΤΑΜΕΝΑΛΛΑΚΑΤΤΑΝ
ΣΥΝΘΗΚΑΝΚΑΘΩΣΚΑΙΤΩΣΛΟΙΠΩΣΓΕΓΡΑΠΤΑΙΤΑΣΔΕΑΜΠΕΛΩΣΤΑΣͰΥΠΑΡΧΩΣΑΣΕΡΓΑΞΗΤΑΙͰΩΣΒΕΛΤΙ
ΣΤΑͰΟΣΣΑΙΔΕΚΑΤΑΝΑΜΠΕΛΩΝΑΠΟΓΗΡΑΣΚΩΝΤΙΠΟΤΙΦΥΤΕΥΣΕΙͰΩΣΤΕΑΕΙͰΥΠΑΡΧΕΝΤΟΝΙΣΟΝΑΡΙΘΜΟΝΤΑΝ
ΣΧΟΙΝΩΝΤΟΝΝΥΝͰΥΠΑΡΧΟΝΤΑΕΙΚΑΤΙΤΕΤΟΡΑΣΣΧΟΙΝΩΣΑΙΔΕΜΗΠΡΟΚΑΔΔΕΔΙΚΑΣΘΩΔΥΟΜΝΑΣΑΡΓΥΡΙΩ
ΠΑΡΤΑΝΣΧΟΙΝΟΝͰΕΚΑΣΤΑΝΤΑΣΔΕΕΛΑΙΑΣΚΑΙΤΑΣΣΥΚΙΑΣΚΑΙΤΑΑΛΛΑΔΕΝΔΡΕΑΤΑͰΗΜΕΡΑΤΑͰΥΠΑΡΧΟΝ
ΤΑΤΑΝΤΑΕΝΤΑΙΜΕΡΙΑΙΤΑΥΤΑΙΠΕΡΙΣΚΑΨΕΙΚΑΙΠΟΤΙΣΚΑΨΕΙΚΑΙΠΕΡΙΚΟΨΕΙΤΑΔΕΟΜΕΝΑΚΑΙΑΙΤΙΝΑΚΑΓΗΡΑΙΗ
ΑΝΕΜΩΙΕΚΠΕΤΩΝΤΙΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΜΗΜΕΙΩΤΟΝΑΡΙΘΜΟΝΤΩΝͰΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝΠΟΤΙΦΥΤΕΥΣΕΙΔΕΚΑΙΕΛΑΙΑΣ
ΕΝΤΑΙΨΙΛΑΙͰΟΜΟΛΟΓΙΩΣΠΟΙΩΝΤΟΙΣͰΥΠΑΡΧΟΝΤΑΣΣΙΔΕΝΑΡΕΟΙΣΚΑΙΤΟΝΑΡΙΘΜΟΝΤΟΝͰΙΣΟΝΚΑΘΩΣΚΑΙΕΝΤΑΙ
ΑΛΛΑΙΣΥΝΘΗΚΑΙΓΕΓΡΑΠΤΑΙͰΟΤΙΔΕΚΑΜΗΠΡΑΞΕΙͰΩΑΝͰΕΛΟΜΕΝΟΣΚΑΤΤΑΝΣΥΝΘΗΚΑΝΗΜΗΕΝΤΟΙΣΧΡΟ
ΝΟΙΣΤΟΙΣΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙΣͰΥΠΟΛΟΓΟΣΕΣΣΗΤΑΙΤΟΙΣΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙΣΚΑΙΤΟΙΣΣΙΤΑΓΕΡΤΑΙΣΤΟΙΣΕΠΙΤΩΕΕΤΕΟΣ
ΚΑΘΩΣΚΑΙΕΝΤΑΙΑΛΛΑΙΣΥΝΘΗΚΑΙΓΕΓΡΑΠΤΑΙΑΙΔΕΚΑΤΟΙΠΟΛΙΑΝΟΜΟΙΠΟΙΑΕΙΕΠΙΤΩΝΕΕΤΕΩΝΕΝΤΕΣΜΗΠΡΑ
ΞΩΝΤΙΠΑΝΤΑΚΑΤΤΑΝΣΥΝΘΗΚΑΝΑΥΤΟΙͰΥΠΟΛΟΓΟΙΕΣΣΟΝΤΑΙΚΑΤΤΑΝΣΥΝΘΗΚΑΝΕΠΙΤΟΥΤΟΙΣΕΜΙΣΘΩΣΑΝ
ΤΩΤΑΝΜΕΝΠΡΑΤΑΝΜΙΣΘΩΣΙΝΑΠΟΤΩΝΤΩͰΗΡΩΙΔΑΜΕΚΙΒΩΤΙΟΝΒΟΡΜΙΩΝΦΙΛΩΤΑΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΓΕΠΤΑΜΕΔΙ
ΜΝΩΝΚΑΔΔΑΙΧΟΣΠΡΩΓΓΥΟΣΤΩΣΩΜΑΤΟΣΜΕΚΙΒΩΤΙΟΝΑΡΚΑΣΦΙΛΩΤΑ ΤΑΝΔΕΔΕΥΤΕΡΑΝΜΙΣΘΩΣΙΝ ͰΑ
ΕΜΒΟΛΟΣΔΑΜΑΡΧΟΣΦΙΛΩΝΥΜΩΤΕΤΡΩΚΟΝΤΑΜΕΔΙΜΝΩΝΠΡΩΓΓΥΟΣΤΩΣΩΜΑΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣΘΕ
ΟΔΩΡΩ ΤΑΝΔΕΤΡΙΤΑΝΜΙΣΘΩΣΙΝΕΕΓΥΙΟΝΠΕΙΣΙΑΣΛΕΟΝΤΙΣΚΩΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΝΤΕΜΕΔΙΜΝΩΝΠΡΩΓΓΥΟΣ
ΤΩΣΩΜΑΤΟΣ ΚΝΣΦΑΙΡΩΤΗΡΕΣΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ ΤΑΝΔΕΤΕΤΑΡΤΑΝΜΙΣΘΩΣΙΝ Α..ΛΩΤΗΡΙΟΝ
ΦΙΛΙΠΠΟΣΦΙΛΙΠΠΩΔΙΑΚΑΤΙΩΝͰΕΒΔΕΜΗΚΟΝΤΑͰΟΚΤΩΜΕΔΙΜΝΩΝΠΡΩΓΓΥΟΣΤΩΣΩΜΑΤΟΣΠΕΚΑΡΥΚΕΙΩΝ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣͰΗΡΑΚΛΗΤΩ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣΕΕΓΥΙΟΝΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣΣΥΜΜΑΧΩ ΓΑΜΕΤΡΑΣΧΑΙΡΕΔΑΣΔΑΜΩΝΟΣΝΕΑΠΟΛΙΤΑΣ

N

ALEXII SYMMACHI MAZOCHII

Neapolit. Eccleſiæ Canonici, Regii Sacrae Scripturae Interpretis

COMMENTARIORVM

IN REGII HERCVLANENSIS MVSEI

AENEAS TABVLAS HERACLEENSES

PARS II.

Qua tum Graeca altera Heraclienſis inſcriptio ad agrum Minervae Poliadi ſacrum pertinens, tum vetuſtiſſimi legum Romanarum Digeſti capita plura, coaleſcentia cum aere Britannico, illuſtrantur.

Additis in fine Collectaneis quibusdam & Indicibus ſane quam neceſſariis

Partis hujus conſpectus proſtat in fine operis.

N E A P O L I CIƆIƆCCLV.

Ex officina BENEDICTI GESSARI.

AVCTORITATE PVBLICA.

HERACLIENSIS TABVLAE
A L T E R I V S
ARGVMENTVM.

POST praemiſſa Ephori & Finitorum nomina, cetera ſic procedunt. I. Dimenſio agri a v. 10. ex abrupto incipit, nullius certae methodi praemonito lectore, ac perturbate porro continuatur. Sed quantum datur intelligi, primum a v. 10. ad 27. jugeratio quaepiam ſic praemittitur, tamquam totius negotii baſis: qua jugeratione adhibità, a finitoribus deprehenſum fuit, duas agri lacinias, a privatis interverſas, ex univerſitate campi Minervii deceſſiſſe: quas finitorum induſtria deae Minervae recuperavit. Ita uſque ad ver. 27.

Deinde à ver. 29. inſcio lectore, nec generalis cujuſquam partitionis, nec methodi repente mutatae admonito, tres omnino in partes agri Minervii univerſitatem fuiſſe diviſam, arguitur. Principio igitur v. 29. primam agri ſectionem Tabula aggreditur, eamq. in partes duas ſubdiſtingui, non verbo, ſed facto oſtendit; nam utramque metitur, & elocat ſub aſſignata mercede, eoque modo uſque ad totum ver. 41. progreditur. Hinc jam a v. 42. latenter ſecunda incipit agri Minervii ſectio, ſubdiſtincta in minores partes quatuor, ſigillatim dimenſas & elocatas, uſque ad ver. 71. Tandem a ver. 71. tertia ſectio tacite de more exorſa, ad finem uſque ejus, quod nunc ſupereſt, æris pertinet. Haec ultima ſectio partes numero plures, quam duae ſuperiores, continet. Et quidem tantum ſex in ære nunc lacero ſuperſunt. Verum an alias praeterea, aut quot numero ſubnexas, nobis calamitas æris hujus eripuerit, incertum habere cogimur. Haec de argumento Tabulae.

II. Atqui illud mirari ſubit, cur, cum iidem finitores in hoc ære inſcribantur (etſi ex quinque, qui in priore leguntur, duo hîc

desint) eâque de causa non magnum temporis intervallum duas hasce tabulas distinguat; tamen non minimum inter utramque intersit discriminis. I. Nam primum non nulla est in verbis dialectoque diversitas (ut in decursu licebit animadvertere) sed ita ut appareat hanc alteram paullo recentiorem videri primâ. II. Artis mensoriae methodus est hîc paullo, quam in superiore intricatior, per *jugera*, *trihemigya*, *trigya*, *penthemigya* procedens (vide a ver. 14. ad 21.) quae tamen ratio ad deprehendendas fraude interceptas agri lacinias visa necessaria fuit: de quo vide in (1) ima pagina. III. Prior Tabula viâ ac methodo se commendat. Nam ibi dimensio totius agri, ac mox quadripartita sectio, praecedunt: sequitur limitatio & terminatio: ad ultimum locati conducti Syntheca Tabulam absolvit. At hîc non praemonito de generali tripartita sectione lectore, in res medias statim irrumpitur; ac nulla generali partitione praemissâ, singulae cujusque portionis particulae singillatim dimensae, postea & elocatae lectori proponuntur. Hoc vero totum, quantumcumque discriminis est, non tam finitores habuit auctores, quam scribam: qui quidem in superiore Aristodamus Symmachi fuit: hîc vero quisnam scribendo adfuerit, mutilato nunc aere, ignorare cogimur. At certe alius ab Aristodamo illo fuerit, necesse est.

III. Adhaec Minervae Poliadis ager, de quo hîc agitur, immane quantum Dionysiaci modum superabat. Hoc non tantum ex singulis dimensionibus, si singularum schoenos in unam conferas summam, dignoscetur in loco, verum & ex portionum singularum mercedibus in summam unam coactis.

IV. Postremo (quantum nunc quidem animo providere valeo) aeris hujus mutili commentarius prolixitatem superioris facile suâ brevitate compensabit; tum quia prioris aeris cum Britannico juncti (additâ praesertim scripturae illius, si qua alia, confertissimâ spissitudine) textus universus prae hoc altero est plus duplo longior; tum quia major vocabulorum pars copiose exposita in superiore fuit.

V. Id vero semel monendus est lector, ut in utriusque aeris commentario, siquando vocabula (maxime abstrusiora) luce nullâ perfusa in Commentario animadverterit, sciat se illa in superioribus reperturum. Adeat ergo verborum indicem utriusque Tabulae, ac primum quemque locum consulat, quo ea vox usurpata fuit. Quod etiam de Latini Legum Digesti, quod deinceps dabitur, intelligi jubeo.

TA-

(1) Siquis a me quaerat, cur usque ad v. 21. jugerationis (quae in longum & in latum patere solet) ratio servetur, non vero solitae mensurae longitudinum (ut in aere superiore, & in hoc ipso inferius) usurpentur; non aliud a me respondebitur, nisi quod exstabat in publico tabulario vetus campi hujus Minervii deformatio: quae quidem *Planta* a nostratibus dicitur: at scriptoribus agrariis modo *Forma* vocatur, modo *Aes*; plane quod olim camporum authentica ichnographia, uti quam diutissime perennaret, in aere scalperetur. Exstabat igitur, uti dixi, hujus campi forma vetustior: ad quàm in hac Tabulâ intenditur digitus ver. 23. & 27. ubi significatur, restituta Minervae fuisse interceptas agri lacinias, *κηττα αρχαια* h. e. *secundum pristinam formam*, illam scilicet in qua erat ichnographia agri hujus. Sicuti ergo sicubi finium regundorum incidunt hodie controversiae, ad antiquae formae *ἀυθεντίαν* recurritur: quae forma in rem praesentem recognoscitur, & secundum eam dimensio redinteratur (id nunc nostris hominibus dicitur, *Praticar la pianta*) haud secus id ab Heracliensibus tunc fuisse factum, haec tabula innuit, quo fraus invasorum in apricum prodiret. Ac re vera fraudem apparuisse ex ver. 21. ad 27. ostenditur. Itaque tam in jugeratione, quae a ver. 14. incipit, quam in ceteris Tabulae dimensionibus, omnia ad formae illius pristinae praescriptum peracta fuerunt. Hactenus dicta illustrari ex scriptoribus agrariis possent. Vt verbi causa in libello de coloniis qui Frontino inscribitur, Acerranus, Atellanus, & plurium coloniarum *Ager in jugeribus assignatus* dicitur, quia jugeratione divisus initio fuerat. Alibi *in laciniis*, *praecisuris* &c.

TABVLA HERACLIENSIS ALTERA

1 Εφορος Δαζιμος ⊢α πολις
2 και τοι οριςται ⊏Ε Τριπους Φιλω
3 νυμος Ζωπυριςκω ΠΕ Καρυκειον
4 Απολλωνιος ⊢Ηρακλιτω ΑΙ Πελ

Εφορος Δάζιμος, ἁ πόλις,
Καὶ οἱ ὁρισαὶ, ⊏Ε. Τριπους Φιλώ-
νυμος Ζωπυρίσκου, ΠΕ. Καρυκεῖον
Ἀπολλώνιος Ἡρακλήτου, ΑΙ. Πέλ-

INTERPRETATIO.

1. *Ephorus Dazimus. Civitas,*
2. *& Finitores: VE. Tripus, Philo-*
3. *nymus Zopyrisci* [filius] : *PE. Caduceum,*
4. *Apollonius Heracleti* [filius]: *AI. Pel-*

COMMENTARIVS.

VERSV 1. Εφορος Δαζιμος] Non injucundum scitu est, cur Ephori hujus Dazimi non prodatur parentis nomen. Ephori, inquam, Dazimi: nam Dazimi finitoris nomini in hac & priore Tabula semper patris nomen adjicitur, sicuti & ceterorum finitorum, & polianomorum, imo & conductorum & fidejussorum vocabulis: quibus ita perpetuo genitorum nomina subjiciuntur, ut siquando ea memoriae non succurrerent, intervallum inane relinqueretur, quo ea postea subnecti possent, ut in extrema priore Tab. bis factum observavimus. Hanc vero paterni nominis reticentiam Dazimus ephorus cum ephoro Aristione communem habuit: qui alter in aere priore cum saepe memoretur (nim. ver. 47. 74. 117.) numquam tamen ejus pater ostenditur.

Dixerim, fortassis id eo factum, quod finitores, conductores, & hujusmodi alios, utpote obscuriores, praestabat non tantum suis, verum etiam ex nominibus parentum dignosci: contra vero ephoros notiores fuisse oportuit, quam ut ex parentibus distingui debuerint; praesertim cum ephoris eâdem de causa nec monosyllaba curias designantia, nec παράσημα (*insignia*) praeponantur, sicuti factum in ceteris omnibus observavimus. Hac tamen exceptione forsitan ceteris satisfecero; mihi ipse non facio satis. Nam ut exempla omittam non modo Romanorum Consulum, Dictatorumque, sed & Regum Graecorum, quibus raro non parentum nomina subjiciebantur; ad hos ipsos Ephoros Heracleenses provoco. In his enim ipsis Heracleae monumentis initio fragmenti Britan. & I. 117. Aristarcho ephoro patris *Heraclidae* nomen subnectitur. Cur vero in Dazimo, & Aristione patrum nomina ubique neglecta? Ac sane non de nihilo ita factum fuisse, locus ille unus docebit, qui I. 117. 118. legitur hisce verbis: *Tam a polianomis qui sub Aristione ephoro sunt . . . . quam a polianomis qui sub Aristarcho Heraclidae filio ephoro fuerunt.* An quisquam tam plumbeus est, quin statim videat, aut utriusque ephori patrem fuisse prodendum, aut utriusque tacendum? Nunc vero Aristion ita e conspectu Aristarchi ponitur, ut hic parentem ostendat suum, ille quasi ἀπάτωρ, non queat monstrare patrem. Vidi hanc difficultatem ad I. v. 117. eamq. huc demum expediendam rejeci; etsi jam tum eâ ἀντιθέσει notari Aristionis νοθείαν, conjecerim. Verum huc eam discussionem rejiciendam duxi.

Atqui ne nunc quidem ab eadem sententia deducor. Nec turbet quemquam, quod indignum videatur si ad ἐφορείας apicem etiam spuriis aditus Heracleae patuisset. Nam nemo ignorat, regum compluribus νοθείαν quaesivisse *Nothi* cognomen. Ac

Ac ſcitum eſt etiam , nec apud Graecos , nec apud Romanos νοθείαν aſperſiſſe quemquam infamia. Quamquam quid neceſſe eſt , aliunde argumenta corrogari , cum quantalibet ephororum dignitas fuerit , tamen (ſi quidem ex urbe illa , in qua Ephori primum nati, nempe Sparta, capi generis eorum documenta libeat) ex ima populi faece illos plerumque delectos ſciamus, praeſertim auctore Ariſtotele: qui dum id teſtatur dilucide, ſimul tamen ipſe reprehendit. Erat certe tum Spartae tum etiam in ejus coloniis ephorea prorſus popularis magiſtratus , ad tuendam populi libertatem , oppoſitus potentium & optimatum auctoritati , ferme uti Romae tribunicia poteſtas . Quo fit ut in Ephoris (illo etiam primo ; qui faſtos ſignabat , quique ἐπώνυμος dictus: quales hi ſunt qui in his Tab. memorantur) non tam genus aut opes requirerentur , quam libertatis incenſiſſimum ſtudium, acre ingenium, pectus gratia metuque indomabile. Hiſce de cauſis non mirari oportet , ſi Ariſtion atque Dazimus , cum eſſent ἀπάτορες , nec digitum ad patrem valerent intendere , nec eumdem in his Tabulis adſcribere ; tamen primum ephoreae ἐπωνύμε locum occuparint .

Quamquam ne apud noſtros quidem, moribus Romanis viventes, uſque adeo abjecta naturalium filiorum conditio fuit , quin ad ſummas in patria ſua dignitates interdum evecti fuerint . Docebit id celebris Mamerciana inſcriptio Abellini reperta apud Grut. p. 434. n. 4. quae talis eſt . C· MAMERCIO · SP· F· (*ſpurio filio*) * IANVARIO · Q· AED· PRAET· * IIVIR· Q· IT. * P· PACCIVS · IANVARIVS * FILIO · NATVRALI · ET * MAMERCIA · GRAPTE * MATER · INFELICISS· FILIO * ET · COGNATAE · PIISSIMIS * FECERVNT. Vbi optime Scaliger ſubnotavit, τὸ SP. F. idem eſſe quod *Spurio filio* ; nec enim caſu patrio *Spurii* (ita ut praenomen Rom. ſit) *filio* hîc recte interpretaberis. Sicuti nec illud probo, quod alii *Sine patre filio* explicant . Cur huic alteri expoſitioni hîc minime aſſentiar, cupidis ſeorſum (2) oſtenditur : ubi ſimul & alia quaepiam hujus argumenti aſperguntur . At interim vides Spurium

iſtum

(2) Τὸ (*SP. F.*) *in Mamerciano aliiſque marmoribus quid accipere oporteat . Plutarchi locus expenditur .*

Heineccius (in Syntagm. Antiq. ad Inſtit. Juſtin. in Appendice ad tit. X.) in Mamerciano lapide illud SP. F. interpretatur *Sine patre filius* , idque ſe in Comm. ad Leg. Jul. Pap. pluribus ſuaſiſſe ait : quem commentarium nunc ad manus non habeo . Anſam huic interpretationi praebuit notiſſimus Plutarchi locus in Quæſt. Rom. quo loco ceteras vocis *Spurii* , quatenus vulgo quaeſitos notat , originationes rejiciens, hanc unam adprobat. Nim. *Spurius* (ubi praenomen erat) duabus litteris SP. ſignabatur : nec ſecus incerto patre nati eisdem duab. litteris enotabantur . Verum hoc intererat , quod in priore τὸ SP. *Spurius* pronuntiandum erat, in altero *Sine patre* . Sic quidem antiquitus. At poſtea (cum praeſertim nota praenominis frequentius prae alterâ τῦ ἀπάτορος notâ occurreret) vulgi errore uſuveniebat, ut etiam ubi ἀπάτωρ intelligendus erat, *Spurius* pronuntiaretur . Id ubi tractu temporis alte radices egit ; jam incerto patre nati paſſim omnes *Spurii* vocabantur . Ex quibus duo haec licet intelligere : I. jam ab aevo Plutarchi obtinuiſſe , ut vulgo concepti , *Spurii* vocarentur . Nec enim alia exempla Plutarcho & JCtis antiquiora, *Spurios* hac notione accipientia, ad nos perveniſſe reor : II. Etymologiam vocis a Chaeronenſi philoſopho traditam mihi quidem videri veriſſimam : quam & ii amplexi videntur , qui ſic ἐτυμολογῆσαι reperiuntur : *Spurii* , *quaſi ſine patre* . Nec enim volunt *Spurii* nomen a vocibus *Sine patre* concretum ; verum non aliud quam Plutarchi originationem in pauca contrahere ſtuduerunt . Quocirca cum aperte Plutarchus teſtetur, jam ante ſua tempora uſu veniſſe, ut qui tamquam ἀπάτορες duabus illis litteris ſignabantur , ii Romano praenomini cognomines fierent , h. e. *Spurii* vocarentur ; non poſſum eorum probare conſilium , qui ubi de talibus in marmoribus agitur , τὸ SP. *Sine Patre* efferri jubeant . Tunc probarem, cum duae illae litterae puncto intermedio in ipſo marmore dirimerentur .

Et antiquitus quidem (cum nondum error a Plutarcho deſcriptus inoluiſſet , aut nondum id ab omnibus pro rato haberetur) videtur caute obſervatum, ut ſiquando praenomen non eſſet, iis litteris punctum interjiceretur . Quod poſtea negligi placuit ; quia jam eâ notâ *Spurium* , non vero *Sine Patre* intelligi ac legi receptum fuerat .

Atque ad genus quidem antiquioris ſcripturae referri poteſt Reineſianum epigramma (Claſ. IX. n. 5.) ita perſcriptum : L. VOLVSENO S. P. F. (h. e. *ſine patre filio* ; etſi Reineſius in margine notaverit *Spurii filio*) * VICTORI * VOLVSENA . RESTITuta * ET . AGRYPINVS . CAES (*Caeſaris ſervus*) * FIL. PIISSIMO &c. Mater prior notatur, non tantum quia ingenua , ac ſervo concubino dignior , verum etiam quia τὸ FILIO ad eam peculiariter referebatur . Porro inter ingenuam & ſervum conſiſtere non poterant juſtae nuptiae , ut ex Pandectis conſtat : at nihil vetabat , quominus eadem ſervum aut libertinum ſibi in concubinatum adſciceret , ut factum hîc vides.

Ad poſteriorem vero ſcriptionem non tantum Mamercianum pertinet marmor, ſed & plura alia, quae in inſcriptionum συναγωγαῖς repertum iri a ſagacioribus auguror . Ad me certe abhinc paucos

annos

5	τα Δαζιμος Πυρρω Αθαναι Πολιαδι	τη Δάζιμος Πύῤῥου, Ἀθήνῃ Πολιάδι.
6	ϝανεγραψαν τοι ορισται τοι ϝαιρεθεντες επι τως χωρως τως ϝια	Ἀνέγραψαν οἱ ὁρισαὶ οἱ αἱρεθέντες ἐπὶ τοὺς χώρους τοὺς ἱε-
7	ρως τως τας Αθανας τως εν κοιλαι Φιλωνυμος Ζωπυρισκω Απολ	ροὺς τοὺς τῆς Ἀθήνης τοὺς ἐν κοίλῃ, Φιλώνυμος Ζωπυρίσκου, Ἀπολ-
8	λωνιος ϝηρακλητω Δαζιμος Πυρρω καθα ωριξαν και συνεμε	λώνιος Ἡρακλήτου, Δάζιμος Πύῤῥου καθὰ ὥρισαν καὶ συνεμέ-

5. *ta, Dazimus Pyrrhi* [filius] *Minervae Poliadi*.
6. *In acta retulerunt finitores creati ad* [metandos] *campos sa-*
7. *cros Minervae, qui in Coele sunt* (nim. *Philonymus Zopyrisci, Apol-*
8. *lonius Heracleti, Dazimus Pyrrhi*) *quem in modum finiverint, & commen-*

istum *Mamercium* (qui quidem nomen gentilitium non a naturali patre *Paccio*, sed a Matre *Mamercia* adscivit: quod valde (3) notandum) honores summos in colonia sua consecutum. Nam hujus rei gratia hunc titulum adscripsi.

Ibid. cur *mensis Apellaeus* (quem cogendis populi conciliis destinatum, ad initium fragm. Brit. notavimus) hic omittatur, qui tamen tum fragmenti Brit. tum Synthecae initio, post Ephori nomen adscribitur, alii quaesierint. Vtut est; hinc apparet, minore accuratione hanc tabulam prae superiore fuisse scriptam. Vel si enim alius quivis is mensis fuisset; sane decuisset apponi. Sed is forte mensis a fine tabellae, quo caremus, non aberat.

VERSV 5. ΑΘΑΝΑΙ ΠΟΛΙΑΔΙ] Πολιὰς Ἀθηναίη Athenis dicebatur, teste Herodoto (4) lib. V. c. 82. quam solent *Minervam Urbanam* aut *Urbicam* apud historicorum principem interpretari. Lucianus in Lapith. *Poliadem* absolute vocavit: ὤμοσα κατὰ τῆς Πολιάδος, *juravi per Poliadem*. Eadem Πολιοῦχος aut Πολισσοῦχος vocabatur, quasi urbis custos atque tutatrix; ita ut haec videatur vera nominis Πολιάδος interpretatio. At Πολιάδος cultus in urbem Heracleam jam inde a Siri (quae postea in Heracleam traducta fuit) urbe Troicis temporibus aequali, aut potius superiore, transfusus re vera fuit: ex cujus deae cognomine urbs ipsa Siris alio nomine Πολιειόν dicebatur. Nisi forte a *Polieio* factum, ut Minerva Siritana (de qua aes nostrum hic loquitur) Πολιὰς nuncuparetur. Plura de his habes Diatr. II. in Siri.

VERSV 6. 7. *Ad campos sacros Minervae*

annos eruditiss. Franciscus Caracciolus, e Marani Principibus, pulcherrimum epigramma, in eodem suo feudo (quod Neapoli proximum) repertum, misit, his verbis conceptum:

D· AVIANIVS · SP· F· RVFVS
D· AVIANIO · SALVIO · PATRI
AVIANIAE · D· L· CHRESTENI
MATRI · ET
P· AEMILIO · FIRMO · AMICO
SVIS · LIBERTIS · ET · LIBERTABVS
H· M· S· S· E· H· N· SEQ·

Vel me tacente, omnes vident versu 1. illud SP. F. non *Spurii filius* (nam ejus pater naturalis ver. seq. *Decimi* praenomen gerit) sed *Spurius filius* esse legendum. Hinc interim vides hunc ipsum Rufum, qui hunc titulum posuit, non probro sibi duxisse, se *Spurium* inscribere: certe quod intelligeret, nullam inde infamiam in se redundaturam, uti superne adnotatum fuit. Ver. 3. mater *Chrestene* antea dicebatur, uno, utpote ancilla, contenta nomine: at postquam a suo συμβιώτῃ D. Avianio manumissa fuit, nomen manumissoris adsumpsit. Versus ultimus sic exponitur, *Hoc monumentum, sive sepulcrum est, heredem non sequitur*.

(3) Notandum id viris industriis suadeo; nam sicubi reperiatur aliquis, qui gentilitium nomen a matre potius quam a patre mutuetur, is facile ἀπάτωρ reperietur. At nolo id ad cognomina porrigi: nam inscriptionum exempla sunt, ὅσα κόνις, in quibus filii sicuti gentilitia nomina a genitoribus, ita cognomenta a genitricibus (sed ea plerumque ad diminutivi formam flexa) sibi arrogant.

(4) Apud Herodotum V. 82. Epidaurii ab oraculo moniti, uti ad avertendam sterilitatis calamitatem simulacra sibi *Damiae* & *Auxesiae* ex oleae sativae ligno fabricarent, ab Atheniensibus (apud quos unos tunc oleae colebantur) id lignum ea lege impetrarunt (ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ) *modo quot annis sacra tum Minervae Poliadi, tum Erechtheo afferrent*. Circumfertur Demosthenis quoddam de Minerva Poliade Atheniensi dictum, quod nunc reperire non tanti fuit.

9 τρησαν και ετερμαξαν καὶ εμεριξαν των ⊢ηρακλειων δια	τρησαν καὶ ἐτέρμασαν καὶ ἐμέρισαν τῶν Ἡρα- κλείων δια-
10 γνοντων εν κατακλητωι αλιαι συνεμετρησαμες δε αρξαμενοι	γνόντων ἐν κατακλήτῳ ἁλίᾳ. Συνεμετρήσαμεν δὲ ἀρξάμενοι

9. *si sint, & terminaverint, & partiti fuerint, Heracliensibus sci-*
10. *scentibus in convocato* [populi] *concilio. Commensi sumus, exorsi*

nervae (τως εν Κοιλαι) *qui in Coele sunt.*] In voce κοιλαι subaudiendum est γαι, ut sit *Cava terra*, sicuti *Syria Coele* sive *Cava* dicitur, & sicuti κοῖλαι *Coelae* (supple νῆσοι) vocantur Plinio parvae circa Troadem insulae. Situs ergo sacri Minervae campi erat in *Coele* (sic enim absolute vocabatur) h. e. in ea terra cava, quae circa Acirin fuit. *Coele* opponitur tam montanis, quam ὑπωρείαις (*montium radicibus*) idque est laudatissimum terrae genus.

VERSV 9. ετερμαξαν] Haec eadem vox occurrit in fragm. Brit., nisi quod ibi Maittairus edidit ετειμαξαν. At nos ibid. eam vocem restituimus, nim. ex loci hujus collatione. Τερμάζω novum verbum est, quod unice Tabulis hisce debemus; etsi cetera vocis hujus prosapia jam ex Hesychio, & ex usu auctorum innotuerat; veluti sunt τέρμα, & τερματίζω cum suis descendentibus: ad haec τέρμις, & τέρμων cum derivatis atque compositis.

VERSV 10. Post Κατακλητωι αλιαι (h. e. *calatis comitiis*, ut ad Fragm. Brit. dictum) sequitur, συνεμετρησαμες, & sic semper personâ 1. plur. Hinc enim finitores ex sua persona loquuntur, eoque in eum modum concipiuntur fere omnia, ut constat ex illo ποτεδασσαμεθα (quod saepe recurrit ad finem usque) Tabulae I. h. e. ad v. 109.

DISCVSSIO.

De jugeratione tabulae hujus.

Hinc jam, aut certe a v. 14. ad 21. procedit (5) jugeratio, h. e. divisio atque delimitatio per jugera tum simplicia (ut hinc usq. ad v. 15.) tum etiam composita, puta sesquijugera, trigya, penthemigya; ut in sequentibus usque ad ver. 30. fit. Ea jugeratio idcirco videtur adhibita, quod antiqua agri Minervii deformatio jugeratim peracta fuerat. Quam ut recognoscerent, animadverterentque num salva omnia Minervae atque integra superessent; idcirco jugeratio usurpata fuit: ex qua quaedam a privatis interversa, facile recuperare licuit.

Atque hic gravis incidit dubitatio; qua nim. notione hic jugera accipienda sint, utrum tamquam merae longitudinum mensurae, an vero ut ἐπίπεδα in longum atque latum porrecta. Si Latinam jugerum notionem attendimus; non aliter quam sensu posteriore hic jugera capienda erunt. Apud Latinos enim etsi jugera pro diversis regionibus varios modos capacitatis acciperent (uti licet ex agrariis scriptoribus discere) tamen non est dubium quin plerumque jugera pedibus CXX. in latum CCXL. in longum protenderentur; quippe quae ex duobus actibus quadratis (quorum singuli quaquaversum pedes CXX. patent) confieri traduntur. Nec unquam memini, apud Latinos *Jugera* pro mera longitudinis mensura reperisse.

Tamen apud Graecos vox Πλέθρον (quod est γύας synonymum, estque longe usitatissimum jugeri vocabulum) etsi pro mensura quaquaversum patente, ac ferme Latinis jugeribus (6) respondente haud raro accipiatur; tamen interdum etiam pro modo longitudinis sumitur. Suidas enim in Πλέθρον memorat πλεθριαῖον διάστημα (*jugeralem distantiam*)

(5) In Scriptoribus agrariis p. 253. ex Caio & Theodos. affertur: *Veteranorum agri secundum modum* (bonitatis) *jugerationes acceperunt*; ita scil. ut minor jugeri modus in agro fertili, quam in infecundo assignaretur. Nam jugeri modus non idem semper, nec ubique fuit.

(6) Plutarchus in Aristide prope finem, *centum* πλέθρα γῆς πεφυτευμένης (*jugera terrae arboribus consitae*) Aristidis filio ab Atheniensibus donata, scribit: etsi Suidas, hoc idem ex incerto auctore narrans, paullum dissentit in numero jugerum. Illud minus miror, si Graeci scriptores, ubi res Romanas attingunt, πλέθρον pro area jugerali accipiant. Itaque quod Livius de Camillo scripserat lib. V. *Tulit hic legem, ne quis plus quingenta jugera agri possideret*; id Plutarchus in Camillo ita interpretatur; ἐκέλευσεν ὅπως μηδένα πλέθρων πεντακοσίων πλείονα χώραν κεκτῆσθαι.

11 απο τω αντομω τω απο καιναν αγοντος επι ταν Ͱοδον ταν τρι | ἀπὸ τοῦ αὐτόμου τοῦ ἀπὸ Καινῶν ἄγοντος ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν τρι-

11. *a limite, qui a Caenis ducit ad viam Tri-*

ſtantiam) quam quidem cubitis LXVIII. determinat, ita ut ſit pars ſtadii ſexta. Suidae locus eſt paullo perturbatior: quem tamen ſtuduit Kuſterus refingere. Atqui non eſt dubium, quin diſerte Suidas doceat πλέθρον eſſe ſtadii partem ſextam, quod & antiquiores affirmaverant: in primis Strabo in VII. ad finem pag. 322. ubi ſic poſuit, δίπλεθρον, ὅ ἐςι τρίτον ςαδίυ, *Duo jugera, quae tertiam ſtadii partem* efficiunt: certe quia jugerum unum ſextam ſtadii dabat. Ad quem locum videatur Caſaubonus, hinc Harmenopuli locum illuſtrans.

Ergo πλέθρον non minus ac ſtadium, modus erat diſtantiarum. Hinc Xenophon in Paediae VII. (qui locus & a Suida laudatur) πλεθριαίυς φοίνικας (*jugerales palmas*) naſci Babylone prodidit, h. e. jugerali proceritate, quae ſcilicet ſextam ſtadii partem impleret, ſive pedes LXVIII. Atque haud ſcio an etiam Homericum Tityi ſtratum ad jugera (7) novem porrectum, ſit in hanc partem accipiendum.

Cum ergo Graecorum *Jugera* non tantum planas areas notent, ſed & longitudines meras; utrâ notione in hac Tabula γυῶν (*jugerum*) vocem accipiemus? In re ſatis obſcura haud pluribus diſtinebo lectorem. Illud quidem mihi certum videtur, ubi ver. 31. ευρος τριγυον (*trijugeralis latitudo*) memoratur, ibi de lineari menſura agi, praeſertim cum ibidem ex adverſo longitudo per pedes colligatur. At vero hinc uſque ad ver. 21. utrâ notione γύα cum ſuis compoſitis ſit capienda, de eo eruditi decreverint. Mihi quidem a vero non alienum videtur, hinc uſque ad ver. 21. γύας, *hemigya*, *trigya*, *penthemigya* non longitudines meras notare, ſed areas quaquaverſum patentes, quemadmodum apud Latinos *Jugera*, *Semijugera*, *ſeſquijugera*. Cur iis menſuris hîc uſi ſint, jam ſupra conjecimus, nempe ut primitivam campi hujus ichnographiam in rem praeſentem experirentur: quod noſtratibus dicitur, *Praticar la pianta.*

VERSV 11. απο καιναν αγοντος] Dorice Καινᾶν pro Καινῶν. Apparet eſſe loci iñ vicino poſiti nomen: quod Graece retinendum putavi; cum ceteroqui ſi vertiſſem *A novis*, minime reprehendendus (8) fuiſſem: niſi quod in propriis locorum nominibus praeſtat ejus linguae, qua incolae utebantur, nomina retinere integra. Eſt verò Καινῶν iſtud facilius agri, collis, aliuſve loci recens culti nomen (quantum quidem periochae συνεχεία indicat) quam urbis, pagive. Nec tamen diſſimulavero, eſſe apud me nummum inſcriptum KAINON (fort. pro Καινῶν) quem antea ineditum ſuſpicatus, poſtea ab Havercampo inter Siciliae numiſmata exhibitum reperi. *Caene* itemque *Caenon Hydreuma* oppida Aegypti ſunt. Plinio *Caene* parva inter Italiam & Africam inſula fuit. Ad unumne aliquem ex his locis nummus is pertinet, an ad alium fortaſſis in Magna Graecia aut Sicilia, a veteribus non deſcriptum?

VERSV 11. 12. Ͱοδον τάν τριακοντα-πεδον] In Comm. ad Tabulam priorem

(7) *De Homerico Tityi cubili.*

Homerus Odyſ. Λ. Tityum apud Inferos in novem jugera protentum jacuiſſe cecinit. Ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα: quod in VI. Virgilius ita interpretatur, *Cui tota novem per jugera corpus porrigitur.* Ac ſcire intereſt, quam in partes πέλεθρα (h. e. πλέθρα, *jugera*) novem vates acceperit: utrum ut longitudinis modum ſeu ſtadii partem, an vero ut agri aream? Poſterius videbatur verius, quia Tibullus ſic eadem novem jugera enarravit, ut *Terrae* adderet: qua adjectione videtur jugera more agrario accepiſſe.

Porrectuſq. novem Tityus per jugera TERRAE.

Vel ſic tamen res eodem ferme redibit. Nam ſi illa novem terrae jugera (quae Tityi ſtratum aequabant) ſecundum longitudinem ſuam (quae latitudine major erat) in directum protenta concipias; tum id totum menſura evadet Tityi corporis. Ita ſi verbi causâ jugera illa paria Latinis jugeribus fuiſſe tantiſper fingamus; tum Tityi lectus non latior pedibus CXX. fuiſſet: at vero longus immane quantum. Nam jugerum IX. Latialium longitudines in directum poſitae pedes 2160. dabunt. Haec ideo poſui, ſi qua forte ex his aeris hujus jugerationi oboriatur lux, uti ad v. 31. aut alibi videbimus.

(8) In Itinerariis *Novae*, *Nova*, & ablat. *Novis* quam ſaepiſſime occurrunt.

12	ακοντατεδον ταν επι θαλασσαν αγωσαν και εγενοντο απο	ακοντάπεδον τὴν ἐπὶ θάλασσαν ἄγουσαν· καὶ ἐγένοντο ἀπὸ
13	τω αντομω ποτι ταν βουβητιν ταν δια των γυαν εκ πολιος ρεω	τοῦ ἀντόμου πρὸς τὴν βουβῆτιν, τὴν διὰ τῶν γυῶν ἐκ πόλεως ῥέυ-
14	σαν ⊢επτα γυαι απο δε τας βουβητιος επι ταν τριακοντατεδον	σαν ἑπτὰ γύαι· ἀπὸ δὲ τῆς βουβήτιος ἐπὶ τὴν τριακοντάπεδον
15	τρεις και δεκα γυαι απο δε τας τριακοντατεδω επι ταν τριακον	τρεῖς καὶ δέκα γύαι· ἀπὸ δὲ τῆς τριακοντα-πέδου ἐπὶ τὴν τριακον-
16	τατεδον ταν δια των τρι⊢ημιγυων αγωσαν και εγενοντο	τάπεδον τὴν διὰ τῶν τριημιγύων ἄγουσαν, καὶ ἐγένοντο
17	⊢εννεα τρι⊢ημιγυα διαβαντες δε ταν τριακοντατεδον εμε	ἐννέα τριημίγυα. Διαβάντες δὲ τὴν τριακοντάπεδον ἐμε-

12. *gintapedalem, quae ad mare ducit. Et exſtiterunt a*
13. *limite* [ſupra ſcripto] *ad Bubetin* [viam] *quae per jugera ex urbe decur-*
14. *rit, ſeptem jugera: a Bubeti vero ad Trigintapedalem*
15. *tredecim jugera*: *ab* [hac] *porro trigintapedali ad trigin-*
16. *tapedalem, quae per tribemigya ducit, & redacta ſunt*
17. *novem tribemigya. Porro tranſgreſſi trigintapedalem, cum emeti-*

pag. 156. Adn. 32. τριακοντατεδον eſſe viae alicujus triginta pedes latae nomen, dixi, ſed tantum ex veriſimili, quia ⊢οδον aberat: quae vox cum hîc reperiatur, jam id certum efficitur. Haec vero agri Minervii via trigintapedalis utrum eadem fuerit ac illa Dionyſiaci, judicandum aliis permitto. Nihil tamen impedit, quin haec via totam agri Heracleenſis univerſitatem ita pervaſerit; ut tum Triacontapeda Dionyſiaci, tum haec Minervii ejusd. nominis, ad unius viae diverſa loca pertinerent.

VER. 13. βουβητιν] *Bubetin* etiam viae fuiſſe nomen, ex contextu verborum & ex veriloquio patet. Ex βοῦς enim & ex βάω venit; quaſi ſi eſſet via τοῖς βουσὶ βάσιμος, h. e. in id facta, ut *bubus permeabilis* eſſet. Vocalis A verbi βάω in *Eta* tranſiit: quae permutatio etiam in Αμφισβητῶ accidit. Nam hoc idem verbum Heſychius cum A ſuo primitivo habet, ajens: ΑΜΦΙΒΑΤΕΙΝ· Αμφισβητεῖν. Idem: ΑΜΦΙΣΒΑΤΑ· Αμφισβητήσιμα. Videatur & Suidas de Αμφισβητῶ, quod a βάω veniat. Haec eadem via hîc dicitur (δια των γυαν) *per jugera ex urbe decurrens*. Potuiſſet vox Γυαν in hoc primo æris hujus loco primaria ſignificatione *per arva* reddi, ut Πυροφόροι τε γύαι: at verſu ſeq. ac porro, haud dubie ea vox πλέθρα (*jugera*) i. e. terrae menſuram certam notat; ſicuti etiam in compoſ. τρίγυον ac tot aliis infra occurrentibus. Itaque hoc etiam loco *per jugera* verti debuit.

VER. 15. 16. *A trigintapedali vero ad trigintapedalem, quae per tribemigya ducit*] Quid inter utramque τριακοντάπεδον interfuit? Hoc puto, quod prior illa eſt, *quae ad mare ducit* (ut ver. 12. dicitur) quaeque hactenus nomine τριακονταπέδυ, uti opinor, in hoc aere intellecta fuit: altera vero eſt, *quae ducit per tribemigya*, ut hîc aperte ſignificatur. Nec tamen duas diſtinctas vias capiendas cenſeo, ſed unius partes diverſas duas, quaſi ſi ſic interpretere: *A triacontapeda ad* (eamdem) *triacontapedam*, quâ parte *per tribemigya ducit*. Multa vero hinc & in ſequentibus ſunt vocis Γύα (quatenus *jugera* deſignat) nòva compoſita, quae nunc primum occurrunt. Hîc quidem v. 16. & v. 19. & 29. legitur τρι⊢ημιγυον. Ver. 20. & 30. πενθημιγυον. Adhaec Τριγυον per plures caſus ſaepiſſime reperitur. Haec, inquam, nova verba ſunt: quorum ultimo nemo non videt jugerum trium menſuram notari. At duo priora ex ἡμίγυον (*ſemijugerum*) componuntur. Itaque πενθημίγυον quinque ſemijugera continet; ſicuti τριημίγυον ſemijugera tria, ita ut reddi debeat *Seſquijugerum*,

quo

18 τριωμες ποτι τον ⊏ικατιδειον και απεμετρησαμες το δεκα	τελῶμεν πρὸς τὸν ⊏ικατίδειον, καὶ ἀπεμετρήσαμεν τὸ δέκα-
19 τον τρι⊢ημιγυον τα δε τριγυα ουκ εξεποιον καθως το αρχαιον	τον τελημίγυον· τὰ δὲ τρίγυα ὀυκ ἐξεποίουν καθὼς τὸ ἀρχᾶιον
20 ⊢ευρισκομες γεγενημενα αλλα πενθημιγυον μονον κα	εὑρίσκομεν γεγενημένα, ἀλλὰ πενθημίγυον μόνον κα-
21 τελειπετο εκ των δυων τριγυων ταν δε λοιπαν γαν ⊏ιδιαν	τελείπετο ἐκ τῶν δυῶν τελγύων· τὴν δὲ λοιπὴν γῆν ἰδίαν

18. *remur ad Vicatideum versus, demensi fuimus deci-*
19. *mum tribemigyum. Nam trigya non* [plane] *absolvebantur, sicuti antiquitus*
20. *comperiebamus fuisse: verum pentbemigyum unum re-*
21. *linquebatur ex binis trigyis. Reliquam vero terram sui privati juris*

quo Plinius XVIII. 18. utitur. Quamvis vero haec sint nova verba; sunt tamen alia ejusdem ingenii nomina in usu scriptorum. Theophrasto τριημιχοίνιξ & πενθημιχοίνιξ usurpatur. Quid sit in versibus πενθημιμερὶς, omnes norunt. Nec minus usitata τριημιπόδιον, & πενθημιπόδιον. Haec porro vocabula ad vitandas numerorum fractiones percommode a Graecis, prout usus poscebat, cudebantur (nisi quod isto modo rariuscule summa (9) exacte efferebatur) de quo infra ad ver. 19. & seq.

VER. 18. 19. 20. 21. De *Vicatideo*, quod nunc primum nominatur, videsis in Exerc. *de Antomo*: in qua plura de eo, quid sit *Limes Vicatideus*, disputavi p.181.

Ibid. sequitur: *Demensi sumus decimum tribemigyum*. Sive potius (nam horum nonnulla περιφράζειν expediet) *metiendo absolvimus decimum tribemigyum: quia trigya non* (plane) *absolvebantur*. Ad sententiae captum praenosse convenit, finitores Heraclienses non easdem in singulis agri Minervii partibus adhibuisse mensuras, sed per quas efficeretur, uti portiones illae ad tot exacte sive jugera, sive trigya, sive consuetas alias mensuras agrarias redigerentur, ita ut nihil fractionum superflueret, nihil deesset ad summam. Ergo si quaeras cur sup. ver. 14. & 15. jugera, non vero aliae mensurae adhibitae fuerint; respondebitur portiones illas non potuisse ad tot exacte modos alios agrarios redigi, ita ut nihil minutiarum excurreret, decederetve, at id tantum successisse in jugeribus: praesertim quod is modus simplicior est ceteris, qui conflantur ex jugeribus pluribus sive integris sive fractis. At vero ubi ad metiendam portionem *Vicatideo* adherentem ventum fuit: *tribemigya*, h. e. sesquijugera, pulchre usurpata fuerunt, quia haec agri quantitati congruebant exacte. Ac sic porro in sequentibus, ubi *trigya* aliudve tale in usum dimensionis arripitur.

Pergit: τα δε τριγυα ουκ εξεποιον.] Mira vox εξεποιον. Nam aut comm. dialecto ἐξεποίουν scribendum erat, aut (si adspergere Dorismum libuisset) εξεποιευν, aut quo alio modo. Verum aeris scripturam minime mendosam arbitror. Nam in his Tab. hoc verbum bis quidem ita usurpatur, ut sit a ποιέω (ut I. 85. πιωντι, & I. 89. ποιήσει) bis vero, ut sit a novo barytono ποίω, ut I. 2. ποιοντασσι & hîc εξεποιον. Hoc vero mihi videtur admirabilius, quod sub activa voce hîc passiva significatio continetur. Quocirca pro *Absolvebant*, verti *absolvebantur*. Nostri etiam homines sermone ἰδιωτικῷ usurpant, *Non compivano*, pro eo quod est, *Non venivano a compirsi*. Usu similia venire in linguis omnibus nemo

 igno-

(9) Ajo haec vocabula fuisse ad brevitatem commodissima, non item ad ἀκρίβειαν: plane quia numerorum fractiones negligebantur. Ea de causa minus scrupulose illud Theophrasti in VIII. hist. plant. 4. acceperim. *Athletae*, inquit, *in Boeotia* (τριημιχοίνικα) *tres choenicis medietates* (tritici) *vix consumunt: qui ubi Athenas venerint* (πενθημιχοίνικα) *quinque dimidiatas choenices facile absumunt:* ex quo colligit, Boeoticum triticum Attico ponderosius. At aliquid etiam coeli Boeotici crassitudini dandum erat, qua vis concoctionis hebetabatur. *Boeotum in crasso jurares aëre natum*, canebat ille.

22 τινες επεποιηντο ταυταν απεκατεσταςαμες ται αθαναι	τινὲς ἐπεποίηντο · ταύτην ἀπεκατεςήσαμεν τῇ Ἀθήνῃ
23 καττα αρχαια απο δε τω ϝικατιδειω ταν ες ποταμον τον ακιριν	κατὰ τὰ ἀρχᾶια · ἀπὸ δὲ τοῦ ϝικατιδείου τὴν εἰς ποταμὸν Ἄκιριν
24 γαν ποτιγενομεναν ταν εμμεσσωι τας τε ͰεκατομπεδΩ	γῆν προσγενομένην τὴν ἐν μέσῳ τῆς τε ἑκατομπέδου
25 και τας Ͱηρακλειας Ͱοδω και ταυταν πασαν ϝιδιαν επεποιηντο	καὶ τῆς Ἡρακλείας ὁδοῦ · καὶ ταύτην πᾶσαν ἰδίαν ἐπεποίηντο

22. *quidam effecerant. Hanc. reciperavimus Minervae*
23. *secundum pristinam formam* : (&) *a Vicatideio* (reciperavimus) *eam quae ad flumen Acirin*
24. *terra adgestu adcreverat in medio Hecatompedae*
25. *& Heracliensis viae. Et hanc quidem totam privam effecerant*

ignorat. Ait igitur: *Trigya* (tot numero exacte) *non absolvebantur*, *sicuti antiquitus comperiebamus fuisse*.

Sequitur ver. 20. & 21. *Sed penthemigyum tantum relinquebatur* (& quidem exacte absolutum) *ex duobus trigyis*. Jam hinc & ex superioribus vides, id ubique finitores studuisse, ut id genus mensuras ederent, quae exacte & sine minutiis excurrentibus, agri modum adaequarent. Hinc quoque vides, id quod ex agro sacro vicini deraserant, ad quamnam rationem referri oporteat. Nam trigya duo sunt sex jugera, sive semijugera XII. At penthemigyum unum semijugera quinque continet. Ergo integer ejus, qua de agitur, portionis modus, qui olim a dea Poliade possidebatur, sese habet ad eum modum, quem in praesentia finitores collegerunt, uti XII. ad V. Nam ex duodecim, ad suas privatas rationes quidam interim dolo semijugera septem transtulerant.

VER. 21. ταν δε λοιπαν &c.] Quae hinc usque ad ver. 27. sequuntur, ex aere priore declarantur. Totius enim periochae hujus paria planeque gemella reperies extremo fragmento Brit. (ver. 48. 49. 50.) & aeris Neapolitani initio ver. 1. 2. Ibi adnotata si consulas, nihil reliqui reperies, quod hîc adnotari necesse fuerit. Vel sic tamen nonnulla inspergemus.

VER. 22. απεκατεσταςαμες] Valet hic locus ad exempla augmenti duplicis cumulanda. Nam ceteroqui regulare fuerat, αποκατεσταςαμες.

Ver. 23. illud καττα αρχαια quid sit, exposuimus pag. 171. col. 1. & 2. ubi haec omnia recitavimus vertimusque. Ibi ἀρχᾶια reddidi *pristinam formam*. Agrarii scriptores *formae* nomine agri ἰχνογραφίαν sive deformationem intelligunt. Erat haud dubie in publico tabulario vetus agri Minervii forma: ad quam finitores nostri omnia ad pristinum restituerunt, dolosis detentoribus exturbatis. Vide p. 256. Adn. 1.

Ibid. απο δε τω ϝικατιδειω] Hinc usq. ad initium ver. 25. altera terrae portio, olim dolo malo a privatis occupata, ac postea recuperata, describitur. Hoc igitur inter Tab. I. & hanc interest, quod in ea una continens terrae portio Dionyso recipierata ostenditur: hîc vero duplex. Ibid. pro eo quod scribitur ταν ες ποταμον &c. *eam quae ad flumen Acir.* &c. videbatur scribi debuisse, *Ad fluminis Acir. ripam*; cui terra adgesta adhaerescit. Est ἀκυρολογία.

VER. 24. γαν ποτιγενομεναν] Vis vocis ποτιγενομεναν hîc eadem omnino est, ac quam tribuimus illi alteri ποτιγεγενημεναν, quae in Brit. ver. 38. occurrit. Vtrobique de terra per Acirim amnem adgesta agitur. Ex utriusque loci collatione disces, quaenam in hoc negotio sit vis verbi προσγίνομαι: de quo p. 161. Adn. 45. Porro de *Hecatompeda* vide omnino ad ver. 42.

Ver. 25. ταυταν πασαν &c. Haec & sequentia in antecessum vertimus, & illustravimus pag. 171. ad Brit. ver. 49.

VER. 26. απεσταν] Pro ἀπέςησαν: quae satis est usitata syncope. Cur verterim *Reddiderunt*, rationem pro me afferet Hesychius: cui ΑΠΟΣΤΗΣΑΣΘΑΙ est

ἀπο-

26 τινες καὶ τοι μεν εριξαντες απεσταν τοις δε εδικαξαμεθα δικας	τινές. Καὶ οἱ μὲν ἐρίσαντες ἀπέστησαν· τοῖς δ' ἐδικασάμεθα δίκας
27 τριακοσταιας και αποκαταστασαντες ται θεωι καττα αρχαια ταυ	τελακοσαίας, καὶ ἀποκαταστήσαντες τῇ Θεῷ κατὰ τὰ ἀρχαῖα, ταύ-
28 ταν ταν γαν κατεδασσαμεθα και ορως επαξαμες εφεκαστας τας	την τὴν γῆν, κατεδασάμεθα, καὶ ὅρους ἐπήξαμεν ἐφ' ἑκάστης τῆς

26. *quidam. Atque hi ubi litigaſſent* (poſtea rem diſceptatam) *reddiderunt: quibus nos tamen irrogavimus multas*
27. *trigeſimanas*: (eoque modo juribus omnibus) *deae redintegratis ſecundum priſtinam formam*, (ita demum)
28. *hanc terram partiti ſumus, terminoſque depanximus in ſingulis*

ἀποδοῦναι χρέος, *Reddere debitum*. Heſychianum iſtud totidem verbis deſcripſit Suidas in Ἀποστησάμενον, ubi cum ex Harpocratione (non tamen laudato) docuiſſet, eſſe πρὸς σταθμὸν παραλαβόντα (*ad libram debitum accipientem*) poſtea videtur contrarium ex Heſychii ſupra ſcriptis verbis adſtruere. Itaque his motus nuperus Heſychiani tomi prioris editor ſtatuit, in Heſychio & Suida reponi debere ἀποστῆσαι pro ἀποστήσασθαι. Nam, ſi ei credimus, apud Atticos oratores prius eſt *ad libram reddere*, poſterius *ad libram accipere*. Quae correctio aeri noſtro velificatur: in quo activum eſt ἀπέσταν, *reddiderunt*. Conſentit & alter Heſychii locus, in quo activum ΑΦΙΣΤΗΣΙΝ eſt σταθμῷ παραδίδωσιν, *ad libram tradit*. Tamen abſit, ut Heſychianum locum ſuperiorem a Suida tranſcriptum mendi accuſem. Itaque ſic ſuſpicor. Activum Ἀφίστημι eſt tantum ἀποδοῦναι *Reddere*, non item *Accipere ad libram*: at vero medium ἀφίσταμαι utroque ſignificatu praeditum (nec praeter ſolitum mediorum verborum) putavit Heſychius; ita ut tam, Πρὸς σταθμὸν ἀποδοῦναι (*ad libram reddere*), quam *Ad libram* (ἀποκομίσασθαι) *accipere* notet. Hoc vero a pecunia, quae appendebatur, ad res ſoli transfertur in aere noſtro.

Ibid. v. 26. & 27. τοὶς δε εδικαξαμεθα δικας τριακοσταιας] De δίκαις τελακοσαίαις vide copioſam Diſquiſitionem ad Brit. ver. 49. pag. 172. 173. Plane *poenas* ſive *multas trigeſimanas* non aliud quam uſuras intelligi, ut quae trigeſimo quoque die redibant, ibi dictum fuit. Nam hi doloſi detentores terram quidem coacti reſtituerant, fructus non item. Quocirca fructuum in ſortem redactorum nomine tenebantur uſuras pendere. Quae, quod hîc δίκαι (*poenae* ſive *multae*) vocentur, id inauditum non eſt. Memini alicubi reperiſſe, uſuras, *Poenas capitis* h. e. ſortis appellatas. In eadem Diſquiſitione extremâ dixi, in hac facti ſpecie videri multas iſtas trigeſimanas, ſive uſuras fructuum non ſolutorum, poſſe ad anatociſmum referri. Quo ſpectat quae in Neap. lapide Puteolis eruto (apud Grut. CCVIII.) pulcherrima exſtat ſententia Alfeni Senecionis (ſubpraefecti claſſis praetoriae Miſenenſis, cujus tunc Plinius ſenior, qui ab incendio Veſuviano periit, praefectus erat) in cujus ſententiae fine hoc legitur: HEREDES · VERO · PATVLcii (10) DIOCLetis · MVLCTENTVR · SORTE · VNA · CVM · ANATOCISMO · BINAE · CENTESIMAE · VSVRAE · Vbi & uſuras ex ſe gignere anatociſmum vides; ac ſimul de his omnibus *Mulctandi* verbum uſurpari; id quod reſpondet locutioni loci hujus, εδικαξαμεθα δικας τριακοσταιας.

VER. 28. ταυταν ταν γαν κατεδασσαμεθα] Hactenus ex vetere agri Minervii formâ in praxim redactâ, recuperantur

Mi-

(10) Supra in eodem titulo PATVLCI DIOCLETIS integre legitur. Gens PATVLEIA pro *Patuleia* in Indice nominum Grut. legitur, haud dubie mendoſe. Ex inedito quodam Puteolano lapide, quem Neapoli exſcripſi, reperi eam gentem Puteolis non infrequentem fuiſſe. Is incipit, SEX · PATVLCI · APOLAVSTI · AVG. DVP. PVT. &c. Praeterea ex Teleſiae ruderibus eruti litterati annuli ſignatorii ad me ſubmiſſum ab amiciſs. Parocho Petro Antonio Vitali (ob nummariam gazam a ſe comparatam claro) exemplum tale erat. In pala ſcriptum erat: L · L · PATVLCIOR
IVC · ET · SVCC
Quod ita legendum eſſe, *Luciorum* (duorum) *Patulciorum Jucundi & Succeſſi*, ex anuli dorſo intelligitur, ubi compendio ſcalptum fuit: IVCVNDI · L · P · h. e. *Jucundi Luci Patulci*. Pluribus de cauſis rarus eſt annulus.

29	μεριδος και εποιησαμες παρ το τριϝη-μιγυον το δεκατον, πρατον τρι-	μερίδος. Καὶ ἐποιήσαμεν παρὰ τὸ τεημίγυον τὸ δέκατον πρῶτον τρι-
30	γυον ποτθεντες ποττο πενθήμιγυον αφας κατεσωιξαμες γας ϝωσ-	γυον προσθέντες πρὸς τὸ πενθημίγυον ἀφ' ἧς κατεσώσαμεν γῆς ὥσ-
31	τ ημεν εκπλεον ευρος τριγυον μακος απο τας ϝεκατομπεδω αχρι ποτ	τ' εἶναι ἐκπλέον εὖρος τρίγυον· μῆκος ἀπὸ τῆς ἑκατομπέδου ἄχει πρὸς
32	ταν ϝηρακλεαν ϝοδον αν τως ορως και εγεϊνοντο σχοινοι ϝεκατον τρι	τὴν Ἡρακλείαν ὁδὸν ἀνὰ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγέ-νοντο σχοῖνοι ἑκατὸν τει-
33	ακοντα ϝοκτω ορεγματα ϝοκτω ψιλας μεν ϝεκατον τριακοντα τρις ορεγματα ϝικατι	άκοντα ὀκτὼ, ὀρέγματα ὀκτὼ· ψιλῆς μὲν ἑκατὸν τειάκοντα τρεῖς ὀρέγματα εἴκοσι

29\. *portionibus*. [Prima divisio in partes duas: Pars I.] *Ad haec pone trihemigyum illud decimum effecimus primum tri-*

30\. *gyum* [*addentes* scilicet *penthemigyo* uni *a terra quam recuperavimus* tantum, *quantum satis*

31\. *esset ut redderetur expleta latitudo trijugeralis*]. *Longitudo vero ab Hecatompeda usque ad*

32\. *Heracliensem viam secundum* rigorem *terminorum*. *Redactae sunt autem schoeni centum tri-*

33\. *ginta octo*, *passus octo* : *glabreti quidem centum triginta tres* (schoeni), *passus viginti*

Minervae omnia, quae vicinorum interceperat fraus. Nunc ad partitionem, dimensionesque partium singularum (nec nisi per mensuras longitudinum usitatiores) ac porro ad locationes, ad finem usque superstitis æris methodo uniformi progreditur. Hoc tantum peccat, quod nulla praemittitur generalis divisio in tot numero portiones majores, quae rursum in alias partes minores subdistinguantur: de quo in Argum. num. II. satis conquestus fui. Vt ecce haec prima portio (quae a v. 29. usque ad v. 41. pertinet) in particulas duas initio partienda fuerat; sicuti facto dividitur. Item altera (de qua usque ad v. 71. agitur) inscio lectore in particulas quatuor re ipsa dividitur. Tertia ad finem usque laceri metalli progrediens, in sex minimum particulas (quia in earum sextâ desinit) facto subdistinguitur. Nos lectorem quoquo modo juvaturi, in interpretatione nostra initiis partium tum principum illarum trium, tum τῶν ὑπαλλήλων (*subalternarum*) brevia lemmata uncis inclusimus.

VER. 29. 30. και εποιησαμες] Verbum istud non alio refertur quam ad finem v. 29. nim. ad illud πρατον τριγυον; cumque eodem accusativo tum in Latino, tum & in Graeco dialecti communis textu, ad juvandos lectores copulavi, toto praeterea commate intra uncos incluso.

VER. 30. ποτθεντες] Hoc usque ad γας, nisi tamquam παρενθέμενον (*interpositum*) legatur, turbabit lectorem. Ordo parentheseos ejus hic est, προσθέντες ἀπὸ γῆς, ἧν (nam illud αφας γας resolvitur in ἀπὸ γῆς ἧν) κατεσώσαμεν, πρὸς τὸ πενθημίγυον &c. id quod & in interpretamento feci. De syntaxi istius αφας vide dicta in I. 2. ad illud ΑΦΩΝ, quod ibi ex vero supplevimus.

VER. 31. ευρος τριγυον] Sic etiam & in secunda particula infra v. 37. Notabile hoc est, quod harum particularum latitudo per jugera (per jugera, inquam, verum in directum posita, ut Adnot. 7. dictum: aut vero ut jugerum sit stadii sexta pars) longitudo per schoenos (h. e. distantiarum mensuram) colligitur: de quo sup. ad v. 10.

VER. 32. ϝηρακλεαν] pro ϝηρακλειαν. Cum diphthongo frequentius in ære hoc. At interdum & sine diphthongo reperitur istud derivativum.

VER. 32. 33. 34.] Hic primus locus est, quo de schoeno, oregmate & pede sic agitur, ut eae inter sese mensurae facillime comparari possint. Proinde cum plu-

pluribus de causis hic se commendet locus, ei tantisper immorabimur.

DISCVSSIO

De Heracliensium schoeno, oregmate, pedibus.

I. Ac de schoeno non aliud sciebamus ex Herodoto, & aliis, quam fuisse distantiarum mensuram, stadiis sive LX. sive XL. sive XXXII. aequalem: at hinc & ex Tab. I. discimus fuisse etiam agrarii modi genus, & quidem (quantum ex utraque Tabula agnoscimus) Herodoteae illius itinerariae mensurae partem multesimam. Atque equidem de schoeno non nulla attigeram ad Brit. 19. pag. 158. Adnot. 38. Verum quod ibi in fine adnotationis dixi, non liquere, quot in schoeno oregmata, quotve in oregmate pedes essent, in eo ipse me festinationis accuso; quia hinc & ex aliis hujus Tab. locis id optime deprehenditur.

II. Quod Ὄρεγμα *passum* notaverit, id jam ante docuerat Hesychius; sed ejus (11) locus in eam partem accipiebatur, quatenus ὄρεγμα in gradiendo valet, non quatenus genus mensurae est: at quod ὄρεγμα etiam nomen mensurae sit, id unice huic aeri debemus. A Latinisne mensorium passum Magni Graeci arripuerint, an ab Italiensibus Graecis (quo equidem magis propendeo) Latini, alii viderint.

III. In aere priore schoenus hanc unam partitionem habet, ut in hemischoena duo dividatur: at in hoc altero, praeter hemischoena, pluries schoenus in oregmata, hoc interdum in pedes dividitur. Ac ferme id ubi fit, indidem colligitur, schoenum oregmata (h. e. passus) XXX. complexam fuisse. Verbi causa in Parte II. (cujus metatio a v. 50. incipit) sunt quantitates duae, nimirum.

v. 53. schoeni – *63*. oreg. 12.
v. 55. schoeni — 8. oreg. *26*. ped. 2.

Harum summa esset

schoen. – 71. oreg. 38. ped. 2.

Atqui ver. *56*. cum ex utraque quantitate colligatur summa schoenorum 72. oregmatum octo, pedum duorum, id aperte suadet, ex 30. ὀρέγμασιν effici schoenum unam, ac insuper octo ibi oregmata superfluere.

Item ver. *62*. oregmata duo illa superfluunt; quia ex hemischoeno (h. e. oregm. 15.) & ex oregmatib. 17. (quae exstant ver. *61*.) confiunt oregmata 32. dividenda in schoenum unam, &, quae excurrunt, oregmata duo. Paria in fine partis quartae ver. 70. 71. & in ceteris omnibus deprehendes.

IV. At vero quotnam in oregmate pedes fuerint, id non aliunde potui colligere, quam ex hoc ver. 32. usq. ad 35. Nam ex duabus hisce subjectis summulis, nim.

sch. 133. oreg. *26*. ped. 1.
sch. 4. oreg. 11. ped. 3.

profecto fieret summa integra schoenorum 137. oregmatum 37. pedum 4. Verum quia pedes quatuor aequant oregma unum, hinc oregmata non 37. sed 38. numerabis. Ac quoniam ex 30. oregmatis integra schoenus exsistit; hinc recte summa sic colligitur in v. 32. ac 33. ut sint schoeni 38. & oreg. 8.

Et haec quidem de Magnae Graeciae oregmate sive passu intelligi volo. At vero aetatae (12) Plinii *passus* (quem *Italicum* vocat) pedes continebat non quatuor, sed quinos. Fortassis autem pedis Heracleotici modus Romano ita major erat, ut Heraclienses quaterni quinos Romanos aequarent; eaque ratione oregma sive passus Heracliensis Romano passui aequalis inveniretur.

V. Po-

(11) Hesychius: ὌΡΕΓΜΑ· *βῆμα· ὅρμημα· ἅλμα·* h. e. ὄρεγμα est *Passus, impetus, saltus*. Vocem ὄρεγμα (quatenus insolens mensurae nomen est, quae passis cruribus continetur) voce βῆμα Hesychius declaravit: quippe vox ὄρεγμα habebatur inusitatior. Vnde ΒΗΜΑΤΙΖΕΙ eidem Hesychio est τὸ ποσὶ μετρεῖν, *pedibus* (passis) *metiri*. Vbi & vocem esse Macedonicam notat: recte: quia apud Athenaeum X. c. 12. Baeto ille, qui σταθμοὺς Ἀλεξάνδρου πορείας (*stationes Alexandri expeditionum*) scripsit, Ἀλεξάνδρου βηματιστὴς (*Alexandri metator*) nuncupatur. Adhaec Strabo in VII. pag. 322. de Ignatia via loquens, quae in Macedoniam ducit, proprie (βεβηματισμένην κατὰ μίλιον) *per passus in miliaria redactam*, scripsit, quia sic in Macedonia loquebantur. Polybius eodem verbo βηματίζω saepe eo sensu utitur.

(12) Plinius II. 23. sic incipit: *Stadium centum viginti quinque NOSTROS efficit PASSVS* (ubi *Nostros* ait, subindicat Graecanica βήματα alius moduli fuisse) *hoc est pedes sexcentos viginti quinque*. Nunc si 625. per 125. partiaris, Plinianus *passus* pedum quinûm fuisse comperietur. Brissonius (de ver. sign.) ex lib. varior. auctor. de mens. sic affert: *Passus dicitur, quod duobus gressibus gradiendo conficitur. Passus etiam dicitur, quantum ambobus brachiis extensis inter longissimos digitos est*. Alibi: *Passus pedes quinque, pertica passus duos* habet. Haec Latini de *passus* docent.

34	⊏εξ τους αμπελων δε τετορες σχοινοι ορεγματα δεκα ⊢εν ποδες	ἕξ, ποῦς, ἀμπέλων δὲ τέσσαρες σχοῖνοι ὀρέγματα δέκα ἓν πόδες
35	τρις ⊢αυτα ⊢α γα εμισθωθη ταν πρατὰν πεντα⊢ετηριδα διακοσιων	τρεῖς. Αὕτη ἡ γῆ ἐμισθώθη τὴν πρώτην πενταετήειδα διακοσίων
36	⊏εξηκοντα ⊢εννεα μεδιμνων χοος δυων χοινικων απο δε τουτω τω	ἑξήκοντα ἐννέα μεδίμνων χοὸς δυῶν χοινίκων. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ
37	τω τριγυω εμετρησαμες ποττο ⊏ικατιδειον δευτερον τριγυον ευ	τειγύου εμετρήσαμεν πρὸς τὸ ⊏ικαπδεῖον ΔΕΥΤΕΡΟΝ τρίγυον εὖ-
38	ρος αν τως ορως μακος απο τας ⊢εκατομπεδω ποτι ταν ⊢ηρακλειαν	ρος ἀνὰ τοὺς ὅρους, μῆκος ἀπὸ τῆς ἑκατομπέδου πρὸς τὴν Ἡράκλειαν
39	⊢οδον και εγενοντο σχοινοι ⊢εκατον τριακοντα ⊢εννεα ψιλας μεν ⊢ε	ὁδὸν, καὶ ἐγένοντο σχοῖνοι ἑκατὸν τεριάκοντα ἐννέα ψιλῆς μὲν ἑ-
40	κατον ⊏ικατι τρις σχοινοι αμπελων δε δεκα ⊏εξ σχοινοι τουτο το τρι	κατὸν εἴκοσι τρεῖς σχοῖνοι, ἀμπέλων δὲ δέκα ἕξ σχοῖνοι· τοῦτο τὸ τρί-
41	γυον εμισθωθη ⊏εξακατιων ⊢ενενηκοντα πεντε μεδιμνων	γυον ἐμισθώθη ἑξακοσίων ἐνενήκοντα πέντε μεδίμνων.

34. *ſex , pes unus ; vinearum vero quatuor ſchoeni , paſſus undecim , pedes*

35. *tres . Haec terra locata eſt quinquennio primo ducentis*

36. *ſexaginta novem medimnis , choëo , choenicibus duabus .* [Pars II.] *Ab hoc vero*

37. *trigyo dimenſi ſumus ad Vicatideum verſus SECVNDAM trijugeralem lati-*

38. *tudinem per* (ſuos) *terminos , longitudinem* vero *ab Hecatompeda ad Heracleinſem*

39. *viam : & collectae ſunt ſchoeni centum triginta novem : glabreti quidem cen-*

40. *tum viginti tres ſchoeni , vineti vero ſedecim ſchoeni . Hoc tri-*

41. *gyum locatum eſt ſexcentis nonaginta quinque medimnis .*
[Hinc incipit 2. diviſio.]

V. Poſtremo ad ſchoenum Heracleinſem quod attinet, ea, uti vidimus, oregmata XXX. (h. e. pedes CXX.) longitudinis habebat. Hinc ſchoenus quadrata (h. e. area ad pedes Heraclienſes CXX. quaquaverſum porrecta) aequalis actui agrario fuerit neceſſe eſt, h. e. ac dimidium Latini jugeri, quod conſtabat ex binis actibus. De *Actus* & *Jugeri* modulo pauca tetigi ſup. p. 260.

VI. At vero iſta eadem Heraclienſium ſchoenus Aegyptiae & Herodoteae ſchoeni pars erat multeſima, uti ſupra innuimus. Nec mirum ſi res ita ſe in ſchoenis Heracleoticis habuerit ; quando in ponderibus & nummorum valore par ferme ratio fuit. Nam Tarentinorum & Heraclienſium Talentum , Mina , Nummus pars longe minima cognominum ponderum & monetarum Graecis uſitatarum erat ; uti copioſe in *Diſquiſit. de vet. Tarentin. &c. moneta* p. 217. oſtenſum fuit.

VER. 33. ψιλας μεν] Sic paſſim in hoc toto aere . Cur verterim *glabretum* , de eo confer dicta ad I. 127.

VERSV 35. ταν πραταν πεντα⊢ετηριδα] *Quinquennio primo*. At alibi (in Brit. 50. & I. 51.) κατα βιω (*ad vitam*) locatio contrahitur . Quid vero de ſequentibus omnibus locationibus ſentiendum , in quibus tempus praefigitur nullum ? Ad vitam ne contrahebantur locationes illae , an ad quinquennium ? De quo jam dictum eo ,

SCHOLION . *Tabulae I. locationes emphyteuticas vitâque finiendas , hujus vero aeris quinquennales fuiſſe .*

Atque

Atque equidem suspicabar, ubi tempus nullum statuitur, generale illud *κατα βιω* (quod in Syntheca I. 51. locationibus praefigitur) valiturum. At vero si qui casus inciderent, in quibus ad tempus locationem conductionem duraturam esse expediret, tum quinquennium praestitui consuevisse. Veluti hîc, cum haec agri pars adempta injustis detentoribus fuisset; auctioni locus esse non poterat. Quid ita? quia privatis invidiosum erat in alterius civis damnum, qui deturbatus fuerat, ultro sese conductorem offerre. Hoc ergo casu idoneus quivis de populo a polianomis adigebatur, ut quavis leviore mercede ad quinquennium dumtaxat primum particulam illam coleret: quo finito, tum demum sine invidia sub hasta locatio libera peragebatur, cum certatim ab omnibus ad auctionem sine ullius offensione concurreretur. Itaque videntur, hae praediorum publicorum locationes consueto jure *in perpetuum* sive ad vitam valuisse; sicuti & in jure Romano (l. 1. D. *si ager vectig.*) occurrunt *Agri civitatum vectigales, qui IN PERPETVVM locantur*; unde & ii conductores *Perpetuarii* dicti: quae vox olim vitae terminis coercebatur (ut illud æris prioris *κατα βιω*) etsi jure recentiore etiam heres eidem conductioni succedit, *quamdiu* certe *pensio sive reditus pro his domino praestetur*, ut dicitur in Instit. *de Locat.* Mos igitur apud hos nostros Italiotas fuit, ut locatio vitae finibus coartaretur. At si quando expediret, ut ad tempus definitum locaretur, tum id disertis verbis exprimebatur; ut in facti specie, de qua Aes nostrum loquitur. Ita equidem initio suspicabar.

Sed tamen, ut *quinquennium* consuetus locationum terminus fuerit, plura afferri ex Romanorum institutis (quorum, ut saepe dixi, magnam partem ex Magnis his Graecis expresserunt Quirites) exempla possunt. In quinquennium vectigali fuisse locata, satis Varro innuit lib. V. de L. L. *LVSTRVM nominatum tempus quinquennale a LVENDO, hoc est solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia & ultro tributa per Censores persolvebantur*. Ac de lustro locationum pulchre Varroni concinunt Romanae leges. Vt l. 13. §. 11. D. Locat. *Et si LVSTRVM forte ab initio fuerat conductioni praestitutum*. Labeo l. 30. §. 1. D. *de leg.* 3. *Qui hortos publicos a Rep. conductos habebat, eorum hortorum fructus usque ad LVSTRVM, quo conducti essent, Aufidio legaverat*. Plinius IX. ep. 13. *Priore lustro . . . post magnas remissiones reliqua creverunt*. Ac de lustro locationum plura apud Brissonium reperies lib. VI. de Form. cap. 70. Qui ibidem ostendit, locationum rusticarum initia a Kalendis Martiis (a quibus vetus Romanus annus incipiebat) processisse. Verum ut ad lustrum redeam; non est id anxie cum eruditis curandum, utrum quadriennio dumtaxat exacto, quinto vero ineunte anno, id sit capiendum, an vero solido quinquennio absoluto: nam quidquid de lustro viri docti decreverint, hoc ipsum ad *πενταετηρίδα* nostram traham.

Quamquam mihi non est dubium, quin *Lustrum locationum* continuerit quinquennium solidum. Id vero ex iis legibus potest intelligi, in quibus *in quinquennium* (haud secus atque haec Tabula *πενταετηρίδα* terminum locato statuit) locationes contrahuntur: quas quidem apud Brissonium de Form. loc. cit. reperies. Ergo *Lustrum* in locato est quinquennii synonymum; ita ut ubi l. 4. §. 1. *de reb. cred.* agitur de Colono *post lustrum completum fructus* percipiente, & l. 3. §. 6. *de jure Fisc.* agitur de *peracto lustro* discedentibus; tantumdem sit ac *post quinquennium completum*, & *peracto quinquennio*. Postremo quid significantius l. 3. §. 1. D. *de admin. rer. ad civit. pertin.* in qua Vlpianus ex Papiniano sic affert: *Praedium publicum IN QVINQVE ANNOS idonea cautione non exacta Curator reipublicae* (qui in his rebus censor Rom. respondebat) *locavit*. Nil clarius.

Neque vero ex Tabula I. illud *κατα βιω*, trahi in exemplum potest; nam ea locatio haud dubie *ἐμφυτευτικὴ* fuit: cujus emphyteuseos nomen quidem in jure novum fuisse, at rem antiquam, alibi ad Kal. Marm. ad Acta S. Restitutae copiose ostendi. Plane in Aere priore nihil non contractum emphyteuticum suadet. Ager Dionysiacus maximam partem sterilissimus erat, utpote de *τῶν σκίρων* genere (de quibus egi copiose ad Tab. I.) & aratri impatiens: cujusmodi ager non poterat nisi ad melio-

42 διαβαντες δε τον ϲικατιδειον εποιησαμες πρατα μεριδα παρ ͰεκαͰ	Διαβάντες δὲ τὸν ϲικατιδειον ἐποιήσαμεν πρώτην μερίδα παρ' Ἑκα-
43 τονπεδον εν Ͱαι Ͱα αμπελωργικα και εταμομες κοιναν ποθοδον εκ τω	τόμπεδον, ἐν ᾗ ἡ ἀμπελουργικὴ, καὶ ἐτάμομεν κοινὴν πρόσοδον ἐκ τοῦ

42. *Transgressi vero Vicatideum, constituimus PRIMAM* (secundae sectionis) *partem juxta Heca-*
43. *tompedam, in qua est terra vinitoria* (h. e. vineta adultiora & putationi idonea) *unde decidimus communem aditum* (*qui a*

randum dari in perpetuum jure emphyteutico: cum contra ager Minervius summa bonitate praestaret, quem non aliter quam pro more ad quinquennium elocari aequum erat. Deinde hoc ipsum & modus pensionum ostendit. Ibi modicae merçedes exiguntur, ut emphyteusim decebat: hic contra graves conductoribus pensiones imperantur. Quocirca hic obiter illud revoco, quod in Argumento (pag. 256. num. III,) ex majore mercedum quantitate agrum Minervium Dionysiaco multo ampliorem arguebam. Non enim id recte infertur; quia levior in Dionysiaco pensionum modus naturam emphyteuseos sequitur. Ac fortassis ampliorem fuisse hoc Minervio campum Dionysiacum ex dimensionibus largioribus aliquis deprehenderit: quae nunc ad vivum resecare non vacat. Atque haec pro quinquennio dicta sunto: quae meo judicio multo plus roboris habent.

VER. 42. 43. παρ Ͱεκατονπεδον εν Ͱαι..] Extremas duas versûs 42. litteras deletas apparet; nam pro ͰΕΚΑ legitur ͰΓΙ, initio vero sequentis ΤΟΝΠΕΔΟΝ. Sed nullum ab eo quocumque vitio periculum, quia haec vox quinque locis aliis integra occurrit: quorum primus est ver. 24. ubi lectorem huc rejeci. Omnibus autem tabulae locis commune hoc, quod vox sit generis sequioris; quasi si ὁδὸς subaudias. Ceterum apud scriptores reperitur etiam neutrius: quae loca in pagella (13) ima reperies. Hic autem ἡ ἑκατόμπεδος quidnam rei sit, incertum: de quo tamen conjectionem nostram verisimillimam subjiciemus.

COM-

(13) *De Ἑκατομπέδῳ tam neutrius, quam masculi generis. Adhaec plura in transitu notatu digna.*

Dies me deficiat, si haec nunc plenâ manu persequi velim. Digitum ad fontes intendo, Plutarchum, Harpocrationem, Hesychium, Suidam, Etymologum. Scio Meursium de his pro dignitate egisse. Is nunc mihi ad manus non erat.

De neutro sic habet Hesychius: Ἑκατόμπεδον· τὸ θέατρον. Neç alium novi, qui *Hecatompedum* pro nomine theatri acceperit.

At idem vocabulum de Minervae templo Athenis non tantum masculino genere, sed & neutro usurpabatur. Testis Harpocration, qui & Dinarchum auctorem laudat. Ex Harpocratione id hausit Suidas, & ex utroque forsitan Etymologus. At quod hic ultimus addit, ita dictum, quod quaqua versum centum pateret pedes, in eo Harpocration adversatur: apud quem reperitur scriptum auctore Callicle, sive Callistrato, διὰ κάλλος καὶ εὐρυθμίαν, οὐ διὰ μέγεθος (*propter* operis *elegantiam & concinnitatem, non vero magnitudinem*) ita dictum fuisse: quae & Suidas exscripsit.

Sed & mas ὁ ἑκατόμπεδος ad Minervae templum referebatur; nam sive νεὼς (*templum*) sive, ut plerique malunt, παρθενὼν subaudiebatur, teste Plutarcho in Pericle, & Harpocratione, itemq. Hesychio: nisi quod hic ultimus in acceptione παρθενῶνος videtur ab aliis diversus abire. Nam ceteri, quod Minerva κατ' ἐξοχὴν dicta sit Παρθένος, ab eo factum volunt, ut ejus fanum παρθενὼν vocaretur. At Hesychius aliter ἐτυμολογεῖ, quasi a virginibus in eo templo degentibus παρθενὼν sit appellatus. Atque equidem credo, utrumque verum fuisse. Nam ἑκατόμπεδος vere Παρθένῳ deae dicatum fuit. Et tamen, quia in ων desinentia nomina collectiva sunt; non alia de causa id templum παρθενὼν vocatum videtur, quam quod in eo virgines plures Minervae cultui addictae detinebantur.

Interim Hesychii locum, ut qui nos alia plura docet, adscribere proderit. ΕΚΑΤΟΜΠΕΔΟΣ· νεὼς ἐν τῇ Ἀκροπόλει παρθένοις κατασκευασθεὶς . . . *Hecatompedus. Templum in Arce virginibus exstructum ab Atheniensibus, majus eo, quod Persae incenderunt, quod pedum quinquaginta fuerat.*

Plane nisi in aere nostro de industria semper cum artic. femin. jungeretur (ac facile ne cum superioribus notionibus confunderetur) nihil pronius fuisset, quam ut Ͱεκατομπεδω nomine fanum Minervae dicatum intelligeremus. Nam cum campus hic Virgini illi sacer esset; non inconveniens fuit, in eo etiam Deae delubrum fuisse. Nunc quia semper sequioris generis est; lucrabimur tertiam ἑκατομπέδου usurpationem, tum genere tum notione novam: de qua in seq. Commentatione.

COMMENTATIO

De Hecatompeda v. 42. & tum hujus, tum Heracliensis viae, & interjacentium vinearum positu: deque Minervii campi adumbratione.

Praestabit initio loca de *Hecatomp.* recensere omnia, sicunde forte lux affulgeat. Ex hoc quidem loco, qui prae manibus est & ex v.54. apparet, juxta Hecatompedam fuisse vineta. Vide mox ad v.43. ubi de αμπελωργικα. Hinc etiam & ex ver. seq. ac potissimum ex ver. 47. discimus, communem πόθοδον (*aditum*) ex vineis ad *Hecatompedam* usque pertinuisse. At vero versus ille 24. (ubi prima est Hecatompedae mentio) ita loquitur: *Quae terra adgestu adcreverat in medio* (τας τε ⊢εκατομπεδω) *Hecatompedae & Heracliensis viae*, Eadem prope verba reperies v. 31. & 38. Ex quibus verbis plura intelligimus: ac primum *Hecatompedam* fuisse viam pedibus centum patentem: deinde Acirim amnem, & Hecatompedam, itemque Heracliensem viam fuisse inter se vicinos ductus, & quidem inter se parallelos, ab Heraclea & occasu solis in ortum progredientes. Hoc amplius discimus secundum amnis ripam processisse (14) Hecatompedam, quae proinde valde convenienter (15) centum pedes lata esset: deinde agri Minervii vineta inter Hecatompedam & Heracleensem viam intercessisse, itemque ex vinetis ad Hecatompedam (ex ver. 45. 52. 69.) πόθοδον (*aditum*) communem omnibus vinearum cultoribus patuisse: post vineta ad ultimum Heracliensem viam processisse. Haec quidem ad Tabulae hujus ἰχνογραφίαν (*adumbrationem*) adnotasse permagni intererat.

Illud etiam nosse proderit, sicuti agrum Dionysiacum ad occasum Heracleae fuisse, utpote cum Pandosia cohaerentem, jam supra ostendimus; ita e contrario Minervium campum latus Heracleae ortivum obsedisse. Constat hoc ex ver. 12. ubi *maris* diserta fit mentio. Minervius ergo campus a septentrione Aciri amne alluebatur: ab occasu Heracleam aut contingebat, aut ex vicino spectabat: a meridie Heracliensi via & limite Vicatideo (quorum utrumque ab ortu in occidentem ibat) pervadebatur; ab ortu mare aut ἀμέσως (*proxime*) aut ex vicino aspiciebat.

VER. 43. εν ⊢αι ⊢α αμπελωργικα] *In qua ampelurgica est*. Haec loquendi ratio *Ampelurgicam* locum aliquem fuisse indicat. Et quidem Ἀμπελουργὸς est *vinitor*: ἀμπελουργία est vinearum cultura: ἀμπελουργέω est vinitoriam exerceo: a quo oritur vox illa Ἀμπελουργήματα (16) apud Pollucem. Ἀμπελουργικὴ vero (si τέχνη suppleas) erit *Ars vinitoria*. Et haec quidem παχυμερῶς de ista ἀμπελωργίκα dicta sunto. Ceterum quid hoc loco re vera Ἀμπελωργικαν Tabula appellet, tum ex interpretatione (in qua *Vinetum adultius* posui) intelliges, tum ex inferne (17) adnotatis, ubi rem omnem subtilius exsequimur,

(14) Neque versus 24. repugnat: ex quo apparet, terram, quam olim amnis ripae adgesserat, in medio Hecatompedae & viae Heracliensis fuisse. Nam terrae adgestus antiquior Hecatompedâ fuerat. Diu vero postquam ripa terrae appulsione creverat, Hecatompedam illam ripensem metati fuere nostri; eoque factum, ut terra illa medium inter Hecatompedam & Heracliensem viam locum occuparit.

(15) Nisi vero *Hecatompeda* vocabatur, non quod re vera tam late pateret, sed propter numeri religionem; sicuti & in *Hecatombes* vocabulo factum scimus, & in templis, altaribus aliisque aedificiis pluribus non re sed nomine ἑκατομπέδοις. Quo spectare & Homericum illud possit Il. Ψ. 164. Ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμποδον: etsi Scholiastes adnotat, pyram illam τετράγωνον (*quadratam*) fuisse, & ita ut singula *latera pedes centum haberent*. Ab veterum, uti dixi, numeri centenarii religione is loquendi modus manavit. Obiter noto, ad eum versum Barnesium copiose ostendere, Poetam non per O, sed per E scripsisse Ἑκατόμπεδον. Sic certe in hisce compositis prisci loquebantur. Ac fortassis, quod *Pedem* Latini per E scribunt, id eos a Graecorum vetustissimis didicisse, verisimillimum fuerit.

(16) Duo sunt ab ἀμπελουργός prognata vocabula quae H. Stephani industriam effugerunt, quae tamen ab Jul. Polluce VII. cap. 32. ubi de Agricolis, recensentur: qui segm. 140. Ἀμπελουργήματα (*opera vinitoria*) affert; & segm. 141. inter ἐπιῤῥήματα (*adverbia*) rei hujus recenset Ἀμπελουργικῶς, quasi dicas *juxta artis vinitoriae* (h. e. putatoriae) *scita*. Elegans adverbium ex seq. Adnot. capiendum.

(17) *Amplius de* Αμπελωργικα *loci hujus*. Αμπελουργίας *vox ad praecipuam artis vinitoriae partem, nempe ad putationem*, κατ' ἐξοχὴν *a Theophrasto restringitur*. *Quid proprie in hoc aere* ⊢α αμπελωργικα.

Ars ἀμπελουργικὴ eadem Theophrasto ac *putatoria*. Nam is ἀμπελουργίαν idem quod κλάσιν, ac tantumdem quod τομὴν, facit, ut observat Budaeus (col. 1013. edit. meae) sicuti & ἀμπελουργεῖν eidem Theophrasto est vites putare, & sarmenta expurgare; cui & ἀμπελουργουμένη ἄμπελος est *vinea quae* (κλᾶται) *putatur*. Quo spectant & illa Demosthenis dicta, ab Aeschyne in eâ Contra Ctesiph. relata: Ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν, ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου,

44 ⊏ικατιδειω ποτταν οικιαν ⊏ικατιπεδον και απο τας οικιας παρ τας αμ.	⊏ικαπδείου πρὸς τὴν οἰκίαν ⊏ικατίπεδον, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκίας παρὰ τὰς ἀμ-
45 πελως αχρι ες ποταμον ⊢οκταπεδον και εμετριωμες απο τω ⊏ικατιδειω	πέλους ἄχρι εἰς ποταμὸν, ὀκτάπεδον· καὶ ἐμετρώμεν ἀπὸ τοῦ ⊏ικαπδείου
46 τω ποτ ακιριν επι ταν διαστολαν ταν πλαγιαν ταν απο τας ποθοδω τας κοι	τοῦ πρὸς Ἄκιριν ἐπὶ τὴν διαστολὴν τὴν πλαγίαν τὴν ἀπὸ τῆς προσόδου τῆς κοι-

44. *Vicatidειο ad casam vigintipedalem pertinet, & a casa secundum vi-*

45. *neas usque ad amnem) octo pedes patentem: & dimensi sumus a Vicatidειο,*

46. *quâ ad Acirin pertinet, usque ad distinctionem obliquam, quae ab aditu commu-*

mur. Ex his vero & ex infra notandis percipimus, vineta illa, quorum conductoribus singulis singulae partes assignantur, juxta Hecatompedam exstitisse.

VER. 43. 44. 45. *και εσταμομες κοιναν ποθοδον (εκ τω . . . και αχρι ες ποταμον) ⊢οκταπεδον*] Istud *⊢οκταπεδον* ad illam *ποθοδον* refertur, de qua ver. 43. & saepe infra sermo recurret, non vero ad proximum *ποταμον*. Porro non tantum hîc, sed passim in utroque ære vox *⊢οκτω* cum suis derivatis constantiâ summâ densatur (ut alibi observavimus) id vero sine ullo Graecorum aut Latinorum exemplo. Jam vero ex hac tota periocha cursum hujus *aditus* vides: qui quidem communis omnibus conductoribus fuit; eoque non minore donatur amplitudinis modulo, quam qui *Viae* in XII. Tab. tribuitur: in quibus *Viae* latitudo in porrectum habet *pedes octo*, in anfractum, i. e. ubi flexum est, *pedes XII.* Via Romanis duplo latior *Actu* erat, sicuti Actus duplo latior *Itinere*. Atque haec satis vulgara sunt. At apud hos nostros ampliora omnia viarum spatia. Quo nil mirum si *ποθοδος* haec, quae certe angustior ὁδῷ esse debuit, tamen pedes octonos pateat.

VER. 46. *διαστολαν*] Quid vocet *διαστολαν*, mox ad ver. 54. dicetur. *Distinctionem* (*πλαγίαν*) *obliquam* vocat, quia ceterae *rectae* erant. Geometricae voces sunt:

δήμου, ὑποτέτμηνται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων . . . Quae Budaeus ibidem ita reddidit: *Quidam sunt, qui sic civitatem, ut vitem vinitores putandam susceperunt, hominesque ex populo excidere quasi palmites instituerunt. Succisi sunt hoc pacto nervi summae reipublicae . . .*

Ad haec idem Theophrastus praecipuam vinitoris peritiam in *κλάσει* (*putatione*) constituit. Qui in III. de caus. plant. 19. sic posuit: *Adultarum jam vinearum* (*πρῶτον μὲν καὶ μέγιστόν ἐστιν ἡ κλάσις*) *PRIMVM ET MAXIMVM* opus *putatio est*. Ac statim addit *scite putatam vitem* (*καὶ εὐβλαστοτέρα καὶ εὐκαρποτέρα καὶ πολυχρονιωτέρα γίνεται*) *& germinare laetius, & fructus uberiores a se dare, & perennare diutius*. Idem quoque id munus in *βραχυτομεῖν* & *μακροτομεῖν* dividit: quae duo discernere, &, quid singulis stirpibus facto opus sit, decernere, id vero ad peritiam vinitoris pertinet. Quocirca merito apud Theophrastum universa curatio vitium (id enim omne vox Ἀμπελουργία complectitur) ad putationem restringitur: apud quem scil. sola putatio, utpote pars una maxime necessaria, nomen universi generis occupavit, ut ea una *ἀμπελουργία* vocaretur. Idque in vineis merito obtinuit: nam stirpes reliquorum generum relinqui arbitrio suo ferme impune possunt: vineta diu vivere imputata non possunt.

Atque ex hactenus dictis jam plura intelligimus. I. Ac primum hoc Tabulae loco *αμπελυργικα* pro praecipua vinitoris parte h. e. putatoria usurpatur; sicuti & cujusvis arboris falx putatoria, *κάτ' ἐξοχὴν* Columellae *Falx vinitoria* dicitur, Graecis vero *δρέπανον ἀμπελουργικόν*. II. Deinde putationis necessitas in adultis tantum vineis a Theophrasto (vide sup. ejus locum) adstruitur; nam *ἀμπελὼν* (*vitiarium*) ea necessitate minime adstringitur.

His intellectis, ubi Tabula ait, *In qua* (hecatompeda) *τα αμπελυργικα*, *ampelurgica* est; si *τεχνα* (*ars*) suppleas; tum in ea parte agri *ars putatoria* esse significatur, in qua scil. parte, utpote vineis adultis destinata, artis vinitoriae regnum erat.

At equidem praestare ausim hîc non *τεχνα* (*ars*) sed ΓΑ (*terra*) ab Heracliensibus nostris subaudiri placuisse. Nam cuicumq. illud *εν ται* (*in qua*) auditum fuerit, statim rei corporalis ibi sitae, non vero incorporalis (cujus generis *Ars* est) exspectatio cietur. Quid vero, inquis, *terram vinitoriam* nostri Heracleotae appellant? Nempe illam, quae falci vinitoriae assignata fuerat; sive in qua vineta adultiora erant, vinitorum industriorum falce castiganda. Distinguitur hîc ergo simplex Ἀμπελὼν (quatenus *vitiarium* notat falce intactum) ab *Ampelurgica*, h. e. ea terra, in qua vinitoriae falcis peritia emicat, sive in qua vineta sunt grandiora.

47 νας αγωσας ες ταν ⊢εκατοντεδον και εγε- νοντα πεντηκοντα ⊢εννεα σχοι	νῆς ἀγούσης εἰς τὴν Ἑκατόμπεδον· καὶ ἐγένον- το πεντήκοντα ἐννέα σχοῖ-
48 νοι ⊢ημισχοινον ψιλας μεν πεντηκοντα μια ορεγματα ⊢επτα αμπελων δε	νοι, ἡμισχοῖνον· ψιλῆς μὲν πεντήκοντα μία ὀρέγματα ἑπτὰ, ἀμπέλων δὲ
49 ⊢οκτω σχοινοι ορεγματα ⊢οκτω ⊢αυτα εμισθωθη τετρακατιων τεσσαρακον	ὀκτὼ σχοῖνοι ὀρέγματα ὀκτώ· αὕτη ἐμισθώ- θη τεσσαρακοσίων τεσσαράκον-
50 τα ⊏εξ μεδιμνων καδδιχων τεσσαρων. ΔΕΥ- ΤΕΡΑ μερις εν ⊢αι ⊢α οικια ⊢ας ε	τα ἓξ μεδίμνων καδδίχων τεσσάρων· ΔΕΥ- ΤΕΡΑ μερὶς, ἐν ᾗ ἡ οἰκία, ἧς ἐ-
51 στι μακος απο τω ⊏ικατιδειω επι ταν τραφον ταν παρ ποταμον ευρος απο των ο	στι μῆκος ἀπὸ τοῦ ⊏ικατιδείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν, εὖρος ἀπὸ τῶν ὅ-
52 ρων και τας ποθοδω τας ⊢οκταπεδω τας ες ποταμον αγωσας επι τως ορως	ρων καὶ τῆς προσόδου τῆς ὀκταπέδου τῆς εἰς ποταμὸν ἀγούσης ἐπὶ τοὺς ὅρους,
53 και εγενοντο ⊏εξηκοντα τρεις σχοινοι ορεγ- ματα δεκα δυο ταυται ται μεριδι	καὶ ἐγένοντο ἑξήκοντα τρεῖς σχοῖνοι, ὀρέγματα δέκα δύο. Ταύτῃ τῇ μερίδι
54 ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν πραταν διαστολαν ταν παρ ταν ⊢εκατομπε	προσεδασάμεθα ἀμπέλων τὴν πρώτην διαστο- λὴν τὴν παρὰ τὴν Ἑκατόμπε-

47. *ni ducit ad Hecatompedam : ac repertae sunt quinquaginta novem schoe-*
48. *ni , hemischoenum : glabreti quidem una & quinquaginta* [schoeni] *passus septem , vineti vero*
49. *octo schoeni , passus octo . Haec* (pars) *locata est quadringentis quadragin-*
50. *ta sex medimnis , caddichis quatuor . SECVNDA pars* (sectionis secundae) *in qua* (est) *casa : cujus* [partis]
51. *longitudo est a Vicatideo ad fossam , quae secundum fluvium* (vadit) *latitudo a ter-*
52. *minis & ab aditu octapedo , ad amnem ducente , ad terminos :*
53. *& collectae sunt sexaginta tres schoeni , passus duodecim . Huic parti*
54. *attribuimus vinearum primam distinctionem , quae juxta Hecatompe-*

sunt : quas sine ichnographia campi quis in re subjecta docuerit ?

VER. 50. εν ⊢ΑΙ ⊢α οικια] Casa rustica erat , cujusmodi in aere priore in Syntheca describitur ver. 91. & seq.

VER. 51. ταν τραφον] Doricâ metathesi pro τάφρον . Sic etiam mox ver. 58. & 64. Vsurpatur etiam in I. 82. Ac vide pag. 222. ubi Hesychio auctore hanc vocem explicuimus , ac vicissim Hesychium emaculavimus .

VER. 54. ταν πραταν διαστολαν] Potuissem *Primum hortum* vertere , si (18) Columellam sequi libuisset : potuissem (19) *aream*

(18) Columella IV. 18. *Quando vineta placuerit ordinare , centenae stirpes per singulos HORTOS semitis* (quae semitae hortos istos dirimebant) *distinguantur : vel (ut quibusdam placet) in semijugera omnis modus dirimatur . . . . Quin etiam ipsa HORTVLORVM descriptio quanto est minoribus modulis concisa , fatigationem veluti minuit . . . . . Vindemiatoribus quoque hae SEMITAE , & jugum pedamentaque sarcientibus , opportunam laxitatem praebent , per quam vel fructus vel statumina portentur .* Vox ipsa HORTVS sermone prisco secretionem notabat , locaque circumsepta , ut alibi pluribus ostendisse memini . Quocirca *Horti* vox pulchre per omnia τῇ διαστολῇ responderet .

(19) *Areae* in hortis spatia quadrata sunt , subacta & coaequata , in quae semina jaciuntur . Verum , si rusticis auctoribus fides , angustiores erant ; ita ut ex ea semitâ , quae inter areas duas media est , runcantes utrinque possent *dimidias areas* (uti Columella XI. 3. praecipit) *eruncare* . Areae modum ita artat Palladius I. 34. *Areae faciendae sunt angustiores (i. e. XII. pedum longitudine , & sex latitudine) ut sint , propter spatia* (ipsarum arearum) *utrinque purgantium , divisae* . Postremo vox *Areae* herbarum , non item arborum , peculiaris est , eoque impropria vineis .

55	δον Ͱοκτω σχοινως ορεγματα Ϝεικατι Ϝεξ ποδας δυο και εγενετο Ͱα πασα μερις	δον ὀκτὼ σχοίνους ὀρέγματα εἴκοσι ἕξ ποδὰς δύο· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς
56	Ͱεβδεμηκοντα δυο σχοινοι ορεγματα Ͱοκτω ποδες δυο Ͱαυτα εμισθωθη Ϝεξα	ἑβδομήκοντα δύο σχοῖνοι, ὀρέγματα ὀκτὼ, ποδὲς δύο· αὕτη ἐμισθώθη ἑξα-
57	κατιων τριακοντα δυων μεδιμνων χοος ΤΡΙΤΑ μερις μακος απο τω Ϝεικατι	κοσίων τελάκοντα δύων μεδίμνων χοός. ΤΡΙ-ΤΗ μερὶς· μῆκος ἀπὸ τοῦ Ϝεικατι-
58	δειω επι ταν τραφον ταν παρ ποταμον ευρος απο των ορων των τας δευτερας	δείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν, εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων τῶν τῆς δευτέρας
59	μεριδος επι τως ορως και εγενοντο ψιλας μεν Ϝεξηκοντα Ϝεξ σχοινοι Ͱημισχοι	μερίδος ἐπὶ τοὺς ὅρους· καὶ ἐγένοντο ψιλῆς μὲν ἑξήκοντα ἕξ σχοῖνοι, ἡμισχοί-
60	νον ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν δευτεραν διαστολαν αφ Εκα	νον. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέ-λων τὴν δευτέραν διαστολὴν ἀφ' Ἑκα-
61	τονπεδω Ͱεπτα σχοινως ορεγματα δεκα Ͱεπτα και εγενετο Ͱα πασα μερις Ͱεβδε	τομπέδου ἑπτὰ σχοίνους, ὀρέγματα δέκα ἑπτά· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑβδο-
62	μηκοντα τετορες σχοινοι ορεγματα δυο Ͱαυτα εμισθωθη Ϝεξακατιων τριακοντα	μήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι, ὀρέγματα δύο. αὕ-τη ἐμισθώθη ἑξακοσίων τελάκοντα
63	μεδιμνων δυων καδδιχων χοινικων δυων ΤΕΤΑΡΤΑ μερις μακος απο τω Ϝι	μεδίμνων, δυῶν καδδίχων χοινίκων δυῶν· ΤΕΤΑΡΤΗ μερὶς μῆκος ἀπὸ τοῦ Ϝι-

55. *dam* (eſt), *octo ſchoenis paſſibus viginti ſex*, *pedibus duobus* [patentem]. *Et exſtitit haec tota pars*
56. *ſeptuaginta duarum ſchoenorum*, *paſſuum octo*, *duorum pedum*. *Haec locata eſt ſex-*
57. *centis triginta duobus medimnis*, *choëo*. *TERTIA pars* [ſectionis ſecundae]. *Longitudo a Vicati-*
58. *deo ad foſſam*, *quae ſecundum fluvium vadit*, *latitudo a terminis ſecundae*
59. *partis ad terminos* [partis hujus tertiae]. *Et redactae ſunt glabreti quidem ſexaginta ſex ſchoeni*, *hemiſchoe-*
60. *num*. *Huic parti attribuimus*, *vineti ſecundam diſtinctionem ab Heca-*
61. *tompeda*, *ſeptem ſchoenis*, *paſſibus ſeptemdecim* [conſtantem]. *Et exſtitit haec tota pars ſeptu-*
62. *aginta quatuor ſchoeni*, *paſſus duo*. *Haec locata eſt ſexcentis triginta*
63. *medimnis*, *duobus caddichis*, *choenicibus duabus QVARTA pars* [ſectionis ſecundae]. *Longitudo a Vi-*

aream aut *areolam*. Sed potius fuit, ut ſimpliciter, & id quod eſt, *Diſtinctionem* reponerem; maxime cum in eo Heſychium ducem fidiſſimum proxime ſequerer, cui Διαστολὴ eſt διάκρισις, διαίρεσις.

Quatuor autem in aere, quod ſupereſt, vinearum ſunt διαστολαὶ uſque ad v. 68. Deinde a ver. 77. ad finem lacerae tabulae στάσεις quinque recenſentur. Vtraeque ſuis finibus diſtinguuntur. Verum haec duo utrum ſynonyma vocabula fuerint, aut ecquidnam στάσις a διαστολῇ differat, dicam ad ver. 77. Interim veriſimile eſt, in priorum ſingulis fuiſſe cippo inſcriptum ΔΙΑΣΤΟΛΗ ΠΡΑΤΑ, ΔΕΥΤΕΡΑ &c. *Diſtinctio prima*, *ſecunda*; uti & in alteris, ΣΤΑΣΙΣ ΠΡΑΤΑ, ΔΕΥΤΕΡΑ, ac porro.

VER. 55. de Ϝεικατι cum diphth. in hac Tab. ſcripto vide pag. 235. Adn. 25. col. 2.

VER. 56. 57. *Sexcentis triginta duobus medimnis*, *choëo*] *Medimnus* ſex *choëos* capiebat, *Caddichos* (de Caddicho vide ad I. 4. pag. 174. integram Diſcuſſionem) h. e. ſemichoëos duodecim, choenices vero octo & quadraginta. Vide de cavis menſuris hiſce ad I. 4. pag. 175. §. 2.

VER.

64	κατιδειω επι ταν τραφον ταν παρ ποτάμον ευρος απο των ορων των τας τρι	καπδείου ἐπὶ τὴν τάφρον τὴν παρὰ ποταμὸν· εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων τῶν τῆς τρί-
65	τας μεριδος επι τως ορως και επι τον αν-τομον τον διαταμνοντα τως χωρως τον	της μερίδος ἐπὶ τοὺς ὅρους, καὶ ἐπὶ τὸν ἄντομον τὸν διατέμνοντα τοὺς χώρους τὸν
66	εταμομες εκ τω ⊏ικατιδειω ες ποταμον κοινον πασι χρησθαι τοις τως Ⱶιαρως χω	ἐτάμομεν ἐκ τοῦ ⊏ικαπδείου εἰς ποταμὸν κοινὸν πᾶσι χρῆσθαι τοῖς τοὺς ἱεροὺς χώ-
67	ρως μεμισθωμενοις και εγενοντο ψιλας μεν ⊏εξηκοντα Ⱶοκτω σχοινοι ορεγμα	ρους μεμισθωμένοις· καὶ ἐγένοντο ψιλῆς μὲν ἑξή-κοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ὀρέγμα-
68	τα δεκα τρια ταυται ται μεριδι ποτεδασ-σαμεθα αμπελων ταν τριταν διαστολαν	τα δέκα τρία. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασά-μεθα ἀμπέλων τὴν τρίτην διαστολὴν
69	αφ εκατομπεδω ταν ποτικλαιγωσαν ποτ-ταν ποθοδον ταν Ⱶοκταπεδον δεκα πεντε	ἀφ᾽ Ἑκατομπέδου τὴν προσκλαιγωσαν πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν ὀκτάπεδον δέκα πέντε
70	σχοινως ορεγματα Ⱶεπτα εγενετο Ⱶα πασα μερις Ⱶογδοηκοντα τρεις σχοινοι ορεγμα	σχοίνους ὀρέγματα ἑπτά· ἐγένετο ἡ πᾶσα με-ρὶς ὀγδοήκοντα τρεῖς σχοῖνοι ὀρέγμα-
71	τα ⊏ικατι Ⱶαυτα εμισθωθη ⊏εξακατιων τριακοντα μεδιμνων απο δε τω	τα εἴκοσι· αὕτη ἐμισθώθη ἑξακοσίων τριάκον-τα μεδίμνων· Ἀπὸ δὲ τοῦ

64. *catideιω ad fossam, quae secundum fluvium* (ducit) : *latitudo a terminis ter-*
65. *tiae partis ad* [quartae] *terminos, & ad limitem dirimentem campos, quem*
66. *decidimus a Vicatideιω ad amnem usque, ut in commune usui esset sacrorum cam-*
67. *porum conductoribus. Et exstiterunt glabreti sexaginta octo schoeni, pas-*
68. *sus tredecim. Huic parti attribuimus vinearum tertiam distinctionem, quae*
69. *ab Hecatompeda claudit* (spatium) *ad aditum octopedalem, quae quindecim*
70. *schoenos passus septem* (patet). *Atque exstitit haec tota pars octoginta trium schoenorum, passu-*
71. *um viginti. Haec locata est sexcentis triginta medimnis* Tertia divisio incipit *Ab*

VER. 65. *επι τον αυτομον τον διαταμνοντα . . .*] Hunc locum, qui usque ad initium ver. 67. pertinet, explanavimus in Exercit. de Antomo p. 177. A Τάμνω poetis, Jonibus, ac Doribus usitato, compositum istud Διατάμνω est: quod poetis & Jonibus H. Steph. tribuit: hic vero etiam a nostris Doribus usurpatur.

VER. 69. *ταν ποτικλαιγωσαν*] Sic etiam infra ver. 107. *ποτικλαιγον*. Quid his locis sit verbum hoc novum Ποτικλαιγειν, videndum est paullo accuratius. Jam ab Hesychio ordiar: cui Κλᾴξαι exponitur κλεῖσαι, *claudere*. Porro futurum κλᾴξω aeque a κλᾴζω; & a κλᾴγω sive κλαίγω profici-sci potuit. Prius adprobat Henr. (20) Stephanus. At posterius ex duplici Tabulae hujus loco (21) firmatur. Nec dubium est quin

(20) H. Steph. in sui Thesauri Indice sic affert: Κλᾴζω. *Dorice pro* Κληΐζω: Claudo: *unde* Κλᾷξαι: *Hesychio est* κλεῖσαι: *nec non* Κλᾴξ est (κλεὶς, clavis) *apud Theocritum*. Verum quid vetat tum κλᾴξ (cujus genitivus κλᾳγὸς) tum etiam κλᾷξαι Hesychianum, a Κλαίγω nostri aeris bis usurpato arcessere? Id mihi longe videtur verius.
Nec tamen thema Κλᾴζω (quod videtur Stephanus ex aliquo lexico vet. mutuatus) expunxerim. Nam exstat in Pindari Pythiis vox Κλαῖστρον (pro κλεῖθρον, *Claustrum*) quae non nisi ex Κλᾴζω sive Κλαΐζω derivata videtur.

(21) Praesertim ex v. 107. ubi non dubium est, quin *claudendi* notio subsit, & quin *clusaris* agrariorum scriptorum *angulus* ibi lateat.

72	αντομω τω διαταμνοντος τως χωρως τω ες ποταμον αγοντος τω ⊏ι	ἀντόμου τοῦ διατέμνοντος τοὺς χώρους, τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος, τοῦ ⊏ι-
73	κατιπεδω εμετριωμες μακος μεν επι ταν ⊢ηρακλειαν ευρος δε απο	καπτέδου, ἐμετρώμεν μῆκος μὲν ἐπὶ τὴν Ἡρα-κλείαν, εὖρος δὲ ἀπὸ
74	τω ⊏ικατιδειω επι τως ορως τως πρατως και κατελιπομες	τοῦ ⊏ικαπδείου ἐπὶ τοὺς ὅρους τοὺς πρώτους· καὶ κατελίπομεν
75	ποθοδον εκ τω ⊏εικατιδειω ποτι ταν οι-κιαν ⊏εικατιπεδον και εγενετο	πρόσοδον ἐκ τοῦ ⊏ικαπδείου πρὸς τὴν οἰκίαν εἰκατίπεδον· καὶ ἐγένετο
76	⊢α μερις ⊢αυτα ψιλας ⊏εξηκοντα δυο σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτεδασ	ἡ μερὶς αὕτη ψιλῆς ἑξήκοντα δύο σχοῖνοι· ταύ-τῃ τῇ μερίδι προσεδα-
77	σαμεθα αμπελων ταν πραταν στασιν ταν ποττον ⊏ικατιδειον ⊏εξ σχοι	σάμεθα ἀμπέλων τὴν πρώτην στάσιν τὴν πρὸς τὸν ⊏ικαπδεῖον ἓξ σχοί-
78	νως ⊢ημισχοινον και εγενετο ⊢α πασα μερις ⊏εξηκοντα ⊢οκτω σχοινοι ⊢ημι	νους, ἡμισχοῖνον· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑξή-κοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ἡμι-
79	σχοινον ⊢αυτα εμισθωθη ⊢οκτακατιων πεν-τηκοντα ⊏εξ μεδιμνων καδδι	σχοῖνον· αὕτη ἐμισθώθη ὀκτακοσίων πεντήκον-τα ἓξ μεδίμνων, καδδί-
80	χων τετορων ΔΕΥΤΕΡΑ μερις απο τω ⊏ικατιδειω εν ⊢αι ⊢α οικια εστι	χων τεττάρων. ΔΕΥΤΕΡΑ μερὶς ἀπὸ τοῦ ⊏ικαπδείου, ἐν ᾗ ἡ οἰκία ἐστὶ

72. *limite vero dirimente campos, qui ad fluvium ducit, vi-*
73. *ginti pedes patente, dimensi sumus longitudinem quidem ad Heracliensem viam versus, latitudinem vero ab*
74. *Vicatideo ad terminos primos: ac reliquimus*
75. *aditum a Vicatideo ad casam, qui viginti pedes patet: & exstitit*
76. *haec pars glabreti sexaginta duae schoeni. Huic parti attribu-*
77. *imus vinearum primam stationem, quae ad Vicatideum* (vergit) *sex schoe-*
78. *norum, hemischoeni. Et exstitit haec tota pars sexaginta octo schoeni, hemi-*
79. *schoenum. Haec locata est octingentis quinquaginta sex medimnis, caddi-*
80. *chis quatuor. SECVNDA pars* [sectionis tertiae] *a Vicatideo, in qua parte casa est* [incipiens]

quin utrique huic loco *Claudendi* notio subjecta sit. Κλαίγω igitur est *Claudo*, Ποτικλαιγω est (si novo composito uti liceat) *Adcludo*, quod est *Claudo* ad illum locum. Et quidem *Claudere* sermone mensorio absolute usurpatur pro eo, quod ab Euclide dicitur *Claudere*, sive comprehendere χωρίον, h. e. *aream*, *spatium*. Vide & ad ver. 106. 107.

VER. 77. ταν πραταν στασιν] Reddidi *primam Stationem*, h. e. locorum serendis vitibus assignatorum primum: a quo significatu nec Graecum στάσις, nec Latinum *Statio* abludunt. Hesychio Στάσις exponitur θέσις, *positio*, sive (si sic in re subjecta liceat) *statio*. Et haec poterant satis festinanti lectori facere. Tamen Suidas salivam ciet his verbis: Στάσεις· τὰ ἀναχώματα τῶν ποταμῶν. *Staseis* sunt *aggeres fluviorum*. Deinde versiculos ex Aristophanis Equitibus affert duos (ver. 524.)

> Διὰ τῶν ἀφελῶν πεδίων ἔῤῥει, καὶ τῆς στάσεως παρασύρων,
> Εφόρει τὰς δρῦς, καὶ τὰς πλατάνους...

Quae interpres totidem versiculis:

> *Per apertos campos fluitabat, & a propria sede revulsas*
> *Rapiebat quercus, platanos*...

Equidem si Suidam audio, Στάσεις erunt aggeres, ad ripas erecti fluminum,

se

81 ατο τω αυτομω τω ες ποταμον αγοντος μακος επι ταν ⊢ηρακλειαν ευ	ἀπὸ τοῦ αὐτόμου τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος, μῆκος ἐπὶ τὴν Ἡρακλείαν· εὔ-
82 ρος απο των ορων επι τως ορως και εγενετο ψιλας πεντηκοντα ⊢εννεα	ρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένετο ψιλῆς πεντήκοντα ἐννέα
83 σχοινοι ⊢ημισχοινον ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων	σχοῖνοι ἡμισχοῖνον. Ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασάμεθα ἀμπέλων
84 ταν δευτεραν στασιν απο ⊏ικατιδειω ⊏εξ σχοινως ⊢ημισχοινον και ε	τὴν δευτέραν ςάσιν ἀπὸ ⊏ικαπδείου ἓξ σχοίνους ἡμισχοῖνον. Καὶ ἐ-
85 γενετο ⊢α πασα μερις ⊏εξηκοντα ⊏εξ σχοινοι ⊢αυτα εμισθωθη τετρα	γένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑξήκοντα ἓξ σχοῖνοι· αὕτη ἐμισθώθη τεσσαρα-
86 κατιων πεντηκοντα ⊢οκτω μεδιμνών καδδιχων δεκα τετορων δυ	κοσίων πεντήκοντα ὀκτὼ μεδίμνων, καδδίχων δέκα τεσσάρων, δυ-
87 ων χοινικων ΤΡΙΤΑ μερις απο τω ⊏ικατιδειω ποτ τας αμπελως απο τω	ῶν χοινίκων. ΤΡΙΤΗ μερὶς ἀπὸ τοῦ ⊏ικαπδείου πρὸς τὰς ἀμπέλους· ἀπὸ τοῦ
88 αυτομω τω ες ποταμον αγοντος μακος επι ταν ⊢ηρακλειαν ευρος α	αὐτόμου τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος μῆκος ἐπὶ τὴν Ἡρακλείαν· εὖρος ἀ-
89 πο των ορων επι τως ορως και εγενετο ψιλας ⊏εξηκοντα τρις σχοινοι ⊢η	πὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένετο ψιλῆς ἑξήκοντα τρεῖς σχοῖνοι ἡ-
90 μισχοινον ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμεθα αμπελων ταν τριταν	μισχοῖνον· ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασσάμεθα ἀμπέλων τὴν τρίτην

81. *Longitudo a limite ad amnem ducente usque ad Heracleensem* [viam pertinet]: *lati-*
82. *tudo a terminis ad terminos. Ac redactae sunt glabreti quinquaginta novem*
83. *schoeni, hemischoenum. Huic parti attribuimus vineti*
84. *secundam stationem a Vicatideo* [incipientem] *sex schoenorum hemischoeni: atque ex-*
85. *stitit universa pars sexaginta sex schoeni. Haec locata est quadrin-*
86. *gentis quinquaginta octo medimnis, caddichis quatuordecim, dua-*
87. *bus choenicibus. TERTIA pars* [sectionis tertiae] *a Vicatideo ad vineas* [procedit].
88. *Longitudo a limite ad amnem ducente ad Heracliensem viam* [pertinet]: *latitudo a*
89. *terminis ad terminos. Ac redactae sunt glabreti sexaginta tres schoeni, he-*
90. *mischoenum. Huic parti attribuimus vinearum tertiam*

ne noceant exeuntia: at vero si in Aristophanem intendo aciem, videntur ςάσεις in plantationum amnibus finitimarum tutelam, instar aggerum circumdatae sationibus ipsis. Haec, qua de agitur, agri Minervii universitas Aciri flumine adlambebatur: id quod passim ex hoc aere conspicitur. Hinc vinearum cultores, quo sibi ab amnis eruptionibus praecaverent, vineta sua muniebant aggeribus. Quocirca has ςάσεις commode *septa* transtulissem, nisi praestabilius duxissem id reponere, quod Graecae vocis grammatico sensui rectâ regione responderet.

VER. 82. *Latitudo* (*απο των ορων επι τως ορως*) *a terminis ad terminos*, h. e. a terminis partis superioris ad terminos insequentis, sive tertiae. Saepius istud *απο των ορων επι τως ορως* eâdem notione repetitur.

91	στασιν απο Ϝικατιδειω Ϝεξ σχοινως Ͱη- μιτχοινον και εγενετο Ͱα πασα με	στάσιν ἀπὸ Ϝικαπδείου ἕξ σχοίνους ἡμισχοῖνον καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα με-
92	ρις Ͱεβδεμηκοντα σχοινοι Ͱαυτα εμισθω- θη τριακατιων Ϝεξ μεδιμνων καδ	ρὶς ἑβδομήκοντα σχοῖνοι· αὕτη ἐμισθώθη τετρα- κοσίων ἕξ μεδίμνων, καδ-
93	διχων τετορων ΤΕΤΑΡΤΑ μερις απο Ϝικατιδειω μακος μεν απο τω αντομω	δίχων τεσσάρων. ΤΕΤΑΡΤΗ μερὶς ἀπὸ Ϝι- καπδείου· μῆκος μὲν ἀπὸ τοῦ ἀντόμου
94	τω ες ποταμον αγοντος ποτι ταν ποθο- δον ταν παρ τας αμπελως αγωσαν	τοῦ εἰς ποταμὸν ἄγοντος πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν παρὰ τὰς ἀμπέλους ἄγουσαν·
95	ευρος απο των ορων επι τως ορως και εγε- νετο ψιλας τετρωκοντα Ͱοκτω	εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τοὺς ὅρους. Καὶ ἐγένε- το ψιλῆς τεσσαράκοντα ὀκτὼ
96	σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτεδασσαμε- θα αμπελων ταν τετάρταν στα	σχοῖνοι· ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδασσάμεθα ἀμ- πέλων τὴν τετάρτην στά-
97	σιν απο Ϝικατιδειω Ϝεξ σχοινως Ͱημι- σχοινον και εγενετο Ͱα πασα μερις πεν	σιν ἀπὸ Ϝικαπδείου ἕξ σχοίνους ἡμισχοῖνον. Καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς πεν-
98	τηκοντα τετορες σχοινοι Ͱημισχοινον Ͱαυ- τα εμισθωθη διακατιων τριακον	τήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι ἡμισχοῖνον· αὕτη ἐμισθώθη διακοσίων τριάκον-
99	τα πεντε μεδιμνων καδδιχων δεκα πεντε ΠΕΜΠΤΑ μερις απο Ϝικατι	τα πέντε μεδίμνων, καδδίχων δέκα πέντε. ΠΕΜΠΤΗ μερὶς ἀπὸ Ϝικαπ-
100	δειω μακος απο τω αντομω τω ες πο- ταμον αγοντος ποτι ταν ποθοδον ταν	δείου· μῆκος ἀπὸ τοῦ ἀντόμου τοῦ εἰς ποτα- μὸν ἄγοντος πρὸς τὴν πρόσοδον τὴν
101	παρ τας αμπελως αγωσαν ευρος απο των ορων επι ταν νασον και εγε	παρὰ τὰς ἀμπέλους ἄγουσαν· εὖρος ἀπὸ τῶν ὅρων ἐπὶ τὴν νῆσον· καὶ ἐγέ-

91. *ſtationem a Vicatideio* [incipientem] *ſex ſchoenorum, hemiſchoeni. Atque exſtitit univerſa pars*

92. *ſeptuaginta ſchoeni: haec locata eſt trecentis ſex medimnis, cad-*

93. *dichis quatuor. QVARTA pars* (ſectionis tertiae) *a Vicatideio* [incipiens]. *Longitudo quidem a limite*

94. *ad amnem ducente ad aditum, qui propter vineas ducit:*

95. *latitudo a terminis ad terminos. Ac redactae ſunt glabreti quadraginta octo*

96. *ſchoeni. Huic parti attribuimus vinearum quartam ſta-*

97. *tionem a Vicatideio, ſex ſchoenis, hemiſchoeno* [dimenſam]. *Atq. exſtitit haec tota pars quin-*

98. *quaginta quatuor ſchoeni, hemiſchoenum. Haec locata eſt ducentis trigin-*

99. *ta quinque medimnis, caddichis quindecim. QVINTA pars* [ſectionis tertiae] *a Vicati-*

100. *deio* [incipiens]. *Longitudo a limite ad amnem ducente ad aditum, qui*

101. *propter vineas ducit: latitudo a terminis ad inſulam* [pertinet]. *Atque col-*

VER. 101. επι ταν νασον] De fluviali aliqua inſula videtur ſermo eſſe. Quis ſcit, eadem ne, an potius diverſa ab illa fuerit, quae in Brit. ver. 38. memoratur? Vide ibi dicta pag. 161. Adnot. 45.

VER. 106. 107. Ϝεκτα μερις (ſupple ἐστὶ) τα εγγωνον &c. i. e. *Sexta pars* (eſt id) *quod facit angulum juxta vineas, quodque claudit* (ſupple χωρίον, *ſpatium*: de χωρίῳ infra ad v. 110.) *ad Heracleenſem* (viam &) *ad flumen*. Ex hoc loco melius capi poteſt illud ποτικλαιγωσαν, quod ſup. ad ver. 69. explicuimus. Inter Euclidea axiomata lib. 1. legitur, duab. rectis lineis non

poſſe

102	νετο ψιλας ϝεξηκοντα τετορες σχοινοι ταυται ται μεριδι ποτεδασ	νετο ψιλῆς ἑξήκοντα τέσσαρες σχοῖνοι· ταύτῃ τῇ μερίδι προσεδα-
103	σαμεθα αμπελων ταν πεμπταν στασιν απο ϝικατιδειω ϝεπτα σχοι	σάμεθα ἀμπέλων τὴν πέμπτην ςάσιν ἀπὸ ϝικατιδείου ἑπτὰ σχοί-
104	νως ορεγματα δεκα ϝεπτα ποδας δυο και εγενετο ϝα πασα μερις ϝεβδε	νους, ὀρέγματα δέκα ἑπτὰ, ποδὰς δύο· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς ἑβδο-
105	μηκοντα μια σχοινοι ορεγματα ϝεπτα ποδες δυο ϝαυτα εμισθωθη πεντα	μήκοντα μία σχοῖνοι, ὀρέγματα ἑπτὰ, ποδες δύο· ἅυτη ἐμισθώθη πεντα-
106	κατιων ϝογδοηκοντα μεδιμνων καδδιχων δεκα πεντε ϝΕΚΤΑ μερις	κοσίων ὀγδοήκοντα μεδίμνων, καδδίχων δέκα πέντε. ΕΚΤΗ μερὶς,
107	το εγγωνον το παρ τας αμπελως το ποτικλαιγον ποτταν ϝηρακλειαν και	τὸ ἔγγωνον τὸ παρὰ τὰς ἀμπέλους, τὸ προσκλᾶιγον πρὸς τὴν Ἡρακλείαν καὶ
108	ποττον ποταμον και εγενετο ψιλας τριακοντα σχοινοι ταυται μεριδι πο-	πρὸς τὸν ποταμὸν· καὶ ἐγένετο ψιλῆς τριάκοντα σχοῖνοι· ταύτῃ μερίδι προσ-

102. *lectae sunt glabreti sexaginta quatuor schoeni. Huic parti adtribu-*

103. *imus vinearum quintam stationem à Vicatideo, septem schoe-*

104. *nis, passibus septemdecim, pedibus duobus* (dimensam). *Et exstitit haec tota pars septu-*

105. *aginta unius schoenorum, passuum septem, pedum duorum. Haec locata est quin-*

106. *gentis octoginta medimnis, caddichis quindecim. SEXTA pars* (tertiae sectionis est)

107. *quod facit angulum juxta vineas, quod claudit* (spatium) *juxta Heracliensem* (viam) *&*

108. *juxta flumen. Et exstitit glabreti triginta schoenorum. Huic parti ad-*

posse claudi (χωρίον) *spatium*. Itaq. duae rectae possunt quidem angulum facere (cujusmodi hoc loco est ἔγγωνον illud, quod ad vineas erat) at spatium ullum nequeunt comprehendere, nisi tertia linea aut plures accedant. Hîc autem quia duo accedebant latera, unum Heracliensis viae, alterum fluminis, ea gratiâ haec sexta μερὶς (*pars*) ποτικλαίγεω (*adcludere spatium*) dicitur; ita ut quadrilaterae cujuspiam figurae instar evaderet. Ergo duo priora latera illa sunt, quae ad vineas angulum faciebant: tertium Heracliensi via signabatur, quartum amni.

Vox Εγγωνος nova est; maxime cum, quae voces cum γωνία (*angulus*) componuntur, saepius in ΙΟΣ desinant, raro in ΝΟΣ. Nec ferme in ΝΟΣ alia finiuntur, quam ἑξάγωνος, ἑπτάγωνος, τετράγωνος, τρίγωνος. Sunt qui τὸ Ἐγγώνιος ex Xenophontis Oecon. adstruant: sed vulgaris ibi lectio nomen aliud Ἐυγώνιος tuetur. Vide H. St. tom. 1. col. 892. At nostrum hoc Ἔγγωνος (*angulum faciens*) vox nova est, & agraria. Quo spectat illud Horatianum:

O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum.

Agrariae quoque sunt illae locutiones, quae non tantum ad *Angulum*, sed & ad verbum ποτικλαίγω pertinent. Vt *Clusaris angulus*. Hyginus pag. 181. *Omnes enim centuriae singulos angulos habent clusares*. Ibidem *Clusare latus* (h. e. ποτικλαιγον) & pag. 183. *Latera clusaria*, & *portio quadrata clusaris*.

VER. 108. *και εγενετο . . . τριακοντα σχοινοι . . .*] Verbis totidem: *Ac fuit . . . triginta schoeni*. Singulare verbum cum nomine plurali construitur; sicuti totidem verbis supra ver. 82. 89. 95. 102. ac fortassis alibi pluries. Sane nihil apud Graecos frequentius, ubi illud plurale nomen neutrum fuerit. At his locis cum feminino σχοινοι jungitur. Tamen apud antiquiores Graecos similia occurrere, doce-

 bunt

109 τεδασσαμεθα αμπελων ⊢οκτω σχοινως ⊢ημισχοινον γας εχομενας τω	εδασσάμεθα ἀμπέλων ὀκτὼ σχοίνους, ἡμισχοῖνον γᾶς ἐχομένας τοῦ
110 χωρι . . το ⊢α πασα μερις τριακοντα ⊢οκτω σχοινοι ⊢ημισχοινο	χωρίου· καὶ ἐγένετο ἡ πᾶσα μερὶς τριάκοντα ὀκτὼ σχοῖνοι ἡμισχοῖνον.
111 . . . ιος με	Αὕτη ἐμισθώθη . . . . . ἑνὸς μεδίμνων . . . . .

109. *tribuimus vinearum octo schoenos, hemischoenum terrae contiguae illi*
110. *spatio. Et exstitit universa pars triginta octo schoenorum, hemischoeni.*
111. *Haec locata est . . . . . uno medimnis . . . .*

bunt Gretseri aliorumque Syntaxes. Mitto quod in Ἐγένετο, quantum memini, id facilius accidit. Ac forsitan id fluxerit ex Hebraeo ויהי *Vaihi* (καὶ ἐγένετο) pro ויהיו (καὶ ἐγένοντο): quod in Bibliis tertio quoque versu legitur.

VER. 109. 110. Τας εχομενας τω χωριω. Prima littera in aere autographo litteram T videbatur prorsus mentiri. Itaque haec plurative accipiebam, referens ad praecedens σχοινως; ac verteram, *Contiguas huic campo*, nimirum Minervae sacro. Suspicabar enim ex agro juxta adhaerente decisas fuisse istas vinearum schoenos octo semis, in conductoris scilicet commodum, ne vineto careret.

Verum perpenso maturius loco, multo probabilius judico, primam litteram non pro T sed pro Γ accipiendam. Nam etsi ea littera in aere autographo τὸ T mentiatur; tamen ejus cornu sinistrum dextro aliquanto brevius est. Nec raro in his tabulis Γ ita exhibetur, ut similis dentali litterae videatur, eo quod transversa linea plus justo sinistrorsum viriculi lapsu forte procurrerit.

Itaque licebit hîc legere, Γας εχομενας τω χωριω . . . . *Terrae* adhaerentis *spatio* nim, *clusari*, illi scil. quod sup. ad v. 106. 107. quatuor lateribus comprehensum dixi. Χωρίον significatu geometrico est id spatii, quod intra tres pluresve lineas concurrentes figurarum comprehenditur, ita ut pro numero linearum χωρίον illud sit τρίγωνον, τετράγωνον (*trilaterum*, *quadrilaterum*) &c. Hoc idem spatium etiam Ἔμβαδον vocatur geometris.

VERSVS 110. sic (quâ potest) supplendus est: χωριΩ (post χωρίω deest aliquid, quo *spatium* ad notionem illam geometricam restringeretur) ΚΑΙ ΕΓΕΝΕτο ⊢Α πασα &c. In fine versus ⊢ημισχοινοΝ.

VERSVS 111. ita Partem sextam complebat: ⊢ΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ (sequebatur medimnorum conveniens numerus, superfluente uno) ⊢ΕΝος μεΔΙΜΝΩΝ, ΚΑΔΔΙΧΩΝ (tot).

Cetera in ære desiderantur.

ΕΦΟΡΟΣ ΔΑΞΙΜΟΣ ͰΑΓΠΟΛΙΣ
ΚΑΙ ΤΟΙ ΟΡΙΣΤΑΙ ΓΕ ΤΡΙΠΟΥΣ ΦΙΛΩ
ΝΥΜΟΣ ΙΩ ΠΥΡΙΣΚΩ ΠΕ ΚΑΡΥΚΕΙΟΝ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ͰΗΡΑΚΛΗΤΩ ΑΙ ΠΕΛ
ΤΑ ΔΑΞΙΜΟΣ ΠΥΡΡΩ ΑΘΑΝΑΙ ΠΟΛΙΑΔΙ

ΑΝΕΓΡΑΨΑΝ ΤΟΙ ΟΡΙΣΤΑΙ ΤΟΙ ͰΑΙΡΕΘΕΝΤΕΣ ΕΠΙ ΤΩΣ ΧΩΡΩΣ ΤΩΣ ͰΙΑ
ΡΩΣ ΤΩΣ ΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣ ΤΩΣ ΕΝ ΚΟΙΛΑΙ ΦΙΛΩΝΥΜΟΣ ΙΩ ΠΥΡΙΣΚΩ ΑΠΟΛ
ΛΩΝΙΟΣ ͰΗΡΑΚΛΗΤΩ ΔΑΞΙΜΟΣ ΠΥΡΡΩ ΚΑΘΑΩΡΙΞΑΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΜΕ
ΤΡΗΣΑΝ ΚΑΙ ΕΤΕΡΜΑΞΑΝ ΚΑΙ ΕΜΕΡΙΞΑΝ ΤΩΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΩΝ ΔΙΑ
ΓΝΟΝΤΩΝ ΕΝ ΚΑΤΑΚΛΗΤΩΙ ΑΛΙΑΙ ΣΥΝΕΜΕΤΡΗΣΑΜΕΣ ΔΕ ΑΡΞΑΜΕΝΟΙ
ΑΠΟ ΤΩ ΑΝΤΟΜΩ ΤΩ ΑΠΟ ΚΑΙΝΑΝΑΓΟΝΤΟΣ ΕΠΙ ΤΑΝ ͰΟΔΟΝ ΤΑΝ ΤΡΙ
ΑΚΟΝΤΑΠΕΔΟΝ ΤΑΝ ΕΠΙ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΑΓΩΣΑΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΑΠΟ
ΤΩ ΑΝΤΟΜΩ ΠΟΤΙ ΤΑΝ ΒΟΥΒΗΤΙΝ ΤΑΝ ΔΙΑ ΤΩΝ ΓΥΑΝ ΕΚ ΠΟΛΙΟΣ ΡΕΩ
ΣΑΝ ͰΕΠΤΑ ΓΥΑΙ ΑΠΟ ΔΕ ΤΑΣ ΒΟΥΒΗΤΙΟΣ ΕΠΙ ΤΑΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΟΝ
ΤΡΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΚΑ ΓΥΑΙ ΑΠΟ ΔΕ ΤΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΩ ΕΠΙ ΤΑΝ ΤΡΙΑΚΟΝ
ΤΑΠΕΔΟΝ ΤΑΝ ΔΙΑ ΤΩΝ ΤΡΙ ͰΗΜΙΓΥΩΝ ΑΓΩΣΑΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ
ϜΕΝΝΕΑ ΤΡΙ ͰΗΜΙΓΥΑ ΔΙΑΒΑΝΤΕΣ ΔΕ ΤΑΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΠΕΔΟΝ ΞΜΕ
ΤΡΙΩΜΕΣ ΠΟΤΙ ΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ΚΑΙ ΑΠΕΜΕΤΡΗΣΑΜΕΣ ΤΟ ΔΕΚΑ
ΤΟΝ ΤΡΙ ͰΗΜΙΓΥΟΝ ΤΑ ΔΕ ΤΡΙΓΥΑ ΟΥΚ ΕΞΕΠΟΙ ΟΝ ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ
ͰΕΥΡΙΣΚΟΜΕΣ ΤΕΓΕΝΗΜΕΝΑ ΑΛΛΑ ΤΙ ΕΝ Θ ΗΜΙΓΥΟΝ ΜΟΝΟΝ ΚΑ
ΤΕΛΕΙΠΕΤΟ ΕΚ ΤΩΝ ΔΥΩΝ ΤΡΙΓΥΩΝ ΤΑΝ ΔΕ ΛΟΙΠΑΝ ΓΑΝ ϜΙΔΙΑΝ
ΤΙΝΕΣ ΕΠΕΠΟΙΗΝΤΟ ΤΑΥΤΑΝ ΑΠΕΚΑΤΕΣΤΑΣΑΜΕΣ ΤΑΙ ΑΘΑΝΑΙ
ΚΑΤ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΑΠΟ ΔΕ ΤΩ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΤΑΝ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΤΟΝ ΑΚΙΡΙΝ
ΤΑΝ ΠΟΤΙ ΓΕΝΟΜΕΝΑΝ ΤΑΝ ΕΜ ΜΕΣΣΩΙ ΤΑΣ ΤΕͰΕΚΑΤΟΜΠΕΔΩ
ΚΑΙ ΤΑΣ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ͰΟΔΩ ΚΑΙ ΤΑΥΤΑΝ ΠΑΣΑΝ ϜΙΔΙΑΝ ΕΠΕΠΟΙΗΝΤΟ
ΤΙΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΙ ΜΕΝ ΕΡΙΞΑΝΤΕΣ ΑΠΕΣΤΑΝ ΤΟΙΣ ΔΕ ΕΔΙΚΑΞΑΜΕΘΑ ΔΙΚΑΣ
ΤΡΙΑΚΟΣΤΑΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΑΝΤΕΣ ΤΑΙ ΘΕΩΙ ΚΑΤ ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΤΑΥ
ΤΑΝ ΤΑΝ ΓΑΝ ΚΑΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΚΑΙ ΟΡΩΣ ΕΠΑΞΑΜΕΣ ΕΦ ΕΚΑΣΤΑΣ ΤΑΣ
ΜΕΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΙΗΣΑΜΕΣ ΠΑΡ ΤΟ ΤΡΙ ͰΗΜΙΓΥΟΝ ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΑΤΟΝ ΤΡΙ
ΓΥΟΝ ΠΟΤΘΕΝΤΕΣ ΠΟΤ ΤΟ ΓΕΝΟΘ ΗΜΙΓΥΟΝ ΑΦ ΑΣ ΚΑΤΕΣΩΙΞΑΜΕΣ ΓΑΣ ͰΩΣ
ΤΗ ΜΕΝ ΕΚ ΠΛΕΟΝ ΕΥΡΟΣ ΤΡΙΓΥΟΝ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΑΣ ͰΕΚΑΤΟΜΠΕΔΩ ΑΧΡΙ ΠΟΤ
ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΑΝ ͰΟΔΟΝ ΑΝΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙ
ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΟΚΤΩ
ΑΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ ΨΙΛΑΣ ΜΕΝ ͰΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΡΙΣ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ϜΙΚΑΤΙ

ϜΕΞ ΠΟΥΣ ΑΜΠΕΛΩΝ ΔΕ ΤΕΤΟΡΕΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ΔΕΚΑͰΕΝ ΠΟΔΕΣ
ΤΡΙΣ ͰΑΥΤΑ ͰΑΓΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΤΑΝ ΠΡΑΤΑΝ ΠΕΝΤΑͰΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΑΚΟΣΙΩΝ
ϜΕΞΗΚΟΝΤΑͰΕΝΝΕΑ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΧΟΟΣ ΔΥΩΝ ΧΟΙΝΙΚΩΝ ΑΠΟ ΔΕ ΤΟΥΤΩ ΤΩ
ΤΩ ΤΡΙΓΥΩ ΕΜΕΤΡΗΣΑΜΕΣ ΠΟΤ ΤΟ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΡΙΓΥΟΝ ΕΥ
ΡΟΣΑΝΤΩΣ ΟΡΩΣ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΑΣ ͰΕΚΑΤΟΜΠΕΔΩ ΠΟΤΙ ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ
ͰΟΔΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑͰΕΝΝΕΑ ΨΙΛΑΣ ΜΕΝ ͰΕ
ΚΑΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙ ΤΡΙΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΑΜΠΕΛΩΝ ΔΕ ΔΕΚΑ ϜΕΞ ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΤΡΙ
ΓΥΟΝ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ϜΕΞΑΚΑΤΙΩΝ ͰΕΝΕΝΗΚΟΝΤΑ ΠΕΝΤΕ ΜΕΔΙΜΝΩΝ
ΔΙΑΒΑΝΤΕΣ ΔΕ ΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ΕΠΟΙΗΣΑΜΕΣ ΠΡΑΤΑΝ ΜΕΡΙΔΑ ΠΑΡ ͰΙ
ΤΟΝ ΠΕΔΟΝ ΕΝ ͰΑΙ ͰΑ ΑΜΠΕΛΩΡΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΤΑΜΟΜΕΣ ΚΟΙΝΑΝ ΠΟΘΟΔΟΝ ΕΚ ΤΩ
ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΠΟΤ ΤΑΝ ΟΙΚΙΑΝ ϜΙΚΑΤΙΠΕΔΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ ΠΑΡ ΤΑΣ ΑΜ
ΠΕΛΩΣ ΑΧΡΙ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ͰΟΚΤΑΠΕΔΟΝ ΚΑΙ ΕΜΕΤΡΙΩΜΕΣ ΑΠΟ ΤΩ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ
ΤΟ ΠΟΤ ΑΚΙΡΙΝ ΕΠΙ ΤΑΝ ΔΙΑΣΤΟΛΑΝ ΤΑΝ ΠΛΑΓΙΑΝ ΤΑΝ ΑΠΟ ΤΑΣ ΠΟΘΟΔΩ ΤΑΣ ΚΟΙ
ΝΑΣ ΑΓΩΣΑΣ ΕΣ ΤΑΝ ͰΕΚΑΤΟΝΠΕΔΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑͰΕΝΝΕΑ ΣΧΟΙ
ΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΨΙΛΑΣ ΜΕΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΜΙΑ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΕΠΤΑ ΑΜΠΕΛΩΝ Δ
ͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΟΚΤΩ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΤΕΤΡΑΚΑΤΙΩΝ ΤΕΣΣΑΡΑ
ΤΑ ϜΕΞ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ   ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΡΙΣ ΕΝ ͰΑΙ ͰΑ ΟΙΚΙ
ΣΤΙ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΩ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΠΙ ΤΑΝ ΤΡΑΦΟΝ ΤΑΝ ΠΑΡ ΠΟΤΑΜΟΝ ΕΥΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ Ο
ΡΩΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΠΟΘΟΔΩ ΤΑΣ ͰΟΚΤΑΠΕΔΩ ΤΑΣ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΩΣΑΣ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ
ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ϜΕΞΗΚΟΝΤΑ ΤΡΕΙΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ΔΕΚΑΔΥΟ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙΔΙ
ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΠΡΑΤΑΝ ΔΙΑΣΤΟΛΑΝ ΤΑΝ ΠΑΡ ΤΑΝ ͰΕΚΑΤΟΝΠΕ
ΔΟΝ ͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΩΣ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ϜΕΙΚΑΤΙ ϜΕΞ ΠΟΔΑΣ ΔΥΟ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑ ΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ
ͰΕΒΔΕΜΗΚΟΝΤΑ ΔΥΟ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΟΚΤΩ ΠΟΔΕΣ ΔΥΟ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ϜΕΞΑ
ΚΑΤΙΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΔΥΩΝ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΧΟΟΣ   ΤΡΙΤΑ ΜΕΡΙΣ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΩ ϜΕΙΚΑΤΙ
ΔΕΙΩ ΕΠΙ ΤΑΝ ΤΡΑΦΟΝ ΤΑΝ ΠΑΡ ΠΟΤΑΜΟΝ ΕΥΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΩΝ ΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ
ΜΕΡΙΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΨΙΛΑΣ ΜΕΝ ϜΕΞΗΚΟΝΤΑ ϜΕΞ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙ
ΝΟΝ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΔΙΑΣΤΟΛΑΝ ΑΦ ͰΕΚΑ
ΤΟΝΠΕΔΩ ͰΕΠΤΑ ΣΧΟΙΝΩΣ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ΔΕΚΑͰΕΠΤΑ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑ ΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ͰΕΒΔΕ
ΜΗΚΟΝΤΑ ΤΕΤΟΡΕΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ΔΥΟ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ϜΕΞΑΚΑΤΙΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ
ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΔΥΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝ ΧΟΙΝΙΚΩΝ ΔΥΩΝ   ΤΕΤΑΡΤΑ ΜΕΡΙΣ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΩ ϜΙ
ΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΠΙ ΤΑΝ ΤΡΑΦΟΝ ΤΑΝ ΠΑΡ ΠΟΤΑΜΟΝ ΕΥΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΤΩΝ ΤΑΣ ΤΡΙ
ΤΑΣ ΜΕΡΙΔΟΣ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΝ ΑΝΤΟΜΟΝ ΤΟΝ ΔΙΑΤΑΜΝΟΝΤΑ ΤΩΣ ΧΩΡΩΣ ΤΟΝ
ΕΤΑΜΟΜΕΣ ΕΚ ΤΩ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΚΟΙΝΟΝ ΠΑΣΙ ΧΡΗΣΘΑΙ ΤΟΙΣ ΤΩΣ ͰΑΡΩΣ ΧΩ
ΡΩΣ ΜΕΜΙΣΘΩΜΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΨΙΛΑΣ ΜΕΝ ϜΕΞΗΚΟΝΤΑͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑ
ΤΑ ΔΕΚΑΤΡΙΑ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΤΡΙΤΑΝ ΔΙΑΣΤΟΛΑΝ
ΑΦ ͰΕΚΑΤΟΜΠΕΔΩ ΤΑΝ ΠΟΤΙ ΚΛΑΙΓΩΣΑΝ ΠΟΤ ΤΑΝ ΠΟΘΟΔΟΝ ΤΑΝ ͰΟΚΤΑΠΕΔΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ
ΣΧΟΙΝΩΣ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΕΠΤΑ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑ ΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ͰΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ΤΡΕΙΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑ
ΤΑ ϜΕΙΚΑΤΙ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ϜΕΞΑΚΑΤΙΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΜΕΔΙΜΝΩΝ   ΑΠΟ ΔΕ ΤΩ
ΑΝΤΟΜΩ ΤΩ ΔΙΑΤΑΜΝΟΝΤΟΣ ΤΩΣ ΧΩΡΩΣ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟΣ ΤΩ ϜΙ
ΚΑΤΙΠΕΔΩ ΕΜΕΤΡΙΩΜΕΣ ΜΑΚΟΣ ΜΕΝ ΕΠΙ ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΕΥΡΟΣ ΔΕ ΑΠΟ
ΤΩ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ   ΤΩΣ ΠΡΑΤΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΛΙΠΟΜΕΣ
ΠΟΘΟΔΟΝ ΕΚ ΤΩ ϜΕΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΠΟΤΙ ΤΑΝ ΟΙΚΙΑΝ ϜΕΙΚΑΤΙΠΕΔΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ
ͰΑ ΜΕΡΙΣ ͰΑΥΤΑ ΨΙΛΑΣ ϜΕΞΗΚΟΝΤΑ ΔΥΟ ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣ
ΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΠΡΑΤΑΝ ΣΤΑΣΙΝ ΤΑΝ ΠΟΤ ΤΟΝ ϜΙΚΑΤΙΔΕΙΟΝ ϜΕΞ ΣΧΟΙ

Blank inserted to ensure correct page position

ΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ΞΕΞΗΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙ
ΣΧΟΙΝΟΝ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ͰΟΚΤΑΚΑΤΙΩΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΞΕΞ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙ
ΧΩΝ ΤΕΤΟΡΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΡΙΣ ΑΠΟ ΤΩ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΕΝ ͰΑΙ ͰΑ ΟΙΚΙΑ ΕΣΤΙ
ΑΠΟ ΤΩΑΝ ΤΟΜΩ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟΣ ΜΑΚΟΣ ΕΠΙ ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΕΥ
ΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΨΙΛΑΣ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ͰΕΝΝΕΑ
ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙ ΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ
ΤΑΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΣΤΑΣΙΝ ΑΠΟ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΞΕΞ ΣΧΟΙΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ Ε
ΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ΞΕΞΗΚΟΝΤΑ ΞΕΞ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΤΕΤΡΑ
ΚΑΤΙΩΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝ ΔΕΚΑ ΤΕΤΟΡΩΝ ΔΥ
ΩΝ ΧΟΙΝΙΚΩΝ ΤΡΙΤΑ ΜΕΡΙΣ ΑΠΟ ΤΩ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΠΟΤ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΩΣ ΑΠΟ ΤΩ
ΑΝ ΤΟΜΩ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟΣ ΜΑΚΟΣ ΕΠΙ ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΕΥΡΟΣ Α
ΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΨΙΛΑΣ ΞΕΞΗΚΟΝΤΑ ΤΡΙΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗ
ΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙ ΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΤΡΙΤΑΝ
ΣΤΑΣΙΝ ΑΠΟ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΞΕΞ ΣΧΟΙΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣΑ ΜΕ
ΡΙΣ ͰΕΒΔΕΜΗΚΟΝΤΑ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΤΡΙΑΚΑΤΙΩΝ ΞΕΞ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔ
ΔΙΧΩΝ ΤΕΤΟΡΩΝ ΤΕΤΑΡΤΑ ΜΕΡΙΣ ΑΠΟ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΜΑΚΟΣ ΜΕΝ ΑΠΟ ΤΩ ΑΝ ΤΟΜΩ
ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟΣ ΠΟΤΙ ΤΑΝ ΠΟΘΟΔΟΝ ΤΑΝ ΠΑΡ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΩΣ ΑΓΩΣΑΝ
ΕΥΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΣ ΟΡΩΣ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΨΙΛΑΣ ΤΕΤΡΩΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ
ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙ ΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΤΕΤΑΡΤΑΝ ΣΤΑ
ΣΙΝ ΑΠΟ ΞΙΚΑΤΙΔΕΙΩ ΞΕΞ ΣΧΟΙΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ΠΕΝ
ΤΗΚΟΝΤΑ ΤΕΤΟΡΕΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΔΙΑΚΑΤΙΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝ
ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝ ΔΕΚΑ ΠΕΝΤΕ ΠΕΜΠΤΑ ΜΕΡΙΣ ΑΠΟ ΞΙΚΑΤΙ
ΔΕΙΩ ΜΑΚΟΣ ΑΠΟ ΤΩ ΑΝ ΤΟΜΩ ΤΩ ΕΣ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΓΟΝΤΟΣ ΠΟΤΙ ΤΑΝ ΠΟΘΟΔΟΝ ΤΑΝ
ΠΑΡ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΩΣ ΑΓΩΣΑΝ ΕΥΡΟΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΕΠΙ ΤΑΝ ΝΑΣΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕ
ΝΕΤΟ ΨΙΛΑΣ ΞΕΞΗΚΟΝΤΑ ΤΕΤΟΡΕΣ ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΑΥΤΑΙ ΤΑΙ ΜΕΡΙ ΔΙ ΠΟΤΕΔΑΣ
ΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ΤΑΝ ΠΕΜΠΤΑΝ ΣΤΑΣ[illegible] ΑΠΟ ΞΙΚΑΤ[illegible]ΔΕΙΩ ͰΕΠΤΑ ΣΧΟΙ
ΝΩΣ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ΔΕΚΑ ͰΕΠΤΑ ΠΟΔΑΣ ΔΥΟ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ͰΑΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ͰΕΒΔΕ
ΜΗΚΟΝΤΑ ΜΙΑ ΣΧΟΙΝΟΙ ΟΡΕΓΜΑΤΑ ͰΕΠΤΑ ΠΟΔΕΣ ΔΥΟ ͰΑΥΤΑ ΕΜΙΣΘΩΘΗ ΠΕΝΤΑ
ΚΑΤΙΩΝ ͰΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ΜΕΔΙΜΝΩΝ ΚΑΔΔΙΧΩΝ ΔΕΚΑ ΠΕΝΤΕ ΞΕΚΤΑ ΜΕΡΙΣ
ΤΟ ΕΓΓΩΝΟΝ ΤΟ ΠΑΡ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΩΣ ΤΟ ΠΟΤΙ ΚΛΑΙ ΓΟΝ ΠΟΤ ΤΑΝ ͰΗΡΑΚΛΕΙΑΝ ΚΑ
ΠΟΤ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΨΙΛΑΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΣΧΟΙΝΟΙ ΤΑΥΤΑΙ ΜΕΡΙ ΔΙ Π
ΤΕΔΑ[illegible]ΣΑΜΕΘΑ ΑΜΠΕΛΩΝ ͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΩΣ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝΟΝ ΤΑΣ ΕΧΟΜΕΝΑΣ Τ
ΧΩΡΙ[illegible]ΑΠΑΣΑ ΜΕΡΙΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ͰΟΚΤΩ ΣΧΟΙΝΟΙ ͰΗΜΙΣΧΟΙΝ
[illegible] ΜΕ [illegible]

LEXICON HERACLEOTICVM

Sive Index vocum omnium, quae in duabus Heracleensibus Tabulis continentur.

Littera B. *Britannicum fragmentum indicat* : *nota Romana* I. *priorem Tabulam Neapoli adservatam* : *nota* II. *Tabulam alteram* : *notae numerorum Arabicae versus designant.*

Antea voces ab Heracleoticis litteris ⊢ *ac* ⊏ *incipientes seorsum in fine Indicis recensitae fuerant. Verum cum id fraudi futurum lectoribus provideretur, nesciis scil. quaenam vocabula in fine reperturi essent; praestabilius visum fuit, si voces ea duo elementa praenotata gerentes iis ipsis in sedibus collocaremus, quas sine duobus iis characteribus novis sibi vindicaturae fuissent.*

Initio consilium fuerat quasdam vocum prolixiores explicationes conferre in hunc Indicem, ad quod promptuarium, semper ac opus, recurri posset (*de quo consilio vide pag.* 154. *Adn.* 25. *col.* 1. *&* *infra in verbo* Αλιαι) *Sed postea satius esse duxi, si ad primum quemque locum ejus vocis* (*ex Indice noscendum*) *in Commentarium lector rejiceretur, ibi satis pro locis omnibus luculentam expositionem reperturus.*

A

⊢A. B. 2. I. 4. passim in utroque aere.
⊢A. Αγοντα. I. *66*.
Αγοντος. B. 12. 15. *26*. I. 10. 21. II. 11. 72. 81. &. c.
Αγων. I. *39*.
Αγωταν. B. *16*. I. 31. II. 12. *16*. &. c.
Αγωτας. I. 13. *16*. &. c. II. 47. 52.
Αδηλωθειη. I. *9*. Verbum uni Suidae notum.
Αδικιων. I. *90*. Verbum novum.
Αει. I. 52. 53. *56*. *62*. *69*. 101. 107. 122. ac passim.
Αες. I. *86*.
Αθαναι. II. 5. 22.
Αθανας. II. 7.
Αι. B. 5. I. *49*. II. 4. Syllaba compendio scripta, Obae index.
Αι, pro ει. I. *68*. 71. 74. 80. *89*. *90*. *94*. & saepissime in primo aere.
⊢Αι. I. 33. *89*. II. 43. 50. 80.
⊢Αιρεθεντες. B. 8. II. *6*.
Αιτινα. I. 125.
Αιτινας. I. *69*.
Αιτινι. I. 57.
Ακιριν. B. 17. I. 40. II. 23. *46*.
⊢Ακροτηριαις. I. 17. novum vocabulum.
⊢Ακροτηριαν. I. 23.
Αλ. I. 1*36*. Syllaba obae index.
Αλιαι. B. 11. I. 70. II. 10. *Sane pag.* 154. *Adn.* 25. *col.* 1. *huc rejeci lectorem; quia scil. sic antea statueram, quasdam voces semel pro locis omnibus in Indice enucleatas dare. Quandoquidem autem secus postea placuit; saltem ne lector, frustra in hunc Indicis locum se amandatum queratur; vel hoc xenii loco leviculum hinc secum auferat.*
Nimirum Ἀλία *istud cum leni flatu derivari potest ab* Ἄλη, *quod ab Hesychio exponitur,* πλάνη (error) *itemque* ἄθροισμα *h. e.* Congregatio: *a quo* Ἀλία *Tarentinum. In eod. Hesychio* Ἀλεάζω *est* ἀθροίζω; *&* Ἀλιακτὴρ *est* locus in quo (ἀθροίζονται) congregantur Siculi. *Verum cum* Ἀλιακτὴρ *optime in Hagenoensi & Schreveliana edit. teneatur; male prorsus in ultima Hollandica densatum fuit. Ex his vides, ex* Ἄλη (*h. e.* ἄθροισμα) *facta fuisse* Ἀλεάζω & Ἀλιάζω: *quorum prius ab Hesychio exprimitur* (*nisi forte rescribendum sit* Ἀλιάζω) *alterum in ipso* Ἀλιακτὴρ *Hesychiano latet. Nam ab* Ἀλιάζω (*cujus fut.* ξω) *illud* ἁλιακτὴρ *venire debuit. Item ab eodem themate* (Ἄλη) *fluxit & Tarentinum* Ἀλία, *&* Ἀλιαία, *utrumque cum leni flatu.*
Antequam manum de Tabula; in proximo Hesychiano loco (*qui Graece sic totus habet*: Ἀλιακτὴρ τόπος, ἐν ᾧ ἀθροίζονται οἱ Σικελοί: locus in quo congregantur Siculi) *Menagius ad Laertium* (*lib. I. segm.* 99.) *punctum post* ἀθροίζονται *appingens, id verbum ad Siculam dialectum transtulit. Non necesse id fuit; quia hoc ipso quod* Ἀλιακτὴρ *Siculorum synodis serviebat, satis etiam de Sicula dialecto constabat. Adde quod si, ecquorum dialectus esset, cura fuerat; dixisset sine artic.* Σικελοὶ, *sicuti* Ταραντῖνοι, *& alibi semper. Postremo illud* ἀθροίζονται, *nisi ad Siculos, amota distinctione, restringas, falsum reperietur. Nec enim omnes eo vocabulo utebantur, sed Siculi, & quidem Tarentinorum voce detorta.*
Αλλα. I. 120. 124. II. 20.
Αλλαι. I. 128. 130.
Αλλαλοις. I. 18.
Αλλαλως. I. 37.
Αλλαλων. I. 27. *29*. 31. 33. &. c.
Αλλο. I. 81.
Αλλον. I. *9*. *90*. *97*. 10*9*.
Αλλος. I. 88.
Αλλωι. I. 57. 80.
Αλλως. I. 11. 30. 35. *69*.
⊢Αμα. I. *63*.
Αμαξιτω. I. 12. semel haec vox reperitur, &

fine

sine densa littera (ͱ), tamen ab omnibus asperatur; licet ἅμαξα, & ἁμαξιτὸς interdum reperitur tenuatum. Vide Henr. Steph.

ͱΑμες. I. 3.

Αμμισθωθη. I. 63. compositum novum.

Αμπελων. I. 66. 100. 122. II. 34. & passim.

Αμπελωργικα. II. 43. novum derivatum.

Αμπελως. I. 75. 99. 121. II. 87. 44. &c.

Αμπωλημα. I. 62. Vox ignota lexicis.

Αμπωληματων. I. 107.

Αμφισταςθαι. I. 77.

Αν. I. 17. 24. 60. 100. II. 32. 38.

ͱΑν. I. 58.

Ανανγελιοντι. I. 70. ab novo composito ἀναγγελίζω.

Αναυτα. I. 59. 78.

Ανγραφεν. I. 78.

Ανγραψαι. I. 78.

Ανγραψαντω. I. 79. Novus Dorismus pro ἀναγραψάντων.

Ανδρας. I. 77.

Ανεγραψαν. B. 8. II. 6.

Ανεμωι. I. 72. 126.

Ανεπιγροφως. I. 36. Dorismus novus.

Ανθεμα. I. 118.

Ανθεμον. I. 48.

Ανκοθαριοντι. I. 84. novum compositum.

Αντομοι. I. 38.

Αντομον. B. 13. 21. 26. 31. I. 15. 28. 65. 111. 114. 119. II. 65.

Αντομω. B. 12. 15. 25. 31. I. 6. 9. 18. 20. 34. 35. 41. 42. 113. 119. II. 11. 13. 72. 81. 88. 93. 100.

Αντορως. I. 12. 14. 20. 27. 30. Nova vox.

Ανχωριξαντες. I. 8. 11.

Ανω. I. 6. 29.

Ανωθα. B. 17. I. 39. adv. non alibi obvium.

Ανωτερον. I. 114.

Ανͱελομενος. I. 120. 128. nova notione pro μισθωσάμενος.

Ανͱεωσθαι. I. 105. Dorice pro ἀνεῖσθαι. Vide p. 239. col. 1.

Απ praep. pro ἀπὸ. I. 27. 29. 31. &c.

Απαξοντι. I. 54.

Απεκατεσταςαμες. II. 22.

Απελλαιος. B. 2.

Απελλαιω. I. 47.

Απεμετρησαμες. II. 18.

Απεσταν. II. 26.

Απεχοντας. I. 27. 29. 31. 33. 34. 35.

Απο. B. 12. 15. 17. 20. & saepissime.

Απογηραςκωντι. I. 122.

Απογηραςωντι. I. 100. seq.

Αποδεδειγμενας. I. 84.

Αποδιδωι. I. 61.

Αποδιδωντι. I. 53.

Αποδινωντι. I. 54.

Αποδωνται. I. 58.

Αποθανει. I. 103.

Αποκαταςτασαντες. II. 27.

Αποκαταςτασει. I. 126.

Αποκαταςτασοντι. I. 101.

Απολλωνιος. B. 4. 9. I. 48. 49. 138. II. 4. 7.

Απολλωνιω. I. 48.

Απολωλη. B. 39.

Αποροαν. B. 17. 22. 27. 31. I. 8. 39.

Αποτεισει. I. 61.

Αρασοντι. I. 85.

Αργυριω: I. 75. 95. 95. 96. 123.

Αριθμον. I. 101. 122. 126. 127.

Αριθμος. I. 40.

Αρισταρχος. B. 1.

Αρισταρχω. I. 117.

Αριστιων. I. 74.

Αριστιωνος. I. 47. 117.

Αριστοδαμος. I. 136. 139.

Αρκας. I. 133.

ͱΑρνησιν. I. 108. cum spiritu denso nove.

Αρξαμενοι. B. 11. II. 10.

Αρρηκτον. B. 38.

Αρρηκτω. B. 19. 24. 29. 34. 37. 40. 43. 45.

Αρτυσει. I. 59.

Αρτυσωντι. I. 58.

Αρχαια. II. 23. 27.

Αρχαιον. II. 19.

Αρχας. I. 60.

Ας. I. 47. II. 30. syllaba obae index.

ͱΑς. B. 47. I. 52. II. 50.

Ατεκνος. I. 103.

Ατελες. I. 110.

ͱΑυτα. I. 2. II. 35. 49. 56. 62. & passim.

Αυται. I. 89.

Αυτοι. I. 58. 72. 131.

Αυτοις. I. 99.

Αυτος. I. 82. 112. 115.

Αυτω. I. 100.

Αυτων. I. 76. 84.

Αυτως. I. 106. 108.

Αφ pro ἀπὸ sequente denso spiritu. I. 2. II. 30. 60. 69.

Αφερξαντι. I. 83.

Αφομοιωσωντι. I. 87. Novum compositum.

Αφωνος. I. 103.

Αχρι. B. 17. 22. 27. 33. I. 40. 66. 87. II. 31. 45.

Αχυριον. I. 91. 92. 95. Vox ignota lexicis.

B

BΕλτιστα. I. 121.

Βιω. B. 50. I. 51.

Βορμιων. I. 132.

Βοτρυς. I. 47.

Βουβητιν. II. 13. Vox nova.

Βουβητιος. II. 14.

Βοανα. I. 91. 91. 95. Vox novae significationis.

Βυβλιαν. I. 10.

Βυβλιναν. I. 44.

Γ

ΓΑ. I. 4. 55. II. 35.

Γαι. I. 19. 64. 81. 89. 89.

Γαιωνας. I. 88. Vocabulum hactenus ignotum.

Γαμετρας. I. 139. Novus Dorismus.

Γαν. B. 13. 32. 38. 48. 49. I. 7. 8. 11. & saepe in utroque aere.

Γας. B. 39. 47. II. 30.

Γεγενημενα. II. 20.

Γεγραμμενα. I. 61. 74. 80.

Γεγραμμενοις. I. 129.

Γε-

Γεγραμμενων. I. 106.
Γεγραπται. I. 121. 128. 130.
Γεγραψαται. I. 73. Novum Dorismi genus.
Γενομενως. I. 107.
Γηραι. I. 72. 125.
Γυαι. II. 14. 15.
Γυαν. II. 13.
Γραμματευς. I. 139.
Γυιον. I. 135. 139.

Δ

ΔΑζιμος. B. 5. 9. I. 49. II. 1. 5. 8. Nomen proprium.
Δαμαρχος. I. 134.
Δαμοσιαν. I. 54.
Δαμοσιωι. I. 55.
Δαμω. I. 70. 77.
Δαμωνος. I. 139.
Δε. B. 11. 14. 17. & ubique.
Δει. I. 94.
Δεκα. B. 29. I. 4. & passim in utroq. aere.
Δεκαδυο. II. 53.
Δεκαπεντε. II. 69. 99. 106.
Δεκατον. II. 18. 29.
Δεκατωι. I. 73.
Δεκα⊢επτα. II. 61.
Δεκα⊢οκτω. II. 48.
Δεκωνται. I. 57. Dorice pro δέχωνται.
Δενδρεα. I. 94. 124.
Δενδρεοις. I. 127.
Δενδρεων. I. 71. 81. 87. 100.
Δεομενα. I. 125.
Δευτερα. II. 50. 80.
Δευτεραν. B. 20. I. 133. II. 60. 84.
Δευτερας. II. 58.
Δευτερον. B. 26. I. 110. 114. II. 37.
Δευτερος. I. 110.
Δευτερω. B. 31. I. 35.
Δεωνται. I. 84.
Δηλωνται. I. 98. Dorice pro βούλωνται. Vide pag. 233. adnot. 41.
Δια. B. 16. I. 12. & saepius.
Διαβαντες. II. 17. 42.
Διαγνοντων. B. 11. II. 9.
Διαγνωντι. I. 105.
Διακατιαι. B. 19. 23. 37. 45. 46. adjectivum numerale nusquam alibi occurrens.
Διακατιων. I. 137. II. 98.
Διακοσιων. II. 35.
Διαπνάφοντι. I. 83.
Διαστολαν. II. 46. 54. 60. 68.
Διατωμνοντα. II. 65.
Διατωμωντος. B. 12. II. 72.
Διεγνον. I. 51.
Δικας. B. 49. II. 26.
Διπλει. I. 61.
Διονύσω. B. 8. 13. I. 4. & passim.
Διονυσωι. B. 7. 47.
Δισχιλιαι. B. 37.
Διωνος. B. 14.
Διωρυγα. I. 11. 44.
Δογμα. I. 78.
Δοκιμας. I. 55.
Δοκιμαζοντι. I. 70.
Δρυμοις. I. 96. 99.
Δρυμον. I. 13. 25. 31.
Δρυμω. B. 19. 24. 29. 35. 37. 40. 43. 46.
Δυναταν. I. 68.
Δυο. B. 29. I. 15. 16. 21. & saepe in utroque aere.
Δυων. I. 91. II. 21. & passim.

E

⊏E. B. 3. I. 48. 135. 139. II. 2. Syllaba Obam indicans.
Εατει. I. 90.
Εατοντι. I. 97.
⊢Εβδεμηκοντα. B. 23. 42. I. 137. II. 56. 61. 92. 104. Nove scriptum.
Εγγωνον. II. 107. Vox nova.
Εγδικαξαμενοι. B. 49. I. 1.
Εγδικαξηται. I. 81.
Εγενετο. II. 55. & saepissime.
Εγενοντο. B. 18. 22. 27. 33. II. 12. & passim.
Εγ⊏ηληθιωντι. I. 104. Ab novo verbo εγ⊏ηληθιαω.
Εδικαξαμεθα. II. 26.
Εθελοντες. 57.
Ει. I. 112.
⊏Εικατι. II. 55. 71. Nove scriptum.
⊏Εικατιδεω. II. 57. 75. Vox nova: hic cum diphth. in prima: alibi sine, ut infra in ⊏ικατιδειον.
⊏Εικατι⊏εξ. II. 55.
Ειξαν. B. 10.
Ειτινες. I. 79.
Εκ. I. 16. 16. 22. 22. II. 13. 21. 43. 66. 75.
⊢Εκασταν. I. 67. 76. 124. &c.
⊢Εκαστον. I. 3. 5. 75.
⊢Εκαστος. I. 100.
Εκατερω. I. 43. &
Εκατομπεδω. II. 69. &
Εκατονπεδω. II. 60. absorpto spiritu denso in praecedente littera.
⊢Εκατομπεδω. II. 24. 31. 38. Vox novae significationis.
⊢Εκατονπεδον. II. 42. 47. 54.
Εκπετωντι. I. 72. 126. Novum verbum.
Εκπλεων. II. 31.
⊏Εκτα. II. 106.
Ελαιαν. I. 67. 75.
Ελαιας. I. 68. 68. 124. 126.
Εμβαλει. I. 67.
Εμβολος. I. 118. 134.
Εμεριξαν. B. 10. II. 9.
Εμισθωθη. I. 2. II. 35. 41. 49. 56. 62. 71. 79. 85. 92. 98. 105.
Εμισθωσαντο. I. 131.
Εμμεν. B. 41. pro ἐν μὲν.
Εμμεσσωι. II. 24. pro ἐν μέσῳ.
Εμετρησαμες. II. 37.
Εμετριωμες. II. 17. 45. 73. a novo verbo μετριάω.
Εμπρησοντι. I. 97.
Εμπροσθα. I. 9. 53. Adverb. lexicis ignotum.
Εν. B. 11. 18. 22. & saepissime in utroque aere.
⊢Εν. II. 34.
⊢Ενα. I. 6.
Ενδεδιωκοτα. I. 72. Novum compositum.

⊢Εγε-

⊢Ενενηκοντα. B. 36. II. 41.
⊢Εννεα. II. 17. 36. 39. 47. 82.
Ενταστειν. I. 56. Dorice pro οὖσι. Vide pag. 119.
Εντες. I. 69. 130.
Εξ. I. 60.
⊏Εξ. B. 20. 42. I. 95. II. 34. 40. & saepissime.
⊏Εξακατιαι. B. 19. &
⊏Εξακατιων. II. 41. 56. 62. 71. Vide Διακατιαι.
⊢Εξει. I. 82.
Εξεποιον. II. 19. a novo barytono ποίω.
⊏Εξηκοντα. II. 36. 53. 59. & passim.
Εξημεν. I. 104. Vide simplex Ημεν.
⊢Εξοντι. I. 72.
Επαμωχη. B. 14. ab novo verbo παμωχέω. Vide dicta ad pag. 244. adn. 49.
Επαξαμες. I. 30. II. 28.
Επελασϑω. I. 79. Nova 3. pers. Imperat. forma.
Επεποιηντο. II. 22. 25.
Επι. B. 8. 13. 21. ac passim in utroque aere.
Επιβηι. I. 80.
Επιγεγραμμενως. I. 18. 19. 26. 27.
Επιζαμια. I. 79.
Επιζαμιωματων. I. 107. Vox uni Polluci nota.
Επικαρπιαν. I. 59. 60. 164.
Επικαταβαλοντι. I. 86. Futurum a composito ἐπικαταβαίνω, cujus antea deerant exempla.
Επιμαρτυρησωντι. I. 108.
Επιμελησονται. I. 71.
Επιοικοδομας. I. 102. pro εποικοδομάς novo bicomposito.
Επιστυλιον. B. 6. I. 50. novae fortasse acceptionis. Vide p. 153. adnot. 18.
Επιχωριων. I. 71.
Εποιησαμες. II. 29. 42.
Εποικια. I. 98.
⊢Επτα. B. 30. 45. I. 41. & saepe in utroq. aere.
⊢Επτακατιαι. B. 47.
Εργαξηται. I. 120. 121.
Εργαξονται. I. 64.
Εριξαντες. II. 26.
Ερρηγειας. B. 18. & saepe in fragm. Britann.
Ες. B. 17. & centies in utroque aere.
Εσσηται. I. 90. 103. 112. 115. 129. nova verbi substantivi vox.
Εσσονται. I. 64. 97. 131.
Εστασαμες. I. 5. 10. 12. 15. 21. 40.
Εστι. II. 80.
Εταμομες. II. 43. 66.
⊏Ετει. I. 73.
Ετειμαξαν. B. 10. sed perperam scriptum. Vide ετερμαξαν.
⊏Ετεος. I. 61. 62. 73. &c.
Ετερμαξαν. II. 9. novum verbum. Vide ibi dicta.
⊏Ετεων. I. 55. 56. 69. 130.
⊏Ετη. I. 63.
⊏Ετος. I. 1. 3. 5.
Ευθυωρειαν. I. 17. 24. novae scripturae & acceptionis.
⊢Ευρισκομες. II. 20.
Ευρος. B. 16. 20. 25. 30. I. 92. 93. II. 31. & saepissime.

Εφ. I. 43. II. 28. pro ἐπὶ sequente flatu denso.
Εφερξοντι. I. 83. Novum compositum.
Εφορευει. I. 74.
Εφορος. B. 1. II. 1.
Εφορω. I. 47. 117. 118.
Εχει. B. 50, sive I, 2.
Εχεν. I. 68, 68, Dor, pro ἔχειν.
Εχομενας. II. 109.
Εχομενω. I. 43.
Εχοντας. I. 51.
Εχοντι. I. 51.

Z

Ζαμιωσοντι, I. 86.
Ζωπυρισκω, B. 3. 9. I. 49. II. 3. 7.
Ζωπυρω. B. 7. 10. I. 50.

H

Η. I. 58. 59. 61. 66. & passim.
Ημεν. I. 28. 68. 101, 104. 106. 108. 110. II. 31.
⊢Ημερα. I. 124.
⊢Ημισχοινον. B. 20. 29. 30. 34. 35. 40. 45. 48. II. 48. 59. 78. 83. 84. 89. 91. 97. 98. 109. 110. Compositum novum.
⊢Ημιγυα. II. 17. Compositum novum.
⊢Ηρακλεαν. II. 32.
⊢Ηρακλειαν. II. 38. 73. 81. 88. 107.
⊢Ηρακλειας. II. 25.
⊢Ηρακλειδα. B. 1. I. 117. 118.
⊢Ηρακλειδας. B. 7. 10. I. 50.
⊢Ηρακλειοι. I. 51, 105.
⊢Ηρακλειων. B. 11. II. 9.
⊢Ηρακλητω, B. 4. 9. I. 49. 138. II. 4. 8.
⊢Ηρωιδα, I. 66. 132.
⊢Ηρωιδεια. B. 15. 42. I. 7. 39. 41.

Θ

Θαλασσαν. II. 12.
Θασαμενοι. I. 70.
Θεοδωρος. I. 134.
Θεοδωρω. I. 134.
Θεωι. II. 27.
Θησει. I. 88.
Θραυηι. I. 81.
Θραυσει. I. 87.

I

⊢Ιαρα. I. 80. 89.
⊢Ιαρω. B. 32. 49. I. 7. 13. 90. II. 7.
⊢Ιαρον. I. 18. 25.
⊢Ιαρων. B. 16. I. 16. 23. 28.
⊢Ιαρως. B. 8. 12. I. 19. 26. 37. 50. II. 6. 66.
⊏Ιδιαι, I. 19.
⊏Ιδιαν. B. 13. 32. I. 2. 7. 8. 11. 14. 26. II. 21. 25.
⊏Ικατι. B. 37. 45. I. 33. 35. 36. 91. 123. II. 33. 40.
⊏Ικατιδεων. II. 18. 37. 42. 77. Vox nova.
⊏Ικατιδειω. II. 23. 44. 45. 51. 63. 66. 74. 80. 84. 87. 91. 93. 97. 99. 103. Vide ⊏Εικατιδειω.
⊏Ικατιπεδον. I. 14. 28. II. 44. Compositum novum.
⊏Ικατιπεδω. II. 72.
Ισον, I. 101. 122. sine densa littera, quae in eadem voce seq. reperitur.
⊢Ισον. I. 227. hic praeter solitum asperatur.
⊢Ιστιειω. B. 6. 9. I. 50.

Κα.

KA. I. 52. 55. 57. 58. 60. 62. 68. 69. 71. 74. 77. 78. 79. 80. 83. 84. 85. 87. 89. 98. 100. 103. 105. 108. 112. 115. 122. 125. 128. 130. Particula eft δυνητικὴ, addenda lexicis.
Καδδιχος. I. 4. 133. Vox nova.
Καδδιχων. II. 50. 63. 79. 86. 92. 99. 106.
Καθα. B. 10. I. 51. 105. II. 8.
Καθως. I. 9. 121. 127. 130. II. 19. Vide pag. 184. col. 1.
Και. B. 2. & paffim.
Καικ. I. 53. pro integris Καὶ αἰ κα.
Καιναν. II. 11. Loci nomen.
Καρπευεσθαι. I. 105.
Καρπευσηται. I. 111. 113. 118.
Καρπευσονται. I. 52.
Καρπιζομενοι. I. 101.
Καρπιζομενων. I. 103.
Καρυκειον. B. 4. I. 49. 137. II. 3. nomen παρασήμου.
Κατ pro κατα. I. 109.
Κατα. B. 50. I. 51.
Καταδικαν. I. 108.
Καταχληται. B. 11. II. 10. Compofitum novum.
Καταλιποντες. I. 14.
Καταλυμακωθης. I. 8. Novum verbum ac novo Dorifmo inftructum.
Κατασκαφοντι. I. 83.
Κατεδασσαμεθα. II. 28. a novo compofito καταδάζομαι.
Κατεδικασθεν. I. 74. 95.
Κατελειπετο. II. 20.
Κατελιπομες. II. 74.
Κατεσωισαμες. B. 47. I. 3. II. 30. Compofitum novum.
Κατεταμομες. B. 14.
Καττα. I. 61. 74. II. 23. 27. pro κατα τα. Sic
Κατταδε. I. 65.
Κατταν. I. 77. 79. & paffim in primo aere.
Καττας. I. 97. 103.
Κεφαλα. B. 36. 46.
Κιβωτιον. I. 132. 133. παρασήμου nomen. Vide dicta ad pag. 148. adnot. 12.
KN. B. 5. I. 50. 136. Syllaba Obam indicans.
Κοθαρας. I. 55. pro Καθαρας. Vide p. 210.
Κοιλαι. II. 7. Nomen loci.
Κοιναν. II. 43.
Κοινας. II. 46.
Κοινον. II. 66.
Κοπτηι. I. 81.
Κοψει. I. 87.
Κοψοντι. I. 97. 99.
Κρατινω. I. 120. Nomen proprium.
Κριθας. I. 55.
Κωλυσοντι. I. 85.
Κωνεας. B. 14. Nomen proprium.

Λ

ΛΑβει. I. 82.
Λεοντισκω. I. 135. Nomen proprium.
Λοιπαν. II. 21.
Λοιπως. I. 121.
Λωτηριον. I. 136. Vide pag. 148. adnot. 12.

ΜΑλος. B. 17. 21. 27. & faepe in utraque tabula.
Μαγχαλαν. I. 44. Vide Scholion III. pag. 199.
Με. B. 6. I. 50. 132. 133. Syllaba Obae index.
Μεδιμνων. I. 3. 4. 132. 134. 135. 137. II. 36. 41. 50. 57. 63. 71. 79. 86. 92. 99. 106.
Μειον. I. 66. 67. 77. 92.
Μειονος. I. 63.
Μειω. I. 126.
Μεμισθωμενοι. I. 68.
Μεμισθωμενοις. I. 37. II. 67.
Μεμισθωμενος. I. 60. 81.
Μεμισθωμενως. I. 105.
Μεμισθωσωνται. I. 58. tempus nove formatum.
Μεμισθωται. I. 89.
Μεν. B. 15. & paffim hic & in utraq. Tabula.
Μερειαι. B. 18. 22. 28. 33. 41. 44. Nova vox.
Μερειας. I. 37.
Μεριδα. B. 15. 20. 25. 30. I. 100. 125. II. 42.
Μεριδας. B. 14.
Μεριδι. I. 125. II. 53. 60. 68. 76. 83. 90. 96. 102. 108.
Μεριδος. II. 29. 59. 65.
Μερις. II. 50. & paffim.
Μεσσορως. I. 15. 21. Vox lexicis ignota.
Μεσσωι. I. 32.
Μεσσως. I. 55.
Μεταυτος. I. 76. Praepofitio nova.
Μετριωμεναι. B. 18. 22. 28. 33. Verbum novum.
Μη. I. 8. & pluries.
Μηδε. I. 109. 109.
Μεδεhενα. I. 109. pro Μηδενα.
Μηνος. I. 47. 53.
Μης. B. 1.
Μητε. I. 106. 106. 108. 109.
Μια. B. 19. 35. II. 48. 105.
Μισθωμα. I. 53. 61. 61.
Μισθωματι. I. 64. 80.
Μισθωματων. I. 107.
Μισθωντι. I. 50.
Μισθωσαμενοι. I. 52. 100. 102.
Μισθωσαμενος. I. 65. 110. 113. 116.
Μισθωσιν. I. 105. 132. 133. 135. 136.
Μνας. I. 75. 95. 95. 96. 123.
Μονον. II. 20.
Μυχον. I. 91. 93. 96.

N

NI. 140. nota numerica tabulae primae.
Νασον. B. 38. II. 101.
Νεαπολιτας. I. 139. Nomen Gentile.
Νεμει. I. 80.
Νικωνος. I. 48. Nomen proprium.
Νομως. I. 75. Nova vox a Νομος, unde *Nummus.*
Νυν. I. 123.

Ξ

ΞΗρων. I. 99.
Ξυλοις. I. 98.
Ξυλων. I. 96.

O

hΟΙ. I. 59. 102.
hΟιας. I. 55.
Οικια. II. 50. 80.
Οικιαν. I. 90. 99. II. 44. 75.

Οικιας. II. 44.
Οικοδομαν. I. 98.
Οικοδομημένα. I. 64. 93. pro ῳκοδομημένα.
Οικοδομησηται. I. 90.
Οικοδομηται. I. 89. pro ῳκοδομ.
⊢Οις. I. 59. 94. 98.
⊢Οισοντι. I. 102. Nove cum spiritu denso.
⊢Οκτακατιων. II. 79. Numerale novum.
⊢Οκταπεδον. II. 45. 69.
⊢Οκτω. B. 34. 48. I. 49. 92. 137. II. 33. 49. & alibi. Semper in his tabb. densatur cum deriv.
⊢Ομολογως. I. 17. 24. 127.
Ομοσαντες. I. 70.
Ορεγματα. II. 33. 34. 48. 49. 53. 55. 56. 61. 62. 67. 70. 104. 105. Vox novae acceptionis.
Οριζοντα. B. 13. 32. I. 119.
Οριζοντας. I. 36.
Οριζοντος. I. 7.
Οριτται. B. 2. 8. I. 48. II. 2. 6.
Οριτταν. I. 117.
Οροι. I. 9. Ορος in his tabb. nusquam densatur.
Ορων. I. 40. II. 51. 58. 64. 82. 89. 95. 101.
Ορως. I. 5. II. 28. 32. 38. 59. 59. 65. 74. 82. 89. 95.
⊢Οσσα. I. 73. 78. 89. 99.
⊢Οσσαι. I. 100. 122.
⊢Οσσακις. I. 84.
⊢Οσσος, I. 111.
⊢Οσσωι. I. 62.
⊢Οττις. I. 60.
⊢Οτε. I. 39.
⊢Οτι. I. 82. 85. 112. 115. 128.
⊢Οτικα. I. 63.
Ου. I. 83. 87. 96.
Ουδ. I. 83. pro sequenti
Ουδε. I. 83. 84. 85. & saepissime.
Ουδε⊢εν. I. 88. ut supra Μηδε⊢ενα, pro Μηδενα.
Ουδε⊢ης. I. 88. pro Ουδεις, ει in η abeunte. Praeter ibi dicta, vide etiam in Καταλυμακωθης.
Ουκ. II. 19.
Ουτε. I. 102.
Ουχ. I. 101.

Π

ΠΑλινδικιαν. I. 109.
Παμωχει. B. 14. I. 120. Verbum novum. Vide p. 244. adnot. 49.
Παν. I. 63.
Πανκμω. I. 53. Nomen mensis.
Πανδοσιαν. I. 6. Vrbis nomen.
Πανδοσιας. B. 12. I. 16. 22. 65.
Παντα. I. 64. & passim.
Πανται. I. 93. Dor. pro πάντη. Ea scriptura hic primum visitur.
Παντας. I. 17. 24. 36. 38.
Παρ. Pro παρα. B. 15. 25. 42. saepissime.
Παρδωντι. I. 58.
Παρεξοντι. I. 93. Sine densa littera (⊢) intermedia, quae tamen appingitur in seqq.
Παρ⊢εξονται. I. 59.
Παρ⊢εξοντι. I. 72.
Παρεχεν. I. 109.
Παρλαβοντες. I. 59.
Παρμετρησοντι. I. 54.
Παστα. I. 4. II. 55. & passim.
Πασαν. I. 104. II. 25.
Πασας. B. 36. 46.
Πασι. II. 66.
Πε. B. 4. I. 49. 137. II. 3. Syllaba Obae index.
Πελτα. B. 5. I. 49. II. 4. Est παραστήμου nomen.
Πειστιας. I. 135. Nomen viri.
Πεμπτα. II. 99.
Πεμπταν. II. 103.
Πεμπτωι. I. 73.
Πενθημιγυον. II. 20. 30. Compositum novum. Vide adnotata ad I. vers. 15. 16.
Πεντακατιαι. B. 24. 29. 35. Numerale novum.
Πεντακατιων. II. 105.
Πεντα⊢ετηριδα. I. 57. II. 35. pro πενταετηρίδα. Praeterea Digamma, quod in Ϝετος praeponitur, in composito versum est in ⊢, quia inter ⊢ & Ϝ magna est affinitas. Vide dicta ad pag. 128.
Πεντε. B. 36. & saepius etiam in utrâq. Tabula.
Πεντηκοντα. B. 46. I. 132. II. 47. 48. 79. 82. 86. 97.
Πεπρωγγυευκημεν. I. 107. Nova vox. V. πρωγγυως. Et novâ dialectus: vide πεφυτευκημεν.
Περικοψει. I. 125.
Περισκαψει. I. 125.
Πεφυτευκημεν. I. 94. Novus Dorismus; H pro E; ut supra πεπρωγγυευκημεν.
Πεφυτευκοτας. I. 78.
Πεφυτευκωντι. I. 74. 77. 78. 79.
Πεφυτευμενα. I. 64. 72.
Πλαγιαν. II. 46.
Πλαγος. I. 18. 26. Vox ignota lexicis.
Πλευριαδος. I. 6. 29. 41. Vocabulum novum.
Ποδας. I. 30. 32. 33. 35. 36. II. 55. 104.
Ποδες. II. 34. 56. 105.
Ποδων. I. 91. 92. 92. 93. 93.
Ποθελομενως. I. 76. Dor. pro προσελομ. Sic in seqq.
Ποθελωνται. I. 69.
Ποθοδον. II. 43. 69. 75. 94. 100.
Ποθοδω. II. 46. 52.
Ποιησει. I. 89.
Ποιοντασσιν. I. 2. pro ποιοῦσι, tamquam a ποίω. Vide εξεποιον.
Ποιων. I. 127.
Ποιωντι. I. 85.
Πολεμω. I. 104.
Πολι. I. 109.
Πολιαδι. II. 5.
Πολιανομοι. I. 47. 57. 69. 69. 86. 130. Vox ignota lexicis.
Πολιανομοις. I. 56. 62. 129.
Πολιανομων. I. 116. 117.
Πολιανομως. I. 76.
Πολιος. I. 16. 22. 64. 104. 110. II. 13.
Πολις. B. 2. I. 47. II. 1.
Πολισσων. I. 82. Vox novae acceptionis.
Πορευεσθαι. I. 85.
Ποτ. I. 37. 99. II. 46. pro ποτί.
Ποταγει. I. 60.
Ποταγωντι. I. 52.
Ποταμον. B. 17. & saepissime in utroq. ære.

Πο-

Ποταξοντι. I. 56.
Ποτεδασσαμεθα. II. 54. 60. 68. 76. 83. 90. 96. 102. 108. Compoſitum novum.
Ποτεχει. I. 73. Verbum naturam adverbii prae ſe ferens.
ΠοτΘεντες. II. 30.
Ποτι. B. 16. II. 13. & ſaepius.
Ποτιγεγενημεναν. B. 38.
Ποτιγενομεναν. II. 24.
Ποτικλαιγον. II. 107. Vox nova, ut & ſequens.
Ποτικλαιγωσαν. II. 69.
Ποτισκαψει. I. 125. Novum compoſitum.
Ποτιφυτευσει. I. 122. 126. Novum compoſitum.
Ποτταν. I. 71. II. 31. 44. 69. 107. pro πρὸς τὴν. Sic
Ποττας. II. 87.
Ποττο. II. 30. 37.
Ποττον. I. 114. II. 77. 108.
Ποττωι. I. 80.
Πους. II. 34.
Πραγματα. I. 109.
Πραξει. I. 112. 113. 115. 115. 128.
Πραξωντι. I. 130.
Πρασσονтασσι. I. 110.
Πρατα. I. 63.
Πραται. B. 41.
Πραταν. B. 15. & paſſim in utroque aere.
Πρατον. B. 21. I. 65. 111. II. 29.
Πρατω. B. 25.
Πρατωι. I. 63.
Πρατως. II. 74.
Πριαμενοι. I. 59.
Πριωι. I. 81. Verbum exemplo carens, & novâ dialecto pro πελοῖ.
Πριωσει. I. 87.
Προκαδδεδικασθω. I. 123.
Προτερειαι. I. 53. Vox nova.
Πρωγγυοι. I. 112. 115. Vocabulum novum.
Πρωγγυος. I. 133. 134. 135. 137.
Πρωγγυως. I. 52. 56. 59. 106.
Πυρρω. B. 5. 9. I. 49. II. 5. 8. Nomen viri.
Πωλησοντι. I. 96.

P

PΕοντα. I. 84.
Ρεωσαν. II. 13.
Ρεωσας. I. 82.
Ρητρας. I. 97. 103.
Ρογον. I. 54.
Ρως. I. 83.

Σ

ΣΑρμευσει. I. 88. Verbum addendum lexicis. Vide dicta ad verſ. 89.
Σινηται. I. 81.
Σιταγερταις. I. 54. 62. 129. Vocabulum novum.
Σκιροις. I. 96. 99. Vide Diſcuſſionem de hac voce pag. 232. ſeqq.
Σκιρω. B. 19. 23. 29. 34. 36. 40. 42. 45.
Σταλας. I. 13.
Στασιν. II. 77. 84. 91. 96. 103. Vide pag. 276.
Στεγομενα. I. 94. Verbum novae acceptionis.
Συκιας. I. 124. Nove ſcriptum pro comm. Συκεας.
Συμμαχω. I. 139. Nomen viri.
Συν. I. 41. 42. 44.
Συνεμετρησαμες. B. 11. 38. II. 10.
Συνεμετρησαν. B. 10. II. 8.
Συνθηκα. I. 46.
Συνθηκαι. I. 73. 106. 128. 130.
Συνθηκαν. I. 77. & paſſim.
Συνερξοντι. I. 85. De nova hujus verbi ſcriptione vide dicta ad verſ. 83.
Σφαιρωτηρες. I. 136. Nomen παρασήμου.
Σχοινοι. B. 19. 20. 23. 24. 29. 34. 36. 40. 41. 42. 43. 45. 46. 48. II. 32. 34. 39. 40. 40. 47. 49. 53. 56. 59. 62. 67. 70. 76. 78. 83. 85. 89. 92. 96. 98. 102. 105. 108. 110.
Σχοινον. I. 67. 76. 124.
Σχοινων. I. 123.
Σχοινως. I. 67. 123. II. 55. 61. 70. 77. 84. 91. 97. 103. 109.
Σωματος. I. 133. 134. 136. 137.

T

TA. B. 15. 42. 44. & paſſim.
Ται. pro τῇ. B. 18. 22. 28. 33. & ſaepius.
Ταις. I. 17.
Ταν. pro τὴν. B. 13. 15. 16. ac ſaepiſſime hîc & in utroque aere Neap.
Ταν pro τῶν. I. 100. 108. 122. & alibi.
Τας. B. 22. 26. 31. & paſſim in tabb. Neap.
Ταυτα. I. 72. 93.
Ταυται. B. 18. & ſaepius hîc & in utroq. ære.
Ταυταν. B. 48. II. 22. 25. 27.
Ταυτας. B. 39.
Τε. B. 12. & ſaepe etiam in utraque Tabula.
Τεθυρωμενα. I. 94.
Τελεθει. I. 63.
Τερμαζοντι. I. 38. Vide Ετερμαξαν.
Τεσσαρακοντα. II. 49.
Τεσσαρων. II. 50.
Τεταρτα. II. 63. 93.
Τεταρται. B. 44.
Τεταρταν. B. 30. I. 136. II. 96.
Τεταρτον. I. 116.
Τεταρτος. I. 116.
Τετορα. I. 67.
Τετορας. B. 14. I. 32. 95. 123.
Τετορες. II. 34. 62. 98. 102.
Τετορων. II. 80. 86. 93.
Τετρακατιων. I. 4. II. 49. 85. Adjectivum numerale novum.
Τετρακοσιαι. B. 40.
Τετρωιρωι. I. 42. Vide Scholion I. pag. 197.
Τετρωκοντα. B. 20. 35. I. 34. II. 95. Vocabulum novum.
Τετρωρων. I. 111. Vide τετρωιρωι.
Τηνωι. I. 88.
Τι. I. 80. 81. 81. 85.
Τιμαμα. I. 102.
Τιμαρχος. I. 47. Nomen proprium.
Τιμοκρατιος. I. 118. Nomen propr.
Τινα. I. 71.
Τινες. II. 22. 26.
Τις. I. 80. 103.
Το. I. 3. & paſſim hîc & in altero ære.
Τοι. B. 2. & quam ſaepiſſime tam hîc, quam in utroque aere.

Τοις. B. 49. I. 24. & passim.
Τον. B. 13. quam saepissime hîc & in Neap.
Τουτο. II. 40.
Τουτοις. I. 12. 30. 91. 131.
Τουτω. II. 36.
Τουτων. I. 85.
Τουτως. I. 17. 24. 36. 102.
Τοφιωνας. I. 89. Vox hactenus incomperta.
Τραφον. II. 51. 58. 64. Vide seq.
Τραφως. I. 82. Doricâ metathesi pro τάφρους.
Τρεις. II. 15. 53. 70. Vide τρις.
Τριακατιαι. B. 28. 34. 39. Adjectivum numerale novum.
Τριακατιων. I. 3. II. 92.
Τριακοντα. B. 30. & saepius quoque in Tabulis.
Τριακονταπεδον. B. 16. 25. I. 34. 43. II. 11. 14. 15. 17. Compositum novum.
Τριακονταπεδω. B. 21. 26. 31. I. 28. 32. 42. 66. 111. 114. 114. 119. II. 15.
Τριακοσταιας. B. 49. & I. 1. II. 27. Novum derivatum. Vide ad priorem locum.
Τριγυα. II. 19. Compositum novum.
Τριγυον. II. 29. 31. 37. 40.
Τριγυω. II. 37.
Τριγυων. II. 21.
Τριπους. B. 3. I. 48. II. 2. παρασήμου nomen.
Τρις. B. 23. 40. I. 96. II. 33. 35. 40. 89. pro τρεῖς nove scriptum.
Τριτα. II. 57. 87.
Τριταν. B. 25. 135. II. 68. 90.
Τριτας. II. 64.
Τριτον. I. 113.
Τριτος. I. 113.
Τριτω. I. 119.
Τρι-ημιγυον. II. 19. 29. bicompositum novum.
Τρι-ημιγυων. II. 16.
Τροπον. I. 109.
Τυρειας. I. 23. Vox novae acceptionis.
Τω. B. 8. genitivus millies tam in fragm. Brit. quam in Tabb. Neap.
Τωι. B. 47. I. 32. 41. 42. 44. 55. 63. 73. 83.
Των. B. 11. quam saepissime hîc & in Tabulis Neap.
Τως. B. 8. accus. plur. saepissime.

Υ

⊢ΥΔατι. I. 83.
⊢Υδωρ. I. 83.
⊢Υπαρχει. I. 122.
⊢Υπαρχοντα. I. 123. 124.
⊢Υπαρχοντας. I. 88.
⊢Υπαρχοντασσι. I. 127.
⊢Υπαρχοντων. I. 71. 126.
⊢Υπαρχωσας. I. 121.
⊢Υπερ. B. 12. 65. 109.
Υπο. I. 104. Hîc & in seq. voce leniter; absorpto scil. spiritu denso in praecedente littera.
Υπογραψονται. I. 101.
⊢Υπολογοι. I. 97. 131. Vide seq.
⊢Υπολογος. I. 90. 103. 112. 115. 129. Vox novae acceptionis.
⊢Υπολογως. I. 106.

Φ

ΦΙλωτας. B. 6. 9. I. 50. Nomen proprium.
Φιντια. B. 44. I. 10. 21. 39. 44. Vide seq.
Φιντιας. I. 120. Nomen proprium.
Φυτα. I. 67.
Φυτευσει. I. 66.
Φυτον. I. 75.

Χ

Χ ex κ' (pro και) sequente Υ asperatum. I. 104.
Χαιρεας. I. 139. Nomen proprium.
Χαραδεος. I. 13. 25. Vox nova.
Χιλιαι. B. 36.
Χοι. I. 55.
Χοινικων. II. 36. 63. 87.
Χοος. II. 36. 57.
Χους. I. 55.
Χρειαν. I. 99.
Χρηματα. 108.
Χρησθαι. II. 66.
Χρησονται. I. 98. 99.
Χρονοις. I. 94. 128.
Χρονον. I. 52.
Χωριω. II. 110.
Χωρια. I. 84.
Χωροις. I. 91.
Χωρον. I. 65. 113. 116.
Χωρωι. I. 31.
Χωρων. B. 16. I. 16. & saepe.
Χωρως. B. 8. & saepius hîc & in Tabulis.

Ψ

ΨΑφισθεν. I. 63.
Ψιλαι. I. 127.
Ψιλας. II. 33. & saepius.

Ω

⊢Ω genit. I. 87.
Ωριξαν. B. 10. II. 8.
⊢Ως. I. 8. & saepe.
⊢Ωσαυτως. I. 11. 20.
⊢Ωστ. II. 30. pro ⊢ωστε.
⊢Ωστε. I. 104. 122.

COM-

COMMENTARIVS

IN LEGVM ROMANARVM DIGESTVM

In Graecae prioris Tabulae poſtica parte Latino ſermone ſcalptum.

ANTELOQVIVM

I. *Cimelii notitia ejuſdemque dignitas.*

JAM ſupra in eo Prologo, qui in ipſo Operis veſtibulo prodiit, monueramus, Tabulam Heracleoticam I., quae in adverſa parte Pſephiſma Graecum de Dionyſiaco campo complectitur, eamdem in averſa pagina quemdam Legum Romanarum Pandecten Latino ſermone continere. Et quia aes illud jam olim antiquitus diſſiluerat in partes duas, quarum ſuperior in Britannia, altera Neapoli (1) adſervatur; ſciendum eſt, utrumque fragmentum bifrons & bilingue eſſe, adverſà fronte Graece, averſà Latine loquens. Ac nos quidem tomo I. prioris aeris adverſam paginam, tum Britannicam tum Neapolitanam, ita exhibuimus, ut ſimul ea duo fragmenta (paucis quae interciderant reſtitutis) perfecte ferruminata dederimus: quae omnia etiam perpetuo commentario illuſtravimus. Par eſt igitur ut in Legum quoque Digeſto paria nitamur.

Id antequam conari aggredior; de paginae hujus poſticae pretio ſi praefari ordiar, dies me ante deficiat, quam cimelii praeſtantiam oratione mea aequem. Scio REGI Noſtro plures legum laminas in pluteis eſſe: ſed nihil ad Tabulam Heracleenſem iſtam. Nam ut illae, quas dixi, egregiae & auro contra non carae ſint; tamen ſingulae ſingulas leges continent. Nec enim fiebat aliter; quippe rogatione una lex una ferme contineri ſolebat, tum & ſingulae leges tabulis ſingulis incidebantur. At Heracleinſis iſta quam damus, integrae legum συναγωγῆς (*collectionis*) non exiguam partem proponit. Quid ſi ſocias hujus laminae tabulas, tum quae praeibant tum ſubſequentes, tellus Heracleinſis repetito aliquando partu eniteretur? Tum ſane integros haberemus Pandectas municipales (rem plane inauditam, ac votis omnium expetendam!) quorum nunc ſpecimen haudquaquam poenitendum lectori

(1) Adſervatur, inquam, una cum aere altero in Regio Herculanenſi Muſeo: in quod utraq. Tabula, ex dono Equitis Caroli Guevarae (REGIS noſtri apud Luſitanorum REGEM Oratoris) illata fuit.

ctori fiſtimus. Quare, ſi ſapimus, grato interim animo hac una ex naufragio tabula fruamur: ex qua, uti ſpero, ad pernoſcendam antiquitatem multo plus haurire lucis poſthac licebit, quam quantum ex vulgatis ante a Sigonio primum, ac poſtea ab aliis, legum laminis aereis carpſeramus. Verum de æris hujus praeſtantiâ virorum ſapientiſſimorum Curia, ſat ſcio, ampliora decernet, quam quantum ego, quantumlibet memet ipſe nunc delaſſaverim, praeconio faciendo valeam.

II. Totius Commentarii ſeries.

Atque ejus quidem, qui nunc urget, Commentarii diſtributio hujuſmodi erit. I. Ante omnia ſciendum eſt, Britannicum iſtud Legum Romanarum fruſtum a Mich. Maittaire primum cum pauculis adnotatiunculis luce donatum fuiſſe. Poſt annos duos idem fragmentum ICtus eruditus Carolus Conradus ita illuſtravit, ut textui quidem perparum notarum adſpergeret, ſeorſum vero ejusdem fragmenti explanationem quatuordecim capitibus integris complecteretur. Qua explanatione fraudare lectorem piaculum mihi fuit. Sed quia non facile poterat ea lucubratio membratim diſcerpi (ſi quidem Conradiana opportunis locis textui ſubjicere voluiſſem) ſtatui primo loco ea Conradi capita legenti apponere: ad quae nos ſcilicet poſtea, ubicumque uſus poſcet, rejiciemus lectorem. Haec Pars I. erit.

II. Hanc Conradi explanationem Pars altera excipiet, h. e. textus Britannicus ex Cl. Michaelis Maittaire fide, & quidem in capita diviſus. Idem vero textus primum majoribus litteris, poſtea minuſculis, & enodatus prodibit. Singulis capitibus breviores notas Conradianas cum Maittairanis ſubjiciemus, tum & de noſtro penore ſymbolam (quaecumque ſcilicet dabitur pro tempore grammatica obſervata in tabulam extundere) conferemus. Hiſce brevioribus notis in leges ipſas commentaria inter operarum inſtantiam ſubtexemus.

III. Vbi porro ad finem Britannici ventum erit, ibi Pars III. primum ambo fragmenta, qua diſſilierant, ferruminata dabit (ita ut una fiat continens & perpetua Tabulae lectio, haud aliter atque in adverſae paginae textu Graeco praeſtiteramus) & coalitionis hujus exponet fidelibus oculis rationes. Deinde brevis de vera aetate Pandectarum horum praelibatio apponetur: nam plura & uberiora in totius Tabulae fine in tempus Digeſti hujus commentabimur.

IV. His jam textum aeris Neapolitani adtexemus, item in ſua capita partitum ac ſeorſum enodatum, nec fine opportunis ad loca lucis indiga animadverſionibus.

V. Ad ultimum ſequetur fuſius illud noſtrum de tempore propoſiti Digeſti hujus judicium, a Conradiano diverſum: tum de eo, ecquorum in uſum Pandectes iſte prodierit, non infelix divinatio.

Antequam hinc abeo, facti mei ratio reddenda eſt, cur textum bis lectori apponam, eumque ſic quaſi crambe repetita occidam. Spero me cauſam ſaltem novitiis probaturum. Nam cum leges iſtae tum archaiſmis ſuis, itemque ſcalptoris mendis innumeris, tum in primis crebris repetitionibus ſupervacuis lectorem in his parum exercitum obruant, taedioque imbutum a ſe repellant; ſicuti in Graecis Pſephiſma-

phiſmatibus dictionis Doricae lateri textum communi dialecto expreſſum admovimus; paria & hîc quoque praeſtari aequum fuit. Nempe textum enodatum ſubiicimus : in quo & notas litterarum ſingularium explicatas exhibuimus & menda ſuſtulimus, & archaiſmos rariores uſitata ſcribendi ratione exprimere cura fuit . Deinde & crebras earumdem formularum repetitiones (quaecumque ſaltem & ſententiae curſum interciperent , & enecarent lectorem) non ſuſtulimus quidem , verum uncis craſſioribus , in id data opera factis , incluſimus , ut extra eos cancellos lector in his parum ſubactus ſenſum non interruptum , ſed continentem atque pellucidum ſine negotio perſpicere uno intuitu queat . Atque huic demum textui ita enodato commentarios noſtros ſubjiciemus.

P A R S I.

M O N I T V M

De Conradiana fragmenti Britannici explicatione.

FRanc. Carol. Conradus Parergorum (2) lib. III. pag. 350. Heracleoticae Tabulae fragmentum Britannicum (quod biennio ante Michael Maittaire ediderat) a ſe inſerendum atque exponendum putavit capitibus ſedecim ſequentibus. Ibi Conradus poſt pauca de *Maittaire* praedicta , Britannico fruſto ita praefatur.

C A P. I.

INſcriptio *Graeca , quae in uno Tabulae latere eſt . . . agri , quem Heracleenſes Baccho conſecrarunt , dimenſionem & fines exponit . In altero latere inſigne legis Romanae , adhuc incognitum , ſed rerum cognitu digniſſimarum plenum fragmentum agnoſcimus . Ipſam tabulam . . . ex direptione Heracleae anno V. C. DLIX.* (3) *a Coſ. Marco Acilio Glabrione in bello cum Antiocho* (*vid. Liv. XXXVI. 24.*) *expugnatae , Romam* (4) *eſſe in in aerarium delatam , poſtea legi in altera parte vacua incidendae inſerviiſſe , non temere conjicere videmur . Inde jam aeſtimare licet pretium hujus monumenti &c.*

C A P. II.

Quamquam vero ſolum legis Romanae fragmentum illuſtrare nobis conſtitutum eſt . . . Graecam illam agri conſecrati deſcriptionem utique ſimul exhibendam duximus . [Deinde his ſtatim Graecam ipſam inſcriptionem Conradus ex Maittaire ſubjicit. Non incongruum vero duxi duo ſuperiora Conradi capita carptim adſcribere , nequis miretur , cur , quae de Lege Romana ex eodem ICto adſcribam , ea a CAP. III. ordiantur].

CON-

(2) Operis Conradiani index talis eſt : *Franc. Caroli Conradi ICti & Anteceſſoris in Academia Julia Parergorum libri IV. in quibus antiquitates & hiſtoria Juris Romani illuſtrantur . Helmſtadii* 1740.

(3) Imo 562. quo *Manius* hic (non *Marcus* , ut in Conrado legitur) *Acilius* conſulatum geſſit . Sed vide ſeq. not.

(4) Non ad Heracleam Aetoliae , quae a Coſ. Manio Acilio Glabrione expugnata fuit , Graeca partis adverſae inſcriptio pertinet , verum ad Heracleam Magnae Graeciae ; non tantum quia in agro Heracleenſi reperta fuit, verum etiam quod *Aciris* amnis & *Pandoſia* Heracleam indicant , & quod dialecto Tarentina (qua & Heraclienſes Tarentinorum coloni utebantur) tota inſcriptio decurrit .

Ex his jam illud ruit , quod ait , hanc tabulam delatam fuiſſe Romam , & quae huic fundamento ſuperſtruit . Quaedam Conradianis ſimilia Maffeius tom. 3. Obſervationum attulit, quae Parte II. refellemus .

CONRADIANA CAPITA QVATVORDECIM

Quibus Britannici frusti leges illustrantur.

CAP. III.

Legis Romanae fragmentum, alteri tabulae parti incisum, cum notis & conjecturis ejusdem.

Exhibebimus nunc legis (I) *antiquae de recensu civium agendo frumenti populo dividundi causa, & de Viis in urbe Roma locisque publicis tuendis latae, nobilissimum fragmentum: quod in hac una velut e tristi naufragio superstite tabula enatavit. Servabimus in eo scripturam & interpunctionem, quam Cl. Maittaire expressit. Sed quia tum hic illic fabri, qui in aes incidit, erroribus corruptum est, tum quoque cascae verborum conceptiones & siglae in scribendo adhibitae interpretem desiderant; notas* (II) *& conjecturas nostras addemus; in quibus ea, quae laudati editoris industria occupavit, minime dissimulabimus.*

1. *QVEM. H. L. AD. COS. PROFITEREI. OPORTEBIT. SEI. IS. &c.*

(Ac deinceps integrum affert legis fragmentum, cui notulas suas cum Maittairi adnotatis immiscet. Hac cura defunctus, tum demum explicationem longiorem per quatuordecim integra capita, subjicit, h. e. a cap. IV. ad XVI.)

CAP. IV.

Videri legem haud multo post C. Gracchi rogationes (frumentariam, & de viis muniendis) latam.

Dolenda est maxime primae tabulae jactura, quae, simul cum legis principio, Magistratus, qui eam rogavit, nomen abstulit. Etsi vero de auctore & anno, quo lex lata sit, nihil certi adfirmare liceat, haud incerta tamen conjectura, eam non multo tempore post C. Sempronii Gracchi interitum promulgatam esse, credimus. Constat enim, seditiosum illum Tribunum plebis inter alia instituta, quibus popularem auram captabat, frumenti menstrui largitionem statam ac perpetuam primum induxisse (1). *Refert quoque Plutarchus in* Gracchis pag. 836. *eundem leges rogasse de viis muniendis, atque in hoc opere perficiendo non minorem collocasse curam, quam impensam, dum ornatum cum utilitate conjungere studeret. Jam si legis nostrae fragmentum inspicimus, statim ex primo capite intelligimus, eam perpetuae illi frumentationi modum posuisse, recensu populi instituto ad minuendum numerum eorum, qui frumentum e publico acciperent: Quae sequuntur capita de tutela viarum publicarum & munditie earum, in Urbe & prope eam curanda, non alii tempori magis conveniunt, quam ei, quo viae tam intra Urbem, quam per agros haud multo ante praeclaro Gracchi opere munitae fuerant. Huic vero aetati vel ipse scripturae & sermonis habitus respondet, quod cuique cum legis Thoriae fragmentis, a SIGONIO* de Ant. Iur. Ital. lib. II. c. 2. *editis, comparationem facienti apparebit.*

CAP. V.

Primum caput legis est de recensu populi frumentationis causa agendo: Suetonio lux. A frumento publico capiendo quinam hac lege exclusi. Poena constituta in eum, qui horum alicui frumentum dedisset.

Itaque primo capite fragmenti, quod ex lege superest, ratio definitur agendi recensum populi, professione civibus injuncta, facienda apud Consules &, si Consules abessent, apud eum Magistratum, qui vicem illorum gereret, Praetorem Urbanum, &, hoc etiam absente, apud Praetorem, qui inter cives & peregrinos jus dicebat, si & hic abesset, apud Tribunos plebis. Ibi quaenam profiteri singulos patresfamilias & matresfamilias, sive praesentes, sive nomine absentium eos, qui eorum negotia curarent, & pupillorum pupillarumque nomine tutores, oporteret, in prima legis tabula perscriptum fuisse noscimus ex eo, quod linea 2. dicitur: Eadem omnia, quae eum HAC LEGE profiteri oportebit, *& linea 5. seq.* Eademque omnia in iisdem diebus ad Cos. profitemino, ita, uti ei, quae quibusque diebus eum eamque HAC LEGE profiteri oporteret: *deinde linea 13.* Quod quemquem HAC LEGE profiteri oportebit. *Quia vero lex vetat frumentum dari his* (2) *quorum professiones in tabulas publicas referri, deinde in albo apud forum perscribi &, cum frumentum populo daretur, proponi oporteret: admodum verisimile est, hac lege praeter nomen,*

(I) *Legem* vocat, quia unam fuisse pluries infra contendit. Nos Par. V. *συναγωγὴν* fuisse docebimus.

(II) Conradus quidem in notas breviores suas, etiam quidquid Maittairus illeverat, refudit. Itaque Conradianis exhibendis (quibus & Maittairana insunt) contentus ero: nisi sicubi Maittairana notata, quae Conradus neglexit, aliquid non inutile scitu afferent. Haec enim aut integra, aut quatenus e re visum fuit, admittam.

(1) APPIANUS de Bell. civ. lib. I. p. 362. *Σιτηρέσιον ἔμμηνον ὥρισεν ἑκάστῳ τῶν δημοτῶν ἀπὸ τῶν κοινῶν χρημάτων, οὐ πρότερον εἰωθὸς διαδίδοσθαι.* C. Gracchum, *ait*, frumentum menstruum plebi viritim distribuendum ex publico constituisse, quod nunquam ante factum esset. CONRADUS.

(2) *Post novum recensendi morem a Iulio Caesare institutum, de quo mox dicetur, alia omnino recensus ratio obtinuit, nimirum, ut illi ipsi, qui frumentum accepturi essent, in album referrentur, sive, ut SENECA ait,* inciderentur, *in tabulas nempe huic rei factas. Vid. LIPSIUM* de Magnitud. Rom. lib. II. c. 10. *Verba SENECAE sunt* de Benef. lib. IV. c. 28. Frumentum publicum tam fur, quam perjurus, & adulter accipiunt, & sine dilectu morum, quisquis incisus est. CONRADUS.

nomen, cognomen, nomen patris, tribum, aetatem, profitendum fuisse censum facultatum, atque in his numerum agrorum, quot quisque possideret vel araret jugera, nec minus artem, negotiationemve, quam quisque exerceret. Quamvis enim C. Gracchus frumentaria sua rogatione plebejae in primis & egenae civium multitudini beneficium dare voluerit; minime tamen exclusos fuisse nobiles & locupletiores, ex eo liquet, quod CICERO Tusc. Quaest. lib. III. c. 20. *scribit*: Piso ille Frugi, semper contra legem frumentariam dixerat: is, lege lata, consularis ad frumentum accipiendum venerat.: animadvertit Gracchus in concione Pisonem stantem: quaerit audiente populo Romano, quî sibi constet, cum ea lege frumentum petat, quam dissuaserat. Nolim, inquit, mea bona, Gracche, tibi viritim dividere libeat: sed, si facias, partem petam. *At quia tanta frumenti, vilissimo pretio*, semisse & triente, *ut in* Epit. Liv. LX. *dicitur, distributio, si omnes cives eam participarent, intolerabilis reipublicae foret, mature providendum fuit, ut moderatior aliquo modo efficeretur. Hoc egisse M. Octavium, Tribunum plebis an. V.C. DCXXXIII. triennio post legem C. Gracchi latam* (III) *atque* frumentariam largitionem *reddidisse ex magna* modicam, & reipublicae tolerabilem, & plebi necessariam, *ac proinde* & civibus & reipublicae salutarem, CICERO de Offic. lib. II. c. 21. *memorat, nec tamen docet, qua in re moderationem illam Octavius constituerit. PIGHIVS* Annal. Tom. III. pag. 67. *eam conjicit, majori pretio singulis modiis imposito, procuratam esse. Sed nihil obstat, quo minus hac ipsa lege cives locupletiores & qui agros colerent, tum vero qui ex arte vel negotiatione familiam sustentarent, a frumentatione exclusos credamus* (3) *quod etiam suadere videntur illa CICERONIS verba, dum* largitionem plebi necessariam *dicit*,

Sit vero lege nostra sive repetita (IV) *sive primum instituta illa moderatio per imminutam eorum, qui ex publico frumentum acciperent, multitudinem: certe solemnem, qua recensus civium in hunc finem ageretur, formam & rationem ea praescriptam esse apparet.*

Hinc vero intelligimus, quem morem solitum *in recensu populi frumentationis causa significet TRANQVILLVS, in* Caes. c. 41. *scribens*: Recensum populi nec more, nec loco solito, sed vicatim per dominos insularum egit.: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium frumentum ad centum quinquaginta retraxit (4). *Erat utique multo difficilior vetus ille modus, per professionem earum rerum, quas supra diximus, excludendi locupletes cives a frumentatione, quam novus hic tenuiores vicatim annotandi mos a Caesare inventus, quem postea etiam Augustus retinuit, teste eodem SVETONIO* cap. 40.

Memorabilis est sanctio, huic legi addita, poenam statuens ei, qui eorum alicui, quorum nomina & professiones in tabulas publicas relatae, inde in albo apud forum propositae haberentur, frumentum dedisset: nimirum in tritici modium unum sestertios quingentos. *Ita enim interpretamur illa*: IN. TR. M. I. HS. ħ (5). *Quia vero poena haec populo debetur in publicum redigenda, simul hac lege actio ad eam petendam cuilibet e populo datur, solenni formula*: EJVSQVE PECVNIAE QVEI VOLET PETITIO ESTO. *Similiter in lege Mamilia sanctio concepta est*: SI. QVIS. ADVERSVS. EA. QVID. FECERIT. IN. RES. SINGVLAS. QVOTIESCVNQVE. FECERIT. HS. IIII. COLONIS. MVNICIPIBVSVE. IIS. IN. QVORVM. AGRO. ... Q ... ID.

(III) [Haec igitur est, si Conrado credimus, epocha hujus Tabulae, in qua frumentatio imminuta cernitur. Verum triginta ipsis annis posterius eas istud fuisse ex fragmento Neapolitano demonstrabimus tum Par. III. Monito 2. tum fusius Par. V. Ac sane imminutio ab Octavio inducta, in posterum retenta fuit, utpote necessaria.]

(3) *Hos omnes exclusos esse a frumentatione, eum ex numero civium, ad quem Caesar & Augustus multitudinem accipientium frumentum reduxerunt, qui, ut LIPSIVS* Elect. lib. I. c. 8. *computat, vix decima civium pars erant; tum vero ex eo etiam colligere licet, quod SVETONIVS in* Aug. c. 42. *prodit, Augustum, post magnam illam famem, quae publicas frumentationes fere abolere coegerat, ita rem temperasse*, ut non minorem aratorum ac negotiantium, quam populi rationem deduceret. *Hinc enim apparet, antea solam egenam plebem, quam populi appellatione, ut saepe alias, intelligit, publico frumento ali solitam, id quod etiam CASAVBONVS* ad h.l. *observavit*. CONRAD.

(IV) [Repetitam malo, quam Octavius Tribunus trigesimo ante anno invexerat.]

(4) *Causam hujus recensus, a Caesare novo modo instituti, aperit DIO* lib. XLI. p. 554. quod accipientium numerus non legitime, sed, ut per seditionem fieri solet, accrevisset. *Bene LIPSIVS* Elect. l. c. cit. *ex his concludit, veterem numerum, &* prisca lege solitum, *a Caesare fuisse reductum*. CONRAD.

(5) *Plane hoc modo locutos esse veteres, cum de frumenti dandi dividundive certa quantitate ageretur, ut* tritici tot modios *dicerent, multis locis constat. NEPOS in* vita Attici c. 2. Vniversos *frumento* donavit, ita, ut singulis *sex modii tritici* darentur. *CICERO in* Divinat. c. 10. Verrem, *ait*, ab aratoribus cum *frumentum* sibi in cellam imperavisset, & cum esset *tritici modius HS. II.* pro frumento in modios singulos duodenos sestertios exegisse; *& in* Verr. III. c. 21. Non *frumentum* remotum atque celatum, sed *tritici septem millia medimnûm* ex Nymphonis arationibus, Edicti poena, non redemtionis aliquo jure tollit. *Est etiam in veteri inscriptione apud FABRETTVM* p. CCCI. QVAESTOR TRITICIARIVS, *qui alias dicitur* QVAESTOR A FRVMENTO, *in illa apud GRVTERVM* p. DXC. *& REINESIVM* Cl. IX. p. XLV. *Quinque vero modios frumenti menstrui lege Sempronia fuisse in capita constitutos, ex oratione Macri Trib. pl. apud SALLVSTIVM* Fragm. Histor. lib. III. *colligunt LIPSIVS* Elect. l. c. *& VINC. CONTARENVS* de frument. Roman. largition. c. 5. *Est vero poena in modios singulos constituta, plane ut in lege Mamilia* in res singulas. *Nota* ħ *non est alia, quam numeralis IↃ. Eam ita pingi solitam, exempla apud SERT. VRSATVM ostendunt, & pro ea, ob similitudinem, litera D recepta*. CONRAD.

[Fallitur hic Conradus; quia illud IN TR. M. I. HS. IↃ est *Intra mensem unum sestertios quingentos*, ut in loco dicetur.]

ID. FACTVM. ERIT. DARE. DAMNAS. ESTO. PECVNIAEQVE. QVI. VOLET. PETITIO. ESTO. (6)

Ceterum, quibus diebus professionem fieri oportuerit, & quo in Vrbe loco, quique Magistratus hac lege frumenti populo dandi curationem habuerint, quis denique frumenti, quod acciperent singuli, fuerit modus, nihil ex hoc fragmento definire licet. Quae dubio procul omnia ex prima tabula rescifcere, ac discutere liceret tenebras, quibus frumentariam largitionem in republica Romana involutam esse, post LIPSIVM Elector. lib. I. cap. 8. *& in* Admirandis Rom. lib. II. cap. 10. *sensit* VINC. CONTARENVS *in* libro sing. de frument. Romanor. largitione.

C A P. VI.

Secundum caput de cura viarum, in urbe muniendarum, Aedilibus commissa. *L.* 2. §. 24. *D. nequid in loco publico fiat*, & *L. un. D. de via publ. & si quid in ea factum esse dicatur*, emendatâ versione antiqua, explicantur.

Plus adhuc utilitatis adferunt, quae de cura viarum in Vrbe, diligentissime perscripta legis capita integra supersunt. Ex his enim confirmatur, quod non extra dubitationem positum erat, ad Aediles curam viarum in Vrbe muniendarum utique pertinuisse. Quae in eam rem vulgo citari solent testimonia, SVETONII in Vespas. c. 5. & l. 12. D. de periculo & commodo rei vend. *hoc tantum probabant: Aedilium officium fuisse, curare, ne impeditum iter per vias esset, utque sordes, & quicquid viarum usui officeret, removeri juberent, ut recte monuit V. C. PETR. BVRMANNVS* de Vectigal. Pop. Rom. c. 12. edit. nov. p. 202. *Etsi cum VLPIANVS in* l. 2. §. 24. D. ne quid in loco publ. *ait*, viarum urbicarum curam pertinere ad Magistratus, *non alios intelligit, quam Aediles, ut CVIACIVS jam docuit in* Paratitl. ad tit. D. de via publ. *Neque enim opus erat eos speciali appellatione nominare, ad quos nemo nesciret tutelam viarum in Vrbe inde ab antiquo spectare, tanquam ad* Curatores Vrbis, *quos Aediles esse dicit CICERO* de Legib. lib. III. c. 3. *Cura illa utique etiam sternendi vias & reficiendi provinciam complectebatur, quod certius significat* l. un. D. de via publ. & si quid in ea fact. esse dicat. *modo ne vulgatam ejus interpretationem sequamur. Haec enim verba PAPINIANI* ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΜΟΝΟΒΙΒΛΟΥ, *sive* ex libro singulari de Officio Aedilium: Ὁι ἀστυνομικοὶ ἐπιμελέισθωσαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὁδῶν, ὅπως ἂν ὁμαλιστῶσι, *pessime vulgata reddit*: Aediles studeant, ut quae secundum civitates viae sunt, adaequentur. *Sic edidit DION. GOTHOFREDVS, emendata, ut putat, veteri Pisana versione, cujus verba sunt:* Aediles Curules studeant, ut quae secundum civitates viae sunt utique adaequentur. *Ista vero GOTHOFREDI emendatio non attigit verba illa, quae totius legis genuinum intellectum auferunt*, κατὰ τὴν πόλιν, *nisi recte & secundum usum loquendi Graecum explicentur:* In Vrbe, *scilicet Roma. De hujus enim viis publicis hic egisse PAPINIANVM* (7) *olim viderunt Summi Viri, CVIACIVS in* Comment. ad hunc Papin. lib. sing. *in* Paratitl. ad d. l. un. & Observ. lib. XXII. c. 31. *BRISSONIVS* Select. ex Iur. Civ. Antiq. lib. IV. c. 12. & *IAC. GOTHOFREDVS* ad l. 2. C. Th. de itiner. mun. *nuper vero accuratius docuit Vir Eruditus, qui sub OTTOCARI HAMMENSIS nomine in V. C. EV. OTTONIS* libros de Tutela Viarum & de Aedilib. *acrem censuram exercuit. Quem tamen elegantes suas animadversiones sine acerbitate proposuisse vellemus. Itaque fragmentum legis, in qua illustranda versamur, vel hoc nomine maximi pretii faciendum est, quoniam de illa parte Aedilitiae curationis ne quidem ulterius ambigere permittit.*

M O N I T V M.

[Car. Conradus hic noster Parergis suis Praefationem bene longam praemisit, quam Parergorum curas secundas vocare possis; quippe cum plura sparsim addat, aliqua interdum refingat, alibi aliorum objectis respondeat. Vt ecce cum hic superiore cap. VI. de Ἀστυνομικῷ Papiniani egisset; idem in praefatione pag. XLIX. objecta cujusdam *Arnaldi* sibi diluenda putavit. Incredibile enim dictu est, quantopere ἀστυνομικὸς ille Papinianeus exercuerit Germanorum ingenia. Praeter enim antiquiores ICtos superioris aetatis, qui cum hoc Conrado fecere (quos ipse laudat superiore cap.) exstiterat nuper Ev. Otto, cui (in *De tutela viar.* pag. 344.) videbatur Ἀστυνομικὸς in gratiam Graecorum oppidorum jure Romano utentium factus. At in Ottonem insurrexit is, qui sub *Ottocari Hammensis* persona latet. Postremo ex adverso stetit quidam GE. DE ARNAVD, qui (in *Var.* conject. l. 1. c. 18.) Ottoniana sequens, quaedam Conradi nostri sententiae objecit. Ergo Arnaldianis hisce hic Noster in Praefat. h. e. Curis secundis modeste respondet pag. XLIX. & seq. Quam totam Curarum Posteriorum partem huc inferre in cupidorum gratiam non gravabor, nequid Conradianorum huc pertinentium pressisse arguar.

Ac mihi quoque mens est in decantatum Papiniani Ἀστυνομικὸν nonnulla de meo in medium aliquando conferre. Vbinam id sim aptius adumbraturus, non dum certum habeo. Tamen circumspicienti omnia Pars hujus Commentarii quinta videtur ad id satis opportuna fore. Nunc ex Conradianis δευτέραις φροντίσιν hauriamus.]

Ex

(6) *Eadem formula ex lege agraria Iul. Caesaris in* l. 3. D. de term. mot. *refertur*: In terminos singulos, quos ejecerint locove moverint, quinquaginta aureos in publico dari jubet, ET EIVS ACTIONEM PETITIONEM EI, QVI VOLET, ESSE IVBET. *Inde & Praetoris in popularibus actionibus formula*: QVICVNQVE AGERE VOLET, EI CENTVM AVREORVM ACTIONEM DABO, *in* l. 3. pr. D. de sepulcr. viol. *Hinc vero restituendum est Edictum de albo corrupto, cujus sensum tantum tradit VLPIANVS* l. 7. D. de Iurisdict. In eum, quicunque agere volet, quingentorum aureorum judicium dabo. *Aliter NOODT* comm. ad tit. D. de Iurisdict. p. 48. CONRADVS.

(7) *Cum vero Aediles in municipiis & coloniis imaginem & speciem referrent Aedilium Vrbis Romae, ea, quae de horum officio scripsit PAPINIANVS, exemplo esse debuerunt, quod illi in oppidis suis sequerentur. Et vel sic patet ratio, cur hunc librum Graece scripserit, quamvis de Romanorum Aedilium officio commentaretur.* CONRADVS.

Ex Car. Conradi Parergorum praefatione ἀποσπασμάτιον de Papiniani Ἀςυνομικῷ.

Quod vero §. VI. & IX. de fragmento PAPINIANI ἐκ τοῦ Ἀςυνομικοῦ in l. un. D. de via publ. & si quid in ea fact. adfirmavi illud ad officium Aedilium in Vrbe Roma procurandi vias publicas pertinere, in ea sententia ut persistam, vel maxime facit, quod earum difficultatum, quas V. C. GE. D'ARNAVD Var. Conject. Lib. I. c. 18. objecit, sane praecipua Legis illius antiquae auctoritate removetur. Tria enim omnino sunt, quae Vir praestantissimus nullo pacto Vrbi Romae ejusque Aedilibus convenire posse arbitratur. Primum est mentio Legis in d. l. un. secundum quam Aediles homines liberos, qui aliquid in via fecerint, mulctare debent, quam intelligit de lege municipali: haec enim simpliciter aliquando lex appellatur, l. 3. D. quod cujusque univers. nom. l. 12. D. de appellat. & l. 11. D. de Decurion. Alterum, quod in l. un. dicuntur Astynomi curare debere, ut quisque juxta domum suam vias reficiat: Romae autem viarum curam & reparationem, non privatis, sed Magistratibus ipsis incubuisse, l. 2. §. 24. D. ne quid in loc. publ. & publicis quidem impensis, secus ac in municipiis, in quibus quisque juxta aedes suas propriis sumtibus vias restituere teneretur. Tertium, quod in d. l. un. additur, unumquemque cloacas (ita vertit ὑδρορρόας) quae sub dio sunt, purgare debere & ita reficere, ne currus impediatur; at cloacis in Vrbe purgandis, nedum reficiendis, privatorum opes haud suffecturas fuisse, & constare purgandas locatas esse a Censoribus. Idem dicendum fore, si cum interprete Pisano ὑδρορρόας reddere quis malit aquaeductus. Verum enim vero sicut ad primum argumentum facile respondetur, legem intelligendam esse, de qua PAPINIANVS forte in praecedentibus dixerat, vel de qua satis constabat, ac longe plurimis locis legem sine aliqua adjectione dici, ubi non liceat de lege municipali cogitare: ita nulla difficultas a cloacis, aut aquaeductibus imminet, cum ὑδρορρόας vertere oporteat emissaria, sive canales, quibus aqua pluvialis effluit: quae significatio, e Lexicis abunde nota, bene congruit cum eo, quod dicitur, τὰς ὑδρορρόας, τὰς ἐκ τοῦ ὑπαιθρίου, & quod eas ita construendas esse jubetur, ὡς ἂν μὴ κωλύῃ ἁμάξαν ἐπιέναι. Quae restat objectio, secundo loco posita, certissimis veterum testimoniis niti videtur, quibus constat, Censores olim vias sternendas in Vrbe locasse, auctore LIVIO lib. XXIX. c. 37. & lib. XLI. c. 27. & Augustum quibusdam hoc praecipue negotii dedisse, ut vias reficiendas curarent, SVETONIVS in ei. vit. c. 37. Publicis autem impensis, si quid in Vrbis viis reficiendum, hoc factum esse, indicium praebet DIO Lib. XLIX. p. 476. de Agrippa scribens, cum Aedilis esset, omnia eum aedificia publica & omnes vias nulla ex publico pecunia sumpta, restaurasse. Et VESPASIANVM VIAS VRBIS NEGLIGENTIA SVPERIORVM TEMPORVM CORRVPTAS IMPENSA SVA RESTITVISSE, palam facit inscriptio, quae ex ON. PANVINII Descr. Vrb. Rom. p. 85. adfertur. Verum haec omnia optime consistunt cum intellectu l. un. D. de via publ. de cura viarum in Vrbe Roma, si quidem ex Lege illa veteri recta interpretatio adhibeatur. Fuerit licet olim stratura viarum primum publico sumtu perfecta, fuerint locupletes, qui Magistratum gerentes, auram popularem captarent ac vias suis impensis reficerent, egerint hoc idem eversa Republica aliquando Imperatores: at refectio tamen viarum, certe post Legem, cujus quantivis pretii reliquias curamus, fuit ordinarium onus privatorum, secundum cujusque aedificium, nisi ex altera parte esset aedes sacra, aut aedificium locusve publicus, ubi dimidiam partem sumtus aerarium populi ferebat. Noscimus ex hac Lege porro, Aediles omnino & vias propter aedes sacras locaque & aedificia publica tuendas locasse, & eas, quae propter aedificia privatorum erant, tuendas procurasse, cum privatos arbitratu Aedilium vias tueri oporteret, adeoque officium Astynomorum, quod PAPINIANVS in d. l. un. describit, exacte Vrbi Romae ejusque Aedilibus tam Curulibus, quam plebeiis convenire: utrisque enim Lex nostra versu 24. procurationem viarum publicarum in Vrbe committit. Ceterum ne Astynomorum appellatio nos diutius suspensos teneat, cogitemus tandem, an non voce alterâ Ἀγορανόμων (quam ZONARAS Lib. VII. p. 342. a Viro Cl. citatus diserte a cura fori rerum venalium repetit) adhuc aptior fuerit Aedilibus PAPINIANI aevo, quo jam olim curationem annonae & jurisdictionem in foro rerum promercalium amiserant, solo ipsis ludorum relicto honore & viarum tuendarum procuratione: ut jam cum Ἀγορανόμοις Graecorum vix comparari possent, melius vero Ἀςυνόμοις conferrentur, tanquam Curatores Vrbis, pro exiguis partibus ex amplissimo munere retentis. Sed, laudata prius Viri doctissimi diligentia, & gratiis pro lectione fragmenti Papinianei emaculata ex merito actis ad reliqua, monente exiguo, quod nobis concessum est, temporis spatio, & interpellantibus quoque operis, pergendum est.

C A P. VII.

Aediles sortiri aut comparare inter se partes Vrbis jubentur. SVETONIVS iterum illustratur. Cura viarum publicarum in Vrbe propiusve eam passus mille. L. 2. pr. l. 87. & l. 154. D. de V. S. explicantur.

Verum operae erit pretium ea, quae de officio Aedilium curandi vias publicas in Vrbe sigillatim cauta, cognoscere. Ac primum quidem videmus curam illam inter Aediles curules & plebeios ita divisam, ut suam quisque partem sive regionem Vrbis ex quatuor illis, quas Servius Tullius Rex fecerat; prout vel comparassent inter se, vel sors tulisset, sibi commissam haberent (8). Dein Aediles mature in diebus quinque proximis, quibus designati sint, vel magistratum inierint, parare inter se, aut sortiri jubentur, procuratione illa viarum haud multam moram ferente.

Hinc vero intelligere possumus, quosnam Magistratus annuos SVETONIVS in Aug. c. 30. si-

(8) Ergo jure ordinario Aedilibus cura muniendi & reficiendi viarum commissa: non tantum extra ordinem, si Censores in republica non essent, ut V. C. PETR. BVRMANNVS l. c. existimat. CONRAD.

gnificet, *quos*, ut regiones Vrbis sortito tuerentur, *Augustum instituisse refert; simulque apparet, illud*, sortito tueri, *non curam extra ordinem Magistratibus annuis, Aedilibus, Tribunis, Praetoribus, sed ita, ut sorte regiones certae cuique Aedili tribuerentur, mandatam indicare, ceterum Viros doctos, TORRENTIVM & CASAVBONVM, recte negare novos Magistratus ex Augusti institutione creatos, qui regiones curarent* (9).

Porro ea cura non solam munditiem, usum non impeditum & securitatem viarum quaeri, perbibent verba legis, versu 25. s. Qua in partei Vrbis quisque eorum vias publicas intra Vrbem Romam propiusve *Vrbem Romam passus mille* reficiundas sternendas curet ejusque rei procurationem habeat: *& mox, versu 27. sequ.* viarum reficiendarum tuemdarum procuratio esto, utei hac lege oportebit.

Denique & terminos, quibus illa Aedilium cura definiebatur, accipimus: In Vrbe Roma propiusve Vrbem Romam passus mille, ubei continente habitabitur, *versu 20. & 26. Nimirum potestas Aedilium terminabatur primo ab Roma lapide, sive mille passibus, qui, ut ex bis verbis certissime noscitur, non a portis Vrbis, sed a continentibus aedificiis numerabantur. Ideoque in lege bis dicitur* Vrbs Roma, *ut ex adjectione nominis etiam intelligatur, unde initium dinumerationis faciendum sit. Ita enim PAVLVS in* l. 2. pr. de V. S. Vrbis appellatio muris: Romae autem continentibus aedificiis finitur: *& secundum ALFENVM in* l. 87. eod. Vrbs est Roma, quae muro cingeretur, Roma est etiam, quâ continenti aedificia essent. *Hinc in Edicto, quo Senatores ex Italia Romam revocabantur, erat:* Qui Romae essent, ne quis ultra mille passuum ab Roma abesset, *apud LIVIVM* lib. XLIII. c. 11.

Facile etiam ex bis deciditur quaestio inter antiquarios agitata, de qua V. C. EV. OTTO de Tutel. viar. part. II. c. 6. p. 393. *unde lapides viarum per Italiam milliares numerari coeperint, an a portis Vrbis, an vero a continentibus aedificiis? Ab bis enim primo milliari quia viae publicae curationi Aedilium commissae terminabantur, recte ex eo colligitur, ab hoc milliari, sive primo ab Roma lapide initium cepisse vias rusticas, ut in* l. 2. §. 24. D. ne quid in loc. publ. *vocantur, quae suos quaeque curatores habebant. Et hinc veram demum explicationem* l. 154. D. de Verb. signif. *adsequi licebit, ubi MACER* lib. I. ad legem vicesimam *dictat*, mille passus non a milliario Vrbis, sed a continentibus aedificiis numerandos esse. *Etenim lex vicesimaria testamentum statim post mortem testatoris aperiri jussit: inde, ne mora fieret tam necessario vectigali, receptum est, ut a praesentibus aperirentur tabulae intra triduum vel quinque dies, ab absentibus quoque intra eos dies, cum supervenissent, auctore PAVLO* Sent. Rec. lib. IV. tit. 6. §. ult. *Itaque, cum absens demum haberetur, qui mille passus ab Roma abesset, MACER definivit, unde hos mille passus numerari oporteret. Vir Maximus, ANT. AVGVSTINVS* Emend. lib. IV. c. 7. *primus conjecit, in* dict. leg. *intelligi* milliarium aureum, *quod in foro Augustus collocaverat, & in quod vias militares Italiae desiisse ait PLVTARCHVS in* Galba p. 1064. *cum vulgares libri & HALOANDER* (in lege cit.) *pro lectione Florentina* (A milliario Vrbis) *substituerent*, A muro Vrbis. *Sed nemo veterum eam columnam* milliarium Vrbis *dixit, nec, nisi stolide, potuit quaeri, utrum passus mille, ultra quos absens quis haberetur, initium caperent a milliario aureo & medio foro, quippe a quo passus per directum fere quater mille ad portas singulas in Vrbe fuisse, PLINIVS* H. N. lib. III. c. 5. *testatur. Ergo mille passus, quibus quis absens haberetur, non ab Vrbis milliario, hoc est primo ab Roma lapide* (10), *sed a continentibus aedificiis numerandos esse, MACER definire videtur, sicut VLPIANVS in* l. 173. §. 1. & 199. D. de V. S. *eum absentem dixit*, qui extra continentia Vrbis esset.

CAP. VIII.

Quatuorviri vieis in Vrbe purgandeis. Duumviri vieis extra Vrbem purgandeis, a Curatoribus viarum extra Vrbem singularium plane diversi, ab Augusto sublati.

Videmus porro hoc capite, versu 50. memorari Quatuorviros vieis in Vrbem purgandeis, Duumviros vieis extra propiusve Vrbem Romam passus mille purgandeis, *qui cum Aedilibus* vias publicas purgandas curent. *Non alii intelligendi sunt Quatuorviri, quam illi quos POMPONIVS in* l. 2. §. 30. D. de

(9) *Minime vero ad tutelam viarum in Vrbe trahendus est locus DIONIS* lib. LV. p. 554. *quo*, Vrbem totam in regiones divisam tunc quatuordecim, quibus sorte divisis Vicorum Curatores, Tribuni plebis & Praetores praeessent. *Vbi CASAVBONVS*, τῶν ἀγορανόμων *pro* τῶν στενωπάρχων, *legi vult. Contextus enim plane non admittit eam correctionem; & quod DIO hic refert, ad curationem incendiorum ab Augusto institutam, pertinet, quam antea quidem Aediles habuisse, sed ab Augusto mutationem factam, ipse CASAVBONVS agnovit.* CONRAD.

(10) *Quippe hi passus mille, a continentibus aedificiis numerati, sive primum milliarium Vrbis (plane, ut in* l. 4. §. 1. D. de hered. instit. *VLPIANVS* primum milliarium Alexandriae *dicit*) *ad Vrbem Romam non minus pertinere censebantur, quam ipsa aedificia, quibus continenti habitabatur: quod ita fuisse, vel ex LIVIO* lib. III. c. 20. *apparet, ubi dicitur*, neque provocationem esse longius ab Vrbe mille passuum, & Tribunos, si eo veniant, in alia turba Quiritium subjectos fore consulari imperio. *Atque hi sunt* termini Vrbis, *extra quos neque Praetor jus dicebat, neque Praefectus Vrbi potestatem habebat*, l. ult. D. de Off. Praef. Vrbi, *quamvis ad hujus notionem pertineret, si quid intra centesimum lapidem admissum esset*, l. 1. §. 4. eod. *de quibus VLPIANI locis videndi GOEDDAEVS* in tit. D. de Verb. Signif. ad l. 2. pr. *& M. AVGVSTIN. CAMPIANVS* de Offic. & potest. Magistr. Rom. p. 195. *Scrupulum vero, qui iniici posset, quod non* milliarium Romae, *sed* Vrbis, *dicatur, eximunt, quae modo citavimus, LIVII & VLPIANI loca.* CONRADVS. [Si Deus dabit, nos etiam de milliariis numerandis in loco aliquid commentabimur.].

D. de Orig. Iur. *eodem tempore cum Triumviris capitalibus ac monetalibus*, *anno V.C. CCCLXIV.* (*ut RVPERTVS* Animadv. in Enchirid. Pompon. lib. II. c. 16. *ostendit*) *constitutos scribit*, qui viarum curam gererent. *Eos nomine composito* Viocuros *olim dictos*, *ex VARRONE* de lingu. Lat. lib. IV. c. 1. & 32. *constat*, *&* *ab Aedilibus diversos fuisse*, *contra SCALIGERUM V.C. EV. OTTO* de Tutel. Viar. Part. II. c. 5. p. 372. *evicit*. *Nondum vero constabat*, *quale hi* τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελούμενοι, intra Vrbem viarum curatores, *ut eos DIO* lib. LIV. p. 540. *vocat*, *proprie munus obierint*, *quod nunc demum ex hac lege cognoscimus*, *nimirum eos* purgandi *vias in Vrbe curam gessisse cum Aedilibus*. Purgare autem proprie dicitur, viam ad libramentum proprium redigere, sublato eo, quod supra eam esset, *secundum Vlpianum in* l. 1. §. 1. D. de via publ. & itin. publ. refic. *Atque hi sunt ipsi viarum curatores*, *ad quorum solicitudinem pertinere*, *ne quis via publica aliquem prohibeat*, *PAVLVS scribit* Sent. Rec. lib. V. tit. *6.* §. 2. *&* *VENVLEIVS in* l. 2. D. de Cloac. *novam*, *ait*, *cloacam facere ab eo demum concedi debere*, *cui viarum publicarum cura sit*.

Sed quod Duumviros viarum curatores attinet, *eorum mentio hic eo carior nobis esse debet*, *quoniam nec ullum eorum vestigium adhuc repertum est*, *praeterquam apud DIONEM* l. c. *ubi Vigintiviros ex Equitibus creatos refert*, *in locum viginti & sex virorum*, *quos olim populus ex senatorio ordine legerat*, *&* *ex quibus sortitione fiebant Triumviri monetales*, *Triumviri capitales*, *Quatuorviri curatores viarum in Vrbe*, *Decemviri stlitibus judicandis*, *Duumviri curatores viarum extra Vrbem & Quatuorviri*, *qui in Campaniae praefecturas* (V) *mittebantur*. *Et Duumviros quidem hos cum Quatuorviris postremo dictis eo tempore sublatos fuisse*, *inde Vigintiviros tantum retentos ab Augusto*, *idem auctor est*. *Videtur Augustus Quatuorviris viarum intra Vrbem curatoribus provinciam Duumvirorum extra Vrbem addidisse*: *unde factum*, *ut illi postea* Quatuorviri viarum curandarum, *sine adjectione* intra Vrbem, *appellarentur*, *quod ex permultis inscriptionibus secundum* Indicem Corporis Gruteriani cap. de Magistratibus &c. *liquet* (11). *His Quatuorviris postea viarum quarundam per Italiam curationem mandari solitam*, *docent marmora*, *quae Cl. OTTO* l. c. ex corp. Inscr. Gudiano *adfert* p. 377. *Nunquam vero Duumviri viis extra Vrbem purgandis*, *qui in lege nostra memorantur*, *viarum extra Vrbem singularium curationem habuerunt*. *His enim destinatos fuisse curatores extra ordinem*, *uti Thermum curatorem viae Flaminiae CICERO dicit* lib. I. ad Attic. epist. 1. *Caesarem curatorem viae Appiae constitutum*, *PLVTARCHVS in* ejus vita p. 709. *refert*. *Postea curatorum horum munus ab Augusto certum ac perpetuum factum esse*, *idque a SVETONIO* Aug. c. 37. *dum viarum curam inter* nova officia *numerat*, *significari*, *docet LIPSIVS* in lib. III. Annal. *TACITI* Excurs. E. *Hanc vero ipsam mutationem ab Augusto*, *curatore viarum*, *factam indicat DIO* lib. LIV. p. 526. *scribens*, *eum Praetorios viros*, *qui viis praeessent muniendis*, *quique binis lictoribus uterentur*, *designasse*. *Atque hujus generis Curatores Viarum singularum exhibent inscriptiones*, *quarum longum satis recensum ex* Indice Corporis Gruteriani *non transcribemus*.

CAP. IX.

Officium & potestas Aedilium in viis muniendis, & modus hac lege praescriptus. Forma locationis redemtoribus viarum faciendae. Domini aedificiorum, qui vias non tueantur, certae pecuniae adtribuendi redemtoribus. De pecunia adtributa judicium dandum. Vestigia hujus capitis in *l. un.* §. 3. *D. de via publica*.

Id potius agendum est, *ut officium Aedilium procurandi vias in Vrbe propiusve Vrbem Romam*, *lege descriptum*, *& potestatem ipsis datam contueamur*. 1. *Ac primum quidem Aedilibus hoc negotii datum*, *in ea*, *quae cuique obvenerit*, *parte Vrbis curare*, *ut privati eas vias*, *quae ante cujusque aedificium essent*, *arbitratu Aedilis*, *cujus curae ea pars Vrbis commissa esset*, *tuerentur*, *& ne eo loco aqua consisteret*, *quo minus commode populus ea via uteretur*. 2. *Deinde*, *quod ad viam*, *quae inter aedem sacram*, *vel inter aedificium locumve publicum & inter aedificium privatum esset*, *Aediles in sua quisque parte Vrbis dimidiam ejus viae partem tuendam locare jubentur*. 3. *Porro*, *praeter viarum reficiendarum arbitrium*, *& hoc Aedilibus datum*, *ut viam quam quisque possessor ante aedificium suum*, *uti oporteret*, *haud tueretur*, *pariter tuendam locarent*.

Haec potestas sicut in publicum utilissima & coercendis negligentibus atque contumacibus necessaria, *ita*, *ne cuiquam injuria fieret*, *salubriter modus lege constitutus*, *qui & alias in auctionibus publicis*, *quibus sive venditio sive locatio fiebat*, *servabatur* (12), *ut Aedilis diebus non minus decem*, *antequam locaret*, *apud forum ante tribunal suum in tabula proponeret*, *quam viam tuendam & quo die locaturus esset*, *utque eis*, *quorum ante aedificium ea via esset*, *procuratoribusve absentium*, *domum denunciari faceret*, *se eam viam locaturum & quo die sit locaturus*. *Sed & formam locationis publicae faciendae expressam videmus*, *ut Aedilis eam faceret palam in foro per Quaestorem Vrbanum aut quemcunque Magistratum*, *qui aerario eo tempore praeesset*, *sive ut alias dicitur*, qui aerarium provinciam obtineret, *utque suo arbitrio tuendam viam locaret*. *Facta vero locatione viae*, *quam dominos aedificiorum ante suas quemque aedes tueri oportuisset*, *Tribunus*, *Praetor*, *Quaestor Vrbanus*, *quive aerario praeesset*, *eos tantae pecuniae*, *quantae locatio facta fuerit*, *in tabulas publicas pecuniae factae*

(V) [Quos huc usque enumeravit magistratus, eorum notitiam Festus in PRAEFECTVRAE conservaverat: nisi quod locus adhuc corruptus est: de quo emaculando in Comm. ad harum legum fragmentum Neapolitanum satagemus.]

(11) *Occurrit tamen Curator Viarum extra Vrbem in quinque Consules extra ordinem factus*, *apud GRVTERVM p. CCCLX. n. 3.* CONRADVS.

(12) *Vid. BRISSONIVS Select. ex Iur. Civ. Antiq. lib. III. c. 8. & de Formul. lib. VI. p. 485. seqq.* CONR.

ctae referendos curare atque redemptori viae adtribuere jubentur.

Et quidem XXX. dies, qui lege XII. Tabularum aeris confeſſi, *ſive (ut ὁ πάνυ BYNKERSHOEKIVS* Obſervat. Iur. Rom. lib. I. c. 1. *legit)* reis confeſſis rebuſque jure judicatis juſti erant, *noſtra lege indulti his, qui adtributi eſſent* redemptoribus, *qui & mancipes viarum dicebantur. Intra hos dies, ab eo die, quo ſe adtributos ſciviſſent, ſi neque ſolviſſent, neque eo nomine ſatisfeciſſent, dimidium pecuniae adtributae redemptori poenae nomine debebant.*

Denique ſicut idem, quod in pecunia credita jus erat ex lege Decemvirali, item in hac pecunia publice adtributa ſtatutum videmus; ita Magiſtratus, qui de ea pecunia aditus fuerit, jubetur judicem judiciumque, plane uti de pecunia credita dare, hoc eſt, judice, ut oportet, addicto, judicium conſtituere ea formula, qua de mutua pecunia judici cognoſcendi judicandique poteſtas fieret. Non id ſufficiebat: verum pecuniae creditae jus hoc ferebat amplius, ut ſi debitor, triginta diebus juſtis etiam poſt condemnationem elapſis, nec ſolviſſet judicatum, nec pactus eſſet, tertiis Nundinis teneretur in uſuras ſortis, in quam pecuniae adtributae & poenae nomine damnatus eſſet; ceu Capitis poenas *in lege XII. Tabularum illuſtris Praeſes, quem modo laudavimus, explicat. Denique, cum, debitorum nexu mature ſublato (ut LIVIVS* lib. VIII. c. 28. *ait)* pecuniae creditae bona debitoris non corpus obnoxium eſſet; *miſſione in poſſeſſionem & venditione bonorum ſatisfieret redemptori.*

Horum vero omnium manifeſta veſtigia deprehendimus in illo, cujus ſupra mentionem fecimus, nobiliſſimo fragmento PAPINIANI de Officio Aedilium, *quod in* l. un. D. de via publ. & ſi quid in ea fact. dicat. *ſupereſt, ut nullum ſit dubium, habuiſſe illum Iureconſultorum Coryphaeum ante oculos legem noſtram, cum iſta ſcriberet. Quod enim ait:* Ὁι ἀςυνομικὸι ἐπιμελέισθωσαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὁδῶν, ὅπως ἂν ὁμαλιςῶσι, καὶ τὰ ῥέυματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, Aediles curent, ut, quae in Vrbe ſunt, viae adaequentur, & effluxiones non noceant domibus: *idem eſt, quod lege jubentur Aediles curare, ut unuſquiſque, quam debet, viam arbitratu eorum tueatur, ne eo loco aqua conſiſtat. Quod ſequitur* §. 3. Ἐπισκευάζειν δὲ τὰς ὁδὰς τὰς δημοσίας κατὰ τὴν ἀυτȣ̃ οἰκίαν ἕκαςον, Conſtruat autem vias publicas unuſquiſque ſecundum propriam domum: *ipſa hujus capitis verba reddit:* Quojus ante aedificium earum quae viae erunt, is eam viam arbitratu ejus Aedilis tueatur. *Rigor vero ille in exigenda tutela & refectione viarum, quem in lege animadvertimus, omnino ita tulit, ut & hoc ſtatueretur, quod PAPINIANVS addit:* Ὅσοι δὲ μιςωσάμενοι οἰκȣ̃σιν, ἐὰν μὴ ἐπισκευάζῃ ὁ δεσπότης, ἀυτὸι ἐπισκευάσαντες ὑπολογιζέςωσαν τὸ ἀνάλωμα κατὰ τὸν μιςόν. Quicunque autem mercede habitant, ſi non conſtruat dominus, ipſi conſtruentes computent impenſas in mercedem.

C A P. X.

Quaeſtorum partes in cura viarum ſternendarum.

Quaeſtorum collegio ſtraturam viarum in Vrbe aliquando mandatam fuiſſe cum BERGIERIO de Viis militarib. lib. I. ſect. 3. §. 8. *Vir. Cl. EV. OTTO* de Tutel. Viar. Part. II. c. 3. p. 351. *adfirmat. Videtur hoc SVETONIVS in* Claud. c. 24. *docere, dum* collegio Quaeſtorum pro ſtratura viarum gladiatorum munus a Claudio injunctum eſſe, *ſcribit. Verum, ſi TACITVM* Annal. lib. XI. c. 22. & lib. XIII. c. 5. *conſulimus, a Candidatis Quaeſturae exactum eſſe gladiatorum ſpectaculum, comperimus. Hoc ſi pro ſtratura viarum injunctum eſt, patet, non Quaeſtorum collegio, ſternendi vias provinciam olim datam, ſed ad dignitatem Candidatorum profuiſſe, ſi, qui ad Quaeſturam adſpirarent, ſumtus viae publicae muniendae impendiſſent. Neque vero in lege noſtra vel officium tuendi vias, vel arbitratum in viis, quae publico aerarii ſumtu muniendae & reficiendae erant, Quaeſtoribus adſignari videmus. Solam locandi provinciam iis competiiſſe &, ut redemptori viae pecuniam, quam ſecundum legem locationis oporteret, dandam adtribuendam curarent; arbitratum vero tuendae viae penes eum Aedilem fuiſſe, qui eam locandam curaſſet, exerte docent haec verba:* Quam viam hac lege tuendam locari oportebit, Aedilis, quem eam viam tuendam locare oportebit, is eam viam per Quaeſtorem Vrbanum, quive aerario praeerit, tuendam locato, uti eam viam arbitratu ejus, qui eam viam locandam curaverit, tueatur. Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit, Tribunus, Praetor, Quaeſtor Vrbanus, quive aerario praeerit, redemptori, cui e lege locationis dari oportebit, heredive ejus, dandam adtribuendam curato. *Haec enim omnino ſpectant ad vias in Vrbe, quae per loca publica & prope aedes ſacras aut aedificia publica erant, ut ex verſu 29. & duobus ſequentibus apparet.*

C A P. XI.

Semitas in viis conſtruendi ratio hac lege injuncta.

Reſtat, ut rationem ſemitas conſtruendi, lege praeſcriptam, explicemus. Haec enim continetur ſequente bujus capitis clauſula: Quojus ante aedificium ſemita in loco erit, is eam ſemitam eo aedificio perpetuo lapidibus perpetueis, integreis, continentem, conſtratam recte habeto, arbitratu ejus Aedilis, quojus in ea parte hac lege viarum procuratio erit. *VARRO* de ling. Lat. lib. IV. c. 4. *ſemitam, qua anguſte itur, ut ſemi iter, dictam ait. Verius eſt, ita appellatam, quaſi ſemiſſem viae: quare ſemita & via paſſim opponuntur, ut exemplis docet VOSSIVS in* Lex. Etymol. *Erant autem in Vrbe non modo ſemitae per clivos & angiportus, ſed etiam in viis. Spatium illud ita appellabatur, quod ab hominibus plerumque tereretur in margine viae prope aedes, ad evitandam moleſtiam, quae a jumentis, vehiculis, bajulis adverſum venientibus in via lata eunti creabatur. Hinc apud PLAVTVM* Curcul. Act. II. Sc. 3. v. 5. ſeq. *paraſitus curſationem ſibi exquirens:*

Nec quiſquam ſit tam opulentus, qui mihi obſiſtat in via,
Nec ſtrategus, nec tyrannus quiſquam, nec agoranomus,
Nec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,

Quin

Quin cadat, quin capite fistat in via de femita. *Et* Mercat. Act. I. Sc. 2. v. 5. *Acanthio se ipsum ad currendum stimulans:*

Simul autem pleniffime eos, qui adverfum eunt, afpellito,
Detrude, deturba in viam.

Itaque, ut in femitis euntium commoditati profpiceretur, fimulque eae mundiores redderentur, lex jubet dominos, ante quorum aedes femita effet, lapidibus perpetuis, integris continentem, conftratam recte arbitratu Aedilis habere. Vias in Vrbe filice ftratas & fimiliter clivum Capitolinum, LIVIVS lib. XLI. c. 37. *perhibet. Silices hos fuiffe, non malleis dolabrifque particulatim, ut hodie mos eft, concifos, fed grandes, & multiplici ferme angulo perpolitos, ut aliis facile coagmentari poffent, nec fe commiffura laxaret, ALEX. DONATVS* de Vrbe Roma lib. I. c. 23. *ex detectis Romae viarum veterum reliquiis docet. Stratura vero viarum, quae filice fiebat, maxime differebat ab ea, quae lapide parabatur e rupe viva excifo. Vid. BERGIERIVS* de Viis militar. lib. II. Sect. 4. §. 1. & 9. *Hinc LIVIVS* l. c. *ubi vias in Vrbe & clivum Capitolinum & porticum extra portam Trigeminam in Aventinum* Silice ftraviffe *Cenfores refert, porticum ab aede Saturni in Capitolium ad Senaculum ac fuper id Curiam & emporium* lapide fternenda *curaffe fcribit. Atque hujufmodi majoribus lapidibus, ad normam caefis & arctiffime concinnatis, femitas ftratas intelligimus ex verbis legis:* Lapidibus perpetuis, integris, continentem, conftratam recte habeto. *Hinc in femita* faxorum *meminit MARTIALIS* lib. V. Epigr. 22.

Alta Suburrani vincenda eft *femita* clivi,
Et nunquam ficco fordida *faxa* gradu.

C A P. XII.

Tertium caput fragmenti, de plauftris intra Vrbem interdiu non ducendis.

Tertio capite fragmenti, plauftra in Vrbe & intra continentia interdiu agere ducere prohibetur. Plauftra, five ut in lege fcribitur, ploftra, *quaenam vehicula fuerint, diligenter explicat SCHEFFERVS* de Re vehicul. veter. lib. II. c. 19. *Erant vehicula* plauta *feu* plota, *ut veteres dicebant, id eft lata & plana, duabus rotis inftructa, quibus ingentia lapidum, afferum, tignorum aliaque onera vehi folebant: quam ob caufam VIRGILIVS* plauftra gravia, ftridentia & gementia, *nimirum, ut SERVIVS explicat,* fub pondere, *dixit* Georg. lib. III. v. 140. & v. 183. & Aeneid. lib. XI. v. 138. *Non vero fine periculo praetereuntium (qui in tanta multitudine hominum, quae Romae erat, turba premebantur, nec facile cedere poterant) illa onera plauftris vehebantur per Vrbem: de quo Vmbricius Bajas migraturus queritur apud IVVENALEM* Sat. III. v. 254.

Modo longa corufcat
Sarraco veniente abies atque altera pinum
Plauftra vehunt, nutant altae, populoque minantur.
Nam fi procubuit, qui faxa Liguftica portat
Axis, & everfum fudit fuper agmina montem,
Quid fupereft de corporibus, quis membra, quis offa
Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver.

Ob eamque caufam lex vetat plauftra interdiu in Vrbe agi duci a privatis poft folem ortum ante horam X. diei, *qua, dum a negotiis jam ceffabant & poft lavationem coenam fumere folebant, hominibus parcius tum per vias commeantibus, a plauftris obviis non adeo metuendum erat. Itaque (ut eft in lege, verfu 66.)* plauftra noctu in Vrbem inducere *licebat, fed non educere interdiu: ne quidem hora X.* (VI) *diei* bubus jumentifve juncta *effe in Vrbe & continentibus permiffum erat, nifi inania, aut ftercoris exportandi caufa. Boves vel mulos plauftris jungi folitos, SCHEFFERVS* l. c. *multis teftimoniis probat. Quod vero in lege dicitur:* bubus jumentifve, *ex eo illuftratur illud VLPIANI in* l. 38. §. 4. D. de Aedil. Ed. *negantis,* boves jumentorum appellatione contineri. *IVVENALIS aetate hoc caput legis obliteratum fuiffe videtur: quare HADRIANVS denuo prohibuit,* vehicula cum ingentib. farcinis Vrbem ingredi, *tefte SPARTIANO in* ejus vita c. 22.

C A P. XIII.

Excipiuntur quae facrarum aedium, & operum publicorum, item religionis vel triumphi ludorumve caufa duci oporteret.

Sequitur exceptio: Nifi quod aedium facrarum Deorum inmortalium cauffa aedificandarum, operifve publice faciundi caufa advehi portari oportebit, aut quod ex Vrbe, exve ieis loceis earum rerum, quae publice demolienda loca erunt, publice exportari oportebit, & quarum rerum cauffa ploftra hac lege certeis hominibus certeis de caufeis agere, ducere licebit. *Aedes facrae & opera publica, ut ea honoris Deorum & utilitatis publicae caufa, atque augendae Vrbis magnificentiae eo citius perficerentur, excipiuntur; aeque permittendum fuit interdiu plauftris uti, quibus operum dirutorum materies egereretur, ne rudera diutius jacentia Vrbem deformarent, atque hominibus in publico verfantibus impedimento effent.*

Altera eft exceptio facrorum publicorum, triumphi ludorumque folennium, quorum caufa plauftra interdiu agere ducere opus effet. Ait lex: Quibus diebus Virgines Veftales, Rex (*Regem*) facrorum, Flamines ploftreis in Vrbe, facrorum publicorum Populi Romani cauffa, vehi oportebit, quaeque ploftra triumphi cauffa, quo die quifque triumphabit, duci oportebit, quaeque ploftra ludorum, qui Romae aut Vrbei Romae publice fient, inve pompam ludeis Circienfibus ducei agei opus erit, quove minus earum rerum cauffa eifq. diebus ploftra interdiu in Vrbe ducantur agantur, eorum hac lege nihil rogatur. *Plauftris res facras in feftis Cereris, Saturni, & Bacchi, quia ruftica effent Numina, vectas effe, PYRRH. LIGORIVS* Diatrib. de Vehiculis antiqu. c. 14. *cenfet. De Cerere VIRGILIVS* Georg. lib. I. v. 163.

Tardaque Eleufinae matris volventia plauftra,

ad quem SERVIVS notavit: Ipfa eft etiam Ceres: Romae quoque facra hujus de plauftris vehi confue-

(VI) [Lex noftra turpi antinomiâ laborabit, nifi forte illud H. X. ver. 67. intelligatur *horis decem*, non vero cum Conrado *hora decima*: de quo in loco dicam.]

sueverant. *De plostellis, in sacris Liberi per rura in compitis & usque in Vrbem duci solitis, nota sunt, quae* AVGVSTINVS lib. VII. de Civit. Dei c. 21. *ex* VARRONE *refert. Ob eandem rationem sacra & sacerdotes Vestae plaustris ducta in Vestalibus dici possent; quia Vesta prisca est Tellus, quam inter Numina, quae agriculturae praesunt, invocat* VARRO de R. R. lib. I. c. 1. *Potest etiam origo peti a pietate L. Albinii, qui Vrbe a Gallis capta virgines Vestales sacraque plaustro, quo conjugem & liberos vehebat, his descendere jussis, Caere pervenit, quod* agreste & sordidum plaustrum, sacrorum tempestive capax, cujuslibet triumphalis currus vel aequavisse gloriam, vel antecessisse, VALERIVS MAX. *ait* lib. I. c. I. n. 11. *Sed vel ea de causa plaustrorum usus in sacris publice deportandis receptus fuit, quia illud vehiculorum genus, latum & capax, esset huic usui commodissimum.*

Porro triumphi causa *plaustra ducebantur, quibus vehebantur spolia bellica & imagines urbium ac regionum devictarum.* LIVIVS lib. XLV. c. 40. *triumphum L. Aemilii Pauli exponens, summam captivi auri argentique translati* ex numero plaustrorum *ponderibusque auri argenti colligit.* APPIANVS de bell. Punic. p. 35. *ubi triumphalem pompam describit*, praecedere *ait* tubicines & plaustra onusta spoliis, traduci & captarum urbium simulacra.

Denique in ludorum publicorum celebritate, maxime in pompa ludorum Circensium, constat, imagines & sacra Deorum in plaustris per Circum traducta esse. In his plaustris quia thensae, id est vela in cubiculi sive delubri speciem tensa (videatur DACERIVS *in* FESTVM voce Tensa) *Deorum statuis & secretis sacrorum apposita erant; inde & plaustra sic ornata* thensarum *nomine appellata.* CICERO in Verr. Orat. I. c. 59. vehicula thensarum *vocat*. Omnes Dii, *inquit*, qui vehiculis thensarum solemnes coetus ludorum initis. *Hinc apparet, cur* plaustrum & thensam *promiscue dicat* TERTVLLIANVS de Spectac. c. 3. Si unam thensam trahat, Iovis tamen plaustrum est: & cap. 7. thensas *a* curribus *distinguat in Circensi pompa* (13).

CAP. XIV.

Quartum caput, de cura locorum publicorum: ne possideantur, neve quid in eis fiat a privatis. Sigillatim de porticibus publicis cavetur.

Qartum caput fragmenti cavet de locis publicis porticibusve publicis in Vrbe Roma, propiusve Vrbem Romam passus mille, quorum locorum cujusque porticus Aedilium eorumve Magistratuum, qui viis locisque publicis Vrbis Romae propiusve Vrbem Romam passus mille purgandis praeerunt, legibus procuratio est, erit, ne quis in eis locis, inve iis porticibus quid inaedificatum inmolitumve habeat, neve ea loca porticumve quam possideat, neve eorum quod saeptum clausumve habeat, quo minus eis locis porticibusque populus utatur pateantve, nisi quibus utique Lege, Plebisve scito, Senatusve consulto concessum permissumve est. Locus publicus est, qui est in usu populi, vel ad usum populi communis locus, l. 2. §. 2. 3. 5. D. ne quid in loc. publ. *ibique* CVIACIVS *in* Paratit. *Maxime vero opus erat cura, ne loca publica cum privatis confunderentur, aut in illis aedificaretur, aut privata aedificia extenderentur in publicum, sive projicerentur, quod si factum esset*, proaedificatum *dicebatur, teste & interprete* FESTO, quod ex privato loco processit in publicum. *Eam curam olim gessisse Censores, ex eo apparet, quod* LIVIVS lib. XXXIX. c. 44. & PLVTARCHVS *in* Catone Cens. p. 347. *memorant: Catonem & L. Valerium Censores*, quae in loca publica inaedificata immolitave privati haberent, intra dies triginta demolitos esse (14). *Videmus* LIVIVM *iisdem verbis rem exprimere, quae in lege sunt:* Inaedificatum immolitumve. *Verba haec explicat* TVRNEBVS Adverf. lib. I. c. 25. Aedificata sunt, quae aliquo in loco aedificata sunt: sed cum *in loca* dixit, significavit aedificia e privato in publicum procurrentia & aliquid loci publici occupantia. Inmolita autem sunt, quae quis uspiam molitus est. Si quis igitur privatus ante aedes suas podium posuisset, aut maenianum projecisset, eum id demoliri Cato jubebat.

Quod itaque in lege dicitur, Aedilium eorumque Magistratuum, qui vieis loceisque publiceis purgandeis legibus praeerunt, *locorum publicorum & Aedilium procurationem esse, id ita scriptum videtur, ut Censores sub his Magistratibus comprehendantur, cum alias Quatuorviri & Duumviri viis purgandis, uti capite secundo factum, soli memorandi fuissent. Nimirum, cum* purgare, *ut ex* VLPIANO l. 1. §. 1. D. de via publ. & itin. publ. refic. *supra diximus, sit*, ad proprium libramentum redigere, sublato eo, quod super *viam locumve publicum* esset, *patet non eos intelligi Magistratus solos, qui curabant, ut ad pristinam formam viae reducerentur, ne quis dilataret, aut deprimeret, aut exaggeraret*, l. 3. §. 15. D. de itin. act. priv. *quique ea, quae super vias intra Vrbem & extra eam facta essent, tolli jubebant: quia dicitur:* Qui viis locisque publicis praeerunt.

Cavetur autem lege porro, ne quis loca publica porticumve quam possideat, neve eorum quod saeptum clausumve habeat. Quae itaque publica a privatis possidebantur, si talia probarentur, vel auferenda possessoribus, vel non nisi imposito solario *iis concedenda erant, nimirum si publico usui nihil inde detrimenti fieret*, l. 2. §. 17. D. ne quid in lo-

co

(13) *In Septimontiali sacro abstinendum fuisse usu vehiculorum, quae jumentis traherentur*, PLVTARCHVS *tradit* Quaest. Rom. 68. *deque ejus rei causis frustra se torquet. Non alia fuit ratio, quam eadem, ob quam hac lege plaustra quovis die ante horam X. in Vrbe ducere prohibitum. Nimirum eo festo propter multitudinem populi, qui ex universa Italia in Vrbem confluebat, usus vehiculorum vix esse poterat. Vid.* BOXHORN. in d. l. CONRADVS.

(14) *Idem confirmat* VALERIVS MAX. lib. VI. c. 5. num. 2. *ubi, Rutilium Trib. pleb. Censoribus Tib. Graccho & C. Claudio* diem dixisse, *scribit*, privata etiam ira accensum, quia necessarium ejus in publico loco parietem demoliri jusserant. CONR.

co public. *ubi definitur* solarium, quod pro solo penditur, *idque illustrat V. C. PETRVS BVRMANNVS* de Vectig. Pop. Rom. c. 12. p. 203. *Augustum* loca in Vrbe publica, juris ambigui, possessoribus adjudicasse, *SVETONIVS in* ei. vit. c. 32. *scribit: quod quia inter ea Augusti acta refert, quibus correxerit pleraque pessimi exempli, quae in perniciem publicam, licentia bellorum civilium, aut per pacem etiam extiterant; plurima ex publico, ob curam eorum remissius gestam, tunc a privatis occupata fuisse liquet. Eam ob causam postea instituti peculiares Magistratus & Iudices, quales* IIIViri locorum publicorum persequendorum, *apud GRVTERVM pag. CCCXCVIII. 6. CCCCXXI. 8. CCCCLVIII. 2. &* Curatores locorum publicorum judicandorum *apud eundem* p. CC. *6. quos ibidem* inscr. 5. *verissime restituit laudatissimus BVRMANNVS* l. c. p. 204.

Ad verba: Neve eorum quod saeptum clausumve habeto, *Cl. MAITTAIRE bene adfert ex legis Mamiliae capite quarto illa*: NE. QVIS. EOS. LIMITES. - - - OBSEPTOS. NEVE. QVID. IN. EIS. INMOLITVM. NEVE. QVID. IBI. POSITVM. HABETO. *Singulatim vero de porticibus statuitur, quod universim de locis publicis lex vetat. Namque ad eas in primis spectat, ne quid in iis septum clausumve sit, & ut pateant. Hoc enim usus earum publicus requirebat, ut libera esset in eis deambulatio, cum juvaret* densâ porticus umbrâ, *nec impeditus receptus e theatris, cum repentinus imber ludos interpellasset.*

Excipiuntur, quibus Lege, Plebisve scito, Senatusve consulto in publico & porticibus aedificandi, immoliendi, aut clausum quid septumve habendi facultas data. Neque vero lex pertinebat ad Magistratus, aedes sacras vel aedificia aliave opera publica populi voluntate Senatusve decreto facientes, aut qui in porticibus jus dicentes, ibi tribunal suum collocarent, nec ad argentarios, artifices, mercatores, & omnes, qui tabernas, aut stationes circa forum, aut in porticibus, aliisve locis publicis concessas haberent, de quibus BRISSONIVS Select. ex Jur. Civ. Antiquit. lib. II. c. 11. *Tabernas, quibus mercatores & opifices vias publicas propter aedificia occupaverant, a Domitiano sublatas, MARTIALIS celebrat* lib. VII. Epigr. *61. ubi sic finit:*

Tonsor, caupo, coquus, lanius sua limina servant:
Nunc Roma est: nuper magna taberna fuit.

In Nova Roma Imp. Arcadius aedificia, quae vulgo parapetasia *nuncupabantur, omniaque opera, quae publicis operibus sociata cohaererent, quibus angustarentur spatia platearum, vel minueretur porticibus latitudo, dirui jussit, in* l. 39. C. Th. & l. 14. C. de oper. publ. *quod antea sub Valentiniano Sen. in Roma Veteri factum refert AMMIANVS MARCELLINVS* lib. XXVII. c. *9. a Praetexto Praef. Vrbi, quem* & maeniana sustulisse, *ait*, omnia, fabricari Romae priscis quoque vetita legibus, & discrevisse privatorum parietes ab aedibus sacris, iisdem inverecunde connexos. *Maeniana IAC. GOTHOFREDVS* ad d. l. Cod. Theod. *existimavit* parapetasia *vocari, sive, ut in Basilicis est*, παραπέτασμα, applicatä. *Sed CAR. DV FRESNE in* Glossar. Lat. h. v. & *in* Histor. Byzant. in descript. Aed. Sophiae n. *36. docet, esse opus alteri adjunctum inferius, ad fulciendum, vel alio fine.*

C A P. XV.

Vltimum caput, de fruendis vectigalibus publice conductis.

Caput ultimum fragmenti egit de locis publicis, quae publicani conducta haberent, quantum quidem e tribus, qui supersunt, ejus versibus constat, ut publicanis, qui ea conducta haberent, ex lege locationis uti frui liceret, utque ea tuerentur iidem ad eum modum, quo ea tueri & custodire cavissent. Adjecta fuit dubio procul aliqua sanctio, qua poena constitueretur in eos, qui vim illis facerent, quo minus ex lege locationis fruerentur, aut tueri possent. Ait lex: Quibus loceis ex lege locationis, quam Censor aliusve quis Magistratus publiceis vectigalibus ultrove tributeis fruendeis tuendeisve dixit, dixerit. *Locabant publica ordinarie & ex officio Censores, sub quorum ditione publicorum jus privatorumque locorum fuisse, LIVIVS* lib. IV. c. 8. *testatur. Si autem vacaret Magistratus Censorum, locationes interim necessarias faciebant Praetor Vrbanus vel Aediles, ceu praeclare docuit Vir insignis HENR. DODWELLVS* Praelect. Camden. Append. p. 730. *Ac de lege locationis, quae* lex Censoria *dici solita, & reliquis, quae de locationibus vectigalium dicenda forent, videatur V. C. PETR. BVRMANNVS* de Vectig. Pop. Rom. c. 8. p. 102.

Hoc vero animadversione dignissimum, quod in lege dicitur: publicis vectigalibus, ultrove tributis fruendis tuendisve: & *deinde:* qui ea fruenda tuendave conducta habebunt. *Manifestum est, verbum* frui *ad vectigalia*, tueri (VII) *ad ultrotributa referri. Hinc vero confirmatur explicatio* ultrotributi, *quam TVRNEBVS* Advers. lib. I. c. 25. *dedit & ex illis PLVTARCHI in* Cat. Cens. p. 347. συστέλλων δὲ τοῖς μισθοῖς τὰς ἐργολαβίας, mercedem redemptoribus minuens, *probavit, esse impensam & adtributionem operum publicorum faciendorum & sartorum tectorum praestandorum. LIVIVS enim* lib. XXXIX. c. 44. *Catonem* vectigalia summis pretiis, ultrotributa infimis locavisse, *ait*. *Verbum* tueri *huic rei proprium, inde* redemptores tutelarios *dictos esse, V. C. IOH. FRID. GRONOVIVS* Observat. lib. IV. c. 18. *ostendit. Notandus quoque locus LIVII.* lib. XLIII. c. *16. ubi* vectigalia & ultrotributa *similiter junguntur in edicto Censorum*: Ne quis eorum, qui Q. Fulvio A. Postumio Censoribus publica vectigalia aut ultrotributa conduxissent, ad hastam suam accederet: *itemque in rogatione Rutilii Trib. plebis:* Quae publica vectigalia, ultrotributa, C. Claudius

(VII) [Non video quin *Tueri* etiam ad vectigalia referri possit. Cavendum enim publicanis fuit, necubi fraus in vectigalium detrimentum interveniret. Quo spectat illud Vlpiani L. 1. §. 1. de loc. publ. fruendo: *TVETVR enim VECTIGALIA publica, dum prohibetur quis vim facere ei, qui id fruendum conduxerit.*]

dius & Tib. Sempronius locassent, ea rata locatio ne esset. *Quae ex aerario in publicam impensam daretur, pecuniam* adtributam *redemptori supra ex versu legis 49. cognovimus. Itaque hoc tantum inquirendum restat, cur dicantur* ultrotributa. *Nobis non alia melior ratio inveniri posse videtur, quam, quod locatio sartorum tectorumque prima Censorum creatorum functio esset, ejusque a tutela Capitolii initium fieret* (15): *dicta hinc esse* ultrotributa, *quae* ultro, *id est* primum tributa (VIII). *Significationem hanc verbi* ultro *CVIACIVS* Observ. lib. III. c. 2. *evicit. Nostram vero conjecturam firmabit tandem LIVIVS* lib. XL. c. 46. *ubi, Censores recens creatos* deductos in Capitolium, *iis deinde postulantibus*, ut pecuniae summa, qua in opera publica uterentur, adtribueretur, *vectigal annuum decretum esse, scribit.*

Quae sequuntur verba legis: Vt, utei ea ab eis custodiantur, cautum est, *spectant ad custodiam rerum, quae in locis publicis erant, quorum tutelam mancipes sive redemptores conduxissent, de quibus rebus conservandis eos cavere oportuit. RYCQVIVS* de Capitolio c. 11. *custodes thesauris Capitolii appositos, credidit*, redemptores tutelae Capitolii *appellatos. Sed GRONOVIVS* Observat. l. c. *eum refellit duobus PLINII locis, qui cavendi necessitatem, cujus in lege mentio fit, optime illustrant. Alter est* lib. XXXIV. c. 7. *ubi dicit*: Summa nulla par videbatur: capite tutelarios cavere pro eo (*simulacro canis ex aere in Capitolio*) publice instituti sunt (IX). *Alter* lib. XXXV. c. 3. M. Aufidius, tutelae Capitolii redemptor, docuerit Patres, argenteos esse clypeos, qui pro aereis per aliquot lustra adsignabantur. *Descriptae nempe & adsignatae redemptoribus singulae res, pro quibus satisdarent. Ita vero evenit, ut, dum illi clypei pro aereis adsignati fuissent per aliquot lustra, in quae singula locationes factae, nunc detectâ eorum pretiosiore materia, summa quoque satisdationis augeretur.*

C A P. XVI.

Interdicta Praetoris: *Ne quid in loco publico vel itinere*, &: *de loco publico fruendo*, cum his postremis capitibus legis conferuntur.

Quem vero operae, huic veteris Reipublicae Romanae monumento dignissimo a nobis impensae, fructum ferimus jucundissimum: sicut ejus vestigia in PAPINIANI fragmento l. un. D. de via publ. & si quid. *supra deteximus; ita in capitibus, quarto & ultimo, quae modo lustravimus, fontes tenemus, unde Interdicta Praetoris*, Ne quid in loco publico vel itinere fiat, *&* De loco publico fruendo, *manarunt. Vtriusque Interdicti verba nobis servavit VLPIANVS* libro LXVIII. ad Edictum. *Prius extat in* l. 2. pr. §. 20. 35. & fin. D. ne quid in loc. publ. vel itin. fiat: *NE QVID IN LOCO PVBLICO FACIAS INVE EVM LOCVM IMMITTAS, QVA EX RE QVID ILLI DAMNI DETVR: PRAETERQVAM QVOD LEGE, SENATVSCONSVLTO, EDICTO, DECRETOVE PRINCIPVM TIBI CONCESSVM EST: DE EO, QVOD FACTVM ERIT INTERDICTVM NON DABO. Pro* inaedificare, immoliri, *Praetor generaliora verba posuit*: facere, immittere. Damnum dare, *interpretatur VLPIANVS* §. 11. 12. *quod pati videtur*, qui commodum amittit, quod ex publico consequebatur, qualequale sit, ut si cui prospectus, si cui aditus fiat deterior, aut angustior. *Vt in lege est*: Quo minus eis locis populus utatur, pateantve. *In exceptione, mentio Plebiscitі sub Principatu non potuit non omitti, additis Legi, Edicto Decretove Principis. Quod vero ait VLPIANVS* §. 17. utique is, qui operibus publicis procurat, debebit id deponere: *hoc fluxit ex verbis legis:* Quorum locorum Aedilium eorumve Magistratuum legibus procuratio est.

Posterioris Interdicti verba in l. 1. pr. D. de loc. publ. fruendo, *sunt*: *QVOMINVS LOCO PVBLICO, QVEM IS, CVI LOCANDI IVS FVERIT, FRVENDVM ALICVI LOCAVIT, EI, QVI CONDVXIT, SOCIOVE EIVS, E LEGE LOCATIONIS FRVI LICEAT, VIM FIERI VETO. Pro* Censore aliove Magistratu, *in Edicto perpetuo scribendum fuit*: Cui locandi jus fuerit: *quia tunc administratio vectigalium & locatio ab eo fiebat, cui Princeps mandasset. Hadrianum vero Censoris nomen inter titulos admisisse, Ill. SPANHEMIVS* de Praest. & usu numism. Diss. XII. p. 478. *ex APVLEIO docuit. Omissa etiam ultrotributorum mentio: quoniam nunc alia prorsus sumtuum in opera publica erogandorum ratio erat.* Vectigalium *nomen retinet VLPIANVS* §. 1. *dum interpretatur verba Interdicti, scribens:* Interdictum hoc publicae utilitatis causa proponi palam est: tuetur enim vectigalia publica, dum prohibetur quis vim facere ei, qui id fruendum conduxit.

(15) *Ad quam pertinebat locatio alimentorum pro sacris anseribus & simulacri Iovis minio inducendi, ad ejus conservationem. Harum rerum, in locatione tutelae Capitolii, quare prima ratio habita fuerit, causam indicat PLINIVS* H. N. lib. X. c. 22. *Plures adfert PLVTARCHVS* Quaest. Rom. 97. *Debebatur hoc* IOVI CVSTODI & animalis vigili curae testatae Capitolio defenso. CONRADVS.

(VIII) [Vnde *Vltrotributorum* appellatio fluxerit, dicetur in Comment. ad v. 73.]

(IX) [Vndecumque Plinianum locum Conradus descripserit, is certe mendosus est: quem proinde ex Leidensi Varior., & ex Harduiniana editione integrum adscribam. *Aetas nostra vidit . . . . canem ex aere vulnus suum lambentem: cujus eximium miraculum, & indiscreta veri similitudo, non eo solum intelligitur, quod ibi dicata* (canis illa) *fuerat, verum & nova satisdatione* (*nam summa nulla par videbatur*): *capite tutelarios cavere pro ea* (cane) *instituti publici fuit.*

Cum, quo illud *Dicata*, & illud *Pro ea* referendum esset, imperiti librarii non concoquerent; hinc in aliquot scriptis *Dicatus* & *Eo* perverse legitur. Sed equidem utrumque ad canem sequioris sexûs sine haesitatione retuli. Adhaec in Conrado τὸ *Publice instituti sunt* cum superiorib. haerere nequit.]

PARS II.

PARS II.

LEGVM ROMAN. DIGESTI MVNICIPALIS RELIQVIAE

In duo ſegmenta diviſae.

MONITVM.

JAm tempus eſt, ut utrumque ſegmentum, tum Britannicum (a quo Tabula orditur) tum, quod cum Britannico coaleſcere oſtendemus, Neapolitanum lectori ſiſtamus. Vtrumque ejusdem levandi gratia in capita quaedam partiti ſumus, quibus praefiximus lemmata. Ergo utriuſque ſegmenti capita ſingula primum majuſculis litteris, cum eapte orthographia, iisdemq. mendis (quibus aes prodigioſe ſcatet) paribuſque litterarum ſingularium notis, atque archaiſmis dedimus: deinde uſitatâ noſtris temporibus dialecto & ſcribendi ratione exhibuimus eadem omnia minutioribus litteris, demptis erroribus, notiſque integre ſcriptis. Adhaec cum in his legibus crebrae repetitiones, interdum ſupervacaneae, turbarent ſententiam; in textu minoribus elementis ſcripto eas repetitiones peculiaribus uncis interpoſuimus, ita ut iis praeteritis, ſtatim ſententia, ſublatis impedimentis, menti lectoris occurrat.

Ad Britannicum quod attinet; ad priorem textum majoribus elementis expreſſum tum Conradi breviores notae (nam longiora ejus notata dedimus Par. I.) tum etiam Maittairanae (tam illae ſcil. quas a ſe contractas Conradus ſuis inſeruit, quam aliquot aliae a Conrado omiſſae, modo aliquid momenti inſit) nec non meae forſan aliquot dirigentur, eique ſubjicientur: eidem vero textui, qua parte minoribus litteris exhibetur, commentarium noſtrum, quem raptim poterimus, paullo pleniorem ſubnectemus. Paria poſtmodum in Neapolitano ſegmento praeſtabimus.

SEGMENTVM PRIVS

Britannicum.

caput I.

1 QVEM · H · L · AD · COS · PROFITEREI · OPORTEBIT · SEI · IS · (a) QVOM · EVM · PROFITEREI · OPORTEBIT · ROMAE · NON · ERIT · TVM · QVEI · EIVS

2 (1) NEGOTIA · CVRABIT · IS · (2) EAFDEM · OMNIA · QVAE . EVM · QVOIVS · NEGOTIA · CVRABIT · SEI · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI

3 OPORTEBIT · (I) ITEM · ISDEMQVE · DIEBVS · AD · COS · (3) PROFITEMINO

4 QVEM · H · L · AD · COS · PROFITEREI · OPORTEBIT · SEI · IS · PVP · SEIVE EA · (4) Vq. ERIT · TVM · QVEI · EIVS . PVP · Vq. VE · TVTOR · ERIT · ITEM · EADEM

5 QVE · OMNIA · IN · IISDEM · DIEBVS · AD · COS · PROFITEMINO · ITA · VTEI . (5) EI · QVAEQVIBVSQVE · (6) DIIBVS · EVM · EAMVE · SEI · PVP · Vq. VE · NON

6 EST · H · L · PROFITEREI · OPORTERET ·

7 SEI · COS · (7) ATQVE · H · L · PROFESSIONES · (b) FIEREI · OPORTEBIT · ROMAE · NON · ERIT · TVM · ISQVEM · PROFITEREI · OPORTEBIT · QVOD · EVM · PROFITEREI

8 OPORTEBIT · AD · PR · VRB · AVT · SEI · IS · ROMAE NON · ERIT · AD · EVM · (8) PR · QVEI · INTER · PEREGRINOS · IVS · DEICET · PROFITEMINO · ITA · VTEI

9 EVM · AD · COS · SEI · TVM · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI · OPORTERET

10 SEI · EXIIS · COS · ET · PR · AD · QVOS · H · L · PROFESSIONES · FIEREI · OPORTIBIT · NEMO · EORVM · ROMAE · ERIT · TVM · IS QVEM · PROFITEREI · OPORTEBIT

11 ET · QVOD · EVM · (9) EVM · PROFITEREI · OPORTEBIT · AD · TR. PL · PROFITEMINO · ITA · VTEI · EVM · AD · COS · PR · VRB. EVMQVE · QVEI · INTER · PEREGRI

12 NOS · IVS · DEICET · SEI · TVM · ROMAE · ESSET · H · L · PROFITEREI · OPORTERET

13 QVOD · (10) QVEMOVEM · H · L · PROFITEREI · OPORTEBIT · IS · APVD · QVEM · EA · PROFESSIO · FIET · (11) EIVSQVE · PROFITEBITVR · NOMEN · ET · EA · QVAE · PRO

14 FESSVS · ERIT · ET · QVO · DIE · PROFESSVS · SIT · IN · TABVLAS · PVBLICAS · REFERVNDA · CVRATO · EADEMQVE · OMNIA · QVAE · VTEIQVE · INTABVLAS

15 RETTVLERIT · ITA · IN · TABVLAM · IN · ALBVM · REFERVNDA · IDQVE · APVT · (12) EORVM · ET · QVOM · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR · IBEI · VBEI · FRVMEN

16 TVM · POPVLO · DABITVR · COTTIDIE · (13) MAIOPEM · PARTEM · DIEI · PROPOSITVM · HABETO · (14) V · D · P · R · L · P ·

17 QVEIQVOMQVE · FRVMENTVM · POPVLO · (15) DABVNT · (16) DAMDVMVE · CVRABIT · (17) NEIQVE · EORVM · QVORVM · NOMINA · H · L · (18) AD · COS · PR · TR · PL · INTA

18 BVLA · IN · ALBO · PROPOSITA · ERVNT · FRVMENTVM · DATO · NEVE · DARE · IVBETO · NEVE · SINITO · QVEI · ADVERSVS · EA · EORVM · QVEI · FRVMENTVM

19 DEDERIT · IS · (19) IN · TR · M · I · HS · ℔ · POPVLO · DARE · DAMNAS · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO

(a) *QVOM*] *Pro* Quum . *O pro V antiquitus . Sic lin.* 17. *&* 24. Queicomque , Queiquomque . *Lin.* 34. *SVOM.* 70. *IMMOLITOM . Lege Dausquium Orthog. pag.* 37. *MAITTAIRE* . [Aevo Augusteo ea mutatio mansit ibi saltem, ubi post V consonum V vocale subsequeretur ; sicuti in *Volturnus* , *Volnus* , *Voltis* .]

(1) *Literas C & G in hujus legis scriptura fere promiscue positas videmus. Scribitur enim bis in hac linea :* NECOTIVM *: infra linea 60.* ACERE , *& linea 49.* LECE , *linea 69.* LECIBVS . *E contrario linea 52. & 72.* LEGIBVS , *linea 57.* AGEI , *linea 65.* AGANTVR *: semper vero extat :* MAGISTRATVS : PVRGANDEIS . *CONRADVS* .

(2) *Sculptoris errore* , EAFDEM *pro* EADEM *scriptum esse puto . Litera F pro E detrito legitur, ut infra lin. 69. est* FORVM *pro* EORVM . *CONR.*

(I) [Tum hic tum in ver. seq. *Item* positum pro

pro *Itidem*, & ex eo decurtatum infra. Vide nostrum Commentarium.]

(3) PROFITEMINO *& lin.* 5. PROFITEMINO *antique dictum pro* PROFITETOR : *ut in lege XII. Tabularum :* ANTESTAMINO, *& apud CATONEM* de Re rust. c. 141. praefamino. *Vid. IAC. GOTHOFREDVS* in notis ad LL. XII. Tabular. ad tab. I. *VOSSIVS* Art. Gramm. lib. V. c. 14. *CONRADVS* [Male Maittairus interpretatus fuerat *Profiteminor*.]

(4) Vq. *id est:* PVPILLA. *Vt inversae literae*, Ɔ. ⅂. Conlibertam *aut* Caiae libertam; ⅄. Karissimam, ɟ. filiam, H. W. honestam mulierem, *notant. VALER. PROBVS in* Notis *nomen* Pupilla *ita per compendium scriptum habet: PA. Verum SERTOR. VRSATVS etiam una littera inversa* d. *vel sic*: d. pupillam *in marmoribus indicari observavit. CONRADVS.*

(5) *MAITTAIRE suspicatur hoc EI ex syllabae praecedentis repetitione natum esse. Sed oportet legere:* VTEI ET QVAE. *Sic deinde linea* 11. ET quod eum profiterei oportebit. *CONRAD.*

(6) DIIBVS *pro* diebus. *CONR.* [sicuti ver. 10. *oportibit* pro *oportebit*.]

(7) ATQVE, *Cl. MAITTAIRE scriptum conjicit pro*: AD QVEM. *Sed* Atque *significat hic*: Eo tempore, quum: *ut sensus sit*: Si Consul, quum hac lege professiones fieri oportebit, Romae non erit, tum is, quem profiteri oportebit &c. *CONRADVS*. [Verum *Atque* significatu Conradiano inauditum est. Maittaire longe rectius: cujus interpretationem subjicio.] *ATQVE. Quid si legatur AD · QVEM? T pro D prisci crebro substituerunt; & M finale excidere scalptori potuit. Hujus litterae in fine omissio in Grut. inscriptionibus non infrequens. MAITTAIRE.*

(b) *Profiteri*] *est verbum sollemne, quod Budeo teste significat*, Publice & apud Acta aliquid ultro denuntiare. *MAITTAIRE*. [Imo peculiariter est censuale verbum, sicuti & recensionum a censu lustrali diversarum.]

(8) *Similiter in fragmento legis Serviliae:* PRAETOR QVI INTER PEREGRINOS IOVS DEICET. *MAITTAIRE & CONRAD.*

(9) *Vitiosam praecedentis vocis repetitionem; aut legendum esse*, EVM TVM, *MAITTAIRE conjicit. Forte scribi debuit:* EVM. EAM. *CONRADVS.*

(10) *Legendum :* QVEMQVEM. Quisquis *pro* quisque. *Vid. MANVTIVS ad CIC.* lib. VI. Fam. ep. 1. *CONRAD.*

(11) *Legendum*: EIVS. QVI. PROFITEBITVR. *ut recte vidit MAITTAIRE.*

(12) *Sculptoris errore*, EORUM *pro* FORUM, *ut vicissim linea 69. scriptum est* FORVM *pro* EORVM. *CONRAD.*

(13) *i. e.* MAJOREM. *Minime vero evidentissimum mendum, ut MAITTAIRE, sed literae R antiquam scripturam P agnoscimus. CONRAD.*

(14) *Hoc est*: Vnde De Plano Recte Legi Possit. *Solennis formula non solum in Edictis, ad quae eam refert BRISSONIVS* de Form. lib. III. p. 256. *sed etiam in legibus, quin & in iis omnibus, quae publice proponebantur. Vid. CVIAC.* Obs. lib. VII. c. 29. *FVLV. VRSINVS* de LL. & SCtis p. 266. *& Vir Ill. CORN. VAN BYNKERSHOEK* Opusc. de Relig. peregr. in notis ad SC. Marcianum de Bacchanalibus, p. 270. *CONRAD.*

(15) *In verbis:* dabunt, curabit, *& quae deinde sequuntur*, ἀνακόλουθον *notat MAITTAIRE. Sed videtur numerus verborum diversus referendus esse ad Magistratum, qui frumentum populo dandum curaret, & eos, quorum ministerio frumentum divideretur. CONRAD.*

(16) *Sic lin.* 49. damdam, 43. quamtae, tamtam, 40. tamtae, tuemdam, 28. tuemdarum, 58. faciumdei. *M pro N. Sed linea 35. est*, tuendam. *CONRAD.*

(17) NEIQVE *scriptum pro* NEQVEI, *i. e.* ne cui. *Et sic linea sequente*; quei *pro* cui: *ut bene Maittaire. CONRADVS.*

(18) Ad *pro* apud. *CONRAD.*

(19) *MAITTAIRE conjicit legendum esse*: In TRes Menses unum sestertium: *notulam vero sequentem sibi ignotam fatetur. Deinde in calce notarum docet, Illustr. Marchionem SCIPIONEM MAFFEIVM, legisse* : INTRA MENSEM VNVM : *quia non satis latine dicitur:* in tres menses: *& sestertii numerus haud solet notam anteire, sed sequi. Ego nullus dubito sic legere*: IN TRitici Modium unum Sestertios quingentos. *CONRADVS*. [Maffeiana explicatio unice vera est.]

CA-

CAPVT I.

De professione frumentationis (1) potissimum causa.

§. I. Loco absentium profitentur procuratores.

1 *QUem hac lege ad Consulem profiteri oportebit, si is cum eum profiteri oportebit, Romae non erit; tum qui ejus*
2 *negotia curabit, is eadem omnia [quae eum, cujus negotia curabit, si Romae esset, hac lege profiteri*
3 *oportebit] item, eisdemque diebus ad consulem profitetor.*

COMMENTARIVS.

TOtum caput I. expositum á Conrado habes cap. 4. & 5. Eum vide supra in Conradianis pag. 292. 293.

VER. 1. *Quem hac lege . . . profiteri oportebit*] Hoc loquendi modo, qui infra saepe recurrit, non de generali populi recensione hîc agi ostenditur; sed fuisse, qui ea lege tenerentur, alios contra fuisse solutos. Quosnam *profiteri oportuerit*, dictum erat in ea Tabula, quae huic praeibat. Nec enim est dubium quin in superiore Tabula, quam amisimus, non pauca de hoc recensu dicta fuerint. Nam cum abrupto incipiat: *Quem ad consulem profiteri oportebit*, aperte significat, de eo quod *ad consulem* profitendum erat, & quinam ea obligatione adstringerentur, dictum fuisse supra. Verum de iis quae praecessisse videntur, accuratius sequenti in Excursione agam. Tamen vel ex v. 17. satis intelligimus, ditiores tantum, quibus frumenta non dabantur, profiteri hac lege coactos, eosque hîc dumtaxat intelligi.

VER. 2. *Qui ejus* (absentis) *negotia curabit.*] Hoc mihi videtur ad eos tantum cives Romanos restringendum, qui Romae domicilium haberent. Nam si ad universas civium tribus per Italiam dispersas extendas; quis dubitat maximi moliminis futurum id fuisse negotium? At vero quibus Romae tecta fuissent, ii si quando in sua municipia aut quovis alio diverterent, negotiorum gestores relinquere in Vrbe debebant, si quidem percipere commoda incolatus urbani vellent. Ea vero procuratione omnia illa continebantur, ad quae implenda absentes illi, si Romae adessent, adacti fuissent. Et vero qui ex mandato procurabant, ii solent in jure nostro *veri procuratores* vocari; etsi latius interdum ea vox pro alio quovis negotiorum gestore capitur. *Procuratorem non eum tantum intelligi, qui legitime procurator dicitur, omnium rerum ejus, QVI ABSIT, quasi pene quidam Dominus, h. e. alieni juris Vicarius, sed & quemlibet, qui aliquid negotii nostri gerat, clientem videlicet, colonum, aut libertum . . .* Tullius pro Caecina apposite ad rem nostram affirmat.

Ibid. *Eadem omnia*] Hoc videtur ad fortunas pertinere, ex quibus constaret, eum sive uti ditiorem a frumentatione repelli, sive ut egenum admitti debere.

VER. 3. *Item isdemque diebus*] Istud *Item* non pro *Etiam* sed pro *Itidem* (h. e. *eodem modo*) antique usurpatur. Sic & v. 4. *Item eademque omnia*. Ac nemo non videt, *Item* ex Itidem fuisse decurtatum. Quod additur *Isdemque diebus*, id eo pertinet,

(1) Istud *Potissimum* eo addidi, quia plures mihi causae sunt, cur non unius frumentationis causa haec recensio instituta fuerit, sed ob alias quoque rationes, quas superior tabula complectebatur. Hoc suadere potest, si non aliud, tanta in recensu describendo subtilitas, tantaq. deinde in frumenti dividundi ratione verborum parcimonia. Verum de his alibi, ubi occasio tulerit.

§. II. Loco pupillorum tutores.

4 *Quem hac lege ad Consulem profiteri oportebit, si is pupillus, sive ea pupilla erit, tum qui ejus pupilli pupillaeve tutor erit, item, eadem-*
5 *que omnia in iisdem diebus ad Consulem profitetor* [*ita uti, & quae, quibusque diebus eum eamve, si pupillus pupillave non*
6 *esset, hac lege profiteri oporteret.*]

§. III. Absente Consule ad Praetorem urbanum aut peregrinum itur.

7 *Si Consul, ad quem hac lege professiones fieri oportebit, Romae non erit; tum is quem profiteri oportebit, quod eum profiteri*
8 *oportebit, ad Praetorem Vrbanum, aut, si is Romae non erit, ad eum Praetorem, qui inter peregrinos jus dicet, profitetor, ita uti*
9 *eum ad Consulem, si tum Romae esset, hac lege profiteri oporteret.*

tinet, quod magistratus edicebat, intra quot dies professiones edendae forent. Vide dicenda ad aeris Neap. v. 70. ad illud, *Diebus LX. proxumeis*.

Ibidem *Ad Cos. profit.....*] Illud *COS.* exposui *Consulem* singulo num. pluribus de causis. I. quia ver. 7. *Cos.* singulare est, quia sequitur AD. QVEM, & ERIT. II. Raro consules ambo Romae erant altero plerumque ad bella proficiscente. III. Si ambo Romae essent, eo solum casu nominibus consulum adscribi solebat, A. A. V. h. e. *Alter ambove* (quod saepe in auctoribus & monumentis integre scribitur) modo tamen res tanti esset: at professiones excipere minimi momenti erat.

VER. 4. 5. 6. *Si is pupillus sive ea pupilla erit.*] Mirabitur aliquis, cur, cum pro pupillis Tutor profiteatur, non etiam pro minoribus Curator tantundem praestare jubeatur. Verum *Curatorum* munus etsi ab jure Xvirali descendat, tamen non tam late, ac tutela patebat. Olim prodigi tantum ac furiosi quamdiu tales erant, ex XII. Tab. curatorum administrationi subjiciebantur: praeter hos autem nemo Curatorem invitus accipiebat. Grave enim habebatur *ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem* ex L. 2. D. *Si a paren. quis manumis*. Ac ne minor quidem, quamvis infirmo in lubrico aetatis consilio, nolens accipiebat. Nam lege Laetoria (sive potius [2] *Plaetoria*) circa quingentesimum ab V. C. ann. latâ ita cavebatur, ut qui minores XXV. annis essent, iis non nisi petentibus & causa cognita, Curatores praeficerentur. Eadem lex plura adversus circumscriptionem minorum remedia adhibuit: de quibus infra ad fragm. Neapolitani v. 38. erit differendi locus. Post id tempus sine causae cognitione minoribus (ne quid forte eorum existimationi decederet) sed tamen non nisi petentibus, coepit Praetor curatores imponere. Ac non nisi demum Imperator Marcus (teste Capitolino cap. XI.) *statuit ut omnes adulti* (etiam inviti) *curatores acciperent, causis non redditis*. En igitur, quare hîc Tutorum quidem luculenta mentio, Curatorum non item; nam aeris hujus aevo pupilli quidem nihil nisi auctore tutore poterant: minores autem sua ipsi negotia gerebant, nec nisi libentes ac volentes Curatorem accipiebant.

VER. 8. *Ad Praet. urb. aut, si is Romae non erit, ad eum Praetorem qui inter peregrinos jus dicet, profitetor.*] Ex legis Serviliae mox producendae & priscarum inscription. exemplis constat *Dicet* pro *Dicit*, aliaque in eumdem modum fuisse terminata. In L. Scipionis Barbati titulo (qui circa annum V. C. 494. videtur positus) est

(2) Ajo legem hanc non *Laetoriam* sed *Plaetoriam* perscribi debere, sicut in scriptis aliquot Tullii libris in III. Offic. 15. scriptum pro *Laetoria* reperio. Verum quid moror? Missis libris (in quibus facile fuit Plaetoriam gentem cum Laetoria confundi) infra in aere Neap. v. 38. haec eadem lex *Plaetoria* diserte vocatur: de qua in loco plura dicentur.

§. IV. His etiam abſentibus, tribunus pl. aditur.

10 *Si ex iis Conſulibus & Praetoribus, ad quos hac lege profeſſiones fieri oportebit, nemo eorum Romae erit, tum* [*is quem profiteri oportebit*

11 *& quod eum, eam profiteri oportebit*] *ad Tribunum Plebis profitetor* [*ita uti eum ad Conſulem Praetorem Vrbanum eumque qui inter peregri-*

12 *nos jus dicet, ſi tum Romae eſſet, hac lege profiteri oporteret.*]

§. V. Quaenam edenda ſint: deque tabula & albo.

13 *Quod quemque hac lege profiteri oportebit, is apud quem ea profeſſio fiet, ejus qui profitebitur, nomen, & ea quae pro-*

14 *feſſus erit, & quo die profeſſus ſit, in tabulas publicas referenda curato, eademque omnia, quae utique in tabulas*

eſt FVET pro *fuit*, DEDET pro *dedit*. Item in columna roſtrata M. Duillii (ſi probe memini) hujuſmodi plura. Ad rem vero quod attinet; Praetoris urbani abſentis peregrinus vices implebat. In lege Servilia illud mirari ſubit, quod in capite *De CDL. vireis in eum annum legundeis*, itemque mox in cap. de eisdem *QVOTANNIS LEGVNDEIS*, delectus is numquam urbano Praetori (aut eo abſente, tum demum Peregrino) committitur, ſed ſemper ei, qui INTER PEREGRINOS IOVS DEICET. Cur ita factum, dicerem, ni vererer ne quid temere excideret. Ceterum qui *Peregrinus* dicebatur, is etiam *Vrbanus* erat & vocabatur, teſte Livio libro XLV. 44. ſex praetorias ejus anni provincias ita diſtinguente: *DVAE*, inquit, *VRBANAE PROVINCIAE* (jurisdictio ſcil. in cives, & inter peregrinos) *ſunt decretae*, *duae Hiſpaniae*, *Sicilia*, *ac Sardinia*. Tamen unus eorum diſcriminis cauſa *Vrbanus* vocabatur: alter vero modo *Peregrinus*, modo plenius *Qui inter cives & peregrinos jus dicit*, aut contractius *Qui inter peregrinos jus dicit*.

VER. 11. *Ad Trib. plebis profit....*] Hinc vides Conſulib. Praetoribuſque abſentibus ad Tribunum plebis itum fuiſſe. Ex quo ſatis apparet, quaenam dignationis ſimulque auctoritatis gradatio inter magiſtratus hoſce fuerit. Recte ſane. Nam Conſulib. Praetorib. & Tribunis plebis tantum agere jure ordinario cum populo dabatur, ut illa ſollemnis verborum conceptio oſtendit plebis ſcitis ſenatuſque conſultis adjici ſolita: *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus eſt; conſules, praetores, tribuni plebis, qui nunc ſunt, erunt, quod eis videbitur, apud populum plebemve ferant*. Porro nihil neceſſe erat loco tribunor. pleb. alios ſubrogare recenſui vacaturos; quia tribunis ab urbe diſcedere non licebat. Appianus in II. bell. civ. p. 447. οὐδὲ γὰρ προϊέναι τῶν τειχῶν τοῖς δημάρχοις ἐφίεται. *Nec enim licet tribunis egredi moenia*. Quod ita temperandum eſt, ut extra muros pernoctare dumtaxat vetarentur.

VER. 14. *Ea quae profeſſus erit*] Dixi jam, de fortunis id capiendum, quo appareat, num frumenta cum egenis ſit accepturus, an cum ditioribus ab eo beneficio ſit arcendus. Ea de cauſa non tantum res ſoli profiteri debebat, ſed & foenebrem omnem pecuniam, artem, negotiationem, ſe moventia, & id genus alia.

VER. 13. 14. *Is apud quem ea profeſſio fiet* (ea omnia) *in tabulas publicas referenda curato.*] Deinde eadem omnia in foro proponi jubet. Cur niſi ut ab omnibus diſpiciatur, utrum ea profeſſio vera ſit, & ex animi ſententiâ a profitentibus edita fuerit? Sed ſingula legis verba expendamus.

VER. 14. 15. *Eademque omnia quae, utique* (pro *& uti*) *in tabulas retulerit, ita in tabulam in album referenda* [curato]

15 *retulerit* , *ita in tabulam in album referenda* (curato) *idque apud forum* ; *& cum frumentum populo dabitur*, *ibi*, *ubi frumen-*

to]. Inter *Tabulas* & *Tabulam*, quas hîc aes aperte distinguit, non potest non plurimum interesse. *Tabularum* nomine intelligit eas, in quas primo professiones integrae referebantur, in tabulario publico asservandas : at *Tabulam* eam vocat, in qua λεύκωμα sive *Album* illud esset, in quod eadem illa omnia transcriberentur atratis aut rubricatis litteris, ut in foro proponeretur. De qua tabula & Albo pluscula in ima pagina (3) illevimus.

VER. 15. *Et quum frumentum populo dabitur*] Tum maxime, quamdiu frumenta distribuebantur, prostare illud *Album* jubetur; ne quis scil. eorum, qui ibi descripti, frumenti particeps fieret; ut infra v. 17. exponitur.

Sequitur: *Ibi ubi frumentum populo dabitur*] Si *frumenti datio* de praesenti mensu a publicis mensoribus facto accipitur; tum illud (*Ibi*, *ubi*) non ad aliquam fori partem, verum ad horrea publica referri putaverim. Quis enim in forum afferri tantum frumenti numerum, quantus tot ac-

Qq cipien-

(3) *Quid plurativum Tabulae a singul. Tabula differat: tum quid Tabulae Album. Loca antiquorum plura enucleantur*, *aut castigantur*.

Quae inter *Tabulas Tabulamque* discrimina in superiore lemmate, tamquam in Tabulae albo, proscripsi; hoc praedictum omnibus volo, nolle me eas differentias haberi perpetuas; cum satis sit si ἐπὶ τὸ πλεῖον accipiantur. Equidem *Tabulas* eas intelligo, quae in publico asservantur aerario aut tabulario, ut aetatem ferant: *Tabulam* vero eam interpretor, in qua proscribitur aliquid, sive in qua scriptum populo publice proponitur. Ab hoc ergo usu magis quam a materia discrimen petitur.

Verum si de materia quaeras; Tabulae legum aliaeque hujus generis plerumque aheneae fuerunt, etsi antiquitus etiam roboreae, eboreae, aliusque materiae. Testamenti vero tabulas plurimum ceratas fuisse reperio: at non recuso quin ex cera in durabiles alias laminas plerumque transcriptae fuerint. Sicuti & illas Tabulas, de quibus hîc agitur, in quas primum excipiebantur professiones, ceratas fuisse puto, quarum expeditior scriptura erat. At non repugno, quin ubi in aerarium inferendae fuissent, in aes durabile inciderentur. Nam scio saepe antiquos ad censuales vetustiss. tabulas provocasse.

At vero *Tabula* singul. num. si non aliud quam programma ad modicum tempus valiturum contineret, tum haud dubie lignea erat (unde σανὶς *asser*, *tabula* Hesychio vocatur) quia cum identidem figenda ac refigenda esset; molestum fuisset gravi metallo uti. Hujusmodi erat *Tabula auctionis*, quae & interdum absolute *Tabula* vocabatur. Nemo est qui ignoret, quid sit *Ponere* aut *Figere tabulam*, *Adesse ad tabulam*, *Proscribere tabulam*. Nec erat alterius materiae Tabula, in qua praetores, aediles, aliique magistratus, quibus edictiones competebant, sua edebant programmata.

Atqui non satis erat, si asseres adhiberentur, nisi etiam calce aut plurimum gypso obducerentur, quibus litterae atratae aut rubricatae illinerentur. De rubri coloris litteris habeo exempla quae prodam: at vero saepius atramento ad signanda elementa usos fuisse, lex Servilia testatur (apud Brissonium lib. 2. de Form.) capite *De CDL. vireis in eum annum legundeis*, ubi circa medium sic legitur . . . IN · TABVLA · IN · ALBO (sicuti & in ære nostro *In tabulam in album*: ἓν διὰ δυοῖν, quasi *In tabulam albatam*) ATRAMENTO · SCRIPTOS · PATREM · TRIBVM · COGNOMENQVE. TRIBVTIMQVE · DESCRIPTOS. Sic & ubi in albo muri tectorio publice aliquid proscribebatur, nigro id charactere fiebat: quod hodieque fit. Et tamen alibi nigris, alibi rubris characteribus quoddam aedilitium programma locationis praediorum *Juliae Sp. F. Felicis* bene longum, in pariete coloniae Pompeianae depictum, haud ita pridem in Regiis effossionibus Pompeianis prodiit: maximi haud dubie pretii, nisi quod fugiente littera. Sed tamen exceptum inde diligenter exemplum in pluteis habeo.

Jam dictum fuit extremi versûs 14. *Tabulas* alias esse ab ineuntis v. 15. *Tabula*. Illae ex cera in laminas aereas transcribebantur: haec vero lignea sed gypso obducta, ut facile suspendi ac revelli posset.

Ad Album vero quod attinet, memini quaedam attigisse in Comm. ad Kalend. marmoreum: sed tamen res est ad incudem revocanda. *Album praetorum*, nec secus aliorum (quod Graecis etiam λεύκωμα dicitur) est sive asser, sive paries, sive quaevis alia superficies opere albario obducta. Ac sane errant, quicumque *Albi* vocabulum ad litteras, quasi albae fuerint, referunt: quos haud dubie Theophilus aliorsum acceptus transversos egit. Qui tit. *de Actionibus* §. 12. ita scripsit: Ἄλβον δὲ λέγεται τὸ Ἔδικτον, διὰ τὸ λευκοῖς γεγράφθαι γράμμασιν: quod vulgo vertunt: *Album dicitur Edictum*, *quod ALBIS LITTERIS perscriptum sit*. Quibus haud dubie vocis γράμματος ambiguitas fraudi fuit: quae sicuti saepe *litterarum* characteres notat, ita non raro *monumenta* sive publica sive privata (ut apud Dionysium γράμματα τιμητικὰ sunt *censoriae tabulae*, & γραμματοφυλάκιον, *tabularium*) aut epistolas, & quaslibet chartas designat. Itaque Theophilus haud dubie *albatas tabulas* intellexit, in quibus praetor proscribere moris habuit. Rem ita esse ostenditur ex veteribus Glossis verborum Juris in fine Glossarii Car. Labbei, in quibus Theophili locus totidem verbis describitur, non tamen sine auctario huc faciente. Ἄλβον λέγεται τὸ Ἔδικτον, διὰ τὸ γεγράφεσθαι (scribe γράφεσθαι, aut, ut in Theophilo, γεγράφθαι: nisi siquis malit, γεγράψεσθαι) λευκοῖς γράμμασιν. Hactenus ex Theophilo habet. At statim hanc de suo addit rationem: ἐπὶ γὰρ κονιάματος τὰ διατάγματα καὶ τὰς παραγραφὰς ἐξετίθεσαν: *In albario enim opere constitutiones & proscriptiones exponebant*, utique

atro

16 *tum populo dabitur, quotidie ad majorem partem diei propositum habeto, unde de plano recte legi possit.*

cipientibus satis esset, commode potuisse credat? Scio posterioribus temporibus ad horrea itatum. Et erant jam tum initio *Horrea Sempronia*, a primo frumentariae legis auctore Caio cognominata. In iis haud dubie mensores tesseram afferentibus fruges admetiebantur. Quod si illud *Vbi frum. dabitur*, ad curatorem frumentationis referas (de quo v. 17. *Quicumque dandum curabit*) non morabor, quin illud (*Ibi, ubi*) ad aliquam fori partem referas, in qua, e conspectu tabulae, frumentationis curator tesseras solis jure accepturis distribuebat. Ac forsan non modo in tesserarum, sed & in ipsius frumenti distributione Tabula in vicino prostabat. Confer ver. 17. Jam tesserarum Tranquillus in Augusto cap. 40. non tamquam rei novae, sed usitatae, meminit. Quis vero scit an non jam tum aevo hujus Tabulae tesseras dari in usu fuerit; & quidem in *Minucia frumentaria*, paullo ante hanc Tabulam exstructa? ita ut illud (IBI, VBI) ad hanc Minuciam sit referendum? De hac Minucia in subjecta Excursione cap. 3. copiose.

VER. 16. *Quotidie* (id album) *majorem partem diei propositum habeto.*] Ex voce *Quotidie* intelligitur, distributionem pluribus durasse diebus, non uno, uti suadebat Suidas. Hunc vide in Νόνναι, ubi *Annonas* inde dictas nugatur, quasi quae singulis Nonis darentur: quasi ex ἀνὰ & Νόνναι, opinor. Tametsi nihil prohibet, quin uno die (sive Nonarum sive alio) tesserae distribuerentur, demensa vero pluribus per otium diebus. Sequitur: *Majorem partem diei*. In fragmento judiciario, quod ex Puteano Brissonius lib. 2. Form. num. XXIX. attulit, itemq. Gruterus p. DVIII. v. 13. MAIORE·PARTE·DIEI·AD·EAM·DIEM·DONEC·SOLVTVM·ERIT·APVD·FORVM·PALAM·VBEI·DE·PLANO... Sequebatur haud dubie, *Recte legi possit*. Major diei pars ea, puto, intelligitur, qua frequentior populus concursabat, h. e. horis antiquis novem, nim. ab ortu solis, sive ab hora prima usq. ad nonam integram. Vide infra legem plostrariam a v. 57. ubi iis novem horis plostrum per urbem agi vetatur: *Nequis ... inter. diu. post. solem. ortum. neve. ante. horam. x. diei. ducito. agito.* Nam quae ratio suadebat, ne iis novem horis plostra agerentur, quibus densior populi turba ultro citroque commeabat, eadem ratio se interpretem gerit, ecqua hîc *major diei pars* sit intelligenda; ea nim. qua frequentior in foro multitudo versabatur. Nam tribus ultimis diei horis non nisi balneis, caenis & curandis corporibus vacabatur. Sic equidem *Majorem partem diei*, hac ipsa Tabula interprete, accipiebam. Nec ab ea sententia nunc in totum deducor, ubi postea Paullum L. 2. D. *de verb. sign.* artius haec interpretatum comperi. *Diei*, inquit, *major pars est horarum septem primarum diei, non supremarum*. Cur ea acceptio non in totum aetati Digesti hujus conveniat, inferne (4) adnotamus. De veteris horologii ratione trita sunt omnia, & tamen

pauca

atro aliove colore. Sicut ebori atrata illinebatur scriptura apud Martialem in Apophor. 3. cujus lemma *Pugillares eborei*.

At iniquus sim, nisi & ex Hesychio & ex Suida hauriam. Ille: Σανὶς ... λεύκωμα, ἐν ᾧ αἱ γραφαὶ Ἀθήνησιν ἐγράφοντο πρὸς τοὺς κακούργους. Suidas: Λεύκωμα· τοῖχος γύψῳ ἀληλιμμένος, πρὸς γραφὴν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιτήδειος h. e. Λεύκωμα (*Album*) *est paries gypso illitus, ad res civiles proscribendas idoneus*. Obiter moneo etiam poetas primas poematiorum adumbrationes albo parietum temere ac leviter illevisse, mox revocandas ad limam: quo, ut cetera de hoc genere mittam, pertinet Horatianum illud in II. Serm. 3.

Iratis natus paries dîs atque poetis.

Ex hactenus dictis nemo non intelligit, cur *Album* pro ipso edicto, prona confusione vocabulorum, usurpetur; sicuti & chartae pro scriptis, & sexcenta talia.

(4) *Amplius de majore (aliter meliore) parte diei, stante republica.*

Quae major diei pars in hac tabula & illo judiciario fragmento, itemque Paullo vocatur, ea *Melior* Virgilio dicitur in IX. v. 156. Ibi Servius. *Melior, id est Major sive Prima*. *Melior* autem eademque *Prima* ea dicebatur, quae procurationem corporum anteibat; sic enim ibi Poeta:

Nunc adeo, melior quoniam pars acta diei,
Quod superest, laeti bene gestis corpora rebus
Procurate.

Ergo in horam corporum curandorum *prima* seu *major* diei pars desinebat. Atqui balnei hora non eadem Pauli ICti tempore, quae ante fuerat. Olim serius corpori vacabatur: at sub Caesaribus, cum Graecorum mollities inducta in mores fuisset, paullatim avidius antecapi lotiones caenasque usu venit. De Graecis tritum est illud Anthologiae di-

§. VI.

De frumentatione : Sequitur fanctio .

17 *Quicumque frumentum populo dabunt*, *five* (quicumque) *dandum curabit*, *ne cui eorum*, *quorum nomina hac lege ab Confule*, *Praetore*, *Tribuno plebis in ta-*

pauca infra ad legem ploftrariam , fi res pofcet , dicta reperies .

Sequitur : *Vnde de plano recte legi poffit* .] De ea formula vide, quae in ima (5) ora pagellae dicimus .

VER. 17. *Quicumque frumentum populo dabunt*] *Menfores frumentarios* (de quibus marmora & ICti loquuntur) five fub aliis nominibus alios (nam fort. pro temporibus varia fuere nomina) quibus diftribuendi frumenti cura erat, intelligit: five a quibus ἀμέσως (*proxime*) frumenta accipiebantur . Sequitur : *Dandumve curabit*, fupple ἀπὸ τῦ κοινῦ , *Sive quicumque dandum curabit* . Hoc alterum ad eum pertinet , qui rei fummae praeerat , five is aedilis effet , five fpecialis alius magiftratus , modo *Curator* , modo *Praefectus* ei rei, aut quo alio nomine dictus. Nam vocabula quidem varia fuerunt , fed munus idem ; ejufque crebrae nominum variationis gratiâ Lex τὸ *Quicumque* appofite ufurpavit .

Ibid. *Ne cui eorum*.] In aere legitur NEIQVE · EORVM . Verum in priore voce fcalptoris vitio deeffe in fine I , ac legendum NE · QVEI putavit Maittairus, quod & Conradus probavit. QVEI porro dativus eft non tantum hîc , fed & ver. feq. iis verbis : EORVM · QVEI · FRVMENTVM · DEDERIT . Ab hoc dativo QVEI nafcebatur rectus pluralis *Ques* (6)

diftichon , fi id recte recordor :

> Ἒξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται· αἱ δὲ μετ' αὐτὰς,
> Γράμμασι δυκνύμεναι, ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

Quod fic exprimi ferme quiverit :

> *Sex horae fat erunt ad opus : quae deinde fequuntur,*
> *VIVE fonant, junctim te relegente notas .*

Graece ignaros moneo , per illud ΖΗΘΙ arithmetice acceptum horas quatuor a feptima ad decimam notari : at idem grammatice tantumdem effe quod VIVE .

Ergo apud Graecos *Melior* eademque *Prima* diei pars fex prioribus horis conftabat : apud Romanos, autem fub Caefaribus pro hominum feveritate aut mollitudine alia aliis hora fuit , fed ita ut ICti (quos decuit rigidiora fequi) feptem prioribus horis partem illam meliorem conftituerent . Nam ita iis temporibus factitatum reperio . Viri graves haud ferme citius hora octava lavabant , nec ante nonam accumbere foliti . Hinc recte Paulus *feptem horarum* comprehenfione primam diei partem continuit .

At olim non ita fuit . Nam ut cetera praeteream , fi ab hora octava curatio corporum inftitui confueviffet, cur, ne plauftra ufque ad horae decimae exordium agerentur, vetitum? An non id argumento eft , iis temporibus novem priores horas haberi confueviffe *Majorem* , itemque *Meliorem* feu *Primam* diei partem ? Verum de his pro fua quifque maxima voluntate decreverit .

(5) Tritiffima eft formula hifce fingularibus litteris concepta V. D. P. R. L. P. quas Val. Probus expofuit *Vnde de plano recte legi poffit* . At prima fingularis explicari etiam poteft *Vbi* . Nam in fragmento judiciario apud Grut. p. DIX. fic legitur litteris integris : *Apud forum · palam · VBEI · DE · PLANO · RECTE · LEGI · POSSITVR · profcribito* . Ceterum plures alii illud *Vnde* tuentur . Iofephus : ὅθεν ἐξ ἐπιπέδε καλῶς ἀναγνωσθῆναι δύναται . Vlpianus L. XI. D. *inftit. act.* §. 3. *PROSCRIBERE PALAM fic accipimus*, *Claris litteris*, *unde de plano recte legi poffit . . . ante eum locum*, *in quo negotiatio exercetur*, *non in loco remoto fed in evidenti* . Suetonius in Caio cap. 41. eum reprehendit, quod legem de vectigalibus propofuerit , *Minutiffimis literis & anguftiffimo loco*, *uti ne cui defcribere liceret* . Poftremo illud idem *VNDE de plano* tuetur etiam Aufonius Orat. ad Gratianum Aug.

(6) *Dativus QVEI ex eo maxime adftruitur, quod pron. QVIS olim ad tertiam declinationem pertinuerit : quae hîc per omnes cafus extenditur .*

Dativus QVEI (ex quo Quintilianus *qui* fecit , ut ante dictum) non tantum ex manifefto hujus Tabulae loco v. 18. conftat , verum etiam cum recto plurali QVES, apud antiquos tritiffimo, cohaeret . Vtrumque enim tertiae declinationis canones fequitur . Charifius lib. 1. ex Pacuvio citat : *Ignoti nefcio ques ignobiles* . Ex Catone in II. Orig. *Quefcumque Romae regnaviffent* . Ex Plauto ; *Ques ignobiles* . Prifcianus lib. XII. Attium dixiffe refert , *Sed quesdam* . Poftremo in vetuftiffimo illo Bacchanaliorum S. C. (quod ex Regno noftro profectum, in Mufeum Caefareum convolavit, quâvis gaza pretiofius , cum Digeftum hoc noftrum centum ipfis annis antecedat) bis equidem SI QVES legiffe memini recto cafu plurali .

Verum hoc gratulor , quod cum in relativo *Quis* non alii ex tertia declinatione cafus, quam QVES & QVIBVS fuperare crederentur ; nunc demum ex Tabula noftra v. 17. & 18. QVEI dandi cafu accedat ; imo plane videantur omnia ad tertiae inflexionis peculium pertinere . Nam ex recto *Quis* oritur Gen. *Quojus* pro *Quis* (quomodo in Campanis faxis a me collectis *Cererus*, *Venerus* pro *Cereris*, *Veneris*, ac plurima talia) Dat. *Quei* & *Qui*: Acc. *Quem* : Abl. *Qui* . Plur. *Ques* cafu triplici , & *Qui-*

18 *bula in albo proposita erunt*, *frumentum dato neve dare jubeto*; *neve finito*. *Qui adversus ea eorum* (ali-) *cui frumentum*
19 *dederit*, *is intra mensem unum sestertios quingentos populo dare damnas esto*; *ejusque pecuniae*, (ejus) *qui volet*, *petitio esto*.

frequens admodum apud antiquos. Quid si quam minima mutatione pro NEI·QVE· legatur NEI (quod idem ac NI) QVI? Nam saepe E & I in antiquis monumentis confunduntur. Ac porro dativum QVI agnoscit Quintilianus, quippe qui lib. IX. c. 3. in illo Virgiliano hemistichio Ecl. 4. *Quoi non risere parentes*, legit *Quî* pro *Quoi*. Hisce omnibus de causis recte illud NEI · QVE · interpretamur *ni quî* h. e. NE· CVI. Ad rem vero ipsam quod âttinet (an ea scil. interpretatio huic loco conveniat) in subjecta Excursione videbimus.

VER. 18. Sequitur sanctio: *Qui. adversus ea .... is IN. TR. M. I. HS.* h *populo dare damnas esto.*] Jam supra in notationibus ad Conrad. pag. 293. diximus, recte vidisse Maffeium interpretantem, *Intra mensem unum sestertios quingentos populo dare* &c. Adde quod in mulctis istis saepe menstrua dilatio dabatur: qua deinde expletâ usurae decurrebant, quae δίκαι τριακοςαῖαι in priore Heracleotico aere (illo scil. quod in adversa hujus Digesti pagina descriptum explicuimus) appellantur. Vide & infra ad ver. 41. ad illud: *Si is qui adtributus erit eam pecuniam diebus XXX. proximis ... non solverit* &c.

VER. 19. QVEI · VOLET · PETITIO· ESTO.] Tritissima mulctarum conclusio, ut ex innumeris legum & SCtorum exemplis patet. Vide Conradum supra Cap. V. pag. 293. Antequam vero ad Caput legis secundum exponendum progredior; nonnulla de frumentationis negotio, accommodate tamen ad aes nostrum, edisserenda mihi censeo.

EXCVRSIO

De professione, deque frumentatione, quatenus hoc Capite continentur, animadversiones aliquot.

Ex tabulae illius, quae huic proxime praeibat, naufragio, plura nos haud dubie latent, quae ad absolutam tum professionis hujus, tum etiam frumentationis hîc descriptae notitiam pertinent. De utroque enim negotio copiose actum in superiore tabula fuerat; quia in hac de utroque sic sermo inducitur, tamquam si mera sit rerum in aere superiore sancitarum continuatio. Nam de professione sic incipit: *Quem HAC LEGE* (aeris superioris scil.) *profiteri oportebit*. Nec aliter v. 4. 13. 17. & alibi. Ergo ubicumque duae illae singulares litterae *H. L.* (*hac lege*) occurrunt, ad aera superiora lector rejicitur; in quibus quinam civium profiteri cogerentur, & quasnam res, accurate praescriptum fuerat. Sed & de frumentatione in superioribus actum fuisse, non est dubium ex ver. 15. verbis illis, *Et cum frumentum populo dabitur*: & v. 17. *Quicumque frumentum populo dabunt*. Nam de distributione frugum sic tamquam de re in superioribus laminis discussâ loquitur. Ac ne forte dicas, ex proximis antiquioribus legibus frumentationem satis fuisse notam; scitum est, eam largitionem non ita radices egisse, ut haberi pro re usitata posset. Semper ea fluctuans & variabilis fuit. Ergo ex nova certe rogatione haec nostra frumentatio fluxit: de qua quia in superioribus actum fuerat, idcirco frumenti dationem nominari tantum hîc satis fuit.

Hisce de causis superioris laminae interitum, quatenus de professione deque frumentatione in ea cautum fuerat, augurando saltem reparare conabimur: in quo, sat scio, alii feliciores erunt.

CAPVT I.

Quorumnam civium recensus, & quarumnam rerum professio hîc imperata fuerit.

Recensionem hanc a censu lustrali multimodis (7) diffidere, clarius est, quam ut id monitore indigeat. Id potius videtur

Quibus duplici. Ac nihil aliud ad integram declinationem absolvendam, quam patrius pluralis deest. Verum quin is primitus haud alius quam QVVM fuerit, nullus dubito. Sed postea, ne cum conjunctione *Quum* confunderetur, alterum *Quorum* magis placuit.

(7) Nam I. in censum lustralem cives omnes non tantum qui Romae essent, sed & quicumque extra ur-

tur obſcurum, quem ad finem ea comparata fuerit.

I. Ac primum mihi omnia circumſpectanti, iſthaec ſive profeſſio ſive deſcriptio ad ditiores tantum pertinuiſſe videtur. Id conſtat ex v.15. ubi profeſſionis album, quo tempore frumenta diſtribuebantur, in ipſo diſtributionis loco proſtare jubetur: *Et cum*, inquit, *frumentum populo dabitur*, *ibi ubi frumentum populo dabitur*. . . *propoſitum habeto*: ac multo magis ex v.17. *Ne cui eorum*, *quorum nomina* . . . *in albo propoſita erunt*, *frumentum dato*. Nonne vides ad inopes (8) tantum hac lege diſtributionem reſtringi coepiſſe? eâque gratia deſcriptionem agrorum, pecorum, pecuniae foenebris, ceteraeque negotiationis ſingulorum praemittendam fuiſſe, nempe ut qui ultra certum modum poſſiderent, a beneficio frumentationis arcerentur. Atque hinc diſcimus aes noſtrum C. Gracchi tribunatu h. e. anno DCXXX. fuiſſe poſterius; quia Gracchana illa largitio neminem etſi ditiſſimum excludebat, auctore (*) Tullio; cum contra haec noſtra tabula locupletes arceret.

II. Dixi, qui ultra certum modum poſſiderent, ἀνεμήτυς (*diſtributionis expertes*) hac lege fuiſſe. Verum quis ille modus fuerit, expedire quî poſſumus? Modus Liciniae legis olim celebrabatur, nemini ut liceret plus jugeribus quingentis arare, pluſve centum capita pecoris majoris, & quingenta minoris paſcere. Id quod Ti. Gracchus ſuâ in Agrariâ ſecutus fuit, hoc inſuper indulto, ut ſingulis ditiorum filiis liceret ejus ſummae dimidium ſuo nomine poſſidere. Verum haec ad modum poſſeſſionib. non largitioni ponendum placuiſſe video. Ceterum ubi primum frumentatione non niſi egentes levari viſum fuit (quod in hac Tabula praecipue ſpectabatur) tum illos etiam, qui longe infra Liciniae modum poſſiderent, diſtributione fraudatos, certiſſimum habeo. Verum quis ille terminus fuerit (ultra quem ſcil. cives ἀνέμητοι eſſent, citra quem fruge gauderent) ob priorum laminarum interitum ignorare compellimur. Hoc unum praeſtare poſſumus, quorum nomina in albo proponebantur, eos modum, de quo ſupra dixi, exceſſiſſe, eoque ἀνεμήτυς manſiſſe, ceteram interim turbam ad egentiorum numerum, quibus debebatur demenſum, pertinuiſſe.

III. Et haec quidem ſunt extra dubitationis aleam poſita. At illud praeterea, etſi praeſtare nequeo, perquam probabile cenſeo. Suſpicor enim vim totam Albi illius, in quod ditiores relatos dixi, fuiſſe ancipitem. Nam non eo tantum valebat, ut qui in ea inſcripti, efficeret ἀνεμήτυς (*diſtributionis expertes*) verum etiam ut eosdem pro ſui cenſûs ratione inferre aliquid in aerarium cogeret, quod in tenuiorum ſtatam atque perpetuam frumentationem expenderetur.

Atq. ex his ita conſtitutis, plura aſſequimur commoda; & illud in primis, nim. diſtributionem Tabulae hujus, ita temperatam videri, ut & ad paucos (h. e. non niſi ad tenuiſſimum quemque) pertineret, & ut ex ea non exhauriretur aerarium: quae duo illa ſunt, quae Tullius (9) in fru-

urbem (in tribus ſinguli ſuas relati) morabantur, nomina dabant, ita ut incenſis poenae maximae ſtatuerentur. At hoc recenſu ii tantum cives continebantur, qui domicilium Romae fixiſſent, etſi interdum peregre profecti, ut in loco oſtendi. II. Cenſui agendo magiſtratus peculiaris vacabat, nempe cenſor: at recenſio iſta ab uno ex conſulibus, aut praetoribus, aut tribunis plebis peragebatur. III. Cenſiti bonorum multiplicium compotes efficiebantur: contra vero recenſus hic a frugum diſtributione recenſitos excludebat. IV. Poſtremo cenſus ſtata res erat, ac, modo ne quid turbatum, poſt ſingula luſtra redibat: at recenſiones extraordinariae erant, & peculiaribus de cauſis imperatae. Haec quidem ſatis protrita ſunt. Tamen duo admonuiſſe hîc proderit: I. ad hujus loci profeſſionem, non autem ad luſtralem cenſum, recenſionem Orbis terrarum (h. e. Judaeae, quae ſermone Helleniſtico Οἰκυμένη, *orbis terrarum* vocabatur) ab Auguſto tempore Chriſti Servatoris ortûs peractam pertinuiſſe, ut in Biblicis noſtris oſtendimus. II. Aut ſi hanc, de qua Evangelium loquitur, *Cenſum* vocare libeat; non morabor, modo improprie ſic nuncupetur, & a luſtrali vetere illo cenſu diſtinguatur; ſicuti & Galliarum recenſio ſub eodem Auguſto, a Druſo prius, mox ab ejus filio Germanico peracta, *Cenſus* improprie ab hiſtoricis dicitur: quorum loca vide apud Bulengerum in *De Vectig.* cap. 14.

(8) Etiam quidem Gracchana lex eo ſpectabat, ut egentibus viliorem annonam redderet (id quod Plutarchus in Gracchis ἐπευωνίζειν τοῖς πένησι τὴν ἀγορὰν appellat) quod ſcil. frumentum ſemiſſe & triente tantum venibat. Verum cum hoc beneficium ad cives univerſos, etſi ditiſſimos, pertineret, interim exhauriebatur aerarium. Vide infra Adnot. 9. & 10.

Hinc in aere noſtro optime cautum, ut inopes tantum ea benignitate fruerentur: quae, ſi quidem latius patuiſſet, ſpoliatum ibat aerarium.

(*) Cujus locum pulcherrimum infra cap. 2. ſect. 1. Adnot. 10. adſcripſi.

(9) Quo ſpectat Ciceronis illud in II. Offic. cap. 21. C. *Gracchi frumentaria magna largitio* (quia viritim omnes complectebatur): *exhauriebat igitur aerarium:*

frumentatióne expetivit. Verum de conjectione tota plura cap. seq. Adn. 16. dicam.

CAPVT II.

Frumentatio hîc exposita ex quanam lege frumentaria fluxerit, & ad quodnam tempus referenda videatur.

SECTIO I. *Leges frumentariae a Gracchana anni DCXXX. usque ad Liviam anni DCLXII. ac paullo ulterius recensentur.*

Prioribus Romae saeculis pluries, maxime in summis annonae difficultatibus, frugum, pretio quam levissimo divenditarum, erogatione delinita multitudo a magistratibus fuit. At hujusmodi largitiones arbitrariae fuere semper, nec nisi artioris annonae necessitatibus extortae.

I. Ac sane primus qui frumentariam legem statam & ad perpetuitatem tulerit, fuit C. Sempr. Gracchus an. DCXXX. Is Tiberio fratre interfecto, *Tribunus plebis* (verba sunt Epitomae Livianae LX.) *eloquentior quam frater, perniciosas aliquot leges tulit: inter quas frumentariam, ut semisse & triente frumentum plebi daretur: alteram legem agrariam* &c. Cur frumentaria inter perniciosas habenda fuerit, explicat Cicero in II. Offic. 21. *quia exhauriebat*, inquit, *aerarium*. Cur vero exhauriebat? quia omnes ex aequo cives admittebat: de quo praeter Adnot. 9. vide inferne Tullii (10) locum. Huic Caii legi mox Minucius obrogavit ann. DCXXXII. de quo cap. seq. plura.

II. Sub haec vidit, opinor, quid maculae haereret largitioni Gracchanae M. Octavius is, qui triennio post, h. e. an. DCXXXIII. tribunatum gessit, eoque Semproniam (11) abrogavit, salubriorem vero alteram frumentariam tulit, a Cicerone laudatam, & cum Gracchana comparatam. Vide Adnot. 9. & 10. ex quibus perspicies, quid Octavia a Gracchana diffideret. Miror interim Octaviam istam frumentariarum optimam, ac Tulliano elogio dignissimam, a Vinc. Contareno in lib. *de Largit. frum.* cap. 2. (ubi leges ea de re numerat) fuisse praeteritam. Ac miror etiam tam acrem Lipsii reprehensorem interdum, uti fit, ipsum etiam a scopo aberrasse.

At nec legem Octaviam diu placuisse, secutae rogationes duae suspicionem injiciunt. Vna illa fuit, cui C. Marius (in suo anni DCXXXIV. tribunatu) intercessit, auctore Plutarcho initio Marii. *Rogatione*, inquit, *promulgata de frumento civibus viritim dividendo, cum vehementissime intercessisset, pervicissetque ne ferretur; parem laudem in utroque certamine* (dixerat de altero proxime) *est assecutus*. Verum ex his equidem, si quid video, constare puto, novae rogationi merito Marium intercessisse, quod eâ exhauriebatur aerarium; quia Semproniam frumentariam revocabat, qua *viritim* omnibus frumenta dabantur: proinde eam vim Marianae intercessionis fuisse, ut legis Octaviae moderatio in suo robore permaneret. Idem & de lege Appuleia judicium ferri volo. Nam rogationis alterius L. Appuleius Saturninus an. DCLII. auctor fuit: cui, ne legem perferret, qua vi Caepio restiterit, luculenter Auctor ad Herennium (12) docuit. Ambae igitur

rium: modica M. Octavii (ut quae ad egentes tantummodo pertineret) *& Reip. tolerabilis & plebi necessaria. Ergo & civibus & Reip. salutaris*. De M. Octavii frumentariâ lege anni 633. dicam rursus cap. seq.

(10) Cicero Tusc. III. 20. *Piso ille Frugi semper contra legem frumentariam dixerat. Is, lege lata* (tametsi) *consularis, ad frumentum accipiendum venerat. Animadvertit Gracchus in concione Pisonem stantem. Quaerit audiente populo Rom. quî sibi constet, cum ea lege frumentum petat, quam dissuaserat. Nolim, inquit, mea, bone Gracche, tibi viritim dividere libeat: sed si facias, partem petam*. Antea legebatur, *mea bona Gracche*. At in scriptis melius, *mea, bone Gracche*. Nam per illud *mea*, non privum suum, sed publicum patrimonium intelligit, de quo subjicit Tullius: *Parum ne declaravit vir gravis & sapiens, lege Semproniâ patrimonium PVBLICVM dispensari?*

Atque (quod nostra interest) ex his vides Gracchanam benignitatem non privatim egentes fuisse complexam, sed ex aequo ad omnes pertinuisse, quando etiam viri consulares ad eam concursarent. At forsitan Octavia largitio, quam Cicero uti *modicam* & *tolerabilem*, *& plebi necessariam* commendavit (cujus locum in superiore Adnot. adscripsi) non nisi tenuioribus opem ferebat; atque idem de Appiani Boria lege (de qua cap. seq.) deque Livia anni 662. sentiendum. Hisce de causis Plutarchus in Grac. (ubi de Caii frumentaria sic scripsit: ἐπευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγοράν, *Annonae pretium egentibus minuens*) videbatur Gracchanam cum Octavia & sequentibus moderatis largitionibus miscuisse. Tamen debet ita historici Chaeronensis accipi dictum, ut Gracchus quidem non nisi in egentium gratiam annonam levare in animo habuerit; quamvis ea benignitas ad locupletes etiam ex transverso redundarit.

(11) Cicero in Brut. cap. 62. *M. Octavium Cn. filium, qui tantum auctoritate dicendoque valuit, ut legem Semproniam frumentariam, populi frequentis suffragiis abrogaverit*.

(12) De Appuleia lege ad Heren. I. 12. ita legimus. *Cum L. Saturninus legem frumentariam de semis-*

igitur cum injussae manserint; plane ostendunt Octaviam largitionem interim viguisse: quod & subindicat Tullius, quem vide Adnot. 9.

Ac poteram hic & M. Minucii Rufi meminisse. Quem quidem per haec tempora Porticus *Minuciae frumentariae* auctorem fuisse, sat novi: an vero legem ullam frumentariam tulerit, juxta cum ignarissimis scio. Verum universum *Minutiae frumentariae* negotium praestabit seorsum cap. seq. tractari.

III. Ergo ex legibus frumentariis ratis tertia illa haberi debet, quam Spurius Borius (nisi si id nomen in mendo cubat) decennio plus minus post Octaviam illam tulit de tributis a possessoribus agrorum pendendis ad distributiones populo faciendas. Verum de hac plenius dicam sequente sectione.

IV. Nunc de ea loquar, quam M. Livius Drusus sub belli Socialis jam jam erupturi primordia promulgavit, perque vim, obsistente licet Philippo consule, pertulit. Aegre est, quod ejus rei narratio Liviana deperiit, nec aliud nunc quam Flori epitome (13) ad ejus historiae fidem superest. Idem vero Florus in sua historia III. 17. non obscure frugum (14) largitionem designavit. Ac miror & Asconium (15) in Cornelianam pro eâd. citari. Sed Druso interfecto, leges ejus senatus, Philippo consule referente, abrogavit. Itaque frumentariae leges (jussae quidem verum non diuturnae) quatuor non amplius a C. Gracchi tribunatus ad bellum sociale fuerunt.

V. Mox Italico bello composito, non immerito delinita plebs hac largitione frumentaria quinta fuit, quam huic aeri debemus: de qua sect. seq. amplius disputabitur.

VI. Postremo Syllâ invadente rempublicam, ac per eum tribunitia potestate sublata, simul largitiones istae interquierunt. At eodem mortuo, lex frumentaria quaedam Terentia anni DCLXXX. memoratur, auctorib. C. Cassio & M. Terentio consulibus: de qua vide Contaren. de largit. frum. cap. 2. Hanc excepit S. C. in Catonis sententiam factum anno DCXCI. quo Patres plebem largitione frugum sibi devinciendam statuerunt. Ac postremo Clodius tribunatu suo legem illam Clodiam frumentariam tulit, quae usque ad reip. interitum perduravit: quâ frumenta prorsus gratuita erogabantur. Hujus legis largitio mox sub Caesaribus nullo non tempore continuata fuit.

Atq. haec de Romanorum frumentatione (non quidem universa, sed quatenus huic Tabulae serviat) luce aliqua perfudisse sufficiat. At si qui sunt qui rem universam ediscere cupiant, ii Lipsii Electa, nec non Admiranda, ad haec Vinc. Contareni peculiarem de frumentaria largitione libellum, aliosque plures adibunt.

SECTIO II. *Aeris nostri largitio cujus potissimum temporis fuerit, & ex quanam lege profluxerit.*

I. Ad prius quod attinet: dubium non esse potest, quin haec universa tabula post Italicum bellum, & civitatem Italis datam scalpta fuerit, ut alibi pluries ostendetur: id quod & sine monitore cuivis, segmentum saltem Neapolitanum legenti, liquidissimum erit. Hinc vero & de frumentariae hujus legis aevo judicabimus.

II. Jam

missibus & trientibus laturus esset; Caepio, qui per id temporis quaestor urbanus erat, docuit senatum, aerarium pati non posse largitionem tantam. Senatus decrevit, si eam legem ad pop. ferat, adversus remp. videri eum facere. Saturninus ferre coepit. Collegae intercedere. Ille nihilominus cistellam detulit. Caepio ut illum contra S. C., intercedentibus collegis, adversus remp. vidit ferre, cum viris bonis impetum facit, pontes disturbat, cistas dejicit, impedimento est quo secius feratur lex: arcessitur Caepio majestatis. Mitto cetera.

Porro in his quae adscripsi, recte Caepio *docuit senatum, aerarium pati non posse largitionem tantam;* quia inter Gracchorum leges, in quas revocandas Appuleius vehementer incubuit, erat frumentaria C. Gracchi de frumento viritim civibus omnibus dando: quae teste Tullio, *exhauriebat aerarium.* Vide sup. Adn. 9. & 10.

(13) Liviana Epitome LXXI. *M. Livius Drusus Trib. plebis . . . per vim legibus agrariis FRVMENTARIISQVE LATIS, judiciariam quoque pertulit.*

(14) Florus Hist. III. 17. ita incipit: *Livius Drusus . . . easdem leges* (quas, rogo, nisi agrariam scil. & frumentariam, in quas supra memorati a se tribuni incubuerant) *asserere conatus.*

(15) Asconius in Or. pro C. Cornelio majestatis reo, ad illud *De legibus Liviis*, sic adnotat: *Puto vos reminisci, has esse leges Livias, quas illis consulibus M. Livius Drusus tribunus pleb. tulerit: qui cum senatûs partes tuendas suscepisset, & leges pro optimatibus tulisset; postea eo licentiae est progressus, ut nullum in iis morem servaret. Itaque Philippus consul, qui ei inimicus erat, obtinuit a senatu, ut leges ejus omnes uno S. C. tollerentur. Decretum est enim, contra auspicia esse latas, neque iis teneri populum.* Vbi frumentariae vestigium nullum. Vel sic tamen Asconiana ista cognosse juverit.

II. Jam ad alterum progredior. Atq. equidem hoc video legum universis latoribus in more positum, ut cujuscumque argumenti decreta sancituri in publicum prodeant, ejusdem argumenti priora scita, ac maxime proximorum temporum, versent atque discutiant, ut eorum optima quaeque arripiant, noxia vero aut parum temporibus praesentibus accommodata aptioribus mutent; itâque rem omnem temperent, ut sui temporis rationibus apte prospiciant. Itaque Gracchanam sane nimiam largitionem a M. Octavio ita refictam animadvertimus, ut ad pauciores restrictâ benignitate, *modicam* & *tolerabilem*, uti Cicero praedicat, efficeret, nec exhauriret aerarium. Plus decennio elapso quidam Sp. Borius (si hujus tribuni plebis recte tenemus nomen) totum largitionum institutum, prorsus illis temporibus necessarium, longe tolerabilius reip. reddidit, dum ex agris tributa quaedam inferri jussit, consilio ad largiendum opportunissimo. Totum hoc Borii πολίτευμα, sane quam consultissimum, quale fuerit, inferne (16) discussum copiose reperies. Ac mihi

(16) DE BORIAE THORIAEQVE LEGIS DISCRIMINE.

I. *Appiani de Spurii Borii lege frumentaria locus.* II. *Pighius male hujus tribuni legem de Thoria accepit; quia Thoria (cujus fragmenta apud nos in uno ex Regiis Praetoriis adservantur) contraria Borii legi fuit ex Tullio & Appiano.* III. *Appiani locus recta interpretatione donatus: temporum putatio explicata:* Γράκχυ νομοθεσία *ab utrius Gracchi tribunatu repetenda: cur plebs Romana spoliata* νόμοις *dicatur.* IV. *A Thoria anni 646. est diversa lex illa, quam Appianus Borio tribuit, quaeque ante Thoriam lata fuerat.*

I. Appianus in I. Εμφυλ. pag. 366. post C. Gracchi (ejus qui legem agrariam a fratre latam rogatione suâ frumentaria cumulaverat) & Fulvii Flacci interitum ita refert. *Nec ita multo post lata lex est, licere unicuiq. suam portionem agri, de quo tamdiu contendebatur, divendere, quod prior Gracchus vetuerat. Moxq. pauperes a divitibus vel vi vel pretio ab agrorum possessione submovebantur. Itaq. in deterius semper causa egenorum vergere* (μέχρι ΣΠΟΤΡΙΟΣ ΒΟΡΙΟΣ δημαρχῶν εἰσηγήσατο νόμον, τὴν μὲν γῆν μηκέτι διανέμειν, ἀλλ' εἶναι τῶν ἐχόντων, καὶ ΦΟΡΟΥΣ ὑπὲρ αὐτῆς τῷ δήμῳ κατατίθεσθαι, καὶ τάδε τὰ χρήματα χωρεῖν ἐς ΔΙΑΝΟΜΑΣ· ὅπερ ἦν μέν τις τοῖς πένησι παρηγορία διὰ τὰς διανομὰς, ὄφελος δ' οὐδὲν ἐς πολυπληθίαν) *donec Spurius BORIVS tribunus plebis in totum legem agrariam abrogavit, relictis agris in possessione veterum detentorum, eâ tamen lege ut ex iis TRIBVTA populo penderentur, quae in largitiones* (frumentarias) *cederent: id quod ad egentium solamen aliquod, non item ad Italiam frequentandam proficiebat. Ita elusis semel Gracchi legibus (perutilibus reip. alioqui futuris, si conatus successisset) non multo post alius tribunus plebis TRIBVTA etiam ABROGAVIT: qua abrogatione ad ultimum plebs spebus omnibus excidit.* Locus singularis (nec enim Borii istius, aut Boriae legis usquam vola neque vestigium exstat) quo minus miror eam Vinc. Contareni qui cap. 2. accurate leges frumentarias sive ratas, sive tantum promulgatas recenset, effugisse industriam.

II. Atque hunc ego locum luce aliqua perfusurus, a legislatoris nomine ordiar. Nec enim inter gentes Romanas *Boriam* usquam memorari scio. Quid igitur? retinebimus ne integrum *Boriae* gentis nomen? Quid ni? cum nova semper gentilitia vocabula, inaudita prius, detegantur. Tamen cum sciamus Romanorum propria nomina multis modis corrumpi a Graecis solere; haud erit absonum, si cunde ex vicinis aliis nominibus Boriae gentis vocabulum castigari atque refingi possit.

Ac sane egregie id praestitisse videbatur Steph. Pighius ad V. C. annum DCXLVI. ubi apud Appianum eodem retento *Spurii* praenomine, unius litterulae mutatione pro Βόριος reposuit Θόριος. Is enim ille est *Spurius Thorius*, cujus tribuni, legisq. ab eo latae meminit Cicero tum in Bruto cap. 36. tum etiam in II. de Orat. c. 70. Ac nihil sane afferri pulchrius poterat, nisi sententia legis adversaretur. Nam in Bruto sic scribitur: *Sp. Thorius satis valuit in populari genere dicendi, is qui agrum publicum (vitiosa* (I) *& inutili lege) vectigali levavit.* Hîc ager vectigali levatur: at contra in Appiano agri vectigales fiunt. Exstant apud Sigonium lib. II. de antiquo jure Italiae cap. 2. legis illius Thoriae lacera fragmenta duo ex aere ipso descripta: ex eapte inquam tabula, quae hodie in REGIS NOSTRI gazophylacio, quod in Capimontiano Palatio visitur, cum aliis hujusmodi aeneis legum tabulis praeclarissimis asservatur. Initium frugmenti prioris tale est: SP · THORIVS · · · F · TR · PL · PLEBEM · IVRE ROG · PLEBESQVE · IVRE · SCIVIT · &c. Quamquam autem non pronae explanationis ea frustra sint; satis tamen perspicitur, & agrariam legem esse, & ejus sententiae, quam ei Tullius tribuit.

Haec cum ita sint, aberravit ne Alexandrinus historicus, qui & pro *Thorio*, *Borium* nescio quem obtruserit (quamvis eam culpam satius est in librarios conjici) & legis Thoriae sententiam perverterit in contrarium? Nim. enim Borius (aut quisquis est) agris tributa imposuerat, quae Thorius sustulit, auctore Tullio. Equidem fateor ab Appiano erratum fuisse, verum in eo tantum, quod unum legislatorem cum altero confuderit. Fuit sane aliquis tribunus (sive *Borius*, sive parum [II] diversi ab eo nominis fuerit) qui ditiorum agros tri-

(I) *Haec ob eam causam παρεντέθεικα* (interposui) *nequis junctim* Lege vectigali *legeret; cum potius Cicero legem Thoriam, tamquam vitiosam & inutilem taxet, quippe quae agrum publicum vectigali levarit.*

(II) 1. *Ac primum, si fingamus huic tribuno τὸ* Σπόριος *non praenomen, sed gentile nomen fuisse (nam gens*

mihi sane M. Livius ille (de quo sectione superiore num. IV. dixi) utrumque Borii temperamentum postea imitatus videtur; ut inferne (17) conjicimus; ut mihi plane

Rr vi-

tributo, ex quo frumentariae largitiones pararentur, oneraverit. At fuit etiam non multo post alter, cujus nomen Appianus reticet, qui hanc legem abrogavit: is vero Spurius Thorius fuit. Vide extrema Appiani verba, in quibus ille alter *tribunus plebis* anonymus, qui *tributa* a priore imposita *abrogasse* dicitur, non alius a Sp. Thorio anni *646.* tribuno esse debuit.

III. Ac sane praeter Tullii locum, etiam quae ab Appiano statim subjicitur, putatio temporum satis ostendit, Sp. Thorium non prioris legis, quam Borio tribuit, sed alterius, cujus latorem tacet, auctorem esse potuisse. Nam post locum initio adscriptum, ita statim conqueritur Appianus, post legem hanc alteram, *nihil reliquum populo factum, cum & civium & juventutis militaris infrequentiâ laboraret, &* (γῆς προσόδου) *agrorum vectigalibus, &* (διανομῶν) *distributionibus frumentariis, &* (νόμων) *legum* (III) *jussione* careret: id vero malum (πεντεκαίδεκα μάλιστα ἔτεσιν ἀπὸ τῆς Γράκχου νομοθεσίας) *anno quinto decimo a* (C.) *Gracchi legum latione contigisse*. Obiter moneo, haec omnia me ex Appiani mente, ex dictionis vi, itemque ex rerum gestarum fide interpretatum, cum tamen Geleniana versio secus pleraque acciperet. In primis autem Γράκχου νομοθεσίαν (*Gracchana instituta*) non nisi a Graccho posteriore, cui *Caio* praenomen fuit, ordior; nam prior Gracchus de agris dividundis, non item de frumentaria distributione sollicitum se praestiterat: Caius utrumque cumulavit. Ergo hoc vult Appianus, a C. Graccho per annos quindecim Gracchana scita viguisse. At anno post Caium quintodecimo, latâ Thoria lege, plebs semel omnibus commodis excidit. Διανομὰς non quaslibet *distributiones*, sed *frumentarias* accepi; nec enim eo tempore aliae largitiones in usu fuere, nec aliae expetebantur.

Huic vero interpretationi temporum putatio concinit. Re enim vera ab anno *630.* (quo C. Gracchus leges agrarias & frumentarias pertulit) ad legem usque Thoriam (anni *646.*) quindecim anni solidi plebis utilitatibus commodi intercesserunt. At post Thoriam plebs solatiis simul omnibus, quae Appianus numerat, exuta fuit. Nam lex Livia anni *662.* (quae & frumenta plebi & alia commoda impertiebat) per vim lata, statim occiso legislatore abrogata fuit.

IV. Ex hactenus dictis constat, ex duabus legibus, quas Appianus una narratione junxit, posteriorem, cujus is scriptor auctorem tacuit, a Sp. Thorio anni *646.* tribuno latam fuisse: priorem autem, qua tributa quaedam εἰς τὰς διανομὰς (*ad frumentarias distributiones*) sanciebantur, si minus a *Borio* aliquo tribuno, at certe ab affinis nominis alio fuisse perlatam: quo (IV) anno incertum. Hanc nos tamen legem *Boriam* tantisper vocabimus: certe dum alius aliud latoris nomen docuerit.

(17) *Videri M. Livium anno 662. legem sive leges Borias restituisse illas, cum quibus aes nostrum amice conjurat.*

Ex Liviana quidem epitome LXXI. haud dubie ostenditur, M. Liv. Drusum frumentariae cujuspiam legis latorem fuisse. Atqui ea eccujus naturae & argumenti fuerit, antiquis silentibus, in obscuro est. Tamen ejus legis modum ingeniumque simulque fontes, ex quibus hausta, assequi non uno ex argumento licebit.

I. Ex Drusi ingenio colligitur: cui quidem initio media consilia, & omnibus profutura placuerunt: quo factum ut, dum omnibus satisfacere cupit, nullis ordinibus sua probaverit instituta. De quo pulchre Aur. Victor: *Ex gratia nimia in invidiam venit. Nam plebes acceptis agris gaudebat: expulsi dolebant. Equites in senatum lecti laetabantur: sed praeteriti querebantur. Senatus permissis judiciis exsultabat: sed societatem cum equitibus aegre ferebat*. Hinc Octavii & Borii temperamenta (nim. ut largitio primum ad egentes tantum restringeretur, deinde ut in eam sumptus omnes ex certis agrorum tributis redigerentur) Druso extrema consilia fugienti, atque amplectenti media ac salutaria, non potuere in praescribendo frumentariae modo non se probare.

II. Atqui quae a Borio prius, mox a Livio leges (nim. de egentioribus civibus frumento juvandis, deque tributis pro modo censûs in eam largitionem pendendis) jussae fuerant, eaedem in hac Tabula, ut saepe diximus, emicant. Qua, rogo, de causa, nisi quia ex Lege Boria Liviaque Tabulae hujus scita frumentaria translata fuere? Maxime vero ex Livia. Quamobrem istuc? Quia Liviae frumentariae auctor populis Italicis gratissimus erat.

Gra-

---

gens Spuria *non est infrequens in Gruteri & Muratorii indicibus) tum* Βέριος *facile in* Burrus *aliudve cognomen refingetur. II. Quod si* Spurius *praenomen fuerit, tum ex* Βόριος, Burrius *fiet; nam* Burria *gens in Murat. & alibi occurrit. III. Aut, quod est vero propius, librariorum inscitiâ* Βόριος *irrepsit pro* Βάριος. Varia *gens frequens admodum in historiae Rom. libris. In primis lex* Varia *a Q. Vario trib. pl. anno 662. lata memoratur a Cic. in fragmentis orationis pro Scauro filio, ibique ab Asconio. Quo loco Pedianus defensionem illam Scauri patris brevissimam refert hujusmodi:* Q. Varius Hispanus (*nam domo Sucronensis fuit, teste Quintiliano V. 12. eâque fort. de causa a Val. Max.* Hybrida *cognominatus dicitur*) M. Scaurum, principem senatus, socios in arma, ait, concitasse: M. Scaurus . . . negat . . . Vtri vos, Quirites, convenit credere? *Huic Q. Vario trib. pl. non difficile est, ante XX. circiter annos praecessisse ex eadem forsitan domo* Varium *alterum, qui in eodem magistratu legem hanc de tributis in largitiones frumenti pendendis forsitan tulerit.*

Verum donec quis verum produxerit nomen, hanc nos tamdiu legem Boriam *appellabimus.*

(III) *In Appiano* νόμων *tantum legitur. At quando unquam fando auditum fuit, populum Rom. legibus caruisse? Ea de causa* Legum jussione *reddendum putavi. Quo enim tempore tribunitiam potestatem Sylla sustulit, ex illo plebs Rom. leges jubere destitit. Ex hoc vero patet, Appianum plebis Romanae damna, legem Thoriam subsecuta, ad finem prope usque liberae Reip. porrexisse: quocirca non immerito Tullius in Bruto Thoriam legem, uti* vitiosam & inutilem, *quamvis ipse ex optimatium numero, taxat. Locum sup. adscripsi. Vid. Adn. II.*

(IV) *Haud diu tamen Thoriam legem anni 646. videtur antecessisse; quia Appianus (ubi de Thoria) sic ait:* καὶ τοὺς φόρους οὐ πολὺ ὕστερον διέλυσε δήμαρχος ἕτερος. Ac tributa illa (*a Borio imposita*) non multo post tribunus alius (*nim. Sp. Thorius*) abrogavit.

videatur Vell. Paterculus haud prorsus immeritas huic (18) Livio laudes impertivisse.

Ex hactenus dictis, facile viros eruditos assensuros mihi spero, pro explorato habenti, legem hanc nostram, qua parte recensionem civium atq. professionem possessionum jubet, ex Sp. Borii lege (imo & ex Drusiana facile illinc profecta) quae olim tributa possessoribus agrorum, ad egenos distributione demerendos, imperaverat, manasse: item qua parte frugum dationis meminit, & hoc indidem haud dubie profluxisse. Nec enim alia de causa tam subtilis & accurata professio indicitur, professis vero omnibus frumenti acceptione interdicitur; nisi quia illis, utpote bene nummatis, adeo frumenta non debebantur, ut etiam ex illorum proventibus ex Boria lege decidi deberet, quidquid frumenti erogaretur egentibus. Et ita prorsus persuasum habeo.

Tametsi & hujus tabulae frumentaria largitas haud diu perdurasse videtur; quia legem Juliam haud diu postea Syllana Marianaque tempora turbulentissima omnium sunt consecuta, per quae susque deque divina humanaque omnia permista fuerunt.

CAPVT III.

De Porticu Minucia Frumentaria.

Jam supra ad v. 15. ad ea Tabulae verba (IBEI · VBEI · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR) monui, distributionis locum (quem utpote vulgo notum, designare non oportuit) omnino alium a foro fuisse. Nunc id dabitur opera, ut in *porticibus Minuciis* (non diu ante hoc aes a M. Minucio Rufo in id utique factis) distribui consuevisse frumenta, suadeatur.

SECT. I. *Operis auctor, & tempus.*

In Urbis Regione IX. P. Victoris duplex *Minucia* (supple *Porticus*) recensetur,

Gratissimus autem etiam post mortem obitam fuit; quod ex omnibus Drusi conatibus, ille praecipuus fuerat, uti Sociis Italisque civitatem daret. Hinc ille totius Italiae luctus post Drusi necem: cujus nuntius dicto citius socios undique ad arma concivit. Quorsum haec? nempe ut intelligatur, eosdem sensus ac frumentariae scopum Tabulae huic (per quam civitas dabatur Italis) ac paullo ante legi Liviae fuisse propositum: eumdem plane utriusque, sicut & antea Boriae, modum ingeniumque extitisse. Hujus quidem certe æris nostri cum Boria lege consensionem jam satis antea demonstravimus.

(18) *M. Livii defensio. Non nisi maligne a nonnullis vituperatum, ab aliis merito exornatum. Fuisse ancipiti natura, sed ita ut pulchra eminerent.*

Paterculus lib. II. cap. 13. hoc Livium praeconio exornat. *M. Liv. Drusus vir nobiliss. eloquentiss. sanctiss. meliore in omnia ingenio animoque, quam fortuna usus. Qui cum senatui priscum restituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem* (mitto quae de equitum sordib. & perversitate judicior. hic interponit) . . . *in iis ipsis, quae pro senatu moliebatur, senatum habuit adversarium: non intelligentem, siqua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti inescandae inliciendaeque multitudinis causa fieri, ut minoribus perceptis, majora permitteret. Denique ea fortuna Drusi fuit, ut malefacta collegarum, quam ejus optime ab ipso cogitata, senatus probaret magis, & honorem qui ab eo deferebatur, sperneret; injurias, quae ab aliis intendebantur, aequo animo reciperet, & hujus summae gloriae invideret, illorum modicam ferret.* Proderit & ex seq. cap. pauca decerpere: *Cum* (letali vulnere saucius) *ultimum redderet spiritum . . . . effudit vocem convenientissimam conscientiae suae: Ecquando, inquit, propinqui amicique, similem mei civem habebit resp.? . . . Cum aedificaret domum . . . promitteretque architectus, ita se eam aedificaturum, ut libera . . . ab omnibus arbitris esset . . . Tu vero, inquit, siquid in te artis est, ita compone domum meam, ut quidquid agam, ab omnibus perspici possit.*

Et tamen Velleium in his vulgo putant Tiberio adulatum, cui mater Livia Drusilla fuit. Equidem eum dedisse Tiberii auribus aliquid, in eo fateor, quod impune poterat eo praeconio abstinere. Sed postquam inspergere aliquid, & quidem non alieno loco, de Livii ingenio huic historico placuit; ad veritatem propius quam ad voluntatem Nostrum locutum arbitror. Omnino, quidquid alii statuerint, Drusum hunc & virum fuisse maximum, & sua consilia omnia ad ordinum concordiam, senatus dignitatem, tum ad commilitones (h. e. tam socios quam cives egentiores) prolectandos, quo alacrius militarent, direxisse censeo; quamvis ceteroqui inspersis superbiae, ambitionis, audaciae naevis (quod in magnis viris usuvenit) minime caruerit. Postremo Drusum unum in re publica acutius, quam ceteros, pervidisse omnia, satis exitus belli Italici demonstravit.

Sed antequam hinc digredior, non omittam verissimam Sallustii defensionem Oratione (an Epistola?) II. de rep. ordinanda. *M. Livio Druso semper consilium fuit, in tribunatu summa ope niti pro nobilitate: neque ullam rem in principio agere intendit, nisi illi auctores fierent. Sed homines factiosi* (de optimatium numero) *quibus dolus atque malitia fide cariora erant, ubi intellexerunt per unum hominem maximum beneficium multis mortalibus dari, videlicet & sibi quisque conscius, malo atque infido animo esse, de M. Livio Druso juxta ac se existimaverunt. Itaq. metu, ne per tantam gratiam solus rerum potiretur, contra eam nixi, sua & ipsius consilia disturbaverunt.* Merito in Ciceronis Miloniana ornatur his verbis: *Domi suae nobilissimus vir, senatûs propugnator, atq. illis quidem temporibus paene patronus, tribunus pl. M. Livius Drusus occisus est.*

tur, *Minucia vetus*, & *Minucia frumentaria*. In Sex. Rufi *Regione* item IX. utraque corrupte *Mimicia* nuncupatur. Adhaec *Minuciae* ac saepius *Minitiae*, aut *Miniciae* crebra in marmoribus mentio. De auctore si quaeras; non alius fuit quam M. Minucius Rufus: is qui V.C. an.DCXLIII. consul cum Sp. Postumio Albino factus, & Macedoniam sortitus, prorogato in annum sequentem imperio, proconsul de Scordiscis & Triballis triumphavit. Exstat ejus triumphi denarius apud Fulvium & alios. Vide Vaillantium in Minucia num. 9. ubi is imperator triumphalibus quadrigis invectus, inferne inscribitur, M·MINVCIVS·Q·F·RVFVS· Meminit Liviana epitoma LXV. Meminere Frontinus in Stratagematis, aliique quam plurimi. Sed piaculum fuerit, si Paterculi verba omisero: a quo uno discimus, non alium ex gente Minucia, quam hunc, utriusque porticûs auctorem fuisse. Is lib. II. cap. 8. extremo sic loquitur: *Per eadem tempora clarus ejus Minucii, qui porticus, quae hodieque celebres sunt, molitus est, ex Scordiscis triumphus fuit*. Ex quo loco poteris viri accuratiss. Raph. Fabretti, imo & magni Lipsii leviculum (19) erratum detergere.

Jam ad tempus exstructi operis quod attinet; in aliquo magistratu id ab eo conditum de more, oportuit. Atque is quidem anno V. C. DCXXXII. tribunatum gessit. Verum quia in eo magistratu legem tulit, qua C. Gracchi legibus (& in his frumentariae) (20) obrogavit; non est verisimile, eum eopte in magistratu porticus extruxisse illas, quarum usus in frumentatione futurus erat. Magis est igitur, ut idem opus post triumphum de Scordiscis excitatum fuerit, h.e. anno Vrbis DCXLIV. ut ante dictum; & quidem de manubiali pecunia. Nam modo in aerarium inferebatur ab imperatoribus praeda, modo exstruebatur ex ea opus, quod gereret auctoris nomen. Nec mihi alia de causa videtur Velleius in eapte triumphi Minucii narratione Minuciarum porticuum inseruisse mentionem, quam quia exstructio illa recentis victoriae quaedam appendix ac monumentum fuit.

Atque hinc quoq. cognoscimus, porticus Minucias non in Gracchanae frumentariae (quippe cui jam ante annos XII. Minucius obrogaverat) sed potius sive in Octaviae adhuc vigentis, sive (si tempora addixerint) in Boriae gratiam exstructas videri.

SECT. II. *Ejusdem operis finis*.

Vsus operis ex ipsa *Frumentariae* ap-

 pel-

(19) Fabrettus in Syntagm. de Col. Trajani extremâ pag. 35. eas porticus *a L. Minucio Augurino* (illo scil. de quo Livius lib. IV. ad ann. 315.) *nomen accepisse* scripsit. Hoc idem peccaverat ante Lipsius Elect. I. 8. in illa aurea Frumentationis universae tractatione. *Nomen ei* (Minuciae) *videtur sive a Minutio primo Frumentariae rei praefecto, sive a Deo Minutio*. Haec Lipsius: cui nihil in his obloquitur Contarenus, reprehensor Lipsii morosissimus.

(20) *Legis Minutiae, ante hac obscurae, sententia ex Aur. Victore, & ex Floro eruitur. Inter* Obrogare *&* Abrogare *discrimen quod traditur, id non esse rigidius accipiendum.*

[1] Festus in *Osi sunt*, antiquos ait id a verbo *Odio declinasse*, mox addens, C. *Gracchum in ea, quae est de lege Minucia* id usurpasse, *cum ait: Mirum siquid iis injuriae fit: semper eos osi sunt*. Qui de legibus antiquis scripsere, de Minuciae legis argumento nihil se comperti habere fatentur. Atqui mihi non est dubium, quin *Legem Minuciam* non aliam Festus intelligat, quam qua hic tribunus legibus C. Gracchi obrogabat: de qua eâdem Minucia loquitur Flor. III. 15. *Obrogare auso legibus suis* (C. Gracchi scil.) *Minucio tribuno*. Item Aur. Victor in C. Graccho: *Minucio Rufo tribuno plebis legibus suis obrogante, in Capitolium venit*. Mox: *In forum descendit, & imprudens concionem a tribuno plebis* (Minucio Rufo) *avocavit*.

Ac tota sane ejus rei narratio Flori satis ostendit, Gracchanae frumentariae (quae anno Vrbis 630. jussa fuerat) biennio post (anno scil. 632.) a Minucio fuisse obrogatum. At istud ipsum (quid proprie sit *Obrogare*) recte intelligi volo. Non sane idem quod *Abrogare* legem, h. e. irritam facere. Nec enim nisi anno sequenti (Vrbis DCXXXIII.) C. Gracchi frumentaria abrogata fuit, idque per M. Octavium, uti sup. Adn. 11. ex Bruto Tullii demonstravimus. Ergo Minucius anno superiore non plane abrogaverat, sed *obrogarat* tantum: cujus verbi vim ex Festo discimus: *OBROGARE est legis prioris infirmandae causa legem aliam ferre*. Est igitur *Obrogare*, cum novâ lege lex antiquior, non plane tollitur, sed enervatur. Verum quid *Abrogare, Derogare, Exrogare, Obrogare, Subrogare* differant, vide apud Brissonium de Verb. sign. & alios.

Quamquam, si verum amamus, haec verborum discrimina non sunt rigide accipienda. Vt ecce in hac ipsa narratione M. Minucius Gracchanae legi *obrogavit*, quam M. Octavius anno insequente *abrogavit*. Diceres, Octavium largitiones istas penitus sustulisse. At Cicero ipse (locum Adn. 9. adscripsi) fatetur, non aliud Octavium egisse, nisi ut quae largitio ex lege Sempronia *magna* fuerat, eam ipse *modicam & tolerabilem* redderet. Ergo non tam *Abrogavit*, quam *Derogavit*, h. e. ex ea detraxit. Non sunt ergo perpetua discrimina.

pellatione oſtenditur. Non defuere tamen, qui *Frumentariam* porticum a *Frumentariis* (21) illis, qui & *Agentes in rebus*, & *Curioſi*, & aliis nominibus pluſculis vocabantur, dictam nugarentur. Quos Appuleius lib. *De mundo* redarguit. *Alius*, inquit, *ad MINVTIAM FRVMENTATVM venit*, & *aliis in judiciis dicitur dies*. Ergo ex eo *Frumentariam* vocatam innuit, quod illuc *frumentaturi* h.e. frumenta accepturi, aut diſtributuri commeabant. Hoc ipſum & ſcripti lapides ψαμμαχόγιοι patefaciunt, quos pro re data producam.

Ac *Minucia frumentaria* cui uſui fuerit, expedivimus: quid de *Minucia vetere* cenſebimus? De ea ita conjicio. M. Minucius cum, ut infra demonſtrabitur, jam inde a L. Minucio Augurino (illo ſcil. annonae praefecto, qui nefaria Sp. Maelii conſilia in tempore diſturbavit V. C. anno CCCXV.) frumentariam laudem hereditariam accepiſſet; non alium prorſus in uſum, quam ad frumenta, ſive potius teſſeras frumentarias diſtribuendas, porticum duplicem fecerat. Harum igitur utraque, ſi uſum ſpectes, *frumentaria* dici poterat. Verum adjectione iſta non fuit opus, quamdiu utraque ei uſui mancipabatur; tunc enim utraque *Minucia* aut *Minicia* abſolute ex auctore ſuo dicebatur. At poſtquam aevo ſequente una ex iis porticibus fatiſcens ac ruinoſa veterem uſum negabat; ab illo tempore, opinor, cognomenta illa duo διακριτικὰ addi coeperunt, ut una *Minucia vetus*, altera, quae ſola priſtinum uſum retinebat, *Minucia frumentaria* appellaretur. Rem ita ſe habuiſſe, ex ſilentio auctorum (22) & veterum (23) inſcriptionum (a quibus ſemper adjectio *frumentariae* abeſt) oſtenditur; & quod primi omnium P. Victor & Sextus Rufus, a quibus Regiones Vrbis deſcriptas habemus (qui non ante finem IV. ſaeculi ſcripſere) *Minuciam Veterem* a *Minucia Frumentaria* diſtinxerunt. Ita Victor: at corrupte Sex. Rufus de utraque habet: *Mimitia Vetus*, *Mimitia frumentaria*.

Ergo utraque primitus in uſum frumentationis comparata, adhuc ſub Tiberio h.e. ſcribente Velleio, eidem uſui ſerviebat. Nam eo ſpectant ea Paterculi verba (quae ſup. num. I. protuli) per quae ambas porticus ſuo tempore fuiſſe *celebres* teſtatur. *Celebres* autem *frequentes* interpretor, propter multitudinem frumenta quot menſibus accipientium.

SECT. III. *Vtramq. porticum ab ipſo conditore M. Minucio uſui frumentario fuiſſe deſtinatam, ex ejuſdem familiae domeſtico decore frumentario demonſtratur.*

Quod porticus illae Minuciae erogando frumento inſervierint, id ex inſcriptionibus conſtat, in quibus omnibus id non obſcure ſignificatur. At eumdem uſum ab ipſo exſtructore M. Minucio Rufo fuiſſe deſtinatum, id praeter cetera, ex domeſtica ac vetuſtiſſima ejus familiae laude frumentaria doceri puto. Nam noſter hic Minucius Rufus ab illo L. Minucio Augurino genus trahebat, de quo totam Livii narrationem lib. IV. a cap. 12. ad 16. legi operae pretium fuerit. Res eo redit. In ſumma annonae caritate Sp. Maelius plebe per immoderatas largitiones ſibi devincta, regni capeſſendi clandeſtina conſilia domi agitabat. Ejus rei indicio per L. Minucium Augurinum (qui tum primus annonae praefectus fame urgente creatus legitur) facto, Sp. Maelius ab Ahala Servilio obtruncatur. Deinde dirutis Maelii aedibus, Augurinus *frumentum Maelianum aſſibus in modios aeſtimatum plebi diviſit*, famemque le-

(21) Horum origo inde arceſſi poteſt, quod premente annona, profiteri frumenta (de qua profeſſione apud Livium aut alios legere memini) omnes adigebantur. Quod ſi a frumentariis negotiatoribus, aut a circitoribus (qui ab eo *frumentarii* vocabantur) alicubi fruges reconditae nunriabantur: tum & occultantibus poenae inferebantur, & indicibus praemia. Ab his, opinor, initiis poſtea tractum, ut *Frumentariorum* nomen, antiquitus honeſtum, tandem ſub Caeſaribus circitorum hujuſmodi atque exploratorum peculiare evaſerit.

(22) Appuleius *Minutiam* ἁπλῶς (*ſine adjectione*) uſurpavit: cujus locum ſupra adſcripſi. Item Lampridius Commodo c. XVI. *Herculis ſignum aeneum ſudavit in Minutia per plures dies*. Vbi ad illud *In Minutia* adnotat Caſaubonus: *Veteri, ut puto: nam alteram Frumentariae cognomine diſtinguebant*. Atqui non ita ſcripſiſset, ſi vir ſummus tot inſcriptiones vidiſſet, in quibus *Minutia* abſolute ſemper ſine cognomento diſcriminante ſcribitur, & tamen non ſine ſignificatione aliqua frumentaria. Ergo additamenta illa duo διακριτικὰ non ſunt, uti dixi, exeunte IV. ſaeculo antiquiora.

(23) Inſcriptiones, in quibus fit *Minitiae* aut *Minutiae* mentio, me facile excuſſiſſe omnes arbitror. Nuſquam tamen ſive *veteris* ſive *frumentariae* adjectio; etſi ſatis ex *Curatoris* aliuſve rei mentione poteſt intelligi, frumentariam largitionem in iis agi-

levavit. Qua de causa eodem Livio auctore, *L. Minucius bove aurato extra portam Trigeminam est donatus*. Quid illud *Bove aurato* sit (pro quo Plinius statua donatum mavult) inferne (24) discutimus.

Vides hinc profecto, quidnam voluerit sibi M. Minucius Rufus (qui CCCXXX. ferme annis L. Augurino recentior exstitit) in exstruendis porticibus. Has quidem sub Caesaribus erogandis tesseris frumentariis inserviisse sat novimus. Quid ergo relinquitur aliud, nisi ut earum conditor M. Rufus eodem plane jam ab initio spectarit; eâque re vetus gentilitium decus novis monumentis asserere domui suae studuerit? De quo vide plura infra sect. VI.

SECT. IV. *Non ad frumenta condenda aut demetienda, sed potius ad tesseras distribuendas Miniciam valuisse. Ejusdem Miniciae officia.*

Ad frumenta asservanda non porticus, sed horrea exstruebantur. Ergo ut in his porticibus ea distribui possent, opus erat, ut conveherentur ex horreis. At id quam sit absurdum, jam sup. pag. 309. & seq. ostendimus. Verum quid moror? Minuciae

(24) *De bove aurato Liviano lectiones variae: tum de statua L. Minucii Pliniana: quae in nummis pileata videtur.*

Bovem istum *auratum* Lipsius Elec. I. 8. suspectum habens, ex vetusto codice (in quo reperit *bŭ auro*) substituit, *Bove & agro*. Melius alii, *Bove & arvo*; nam in Vossiani cod. margine antiquitus *Arvo* erat scriptum. Equidem pro *Bove & auro*, suspicabar *Bove tauro* primitus exaratum: quod & non nemini ante me venisse in mentem postea comperi. Postremo non negligendam interim lectionem Florentini codicis duxerim, *Bove aturato*. In Philoxeni Glossis: *Atturacio* est λιβανοκαῖα, θυσία. Ergo *Atturare* vetus verbum fuerit, idem valens quod nunc sermone ecclesiastico, *Turificare*. *Victimae atturatae* videntur dictae, quibus tura adolebantur. *Extra portam Trigeminam* a Livio additur; quod ibi ritus iste atturationis peractus fuerit. Sane ob strenue facta *bove atturato donari*, facile id ritûs antiqui fuerit. Obiter addo, forsan Romam tam prisco aevo tura Sabaea non dum advecta fuisse. Verum quaecumque in suffitum adhibebantur, ea *Tura* dicebantur. Livius XXIX. 14. in transvectione Matris Idaeae *incensi turis* ac *turibulorum* meminit. Apud Plautum Aul. II. 8. v. 15. Euchio ille avarissimus *tusculum* ad adolendum Lari emit, quidvis scil. suffitui aptum. Hactenus ad lectionem Flor. codicis (quam etsi magni facio, nondum tamen amplector) illustrandam.

Nam equidem quidvis potius paterer, quam Livium sive Bovis atturati, sive bovis & arvi meminisse, *columnam* vero & *statuam*, quibus Lucius ille Minucius donatus fuerat, silentio praeteriisse. At columnâ & statuâ illum ornatum non tantum Plinius refert (qui & extra eamdem portam Trigeminam id monumentum statuit) sed ejus rei exstant duo denarii testes, in quorum aversis partib. columna cum Augurini simulacro exhibetur. Ibidem & spicae adsunt in frumentariae praefecturae monumentum. Estne, inquam, credibile, Livium columnam cum simulacro ignorasse, aut cum nosset, involvisse silentio? Mihi certe non fit verisimile. Ab viris igitur acumine praeditis cuperem aliquid extundi, quo vetus Patavino lectio restituatur. Sane si ex membranis ostendatur pro *Bove* posse substitui *Basi*; nihil mallem. Nam *Basis aurata* erit ille ipse cippus, cui simulacrum Augurini in nummis insistit. Quod si in vetere Lario Graecum Βωμὸς vocabulum fuisse adoptatum, constaret; quid aptius quam *Bomo* (quod proxime a *Bove* editorum abest) *aurato* legisse? Tamen rem integram viris eruditis reliquisse praestabilius duco, quam quidquam temere proloqui.

Nunc ex Plinio hauriendum. Apud quem XVIII. 3. ita legitur: *Minucius Augurinus, qui Sp. Maelium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad assem redegit undecimus plebei tribunus* (istud de Minucii tribunatu refellit Livius: quid interim de unico tribuno plebis hîc innuat Harduinus, non intelligo) *qua de causa statua ei extra portam Trigeminam a populo stipe collata statuta est*. In his de statua refert: at alibi columnam ei positam narrat. Nam XXXIV. 5. ita scribitur: *Item Publio* (qui Livio *Lucius* est) *Minucio praefecto annonae extra portam Trigeminam* (supple ex superioribus, *Columna posita*) *unciariâ stipe collatâ: nescio an primo honore tali a populo; antea enim a Senatu erat*. Quod alibi *statuam* alibi *columnam* ei positam Plinius prodidit (ut omittam quod *statuae*, *columnae*, *cippi* apud Latinos, sicuti & quae his Graeca respondent, apud auctores confunduntur) ea facile compones, si columnam simul & statuam Augurino erectam intelligamus: quod & denarii demonstrant.

Illud animadvertisse proderit columnam novi generis eam esse, quae in ejus denariis cernitur. Mihi quidem certe columnae scapus speciem plane talem exhibet, quasi si plures pilei, unus alteri, incumbant ad perpendiculum. Per pileos libertas civibus a L. Minucio asserta, compressis Maelianis inceptis, notatur.

Huic ego Adnotationi finem dederam, cum animadverti ab Havercampo (in Adnotatis ad Morelliana familiarum numismata) Augurini columnam ex modiis frumentariis, quorum unus alteri insistat, putari contextam. Atqui modius Romanus cylindricam figuram refert (ut ex Regii Musei semodio demonstratur) cum tamen ex junctis inter se conis haec columna connexa sit. Pileus autem ille, qui in nummis symbolum est libertatis, conicus est. Vel vide utriusque nummi ectypon (quod apud Vrsinum male columnas illas exhibet, a Patino tamen quam accuratissime expressum fuit, ut & in Vaillantio num. 3. 4.) plane intelliges utramque columnam ex pileis compaginatam videri, sed ita ut num. 3. pileorum apices deorsum, at num. 4. sursum spectent. Adde hoc etiam quod num. 4. ex columnae capitulo utrinque pileus singularis haud dubie dependens cernitur. His de causis, sicuti Duillianam columnam, aliasque postea similes vocari *Rostratas* placuit; ita hanc L. Minucio positam, si sic libet, *Pileatam* dicemus.

ciae officia id palam faciunt. Nam etsi *Mensor frumentarius* non numquam in marmoribus legitur: at nusquam MINVCIAE, sed *horreorum* interdum additur.

At officia Minuciae in lapidibus recensentur haec, *Praefectus*, *Consularis*, *Procurator*, *Curator*, *Quaestor*, *Rationalis*. A *Praefecto* ordiar, munere honestissimo, quo L. Minucium Augurinum omnium primum ornatum fuisse, Livius prodidit, quod deinde senatorum primarii gesserunt: quam postremo praefecturam Augustus sibi reservavit. Ac *Praefecturae frumenti dandi* exstat apud Frontinum (25) mentio. Is honor viris consularibus, & proconsularibus mandabatur. Apud Grut. pag. 188. 1. quidam *Ti. Mimesius Sardus* post plures honores sub Tiberio Aug. gestos PRAEF· FRVMENTI · DANDI inscribitur. Et pag. 440. 2. *T. Musidius Polianus* non tantum *consul*, *procos.* &c. sed & PRAEF · FRVMENTI · DANDI fuit. Pag. 471. *6.* quidam *Sex. Tadius* honoribus plurimis gestis, etiam PRAEF · FR · D · h. e. *frumenti dandi* exstitit. Pag. 1091. 8. *L. Aurelius Gallus* praeter consulatum honoresque alios PRAEF · FRVM · DANDI dicitur. Verum in his omnibus nihil de Minucia additur. Est tamen egregius de *L. Iulio Iuliano* apud Grut. pag. 422. 7. titulus, in quo ita reperio: PRAEF · MINICIA: qui lapis haud dubie de eadem praefectura frumenti dandi est capiendus (praesertim cum Iulius Iulianus iste consulatum aliosque honores plurimos, aeque ac superiores illi, gesserit) hoc tantum a superioribus monumentis discrepans, quod in hoc diserte MINICIA additur. Reliqua Miniciae officia in ima (*26*) ora subjecimus.

SECT. V. *De Minuciae ostiis diebusque.*

Exstat Gruteriana pulcherrima inscriptio pag. 173. 1. hujusmodi.

TI · CLAVDIVS · AVG · LIB
IANVARIVS · CVRATOR
DE · MINVCIA · DIE · XIIII
OSTIO · XLII · ET
AVONIA · TYCHE · VXSOR · EIVS
PITVANIANI · SOLARIA · DE · SVA
IMPESA · FECERVNT

Haec una inscriptio ex omnibus, in quibus adhuc superest diserta Minuciae mentio, notam aetatis praefert; cum Ianuarius iste Claudii Aug. libertus fuerit. Hinc autem discimus, non gregatim & confertim accedentibus in Minucia tesseras distributas fuisse, sed ostiatim ad turbas declinandas; ita ut sua tribubus singulis ostia fuerint. Nec vero die uno ad suae tribûs ostium tribules itasse apparet, sed ita ut singulis suus mensibus singulis dies statutus esset. Idque tam in accipientibus quam in erogantibus tesseras observabatur. De dantibus habes in recitata inscriptione: at de accipientibus hoc idem duae sequentes docent, quas Fabrettus ex suis ineditis affert in Syntag. de Col. Tra. pag. *36*.

D. M.

(25) In SConsulto apud Frontinum (edit. Poleni Art. 100.) De insignib. Curatorum aquarum ita legitur: *Eos qui aquis publicis praeessent, cum ejus rei causa extra urbem essent, lictores binos, & servos publicos ternos, architectos singulos, & scribas & librarios* (legendum censeo junctim *scribas librarios*, ut in lapidibus) *accensos, praeconesque totidem habere, quot habent ii, per quos FRVMENTVM PLEBEI DATVR; cum autem in Vrbe . . . aliquid* (iidem curatores) *agerent, ceteris apparitoribus iisdem, praeterquam lictoribus uti; utique . . . iis* (apparitoribus) *praetores aerarii mercedes, cibaria, quanta* (apparitoribus) *PRAEFECTI FRVMENTO DANDO dare deferreque solent, annua darent . . .*

(26) *Minuciae reliqua praeter Praefectum officia: puta Consularis, Procurator, Curator, Rationalis.*

De *Consulari* agitur apud Grut. pag. 459. 7. his verbis COS. (i. e. Consularis) AQVARVM · ET · MINICIAE. At Gudius corr. *CVRator*; & quidem, ut ait, ex lapide. Id per me licet, modo fateamur, apud eumdem Grut. pag. 54. *6.* & p. 381. 1. & 3. diserte scribi: CONSVL · AQVAR · ET · MINICIAE.

Procurator Minuciae legitur in eod. Grut. pag. 402. 4. PROC · MINVC · Adhaec Reinesius Cl. VI. num. 122. in *P. Petronii Honorati* marmore inter cetera affert PROC · MONET · At quia Monetae procurationem recentiorem, quam pro marmoris hujus aevo censet; refinxit PRoc. MINITiae. Equidem ἐπέχω; praesertim quod Reinesius ad emendanda marmora pronior; & *Procuratorem monetae* in Muratorianis legisse memini. Idem hic Petronius quarto hinc versu PRAEF · ANNonae dicitur.

Ad haec *Curator Miniciae*. Exstat apud Grut. pag. 407. 1. CVR · MINiciae. Praeterea apud eumdem pag. 173. 1. pulcherrima occurrit illa inscriptio, quam mox sect. V. integram dabo: in qua Ianuarius Claudii Aug. libertus inscribitur CVRATOR · DE · MINVCIA.

Postremo in Grut. pag. 622. legitur: *M · AVRELIO · COCCEIO · MINICiae. RATIONALIS.* Sed *Rationalem* hunc in majoris alicujus magistratûs Minuciae apparitione fuisse necesse est.

D. M.
C · VIBIVS · C · F · CELER
VIX · ANN · IIII · MENSB · XI
FRVM · AC · D · VII · OSTIO · XV
VIBIVS · CELER · F. SVO (*filio suo*)

Versu penult. *Frumentum accepit die* &c. quod integris in seq. habes.

C · SERGIVS · C · F · ALCIMVS
VIXIT · ANN · III · MENSIB · III
DIEB · III
FRVMENVM · ACCEPIT
DIE · X · OSTIO · XXXIX
SERGIVS · ALCIMVS · F · SVO

Quam simillimae inscriptiones, totidem conceptae verbis praeter nomina propria & aetatulae modum. Ex iis fuere pueris, qui frumentum statis mensium diebus & certis ostiis accipiebant ex instituto Trajani, donec *Alimentis ipsius ad stipendium pervenirent*, ut ait Plin. Paneg. num. 223. Ad stipendium autem militare perveniebant post exactum ann. XVII. quod ex forma ab Hadriano praescripta apud Vlpianum l. 14. §. 1. D. *de alim. vel cib. leg.* potest non inepte colligi.

SECT. VI. *Dictorum collectio*.

Quae huc usque de *Minucia*, ad frumentarias tesseras distribuendas comparata, edisseruimus, eo pertinent, ut ubi in aere Britannico ver. 15. IBEI · VBEI · FRVMENTVM · POPVLO · DABITVR · scriptum fuit, facile de Minuciis porticibus intelligendum sit, in quibus frumentariae tesserae (quae in Tabula *frumenti* nomine sunt capiendae) distribuebantur.

Quod si quis sic excipiat: hactenus dicta eo valere tantum, ut sub Caesaribus in Minucia tesserae darentur (nam & Velleius, qui de frequentia testatur, & Appuleius, qui de ejus usu frumentario loquitur, & inscriptiones plena manu depromptae, omnes Imperatoribus haud dubie aequales fuerunt) id vero ad tempora belli socialis extincti retrahi minime debere: si quis, inquam, ita secum reputet, huic respondebitur, Minucias porticus, quae ante sociale bellum constructae fuerant, *hodieque celebres* a Velleio dici: quo significat, & jam ab initio, & suo adhuc tempore *celebres* h. e. frequentes fuisse; nec alio fine frequentatas, quam in distributionis tesserarum usum: certe quia is plane postea usus fuit. Quis enim in his vetat priora ex posterioribus interpretari?

CAPVT IV.

Cur professioni & frumentationi, quarum utraque urbem proprie Romam afficit, in Pandecte scitorum municipalium locus esse quiverit.

Nolim mihi fraudi futurum sit, quod in superioribus *Digesti legum municipalium* nomen huic æri indiderim, cum tamen hujus saltem Britannici fragmenti (27) capita omnia urbem Romam peculiariter spectent.

Respondeo I. sic vel haec omnia nihilo minus municipum peculiaria fore, quorum patria duplex (28) una, in qua nati, altera in quam adsciti. II. Municipibus omnibus statim ac civilitatem Rom. consecuti fuere, nihil aliud deerat, quo minus legibus fragmenti Britannici tenerentur, quam Romanum domicilium: quod simul atq. contraxissent, jam his omnibus frusti Anglicani capitibus quatuor, unice Romam spectantibus, obnoxii fiebant: quae proinde nosse municipum ex aequo interfuit. III. Postremo si ne sic quidem delicatulos homines *Digesti municipalis* appellatio delectare coeperit; non morabor, quin hanc & amissas superiores tabulas uno *Legis Saturae* communi nomine complectantur. De *Lege Satura* opportunius in loco dicam.

(27) Caput enim I. de frumento in urbe Roma distribuendo est: alterum, quod de viis muniendis est, ultra mille ab urbe passus non patebat: tertium de plaustris est intra urbem agendis vel non: quartum de publicis urbis Romae locis. Nihil horum extra Vrbis Romae acceptionem continetur.

(28) Videndus in hanc rem Cicero in II. de Leg. c. 1. ubi *municipibus duas esse* censet *patrias*, *unam naturae* (in qua quisque natus) *alteram civitatis*, qua quis fuerit postea donatus. Cumque plura in eam rem disseruisset, postremo ita concludit: *Itaque ego hanc* (Arpinum scil.) *meam esse patriam numquam negabo, dum illa* (Roma) *sit major, & haec in ea contineatur*. Haec in Arpinati villa Tullius se interloquentem faciebat.

Caput

Caput II.

20 QVAE · VIAE . (20) IN · VRBEM · ROM · PROPIVSVE · (21) V · R · P · VBEI · CONTINENTE · (22) HABITABITVR · (23) SVNT · ERVNT · QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · EARVM · (24) QVAE

21 VIAE · ERVNT · IS · EAM · VIAM · ARBITRATV. EIVS · AED · (25) QVOI · EA · PARS · VRBIS · H · L · OB · VENERIT · TVEATVR · ISQVE · AED · CVRATO · VTI · QVORVM ·

22 ANTE · AEDIFICIVM · ERIT · QVAMQVE · VIAM · H · L · QVEMQVE · TVERI · OPORTEBIT · EI · OMNES · ARBITRATV · EIVS · TVEANTVR · NEVE · EO

23 LOCO · (26) AO · CONSISTAT · QVOMINVS · COMMODE · POPVLVS · EA · VIA · VTATVR ·

24 AED · CVR · AED · PL · QVEI · NVNC · SVNT · QVEIQVOMQVE · POST · (27) H · L · FACTEI · CREATEI · ERVNT · EVMVE · MAG · INIERINT · IEI · INDIEBVS · V · PROXVMEIS ·

25 QVIBVS · (28) EO · MAG · DESIGNATEI · ERVNT · EVMVE · MAG · INIERINT · INTER · SE · PARANTO · AVT · (29) SORTIVNTO · QVA · INPARTEI · VRBIS · QVISQVE

26 EORVM · VIAS · PVBLICAS · IN · VRBEM · ROMA · PROPIVSVE · V · R · P · REFICIVNDAS · STERNENDAS · CVRET · EIVSQVE · REI · PROCVRATIONEM

27 HABIAT · QVAE · PARS · (30) QVOIQVE · AED · ITA · H · L · OBVENERIT · EIVS · AED · INEIS · LOCEIS · QVAE . INEA · PARTEI · ERVNT · VIARVM · REFICIEN

28 DARVM · TVEMDARVM · PROCVRATIO · ESTO · VTEI · H · L · (31) OPORTEbIT ·

29 QVAE · (32) VIAM · PIP · AEDEM · SACRAM · IT · AEDIFICIVM · LOCVMVE · PVBLICVM · ET · INTER · AEDIFICIUM · PRIVATVM · IST · ERIT · EIVS

30 VIAE · PARTEM · DIMIDIAM · IS · AED · QVOI · EA · PARS · VRBIS · OB · VENERIT · IN · QVA · PARTE · EA · AEDIS · (33) SACRA · ERIT · SEIVE · AEDIFICIVM

31 PVBLICVM · SEIVE · LOCVS · PVBLICVS . TVEMDAM · LOCATO

32 QVEMQVOMQVE · ANTE · SVVM · AEDIFICIVM · VIAM · PVBLICAM · H · L · TVERI · OPORTEBIT · QVEI · EORVM · EAM · VIAM · ARBITRATV · EIVS · AED ·

33 QVOIVS · OPORTVERIT · NON · TVEBITVR · EAM · VIAM · AED · QVOIVS · ARBITRATV · EAM · TVEREI · OPORTVERIT · TVEMDAM · LOCATO ·

34 ISQVE · AED · DIEBVS · NEMINVS · X · ANTEQVAM · LOCET · APVT · FORVM · (34) ANTE · TRIBVNALE · SVOM · PROPOSITVM · HABETO · QVAM

35 VIAM · TVENDAM · ET · QVODIE · LOCATVRVS · SIT · EI · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM · EA · VIA · SIT · EISQVE · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM ·

36 EA · VIA · ERIT · PROCVRATORIBVSVE · EORVM · DOMVM · DENVNCIETVR · FACITO · SE · EAM · VIAM · LOCATVRVM · ET · QVODIE · LOCATVRVS

37 SIT · EAMQVE · LOCATIONEM · PALAM · (35) INFOPO · PER · (36) Q · VRBEVMVE · QVEI · AERARIO · (37) PRAERIT · FACITO · (38) QVAMTA · PECVNIA · (39) EAM

38 VIAM · LOCAVERIT · TAMTAE · PECVNIAE · EVM · (40) OSQVE · QVORVM · ANTE · AEDIFICIVM · EA · VIA · ERIT · (41) PROPORTIONI · QVANTVM

39 (42) QVOIV QVE · ANTE · AEDIFICIVM · VIAE · INLONGITVDINE · ET · INLATITVDINE · ERIT · Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERII · INTABVLA

40 PVBLICAS · PECVNIAE · (43) FACTAE · REFERVNDVM · CVPATO · EI · (44) OVOII · EAM · VIAM · IVEMDAM · REDEMERIT · TAMTAE · (45) PECVNIAE · EVMEOS

41 VE · AD · TRIBVITO · (46) SINE · D · M · SEIIS · QVEI · AD · TRIBVTVS · ERIT · EAM · PECVNIAM · DIEBVS · XXX · PROXVMIIS · QVIBVS · IPSE · AVT · PRO

42 CVRATOR · EIVS · SCIET · ADTRIBVTIONEM · FACTAM · ESSE · EI · (47) OVOI · AD · TRIBVTVS · ERIT · NON · SOLVERIT · NEQVE · SATIS · FECERIT · IS ·

43 QVAMTAE · PECVNIAE · AD · TRIBVTVS · ERIT · TAMTAM · PECVNIAM · ET · EIVS · DIMIDIVM · (48) II · QVOI · AD · TRIBVTVS · ERIT · (49) DAPEDIBITO

44 INQVE · (50) EAMRIM · IS · (51) QVO · QVOMQVE . DE · EARE · ADITVM · ERIT · IVDICEM · IVDICIVMVE · ITA · DAIO · VTEI · DEPECVNIA · CREDITA (52)

45 IVDICIVMQVE · DARI · OPORTEBIT

46 QVAM · VIAM · H · L · TVEMDAM : LOCARI · OPORTEBIT · AEDQVEM · EAM · VIAM · TVENDAM · LOCARE · OPORTEBIT · IS · EAM · VIAM · PER

47 Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERIT · TVEMDAM · LOCATO · VTEI · EAM · VIAM · (53) ARBITRAIV · EIVS · QVEI · EAM · VIAM · LOCANDAM

48 CVRAVERIT · TVEATVR · QVAMTAM · PECVNIAM · ITA · QVAEQVE · VIA · LOCATA · ERIT · (54) T · P · Q · VRB · QVEIVE · AERARIO · PRAERIT

49 REDEMPTOREI · QVOI · (55) ELECE · LOCATIONIS · DARIOPORTEBIT · HEREDEIVE · EIVS · DAMDAM · AD · TRIBVENDAM · CVRATO

50 QVOMINVS · AED · ET · IIII · VIR · VIEIS · (56) IN · VRBEM · PVRGANDEIS · II · VIR · VIEIS · EXTRA · PROPIVSVE · VRBEM · ROM · PASSVS · (57)

51 PVRGANDEIS · QVEIQVOMQVE . ERVNT · VIAS · PVBLICAS · PVRGANDAS · CVRENT · EIVSQVE · REI · POTESTATEM · HABEANT

52 ITA · VTEI · LEGIBVS · (58) PL · VE · SC · S · C · OPOPTET · OPORTEBIT · EVM · H · L · N · R ·

53 QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · SEMITA · INLOCO · ERIT · IS · EAM · SEMITAM · EO · AEDIFICIO · PERPETVO · LAPIDIBVS · PERPETVEIS

54 INTEGREIS · CONTINENTEM · CONSTRATAM · RECTE · HABETO · ARBITRATV · EIVS · AED · QVOIVS · INEA · PARTE · H · L · VIARVM

55 (59) PROCVRATOR · ERIT .

(20) VER.20. *Accusat. pro ablat. VOSSIVS* Art. Gramm. lib. VII. cap. *65. Nisi legendum*: INtra Vrbem, *ut in SCto apud FRONTINVM* de Aquaeduct. art. 127. edit. *IO. POLENI*: SPECVS INTRA VRBEM ET EXTRA VRBEM. *CONRAD.*

(21) *MAITTAIRE interpretatur*: Vrbem Romani Populi. *Sed excidit millenarii nota, sicut in linea 26. & in fine lineae* 50. *cum scriptum hic fuisset*: PROPIVSVE Vrbem Romam Passus Mille. *In linea 67. notam N, esse M decurtatum, Illustr. MAFFEIVS animadvertit, ut MAITTAIRE in calce notarum memorat. CONRADVS.* [De his vide mox in Commentario.]

(22) *CONTINENTE*] *Et l.56. CONTINENTI, i. e. ut puto*, continua *sive* contigua serie, *aut* regione. *Lin.* 53. 54. Semitam continentem. *Ma-*

crob. Sat. V. 15. Continentiam regionum, cohaerentiam locorum. *MAITTAIRE.*

(23) *SVNT. ERVNT, omissa copulativa ET. Sic etiam l.* 56. 68. *Et l.* 29. 70. Est, erit. *&* 24. Factei, createi. *Item l.* 49. Damdam. Adtribuendam. *Sic l.* 57. Ducito agito, *&* 60. agere ducere; *& sic etiam* 64. 65. *MAITTAIRE.* [In legibus veter. nihil tritius quam συνωνυμία ἀσύνδετος. Etiam in Pandectis, *Aequum bonum, Aequius melius* & plura talia.]

(24) Earum quae] *pro* aliquae. *MAITT.*

(25) VER. 21. QVOI *pro* cui: *& linea* 27. QVOIQVE *pro* cuique. *CONRADVS. Vide Grut. p.* 942. 2. *Vossii Gram. Quintil.* I. 13. *MAITT.*

(26) VER. 23. *MAITTAIRE jubet legere:* ADCONSISTAT (*hoc sensu:* Nequid propius eum locum sit, quod viam publicam intercipiat) *Sed ipse verbum hoc nunquam lectum fatetur: suntque manifeste duo, etiam puncto distincta, vocabula. Nimirum scriptum est:* AO·CONSISTAT, *h. e.* AQua CONSISTAT. *Supra lin.* 13. *similiter notavimus O pro Q. CONRADVS.*

(27) VER. 24. Post Hanc Legem. *CONRAD.*

(28) VER. 25. Eo Magistratu designatei, *non est dativus antiquo flexu*, eo *pro* ei, *ut* altero *pro* alteri, *quod MAITTAIRE putat; sed casus sextus pro tertio positus. Vid. CORTIVS* in *SALLVSTIVM* Catil. c. 2. & Iugurth. *c.* 16. *CONR.*

(29) *SORTIO pro SORTIOR. Ennius, & Plaut. Cas.* II. *6. v. 4. Ibi Taubm. MAITTAIRE.*

(30) VER. 27. *i. e.* cuique Aedili. *CONRADVS. De PARTI pro* Parte *vide Voss. Gram. Dausq. MAITTAIRE.*

(31) VER. 28. *In hujus verbi syllaba extrema videtur pars superior literae majusculae B. detrita esse, ut infra lin. 69. in voce LEGIbVS. CONRADVS.*

Cave litteram superne detritam credas sive hîc sive ver. *69.* Equidem in marmoribus litteratis pro integro B quam saepissime τὸ b (quod nunc pro minusculo habetur) scalptum reperi: ut omittam, non nullas alias hodiernas minusculas cum majusculis commistas in titulis veteribus occurrere.]

(32) VER. 29. *MAITTAIRE recte legit:* Quae via inter aedem sacram & aedificium... privatum est, erit. *Ex syllaba IN nata videtur litera M, quae verbo* via *adhaesit. Quod sequitur, PIP, ex similitudine literatum T & vetusti R, atque permutatione vocalis E cum I, provênit. CONR.*

(33) VER. 30. Aedis *pro Aedes. Vos. Dausq. MAITTAIRE.*

(34) VER. 34. *QVINTILIANVS* lib. I. cap. *6. Vid. Cl. FVNCCIVS* de Adolesc. lat. ling. c. 7. §. 8. p. 257. *CONRADVS. Sosipatro* Tribunale *probatur, quod Quintiliano non placet. Vide Dausquium p. 67. & 320. Affertur vox* Tribunale *& ex Tertulliano contra Marcion. MAITTAIRE.*

(35) VER. 37. *FOPO, non mendose, uti MAITTAIRE putat, sed antiqua forma literae R, scriptum est. Sic lin.* 40. CVPATO, *lin.* 43. DAPE, *lin.* 52. OPOPTET: *ut & supra lin.* 16. *fuit* MAIOPEM. *CONRADVS.* [Tamen in editione Maittairana hoc loco exhibetur FORO: quamvis ex ejus notis appareat, in aere scriptum FOPO.]

(36) Quaestorem VRBanum. *In lege de scribis & viatoribus apud GRVTERVM p. DCXXVIII.* Q. VRB. QVEI. AERARIVM. PROVINCIAM. OPTINEBIT. *CONRADVS.*

(37) *Pro* praeerit. *Sic l.* 47. 48. *MAITT.* [Ea vocis hujus orthographia vetus erat, uti ostendam in Commentario.]

(38) Locationem ... facito] *Cic. in Ver.* 5. cum locatio fieret. *MAITTAIRE.*

(39) Quamta pecunia eam viam locaverit] *Hoc verbum Ablativo jungitur; sicut apud Cicer. in Ver.* 3. Hoc HS DLX. millibus locavisti. *Sed lin.* 48. *Accusativo*, quamtam pecuniam via locata erit; *nisi forte juxta graecae syntaxeos consuetudinem, accusativus ille regatur a verbo* curato adtribuendam. *MAITT.*

(40) VER. 38. *Legendum:* EOSQVE. *CONRADVS. Non video a quo regantur isti accusativi, nisi suppleatur ADTRIBVITO ex lin.* 41. *Linearum a* 38. *ad* 43. *sensus (quem ordo vocum perplexus & transpositus obscuravit, & per crebras repetitiones implicuit) potest ex l.* 48. 49. *facilius deprehendi. MAITTAIRE.* [Nos haec omnia in textu, quem litteris minoribus scriptum Commentario praemittimus, planiora effecimus.]

(41) Pro portione. *CONRADVS.*

(42) VER. 39. *Legendum est:* QVOIVSQVE: *deinde:* PRAEERIT. *In fine hujus lineae similiter extrita est litera S, ut ostendit sequens*, publicas. *CONR.*

(43) VER. 40. Pecuniae factae] *Cic. in Ver.* 4. Pecuniam maximam fecit. *MAITT.*

(44) QVOII *pro* quei, qui, *erronee sculptum est, dum faber putavit, eundem casum sequi post* EI. *Est etiam hic O pro Q, ut supra lin.* 13. *& lin.* 23. *Legendum deinde:* TVEMDAM. *CONRADVS.*

(45) Pecuniae eum eosve adtribuito] *Et lin.* 41. 42. 43. *adtributus*, 49. *adtribuendam*, 41. *adtribuito*, 42. *adtributionem.* Ad *pro* at *Dausq. pag.* 12. *ubi citat Inscriptionem ludorum saecularium. EAM · PECVNIAM · DANDAM · ADTRIBVENDAM. Hîc autem Syntaxis* pecuniae *in genit. cum accusativo* eum eosve *notanda est. Aliter construitur apud Liv. lib. XXXIX. cap.* 44. terni in millia aeris attribuerentur: *quod Budaeus lib. IV. de Asse fol.* 104. *exponit sic*, attribuerentur *hoc loco significat* tributi nomine statuerentur. *Ad nostrae inscriptionis sensum, Syntaxi licet discrepante, accedit locus Ciceron. Philip.* 9. Statuam faciendam, & in rostris statuendam curent: quantique locarint, tantam pecuniam redemptori solvendam attribuendamque curent. *MAITT.*

(46) VER. 41. SINE Dolo Malo] *CONRADVS.*

(47) VER. 42. *Et hic legendum est:* QVOI, cui, *ut supra lin.* 21. *CONRADVS.*

(48) VER. 43. II, *pro* EI. *CONRADVS.*

(49) Dare debeto. *Vid. ad lin.* 37. *CONRAD.*

(50) VER. 44. Eam rem. *Et deinde:* dato. *CONRADVS.*

(51) QVO QVOMQVE] *h. e.* quocunque, *sive* ad quemcunque Magistratum. *In lege Thoria:* PR. CONSOL. VE. QVO. DE. EA. RE. IN. IOVS. ADITVM.

TVM. ERIT. *Ibidem*: MAG. PROVE. MAG. QVO. DE. EA. RE. IN. IOVS. ADITVM. ERIT. *Item*: PR. PROVE. PR. QVO. IN. IOVS. ADIERINT. *CONRAD.*

(52) *Exesa hic est vox*: IVDICEM. *CONR.*

(53) VER. 47. Arbitratu. *CONRAD.*

(54) VER. 48. Tribunus, Praetor, Quaestor, VRBanus. *MAIT.* [Non: verum singulares T. P. Q. sic interpretare, *Tantam pecuniam Quaestor*. Vide infra in Comment.]

(55) VER. 49. LECE] *Pro* lege. *Sic lin. 69.* LECIbVS. C *pro* G. *Sic ex Duillii rostrata columna. Dausquius pag. 40. citat LECIONES, MACISTRATOS. MAITTAIRE.*

(56) VER. 50. *Hic certe legendum* intra Vrbem. *Vid. supra ad ver.* 20. *nota* 20. *CONR.*

(57) *Excidit nota Millenarii. Vid. sup. ad ver.* 20. *nota* 21. *CONRADVS.*

(58) VER. 52. PLebisVE SCitis Senatus Consultis, *& in fine hujus lineae*: EVM, *i. e.* eorum, Hac Lege Nihil Rogatur. *CONRADVS.*

(59) VER. 55. *Scribi debuit*: PROCVRATIO ERIT, *ut constat supra ex linea* 28. *& mox lin.* 70. *idque bene animadvertit MAITTAIRE.*

C A P V T II.

De tuendis purgandisque viis, deque semitis.

§. I.

Privatorum sumptu, Aedilium arbitratu viarum sarta tecta curentur.

20 *Quae viae in urbe Roma propiusve urbem Romam passus* (mille) *ubi* (in) *continente habitabitur*, *sunt erunt*, *cujus ante aedificium, earum* (ali-) *quae*

21 *viae erunt*, *is eam viam arbitratu ejus Aedilis*, *cui ea pars urbis hac lege obvenerit*, *tueatur*; *isque Aedilis curato*, *uti quorum*

22 *ante aedificium erit*, *& quam viam hac lege quemque tueri oportebit*, *ii omnes arbitratu ejus tueantur*, *neve eo*

23 *loco aqua consistat*, *quominus commode populus ea via utatur*.

COMMENTARIVS

Caput hoc alterum de Viis explanatum a Conrado habes a cap. VI. ad XI. h. e. a pag. 294. ad 298. Nos legendis post messem spicis contenti erimus.

VER. 20. PROPIVSVE· V·R·P···] In textu, quem majoribus litteris Maittairus exhibuit, post P. deest M. (h. e. *Mille*) nec solum hic, sed & v. *26.* & v. 50. & ver. *68.* illud M. aut vero nota CIↃ. aliudve tale deest. Etsi post P. spatii tantum reliquit, quantum tale aliquid caperet. At v. *67.* & *69.* post illud P cernitur aliquid τῷ M inchoato simile. Postremo idem Maittairus in fine Notarum suar. fatetur, se a Comite Maffeio didicisse, in versibus *68.* (sive potius *67.*) & *69.* latêre *N* h. e. M decurtatum. Ac facile credo in ceteris quoque locis, sive M. sive CIↃ, aut ∞, aut talem aliquam chiliadis notam vel excidisse, vel sub rubigine, aut sub metalli excrescentia occultari. De quo vide in ima (I) ora.

Ibid. *Vbi continente habitabitur*] Ellipsis est praepositionis IN. Nam integrum erat, *In Continente* aut *Continenti*, supple *Vrbis*. Apud ICtos plurative usurpatur. Sic l. 147. de V. S. scribitur: *In Continentibus Vrbis natis*: alibi: *Extra continentia Vrbis*

(I) Litterae M. aut notae CIↃ. omissio non tam somno scalptoris est tribuenda, quam quod eam forte in autographo non reperisset, aut quod negligenter admodum scriptam, nequisset interpretari. Indicio est, quod ubi praeterivit notam illam, ibi spatiolum inane reliquit, ut eam postea suppleret, iteratis curis.

Vrbis esse. Integra locutio est, *Continentia Vrbis* (aut *Romae*) *aedificia*; uti legitur in l. 139. D. de V. S. Ceterum quid Milliarium a continente Vrbis, sive a continentibus aedificiis Vrbis numerandum, sibi velit, & quo valuerit, in Exercitatione, quam hîc mox subjiciam, copiose exponetur, praesertim cap. 3.

VER. 20. 21. *Cujus ante aedificium* &c.] Hoc ordine verba procedunt: *Is*, *cujus ante aedificium aliquae viae earum* (quas scil. ineunte v. 20. designavit) *erunt*, *eam viam tueatur arbitratu ejus aedilis*, *cui ea pars urbis hac lege obvenerit*. Ante aedilitii magistratus institutionem viarum tam urbanarum, quam rusticarum cura penes censores erat: at urbanarum procuratio postea in aediles tum curules, tum etiam plebeios (ut & in IVviros & IIviros viis purgandis, quasi scil. censorum subadjuvas) derivata fuit. Jam vero ubi ARBITRATVI aedilis res haec permittitur, cave id de arbitratu libero solutoque capias (cujusmodi illis verbis concipi solet in legibus: *Si libuerit*, *si voluerit*, *in arbitrio ipsorum est*, *in arbitrio ejus ponitur*, aliisve modis) verum de arbitratu qui jure, aut aequo bonoque continetur. Cujus generis illa sunt in marmoribus & conventionibus obvia, *Arbitratu illius aliquid fieri*, *solvi* &c. h. e. prout aequius melius aestimaverit. Ad rem nostram quod attinet: aedificii dominus non id pro tutela viae solvere jubetur, quantum aedili placeret, sed quantum dimidia viae pars, quae illius aedibus responderet, h.e. pro rata parte postulabat: quae rata pars per podismi rationes facile a calculatoribus colligebatur. Quo porro *arbitratus* sive *arbitrium* a *judicio* differat, pulchre Tullius in ea pro Q. Roscio (II) docuit.

VER. 22. 23. *Arbitratu ejus tueantur*, *neve eo loco aqua consistat* &c.] Hoc vero praecipue aedilis arbitrio permittebatur, ne dum domini parcimoniae studio sarta tecta quanti minimi locant, opus negligenter procedat: veluti si strata viarum non rite ad libellam exaequentur, necubi scilicet AQVA CONSISTAT. Praecipuo viarum vitio nominatim occurritur: at cetera ejus generis continentur eo quod sequitur, *Quominus commode populus ea via utatur*.

EXERCITATIO

De termino, unde apud Romanos milliariorum mensura procederet, deque ambitu jurisdictionis magistratuum urbanorum.

SVpra in Conradianis capitibus (pag. 296. in fine Adnot. 10.) promiseram me de viarum milliariis numerandis in loco aliquid commentaturum. Hic vero ille locus est ei disquisitioni destinatus. Cui & illa tractatio cohaeret, quo nim. spectent illi *passus mille* a continente Vrbis numerandi, quorum tum v. 20. tum alibi saepe haec Tabula meminit.

Ad prius illud quod attinet, diu illa persuasio tenuerat, milliariorum initia a *Milliario aureo*, quod in Foro Rom. sub aedem Saturni exstruxit Augustus, fuisse capta, atque ita per vias omnes militares Italiae processisse. Ita doctissimus quisque uno ore docuerant ad Holstenium atque Fabrettum usque. Ab his primis vetus opinio subrui coepta, ratis scil. viarum ab Vrbe prodeuntium intervalla milliaria a portis ejusdem Vrbis inchoari debere. Horum uter alteri praeiverit (29) incertum habeo.

Ab

(II) Ibi Tullius Arbitrium a Judicio ita distinguit: *Judicium est pecuniae certae, arbitrium incertae. Ad judicium hoc modo venimus, ut totam litem aut obtineamus, aut amittamus: ad arbitrium hoc modo adimus, ut neque nihil, neque tantum, quantum postulavimus, consequamur*. Cetera ibi vide.

(29) Fabrettus quidem annis plus XL. Holstenio (qui anno 1661. obiit diem suum) superstes fuit, ita ut ex Holstenii sive sermone, sive schedis id haurire quiverit. Porro idem Fabrettus Differt. III. de Aquaeduct. (quas ann. 1680. diu post fata Holstenii edidit) ita scripsit num. 243. *Aliqua mihi concedi nunc postulo, quae alibi plenius probaturus sum h. e. primo Itinerum mensuras non a Milliario aureo in capite fori, uti multi putarunt, sed a veteri portarum situ ante productionem moeniorum ab Aureliano factam incepisse*. Has vero probationes nusquam alibi (nec in Colum. Trajani, nec in Inscript. Syntagmate) protulit, haud scio an quod postea coepisset ei causae parum confidere.

At quadriennio post Fabretti *Aquaeductus* i. e. anno 1684. Holstenii Notae in Stephanum prodierunt, in quarum fine exstat brevis ejus dissertatiuncula (quae infra excerpetur) de eo quod aureum Millia-

rium

Ab eo tempore nova jam placuerunt. Nam & Ryckius ad Tacitum Hift. I. 27. & Pitifcus ad Suetonium Othone cap. VI. in eandem ivere fententiam. Equidem de re univerfa quid cenfeam partitis capitibus ita differam, ut & hallucinationes aliquot virorum doctiffimorum detegantur, & tum rei milliariae, tum huic Tabulae (quod caput mei penfi eft) lux non mediocris inferatur; ac poftremo vetus Milliario aureo poffeffio, fuufque Magiftratibus ambitus in orbem finitus reftituatur.

CAPVT I.

De milliario aureo; deque columna Capitolina, quae jamdiu pro aureo milliario monftrata fuit.

Milliarii aurei quod Auguftus in capite Fori Romani pofuit, exftant Plinii, Suetonii, Taciti, Plutarchi, Dionis, Pub. Victoris loca, quae, etfi notiffima, ut ufus pofcet, fuis proferemus locis. Viarum gratiâ ab Augufto illud factum, ex Plinio, Plutarcho, Dione facile intelligimus: at nemo unus veterum ab eo viarum intervalla numerari coepiffe, verbis difertis affirmaverat. Tamen & *Milliarii* vocabulum, & locus, nempe in Vrbis umbilico, & Plutarchi Dionifque loca tantum verifimilitudinis ei opinioni (quod nim. ab eo viarum per Italiam intervalla colligerentur) conciliaverant, ut jamdiu certa res haberetur.

Interea temporis in vinea Nobilium De Naris ad Viam Appiam erutum fuit egregium monumentum, quod ftatim in Capitolii gradus laterales translatum fuit: qua de caufa id nos femper *Columnam Capitolinam* in hoc opufculo nuncupabimus. Atque id quidem tum Barth. Roffus (in libro infcripto, *Ornamenti di Fabriche antiche e moderne*) ad vivum exhibuit, tum etiam ex Nic. Aloftani fchemate Gruterus pag. CLIV. num. 4. 5. 6. Gruterus quidem a vulgata tunc temporis opinione, quod is cippus effet Aureum milliarium, caute abftinuit. Ceterum nemo ex mediocriter doctis tunc temporis erat, quin columnam illam Capitolinam pro Aureo milliario haberet. Quibus credens Car. Dufrefnius in fua CPoli (30) fic de eo monumento loquitur, quafi non dubitans id plane fuiffe Aureum milliarium. Alios plures proferre poffim. Sit inftar omnium Nic. Bergierius in illuftri opere De viis militarib. lib. III. Sect. 13. ubi columnam iftam Capitolinam non dubitat pro Augufteo *milliario aureo* habere, ita tamen ut a Vefpafiano primum, deinde a Nerva, poftremo ab Hadriano reftituta fuerit: quod infcriptiones fubjectae docent. Idem & Henr. Henninius in adnotatis ad laudatum Bergierii locum fenfit, qui & eorum objectis refpondet, qui pro Aureo milliario id habere refpuiffent.

Quamvis autem Capitolinam hanc columnam apud Gruterum pag. CLIV. omnibus contemplari liceat; tamen ejus defcriptionem quam breviffimam huc inferere non gravabor. In fummo columnae globus aereus (cujus diameter bipedalis) capitello Tufcanico infiftit. Columna quae globo fubjacet, eft ex candido marmore alta ped. VIII. femis. In columnae hypotrachelio nota numerica I. fed grandioris proceritatis fcalpitur. Statim fub hypotrachelio ita caelatum vifitur.

IMP · CAES · VESPA
SIANVS · AVG
PONT · MAX · TRIB
POT · VII · IMP
XVII · P · P · CEN
SOR · COS · VII · DE
SIGN · VIII.

Huic alterum epigramma fubjicitur hujufmodi

IMP·

rium nihil ad colligenda itinerum intervalla contulerit. Et haec quidem fcriptiuncula poftuma cum quadriennio poft Aquaeductus ab Vrbinate publicatos exierit, Fabrettum a crimine quovis abfolvit; fi crimen dicendum fit, ubi res obiter agitur, ibi illius reperti auctorem non laudare. Et ceteroqui aequiffimum eft judicare, in ejusdem opinionis veftigia pro fe quemque feorfum incurriffe, nihil ut alter alteri debeat.

(30) Dufrefnius lib. I. extremâ pag. 72. *Milliarium Romanum nuda fuit columna lapidea, rotunda, rudis fere ac impolita, bafi Corinthiacae infiftens, fuftinenfque globum aureum* (imo aereum, nec auro illitum) *quae Milliarium aureum appellata eft. Ejus figuram exhibet Barth. Roffus & Gruterus. Milliarium vero CPolitanum aedificium fuit editius ....* Verum vir fummus moris habuit pleraque non expendere (quis enim finis fuiffet in tam fpiffis & laboriofis operibus?) fed aliorum fide referre in commentarios.

IMP · NERVA · CAES
AVG · PONT
MAX · TRIB · POT
COS · III
PATER · PATRIAE
REFECIT

Poſtremo ſtylobatae operis, uti volunt, Corinthii ita inſcribitur.

IMP · CAESARI · DIVI
TRAIANI · PARTHICI · F
DIVI · NERVAE · NEPOTI
TRAIANO · HADRIANO
AVG · PONTIF · MAXIM
TRIB · POT · II · COS · II

VIATORES · QVI · IPSI · ET · COS · ET
PR · CETERISQVE · MAGISTRATIB
APPARERENT · ET · H · V.

CAPVT II.

De uſu columnae Capitolinae: cui quominus ſe Aureum milliarium mentiatur, larva detrahitur.

Ajo, nihil Capitolinae columnae cum Aureo milliario fuiſſe commune. Differunt autem I. materia; nam quod in Foro Rom. ſtabat, id χρυσοῦς κίων, *Aurea columna* Plutarcho dicitur, Dioni χρυσοῦν μίλιον *Aureum miliarium*, ita ut ex auro ſolido, aut ſaltem aereum ſed auro inductum exſtiterit: at columna Capitolina ex marmore craſse edolato facta, vix globum in ſummo habet, hunc vero aereum, nullo, quod ſciam, cum auri linimento. II. Differunt formâ; quia Auguſteum illud Milliarium, praegrandis columna fuerit neceſſe eſt, ſi quidem commonſtrare Italiae vias omnes debuerit: adhaec eadem ingenti ἀψῖδι (*fornici*) forſan inſtiterit, ſi quidem Μίλιον CPolitanum (de quo vide Freſnium lib. I. pag. 72, 73.) Romani milliarii effigiem retulit: at cippus Capitolinus, pedes non amplius VIII. ſemis altus, ſane nihil ad milliarium illud Fori Romani: III. Ingens & loci diſcrimen eſt; nam ſi Columna Capitolina quidquam habuiſſet cum Milliario aureo commune, certe inter Fori Rom. rudera reperiri debuiſſet: nunc vero idem monumentum in vinea quadam ad Viam Appiam latebat. IV. Sed & palmarium argumentum eſt, quod ex operis auctore peto; nam verum Milliarium Aureum auctore Auguſto gloriabatur: at marmor Capitolinum nihil Auguſto debet; nec veriſimile eſt, cum in ultimâ ſub Hadriano refectione nomina tum Veſpaſiani tum Nervae ſervata fuerint; unius Auguſti, qui primus rei auctor, memoriam aboleri placuiſſe, ſi quidem is cippus eo, quo volunt, pertineret. V. Vltimum diſcrimen ex uſu petitur: de quo jam ſeorſum diſputatum imus. A Capitolini monumenti uſu incipiam, exinde de ſcopo Milliarii aurei diſceptaturus.

CAPVT III.

Capitolinae columnae uſum longe diverſum ab aliis milliariis cippis fuiſſe: nec facile alium, quam ad illos Tabulae hujus noſtrae MILLE PASSVS, a continentibus aedificiis numerabiles, definiendos. Ex ultimis cippi Capitolini verſibus id poſſe intelligi. Cippus ſimilis alius.

Lucas Holſtenius dum primus omnium tritam antiquiorum opinionem (de itinerum ſcil. milliariis, ab Aureo milliario Fori Rom. numerandis) ſubvertere ſatagit, hoc eam uno argumento impetit, quod cippus iſte (quem ex numero I. colligit fuiſſe alicujus viae, & haud dubie Appiae, cippum milliarium primum) extra portam S. Sebaſtiani, qua parte olim Capena erat, & ad viam Appiam detectus fuerit. Ex quo conficit initia milliariorum per Italiae vias, non ab Aureo milliario, ſed a veteribus Vrbis portis proceſſiſſe. Holſtenii locum inferne (31) contractum dedi. His paria in Ryckio ad Tacitum (Hiſt. I. 27.) & in

(31) Holſtenius in ἀποσπασματίῳ poſtumo de Milliario aureo (quod tom. IV. Theſ. Graev. p. 1805. proſtat) ubi communem opinionem expoſuiſſet, quod a Milliario aureo itinerum ſpatia numerarentur; ita ſubjicit. „ Huic abſurdo errori ipſe loquendi modus refragatur, qui milliaria non a „ meditullio fori, ſed ab Vrbe h. e. a portis aut „ moeniis, olim numerata fuiſſe indicat. Hoc verum eſſe . . . unum illud . . . planiſſime evincit. Lapis primus ab Vrbe in via Appia ante „ complures annos detectus . . . . in Capitolium „ translatus fuit, ubi . . . viſitur. Dico igitur: ſi „ lapidum milliariorum principium . . . coepiſſet „ a *Milliario aureo* (h. e. ab Eccleſia S. Hadriani) „ ſequeretur lapidem illum (*illum intelligit in Appia repertum, quem ſupra innuerat*) non extra portam „ S. Sebaſtiani olim fuiſſe, ſed intra Vrbem & quidem citra Eccleſiam SS. Nerei & Achillei (*id quod ſubductis rationibus Holſtenius probat*) Cum ergo „ indubitatum ſit, portam S. Sebaſtiani a *Milliario* „ *aureo*

in Pitifco ad Suetonii Othonem cap. VI. reperies. Nec dubitari poteft, quin de columna ifta Capitolina eadem plane atq. Holftenii mens (32) Fabretto fuerit.

Verum fiquis eft, qui immane inter columnam Capitolinam interque innumeros illos lapides milliarios, qui quotidie effodiuntur, difcrimen non videat, eum in rebus antiquitatis nihil plane videre neceffe eft. Columna illa plus octo pedum (praeter bafim & praegrandem ftylobaten & capitulum, cui ingens globus impofitus) adhaec tot Caefarum repetitae refectiones ac reftitutiones, Viatorum & virorum honoratorum in imo ftylobate dedicatio: haec, inquam, omnia longe auguftiora funt, quam pro cippi cujuslibet milliarii merito, ac retrufius in receffu aliquid pollicentur. Vno verbo, ejufmodi vifa fuit columna illa, ut fe Aureum milliarium mentiri tamdiu quiverit. Quin miffis ambagibus, age uno verbo de Columnae hujus Capitolinae ufu tranfigamus.

Ac primum ex noftra hac legum Tabula difcimus, viarum curam, quae penes aediles curules & plebeios erat, non muro Vrbis terminatam, fed ad mille paffus extramuranos, & hos vero a continentibus aedificiis numerandos, pertinuiffe. Vide verfus 20. 26. Atque iidem plane termini jurisdictioni praetoris urbani, praefecti (33) urbi, aliorumque plurium magiftratuum praefiniebantur, uti pro re nata oftendetur. Ad haec magiftratus, fenatores, & quibufcumq. abeffe ab Roma non licebat, pro abfentibus non habebantur, quamdiu intra mille a continentibus aedificiis paffus refifterent. Ac non temere fufpicor, viatores non ultra hunc eumdem millefimum paffum coactos procedere, quoties magiftratus, aut fenatores vocari oporteret. Magiftratuum igitur & viatorum in commune intererat noffe, ubinam illi mille a continentibus Vrbis aedificiis paffus finirentur, uti notabitur.

Dixeris id fuiffe facillimum; quandoquidem qui primus erat ab Vrbe lapis, idem & mille paffus fupra fcriptos terminabat. At longe fecius res habebat. Nam lapides itinerum milliarii undecumque inciperent (five fcil. a Foro Romano, five a portis Vrbis) vix eft ut unquam ad illum mille paffuum ambitum magiftratibus affignatum terminandum ufui effe potuerint. Quid ita? quia continentia Vrbi aedificia alibi longius, alibi propius a moenibus procurrebant, ita ut millefimus a continentibus pafsus non nifi cafu cum aliquo lapide milliario conveniret. Fac deinde cafu interdum accidifse, ut millefimus magiftratuum jurisdictionis paffus alicubi cum tertio quartove lapide congrueret: at progreffu temporis procedentibus aedificiis, etiam paffus ille millefimus longius promovebatur. Ad fummam lapides quidem milliarii ex quo tempore a C. Sempronio Graccho (tefte in Gracchis Plutarcho) itinerum intervallis affixi fuerunt, iidem immutabiles manfere femper. At contra jurisdictionis magiftratuum ambitus in dies femper, prout aedificia longius protollebantur, incertus fluctuabat.

Ergo uti litigiis de eo ambitu nafcituris iretur obviam, neceffe fuit illum *jurisdi-*

„ *aureo* diftare ut minimum fefquimilliario: dicta „ autem columna primi lapidis longius extra Vr- „ bem ad Viam Appiam reperta (unde in Capit. „ translata); fequitur intervalla milliaria non a „ foro Romano, fed a portis Vrbis olim numera- „ ri coepiffe. „ Haec ibi Holftenius.

(32) Fabrettum cum dico, virum in interpretandis marmoribus longe exercitatiffimum dico. Is Differt. I. *de Aquaed.* (quam quadriennio ante fuperiorem Holftenii poftumam fcriptiunculam edidit) cum de via Latina (antiquitus Appiae ramo) deque porta Capena, ex qua Appia prodibat, ageret, ita pofuit pag. 30. num. 48. *Refpondet denique ad unguem locus noftrae Capenae loco ubi reperta fuit COLVMNA MILLIARIA LAPIDIS PRIMI* (ita fcil. notam illam I. in hypotrachelio fcalptam interpretatur) *in Capitolium poftea translata, in vinea fcil. Nobb. de Naris* (reperta) *quae* (vinea) *prima eft ad dexteram exeuntibus a recenti porta S. Sebaftiani*. Quae quidem porta fi non plane eadem, at proxima certe antiquae Capenae eft. Deinde refpondet objectioni (cui fcil. Henninius ad Berg. III. fect. 13. tantopere innititur) nimirum potuiffe columnam illam aliunde ex nativo fitu in vineam iftam poftea traduci. Cui fic ferme refpondet, nim. *phyfica poffibilitate* non eludi *moralem certitudinem* &c. Haec vir eximius, uti probet nativum locum repertae columnae non alibi, quam ad Appiam viam fuiffe.

(33) Vlpianus L. 1. §. 4. D. *de offic. praef. urb.* ait: *Sed & fiquid intra centefimum milliarium admiffum fit, ad Praefectum urbi pertinet: fi ultra ipfum lapidem, egreffum eft Praefecti Vrbi notionem. Notionem* tantum intra centefimum habebat, *poteftatem* non habebat; nam de hac idem Vlpianns l. ult. eod. *Praefectus Vrbi, cum terminos Vrbis exierit, poteftatem non habet*. Atqui termini Vrbis funt hi ipfi, de quibus commentamur, qui fcil. in orbem pofiti, millefimum a continentibus aedificiis paffum fignabant, & jurisdictionem ac poteftatem magiftratuum terminabant.

risdictionis ambitum (sic enim posthac vocabimus , etsi ad plura alia valeret) peculiaribus quibusdam columnis terminari : deinde promotis insigniter aedificiis continentibus , etiam cippos terminales ad millesimum illinc passum proferri.

En igitur Columnae illius Capitolinae (quae tamdiu se apud eruditos *Milliarium aureum* mentita fuit , ab Holstenio vero, & ab eum secutis pro primo ab Vrbe lapide habita) detectum, uti videtur, ministerium, quod antea veluti mysterium fuerat . Vsus , inquam, columnae hujus sub censore (34) Vespasiano (cujus prima est inscriptio) non alius fuit , quam ut in regione viae Appiae, ad quam eruta fuit, *jurisdictionis ambitum* magistratibus praefiniret . At sub Nerva principe ubi compertum fuit , eâ regione longius multo quam antea domos insulasque excurrisse ; ulterius prolata columna fuit , ac nova subjecta est epigraphe , per quam Nerva id opus refecisse ostenderetur . Postremo quia , dum Romae sub bonis principibus tranquilla omnia, finisq. nullus aedificationibus extramuranis (quia spatia intramurana ubique plena) dabatur ; sub Hadriano par exorta necessitas idem remedium extorsit . Nisi quod haec tertia columnae promotio , sive Hadriano ita volente , sive alia de causa , videtur annuente Principe a Viatoribus & magistratibus facta . Id enim versus tres ultimi notant.

IMP · . . . . . HADRIANO &c.
VIATORES · QVI · IPSI (Hadriano)
ET · COS · ET
PRaetori · CETERISQ · MAGISTRATIB
APPARERENT · ET · H · V

Duabus ultimis litteris notantur *Honore usi*, h.e. qui magistratu fungebantur aut functi essent , ac forsan etiam senatores : qui , opinor , eodem jure gaudebant , quo qui tunc in magistratu erant, ut per viatores vocarentur. De *Honore usis* vide in imo (35) adnotata. Tam ergo viatorum, quam magistratuum & honoratorum scire intererat, quousque & jurisdictio magistratuum & viatorum apparitio pertineret: proinde convenientius Hadriano visum , si ipsi , quorum res agebatur , titulum dedicarent.

At nescio quo modo notam I. quae in summo columnae hypotrachelio scalpitur , praeterieram . Nam quo illud I. valet? Dixeris, notari *milliarium unum*. Non equidem valde moror, modo illud milliarium intelligas, quod ab extremo continentium aedificiorum decempedator collegerat . Tamen , ut verum fatear , quid necesse fuit illud I. apponere? Certe enim ex ipsius columnae specie omnes id aetatis homines intelligebant non eo positum tam

(34) *De Vespasiani censu quaedam notatu digna.*

Vespasiani Titique censura merito memorabilis habita, quippe in ea lustrum ultimum factum fuit. Audiendus de his Censorinus cap.18. *Cum inter primum a Servio rege conditum lustrum , & id quod ab Imp. Vespasiano V. & Caesare III. consulibus* (nihil facilius fuit , quam ut in Censorino T. medium extereretur : proinde legerim , *Et T. Caesare III. Coss.*) *factum est , anni interfuerint paullo minus sexcentis quinquaginta* (nisi legendum sit *quadraginta* : quod alterum ab Onufrio & Fastor. scriptorib. & a Scalig. colligitur) *lustra tamen per ea tempora non plura quam LXXV. sunt facta , & postea plane fieri desierunt* . Meminit & hujus censurae Suetonius in Vespas. c.8. & in Tito cap. 6. Capitolinus in principio Marci philosophi hunc *adscitum in patricios a princip. Vespas. & Tito censoribus* scribit . Praetereo jam inscriptiones atque numismata. Sed audiendus in primis Plinius duobus locis. Nam lib. VII. c. 49. sic posuit : *Accedunt . . . exempla recentissimi census , quem intra quadriennium Imperatores Caesares Vespasiani Pater Filiusque Censores egerunt* . Notabilis sane locus , quo eorum censum quadriennio concludit . Nec dubium est , quin eo quadriennio consulatus Vespasiani Patris septimus (ad quem haec prima inscriptio columnae Capitolinae pertinet : qui consulatus in annum aerae vulgaris LXXVI. cadit) contineatur . Quid ni ? cum in eo , quod Vespasianus cippum hunc jurisdictionis magistratuum terminalem promovit , haud dubie Censoris officium exercuit, ad quem curae hujus generis pertinebant. Sicuti & eodem pertinet (jam enim ad alterum Plinii locum transeo) quod in eâdem censura Vespasianorum Patris & Filii moenium Romae ambitus dimensus fuerit . Sic enim idem Plinius III. 5. *Moenia ejus collegêre ambitu (Imperatoribus Censoribusque Vespasianis , anno conditae DCCCXXVI.) passuum XIII. M. CC.* Vides quanta in his Vespasiani Censoris accuratio fuerit , ut non mirum , si promotis extramuranis aedificiis , etiam ambitum mille ab eorum fine passuum terminaverit : atque ibi plane , ubi jure praescriptum erat .

(35) In Gruteriano Notarum indice τὸ H. V. exponitur *Honore usi* . Haud immerito ; quia quod in aliquot marmoribus per duas illas singulares innuitur , id alibi integris litteris palam proponitur . Videndae prae ceteris inscriptiones Gruterianae pag. 353. 6. 387. 8. 392. 1. 471. 3. in quibus PLEBS · VRBANA · ET · HONORE · VSI inter se distinguuntur ac veluti e regione opponuntur . Notanda quoq. est Gruteriana p. 485. 8. epigraphe : DIVISIT · OB · DEDICATIONEM · BIGAE · DECVRIONIB · . . . PLEBI · ET · HONORE · VSIS . . .

tam ingens opus, ut milliariorum vialium numerus & series oftenderetur, fed ut jurisdictionis ambitus terminaretur. Quo ergo τὸ I. pertinet? Eo nempe, quod cum ambitus ille pluribus in orbem cippis fignandus effet (idque faltem per omnium viarum principia, quae ex Vrbe prodeuntes, per Italiam diffundebantur) in tot illis per ambitum cippis ordinem aliquem notari neceffe fuerit, ita ut effet alius primus, alius fecundus, & ita deinceps. Quamnam vero columnam deceret vocari *Primam* nifi illam, quae in via Appia ftaret? quae quidem via antiquitate & magnificentia prima fuit, eoq. *Regina* (36) *Viarum* paffim vocabatur. Ergo in hac Capitolina columna, de qua tamdiu loquimur, illud I. non aliud quam *Primam*, utpote primae viae columnam, defignat.

His vero omnibus, quae de columnae Capitolinae ufu difserui, ex capite feq. vires ingentes accedent. Nam fi, ut feq. cap. liquido demonftrabitur, milliaria intervalla a Capite fori dimenfa per omnes circa vias diffundebantur; apud eos faltem, quibus id alioqui perfuaferimus, certum fiet, Capitolinam columnam (quae in Vinea τῶν *De Naris*, h. e. aliquot a Foro Romano millibus, emerfifse dicitur) primi lapidis milliarii vicem implere nequivifse. Quid ergo reftat, nifi ut ex *Viatorum* & *Honore uforum*, & ex tot aliis indiciis ea columna terminandae magiftratuum jurisdictionis ufui addicatur?

Nifi quod fcio non defuturos, qui adverfus hactenus dicta fuas objectiones ftruent: quibus praeftat feorfum in ima (37) pagella fatisfactum ire, quam diutius in

Tt una

(36) Romanum marmor apud Reinefium Cl. II. num. 84. meminit V. (i. e. *Viae*) APPIAE. REGINAE · Nec Statius aliter appellavit, ita canens:

Appia longarum teritur REGINA viarum.

(37) *Objectionibus duabus ex Fabretto petitis obviam itur. Prima ex infcriptione Fabrettiana perfimili: Altera ex fitu columnae Capitolinae petitur. Lapides milliarios fuiffe immobiles: at contra cippos jurisdictionem finientes ad nutum normamque procurrentium infularum promotos ufque fuiffe.*

I. Objectio prior ex columna quadam milliaria ducitur, quae in hortis viae Flaminiae nunc pofita, olim (fi Fabretto credimus) ad viam Appiam fuiffe videtur, utpote in *Cafali Turriculae Juftinianeae* eruta. A Fabretto pag. 414. hunc in modum refertur.

VII
IMP · CAESAR
VESPASIANVS · AVG
PONTIF · MAX
TRIB · POTEST · VII
IMP · XVII · P · P · CENSOR
COS · VII · DESIGN · VIII

IMP · NERVA · CAESAR
AVGVSTVS · PONTIFEX
MAXIMVS · TRIBVNICIA
POTESTATE · COS · III · PATER
PATRIAE · REFECIT

Hanc Fabrettus non dubitat cum illa columna Capitolina, quam cap. 1. protulimus, comparare, eodemque ufu donare; ita ut ficuti illa in Via Appia milliarii primi, ita haec feptimi index fuerit.

Verum difpar eft ratio. Haec columella longo intervallo brevior illâ vegrandi Capitolina fuit: quam Capitolinam ab imo ftylobate ad fummum globum XV. prope pedes altam effe puto. Nec porro Fabrettiana ifta globo, capitulo, bafi, ftylobate praedita eft, fed inftar ceterarum milliariarum vulgarium. II. Nota VII. fubjectas litteras proceritate non excedit: at in Capitolina τὸ I. mire celfius eft. III. Deeft (in quo caput eft) in Fabretti cippo dedicatio *Viatorum*: quae in Capitolinae imo legitur. His de caufis nihil huic cum Capitolina columna illa ingenti commune. Capitolina jurisdictionis ambitum in via Appia terminabat: haec altera cippus milliaris feptimus fuit: cujufmodi plurimos vidiffe memini, etiam cum duplici infcriptione, fed tamen fine *Viatorum* & *Honore uforum* dedicatione: quae index cippi jurisdictionem finientis eft.

Objectio altera ex Fabretti loco Diff. I. num. 48. quem fupra Adn. 32. adfcripfi, petitur. Vbi poft verba a me recitata (de columna fcil. Capitolina in vineae Nobb. de Naris ruderibus olim reperta) ftatim & haec addit: *A qua* (vinea ad Portam S. Sebaftiani, five, contrario itinere, a Porta S. Sebaftiani ad vineam) *retrocedendo in linea per nos ducta*, *MILLE PASSVS EXPLENTVR*. Ex quibus ita licebit colligere. Si a loco columnae repertae ad portam S. Sebaftiani (quae aut eadem, aut proxima Capenae fuit) mille paffus intererant; ex eo fit, eum fuiffe locum primi lapidis milliarii ab exitu portae ftatuendi, non vero terminum ambitûs jurisdictionis magiftratuum, qui ulterior fuerit oportet, quippe qui in millefimo a continentibus aedificiis paffu affigendus erat.

His ita refpondeo. I. Ex modo quo Fabrettus loquitur, aliquanto plus mille paffibus eum reperiffe neceffe eft (ait enim, *Mille paffus explentur*, h. e. *Mille & quod excurrit*) quod & ex Holftenio memini me elicuiffe. II. Mille Romanis paffib. hodierni paffus octingenti refpondent: ficuti & mille paffibus hodiernis (nam hodiernos Fabrettus adhibuit) aequiparantur paffus Romani MCCL. id quod faepe alibi demonftravi. III. Sed in eo rei caput eft, quod murorum ambitus multo laxior, quam antea fuerat, ab Aureliano factus, non dubito quin continentia extra Capenam portam olim aedificia latiore fuo poftea complexu moenium circumiverit. Itaque cum deinde poft Aurelianum extra Capenam novae aedificationes acceffiffent; ita demum fieri potuit, ut columna jurisdictionem finiens (cum

fcil.

una re detinere lectorem.

Est & aliud in Capitolio Romano epigramma simile, sub extrema vitae Hadriani tempora (ut ex toto ejus contextu colligi potest) positum Antonino jam adoptato. Exstat hoc apud Grut. pag. 256. num. 4. in hunc modum.

IMP · T · AELIO · CAESARI
ANTONINO
IMP · TRAIANI · HADRIANI · AVG
PONT · MAX · TRIB · POT · XXII
IMP · II · COS · III · P · P · FILIO
DIVI · TRAIANI · PARTHIC · N
DIVI · NERVAE · PRONEPOTI
TRIB · POTEST · COS

VIATORES · QVI · CAESARIB
ET · COS · ET · PR · APPARENT · ET
H · V

At si haec, uti mihi prorsus persuadeo, ad eumdem ambitum terminandum pertinebat; ex ea non aliud nunc, quam imus columnae stylobates superest, cui primitus columna insistebat, in qua forsitan aliae inscriptiones instar superioris columnae inerant: superne vero facile ordinalis numerus dignitati & ordini viarum, opinor, conveniens caelatus visebatur.

Hactenus dicta eo pertinent, ut fragmenti Britannici versus 20. & 26. itemque 68. 69. (ac forsitan alii) multo illustriores evadant; imo ut & magistratuum urbanorum jurisdictionis termino, legibusq. de eo loquentibus egregia lux importetur.

CAPVT IV.

De usu Aurei Milliarii.

Ad pensum quidem meum superiora, quae de usu Columnae Capitolinae disserui, satis superque sunt. Tamen cum ab initio Exercitationis hujus de Milliario aureo injecta mihi mentio fuerit; non ab re erit etiam de ejus usu hîc aliquid allinere.

I. Et quidem siquis ejus usus fuit, non alio quam ad vias pertinere potuit. Vox ipsa id ostendit Milliarii, & Μιλίου (38) qua Graeci id appellant. Deinde id satis auctores antiqui praeseferunt. Plutarchus in Galba (pag. 1064. B.) de Othone sic prodit: *Per Tiberii domum, quam vocant, in forum descendit* (ὃ χρυσοῦς εἱστήκει κίων, εἰς ὃν αἱ τετμημέναι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσιν) *ubi Aurea columna posita fuerat, in quam fissae* (39) *omnes per Italiam viae desinunt*. Vides ex Plutarchi testimonio non nisi viarum negotium nomen illi columnae indidisse. Indidem nominis rationem haud dubie arcessivit & Dio lib. LIV. ad ann. Vrbis 734. de Augusto sic narrans: *Tunc autem ipse* (προστάτης τῶν περὶ τὴν Ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς, καὶ τὸ χρυσοῦν μίλιον κεκλημένον ἔστησε) *viarum quae sunt circa Romam curator creatus, tum quod vocatur Aureum Milliarium statuit, tum etiam viros praetorios, qui viis muniendis praeessent, qui lictoribus binis uterentur, designavit*. Hinc plane vides, Augustum statim ut Curator viarum factus fuit, duo fecisse, ambo ei curae consentanea, nimirum tum novum magistratum curae viarum destinatum, tum & *Aureum milliarium*. At quid, rogo, aureo milliario illi cum viis commune, nisi ab illo centro mensura viarum processisset?

Accedat postremo his antiquior Plinius: quem minime dubito viarum omnium dimensiones ab illo Fori milliario, de quo loquimur, repetivisse. Is lib. III. non longissime a fine cap. V. primum viarum mensuras a Milliario aureo ad portas singulas per milliaria colligit in unam summam his verbis: *Ejusdem* (urbis) *spatium* (quod proxime in XIV. regiones

scil. juxta cum novis aedificiis quotidie procurrisset) sub Aureliano tandem in vinea Nobb. de Naris constiterit.

Notet lector, inter columnam quam dixi, & lapides milliarios, hoc in primis interfuisse, quod prior, utpote ab extremis aedificiis quotidie procurrentibus, putata, mobilis ac variabilis erat, ita ut a Vespasiano ad Nervam ter promoveri debuerit: at lapides milliarii, ex quo a C. Sempronio Graccho (de quo diserte id prodit Plutarchus) aliisque viarum auctoribus depacti fuerunt, semper invariabiles iisdem locis haeserunt.

(38) Quod Romae *Milliarium aureum* vocabatur, id Dio Μίλιον χρυσοῦν vocavit. Sed & CPoli illud, quod ad aemulationem Romani exstitit, haud secus Μίλιον χρυσοῦν dicebatur. Vniverse vero Romanorum *milliarium* (quatenus intervallum octo stadiorum, aut, secundum quorumdam rationes, paullo minus notat) Graecis Romanarum rerum scriptoribus non aliter quam Μίλιον nuncupatur.

(39) Non defuere qui illud τετμημέναι interpretarentur *Incisae*, eo sensu quasi viae omnes Italiae ibi incisae viserentur. Quod amplecterer, nisi scirem τέμνειν aut τέμνεσθαι ὁδὸν tum de redemptoribus dici, qui vias sternendas conduxere, tum etiam saepius ad iter carpentes transferri, qui vias percurrendo, eas quodammodo secare videntur. Eâ gratia ne quid de voculae vi deperiret, posui *fissae*.

giones diviserat) *mensurâ currente A MILLIARIO* (40) *IN CAPITE ROMANI FORI STATVTO ad singulas portas, quae sunt hodie numero triginta septem (ita ut duodecim semel numerentur, praetereanturque ex veteribus septem, quae esse desierunt) efficit passuum per directum XXX. M. DCCLXV.* Vides hinc jam Aureum Milliarium eo valuisse, ut numerus passuum ab eo ad singulas portas colligeretur: quorum singulas summas in unam collegit Plinius. Quid porro vetabat eas mensuras ulterius extra portas per vias militares continuari, ita ut primus lapis is esset, ad quem ab illo Fori Milliario aureo mille passus absolverentur, sive id intra portas, sive extra contigisset? Imo ita prorsus factum, ex eo apertissime colligo, quod eadem mensurandi ratio ab eodem Milliario petita etiam ad Castra praetoria & extrema tectorum porrigebatur: quorum utraque extra portas erant. Sic enim ibi sequitur: *Ad extrema vero tectorum* (i. e. domorum: haec vero continentia Vrbis aedificia interpretari ne dubita) *cum Castris praetoriis ab eodem MILLIARIO per vicos omnium viarum mensura colligit paullo amplius septuaginta millia passuum.* Vbi sunt ii nunc, qui extra Romam milliaria intervalla a portis duci jubent, cum diserte Plinius ab *eodem Milliario* Fori repetiverit?

II. At difficile est, inquis, Augusto in construendo Aureo Milliario hanc mentem fuisse, ut ab illo tempore illinc omnes per Italiae itinera lapidum milliariorum mensura curreret: ad quod exsequendum omnes C. Gracchi lapides milliares (de quibus Plutarchus in Gracchis locuples testis est) refingendi ita fuissent, non ut a portis Vrbis, sed ut ab Aureo illo monumento inciperent. At respondeo, si re vera, uti puto, id sibi voluit Augustus, ut non nisi a capite Romani Fori tamquam a centro dimensionem millium auspicaretur; tum non omnium primum Augustum inde incepisse statuendum erit, sed jam tum C. Gracchum a *Capite Fori* Romani auspicantem, millesimo quoque passu cippos depanxisse. Nec (41) Plutarchus in eo refragatur, nec alius quisquam a portis inchoatas millium rationes dixit. Quid ergo novi Augustus molitus est? Hoc tantum, ut ego interpretor, ut *Caput fori*, a quo quasi centro omnes viarum ductus per Vrbem prius, mox extra portas dimensi progrediebantur, Aureo illo suo monumento, quo conspectius esset, insigniret.

Ac mihi sane Caius ille Sempronius (si quidem non temere, sed rectae rationis ductu intervalla milliaria cippis distinguere voluit) non ab urbis ambitu, in dies mutabili, sed a puncto uno, nulli proinde mutationi obnoxio, a Foro Romano, inquam (quod Vrbis & totius imperii centrum habebatur) dimensiones exordiri debuisse, nec secus fecisse videtur. Nam qui meminisset per ducentos ante Servium regem annos toties murorum ambitum fuisse prolatum, ei pronissimum erat, suspicari, fore ut inciderent post se tempora, quibus Vrbis aeternae moenia sive in totum, sive ex parte proferri necessitas, aut Imperii magnitudo suaderet: id vero siquando accidisset, molestum fore, cippos refigi ac refingi illos, quos ipse tanta industria, fixerat atque signarat. Quocirca mihi Gracchus jam tum provido consilio cavisse videtur, ut quidquid in murorum circuïtu posteritas esset molitura, nihil inde incommodi cipporum stabilitati simulque accurationi crearetur. Nam quia (uti persuasum habeo) a Foro Rom. tamquam a puncto uno fixo & immobili, jussit mensuras procedere; sive ampliatis (quod sero sub Aureliano contigit) sive restrictis moenibus, eadem semper intervallorum putatio mansura erat. Gracchi in ea re studium aemulatus demum Augustus, istud Romani Fori centrum ingenti aureo monumento perpetuum & illustrius reddidit.

(40) *Milliarium Aureum* haud dubie intelligit: quod *in capite Fori* fuisse, ex eo constat quòd *sub aedem Saturni* a Tacito statuitur, qui accurate ita situm describit in eodem Othonis facto. Hist. I. 27. *Otho . . . per Tiberianam domum* (cujus in ead. re Plutarchus supra allatus meminit) *in Velabrum, inde ad Milliarium aureum, sub aedem Saturni pergit.* Suetonius Othone cap. VI. de eadem re loquens situm haud secus describit. *In foro*, inquit, *sub aede Saturni ad Milliarium aureum.* P. Victor Reg. VIII. in *Foro* tum alia plura, tum & haec recenset: *Aedis Opis & Saturni in Vico Iugario, Milliarium aureum.*

(41) Plutarchus in Gracchis pag. 338. initio de C. Sempronio ita narrat. *Adhaec vias omnes* (κατὰ μίλιον) *per milliaria dimensus* (*capit autem paullo minus octo stadia milliarium*) *depanxit* (κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου) *mensurae signandae gratia columnas lapideas.* Vides Plutarchum nec a *Capite Fori*, nec a portis urbis, id opus inchoatum dixisse. Vtrumque per illum licet licebitque.

III. Ceterum nulla res alia Milliarium aureum seu *Caput Fori* de vetere possessione propemodum deturbaverat, quo minus in posterum Caput viarum haberetur, quam illa columna Capitolina, olim in vinea Nobb. de Naris reperta, in qua tantopere Holstenius triumphaverat, omnesque Romanos ἀρχαιολόγυς post se catenatos, tamquam triumphi captivos duxerat. At postquam cap. superiore id telum excussisse e manibus Holstenii videmur, simulq. verum columnae illius usum demonstravisse; apud eos certe, quibus illam superioris capitis causam alioqui probaverimus, quid restabit aliud, nisi ut ex edicto *Vti possidetis* vetus jus Augusteo Milliario servetur? Nisi siquid aliud prohibet.

IV. Nam & inscriptio Palatii Barberini afferri in contrarium solet: quam tamen nec in Gruteriano nominum indice, nec in Reinesiano, nec in Muratoriano reperi (aliae collectiones carent indicibus, nec ad manus est Gudiana) affertur tamen ab Holstenii sectatoribus. In ea SALVIA · MARCELLINA · DONVM · TEMPLO · MARTIS · INTRA · MILLIARIVM · I · ET · II · AB · VRBE · EVNTIBVS dat. Nonne hinc vides, non a Capite Fori, sed ab Vrbe, h. e. a muro urbis lapidem primum fuisse computatum?

Respondeo, etiam si dem, τὸ *Ab Vrbe* tantumdem esse quod a moenibus, facillimam fore responsionem. Fieri poterat, ut ea via, de qua loquitur marmor, a portâ nulla exierit, sed a muro inceperit. Tum vero quis dubitat, quin a muro numeratio inchoaretur? Sed & illud fieri potuit, ut via, de qua loquitur *Salvia Marcellina*, ramus alterius viae a porta exeuntis fuerit. Atqui in ramis ordo milliariorum peculiaris fuit, qui ab illius derivationis initio duceretur. Atque eadem responsio adhiberi potest de altero marmore, quod in ima (42) ora exhibui.

Verum fac, eam viam, quam Salvia Marcellina memorat, a foro usque inchoatam, deinde a porta aliqua prodiisse. Tum vero non erit mihi dubium, quin *Milliarium* (sive lapis milliarius; nam etiam Graecis τὸ Μίλιον modo pro intervallo milliari accipitur, modo pro cippo ea intervalla dirimente) non, inquam, dubito, quin *Milliarium primum* a Capite fori numeratum, plerumque extra portas Vrbis inciderit; quia paucae viae erant, quae a Capite Fori ad suas portas milliarium absolverent, ut ex Plinio mox num. V. observabimus. Quamquam quid nos tantopere quasi ad μορμολυκεῖον (*spectrum*) aliquod oblatum, sic ad illum vocularum ternionem (AB VRBE EVNTIBVS) obstupescere attinet? Id perinde est accipiendum, tamquam si donanti aniculae isti morosissimus metus inciderit, nequis forte versu contrario ea duo milliaria intelligeret, nim. AD VRBEM EVNTIBVS. Qui nondum in hujusmodi supervacaneas adjectiones ineptissimas inciderit, eum in marmoribus, in veteribus legibus, in aerea hac ipsa tabula plane hospitem esse necesse est; imo & hodiernorum ubique gentium tabellionum ignorare stylum. Non de capite viae sollicita haec muliercula fuit, sed unde *primum* & *secundum* lapidem capi ipsa juberet. Ad ultimum, quid enim me ulterius ango? Do omnia. Non morabor, quin, ubicumque illud *Ab urbe euntibus* additur, ibi lapides a muro (non a Capite fori) numeres: non moror, inquam, modo *Exceptio* (quod ajunt) *fir-*

met

(42) In marmor Romanum (consules anni Aerae Christianae 211. exhibens) apud Reinesium Cl. VII. num. 16. dum in his eram casu incidi: in quo ita legitur: QVOD (scalare). EST · VIA · OSTIENSI · PARTE · LAEVA · INTER · MILiarium · I · ET · II · Ex his, sat scio, conabuntur ostendere, milliaria extra urbem numerari coepisse, & a porta, non a Capite Fori. Verum si adversus hoc objectum nullum aliud ex superioribus effugiis patere visum fuerit; at licebit certe excipere, VIAM OSTIENSEM a nulla exivisse porta, sed a muro incepisse: quo casu a muro, non a Fori capite numeros inchoasset.

Potest & illud fieri, hanc *Ostiensem*, ramum viae fuisse. Ita censuere multi; ac Fabrettus ipse qui in Aquaed. Diss. 3. Ostiensem viam a porta sui nominis exiisse censuit; tamen addit nescio quid, quo intelligatur Viam Ostiensem, quâ propior Vrbi est, non sine anfractu fuisse. Porro si ramus fuit, inde sua milliaria inchoabat, unde a trunco digrediebatur.

Sed fac Ostiensem viam sui juris fuisse, non alterius ramum; at vox MILiarium duo potest significare, tum mille passuum intervallum, tum etiam cippum quemlibet milliarium. In Reinesiano autem marmore hoc tantum significatur, scalare illud fuisse spatio inter cippum I. & II. intermedio: ceterum quid cippi illi inscriptum gesserint, non dicitur. Quod si viae Ostiensis initium a Foro petebatur, in eorum primo debuerunt duo triave aut quatuor millia passuum inscripta esse, & tamen pro primo cippo milliario, vulgo habebatur, ut qui primus esset ab exitu portae.

met regulam in contrarium. Quid enim mulierculae donanti (h. e. ferenti legem) facias, si quidem in donatione sua distantias milliarias a moenibus inchoaverit? Verum quod id contra morem voluisset; eâ gratia de eo praetereuntes marmore monuit, alioqui non monitura.

V. Praestabit nunc V. Cl. Everardi Ottonis, qui in litteraria rep. Viarum Curatoris magistratum exercuit ultimus (in opere *De tutela viarum* pag. 393. 394.) difficultatibus aliquot occurrere. *Altum*, inquit, *silentium de lapidibus milliaribus intra Vrbem positis: haec autem, Plinio teste, tam spatiosa, ut lapis primus, secundus, tertius ad singulas portas esse debuerit.* Ad Plinium scil. hic noster provocat: qui tamen in loco illo (III.5.) quem hujus cap. initio protuli, reclamat voce praeconia: primum quia si summam Plinianam illam milliariorum triginta (quam ex minoribus summis omnibus ipse collegerat) in vias singulas, ab Aureo milliario ad unamquamque portam currentes, ex aequo partiare; octingenti paulo plus passus singulis intra portas viis a Capite fori dimensis relinquentur; ita ut semidiametro Vrbis (etsi hic alibi longior, alibi brevior fuerit) liceat παχυμερῶς passus octingentos assignare. Vide ibi Harduinum pag. 156. edit. Paris. 1723. Notâ 11.

Deinde harum a Foro ad Portas dimensarum longitudinum habitam fuisse olim in cippis milliariis rationem, & ex dimensionum autographis Plinium hausisse notitiam, ex Plinianis ibidem locutionibus colligo. *Mensura*, inquit, *currente* (*) *a Milliario* (aureo) . . . . *ad singulas portas* . . . . *efficit passuum per directum XXX. millia*. Rursus: *Ad extrema tectorum* (i. e. continentia aedificia extra murum) . . . *ab eodem Milliario* . . . *mensura colligit paullo amplius LXX. mill. pass.* Quid luculentius? Verum haec in ipso Plinio legantur, moneo.

At quo pacto, inquis, horum intra muros passuum Plinianorum habita ratio? In eo dico habitam, quia si passus a Foro millesimus intra portam absolvebatur (quod raro accidebat ex putatione Pliniana) ibi cippus milliarii primi figebatur. At quia plurimum extra portam absolvebatur passus millesimus; hinc plerumque lapidem primum extra portas (intra tamen aedificia continentia) depactum oportuit. Dixi raro accidisse, ut lapides milliarios intra moenia depangi necesse esset. At Viam Flaminiam (quae longo tractu a Foro ad portam decurrebat) sicuti & Appiam excipio. Vide in fine hujus cap. plurium lapidum Viae Flaminiae intra muros exemplum ex Actis SS. Abundii & Abundantii, ut os Ottoni nostro penitus obstruatur.

Adhaec idem affert Festum in v. *Initium*: quod ita definit: *Quo quid incipiat, ut Viae Appiae Porta Capena*. At facile respondebimus, Viae Appiae duo fuisse initia, genuinum unum a *Capite Fori*, exstantius vero alterum *a Porta Capena*. Vulgi sermo hujus alterius rationem habebat. Cetera Ottonis sunt porro levissima.

VI. At contra si paullum adnitar nostrae sententiae praesidia, praeter illa quae initio exposita sunt, corrogare, finis nullus erit. Haec duo interim accipe. ICtus Macer *lib. 1. ad legem vicesimam*, relatus in l. 154. *D. de V. S.* ait: *MILLE PASSVS* (ultra quos scil. quis ex lege vigesimaria absens censebatur) *non a Milliario* (illo nempe Aureo) *Vrbis, sed a continentibus aedificiis numerandi sunt*. Ergo extra casum legis vigesimariae *Mille passus* a Milliario illo, quod in capite Fori erat (quodque absolute *Milliarium*, aut cum adjectione *Vrbis* vocabatur) numerandi erant. Num quid disertius fingi poterat? Et tamen cum non aliter, ac recitavi, in Florentinis Pandectis legatur, eaque semper lectio recepta fuerit; alii tamen aliter textum sollicitare adnisi sunt, dum alii pro *Milliario* substituerunt *Muro*; Gotofredus vero turpiter verba legis transponi jussit. Quid his facias?

Postremo Rom. Martyrologium die XVI. Sept. habet: *Romae Via Flaminia SS. MM. Abundii presb. & Abundantii Diac.* quos

(*) Verbum *Curro* notione mensoria pulchre usurpavit tum hic, tum etiam lib. VI. Cap. 33. *Ab Aethiopico mari Alexandriam . . . ut per Meroen & Syenen mensura currat*. Similiter I. 108. *Haec mensura currit a littore Aethiopici Oceani . . . ad Meroen.* Eod. cap. dixerat: *Id mensurae duplici currit via. A Gange* &c. In scriptoribus agrariis *Linea currens* & similia occurrunt. Ac mirum, ni vocem istam τεχνικὴν & mensoriam a monumentis ipsis archetypis Plinius arripuerit.

§. II. Aediles quam mox a designato aut inito magistratu comparare aut sortiri partes urbis oporteat.

24 *Aediles Curules, Aediles Plebis, qui nunc sunt, quicumque post hanc legem facti creati erunt, eumve magistratum inierint, ii in diebus quinque proximis*

25 *quibus eo magistratu designati erunt, eumve magistratum inierint, inter se paranto, aut sortiuntor, quanam in parte urbis quisque*

quos Diocletianus . . . decimo ab Vrbe lapide gladio feriri jussit. Horum Martyrum Acta Baronius ibi uti probatissima laudat. Atqui is *decimus ab Vrbe lapis*, qui fuit martyrii locus (si Nardino mirae diligentiae viro credimus lib. I. cap. 8. initio) passus paullo plus mille ab ea porta, quam vulgo dictam *Primam Portam* ait, suo tempore colligebat. Vide omnino Nardinum. Quid ergo est? nisi quod Aurelianus ea parte, ita moenia protulerat, ut ex viae Flaminiae (quae longiore spatio, quam viae ceterae, a Foro ad portam cognominem decurrebat) decem lapidibus milliariis primis, octo evaserint intramurani, duo ceteri extra muros manserint. Vtcumque vero est, nonne vides, milliarios lapides olim intra Vrbem numerari coeptos fuisse, extra eamdem vero eâdem serie servatâ, continuatos? Ac plura exempla talia ultro se rimantibus offerent, quo usus *Aurei Milliarii* (cui jam critici nostri exsequias iverant) quasi *δευτερόποτμος* aliquando reviviscat.

Nam adhuc saeculi nostri infelicitas in Holstenii & Fabretti reperta inconsiderata jurat: quae, sat scio, uterque recantassent, si rem ad incudem revocassent. Nunc vero quae Holstenius ad Stephani finem verbis tribus illeverat stans pede in uno, ea, licet postuma, tanquam ex Cortinâ accepta, eruditi Batavi in Thesaurum Antiquitatum malo exemplo intulerunt. Nihil de Fabretto dico: qui promissas a se hujusmet sententiae probationes cum nusquam in tot operibus posterioribus dederit, videtur postea mutasse sententiam, aut de ea certe dubitasse.

VER. 24. 25. *Aediles curules, aediles plebis . . . . paranto aut sortiuntor* &c.] In viarum, sicuti & in ceterorum, opinor, aedificiorum cura & tuitione aediles plebei aedilibus curulibus aequiparantur; itá ut cum ex Servii regis instituto quatuor essent regiones urbis (nec unquam plures ante Augustum fuerunt) in quatuor aediles singulae singulos regiones illae curandae tribuebantur; eaque demandatio aut comparatione inter collegas, aut sortitione fiebat, non secus atque in provinciis exteris. Nam etiam magistratuum urbanorum muneribus interdum *Provinciae* nomen tribuebatur, ac praesertim magistratibus homonymis, quoties inter eos alii aliis muneribus fungerentur, ut in praetoribus, in quaestoribus, in curatoribus. His uti dixi saepe nomen *Provinciarum* tributum videas, quas scil. compararent, aut sortirentur, ut in ima (43) ora observavi. Pari ratione aediles quatuor urbis regiones, non secus ac alii provincias exteras, sive comparabant sive sortiebantur.

IBID. *Ii in diebus quinque proximis, quibus eo magistratu designati erunt, eumve magistratum inierint, paranto, aut sortiuntor*.] PARANTO pro *Comparanto*, h. e. simplex pro composito, non tam scalptoris supinitate (etsi satis in hac Tabula per-

(43) Vt a praetoribus ordiar, in fragmento judiciario, apud Gruterum pag. DVIII. versus finem: *Ad praetorem . . . . quei urbana provincia obvenerit*. Et pag. 61. 3. *Praetor . cui . una . ex . regionibus . urbis . sorti .* (ut in provinciis scil.) *obvenerit*. Illud quoque tritissimum, quod alii praetori *urbana sors*, alii *peregrina* obtigisse dicebatur.

Idem & de quaestoribus usurpatum reperias. Apud Grut. pag. DVIII. *Quibus . . - AERARIVM· PROVINCIA· obvenerit*. In aerea tabula apud Grut. pag. DCXXVIII. initio: *Q. Vrb . quei . aerarium . provinciam . obtinebit*. Ac statim ver. seq. totidem verbis. In altera legis Thoriae parte versus finem: *Quaestor . quei . aerarium . provinciam . obtinebit*. Sic etiam in fragmento legis apud Sigonium (de ant. jure civ. Rom. II. 9.) *Q. Vrb . quei . aerarium · provinciam . obtinent*. Ac mox statim eisdem verbis. Illud etiam huc refer, quod in Frontino Artic. 96. legitur: *Eorumque operum* [ad aquaeductus pertinentium] *probandorum curam fuisse penes censores aliquando & aediles; interdum etiam quaestoribus eam PROVINCIAM OBVENISSE*.

26 *eorum vias publicas in urbe Roma propiusve urbem Romam passus*
(mille) *reficiendas sternendas curet, ejusque rei procurationem*
27 *habeat. Quae pars cuique Aedili ita hac lege obvenerit, ejus* (partis) *Aedilis in eis locis* [*quae in ea parte erunt*] *viarum reficien-*
28 *darum tuendarum procuratio esto, uti hac lege oportebit.*

§. III.

Tuendarum viarum pars quota sacris publicisve locis, quota privatis incumbat.

29 *Quae via inter aedem sacram item aedificium locumve publicum* (ex una parte) *& inter aedificium privatum* (ex altera) *est erit, ejus*

perspecta) quam judicio scriptum arbitror. Tametsi nunc primum hoc ita usurpatum reperio. Ergo intra quinque dies (quos tamen sive statim ab ipsa designatione, sive ab inito magistratu numerare liberum erat) comparare aut sortiri debebant. Quamobrem? Missa ratione a (44) Conrado tradita: hoc magis in causa fuisse credo, quod essent ea dumtaxat comparationi aut sortitioni constituta tempora. Quae res cum apud aliquem magistratum rite ac more majorum peragenda esset; id tempus, sive a designatione, sive a captu magistratuum proximum, utpote ei legitimo actui praefixum, nec antecapi, nec postponi licebat. Porro quo die apud competentem magistratum sive comparatio, sive sortitio peragebatur, eodem puto & ab aedilibus in leges juratum, ut ante in Adnot. 44. dictum. Quid enim toties coire necesse fuisset? Ceterum aedilibus intra primos quinque dies jurandum in leges fuisse, docuit Livius extremo lib. XXXI. *Magistratum autem* (aedilitium, de quo tunc agebatur; etsi verisimile est idem in ceteris valuisse) *plus quinque dies, nisi qui jurasset in leges, non licebat gerere*. Cetera ibi vide. Ergo intra quinque dies a designatione captuve, & comparare sortirive, & simul jurare in leges cogebantur, uti jam in Adnot. 44. innui.

VER. 26. *Propiusve urbem Romam passus mille.*] Saepe in hac Tabula aedilium munus & jurisdictio intra millesimum ab Vrbis Romae continentibus passum definitur: idque videtur plerisque aliis urbanis magistratibus fuisse commune. Verum de hoc ambitu jurisdictionis in superiore Exercit. copiosius disputavi, quam ut quidquam nunc addendum videatur.

VER. 29. *Quae via*] Summa hujus universae periochae eo redit. Sicubi ex una viae parte locus sacer publicusve sit, ex altera privatus; ejus viae (quousque loco sacro publicove obtenditur) partem dimidiam, quae loco sacro publicove attigua est, aedilis ex aerario publico tueatur. Hoc quidem lex diserte jubet. At hinc aperte sequitur, partem dimidiam alteram, privis aedificiis attiguam, iis tuendam arbitratu aedilis relinqui, quibus ante dixerat ver. 20. 21. 22. At his versibus imponitur quidem privatis dominis tutela viae suis aedificiis objacentis: at quota parte teneantur (dimidia scil.) non illinc, sed hinc demum infertur.

IBIDEM. *Inter aedem sacram IT. aedificium*] Quia non raro I pro E in hoc aere scalptum reperitur; hinc istud IT. Maittairus itemque Conradus interpretati sunt ET. Ne credas. Etenim τὸ IT. pro *Item* in monumentis interdum reperitur; idque ipsum hîc requiritur. Ne quis scil. sic accipiat, ut ex una parte *aedem sacram*, ex opposita *aedificium locumve publicum*

(44) Car. Conradus in Praefat. ad Parerga [in quâ plura eorum, quae in XIV. Capitibus sui ad hanc Tabulam commentarii posuit, refinxit, aut illustriora facit] pag. XLIX. hanc affert rationem; quia Livius XXXI. cap. ult. (& quidem de Aedilibus loquens) ait, magistratum plus quinque dies, nisi qui jurasset in leges, non licuisse gerere. Verum Liviana isthaec ad annum Vrbis DLIII. (h. e. centesimum & amplius ante nostram tabulam) pertinent: a quo tempore complura postea mutata credibile est. Quid si utrumque verum? Nam intra quintum a designatione diem tum comparare aut sortiri debebant, tum & in leges jurare. Id porro nisi intra quinos a designatione dies fecissent; tum vero intra quintum ab inito magistratu diem praestare utrumque adigebantur. In hac Tabula tantum de comparando aut sortiendo agitur: alterum de jurejurando caput tacetur, quippe quod minime nunc ageretur.

30 *viae partem dimidiam is Aedilis, cui ea pars urbis obvenerit, in qua parte ea aedes sacra erit, sive aedificium*

31 *publicum, sive locus publicus, tuendam* (ex aerario) *locato.*

§. IV.

Cessante domino privi aedificii, aedilis eam viam tuendam locuto, decimo ante die de ea locatione edicto proposito.

32 *Quemcumque ante suum aedificium, viam publicam hac lege tueri oportebit* (si) *quis eorum eam viam arbitratu ejus Aedilis*

33 *cujus* (arbitratu eam tueri) *oportuerit, non tuebitur, eam viam Aedilis* [*cujus arbitratu eam tueri oportuerit*] *tuendam locato.*

34 *Isque Aedilis diebus ne minus decem, antequam locet, apud forum ante tribunal suum, propositum habeto, quam*

blicum sibi fingat; eam ὑπόνοιαν caute prohibuit addita particula *ITem*, quae rebus ejusdem generis adhibetur.

VER. 34. *Isque aedilis DIEBVS NE MINVS DECEM antequam locet . . . propositum habeto, quam viam* &c.] Noli rationes anxie rimari eccur, decem diebus prostare edictum jubeatur. Id magis mirarer, si id diebus undecim aut duodecim, aliisve numeri non rotundi diebus prostare juberetur. Ad summam Denarius numerus non tantum ἀπηρτισμένος (*integer*) & rotundus habebatur, sed & inter hos unus omnium perfectissimus. Hinc gentes ubique omnes, quamlibet barbarae, ubi numerando ad denarium perveniebant, retro conversae ab uno rursus ordiebantur, uti ratiocinatur Plutarchus, ubi de quaternione Pythagorico (quo nempe pacto hic denarii perfectionem complectatur) disputat. Ab ea porro numeri hujus omnimoda perfectione quid miramur ortum, ut is semper numerus (nisi siquid aliud necessitas suaderet) ad manus esset? Hinc in magistratibus tot *Decemvirorum* nomina, ut & δέκα πρώτων *Decemprimorum*, ut alia generis hujus ψαμμακόσια taceam. Sed & in praestituendo die interdum numerus denarius placuit. Vt ecce disceptandae controversiae *Decimum diem* constitui consuevisse, Asconius ad Cornelianam docet his verbis: *Cum L. Cassius praetor decimo die, VT MOS EST, adesse jussisset accusatores*. Quod *Morem* fuisse, Asconius ait: idem plane mos & in aedilitio locationis operis faciundi programmate, ut hinc patet, valuit.

Tametsi siquis in eo se porro discruciet, ut rationem aliquam extundat, cur decemdiale istud spatium in his & similibus praestituatur (praeter scil. denarii numeri celebritatem, cui Romanorum majores insueverant; quos scitis Pythagoricis admovisse aures, jam pridem vulgatum fuit) potest & ea ratio afferri, quod programmata ista in frequentioribus Quiritium conventibus prostare oporteret. Nullus vero concursus celebrior nundinis erat, per quas rusticae tribus gregatim Romam confluebant. De trinundino, quo leges promulgabantur, trita omnia. Atque in legibus quidem, utpote negotio gravissimo, trino res nundino transigebatur. At operis faciundi locatio, quippe levior, satis fuit, si duplici nundino (nam duplex intra denos dies poterat incurrere) aut saltem singulo vulgaretur.

IBID. *Ante TRIBVNALE suum*] *Tribunale* quatuor syllabis antiquitus fuisse usurpatum, supra in parvis notis, dictum fuit. Tribunal autem tantum curulibus magistratibus convenisse, jamdiu notatum reperio. Id si verum; tum haec periocha de curulibus dumtaxat aedilibus capienda esset, non item de plebeis. Verum de utrisque capiendam esse, ex eo ostenditur, quod lex in universum loquatur; nec ubi de *tribunali* meminit, excipiat, *Modo ea pars urbis aedili curuli obvenerit*. Ceterum vox *Tribunal* de editiore quovis loco, unde magistratus jus diceret, usurpari solebat; quo fit ut *Pro Tribunali* & *De plano* opponantur. Scio editiorem illum suggestum, unde duces quilibet alloquebantur cohortes, itemque, unde editor (etiamsi alius a magistratu curuli) in podio spectabat,

35 *viam tuendam & quo die locaturus sit. Et quorum ante aedificium ea via sit* [*eisque quorum ante aedificium*
36 *ea via erit*] *procuratoribusve eorum* (ut) *domum denuncietur facito, se eam viam locaturum, & quo die locaturus*
37 *sit, eamque locationem palam in foro per quaestorem urbanum, eumve qui aerario praeerit, facito. Quanta pecunia eam*

ctabat, *Tribunal* fuisse vulgo appellatum. Itaque non moror quin hîc *Tribunal* (sive proprie, sive καταχρηστικῶς) non tantum curulibus, sed & aedilibus e plebe tribuatur. Jam vero tribunalia mobilia ex tabulis compacta (cujusmodi & istud hujus loci fuisse reor) in nummis haud raro visuntur. At structile illud, quod in hemicycli formam Vitruvius V. 1. describit, in basilicis, in quibus causae disceptabantur, locum habuit: cujus specimen imitatae sunt veteres Basilicae Christianae. Nam in ima basilica, qua parte Episcopus cum Presbyterio considebat, ea pars *Tribunal*, ac postea corrupte *Tribuna*, vocabatur.

VER. 35. 36. *Eisque* (aedificiorum privatorum dominis) *procuratoribusve eorum domum denuncietur facito.*] Quorsum ea denunciatio? Nempe ut si decimo die domini, aut procuratores ad tutelam praestandam parati adsint, locatione supersedeatur. Ad orthographiam quod attinet, Norisius (ad Cenotaphia Pisana) stat pro scriptura cenotaphiorum suorum, ut per T scribatur *Nuntius*, *Nuntio* &c. At contra Manutius ex suis inscriptionibus *Nuncium* scribi jubet. Adde Tabulam hanc, itemq. marmor Amalphiae in aede Adnunciatae, in quo exstat, ADNVNCIATORES PVTEOLANI. Verum quid moror? & in hac voce, & in aliis pluribus C & T alternabant. Tametsi C mollibus Quiritium auriculis multo lenius. Adhaec *Denuncietur facito*, omisso VT, elegans est, & in legum tabulis, itemque in Catonianis illis rei rusticae oraculis creberrimum.

VER. 37. *Eamque locationem . . . per quaestorem urbanum, eumve qui aerario praerit, facito.*] PRAERIT duabus syllabis recte hîc scribitur, sicuti etiam in hoc eod. Brit. fragmento infra v. 39. 47. 48. 69. Itaq. semper in his tabulis trisyllabum est. Sic quoque in Pisanis ambobus Cenotaphiis: ad quae Norisius omnino videndus est, ubi hanc scribendi rationem, si probe memini, erudite pro more tuetur. Apud Fabrettum pag. 442. num. 49. v. 9. & 19. PRAEVNTE pro *praeeunte*: ubi idem Fabrettus ex aerea Gruteriana tabula affert PRAESSE pro *praeesse*; & Gruterum reprehendit, qui hanc scribendi rationem alibi pro vitiosa habuit. Cave igitur dubites, quin temporum meliorum orthographia syllabas duas *Praee* in *prae* in hoc saltem verbo contraxerit.

EXCVRSIO.

De Quaestorum origine generibusque.

Antequam vero de eo disputerur cur hîc *Quaestor Vrbanus* ab eo, *qui aerario praeest* distinguatur, pauca de quatuor quaestorum generibus eorumque originibus (re plane involuta, nec dum satis explanata) delibabimus.

I. *Quaestorum genera quatuor: & quo singula tempore instituta.*

I. De quaestoribus rerum capitalium dicam: II. de quaestoribus militaribus, qui demum in provinciales evaserunt: III. de quaestoribus Aerariis sive Vrbanis: IV. de quaestoribus illis, qui mox sub Caesaribus sibi *Candidatorum* cognomen adsciverunt. Haec genera quatuor unus me Taciti locus edocuit: quem mox statim adscribam, ubi prius de vocis etymologia videro. Quaestorum nomen a *quaerendis* sive maleficiis sive pecuniis dictos, Varro scriptum reliquit, & post eum Vlpianus: quorum loca in sequentibus producentur. Ex hac vero etymologia nascuntur plura quaestorum genera. Quorum primum in quaerendis maleficiis versabatur. Hoc genus videtur illud, quod Tacitus & Vlpianus (quorum loca infra afferentur) sub ipsis Regibus institutum dixerunt. Hi sunt illi *Parricidii quaestores*, de quibus Festi loca in imo (45) margine adscripsi. Hos vero Reip. posterior

(45) Festus in PARICI sic posuit: *Parici* [sed legendum esse PARICIDI Scaliger ex eod. Festo in QVAESTORES suasit] *Paricidi*, inquit, *quaestores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium*

aetas discriminis causa *Quaesitores* (46) appellare consuevit.

Sed jam Taciti locum, quem promiseram, membratim discerptum afferamus: quo uno loco, uti praedixi, quaestorum genera omnia continentur. Sic ille Annal. XI. 22. incipit: *Quaestores, regibus etiam tum imperantibus, instituti sunt: quod lex Curiata ostendit* &c. Hi videntur fuisse illi *quaestores parricidii*, quos ad genus primum pertinere, proxime diximus. Certe hos cum illis aliis creatis post reges exactos nil habuisse commune, ex Taciti & Livii locis patet, ubi *duplicatum numerum* dicunt.

Fuere deinde Quaestores primo *Militares* duo: deinde *Aerarii* sive Vrbani item duo. Haec duo genera a *quaerendis pecuniis* invenere nomen. De utrisque Tacitus ibidem ita pergit: *Creatique primum Valerius Potitus & Aemilius Mamercus LXIII. anno* (imo *XXIII. anno*: vide (47) *Lipsium*) *post Tarquinios exactos, ut rem MILITAREM comitarentur*. En ratio, cur illos secundi generis vocaverim *Militares*. At postquam proconsules & propraetores in provincias cum imperio mitti coeperunt; tum qui antea mere *Militares* erant, aptius *Provinciales* appellandi fuerunt, quia etiam extra militiam munus eorum valiturum erat.

Pergit ibidem Annalium scriptor: *Dein gliscentibus negotiis, DVO additi, qui Romae curarent*. Ecce tibi *Vrbanorum* quaestorum exordium: quos ab initio duos fuisse, hinc vides. Nec plures octogesimo circiter ante Christum anno exstitisse, haec ejus temporis Tabula nostra ostendit, in qua non alii quam *Vrbanus* & is *qui aerario praeerat*, quaestores agnoscuntur.

Sub haec ita apud Tacitum sequitur: *Mox duplicatus* (48) *numerus* (quod circiter ann. urbis 488. evenisse Lipsio videtur) *Duplicatus*, inquit, *numerus, stipendiariâ jam Italiâ & accedentibus provinciarum vectigalibus*. En *provinciales* quaestores in locum militarium duorum.

At non multo post quaestorum numerus immane quantum augeri coepit: qui ad ultimum *Quaestores candidati* vocari coeperunt: quos quarti generis esse initio dixi, sub Caesaribus celebres. Horum initia proxime sequentibus verbis a scriptore annalium ibidem adumbrantur: *Post lege Sullae viginti creati legendo senatui, cui judicia tradiderat. Et quamquam equites judicia recuperavissent; quaestura tamen ex dignitate CANDIDATORVM, aut facilitate tribuentium, gratuito* (49) *concedebatur*. Plura ad hunc locum interpretes. Quis vero scit, an non *Candidatorum* mentio eo fine hîc a Tacito injecta fuerit, ut *Quaestorum candidatorum* (50) nominis originem, & rationem ab alto repeteret?

II. *An*

talium quaerendarum. Nam PARICIDA non utique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumq. hominem. Idem in *Quaestores* ait: *QVAESTORES dicebantur quod quaererent de rebus capitalibus: unde qui talia quaerunt, quaestores paricidi appellantur*.

(46) Raro *Quaestores* pro quaesitoribus posteriora reip. tempora usurpabant. Inter rariora exempla afferri potest, quod Varro id nomen commune aerario magistratui cum maleficiorum quaesitoribus habuit in IV. de L. L. c. 14. *Quaestores a quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias & maleficia, quae triumviri capitales nunc conquirunt. Ab his postea qui quaestionum judicia exercent, Quaestores dicti.* Tamen ultima verba haud me invito refinxeris in *Quaesitores dicti*; id enim vocabulum aetate Varronis usitatius. Similiter Tullius in Catilinaria IV. cap. 20. ubi *Quaestorem* conjurationis videtur sese appellare, ibi in vet. codice *Quaesitoris* non *quaestoris* vox legitur. Verum in Gruteriana Epigraphe (pag. 360. 3.) diserte memoratur *quaestor decemviratium litium judicandar*.

(47) Lipsius ad hunc Taciti locum ex Livio & Dionysio hos numeros ita refingendos putavit, ut XXIII. pro LXIII. legatur. Quaestor alter non *Mam. Aemilius* [ut in Tacito] sed *Caeso Fabius* eisdem Livio & Dionysio dicitur.

(48) *Duplicatum numerum* fuisse etiam Liviana Epitome XV. dixit, idque sic explicat, *Ita ut octo essent*. Ergo numerus, ex quo duplicato rediguntur octo, quaternio erat, qui ex binis quaestoribus militaribus post reges exactos creatis, totidemq. aliis ut Romae curarent, coaluerat. In horum igitur quaestorum numero primi illi *Paricidi quaestores*, qui sub regibus exstiterunt, a Tacito non numerantur [etsi eos perstitisse in rep. nullus ambigo] non numerantur autem, tum quia nomine non re cum militaribus & urbanis convenirent, tum etiam quod capitales illi quaestores jam pridem *quaesitores* transnominari coepissent.

(49) Recte *Gratuito*: nam non nisi antea *stratura viarum*, aut *munus glaudiatorium* aditum ad quaesturam parabat, teste Tranquillo in Claudio cap. 24.

(50) Hic quidem Tacitus, quia de quaestura stantis adhuc reipublicae agit, *Candidatos* non alios quam petitores quaesturae intelligit. At quia ex hoc tanto quaestorum numero patuit postea sub Caesaribus janua *Quaestoribus candidatis*, qui libellis Principum in senatu legendis potissimum occupabantur; videtur hoc loco Tacitus *Canditatorum* mentione factâ, simul oblique ad *Candidatorum* sui temporis *quaestorum* originem, simulque rationem appellationis digitum intendisse. Hic enim honor (quem *quaesturam candidatam* vocare licebit) primus ad dignitates maximas ingressus erat. Ac de his tritiora jam omnia, quam ut iis immorari necesse sit.

II. *An Quaeſtor Vrbanus alius a Quaeſtore qui aerario praeerat.*

Hactenus diverſa quaeſtorum genera, eorumq. origines pro virili adumbravimus. Nunc in *Vrbanos* ſive Aerarios quaeſtores (de quibus haec Tabula loquitur) non nihil inquirendum. Nam de his quoque non levis caligo circumſtat. Dubitatur enim primum, quot numero fuerint. Etſi equidem Quaeſtores Vrbanos & ab initio duos (51) fuiſſe ſatis ſcio: nec poſtea (52) multiplicatos ſtante rep. proditum exſtat.

Deinde & illud ambigitur, an *Quaeſtores Vrbani*, iidem qui *Aerarii* fuerint. At certe quo tempore haec Tabula prodiit (h. e. ferme octogeſimo ante Chriſtum anno) duos Romae quaeſtores (praeter criminum quaeſtores ſive *quaeſitores*, quos ſemper excipio) fuiſſe neceſſe eſt: hos vero ita inter ſe diſcretos, ut unus diceretur *Vrbanus*, alter *Qui aerario praeeſt.* Nam quo modo hîc ſcribitur (*Per. Quaeſtorem. urbanum. eumve. quei. aerario praerit*) eisdem plane verbis id repetitur ver. 39. 47. 48. Ex his vides ex duobus quaeſtoribus, unum *Vrbanum* ſimpliciter dictum, alterum *Qui aerario praeeſſet*. Nam quamvis uterque *Vrbanus* re vera eſſet; tamen uni *urbana provincia* abſolute dicta (quae ſcil. fiſcalia negotia ſine pecuniae attrectatione tranſigeret) alteri *aerarium provincia obtingebat*. Sicuti ex praetoribus uni urbana ſors, alteri peregrina obvenire dicebatur; nec tamen eo minus uterque praetor *Vrbanus* erat, & interdum dicebatur. Sane convenit cum hac Tabula, quod in Legis Thoriae parte altera legitur, *Quaeſtor. quei. aerarium. provinciam. obtinebit*. Hunc tamen ipſum nihilo minus *Vrbanum* dici, efficitur ex lege de Viatoribus (Grut. pag. 628. v. 1.) *Q. VRB. quei. aerarium. provinciam. obtinebit*. Idemque v. 2. omiſſo τῷ VRB. repetitur. Atque is interdum *Quaeſtor ab aerario* (ut in Grut. p. 337. 2. & 1026. 9.) interdum *Quaeſtor aerar.* (ut in eod. p. 455. 2. & 1097. 5.) dicitur. alibi vero paſſim *Quaeſtorem Vrb.* ſine additamento reperies; ita ut ſive eum qui aerario praeeſt, ſive illum alterum ab aerarii cura immunem (quia ex aequo uterque *Vrbanus* erat) interpretari liceat. Ambo autem *Vrbani* πρὸς διαςολὴν (*ad diſcrimen*) ſcil. *Provincialium* vocabantur.

At inquies, interdum plurative ſcriptum reperiri, *Quaeſtores Vrbani* (aut etiam ſine τῷ VRB.) eiſque tamen aerarium provinciam tribui; ut apud Grut. pag. DVIII. & apud Sigonium de ant. jure civ. Rom. Vtrumque locum ſupra in Adnot. 43. adſcripſi, ubi de quaeſtoribus. At reſpondeo in illis ſententiam legis generalem eſſe. Nam plurativo numero (nim. *Quaeſtores qui aerarium provinciam obtinent*) non ſignificatur, utrique ſimul quaeſtori pecuniae curam fuiſſe traditam; verum generalis locutio eſt, tantumdem valens, ac ſi dixiſſet, *Quicumque in poſterum quaeſtor ille erit, cui ex duabus illius anni ſortibus, aerarium obvenerit* . . .

Haud temere igitur perſuaſum mihi eſt, liberae reip. tempore binos fuiſſe quaeſtores Vrbanos, quorum alteri ſors urbana (h. e. negotia hujuſmodi, quae nos *fiſcalia* vocamus) alteri aerarium provincia obvenerit. *Aerarium* cum dico, non ſolam pecuniam ſive vectigalem ſive manubialem, aut alterius generis intelligo, verum & SCta, legeſque omnes, foedera & quidquid in aes incidebatur ad perpetuitatem, intelligo. Sub Auguſto tamen & ſucceſſoribus cura publicarum Tabularum a quaeſtoribus ad praefectos in id creatos tranſiit: de quo videatur Tacitus Annal. XIII. cap. 28.

(51) *Quaeſtores urbanos* [quatenus ſcil. a ceteris quaeſtoribus diſtinguuntur] ab initio fuiſſe duos, non eſt dubitandum. Vlpianus l. 1. D. *de offic. quaeſt.* ait: *Origo quaeſtoribus creandis antiquiſſima eſt, & paene ante omnes magiſtratus. Gracchanus denique Junius . . . etiam ipſum Romulum & Numam Pomp. BINOS QVAESTORES habuiſſe . . . refert.* Dixeris hoſce primitivos *quaeſtores binos* [ut qui ad *Parricidii quaeſtores*, quos apud Pomponium in de orig. juris XII. Tabulae memorant, ſint referendi] nihil habuiſſe cum aerariis commune. At ad illorum exemplum poſt reges exactos fuiſſe item creati duo [Valerius Potitus & ille alter] memorantur. Ad haec addit Tacitus: *Dein gliſcentibus negotiis DVO ADDITI, qui ROMAE CVRARENT.* En Vrbanorum *duorum* origo.

(52) Nuſquam in liberae reip. hiſtoriis, nuſquam in marmoreis aeneiſque eorumdem temporum monumentis plures duobus memoratos equidem deprehendi. Hic ipſe hujus Tabulae locus, in quem commentamur, non plus duos quaeſtores exhibet, ſicuti & ver. 39. 47. & 48.

38 *viam locaverit, tantae pecuniae* (nomine) *eum eosque, quorum ante aedificium ea via erit* [*pro portione, quantum*

39 *cujusque ante aedificium viae in longitudine & in latitudine erit*] *Quaestor urbanus, quive aerario praeerit, in tabulas*

40 *publicas pecuniae factae referendum curato: &* (ei) *qui eam viam tuendam redemerit, tantae pecuniae* (nomine) *eum eos-*

VER. 37. 38. 40. *Quantâ pecuniâ eam viam locaverit, tantae pecuniae eum . . . in tabulas publicas . . . referendum curato*] Haec ultima (*referendum curato*) non leguntur nisi mox v.40. Verum genitivus ille (*Tantae pecuniae*) unde quaeso regitur? In textu interposui *τὸ Nomine* tam hîc, quam v. 40. ubi scribitur: *Tantae pecuniae* (supple *nomine*) *eum eosve adtribuito*. Vide quae de hoc similibusque tacitis genitivis mox extremo Scholio seq. notabimus num. IV.

VER. 39. 40. *In tabulas publicas pecuniae factae referundum curato*] Tabulas publicas privatis opponit. *Tabulas publicas* ubi audis, *Tabulas populi Rom.* interpretare: quarum ambitu tum *monumenta* (sic enim vocare libet) veluti leges omnium generum, foedera, censitiones & sexcenta talia (quae omnia in Aerario, tamquam in Populi Rom. tablino adservata fuisse, nemo ignorat) tum Tabulae rationum continebantur. Itaque pro loci ratione licebit sive Monumentorum Tabulas, sive Rationum, sive universe quaslibet interpretari. Vt ecce apud Vlpianum l. 2. D. *ad l. Jul. Majest.* ubi *Tabulas* (53) *publicas* reperis, generalis ibi notio est. At hîc quod additur PECVNIAE FACTAE, id generalem acceptionem ad Tabulas rationum restringit. Sic etiam apud Tacitum XIII. Annal. 28. *Addidit L. Piso des. consul, Nequid* (tribuni) *intra domum pro potestate animadverterent, neve multam ab iis dictam quaestores aerarii IN PVBLICAS TABVLAS* (supple *Rationum*) *ante quatuor menses referrent*.

Atqui cur non *Tabulas accepti* potius, quam *pecuniae factae* Lex nostra dixit? Nam *Accepti & expensi Tabulae* aevo Ciceronis illae rationum tabulae vocabantur: quas tum ipse Tullius in ea pro Roscio Com. prope ab initio describit, tum copiosius Asconius in III. Verr. Cur, inquam, illas non eâdem appellatione aes nostrum donavit? Ajo non ita vocatas, quia in tam immensa publicarum rationum vastitate necesse fuit unumquodque caput in alia rursus minutiora capita subdistinguere; ita ut aliae tabulae essent pecuniae *factae* (h. e. paratae jam quaesitaeque, etsi nondum numeratae) aliae *acceptae*, h. e. in aerarium illatae. Et quidem multae ac nomina debitorum in Tabulas pecuniae *factae* (modo tamen liquida essent: nam si exceptionibus obnoxia, ne hoc quidem) in tabulas *factae*, inquam, non autem *acceptae* referebantur. Id quod & ex hoc Tabulae loco, & ex supra scriptis Taciti (XIII. Ann. 28.) verbis perspicitur. *Neve* (ait ibi Tacitus) *multam ab iis* (tribunis) *dictam quaestores aerarii in PVBLICAS tabulas* (supple *Pecuniae factae*) *ante quatuor menses referrent*. Addit autem ejus dilationis causam hanc valde notandam: *Medio temporis contradicere multatis liceret: deque eo consules statuerent*. Nam si consules multam habuissent ratam, tum demum a quaestorib. in *publicas pecuniae factae tabulas* multas referendas fuisse innuit. Sic & hoc Tabulae loco id quod aedificii dominus pro viae tutela debebat, in *factae pecuniae tabulas* refertur: certe quia ad eam pecuniam exigendam nullis judiciorum ambagibus opus erat, verum quicumque adiretur, is illico *judicem judiciumve ita dare* tenebatur, *uti de pecunia credita*, ut infra ver. 44.

VER. 40. EI · OVOI] In altera voce O prius pro Q (id quod centies in hoc ære legitur) scalptum est. Verum syntaxis non *Quoi* (sive *Cui*) sed casum rectum postulat. De Graeca constructione, qua cum antecedente nomine relativum convenire in casum eumdem solet, hîc quidem

(53) Vlpianus l. 2. D. *ad l. Jul. majest.* ait: *Quive sciens falsum conscripsit, vel recitaverit in Tabulis publicis: nam & hoc capite primo legis Majestatis enumeratur*.

41 *ve adtribuito sine dolo malo.*

§. V. Adtributus morae nomine ad sesquialterum redemptori exsolvendum damnator judicio tamquam de pecunia credita.

Si is qui adtributus erit eam pecuniam diebus triginta proximis [*quibus ipse aut pro-*

quidem stultum est cogitare ; quia Graeci ipsi in obliquis tantum id sibi licere sinunt, non ubi relativum regere verbum sequens (primo utique casu) debet . Non igitur restat aliud, nisi ut scalptor in utroque O erraverit : quorum prius pro Q , alterum pro E posuerit. Lege ergo QVEI, h.e. *Qui.*

VER. 40. 41. (Ei) *qui eam viam tuendam redemerit , tantae pecuniae eum eosve adtribuito sine dolo malo . Si* &c.] Istud *Tantae* &c. sup. ver. 38. simili syntaxi legitur: *Tantae pec. eum ... in tab. pub. referendum curato.* Vide ibi dicta , ac mox in *Scholio.* Atq. in locationibus verbum *Adtribuo* apte usurpatur. Cicero Phil. IX. *Quanti locarint , Tantam pecuniam redemptori adtribuendam .* Nihil vero admirabilius constructione hac verbi *Adtribuo* . Quid enim isthuc monstri est ? *Aliquem alicui tantae pecuniae adtribuere* . Atque equidem cum in liberae Reip. legibus formulisque vix quidquam jure adtributionis fuisse sollemnius animadverterim ; non invitus feci , ut in eo enucleando aliquid morae insumerem.

SCHOLION.

De jure Adtributionis.

Atq. ut inde usq. incipiam ; sciendum est, in Vet. Glossis *Adtribuo* tantumdem esse, quod Προσνέμω ; sicuti & *Adtributa* esse Προσνενεμημένα ; & substantivum *Attributus* poni pro Απονέμησις. Ac verborum Προσνέμω & Απονέμω notae sunt significationes , quae verbo *Adtribuo* plane e regione respondent. Latino vero *Adtribuo* ecqua subjecta sit in locis plerisque notio , nemini obscurum esse potest , qui paullum modo mentis aciem intenderit . Sed profecto a facilioribus orsis , ita demum ad paullo retrusiora indaganda progrediendum esse , via ratioque docent . Itaque I. de *Adtributa pecunia* : II. de *Adtributis nominibus*: III. de *Adtributis hominibus*. IV. de *Tantae pecuniae adtributis* (quo modo hîc legitur) dicam .

I. *Adtributa pecunia* eadem quae *Assignata* . Varro in fine quarti de L. L. *Ea* (pecunia) *quae ADSIGNATA erat*, *ADTRIBVTVM dictum . . . Id quod adtributum erat* (dicebatur) *Aes militare* . Vbi Varro pecuniam quaestori provinciali assignatam in viaticum, annonam , sumptusque ceteros imperatoris , legatorum , exercitus , stipendiumque militare , ob oculos habuit . Id totum castrensi sermone *Adtributum* vocabatur . Cicero 3. Verr. *Pecunia adtributa numerata est : profectus est quaestor in provinciam* . Ad quae Asconius: *Adtributa pecunia est , quae in stipendium militum de aerario a tribunis aerariis adnumerari quaestori* (provinciali) *solet*. Plura alia Tullii loca notionis hujus militaris omitto . Eadem autem & in rebus aliis potestas ejus verbi est. Veluti Phil. V. *Antonius mihi pecuniam attribuit* . Epist. ad Caninium : *Quae mihi attributa est pecunia* . Sed frustra his immoror . At illud quod supra ad v. 41. ex IX. Philippica attuleram , huc maxime pertinens , proderit in imo (54) margine ita lectori iterato reponere, ut tamen emendando impetrem fastidii veniam. Huc quoq. pertinet extrema lex 45. D. *de leg.* 3. & l. 49. §. ult. eod.

II. Sed *nominum* h. e. debitorum *Adtributione* (quam vulgo *adsignationem* dicimus) nihil plane frequentius . Cicero ad Att. XVI. 3. *Quod Dolabellae nomen in iis est, & attributio est mihi nominum ignota, conturbor* . Quae apud veteres *Nomina adtributa* passim occurrunt , ea Cajus more sui saeculi *Debita & credita* vocavit l. 3. D. *famil. ercisc.* his verbis : *Plane ad officium judicis nonnumquam pertinet , ut debita*

(54) Philippicâ IX. extremâ in SCto in Ciceronis sententiam facto de statua in honorem Ser. Sulpicii locanda ita legitur : *Quantique locarint , tantam pecuniam redemptori solvendam adtribuendamque curent*. At quaero, ubi soluta jam redemptori pecunia fuerit, quo adtributio valebit ? Itaque litterâ Q extrusâ , legerem *Adtribuendamve*. Hoc certe sibi voluit SCti sententia, nim. sive solvendam, sive saltem adtribuendam : quo casu adtributionem in locum non repraesentatae pecuniae successuram.

42 *curator ejus sciet adtributionem factam esse*] *ei*, *cui adtributus erit*, *non solverit*, *neque satisfecerit*; *is*
43 *quantae pecuniae* (nomine) *adtributus erit*, *tantam pecuniam & ejus dimidium ei*, *cui adtributus erit dare debeto*.
44 *Inque eam rem is*, *quocumque de ea re aditum erit*, *judicem judiciumve ita dato*, *uti de pecunia credita* (judicem)

ta & credita singulis pro solido (h. e. pro sortis & usurarum solutione) *aliis alia ADTRIBVAT*, i. e. adsignet. Ea est *adtributio nominum*: quae & ἁπλῶς *Adtributio*, omissâ (uti fit) *Nominum* adjectione vocatur. Vt epist. ad Tironem XVI. 24. *De adtributione conficies*, *de repraesentatione videbis*. Ad Att. XV. *Sese de adtributione omnia summa fecisse*. Et ubi non?

III. Venio ad homines *adtributos*: tametsi sive *Nomen*, sive τὸν δεῖνα *adtributum* dixeris, nihil plane interest. Veluti in XIII. ad Att. 2. τὸ *Faberius adtribuatur*, idem est quod *Faberianum nomen*. Locus integer his verbis concipitur: *Faberius si venerit*, *videbis ut tantum attribuatur*. . . *quantum debetur*. Vbi perperam Manutius exponit, *Numeretur*, *solvatur*: qui ex locis ipsis Pediani, Varronis, & Ciceronis a se productis intelligere potuisset, *Adtribuere* in re contractuum esse *Adsignare*. Omnino vult Faberianum nomen integrum adsignari, h. e. quantum hic debet, id totum assignari venditoribus hortorum, de quibus saepe in proximis epistolis sermo recurrit. Adhaec ad Att. XVI. 22. sic antea legebatur: *Ad tribunos quod appelles*, *valde probo*. Male; nam nec *Appellare AD* probum est, & omnino opportunioribus hîc opus erat. Sed ei loco ex vet. libro suo Victorius restituit animam, ex quo ita correxit: *Attributos quod appelles*, *valde probo*. Quid *Adtributi* sint, jam ab initio vidimus. At *Appellare* judiciale verbum est, quod in Jure nostro *Convenire* dicitur. Itaque ut *Appellare sponsorem*, ita & *Appellare adtributos* Cicero usurpavit. Plinius ita de alvo lepide: *Instat ut creditor*, & *saepius die appellat*. Sed eo redeo. *Adtributi* plane iidem ac debitores adsignati. Eâdem notione Cicero in Ver. mulierculis *civitates adtributas*, ita conqueritur: *Haec*, inquit, *civitas redimiculum praebeat*, *haec in collum*, *haec in crines*.

IV. At genitivus ille *Tantae pecuniae adtribuito*, mirus, inquis, est. Certe mirus, quia nondum insuevimus locutioni huic; sicuti contra damnandi, accusandi, aestimandi, aliisque talibus verbis cum secundo constructis jam tum a pueris tritas habemus aures. Ceterum is genitivus ab aliquo nomine tacito regitur, veluti *Causâ*, aut quovis alio naturae rei, qua de agitur, respondente. Atque hîc equidem nihil aptius quam ablativum *Nomine* supplêverim. Nam quia de pecuniaria re hîc sermo est (in qua vox *Nomen* nullas notiones non induit) tam hîc quam sup. v.38. post *Tantae pecuniae*, non aliud quam *Nomine* subaudiendum putavi. Jam vero cum hîc *Adtribuo* cum casu patrio pecuniae usurpetur; mirer ni locus ille, quem modo num. III. ex epistola secunda lib. XIII. ad Att. adscripsi, ita sit castigandus, ut legatur TANTI pro *Tantum*. *Faberius*, inquit, *si venerit*, *videbis ut TANTI* (h. e. *tantae pecuniae*: plane ut in ære nostro) *tanti*, inquit, *adtribuatur*, *si modo adtribuetur*, *quantum debetur*. At librarii scripturae insolentiam aversati, reposuere *Tantum*.

VER. 42. *Non solverit neque satisfecerit*.] Vides hîc *Solvere* & *satisfacere* invicem opponi, & hoc alterum pro *Satisdare* poni. Quod sedulo notandum arbitror; nec enim memini apud antiquiores unquam id verbum ita usurpari. Id tamen eo fit, quod summa legum antiquarum caritate laboratur. Ceterum in Pandectis etsi *Satisfacio* plerumq. idem quod Solvo est; tamen non desunt exempla quaedam, in quibus pro *Satisdare* usurpatur ut hîc.

VER. 44. QVOQVOMQVE . . . . *aditum erit*] *Quocumque* pro *Ad quemcumque* usurpari, haud singulare est.

Ibid. *Judicem judiciumve ita dato*, *uti de pecunia credita*] Praetori potissimum haec dici, videri possit: ad quem *Judicem judiciumque dare* praecipue pertinet, cum id primo

45 *judiciumque dari oportebit.*

§. VI. Rurſus de locatione viae, deque pecunia redemptori heredive ejus adtribuenda.

46 *Quam viam hac lege tuendam locari oportebit, Aedilis* [*quem eam viam tuendam locare oportebit, is*] *eam viam per*

primo trium ſollemnium verborum (*Do*, *dico*, *addico*) contineatur. Verum id totum non ita praetorum peculium fuit, quin aliis quibuſcumq. magiſtratibus jurisdictionem habentibus competierit, praecipue aedilibus, quippe quibus *Tribunal* haec Tabula v. 34. concedit; imo quibus etiam edicta proponere licuit, cum *Editiones aedilitias* Plautus memoraverit, & in Pandectis *Aedilitium edictum* celebratiſſimum ſit. In primis autem Tribunal jurisdictionis indicium fuit. Ceterum quod magiſtratibus omnibus jurisdictionem habentibus tria effari verba licuerit, & (uti Tabula loquitur) *Judicem judiciumque dare*, etiam ex jure (55) noſtro liquido conſtat.

Nunc illud QVOQVOMQVE ſive *Ad quemcumque aditum fuerit*, quam late pateat, diſcutiendum eſſet. Sed in obſcuro verſamur. Si ſic accipimus, ut adire quemlibet ex jurisdictionem habentibus liceret; nemo non videt, quam hoc late diffundatur. At ſi praeter jurisdictionem, etiam *Notio* (ſive ut id genus cauſae ad illius magiſtratûs cognitionem pertineat, quod *Fori Competentiam* vulgo appellant) requiratur; tum illud QVOQVOMQVE reſtrictius erit; nec fere alios complectetur, quam (56) Conſules, Praetorem urb. (cujus jurisdictio vix ullis terminis coercebatur) facile & Praet. peregrinum: potiſſimum vero aediles quatuor (qui competens eorum, de quibus hîc agitur, magiſtratus erat) unâque forſan IVviros & IIviros viis purgandis. Adde & magiſtratus alios, qui de rebus civilibus notionem haberent. Vtro modo quis intelligat, non repugnabo.

Non tantum autem *Judicem*, ſed & *Judicium dari* ab eo, ad quem aditum erit, lex jubet. In Edicto praetoris interdum *Judicium dabo*, interdum *Actionem dabo* legebatur. Quae duo, an, & quo differrent, alii viderint. Mihi quidem certe non eſt dubium, quin quae nomina vocabulo *Judicis* in hiſce locutionibus ſubnecti ſolent, idem unumque omnia, & ex aequo notent. Ergo *Judicem* & *Actionem dare* idem quod *Judicem Judiciumque*, idem quoque quod *Judicem* & *formulam*. Omnino ubi praetor, aut aedilis judicium dabat, ſimul etiam dabat & formulam. Ea formula continetur ſequentibus verbis: *Ita*, inquit, *dato*, *VTI DE PECVNIA CREDITA*. Atque hinc patet, hoc quidem proprie non futurum fuiſſe *judicium de pecunia credita*; ſed tamen legis hujus beneficio competiiſſe redemptori *judicium uti de pecunia credita*, omnium ſcil. expeditiſſimum. *Judicium*, ſive *Actionem* (quae hîc vocatur *Vti de pec. cred.*) *Directamne* (57) an *Vtilem* dixeris per me utrumque licet.

VER. 44. 45. *Vti de pecunia credita* (judicem) *judiciumque dari oportebit.*] Mediam voculam *Judicem* ſupplevi: quam ob ſcalptoris ſomnolentiam excidiſſe, tum proxime ſuperiora oſtendunt, tum encliticum illud QVE in ſequenti vocabulo.

VER. 46. *Quam viam hac lege . . .*] Periocha haec fere tota, totidemq. interdum ver-

(55) Vlpianus l. 3. D. *de jurisdict.* in fine: *Jurisdictio eſt* (praeter ſcil. id quod proxime dixerat) *etiam* (*in*) *judicis dandi licentia*. Interpoſui τὸ IN, quod videtur hîc legiſſe Harmenopulus, ita transferens lib. 1. tit. 4. Τὸ γὰρ διδόναι δικαστὴν, Δικαιοδοσίας ἐστίν. *Judicem enim dare*, *Jurisdictionis* eſt. Paullus l. 12. §. 1. *Judicem dare poſſunt* (praeter alios quos enumerat) . . . *praefectus Vrbi*, *ceterique Romae magiſtratus*. Porro *Jurisdictio* eſt magiſtratuum, non item judicum datorum: quod paſſim in Jure decantatur; ut etiam illud quod *Jurisdictioni* praeeſse dicuntur ii qui tribunali praeſunt. Ac porro alia generis hujus huc contuliſſe ſupervacaneum exiſtimavi.

(56) Ante praetores creatos, horum jurisdictio penes conſules erat: quam tamen nec poſt praetorum inſtitutionem umquam conſules amiſerunt. Nam ſtante Rep., imo & ſub Caeſaribus, haud raro a conſulibus edicta propoſita, nec non judices arbitroſq. datos, ſatis oſtenſum ab Heineccio ſcio in poſtuma *Hiſtor. Edictor* . . . lib. 1. cap. 4. §. 4.

(57) *Directa actio* eſt quae *recta* ex verbis apertave ſententia legis deſcendit. *Vtilis* ea eſt, quae, aequitate & utilitate ſuggerente, mentem legis ſpeciei propoſitae accommodat, & *Directam* imitatur. Indicia utilium actionum apud veteres Prudentes haec fere ſunt, *Quaſi ad exemplum* actionis illius: *Exem-*

47 *Quaestorem urbanum, quive aerario praeerit*, *tuendam locato*, *uti* (is, cui locata fuerit) *eam viam arbitratu ejus*, *qui eam viam locandam*

48 *curaverit*, *tueatur*. *Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit*, *tantam pecuniam Quaestor urbanus*, *quive aerario praeerit*

verbis, continetur superiore §. IV. Sed tamen satis utrinque interest, ne supervacanea videatur. Nam scopus comprehensionis quartae is est, ut universe jura aedilium, quaestorum, redemptorumque in tuitione viarum sanciat: hîc autem jubet sine more aediles, quaestores, redemptores opus tuitionis aggredi secundum ea jura, quae §. IV. tradita fuerant: quo sane illi imperativi pertinent, LOCATO, CVRATO.

VER. 46. 47. 48. *Aedilis . . . . per quaestorem . . . . tuendam locato*, *uti eam viam arbitr. ejus . . . . tueatur*.] Ecquis tueatur? Aedilis ne? nec enim aliud rectum praecessit. At quam absurdum alterius arbitratu aedilem tueri? Ne plura: iis suppletis, quae uncis interposui (quae certe proxime praevio imperativo LOCATO involvuntur) omnia planissima fient. *Tuendam locato*, *uti* (redemptor is, cui locata fuerit) *eam viam arbitratu* &c. Nihil horum Conradus admonuit: quem vide pag. 298. cap. 10.

VER. 48. *Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit*.] Pro *quanta pecunia*, scalpro fallente, *quantam* scripsit. In eo quod sequitur *ITA quaeque via*, illud *Ita* etsi potest significare *hoc modo* (nim. decimo ante die proposito edicto &c. ut supra) tamen persimile est, quod in Tabula praeconum & viatorum scribitur apud Grut. p. 628. *Quam . in . quisque . decuriam . ITA . viator . lectus . erit . is . in . ea . decuria . viator . esto*: quod mox totidem verbis bis repetitum legitur. Vbi etiam illud ITA dubites an οὕτως (*isto modo*) interpretere, an vero cum distributivo *Quisque* eleganter olim jungi consueverit.

Ibidem sequitur: T. P. Q. VRB. &c.) Notas hasce Maittairus tum in ἐκφράσει, tum etiam in adnotatis ita expresserat, *Tribunus*, *Praetor*, *Quaestor Vrbanus*: quod ipsum Conradus secutus est in notulis suis, quas textui subjecit, & in suo Commentario cap. 9. & 10. (supra p. 297. 298.). Quos quidem si nihil aliud, hoc saltem commonere debuerat, quod *Praetorem* post *Tribunum* plebis nominari non decuisset. In hac ipsa Tabula ferme ab initio usque ad v. 12. hic ordo magistratuum, apud quos profiteri oporteret, praescribitur. 1. *Consul*: 2. Consule absente, *Praetor* Vrb. aut Peregrinus: 3. utroque deficiente, *Trib. plebis*. Tolerabilius erat, si quis tres singulares T. P. Q. interpretaretur, *Tribunus plebis*, *Quaestor*; si id, quo de agitur, ad tribuni plebis notionem pertineret. Verum quid moror? Quid duae illae singulares notent, Tabula haec ipsa ineunte hoc versu ostenderat. *Quantam pecuniam ita quaeque via locata erit*, *T. P.* (h. e. tantam pecuniam) *quaestor urbanus . . . adtribuendam curato*. Nam quia proxime *quantam pecuniam* totidem litteris expresserat, ea de causa hoc sibi licere sivit, ut insolitis hisce duabus notis T. P. (pro *tantam pecuniam*) uteretur. Atqui illud quo mihi somno exciderat? quod certe litem evellit radicitus. Nam paullo superius v. 43. *quamtae pecuniae* statim TAMTAM PECVNIAM integris litteris respondere facit.

Interim quod QVAMTVS & TAMTVS cum M loco N in Tabula constanter scribatur, id sedulo, non incogitantiâ factum; quia ex *Quam* & *Tam* mera productione vocabuli derivantur.

VER.

Exemplo &c. *Veluti*: *Ad similitudinem*: aliaque talia.
Ergo illud VTI, quod in ære nostro actioni *de pec. cred.* praeponitur, aperte demonstrat, hanc non quidem directam sed utilem actionem esse dicendam. Tamen id verum esset, si haec periocha ex Papiniani, Paulli, alteriusve ICti stylo prodiisset. Nunc cum illud VTI sit ipsiusmet legis hujus, in quam commentamur, vocabulum, cumq. lex eadem *actionem de pec. credita* ad hanc alteram speciem extenderit; statuendum videtur, hanc actionem *Directam*, non vero *Vtilem* esse appellandam, quippe hîc disertissimis verbis Juris civilis, ejusdemque beneficio proditam. Ita equidem opinabar.

49 *redemptori, cui e lege locationis dari oportebit, heredive ejus, dandam adtribuendam curato.*

§. VII. Viarum purgandarum cura aedilibus, quatuorviris, duovirisque, ficut ante fuerat, hac lege firmatur.

50 *Quominus Aediles & Quatuorviri viis in urbe purgandis, Duoviri viis extra propiusve Vrbem Romam passus* (mille)

VER. 49. *Redemptori . . . heredive ejus dandam . . .*] Initio, cum tota haec comprehensio non aliud quam quartae periochae epitome videretur, non alia de causa haec iterari placuisse putabam, quam quod in periocha IV. v. 40. redemptoris tantum (cui adtributio facienda) fit mentio, *Herede* imprudenter omisso. Hac vero praeteritione animadversa, ecce tibi sententiam totam illam in epitomen redigi placuit, ne quid periculi scil. *Heredi* immineret. Quamvis vero periocha haec a quarta potissimum scopo differat (de quo supra ad vers. 46.) tamen quo antiquiores leges sunt, hoc magis, fateor, ob istam περιεργίαν morosamque diligentiam (ex qua etiam fit, ut eadem ad nauseam repetita, mediisque infarta sententiis, sensum earum turbent) plane enecant: contra vero ultimis reip. & primis Caesarum temporibus monumenta legum brevitate & concinnitate suâ beant.

VER. 50. Finis hujus periochae hic plane est. Initio capitis hujus ver. 20. & seq. sancitum fuerat, tutelam viarum tam intra urbem, quam extra ad millesimum usque passum a continentibus aedificiis, ad aediles pertinere. Cumque praeter aediles, etiam sexviri *viis purgandis* in rep. essent, (quatuor scil. intra urbem: duo extra, sed ad M. pas. a continentib. Vrbis) videri poterant hoc legis capite sexviri illi ab omni curatione viarum purgandarum remoti, idq. negotium hac lege aedilibus datum; maxime cum illud v. 23. (de danda ab aedilibus opera necubi AQua CONSISTAT) videatur aliquatenus curae viarum purgandarum pars exstitisse. Sed & vicissim aedilibus timendum fuisset, nequando a cura purgandarum viarum exciderent, propterea quod viarum purgatio seviralem magistratum peculiarem haberet. Ergo hac lege utrisque (tam aedilibus scil. quam sexviris) cavetur, nequid detrimenti ex hac lege in purgatione viarum ipsi caperent, verum ut, sicut antea, sic etiam in posterum (ea enim est vis clausulae illius, *Eorum hac lege nihil rogatur*) tum aediles, tum sexviri in vias purgandas in commune incumberent.

De quatuorviris ac duoviris hisce, praeter alios paullo antiquiores ἀρχαιολόγους, videndus nuperus de tutela viarum scriptor Ever. Otto par. 2. cap. 5. nec non Car. Conradus in explicatione hujus Tab. cap. 8. supra pag. 296. 297. Ac sane sexvirûm horum notitia ex Dionis lib. LIV. pendet. Nos Dionis locum initio segmenti Neapolitani explicabimus, & cum Festo & aliis comparabimus. Et quatuorviri quidem duoviris paullo antiquiores videri possunt; eorumque, praeter Dionem, etiam Pomponius & inscriptiones meminerunt; cum contra duovirûm nemo alius nisi Dio, dum hos ab Augusto sublatos scribit, mentionem injecerit. Itaque eo pretium huic Tabulae statuitur majus, quod horum duovirûm dum adhuc in rep. suum munus obirent, mentionem fecerit.

Et jam quidem ex Dione nescio quam laxiorem sexvirûm istorum, levioremq. quam pro accurata subtilitate, notitiam hauseramus. Vide si lubet, Dionis (58) locum. At ex hoc æris Heracleotici versu nunc primum cognoscimus sexviris istis non aliud munus impositum fuisse, nisi tantum ut *purgarent* (59) *vias*. Hoc tamen utrinq. interfuit, quod quatuorvirûm munus erat

(58) In Dione lib. LIV. ex his sexviris alii fuere *Quatuorviri* (οἱ τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελόμενοι) *viarum Vrbis curam gerentes* (qui quidem perstitere semper) alii vero *duoviri* (οἱ τὰς ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζόμενοι) *qui extramuranas vias sibi commissas habebant*: quos duos Augustus de medio sustulit.

(59) Aedilibus quidem primario viarum tutela incumbebat, ac ne purgatione quidem exclusâ, ut ex initio hujus §. aperte colligitur. At sexviris non aliud imponebatur munus, quam viarum purgandarum. Aut si aliud ante curabant, ea curatio abrogata per hanc legem fuit; quia illud (*Eorum H. L. N. R.*) tantum quae disertim post QVOMINVS exprimuntur, complectitur. Atq. id jus tempore æris hujus obtinebat. At post Augustum duoviri evanuerunt, quatuorviri vero ampliore viarum cura donati

51 *purgandis* , *quicumque erunt* , *vias publicas purgandas curent* ; *ejusque rei potestatem habeant*,

52 *ita uti legibus*, *plebisve scitis*, *senatus* (VE) *consultis oportet oportebit*, *eorum hac lege nihil rogatur*.

§. VIII. De semitis.

53 *Cujus ante aedificium semita in loco erit* , *is eam semitam* (cum) *eo aedificio perpetuo lapidibus perpetuis*

intramuranas Romae vias , at contra duovirûm extramuranas *Purgare* , h. e. *Ad libramentum proprium redigere* , *sublato eo quod supra eam esset ;* sic enim Vlpianus quid sit *Purgare viam* definit l. 1. §. 1. D. *de via public.*

VER. 52. EVM · H · L · N · R ·] H. e. *Eorum hac lege nihil rogatur*. Cave illud EVM supinitati scalptoris vertas. Imo potius sicuti *Duum* pro *Duorum* dicitur, & *Virum* pro *virorum*, & plura millena hujus generis ; ita *Eûm* pro *Eorum* scripsit. Alibi *EIVS hac lege nihil rogatur* legitur , interdum EX · H · L · N · R · interdum litteris solis quatuor , H · L · N · R.

VER. 53. QVOIVS · ANTE · AEDIFICIVM · SEMITA · IN · LOCO · ERIT] De *Semitae* vocabulo pulchra sunt , quae Vossius in suum Etymologicum contulit . Ad hanc vero periocham multa quidem clariss. Conradus (quem vide sup. p. 298. cap. XI.) attulit , sed quibus carere impune poteramus : ceterum , quae hîc remorari lectorem possint , ea non attigit . Veluti illud, IN LOCO, utrum otiosum torpeat , an vero aliquid innuat , non pensi sui duxit . Ne morer ; illud IN LOCO apud elegantes scriptores idem est, quod (60) *suo loco* . Nempe ne hîc *semita* cum artiore via (nam haec quoque interdum (61) *semita* vocata fuit) confunderetur; hîc semitam a via ita lex nostra distinguit , ut partem a toto . Romanae enim viae , sive urbanae sive rusticae , semitâ utrinque terminabantur, in modum altioris marginis factâ, in usum iter pedestre carpentium , ne bajulorum , jumentorum & vehiculorum incursu obliderentur, lutove oblinerentur . In Appiae vestigiis adhuc supersunt semitae ejus (62) moduli, ut altae sesquipedem sint , latae paullo minus pedibus binis . Ait ergo lex : Vbi *semita in loco* (suo) *erit*, h. e. si via non angustior fuerit (sicuti in vicis & angiportis) ut semitis careat , verum utrinque semitas *loco* suo habuerit, aedificiis adhaerentes &c.

Ibid. *Is eam semitam* . . .] non dimidiam (quod de viis lex jusserat) sed totam.

VER. 53. 54. EO · AEDIFICIO .... CONTINENTEM · CONSTRATAM · RECTE · HABETO] Insolens constructio sententiam obscuravit. Verum ne dubita , quin τὸ *Eo aedificio* a vocabulo *continentem* regatur . Id vero dupliciter potest intelligi , primum , ut sit ellipsis particulae CVM . *Continentem* (cum) *eo aedificio* , h.e. ei aedificio cohaerentem. Ac sane est, ubi *Continens* adsciscat post se (63) *Cum.* Deinde (idq. expeditius veriusque) ut EO AEDIFICIO dandi casu ponatur : cujus antiqui dativi in O desinentis non desunt exempla (64) similia . Ceterum *Continens*

nati videntur : quo magis Dioni parcendum , si laxioribus verbis in utrorumque curatione designanda sit usus , quippe jamdiu moribus immutatis.

(60) Horatius : *Dulce est desipere in loco* . Terentius Heaut. *In loco ego vero laudo* .

(61) *Semitam* interdum esse tantumdem quod angustiorem viam , si non aliud , loca haec ostendunt. Phaedrus :

Ego porro illius (Aesopi) *semitam feci viam* ,
Et cogitavi plura quam reliquerat .

Et illud Martialis VII. 60.

Jussisti tenues , *Germanice* , *crescere vicos* ,
Et modo quae fuerat semita , *facta via est* .

Ex quo vides in vicis & angiportis non vias , sed semitas fuisse appellatas : qui vici ubi laxiores evasissent , jam simul viis, quas semitae finiebant, permeabantur .

(62) Non tamen praesto , easdem ubique mensuras fuisse . Vel nuper in Regiis Pompeianis suffossionibus via quaedam detecta fuit , semitis utrinque finita : quae tamen , uti metatores narrant , prope duplo latiores, multoque humiliores , quam in Appia , sunt .

(63) Cicero in I. de Invent. cap. 26. *Continentia CVM ipso negotio sunt ea* , *quae semper affixa esse videntur ad rem* , *neque ab ea separari possunt* . Item lib. II. eisdem verbis : *Videre* . . . *oportebit* , *quae sint continentia cum ipso negotio* , *hoc est quae ab re separari non possunt* . Item lib. XV. ep. 2. *Cappadociae pars* , *quae cum Cilicia continens est* .

(64) Pronomina, quorum genitivus in IVS, dativus in I desinit , olim casum secundum in I , tertium in O terminabant, ut ab *Vllus* , *ulli* , *ullo* ; & ab *Alius* , *alii* , *alio* . Sane Appulejus antiquitatis affecta-

54 *integris continentem , constratam recte habeto arbitratu ejus Aedilis , cujus in ea parte hac lege viarum*
55 *procuratio erit .*

nens cum dativo usurpatum Ciceroni (65) familiare fuit. Ergo vult semitam ita construi, ut *ei aedificio* (privato) *continens* sit, eique quam artissime cohaereat, ita ut non tantum semita & aedificium invicem ferruminentur, sed &, opinor, ut semitales lapides aliqua sui parte in aedificii parietes adigantur, nequando junctura rimas agat. Jam cetera inspiciamus.

Ibidem : LAPIDIBVS · PERPETVEIS · INTEGREIS . . .] Lapides *perpetuos* (h. e. non tantum continuatos, verum etiam apte commissos; uti ex veterum viarum vestigiis animadvertitur) sterni jubet: non tantum autem perpetuos aptari, verum etiam INTEGROS. Quid istuc *Integros* est? Non aliud certe est, quam quod lex jubet, semitae latitudinem singulis consterni, non vero jugatis lapidibus. Incredibile dictu est, quantopere in semitis (quae pedes binos in latum non prorsus aequarent, supra viam vero ad sesquipedem assurgerent) lapides integros, ac proinde ingentes, depangi prodesset, tum scil. ad semitarum perennitatem, tum etiam ad firmamentum viarum, quas utrinque semitae constringebant. Id vero multo plus in rusticis valebat viis, quae, utpote nudae aedificiis, in semitas desinebant.

Ibid. *Constratam* . *RECTE* . *habeto*.] Particula RECTE in legibus operis faciundi, quas in marmoribus legisse memini, non raro occurrit eâdem notione qua hîc. Valet autem, ni fallor, *Ad artis praecepta*, seu *Sine vitio*. Sed & in cautionibus antiquis istud *Recte* tertio quoque verbo inculcatur, ferme ut redundare videatur. Plenâ manu exempla cumulavit Brissonius in Sel. Antiq. jur. I. 9.

VER. 54. 55. *Quoius in ea parte, hac lege, viarum PROCVRATOR erit* .] τὸ *Viarum* non ad *Lege* refertur (quasi scil. caput hoc alterum, quod hîc definit, fuerit *Lex viarum* vocata) sed ad sequens vocabulum *Procurator*. Nisi quod non *Procurator*, sed *Procuratio* legendum esse, tum sup. ex ver. 28. tum infra ex 70. luculenter intelligitur.

sectator ab hujusmodi dativis non abhorruit. Lib. VII. *Caput pessimo isto asino demere*. Lib. VIII. *Vno potiundi studio postponens*. L. IX. *Inhiansq. toto patrimonio*. L. XI. *Totoque populo Rom. venunciat*. In vetere marmore, *Ab altero speres, ALTERO quod feceris*.

(65) Cicero in II. de Nat. deor. *Mari aer continens est*. Pro Caecin. *Huic fundo continentia quaedam praedia atque adjuncta mercatur.* Ibid. *Hic fundus qui fundo ejus antiquo continens est*. In I. de Nat. d. *Motus sensui conjunctus & continens*.

Caput III.

56 QVAE · VIAE · IN · V · R · SVNT · ERVNT · INTRA · EALOCA · VBI · CONTINENTI · HABETABETVR · NEQVIS · INIEIS · VIEIS · POST · K · IANVAR ·
57 PRIMAS · PLOSRVM · (60) INTEP · DIV · POST · SOLEM · ORTVM · NEVE · ANTE · HORAM · X · (61) DIEI · DVCITO · AGITO · NISI · QVOD. AEDIVM
58 SACRARVM · DEORVM · INMORTALIVM · (62) CAVSSA · (63) AEDIFICANDARVNT · OPERISVE · PVBLICE · FACIVMDEI · CAVSA · (64) ADVHEI · PoRTA
59 RI · OPORTEBIT · AVT · QVOD · EX · VRBE · EXVE · IEIS · LOCEIS · EARVM · RERVM · QVAE · PVBLICE · DEMOLIENDA · LOCA · ERVNT · PVBLI
60 CE · EX · PORTAREI · OPORTEBIT · ET · QVARVM · RERVM · CAVSSA · PLOSTRA · H · L · CERTEIS · HOMINIBVS · CERTEIS · DE · CAVSEIS · ACERE
61 DVCERE . LICEBIT

62 QVIBVS · DIEBVS · VIRGINES · VESTALES · (65) REX · SACRORVM · FLAMINES · PLOSTREIS · IN · VRBE · SACRORVM · PVBLICORVM · P · R · CAVSSA

63 VEHI · OPORTEBIT · QVAEQVE · PLOSTRA · TRIVMPHI · CAVSSA · QVODIE · QVISQVE · (66) TRIVMPHAVIT · DVCEI · OPORTEBIT · QVAEQVE ·

64 PLOSTRA · LVDORVM · QVEI · ROMAE · AVT · VRBEI · ROMAE · PVBLICE · FEIENT · INVE · POMPAM · LVDEIS · (67) CIRCIENSIBVS · DVCEI · AGEI · OPVS.

65 ERIT · QVOVE · MINVS · EARVM · RERVM · CAVSSA · EISQVE · DIEBVS · (68) PIOSTRA · INTERDIV · IN · VRBE · DVCANTVR · AGANTVR · E · H · L · N · R ·

66 QVAE · PLOSTRA · NOCTV · IN · VRBEM · IN · DVCTA · ERVNT · QVOMINVS · EA · PLOSTRA · INANIA · AVT · STERCORIS · EX · PORTANDEI · CAVSSA

67 POST · SOLEM · ORTVM · H · X · DIEI · BVBVS · IVMENTEISVE · IVNCTA · (69) IN · V · R · ET · AB · V · R · P · (*) MESSE · LICEAT · E · H · L · N · R ·

(60) VER. 57. Interdiu, *ut* 65. *Vid. ad lin.* 37. *CONRADVS.*

(61) X. *h. e.* decimam. *MAITT.* [*Sic & Conradus. At legendum esse* Horis decem *in loco ostendam.*]

(62) VER. 58. *Sic lin.* 60. 62. 63. 65. *Sed* CAVSA *lin.* 58. CAVSEIS *lin.* 60. *CONRAD. Vide Dausquium p.* 78. *Aldum p.* 165. *MAITT.*

(63) *Legendum*: AEDIFICANDARVM. *CONR.*

(64) *Legendum*: ADVEHI. *CONR.*

(65) VER. 62. *Scribi debuit* REGem, *ut recte monet Maittaire.* [*Non: sed vide in loco*] *CONR.*

(66) VER. 63. Triumphabit: *quod Idem notavit. CONRADVS.*

(67) VER. 64. *Antiqua scribendi ratio derivata a genitivo* Circi, *adjecta terminatione* ensis. *CONRADVS.*

(68) VER. 65. PLOSTRA. *CONRAD.*

(69) VER. 67. Intra Vrbem Romam ET AB Vrbe Roma Passus Mille. *Vid. ad lin.* 20. *not.* 21. *CONR.*

(*) [*Hic & v. seq. M insolitam figuram in aere habet, teste Maittairo.*]

C A P V T III.

De plaustris per Vrbem ducendis vel non.

§. I. Ne ab ortu solis ad horam decimam plaustra per Vrbem agantur, nisi aedium sacrarum operisve publici causa.

56 *Quae viae in urbe Roma sunt erunt, intra ea loca, ubi* (in) *continenti habitabitur, ne quis in eis viis post Kalendas Ianuarias*

Sequitur Caput III. plostrariam legem continens, & hanc commodo viarum, ne impeditiores sint, nihilo minus prospicientem. Hujus nos ubi continentiam percurrerimus totam, tum pauca postremo de plaustris, deque lege plostraria in universum commentabimur.

VER. 56. *In urbe Roma sunt erunt, intra ea loca, ubi continenti habitabitur*] h. e. quousq. continentia urbi aedificia pertinent. Ellipsis est praepos. Nam integrum fuisset *In continenti.* Hujus germanus, planeque ovo prognatus eodem, est Alfeni locus a Marcello relatus l. 87. D. *de V. S.* his verbis: *Roma est etiam, quâ* (supple *parte*) *CONTINENTI* (h. e. *in continenti*) *aedificia essent.* Integer Alfeni locus in sequentibus Adnotationibus adscribetur. De continentibus aedificiis pluries dictum a me supra ad hanc Tabulam fuit. Accedant hîc verba SCti apud Frontinum Artic. 104. *Consules V. F. de numero publicorum salientium, qui in Vrbe essent, intraque aedificia Vrbi conjuncta.* Pulcher sane locus, ut qui *Continentium* paraphrasin complectitur.

VER.

57 *primas plostrum interdiu post Solem ortum, neve ante horam decimam diei ducito agito, nisi quod aedium*
58 *sacrarum Deorum immortalium causa aedificandarum, operisve publice faciendi causa advehi porta-*
59 *ri oportebit, aut quod ex urbe exve iis locis earum rerum, quae publice demolienda loca erunt, publi-*

VER. 56. 57. *Post Kal. Januarias primas*] Harum legum consarcinator verba ipsa legis plostrariae, quibus legislator olim usus fuerat, in suum Pandecten intulit; sicuti & in Justinianeo legum syntagmate factum cernitur, in iis etiam locutionibus, quae temporibus scriptarum magis, quam excerptarum a Triboniano legum, conveniunt. Itaque quando haec lex promulgata fuit, valitura significabatur non ab eo die, quo lata fuerat, sed ab ineunte anno: id quod in plurimis antiquis legibus deprehenditur, ut non statim, sed ab ineunte Januario aliove quo die valitura juberetur. At concinnator digesti hujus totidem verbis omnia transtulit in hanc legum συναγωγὴν. Quid si vero quis rationes ineat in contrarium? Nam si haec lex tralatitia esset, & ex antiquo penore huc deprompta, videtur Digesti consarcinator facile omissurus fuisse *Kalendas* istas *Jan. primas*, utpote tunc minime opportunas. Nunc quia lex plostraria collectionis ipso tempore recens lata fuerat; idcirco totum istud *Post Kal. Jan. primas* necessario adjectum fuit. Vtrumvis sequaris, per me nihil erit morae.

VER. 57. PLOSTRVM] Ab ultima Latii prisci aetate usq. ad Tullii tempora numquam non *Plostrum* fere magis (*66*) quam *Plaustrum* usurpatum fuerat, cum ecce Vespasiano vocali unâ efferenti ridendum se praebuit Florus quidam. Quod totum Suetonius cap. 22. inter Vespasiani jocos refert his verbis: *Menstrium* (sive *Mestrium*) *Florum consularem, admonitus ab eo PLAVstra potius quam PLOstra dicenda, die postera FLAVRVM salutavit*. Lepos, uti monet Torrentius, ab eo petitus, quod φλαῦρος vilem ac nullius rei significet. Ita sane Imperator, pari forma sermonis usus, hominem aeque atque observatiunculam hominis, uti futilem, quam aptissime retudit. Ad eundem Tranquilli locum Casaubonus complura retrusiora vocabula contulit, in quibus O cum AV alternat. Consuetudo ista, nisi vehementer fallor, ex Orientis linguis in Latiarem redundavit. Nam Hebraicum O longum a Chaldaeis Syrisque per AV resolvi solet: id quod in Orientalibus vocibus Tyrrheni Latinique compluries utroque modo sunt imitati. Vide Tyrrhenica nostra.

VER. 59. *Aut quod ex Vrbe exve iis locis EARVM RERVM, quae publice demolienda loca erunt, publice exportari oportebit*] Principio biga illa vocum *Earum rerum* vacare videbatur. Atqui nequaquam παρέλκει, modo luxatas prae veterno scalptoris voculas suo quasq. loco in hunc modũ repo-

(*66*) *PLOSTRVM stante rep. usitatius, quam Plaustrum fuisse scriptum.*

Antiqua monumenta (in quae nihil librariis licuit) in re orthographica potissimae auctoritatis esse, nemo ibit inficias. Atqui in hac Tabula octies PLOSTRVM, numquam vero cum bivocali AV scribitur. Post monumentorum fidem membranis vetustissimis proximus locus est. Ac sane in Catonis MSS. æque ac in editis cap. 2. non aliter, quam cum O, pluries legitur. Idem de Ciceronis vetustioribus & probatioribus membranis a se visis testatur Victorius. In Pandectis vero Florentinis, quo in his rebus, ferme uti Delphos, scitatum ire solent, non aliter fere quam una vocali perscribitur. Atque ego ICtos cum allego, videor mihi veterum legum tabulas testes producere; nec enim dubium, quin ICti, etsi Caesareorum temporum, at in plerisq. veterum legum orthographiam sequi amarint. Itaque ex ICtorum & Tabulae nostrae indicio praestare possumus, apud antiquos PLOSTRVM potius, quam *Plaustrum* scriptitatum fuisse. Varro etsi ubi *Plaustri* etymologiam docet, videtur cum AV scripsisse; id tamen eo fit, quod ea scriptio etymologiae suae propior erat. At alibi *Plostellum Poenicum* dixit: & in I. R. R. 22. ex Catone *Plostra majora tria* refert. Nec credo, aliud ex antiquiore Latio produci posse, quam illud Plauti, *Plaustrum perculi*. Sed membranae meliores quid ibi ostendant ignoro. Farnesianum certe Festi fragmentum, in hoc Plauti loco mutilum, ultimam tantum τῦ *Plaustrum* syllabam exprimit. Et vero lubens ibi per AV scribi concesserim; ut uno saltem antiquo teste isthaec se scriptio tueri queat.

At sub Caesaribus cum bivocali potius id nomen fuisse pronunciatum, si non aliud, at satis Flori istius cacozelia demonstrat, errori vertentis pronunciationem alteram.

60 *ce exportari oportebit, & quarum rerum causa plaustra hac lege certis hominibus certis de causis agere*
61 *ducere licebit.*

§. II. Excipiuntur sacra publica, triumphi, Ludi Romani, pompa Circensis.

62 *Quibus diebus Virgines Vestales, Regem sacrorum, Flamines plaustris in urbe sacrorum publicorum Populi Romani causa*
63 *vehi oporterit; quaeque plaustra triumphi causa* [*quo die quisque triumphabit*] *duci oportebit, quaeque*

reponas: *Aut quod EARVM RERVM* (eleganter stylo vetere pro, *Aut quas res*) *ex Vrbe exve iis locis, quae loca publice demolienda erunt* &c. Conradus ex hoc & seq. versu collegisse videtur, non tantum publice demolitorum rudera (quae sententia legis est) sed & omnium quarumvis demolitionum, interdiu efferri licuisse. Eum vide cap. XIII. p. 299. prope ab initio, ubi & hanc generalem rationem subjicit: *Ne rudera . . . Vrbem deformarent, atq. . . . impedimento essent.* Sed & verba legis, & ejusdem ratio (ne scil. offusis Quiritium turbis plaustra incommodarent) longe aliud suadent, illud scil. quod ad vers. sequentem jam explicatum imus.

VER. 59. 60. *Quae publice demolienda loca erunt, publice exp. oport.*] Non tantum sacrorum publicorumque locorum rudera interdiu exportari licuit, sed & privatorum publicâ auctoritate demolitorum, veluti quibus tamquam reip. hostibus, aliâve de causa aedes diruebantur. Et illud quidem, *Publice exportari*, videtur in speciem tantumdem esse quod *propalam*; idque haud inepte poterit ex Ciceronis oratione pro domo cap. 24. confirmari, ubi de domo eversa expostulans, ait: *Columnae marmoreae ex aedibus meis INSPECTANTE POP. ROMANO* (en fort. τὸ publice hujus æris) *ad socrum Consulis portabantur.* Tamen vix erit, ut idonei ullius auctoris locus (67) afferatur, in quo *Publice* pro *palam* accipiatur. Ergo sicuti paullo supra *Publice demoliri* est publica auctoritate diruere, sic *Publice exportare* est nomine sumptuque publico rudus egerere. Id vero interdiu fieri poterat, quia exportari ista non solum ad mundiciem, sed in hostium demolitionibus etiam ad exemplum, palam fieri e re publica videbatur.

IBID. *Hac lege certis hominibus certis de causis agere . . . licebit*] De *hominibus* illis & *causis* hoc dictum videtur, de quibus mox in exceptionibus agitur; maxime cum praecedat HAC LEGE. Tamen siquis forte contenderit, praeter subjectas exceptionum species, alias praeterea fuisse, per quas *certis hominibus* (puta magistratibus & honore usis) *certisque de causis* (nempe senii, morbi & similium) vectari licuisset; non me repugnantem habebit. Forsan dicetur, potuisse invalidos & honoratos lecticis sellisve uti. At dubium est, utrum Italici belli temporibus haec aliaq. commoda passim inducta in mores fuerint. Deinde si de fastu agitur, haec altera, utpote servis succollantibus bajulata, multo superbiora videbantur, quam quibus quadrupedes jungebantur: ut merito lecticis modum imposuerit Jul. Caesar: de quo Sueton. cap. 43. *Lecticarum usum . . . nisi certis personis & aetatib. perq. certos dies, ademit.* Eusebii chronicon ad eas feminas vetitum hoc restringit, *quae nec viros nec liberos haberent, & minores essent annis LV.*

VER. 62. 63. *Quib. dieb. Virg. Vestales, Rex sacror. flamines plostris in Vrbe sacrorum publicorum populi Romani causa vehi oportebit*] Maittairo & Conrado non assentior, scalptoris supinitati assignantibus, quod REX pro *Regem* caelaverit. Imo *Vestales*, *Rex*, *Flamines* primo casu efferuntur, antiquâ syntaxi, qua interdum infi-

(67) Nam in his Ciceronis in Verr. (*Cum Philinus Herbitensis . . . de calamitate aratorum, & de fuga, & de reliquorum paucitate publice diceret*) in his, inquam, *Publice* non est *Palam*, sed est Nomine publico. Sicuti & *Publice scribere* XVI. ad Att. 11. eodem significatu. Mitto cetera generis hujus. Sic etiam *Publice* τῷ *Privatim* saepe e regione opponitur. Eodem etiam pertinet & illud Ter. Adel. *Haud cito mali quid ortum ex hoc sit publice* h. e. in publicum.

infinitivus (*) cum recto casu jungitur. Hi sunt illi *certi homines*, quos modo exceperat: *certae* vero *causae* tum hic continentur in verbis (*Sacror. publicor. P. R. causa*) tum infra ubi de triumphi ludorumque pompa. Atqui Vestales Prudentius *Pilento* vehentes inducit in II. contra Sym. ver. 1085.

> . . . . *Innupta sacerdos*
> *Fertur per medias ut publica pompa* (68) *plateas*,
> *Pilento residens molli*.

Quid ergo est? an quae olim *plaustro* (forsitan ut ad L. Albini (69) alluderetur pietatem) utebantur, ad ultimum luxu sensim increbrescente, molli pilento gestabantur? An vero plaustri juxta ac pilenti forma eadem? Ita sane. Imo potius, ut infra ostendetur, *Plaustrum* generis nomen est: *Pilentum* vero, *Carpentum* aliaque nonnulla εἴδη (*species*) plaustri sunt. Ergo haud facile aliud ex perditis civitatis moribus, quam *mollitudo* & elegantia in plaustrum, sive in pilentum aliasq. plaustri species mox redundavit. Adstipulatur Livius v. 25. ubi matronis concessum ait, ut *pilento* (70) & *carpentis* procederent. Haec vehicula infra, quoad festinatio sinet, distinguam.

Ac Vestalium quidem vehiculum ex Prudentio innotuerat: at de Rege sacrorum flaminibusque nihildum ante hanc Tabulam fando audieramus. Et tamen, si mens non laeva fuisset, poteramus id ex Tacito didicisse. Is Ann. XII. 42. ita posuit: *Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius. Carpento Capitolium ingredi: qui mos sacerdotibus & sacris Druidibus concessus*. Illud *Druidibus* cum membranae omnes praeferrent; tamen utpote Gallicum sacerdotium, a sacris Romanis alienum, merito suspectum tum aliis, tum in primis Pithoeo, Lipsioque fuit. Hoc tamen dispar, quod Pithoeus pro *sacris Druidibus* substituit *Sacris Virginibus*, Lipsius *Sacris antiquitus* subrogavit. Itaq. si Lipsio credimus (ita legenti, *Sacerdotibus & sacris antiquitus concessus*) *Sacerdotes* erunt virgines Vestales (de quibus Prudentius cecinerat, *Innupta sacerdos* &c.) *Sacra* vero sunt dii ipsi statuaeque: *Quas*, inquit, *pompâ Circensi traduci in carpentis mos fuit*. At quid absurdius quam *Sacerdotum* nomine solas Vestales κατ' ἐξοχὴν accipere, *sacrorum* vero nomine solas deorum *statuas*? Sed pulchre est quod aes nostrum causam Pithoeo adjudicat. Nam cum praeter Vestales, etiam sacerdotibus aliis (nim. Regi sacrificulo, Flaminibusque: qui flamines ad XV. a Festo numerantur) haec Tabula *plaustri* sive *Carpenti* honorem largiatur; quis postea dubitabit cum Pithoeo scribere: *Sacerdotibus* (nempe Regi sacrorum Flaminibusque) *& sacris Virginibus*? Praeter haec vero tria sacerdotia, nulli alii nostra Tabula plaustri, seu carpenti usum indulsit, non Pontifici Max. non pontificibus & sacerdotibus aliis. Cujus discriminis rationem vix (71) ullam satis idoneam extundere valeo. Nec tamen abnuerim, quin sacerdotum honoratissimi si non plaustro, at curru aliquo ex iis, quibus & magistratus utebantur, ad sacra procederent. Sed ex monumentorum ejus, in qua versamur, aetatis ino-

(*) Exempla petas licet ex Vossii Arte gramm. VII. 20.

(68) Potest istud quidem ad *pompam* sacrorum referri. Sed amarulentius erit, si triumphi pompam Prudentius ob oculos habuerit. Cujusmodi illud est in Catonis oratione contra matronas (uti carpento veherent, flagitantes) apud Liv. XXXIV. 3. Vbi sic invidiose postulantes inducit: *Vt carpentis . . . velut TRIVMPHANTES de lege* (Oppia, per quam ea vehicula feminis negabantur) *victâ . . . per urbem vectemur*.

(69) Notissimus est Livii locus de L. Albini pietate: qui Româ a Gallis capta, cum πανοικὶ ex Vrbe discederet; conspicatus Vestales Virgines cum sacris indidem aufugere, statim conjuge ac liberis jussis ex plaustro descendere, eo Virgines exceptas Caere usque perduxit: quod *Agreste & sordidum plaustrum, sacrorum tempestive capax, cujuslibet triumphalis currus vel aequavisse gloriam, vel antecessisse*, apposite Valerius Max. adclamat lib. I. c. 1. num. 11. Facile igitur in hujus facti monumentum postea mansit, ut Virgines illae plaustro ad statuta sacra veherent.

(70) Livius V. 25. *Honoremq. ob eam munificentiam ferunt matronis habitum* (quae aurum ad crateram conflandam Apollini contulerunt) *ut pilento ad sacra ludosque, carpentis festo. profestoq. uterentur*.

(71) Nisi si forte hoc placeat, quod cum quidquid ex hostibus captum fuisset, id omne veluti captivum, in triumphi pompam plaustris impositum transveheretur; is deinde mos etiam ad captivos imaginarios traductus fuerit. Captivos autem imaginarios voco Vestales Virgines. De Vestalis prehensione Gellius VI. 12. ait: *Pontificis Max. manu prehensa . . . Veluti bello capta abducitur*. Eadem ratio in Flaminibus servabatur. Etsi Diales tantum captos ibid. Gellius memorat. Verum & flamines ceteros nihilo minus tentos, testantur Valerius Max. (ubi C. Val. Flaccum a P. Licinio Pont. Max. flaminem captum scribit) Florus epit. XIX. Livius XXXVII. 5. Facile & Rex sacror. prehensus abducebatur; etsi nihil de ejus prehensione reperio.

64 *plauſtra ludorum* [*qui Romae aut urbi Romae publice fient*] *inve pompam ludis Circenſibus duci agi opus*
65 *erit; quo minus earum rerum cauſa eiſque diebus plauſtra interdiu in Vrbe ducantur agantur, ex hac lege nihil rogatur.*

inopiâ caligo nos undique circumfundit.

At ſero Servii loci recordor ad Geor. I. 163. illud (*Eleuſinae matris volventia plauſtra*) ſic notantis: *MATRIS ELEVSINAE, i. e. qualia* (plauſtra) *oſtendit Ceres apud Eleuſina, aut certe qualibus Mater deûm colitur: nam ipſa eſt etiam Ceres. Romae quoq. ſacra hujus* (Cereris ne, an Magnae Matris?) *DE PLAVSTRIS vehi conſueverant*. Et hîc igitur plauſtrorum uſus verbis Tabulaê illis (*Sacror. publicor. populi Rom. cauſa.*) continebatur. Ac plura talia carpere ex auctoribus priſci aevi licebit.

VER. 63. *Quaeque plauſtra triumphi cauſa . . . duci oportebit*] ad tranſvectionem ſcil. ſpoliorum, armorum, vexillorum, imaginum civitatum captarum, & id genus.

IBID. *Quo die quiſque TRIVMPHAVIT*] In penult. V ſive pro B (quae duo elementa non tam haec, in qua verſamur, quam ſerior aetas pro ſua maxima voluntate inter ſe ad nauſeam permutavit) ut ſit *Triumphabit*, ſive potius pro R, ut ſit *Triumpharit*, poſitum eſt ſtoliditate ſcalptoris. Hoc vero κόμμα παρεντίθεται, quia plauſtra non ad ipſius triumphantis (quem quadriga, non ploſtrum, ſublimem gerebat) ſed ad univerſum triumphi choragium traducendum, ut ante dixi, pertinebat.

VER. 64. *Quaeque plauſtra ludorum*] Poteſt ἀπὸ κοινοῦ ſubaudiri *Cauſa*. Vt enim v. 63. *triumphi cauſa* ſcripſit, ita hîc *Ludorum causâ*. Potuit etiam & ablativus *causâ* videri ſuperfluus, plane quod τὸ *Ludorum* regatur a recto *Plauſtra*. Et hoc verius. Abſolvitur autem haec ſententia hoc verſu extremo, ubi dicitur *Agi opus erit*.

IBID. *Qui* (ludi) *Romae, aut Vrbi Romae publice fient*] Publice hîc eſt ſive *ex publico* aerario, ſive nomine & auctoritate publica (vide Adnot. 66.) ad diſcrimen ludorum plurimorum, qui ſua ſponte a variis magiſtratibus, interdum & a privatis edebantur.

At *Romae aut Vrbi Romae* quid interpretabimur? Anne caſus locales ſunt? Et quidem genitivus *Romae* ſtatum localem notat. Deinde *VRBEI* (ita cum bivocali in ære legitur) eſt pro *In urbe*. Nam ablativus tertiae ſaepe in I aut EI pro E definebat. Supra v. 25. 27. PARTEI pro *parte*. Ellipſis particulae IN etiam in hac Tabula frequens. Ad haec loco appoſitionis (*In urbe Roma*) non praeter ſolitum, regimen uſurpavit, *In urbe Romae*. Multiplex, inquis, licentia: verum aetas illa nihil ſibi non licere ſinebat. Poſtremo μόριον disjunctivum *Aut* eo facile pertinet, quod *Roma* ab *Vrbe Roma* hoc differebat, quod pars a toto. Nam *Vrbs*, ſi ICtos (72) audimus, muro terminatur, Roma continentibus aedificiis. Atqui ſi ita ſe habuit, debuiſſet antea *In Vrbe Roma*, quod reſtrictius erat, ponere, deinde ſubjicere, *Aut Romae*, quod patebat latius. Itaque tum ob ὑϛερολογίαν loci hujus, tum ob ſuperiora Tabulae (73) loca aliter habentia, ſero nunc incipio de Paulli & Alfeni definitione dubitare. Nihil enim facilius, quam, *Romae aut* (AVT enim pro *ſive* poſitum) *urbei Romae*, idem unumque fuiſſe; eaque duo familiari hujus Tabulae legumque aliarum περιεργείᾳ fuiſſe repetita. Et hoc ultimum longe veriſimilius duxerim.

Quod ſi grave videatur acceptas ICtorum definitiones convellere; age demus hoc Paullo & Alfeno *Vrbis* vocabulum muro, *Romae* vero nomen continentibus terminari: proinde, ne Tabulam turpiter ὑϛερολογῆσαι dicamus, hoc etiam demus, huic com-

(72) Paullus l. 2. D. de V.S. ait: *Vrbis appellatio muris, Romae autem continentibus aedificiis finitur, quod latius patet*. Eadem Marcellus ex Alfeno l. 87. *De verb. ſig.* ita loquens: *Vt Alfenus ait, Vrbs eſt Roma, quae murô cingeretur. Roma eſt etiam, quâ* (h. e. *qua parte*) *continenti* (h. e. in continenti) *aedificia eſſent*. Jam vero & hoc idem ſequentia ſignificant luculentius. *Nam Romam*, inquit Alfenus, *non muro tenus exiſtimari, ex conſuetudine cottidiana poſſe intelligi, cum diceremus, ROMAM nos ire, etiamſi extra VRBEM habitaremus.*

(73) Supra v. 26. *In urbe Roma, propiuſve Vrbem Romam paſſus mille*. Vtroq. loco nomine *Vrbis Romae* etiam continentia veniunt. Et ſic v. 56. 67. 68. 69. Ergo & hic τὸ *Romae aut* (pro *ſeu*) *Vrbi Romae* tantumdem ſunt.

§. III. Plauſtra inania, aut ſtercus exportantia eſſe liceat.

66 Quae plauſtra noctu in urbem inducta erunt, quominus ea plauſtra inania aut ſtercoris exportandi cauſa

commati, *Romae aut Vrbi Romae*, longe aliud quam locales notiones ſubeſſe. Quid ergo id interpretabimur? Parum a vero aberrabimus, ſi dandi caſu ea vocabula accipiamus, & ut ii ludi, ſi qui forte fuerunt, intelligantur, qui in deae Romae honorem, ſive certe qui pro Vrbis Romae commodis & incolumitate (nam & hoc caſu tertio ſignificabatur) celebrarentur. Ac nihil equidem mallem, quam ad eos plane ludos hîc digitum intendi, qui proprie *Ludi Romani* vocabantur: de quibus praeſtabilius in ima (74) ora aliquid illinere duxi, quam ut lectorem diutius morer.

IBID. *Inve pompam ludis CIRCIENSIEIS*] Servius ad illud Virg. VIII. *636. Magnis Circenſibus actis*, de veriloquio ſic garrit, quaſi *Circenſes* ab *Enſibus*, quos olim in *Metis* fuiſſe ait, *circumitis* dicti fuerint: quod etiam Iſidorus arripuit. Nec tamen Servio nec Iſidoro ſuccenſeo, quos id apud antiquiores reperiſſe ſcriptum non dubito. Quantopere vero veteres in re etymologica ineptiverint, vel ex Varronianis pluribus poteſt intelligi. Id magis hîc notandum, quod *Circienſibus* pro Circenſibus ſcriptum fuerit: neque id inſcite. Nam terminata in ENSIS interdum I interjectum habuere, praeſertim in gentilibus vocabulis, ut in *Carthaginienſis*: cujus nominis ſcriptionem Voſſius damnavit: ſed profecto (75) immerito. *Pompam* ludorum Circenſium ecquam vocet, nemini obſcurum eſt. Etenim Pompâ Circenſi non deorum tantum omnium ſimulacra in *thenſis* (vehiculi, ſive, ut forſan in hac Tabula vocatur, *Plauſtri* id genus fuit) circumferebantur, sed & ſemideorum, ſive tum primum ἀποθεωθέντων (*inter divos relatorum*) ſicuti Suetonius de divo Julio teſtatur cap. *96.* ubi Caeſar nihil non ſibi vivo ac videnti decerni paſſus dicitur, ac nominatim *Thenſam & ferculum Circenſi pompa*, *templa*, *aras*, *ſimulacra juxta deos*, *pulvinar*, *flaminem*, *lupercos*.

VER. *66. Quominus ea ploſtra inania*] Varro etiam *Inania* dixit in I. R. R. 20.

Yy *Inſti-*

(74) *De ludis Romanis, ſive Magnis.*

De Romanis ludis, quos & Magnos dixere, ſi, quae ſparſim veteres prodiderunt, huc comportare omnia velim, nullus futurus ſit finis. At quid vetat ſumma quaeque carpſiſſe? A Cicerone ordiar. Qui Act. 1. in Ver. c. 10. Ludos Romanos memorans, & tamen hoſce inexplicatos relinquens, anſam Pediano praebuit ita notandi: *Romani ludi ſub regibus inſtituti ſunt, Magnique appellati, quod magnis impenſis dati ſunt . . . Alii . . . quod Conſo conſiliorum ſecretorum deo, i.e. Neptuno . . . & Diis Magnis i.e. Laribus urbis Romae dati ſunt . . . ut videatur propter hoc dicere Virg.* Magnis Circenſibus actis. *Nam & Magni & Circenſes iidem ſunt.* Sed non optimas opiniones corraſiſſe Aſconium apparet. In Romanis etiam Circenſes haud raro dabantur: fateor: ſed non continuo Circenſes omnes *Magni* & *Romani* dicentur. Deinde de eo, cuinam Romani dicarentur, magis eſt, ut Tullio credamus in alterius Actionis in Ver. lib. V. c. 14. ita de ſe jam aedile curuli deſignato (ad quem proinde ludos illos edere pertinebat) loquenti: *Mihi ludos antiquiſſimos, qui PRIMI ROMANI ſunt nominati* (ergo & alii *Romani* dicti videntur, verum hi, de quibus agimus, κατ' ἐξοχὴν) *maxima cum dignitate ac religione IOVI, IVNONI, MINERVAEQVE eſſe faciundos*. Vide, quibus edebantur ludi Romani. Livius I. 35. de L. Tarquinio rege quinto: *Ludos opulentius inſtructiuſque quam priores reges fecit . . . Sollemnes deinde ANNVI manſere ludi, ROMANI MAGNIQVE varie appellati*. Quod ab eo tempore *Annuos* fuiſſe dicit, intellige id ad aliquod tempus ſervatum. Ceterum Q. Fabio Max. dictatore, inſpectis libris fatalibus Xviri reſponderunt, *Jovi ludos Magnos*, diu neglectos, eſſe repetendos, teſte Livio XXII. *9. Jovi* cum dixit, ſub eo nomine συννάους duos Junonem atque Minervam etiam complectitur; ſicuti *Caſtore* nominato, ſimul alter eodem ovo natus deſignabatur. Plura de Magnis non addam: quos cave, ne cum non nullis cum μεγαλησίοις (*Megalenſibus*) Magnae Matris confundas: qui quidem Romanis tum antiquitate tum religione & apparatu concedunt. Sed & tempore differunt. Magnos enim Kalendaria vetera a prid. Non. Sept. ad prid. Idus indicunt, totis novem diebus: poſt quos biduo interjecto, alios in Circo per dies quinque factos oſtendunt. At Megalenſes prid. Idus Apriles committebantur. Ac de ludis Romanis plura jam, quam neceſſe fuerat.

Id nunc magis notari curae fuerit, illud *Romae aut Vrbi Romae* idem eſſe, quod *pro ſalute & incolumitate urbis imperiique Romani*; in id enim inſtitutos fuiſſe, hic aeris noſtri locus ſubindicat. Dativum eo ſaepiſſime ſignificatu donari, nemo omnium neſcit.

Haec attuli, quo nihil ex huc facientibus omiſiſſe videar. Ceterum prior explicatio unice mihi ridet, ut ſint caſus locales. *Romae aut* (quod διαζευκτικὸν eſt, pro *Seu*) in *Vrbei Romae*.

(75) At Voſſius Gramm. I. 43. pro *Carthaginenſis* non inſerto I, ſpretâ Priſciani, Lapidum & Pandectarum auctoritate, pugnat: quibus impoſuiſſe ait Ennium (apud quem *Carthaginienſis* hexametrum abſolvit) nec animadvertiſſe hunc versûs neceſſitate

hoc

67 post Solem ortum , horis decem diei , bubus jumentisve juncta in urbe Roma & ab urbe Roma passus mille esse liceat , ejus hac lege nihil rogatur.

Instituendum ut (juvenci qui ad vecturas subiguntur) *inania primum ducant plaustra, & si possis , per vicum aut oppidum , ubi creber crepitus ac varietas rerum consuetudine celerrima ad utilitatem adducit*. Ea Varroni ratio fuit, cur inania per oppidum duci juberet ; quia onusta si agantur , possunt effuso pondere obvios opprimere . Nec aliter Columella VI. 2. de eadem re . *Post ejusmodi experimenta vacuo plostro subjungendi*. Ab inanibus minimum periculum turbae occurrenti imminebat : at a gravibus quantum metueretur, luculenter ostendit Juvenalis Sat. III. 254. tritissimis versibus , quos Conradus sup. p. 299. recitavit. Periculo ingenti , quod ex legis hujus desuetudine creabatur, sero Hadrianus occurrit : de quo Spartianus cap. 22. *Vehicula cum ingentibus sarcinis Vrbem ingredi prohibuit*. Cur non addidit *Interdiu*? Nec enim putem noctu id prohibuisse Imperatorem , nec horis vespertinis. At hujus aevi scriptores in breviloquentia mire sibi placuere .

IBID. *Aut stercoris exportandi causa*]. H.e. interdiu fimo (76) onerata, ut noctu educantur. Palladius initio Septemb. *Carpenta stercoris* memorat : ubi *Carpenta* sunt de minorum plaustrorum genere, quibus muli aut asini jungebantur . *Vni jugero* (Palladius ait) *asserit Columella XXIV. stercoris carpenta sufficere, in plano vero XVIII.* Nec desunt plaustrorum stercorariorum exempla. Chrysippus apud Suidam in Τιμωρῶντος narrat, a quodam caupone Megarensi hospitem suum zonae furandae gratia fuisse obtruncatum, *deinde* (ἐφ' ἁμάξης ἀγούσης κόπρον) *plaustro stercus portanti* impositum , fimoque obtectum . Eadem de *plaustro* , & *stercore* injecto cadaveri narrat Cicero in I. de Divin. & Val. Maximus lib. I. c. 7. Postremo haec illa sunt plostra stercoraria de quibus Vlpianus l. 12. D. *de instruct. vel instrum. §. Si molas* 10. sic loquitur : *Instrumenti esse & cribra , & plaustra , in quibus stercus evehatur .*

VER. 67. *Post solem ortum H. X. dici*] Duas singulares H. X. Maittairus tum in ecphrasi , quam lateri textûs apposuit , tum etiam in notis , *Hora decima* exposuit . Quem & ipse Conradus (vir ceteroqui doctus) improvide secutus fuit sup. extremo cap. XI. p. 299. de quo ibi in notulâ VI. lectorem admonui. Atqui *Horis decem* haud dubie interpretare . Nam quominus ab hora decimâ plaustra sive inania sive onusta ducerentur , non vetabatur : nec erat hîc monendum, *Ejus hac lege nihil rogari.* At ea clausulâ ad hoc maxime opus fuit, ut intelligeretur , horis diei primis posse tum inania plaustra in Vrbe esse , tum & stercoris exportandi causa .

IBID. *Plaustra . . . . . bubus jumentisve juncta*] . Quae jumentis & bobus juncta dicit , ea possunt de vehiculis universis intelligi , ita ut *Plaustrum* sit universi generis nomen . At non moror , quin proprie de rusticis plaustris capiatur . Rei rusticae auctores non tantum boves junxere plaustris , sed & jumenta : verum non alterius quam mulini & asinini generis meminerunt . Atqui & eadem ratio suadet , ut & caballi equique sagmarii jungerentur. Interim pulchre lex bovinum genus hîc a *jumentis* distinguit . Vide ICtorum loca apud Brissonium in de V. S. quibus *Jumenta* a *bobus* distinguuntur . *Boves* ambitu *Pecoris* continentur : *Jumentorum* vero nomine equinum , mulinum , asininum genus & talia νωτοφόρα intelliguntur : sed ita ut elephanti & cameli, etsi dorsuaria sint , tamen non proprie *jumenta* , sed jumentorum praestare vicem dicantur .

IBID. *Esse liceat*] Absolvisse hoc mihi caput videbar . Sed adhuc est quod moneam . Vbi *plaustra inania aut stercoris*

hoc fecisse . Verum si Ennii nutat fides , at quid Duilianae columnae rostratae inscriptione antiquissima fiet , in qua CARTACINIENSIS , itemque CARTACINIENSI , senis syllabis sine ulla versus necessitate scribitur ? An non á Duiliano marmore eam scriptionem vates Rudiensis hausit potius , quam ut ipse primus aliis exemplo fuerit?

(76) Nam cum in partitione hac *Inania* & *sterc. exp. causa* invicem opponi debeant ; haec altera intelligi non possunt *inania*. Ergo interdiu fimo replebantur, & ita detineri licebat , donec post horam decimam ex Vrbe prodirent.

ris exportandi causa audis post solem ortum *ESSE in Vrbe licuisse* ; cave inde elicias vacua plaustra aut fimo onusta primis decem diei horis efferri ex Vrbe potuisse . Hoc enim nec verba Legis (quae solum tantisper iis horis ESSE h. e. consistere in Vrbe patitur, non exeundi causa per Vrbem agi) nec Legis ratio sinit. Nam plaustra inania densae ultro citroque itantium frequentiae impedimento ac periculo sunt , multo plus stercore onusta : quod alterum tum visu sordidum atque impurum erat, tum etiam insalubri anima obvios quosque infestasset . Ergo tantum morari in Vrbe primis decem horis, etiamsi animalibus juncta essent, permittebatur, nec quoquam prorepere , nisi post horam diei decimam per totam usque noctem ad sequentis diei solem ortum . Quid hoc diserte sanciri placuit ? Ne , sicuti publicorum aedificiorum rudus egeri permissum fuit, sic etiam & stercus , aut plaustra vacua educi licere putaretur . Dispar est enim ratio, quia ad publicorum aedificiorum celeritatem nihil non sinebatur . Etiam in hostium reip. demolitionibus fabricarum , ad incutiendum terrorem placuit rudus egeri interdiu posse. At nihil horum ad stercoraria aut inania plostra educenda valere videbatur.

Hactenus commentarius in caput plostrarium est . Nunc jugulum ipsum causae petamus , & quousque plostraria lex patuerit , videamus.

C O M M E N T A T I O
De plaustri notione & lege plostraria.

REm salebrosam aggredior : cui plus ne lucis an tenebrarum offuderit veterum auctorum usurpatio vocabulorum, nescias : apud quos vehiculorum nomina crebrius permiscentur , quam proprie accipiantur . Vtinam exstaret illa Casauboni lucubratio , ad quam ad Lampridii Heliogabalum cap. 4. digitum (77) intendit . Nam Schefferi (viri cetera accuratissimi) rei vehicularis opus , sylva est bonae frugis , sed parum digesta : a qua nihilo saepe certior , quam venisti , discedas : ita pari modulo universa metitur , & raras obviasque , proprias impropriasq. scriptorum acceptiones perinde habet ; nec in vocibus vehiculorum aetates scite distinguit : quae sane ingentes notionum mutationes eidem vocabulo saepe afferunt . Sed tamen Schefferiana farrago juvat juvabitque rerum hujusmodi cupidos , donec limatiora & concinniora procuderit alius.

C A P. I.
An Plaustri vox ad omnia vehiculorum genera pertinuerit.

Plaustrorum nomine antiquitus prope omnia venisse vectabula , quae bobus jumentisve junctis agerentur, plura suadere videntur . I. Ac primum etymon a *plaudenda* (78) terra petitum universo generi vehiculorum commune est . II. Re ipsa cum *Plaustro* saepe *Carpenti* , *Pilenti*, aliaque non pauca nomina antiquitus confusa leguntur (de quo in (79) ima ora) plane

(77) Vbi de confusione horum vocabulorum ante conquestus : statim sic pollicetur : *Alibi genera vehiculorum omnia recensemus diligenter , & totam illam rem sedulo exponimus .*

(78) Postquam Scaliger a plaudendo *Plaustrum* arcessivit (sicuti a claudendo *claustrum* , a rodendo *rostrum* & complura hujus generis) nemo unus inventus est , qui aliunde adscisceret veriloquium . Vide Vossii Etymologicum. Itaq. irascor iis, qui aliunde malunt ; & inventa fruge , glande oblectantur.

(79) *De Carpento , Pilento , aliisque vehicularibus vocibus cum Plaustro confusis.*

I. C A R P E N T V M.

Carpenti vox veteris Latii fuit, facile a Tuscis accepta : maxime si deduxerimus ab Hebr. רחף *rachap* (& per metathesin *charap*) quod est *vectari* , ita ut *vectabuli* genus universum notet. Quamquam propius est , ut ab Orientali radice principio verbum *Carpo* fluxerit, deinde a *Carpo* nomen *Carpentum* . *Carpo* Latinis generalem *permeandi* notionem meo judicio obtinet . Virg. 3. Georg. 142. *Carpere prata fuga* . Et v. 191. *Carpere mox gyrum incipiat* . Ovid. 3. Fast. 416. *Aethera carpere equis* . I. Trist. X. 23. *Pede carpere campos* . *Carpere iter* tritissima locutio est : in qua *Iter* pro *Via* ponitur. Quocirca *Carpere iter* tantumdem quod *Carpere* (h.e. permeare) *viam* . Hoc ultimum Virg. Aen. VI. 629. usurpavit : *Sed jam age carpe viam* . Atque hoc etymon *Carpënto*, utpote plurimum gestatorio vehiculo , convenientissimum. Sed jam quo pacto cum *Plaustri* voce alternet, videamus.

Apud Ammianum lib. 31. de Alanis , ita scribitur : *Vilesque supellectiles PLAVSTRIS impositae sunt corticibus tectae , & cum placuerit , sine obstaculo migrant , eadem CARPENTA* (quae modo *plaustra* vocaverat , nunc *carpenta* nuncupat , quia illud genus , hoc species) *quo libuerit , convolventes.* Sic etiam *Carpenta stercoris* , quae Palladius vocat , sunt haud dubie plaustra minora stercore onusta . Et ubi Vegetius II. 25. *onagras* (genus est machi-

nae

plane quia *Plauſtro* totius rei genus, ceteris vocibus diverſae notantur ſpecies. III. Legis hujus ploſtrariae ſcopus (ne quid nempe periculi urbi populoſiſſimae crearetur , neve quid morae ultro citroque commeantibus fieret) non tantum ad oneraria plauſtra , verum etiam ad quidquid rotis junctiſq. animalibus agitur, haud dubie extenditur. IV. Plauſtra , quae in hoc ære Veſtalibus, Flaminibuſq. ad geſtandum dantur, ea apud pleroſq. ſcriptores (80) *Carpenta* aut *Pilenta* vocantur, & alibi , ni fallor, aliter : haud dubie quod *Plauſtrum* nomen univerſi generis eſſet. V. Accedit ad extremum Lex Oppia : quam quidem videtur noſter Legislator revocare hîc voluiſſe . Ac vero e re facturum me cenſeo , ſi antequam cap. ſeq. de univerſo negotio tranſigo, ab lege hac Oppia (quae lex nihil fere aliud quam vectationis muliebris ſuperbiam retundebat) filum hujus diſputationis duxero .

C A P. II.

De lege ploſtraria ,

SECTIO I. *De legis ploſtrariae geſtatoriae* , *ſive de legis Oppiae vicibus* .

Biennio poſt Vejos captos, cum votum quod Camillus nuncuparat , perfectum nondum fuiſſet ; anno 359. matronae aurum mundumq. muliebrem ad aureum cratera votivum Apollini conflandum contulerunt . *Grata ea res* (ait Livius V. 25.) . . . *ſenatui fuit* : *honoremq. ob eam munificentiam ferunt matronis habitum* , *ut pilento ad ſacra ludoſque*, *carpentis feſto profeſtoque uterentur* .

Atque eo honore per annos centum undeoctoginta gaviſae matres familias fuerant, cum ecce anno 538. Legem tulit C. *Oppius tribunus pl. Q. Fabio*, *Ti. Sempronio coſ. in medio ardore Punici belli* (alterius) *Ne qua mulier plus ſemunciâ auri haberet* : *neu veſtimento verſicolori uteretur*: *neu IVNCTO VEHICVLO in Vrbe oppidove* , *aut propius inde mille paſſus* , *niſi ſacrorum publicorum cauſa veheretur* . Hactenus verba ſunt Livii ineunte lib. XXXIV.

Sed antequam ultra progredior , excerpto huic legis Oppiae Liviano paulliſper eſt immorandum , idque cum hac, quam expoſui, noſtra lege ploſtraria conferendum ; quippe cum ambo inter ſe amice conjurent : niſi quod Oppia primario feminarum luxuriae obviam ibat, ploſtrariae noſtrae praecipuus ſcopus eſt periculum a catervis ultro citroque in Vrbe commeantibus amoliri , etſi ex obliquo, etiam faſtum cum Oppia retundit , dum *certis tantum perſonis cauſiſq.* (nim. de quibus Oppia caverat) vehiculum indulget . Ergo tam *juncti vehiculi* Liviani , quam *ploſtrorum bubus jumentiſve junctorum* noſtrae Tabulae, ſynonyma ſunt vocabula , planeque generalia , ut infra dicimus , ubi Livium ſuo faeculo indulgentem *plauſtri* vocem cum *vehiculo* permutaſſe , oſtenditur . Deinde quod in Tabula non modo Vrbs ea lege tenetur , *ſed & Vbi continenti habitabitur* , id in Liviano plebiſcito eſt *In Vrbe oppidove* . Ex quo diſcimus apud legislatorem Oppium non aliud *Oppidi* nomine , quam *Vrbis continentia* , quae

nae bellicae, de qua & alibi Vegetius, & Ammianus loquuntur) *carpentis* , h. e. plauſtris vectari jubet : *Item* , inquit , *decem onagri* . . . *in carpentis bobus portantur*, *armati* . Nec dubium eſt , quin ubicunque *carpenta* oneraria leguntur , ea plauſtra mera fuerint . Itaq. ubi Vegetius III. 7. monet ut *Monoxylos* (ſcaphularum genus eſt) *carpentis ſecum portet exercitus* : & ubi Ammianus lib. 14. narrat , *Minores duodecim* (naves) *diſpoſuit vehi carpentis* : in his , inquam , & ſimilibus Carpenta oneraria eadem eſſe quae plauſtra , Curtius VIII. 10. oſtendit ſcribens : *Sic junxere naves* , *ut ſolutae plauſtris vehi poſſent* . Sed nec geſtatoria carpenta , cujuſmodi in nummis Agrippinae viſuntur, a plauſtris diverſae formae ſunt : niſi quod geſtatoria carpenta arcuata eſſent , de genere ſcil. contectorum plauſtrorum .

II. P I L E N T V M.

Pilenti forma eadem quae carpenti fuit , niſi quod , teſte Iſidoro , quatuor rotis ageretur, ſicuti & plauſtra quatuor interdum rotis meabant . Modo cum plauſtro, modo cum carpento confunditur. Re vera uſu magis quam forma a carpento diſcrepabat . Vſus enim pilenti in ſacris fuit . Hinc ubi Veſtales in hac Tabula Sacrorum cauſa plauſtro vectas vidimus , poſterior aetas *pilento* illatas dixiſſe maluit . Sed priſci omnia haec *plauſtri* nomine complectebantur . Cetera de pilento alii dabunt.

III. ALIA CVM PLOSTRO CONFVSA .

Atq. hîc non vacat iis omnibus corradendis vehiculorum vocibus, quae cum *plauſtri* nomine alternaſſe compererim . Sed illud notandum quod Cicero etiam *Currum* cum *plauſtro* confuderit Tuſc. I. in Cleobis & Bitonis hiſtoria : *Cum* , inquit , *illam* (adoleſcentium duorum matrem) *ad ſollemne & ſtatum Sacrificium CVRRV* (at Graeci ἅμαξαν , Latini *plauſtrum* vocaverunt) *vehi jus eſſet ; juvenes ii ad jugum acceſſerunt* . *Ita ſacerdos advecta in fanum*, *cum CVRRVS eſſet ductus a filiis* . Adhaec quod noſtra Tabula ubiq. *Ploſtrum* , id Livius XXXIV. 1. *Vehiculum* dixit. Vide locum initio cap. 2.

(80) Tacitus Ann. XII. 42. ubi de Agrippina loquitur (locum vide ſup. pag. 355. in fine col. 1.) *Carpentum* id vocat , quo *Sacerdotes & Sacrae Virgines* , i. e. Veſtales ad ſacra vehebant . At alii *Pilentum* aptius appellarunt , quod in ſacris locum habere voluerunt . Vide Livium V. 25.

quae ICti vocant, designari: quod nemo ad Livium adnotaverat. Et quod in Livio sequitur, *Aut propius inde mille passus*, id quoque in ære nostro v. 67. disertim scribitur. Postremo Livianum illud, *Sacrorum publicorum causa*, id de *Vestalibus*, non item de ceteris mulieribus capio, ære nostro interprete. Habes igitur apud Livium Legis Oppiae non quidem continentiam totam, sed breve excerptum.

At anno post vigesimo matronis omni ope connitentibus, abrogata lex Oppia fuit: de quo copiose Livius lib. XXXIV. a cap. 1. ad 8. ubi, & Catonis consulis, novae legis dissuasoris acerrimi, & L. Valerii Flacci trib. pl. suasoris, orationes adversas sane quam pulcherrimas affert. Atque ab eo tempore lora urbanae vehiculationi mulierum permissa fuerunt. Ac non nisi sero Quirites videntur ad continendas pudore matres familias satis se viros praestitisse.

Sed & si sero, aliquando tamen non mulieribus tantum, sed & maribus urbana vectatione fuisse interdictum, ex hac legum collectione satis constat: cujus hoc capite III. solis Vestalibus, nec non regi sacrificulo, flaminibusque plostro uti sacrorum causa licet. At quam pridem ea lex, quae in hanc συναγωγὴν invecta fuit, perlata videatur, ecqua nobis Pythia vaticinabitur? Nisi quod persuasissimum habeo, non statim & impressione una, sed quibusdam sensim gradibus ad legem Oppiam reducendam fuisse processum.

Ac primus is gradus fuit, quo idem ille M. Porcius Cato, qui consul tanto conatu abrogationem legis Oppiae dissuaserat, undecimo post anno censor factus, per quosdam veluti cuniculos ad eamdem revocandam praestruxit viam. Ergo cum ea dumtaxat referri in censum ante solerent, quibus Romani rem familiarem sive tuerentur, sive ampliorem facerent, ut inde pro modo census tributa solverentur; verisimile fit, vestimenta mundumq. muliebrem (81) incensa abiisse. At Cato, cujus in omnes ordines tristis & aspera censura fuit, effrenem feminarum luxuriam (quam olim, quia in retinenda lege Oppia frustra desudaverat, cohibere penitus nequivisset) saltem artioribus finibus coercere his artibus adorsus est. Nam de ejus censura sic Livius XXXIX. 44. *Ornamenta & vestem muliebrem, & VEHICVLA* (notes velim) *quae pluris quam XV. millium aeris essent, in censum referre viatores jussit*. Itaque tum legis Oppiae abrogandae dissuasio (quae tunc inter ejus orationes manibus omnium terebatur) tum in primis ejus atrox censura, in luxum feminarum invecta, Romanos admonuit, ut exuto tandem nimis uxorio ingenio, in mulierum ferociam lupatis ac vinculis edomandam incumberent, a vehiculis mundoque primum exorsi.

Et quandoquidem antiquatas majorum saluberrimas leges, non alii quam eorumdem gentiles reducere (82) satagebant; fallor? an re vera exstitit tandem Oppius alius, legis illius Oppiae veteris instaurator? Locus Taciti luculentissimus exstat, qui non unam olim Oppiam de luxu muliebri compescendo legem, sed plures adstruit. Nam An. III. 33. in Caecinae oratione suadentis, ne quem magistratum provincialem uxor comitaretur, post exaggerata mala, quae ex conjugum impotenti dominatu maritis quamvis continentissimis inferuntur, ad extremum ita legitur: *Quae* (uxores) *OPPIIS quondam aliisque legibus constrictae, nunc vinclis exsolutis, domos, fora, jam & exercitus regerent*. Sciebam equidem *Oppias* plurative dici pro severis legibus figurate potuisse, idq. etiam (83) Vetranius ad Tac. notat. Sed ut Caecinae huic eam figuratam locutionem placuisse utcumq. demus: at ubi certe in Valerii Messallini responsione easdem *Oppias leges* reperio, ibi certe plures re vera Oppias agnosci, sensus communis jubet. *Placuisse quondam*, inquit, *OPPIAS* (84) *leges, sic temporibus reip. postulantibus: remissum aliquid postea*

(81) Ac merito haec quae usu teruntur, olim incensita relinquebantur, cum nihil inde fructuum in utentes rediret, ex quibus tributa excuterentur.

(82) Hoc in Valeriis, hoc in Semproniis, totq. aliis constat, quos majorum suorum leges antiquatas repetitis rogationibus reduxisse constat. Satis superque hujus generis exemplorum ex Romana historia suppetit.

(83) Qui sic adnotat: *Sic Tertullianus profert leges Julias & leges Papias: Sic Vlpianus Caducarias leges: Sic Plinius Voconias & Julias leges . . . ut amplificatione per numerum multitudinis aliquid majus elocuti videantur*.

(84) Messallini scopo, mitiora suadentis, adversabatur amplificatio illa, qua usus Caecina fuerat, *Oppias leges* plurative laudans. Itaq. si Messallinus po-

poſtea & mitigatum , *quia expedierit* .

Hactenus de Oppia duplici aut multiplici . Ecquando vero lex Oppia reducta fuerit, quaeſierit alius. Nec enim temere quidquam proloqui ſuſtinuerim. Scio Oppios in rep. fuiſſe omni tempore plurimos , & quidem magiſtratibus , ac plurimum tribunitiis , geſtis illuſtres . Eorum igitur unum aut plures ad reducendam Oppiam legem incubuiſſe puto : de quo nonnulla imae (85) orae illinimus.

Ergo antequam noſtrum hoc Digeſtum prodiret, adhuc ducebat ſpiritum Oppia lex alia recentior ; eaque in hoc legum ſyntagmate confirmata (86) atque traducta ad poſteritatem fuit . Eamdem proxime ante Caeſarum tempora adhuc valuiſſe , ex eo patet quod ſub prioribus Auguſtis carpento uti, rarum privilegium erat pauciſſimis perſonis (87) indultum . Imo & ſub Hadriano geſtatoria in Vrbe vehicula vetita (88) mihi fuiſſe videntur, niſi *certis hominibus cauſiſque*, uti Tabula loquitur. At poſtea laxatas fuiſſe habenas, ſed in Auguſtarum potiſſimum gratiam , ex Hiſtoria & earum numiſmatibus liquidum eſt. Ac ne uſus vulgatior porro evaderet , exſtitere illa ridicula in Heliogabali (89) ſententiam SCta . Mitto jam citeriora tempora, quibus alii mores, alia vehiculorum genera & nomina in dies prodierunt . Hactenus de lege Oppia , ſive de ploſtraria , quatenus vectationem ſpectat : nunc de ploſtraria oneraria .

SECTIO II. *De lege ploſtraria oneraria.*

Saepe monui praecipuum hujus legis ploſtrariae , quam Tabula exhibet , ſcopum eſſe, ut periculum a Quiritium confertim itantium cervicibus omne depellat . Quam pridem vetitum fuerit , ne horis diei primis gravia ploſtra per urbem agerentur, aut quam mox ea lex oblitterata fuerit , haud queo dicere ; nihil enim , quod eo pertineat , reperio proditum . Verum de abolitione pronum eſt judicare. Nam plures hujuſmodi leges non nova lege abrogantur , ſed paullatim in deſuetudinem abeunt.

potuiſſet ex vero dicere , *Placuiſſe quondam Oppiam legem ;* hoc ipſo retudiſſet Caecinae magniloquentiam . Nunc *Oppias leges* uſurpans , fatetur fuiſſe re vera plures. Fatetur , inquam, plures, atque in eo tantum vim ſuae defenſionis intendit, *Remiſſum aliquid poſtea & mitigatum* , *quia expedierit*.

(85) *Ecquis reduxiſſe priorem Oppiam videatur* .

Non eos afferam , qui magno numero tertio aut ineunte quarto Romae ſaeculo tribunatum geſſere , utpote priores Cajo illo Oppio qui anno 538. legem celeberrimam de mundo & vehiculis muliebribus tulit . Poſteriores igitur quaero ; & quidem ex eadem Salinatorum familia , ex qua legislator ille prodierat . Ac ſane poſt minus viginti ab hoc legislatore annos quidam L. Oppius Salinator tribunus plebis fuit anno 556. qui legem de prorogando Macedoniae imperio T. Quinctio legem rogavit . Verum de hoc quidem vanum eſt cogitare , quia adhuc eo anno lex Oppia illa vigebat , quae non niſi biennio poſt , fruſtra obnitente Conſule Catone , antiquata fuit.

Ergo non alius ex Oppiis reſtat , qui legem hanc Oppiam , de qua tamdiu loquor , revocare debuerit (certe ut ἀνιϛορησίας notam a Tacito, *Oppias leges* bis uſurpante, amoliamur) non alius, inquam, ſupereſt, quam Q. Oppius Salinator anni 657. tribunus plebis. Hic igitur Q. Oppius Salinator ille fuit, qui legem familiae ſuae peculiarem poſt centum ferme annos ex quo abrogata fuerat, revocavit. Ac bene eſt, quod hic pauciſſimis annis legum Digeſto huic anteceſſit : quo minus profecto mirabimur, ſi in hac Tabulâ lex Oppia, quâ parte vehiculis interdicebat, vi ſua polleret , uti conſtat ex verbis illis v. 60. qua *certis* tantum *hominibus*, *certis de cauſis Plauſtri* indulgebatur uſus : qua voce etiam geſtatoria vehicula antique continebantur.

Antequam hinc abeo , ſciendum eſt , hunc eumdem Q. Oppium anno 663. praetorem urbanum fuiſſe , anno vero ſequente praetorem provincialem cum proconſulari imperio miſſum in Aſiam contra Mithridatem . Quo bello eum a Laodicenſibus Mithridati deditum , ab hoc vero non ſine ludibrio circumlatum , Appianus in Mithridaticis refert . Hujuſmet exſtat aereus nummus ab Vrſino & Vaillantio deſcriptus , in cujus averſa parte ſcribitur Q. OPPIVS. PRaetor, cum effigie Victoriae.

(86) Verſu ſcil. 60. quo tantum *certis hominibus* , *certis de cauſis* vectari per urbem licet , veluti magiſtratibus curulibus , & quibusdam utriuſque ſexus ſacerdotibus ad ſacra euntibus . Ex qua exceptione conſtat, id neque matronis nec aliis licuiſſe.

(87) Veluti Agrippinae & paucis aliis , quarum carpenta in nummis conſpiciuntur .

(88) Nam ex eo quod Hadrianus (uti Spartianus cap. 22. loquitur) *vehicula cum ingentibus ſarcinis Vrbem ingredi prohibuit*; videtur is ibi tantum medicas admovere voluiſſe manus , ubi gangraena ſerpebat latius . Oneraria tunc vehicula plateas infeſtabant, a quibus denſae multitudini metuebatur : hinc graviora plauſtra prohibuit , leviter onuſta toleravit. At contra de vehiculis geſtatoriis , quod eo malo civitas minus laborabat, & quod adhuc lex noſtra vigebat , qua certis tantum perſonis vectari licebat , ea de cauſa nihil cavit : proviſurus, ſi fuiſſet opus ; ut vel ex equitatione interdicta patet . Nam in Spartiano ſic ſequitur. *Sederi equos in civitatibus non ſivit* . Capitolinus Marco : *Sederi in civitatibus vetuit in equis* . Nam qui non Romae ſolum ſed & in aliis civitatibus equos inſideri vetuere , etiam vehicula geſtatoria (quae & luxu faſtuq. animos, & incurſu & impreſſione corpora oblidebant) prohibuiſſent, ſi tunc duci vulgo ſolerent.

(89) Lampridius in Heliogabalo cap. 4. *Facta ſunt ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus . . . quae pilento , quae equo ſagmario , quae aſino veheretur , quae carpento mulari , quae boum &c.*

abeunt. Ac ſane crediderim poſt Mariana & Sullana tempora, ſecutaſque diſcordias Principum, cum maxima civium parte conſumpta, ingens ſolitudo Romae viſeretur, de hac lege, utpote iis temporibus minime neceſſaria, fuiſſe remiſſum: nec tamen de eadem revocanda poſtea laboratum, niſi poſtquam ſub primis Caeſaribus Roma confertius habitabatur: de quo Juvenalis (90) luculentiſſimus teſtis eſt. At poſtea Hadrianus neceſſitatem legis agnoſcens, eamdem ſed mitiorem (91) reduxit.

Verum ad rectam legis hujus ploſtrariae intelligentiam nihil prorſus aliud, niſi vera *Ploſtri* notio, rectâ ducit viâ, ſine qua fruſtra ludemus operam. Quare eodem redeo, unde cap. 1. exorſus, rem tamen ibi in incerto reliqui, quod rem nondum plane pertentaſſem. Ac ne nunc quidem plane, quid ſtatuam, certum habeo. Tamen experiundum eſt aliquid.

C A P. III.

De genuina Plauſtri notione: tum quamdiu generalis fuiſſe, quando vero primum reſtrictior evaſiſſe videatur.

Jam tum capite I. *Plauſtri* notionem tam late quam univerſi generis vectabulorum, patere non ſine metu ſuſpicabar. Ac tum quidem urgentibus operis typographicis, id pauciſſimis argumentis ſuadere conatus, rem malui premere, ac tantiſper in incerto relictam, ad extrema Commentationis hujus differre, ſicunde interim lux rei obſcurae clarior affulgeret. At nunc quoque ſollemne illud *non liquere* libens pronuntiaverim.

Tamen inter preli feſtinationem illud videor ſtans pede in uno poſſe univerſe affirmare, aliter antiquos, aliter extremae reip. & Caeſareorum temporum ſcriptores plauſtri vocem accepiſſe: dum illis *Plauſtrum* totius vehiculorum generis nomen fuiſſe videtur, his onerariorum tantum ſordidorumque vectabulorum vocabulum. Ac de hoc ſcriptorum diſcrimine malui in ima (92) ora ſeorſum cupidos iſtiuſmodi rerum docere, quam homines hujuſcemodi tricarum ſecuros hîc demorari. Ergo uti dixi primitus *Plauſtri* ambitu univerſa vehicula (ſive oneraria, ſive geſtatoria, imo & ſacra) continebantur: at extremis reip. temporibus *Plauſtri* nomen ad ſarcinas amandatum, dum interim vectandis honeſtioribus perſonis alia nomina adjudicari placuit.

Quod

(90) Juvenalis locus, etſi ſatis obvius, & a Conrado allatus, hîc non poterit non recte legi, ex Sat. III.v.255. *Longa coruſcat - Sarraco veniente abies, atque altera pinum - Plauſtra vehunt: nutant altae, populoq. minantur. - Nam ſi procubuit qui ſaxa Liguſtica portat - Axis, & everſum fudit ſuper agmina montem; - Quidſupereſt de corporibus, quis membra, quis oſſa - Invenit? Obtritum vulgi perit omne cadaver.*

Sed & ſub Auguſto plauſtrorum frequentia interdiu infeſtabat. Hor. I. Sat. 6. *At hic ſi PLAVSTRA DVCENTA, - Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit.* Ac rurſus Epiſt. ad Jul. Florum, rationem hanc reddit, cur meditari verſus ambulans in Vrbe nequeat: *Triſtia robuſtis luctantur funera PLAVSTRIS, - Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus, - I nunc, & verſus tecum meditare canoros.*

(91) De quo Spartianus c. 22. *Vehicula cum ingentibus ſarcinis urbem ingredi prohibuit.* De quo vide dicta Adn. 88. Nimirum graviora tantum vehicula vetuit, a quibus denſae multitudini pertimeſcendum, non item quae ſarcinas leviores vectarent. At geſtatoriis vehiculis *certi* tantum *homines certis de cauſis* (uti lex jubebat) utebantur: a ceteris perſonis minus hac parte peccabatur, in tanto praeſertim ſellarum & lecticarum tunc temporis uſu.

(92) SCHOLION DE A'MAΞHI, ET PLAVSTRO,

Quo oſtenditur, tam Graecorum "Ἄμαξαν, quam Plauſtrum Latinorum antiquitus generale fuiſſe vehicularis rei nomen: at poſtea ruſticum & onerarium evaſiſſe.

SECTIO I. *De* "Ἀμάξῃ, *Hamaxa.*

'Ἀμάξης etymon duplex Euſtathianum: obiter de Axe verſatili. Etymologia alia tertia praefertur. Hamaxa vetus τετράκυκλος *inſtar ſigni celeſtis. Hamaxa Homerica* γενικῆς *notionis, uſibus honorificis deputata, & cum* ἀπήνῃ *confuſa. Hamaxae Scythicae: item bellicae. Gordii geſtatoria hamaxa. Hamaxa ſacra, qua mater Cleobis & Bitonis ad Junonis, & Matres Atticae ad Eleuſinia procedebant. Hamaxae Thucydideae funebres: item dramaticae. Quid* ἅμαξα *Polluci fuerit.*

Cum caeleſte ſignum Graeco nomine, Latinis litteris *Hamaxam* notarit Gellius; imo & ubi vehiculum notat, item Latinis elementis *Hamaxam* Capitolinus ſcripſerit (ut cetera moris hujus Graeca Latine ſcribendi taceam in Vitruvio aliiſque) id mihi quoq. interdum in hoc Scholio licere ſinam.

Et quidem cum Hamaxa Graecorum Latino *Plauſtro* e regione reſpondeat; ſi *Hamaxae* notionem generalem fuiſſe oſtendero, id aeque in *Plauſtro* valebit.

'Ἀμά-

Ἀμάξης etymon duplex Euſtathius tradidit; ſive (ſi quidem tenuetur, ut in Homero ſaepe invenitur) παρὰ τὸ ἄγειν τὰ ἀμώμενα (ab avehendis meſſibus) ſive (ſi denſetur, uti plerumq. ſcribitur) παρὰ τὸ ἅμα καὶ τὸ ἄξων (a *Simul* & *Axis*) quod ſcil. axis ſimul cum rotis volveretur: id quod Probus ad Geor. I. plauſtro tribuit: vere ne (I) an ſecus, alii judicaverint. Mihi neutrum placet etymon, ſatius ducenti ſi ἅμαξα ab Ἅμα (*ſimul*) & ἄξω (*ducere*) derivetur. Quod & H. Stephano jam antea placuiſſe, mirifice gaviſus fui. Hoc vero etymon in omnia vehicula convenit. Nam tum homines tum onera ſimul plura ducuntur vehiculo, quibus ſigillatim vectandis plura jumenta dorſuaria, ſingula ſingulis, aegre ſufficerent. Sed jam ad ſcriptores venio, ecqua notione uſurparint.

Ac ſi a Populo Dei ordiri placeat; non eſt dubium quin apud Seniores Ἅμαξα iis locis, ubi τῷ עגלה *Agala*, i. e. *plauſtro* reſpondet, non tantum pro ruſtico aut onerario accipiatur, ſed ſaepiſſime pro itinerario (ut Gen. XLV. 19. 21. 27. XLVI. 5.) aut ſacro ac rituali ſicut Lev. VII. pluries, & 1. Sam. VI. pluries, & 2. VI. 3. 4. & 2. Paral. XIII. 7. Graecae translationis antiquitatem nemo neſcit.

Ἀμάξης (*hamaxae*) omnium antiquiſſimae formam ſi quaeras, eam dabit ſidus illud, ſive ſtellarum ſeptem congeries, quam *Vrſam*, ſive Graeco nomine *Hamaxam*, aut Latino *Plauſtrum* vulgo appellabant: & quidem diu ante Homerum, ut qui id nomen tamquam diuturno ante ſe uſu confirmatum uſurpet Od. E. v. 273.

Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσι.

Vrſam, quam vulgo & Plauſtrum cognomine dicunt.

Si quaeras, cur *Plauſtrum* dici placuiſſet, reſpondebit vetus Homeri Scholiaſtes, quod ea conſtaret *ex quatuor* ſtellis (ἐν πλινθίῳ σχήματι) *arcae inſtar in quadrum, & ex tribus* (ἐφεξῆς) *in directum diſpoſitis*: quarum ſcil. priorum (ut idem ibidem interpretatur) quaternio quaternas plauſtri rotas, tres aliae temonem exhiberent. Videatur & Theon ad Aratum p. 7. Habes hinc antiquiſſimam plauſtri effigiem, quatuor conſtantem rotis, cujuſmodi ἅμαξαι non modo in Homero τετράκυκλοι ſunt, ſed & in Herodoto illae Scytharum: quae (II) apud Hippocratem interdum etiam ſex orbibus inſtructae erant. Ita ut omnium antiquiſſima ἅμαξα (*plauſtrum*) quatuor habuiſſe rotas videatur; nec niſi poſtea plauſtrum binis rotis invehi a ruſticis coeperit. Quod ſi *hamaxa* temporum heroicorum quaternis inſtrueretur ſaepe rotis; hinc etiam facile ſuadebitur, illam vehiculationi forſan potius, quam ruſticis operibus ſerviiſſe. At haec levia: meliora jam demus.

Venio ad *Hamaxam* Homericam, quae inter cetera epitheta Καλὴ i. e. *elegans*, & ἡμιονείη (*a mulis tracta*) Poetae noſtro dicitur: quae duo nobiliora,

---

(I) Quod vetus axis ſimul cum rotis converteretur, & quomodo. Sirachides, Probus, Heſychius, Pollux conferuntur & illuſtrantur:

Probus ad I. Geor. ver. 163. habet: Plauſtra ſunt vehicula, quorum rotae non ſunt radiatae, ſed tympana cohaerentia axi, & juncta cantho ferreo. Axis autem cum rotâ volvitur; nam rotae circa ejuſdem cardinem adhibentur. *Quam commode vero rotae ſimul cum axe volvi potuerint, parum intelligo. Interim Euſtathianum etymon ab* ἅμα *&* ἄξων *huc mihi ſpectare videtur. Ac priſca aetate arbitror ita factum. At quin in pleriſque vehiculorum ſemper factum credam, vetat Procli definitio Axis mundi*: ΑΞΩΝ καλεῖται τοῦ κόσμου, ἡ διάμετρος αὐτοῦ, περὶ ἣν στρέφεται. AXIS mundi appellatur ejus diameter, circa quam (*utique immobilem*) vertitur mundus. *Ab eadem immobilitate factum ut in humano corpore ſpondylorum ſecundus vocetur* Axis, *teſte Polluce his verbis*: τῶν δὲ σπονδύλων ὁ δεύτερος, ΑΚΙΝΗΤΟΣ ὢν, ἄξων ὀνομάζεται. Spondylorum ſecundus, quod ſit IMMOBILIS, ab eo Axis nuncupatur.

Atque ego cum apud auctores exempla verſatilis axis conquirerem, nunc quidem hoc unum in Sirachidis Sapientia reperi. Eccleſiaſtici XXXIII. 5. ita legitur: Praecordia fatui, quaſi rota carri: & quaſi AXIS VERSATILIS cogitatus illius. *Altera pars commatis in Graeco ita concipitur*: καὶ ὡς ἄξων στρεφόμενος (ut axis qui vertitur) ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ. *Habes hic axis volubilis ſpecimen: de quo loco illuſtrando nihil interpretes ſategiſſe miror. At contra in 3. Reg. VII. 33. ubi in Latino vulgatae* & radii & canthi & modioli *rotis tribuuntur* (modioli *autem axem immobilem arguunt*) *ea omnia vocabula in Hebraeo ejuſmodi ſunt, ut longe aliter a Senioribus, a Chaldaeo interprete & a Pagnino reddantur. Ergo fuerit priſcis temporibus interdum axis volubilis, rota vero ſimul cum axe verſata.*

Id totum quo pacto inſtrueretur, Probus ſupra laudatus expoſuit. At ejus ultima parum perſpicua videntur. Rotae, *inquit*, circa ejuſdem (*axis*) cardinem adhibentur. *Quid rogo* Cardinem *vocat? haud ſane aliud quam illud ipſum, quod* Cardo *in janua eſt. Januae* Cardines *ſunt illi duo cavi* (*ſuperne unus, inferne alter*) *intra quos poſtes inſerebantur, & circa quos vertebantur fores. Pari ratione concipiantur annuli aerei aut ferrei duo, utrinq. ſub area vehiculi exſtantes, in quos tamquam cardines inſertus axis, ita demum volvi potuiſſe videtur una cum adhaerentibus rotis. Ex quibus lux magna ſimul Heſychio affunditur.*

Nam niſi magnopere fallor, ab his Probi cardinibus *haud plane differunt Heſychiani* Ἁμαξίποδες, *ab eo ita deſcripti*: ἉΜΑΞΙΠΟΔΕΣ· τῆς ὑπερτερίας τὰ ἄδη, τὰ (*Scal. corr.* τὰ ἐλητὰ: *Schefferus de re Veh. p. 40.* τὰ ἔλη τὰ: *utrumque ad rem*) τοῖς ἄξοσι προστιθέμενα, στρεφομένοις περὶ αὐτά. Hamaxipodes, *inquit*, ſunt hyperteriae (*de qua mox*) verticula, axibus appoſita, circum quae illi (*axes*) vertuntur. *Jam* ὑπερτερία *eid. Heſychio eſt* ſuperior compaginatio (πῆγμα) hamaxae: *Polluci* τὸ ὅλον ἐπίθεμα τοῦ ἅρματος, *quod idem eſt*: *Euſtathio demum eſt area quadrata axi incumbens, quam Homerus* πείρινθα *vocaverit. Habes Hamaxipodum Heſychianam deſcriptionem. At Pollux paullo aliter*: Καθαραίαις ἐφαρμόζονται οἱ ἁμαξίποδες, ἀφ' ὧν ὁ ἄξων ἕλκεται στρεφόμενος. Catharaeis aptantur hamaxepodes (*ſive* Cardines) in quibus (*nam legerim in Polluce* ἐφ' *pro* ἀφ') in quibus axis converſus trahitur.

Haec eo pertinent, ut videantur olim non aliter vehicula revoluta fuiſſe, quam cum axe verſatili, qui ſimul rotas ſibi affixas pertraheret. At animadvertendum eſt, Pollucem Heſychiumque ex antiquioribus rei vehiculariae ſcriptoribus haec hauſiſſe. At poſtmodum credo fuiſſe mutatum, ita ut axis immobilis, rotae vero verſatiles eſſent: nec aliter res geri poterat, ubi rotae radiis & modiolis inſtruebantur. Nam rotae, quae axi mobili affixae, per axis converſionem volvebantur, ex aſſeribus continentibus compingebantur: quae tympana *Probo dicuntur.*

(II) *Hippocrates in de aëre, ubi de Scythicis* hamaxis *inſtar portatilium domor. factis*: αἱ δὲ ἅμαξαι εἰσὶν, αἱ μὲν ἐλάχιστον τετράκυκλοι, αἱ δὲ ἑξάκυκλοι. Eorum vero plauſtra rotis minimum quatuor, quaedam etiam ſex inſtruuntur.

liora, quam pro ruris ministeriis, aperte videntur. Exstat prae ceteris Homericus ille locus Il. Ω. v. 266.

Ἐκ μὲν ἅμαξαν ἄειραν εὔτροχον ἡμιονείην
ΚΑΛΗΝ, πρωτοπαγῆ· πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς,
Κὰδ δ' ἀπὸ πασσαλόφιν ζυγὸν ᾕρεον ἡμιόνειον.
Extulerunt plostrum, junctis versatile mulis,
Perpulchrum atq. recens, capsumq. superne locarunt,
Ac mulare jugum loculis promspere repostum.

An non vides nihil minus quam sordidum hîc plostrum describi, sed illud nobilius, cui muli jungebantur, aeque ut illi quod ἀπήνη vocatur ab Homero ipso? apud quem ἅμαξα, quam hîc descripsit (donis Achilli ferendis in Hectorei capitis pretium servituram) mox ver. 275. & alibi, ἀπήνη diserte nuncupatur. Sed & Od. Z. uno eodemque loco idem vectabulum utroque donatur nomine.

Οἱ μὲν ἄρ ἐκτὸς ἅμαξαν εὔτροχον ἡμιονείην
Ὤπλεον, ἡμιόνους θ' ὕπαγον, ζεῦξάν θ' ὑπ' ἀπήνῃ.
Atque illi plaustrum junctis revolubile mulis
Instruxere, subhaec rhedae junxere jugales.

Ex quo sequitur, recte ἀπήνην definiri *Mulare vehiculum*, idq. auctore Homero niti (ut qui toties ἀπήνην cum *Hamaxa* ἡμιονείῃ h. e. *mulari* confundit) deinde *Hamaxam* ad omnia vectabula porrigi, nec nisi addito (ἡμιονείην) potuisse ad ἀπήνην significandam restringi. Hinc non miror, a Barnesio ἅμαξαν plerumque *Rhedam* verti: quamquam non erat necesse, quia *Hamaxa* & *Plaustrum* nomina universi vehiculorum generis (sub quo *Rheda* continetur) antiquitus erant. Plura ex Homero proferre cum possim, me contineo.

Sed multus fuero, si ex ceteris Graeciae scriptoribus paullo antiquioribus *Hamaxae* generalem notionem docere pergam. Sane praestabit, si usus multiplices, in quos ἅμαξα adhibebatur, ostendero. De rure deq. portandis oneribus nihil depromam, cum de eo non sit dubium.

Ac principio de Scythis ἁμαξοβίοις sive ἁμαξοοίκοις (h. e. *Quorum plaustra vagas rite vehunt domos*, ut scite Horatius id nomen interpretatur) superfluum est monere: nisi quod Ammiani aetate adhuc is mos penes Alanos & quosdam alios perennabat. Domos tectas portatiles exhibebant ea plaustra, instructa rotis quaternis, plurimoque apparatu atque instrumento. Descriptionem ex Ammiano & aliis petes. De ἁμάξης usu bellico ubi non historiae loquuntur? quibus nec semper boves junguntur, nec forma eadem, quae rusticorum plaustrorum. Mitto usus alios, ut ad eos, qui a rure longissime absunt, deveniam.

Ἁμάξας (*plaustra*) vehiculationi serviisse, notat historia tritissima Gordii illius, cui plaustro vehenti regnum delatum fuit, uti Justinus loquitur. At plaustrum illud rustici generis fuisse, noli suspicari. Arrianus in II. Exped. Alex. c. 3. Gordium hunc refert, juga boum habuisse duo, quorum *altero ad arandum* (τῷ δὲ ἁμαξεύειν) *altero ad aurigandum uteretur*. Cave enim hîc ἁμαξεύειν aliud quam *aurigari* intelligas, sicuti & usus scriptorum ostendit, & ἁμαξεὺς non alius quam *auriga* est. Jam vero addit Arrianus, Midam cum (Gordio) patre & matre (αὐτῇ ἁμάξῃ) *cum vehiculo ipso* constitisse in concilio. Nec temere hoc Arriani loco ἅμαξαν *vehiculum* verti, quippe Curtium ducem in eo secutus lib. III. num. 14. de Alexandro ita narrantem: *Vehiculum, quo Gordium Midae patrem vectum esse constabat, adspexit, cultu haud sane a vilioribus vulgatisque usu abhorrens*. Ultima Curtii verba (si modo ea recte accipio) aperte significant, fuisse etiam in usu ἁμάξας elegantiores, & has potissimum mox futuro regi convenisse; eâque de causa curiose notat, eam tunc ἅμαξαν idcirco miraculo habitam, quod fuerit prope vulgaris: nisi quod non bobus aratoribus, sicuti oneraria plaustra, ducebatur, sed peculiaribus in usum vehiculationis sepositis, nim. juvencis nitidioribus, quos supra idem Arrianus monuerat Gordium habuisse in id segregatos.

Venio jam ad *Hamaxam* sacram, qua & Argivae sacerdotes ad templum Junonis vadebant, & matronae Atticae in sacris Eleusiniis, & Vestales cum sacerdotibus aliis apud Romanos utebantur, ut ex hac Tabula constat. Ad Argivae Junonis sacra illud Herodoti pertinet de Cleobi & Bitone, de quibus Musâ l. c. 31. sic incipit: *Cum dies festus Junonis apud Argivos esset, oporteretq. matrem horum ad templum* (ζεύγεϊ) *bobus junctis invehi, hique ex agro ad horam non adessent; juvenes exclusi tempore, ipsi* (ζεύγλην) *jugum subeuntes* (ἅμαξαν) *currum traxerunt, quo mater vehebatur*. Atque in hac narratione ceteri quidem *Plaustri* vocabulo, quia id τῇ ἁμάξῃ e regione respondet, utuntur. At equidem malui sequi Tullium interpretem, Tusculana I. bis *Currum* interpretantem: *Cum*, inquit, *illam ad sollemne & statum sacrificium CVRRV vehi jus esset, juvenes ii ad jugum accesserunt. Ita sacerdos advecta in fanum, cum CVRRVS esset ductus a filiis*. Atque ad hanc historiam Virgilium Geor. 3. v. 532. 533. Servius trahit, citans laudatum Herodoti locum. Sed & Matronae Atticae ad sacra Eleusinia ἁμάξαις vehebantur, teste Anu in Aristophanis Pluto (ver. 1015.) ita loquente:

Μυστηρίοις δὲ τοῖς μεγάλοις ὀχουμένην
Ἐπὶ τῆς ἁμάξης. Quod Frischlinus interpres optimus sic metro alligavit:

Cum aliquando ad magna illa Cereris sacra veherer
CVRRV... Apposite: etsi *Plaustri* vocem retinere impune potuisset, quippe quam Tabula nostra non aversatur, ubi *Plaustrum* Vestalibus aliisque sacerdotibus tribuit. Imo haud secus & Comici Scholiastes ad eum locum est capiendus: *Nam Atheniensium matronae* (ἐπὶ ἁμαξῶν ὀχούμεναι) *plaustris*, i. e. curribus *invectae ad Eleusinia magna procedebant*. Ergo exempla hujus Tabulae, de Vestalibus Flaminibusque *Plaustro* ad sacra vehentibus nihil minus, quam ex rure olent.

His adde plaustra funebria Thucydidea, eorumque apud Athenienses ritum, quo illi in bello caesorum cadavera non sine caeremoniarum apparatu plostris efferebant. Sic enim ille loquitur lib. 2. cap. 33. *Plaustra* (ἅμαξαι) *adducuntur, quae arcas cupressinas, ex singulis tribubus singulas, portant: quibus insunt ossa tribulium*. Cetera ibi vide. Atqui huic mori Homerus jam ante praeluserat, in cujus Iliadis septimo Trojani suorum bello caesorum cadavera ἁμαξάων ἐπάειραν, *plaustris* (bene; at citra necessitatem hîc & alibi Barnesius *Curribus* vertit, ignarus, ut ἁμάξης sic & *Plaustri* nomina *Currum* etiam continere) *imposuerunt*, sepulturae daturi: quod itidem Graeci peregisse ibidem dicuntur.

Adde & *Hamaxas* dramaticas. Nam ille ipse pater (uti complures volunt) tragoediae Thespis, tamen, ut in illis rei tantae initiis, scaenae & pulpiti rudimenta, & quidquid eo spectabat, atque adeo tragoediam ipsam cum suo choragio portatilem, plaustro circumferebat. De quo Horatius:

Ignotum tragicae genus invenisse Camoenae
Dicitur, & PLAVSTRIS vexisse poemata Thespis,
Quae canerent, agerentque peruncti faecibus ora.

An quisquam est ita stipes, qui hamaxas illas, quibus tam ingens circumagebatur negotium, habuisse quidpiam cum sordidis & onerariis plostris commune putet? Equidem & argumenti & poematis granditati numquam fuisse Thespin tam turpiter defuturum, pro certo habeo; ac nobis contra potius

tam ſero natis nominis τὸ ἀμφίβολον nunc illudere, ut qui nunc hamaxas non valeamus alias, niſi agreſtes concipere: quae tamen olim ſui nominis ambitu nihil non quamlibet magnificum continebant.

Adde & rituales *Hamaxas* νυμφαγωγὺς (*ſponſae ductrices*) quas Pollux X. 33. ita deſcripſit: Κλινὶς, *Clinis* (h. e. *lectulus*) *vocabatur id*, *quod* (ἐπὶ τῆς ἁμάξης) *hamaxae inſternebatur*, *dum ſponſa tranſveheretur*; *cui ſponſa ipſa inter Parochum Sponſumque inſideret*. Hoc quidem *Triſellium* vocari licuiſſet, ſi ea vox exſtaret; ſicuti exſtat in vet. marmore *Biſellium*. Accedit Heſychius: ΚΛΙΝΙΣ, ἐπὶ τῆς ἁμάξης νυμφικὴ καθέδρα. *Clinis*, *Sella ſponſalis in hamaxa*.

Sed antequam de Graecorum ἁμάξῃ deſino, proderit & ex Polluce (ut qui ſua ex antiquioribus quibuſque auctoribus hauſit) illud afferre: quod ſi equidem praevidiſſem, facile ſuperioribus de *Hamaxa* congeſtis ſuperſediſſem. Ergo lib. X. prope ab initio cap. XII. haec meridie lucidiora ſcribuntur: *Siquis vehiculari vectatione mane aeſtivo tempore uti velit*, *antequam ſolis aeſtus flagrantior fuerit*; *vectabulorum hujuſmodi ſpecies norit oportet*; *ſive* (ἅρματα) *currus*, *ſive* (ὄχυς) *vehicula*, *ſive* (ἁμάξας) *hamaxas* (h. e. plauſtra) *ſive* (λαμπήνας) *lecticas eas nominare conveniat*. An quid luculentius fingi poterat? Ex ultimis vides ita parum *Hamaxas* ab illis aliis, quae recenſet, diſcrepaſſe, ut non multo majus quam nominis diſcrimen id totum fuerit.

SECTIO II. *De generali Plauſtri notione apud Latinos; ejuſdemque uſibus ab agreſti & onerario diverſis.*

In tanta vetuſtiorum auctorum naufragio Tabula Heracleenſis una ſupereſt, quae γενικὴν *plauſtri notionem doceat, ipſumque currum triumphalem complectatur. Capſi onerarii eadem forma quae triumphalis. Mularis ploſtri Catoniani uſus non alius, quam ad herilem familiam. Latini recentiores quoties in Plauſtri vocem honeſtiore ſignificatu acceptam in hiſtoriis incurrerunt, ei decentiora nomina ſuffecerunt; uti Cicero, Curtius, Livius, Verrius Flaccus.*

Apud veteris aevi Latium *Plauſtrum* quouſque ſui nominis protulerit fines, in tanta remotiorum ſcriptorum inopia non queo dicere. Et quod deterius, ex pauciſſimis, qui aetatem tulere, nulla hujus vocis uſurpatio rem extricans, praeter fortaſſis ploſtra Catonis (de quibus infra) & ſiquid forte aliud adhuc ſupereſt. Fortaſſis in poetarum priſci aevi fragmentis aliquoties uſurpatum latet; ſed ea nunc excutere non tanti fuit. Nec profecto poterit poſthac aliud, quam hoc Legis ploſtrariae caput, quod ante paucos annos e terra emerſit, afferri, ut intelligatur, Latiale *Ploſtrum* non minus, quam Grajum Ἅμαξα, vocem generis univerſi fuiſſe. Hac enim lege *Ploſtrum* aeque ſtercori exportando, ac Veſtalibus & Sacerdotibus ad ſacra ferendis, itemque aliis *certis hominibus certis de cauſis* invehendis in Vrbe permittitur. Qua de cauſa? niſi quod vectabula omnia, tam pretioſa quam ſordida, uno tunc *ploſtri* nomine continebantur? Quid quod eadem hac lege etiam triumphantium currum vox *Ploſtri* complectitur? Ac profecto jam tum, cum ad illa verba ver. 63. (*quaeque ploſtra triumphi cauſa, quo die quiſque triumpharit, duci oportebit*) commentarer, ſuſpicabar, ibi plauſtra non ea tantum deſignari, quae ad triumphi apparatum pertinerent, ſed illud etiam quo triumphans inveheretur. Tamen tum quidem hominum judicia veritus ſcripſi (pag. 356. col. 1. poſt medium) plauſtra ibi *non ad ipſius triumphantis (quem quadriga ſublimem gerebat) ſed ad triumphi choragium pertinuiſſe*. Nunc ipſe me revoco. Quid enim? Poſtquam evicimus, tam late ploſtrum, quam & Ἅμαξαν patuiſſe, & utriuſque fuiſſe tot genera pretio formâque diverſa, quot uſus diverſi fuere; an poſtea dubitabimus quin, quo tempore ea notio vigebat, triumphantis imperatoris currus, *ploſtrum* fuerit *triumphale* vocatum? Quid quod, exceptis jugalibus (qui in triumphali vehiculo equi fuere candidi, at in ruſtico plerumque boves) forma ploſtri eadem in triumpho ac ruri fuit? Atque forma vehiculi in capſo potiſſimum dignoſcitur. Videſis plauſtri agreſtis effigiem illam, quam Schefferus pag. 246. attulit; quam idem extrema pagina 253. ſe *ex monumento veteri, quod Romae cernitur*, excepiſſe teſtatur. Atqui plauſtri Schefferiani capſum (ſive arcam vocare libeat ad onera continenda) cylindricum eſt inſtar turriculae. Nec prorſus aliam capſi triumphalium quadrigarum effigiem in nummis pleriſque conſpicio: intra quam veluti turriculam ſtans imperator procedebat. In eamdem ergo formam agreſtia ac triumphalia ploſtra conveniebant: at pretio plurimum utraque diſſidebant. Quibus autem hoc perſuaſum fuerit, ploſtro victores triumphaſſe, & ploſtrario imperatori IO TRIVMPHE adclamatum fuiſſe; minus profecto de impetranda in ceteris uſibus fide laborabimus.

Jam vero id, quod ſupra de Catonis uſurpatione polliciti fuimus, adhuc praeſtandum ſupereſt. Cato cap. LXII. ita ſanxit: *Quot juga boum, mulorum, aſinorum habebis, totidem ploſtra eſſe oportet*. Ac ſi ſatis legis latoris hujus breviloquentiam capimus; hinc intelligimus, plauſtris tum boves, tum etiam ex mulino & aſinino genere jungi conſuevitſe. Quid ergo? an equi a ploſtro excludebantur? non ſane; verum in ploſtrum onerarium equis haud aditus patuit, niſi forte ſagmariis; generoſiores triumphali reſervabantur. At vero ubi muli ploſtro jungerentur; id non tam vectandis oneribus fiebat (quod ſatis in majoribus ſarcinis boves, in minoribus aſini praeſtitiſſent: mulorum autem pretium ſupra fidem carum) quam hero & herili familiae invehendis. Ad eum igitur uſum muli alebantur in villis: praeſertim quod in his nullus Oppiae legi, nullus ploſtrariae locus. Mulare vero vehiculum generis nomine Ἅμαξα Graecis, Latinis *Ploſtrum* vocabatur; at fuit ejuſdem & peculiare nomen, quod Latinis plerumque *Carpentum*, Graecis Ἀπήνη erat. Vide quae de ἀπήνῃ diximus ſect. I. ubi de *Hamaxa* Homerica. Atque hic Catonis locus, ita ut expoſitus a me fuit, mire illuſtratur Plautino altero: quem fero a me repertum hujus Commentationis Capiti IV. veluti loco coronidis reſervavi.

Jam ſi qua alia ex Latinis decerpi poterant, ea ſparſim in ſuperioribus attigi; & illud in primis oſtendi Latinos recentiores (apud quos ad onerariam atque ſordidam notionem ea vox traducta fuerat) in iis narrandis hiſtoriis, in quibus Graecorum Ἅμαξα, aut Latiare *Ploſtrum* videretur pro decentiore vectabulo uſurpatum, ibi *Ploſtro* ſive *Carpentum*, ſive *Pilentum*, ſive *Currum* aut *Vehiculum* protinus ſuffeciſſe. Ac de hoc nunc pauca dicemus, exorſi a Cicerone. Is Tuſc. I. in Cleobis & Bitonis narratione (qui *plauſtri*, quo mater ad Junonis vehebatur, jugum alacres ſubierunt) rejecto *plauſtri* jam agreſti vocabulo, bis *Currum* ſubſtituit. Vide locum ſect. 1. Sic etiam Curtius in hiſtoria Gordii, *Plauſtro* ad regnum capeſſendum advecti, ei voci *Vehiculum* ſubrogavit. Vide ſect. eadem.

At Livius in his multo crebrior lib. I. cap. 21. de Numa ita ſcribit: *Fidei ſollemne inſtituit: ad id ſacrarium Flamines bigis, curru arcuato vehi juſſit*. Locus ad oſtendendum quouſque in verbis veteribus interpolandis licuerit Livio mirificus. Nam in antiquio-

tiquioribus hiſtoriis *Plauſtro* Flamines ad ſacra illatos haud dubie Noſter invenerat. Sicuti & noſtra haec Tabula ad ſacra *Ploſtro*, tamquam non indecoro vectabulo, tum alios, tum nominatim *Flamines* deducit. At quia jam non eadem priſcis vocibus notio conſtabat; Patavino *Plauſtri* nomen rus oboluit: qua de cauſa plauſtri loco *currum arcuatum* ſuffecit. Qui, niſi litaſſet auriculis delicatulæ multitudinis, potuiſſet *plauſtro arcuato* dicere; nam plauſtra vetera plerumque fornicata fuiſſe, adhuc carpentorum contectorum (quae olim *ploſtra* dicebantur) effigies in nummis obviae declarant. Simile & illud Livii, quod alibi retulimus, de matronis (quibus, quod aurum ad crateram Apollini conflandam contuliſſent, conceſſum uti *pilento ad Sacra ludoſque, carpentis feſto profeſtoque uterentur*) quippe qui *Plauſtri* generali vocabulo, quod in hiſtoriis reperit, duo ſubſtituit nomina neceſſaria, poſtquam ea vocum divortia inducta in mores fuerunt. Idem lib. XXXIV. 1. ita legem Oppiam in pauca contraxit, ut pro *Plauſtro* (quod jam obſorduerat; cum tamen ex noſtrae Tabulae indicio in eo plebiſcito id legeretur) *Juncto vehiculo* ſubrogavit. Sicuti & ubi Catonis acerbitatem cenſurae exaggerat, ait, hunc ne *Vehicula* quidem mulierum, quae paullo pluris (III) ſtetiſſent, incenſa reliquiſſe: quae tamen in tabulis cenſualibus haud dubie *Plauſtra* (ex Tabulae Heracleenſis indicio) vocabantur. Atq. haec ultima Livii loca qui volet, cap. 2. adſcripta reperiet. Ac ſane plura adhuc poſſem: ſed nolo meq. & alios obtundere, praeſertim qui ſparſim plura huc ſpectantia dederim.

Niſi quod ſubmoventi manum de tabula venit in mentem loci pulcherrimi Verrii Flacci, quem Macrobio debemus. Apud hunc enim Sat. I. *6.* ita reperio: *Verrius Flaccus ait, cum populus Rom. peſtilentia laboraret, eſſetq. reſponſum, id accidere, quod dii deſpicerentur; anxiam Vrbem fuiſſe, quia non intelligeretur oraculum: eveniſſeque ut Circenſium die* (Ludi Romani Magni (IV) forſitan deſignantur) *puer de cenaculo pompam ſuperne deſpiceret, & patri referret, quo ordine ſecreta ſacrorum IN ARCA PILENTI compoſita vidiſſet*. Vides quanta repente converſio vocabulorum. Tabula Heraclienſis non niſi PLOSTRA vocat, quae IN POMPAM tranſvehendam LVDIS CIRCIENSIBVS adhibebantur: vide ver. *64.* At ecce ſub Flacco Verrio cum jam id verbum obſorduiſſet, cum *Pilento* commutari placuit. Pergit porro Verrius: *Qui* (puer) *cum rem geſtam ſenatui nuntiaſſet, placuiſſe velari loca ea, quà* (V) *pompa veheretur: atque ita peſte* &c.

Sed & Iſidori locus ejuſdem plane generis, ac Verrianus eſt. Vterque enim ad pompam Circenſem pertinet: niſi quod *Ploſtris* Verrius *Pilenta*, Iſidorus (ſive is unde ſua Iſidorus hauſit) *Carpenta* ſuffecit. Jam inde ordiar. Ex Tabulae noſtrae verſu 64. diſcimus, *Ploſtra . . . in pompam ludis Circienſibus duci agi opus* fuiſſe. Jam ea ploſtra Verrius in *Pilenta* verterat. At praeter Verrium, alius etiam, (quiſquis is fuit, ex quo ſua Iſidorus contraxit) id genus *ploſtri* pulchre *Carpentum pompaticum* (a *pompa* ſcil. cui tranſvehendae ſerviebat) appellavit. Ejus verba XX. Orig. c. 12. haec ſunt: *CARPENTVM POMPATICVM vehiculi genus eſt, quaſi Carrum pompaticum*. Iſtud ultimum *Quaſi Carrum* ad etymologiam Iſidorianam *Carpenti* a *Carro* (paullo infeliciorem: nos aliam tradidimus Adn. 79.) pertinet. Sed illuc redeo, Circenſium pompa, teſte Tabula, *ploſtris* agi dicebatur, quamdiu *plauſtri* nomen decens fuit, quippe vehicula omnia ambitu ſuo continens. At poſtquam ſordeſcere vox ea coepit, cum vocibus aliis commutari placuit. Verrius cum *Pilento*; is, qui auctor Iſidoro exſtitit, cum *Carpento* (VI) *pompatico* permutavit. Atque ego Verrii & Iſidori loca pluribus expoſui, quam opus erat, quod ea verſui 64. explanando olim reſervata, tamen p. 357. ubi is verſus enodatur (τί παθόντι;) exciderit.

SECTIO III. *Amplius de poſterioris aetatis, tum Graecanicae Hamaxae, tum Plauſtri Latini ſignificatu reſtrictiore: quove deinde pacto Plauſtri nomen inverterint.*

Satis ſuperque Sect. I. Scriptores Graecos, Sect. II. Latinos ad trutinam revocavimus. Sed adhuc unum quid alterumve reſtat: quae ad ſua loca revocare cum piguiſſet, hîc quaſi per ſaturam ſubjiciemus, id agentes potiſſimum, quo ſtudio illi *Hamaxae* & *Ploſtri* voces, quaſi ſordidas interpolarint.

In Graecis auctoribus id ex eo liquet, quod in narrandis hiſtoriis, in quibus vetuſtiores ἅμαξαν uſurpaverant, e contrario recentiores in artioris no-

(III) *Livius XXXIX. 44. ubi de Catonis triſti in univerſos cenſura*: Ornamenta, & veſtem muliebrem, & VEHICVLA, quae pluris quam quindecim millium aeris eſſent, in cenſum referre viatores juſſit.

(IV) *Ludi Circenſes pluries eodem anno fiebant. At iſtud Verrii* Circenſium die; *majus aliquid, κατ' ἐξοχὴν ita dictum, innuit, ut non temere tantumdem videatur, quod Virgilianum illud*, Magnis Circenſibus actis *Aen. VIII. 636. quem locum Aſconius (ſupra relatus pag. 357. Adn. 74.) ita exponit:* Nam & (*Ludi*) Magni & Circenſes iidem ſunt. *Res porro ita ſe habet. Circenſium initium a L. Tarquinio fuit, qui & Circum (poſtea* Maximum *appellatum) primus fecit, ibique Circenſes dedit. Is, a quo haec diſcimus, Livius I. 35. haec addit:* EQVI (*quibus tum Roma carebat*) pugileſque ex Etruria maxime acciti: Sollemnes deinde annui manſere ludi, ROMANI, MAGNIQ. varie appellati. *En igitur cur Virgilius* Magnis Circenſibus *dixerit, quod ſcil. illos primitivos Circenſes (h. e. Romanos) a Circenſibus aliis ita, teſte Livio, diſtinguerent, ut* Magnos Circenſes *vocarent. Eâdem vero de cauſa Verrius* Circenſium die *κατ' ἐξοχὴν dixit. Alioqui ſimpliciter* Circenſibus *ille ſcripſiſſet. Haec cum p. 357. Adn. 74. conferas velim; ut plenior Magnorum ludorum notitia utrinque paretur.*

(V) *Verriana iſthaec lucem Plutarcho aſpergunt ita ſcribenti in Romulo (pag. 20. C) ubi* Velabri (*Βήλαυρον ipſe vocat) priori cuidam etymologiae hanc alteram ſubjicit*: Quidam vero dicunt, ab iis, qui (θέαν) ſpectaculum praebent, inde uſque vela obtendi, quâ ex Foro aditus in Circum patet: *atque ab his ſcil.* Velis *nomen* Velabro *quaeſitum. Vbi quamvis θέαν* (ſpectaculum) *univerſe dixerit; tamen* Circenſes *ab eo intellectos, declarat* Circi *aliorumque locorum deſignatio.*

(VI) *Olim ita Livius diſtinguebat, ut* Pilentum *ad ſacram*, Carpentum *ad vulgarem vehiculationem deduceret. Haec ita Livius in hiſtoria matronarum, quae aurum ad conflandam Apollini crateràm contulerant, diſcriminavit. Quod diſcrimen & alii ſecuti. Nec enim Verrius, niſi in* Arca pilenti *illa ſecreta ſacrorum repoſuit. At poſtea cum eorum vehiculorum forma vix aut nullo modo differret, confundi coepere vocabula; ſed ita, ut* Carpenta *pompae circenſis, cum adjectione* carpenta pompatica *vocarentur.*

Quod ſi quis porro a me quaerat ; ecquando primum haec nominum ſecretio inducta fuerit ; non aliud reſpondere habeo, quam quod ea aliquamdiu poſt legis Juliae tempora incepta, ſenſim poſtea ſine ſenſu, ut in his fit, uſu confirmata adoleverit. Proxime enim ante & poſt legem Juliam *Plauſtrum* univerſae vehiculationis (nullo inter ruſticam urbanamve diſcrimine) nomen adhuc commune erat, ut ex hujus Tabulae capite hoc ploſtrario conſtat. Nec aliter aliquamdiu poſtea obtinuiſſe arbitror. Atqui ſub haec tum lex ipſa Julia (per quam civitas bonae Italiae parti data) non levem ſermonis peregrinitatem Vrbi infudit ; tum etiam (ne a re vehiculari diſcedam) ex devictis Gallis, Germanis, aliiſque pluribus gentibus nova vectabulorum genera cum ſuis vocabulis Romam illata fuerunt. Quid poſtea miramur, ſi, cum hae novae vehiculorum formae, novaeque eorumdem appellationes ſe mobili vulgo probarent ; nomen jam ipſum plauſtri honeſtioris vetus ab uſu receſſerit? Poſtremo cum ex antiquis vectabulis vix ferme alia, quam quibus ruſtici & redemptores in ferendis ſarcinis utebantur, ſupereſſent, eaque apud ipſos, utpote veterum tenaciores, nomen generis retinerent, nec niſi *plauſtrum* dicerentur ; hinc factum ut *plauſtri* vox agreſtibus ac redemptoribus peculiaris evaſerit, quippe onerum operumque ruſticorum miniſteriis affixa.

Atq. hanc totam ratiocinationem juvant epitheta plauſtrorum apud eos poetas obvia, qui ſub principatu floruere: qui illa *gravia*, *ſtridentia* aut *ſtridula*, *gementia*, *querula*, *ſonora*, *tarda*, *robuſta* aut etiam *roborea* vocant ; & plauſtrorum deſcriptiones ubique tales aſpergunt, quae non niſi agreſti, & onerario ploſtro conveniunt. Mitto quod Latini ſcriptores in iis narrandis hiſtoriis, in quibus antiquior Graecia ἅμαξαν, ſed itinerario ſenſu, uſurparat, ipſi non *plauſtri* voce (ut quam ſuo tempore oneribus tantum addictam noſſent) ſed aut *Currûs* (uti Cicero in Cleobis & Bitonis narranda pietate) aut *Vehiculi* (ut Curtius in Gordii hiſtoria) aut aliis ſuae aetatis vocabulis, quae ſparſim alibi obſervavimus, utendum ſibi putarint. Mitto & alia hujuſmodi plura, ut ad illud Valerii Maximi deveniam, quod mirifice huic cauſae velificatur.

Ergo Valerius non aliam ſuo tempore *Plauſtri* vocabulo, quam ruſticam, vilem atque impuram notionem fuiſſe ſubjectam, ſatis luculenter declarat in L. Albinii, Româ a Gallis captâ, Veſtales in plauſtrum recipientis, hiſtoria: quam omnino vide lib. I. c. I. 10. Atq. hunc laudo, quod *plauſtrum* vocarit ; ſic enim in antiquis reperit. Illud non laudo, quod uſq. eo ἀορασίας proceſſit, ut ſuſpicari nequiverit, ullo tempore *Plauſtrum* honeſtiore acceptione potuiſſe uſurpari, quam *ſordidâ* & *agreſti*, quam ei mox tribuit. At jam ante narraverat eamdem hiſtoriam Livius, ſed ita ut plauſtrum, quo Albinius conjugem liberoſque vehebat, non pro agreſti vectabulo acceperit (quî enim medio illo tumultu,

tionis verba Hamaxam refinxerint. Id ex Cleobis & Bitonis hiſtoria conſtat, in qua pro Herodotea ἁμάξῃ Lucianus & Plutarchus ἀπήνην uſurparunt: quorum ille in Charonte ſic poſuit, εἵλκυσαν ἐπὶ τῆς ἀπήνης, *reda traxerunt*: hic vero (quod ἀπήνη pro vehiculo mulari haberetur) etiam de ſuo, repugnante Herodoto, mulos addidit: *Cum*, inquit, *muli qui traherent* ἀπήνην *deeſſent*, *ipſi* ἀπήνην (h. e. *mulare vehiculum*) *ſubierunt*. Ita in lib. de Conſolat. ad Apollonium. Plura hujus generis decerpi ex poſterioribus Graecis poſſent, ſi clepſydrae ratio id pateretur.

In Latinis autem id longe clarius, apud quos *Plauſtrum* in ſarcinarum uſus reſervatum cernitur: idque ante tempora M. Varronis qui cum *Plauſtri* veriloquium a *Palam* adſciſceret, addit, *Quod perlucent lapides*, *aſſeres*, *tignum*. Ergo plauſtra tantum oneraria agnovit. Varronis loco parum intellecto lux in ima (VII) ora infunditur. Ceterum fruſtra ſim, ſi ceteros ejus aevi citare in teſtimonium ſatagam. At nemo id diſertius Valerio Max. oſtendit (ejus locum infra in fine capitis hujus tertii illuſtrabimus) qui in L. Albinii hiſtoria non potuit aliud, niſi *agreſte* & *ſordidum plauſtrum* animo comminiſci. At poterat ne Albinius Romae boves alere, & plauſtro ruſtico ad iter ineundum uti? Imo potius domi ſuae mulare jugum alebat, cui ἀπήνην ſive carpentum alligabat ad quotidiana vehiculationis (nulla dum lege vetitae) miniſteria. Ac de his vide Capitis tertii partem quae reſtat.

(VII) *Iſtud* Pellucent *viris quibuſdam eruditis neſcio cur negotium faceſſierit*. Perlucent *idem eſt : quod* Translucent, *hoc autem tantumdem quod* Tranſpiciuntur. *Iſtud vero argumento eſt, eam tunc plane fuiſſe vulgatiorem Plauſtri ruſtici formam* (*diverſam utique ab illa quam Schefferus pag.* 246. *exhibuit*) *ut Plauſtri arca ex utroque latere cancellis obſaepiretur, qui ſarcinas continerent. Per eos vero ſarcinae tranſpiciebantur. Ita etymon Varronianum a* Palam *ſibi conſtabit. Hodie dum ea eſt ruſtici plauſtri effigies.*

tu, mediâque in Vrbe plauſtrum Albinio ruſticum ſuppeteret?) ſed pro conſueto ad iter carpendum *vehiculo*; ut qui ſubjecerit: *Irreligioſum ratus* (Albinius) *ſacerdotes . . . . . pedibus ire , ſe ac ſuos in VEHICVLO CONSPICI* (iſtud *Conſpici* ad vehiculi qualecumque pretium pertinet, veluti cum dicitur, *Conſpiciendus in auro*) *deſcendere uxorem ac pueros juſſit*. Vides, a Livio *plauſtri* vocem, quam apud antiquos invenit, ita uſurpatam, ut tamen de honeſtiore itinerario vehiculo eam interpretaretur; quippe non ignarus, apud antiquos *Plauſtrum* univerſae rei nomen fuiſſe, & hauddum Albinii tempore exſtitiſſe legem, qua plauſtris, h. e. omne genus vehiculis, in Vrbe interdiceretur. At bonus Valerius, vir craſſioris ingenii (niſi vero ſicubi Valerianae purpurae vilior ſaepe pannus aſſutus fuerit) narratae a ſe hiſtoriae in hunc modum adclamat: *Quare AGRESTE illud & SORDIDVM PLAVSTRVM* (cur ita ſcripſit, niſi quia ſimplicitate ſua ſuſpicari nequivit, ullum fuiſſe tempus, quo *plauſtri* vox ſupra ſordidam notionem aſſurgeret?) . . . *cujuslibet fulgentiſſimi triumphalis currûs vel aequaverit gloriam, vel anteceſſerit*. Mitto jam ex (93) Juvenale & aliis loca furfuris ejusdem proferre. Hanc vero *plauſtri* ruſticam & onerariam notionem cum Iſidorus ab omnibus jam receptam cerneret, ita lib. XX. 12. docuit: *Plauſtrum, vehiculum duarum rotarum, quibus ONERA deferuntur*. Mox ſuam etymologiam qualemcumque tradit.

Sed & apud Graecos per eadem ferme tempora (aut paullo quam apud Latinos ſerius: ut in eo noſtros imitati videantur) *Hamaxa* haud ſecius, amiſsâ generis univerſi notione, ſpeciei & quidem agreſtis & onerariae proprium nomen evaſit. Exempla erunt in propatulo rimantibus libros. Ego verbum non amplius addo.

C A P. IV.

APPENDIX PALMARIA I.

Qua ex loco Plautino ſuperius dicta de lege Oppia, & lege Ploſtraria, deque Plauſtri generali notione mirifice confirmantur: ſimul autem ſcopo Aulularia Plauti (Act. 3. ſc. 5.) lux eximia infertur.

Vbi ſuperiora Commentationis hujus formis expreſſa, jam jam prelum ſubitura eſſent; incidi in egregium Plautinae Aululariae locum Act. III. ſc. V. v. 24. ubi ex perſona bene dotatae mulieris, ita loquitur Megadorus: *Equidem dotem ad te adtuli - Majorem multo, quam tibi erat pecunia. - Enim mihi quidem aequum eſt purpuram, atque aurum dari, - Ancillas, mulos, muliones, pediſſequos, - Salutigerulos pueros, VEHICVLA QVI VEHAR*. Vides ea omnia hîc a matronis bene nummatis ſuo jure peti, quae vetabantur lege (*) Oppia (cujus verba Cap. 2. protuli) recens abrogata, cum haec fabula ſcriberetur. De vehiculis vero potiſſimum, duobus verſibus interjectis, ipſe ex perſona ſua Megadorus, ita conqueritur: *Nunc quoquo venias, PLVS PLAVSTRORVM IN AEDIBVS - Videas, quam RVRI, quando AD VILLAM VENERIS*.

Ex his vero mirifica legi Oppiae, nec non legi noſtrae ploſtrarie lux affunditur. Nam haec ita dicuntur, utpote brevi poſt Oppiam (94) abrogatam ſcripta: quo tempore

(93) Cum *Ploſtra Bootae* (ſigni caeleſtis id nomen fuit) alii plures Graeci Latinique memoraſſent, idque citra decori jacturam (quia antiquis *Hamaxa* & *Plauſtrum* tam ruſticum & onerarium erat vectabulum, quam etiam itinerarium; & *βοώτης* non modo *bubulcus*, ſed & *ἁμαξεύς Auriga* erat; nam & Gordius & alii bobus junctis iter carpebant) tandem Juvenalis, ſaeculi ſui notionem ſecutus, non potuit aliud ſub *Hamaxae* ſeu *Plauſtri* caeleſtis vocabulo mente concipere, quam ruſticum & onerarium vehiculum: quod proinde non alio quam *Sarraci* nomine viliſſimo inſignivit Sat. V. 23.

. . . . Aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Bootae.

At *Hamaxam* caeleſtem fuiſſe plauſtris itinerariis, quam agreſtibus ſimiliorem, ſup. Adnot. 92. initio Sectionis 1. conjiciebam.

(*) Nam illa quae proxime recitavi (*Mihi aequum eſt purpuram atque aurum dari . . . Vehicula qui vehar*) an non ex adverſo cum Oppia pugnant? in qua *Aurum* & *Vehicula* diſerte vetantur: Plautinae autem *purpurae* reſpondet in Oppia *veſtis verſicolor*, cujus ambitu *Purpura* in primis continetur ex Vlpiano in tit. 3. de Legat. l. 70. §. *Verſicoloribus* 12. & ex Paulo l. 78. §. *Coccum* 5. eod. tit. Ac praeter purpuram, cetera quae ead. ſcaenâ a v. 34. ad 45. (ſane quam lepidiſſima) ſequuntur, magnā partem ad *verſicoloria* legis Oppiae pertinebant.

(94) Legem Oppiam anno V. C. DLVIII. lex Valeria abrogavit. Plautum Cicero in Bruto anno V. C. DLXX. e vivis ſublatum refert. Itaque intra medios annos duodecim Aululariam docere Plautus debuit. Atqui Act. 3. ſc. 5. corruptelae muliebres, quas lex Valeria peperit, ſic aperte proſcinduntur, ut facile ſtatuas, hanc fabulam multo viciniorem anno DLVIII. (quo Oppia abrogata) quam DLXX. quo Comicus obiit, ſcriptam fuiſſe. Sane ſi quae eâdem ſcaena ſequuntur, cum Oppia conferas; haud dubie ſcriptam clamabis, cum recens invidia ex Oppia ſublatâ flagraret.

pore Romae mulieres praeter ceterum luxum (de quo mox) fastu tanto vehebant, quantum haec comoedia (ad mores (95) aevi sui corrigendos utiq. scripta) versibus recitatis declarat. Quid enim amplius dici potest? *Vehicula*, inquit, *qui vehar*: ubi *Qui* plurale est pro *Quibus*. Non ergo uno matronae vehiculo contentae erant, sed pluribus ad pedissequorum (quos versu superiore memoraverat) comitatum opus fuit: quod sedulo notari volo, cum hodiedum matronae paullo nobilioris carrucam altera aut plures pedissequorum sequantur.

Hactenus dicta confirmantur statim versu 31. quo indignatur, *plus plaustrorum* h. e. vehiculorum, *in aedibus* videri, *quam ruri, quando ad villam veneris*. An ullus locus excogitari potest, qui aeque generalem *Plaustri* notionem doceat? Hunc equidem locum si praevidissem; superiore tota Commentatione haud dubie abstinuissem: ita hic locus cum capite plostrario Tabulae nostrae conspirat. Nam quae plaustra tam frequentia in aedibus visebantur, an putamus ea rustica, oneraria, sordida esse potuisse? quid enim hoc monstri fuisset? quid ceterae delicatiorum matronarum luxuriae ac fastui aeque dissonum? Imo erant haud dubie matronalia carpenta (96) mularia tum ipsius matris familias illas aedes incolentis, tum aliarum plurium matronarum invisendi gratia illuc convenientium, maxime si natalis esset, si nuptiae, si puerperium, si caena, aut tale aliud.

At inquies, quomodo non ea plaustra rustica intelligantur, si cum plaustris, quae *Ruri* sunt, conferuntur? Respondeo, in villis vectationem semper fuisse licitam, eâq. de causa in iis praeter boves & plostrarios asinos, etiam magnâ copiâ mulos fuisse stabulatos: boves quidem & asinos ad laborem & sarcinas, mulos autem ad vectationis herilis plaustra, quae proprio mox nomine *Carpenta* vocari coepta. Cato ipse censorius, hostis carpentorum in Vrbe tantus, tamen de R. R. Cap. LXII. mularibus plaustris habenas permisit. Cujus rei causam adtuli sup. Adn. 92. sect. 2. in Catone. Ita quidem stante Oppia lege. At eâ per Valeriam abrogatâ, merito conqueritur apud Plautum Megadorus, *Nunc* (h. e. paullo post Oppiam sublatam) *quoquo venias, plus PLAVSTRORVM* (matronalium scil. quia de his sermo erat) *in aedibus - Videas, quam ruri, quando ad villam veneris*. Hoc ultimum eo pertinet, quod in villis haud semper illa tanta carpentorum copia fuit: sed in adventu herilis familiae, id maxime opus fuit, tum domini villae causa, tum eo convenientium amicorum. Nam Romanos sese invicem ad villas invitasse, in easque ultro citroque itatum fuisse, ex epistolis Ciceronis, & ex aliis abunde constat.

APPENDIX ALTERA.

De Curru Magistratuum: item de lege plostraria amplius.

Inter Plinium Gelliumque quod creditur, id mere putativum dissidium. Aetas veterum *Gelliana eamdem prorsus vim habet, ac Plinii* Conditum aevum. *Gallico incendio Vrbs renata, est Secundae Romanae originis epocha: Camillus*, Romulus alter. *CONDITVM AEVVM instar Lustri conditi dictum. Novae Romae mores non plane iidem qui primae. In prima laxior vehiculatio: in secunda restrictior. Ad matronas vehiculatione prohibendas semper incubitum, utpote effrenatiores: in maribus minus laboratum.*

Plinius lib. VII. extremo cap. 43. ubi L. Metelli laudes eximias ex laudatione funebri Q. Metelli filii recitasset, in fine addit: *Orbam luminibus egit senectam, amis-*

(95) Sicubi Plautus perditos Romae mores ob oculos habuit, in hac certe fabula habuit. Nam cetera scaenae hujus (praecipue illa sexcentorum artificum caterva, aedes matronae stipans, ut ejus impotentiae serviat) tam amara est luxuriae muliebris insectatio, ut sicuti Terentium a Laelio & aliis in scribendis comoediis adjutatum dictitabatur, ita Sarsinati poetae in hac scaena elucubranda adstitisse adjutorem Catonem illum censorium diceres, cujus est apud Livium XXXIV. 2. & seq. illa legis Valeriae dissuasio, sive verius, in feminarum luxum acerbissima invectiva.

Atque hinc intelligi, Latinoss poetas, quamvis Graeci argumenti fabulas plurimum scriberent, tamen ad Romanas consuetudines, instituta, ritus perpetuo digitum intendisse.

(96) Huc spectare *mulos & muliones*, quos bene dotata mulier paullo superius suo sibi jure poscebat, haud dubium est. Imo & multo magis huc pertinet, quod supra v. 20. idem Megadorus spoponderat, si ceteri secum conspirarint in uxores indotatas ducendas, secuturam statim mulorum, qui tunc tam caro venibant, vilitatem. *Ego faxim*, inquit, *muli, pretio qui superant equos, - Sint viliores Gallicis canteriis*. Haud enim dubie ex Carpentorum muliebrium frequentiâ caritas illa tanta mulorum gignebatur.

amiſſis incendio, cum Palladium raperet ex aede Veſtae . . . Tribuit ei Populus Rom. quod numquam ulli alii ab condito aevo, ut quoties in ſenatum iret, curru veheretur ad Curiam. Magnum & ſublime, ſed pro oculis (amiſſis) *datum*. Si oratio illa Metelli filii exſtaret, haud dubium, quin in eâ, *Ploſtro* vectum ad Curiam legeremus, non vero *Curru*: quae vox ex (97) Plinio eſt.

At Plinio A. Gellius III. 18. adverſatur, qui ex Gabio (98) Baſſo ita refert: *Senatores enim dicit* (Baſſus) *in VETERVM AETATE, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, Curru ſolitos honoris gratia in Curiam vehi: in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent* . . . . Ecce quod Plinius ex Metelli filii oratione uni L. Metello, idque orbitatis cauſa, conceſſum ait, id Baſſus ſenatoribus omnibus, qui curulem magiſtratum geſſiſſent, impertit. Nodus vindice dignus.

Quem tamen nodum ſolvi difficilem, quidam, id quod ultimum eſt, ſecuerunt. Nam ex Gelliano textu voculas deleri duas illas (IN CVRIAM) jubent, quas, uti volunt, librarii audacia intruſerat. Ergo ſenatores curru per urbem uſos ajunt, *in Curiam* negant; cum hoc uni L. Metello datum fuerit, teſte Q. Metello in patris laudatione.

Atqui illud *In curiam* (utpote in ſcriptis omnibus & editis Gellii ſemper lectum) nos tamdiu opinor retineamus, donec membranae vetuſtiores prodierint, a quibus abſit. Interim tempora diſtingui malim. Totum illud quod Baſſus refert, id non niſi IN VETERVM AETATE contigiſſe ait. Nec tantum non abnuit, ſed & magnopere aſſentitur Plinius: apud quem CONDITVM AEVVM tantumdem eſt, quod illa *veterum aetas* in Baſſi verbis, ut in ima (99) ora oſtendimus. Ergo ſi loco τȣ̃ *Ab condito aevo*, illud Baſſi *Ab veterum aetate* in Plinio reponas, jam hic plane eadem Baſſo dicet: *Tribuit*, inquit, *ei* (Metello) *Populus Rom. quod numquam ulli alii ab veterum aetate*, ſive *poſt veterum aetatem*: qua ſcil. ſenatores illi curru vehebant in Curiam, auctore Baſſo.

Illud forſitan ſcire libeat, quibuſnam finibus *Veterum aetas*, h. e. *Conditum aevum*, ab aetate poſteriore ſecernatur. Mihi parum eſt dubium, quin prorſus idem temporis articulus Romanos veteres a poſterioribus dividat, atque ille qui Romam originis primae ab Roma ſecundae originis, ſive Romam Romuli ab Roma Camilli diſcrevit. Vrbs a Gallico rogo reſurgens eſt limes ille utriuſque aetatis diremptor: de quo videbis in ima pagellae

(97) Sicuti enim quod in Cleobis & Bitonis hiſtoria Herodoto ἅμαξα (*plauſtrum*) dicitur, id Cicero, ſordes nominis averſatus, cum *Curru* bis permutavit Tuſc. I. hoc idem & Plinius fecit: qui cum *Ploſtrum* (ut in Tab. noſtra, & in Plauti Aulularia legitur) in Q. metelli orat. funebri reperiſſet, id vertit in *Currum*. Pari licentia Livius in legum & SCtorum verbis interpolandis, ceterique utebantur.

At quae de hoc L. Caecilio Metello inſcriptio apud Grut. p. 377. 4. legitur, ea ex hoc Plinii loco totidem paene verbis tranſcripta fuit. Nullus in ea antiquitatis odor ſupra Plinianam aetatem: qui tamen ineſſe ei titulo debuiſſet, vel ſi pluſculum a Metelli obitu temporis interceſſiſſet. Ibi quoque CVRRV . *veheretur* . *ad* . *Curiam* . ſcribitur. Et tamen cum aperte ſit Plinio recentior (niſi etiam ab aliquo ſciolo poſt renatas litteras ex Plinio conſarcinata) hodie dum a pluribus viris doctis pro titulo genuino affertur.

(98) Videtur Carrioni (in I. Emend. c. 7.) hic Gab. Baſſus idem fuiſſe, qui extremis Trajani temporibus orae Ponticae praefuit, ut ex Plinianis epiſtolis oſtenditur. Ceterum in hoc A. Gellii loco in mea Gryphiana anni 1550. editione ſcriptum reperio C. *Baſſus*. Nec aliter apud Lactantium lib. I. de falſa relig. c. 22. *C. Baſſus Fatuam nominatam tradit*. Id ex eo factum, quod alicubi vitioſe ſcriptum *Cajus* (pro *Gavius*) poſtea pro praenomine habitum, unâque litterâ ſignatum. Mitto quod apud Macrobium, ac forſan alios, *Gavius* non *Gabius*, ſcribitur. Nec mirum: nam gens *Gabia* ex qua *Gabinia* inflectitur; ſicut ex *Ovia* fit *Ovinia* (& *Ovidia*: & aliae in eumdem morem) modo cum B, modo cum V, etiam in marmoribus ſcribitur. V & B pro more alternantibus.

(99) Verbum *Condo* plerumque compoſitorum notionem induit, modo enim pro *Recondo*, modo pro *Abſcondo* uſurpatur. Vtrovis modo accipias, illud Plinii *Conditum aevum* tantumdem erit, quod *reconditum aevum*, aut potius nobis prae nimia longinquitate *abſconditum*. Eodem pertinet, quod Virg. Solem *condere dies* dixit I. Geor. *Cum referetque diem, condetque relatum*. Et quod apud Plinium *Condere aevum* dicitur, id Lucretius III. 1103. *Condere ſaecla* (h. e. tranſigendo recondere atque abſcondere) uſurpavit.

Proinde licet quotvis vivendo condere ſaecla,
Mors aeterna tamen nihilominus illa manebit.

Haud aliter igitur Q. Metello filio (ex quo haud dubie hanc veterem locutionem retinuit Plinius) *Conditum aevum* non aliud eſt, quam *aevitas* (ſic olim pro contracto *Aetas* dicebant) diu praeterita, nobiſque adeo prae intervallo abſcondita. Quid plura in re clariſſima? Omnino quia in Plinio id antique dictum, obſcurius videbatur, id Gabius de eadem re loquens opportune explanavit, ita invertens: *In veterum*, inquit, *aetate*.

Atque haud ſcio an non huc etiam tritum illud *Condere luſtrum* pertineat: de quo tamen praeſtat in ſeq. Adnot. diſſeruiſſe.

lae (100) ora . Atque hactenus id dedimus operam , ut laudatio Q. Metelli cum Gabio Baſſo ex putata ſimultate in amicitiam confeſſam coiret. Sed & alterum Plinii locum , in quo *Ab aevo condito* eodem ſignificatu uſurpatur , reperies in eadem Adn. 100. expoſitum .

Ad rem vero noſtram quod attinet, hinc

(100) *Quod VETERVM AETAS ſit Gallico tumultu prior: CONDITVM AEVVM cur eadem appellata : alia Plinii loca inter ſe & cum vetuſtiſſimo titulo, itemq. cum Livio comparata .*

Livius VI. 1. duas Romae origines pandit , unam ab Romulo , quae in Gallico Vrbis incendio deſiit , alteram ab Roma ſuis ex favillis Camillo duce renata . Sic ille librum VI. orditur *: Quae ab condita urbe Roma ad captam eamdem urbem Romani . . . geſſere . . . quinque libris expoſui .* En prior temporum periodus . Quae a Baſſo *Veterum aetas* vocatur*:* quae niſi hoc termino finiatur, quibus rogo finibus aliis deſcribetur? Pergit Patavinus: *Clariora deinceps certioraque AB SECVNDA ORIGINE, velut ab ſtirpibus laetius feraciuſque RENATAE VRBIS , geſta domi militiaeque exponentur . Ceterum quo primo adminiculo erecta* (Vrbs) *erat , eodem innixa M. FVRIO PRINCIPE ſtetit .* Atque ut Vrbs renovata pro altera origine habita , ita Camillus totius rei auctor *Romulus alter* adclamatus fuit . Livius V. 49. Camillus *dictator recuperata ex* (Gallis) *hoſtibus patria, triumphans in Vrbem redit ; interque jocos militares, quos inconditos jaciunt, ROMVLVS ac parens patriae, CONDITORQVE ALTER VRBIS , haud vanis laudibus appellatur.* Adhaec libri VII. extremo cap. 1. ubi idem laudes mortui Camilli canit , *Dignuſque habitus* , ait , *quem SECVNDVM A ROMVLO CONDITOREM urbis Romanae ferrent .*

Libet autem hîc paulliſper ſubſiſtere , ac laxiores fortaſſe conjectionibus habenas permittere . Quis enim ſcit, an non illud in Q. Metelli laudatione *Ab condito aevo* ita dictum ſit, quemadmodum *A luſtro condito ?* Erat Camillus, teſte Livio (lib. V. initio cap. 50.) *diligentiſſimus religionum cultor .* Omnia dicta factaque ejus id aperte demonſtrant . Itaque non eſt dubitandum , quin quod in urbibus conditis aut reſtitutis fiebat , quodque in ipſa Roma ſingulis quinquenniis ſollemni ſacro luſtrali inſtaurabatur , idem ſub religionum cultore tanto minime neglectum fuerit . Quandoquidem autem de quinquennali luſtratione verbum rituale illud, *Luſtrum condi* uſurpabatur ; ecquid aliud in renaſcentis urbis encaeniis peracta luſtratio vocaretur ? An aptius vocabulum excogitari poſſet , quam *Aevum conditum* , quippe quo aevitas illa Veterum (uti Gabius vocat) ab aevitate poſteriorum Quiritium ſecerneretur ? Epocha ergo haec illa eſt, ad quam tunc vulgo notam Q. Metelli funebris laudatio digitum intendit, ubi *Ab condito aevo* ſcripſit : nec alia profus ab ea , quam Gabio Baſſo interprete , demonſtravi . Ita certe conjicio .

Quid quod Plinius ipſe (ſive potius Q. Metellus : cujus verba , quibus certe vis aliqua ineſſet , non fuiſſe a Plinio temere immutata , certum habeo) in uno illo eodemque praeconio epochas ſignaſſe videtur duas , eaſque ita a ſe diſcretas , ut una clarior alteram involutam explicet & ſuo cardini affigat ? Inde enim laudes auſpicatur , L. Metellum *Decem maximas res . . . conſummaſſe* , in quibus ſingulis conſequendis ſapientes aetatem exigerent . Eas res decem (hae autem ſunt : *Primarium bellatorem eſſe , Optimum oratorem , Fortiſs. imperatorem , Auſpicio ſuo maximas res geri , Maximo honore uti , Summa ſapientia eſſe , Summum ſenatorem haberi , Pecuniam magnam bono modo invenire , Multos liberos relinquere , & Clariſſimum in civitate eſſe*) eas , inquam , res decem ubi numeraſſet , ſtatim ſic infert, *Haec contigiſſe ei, nec ulli alii POST ROMAM CONDITAM.* Ad ultimum ei ob orbitatem tributum ait , ut curru veheretur ad curiam , *Quod* , inquit, *numquam ulli alii AB CONDITO AEVO .* Habes jam epochas duas. Prior illa (*Poſt Romam conditam*) ipſa ſe ſignat, nec eget interprete : at cum eadem ab altera illa (*Ab condito aevo*) omnino diſtinguenda ſit ; non alia relinquetur huic alteri ſtatio, quam Roma reſtituta , ſive ſecundae originis . Ac ſane cum *In veterum aetate* ſenatoribus a geſto curuli magiſtratu (teſte Baſſo) paſſim liceret omnibus in Curiam vehi curru ; non niſi poſt Romae reviviſcentiam , cum id non liceret amplius , potuit L. Metellus dici ſolus ea indulgentia uſus.

Adde quod eadem haec temporis epocha (*Ab cond. aevo*) non hîc primum , ſed eopte lib. VII. fuerat a Plinio uſurpata cap. 34. & quidem , niſi toto caelo aberro , eodem ſignificatu ? Ibi ſic legitur : *VIR OPTIMVS ſemel A CONDITO AEVO judicatus eſt Scipio Naſica , a jurato Senatu .* Notandum eſt tamen non id fuiſſe Naſicae ſingulare, ut *Vir optimus* judicaretur (nam & alius Scipio (I) talis diu antea habitus) ſed quod a jurato ſenatu talis exiſtimatus.

Antequam hinc digredior , nolo id omittere , quod certe non praetereundum videbatur . Romae hujus ſecundae epocha peropportune in annum a priore Roma CCCLXV. incidit , ut in Liviana

Ca-

(I) Quo pacto Plinii de Naſica narratio cum alterius vetuſtioris Scipionis veterrimo titulo componi poſſit .

Non ante annum V. C. DXLIX Naſica a Senatu Vir optimus *judicatus fuit , eoque dignus , qui Matrem Idaeam reciperet. Livius XXIX. 14. At vero plus annis quinquaginta antiquior fuit vetuſtiſſimus ille titulus L. Scipioni Barbati F. poſitus , qui ſic incipit :* Honc. oino ploirume conſentiont . R. DVONORO . OPTVMO . FVISE . VIRO . Luciom. Scipione . filios . Barbati *&c. h. e.* Hunc unum plurimi conſentiunt Romae BONORVM OPTIMVM fuiſſe VIRVM Lucium Scipionem filium Barbati *&c. Falſus ne opinione ſua Plinius, ut qui Barbati filium ante annos quinquaginta* bonorum optimum virum *fuiſſe judicatum , ejus elogio ignorato , neſcierit ? Abſit ut virum talem erraſſe dicam . Ceteroqui multum inter utrumque Scipionem interfuit . Ante Naſicam quidem Barbati filius* Vir bonorum optimus *habitus , ſed plurimorum conſenſu , non judicio ſenatus : at Naſica unus* a jurato Senatu *& quidem* ab aevo condito *judicatus fuit .*

Obiter notavero, ubi in Livio l. 29. c. 14. de Naſica legitur (Judicaverunt in tota civitate virum optimum eſſe) *ibi in pluribus Mſs. ſcribi* , Virum bonum optimum : *ex quo ſcite Gronovius efficiebat ,* Virum bonorum optimum : *id quod mire firmat proxime laudata inſcriptio .*

hinc vides post Vrbis secundam originem multum in moribus institutisque mutatum. Aetate priore licebat omnibus, quicumq. curulem magistratum gessissent, quoad viverent, non tantum per Vrbem, sed & in Curiam invehi *plostro*: id quod posteriora tempora *Curru* duci dixere. At post *aevum* illud a Camillo *conditum*, in curiam vehi curru nemini licuit, nisi uni L. Metello, nec tam ob ejus eximia merita, quam propter luminum orbitatem, Plinio teste. De urbana vero Metelli vehiculatione, quia nihil in oratione Filii reperit Plinius; puto eâ prohibitum virum tantum fuisse, ac multo magis ceteros omnes masculos. Mitto cetera, quae veterum aetate (101) licebant; nam nunc tantum vehiculatio agitur.

Res autem sic se habet. Flamines, Vestales, ceterique sacrificuli, ut ad sacra *curru arcuato* veherent, jam inde a Numa institutum. Liv. I. 21. Vt matronae pilento ad sacra, carpento per urbem inferrentur, concessum post expugnatos Vejos, eodem Livio teste: dum interim praeter mulieres, de maribus verbum nullum. Adde quod lege Oppia non nisi feminis, quibus olim indulta vehiculatio fuerat, interdicta propter earum superbam (102) impotentiam fuit: de viris tacitum. Qua de causa de iis tacitum, nisi quia urbana vectatione uti viris nec mos erat, nec licebat? nisi forte *certis hominibus certis de caussis*, uti Tabula loquitur. Deinde anno post Oppiam vigesimo cum mulieribus eadem vehiculatio restituta fuisset; nullum etiam de maribus verbum. In Plautina Aulularia, ubi de Plaustrorum luxu agitur, ea tota insectatio in unas mulieres jacitur; quippe inculpati mares. Haec ultima ad penitiorem Oppiae plostrariaeque legis notitiam necessaria hîc addidisse e re fuit.

Camilli oratione lib. V. c. 54. in fine legitur: *Trecentesimus sexagesimus quintus annus Vrbis, Quirites, agitur*. Nam quod sup. cap. 40. idem Livius *trecentos sexaginta annos* numeraverat, ibi subaudiri id quod excurrit, de more jussit. Atqui is numerus totidem exacte annos complectitur, quot in uno anno dies. Itaque hanc Vrbis renatae epocham non annum dierum, sed *annum annorum* dixeris. Neque id eo dico, quasi qui ex eo aliquid mysterii captem, sed ut mirer magis. Ab hac rursus Romae secundae epochâ par *annus annorum* in regni Augustei principia incurrit, ex eo notabilis, quod tunc temporis in unius arbitrium potestas translata fuerit.

(101) Cujusmodi est, quod ex Livii V. 41. apparet, omnes honoribus usos, ornamenta dignitatum servasse, iisque ubi res poscebat, usos fuisse. Itaque Gallis jam adventantibus *Qui eorum* (senatorum aetate gravium) *curules gesserant magistratus, ut in fortunae pristinae, honorumque aut virtutis insignibus morerentur, quae augustissima vestis est thensas ducentibus triumphantibusve, ea vestiti medio aedium eburneis sellis sedere*. Hinc eos Galli *simillimos diis* sibi videre videbantur.

(102) Cur matronarum vehiculationem superbam atque impotentem vocarim, non tantum Catonis Liviana concio pro Oppia retinenda ostendit, sed & illud documento est, quod Suetonius Tiberio (ubi ejus majores recenset) ita cap. 2. de Claudia narrat: *Quae* (inquit) *novo more judicium majestatis apud populum subiit, quod in conferta multitudine aegre procedente carpento, palam optaverit, ut frater suus Pulcher revivisceret, atque iterum classem amitteret, QVO MINOR TVRBA ROMAE FORET*. De ead. re Livius, Plinius, Val. Maximus, Gellius. Atq. haec uno & trigesimo ante legem Oppiam anno gesta (ex iis consulibus, sub quibus rem actam Gellius X. 6. ex Ateio Capitone refert) aliaque plurima mox superbe à feminis ac petulanter dicta atque facta, videntur legem Oppiam ad mulieres retinendas a populo rogato extorsisse. Qua postea remissa, in quantum amentiae processerit sexus praeferocis ingenii, ex Plauto in Append. I. ostendi. Hactenus ad majorem legis Oppiae & Tabulae captum.

MONITVM.

Hactenus Commentatio est: multo sane spissior, quam praevideram. Cui reprehensores non defuturos, suspicor. Hui! tantum ne otii in unius voculae notione impensum! Quibus ita respondeo, me, cum in plostrariae legis capite explanando versarer, etsi de generali Plostri *notione satis ipse mibi, vel una Tabulae auctoritate fractus, persuasissem; tamen tunc id veritum in publicum spargere, ne* παραδοξολογίας *incusarer. Itaque principio* Commentationem *adhuc imparatus institui: in quam quidquid ad suadendum reperirem idoneum, ita conjeci, ut tamen diu judicium sustinuerim. Nec enim ante rem esse exploratam praestiti, quam ubi, post impressa superiora folia, in loca illa eximia incidi, Pollucis ac Plauti (ut alia sileam) quae si cognossem initio, me toto hoc labore levassem. Sed spero lectores aequos satis animadversuros, hanc Commentationem plus in recessu, quam in fronte habere: tot veterum loca illustrari, luce vero eximia Oppiam, plostrariamque legem perfundi, plura tandem alia ex occasione explicata dari.*

C a p u t IV.

68 QVAE · LOCA · PVBLICA · PORTICVSVE · PVBLICAE · IN · V · R · P · VE · V · R · P · SVNT · ERVNT · QVORVM · LOCORVM · QVOIVSQVE · PORTICVS
69 AEDILIVM · FORVMVE · MAG · QVEI · VIEIS · LOCEISQVE · PVBLICE · IS · V · R · P · VE · V · R · P · p · PVRGANDEIS · FRAERVNT · LECIbVS
70 PROCVRATIO · EST · ERIT · NEIQVIS · IN · IEIS · LOCEIS · INVE · IEIS · PORTICIBVS · QVID · IN · AEDIFICATVM · INMOLITOMVE · HABETO
71 NEVE · EA · LOCA · PORTICVMVE · QVAM · POSSIDETO · NEVE · EORVM · QVOD · SAEPTVM · CLAVSVMVE · HABETO · QVOMINVS · EIS
72 LOCEIS · PORTICIBVSQVE · POPVLVS · VTATVR · PATEANTVE · NISI · QVIBVS · VTEIQVE · LEG PL · VE · SC · S · VE · C · CONCESSVM · PERMISSVMVE · ES
73 QVIBVS · LOCEIS · EX · EEGE · LOCATIONIS · QVAM · CENSOR · ALIVSVE · QVIS · MAG · PVBLICEIS · VECTIGALIBVS · VLTROVE · TRIBVTEIS
74 FRVENDEIS · TVENDISVE · DIXET · DIXERIT · EIS · QVEI · EA · FRVENDÁ · TVENDAVE · CONDVTA · HABEBVNT · VT · VTEI ; FRVEI · LICE
75 VT · VTEI · EA · AB · EIS . CVSTODIANTVR · CAVTVM · EST · EI TIS · LOCEIS · VTANTVR · (FRVANTVR)
76 T · NIS · IEIS

VER. 68. *V. R. P. VE. V. R. P.* p] *Et sic linea 69. An mihi licebit legere sic* - urbe Roma, provinciave urbi Romae proxima? *Nam P. apud Sertor. Vrsat. pro* provincia : *quid autem haec notula* (p) *hic & lin. 67. &* (ħ) *19. significet, ignoro. MAITTAIRE* [Hanc notam in ecphrasi nostra expositam reperies MILLE. Vide rursus post *Additionem*, quae exstat ad calcem harum notularum].

VER. 69. *FORVMVE MAG.*] *corrigo EORVMVE MAGistratuum. Et mox FRAERVNT*] PRAEERVNT. Et LECIBVS] *LEGIBVS. Vide lin. 49. MAITT.*

VER. 70. *NEIQVIS*] *NEQVIS*. Inaedificatum inmolitomve] *Liv. lib. XXXIX. cap.* 44. Quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies triginta demoliti sunt. *Turneb. Adversar. lib. I. cap.* 25. Inaedificata sunt, quae aliquo in loco aedificata sunt: sed cum in loca dixit, significavit aedificia e privato in publicum procurrentia, & aliquid loci publici occupantia. Immolita autem sunt, quae quis uspiam molitus est. Si quis igitur privatus ante aedes suas podium posuisset, aut maenianum projecisset, eum id demoliri Cato jubebat. *Lege etiam Turneb. Adversar. lib. XXVII. cap. 32. Fragment. Leg. Mamil. apud Auctor. Fin. Regund.* - Ne quis eos limites obseptos [Non *obseptos* ibi est, sed *obsepito*] neve quid in eis immolitum, neve quid ibi positum habeto. *MAITTAIRE*. [At male Goesius in Indice Scriptor. Agrar. in voce INOLITVM illud legis Mamiliae IMMOLITVM in *Inölitum* permutavit, uti jam olim in margine ibi notaveram.]

VER. 71. *Saeptum*] saepire *cum bivocali. Dausq. pag. 276. & Voss. Art. Gramm. lib. 1. cap. 43. MAIT.*

Ibid. *Quominus eis loceis porticibusve populus utatur*] *Eadem ratio in loco Livii praedicto allegatur*: Vt iter populo esset. *MAITT.*

VER. 72. *ES*] *Lego EST. T. in fin. lineae detritum est. MAITTAIRE.*

VER. 73. *Vectigalibus ultrove tributeis*] *Liv. lib. XXXIX. cap.* 49. Vectigalia summis pretiis, ultro tributa infimis locaverunt. *Turneb. Adversar. lib. 1. cap. 29. & lib. XXVII. cap.* 32. Vltrotributa sunt impensae & attributiones operum publicorum faciendorum, & sartorum tectorum praestandorum, mancipibus & redemptoribus certa mercede locatorum. Vltrotributa sunt, quae praeter vectigalia penduntur, *&c. Lege etiam Dausquii Orthogr. pag.* 344. *MAITTAIRE.*

VER. 74. *DIXET*] *dixit. Vide lin. 8. MAITT. CONDVTA pro* Conducta. *CONRAD. Vocem ultimam, quae obscure apparet, lego LICEAT. MAIT.*

VER. 75. *Hujus lineae partes, prima, media, & ultima, defractae sunt : quas sensus aliquantulum facile restituet. MAITTAIRE.*

VT (vel potius ET) VTTI (VTEI) EA. AB. EIS. CVSTODIANTVR. CAVTVM. EST. & utei eis viciS, LOCEIS. VTANTVR. FRVantur .... MAITTAIRE. Sed potius scriptum fuit: EI EIS CONDVCTIS LOCEIS. CONR. [Nihil horum crede]

VERSVS 76. *penitus extritus est, nec ulla vocum supersunt vestigia; praeter .. T... NIS IEIS... MAIT.*

Additio Maittairi ad Ver. 68. & 69.

IN. V. R. P. VE. V. R. P. N] *Legit* (Maffejus) In urbe Roma propiusve urbem Romam passus mille. *Nam lin. 50. PROPIVSVE. VRBEM. ROM.*

PAS-

PASSVS. N. Nota enim N decurtata esse pars litterae M videtur. MAITTAIRE.

[Vbicumque Maittairus, Conradus, Maffeius sive N, sive P superne hians in fragmento Britan. sibi videre visi sunt, ne dubita, quin ibi nota insolens numeri millenarii fuerit, ac prorsus ejusmodi, qualis in Complemento Neap. v. 3. cernitur in hunc modum ⅁ De quo ibi plura dicam.]

C A P V T IV.

De locis publicis.

§. I. Ne quid iis inaedificatum immolitumque privatim fit.

68 *Quae loca publica, porticusve publicae in urbe Roma propiusve urbem Romam passus mille sunt, erunt* [*quorum locorum cujusque porticus*

69 *Aedilium eorumve Magistratuum, qui viis locisq. publicis urbis Romae propiusve urbem Romam passus mille purgandis praeerunt legibus,*

VER. 68. *Quae loca publica, porticusve publicae*] Post *publicorum locorum* mentionem, quid attinebat τὸ *Porticusve publicae* addidisse; neque hîc solum, sed & v. 70. 71. 72.? Multiplex praesto est ratio. I. Referri hoc potest ad consuetam hujus & aliarum legum antiquarum περιεργείαν & πολυλογίαν. II. Vbi sub genere species aliqua sit eximia, disertim eam nominari decet, uti Strabo notat lib. VIII. ubi & schematis hujus crebra exempla suppetere ait, & ex Alcmane & Aeschylo affert versus, in quibus *Cyprus Paphusque* (etsi Paphus in Cypro sit) memorantur. Ea figura tum in Homero frequens, tum passim in aliis tam profanis quam etiam divinis scriptoribus. Videatur prae ceteris Grotius ad illud Marci XVI. 7. *Dicite discipulis ejus & Petro*: qui nominandus fuit, uti dux Apostolici coetûs. III. Inter loca autem publica nihil porticibus frequentius fuit, quarum nullâ in regione Vrbis non plures sparsim visebantur, quippe in usus plurimos comparatae (de quibus infra ad v. 72.) qua de causa speciatim de iis caveri oportuit. IV. Postremo nullis publicorum locorum majus periculum, quam porticibus imminebat. Nam loca cetera portis atque seris, adhaec ambitu murorum, & custodiis defensabantur; cum contra porticus, utpote patentes & incustoditas, invadere quivis & occupare, aut inaedificare & immoliri, si nullus ei rei magistratus advigilaret, potuisset. Id pluries factum historia docet.

VER. 69. *Aedilium eorumve magistratuum, qui viis locisque publicis . . . purgandis praeerunt*] Hi sunt illi Sexviri purgatores viarum (nim. intramurani quatuor, duo extramurani) qui simul cum aedilibus id operam dabant ex v. 50. At eam curationem non ad vias tantum (quarum ibi solum mentio, quia id ibi tantum agebatur) sed ad alia quaevis loca publica purganda pertinuisse, hinc intelligimus. Ergo plena eorum Sexvirûm nomenclatio hîc recte concipitur, ut essent Sexviri *Viis locisque publicis Vrbis Romae, propiusve urbem Romam passus mille purgandis*. Ceterum *Viarum & Locorum publicorum* omni aevo conjunctam fuisse curationem, declarat lib. XLIII. Pandectarum titulus VII. *De locis & itineribus publicis*, & tit. VIII. *Nequid in loco publico vel itinere fiat*. Conjuncta, inquam, ab ICtis instituitur utrorumque tractatio, etsi magistratus diversi erant; ut intelligitur ex inscriptionibus illius aetatis (nempe Caesareae, sub qua & ICti, quorum responsa supersunt, & pleraque marmorum, quae restant, scalpta fuerunt) in quibus alii *Curatores* viarum (& quidem illarum extra Romam, & aut singuli singulis, aut duabus tribusve conjunctim praefecti) alii *Curatores operum publicorum*: ut satis appareat, officia discreta fuisse. Verum haec aliena a Tabulae nostrae temporibus.

IBID. *Viis loc. publicis Vrbis Romae, propiusve Vrbem Romam passus mille.*] Si pro-

70 *procuratio est erit*] *ne quis in iis locis inve iis porticibus quid inaedificatum immolitumve habeto.*

provinciam IVvirûm a IIvirûm provincia distinguere Tabula voluisset, usa ea distinctione fuisset, qua v. 50. utitur, ut priores *In Vrbe* (h. e. intra moenia) purgandis vacarent, alteri extra urbem (h. e. in continentibus) & hinc ad passus mille. Nunc quia in commune de utrisque loquitur, ea descriptione usus est, quam in hoc versu vides. In qua VRBIS ROMAE nomine etiam continentia veniunt, ut aperte vides. Ergo sicuti sub *Romae*, ita & sub *Vrbis Romae* nomine comprehenduntur & *Continentia*, ut & hinc apparet, & ex v. 64. ubi legitur, *Romae aut* (pro *seu*) in *urbei Romae*. At vero ubi *Vrbs* simpliciter dicitur, ibi moenibus terminatur, uti clarum est ex v. 50. ubi quatuorvirum provinciam *Vrbe* (h. e. muro) finit: *IVviri*, inquit, *viis in Vrbe purgandis*. Haec eo addidi, quod supra ad v. 64. (vide locum pag. 356.) dubitare visus fuerim, an Tabulae nostrae in hisce locutionibvs distinguendis cum Caesareorum temporum ICtis satis conveniat.

In voce hujus versus ultima non tantum C pro G (quod in hac Tab. saepe occurrit) verum etiam pro B scalpitur b parvum, quale in Mss. reperitur. LECIbVS pro LEGIBVS. Etiam supra v. 28. OPORTEbIT scriptum fuit: ubi male Conradus (in parvis notis) superiorem labialis litterae partem fuisse detritam inaniter suspicabatur. Verum tum ille v. 28. tum hic alter locus abunde sufficiet ad antiquitatem b minusculi demonstrandam. Nec ea labialis elementi forma postea exolevit. Plura exstarent exempla, si aera vetera adhuc restantia ita edidissent, ut effigiem litterarum expressam darent. Atqui etiam in aetatis Caesareae marmoribus b illud dimidiatum saepissime occurrit. Vide Fabrettum pag. 306. ubi num. 306. 307. 308. eo modo littera secunda effigiatur; & ibidem num. XXXII. quinquies illud b visitur. Sed & d pro D, & h pro H, & alia plura minuscula elementa alicubi vidi. In quodam apud Fabrettum titulo litteras simul plures instar minuscularum constanter usurpatas vidi.

VER. 70. *Nequis in iis locis inve iis porticibus inaedificatum immolitumve habeto*] De loco hujus gemello Livii XXXIX. 44. (qui sic habet: *Quae in loca publica inaedificata immolitave privati habebant, intra dies XXX. demoliti sunt*) Turnebus Adv. lib. I. ita commentatur. *Inaedificata sunt quae aliquo in loco aedificata sunt: sed cum IN LOCA* (Livius) *dixit, significavit aedificia e privato in publicum procurrentia, & aliquid loci publici occupantia*. Atqui hic viro magno ne credas. Principio Livianum *In loca* tantumdem est ac si dixisset, *In locis*. Tỡ IN statum notantis cum quarto casu obvia sunt exempla; & in hoc Tabulae loco (qui Liviani plane parallelus est) Livianae syntaxi (*In loca*) respondet prorsus aequipollens ῥητῶς, *In locis . . . inaedificatum*: ut quin utrumque recte dicatur, minime sit dubitandum. Deinde nec illud assentior, *Inaedificata* esse idem quod *procurrentia*. Quod *procurreret*, proprie id *Proaedificatum* dicebatur. Festus: *Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco processit in publicum solum*. Dupliciter, opinor, proaedificari poterat: uno modo dumtaxat *Projiciendo* ut in (103) Maeniano: altero vero *Immoliendo*. Horum prius interdici hac lege non placuit, eoque in tanta hujus Tabulae συνωνυμίᾳ nulla *Proaedificati* h. e. *Projecti* mentio: at *Immolitum* disertim vetatur, de quo jam videndum. Pergit

(103) Plinius XXXIV. 5. de *Columna Maenia* ita scripsit: *Antiquior columnarum* (celebratio): *sicut C. Maenio* (supple *erecta fuit*) *qui devicerat priscos Latinos . . . eodemque in consulatu in suggestu rostra devictis Antiatibus fixerat anno Vrbis CDXVI*. Alius ab hoc existimatur Maenius ille fuisse, a quo *Maeniana aedificia*, auctore Festo, sibi nomen quaesiverunt. De quo Asconium in Divin. in Ver. audire praestabit: *Maenius* (ait) *cum domum suam venderet Catoni & Flacco censoribus, ut ibi basilica aedificaretur, exceperat jus sibi unius columnae, super quam TECTVM PROIICERET EX PROVOLANTIBVS TABVLATIS* (pulchra projectorum sive maenianorum definitio) *unde ipse & posteri ejus spectare munus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illo igitur Columna Maeniana vocitata est*. Hunc vetus Horatii Scholiastes ad I. sat. 3. eumdem Maenio decoctori facit (de quo scil. Horatius loquitur) idque Lucilio teste confirmat, ex quo istud affert, *Maenius columnam cum peteret*: cui Jan. Duza metri modos ita restituit: *Columnam - Maeniu cum peteret*, vel *cum exciperet*. Maenianis sive provolantibus tabulatis persimiles sunt hodierni qui dicuntur *Balcones*.

§. II. Ne privatim poſſideantur.

71 *Neve ea loca porticumve* (ali-) *quam poſſideto, neve eorum* (ali-) *quod ſaeptum clauſumve habeto, quominus eis*

72 *locis porticibuſque populus utatur, pateantve, niſi quibus utique Legibus, Plebiſve ſcitis, Senatuſve Conſultis conceſſum permiſſumve eſt.*

Pergit ibidem Turnebus : *IMMOLITA autem ſunt, quae quis uſpiam molitus eſt. Si quis igitur privatus ante aedes ſuas podium poſuiſſet, aut maenianum projeciſſet, eum id demoliri Cato* (apud Livium) *jubebat*. Jam de *Podio* & id genus vocibus videamus. *Podium* Philander ad Vitruv. V. 7. ita finit : *Maenianorum habet ſpeciem : cujus pars, quae magis provehitur, Pulpitum eſt, veluti pergula quaedam*, Lipſius in I. de Amph. 11. *Podium appello projecturam hanc, quae in ſummo muro paullulum provehitur, & propendet inſtar pedis, unde & nomen. Maenianorum ea quaedam ſpecies eſt.* Ad ſummam tum podii, tum maeniani, tum pergulae (aut ſiqua alia ſunt aedificia provolantia) pars ultra muri privati libramentum prominens, quantumvis in publicum verſus projiciatur, ea pars ex vi vocabulorum legis hujus minime vetatur: at vero ſi murus ad fulciendum podium menianumque proaedificatus (h. e. ultra privati fines in publico *immolitus*) fuerit, id demum deponendum ex Livio & ex hac Tabula fuit.

Sed jam bona cum Turnebi venia vim intimam verbi *Immolior* ſive *Immolio* (nam utrumque in uſu fuit) ſpectemus. *Immolior*, niſi toto caelo fallor, eſt fundamenta ad fabricandum jacere, ſive ab inchoato aliquid ſtruere : *Moles* autem, unde fit *Molior*, ipſa fundamenta jacta deſignat : de quo ſeorſum in ima (104) ora agimus.

Quorſum haec, inquis, tam multa? Nempe ut in hac Lege & in Livio *Inaedificata* ab *Immolitis* proprie ita diſtinguantur, ut *Inaedificatum* ſit priori aedificio publico novum privatum imponere: *Immolitum* vero ſit quod a fundamentis in publico exſtruitur. Etiam in lege Mamilia cap. IV. *In limitibus immolitum* eſt, quidquid ibi jactis fundamenti molibus aedificatur.

VER. 71. *Neve eorum* (locorum publ.) *quod SAEPTVM clauſumve habeto, quominus eis . . . populus utatur.*] In legis Mamiliae, haud diu ante hanc Tabulam (105) latae, Capite IV. itidem ſcriptum fuit : *Ne quis eos limites Decumanos OBSEPITO, neve quid in eis IMMOLITVM, neve quid ibi poſitum habeto, neve eos arato, neve eas foſſas obturato, neve quis SEPITO, quo minus ſuo itinere aqua ire fluere poſſit.* Porro SAEPTVM (pro eo quod vulgo hodie *Septum* cum vocali ſimplici ſcribitur) vetus ac vera ſcriptio (106) eſt.

VER. 72. *Quominus eis locis porticibuſque*

(104) *De nativa* Molis, & Moliendi *notione*.

Moles primario ſignificatu, ni fallor, eſt quod in altum jacitur ad fundandum. Declarat illud Ciceronis pro Mil. *Subſtructionum inſanis molibus*. Etſi interdum *Subſtructio* etiam de exſtante fabrica dicitur. At idem Cic. IX. Att. 17. *Ab utroque portus cornu moles jacimus*. Horatius : *Jactis in altum molibus*. Verum quid me fruſtra delaſſo, cum jam ante Briſſonius (in *Moles*) denſam exemplorum Horatiano ſimilium nubem undecumque contraxerit? Niſi quod Briſſonii exempla de pilis, quas in aquis ſubſtruunt, capiuntur. At illa Servii generalia ſola reperi: qui ad illud I. Aen. 428. *Moliriq. arcem*, notat *Moliri* tantumdem eſſe, quod *Molibus factis* (ſed pro *factis*, quod nihili eſt, meo periculo ſcribe, *Jactis*) *Molibus*, inquit, *jactis, extollere, quod eſt Exſtruere*. En igitur etiam in ſicco *Moles ad extollendum jactae* dicebantur. Adhaec etiam Μῶλος Graecis eſt aedificium ſubſtructum in fluctibus in uſum nautarum : de Latino utique ſumptum. Hinc in Cyrilli Gloſſis Μῶλος exponitur *Moles*. In vet. Onomaſtico *Moles* & Βάρος (i. e. *profundum*) pro eodem habentur. Habes, opinor, quid proprie *Moles*, unde *Molior*, & Immolitum.

(105) Ea lex non anno 588. (ut Pighius & alii ſtatuunt) ſed anno 643. lata fuit, ut ad Complem. Neap. dicam.

(106) *Saepio* cum ſuis derivatis cur cum diphthongo ſcribendum ſit, non vero cum E ſimplici, tam apertis rationibus Dauſquius p. 276. oſtendit, ut quemvis vel obſtinatiſſimum frangant. Voſſius ipſe in Etymol. idem principio validis argumentis defendit. At piget quod ſtatim ibidem poſtea mutato conſilio, E ſimplex bivocali praetulerit. Cui ſane, cur E ſolitarium jugato anteponat, haec cauſa fuit, nim. quod SEPES veniat a Σηκὸς mutato K in Π, ut a Λύκος fit *Lupus*. Σηκὸς autem, Hammonio teſte, eſt περίφραγμα προβάτων, Maroni *Septum* (Ecl. 1. *Exiret victima ſeptis*) quod Servius *Ovile* interpretatur. Cui reſpondetur, ſicuti a Σκηνὴ fiebat Aeolicum σκαινὴ, & a Σκῆπτρον Aeol. σκᾶπτρον, unde utrumque Latini per AE ſcripſerunt; parem in SAEPIO ac deriv. τῦ η in αι mutationem valituram.

Nolim tamen quemquam auctoritate legis Mamiliae

§. III. Hac lege non tenentur conductores operum publicorum, quominus locis a se conductis utantur fruantur. De hac periocha vide in imo (*) margine.

73 *Quibus locis ex lege locationis* [*quam censor aliusve quis magistratus publicis vectigalibus ultrove tributis*

74 *fruendis tuendisve dixit, dixerit*] *eis, qui ea fruenda tuendave conducta habebunt, ut uti frui liceat,*

75. 1 *& ut ea ab eis custodiantur, cautum est, ii quominus eis locis utantur fruantur* [*ita uti quoque eorum*

2 *ex lege locationis eisdem uti frui licebit*] *ex hac lege nihil rogatur.*

busque populus utatur, pateantve] In populi enim communes usus eae porticus comparatae. Ex iis usibus aliquot (in specimen magis, quam ut iniri numerus possit) seorsum (107) expositos habes.

IBID. *Nisi quibus VTIQVE lege, plebisve scito, senatusve consulto concessum.. est*] Hoc loco τὸ VTIQVE tantumdem quod *Dumtaxat*, notione ICtis usitatissima. Sic l. 3. D. *de Susp. tut.* scribitur: *Sed sciendum, non omnes hac severitate debere tractari, sed VTIQVE humiliores.* Plura exempla dabit Brissonius: apud quem etiam (in *Vtique* & in *NON*) *Non utiq.* idem quod *non tantum*. Exceptionis, de qua hîc agitur, exemplum peti potest ex *Tabernis* & *Stationibus*, quas in foro dispositas artifices, argentarii, ceterique hujusmodi sive conductas, sive quo alio jure sibi concessas habebant: de quibus plura cognitu digna enotavit Brissonius in II. Select. Antiq. cap. 12. Nec enim tantum in foro, sed & in pluribus per Vrbem porticibus id in usu fuisse, minime dubito. Jam vero ad hunc & superiores versus illustrandos Edicti verba apud Vlpianum l. 2. princ. §. 20. 31. 35. & fin. D. *Ne quid in loc. publ. vel itin. fiat.* mire faciunt. Jamque mihi praetoris Edictum cum hac lege hîc conferre destinatum erat, cum retro pedem ad Conradiana capita flectenti mihi, occurrit caput XVI. quo is Edictum cum hoc legis capite breviter comparavit. Ne actum agatur, Conradum adi.

VER. 73. 74. *Quibus locis ex lege locationis, quam censor aliusve quis magistratus publicis vectigalibus ultrove tributis fruendis tuendisve dixit dixerit*] Censores ab inito magistratu nihil ei curae praevertebant, ut vectigalia & ultro tributa locarent. In quo censoris in eo se probabat industria, si id daret operam, ut Vectigalia quanti plurimi, ultrotributa quanti minimi locarentur: id quod Livius a Catone censore praestitum memorat. Atque ex hoc in locando discrimine, simulque quod Plutarchus de eadem Catoniana censura agens *Vltrotributa* interpretetur ἐργολαβίας (*redempturas* sive *conductiones operum*) facile intellectum fuit, de operum publicorum faciendorum tuendorumve locatione *Vltrotributorum* verbum usurpari. At

miliae transversum agi, cujus Cap. IV. OBSEPITO, ac mox SEPITO vocali una legitur (etsi Brissonius in Form. utrobique diphthongum de suo adscripserit) id enim ex eo factum, quod ejus legis reliquias, non ex tabulis aereis intemeratae fidei descriptas habemus, verum ex manu exaratis non optimo tempore rei agrariae collectaneis, quando in SAEPIO ac derivatis diphthongus jam exoleverat. Quamvis adhuc SAEPE, & SAEPENVMERO (quae adjectiva cum sint, tamen adverbii vim habent, ut prius sit *Spisse*, alterum *Spisso numero*) & alia plura non nisi cum bivocali scribantur.

(107) Minucias porticus frumentationis causa erectas ab auctore suo fuisse, supra ad hujus Tab. Cap. 1. pag. 318. ostendimus. In porticibus interdum habebatur senatus, jus dicebatur, legati externarum gentium excipiebantur. In iisdem artifices, argentarii, aliique propolae merces exponebant suas, veluti gemmas, tabulas, signa, toreumata, aulaea. Cum primis autem ad inambulandum, & ad captandam umbram sub aestu Caniculae valebant porticus. Postremo oborto nimbo, sese in vicinas porticus recipiebant, idque in primis ubi in theatro sederent, teste Vitruvio V. 9.

(*) Hujus periochae verborum ordinem (qui satis perturbatus & implexus est) infra pag. 380. in fine Commentarii suâ nativâ serie recensitum reperies. Ad haec scito usque ad integrum v. 74. ex aere Britannico totum esse: deinde qui sequitur v. 75. eum partim ex Britannico, partim ex aere Neap. coaluisse: postremo a v. 76. aes Neapolitanum procedere. Ea de causa versui 75. etiam num. 1. (qui ad aes Neap. refertur) praefixi: sequenti vero versui (quem ad integrandam periocham necessario adscripsi) tantum notam 2., nempe aeris Naepolitani, praeposui.

At vero olim vocabuli causam haud perinde omnes assecuti erant. Ne lectorem morer, totam eam de Vltrotributis tractationem in Scholion (108) subjectum rejicio.

Post illud, *Ex lege locationis*, additur, *Quam censor . . . vectigalib. ultrove trib. fruendis tuendisve dixit*: quorum τὸ *Fruendis* ad Vectigalia, *Tuendis* ad Vltro tri-

(108) SCHOLION. *De Vltrotributorum notione, deque nominis causa, doctorum virorum sententiae laudantur. Adhaec Livius corrigitur: mutilus Varronis locus solidatur, & illustratur.*

Antiquior hac Tabula testis afferri nullus hujus vocabuli potest: in qua id verbum junctum cum vectigalibus pulchre usurpatur. Diu postea ultimis Reip. temporibus usurpavit & Varro in V. de L. L. cujus loco pulcherrimo infra opitulabor.

Deinde Livium usum reperio compluribus locis. Lib. 39. c. 44. De M. Catone & L. Valerio censoribus an. 569. *Vectigalia summis pretiis, ultrotributa infimis locaverunt*. Idem XLIII. 18. in edicto C. Claudii & Ti. Gracchi censorum: *Ne quis eorum, qui Q. Fulvio, A. Postumio censoribus publica vectigalia, aut ultrotributa conduxissent, ad hastam suam accederet, sociusve aut affinis ejus conductionis esset.* Eod. cap. mox tribunus plebis ita rogat: *Quae vectigalia, ultrotributa* (ne dubita *VltroVE tributa* reponere: id vero tum ne turpe asyndeton [*Vectigalia Vltrotributa*] offendat, tum in primis ex hujus Tabulae indicio, in qua hîc legitur: *Vectigalibus ultroVE tributis*) *C. Claudius & Ti. Sempronius locassent, ea rata locatio ne esset: de integro locarentur; & ut omnibus redimendi & conducendi promiscue jus esset.*

Postremo usus est Seneca in IV. de benef. cap. 1. his verbis: *Quid enim est turpius, quam computare quanti vir bonus sit?* (h. e. quid emolumenti sua virtus afferat viro bono) *cum virtus nec lucro invitetur, nec damno absterreatur, adeoque neminem spe ac pollicitatione corrumpat, ut contra in se impendere jubeat, ac saepius in VLTRO TRIBVTIS sit*. Locus ad verbi vim declarandam pulcherrimus: ad quam nunc perspiciendam devenio.

Atque haud scio an primus omnium vocis notionem intimam explicatam dederit Ant. Augustinus. Huic certe adscribit Gruterus ad Senecam in IV. de benef. c. 1. At mihi satius est Turnebi locum (in quo plura aliquot, quam in Augustino sunt) hîc exhibere. Turnebus igitur in I. Adv. 29. ad primûm Livii de Catoniana censura locum adnotat hunc in modum: *Ambigi video, quid ista* (vectigalia nim. & ultrotributa) *inter se differant: eadem enim si essent, iisdem pretiis locata oportuit. Sed vectigalia omnibus nota confido: ultrotributorum ignoratio sententiae cognitioni officit. Ego ultrotributa esse puto impensas & attributiones operum publicorum faciendorum & sartorum tectorum praestandorum mancipibus & redemptoribus certa mercede locatorum. Ita vectigalia, quibus reditus & fructus populi Rom. constabant, quantum potuerunt, censores auxerunt: ultrotributa, quibus impensae sumptusque & erogationes pecuniae publicae ex aerario hauriebantur, quantum potuerunt . . . ad minimam summam perduxerunt. Huic autem nostrae sententiae si adstipulator quaeritur, praesto Plutarchus erit . . . Nam de eadem censura Livium secutus ita scribit*: συστέλλων δὲ τοῖς μισθοῖς τὰς ἐργολαβίας, τὰ δὲ τέλη ταῖς πράσεσιν ἐπὶ τὰς ἐσχάτας ἐλαύνων τιμάς. h. e. Operum quidem publicorum redempturis (quas Vltrotributa vocaverat Livius) mercedes contrahens, contra vero vectigalium locationes ad pretia summa promovens. *Itaque illud* (Livii) *lib. 43.* Qui publica vectigalia aut ultro tributa conduxissent, *in eamdem sententiam accipiendum etiam arbitror. Quocirca eleganter a Seneca lib. 4. c. 1. de benef. scriptum est:* Cum virtutem nec lucrum invitet, nec damnum absterreat, adeoque neminem spe ac pollicitatione corrumpat, ut contra in se impendere jubeat, ac saepius in ultro tributis sit. *Significat enim sumptum magnum impensasque virtutis causa saepe esse faciendas.* Hactenus Turnebus.

Quae cum sint planissima, non video, quae mens Mureto fuerit, ad eum Senecae locum notanti, se quid *Vltro tributa* appellarit Seneca, non intelligere, nec quae Turnebus in Adversariis de hoc scripserit, satis sibi facere. Porro eumdem Senecae locum breviter ac scite Lipsius illustravit: qui vectigalia & Vltro tributa ubi ex Turnebo discriminasset, subjicit: *Sententia igitur* (Senecae) *ex allusione. Virtus adeo lucrum & tributa non accipit, ut saepius eroget, & sit quasi inter Vltrotributa. Simile in Epist.* (Senecae) 113. „ *Me justum esse gratis oportet.* „ *Parum est: adhuc illud persuadeat sibi, me in hanc* „ *pulcherrimam virtutem VLTRO etiam IMPENDE-* „ *RE juvet.* „ Haec ad Senecam Lipsius. Addo in Mureti gratiam, quae Seneca in virtutem impendia vocat (quorum gratia virtus in ultro tributis sit) multo magis de laborum, patientiae, ceterarumque virtutum impendiis, quam de impensa pecunia (qua saepe vir bonus destituitur) esse capienda.

Verum restat adhuc Varronis locus: quem huc usque distuli, ut ei, si quâ possem, auxilio essem. In V. de L. L. ita is locus habet: *LVSTRVM nominatum tempus quinquennale* (hactenus *Lustri* significatio: sequitur veriloquium) *a LVENDO, hoc est solvendo*. Pulchre & ex vero: nam sicuti a Claudo *Claustrum*, a Plaudo *Plaustrum*, a Rodo *Rostrum*; ita a Luo *Lustrum*. Postremo etymologiae suae a *Solvendo* rationem hanc affert: *Quod*, inquit, *quinto quoque anno Vectigalia & Vltrotributa per censores PERSOLVEBANTVR*. At quis fando audivit censores non tantum Vltrotributa, sed & Vectigalia persolvisse? An non igitur mutilus locus est? ita sanandus: *Quod quinto quoque anno Vectigalia PER PVBLICANOS, & Vltrotributa per censores persolvebantur*. Vis Varronis in composito *Persolvo* est, quod accipit pro eo quod est *In totum solvere*, aut solidare rationes. Quotannis quidem tam Vectigalia quam etiam Vltrotributa solvebantur, sed in partem, id quod reliquatores solent: at quinto quoque anno PERSOLVEBANTVR, ita ut rationes exaequarentur. Hinc a *persolvendo* sive *Luendo* pulcherrime quaesitum vult *Lustro* nomen.

Plura sane, quam voluissem, de Vltrotributis attuli: nec me facti poenitet, ea maxime de causa, ne quem Conradus ille, cujus Capita quatuordecim, Fragmento Britannico praetuli, a tramite recto abducat. Quamquam vix fore arbitror, ut cuiquam hoc ille persuadeat, Vltro tributa scil. tantumdem esse quod *Primo tributa*, & particulae *Vltro* eam notionem inesse. Eum confer, si lubet cap. 15. pag. 302. init.

Illud potius tirones monendi, cum *Vltrotributa* sint quae ultro solvuntur mancipibus operum, tamen (nec nisi μετωνυμικῶς) pro ipsis operibus publicis (pro quibus scil. ultrotributa penduntur) accipi in iis locutionibus, ubi *Locari* aut *Conduci* Vltrotributa dicuntur. Verum hisce satis frivolis abstineo.

tributa refer. Estne vero credibile, Censoriam locationem ad minutissima quaeque descendisse, ita ut hujus illiusve porticus, & similium publicorum locorum conductores ad hastam summi illius magistratus accessuri essent? Non arbitror equidem: verum eo locationis censoriae hîc mentio injicitur, quod locatio censoria quasi norma minoribus locationibus, quae quaestoribus aliisve permittebantur, legem daret. Et vero minores quasdam locationes a minoribus magistratibus factas, non est dubium. Vel sup. v. 33. & seq. habes viarum tuendarum locationem per aediles & quaestores factam. Ad summam locationum duo erant genera, sive vectigalium aerario inferendorum, sive ultro tributorum, h. e. operum, in quae expendenda pecunia. Vtraeque locationes quandocumque, & per quoscumque fierent, ad ejus locationis formulam ac legem exigebantur, quam censor aut alius magistratus (de quo mox dicam) vectigalibus ultrove tributis initio dixisset. En quo tot verba in textu infarta pertinent. Porro quae hîc *Lex locationis*, ea Alfeno & aliis *Lex* (109) *censoria* dicitur: sane ad hunc locū apposite.

Illud magis notasse intererit, cum ea locationis lex Censoris peculiaris fuerit, eccur hîc addatur, *Aliusve quis magistratus*. Pronum est respondere, incidisse tempora, quibus civitas variis de causis in totum censurâ vacarit. Adhaec censore mortuo, non tantum neminem subrogari licebat, sed & censor superstes cogebatur abdicare. Illud quoque notissimum est, quamquam quinto quoque anno novum censorum collegium creabatur; at eorum tamen imperium ultra octodecim menses primos non fuisse prorogatum. Verum ne plura: quidquid circa locationes quandocumque accidisset, quod censoris auctoritate indigeret, si forte censor nullus esset, id omne per alium succedaneum magistratum transigebatur. Quis vero alius excogitari succedaneus, nisi consul potest, aut hoc impedito, praetor? En quo illud ALIVSVE MAG. pertinet. Istud idem in Tabulae Complem. Neap. saepe recurret, ubi dabuntur meliora, siqua forte succurrent.

Tota porro haec ultima periocha ita hyperbatis ac trajectionibus implexa est, ut nihil supra. Ac proderit verborum seriem, sic quasi aciem explicare ac dirigere. Quod antequam praesto, haec moneo. I. Caveat lector, ne illud *Quibus locis* (initio v. 73.) cum *Fruendis tuendisve* jungat; re enim vera τὸ *Quibus locis* pendet a *Cautum est*, quod post initium v. 75. legitur. II. Quaedam pauca interdum parenthesi, litterâ diversâ interposui, conciliandae perspicuitatis causa. III. Quae tamen prope a fine crassioribus uncis eodem charactere continentur, ea ex textu sunt, sed ita ut abesse potuerint; quia non aliud quam meram superiorum explicationem complectuntur. En igitur verborum series.

QUibus locis cautum est eis, qui ea (loca) *fruenda tuendave conducta habebunt, ut uti frui liceat, & ut ea ab eis custodiantur* (idque totum cautum est) *ex lege locationis, quam censor aliusve quis magistratus publicis vectigalibus ultrove tributis fruendis tuendisve dixit dixerit; ei* (pro ii: vide in ima (110) ora) *quominus eis locis utantur fruantur* [*ita uti* [re ipsa] *quoq. eorum* [locorum] *ex lege locationis eisdem uti frui licebit*] *ex hac lege nihil rogatur*.

Hoc unum restat, ut Edicti verba ab Vlpiano producta (in l. 1. D. *de loco publ. fruendo*) cum Tabulae hac periocha ult. conferam. *Quominus* (ait ibi Praetor) *loco publico* (*quem is cui locandi jus fuerit, fruendum alicui locavit*) *ei qui conduxit sociove ejus* E LEGE LOCATIONIS *frui liceat, vim fieri veto*. Accedit quod loca publica sunt pars vectigalium, Vlpiano interprete, qui Edicto ita subjicit: *Interdictum hoc publicae utilitatis causa proponi palam est; tuetur enim vectigalia publica dum prohibetur quis vim facere ei, qui id* (loci) *fruendum conduxit*.

(109) De *Lege censoria* Alfenus Varus (ille scil. Jul. Caesaris aequalis) in l. 203. D. *de V. S.* sic incipit: *In lege censoria portus Siciliae ita scriptum erat: Servos quos domo quis ducet suo usu* (antique pro *Vsui*) *pro his portorium ne dato*. Vide ibi cetera. Festus in *Produit* affert haec ex *Lege Censoria*: *Porticum sartam tectamq. habeto, prodito*. Supplet deinde Dacerius ita: *Nei produit* &c. Brissonius in *Lex Censoria* plures Tullii locos indicat huc pertinentes. Eū vide, & Vrsinū ad illud Var. II. R. R. 1. 16. *Lege censoria committant*.

(110) In paribus hujus legis exceptionibus, quae initio Complementi Neap. leguntur, biga ista vocum (EI. QVOMINVS) legitur v. 6. itemque quidem recto casu plur. EI, inquit, QVOMINVS . . . VTANTVR. At v. 3. QVOMINVS EI (dat. sing.) . . . LICEAT. Vide Tabulam in aere incisam.

PARS III.

IN COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM COMMENTARIVS.

MONITA TRIA Ἐμβολιμαῖα
Inter fragmentum Britannicum & Complementum Neapolitanum.

MONITUM I.
De coalitione utriusque fragmenti: ubi & supplementi ratio assignatur.

SCiendum est, fragmentum Britannicum ad totum usque versum 74. procedere. Deinde versus 75. partim ex Britannico, partim ex aere Neapolitano conflatur; eâque gratia ei versui duos numeros praefiximus, nim. 75. & 1. quia pars ejus in Britannico versu septuagesimo quinto reperitur, pars in versu æris Neapolitani primo. Quid ex frusto Britannico quid ex Neapolitano contractum, unâque ferruminatum fuerit, ex hujus inscriptionis in aes incisae tabula prima versu 1. potes cognoscere: in quo litterae cavae Britannici sunt peculii, plenae Neapolitani. At versus sequens (qui num. 2. praesignatur) nihil Britannico fragmento debet, sed ex Neapolitano totus est, tribus quatuorve suppletis primoribus voculis illis [EX·LEGE·LOCATIONIS·EISDEM] quas ex vero prorsus restituimus. Nec enim tantum sententiae filum secuti sumus, itemque nihil supra infrave intervalli vacui modum supplevimus; sed & suis apte locis litterulas sive totas, sive earum partes reposuimus. Nam in (LEGE) prima littera ex ære Neapolitano est, itemque in vocis EISDEM elemento primo ille ductus, qui inferne jacet, adhuc in eodem ære conspicitur.

Illud sane doleo, quod ubi hic legum pandectes principio incidendus in ære fuit, festinatione tanta usus est artifex, ut non licuerit hoc loco de supplendo trium dictarum vocum hiatu cogitare: quocirca initio versûs secundi, lacuna relicta fuit. Ac licuisset quidem incisori aeream tabellam eâ parte vocibus tribus additis, supplere; nisi jam inde exemplaria prelo expressa fuissent. Nunc autem, ut satis lectori faciam, proderit duos tantum versus (nim. 1. & 2.) ex triplici fonte, nempe ex Britannica, & ex Neapolitana lamina, & ex supplemento exploratissimo, haustos, hîc formâ expressos exhibere: in qua formâ Britannici litteras cavas, Neapolitani plenas, supplementi vero elementa punctis intercisa vides. Ac sane, ne ea forma egrederetur paginae longi-

VT·VTEI·EA·AB·EIS·CVSTODIANTVR·CAVTVM·EST·EI·QVOMINVS·EIS·LOCEIS·VTANTVR·FRVANTVR· *ita·utei·quo*
EX·LEGE·LOCATIONIS·EISDEM·VTEI·FRVEI·LICEBIT·EX·H·L·N·R· *que eorum.*

 tudi-

tudinem ; non potuit verſus primus integer ad finem uſque aequalibus inſculpi litteris . Quocirca eo uſque tantum, quo , ad oſtendendam versûs primi cum ſecundo parem progreſſionem , neceſſe erat (nempe uſque ad FRVANTVR) aequalia ubique elementa ſcalpi juſſimus , cetera ejusdem verſus exiguioribus litteris , quantum ad pervidendum ſententiae filum ſatis erat , ſignavimus .

MONITVM ALTERVM.

De aetate legis , ſive potius legum Digeſti hujus .

Hic ſane locus eſſet , ut in confinio ſaltem utriuſque fragmenti de vera aetate univerſae νομοθεσίας (*legum lationis*) hujus ex Britannico ac Neapolitano ære coaleſcentis decerneremus . Initio Britannici id non licuit ; ne Conradiana illa Commentaria , capitibus XIV. comprehenſa, nimium a textu ſuo, in quem ille commentus fuit, divellerem. Nunc in Neapolitani veſtibulo non licebat id tantum, ſed & res ipſa videbatur expoſcere; niſi verendum fuiſſet, ne forte augeſcente in manibus rei examine, Neapolitanum aes, quod ut cum Britannico coeat omni ope ſatagendum fuit, ab eo nimium ſemoveretur.

Sed tamen media incedere via commodius arbitror . Nam equidem lectorem non patiar ἀνίπτοις ποσὶν (*illotis pedibus*) adyta legum Tabulae hujus ingredi : ſed eum tamen praeguſtatione tantummodo univerſae rei contentum, ita demum in penetralia legum inducam: cetera , quae ad aetatem pertinent , non defunctorie , ſed quantum opus erit, in fine Tabulae peculiari tractatione exſecuturus.

Quid de tempore æris hujus Conradus ſenſerit , apparet ex ejus cap. IV. (ſup. pag. 292.) ubi *non multo tempore poſt C. Sempronii Gracchi interitum promulgatam eſſe* (hanc legem) *credit ;* ac magis etiam ex cap. V. ubi eamdem ad M. Octavium anni ab V. C. DCXXXIII. Tribunum plebis (h. e. biennio poſt legem a C. Graccho latam) referre geſtit . Hunc enim *frumentariam largitionem reddidiſſe ex magna modicam & reip. tolerabilem & plebi neceſſariam*, Cicero in II. Offic. 21. memorat . *Modicam* autem reddidit , uti Conradus interpretatur , reſtricto ad egenos tantum immenſo antea frumenta accipientium numero . Ea Conradi ſententia (nam cetera huc pertinentia videbis apud eum toto cap. V. ſupra pag. 292.) erat ſane optima & convenientiſſima , ſi Britannico fruſto tenus proceſſum fuiſſet ; nam & reliqua quae in eo fruſto ſequuntur, huic rationi temporum minime refragantur. At cetera quae in aere noſtro leguntur, ſi ICtus eruditus vidiſſet , nae ille aliter haud dubie judicaſſet . Nam quae ſequuntur omnia, ea non tam ad cives Rom. in Vrbe degentes pertinent , quam ad ceterorum infinitam multitudinem per *Municipia*, *Colonias*, *Praefecturas* , *Fora* , *Conciliabula* (quae quina vocabula non ſine *Civium Romanorum* adjectione tertio quoque verſu occurrunt) diffuſam .

Ergo ne dubita, quin haec univerſa Tabula cum ſociis laminis (nam plures fuiſſe non eſt dubium ; ac forſitan δωδεκαδέλτου numerum aequabant) ad id tempus, quod Legem Juliam, ſive magis Plotiam anno DCLXV. latam, eſt proxime ſubſecutum , ſit referenda : quo tempore tot integrae regiones παμπληθεὶ Romana civilitate donatae, Roma-

nis

nis legibus pro ſuo modulo imbuendae fuerunt. Itaque licebit hanc &, quae praeibant ac ſubſequebantur, Tabulas, ſive Pandeсten legum Municipalium, ſive Civium Romanorum extra Romam degentium δωδεκάδελτον (modo numerus tabularum par illis Romanis fuerit) nuncupare. Nec illud te turbet, quod aeris Britannici ſcita urbis Romae pomoerium non egrediuntur. Nam & qui foris poſt Juliam Plotiamq. morabantur, Romam frequentes itabant, & quoties Romae eſſent, iis legibus aeque ut cives ceteri tenebantur, &, opinor, ad easdem leges mores ſuos etiam in patriis ſedibus jubebantur accommodare.

Atque haec quidem praeguſtatio eſto. Nam rei univerſae rationes in fine Neapolitani cimelii perſequemur: cujus cimelii caput ultimum (quod ceteroqui tranſverſos agere imperitos quiverit) recte expoſitum haud dubie id, in quo rei totius caput eſt, acu tanget, ut ibi exponemus. Ex dictis autem hujus cimelii pretium mirifice augetur.

Nunc quod ſupereſt, aeris Neapolitani tabulam ex Heracleae aerario municipali depromptam in publico proponamus, & quidem VNDE DE PLANO RECTE LEGI poſſit, ſecundum ſollemnem hujus ipſius Tabulae formulam.

M O N I T V M III.

Tabulae totius ex ære Britannico & ex Neapolitano ſolidatae diſtributio.

Tabula univerſa duas partes complectitur. Prior Leges civibus Romanis Romae degentibus tradit: quae pars ab initio æris Britannici uſque ad Neapolitani verſum octavum pertinet, eamq. in capita IV. diſtinctam vides. Haec eadem civibus Romanis omnibus, non tantum Romae habitantibus, ſed & per municipia & cujuſvis nominis oppida diſperſis viſa eſt neceſſaria. Cur etiam his alteris neceſſaria? nempe uti ſcirent, quid ſibi, quoties Romam ad ſuffragia, aut ad petendos magiſtratus itarent, ſervandum eſſet, tum etiam ut ad ea legum capita in municipiis mores ſuos, quantum populi fundi ratio ſuaſiſſet, conformarent: quod etiam ſupra jam attigi.

Pars vero altera (quam totam Neapolitano huic complemento debemus, quaeque ab hujus æris ver. 9. ad finem uſque Tabulae per capita octo porrigitur) non niſi leges municipales continet in *Municipiis*, *Coloniis*, *Praefecturis*, *Foris*, *Conciliabulis civium Romanorum* obſervandas. Quid quina iſta oppidorum nomina ſibi velint, peculiari Diatribâ capiti V. praeviâ exponetur. Haec vero Pars altera incredibile dictu eſt, quantopere ſupra priorem illam aeris Britannici νομοθεσίαν afficere cupidos amatores debeat. Etenim Romanas ſtantis Reip. leges jam partim ex hiſtoriis, partim ex æreis decem quantilibet pretii Tabulis (quae in altero Regis noſtri Muſeo Capimontano aſſervantur) & ex tot Latinis veteris aevi ſcriptoribus maximam jam partem compertam habebamus. At legum municipalium Pandecten quis unquam non dico viderat, ſed omnino cogitarat? Et caremus nos quidem συςήματος hujus laminis reliquis. At unam hanc ſaltem de naufragio tabulam his temporibus enataſſe, nonne erit in commune omnibus gratulandum? Huic vero alias praeceſſiſſe, ex eo oſtenditur, quod æri Britannico (in quo ab initio nulla fractura

cernitur, ut ea parte argui mutilum poſſit) deeſt conſuetum legum ceterarum exordium; ita ut neceſſe ſit huic ex Britannico & Neapolitano ære coaleſcenti alias praeceſſiſſe lamnas. Sed & huic alias ſucceſſiſſe deinceps credo. Nec enim id diſſuaſerit Capitis ultimi clauſula de *Municipio fundano*: nam ſimili clauſula ſingulas Tabulas fuiſſe terminatas putaverim. Singulae, aeque ut haec, ab initio forſan leges aliquot Vrbis Romae continebant: ſequebantur municipales: ad extremum eapte concluſione forſan terminabantur. De populis vero fundis quot eruditorum diſcidia? quae videntur poſthac hoc uno ære componi poſſe. Nolo pluribus detinere lectorem, quin manu arreptum in legum ſacrarium inducam.

Reliqua capitis IV. *ex ære Neap.*

75. 1 VT · VTEI · EA · AB · EIS · CVSTODIANTVR · CAVTVM · EST · EI · QVOMINVS · EIS · LOCEIS . VTANTVR · FRVANTVR · ITA · VTEI · QVOQVE EORVM
2 EX · LEGE · LOCATIONIS · EISDEM · VTEI · FRVEI · LICEBIT EX · H · L · N · R ·
3 QVOS LVDOS · QVISQVE · ROMAE · P · VE V · R · P · ↀ · FACIET · QVOMINVS · EI · EORVM · LVDORVM · CAVSSA · SCAENAM · PVLPITVM · CETERAQVE
4 QVAE · AD EOS · LVDOS · OPVS · ERVNT · INLOCO · PVBLICO · PONERE · STATVERE · EISQVE · DIEBVS · QVIBVS · EOS · FACIET · LOCO · PVBLICO · VTEI
5 LICEAT · E · H · L · N · R
6 QVEI · SCRIBAE · LIBRAREI · MAGISTRATIBVS · APPAREBVNT · EI · QVOMINVS · LOCEIS · PVBLICEIS · VBEI · IS · QVISQVE · EORVM · APPAREBVNT
7 IVSERIT · APPARENDI · CAVSSA · VI·ANTVR · E · H · L · N · R ·
8 QVAE · LOCA · SERVEIS · PVBLICEIS · AB · CENS · HABITANDEI · VTENDEI · CAVSSA · AD · TRIBVTASVNT · EI · QVOMINVS · EIS · LOCEIS · VTANTVR · E · H · L · N · R

TABVLAE HERACLEENSIS LATINAE

COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM.

Br.v.75.Neap.1. *Et* (E ſcil. pro V mendoſo) *uti ea ab eis cuſtodiantur cautum eſt: ii quominus iis locis utantur fruantur, ita uti quoq. eorum*
2 *ex lege locationis eisdem uti frui licebit, ex hac lege nihil rogatur* (*).

§. IV. Eâ lege non tenentur qui ludos faciunt.

3 *Quos ludos quiſque Romae, propiuſve urbem Romam paſſus mille faciet, quominus ei eorum ludorum cauſa ſcaenam, pulpitum, ceteraque,*

VER. 3. QVOS LVDOS] Poterant hi verſus non interrupta ſerie, ita ut continentes cum Britannicis eſſent, numerari. Sed aliis contra ſuadentibus obtemperandum

(*) Haec a p. 378. ad 380. explicavimus.

dum fuit. Itaque hoc semel dictum volo. Qui versus ex aere Britannico & Neapolitano coalescit, quiq. Britannis quintus & septuagesimus est, is nobis numeratur primus. Hic vero, qui in aere nostro tertius est, in serie Britannica habebitur septuagesimus septimus. Et ita porro.

QVOS. LVDOS. QVISQVE . . . FACIET]. Ludorum summa divisio in Circenses & Scaenicos. Vtrorumque ambitu plura genera continebantur. Hîc certum est non nisi scaenicos intelligi; non quod *κατ᾽ ἐξοχὴν ludi* dicerentur, sed quod ex sequentibus non nisi scaenicos accipi appareat. Saepe isto modo loqui scriptores cernas: apud quos Ludi sive Circenses, sive Scaenici, sive quilibet alii, nomen sibi generis arrogantes, *Ludi* absolute vocantur. Theatralium sive scaenicorum nomine veniebant *Satyrae*, *Comoediae*, *Tragoediae*, *Mimi*, *Atellanae*. Porro quid *Scaena* (sic enim cum bivocali scribitur in omnibus marmoribus, nim. ut sit ab Aeolico σκαινὴ pro communi σκηνὴ) quidve *Pulpitum* in re theatrali sint, putidum vel pueris ostendere. At illud est magnopere notandum, quod hujus Tabulae tempore theatra ejusmodi fuisse apparet, cujusmodi Legis Juliae tempore (h. e. nonagesimo ferme ante Christum anno) fuisse ex historia discimus; temporaria scil., adhaec sine subselliis, ita ut spectatores starent.

Atque ea quae huc pertinent, in transitu ut attingam, locus ipse a me flagitat. Cn. Pompejum a bello Mithridatico redeuntem primum omnium anno Vrbis DCLXXXIX. statuisse structile ac mansurum theatrum, satis constat: ante quem scil. non nisi temere ac subito fuisse pro usu compacta necesse est. Tametsi enim anno V. C. DXCIX. stabile theatrum a censoribus M. Valerio Messalla, C. Cassio Longino inchoatum fuerat; id tamen opus paullo post adnitente P. Scipione Nasica & graviter edocente, quantopere id esset publicis Civitatis moribus nociturum, disturbatum fuit. Id quod tunc locatum a censoribus hisce fuerat, id stabile futurum fuisse certum est: sed utrum e materia an ex lapide, incertum. Sed magis est, ut structile moliti censores fuerint, si quidem duraturum statuere voluerunt. Ergo SCto in Nasicae sententiam facto, diruta theatri fabrica fuit, & in eo perstitum, ut non nisi subitaria ac solutilia theatra, ut usus posceret, compingerentur, ac rursus disjicerentur. Id aperte ex hoc loco constat, in quo ludos facturis, scaenam & pulpitum in loca publica inferendi facultas datur: quae scil. post ludos amovenda fuerunt.

Illud etiam dubitari queat, a sedentibus ne an stantibus aevo hujus Tabulae scaenici spectarentur. In SCto, quod in Nasicae sententiam paullo post ann. Vrbis DC. factum Val. Max. recitat, diserte continebatur, *Nequis . . . subsellia posuisse, sedensve ludos spectare vellet*. Id vero sexagesimo post anno, dum haec Tabula incideretur, adhuc obtinuisse, satis ex eo intelligitur, quod scaenae quidem & pulpiti in eâ mentio fit, nulla subselliorum. Sed tamen ab anno circiter DCLXX. usq. ad theatri stabilis a Magno Pompejo exstructi tempus adhiberi subitaria subsellia consuevisse, ex Tacito in Adn. I. ostendam. Atque haec ad hujus loci intelligentiam satis. Ceterum in eorum gratiam, qui plura aliquot de his cognoscere volent, loca selectiora antiquorum non sine animadversionibus in subjecta (1) Adnot. seposui.

IBID.

(1) *Excerpta ex antiquis loca ad illustrandam hanc periocham idonea.*

Pisonis locus cum Paterculo comparatus. Theatri censorii Apparatus hastae subjectus *ecquis apud Val. Max. sit. Videri fuisse scaenae choragium. In SCto apud Valerium suppletur* Romae *vocabulum, ne non* Continentia *complectatur. In epitoma Liv.* τὸ Aliquamdiu *quousque pertineat, id ex Tacito expiscandum: ex quo cum hac Tabula collato definitur, quamdiu spectatores steterint, quando sedere coeperint, ac vela theatro per Q. Catulum inducta. Objectio ex v. 64. Tabulae petita diluitur.*

Paterculus lib. I. c. 15. num. 3. *Cassius censor a Lupercali in Palatium versus theatrum facere instituit: cui in demoliendo* (Lipsius mavult *emoliendo*) *eximia civitatis severitas, & Cos. Scipio* (Nasica) *restitere: quod ego inter clarissima publicae voluntatis argumenta numeraverim*. Sane cum in hoc facto civitatis univesae sobria consilia Velleius commendet; quid illud sibi vult, quod in Plinio XVII. 25. legitur? Qui cum loco palmae ficum enatam in Capitolio narrasset *M. Messallae*, C. *Cassii censorum lustro*, statim sic infert: *A quo tempore pudicitiam subversam, Piso gravis auctor prodidit*. Sed scito, ubi Piso *subversam pudicitiam* horum censorum lustro conqueritur, id privatim ad censores esse referendum, non publice ad civitatem, cum

hujus

IBID. *Romae, propiusve urbem Romam passus Mille*] Nota millenarii numeri (quae in ære talis ↀ est) pluries in Britannico occurrerat. At eam Maittairus modo per *N*, modo per M dextrorsum mutilum, modo aliter exhibuit, incertus ec-

hujus sobria consilia Velleius commendet. Ergo expostulat Piso, a censoribus, qui retinere pudicitiam debuissent, eam esse subversam, dum Theatrum stabile faciundum locarunt. At contra Velleius laudat civitatis consensionem ad probandam Theatri dejectionem, quam Nasica suasisset. Placuit Pisonis hujus dictum quo pertineret (a Plinii enarratoribus omissum) indicasse. Hic ille Piso Frugi est, vir consularis & censorius, quique in tempora ipsa theatri censorii, h. e. subversae pudicitiae, incidit, adhaec idem & annalium conditor, & plurium orationum auctor.

Jam vero de eadem re ita Valerius Max. II. 4. num. 2. *Quae* (theatra) *inchoata quidem sunt a Messalla & Cassio censoribus: ceterum auctore P. Scipione Nasica, omnem apparatum operis eorum subjectum hastae venire placuit*. Miror quid sibi voluerit, ubi *apparatum operis eorum venire* dixit. Lapides ne ac tigna veniisse vult? Nusquam alibi legitur, talia sub hasta venumdata. At ne superesse quidem potuerant, si vera Appianus refert in I. Civil. pag. 367. ubi in ead. historia ait (*καὶ ἤδη που τέλος ἐλάμβανεν*) *Jamque ferme consummatum* (id theatrum) *fuerat*. Atqui illud *Operis eorum* si inducas, aut si de apparatu histrionico capias; tum recte omnia; quia ad vestes scaenicas, ad aulaea, & omne scaenae choragium vox *Apparatus* referetur. Vlpianus l. 15. D. *De usufr.* (lib. VII. tit. 1.) §. 5. ait: *Proinde & si scaenicae vestis ususfructus legetur, vel aulaei, vel alterius APPARATVS, alibi quam in scaena non utetur*. Itaque *Apparatum operis eorum* de toto scaenae choragio accipias, censeo. Id theatro prope perfecto, jam quaesitum fuerat: quod theatro deposito, venire sub hasta placuit.

Jam quod statim apud Valerium sequitur, id multo pluris est. *Atque etiam senatus consulto* (illo scil. quod in Scipionis sententiam dixi factum) *cautum est, nequis in Vrbe, propiusve passus mille*. Hic enimvero etiam a verbor. proprietate descivit; nam scribendum erat, *Romae*, aut *in urbe Roma, propiusve* &c. Nam, ut toties in superioribus dictum, *Roma* aut *Vrbs Roma* etiam continentia amplectitur. Nunc cum noster *Vrbe* simpliciter dixerit, eaque vox muro terminetur; proinde *continentia* ex SCto exclusit. Verum facilius laterem, quam scriptoris hujus sordes elueris. Ad quem tamen redeo. *Atque etiam*, inquit, *S. C. cautum est, nequis in Vrbe* (Roma) *propiusve passus mille SVBSELLIA posuisse, SEDENSQVE ludos spectare vellet*. Hactenus SCtum est, quo vetita in theatris sessio. Cetera quae ibid. in Valerio sequuntur, non ex SCti majestate, sed ex Scriptoris ingenio profecta. *Vt scil.*, ait, *remissioni animorum juncta standi virilitas, propria Romanae gentis nota esset*.

Porro piaculum fuerit, si quae ex Valerio protuli, non eadem & ex Livii Epit. XLVIII. huc afferam. *Cum locatum a censoribus theatrum exstrueretur, P. Cornelio Nasica auctore, tamquam inutile & nociturum publicis moribus* (praeter Graecanicam mollitiem evitandam, addit Appianus & hanc causam, *tamquam novarum seditionum materiam*, placuisse deponi) *ex SCto destructum est, populusque ALIQVAMDIV STANS ludos spectavit*.

Post illud ergo tempus *Aliquamdiu* spectatores stetisse, Florus ex Livio prodidit. Vtinam quousque illud *Aliquamdiu* (quod incertis finibus vagatur) pertineat, indicasset. Promovet aliquid Tacitus, etsi nihilo certiora prodit. Nam Ann. XIV. cap. 20. inter varia de quinquennali ludicro Romae instituto judicia, ita refert: *Quippe erant, qui Cn. Pompeium incusatum a senioribus ferrent, quod mansuram theatri sedem posuisset. Nam antea subitariis gradibus, & scaena in tempus structa, ludos edi solitos: vel si VETVSTIORA repetas, stantem populum spectavisse; ne, si consideret, theatro dies totos ignavos continuaret*. Diversarum quidem conversionum articulos tangit; sed explicate nihil, ut queas intelligere, quousque *Seniores*, quove *Vetustiora* porrigi velit. Sed tamen consideratis omnibus, distingui tempora in hunc modum possunt. Seniores illi a quibus sedentibus (quamvis in *subitariis gradibus*) ludos spectari datum, potuere viginti circiter annis stabili Pompeiano theatro antecedere. Ita circiter annum Vrbis DCLXX. (nam Pompeii theatrum an. 689. positum) illi *seniores* fuerint oportet. Ad hanc eamdem Seniorum periodum etiam vela a Q. Catulo in theatris suspensa pertinent, uti mox ostendam. Subiicit Tacitus: *Vel si vetustiora* (his senioribus) *repetas tempora, stantem populum spectavisse*. Haec *tempora vetustiora* ab illo SCto in Nasicae sententiam facto incipiunt, quo populus vetabatur sedere, & usque ad ann. circ. DCLXX. pertinent. Spatium quidem sexaginta amplius annorum interjacet: sane longius, quam pro illo ALIQVAMDIV Epitomae Flori. Sed tamen Floro, qui sero scripsit, breve id intervallum retro respicienti visum. Ac Tabula quidem nostra (in qua nec gradus nec subsellia memorantur) ad *vetustiorum* Taciti *temporum* finem pertinet. At statim post haec tempora, cum infinitis Graecanicis municipiis civitas data fuisset, quorum magna pars Romae domicilium fixit; quid mirum si ex tanta Grajorum colluvie Graecanicorum theatrorum desidia, in quibus spectatores sedebant, Romam inducta fuerit? Ita equidem Taciti periodos illas distinguo; & ita ut nostrae Tabulae & verisimilitudini apprime conveniant.

Venio jam ad Q. Lutatii Catuli *Vela*: quae Romae *Primus omnium* (ait Plinius XIX. 1.) *invenit Q. Catulus, cum Capitolium dedicaret*. Dedicavit autem id consul Catulus eopte anno, quo Sylla mortuus, Vrbis DCLXXV. Confer Plinium XVII. 43. & Tacitum in III. Hist. qui id solum felicitati Syllae defuisse queruntur, quod non dedicarit: quod a Catulo factum, Plutarchus in Poplicola tradit. Taxat autem hunc Catulum Val. Max. II. 4. 6. quasi qui *Campanam imitatus luxuriam, primus spectantium consessum velorum umbraculis texit*. Eamdem totidem verbis notam ei Ammianus inurit: sed *in aedilitate sua* eum id fecisse cum dicit, a Plinio recedit, qui a dedicante Capitolium, h. e. a consule id factum narrat. Mitto tricas. Verum si ob vela in theatro suspensa tantâ is apud posteros infamia flagravit; non temere posset & hac suspicione onerari novâ, quasi idem quoq. dederit operam, ut adversus vetus illud, Nasica auctore, SCtum (quo nihil molestius populo lascivienti videbatur) sedendi etiam veniam in theatro fecerit. Verum frustra de auctore sedendi quaerimus, quando certum est, sub idem fere tempus & sederi coeptum, & umbracula velis fuisse quaesita.

Antequam hinc abeo, restat evellendus scrupulus. Nimirum pro explorato posuimus, [illegible]

4 *quae ad eos ludos opus erunt in loco publico ponere ſtatuere, eiſque; quibus diebus eos faciet, loco publico uti*
5 *liceat, ex hac lege nihil rogatur.*

§. V. Nec ſcribae librarii.

6 *Qui ſcribae librarii magiſtratibus apparebunt, ii quominus locis publicis, ubi quiſque eorum apparebunt,*
7 *juſſerit, apparendi cauſa utantur, ex hac lege nihil rogatur.*

ecquidnam monſtri eſſet. Egomet in illis æris Britannici locis de hac Neapolitani nota, quae tunc animo exciderat, nihil notavi. At lector, ſiquando ad ſuperiora Britannici legenda recurret, meminerit, moneo, notae hujus; ac ſimul animadvertat, eamdem hanc eſſe notam; quae in veteribus monumentis pluribus variata modis occurrit, velut CIↃ, aut C|Ↄ, aut ut Arabica numeri octonarii nota jacens veluti ∞. Omnium hujuſmodi millenarii notarum geneſis ab illo æris hujus charactere derivatur, aut ſaltem cum hac una notâ omnes mutuâ cognatione vinciuntur.

VER. 4. *Ceteraque, quae ad eos ludos opus erunt*] Scaenae choragium his verbis deſignatur: non vero cuneata graduum tabulatio, quae utpote moliminis magni negotium, diſertim nominaretur, ſi quidem de hac quoque circumferenda hîc ageretur.

VER. 6. 7. *QVEI Scribae librarei*] Rectum plurale τοῦ *Librarius*, ut & omnium in IVS finitorum, in omnibus marmoribus & antiquioribus Mss. in ſimplex I. deſinebat, idque interdum altiuſculum. Itaque a LIBRARIVS fiebat plurale LIBRARI. At ſtante republica I proſodiâ longum, plerumque in EI reſolvebatur, ut in aere noſtro millies. Hinc iſtud LIBRAREI pro LIBRARI profectum. Nolo autem de *Scribis* deque *Scribis librariis* ab aliis dicta recoquere. Apud Judaeos quanti *Scribarum* dignitas fuerit, ex Evangelica hiſtoria ſatis conſtat. Multo etiam pluris iidem in Graecorum urbibus, praeſertim Aſiaticis, habebantur. Ac fuit ubi Γραμματεὺς ſummus apex honorum eſſet. Horum mentione referta ſunt marmora & numiſmata. De quorum ſcribarum dignatione videndus prae ceteris Spanhemius in *De praeſt. num.*

At ne Romae quidem *Scribatus* multo minoris initio fuit, ſi Feſtum (2) audimus; ſique ad C. Flavii (3) hiſtoriam animum advertimus. Tamen ultimis reip. tempo-

aeris hujus non ſeſſitatum in theatro fuiſſe. At contra hujuſmet aeris v. 64. ſediſſe ſpectatores dicuntur. Verum ſunt alia omnia. Hîc de Roma agitur, illic de Graecanicis municipiis: hîc de ludis theatralibus, illic de gladiatoribus deque circi ſpectaculis: de quo in loco plura.

(2) *Feſti locus ſanatur & illuſtratur.*

In Feſto hodie ſic legitur: *SCRIBAS proprio nomine antiqui & Librarios & poetas vocabant.* Recte ſatis: nam *Scriba* re vera ſcribentium nomen commune videbatur: at *proprio nomine* dupliciter ab antiquis uſurpabatur, ſive pro *Librariis* (qui & *Scribae librarii* junctim dicebantur) ſive pro *Poetis*. Cur hoc alterum? nimirum quia apud veteres duobus Graecis vocabulis (nempe γραμματεύς & γραφεύς) unum *Scribae* nomen olim reſpondebat. Quare *Scribae* dicebantur tum Γραμματεῖς (qui etiam poſtea ſic vocati) tum praeterea *Scriptores* ſive auctores (qui Graecis ſunt γραφεῖς) quos Feſtus ait, olim *Scribas* fuiſſe vocatos, ſicuti & apud Iudaeos & Graecos Aſiaticos. Ergo in Roma vetere auctores operum & commentariorum non aliter, quam *Scribae* vocabantur. Quia vero apud Romulidas (ſicut apud Graecos, ceteraſque nationes) proſa oratio elaborata recentior verſâ fuit; hinc Romanorum antiquiſſimi non aliter, quam vinctâ oratione utebantur in quibuslibet rebus poſteritati mandandis: cujuſmodi carmen Saliare erat, & alia plurima quae perierunt. Eâque gratiâ Feſtus ait, ab initio *Poetas* (h. e. verſuum, qui ut illis temporibus non multum a proſa diſcrepabant, ſcriptores) *Scribas proprio nomine* fuiſſe vocatos.

Porro ubi Feſtus veterem *Scribarum proprio nomine* notionem docuiſſet, de ſuo tempore ita pergit: *At nunc dicuntur Scribae* (proprio ſcil. nomine) *quidem librarii, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis.* Poſt illud *Quidem*, exſpectabas aliquod μόριον adverſativum, veluti *Autem*, *Vero*, *Tamen* &c. Nunc quia nihil tale ſequitur, non dubito pro *Quidem*, quod nihil eſt, reponere *Quidam*, id maxime exigente ſententia. *At*, inquit, *nunc* (proprio nomine) *dicuntur Scribae* (non omnes librarii, ſed tantum) *QVIDAM*, *qui* (ſcil.) *rationes publicas ſcribunt in tabulis.* Jam vero quod Livio Andronico (*Scribarum* veterum uni) & *Scribis* aedem Minervae in Aventino antiquitus fuiſſe adtributam ſcribit, & reliqua, quae ibid. affert; id etiam pulchrum antiquitatis monumentum eſt, quod potes ex ipſo Feſto ibidem cognoſcere.

(3) Caii ſive Cn. Flavii (qui ipſe ingenuus, etſi libertino patre natus, ex ſcriba aedilitio repente aedilis curulis creatus fuit) hiſtoria ex Livio IX. c. 46. Gellio VI. 9. ex Piſonis annalibus, Tullio

poribus haud paullo abjectiore loco fuit, ut hinc & ex aliis monumentis constat: etsi tum quoque Cicero de Scribis (4) magnifice loquitur. Hos Romae ingenuos (5) fuisse minime dubito: at foris libertinae plurimum conditionis erant, ex iis scil. qui, cum optimatibus servitutem olim serviissent, facile postea favore patronorum ad honores in coloniis aditum sibi patefaciebant, quod ex subjecta (6) inscriptione potest intelligi.

Porro apud Romanos hoc Scribae a Notariis differebant, quod *Notae* (quibus notarii dicta excipiebant) a litteris. Scribarum, qui magistratibus apparebant, peculiare munus erat rationes in tabulas referre, librosque conficere, ex quo & *Librarii* vocabantur. *Scribae librarii* ubi non in monumentis antiquis occurrunt? nisi quod in SCto apud Frontinum artic. 100. cum ET inserto sic reperio, SCRIBAS ET LIBRARIOS: quod erroris alibi damnavi: nunc (7) absolvo. Porro *Scribae* & *Scribae librarii* a diversitate sive magistratuum, quibus apparebant, sive rerum, in quibus describendis versabantur, diversa sibi cognomina adsciscebant. Itaque in marmoribus hic *Scriba aedilitius*, ille *quaestorius* &c. inscribitur: a re autem *Scriba censualis*, *navalis*, *libellensis*, &c.

IBID. *EI* (pro *ii*) *quominus locis publicis*, *ubi is* (pro *iis*) *quisque eorum* (magistratuum) *apparebunt jusserit* . . . *utantur* . . .] Insolens sane constructio planeque σολοικοφανὴς *Apparebunt jusserit*. Quam tamen tueri pro virili satago. Si quidem particula VT usus, scripsisset, *VT appareant*, *jusserit*; rectum esset & quidem vade ac sponsore Plauto Amphit. I. 1. 50. *Telebois jubet*, *sententiam VT dicant suam*. Adhaec in l. 7. D. *de l. Jul. repet.* Legis Juliae haec verba recitantur: *Nequis ob judicem arbitrumve dandum*, *mutandum*, *jubendumque VT judicet*, *neve ob* . . . *non jubendum VT judicet* . . . *aliquid acceperit*. Hirtius de bello civ. lib. 3. *Julius Caesar jussit militibus*, *NE qui captivorum violarentur*. Haec quidem rariora sunt, sed antiquis suffulta testibus. Atqui dices, ne sic quidem Tabulam in tuto fore, quippe in qua deest VT, quod in superioribus exemplis adest. At hoc si sibi Tacitus antiquitatis aemulator sumpsit, ut demeret VT, id Tabulae non licuit? Certe apud Tac. Ann. XIII. 15. ita reperio ἀσυνδέτως (h. e. sine VT) *Britannico jussit*, *exsurgeret*, *progressusque in medium*, *cantum aliquem inciperet*. Nec aliter Suetonius

lio & aliis tritissima est. Idem etiam summâ nobilium invidia aedem Concordiae dedicavit.

(4) Cicero in Ver. *Ordo* (scribarum) *honestus*, *quod eorum fidei tabulae publicae*, *periculaque magistratuum committuntur*. Illud majus, quod Torrentius (ad Suetonii Claudium cap. 1.) Romae scribas obtinuisse ordinem equestri proximum putat: id quod ex Verrinarum loco III. 79. colligi potest, ubi de scribis haec ait: *Cum decuriam emerunt*, *ex primo ordine explosorum*, *in secundum ordinem civitatis* (equestrem) *se venisse* dicunt. *Decuriam emere* idem quod in Scholiaste Juven. *Decuriam comparare*, alibi *Scriptum comparare*, h. e. scribatum emere, quia in decurias describebantur.

(5) Sigonius lib. II. cap. 15. *De Ant. ju. civ. Rom.* Scribarum ordinem ex ingenuis potius, quam ex libertinis constitisse existimat. Adhaec Horatius (auctore Suetonio in ejus vita) ex tribuno militum, *Scriptum quaestorium comparavit*. Sed tamen postea non defuere sub Caesaribus exempla, cum libertini ad scriptum faciendum perreperent. Sarmentus ille (de quo Juvenalis Sat. V. 3.) si Scholiastae credimus, *Incertum libertus*, *an servus*; & tamen *forma & urbanitate*, *eo fiduciae venit*, *ut praeterquam equitem Romanum ageret*, *decuriam quoque quaestoriam compararet*. Idque sub Augusto; ut suspicari liceat, deteriora sub pessimis principibus ordini scribarum tam honesto postea evenisse.

(6) Fabrettus (de col. Tra. p. 289. C) ex vita Colotii titulum marmoris affert, in quo TRAIANO . . . D. IVLIVS . D. L. MAMEVS . PRINCEPS . SCRIBA . LIBRARIVS . II. VIR . QVINQVENNALIS . . . Mox alii libertini recitantur. Hanc inscriptionem alicujus coloniae fuisse, ex *duoviratu quinquennali*, colonico magistratu, ostenditur: quo minus miror, magistratum colonicum ab homine libertino fuisse aditum.

At illud PRINCEPS . SCRIBA . LIBRARIVS titillat magis. Res ita se habet. Scribas coepisse aliquando in decurias describi, in confesso est tum ex Verr. III. 79. (vide supra Adnot. 4.) tum ex hac narratione Suetonii Claudio cap. 1.: *Corpus ejus* (Drusi) *suscipientibus obviis scribarum decuriis*, *ad Vrbem devectum*. Decuriae vero cujusque qui primus descriptus esset, is facile ex hujus marmoris indicio PRINCEPS SCRIBA LIBRARIVS decuriae suae dicebatur. Ita Mameus iste non aliter, opinor, quam suae decuriae princeps exstitit.

(7) Olim *scribatus* tribus modis exprimebatur. Interdum absolute *Scriba*: alibi junctim *Scriba librarius*: alibi *Scriba & librarius*. Istud ultimum in SCto apud Frontinum artic. 100. usurpatur: SCRIBAS ET LIBRARIOS. Hoc autem ita dictum puto, sicuti VI . VIR . ET . AVGVSTALIS in plurimis marmoribus, etsi aliquanto saepius ἀσυνδέτως *Sevir Augustalis* scribatur: de quo in nostris schedis copiose aliquando egimus. Nam quia re vera scribatus a librarii munere alius, & seviratus ab Augustalitate res diversa erat; hoc satis fuit ad interponendum ET, ubi id placuit. Ceterum quia plerumque haec jungebantur, ideo & ἀσυνδέτως utrumque plurimum efferebatur.

§. VI. Nec servi publici ea lege tenentur.

8 *Quae loca servis publicis ab Censore habitandi, utendi causa adtributa sunt, ii quominus iis locis utantur, ex hac lege nihil rogatur.*

nius Vitellio cap. 14. *Quo* (edicto) *jubebat, intra Kal. Octobris Vrbe Italiaque mathematici excederent.* Verum ne sic quidem absoluta defensio. Nam dices, fuisse saltem scribendum, *Appareant, jusserit*, non vero *Apparebunt*. Equidem, si *Appareant*, legi (I) per criticos liceat, id mercer quantilibet. Verum quid si praesto, id sibi licere putasse legislatorem, ut modo indicativo uteretur? Aut vero quid si potius τὸ *Apparebunt* sic quasi vocem indeclinabilem usurpavit? Forsitan enim illud *Apparebunt* (quasi ἄκλιτον, h. e. *flexione carens*) referendum est ad verba quibus magistratus utebatur, ferme hujusmodi, *Illo die, illo loco scribae Apparebunt:* imperative. Hoc ubi magistratus indicebat, tunc vulgo dicebatur *jubere* τὸ *Illic Apparebunt*. Utut est; locus mendi suspicione caret; & consilium potius, quam supinitatem subolet.

VER. 8. QVAE · LOCA · SERVEIS · PVBLICEIS ·] Servos publicos passim in scriptis marmoribus absolute *Publicos* vocari reperio. Iidem ubi libertatem assequerentur, praenomen quidem ab eo accipiebant, cujus opera manumissi fuissent, nomen vero suum pristinum loco cognominis adhibebant. At vero pro medio illo nomine in IVS desinente, (quod nomen gentilitium vocant) τὸ PVBLICIVS usurpabant: aut vero aliud a proprio urbis, cui serviebant, nomine flexum: ut a Pisauro *Pisaurius*, a Venafro *Venafranius*, a Campana colonia *Campanius*, & hujusmodi plurima: quibus nunc supersedeo, qui praesertim alibi (II) haec copiose exposuerim.

VER. 9. Hactenus priores versus octo aeris Neapolitani sunt, qui ad caput IV. (in aere Britannico inchoatum, in Neapolitano absolutum) pertinent. Sequitur jam Legum vere Municipalium Digestum, sive Complementi Neap. Caput I. seu (si libet junctim cum Britannico numerum cogere) quintum. Hujus vero Capitis versus I. (qui nonus aeris est) ita legitur: *Quicumq. in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Foris, Conciliabulis civium Romanor. duumviri . . . erunt.* Atque haec locorum, in quibus cives Rom. incolerent, quina nomina ad duodecies eodem ordine in Tabula inculcantur. Qui me locus monet, ut semel eo labore perfungar, unaque tractatione de his omnibus differam.

D I A T R I B A.

De diversis locorum a civibus Romanis circa legis Juliae tempora habitatorum nominibus, conditionibus, formulisque regiminis.

C A P. I.

Quo primum tempore summa locorum civium Romanor. divisio in Colonias, Municipia, Praefecturas, Fora, Conciliabula usurpari coepta. De Mamiliae legis aetate.

Quando primum ea quinque locorum vocabula junctim audiri coeperint, mihi non dum planissime constat. *Fora* & *Conciliabula* pluries alibi juncta leguntur: cum quibus interdum aliud aliquod nectitur nomen

(I) Ceteroqui haud ingens utrinque distantia. Ex APPAREBVNT enim inductâ labiali littera, & V in A verso, fiet APPAREANT.

(II) Exstat ea de re scriptiuncula, quae sine meo nomine Tomo V. Calogerianorum Opusculorum (Venet. an. 1731.) pag. 161. prodiit, non sine tamen plurimis operarum erroribus. Opusculi occasio fuit marmor Campanum hujusmodi:

SEDATO . COL
CAMPANIA . PHRONIME
PATRI
VIX . AN IIII

Vbi nostri homines cum v. 1. *Sedato colliberto* legerent, non extricabant. Ostendi legendum, *Sedato coloniae* (supple *servo*) *patri Phronime* (filia) quae post manumissionem, adscivit sibi a colonia nomen; eoque supra vetus nomen dicta est etiam *Campania*. Plurima ibi exempla luculentissima servorum publicorum attuli, qui libertatem adepti, modo *Publicii* vocari, modo nomen ab urbe manumittente inclinatum sibi quaerere consueverunt.

nomen. Sed nusquam ante hanc nostram Tabulam, & ante Legem Mamiliam junctim quina. Verum quia Mamilia aere nostro habetur anterior; ex ea prius loca decerpam, in quibus ea simul vocabula cumulantur.

In legis Mamiliae de Limitibus (cujusmodi in Collectaneis rei agrariae Goesianis prostat) Caput III. sic incipit. *Quae colonia hac lege deducta, quodve municipium, praefectura, forum, conciliabulum constitutum erit . . . is cujus is ager erit, terminum restituendum curato: idque magistratus, qui in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo jure dicundo praeerit, facito ut fiat.*

Mox capite IV. qui haec quinûm generum loca incolunt, iis omnibus commune nomen (*Colonis* nempe *municipibusque*) inditur; & ita meo judicio, ut prius nomen de solis coloniis intelligatur, alterum vero commune municipiis, praefecturis, foris, conciliabulis fuerit. Re vera praefecturas & conciliabula (quidni & fora?) interdum evasisse municipia, alibi notabitur.

Jam vero caput V. ita incipit: *Qui hac lege coloniam deduxerit, municipium, praefecturam, forum, conciliabulum constituerit, in eo agro, qui ager intra fines ejus coloniae, municipii, fori, conciliabuli, praefecturae erit, limites decumanique ut fiant, terminique statuantur, curato.*

Postremo eod. cap. medio scribitur: *Cum Curator* (cujus scil. *jurisdictionem, reciperatorumque dationem addictionem* esse proxime sanxerat) *hac lege non erit, tunc quicumque magistratus in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo jure dicundo praeerit, ejus magistratûs ea de re jurisdictio, judicisque datio addictio esto.*

Atque haec in Mamilia primum reperio, itemque in aere Neapolitano. At longo post intervallo haec eadem Paulus in IV. Sent. tit. *6.* §. 2. ita cumulavit: *Testamenta in municipiis, coloniis, oppidis, praefectura, vico, castello, conciliabulo facta, in foro* (venalium, aut judiciario) *vel basilica praesentibus testibus vel honestis viris, inter horam secundam & decimam diei recitari debent.* Tantum *Fora* ex quinis illis Tabulae nominibus praeterivit, quorum loco *Oppida*, *Vicos*, *Castella* adnumeravit. Locus sane notatu dignus. Atque inter recitata testimonia hoc interest, quod in Vrbe Roma, in qua promulgata Mamilia fuit, visum e dignitate populi Rom., ut *Coloniae* (utpote ex Roma propagatae, ac veluti Romae totidem) municipiis praeponerentur suopte quadamtenus jure utentibus: at contra tabula haec (utpote in Heracliensi municipio descripta propositaque) *Municipii* dignitatem maluit anteferre coloniis: nec aliter Paulus ex vero judicavit. De quo discrimine extremâ hac Tabulâ rursus agam.

Nunc de Mamiliae (ex qua primum quina haec nomina prodierunt) aetate libet aliorum opinionem simulque nostram proponere. Pighius eam legem anno Vrbis DLXXXVIII. a tribuno pleb. C. Mamilio Turrino latam putat. Exstat hujus denarius cum epigraphe C. MAMILIVS. Q. F. TVRRINVS, in cujus aversa parte inter cetera aratrum scalpitur: quod argumento est, hunc Mamilium legis Mamiliae de Limitibus auctorem fuisse, quippe cum limites aratro signarentur. Eadem Vaillantii sententia est in gente Mamilia num. 1. & 2. Ergo, si his creditur, huic Mamilio antea cognomen *Turrino* fuit, ut in denario. At ex lege ab eo de *Limitibus* lata non nisi postea *Limetani* sibi nomen quaesivit, quod transmisit ad posteros. Id quod ex *C. Mamilii Limetani* denariis cognosci potest: qui quidem videtur *Turrini* nepos exstitisse, idem vero anno Vrbis DCXLIII. plebis tribunus fuit, teste Sallustio.

Proderit autem locum Sallustii adscribere Bel. Jug. cap. 40. ita narrantis: *Interea Romae C. Mamilius Limetanus Tr. pl. rogationem ad populum promulgat, uti quaereretur in eos, quorum consilio Jugurtha Senati decreta neglexisset*, & reliqua ad eamdem legem pertinentia. Atque huic alteri Mamilio, cui *Limetano* cognomen, non priori illi Turrino, Ursinus ad Sall. & Manutius in *de Leg.* legem Mamiliam de limitibus acceptam referunt.

Quid equidem in hoc discidio sentiam, paucis expono. Ea Mamilia, cujus tria tantum Capita in collectaneis agrariis restant, non videtur magno intervallo a nostra hac Tabulâ divellenda, ut vel ex quinûm generum locis (nim. *Coloniis*,

Munic.

Munic. Praefecturis, *Foris*, *Conciliabulis*) utrobique ad nauſeam inculcatis, cognoſcitur, quae nuſquam antea cumulata reperias. Sane ſiquem alium Mamilium tribunum pl. proximiorem Legib. Juliae Plotiaeq. (quarum haec Tabula aut pars, aut appendix fuit) liceret oſtendere; huic eam Mamiliam, cujus fragmentum reſtat, accepto referrem. Vel ſic tamen Salluſtianus Mamilius cum viginti tantum annis Juliae legi praeceſſerit, potuit Mamiliae lator fuiſſe; praeſertim cum quae tempora Gracchanas turbas ſubſecuta fuerunt, iis agrariae plurimae contentiones exſtiterint, quae talem de limitibus rogationem a C. Mamilio anni 643. tribuno extorſerint.

Accedit, quod eidem *Limetani* cognomen fuit (ut ex Salluſtio & ex denariis oſtenditur) quod illi facile haec de limitibus lex conciliaverit. Aut ſi malumus hunc Noſtrum id cognomen a majoribus hereditarium accepiſſe; tum neceſſe erit, duas ſaltem exſtitiſſe Mamilias de Limitibus latas: quarum quae exſtat, juniori anni 643. debeatur, prior vero alia *C. Mamilio Turrino* anni 588. plebis tribuno. Qui antiquior cum poſt tribunatum cognominari ab ea lege *Limetanus* coeperit; non mirum ſi ipſe in denariis eo cognomine careat, quod tamen ipſe poſtea ad liberos tranſtulit. Atque haud ſcio an ad illam priorem pertineant, quae antiqui ex Mamilia (8) recitant. Neminem vero turbet, ſi duplicem unius argumenti Mamiliam adſtruere ſatagam, aut certe cupiam. Neque enim id veri ſimilitudine caret; quippe cum domeſtica decora nepotes revocare in ſuam familiam uſque ſtuduerint.

Antequam hinc diſcedo, non omittam, huic *C. Mamilio Limetano* (cui equidem Mamiliam hodie ſuperſtitem tribuo) laudem conciliari maximam ab uno illo nummo, quem in ejus memoriam Trajanus Aug. reſtituit; nec enim niſi optimis principibus, aut laudatiſſimis ſtantis reip. viris hunc ille numiſmatum reſtitutorum honorem (ab acri meritorum aeſtimatore profectum) tribuit. Qui nummus reſtitutus (aeque ut in ceteris hujus) hinc caput Mercurii praefert, illinc Vlyſſem pileatum (a quo adſcivere Mamilio genus) abblandiente cane: ubi in area legitur: C. MAMIL. LIMETAN. in ambitu vero: IMP. CAES. TRAIAN. AVG. GER. DAC. P. P. RESTituit.

Atque ex hactenus dictis intelligitur, cum illa quinûm locorum enumeratio legi Mamiliae (anno fere vigeſimo ante Juliam Plotiamque latae) fuerit cum ære noſtro communis; proinde aes iſtud aut illarum legum partem, aut appendicem videri poſſe. Nam nihil nunc de argumenti affinitate dico.

C A P. II.

De Municipiorum Coloniarumque notione, & utrorumque diſcrimine.

De *Coloniis* plura olim in Comment. ad Mutilum Amphith. Camp. titulum ediſſerui, & alibi paſſim, ſicuti & de *Municipiis*. Horum accurata notitia verumque diſcrimen ex Gellio XVI. 13. ex Feſto & antiquis aliis, ſed & ex Sigonio, M. Velſero, & ex Spanhemii Orbe Rom. peti poterit. Nec dubito, ubi ad hujus æris Neapolitani Cap. ultimum ventum fuerit, ubi de populis fundis diſputandum erit, quin argumenti parilitas plura de his exſculptura ſit. Interim paucis habeto.

Gellius XVI. 13. dum inter ea diſtinguit, ſimul veram utriuſque notionem docet. *Coloniarum*, inquit, *alia neceſſitudo eſt* (quam municipiorum) *nec enim veniunt extrinſecus in civitatem*, *nec ſuis radicibus nituntur* (quorum utrumque municipiis peculiare facit) *ſed ex civitate quaſi*

(8) *Ciceronis de Mamilia locus ex altero Aggeni loco correctus & illuſtratus.*

De lege Mamilia ita apud Tullium in I. de leg. cap. 21. ſcribitur: *Controverſia nata eſt de finibus: in qua quoniam uſucapionem XII. tabulae inter quinque pedes eſſe voluerunt, depaſci veterem poſſeſſionem Academiae ab hoc acuto homine non ſinemus; nec MAMILIA LEGE ſinguli, ſed ex iis* (melius *ſed Ex XII.*) *tres arbitri fines regemus*. Illud (*Vſucap. XII. Tab. inter quinque ped. eſſe voluerunt*) non modica luce allinemus ex his Aggeni Vrbici: *De Fine LEX MAMILIA quinque pedum latitudinem praeſcribit; quoniam hanc latitudinem vel ITER ad culturam accedentium occupat, vel circumactus aratri: QVOD VSVCAPI NON POTEST*. Haec Aggeni ſuadent, ut in Tullio ſit legendum: *VSVCAPI* (non *uſucapionem*) *XII. Tabulae ITER* (non *inter*) *quinque pedes* (iſtud, *iter quinq. pedes*, appoſitio eſt) *POSSE* (non *eſſe*) *noluerunt* (male *voluerunt*). Lege ergo: *Vſucapi XII. tab. iter quinq. pedes poſſe noluerunt*. Gravi ulceri gravior medela.

Haec Tullii Aggenique ad utram (ſi duae fuerint) Mamiliam pertineant, quis auguretur?

propagatae sunt, *&* *jura institutaque omnia populi Rom. non sui arbitrii habent*. Municipia igitur sui sunt juris & arbitrii, suarum legum, sibique ipsa sufficiunt: Coloniae vero sunt propagines quaedam ex pop. Rom. traduces, & reip. Rom. veluti effigies ac simulacra.

Ac Municipia non unius ante Jul. leg. fuere generis: post Juliam vero ad unam fere formam regiminis redacta fuerunt, ut non tantum *muneris* (militaris scil.) *capiendi* participes fierent (quod olim tantum concedebatur, & a militari *Munere* in legionibus *capiendo*, *Municipes* vocabantur) sed ut & suffragium haberent, & honores Romae consequerentur: interim vero in suis Municipiis iidem Romanis legibus viverent, non plane omnibus, sed iis quarum populus eorum *Fundus* factus esset. Haec explicatius ad æris hujus Caput ult. praeter quae praelibavimus pag. 114. Adn. 84.

Ceterum quod in ære Neapolitano isto *Municipia* coloniis constanter praeferantur, id eo factum quod haec Tabula in ipso Heracleae municipio sculpta fuerit: municipia autem ipsa, utpote sui quodammodo juris, sese coloniis anteponebant. Nec aliter Gellius initio laudati cap. judicavit, usus etiam auctoritate orationis Hadriani, Italicenses, Vticenses aliosque reprehendentis, qui *in jus coloniarum mutare gestiverint*, contra vero laudantis Praenestinos, summa ope a Tiberio flagitantes, ut ex colonia in municipii statum redigerentur. Habes cur merito in ære hoc praeponantur municipia coloniis. At contra eadem in lege Mamilia coloniis postponuntur. Quid ita? Quod ea lex Romae scripta fuit. Romae autem (ut ait eodem extremo cap. Gellius) coloniarum *conditio*, *cum sit magis obnoxia & minus libera*, *potior tamen & præstabilior existimatur propter amplitudinem majestatemque populi Rom. cujus istae coloniae, quasi effigies parvae simulacraque esse quaedam videntur*. Sed recte est, quod Paulus ICtus, dum in IV. Rec. sent. (cujus locum sup. cap. I. protuli) Municipiis causam haud obscure adjudicat, quippe quae coloniis priora recitat.

C A P. III.

De Praefecturis earumque variis conditionibus.

§. I. *Conditionis praefecturarum specimen ex Capua petitum. Obiter de multiplici Capuae fortuna*.

Sicuti Municipiorum Coloniarumq. honorificentissima conditio fuit (quippe quorum erat commune concilium resq. publica, ipsique se sive Romanis, sive partim his partim suis sese moribus atq. institutis regebant) sic Praefecturarum status deterrimus erat, si quidem talis in omnibus extitit, cujusmodi Capuae & in aliis plerisque fuit. Non hîc loquor de priore Capuae praefectura anni CDXXXV. (quam brevem minimeque duram fuisse infra Adnot. 10. ostendetur) sed illam praefecturae formulam intelligo, qualis urbi primariae, postquam expugnata a Romanis anno Vrbis DXLII. fuit, praescripta a proconsule Fulvio Flacco fuit. Nam post duriter in senatum ac primores civitatis saevitum, *De urbe* (ait Livius XXVI. 16.) *agroque reliqua consultatio fuit*, *quibusdam delendam censentibus*, *praevalidam*, *propinquam*, *inimicam*. *Ceterum praesens utilitas vicit*. *Nam propter agrum* (*quem omni fertilitate terrae constabat primum in Italia esse*) *urbs servata est*, *ut esset aliqua aratorum sedes . . . ager omnis & tecta* (9) *publica populi Romani facta*. *Ceterum habitari tantum tamquam urbem*, *Capuam*, *frequentarique placuit : corpus nullum civitatis*, *nec senatus*, *nec plebis concilium*, *nec magistratus esse : sine consilio publico*, *sine imperio multitudinem*, *nullius rei inter se sociam*, *ad consensum inhabilem fore : Praefectum ad jura reddenda ab Roma quotannis missuros*. Omitto cetera, quibus Livius, quae ad Capuam a Fulvio gesta, ea ab omni parte laudabilia fuisse ostendit. Et tamen de tanta illa severitate fuisse aliquid postea remissum, videtur Tullius in Sextiana cap. 4. innuere: quod quale fuerit, dicerem, si liceret filum incepti sermonis de praefecturis abrumpere. Sed tamen quid vetat

(9) Cave τὸ *Publica ad Pop. Rom.* referas, quod cum *Tectis* junctim est pronuntiandum. *Agrum omnem* vult *populi Rom.* esse, at *Tecta* non omnia (nec enim domini ab suis aedibus deturbabantur nisi siquid admisissent proscriptione dignum) sed tantum *Publica* populi Rom. facta. Ergo Praefectura Campana aerario suo caruit. Siquid sumptuum faciendum foret, id ex aerario populi Rom. erogabatur,

vetat diversas Capuae vices seorsum (10) enumerando potius percurrere, quam accurata inquisitione discutere? Ceteroqui debetur hoc tum tantae urbis claritudini, ut ex ipsa discamus potissimum quid ceteris factum fuerit; tum etiam quod merito eadem apud Festum urbium in praefecturae formulam redactarum agmen ducat.

§. 2. *Locus Festi de Praefecturis inquinatissimus ex prisca scriptura & ex Dione emaculatur; sed & variis juvatur & explicatur locis.*

Verum quid moror, quin Pompeium ipsum Festum de Praefecturis in commune docentem producam in medium? Ejus locus quantilibet aestimandus tres partes com-

(10) *EXCVRSIO de diversis Vrbis Campanae vicibus antequam durissimam praefecturae conditionem subiret, ac donec tandem coloniae jus consecuta, gravi jugo levaretur.*

Non hic historiam, sed indiculum earum vicissitudinum texam. Nec de Capua agam, quamdiu ejus respublica suas ipsa sibi res habuit, ac seorsum ab Rom. populo agens, nec foedus cum eo nec bellum habuit. At postquam immisceri cum Romanis coepit, interdum aequo cum iis foedere juncta fuit, interdum iniquo.

Anni CDXIII. Campana deditio ad iniquum foedus pertinet. Et quidem jam antea anno CDX. metu Samnitium adacti Campani se Romanis dediderant. Liv. VII. 31. At sub haec ubi apud eos potior societas cum Latinis fuisset, tum vero secuta deterior illa deditio, quae exstat apud Livium VIII. 11. ubi adeo accisas res Latinorum refert, ut eorum deditionem consuli factam *Campani sequerentur: Latium Capuaque agro multati.*

An. CDXV. *Campanis equitibus* (ait Liv. VIII. 14.) *honoris causa, quia cum Latinis rebellare noluissent . . . civitas sine suffragio data.*

Ann. CDXXXII. ab Vrbe condita *Sp. Postumio* (verba sunt Paterculi I. 14.) *Veturio Calvino Cos. Campanis data est civitas, partique Samnitium sine suffragio.* Huc hexameter Ennii apud Censorinum pertinet.

Civeis Romanei tunc factei sunt Campanei.

Ab illo scil. tempore Municipii jure frui Capua coepit, sed non nisi leviore illo jure municipii, quo nim. *municipes* militiae *munus caperent* in legione uti cives, non in auxiliis uti socii.

Anno tamen CDXXXV. h. e. vix interjecto triennio, videtur inter praefecturas numerari coepisse: de quo Livius IX. 20. ita scripsit: *Eodem anno* (435. M. Foslio Flaccinatore, L. Plautio Vennone Cos.) *primum praefecti Capuae creari coepti, legibus ab L. Furio praetore datis, cum utrumque* (tum praefectum, tum etiam leges) *ipsi pro remedio aegris rebus discordia intestina petissent.* Difficultas sane ardua. Nam si usque ab anno 435. praefectum unaque leges Campani ab Roma accepissent; quo pacto verum erit quod idem Livius XXVI. 16. de Capua scripsit, non nisi anno 542. ademptum Capuae consilium publicum, & in praefectorum ab Roma missorum potestatem delapsam civitatem? Atqui de anno 435. res ita se habuit. Campana discordia sciderat magistratus, opinor, ita ut hi parti uni, alii factioni alteri faverent. Quare Campanis remedium ei malo petentibus, magistratum unum summo imperio praeditum praefici placuit, sicuti & Romae similibus de causis Dictator dicebatur. Atqui nego eum qui Capuae praeficiendus erat, ab Roma missum (nec enim *Praefectos Capuae*, h. e. in urbe Capua, *creari*, scripsisset Livius, sed *Capuam mitti*, uti lib. XXVI. 16. loquitur, aut urbi *Capuae dari*) verum hoc vult Livius, Praetorem *dedisse leges*, quibus legibus praefectus creandus esset Capuae non Romae. Eadem loquendi consuetudo apud Festum occurrit, in loco de Praefecturis, qui mox afferetur: in quo *Praefectum legibus mitti* quam vim habeat, ibi explicabitur. Ac profecto quis unquam credet, Campanos omnium superbissimos eo se fuisse demissuros, ut suapte sponte sese Romanis in servitutem deterrimam manciparent? Fuit hoc igitur Capuae voluntariae praefecturae genus, nec perpetuum, sed tantisper duraturum, donec pacatis discordiis pristinos *Meddixtuticorum* magistratus reducerent; sicuti & Romae dictatura ad brevissimum tempus in remedium adhibebatur. Porro & ante & post hoc tempus, & toto bello Hannibalico *Meddixtuticos* binos fuisse summum Capuae Magistratum, satis ex historia compertum est: ut praefecturae illius Livianae, de qua dixi, remedium non potuerit non breve admodum esse.

Anno demum DXLII. in illud Capua incidit durissimum praefecturae genus, quod & a Livio, Festoque Pompeio (utriusq. loca superne attulimus) describitur, & a Paterculo tangitur: cujus ultimi scriptoris locum cognosse proderit. *In hoc consulatu* (ait lib. II. c. 44. de coloniae Juliae deductione loquens) *Caesar legem tulit, ut ager Campanus plebei divideretur, suasore legis Pompeio. Ita circiter XX. millia civium eo deducta, & jus* (h. e. proprios juri dicundo magistratus) *ab his* (colonis reip. Rom. simulacrum Capuam inferentibus) *restitutum post annos circiter CLII.* (non *circiter*, sed ne uno minus ampliusve) *quam bello Punico ab Romanis Capua in formam praefecturae redacta erat.*

At objici Velleio posset, non a Caesare jurisdictionem atque senatum Capuae restitutum, cum aliquot ante Caesarem annis civilem primum coloniam quidam M. Brutus Capuam deduxerit, subhaec vero & Sulla militarem. Atqui de hisce duabus coloniis disputatum a me accurate fuit in *Comment. ad mut. Amphith. Camp. Tit.* a pag. 5. ac deinceps, ibique ostensum Bruti coloniam statim fuisse dissipatam, Syllanam vero, assignationem verius, quam justae coloniae deductionem fuisse: quocirca ob Syllanam assignationem parum aut nihil de Campanae praefecturae humilitate decessisse.

At decessisse tamen aliquid de tanta illius primaevae praefecturae servitute, vel ante Juliam coloniam, certissimum habeo. Cicero in Sextiana, ubi res in consulatu suo (h. e. anno DCXC., quadriennio ante coloniam a Caesare Capuae constitutam) Capuae gestas retulisset, ita subjicit: *Qua de causa & tum* (cum Capua adhuc praefectura esset) *CONVENTVS ille Capuae* (hinc viri docti arguunt, quod in Coloniis & Municipiis *Senatus* vocabatur, hoc in Praefecturis *Conventum* fuisse dictum: tametsi potuit *Conventus* uni Capuae claritudinis tantae gratia, indulgeri) *Conventus*, inquit, *ille Capuae, qui propter salutem illius urbis consulatu conservatam meo, me unum patronum* adopta-

complectitur. Prima notionem generalem praefecturae complectitur hisce verbis: *PRAEFECTVRAE eae appellabantur in* (11) *Italia, in quibus & jus dicebatur &* (12) *nundinae agebantur, & erat quaedam* (13) *earum resp., neque tamen magistratus* (14) *suos habebant: in quas legibus* (15) *praefecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent*. Hactenus notio rei est.

Sequuntur genera praefecturarum duo, unum earum, in quas populus, alterum in quas Praetor praefectos mittebat. *Quarum*, inquit, *genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti [quatuor sexvirum pro] populi. suffragio creati erant in haec oppida, Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatiam: alterum in quas ibant quos praetor urbanus quotannis in quaeque loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Caere, Venafrum, Allifas, Privernum, Anagniam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura*.

In his genus posterius ab omni mendo vacat: at prius illud inquinatissimum est, nec sine scriptorum codicum ope sanabile. Ac recte est, quod ex prisca scriptura Scaliger loco vocularum trium, quas in Festo uncis inclusi, ita recitat: [*Quatuor viginti sexvirum num pro*] quorum loco ipse reponit: *Qui auctore viginti sexvirum numero, populo* &c. Sed non satisfacit. Ipse in Festi margine sic olim priscae scripturae Scaligerianae insistens, correxeram: *In quas solebant ire [Quatuor ex vigintisexvirûm numero, qui] populi* &c. Duo tantum monosyllaba (*Qui* & *Ex*) adjeci: cetera partim ex Festo, partim ex vetere Scaligeriana scriptura sunt. Et quidem hanc correctionem firmat mirifice Dio lib. LIV. cap. 26. (pag. 757. edit. Reimarianae) ubi Augustus ex illis XXVI. stantis reip. viris reliquisse viginti solos, sex scil. sublatis, testatur. Post injectam igitur *XXvirum* illorum mentionem, ita pergit: *Et hi XXviri facti fuerunt ex illis XXVI. in quibus erant III. viri rerum capitalium, & alii tres signandae pecuniae gratia* (in nummis IIIVIRI A. A. A. F. F. dicti) *quatuor viarum urbanarum curatores* (de his IVviris diximus ad æs Britannicum) *& decem ad judicium centumvirale delecti. Duoviri enim, qui vias* (ἔξω τȣ̃ τείχȣς) (16) *extramuranas curabant*, & (praefecti) *quatuor qui in Campaniam*

adoptavit. In quibusdam hoc amplius legitur, *Me inaurata statua donarat, me unum patronum* &c. Verum illud de *statua* non ex Mss. erutum, sed ex Pisonianae cap. XI. huc intrusum fuerat. At his missis; jam ex Tullio perspicitur, fuisse Capuae quadriennio ante deductam coloniam Conventum Optimatium, qui in commune consulerent, qui Ciceronem statuâ inaurata donarent, eumque in patronum adoptarent. Nec vero multo his ampliora in municipiorum & coloniarum curiis agitabantur: id quod ex sexcentis lapidibus litteratis perspicitur. Cum Campana ergo praefectura paullatim mitius agi coeperat. At post deductionem coloniae sublato praefecto ab Roma ad jura dicunda misso, tum vero, ut ait Velleius, in totum urbi *jus restitutum* fuit. Hactenus de Capua dicta poterunt nonnullam ceteris etiam praefecturis, quarum ipsa caput, commodare lucem.

Quod de Campano Conventu Tullium sibi patronum adoptante vidimus; par infra Adn. 22. exemplum afferam ex Peltuinate praefectura sibi Nummiam communi consilio patronam adsciscente.

(11) *In Italia* dicens, satis ostendit praefecturas extra Italiam non fuisse. *Italiam* autem non illam intellige, quae sub Augusto Alpibus terminata fuit, sed eam quae ad extrema usq. reip. liberae tempora Rubicone amni finiebatur. In hac tantum angustiore Italia fuisse praefecturas res ipsa suadet, & ex æris hujus ver. 68. apparet, de quo in loco.

(12) Ad hoc praeter cetera nundinae valebant, ut quia nono quoque die multitudo agrestis illuc conveniebat, in eo conventu jus diceretur. Trita haec sunt, nec digna quibus sit immorandum.

(13) Erat quidem respublica quaedam (nec enim ferarum ritu vivebatur in praefecturis, sed erat quaedam in commune consultatio) sed ea non αὐτεξούσιος, sed praefectis Româ missis obnoxia.

(14) Habebant quidem magistratus, at non suos, sed praefectos, quos Roma princeps misisset. Quin ne minoribus quidem magistratibus caruere suis, sed quos aut praefectus pro imperio constituebat, aut quorum creandorum praefectus plebi veniam permisisset. De his propriis magistratibus videatur inscriptio Peltuinatis praefecturae infra Adn. 22.

(15) Tam hîc *Legibus mitti* dicuntur in suas quisque praefecturas praefecti, quam etiam infra, ubi de iis loquitur praefectis, *Quos praetor urbanus*, inquit, *in quaeque loca miserat legibus*. Ac *Mittere legibus* non aliud videtur notare, quam quod his praefectis (tum qui a populo, tum qui a praetore mittebantur) formula praescribebatur, ad quam componere suam jurisdictionem deberent. Non ergo solutam legibus, sed vinctam potestatem accipiebant. Alteram τȣ̃ LEGIBVS acceptionem in fine hujus §. dabimus.

(16) In nupera accuratissima Reimari editione illud Dionis, οἱ τὰς ἔξω τȣ̃ τείχȣς ὁδὰς ἐγχειριζόμενοι, vertitur, *Qui vias extra Vrbem curabant*. Sed *Extramuranas* sibi Graeca Dionis volunt. Nam (ut ex aere Britan. cap. *de Viis* patet) IVviri intra Vrbem muro tenus curabant: IIviri vero extra murum. At istud *Extra murum*, non ita accipe, ut vias omnes per Italiam curarent, sed ut eorum curatio continentibus aedificiis, & inde ad mille passus contineretur. Vide nostra ad æs Brit. p. 349.

paniam mittebantur, *tunc* (κατελέλυντο) *abrogati fuerant:* non ab Augusto scil. sed diu antea, h. e. partim post legem Juliam anni DCLXIII. partim lege Julii Caesaris deducentis coloniam anno DCXCIV. de quo vide inferne (17) notata. Superiorem Festi emendationem ubi schedae illevissem, meoque Festo adglutinassem; comperi fere eamdem & Cujacio tanto antea in mentem venisse. Eum (18) vide.

Sed redeo ad Praefecturas a Festo enumeratas. Earum priores decem ad Campaniam pertinent, ad quam praefecti quatuor mittebantur populi Rom. suffragio quotannis creati. Hi porro Campaniae IVviri partitas ne provincias, quas sortirentur aut compararent, habuerint, an (quod magis est) eas in commune administrarint, mox inquiremus. Porro ab his praefecturis, in quas praefecti quatuor ab Romano pop. mittebantur, diversae illae sunt praefecturae, in quas Colonia Capua (nec secus aliae, saltem celebriores) suos praefectos jure dicundo (19) mittebat, instar illorum de quibus loquitur Festus.

Venio ad alias XII. quas Festus enumeravit: quae omnes in Latio (aut certe proxime ab Latio, veluti *Venafrum* & *Allifae*) occurrunt, si ab uno *Caere* discesseris. Quod *Caere* aegre mihi persuadeo, tam longe ab Etruria petitum, ut unum veluti corpus cum praefecturis Latinis efficeret. At sicuti prior illa Festi Decapolis fines Campaniae non egrediebatur; ita credo & Dodecapolis tota simul in Latio fuit. Sane aliquid aliud (20) a Festo fuisse antea scriptum necesse est, quod postea in *Caere* evasit; praesertim cum MVNICipii CAERITVM exstet apud Grut. mentio pag. 214. & pag. 485. num. 5. at praefecturam *Caere* fuisse, nusquam scribatur; imo haud verisimile videatur, tam bene meritum de sacris populi Rom. municipium aliquando in duram praefecturae conditionem fuisse redactum.

Ad has vero XII. praefecturas aliaq. complura oppida non populus Rom. sed praetor Vrb. praefectos mittebat. Mittebat autem non in commune recturos totam illam ἐπαρχίαν (*provinciam*) verum unicuique unum, aut forsitan etiam plura oppida regenda assignabat. In quas praefecturas (ait Festus) *ibant quos Praetor Vrb. quotannis IN QVAEQVE LOCA miserat legibus*. Ergo praetor singulos singulis locis praefectos mittebat. Quod ideo diserte adnotasse Festus videtur, ut illorum Quatuorvirûm Campaniae contraria fuisse ratio intelligatur. Non enim singuli singulis praefecturis praeerant, sed erat eorum quoddam veluti consilium: etsi dispertivisse tamen inter se conventus, quos quisque obiret, & alius alia munia exercuisse de consilii sententia verisimile sit.

Idem Sex. Pompeius ita definit: *Nursiam*, *Arpinum*, *aliaque complura*. Sane istud, *Aliaque complura*, cave ad totam Italiam extendas, ne ad illam quidem angustiorem, quae non ultra Rubiconem fluviolum Septentriones versus protendebatur-verum ad ea restringendum est oppida: ad quae Praetor MITTEBAT LEGIBVS, h. e. mittere sinebatur per scriptas de una,

quaque

(17) Post legem Juliam non tantum his praefecturis omnibus civitas optimo jure concessa fuit (per quod multo mitius cum iisdem agi oportuit) verum ante & post Capuam (quae non nisi anno DCXCIV. deducta fuit) jam in plerasq. earum praefecturarum scriptis coloniis, praefecti non amplius mittebantur. Sed & ex iis quae sup. Adnot. 10. ex Tullii Sextiana cap. 4. notavi, videtur anno DCXC. Capua suis ipsa rebus sine praefecto consuluisse. Sed age, nihil horum fuerit: at certe cum anno *694*. Caesar celeberrimae Campanae deductionis auctor fuerit; ne Capuam quidem mitti amplius a pop. Rom. praefectus potuit. Postremo diu ante Augustum cessatum ab hujusmodi praefectis ordinandis fuisse, satis aperte declarat Dionis illud κατελέλυντο, *exoleverant*.

(18) Ejus emendatio tota ad illum Dionis locum composita fuit. At si idem vidisset priscam illam Scaligeri scripturam, potuisset & ex ea proficere. Sicuti contra Scaliger ob ignoratum Dionis locum non satis aptam cudere Festi lectionem quivit.

(19) Id quidem in Comm. ad Amphith. Camp. ubertim docuimus a pag. 44. ad 50. Itaque ubi quis in marmoribus PRAEF. I. D. (*jure dicundo*) dicitur, id plerumque ad praefectos a colonia ad suas praefecturas missos pertinere monui, auctoribus Siculo Flacco & aliis. Vbi & titulum, qui tum recens in *Pertica Campana* e terra prodierat, protuli, qui sic incipit: C. TERENTIO. C. F. PALatina. CARINO. PRaefecto. I. D. (*jure dicundo*) MONTIS. DIANAE. TIFatinae &c. Ex quo didicimus, *Montem Dianae Tifatinae* (a Dianae Tifatinae celebri templo ita appellatum) unam fuisse ex Campanae coloniae praefecturis. Is hodie *Mons S. Nicolai* vocatur ab ejus vetustissima ecclesia.

(20) Veluti si olim *Feren.* (pro *Ferentinum*: nam decurtari locorum nomina consuevisse, nemo in marmoribus & membranis volutatus ignorat) scriptum fuerit, quod deinde in *Cere* aut *Caere* migravit. Ferentinum autem nobile Hernicorum in Latio oppidum fuit, Anagnias, & quibusdam aliis a Festo nominatis vicinum.

quaque praefectura (21) leges; eâque gratia Praetor *Mittere legibus* Festo dicitur: at populus mittebat suffragio. Haec de Festi loco dicta sufficiant.

§. 3. *Reliqua de praefecturis ante & post legem Juliam.*

Praefecturae ante legem Juliam ab eisdem post ejusdem legis tempora duabus maxime rebus diffident. Primum quod ante Juliam pleraeque non civium Rom. sed sociorum, & quidem non aequo foedere, fuerunt; cum contra post Juliam Plotiamq. civitate sociis data, praefecturae omnes, aeque ac municipia coloniaeque, civium Romanor. fuerint, ut vel ex hac Tabula cognoscitur. Deinde quod ad magistratus attinet; ante Juliam praefecturae (saltem maxima ex parte) non suos sibi ipsae magistratus praeficiebant, sed extrinsecus ab Roma quotannis destinatos praefectos exspectabant. At post legem Juliam aliquamdiu quidem, ut ante, rectores indidem accipiebant: verum id non perpetuum fuit. Nam ut de Capua exemplum petam, ea paullo ante coloniam a Caesare deductam, favente Cicerone, ut sup. dixi, videtur suos magistratus recuperasse: quod beneficium alias quoque Campaniae praefecturas fuisse deinceps consecutas, conjici licet. Nec enim alia fuisse Augusto caussa, cur quatuor Campaniae praefectos aboleret, mihi visa fuit, quam quod jam ejus Decapoleos oppida partim suos magistratus recuperaverant, nonnulla vero etiam colonias Romanas acceperant. Quo spectare supra notavi Dionis illud διελέλυντο.

At ubi jam ante Augustum teste Dione, IVviri illi Campaniae exoleverant; ab eo tempore praetorios etiam praefectos desivisse; nec tantum Campaniae Decapolitas, sed & ceteras omnes per Italiam praefecturas suos sibi magistratus creavisse, suumque habuisse juxta cum coloniis & municipiis commune consilium, non est dubitandum. Id quod etiam Peltuinatium in Vestinis exemplo confirmare possum, quorum exstat pulcherrima apud Gruterum inscriptio quam in extremam paginae (22) oram conjeci. Ex qua ostenditur, sub Gordiano Pio, etsi pleraeque prae-

(21) Nam si quod sociorum municipium a foedere defecisset, nec missis legatis sive facti poenitentia, sive idonea purgatione sese senatui populoque Romano reconciliasset (id quod tum Caerites tum alios prolixe fecisse, apud Livium legitur) tum armis edomiti ad praefecturae conditionem redigebantur, pro qualitate meritorum duriorem levioremve, secundum eam formulam, quam illis sive dux Romanus praescripsisset, sive senatus populusve Romanus. Hae sunt *leges* illae, ad quas hîc Festus digitum intendit.

(22) *Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & explanatur. De Peltuinatibus sive Peltuinis ex Plinio, ex Balbo, & ex altero elogio notitia. Augusti beneficio videtur eis Curia restituta (ob id* AVGusta *cognominata)* & Ordo Conscriptorum *datus. Summus hujus praefecturae magistratus qui? Praefecturarum curiales videri audivisse Conscriptos. Altera de eâdem Nummia ejusdem praefecturae epigraphe illustratur.*

Exstat apud Gruterum pags 443. n. 6. tabula aenea, quam ex Italia in Hispanias allatam volunt, quantivis pretii (nec enim facile alia praefecturarum elogia confessa reperias) cujus versus interpositis numeris, usui futuris, distinximus. Ea sic habet.

C. *Vettio. Attico.* & (2) C. *Asinio. Praetextato.* Cos (3) *pr. id. April* (4) *Peltuini. Vestinis. in. Cur. Aug. ordinem. habentibus. T. Avidi-*(5) *acco. Restituto.* & . *Blaesio. Natale. Aedd. QQ. scribundo. ad -* (6) *fuerunt. Quod. universi. verba. fecerunt* (7) *Nummiam. Variam.* C. F. *Sacerdotem. Veneris. Felicis. ea. adfecti-* (8) *one. adque. prono. animo. circa. nos. agere. coepisse. pro. instituto* (9) *benivolentiae. suae. sicut.* & . *parentes. ejus. semper. egerunt. ut* (10) *merito.. debeat. ex. consens. universorum. patrona. PRAEFECTVRAE* (11) *nostrae. fieri. quo. magis. magisque. hoc. honore. qui. est. apud. nos. potissi-* (12) *- mus. tantae. claritati. ejus. oblato. dignatione. benignitatis. ejus. glori-* (13) *osi.* & . *in. omnibus. tuti. ac. defensi. esse. possimus. Q. D. E. R. F. P.* D. E. R. I. C. (14) *placere. universis. conscriptis. Nummiae. Variae.* C. F. *sacerdoti. Veneris* (15) *Felicis. pro. splendore. dignitatis. suae. patrocinium. PRAEFECTVRAE. nos-* (16) *trae. offerri. petique. ab. ejus. claritate.* & . *eximia. benignitate. ut. hunc* (17) *honorem. sibi. a. nobis. oblatum. libenti.* & . *prono. animo. suscipere* (18) & . *singulos. universosque. nos. remque. publicam. nostram. in. cli-* (19) *entelam. domus. suae. recipere. dignetur.* & . *in. quibuscumque* (20) *ratio. exegerit. intercedente. auctoritate. dignitatis. suae. tutos. de-* (21) *fensosque. praestet. tabulamque. aeneam. hujus. decreti. N. verba. conti-* (22) *nentem. offerri. ei. per. Avidiaccum. Restitutum.* & . *Blaesium. Natalem. Q. Q.* (23) *item. Numisenum. Crescentem.* & . *Fl. Priscum. primores. Ord. N. viros. censuer*

Consules initio signati pertinent ad ann. Vrbis 994. Christi 242. sub Imp. Gordiano Pio.

VER. 4. PELTVINI (in) VESTINIS. Gentile nomen Plinio debueramus, lib. I. c. 12. scribenti: *Vestinorum Angulani, Pinnenses, Peltuinates.* At primitivum ipsum oppidi nomen huic inscriptioni deberi putabam: in qua *Peltuini* videbatur esse genitivus statûs in loco, cujus nominativus *Peltuinum*, a quo fit gentile *Peltuinas*, sicuti

praefecturarum in coloniarum aut municipiorum jura & appellationem transierant, adhuc tamen fuisse, quae in vetere praefecturae nomine sibi placerent; etsi ubi a nomine discesseris, cetera juxta cum coloniis & municipiis sibi omnia vindicarent.

C A P. IV.

De Foris & Conciliabulis.

Fora & Conciliabula non tantum cum municipiis, coloniis, praefecturis numerari solent (ut in lege Mamilia, & in hac Tabula tertio quoque versu) verum & ea

ficuti ex *Abellinum* est *Abellinas*, & alia millia. Verum cum in collectaneis Agrariis ex libro Balbi in provincia Valeria p. 145. legatur: *Colonia Peltinorum* (aliter *Peltuinorum*); ex eo apparet, cives tam *Peltuinos*, quam *Peltuinates* dici. Itaque in hac Tabula *Peltuini* non genitivus status localis a nominativo *Peltuinum* erit, sed potius rectum plurale τῦ *Peltuinus* pro *Peltuinas*, quod refertur ad *Scribundo adfuerunt*. In Balbo sic sequitur: *Iter populo non debetur. Ager ejus limitibus intercisivis est assignatus*. Haec ad assignationem aliquam pertinent facile ab Augusto factam; eâque gratia hoc versu mox CVRIA AVGusta dicitur. Nam cum Augustus agrum Peltuinatem veteranis assignasset; eâ occasione Praefecturam ex abjectiore conditione in statum honestiorem reduxit. Inter cetera cum Peltuinates communi concilio carerent; videtur Augustus ad eos demerendos *Curiam* tunc eis restituisse, ex eo postea dictam *Augustam*, ut ante innui. Ibid. sequitur: ORDINEM HABENTIBVS. *Ordo* (qui etiam in fine Tabulae & in lapide Murator. usurpatur) haud paullo honorificentior erat *Conventu* (sic enim Praefecturae Campanae publicum concilium dicitur in Sextiana Tullii) nam in coloniis municipiisque *Ordo* nomen Senatûs fuit. Ac sicuti Romae *Habere senatum*, ita in ceteris dictum *Habere ordinem fuit*. Vlpianus l. 3. D. *de decret. ab Ord.* ait: *Ordo non aliter habeatur, quam duabus* (tertiis) *partibus adhibitis*. Sic & alibi.

VER. 5. *AEDD. QQ.* h. e. *Aedilibus Quinquen.* qui infra ver. 22. absolute QQ. h. e. *Quinquennal.* dicuntur. Hic summus Peltuini magistratus; dum in coloniis & municipiis alibi *Duumviri*, alibi aliud vocabantur. Ac profecto *Aediles* alibi etiam memini pro summo Magistratu habitos. At junctim *Aediles Quinquennales* nusquam vidi: nisi quod in Grut. pag. 488. 1. AEDIL. ET. QQ. reperio. Itaque quod hîc ἀσυνδέτως (AEDD. QQ.) scribitur, ita fort. capiendum, quasi si interpositâ copulâ scalptum fuisset, *Aedd. & QQ.*, nam duo magistratus fuere, sed non simul gesti. De quinquennalitate alibi infra. Verum quid in his aestuo? Hi duo versu 22. sine ulla aedilitatis mentione, solum τὸ QQ. sibi adscribunt: id quod *Quinquennalicios* (non *Quinquennales*) explico; sic enim gesto hoc magistratu (qui ceteris honorabilior) vocabantur. Postremo quod ibidem sequitur, SCRIBVNDO ADFVERVNT, quam vim habeat, dicerem, nisi notum esset ex Ciceronis & Coelii epistolis, ex aeneis tabulis, & lapidibus, ex Lampridii Heliogabalo, & ex antiquitatum scriptoribus. Subauditur plerumque *SCto*: at hîc subauditur *Decreto* ex v. 21. Hanc formulam Graeci sic expresserunt: γραφομένῳ (supple δόγματι) παρῆσαν: *Scribendo SCto aderant*. Notabis hîc, eos, qui PELTVINI v. 4. dicuntur, sic accipi, ut non tantum *Conscripti*, sed & selecti e plebe scribendo adfuerint.

VER. 13. singulares illae undecim ita exprimuntur: *Quid de ea re fieri placeat* (aut *placeret*) *de ea re ita censuerunt*.

VER. 14. *Conscripti* quid olim a veteribus senatorib. discrepaverint, dicam ad æris Neap. v 12. At hîc omnes aeque curiales *Conscriptorum* nomine donantur; plane ut videatur ea vox praefecturarum membris fuisse peculiaris, ut eodem loco conjiciemus. At de his ipsis in lapide Muratoriano usurpatur illud L. D. D. D. De quo mox videbimus.

VER. 18. *Remq. publicam. nostram*. Festus in *Praefecturae* ait: *Et erat quaedam earum respublica*.

VER. 21. *Decreti nostri*] *Decretum*, quam SCtum aut aliud vocare malunt, ne arrogantius, quam pro praefecturae vice, loquantur.

VER. 23. PRIMORES. ORD. N. (*ordinis nostri*) VIROS.] Non ignoti *Primores* isti Pandectis sunt. *Adhibitis Primoribus viris* legitur l. 16. D. *de usu & usufr.* Item *Legatio de Primoribus viris* l. 4. §. *Ordine* D. *de legationibus*. Horum in Curiis post magistratum supremum primus erat locus, ut hinc animadvertis. Nec dubie iidem sunt, qui in Cod. Th. *Primates* vocantur, quosq. Ammianus XXVIII. 6. *Primates Ordinis sui* vocat: & XIV. 7. *Ordinis vertices*. Alibi quoque *Summates* dicuntur. At nullum in Pandectis & utroque Cod. tritius nomen, quam *Principales*: quod & apud Jul. Firmicum, & alios occurrit. Iidem Basilio, & Theodoreto πρωτεύοντες nuncupantur. Postremo ad hunc in Curiis honorem, sicuti gradatim & omnibus muneribus expeditis perveniebatur, ita eorum erat dignatio maxima, pluresque praerogativae: quae quidem ex Cod. Th. cognosci possunt.

Porro de hac eadem *Nummia Varia*, nec non *Nummio Justo*, exstat in Muratoriano Thesauro p. 544. n. 1. altera inscriptio (in Abbatia Romeraci reperta) sed sine mentione *Praefecturae*. Ea talis est.

IN . . . . (2) *Nummiae . Vari*-(3) *ae* . C. F. M. *Nummi*-(3) *o . Justo . plebs* (5) *Peltuinas . patro*-(6) *no . ob . eximiam* (7) *adfectionem* (8) *ejus . quam . uni*-(9) *ce . exercuit . Huic* (10) *splendidissimus* (11) *ordo . Bisellium* (12) *decrevit . Gubi*-(13) *tumque . conces*-(14) *sit . L. D. D. D.* (15) *O. S. F. P. S. F.* Versûs penult. notae tritissimae sunt, nim. *Locus datus decreto DECVRIONVM*. Vbi notabis, eos qui in aenea superiore Tab. *Conscripti* vocabantur, hîc dici *Decuriones*. An interposito tempore, patronis agentibus, ut id vocarentur, sunt consecuti? Versu ult. sex illas singulares, nusquam obvias, ita interpretor: *Ordo splendidissimus* (ut ver. 10. vocatur) *fieri pecunia sua fecit*.

Non alibi memini de Nummia Varia aut M. Nummio Justo legisse. Primo versu videtur fuisse scalptum, *IN. HONOREM Numm.* &c. Vt IN. H. D. D. (*in honorem domus divinae*) & plura talia. Aut si mavis, hoc marmor post Nummiae mortem positum; tum primo versu potuit inscriptum fuisse: IN. MEMORIAM, aut IN. RECORDATIONEM. *Nummiae* VARIAE. C. F. Deinde: *M. Nummio Justo* (ejus Nummiae sive filio, sive quo alio gradu descendenti) *plebs* . . . supple: Posuit statuam. Demum quid ei Ordo decreverit, dicitur. Muratorius haec secus omnia. De Honore bisellii exstant Chimentellii doctae lucubrationes. Quam gauderet (si viveret) in hoc quoque lapide BISELLIVM offerri, sicuti & in eod. Murat. p. 522. in priore Tab. bis, & p. 523. 1. hoNOREM. BISELLI. Sed aliud est quã vulgo putant. Nunc non id agimus. Notabis *Gubitum* pro *Cubitum* seu *Accubitum*

tantum duo ſaepe junctim uſurpantur. Livius XXV. 5. *Senatus . . . triumviros binos creari juſſit ; alteros qui citra, alteros qui ultra quinquageſimum lapidem in pagis foriſque & conciliabulis omnem copiam ingenuorum inſpicerent ;* & . . . milites facerent. Idem XL. 37. *Decemviri ſupplicationem in biduum valetudinis cauſa in urbe & per omnia fora conciliabulaque edixerunt .* Ibidem: *Veneficii quaeſtio . . . ultra decimum lapidem per fora conciliabulaque C. Maenio . . . decreta .* Ac ſemper, quod equidem ſciam, Foris Conciliabula poſtponuntur : ex quo haec aliquantum minoris dignationis prae Foris obtinuiſſe, arguere poſſis. A prioribus ordiar.

§. 1. *De Foris .*

Ea maxime *Fora* dicebantur, in quae nundinarum gratia agreſtes coibant, qua opportunitate ibid. conventus agebantur. Ac mirari ſubit, cur, cum Paulus in IV. Rec. ſent. (ejus locum cap. 1. attuli) omnia locorum genera memoravit, tamen *Fora* praeterierit. Cujus mihi rei ea prorſus videtur fuiſſe cauſa, quod quo tempore ICtus ille ſcripſit, jam omnia quae per Italiam fora celebriora erant, partim in illuſtres civitates non ſine ſervato *Fori* (23) nomine, creverant : partim aut evanuerant, aut in vicos abierant. Qua de cauſa *Fori* acceptio talis, cujuſmodi ſtante Rep. & ſub primis Caeſaribus fuit, Pauli aetate jam exoleverat. Itaque in libris JCtorum nulla, quod ſciam, ejus notionis uſurpatio exſtat.

§. 2. *De Conciliabulis .*

Pomp. Feſtus : *CONCILIABVLVM dicitur locus, ubi in concilium convenitur .* Cum autem *Concilium* non tantum populi conventum notet, ſed etiam nundinas, & *Conciliare* ſit etiam *Emere* (unde illud Terentii, *Male conciliate*, Eugraphius interpretatur, *Male empte: Nam*, inquit, *Concilium*, *Nundinas dicimus*) hinc in Conciliabula tum nundinationis, tum etiam conſultandi & juriſdictionis cauſa conveniebatur. Nam fuiſſe in conciliabulis (aeque ut in municipiis, coloniis, praefecturis) Forum atque Baſilicam ad conſulendum in commune idonea, & in quibus legitimos actus (veluti recitandorum teſtamentorum &c.) tranſigi oporteret, teſtatur Paulus in eo loco, quem cap. 1. protuli.

Porro ambitioſos homines conciliabula ad tribules prenſandos circumire ſolitos, oſtendit Livius VII. 15. *De ambitu ab C. Poetelio Trib. pl. . . . latum eſt: eaque rogatione novorum maxime hominum ambitionem, qui nundinas & conciliabula* (ἓν διὰ δυοῖν : nam in conciliabulis etiam nundinae, ut initio dixi, agebantur : etſi non in ſolis conciliabulis, ſed & in foris, & alibi) *obire ſoliti erant, compreſſam arbitrabantur.* Atque huc procul dubio titulum C. Gracchi orationis apud Gellium I. 7. ſpectare arbitror. *In oratione*, ait ibi Gellius, *cujus titulus eſt, DE Q. POPILIO CIRCVM CONCILIABVLA.* Nam quia hoc vetitum, lege Poetelia; idcirco id vitium in Popilio tota oratione illa carpebat inſectator acerrimus. Atque haud ſcio, an huc etiam illud Ciceronis de Div. fragmentum pertineat, quod Diomedes lib. 1. ſervavit : *Praeterea*, inquit, *cohortatione circum conciliabula antecellunt .*

Verum hiſce miſſis, neſcio ecqua lethei vi poculi id, quod primum fuerat, praeterieram. Nimirum Conciliabulorum dignitatem nemo magis Cyrillo extollit, ſub cujus nomine Gloſſae G. L. plenae bonae frugis circumferuntur. In iis primum Κωμόπολις redditur, *Oppidum*, *Conciliabulum*. Ex quo intelligimus, *Conciliabulum* pluſquam *Vicum* eſſe, imo quiddam inter *Vicum* & *Vrbem* interjectum; ea enim eſt vis compoſitae vocis Κωμόπολις, quaſi ſi dixeris *Vico-civitas*. Deinde hoc ipſum alibi luculentiùs declaratur, ubi ſcribitur: Ὄψις πόλεως : *Conciliabulum*. Quo quidem non aliud ſibi vult, quam Conciliabulo nihil aliud ad juſtae urbis dignationem deeſſe, quam nomen : cum ceteroqui *Effigiem urbis* (id enim Ὄψις πόλεως notat) abſolutiſſimam praeferat.

Hinc parum miror, quod Frontinus in *De limit. agror.* pag. 41. ſcriptum reliquit : *Hoc conciliabulum fuiſſe fertur, & poſtea in Municipii jus relatum . Nam non*

omnia

(23) Hinc illa urbium nomina, veluti *Forum Novum* Piceni, & cognomine alterum Ciſalpinae Galliae. Adhec illa cum clarorum virorum, quibus ſua incrementa debent, nominibus copulata, veluti *Forum Allieni*, *Appii*, *Aurelii*, *Caſſii*, *Claudii*, *Cornelii*, *Decii*, *Flaminii*, *Fulvii*, *Julium* Carnorum, & *Foro julienſes* Vmbriae, *Licinii*, *Popilii* *Sempronii*. Item *Forum Druentinorum*, *Gallorum*, *Jutuntorum*. Etiam extra Italiam alia quaedam, ſed pauciora, occurrunt.

omnia antiqua municipia habent suum privilegium. Vult autem Frontinus multa suo tempore fuisse antiqua municipia, quae privilegio, h. e. monumentis concessi juris municipii, id non possent comprobare, sive quia ea monumenta intercidissent, sive quia ex conciliabuli statu in jus municipii sine privilegio perrepserant. Eodem spectant & Aggeni ad Frontinum ista: *Sunt autem loca publica uti coloniarum, ubi prius fuere conciliabula, & postea sunt in municipii jus relata*.

Jam vero in Conciliabulis aeque ut in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Jus dictum fuisse ex superioribus patet. At hoc insuper addo, quod ex lege Mamilia Kap. V. in conciliabulis, aeque ut in municipiis coloniis &c. proprius magistratus juri dicundo praeerat. Verba legis haec sunt. *Cum Curator* (de quo proxime dixerat) *hac lege non erit, tunc quicumque MAGISTRATVS in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo IVRE DICVNDO PRAEERIT, ejus magistratûs ea de re jurisdictio judicisque datio addictio esto;* & quae ibi sequuntur. Laudari video & alteram aeneam tabulam, in qua sic scribitur: *In oppidis, foris, conciliabulis, ubi IVRI DICVNDO PRAEESSE solet*.

§. 3. *De Conciliabulis amplius: ac de eo potissimum, quod haec non aliud quam Pagorum complurium in consilium unum consensio fuerint*.

Jamque in ultimum mihi locum rem sane pulcherrimam reservatam video; nec tam consilio, quam quod prorsus animo effluxerat. Mirabar equidem, quid causae esset, cur in enumeratione locorum tum hujus Tabulae, tum etiam Mamiliae, tum postremo Pauli in IV. Rec. sent. nulla prorsus *Pagorum* mentio fiat. Neque id injuria mirabar, cum *Pagi* inter locorum ἀξιολόγων nomina semper fuerint, praesertim vero apud Caesarem: apud quem Helvetiorum, Suevorum, aliarumque gentium *Pagi* sunt ingentium praefecturarum nomina, de quibus viri doctissimi plurima adnotata reliquerunt, minime recoquenda. Dices, nihil Germaniae aliarumq. gentium pagis cum Italia commune esse. At vis argumenti in eo sita est, numquam Latinos homines tam magnis Helvetiorum aliarumque gentium regionibus *Pagorum* nomen indituros fuisse, nisi etiam in Italia *Pagus* aliquid ingens sonaret.

Sed & apud nos Livius XXV. 5. ad ann. DXLI. ita junxit, *In Pagis forisque & conciliabulis*. Imo jam inde ab rei Romanae initio Numa regionem Romanam εἰς πάγυς (*in pagos*) diviserat, teste Dionysio, & Plutarcho. Ne plura: nemo mihi hoc eripiet, quin apud Latinos hujusmet aetatis, qua scalptum aes nostrum fuit, *Pagi* & *Conciliabula* duo unius ejusdemque rei nomina fuerint. Quam persuasionem *Pagi Herculanei* in agro Campano inscriptio mirifice confirmat. Verum de hac mox dicam.

Nunc ante omnia sponsor huic opinioni dabitur Isidorus, quem sua ex fontibus optimis plerumque sublegisse, non est dubium. Qui lib. XV. cap. 2. ita scripsit: *PAGI sunt apta aedificiis loca iter agros habitantibus. Haec & CONCILIABVLA dicta, a conventu & societate multorum in unum*. Omnia quidem commode habent; nisi quod post *Multorum* deest *Pagorum*. Nimirum *Pagos* ait *Conciliabula dicta a societate & conventu multorum* (non hominum, sed *pagorum*) *in unum*. Ergo *Pagus* unus paullo amplior *Vico* aut *Villa* erat. At ubi *Pagi* plures in unum consensissent, ea tota societas *Conciliabulum* vocabatur: in quo & commune consilium erat, & magistratus aliquis juri dicundo, & locus ad jurisdictionem idoneus, nempe (auctore Paulo) Forum atque Basilica. Postremo pagi per se singuli, qui consensissent, dicebantur *Compagi*.

Quae dixi, illustri inscriptione in agro Campano effossa *Pagi Herculanei*, cum quo *Compagus Jovus* communis administrationis societate vinciebatur, jam illustrabimus. Ea inscriptio, in fine consules gerit anni DCLIX. ita ut quadriennio antiquior lege Julia fuerit. Ea vero sic incipit.

Pagus. Herculaneus. scivit. A. D. X. TERMINAlia [h. e. die XIV. Febr.] (2) *Conlegium. seive. magistrei. Jovei. compagei. sunt* (3) *utei. in. porticum. paganam. reficiendam* (4) *pequniam. consumerent. ex. lege. pagana* (5) *arbitratu. Cn. Laetori. Cn. F. magistrei* (6) *pagei. ei* (h. e. *ejus*) *uteique. ei. conlegio. seive. magistri* (7) *sunt. Jovei. compagei. locus. in. teatro* (8) *esset. tam. quasei. sei. ludos* fe-

fecissent (9) *L. Aufustius L. L.* &c. Sequuntur enim undecim aliorum nomina Magistrorum, & quidem, ut ego interpretor, *Jovi Compagi*, quibus locus in theatro futurus erat, si quidem porticum refecissent.

Et hanc quidem epigraphen in Comment. ad Amphith. Tit. pag. 148. & seq. copiose exposuimus. Verum huc quod attinet: primum totius conciliabuli caput, *Pagus Herculaneus* erat, qui proinde semper *Pagus*, numquam *Compagus* dicitur, sicuti & quae ad eumdem pertinent, *Pagana* vocantur: ex quo indicio *lex pagana*, & *porticus pagana* ad Pagum Herculaneum referuntur. Vt & v. 5. *Cn. Laetori. Cn. F. magistrei. pagei. ei*, supplebis (24) Herculanei; nam ille alter semper *compagus* vocatur, & ad eum quae pertinent, ea (25) *compagana* dicenda fuissent. Deinde major Pagi Herculanei prae compago suo dignitas ostenditur; quod theatrum in Herculaneo tantum esset, ibique proinde Basilica ceteraque publica aedificia. Accedit quod Laetorius Herculanei magister ingenuus erat: at contra magistri duodecim Jovi compagi, qui finem tituli occupant, ad unum omnes libertini sunt.

Habes veterum Italiae conciliabulorum adumbrationem: quae ex pago principe (in quo scil. jurisdictio) & ex circumjectis aliis compagis coalescebant. Hanc πολιτείας effigiem nomenque ipsum ex Attica (quae primis temporibus pagatim administrabatur) desumptam, Numa in Latium intulisse videtur, si Dionysium audimus.

(24) In Comm. ad Amphith. Tit. extremâ pag. 152. dixeram, hunc Laetorium Cn. F. fuisse magistrum Pagi Jovi, & ex eo majorem dignitatem compagi Jovi (cujus magister ingenuus) prae Herculaneo argueram, quippe cujus magistri omnes libertini huic titulo subjiciuntur. At nunc in alia omnia abeo. Laetorius non τῷ Jovi (qui non *pagus* sed *compagus* constanter vocatur) sed pagi Herculanei, qui non aliter quam *Pagus* dicitur, magister fuit: contra vero duodecim illi libertini, qui in imo lapide referuntur, magistri Jovi compagi sunt, ideo scalpti, ut intelligatur, iis locum in theatro futurum.

Eâdem pag. 152. addideram, in altero ejusd. *Jovi* marmore (in Grut. p. 59. n. 8.) duodecim magistros recenseri, omnes ingenuos. At ea inscriptio non ad pagum *Jovum* (de quo ne γρῦ quidem) sed ad *Venerem Joviam* pertinet.

(25) Exstat ea vox apud Grut. p. 209. 1. *Sententiam quam . tulit . L. Novius . . . . inter* COMPAGANOS . RIVILARENSIS . ET . VAL . FAVENTINAM.

Kaput V.

9 QVEIQVOMQVE INMVNICIPIEIS · COLONEIS PRAEFECTVREIS · FOREIS · CONCILIABVLEIS · C · R · II · VIR · IIII · VIR · ERVNT · ALIOVE

10 QVO · NOMINE · MAG · POTESTATEMVE SVERACIO · EORVM QVEI · QVOIVSQVE · MVNICIPIA · COLONIAE · PRAEFECTVRAE

11 FORO · CONCILIABVLI · ERVNT · HABEBVNT · NEIQVIS EORVMQVE · INEO · MVNICIPIO · COLONIAE · PRAEFECTVRAT · EOKO · CONCILIA

12 BVLO · SENATVM · DECVRIONES · CONSCRIPTOSVE · LECITO · NEVE · SVBLECITO · NEVE · COAPTATO · NEVE · RECITANDOS · CVRATO

13 NISI · INDEMORTVEI · DAMNATEIVE · LOCVM · EIVSVE · QVEI · CONFESSVS · ERIT · SE · SENATOREM · DECVRIONEM · CONSCREIPTVMVE

14 IBEI · H · L · ESSE · NONLICERE

CA-

CAPVT V.

Magiſtratus ſupremus ne quem in Senatum legito , neve niſi in vacuum locum ſublegito.

9 *Quicumque in Municipiis , Coloniis , Praefecturis , Foris , Conciliabulis Civium Romanorum Duum-viri , Quatuor-viri , aliove*
10 *quo nomine magiſtratum , poteſtatemve* [*ſuffragio eorum , qui cujuſque Municipii , Coloniae , Praefecturae ,*
11 *Fori , Conciliabuli erunt*] *habebunt ; ne quis eorum* (ali)*que*(m) *in eo Municipio , Colonia , Praefectura , Foro , Concilia-*
12 *bulo* (in) *Senatum , Decuriones , conſcriptoſve legito , neve ſublegito , neve cooptato , neve recitandos curato ,*

VER. 9. *Quicumq. . . . IIviri IIIIviri aliove quo nomine magiſtratum ... habebunt*] Summus municipiorum coloniarumque magiſtratus plerumque Duoviros fuiſſe , alicubi (26) Quatuorviros , ſed & aliis etiam nominibus plurimis interdum fuiſſe appellatos , nemo ignorat : de quo tritiſſima ſunt , quae viri docti adnotarunt . Hinc Vlpianus l. 1. D. *de albo ſcrib.* ubi *duumviratum* nominaſſet, opportune addit: *Si hic honor* (ibi) *praecellat* , non ignarus , alibi alium ſummum fuiſſe magiſtratum.

VER. 10. *Suffragio eorum , qui cujuſq. municipii . . . erunt*] Hoc tantum hinc diſcimus, ſuffragiis populi magiſtratus fuiſſe creatos . At de modo ἀρχαιρεσιῶν nemo antiquorum facem praeivit: niſi quod ex Vrbe principe comitiorum rationem fuiſſe petitam, pro explorato haberi decet Exſtat infra de Comitiis v. 24. & 58. mentio.

VER. 11. 12. 13. *Ne quis eorum . . . Senatum , Decuriones , Conſcriptoſve legito, neve ſublegito , neve cooptato , neve recitandos curato , niſi in demortui damnative locum . . .*] Primum quod tribus his verſibus negotium faceſſit, eſt συνωνυμία, quae in aliis etiam paſſim legibus omnibus graſſatur latiſſime . At illa ſynonymorum inculcatio, tantopere odioſa legentibus, viſa eſt legum latoribus neceſſaria, ne captionibus rima pateret. Vt ecce hic, ſi poſt *Decuriones* non addidiſſet *Conſcriptos*, poterat magiſtratus , ſi quos in curiam ſupra numerum adlegiſſet, hac ſe exceptione tueri, ſe non in Decuriones, ſed in Conſcriptos adlegiſſe . Fuiſſe enim aliquando inter ea duo diſcrimen aliquod , Feſtus , Liviuſque teſtantur , uti mox ex ſubjiciendis ad v. 12. intelligetur. Adhaec ſi tantum LEGITO ſcriptum eſſet , potuiſſet Magiſtratus excipere, ſe non *legiſſe* ſupra numerum, verum *ſublegiſſe ;* ac ſi minus in locum vacuum (ut infra ver. 13. ſancitur) at certe in propediem (27) vacaturum , in

locum

(26) Quatuorviros aevo Ciceronis non infrequentes fuiſſe, oſtendit ejus Epiſt. (ad Famil. XIII. 76.) *Quatuorviris & Decurionibus* (eccujus loci neſcitur) inſcripta, qua iis poſſeſſionem a C. Valgio in agro Fregellano emptam commendat . Ad Att. X. 13. Cum M. Antonius evocaſſet e municipiis denos; *Quatuorviri venerunt ad villam ejus mane* . Vnde apparet, Municipia hoc numero in magiſtratibus ſummis delectata; quod & ex Cluentiana patet c. 8. *Oppianicus . . . Larinum cum armatis advolavit : Quatuorviros , quos municipes fecerant , ſuſtulit : ſe a Sylla , & alios praeterea tres factos dixit* . Sed & ſub principatu non raro inveniuntur . Vide ind. Gruter. in IIIIvir. I. D. Vbi enim *jure dicundo* additur , non niſi ſupremus curiarum magiſtratus eſt . Nam ceteroqui & alios magiſtrus ἰσαρίθμους fuiſſe, non ignoro . In Fabretto etiam (cujus indices deſideramus) *Quatuorviros* reperio pag. 456. num XVI. & n. 75. & pag. 460. num. 89. Item pag. 459. num. 81. ubi idem Acilius *IIIIvir. I. D.* ac ſimul *IIIIvir. QQ.* ſcribitur haud aliter, ac utrumque cumulatur pag. 463. num. 92. & 93.

Equidem hoc videre mihi videor : in Municipiis (in quibus αὐτεξουσιότης adhuc nonnulla reſtabat) alibi duumviros , alibi facilius quatuorviros ſummae rei praefuiſſe ; at in coloniis, quae ad urbis Romae effigiem ſe conformare debuerunt , ut Romae duorum Conſulum , ita duorum magiſtratum placuiſſe; ſive *duoviri* vocarentur, ſive *aediles* , ſive *praetores* , ſive *conſules* .

(27) Promotiones ſcil. inveniri potuerunt iis ſimiles , quae citimis Eccleſiae temporibus *Vacaturae* vocabantur : de quibus conqueritur Jac. Stephaneſcus in vita S. Caeleſtini V. PP.

Atque Vacaturas concedens &c.

Et alii paſſim . Nihil enim frequentius ante Synodum Trid. quam ut beneficia ante obitum poſſidentis conferrentur aliis .

locum ſcil. invalidi ſenis. Poſtremo inventas fuiſſe mere honorarias dignitates ſupra numerum (variis [28] nominibus appellatas) ex Auguſta hiſtoria cognoſci poteſt. Atque ad hanc alteram captionem praecavendam non ſatis habuit vetare, ſublegi quemquam, niſi in demortui damnative locum verum etiam, ut fraudes undeunde praecideret, neminem ſupra numerum *Recitari* ex albo juſſit; nam in ea re quoque latere aliquid fallaciae potuit. En quo tot ſynonymorum (quae putantur, cum non ſint) inculcatio pertinet. Ceteroqui non nego, ſi ex antiquioribus legibus praecideris πολυλογίαν, nihil iis fore brevius, concinnius, elegantius.

Vides igitur quid ſummo magiſtratui municipali tantum licuerit. In mortui damnative locum ſublegere decurionem conſcriptumve poterat: at ſenatum ab inchoato legere, aut inopia curialium laborantem explere non poterat. Et tamen poſt legem Juliam Plotiamque, cum ex cruentiſſimo illo ſociali bello flos urbium ſocialium caeſus internecione fuiſſet; horum alterutrum neceſſe fuit, nim.ut alicubi ab integro curiae replerentur, aliae vero plures ad paucos redactae ſupplerentur. Quid porro tum factum in curiis explendis fuit? De eo in ſubjecta (29) conjectione commen-

(28) *De ſupernumerariis, Vacantibus, Adſcriptitiis, aliiſque mere honorariis dignitatibus.*

Fuiſſe fortaſſis tale aliquid liberae Reip. temporibus, ex eo conjici poteſt, quod ſaltem ſub principatu accidiſſe comperimus.

Jam primum ſub Claudio cuſus exſtat Neronis nummus ille, in cujus antica parte legitur, *NERO. CLAVDius. CAESar. DRVSVS. GERManicus. PRINCeps. IVVENTutis*. Adeſt ejusdem effigies. In poſtica vero ſcalpuntur inſtrumenta pontificalia, & in ambitu ſcribitur, *SACERDOS. COOPTatus. IN. OMNia. CONLegia. SVPRA. NVMerum. EX. SC.* Jam tum ſcil. *ſupra numerum* cooptationes fiebant. Sed res ardua habebatur; nec ſine SCto (quod diſerte in nummo ſcalpitur) ne in Principe quidem juventutis admittenda. De eodem Claudio principe Tranquillus cap. 25. *Inſtituit & imaginariae militiae genus, quod vocatur SVPRA NVMERVM: quo abſentes & titulo tenus fungerentur.*

Jam vero Trajani beneficio fuiſſe plures *ſuper legitimum numerum* adlectos in Bithyniae curias (credo etiam in Orbis Romani ceteris id factitatum) Plinius epiſtola ad Trajanum (X. 113.) ſignificat, quae ſic incipit: *Lex Pompeia . . . eos qui in Bulen a cenſoribus* (curiarum) *leguntur, dare pecuniam non jubet: ſed ii, quos indulgentia tua SVPER LEGITIMVM NVMERVM adjicere permiſit, & ſingula millia denariorum, & bina intulerunt*. Mitto cetera. Locus ad rem noſtram notabilis, cum de curiae ſupernumerariis agat.

Lampridius Alex. Severo cap. 15. *Jurejurando deinde ſe adſtrinxit, nequem adſcriptum* (melius *Adſcriptitium*, uti Trebellius in Baliſta) *id eſt Vacantivum* (pro Vacantem: βακαντῖβος vox eſt Suidae & Syneſio nota) *haberet, ne annonis remp. gravaret.*

Trebellius Pollio in Baliſta affert ex epiſtola Valeriani, quod hic gratias Baliſtae ageret, *Quod ejus conſilio nullum Adſcriptitium, ideſt Vacantem haberet, & tribunum nullum ſtipatorem, qui non vere pugnaret*. *Vacantes tribunos* non ſemel memorat Ammianus, ad quem locum plura affert Valeſius.

L. 2. C. *ut dignit. ordo ſervetur* numerantur gradus quinque illuſtrium perſonarum: I. eorum qui in actu poſiti, illuſtres peragunt adminiſtrationes: II. *Vacantium* praeſentium in Comitatu: III. *Vacantium* abſentium: IV. *Honorariorum* praeſentium: V. *Honorariorum* abſentium.

Fuere & illi Supernumerarii Palatini, quorum meminit Codex Theod. tit. *De Palatinis ſacrar. largit.* &c. Videatur & Jac. Gothofredus ad l. ult. C. Th. *De agentib. in rebus*.

Huic malo in anteceſſum Lex occurrit, vetans quemquam niſi in vacuum locum legi.

(29) *CONIECTIO de ratione, qua poſt legem Plotiam Curiae ſociorum civ. Rom. ſive conſtitutae, ſive expletae fuerint.*

A coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis ordior, quae minus αὐτεξουσιότητος prae municipiis habuerunt. In coloniis, quae tum primum deductae fuerunt, ad III. viros coloniae deducendae (quorum ſemper fuit ordinare coloniae ſtatum) haud dubie pertinuit, ſicuti cetera ibi rite ac recte conſtituere, ita in primis ſenatum colonicum ab integro legere, ſive ſuffragiis colonorum adhibitis, ſive, quod expeditius erat, ſola ex albo recitatione. At quae vetuſtiores coloniae erant, eae poſt ſocialis belli clades tantum explendae fuerunt. Quod ipſum majoris moliminis res viſa fuit, quam pro colonici magiſtratus auctoritate: id quod ex hoc loco apparet, ubi ſummo locorum magiſtratui decurionem ſublegere in mortui damnative locum tantum permittitur, at explere inopia laborantem ſenatum (quod Romae majorum poteſtatum res habebatur) non permittitur. Imo ſic de toto hoc negotio lex loquitur, tamquam jam ante hanc Tabulam expletae curiae fuerint. Ac ſane videtur jam ſtatim ab extincto Italico bello & civitate ſociis data, magiſtratus aliquot Roma miſſi, qui obeuntes colonias, praefecturas, fora, conciliabula, curias aut tum primum conſtituerent implerentque, aut defectas curialibus explerent.

At in municipiis non videtur plane idem valuiſſe. Nam ex hujus Tabulae ultimo capite v. 85. & ſeq. liquet, unicuique *Municipio fundano* (h. e. populo fundo, ut in loco dicam) *permiſſum* fuiſſe aliquem, qui *leges municipibus daret*, & ut intra annum poſſet *ad eas leges addere, commutare, corrigere*, & reliqua quae ibi ſequuntur. Ac profecto huic homini tanta poteſtate praedito, ſicuti tam plena legislationis poteſtas permittebatur, quis dubitat, quin eidem datum negotium fuerit, ut de conſilio primorum municipii omnem ejus reip. ſtatum ordinaret, in primis autem ſenatum inopia laborantem expleret? Quo facto nihil in poſterum ſummis municipiorum magiſtratibus relictum fuit, niſi ut in demortui damnative locum decurionem novum ſublegeret: hunc vero a curia nominatum.

mentamur. Hic vero quod instat, postquam in universum de summa re disputavimus, textum ab initio retexamus.

VER. 12. *Senatum, decuriones, conscriptosve . . . legito*] Rectum erat aut, *Nequem* (in) *senatum . . . legito;* aut *Nequem* (collective pro *Nequos*) *senatum* (pro *senatores*) *Decuriones . . . legito.* Atque *Senatum* pro *Senatores* ita usurpasse videtur, sicuti Horatius I. ep. 1. *Plebs eris*, pro *Plebeius eris*, dixit. At in cetera tabula utroque modo. Vel *Senatus* enim, vel *Senatores* scalpitur ante *decuriones* & *conscriptos*. Ad *Decuriones Conscriptosve* quod attinet, hinc videtur ostendi, illis post legem Juliam temporibus curias omnes ex decurionibus antiquis, & ex *Conscriptis* recentioribus coaluisse. Proinde de *Conscriptis* hisce uti dicam, locus exigit.

Festus in *Conscripti* ait: *Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine Patribus adscribebantur, ut numerus Senatorum expleretur.* Eadem paullo aliter in *Adlecti* scripserat. Ac rursus idem in *Qui patres* ita posuit: *Qui patres, qui conscripti vocati sunt in curiam, quo tempore regibus Vrbe expulsis, P. Valerius Cos. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit . . . ut expleret numerum Senatorum trecentorum; & duo genera appellata sunt.* Quaenam haec duo genera? nim. duo illa *Patrum* & *Conscriptorum*, quae initio posuerat, ubi tamen ita scribendum esse (*QVI PATRES QVIQVE CONSCRIPTI vocati sunt in Curia*) ex ultimis illis Festi verbis (*Duo genera appellata sunt*) sicuti etiam ex Livio II. 1. patet: *Traditumque inde fertur, ut in senatum vocarentur, QVI PATRES, QVIQVE CONSCRIPTI ESSENT: Conscriptos videl. in novum senatum appellabant lectos.* De eadem re Dionysius, Tacitus, alii, sed ita ut magna inter antiquos discidia circa auctorem hujus facti (dum Festus Poplicolam, Livius cum aliis Brutum, alii utrumque memorant) circaque alias historiae circumstantias fuerint: quae minutim notare non tanti visum.

Ex his intelligitur, aliquamdiu post illud tempus ita inter duo genera fuisse distinctum, ut antiqui dicerentur *Patres*, recens autem lecti vocarentur *Conscripti*. At ea non perpetua distinctio fuit; nam diu, ut videtur, ante Ciceronis aetatem eo ventum fuit, ut confusis in unum generibus, universi communi nomine *Patres* (30) *Conscripti* compellarentur. Quocirca cum in hac Tabula a Decurionibus sedulo Conscripti distinguantur; hinc inferri suspicor, similem senatorum inopiam in sociorum curiis incidisse, ac Romae regibus exactis acciderat: de qua supra. Ea vero decurionum caritas non alias major, quam bello sociali finito esse potuit, cum flos Italicae nobilitatis eo bello extinctus fuisset. Quocirca non satis est post legem Juliam (quae medio bello Italico, anno DCLXIII. lata fuit, quaeq. non omnibus sociis urbibus civitatem largita fuit, sed iis quae id meruissent) hanc Tabulam fuisse scalptam, sed forsan post legem Plotiam, quae biennio aut triennio post Juliam jussa fuit, quaeque ad universos socios beneficium Romanae civitatis extendit. Tunc scil. temporis, jam socialibus armis (quibus lectissimae quaeque familiae urbium interierant) depositis, imminutas fuisse maxima ex parte curias animadversum fuit. Itaque ex hoc uno *Conscriptorum* vocabulo discimus, post Juliam Plotiamve (quae ad ann. 663. & 666. pertinent) hanc Tabulam fuisse perscriptam. Nec tamen diu post utramvis, verum dum curiarum expletio adhuc recens esset: tum enim tantum distingui a veteribus Decurionibus *Conscriptos* usuvenire potuit. At statim deinde ab eo discrimine descitum fuit, *Con-*

(30) Ac, nisi vehementer fallor, in hac compellatione (PATRES CONSCRIPTI) nullum syllabáe unius inter antiquos, recentioresque discrimen fuit, verum hoc tantum interfuit, quod veteres ita ἀσυνδέτως (*Patres, Conscripti*) usurpabant, tamquam si, *Patres & Conscripti*, dicerent. Amabant enim ἀσύνδετα antiqui: quantum ex vetustioribus monumentis liquet. Sed tamen ubi post PATRES retinuissent spiritum, & ita postea τὸ *Conscripti* pronuntiassent; satis sola pronuntiatione significabant, se *Patres* a *Conscriptis* dirimere. At ubi paullatim illa inter utrosque interspiratio neglecta fuit, unoque spiritu raptim utrumque efferebatur; postremo eo ventum fuit, ut illud *Conscripti* tamquam τῷ *Patres* epitheton haberetur. Quî scis, inquies, aevo Ciceronis *Conscriptos* pro epitheto habitum? Ex Auctore ad Her. didici IV. cap. 21. hoc annominationis exemplum afferente: *Demus operam, Quirites, ne omnino Patres Conscripti, circumscripti putentur.* Hanc enim vim habet: Ne *Patres*, qui nunc universi *Conscriptorum* ephiteton gerunt, posthac agnominari verius *Circumscripti* debeant. Vides profecto quantum momenti perversa dumtaxat pronuntiatio sensim attulerit.

cognoſcimus. Hîc in verbo RECITANDOS ſoloecon ineſſe videtur: quod tamen defendi (36) utcumque poteſt. Porro ea recitatio non aliunde quam *de Albo* fiebat, juſſu Cenſoris, aut Quinquennalis, ſive (ubi hi non erant) juſſu ſupremi magiſtratus. Ad hos pertinebat in exordio magiſtratûs *Senatum recitandum* (ea propria locutio erat ex Livio (37) & aliis notiſſima) curare: qua recitatione ſi-qui forte praeteriti, ii hoc ipſo (non reddita facti ratione) ſenatu moti erant: qui vero tum primum recitati, ii lecti in ſenatum aut ſublecti dicebantur. Cum vero ex albo recitatos conſtet; jam recitationi neceſſe eſt Albi ſcriptionem praeiviſſe. Ac ſane exſtat *De Albo* (curiae) *ſcribendo* libri 50. Pandectarum titulus tertius: exſtat & curiae Canuſinae Album in aes inciſum. Ex utroque vero lux ingens æri noſtro cum allinatur; utrumq. in ſubjecta (38) παρεκβάσει explanabimus.

VER.

quatuorviris adminiſtrabatur, ibi etiam quinquennalitas quatuorviralis erat. Tales illi, quos alicubi reperi, *C. Veſidienus* IIIIVIR.IVR.DIC.IIIIVIR. QVINQ. Et *A. Quintilius* IIIIVIR.IVRE.DIC. IIIIVIR.QVINQ. Item apud Fabrettum p.459. n.81. C. ACILIO . . . IIIIVIR. I. D. IIIIVIR. QQ. Et pag. 463. num. 92. M. BAEBIO . . . . IIIIVIR. I. D. IIII. VIR. QVINQ. Pluribus contrahendis abſtineo. Ex quibus ſatis apparet, ubi juri dicundo bini creabantur, ibi & quinquennales duos: ubi juri dicundo quatuor, ibi & totidem quinquennales.

(36) Σολοικοφανὲς eſt, quia refertur ad QVEM. Nam v. 11. ſcribitur: *Nequis eorum* QVEM . . . *legito* . . . *neve Recitandos* (pro *Recitandum*) *curato*. Verum amoliri a Tabula id vitium poſſumus, fortaſſis quia illud RECITANDOS unum ex illis ἀκλίτοις eſſe queat, quae Gellius I. 7. Graecis ἀπαρέμφατα (quae ipſe *indefinita* interpretatur) fuiſſe appellata, dicit. Ibidem exempla affert, *Futurum*, *Dicturum*, *Facturum*, *Proceſſurum* & ejuſmodi talia, omnibus generibus atque numeris uſurpata. Vt Cic. *Hanc rem praeſidio futurum*. C. Gracchus: *Inimicos meos hoc dicturum*. Quadrigarius: *Deos bene facturum*. Val. Antias: *Omnia ex ſententia proceſſurum* &c. Horum exemplo quis ſcit, an non ſimile aliquid in re cenſoria licuerit, ut *Recitandos curare*, tamquam ἀπαρέμφατον, cum nomine ſingulari jungeretur? Aut (ſi hoc παραδοξολογητὸν videbitur) illud propius fidem erit, τὸ QVEM (quod v. 11. praeivit) cum ſit indefinitae notionis, deque pluribus accipi queat; proinde naturam collectivorum imbibere, quae cum verbo plurali nectuntur.

Auget hanc ſuſpicionem, quod ad illud *Quem* (pro *Aliquem*) refertur v. ſeq. τὸ *Decuriones*, *Conſcriptoſve*: etſi τὸ IN ſubaudiri poſſe, in loco dixi.

(37) Livius XXIII. 23. de M. Fabio Buteone ita ſcribit: *Recitato vetere ſenatu, inde primum in demortuor. locum legit* . . . Cicero pro Domo. 84. *Patrem tuum* . . . *L. Philippus cenſor avunculum ſuum praeteriit in recitando ſenatu.*

(38) Παρέκβασις. DE ALBO CVRIAE. *Titulus* De Albo ſcribendo *illuſtratur*, & *cum Tabula Canuſina aliiſque comparatur.*

§. 1. *Ex lib. L. Pandect. Titulus III.*

Eum titulum Vlpiani lex 1. & 2. abſolvunt. Prima ſic incipit: *Decuriones in Albo ita ſcriptos eſſe oportet, ut LEGE MVNICIPALI praecipitur*. De *lege municipali* crebra in Pandectis mentio: de qua nos infra Adn. 43. Pergit Vlpianus: *Sed ſi lex ceſſat, tunc dignitates erunt ſpectandae, ut ſcribantur eo ordine, quo quiſque eorum maximo honore in municipio functus eſt: puta: qui duumviratum geſſerunt, ſi hic honor praecellat* (nam alibi IIIIviri, alibi dictatores, praetores, conſules ſummus magiſtratus erat) *inter duumvirales antiquiſſimus, prior is* (inter duumvirales eſto) *deinde hi qui ſecundo poſt duumviratum honore in rep. functi ſunt: poſt ii, qui tertio, & deinceps: mox hi qui nullo honore functi ſunt, prout quiſque eorum in Ordinem venit*. §. 1. *In ſententiis quoque dicendis idem ordo* (a quo *Ordine* facile ſenatus, non tantum municipalis, ſed etiam Romanus, ORDO vocabatur) *ſpectandus eſt, quem in Albo ſcribendo diximus.*

Idem l. 2. eod. tit. *In albo decurionum in municipio nomina ante ſcribi oportet eorum, qui dignitates Principis judicio confecuti ſunt; poſtea eorum, qui tantum municipalibus honoribus functi ſunt.*

Haec tametſi longiſſimo poſt Tabulam noſtram intervallo ſcripta, tamen profutura moribus curiarum municipalium cognoſcendis putavi. Cum his vero ex corpore juris, & ex Cod. Th. alia complura junges, in primis autem Tabulam Canuſinam vivo Vlpiano conſcriptam: de qua incipio.

§. 2. *Album Curiae Canuſinae ſaeculo ſuperiore ex agro Canuſino erutum, deſcribitur & illuſtratur.*

Ea Tabula aenea in agro Canuſino anno 1675. reperta, ubi in plurium dominorum manus incidiſſet, poſtremo Venetias aſportata, ibi adhuc detinetur. Noriſius ſeſe illam in aedib. Juſtinianor. anno 1681. vidiſſe in Epiſtola conſulari (ad conſules anni 222.) ſcripſit: at Monfauconius (in Diar. Ital. pag. 63.) in Muſeo Ant. Capelli eamdem ſe contemplatum teſtatur. Ejus exemplum allatum a Sponio, poſt etiam in Theſaurum Italicum illatum fuit. Eam Abbas Damadenus ſpiſſo commentario illuſtravit, ſed rem ipſam acu non tetigit. Ne multa: totum æs illud nihil aliud quam Curiae Canuſinae *Album* exhibet. Et quidem plane eopte ordine ac methodo procedit, qua Vlpianus in lege modo recitata confici *Curiae album* jubet. Quocirca, moneo lectorem harum rerum amantem, ut in Vlpiani legem modo recitatam commentarium non aliunde petat, quam ex lamina Canuſina: quae quidem ſub Alex. Severo ſcalpta fuit, cujus principis idem Vlpianus conſiliarius & ſcrinii magiſter fuit. Ea hodie inſcriptio eſt ſatis obvia, quippe quam etiam Fabrettus (cujus Syntagma inſcriptionum omnium manibus teritur) pag. 598. inſeruit. Ad eam vero illuſtrandam pauca hîc afferam, aliis, quod norim, intacta, ex quibus antiquitas evadat illuſtrior: maxime cum ſit unicum, quod norim, *Albi* curiae monumentum. Nam quod Gothofredus ad l. 48. C. Theod. *de decurion.* ait, exſtare apud Grut. pag. 302. num. 2. Curiae Album marmoreum, cave credas. Id enim fragmentum prorſus alio ſpectare,

docet

VER. 13. *Nisi in demortui damnative locum*] *In Demortui* dixit; nec enim sublegere *in MORTVI locum* antiqui dicebant, sed *in Demortui* (39) *locum*. In

Eee 2 quo

docet illud ver. 3. (*Incipit*) FELICITER. ORDO. SACER. DOMVS. AVG. PALAT. &c. Ad quodnam corpus *Domûs Aug.* spectarit, incertum. Sed ad æs Canusinum venio.

Jam primum omnium (praeter ea, quae de *Albo* universe diximus sup. ad æs Brit. ad v. 18.) quod huc attinet, sciendum est, *Curiae Album* proprie intelligi Tabulam albo inductam, in qua statim ab inito magistratu Quinquennales, aut supremus magistratus senatum eo ordine, quem ex Vlpiano didicimus, describi curabant, quem & ex ea tabula recitari jubebant; unde locutio fluxit *Recitari ex albo*. At statim deinde quae ibi perscripta fuerant, eadem in aere incidebantur. Id exære Canusino constat: in quo post consulum nomina (qui ad ann. 223. pertinent, sub Alex. Severo) ita scribitur: *M. Antonius. Priscus. L. Annius. Secundus. IIVIR. QVINQVENN.* (*duumviri quinquennales*) *nomina. decurionum. in. aere. incidenda. curaverunt.* Idque æs, ubi ei alterum refectum succederet, in tabulario recondebatur. Dixi in Adn. 35. *Quinquennales* hoc in curiis municipalibus fuisse, quod Romae Censores, nim. a quinquennio, quo durabant, ita dicti; sicuti & ab ipsorum numero hîc *Duumviri* sunt. Ad hos, sicuti pertinuit Album condere, & recitari facere, ita & in aes incidendum curare.

Sequuntur deinde nomina Decurionum in quatuor columnas distincta. Prima columna Patronos coloniae complectitur: qui (quia illud, NOMINA DECVRIONVM, omnibus columnis desuper imminet) videntur & ipsi corpore Decurionum comprehensi fuisse, neq. hîc alio, quam primo, sicuti par erat, loco. Hujusmodi *Patroni* duûm fuere generum. Priores inscribuntur PATRONI. C. C. V. V. h. e. *Clarissimi viri*, qui nim. honoribus functi, & senatores Romani erant; maxime cum alterum genus inscribatur: PATRONI. E. E. Q. Q. R. R. h. e. *Equites Romani*. Equites octo non amplius, at Clarissimi XXXVI. numerantur.

Altera columna primo loco *Quinquennalicios* (h. e. Quinquennalitate functos) septem (quorum sextus & septimus sunt illi ipsi *M. Ant. Priscus*, *L. Annius Secundus*, qui Album incidendum curaverunt, in ære summo scalpti) deinde *Adlectos inter QVINQuennalicios*, quatuor; postremo *II. viralicios* novem & viginti numerat. Ex his apparet, sicuti Romae censorii consularibus honorabiliores, ita in municipiis Quinquennalicii Duumviraliciis. Appuleius X. Met. pag. 335. *Thyasus . . . patria Corintho . . . GRADATIM permensis honoribus, quinquennali magistratui fuerat destinatus*. Plura de hoc magistratu supra Adnot. 35. Qui *Adlecti* dicuntur, ii credo beneficio Principis iis, etsi non gesto eo honore, adlegebantur. Inter IIviralicios primi tres post cognomen adscriptum habent II. h. e. *Iterum*, propter bis gestum duumviratum. Jam vero columnae tertiae initio scribitur, AEDILICII; iique undeviginti numerantur. Sequuntur QVAESTORICII novem, *PEDANI* vero duo & triginta, qui & partem columnae quartae occupant. Hi sunt *Judices dati & delegati*, seu qui *ex delegatione causas audiunt*, quique Theophilo χαμαιδικασταὶ vocantur. Dicti quia *pede plano* non pro tribunali judicarent. Gellius III. 18. *pro pedariis pedaneos* barbare dictos queritur. Nim. ævo Gellii adhuc illi senatores erant *pedarii*, qui tamen nove (ideoque barbare) mutata liquida dici *pedanei* coeperant. At postea *Pedaneorum* vox ad *judices delegatos* translata fuit: ii vero ultimi numerantur in albo, minorennibus tantum superiores. Hi sane quod hîc PEDANI vocantur syllabis tribus, novum est; ac facile defectus τοῦ E errori vertendus. Nisi vero principio trisyllabum, postea auctum nova vocali fuit.

Quarta columna post Pedanos non alios, quam *Praetextatos* quinque & viginti exhibet. Sunt autem illi qui ante ann. decimum septimum in curiam adlegebantur, h. e. adhuc praetextati, nondum toga virili sumpta; idque vetere more nititur. Vide Macrob. I. Sat. 6. ubi de facto Papirii illius, cui cognomen *Praetextato* haesit, agitur. Id postea sub principatu videtur fort. principis indulgentia concessum: at carebant sententiae dictione. Plerumque hi erant decurionum filii (qui quidem *debiti curiae* postea vocari coeperunt) aut ex latere descendentes, uti constat ex IVN. de quo mox dicendum erit. Totus ergo descriptorum in Albo numerus CLXIX. continet: ex quibus si patronos XLIV. demas, tantum CXXV. reliqui erunt.

Postremo de IVNioribus pauca dicam. Reinesius ad Cl. I. num. 99. p. 134. in fine plura de his parum considerate (quibus rejiciendis nolo immorari) tradit, ut alios taceam. At istud IVN. tabulae Canusinae demonstrat, esse plane verissimum, quod ad Kalendar. Marmoreum Neap. & in *De SS. Episc. Neap.* (ubi de *S. Paulo Juniore* egi) dixeram, τὸ IVN. in homonymis tunc usurpatum, ubi homonymus unus alterius senioris aetati succresceret. Pariter ergo in hac tabula inter cognomines duos major natu absolute vocatur: alter (qui semper prioris filius, aut nepos, aut ex latere veniens) cum adjectione *IVNior* appellatur.

Quare ne mireris si col. I. quia inter patronos duplex *Valerius Turbo* signatur, horum alter IVN. inscribatur: qui cum *Marci* praenomine, prioris *Lucii* sive filius, sive fratris filius fuit. Col. IV. inter Aedilicios L. FAENIVS MEROPS IVN. filius fuerit necesse est alterius L. FAENI MEROPIS inter IIviralicios. Ead. columnâ *C. Lucretius Venustus IVN.* filius est alterius *C. Lucret. Venusti* inter IIviralicios. Item inter pedanos *Ti. Claudius Onesimiànus IVN.* filius est alterius, eisdem trib. nominib. praediti, inter IIviralicios. Item *C. Julius Hospitalis IVN.* qui inter praetextatos est, parentem sibi cognominem inter IIviralicios ostentat. Inter Praetextatos *L. Abuccius Proculus IVN.* patrem habet cognominem inter Quinquennalicios: itemque L. TRECCIVS APOLLINARIS IVN. habet inter IIviralicios parentem. Cur vero ille inter Praetextatos *P. Publicius Maximus IVN.* nullum ostendat in toto ære cognominem, id arguit, ei fuisse domi natu majorem homonymum, sed extra curiam. Vides igitur, quo τὸ IVN. (in inscriptionibus obvium varieque acceptum) plerumque pertineat: deinde & illud (quod huc pertinet) vides, quemadmodum curiales Ordinis honorem in filios propagarint. At IV. saeculo cum onera curiae importabilia evasissent; filii inviti curiae adscribebantur, dicti propterea *Debiti curiae*.

Haec Tabula quamvis trecentis post æs nostrum annis incisa; tamen lucem non modicam affundet municipalibus curiis, maxime aevi Caesarei.

(39) *In Mortui*, inquam, *locum* non memini a quoquam usurpatum: at *In demortui locum* ubi non scriptum reperio? Auctor ad Heren. I. 20. *Altera*

lex

13 *nisi in demortui damnative locum, ejusve qui confessus erit, se Senatorem, Decurionem, Conscriptumve*
14 *ibi hac lege esse non licere.*

quo quidem videntur sive leguleiorum, sive philosophorum argutas (40) captiones praecavere conati. Ad *Damnatos* quod attinet, ii intelliguntur, qui capite damnati essent, sive qui maximam mediamve capitis deminutionem passi fuissent. De utroque vocabulo ICti videantur.

VER. 13. 14. *Ejusve qui confessus erit, se senatorem . . . hac lege esse non licere*] Quid proprie *Confiteri* sit, nemo mea sententia melius Varrone docuit lib. V. de L. L. pag. 55. *Hinc* (a *For*, *Faris* scil.) *Fassi & CONFESSI* (non aliud sunt, quam) *qui FATI id, quod ab heis QVAESITVM*. Ergo si Varroni creditur, qui de se aliquid produnt, si sua sponte id faciant, hi profecto nec *Fateri* nec *Confiteri* proprie dicendi erunt, sed, ut opinor, *Profiteri*: at ubi interrogati sua edunt, tunc proprie *Confiteri* dicentur. Eaque proprietas in criminum quaestionibus valet. Suetonius de Augusto c. 33. *Dixit autem jus . . .* (cum) *lenitate: siquidem manifesti parricidii reum, ne culleo insueretur* (*quod non nisi CONFESSI afficiuntur hac poena*) *ita fertur INTERROGASSE: Certe* (41) *patrem tuum non occidisti?* Plurima hujus generis loca contrahi ex auctoribus possent: verum hic ex Suetonio se primus obtulit. Cetera cui bono?

Ergo qui hîc CONFESSVS dicitur, eum non sine praevia interrogatione confessum intellige. Romae verbi causa censor ita interrogabat: *Dic Marce*, aut *Cai*, *ex animi tui sententia, est ne tibi aetas senatoria, est senatorius census?* &c. Ad singula respondebat interrogatus: *Ex animi mei sententia, Est*, aut *Non est*. Quae Romae censor, eadem in municipiis coloniisque summus magistratus quaerebat. Quidquid quaesiti respondissent, ejus rei *Confessi* dicebantur. Hinc ubi quis confessus esset, se sive aetate legitima, sive natalibus, sive senatorio censu, sive quo alio, quod lex municipalis requireret, destitutum; tum vero in confessi locum alius sublegebatur. Erant & qui sese excusarent, teste Suetonio, Eum (42) vide.

VER.

lex jubet augurem in demortui locum qui petat nominare. In Verr. lib. 2. cap. 50. *Cum esset . . . quidam senator DEMORTVVS . . . cooptari necesse erat* (supple *in demortui locum*) *legibus*. In Verr. lib. 4. cap. 5. ex nescio qua lege ita affert; *NE QVIS EMERET MANCIPIVM NISI IN DEMORTVI LOCVM*. Livius XXIII. 22. Sp. Carvilium de supplendo senatu ita censentem inducit: *Vt ex singulis populis Latinorum binis senatoribus . . . civitas daretur; atque in DEMORTVORVM locum in senatum legerentur*. Mox cap. 13. M. Fabius Buteo extrema concione profitetur, se *Ita in demortuorum locum sublecturum, ut* &c. Ac statim: *Recitato vetere senatu, inde primum in demortuorum locum legit, qui* &c. Suetonius Julio cap. 41. *Instituit, quotannis in demortuorum locum, ex his qui recensiti non essent, subsortitio fieret*. In Augusto cap. 10. *In locum Trib. plebis forte demortui candidatum petitorem se ostendit*. Ibid. cap. 31. *Cumque in demortuae* (Vestalis) *locum aliam capi oporteret*.

(40) Si ICtorum subtilitates spectamus, *Interire homines maxima & media capitis deminutione* aeque ac morte dicuntur l. 63. §. ult. D. *pro socio*. *Et Deportatos mortuorum loco haberi* traditur l. 4. §. *Si deportatus*. D. *de bon libert*. l. 1. §. ult. D. *de bon. poss. cont. tab.* Adhaec *pro mortuo habetur*, cujus universa bona publicantur l. 65. §. *publicatione* D. *pro socio*. Postremo alibi *pro mortuo habetur exheredatus*. Atq. hi *mortui* dicebantur, non efflato spiritu, sed morte civili, eaque de causa *Mortui* tantum, numquam autem *Demortui* vocabantur: plane quod intelligerent *Demortuos* non nisi eos dici, qui animam exspirassent. Vnde ab eo factum, ut cum de alio in locum alterius morte naturali defuncti sublegendo leges agerent, uterentur *Demortui* vocabulo. *DE* enim in compositione rem absolutam, imo & rei veritatem, non meram imaginem notat.

Nec solum ICtorum subtilitatibus, sed & sophistarum argutiolis lex obviam ivit. Cujusmodi illa in Tauri convivio fuit quaestio (quam A. Gellius VI. 13. exposuit) *Quando moriens moreretur: cum jam in morte esset, an tum etiam cum in vita esset* (etsi morti conterminus) ? *& quando surgens surgeret: cum jam staret, an tum etiam cum sederet?* Vide ibidem quaenam Taurus responderit. Ex his igitur fiebat, in mortis confinio positos ex quorumdam sententia dici recte potuisse *Mortuos*. At nemo unquam dicturus *Demortuos* eosdem illos fuisset; quia DE in compositione rem plane perfectam notat. Cujusmodi illud Tranquilli Caligula c. 34. est: *Desaltato cantico* (i. e. ad finem saltato) *abit*. Sic *Destertuit* pro Stertere desiit apud Persium. Plin. lib. 37. *Gladiatores deluserum*, pro ludere desierunt.

(41) H. e. *Nonne certum est, te patrem tuum non occidisse?* Atqui legitima interrogandi formula fuisset: *Fecistine parricidium tibi objectum?* Ac sicuti, qui reum perditum ibant, captiosis interrogatis illaqueabant; sic alii contra uti reum servarent, Augusti interrogata imitabantur. Vide ibi Casaub.

(42) Fuit aevo posteriore cum in municipalibus curiis decuriones dedita opera, nim. ut onera curialia subterfugerent, sese excusarent, imo & fugam arriperent: de quibus in Jure nostro & C. Th. saepissime agitur. At fuere etiam sub primis

Cae-

VER.14. HAC LEGE] Duæ voces notatu digniſſimae: quae ad hanc ipſam Tabulam referuntur, neq. ad hanc ſolam, quae ſuperfuit, ſed & alias ſocias. Nam cum de ſenatorum ſive decurionum qualitatibus pauca tantum in hac ſuperſtite lamina (nec niſi Kap. 8. & ſequentibus) adſpergantur; hinc fit, cetera vel uno ſimul in loco alîus tabulae exſtitiſſe, vel ſparſa diverſis locis. Vel hinc ergo (ſi cetera deſint indicia) agnoſcere cogimur, Pandecten hunc ex pluribus laminis conſtitiſſe. De toto vero hoc Digeſto illud *Hac lege* capiendum eſt. Nam totum quantum id fuit, Juliae Plotiaeque pars vel appendix fuit.

PRAEGVSTATIO

De legis hujus noſtrae auctore ac nomine.

Quod ſi de HAC LEGE, hîc memoratâ, a me quaeritur, ecquo nomine ſit appellanda; equidem veluti unus de grege Pyrrhonico, ἐπέχω. Tamen (etſi de his diſſerendi locus ad ver. 85. & ſeq. proprius erit) de univerſa re ita nunc in anteceſſum reſpondeo. Hanc generali appellatione *Legem* (43) *municipalem*; aut vero a municipii nomine *Heracleenſem* (ut illa apud Ovidium (44) *Carſeolana*) dici non vetaverim. At peculiare nomen, a legislatore deductum, ecquod ei dabimus? Sane ſi Heraclea lege Juliâ anni DLXIII. civitatem adepta fuit; quis vetabit hanc *Legem Juliam* vocari? Quod ſi Juliae non niſi traducem tantum hanc, ſive appendicem fuiſſe contendatur; cur non *Juliam municipalem* vocabimus? Atque ad hanc maxime conjectionem Fabretti elogium me mirifice perpulit, quod pag. 485. num. 160. ex Jo: Garzia de Londonio in hunc modum affert. *M. Junius* [2] *Sabinus* [3] *IIIIVIR. AEDILICIAE. POTEST* [4] *E. LEGE. IVLIA. MVNICIPALI* [5] *patronus* [6] *collegi. centonariorum* [7] *frontem. templi* [8] *veruis. et. hermis* [9] *marmoreis. pecunia* [10] *ornavit. et. tuition* [11] *dedit. HS* [12] *N. CCXXXXII.* Quam vellem effoſſi marmoris locus innoteſceret. Quis ſcit enim an non ex loco eruti cippi aliquid in Heracleam noſtram redundaret? Vtcumque tamen eſt, inclinat animus, ut noſtram hanc *Legem Juliam municipalem* vocemus: praeſertim quod Heraclea, utpote ſemper fida Romanis, non debuit Plotiae legis, non niſi triennio poſt Juliam latae, beneficium praeſtolari. Aut tantiſper certe *Juliam* vocabimus, donec meliora ſuccurrerint, ubi ad ver. 85. deventum fuerit.

Ceterum non ſum ignarus, aliquibus ex ſocialis belli ducibus dari negotium potuiſſe, ut pacatas jam provincias obeuntes, eas ad Juliae Plotiaeve praeſcriptum formarent, ac legibus Romanis, quantum municipiorum antiqui mores paterentur, imbuerent. Quocirca ab uno ex iis ducibus non abnuo legi Heracleenſibus datae quaeri nomen potuiſſe. Veluti ſi a Pompeio Strabone Magni Pompeii parente dicta *Lex Pompeia* fuerit, inſtar ſcil. illius *Pompeiae legis* mox ab filio Magno Bithynis & Ponticis datae: de qua vide in ſubſtrata (45) Ad-

Caeſaribus, qui clam monerentur, uti ſe ſubtraherent ignominiae, ſeque excuſarent. Suetonius Auguſto cap. 35. *Quoſdam ad excuſandi ſe verecundiam compulit; ſervavitque etiam excuſantibus inſigne veſtis* (laticlaviae) *& ſpectandi in orcheſtra, epulandique publice jus.* Confer Dionem ſub finem lib. LII.

(43) *De legis municipalis nomenclatura.*

Lex Municipalis non ea tantum eſt, quae Municipio (cujuſmodi Heraclea noſtra erat) data fuerit; verum & (cum latiſſime voces *Municipium* & *Municipalis* in Jure pateant) ad alias cujuſcumque conditionis urbes pertinet; ita ut *Municipalis* idem plane ſit, quod *Vrbicus*. Eâque notione *Lex Municipalis* accipitur ab Appuleio in I. *de habit. doctr. Plat. phil.* pag. 571. *Vt municipales leges ejus provinciae addiſceret.* Et in Jure noſtro millies, ut L. 3. §. *Plane* D. *quod vi aut clam.* L. 1. C. *De ſervis reip.* L. 3. §. *Divus*. D. *De ſep. viol.* L. 1. D. *de Albo ſcrib.* L. 25. D. *Ad municipal.* L. 11. §. 1. D. *De muner. & honor.* L. 3. D. *De decret ab ord.*

Adde quod etiam ſine *Municipalis* adjectione, *Lex* abſolute de *municipali* accipitur, quoties id τὸ ὑποκείμενον ſuadet. Apud Cic. in VI. ad Fam. ep. 18. *Quaeſivi a Balbo . . quid eſſet in Lege . . Reſcripſit, eos qui facerent praeconium, vetari eſſe in decurionibus.* Ac ſic plane in ære noſtro hîc: *Se ſenatorem, decurionem . . HAC LEGE eſſe non licere.* Nec aliter l. 11. D. *De decurion.* L. 12. D. *De appellation.* L. 3. D. *Quod cujuſcumque univers.*

Niſi quod æris noſtri lex municipalis id habet peculiare, quod haec Tabula (& ſic forſitan aliae) principio quaedam ex Romanis legibus, per cives Romanos Romae (tametſi ad tempus) habitantes obſervandis, aſpergat; tum cetera civibus Rom. municipia, colonias, &c. incolentibus peculiaria: de quo ſup. pag. 383. *Monito* III. dixi.

(44) De *lege Carſeolana* Ovidius I. Faſt. v. 708.

- - - - *Nam vivere captam*
Nunc quoque Lex vulpem Carſeolana vetat.

(45) *De Bithynorum Ponticorumque lege Pompeia a Magno data: & an Pompeia in cippo Caſinate reperta queat ad Pompeium Strabonem, extincto ſociali bello, referri.*

Quae Bithynicis & Ponticis civitatibus data fuit,

Adnot. ex cujus fine cognofces, legem alteram illam *Pompeiam*, quam cippus Cafinas ter indicaffe videtur, ad Pomp. Strabonem poffe referri, qui facile, compofita fociali difcordia, plurium municipiorum legislator fuerit: quis fcit, an non etiam Heracleae? ita ut is demum fuerit legis noftrae hujus, de qua angimur, auctor. Verum de his plura ad v. 85. & feq.

In eumdem modum funt illae Siculárum legum municipalium appellationes, quas Tullianis in Verrem (46) actionibus acceptas referimus. Aliae multae undeunde corradi poffent, fi quis forte infcriptiones auctorefque hoc quis confilio volutare fatagat.

fuit, ea non plane ab alio data, quam a Cn. Pompeio Magno fuit, cum devicto Mithridate, provinciam ordinavit. Haud femel ejus meminit Plinius junior lib. X. Nam ep. 83. fcripfit: *Cautum eft, Domine, Pompeia lege, quae Bithynis data eft, nequis capiat magiftratum, neve fit in fenatu minor annorum XXX.* Rurfus ep. 113. *Lex Pompeia, Domine, qua Bithyni & Pontici utuntur, eos qui in Bulen a cenforibus leguntur, dare pecuniam non jubet.* Et ep. 115. *Lege, Domine, Pompeia permiffum Bithynicis civitatibus adfcribere fibi quos vellent cives.*

Atque hujus mentionem reperiffe fibi Fabrettus videtur in Cafinatis infcriptionis fragmento (in quo Fafti quatuorvirales municipii alicujus per confules ordinantur) quod apud eum videbis pag. 485. num. 159. In eo enim v. 9. quidam occurrit RVLLVS. IIIIVIR. P. L. P. Eaedem tres fingulares de *Macrone* ver. 11. & de *Marcello* v. 13. fcribuntur. Quas quidem notas Fabrettus interpretatur. *Per legem Pompeiam*. Quae fi proba expofitio eft (cur autem non fit?) tum ea lex, opinor, non tam ad Pomp. Magnum, quam ad ejus patrem pertinebit, qui fociali bello fummopere inclaruit, eaque occafione potuit civitates aliquot ordinare. Nec enim faftos hofce, apud Cafinum repertos, ad Bithyniam referri verifimile fuerit.

Poterant tres illae fingulares exponi *Per legem Plotiam*, quae duobus tribufve annis ferior Juliâ. At Cafinum videtur potius cum Latinis lege Julia, quam cum ceteris Italicis L. Plotiâ ad civilitatem perveniffe; eoque facilius eft, a duce Pompeio Strabone legem *Pompeiam* fuiffe vocatam, quam paullo poft a Plotio Silvano trib. pl. *Plotiam* appellatam.

(46) *Leges municipales aliquot a Tullio memoratae.*

Hujufmodi *Lex Claudia* eft a C. Claudio Ap. F. Pulchro Halefinis data de fententia ómnium Marcellorum qui ibi erant, *De fenatu cooptando*, cum fuper ea re leges a Senatu Rom. petiffent. Exftat de hac lege pulcherrimus Ciceronis locus lib. II. in Ver. cap. 49. quem alibi dabimus.

Venio ad legem Corneliam Agrigentinis antiquitus a Scipione data, de qua Orator lib. II. in Ver. cap. 50. ubi ita infit: *Agrigentini de fenatu cooptando Scipionis leges antiquas habent, in quibus & eadem illa fancta funt, & hoc amplius: cum Agrigentinor. duo genera fint, unum Veterum, alterum Colonorum . . . cautum eft in Scipionis legibus, ne plures effent in fenatu ex Colonorum numero, quam ex Vetere Agrigentinorum.*

Atque huc revocanda eft Gualtheriana infcriptio, quae in inf. Strongyle vifebatur, pofita *M. Meconio* . . . . IIIIVIR. LEG. COR. h. e. *Lege Cornelia*, illius Scipionis fcil. qui totius Siciliae & adjacentium infularum (e quarum numero Strongyle) curias ordinavit. Hinc Meconius ifte factus *Quatuorvir* dicitur ex *Corneliae legis* praefcripto.

In ead. Sicilia *legem Rupiliam* judiciariam idem orator eopte lib. II. in Ver. cap. 13. fummopere commendat, *ex P. Rupilii decreto* profectam: alteramque frumentariam legem, *Hieronicam* appellatam. De utraque loco cit. Tullius.

Imo & alia *lex Rupilia* de cooptando fenatu fuit, quam idem Rupilius Heracleae Sic. dedit: de qua videndus Cicero eod. lib. cap. 50. exeunte.

K a p u t VI.

15 QVEI · MINOR · ANNOS · XXX · NATVS · EST · ERIT · NEIQVIS · EORVM · POST · K · IANVAR · SECVNDAS · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFE

16 CTVRA · II · VIR · IIII · VIR · NEVE · QVEM · ALIVM · MAG · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · GERITO · NISEI · QVEI · EORVM · STIPENDIA

17 EQVO · IN · LECIONE · III · AVT · PEDESTRIA · IN · LEGIONE · VI · FECERIT · QVAE · STIPENDIA · INCASTREIS · INVE · PROVINCIA · MAIOREV

18 PARTEM · SVI · QVOIVSQVE · ANNI · FECERIT · AVT · BINA · SEMESIRIA · QVAE · EI · PRO · SINCVLEIS · ANNEIS · PROCEDERE · OPORTEAT

19 AVT · EI · VOCATO · REI · MILITARIS · LECIBVS · PL · VE · SC · EXVE · FOIDERE · ERIT · QVOQIRCA · EVM · INVEITVM · MERERE NON

20 OPORTEAT · NEVE · QVISQVE · PRAECONIVM · DISSICNATIONEM · LIBITINAMVE · FACIET · DVM . EORVM · QVID · FACIET · INMVNI

21 CIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · II · VIR · IIII VIR · ALIVMVE · QVEM

QVEM · MAG · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · GERITO · NEVE · HABEIO

22 NEVE · IBEI · SENATOR · NEVE · DECVRIO · NEVE · CONSCRIPTVS · ESTO · NEVE · SENTENTIAM · DICITO · QVEI · EORVM · EXEIS · O.VEI · S · S · S ·

23 ADVERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · Iↄↄↄ · P · D · D · E · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEIVOLET · PETITIO · ESTO

C A P V T VI.

Minores XXX. annis, nisi confectis stipendiis, aut vacatione legitima, IIviri IIIIvirive ne renuntiantor: neve praeco, dissignator, libitinarius, sive ad magistratum capiendum sive ad curiam promoventor: secus qui faxint pecunia multantor.

15 *Qui minor annis XXX. natus est erit; ne quis eorum post Kalendas Januarias secundas in Municipio, Colonia, Praefe-*

16 *ctura Duum-viratum, Quatuor-viratum, neve quem alium magistratum petito, neve gerito; nisi qui eorum stipendia*

VER. 15. 16. *Qui minor annis XXX. natus est erit, ne quis . . . duumviratum . . . . petito*] Livius XL. 43. *Eo anno* (DLXXIV.) *rogatio primum lata est ab L. Villio trib. pl. quot annis nati quemque magistratum peterent caperentque. Inde cognomen familiae inditum, ut Annales appellarentur*. Ea lex *Annaria* Festo, & Lampridio in Commodo vocatur. Sed vero negant eruditi viri, Romae nullam ante Villium annariam legem fuisse, idque exemplis eorum, quibus petentibus ante Villium minor aetas obstiterit, demonstrant. Itaque Arnobius l. 2. adv. gen. *Leges annarias* numero multitudinis nominat, quasi a pluribus latas. Quare iidem satius habent ita rem componere, ut Villius rem hanc universam ad limam revocaverit, & ea accurate omnia constituerit, quae postea ibi observata fuisse constat. Constat autem legitimum quaesturae annum fuisse XXXI. aedilatûs curulis XXXVII. praeturae XL. consulatus XLIII. Atq. his ipsis annis Cicero *pro Domo* hos omnes honores se capessivisse significat: *Anno suo*, inquit. Hos vero annos praevertere non licebat, nisi impetrata legis annariae venia. Atque haec Romae.

Venio ad leges municipales. Nostrae huic vetanti ante annum trigesimum magistratus peti, ceterae, credo, municipales consentiebant, circiter haec eadem tempora latae. Consonat certe lex Pompeia, quae (47) minus annis triginta hac nostra sive Julia, sive Plotia recentior fuit. Ergo Plinius X. epist. 83. lege Pompeia cautum ait, *Nequis capiat magistratum, neve sit in senatu minor annorum XXX.* Etsi

(47) Magnus Pompeius anno Vrbis DCXC. & DCXCI. Mithridate devicto, quidquid ab eo possessum, in provincias ordinavit. De his legi possunt Appianus in Mithridaticis, atque Dio. Cur autem non ad alium quam ad Pompeium Magnum Pliniana lex Pompeia sit referenda, nec ad aliud tempus quam ad notatum biennium, praeter modo dicta, nos plane adigunt Plinius cum Strabone comparatus. Plinius enim ep. 113. incipit: *Lex Pompeia, Domine, qua Bithyni & Pontici utuntur*. Ergo non ab alio data Pompeio fuit, quam a Magno, quippe qui Mithridatico bello confecto, Pontum cum Bithynia conjunxit in provinciam unam: a quo tempore uterque terrarum tractus in provinciam unam coaluit, sicuti & Plinius Junior utramque regionem administrabat. In ea igitur ordinanda provincia lex Pompeia Bithynis ac Ponticis data fuit.

Etsi postea addit, edicto divi Augusti in eadem provincia permissum fuisse *Minores magistratus ab annis duobus & viginti capere*. Ejus epistolae initium cum responsione Trajani, utpote ad annalem curiarum municipalium legem maximopere pertinens, in (48) imo adscribimus.

At aegre est, quod cum Bithynorum lex annaria XXX. annos ex aequo ad utrumque requisierit, tum scil. ad magistratum, tum etiam ad introitum in curiam; tamen de priore tantum Tabula nostra caverit, de posteriore ne verbum quidem. Idque hoc magis miror, quod annariam ad capiendum magistratum legem, praeter aes istud, sola ex antiquis lex Pompeia complectitur: cum contra senatoria XXX. annorum aetas pervulgata in curiis esset, utpote tum antea legibus Claudia, & Cornelia (de quibus [49] in ima ora) tum postea Pompeia Bithynis, & Ponticis data contineretur. Quid ergo caussae fuit, quin hoc ex vicino lex nostra arripuerit, ut aetatem senatoriam ab annis XXX. inchoaret?

Dixeris, de aetate senatoria videri in alia ex deperditis laminis fuisse sancitum. At, inquam, hic proprius locus erat. Nam cum hoc ipso capite de quaestu qui arceret a curia, deinde cap. octavo copiose de notatis infamia a senatu repellendis caveatur; ecquis locus fuisset hac ipsa lamina opportunior, ut aetatem senatoriam praestitueret? Itaq. potius legislatoris consilium hoc puto fuisse, nullis ut aetatem senatoriam cancellis coartaret, temporis necessitati magis, quam quod id optimum factu esset, prospicientem. Quid enim? Eo tum loco urbes Italicae erant, ut, quippe flore nobilitatis perpetuis plurium annorum cladibus exhausto, vix aut nullo modo curiae claris & idoneis senatoribus expleri possent, nisi tantum junioribus senatorii generis in ordinem adlectis. Quod si XXX. annorum aetas ex lege Cornelia deinde & Claudia Siculis data, expetenda fuisset; quis non videt, patres ex faece plebis legendos fuisse? Quare post belli Italici carnificinam legislator satis habuit, si ad magistratus quidem aetatem tricenariam exquireret: ceterum juniores, si modo claris parentibus orti, bonam indolem, mentemque consilii plenam ostentarent, quin adlegerentur in patrum concilium non morae fuit.

IBID. *Duumviratum, quatuorviratum, neve quem alium magistratum petito, neve gerito*] Ex his vides, non tantum ad maximum, sed etiam ad inferiorem quemvis magistratum capiendum minores annis XXX. ex hac lege inhabiles fieri; non secus ac lege Pompeia, qua cautum scripsit Plinius X. 83. *Nequis capiat magistratum minor annorum XXX.* Ac sane a Plinio τὸ *Magistratum* sine restrictione accipi, satis ostendit, quod de secuto Augusti edicto sub-

(48) Plinius ep. 83. libri X. ita exorditur: *Cautum est, Domine, Pompeia lege, quae Bithynis data est, nequis capiat magistratum, neve sit in senatu minor annorum triginta: eadem lege comprehensum est, ut qui ceperint magistratum, sint in senatu. Secutum est dein edictum divi Augusti, quo permisit minores magistratus ab annis duobus & viginti capere. Quaeritur ergo, an qui minor XXX. annorum gessit magistratus, possit a censoribus in senatum legi; &, si potest, an ex iis quoque qui non gesserint, possit quis per eamdem interpretationem ab ea aetate senator legi, a qua illis magistratum gerere permissum est: quod alioqui factitatum adhuc, & esse necessarium dicitur; quia sit aliquanto melius honestorum hominum liberos, quam e plebe in curiam admitti.* .

Quibus ita Trajanus ep. 114. respondet, ut prius adprobet, alterum autem a Plinio quaesitum (ibi: *Quaeritur, ergo* &c.) abnuat.

(49) *De legibus Claudia & Cornelia Siculis rebuspublicis data.*

Claudiae annum ignorare non possumus, utpote auctore Tullio, *L. Licinio* (Crasso, oratore celebri) *Q. Mucio* (Scaevola, Pont. Max.) consulibus latae. Is autem consulatus in annum Vrbis DCLVIII. incidit, triennio ante exortum sociale bellum. At Corneliae legis annum haud certo commonstrare possum. Nisi quod cum Cicero lib. II. in Ver. ita inter utramque legem distinguat, ut de *Claudia* τὸ NVPER usurpet (sic enim cap. 49. *Halesini* . . . NVPER *L. Licinio* . *Q. Mucio cos* . . . *de senatu* (suo) *cooptando leges ab senatu nostro petiverunt*) at contra leges Cornelias ANTIQVAS vocet (*Agrigentini*, inquit cap. 50. *de senatu cooptando Scipionis leges ANTIQVAS habent*) cum, inquam, ad antiquiora tempora nos revocet orator; facile non alius leges illas antiquas tulisse videtur, quam ille Publius Cornelius Scipio, cui postea haesit Africano nomen, quando proconsul Siciliam obtinuit anno Vrbis DXLIX. ex qua postea trajecit in Africam. Id si verum est, plus centum annis Corneliae leges antiquiores Claudiis fuerint.

Haec de utriusque aetate. Ceterum quod nostra interest, inter alia Claudius *sanxit de aetate hominum, nequis minor XXX. annis natu* in senatum cooptaretur. Ita Cicero l. cit. c. 49. Qui cum initio capitis 50. de legibus Scipionis affirmet: *In quibus & EADEM ILLA* (quae scil. in lege Claudia) *sancta sunt*; eo manifeste significat, lege Cornelia Agrigentinis scriptâ senatoriam aetatem fuisse nihilo secius annorum XXX.

17 *equo in legione tria ; aut pedeſtria in legione ſex fecerit . Quae ſtipendia in caſtris , inve provincia majorem*

ſubjicit. *Secutum eſt dein edictum divi Auguſti , quo permiſit MINORES MAGISTRATVS ab annis duobus & viginti capere* . Ergo ante edictum omnium magiſtratuum aetas tricenaria erat ex lege Pompeia. Atque hoc Auguſteum edictum omnibus Imperii Rom. provinciis commune fuiſſe arbitror ; ita ut etiam Major Graecia & Heraclea noſtra eo teneretur. Ac ſane id ad replendas viris experientiſſimis curias ſalutare fuit. Nam ſicuti Romae quaeſtura , aliique aliquot magiſtratus minores erant ad curiam gradus ; ita quoque & in municipior. βουλαῖς (*conſiliis*). Plinius eâd. epiſt. *Eâdem lege* (Pompeia) *comprehenſum eſt , ut qui ceperint magiſtratum* (quemlibet) *ſint in ſenatu* . Qua lege ibid. adductus Plinius , quaeſitus reſpondit, eos qui ex edicto Auguſti minores annis XXX. geſſiſſent minorem aliquem magiſtratum , *poſſe in ſenatum . . . ſecundum legem Pompeiam legi, quoniam . . . Lex ſenatorem eſſe voluiſſet , qui geſſiſſet magiſtratum* . Nec aliter ex hac Tab. infra v. 61. & ſeq. quivis magiſtratus ſenatoriam dignitatem largiebatur. Ait enim: *Quibus hac lege . . . in ſenatu . . . eſſe non licebit, ne quis eorum . . . duumviratum, quatuorviratum, ALIAMVE QVAM POTESTATEM, ex quo honore in EVM ORDINEM* (ſenatorum) *perveniat , petito , neve capito* .

VER. 16. 17. *Niſi qui eorum ſtipendia . . . fecerit . . . aut ei vacatio rei militaris erit*] Exceptio legis eſſe videtur. Nec enim lex in magiſtratu duo requirit, tum nim. legitimam aetatem , tum etiam ſtipendia ex parte emerita, aut ſaltem vacationem . Non , inquam, utrumque requirit , ſed alterutrum . Qui inermes fuiſſent , aetatem tricenariam ad petendum quemlibet magiſtratum afferre debebant. Quod ſi quis ab anno uſque XVII. (ea prima aetas militaris habebatur) merere equo aut pedibus coepiſſet; eques tribus confectis ſtipendiis , ab anno ſtatim vigeſimo petere honores poterat , ſicuti pedes ſenis confectis, ab anno XXIII. Quo ſerius vero quis nomen dediſſet, eo minus veniae legis annariae opus habebat, quod pauciores anni ad aetatem tricenariam deeſſent. Vacatio quoque eatenus veniam Annariae dabat ſi juſta eſſet : de qua ad ver. 19. dicam . Vides autem terreſtri tantum militia remitti Annariam , non item navali : certe quia haec ſemper apud Romanos habita vilior. Poſtremo additur ſemper IN LEGIONE . Nam municipum, utpote civium Rom. hoc peculiare fuit, ut in Legione , non in auxiliis uti ſocii , militarent . Haec ſatis protrita ſunt.

VER. 17. *Quae ſtipendia in caſtris , inve provincia*] Singularis , ut puto , locus . Nec enim ante reperiſſe memini , ubi *Caſtrenſis* militia *militiae in provincia* opponatur , & quidem eodem modo quo *Caſtra* ab *Aperto* (*) *Marte* (qui Italis *Guerra viva*) aut vero potius ab *Expeditione* (Italice , *Vna campagna*) diſtinguuntur . *Expeditio* enim tum intelligitur , ubi belli gerendi cauſâ educitur exercitus . Caeſar Bel. Gal. c. 7. *Et mittentibus & miſſis ea laeta expeditio fuit*. Atque *Expeditio*, quod *provincendi* h. e. longius prorogandi imperii cauſa fieret , eo eleganter in ære noſtro *Provincia* vocatur. Feſtus: *PROVINCIAE appellantur , quod populus Rom. eas PROVICIT , id eſt ANTE VICIT* . Ac *PRO* quidem pro *Ante* interdum uſurpatur , ut *Pro pedibus* eſt idem, quod Graecis πρὸ ποδῶν , h. e. *Ante pedes* .. At ipſum hoc *Ante* , quo Feſtus interpretando utitur, valet *Longius*, opinor ; nam *Pro* in compoſitione ſaepiſſime eſt *Longius*; ut *Promoveo*, *Produco*, *Protendo*, & plura millia . Ergo ex eo quod *Provincia* in aere noſtro (& quidem ſignificatu primario) actum ipſum *provincendi* , ſive *Expeditionem* inceptam notet ; prono inde alveo id fluxit , ut quidquid ea *Provinciâ* ſive expeditione porro acquireretur , id quoque μετωνυμικῶς *Provincia* nuncuparetur: quod quidem Graecis eſt δορύκτητος, Italis *Terra di conquiſta* .

Fff VER.

(*) Ovidius XIII. Met. ver. 280. *Aperti copia Martis Nulla fuit*.

18 *partem sui cujusque anni fecerit ; aut bina semestria , quae ei pro singulis annis procedere oporteat :*

19 *aut ei vacatio rei militaris* [*Legibus*, *Plebisve scitis*, *exve Foedere*] *erit ; quocirca eum invitum merere non*

VER.17.18. *Quae stipendia . . . majorem partem sui cujusque anni fecerit , aut bina semestria , quae ei pro singulis annis procedere oporteat*] Hae militiae Rom. leges sunt notatu dignissimae : atque illud in primis , quod *Bina semestria pro singulis annis processura* ait . Ex quo liquet , militiae annos non *continuos* , sed *utiles* , uti jura nostra loquuntur , computari . Jam vero ad locutiones quod attinet , nova haec sunt ; SVI CVIVSQ. ANNI tam hîc quam mox v. 28. pulchre pro *Vniuscujusq. anni* usurpatur . Deinde illud *Bina semestria* non substantive usurpatur (quasi sit a recto sing. *Semestrium*) verum haud dubie adjectivum est , a substantivo *Stipendia* fultum, ut in (50) orâ demonstramus . Postremo PROCEDERE apud ICtos haud plane aliud est, quam *Valere*, *Proficere* . Brissonii lexicon exempla notionis (51) hujus suppeditabit .

VER. 19. *Aut ei vacatio rei militaris legibus*, *plebisve scitis*, *exve foedere erit* , *quocirca eum invitum merere non oporteat*] In Tabulae scalptura sicuti τὸ *VOCATIO* pro *Vacatio* non plane (52) excuso, sic *FOIDERE* pro *Foedere* rectum est : etsi τȣ̃ OI pro OE exempla (53) rariora sunt. Nunc

(50) SEMESTRIVM legitur in Columella XI. 2. *Hoc igitur Semestrium & deinceps sequentia* . . . . Quo loco non sex mensium spatium, sed dimidiati mensis aperte designatur. Tametsi in Lipsiensi Cod. *Semimenstruum* legitur : quod in notis ultimae Lipsiensis editionis lectioni vulgatae praefertur . Sed non ego credulus illis ; nam uti mox videbitur, in Glossis vet. *semenstris* etiam ad mensem dimidiatum refertur, si sit a *semis* : unde *Semestrium* .

At hîc aperte *Semestria* sex mensium intervallum notat. Quod tamen non nunc primum legitur, quippe celebratissima sunt in Jure civili *Semestria divi Marci*, de quibus vide Brissonium de V. S. Sic *In semestribus relata constitutio divi Marci* , l. 46. D. *de pact.* l. ult. D. *de serv. export.* & alibi pluries . Nec multum inter *semestria Marci* & hujus Tabulae *Semestria* interest ; quia sicut illud adminiculo substantivi cujuspiam subaudiendi fulcitur , ita & in Tabula hîc & v. 28. apertissime substantivum *stipendia* intellectu suppleri debere , ex v. 28. constat, ubi legitur : *Bina semestria quae ei pro singulis ANNVEIS* (non *Annis* ut hîc) *procedere oporteat* . Non minus ergo *Semestria* quam *Annuis* adjectivum est, & utrumque a *Stipendiis* fulcimentum exspectat.

Etsi fuisse aliquod substantivum, dubitare non sinunt Glossae vet. in quibus (praeter *Semenster* , & *Semenstris:* cui alteri Graece tum ἑξαμηνιαῖος tum etiam ἡμιμηνιαῖος respondet) legitur etiam *Semenstruum* ; & quidem , ne de significatu dubites , ei respondet Graecum substantivum ἑξαμηνίδιον .

(51) Veluti sunt locutiones illae apud ICtos tritissimae : *Quod ita procedit* , *si* . *Hoc in servo non procedit* , &c. Ad haec *Processisse solutionem* , l. 18. C. *de solution. Procedere temporis suffragium*, l. 24. D. *de don. int. vir. & uxor.* Sed illa duo propria aeris nostri syntaxi sunt : *An tempus longae possessionis HEREDI PROCEDERE potest*, l. 7. D. *pro emptor*. Et illud alterum eod. titulo l. 2. §. ult. *EMPTORI venditoris tempus AD usucapionem procedit* . Haec ex Brissonio : quibus nolo plura ex ICtis addere .

Verum quis non eod. modo loquebatur olim ? Cato de R. R. c. 148. *Quot dies per dominum mora fuerit , quo minus vinum deguſtet , totidem dies procedent emptori* . At nil similius syntaxi Varronianâ in II. R. R. c. 2. *Si cui* (ovi) *vetustate dentes absunt, binae pro singulis ut procedant*, h.e. adnumerentur : ut hîc *singula semestria pro sing. annis procedunt*. Postremo Livius XXV. 5. in re ipsa stipendiorum sic huic Tabulae concinit ; *Ad populum ferrent , ut qui minores septem & decem annis sacramento dixissent , iis perinde stipendia procederent , ac si septem & decem annorum , aut majores , milites essent*. Nec enim hîc *stipendia procederent* , est , Aera persolverentur (uti nonnullos interpretatos reperio : ad quod lato ad plebem quid opus erat ?) sed est , ut iis anni militiae , etsi ante aetatem militarem , pro confectis legitimis stipendiis valerent . Sed ne plura . Val. Max. II. c. 7. n. 15. *æra* satis aperte a stipendiis dirimit , ita scribens : *Legioni* (quae Q. Petillium cos. fortissime adversus Ligures pugnantem occumbere passa erat) *neque stipendium* (ejus) *anni procedere* , *neq. æra dari voluit* . Et tamen hîc quoque plerique adnotatores , stipendiis cum ære confusis, in vado haeserunt .

(52) Tametsi non temere hoc est , quod bis hoc vocabulum in hoc ære usurpatum , semper tamen cum O legitur (semel hîc scilicet, etsi VOCATO mendose pro *Vocatio* ; rursus vero integre v. 29.) numquam cum A in priore syllaba . An antiquis *Vocare* pro *Vacare* , & *Vocatio* pro *Vacatione* usurpabatur ; ita ut utroque modo ὀρθογραφεῖσθαι ea vox consueverit ? Non ausim affirmare . An vero potius ista VOCATIO ad eos populos foederatos pertinet , quos *vocari* & invitari, non item cogi , foedus eorum vetus jubebat ? Ac videndum an *Evocatorum* nomen (de quo litigant eruditi viri) ad hos proprie pertinuerit . Id si est ; tum æris verba ita interpretari licebit : *Aut ei* (cui scil. ea invitatio ex foedere convenit) *Vocatio rei militaris* (i. e. invitatio ad militiam) *legibus* , *plebisve scitis*, *exve foedere erit* (h. e. competet) *quocirca eum invitum merere non oporteat* , sed tantum uti voluntarium . Haec quidem admonuisse satis habui : ceterum ne παραδοξολογίαις capi videar, ubiq. *Vacationis* vocabulo usus interpretando fui .

(53) Cujusmodi est PROILIVM pro *Proelium* , COILVM pro *Coelum* . Ennius : *Quos endo coilum merita vocaverunt sua* . Apud Grut. DXII. ver. 24 POINICIO BELLO pro *Poenicio* sive *Phoenicio* . Tamen mox v. 29. FOEDERE ex more scribitur .

20 *oporteat. Neve quisque praeconium, dissignationem, libitinamve faciet: dum eorum* (ali)*quid faciet, in Muni-*
21 *cipio, Colonia, Praefectura, Duum-viratum, Quatuor-viratum, aliumve quem magistratum* (neve) *petito, neve gerito, neve habeto;*
22 *neve ibi Senator, neve Decurio, neve Conscriptus esto, neve sententiam dicito. Qui eorum* [*ex iis, qui supra scripti sunt*]

Nunc de vacatione pauca. Justam vacationem dabant I, Emerita stipendia legitima: quibus expletis, impune non dabatur nomen. II. Morbus aut vitium. Quod siquis consulto pollicem aut digitos abscidisset, aliudve tale in se admisisset, quo militiae se subtraheret; puniebatur. Exemplis supersedeo. III. Aetas quinquagenaria, etiam nondum emeritis stipendiis, eximebat militiae. IV. Magistratus & sacerdotium: quamquam de altero Plutarchus Camillo ait: *Solvebantur militia sacerdotes, nisi si Gallicum bellum esset*. V. Senatûs populive beneficio aliquibus interdum indulta vacatio, sive ad tot annos, sive perpetua. Haec quidem nota omnibus.

At praeter haec, aliquod aliud vacationis genus videtur hîc designari, quod in municipiis certum genus hominum a militandi necessitate exsolveret, ita ut ne illa quidem parciora stipendia, quae hîc notantur, in totum emererent; sed parte tantum sive trium equestrium, sive senûm pedestrium confectâ, ceteris stipendiis eximerentur. Ea vero vacatio *Legibus, plebisve scitis, exve foedere* (h. e. ut interpretor, *Ex foedere antiquo legibus plebisve scitis firmato*, ita ut sit ἓν διὰ δυοῖν) municipiis optimo jure competebat. Aut si minus omnibus, certe Heracleae (in qua haec Tabula scalpta fuit) peculiaris ea vacatio erat. Nam quamquam artiore militiae necessitate omnia illa quatuor locorum genera (nimirum coloniae, praefecturae, fora, conciliabula) adstringebantur; at municipia ex veteribus singulorum foederibus tanta severitate levabantur: Heraclea praecipue, tum quod maritima (54) civitas, tum in primis, quod ejus exstabat vetus illud foedus, cujus meminit (55) Cicero. Hoc quidem antiquo foedere Fabriciano continebantur militiae leges, ad quas municipes Heracleenses sese Romanis obligaverant, & ecquibus hominibus, quibusve de causis sive vocatio sive vacatio debita. De his plura fortassis ad Tabulae Kaput ultimum.

Ex his obiter potest intelligi, non eodem prorsus exemplo has leges in omnibus urbibus post sociale bellum civitate donatis fuisse perscriptas; sed peculiaria quaedam municipiis addita, prout eorum antiquis foederibus continebatur. Quid enim in coloniis, praefecturis, & ceteris, quae per omnia obnoxiae Romanis essent, attinebat foederis meminisse? At municipia non, quia per leges Juliam Plotiamve consecuta perfectam civilitatem Romanam fuissent, continuo iis commodis, quibus ante ex foedere gavisa essent, spoliata fuerunt.

VER. 20. 21. 22. *Neve quisque praeconium*,

(54) Civitates maritimae immunitatem a militandi necessitate obtinuerant, ut oram maritimam Italiae ab hostium & piratarum incursibus tuerentur. Meminit Cic. in Corneliana & Hyginus de limit. Notandus prae ceteris Livii XXVII. 38. locus ad an. 546. ubi *sacrosanctam vacationem* vocat, ob eam credo causam, quia S. P. Q. R. jurejurando vallatam. *Colonos*, inquit, *etiam maritimos, qui sacrosanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant. Quibus recusantibus edixere in diem certam, ut quo quisque jure vacationem haberet, ad senatum deferret*. Cetera ibi vide.

(55) Cicero pro Archia cap. 4. *Cum ex ea provincia* (Sicilia) *cum eodem Lucullo* (Archias) *decederet, venit Heracleam: quae cum esset civitas AEQVISSIMO IVRE AC FOEDERE; adscribi se in eam civitatem voluit: idque . . . auctoritate & gratia Luculli ab Heracliensibus impetravit*. Ac pluribus interjectis, hanc eamdem Heracleam *Municipium* appellat sect. 8. *Integerrimi municipii jusjurandum fidemque:* ne forte cum alia quavis Heraclea confundas.

Ecquod autem Heracleae foedus istud fuerit, & quando percussum, declarat in Corneliana Cicero cap. 22. *Quid Heracliensium legionem . . . ex ea civitate, quacum prope SINGVLARE FOEDVS Pyrrhi temporibus, C. Fabricio* (Luscino) *consule, ictum putatur?* Cetera loci hujus in Prodromo supra pag. 131. 132. adscripsimus & explicavimus. C. Fabricius Luscinus, sub quo foedus ictum, anno CDLXXV. consul fuit. Vides igitur, quanti Heracliense foedus fuerit, quod Cicero modo *aequissimum*, modo *singulare* appellavit. Ergo Heracliensium sive VOCATIO, sive *Vacatio* hîc memorata nitebatur (ut in ære dicitur) *legib. plebiscitis & foedere* h. e. (ut sit ἓν διὰ δυοῖν) foedere legibus plebisve scitis non semel firmato.

23 *adversus ea fecerit, is sestertios septingentos populo dare damnas esto, ejusque pecuniae, qui volet, petitio esto.*

nium, dissignationem, libitinamve faciet, dum eorum quid faciet ... duumviratum ... aliumve quem magistratum petito ... neve ibi senator, neve decurio ... esto.] *Quisque* refertur ad *faciet ... petito:* quocirca QVISQVE pro *Quisquis* ponitur tum hîc, tum infra ver. 55. ubi sic scribitur: *Neve QVISQVE .... maxumam potestatem habebit ... eorum* (ali)*quem ibi in senatum ... ire ... sinito*. Id quod apud antiquos scriptores usitatum sed raro (56) fuit. Ergo hîc sic accipe: *Ne quisquis praeconium ... faciet ... dum faciet ... petito ...*

Illud vero notari volo, hos non repelli tamquam infames personas (nam de infamibus arcendis ab honoribus infra seorsum cap. 8.) sed quod ministerium exerceant honoribus indecorum. Sane quod Vlpianus ex Celso de dissignatoribus docuit, id & ad libitinarios, & ad praecones trahi modulo suo debet. Vlpiani verba l. 4. D. *de his qui not. infamia* haec sunt: *Designatores autem* (recte in hac Tab. bis, ut & in marmoribus semper *Dissignatores*) *quos Graeci βραβευτὰς appellant, artem ludicram non facere* (ex quo uno *ludicrae* capite infames censeri potuissent: vide in hoc ære v.49.) *Celsus probat; quia MINISTERIVM, non artem ludicram exerceant. Et sane locus iste hodie a Principe non pro modico beneficio datur*. Verum de Dissignatoribus in ima (57) ora seorsum differo: nam

(56) *Quisque* pro *Quisquis* seu *Quicunque* usurpat Plautus Mil. glor. II. sc. 2. 1. *Mehercle defregeritis talos, posthac quemque in tegulis Videritis alienum*. Ac statim ibid. v. 5. *Quemque a milite hoc videritis hominem ... huc deturbatote in via*. Item Merc. I. sc. 1. 20. *Non illum modo ... sed quemque attigit, Magno atque solido multat infortunio*. Terentius Hecyra I. sc. 1. 8. *Spolies, mutiles, laceres, quemque nacta sis*. Ausonius:

Pareto legi, quisque legem sanxerit.

In epigrammate de Virgilio:

Longe erit a primo, quisque secundus erit.

(57) *De Dissignatorum vocis orthographia, notione, ministerio, variaque eorumdem fortuna.*

Recta vocabuli scriptio ea est, quae in ære nostro hîc & iterum cap. seq. observatur, ut prima vocalis I sit, eamque sibilum duplex sequatur. Ita Plautus usurpaverat Prologo Poenuli v. 19.

Neu dissignator praeter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in scaena siet.

Sic enim in optimo Vaticano, & Ms. Cam. primo (etsi in Mss. aliis perperam est Designator) item in lapidibus omnibus (I) & ære nostro, uti dixi, bis. At vero in auctoribus aliis in editionibus juxta ac Mss. *Designator* exhibetur.

De re si quaeris, adjungam haec pauca ex Aus. Popma ad Cic. ad Att. IV. 3. illud, *Decimum designatorem* &c. *Varium* (inquit Popma) *genus erat Designatorum, & errant qui illos ejusd. generis fuisse putant. Nam alii constituendae funebri pompae praeerant, singulis incedendi ordinem praescribentes: ipsi cum lictoribus atratis circumibant, ut multitudinem retinerent, teste Donato in Adelph. Terentii. Hos intelligit Cicero hîc, & Horatius lib. I. ep. 7.*

Designatorem decorat lictoribus atris.

Senec. de benef. lib. VI. Tertul. de spect. c. X. Alii loca publica in spectaculis curabant, & viros honoratos per turbam deducebant in suas sedes publico ministerio, ut indicat Prologus Poenuli ... Denique alii erant praesides & arbitri certaminum, leges & praemia agonistis dabant, βραβευταὶ Graece appellati: de quibus loquitur Vlpianus .. Haec Popmae ex pluribus, quae Lipsius in Amphith. & P. Faber in Agonistic. dixerant, contracta hîc lectori satis esse possent; nisi alia mihi pauca in Vlpianum commentanti in mentem venissent.

Ac primum quod apud Vlpianum Celsus ait, ab his *ministerium, non artem ludicram exerceri*; id immerito ad eum locum ridet D. Gothofredus. *Ratio*, inquit, *elegans: quasi vilius sit artem ludicram exercere, quam arti ludicrae apparere*. Atqui hi non histrionibus, sed viris clarissimis deducendis apparebant, simul etiam, teste Donato, multitudinem, ne turbaret, retinebant.

Deinde Vlpianus ut Celsi de Designatoribus dictum magis confirmet, de suo addit: *Et sane locus iste HODIE a Principe non pro modico beneficio datur*. Vbi cum *HODIE* dicat, prae se ostendit, sua id aetate inoluisse, ut Designatores a Principe ordinarentur, & quidem *non pro modico beneficio*; ac plane eâdem ratione, qua Potestas de jure respondendi l. 2. in fine D. *de orig. jur.* & Jus togae l. 32. D. *de jure fisci* dabantur a *Principe*: quae quidem beneficia in librum peculiarem referebantur, qui *Liber beneficiorum* vocabatur, uti constat ex Hygino de limit. ex Lampridio & aliis.

Atque hinc vides quantum inter antiquiora in-

(I) *Ajo in marmoribus non legi aliter quam* Dissignator, *aut cum uno S* Disignator: *quod idem est, sicuti* Disrumpo *&* Dirumpo, *item* Disjungo *&* Dijungo *itemq.* Dijunctio, *& alia ejusdem modi. Ergo cum DIS integro praeter duo æris nostri loca, legitur apud Grut. p. 625. 11. his verbis:* C. Mattieni. C. F. OVF. Oviculae. annorum. XXVII. PRAECO. IDEM. DISSIGNATOR. *Item p. 270. DISSIGNATORE. SCAENAR. quod infra adscribetur. At cum DI legitur in Fabrettiano marmore infra producendo de quodam* DISIgnatore. operum. publicorum. *Itemque apud Grut. p. 601. n. 1. in hunc modum.* C. Verres. Eros. Disignator. Caesaris. Augusti. *In schedis quidem Pighianis ita recte legitur: at male Jac. Mazochius DESIGNATor exscripserat.*

nam ceteroqui praecones & libitinarii notiores ſunt, quam ut magnopere de iis ſatagam. Diſſignatores autem cum libitinariis jungi haud ſemel (58) reperias: quod ubi fit, ibi non univerſum diſſignatorum genus, ſed eorum qui funeribus praeſunt, intelligitur. Quod non eo dico, quaſi in hac Tabula diſſignatores (utpote cum libitinariis junctos) illos tantummodo funerum a magiſtratibus & curia arceri putem; nam ludorum etiam diſſignatio vili habebatur, ac tantum (auctore Celſo apud Vlpianum in lege ſupra relata) non infamis viſa fuit.

Atque inter haec tria hîc notata miniſteria nihil ſordidius *Libitina* fuiſſe, Val. Maximus V. c. 2. ſatis praeſetulit: neſcio huic Legi (59) plus lucis illaturus, an inde

interque Vlpiani, h. e. Alex. Severi tempora interfuerit. Diſſignator olim ne in municipiis quidem coloniiſque aut magiſtratum quemcumque capere, aut in decurionibus eſſe, non magis quam libitinarius poterat. At trecentis poſt annis, ut Deſignator quis fieret, *pro magno beneficio* id dabatur a principe. Verum nequis fallatur; hoc Diſſignator vetus ferme a novo differt, quod terreſtris canis a ſtella ejus nominis differt; voce enim potius quam re conveniunt. Nam vetus Diſſignator quid fuerit, jam ſupra oſtenſum fuit. At ſub poſterioribus principibus majora coeperunt capeſſere munia, utpote βραβευταὶ certaminum facti: res ſane honorifica. Nec hactenus ſteterunt; nam ubi primum ſcaenàrum aliorumque ad ludos ſpectantium adumbrationes (vulgo *deſignationes*, Italice, *Diſegni*) exhibere coepiſſent; etiam in operibus publicis ceteris, plane ut architecti, eadem moliti fuerunt: quae quidem ex inſcriptionibus didici. Apud Grut. p. 270. 6. quidam ſub Caracalla *Statilius* eſt, qui cum filiis *Statilio Dionyſio. trib. leg. XVI. . . . ET STATILIO MYRONE. DISSIGNATORE. SCAENAR. . . AMPLA. BENEFICIA. INDVLGENTIA. AVGVSTOR. . . conſecutus* dicitur. Vides verum eſſe quod Vlpianus dixit, *Diſſignationem pro magno beneficio* dari; cum Statilius *ampla beneficia* duo *conſecutus* ab Augg. dicatur, tribunatum unius filii, & *diſſignationem* alterius, quaſi tribunatui parem. Adhaec apud Fabrettum pag. 302. num. 284. affertur quidam *Hierocles Auguſti* ſervus *DISIgnator OPERVM PVBLICORVM*.

Atque hinc paullatim etiam nominis conſecuta permutatio fuit. Antiquitus *Diſſignatores*, id quod erant, vocabantur. *Diſſignare* enim eſt Dirimere ſeu ſeorſum ſignare. Id quia in inceſſu pompae, inque ſeſſu ad ſpectacula tamquam pro imperio faciebant, ſingulis aſſignantes loca; ob id ortum eſt eorum peculiare verbum, ex *Dis* particula diſcretiva & ex *Signare* factum, quaſi dixeris *ſeorſum aſſignare*; nam & *Aſſignare* eorumdem proprium fuit. At poſteaquam aedificiorum adumbrationes edere coeperunt, ſenſim ſine ſenſu iidem illi ex *Diſſignatoribus Deſignatores* evaſerunt. Nam ſicuti *Diſſignandi* verbum, uti ante dixi, proprium *Diſſignatoris* antiqui fuit; ita *Deſignare* (II) peculiare architectonicae adumbrationis videtur. Ac Donati aevo jam *DISSIgnatoris* initium ſyllaba DE occupaverat. Sic enim in comm. ad Adelphos I. 2. 7. ad illud, *Modo quid deſignavit*, commentatur: *Deſignare eſt rem novam facere . . . Deſignatores dicti qui ludis funebribus praeſunt, credo ob eam cauſam, quod ipſis ludis multa fiunt nova & ſpectanda*. At bona cum Donati venia. Prius *Diſſignatores* dicti quod ſua ſingulis loca aſſignarent (id enim *Diſſignare* erat) at poſtea *Deſignatores* vocati, quod iidem *deſignationes* novorum aedificiorum exſequendas proponerent. Quid mirum ſi poſt Donatum vulgo librarii ubicumque in auctoribus deſcribendis *Diſſignatorem* nanciſcerentur, ibi *Deſignatorem* ſubrogarent? At bene eſt quod æs noſtrum hîc & v. 30. *Diſſignationem*, ſimulque ſcripti lapides, & vetuſtiſſimi Plautini codices *Diſſignatorem* adhuc ſuperſtitem retinent.

(58) Vbi ſcil. de diſſignatoribus funeris agitur, ibi ſolent cum libitinariis copulari. Seneca de benef. VI. 38. *An tu Arruntium & Haterium & ceteros, qui captandorum teſtamentor. artem profeſſi ſunt, non putas eadem habere quae deſignatores & libitinarios vota? Illi tamen* (deſignatores & libitinarii) *quorum mortes optent, neſciunt: hi* (captatores) *familiariſſimum quemque . . . mori cupiunt*. Quintilianus declam. VI. *Lacrymas ipſas noviſſime perdo, inanis domi Libitina plangitur, deriſus deſignator redit, refertur rogus*.

(59) *Valerii locus de Libitinariis ex hac Lege corrigitur & illuſtratur.*

Val. Max l. V. c. 2. poſt illuſtrium virorum gratitudinis exempla, tandem n. 10. *Sit aliquis*, inquit, *etiam SORDIDIS* (& tamen) *gratis locus*. Accedo tamen optimae plerorumque Mſſ. & vet. editorum lectioni: *Sordibus gratis locus*, ut ſit abſtractum pro concreto: *Sordibus* pro *Sordidis*; ſicuti Cic. in Piſ. c. 26. *O lutum, o ſordes*! Ergo libitinarii *Sordes* merae vocantur.

Pergit Valerius. Nam cum Hirtii & Panſae funus publice locaretur; *Qui tunc Libitinam exercebant, tum rerum ſuarum uſum, tum miniſterium ſuum gratuitum polliciti ſunt, quia hi* (Hirtius & Panſa) *pro Rep. dimicantes occiderant. Perſeverantique poſtulatione* (eum ut *gratuitum* fieret, non impetraſſent) *extuderunt* (ſaltem) *ut exſequiarum apparatus ſeſtertio nummo ipſis praebentibus addiceretur*. Porro verba iſta *ſeſtertio nummo addiceretur*, ad imaginarias venditiones ſeſtertio nummo dicis cauſa peractas pertinent. Niſi quod unum hîc animadvertiſſe opus eſt, mancipationibus hujuſmodi, & *Addicendi* verbo, non tantum in venditionibus, verum & in aliis contractibus venditiones imitantibus videri fuiſſe locum. Hîc autem de locatione

(II) *Praeterquam enim quod Itali* Deſignare *dicunt, quod Latinis* Delineare *eſt, & quod iidem architectonicas adumbrationes operum vocant*, Diſegni; *videtur & cadens Latinitas τὸ* Deſigno *eâdem notione de operibus uſurpaſſe, qua probi auctores id verbum ad mentis adumbrationes transferebant: ceu Ter. loco cit.* Quae antehac facta ſunt, omitto: modo quid DESIGNAVIT? *Appul. l. x.* Ibid. Deſignatum . . . facinus. *Hor.* Quid non ebrietas deſignat? *Cic. I. de nat. deor.* Omnium rerum deſcriptionem . . . mentis infinitae vi ac ratione deſignari & confici. *Hinc facile* Deſigno *ad ſciagraphiam tranſlatum*.

inde capturus : cui , quod hîc *Libitinam facere* legimus , id *Libitinam exercere* dicitur, quaeſtum ſcil. qui ex funeribus redit . Nam hoc quoque vox *Libitina* deſignat , praeter cetera plura quae inferne (60) tangimus.

Ac de miniſteriis hiſce tribus hoc in commune notandum eſt , quod ii tantum ab honore curiae & magiſtratuum repelluntur, qui eorum aliquod adhuc exercent, non qui exercuerint: quod tum hîc aperte in hac lege oſtenditur, tum etiam de praeconibus (quod & de binis aliis intelligendum eſt) diſerte Cicero ſignificat Leptae ita ſcribens VI. fam. 87. *Simul accepi a Seleuco tuo litteras , ſtatim quaeſivi e Balbo* (Cornelium , puto , Balbum Caeſaris familiarem intelligit) *per codicillos , quid eſſet in* (61) *Lege . Reſcripſit , eos , qui facerent praeconium , vetari eſſe in decurionibus: qui feciſſent, non vetari . Quare bono animo ſint & tui & mei familiares . Neque enim erat ferendum , cum , qui hodie haruſpicinam facerent , in ſenatu Romae legerentur ; eos qui aliquando praeconium feciſſent , in municipiis* (62) *decuriones eſſe non*

ne fuiſſe actum , priora Valerii verba , quae initio omiſimus , ſignificant . Sic enim incipit . *M. Cornuto praetore funus Hirtii & Panſae juſſu ſenatus LOCANTE , qui tunc Libitinam exercebant* , & reliqua ut ſupra . Plane quidem locationes non minus atque venditiones dicis cauſa conſueviſſe peragi , & *addici nummo ſeſtertio* , hic Valerii locus oſtendere quiverit . Vtut eſt , mancipatio certe eſt , qua *ſeſtertio nummo ipſis* illis nummum *praebentibus* omnis exſequiarum apparatus *addicebatur* , poſtea , uti videtur , remancipandus .

Sequitur : *Quorum laudem , adjecta lege , conditio* (hominum ſordida) *auget magis quam extenuat; quoniam quidem quaeſtum contempſerunt* (ceteroqui) *nulli alii rei quam quaeſtui viventes* . Atque illud *Adjecta lege* , eo ab omnibus trahitur , quod lex eſſet , ajunt , ne funus gratis fieret . Quare libitinarii extuderunt , ut dicis cauſa *nummo ſeſtertio addiceretur* , nequa fraus legi fieret . Nugae germanae . Nam ubinam de ea lege , ne funus gratis fieret , veſtigium? At bene eſt , quod huic loco acumen Lipſii tulit ſuppetias . Qui ex ingenio pro ablativo *Adjectâ* rectum *Abjecta* ſubſtituit . *Abjecta* (ex ipſa) *lege conditio* . At quia merito quaerebatur a Lipſio , ubinam eam legem reperiſſet , qua iſtorum *conditio* habita fuerit *abjecta* ; idcirco vir erud itiſſ. *legem de moribus* interpretatur , quippe ſic παραφράζων : *Libitinarii , inquit Valerius , etſi LEGE AC MORE abjectum ac vile genus , tamen* &c. Hactenus Lipſii ſagacitas ſteterat : qua tamen non impetravit , ut emendatio pulcherrima in ſecutas editiones admitteretur ; nam etiam in nupera ſplendidiſſima ἐκδόσει Leidenſi *Adjectâ* excuſum fuit .

Verum ſiqua uſquam ex ingenio profecta correctio amplectenda ſit ; hujus certe in editionibus habenda eſt ratio . Nam de lege ſi quaeritur , quae libitinarios viliſſimos & abjectos habuerit ; ecce tibi Tabulae Heracleenſis Kaput , in quo verſamur : quo Kapite nec magiſtratus capere , neque ad curias municipales admitti libitinarii ſinuntur . Atque haec illa lex eſt , ad quam reſpexit Valerius , ubi *abjectam lege conditionem* illam facientium libitinam vulgo habitam ſcripſit .

Poſtremo nihil magis ſordes libitinariorum demonſtrat , quam quod Valerius ſtatim a ſuperiore narratione , ad externa exempla tranſiturus , veniam a Regibus , de quibus narraturus erat , in hunc modum expoſcit . *Pace cinerum ſuorum reges gentium externarum , ſecundum hunc TAM CONTEMPTVM GREGEM* (libitinariorum) *referri ſe patientur* . Verebatur ſcil. Valerius , ne ex proximitate narrationis manes Regii de grege contaminatiſſimo maculae quidquam contraherent .

(60) *De variis vocabuli* **Libitinae** *acceptionibus , deque* **Libitinariis** .

I. *Libitina* eſt dea Venus cognomento *Libitina* , quae funeribus praeeſt : unde & ſaepe etiam pro morte accipitur . Scitum eſt quid Horatio ſit *Vitare Libitinam* .

II. *Libitina* (ait Acron ad Hor.) *lectus eſt , in quo mortui efferebantur* . Quo ſpectat illud Martialis VIII. 43. *Vna duos ut Libitina ferat* : & illud Quintil. Decl. VI. (quod ſupra retuli) *Inanis domi Libitina plangitur* . Aſconius in Milon. *Faſces ex lecto Libitinae raptos* (ubi videtur lectulum a *Libitina* diſtinguere , quaſi ſi Libitina ſit feretrum , cui lectus imponebatur) *attulit ad domum Scipionis & Hypſaei* . Lipſius ad Sen. de benef. VI. 38. faſces iſtos ad diſſignatoris *lictores atros* (uti vocat Hor) refert .

III. *Libitina* eſt funerum apparatus , una cum pollinctorum , portitorum & id genus hominum copia . Eo ſpectat illa locutio apud Livium XLI. 21. & Jul. Obſeq. de prod. c. 65. ubi in gravi peſtilentia *Non ſuffeciſſe Libitina* dicitur .

IV. Poſtremo *Libitina* eſt ipſum funebre officium , ex quo qui *Libitinarii* vocabantur , quaeſtum faciebant . Hoc ipſum in ære noſtro *Libitinam facere* , & in Val. Max. *Libitinam exercere* dicitur . Phaedrus IV. 19.

Qui circumcidis omnem impenſam funeris ,
Libitina nequid de tuo faciat lucrum .

Plura qui volet , eos adeat , qui de funeribus egerunt .

(61) De ea *lege* agitur , quam Caeſar Hiſpaniae municipiis dare volebat; creditur enim epiſtola haec anno Vrb. DCCVIII. ſcripta , cum Caeſar Romam recens ex Hiſpania revertiſſet . Adſcribam quae hîc P. Manutius adnotat . Legem hanc *ſcripſerat vel ipſe Caeſar , antequam iret in Hiſpaniam , vel poſt profectionem* (ejus) *Balbus & reliqui familiares ex ejus ſententia : ut ipſo* (poſtea) *in Vrbem reverſo , promulgaretur & ferretur . Nam ſi lata fuiſſet , vel etiam promulgata ; non a Balbo , quid in ea eſſet , Cicero quaeſiſſet* .

(62) *Municipia* potiſſimum nominat , quod hujus conditionis illa eſſent , in quibus Leptae familiares decuriones fieri cupiebant . Atque hinc patet cur in Hiſpaniis tam multa *municipia* (praeter colonias) fuerint : quorum municipior. ſeges ditiſſima colligitur ex Auguſti & ſequentium Caeſarum nummis apud Vaillantium in *Coloniarum & Municipiorum numiſmatibus* . Ea municipia ſive Caeſar proxime ante mortem datis legibus conſtituerat , ſive eadem ex patris poſtea ſententia Auguſtus ordinavit . Nonnulla eorum *Julii* cognomen gerunt , alia *Auguſti* , aut utrumque .

non licere. Adhaec apud Tullium lib. II. in Ver. cap. 49. In legibus, quas C. Claudius Halefinis dedit, praeter tricenariam aetatem (de qua fupra ex Cic. docui lectorem) fanciebatur etiam *de quaeftu, quem qui feciffet, ne legeretur: de cenfu: de ceteris rebus*. Adhaec Agrigentinis antiqua lege Cornelia *Eadem illa fancta* fuiffe, quae Halefinis (de aetate fcil., de quaeftu, de cenfu, de ceteris) juffa fuerant, mox Cic. cap. 50. fignificat. Ad quaeftum ea pertinent, quae hîc de praeconio, diffignatione, libitina fanciuntur, nec non quae infra cap. 8. de hîs qui notantur infamia continentur. At *de cenfu* nihil quidem hac lamina legitur: verum id in alia ex fociis tabulis comprehenfum fuiffe, fatis Cicero indicat, dum cenfum a C. Claudio Halefinis fenatoribus conftitutum ait; ficuti & poftea Plinius cenfûs municipalis (63) fenatorii faltem in Italiae curiis modum definivit.

IBID. ver. 20. 21. 22. *Dum eor. quid faciet . . . Magiftratum petito neve gerito . . . neve ibi fenator efto*.] *Dum*, inquit, *eorum quid faciet*, non qui olim fecerit. Nimirum hoc illud eft, quod fupra ex Tulliana ad Leptam epiftola didiceramus, *Qui facerent praeconium, vetari effe in decurionibus: qui feciffent, non vetari*. Similiter lib. II. in Ver. c. 49. *Ab ifto* (Verre) *& PRAECO* (qui adhuc fcil. praeconium faceret) *qui voluit, iftum ordinem pretio mercatus eft*. Quocirca quod paullo fuperius *Feciffet* in Tullio legitur, commode explicandum (64) cenfeo.

IBID. *Magiftratum* (neve) *petito, neve gerito, neve habeto*.] Etfi plerumq. non nifi petentibus dabatur honor; at interdum etiam non petenti deferri poterat. Id fi accidiffet contra fuperiorem legem; magiftratus ab hujufmodi defignatis *geri* non poterat. Ac ne *haberi* quidem poterat, veluti fiquis domi fe continens, tamen vim poteftatemque apud fe magiftratûs retinere vellet. Ergo ficui non petenti, tamen magiftratus contra fupra fcriptam legem deferretur; debebat fe protinus abdicare, ita ut non modo magiftratum non *gereret*, fed ne *haberet* quidem.

VER. 22. *Neve ibi fenator, neve decurio, neve confcriptus efto, neve fententiam dicito*] Ex ultimis verbis arguitur, legislatorem cavere in pofterum voluiffe, ne, fi forte quis contra legem five vi, five magiftratuum populive ftudio in fenatum intrufus effet, is fententiam rogaretur, aut ne rogatus fententiam diceret; aut etiam fi diceret, ne ejus fententiae ratio haberetur, neve decretum quodvis in ejus fententiam factum, qui contra leges dixiffet, ratum haberetur. Ceteroqui olim in fenatu Romano fuiffe, quibus, etfi nondum fenatoribus, tamen & adeffe in fenatu liceret, & ibi fententiam dicere, fatis (65) compertum eft.

VER.

(63) *Modus cenfûs decurionum ex Plinio*.

Plinius I. epift. 19. ad Firmum municipem fuum ita fcribit: *Effe autem tibi centum millium cenfum, fatis indicat, quod apud nos decurio es*. Ergo is cenfus erat, qui in coloniis & municipiis in decurione requirebatur: qui hodiernor. fcutatorum bis mille quingentorum fummam aequat. Nec dubito quin in lege noftra, ubi de hoc agebatur, par cenfus imperatus fenatoribus, decurionibus, confcriptifq. fuerit. Ibidem apud Plinium ftatim ita fequitur: *Igitur ut te non decurione folum, verum etiam equite Rom. perfruamur, offero tibi ad implendas equeftres facultates CCC. millia nummum*. Rara in amicum munificentia. Vides hinc cenfum equeftrem quadruplo, quam decurionum, fuiffe ampliorem.

(64) Cicero lib. II. in Ver. c. 49. *In quibus* (legibus) *multa fanxit de aetate . . . de quaeftu, quem qui FECISSET, ne legeretur*. Ex illo *feciffet* arguitur, fordidum quaeftum, etfi anteactum, femper impedimento fuiffe futurum. Multa refponderi poffunt: I. leges de cooptandis ordinibus Tullium non plane tenuiffe, ne tum quidem cum multo poft in VI. fam. 87. a Lepta confultus de praeconibus fuit. Nam quia ex Balbo id quaefivit; probat fe hujufmodi leges (quae ceteroqui ad eumdem modum omnes fcribi folebant) ignoraffe. II. *Feciffet* pro *faceret* ab oratore pofitum; nec enim exacte femper loquimur fcribimufve. III. Quaeftum de quo Cicero, alium effe fordidum tantum (uti praeconium, diffignationem, libitinam) alium vero junctum cum nota infamiae, cujufmodi illa funt omnia, de quibus in ære hoc infra cap. 8. & in Edicto praetoris in tit. *De his qui not. infamia*. Horum vero generum prius in praefens exercentibus tantum nocebat, pofterius etiam iis qui exercuiffent, etfi ab eo deftitiffent. Hinc Tullius ut utrumque uno verbo complecteretur, illud FECISSET ufurpavit, quippe cum notatorum infamiâ genera longe plura efsent, quam alterorum.

(65) *Difcrimen inter fenatores, & eos quibus liceret fententiam dicere, ex Livio, Fefto, A. Gellio*.

Apud Livium XXXVI. 3. ad ann. 562. cum bellum adverfus Antiochum apparandum effet, P. Cornelius Cof. edixit, *Qui fenatores effent, QVIBVSQVE IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICERET, quique minores magiftratus effent, nequis eorum longius ab urbe Roma abiret, quam unde eo die redire poffet: neve uno tempore quinque fenatores ab urbe Roma abeffent*.

Quid

VER. 23. *Qui . . . adversus ea fecerit, is sestertiûm quinquagena millia populo dare damnas estò.*] Ea pecunia hodiernorum mille ducentorum quinquaginta scutatorum summam exaequat. Ex irrogatae multae gravitate cognosci potest, quantae tunc temporis curae fuerit curias in perpetuum constabilire. Nec minor multa irrogatur infra v. 33. 51. *66*. At levior supra in Brit. v. 19. ubi quingentor. tantum sestertiûm multa denunciata fuit.

IBID. *Ejusque pecuniae, cui volet, petitio esto.*] Hac clausulâ, quae semper multae subnectitur, nos ad Brit. ver. 19. explicandâ supersedimus, quippe quam Conradus breviter exposuerat: quem vide Cap. V. pag. 293.

Quid inter utrosque interesset, Festus & Gellius exposuerunt. Prior ita posuit in v. SENATORES, quos vult a senectute dictos: *Et nunc* (pro Etiam nunc) *cum senatores adesse jubentur* (supple: Edicto additur) *QVIBVSQ. IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICET: quia ii, qui post lustrum conditum ex junioribus magistratum ceperunt, & in senatu sententiam dicunt, & non vocantur senatores ante, quam in senioribus sunt censi.*

Ea edicti verba etiam Gellii tempore, quo a sententiae dictione juniorum cessatum fuerat, tamen adhuc integra dicis causa usurpabantur. Ait enim III. 18. *Videturque* (Varro) *eas significare, qui* (quia) *nondum a censoribus in senatum lecti erant, senatores quidem non erant, sed quia honoribus populi usi quidem erant, in senatum veniebant, & sententiae jus habebant . . . Hoc significabat edictum, quo NVNC QVOQ. consules, cum senatores in curiam vocant, SERVANDAE CONSVETVDINIS CAVSA TRALATITIO utuntur. Verba edicti haec sunt: SENATORES QVIBVSQVE IN SENATV SENTENTIAM DICERE LICET.*

Ac fortassis eodem jure utebantur ii, quibus (apud Plinium X. 83.) ex edicto Augusti ab anno XXII. minores magistratus capere permissum fuit, quibusque ratione magistratûs ex lege Pompeia in senatum aditus (&, credo, non sine sententiae dictione) continuo patebat.

Kaput VII.

24 QVEIQVOMQVE · INMVNICIPIO · COLONIAE · PRAEFECTVRA · POST · K · QVICT · PRIM · COMITIA · II · VIR · IIR · VIR ALEIVE · QVOI · MAG

25 ROGANDO · SVB · ROGANDOVE · HABEBIT IS · NEQVEM QVEI · MINOR · ANNEIS · NATVS · EST · ERIT · II · VIR · III · VIR · QVEI · IBEI

26 ALIVM · MAG · HAPEAT · RENVNTIATO · NEVE · RENVNTIAREI · IVBETO · NISI · QVEI · SIIPENDIA · EQVO · INLECIONE · III · AVT STI

27 PINDIA · PEDESTRIA · IN · LECIONE · VI · FECERIT · QVAESTIPENDIA · INCASTREIS · INVE · PROVINCIA · MAIOREM · PARTEM · SVI

28 QVOIVSQVE · ANNI · FECERIT · AVT · BINA · SEMESTRIA · QVA · EI · PRO · SINGVLEIS · ANNVEIS · PROCEDERE · OPORTEAT · CVM · EO

29 QVOD · EI · LECIBVS · PL · VE · SC · PROCEDERTOPORTEBIT · AVT EI · VOCATIO REI · MILITARIS · LEGIBVS · PL · VE · SC · EX · VE · FOEDERE

30 ERIT · QVO · CIRCA · EVM · INVITVM · MERERE · NON · OPORTEAT · NEVE · EVM · QVEI · PRAECONIVM · DISSICNATIONEM · LIBITINANVE

31 FACIET · DVM · EORVM · QVID · FACIET · II · VIR · IIIF · VIR · QVEIVE · IBEI · MAC · SIT · RENVNTIATO · NEVE · INSENATVM · NEVE · INDE

32 CVRIONVM · CONSCRIPTORVM · NVMERO · LEGITO · SVB · LECITO · COPTATO · NEVE · SENTENTIAM · ROCATO · NEVE · DICERE · NEVE

33 FERRE · IVBETO · SC · D · M · QVEI · AD · VERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · IↃↃ · P · D. D · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO

CA-

C A P V T VII.

Qui comitiis praeerit, ne cujus minorennis, nisi confectis stipendiis, legitimave vacatione fulti, ad magistratus capiendos rationem habeto: neve praeconem, dissignatorem, libitinarium ad magistratus, aut ad curiam promoveto: secus qui faxit, pecuniam populo dare damnas esto.

24 *Quicumque in Municipio, Colonia, Praefectura, post Kalendas Quinctiles primas comitia IIviris, IIIIviris, aliive cui magistratui*
25 *rogando subrogandove habebit, is ne quem, qui minor annis* (triginta) *natus est erit, IIvirum, IIIIvirum, qui*(-ve) *ibi*

VER.24.Hoc toto Kap. eadem omnia, quae in superiore, imperantur vetanturve, ejusdemque poenae sanctio in fine exstat. Ad summam omnia hîc verbis totidem ex superiore cap. revocantur. Hoc unum dispar, quod in superiore Kapite oratio perpetuo dirigitur ad municipes, ne hoc illudve admittant: hîc vero verba legis a summo ad imum ad eos qui praeerunt comitiis, intenduntur: viderent scil. nequid earumdem rerum contra leges fieret. Ni imperata facerent, eisdem comitiorum praesidibus multa eadem irrogatur.

VER.24. *Quicumq. post Kal. QuinCTiles* (per CT multo saepius quam per T, teste Fabretto p.199.) *primas comitia IIviris IIIIviris* (sic semper alibi: tamen hîc, & clarius v. 25. est III.VIR. pro IIII.VIR.) *aliive cui magistratui rogando subrogandove habebit, is . .*] Vides hinc & supra ex v. 15. comitia in hoc municipio post Kal. Quinctiles habita fuisse: hanc vero tabulam inter Kal. Quinctiles & Kal. Januarias fuisse perscriptam. Nam quia post Kal. Quinctiles h. e. post comitia magistratuum creandorum scripta fuit; idcirco supra v. 15. valiturum kaput illud (nequis scil. minor ann. XXX. magistratum gerat) dicitur *post Kal. Januarias secundas*, non vero *post primas*. Etenim Kalendis Januariis primis magistratus illos, qui superioris anni comitiis utcumque creati fuerant, sive tricenarii sive minores essent, prorsus inire magistratum necesse erat, ne resp. turbaretur, & quia rite, utpote ante legem, creati videbantur.

At versu 24. quia compellantur ii, qui praefuturi erant comitiis anni sequentis, h.e. *post Kal. Quinctiles primas*, habendis; recte hi praesides comitiorum jubentur, necujus minoris annis XXX. in magistratibus subrogandis *post Kal. Quinctiles primas* rationem habeant. Magistratus vero illi *post Kal. Quinctiles primas* ex lege creandi, nonnisi *Kalendis Jan. secundis* inituri erant. Ad summam haec lex quia post Kalend. Quinctiles & ante Januarias scripta fuit, non quivit efficere, quominus magistratus proxime ante creati, etsi minorennes, pro rite creatis haberentur (quia nim. lex in praeteritum nullam vim habet) & quin sequentibus Kal. Januariis primis inirent. Id vero tantum effecit, ut qui comitiis Quinct. primis praefuturi essent, caverent, nequis minor ann. XXX. subrogaretur.

VER. 25. *Magistratui rogando subrogandove.*] Vbi de novo magistratu creando agitur, tum *magistratui rogando* peragi comitia dicuntur: at *subrogando magistratui*, ubi novi in locum veterum designantur. Vtrique non statim ac designati, sed Kal. Januar. sicuti & Romae, inibant.

IBID. *Minor annis natus est*] Ex v.15. supplendum est XXX. Tametsi respectu habito ad legem annariam, recte *Minor annis*, aut *Minorennis* intelligebatur is, qui nondum eum annum attigisset; sicuti respectu legis Plaetoriae (ex qua aetas legitima ad se obligandum erat XXV. annorum) *Minor* absolute dictus capiebatur is, qui ad eam aetatem non pervenisset.

26 *alium magiſtratum habeat, renuntiato, neve renuntiari jubeto; niſi qui ſtipendia equo in legione tria, avt ſti-*

27 *pendia pedeſtria in legione ſex fecerit. Quae ſtipendia in caſtris, inve provincia majorem partem ſui*

28 *cujuſque anni fecerit; aut bina ſemeſtria, quae ei pro ſingulis annuis procedere oporteat, cum eo*

29 *quod ei Legibus, Plebiſve ſcitis procedere oportebit, aut ei vacatio rei militaris Legibus, Plebiſve ſcitis, exve Foedere*

30 *erit; quocirca eum invitum merere non oporteat. Neve eum, qui praeconium, diſſignationem, libitinamve*

31 *faciet* [*dum eorum* (ali-)*quid faciet*] *Duum-virum, Quatuor-virum, quive ibi* (alius) *magiſtratus ſit, renuntiato, neve in Senatum, neve in De-*

32 *curionum, Conſcriptorum numero legito, ſublegito, cooptato, neve ſententiam rogato, neve dicere, neve*

33 *ferre jubeto ſciens dolo malo. Qui adverſus ea fecerit, is ſeſtertiûm quinquagena millia populo dare damnas eſto, ejuſque pecuniae, qui volet, petitio eſto.*

VER. 26. *Qui*(ve) *ibi alium magiſtratum habeat*] Hoc, quia duo ſimul magiſtratus geri ab uno non poterant. Tametſi etiam atque etiam videndum, an non error ſcalptoris hîc ſubſit: quem ſcripſiſſe opus fuerat (ſicuti infra v. 31.) *Quive ibi alius magiſtratus ſit*. Nam alibi aliud fuiſſe ſummo magiſtratui nomen, jam ſupra ad ver. 9. 10. (ad illud ALIOVE. QVO. NOMINE) monebamus. Niſi vero, retento τῷ HABEAT, praeſtet ſolum quartos caſus in rectos mutare hoc modo: *Qui* (ve) *ibi alius magiſtratus habeat*. Nam *Habet* pro *Eſt* tum hodie Italico ſermone uſurpatur, tum olim Latine dicebatur: qualia illa ſunt, *Bene habet*, *Recte habet*, pro *Bene* aut *Recte eſt*.

VER. 28. 29. *Aut bina ſemeſtria, quae ei pro ſingulis annuis procedere oporteat*] Hinc aperte cognoſcitur, *Semeſtria* tam adjectivum eſſe, quam ſequens *Annuis*; utrobique enim ſtipendium ſubauditur, ut ad v. 18. dixi: *Aut*, inquit, *bina* (ſtipendia) *ſemeſtria, quae ei pro ſingulis* (ſtipendiis) *annuis procedere oporteat*.

VER. 29. *Cum eo quod ei legibus plebiſve ſcitis procedere oportebit*.] H. e. eo etiam praeterea addito levamento, ſiquod forte ſit, quod ei ex legibus plebiſve ſcitis proficere oportebit. Veluti ſi quaterna trimeſtria pro ſingulis annuis procedere ex legibus poſſent, aut quodvis aliud nobis ignorabile beneficium.

VER. 32. COPTATO) Συνίζησις eſt ſive pro *cooptato* (ut PRAERVNT pro *praeerunt*, uti ſaepe in ære hoc) ſive pro COAPTATO quod ſup. v. 12. legitur.

VER. 32. 33. *Neve ſententiam rogato*] Id quod tum ſaltem accidere potuit, cum in gravioribus rebus ad unum omnes, qui in ſenatu erant, ſententiam rogabantur: id quod PERROGARE vocabatur. Livius XXIX. 19. *Perrogari eo die ſententiae non potuerunt, accenſis pro Scipione & adverſus Scipionem ſtudiis*. Suetonius de Auguſto cap. 35. *Sententias de majore negotio... perrogabat*. Plinius paneg. cap. 60. *Parum eſt... ut cenſentes audias, niſi & perrogas.*

VER. 32. 33. *Neve dicere, neve ferre jubeto.*] *Dicere* ac *ferre ſententiam* quis non pro ſynonymis uſurpavit? Tamen ex tota hac Tab. aliiſque legibus antiquis animadvertitur, data opera coacervari ſynonyma ſingula, nequa captionibus rima pateret, neve eſſent, qui neſcio quibus verborum differentiis freti, vim legibus inferrent, unum non alterum dictitantes vetari. Exſtat & Ulpiani (66) ſententia quae

(66) Vlpianus l. 8. *de munerib.* ſic incipit: *Ad remp. adminiſtrandam, ante viceſimum quintum annum* (vides per haec tempora quaenam aetas ſenatoria, & ad gerendos honores quaeſita fuerit: quem

quae minores aetate ad remp. gerendam legitimâ , ne *FERRE* quidem *suffragium* (i. e. *ferre sententiam*) in curia patitur .

quem locum magnopere notari cupio) *vel ad munera , quae non patrimonii sunt , vel ad honores , admitti minores non oportet : denique nec DECVRIONES creantur , vel creati SVFFRAGIVM IN CVRIA FERVNT . Annus autem vicesimus quintus coeptus pro pleno habetur* &c.

Kaput VIII.

34 QVAE · MVNICIPIA · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORA · CONCILIABVLA · C · R · SVNT · ERVNT · NEIQVIS · INEORVM · QVO · MVNICIPIO

35 COLONIA · PRAEFECTVRA · CONCILIABVLO · SENATV · DECVRIONIBVS · CONSCREIPTEISQVE · ESTO . NEVE · QVOE IBI · INEO · ORDINE

36 SENTENTEMTIAM · DEICERE · FERRE · LICETO · QVEI · FVRTEI · QVOD · ISPE · FECIT · FECERIT · CONDEMNATVS · PACTVSVE · EST · ERIT

37 QVEIVE · IVDICIO · FIDVCIO · PRO · SOCIO · TVTEIAE · MANDATEI · INIVRIARVM · DEVE · D · M · CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVEI-VELECE

38 PLAETORIA · OB · EAMVE · REM · QVOD · ADVERSVS · EAM · LECEM · FECET · FECERIT · CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVEIVE · DEPVCNANDEI

39 CAVSSA · AVCTORATVS · EST · ERIT · FVIT · FVERIT · QVEIVE · INIVRE · AB · IVRAVERIT · BONAMVE · COPIAM · IVRAVIT · IVRAVERIT · QVEI

40 SPONSORIBVS · CREDITORIBVSVE · SVEIS · RENVNTIAVIT · RENVNTIAVERIT · SE · SOLDVM · SOLVERE · NONPOSSE · AVT · CVM · EIS

41 PACTVS · EST · ERIT · SE · SOLDVM · SOLVERE · NON · POSSE · PROVE · QVO · DATVM · DEPENSVM · EST · ERIT · QVOIVSVE · BONA · EX · EDICTO

42 EIVS · QVID · PRAEFVIT · PRAEFVERIT · PRAETERQVAM · SEI · QVOIVS · QVOM · PVPILLVS · ESSET · REIVE · PVBLICAE · CAVSSA · ABESSET

43 NEQVE · D · M · FECIT · FECERIT · QVO · MACIS · R · P · C · A · POSSESSA · PROSCRIPTAVE · SVNT · ERVNT · QVEIVE · IVDICIO · PVBLICO · ROMAE

44 CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVO · CIRCA · EVM · INITALIA · ESSE NON · LICEAT · NEQVE · ININTECRVM · RESTITVS · EST · ERIT · QVEIVE · INEO

45 MVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO · CONCILIABVLO · QVOIVS · ERIT · IVDICIO PVBLICO · CONDEMNATVS · EST · ERIT · QVEMVE

46 K · PRAEVARICATIONIS · CAVSSA · ACCVSSASSE · FECISSEVE · QVOD · IVDICATVM · EST · ERIT · QVOIVEAPVT · EXERCITVM · INONOMINIAE

47 CAVSSA · ORDO · ADEMPTVS · EST · ERIT · QVEMVE · IMPERATOR · INCNOMINIAE · CAVSSA · AB · EXEBCITV · DECEDERE · IVSET · IVSERIT

48 QVEIVE · OB · CAPVT · C · R · REFERVNDVM · PECVNIAM · PRAEMIVM ·

MIVM · ALIVDVE · QVID · CEPIT · CEPERIT · QVEIVE · CORPORI · QVAESTVM
49 FECIT · FECERIT · QVEIVE · LANISTATVRAM ARTEMVE LVDICAM FECIT FECERIT · QVEIVE · LENOCINIVM · FACIET · QVEI
50 ADVERSVS · EA · INMVNICIPIO COLONIA PRAEFECTVRAVE FORO CONCILIABVLO DECVRIONIBVS CONSCRIPTEISVE EVERIT
51 SENTEMTIAMVE · DIXERIT · IS HS · IↃↃↃ. P · D · D · ESTO · EIVSQVE · PECVNIAE · QVEI · VOLET · PETITIO · ESTO.

C A P V T VIII.

Ne notati infamia in ſenatum legantur, ibive ſententiam dicant.

34 *Quae Municipia*, *Coloniae*, *Praefecturae*, *Fora*, *Conciliabula Civium Romanorum ſunt*, *erunt; ne quis in eorum* (ali)*quo Municipio*,

Antequam hoc Kaput aggrediar, operae fuerit de his Edicti verba, quae nobis Julianus lib. 1. ad Edictum ſervavit, adſcribere. Ea exſtant Leg. 1. D. *de his qui not. inf.* ubi ICtus ita infit. *Praetoris verba dicunt : Infamia notatur* (I) *Qui ab exercitu ignominiae cauſa ab imperatore, eove cui de ea re ſtatuendi poteſtas fuerit, dimiſſus erit :* (II) *Qui artis ludicrae, pronunciandive cauſa in ſcaenam prodierit :* (III) *Qui lenocinium fecerit :* (IV) *Qui in judicio publico calumniae praevaricationiſve cauſa quid feciſſe judicatus erit :* (V) *Qui furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo malo, & fraude ſuo nomine damnatus pactuſve erit :* (VI) *Qui pro ſocio, tutelae, mandati, depoſiti, ſuo nomine non contrario judicio damnatus erit.* Cetera quae in edicto ſequuntur, huc non attinent. At totus is titulus *De his qui notantur infamia* (lib. III. Pandect. tit. 2.) ſicuti & libri II. Codicis titulus XII. (nim. *Ex quibus cauſis infamia irrogatur*) pluresque ſparſim leges in Jure diſſeminatae (veluti longior illa Vlpiani lex 1. §. 6. D. *de poſtul.*) poſſunt huic Kapiti VIII. lucem aſpergere, eaeque viciſſim ex ære noſtro mirifice illuſtrari; nec enim negari poteſt, quin ex ære hoc plura in Edictum perpetuum immigrarint.

Porro quod in Edicti verbis n. VI. ſcribitur, *Suo nomine*, *non contrario judicio ;* horum prius *directam actionem* ſive *principalem* notat, quae pupillo adverſus tutorem, mandanti adverſus mandatarium, deponenti adverſus depoſitarium, & ita de pluribus aliis, datur : *contrarium* vero *judicium* (ſive actio) eſt, quod tutori adverſus pupillum, mandatario contra mandantem, & ita porro competit. Ac plurimae inſcriptiones titulorum juris (*67*) huc pertinent. Atque haec quamvis vulgo notiſſima, ea de cauſa notavi, quod *judicia directa* (ſive SVO NOMINE, ut in Edicto ſcribitur) infamiam aſpergunt, non autem *contraria judicia*, ut & Edictum (*68*) hîc ſtatuit, & Vlpianus alicubi (*69*) docet.

(*67*) Cujuſmodi illae ſunt, *Commodati vel contra: Depoſiti vel contra : Mandati vel contra*. Huc etiam refer titulum (lib. 27. Pand. tit. 4.) *De contraria tutelae & utili actione*, ubi eam Vlpianus l. 1. a Praetore propoſitam dicit, *Vt facilius tutores ad adminiſtrationem accederent*. Sic etiam *Contrarium judicium Commodati*, *Mandati*, *Tutelae*. Cicero III. de offic. c. 17. *Fideiq. bonae nomen exiſtimabat* (Scaevola) . . . *verſari in tutelis, ſocietatib. fiduciis, mandatis . . . quib. vitae ſocietas continetur : in his magni eſſe judicis ſtatuere* (*praeſertim cum in pleriſq. eſſent IVDICIA CONTRARIA*) *quid quemq. cuiq. praeſtare oporteret.*

(68) Quid clarius? *Qui pro ſoc. tut. mand. dep. ſuo nom. NON CONTRARIO IVDICIO damnatus erit.*

(69) Vlpianus hoc idem diſerte docuit l. *6.* §. 7. D. *de his qui not. inf.* his verbis : *Contrario judicio damnatus non erit infamis. Nec immerito : nam in contrariis non de perfidia agitur, ſed de calculo, qui fere judicio ſolet dirimi.*

35 *Colonia*, *Praefectura*, *Conciliabulo* (in) *Senatu Decurionibus Conscriptisque esto*, *neve* (ali)*cui ibi in eo ordine*
36 *sententiam dicere ferre liceto*, *qui furti*, *quod ipse fecit*, *fecerit*, *condemnatus pactusve est erit* :
37 *quive judicio fiduciae*, *pro socio*, *tutelae*, *mandati*, *injuriarum*, *deve dolo malo condemnatus est erit: quive lege*

VER. 35. 36. *Nequis in . . . senatu*, *decurionibus . . . esto*, *neve QVOE* (pro *Quoi:* hoc vero pro *Cui*) *in eo ORDINE sententiam dicere*, *ferre liceto*] Quare curia *ORDO* appelletur, & quidem *Splendidissimus Ordo*, innui Adn. 38. ad Tab. Canusinam.

VER. 36. *Qui furti*, *quod ipse fecit*, *fecerit*, *condemnatus*, *pactusve est erit*] In Edicto praetoris, quod initio recitavi, hoc ipsum continetur num. V. his verbis: *QVI FVRTI*, *vi bonorum raptorum*, *injuriarum*, *de dolo malo*, *& fraude SVO NOMINE* (istud *suo nomine* respondet nostro huic: *Quod ipse fecit*) *DAMNATVS PACTVSVE ERIT*. Quid autem *Pactus* hoc loco significet, etiam ex Jure nostro notum est. Is *furti pactus* dicitur, qui pretio oblato pacifcitur, ne furti secum agatur. Atq. is nihilominus tam infamis est, quam furti damnatus; *Quoniam* (ait Paullus l. 5. D. *de his qui not. inf.*) *intelligitur confiteri crimen*, *qui pacifcitur*. Ac de his plura in ima (70) ora ex Vlpiano damus.

VER. 37. *Quive judicio fiduciae*, *pro socio*, *tutelae*, *mandati*, *injuriarum*, *deve dolo malo condemnatus est erit*.] Eadem, etsi ordine diverso, reperio apud Tullium in III. de Nat. deor. c. 30. *Inde tot IVDICIA de fide mala*, *TVTELAE*, *MANDATI*, *PRO SOCIO*, *FIDVCIAE*. At equidem a *Fiducia* (quod ultimum in Cicerone est, sed in Tab. primum) ordior. Boethius ad Topica Cic. *Fiducia*, ait, *contrahitur*, *cum res alicui ea lege mancipatur*, *ut eam mancipanti remancipet : ut si quis tempus dubium timens*, *amico potentiori fundum mancipet*, *ut ei*, *cum tempus quod suspectum est praeterierit*, *reddat*. Ergo fiducia erat contractus juris civilis, & species quaedam mancipationis, qua fidem alicujus secuti, rem ei aliquam dicis causa mancipabant ea lege, ut eamdem mancipanti vicissim manciparet. Cum autem debitores in tradendis creditori pignoribus, interpositâ fiduciâ, de iisdem reddendis sibi caverent; hinc saepe *Fiducia* veteri juris significatu pro pignore sumitur, quod creditori mancipatur, aut in jure ceditur ea lege, ut solutâ ad diem pecuniâ, remancipetur, non solutâ, creditori pleno jure committatur, seu lege commissoria cedat. Atque hinc fit, ut saepe plurativum *Fiducias* pro pignoribus reperias. Imo & saepe etiam utrumque simul vocabulum (*Fiduciae* nim. *& pignoris*) cumulatur. Sic apud Paull. in II. sent. t. 4. & III. t. 6. §. 16. & V. t. 26. §. 4. apud Symmachum lib. IV. epist. ad Turnum. Atque illud propius ad æs nostrum attinet, quod ut in nostro *Judicium Fiduciae* dicitur, ita & apud alios ea duo nomina junctim occurrunt; sicuti in Collat. leg. Mos. & Rom. tit. X. §. 2. apud Ciceronem loco cit. & in Topicis, apud Paullum in II. Rec. sent. tit. 13. §. 7. Qui ibid. §. 5. 6. *Fiduciae actionem* vocat. Postremo *Fiduciae* formulam tradidit Tullius in III. de offic. c. 15. his verbis: *Reliquorum autem judiciorum haec verba maxime excellunt . . . in Fiducia VT INTER BONOS BENE AGIER*. Et in VII. ad fam. 12. *Vbi porro illa erit formula fiduciae*, *VT INTER BONOS BENE AGIER OPORTET*. Quae

(70) Vlpianus l. 6. D. *de his qui notantur inf.* in istud edicti caput ita notat. *FVRTI accipe*, *sive manifesti*, *sive nec manifesti*. §. 1. *Sed si furti . . . condemnatus provocavit . . .* (ubi omnia tempora provocationis lapsa sunt) . . . *retro infamis est* . . . §. 2. *Siquis ALIENO NOMINE condemnatus fuerit*, *non laborat infamia*, *& ideo nec procurator*, *vel defensor*, *vel tutor :* & quas plures ambages ibid. Vlpianus addit, quas omnes tribus his voculis (QVOD IPSE FECIT) aes nostrum jam ante expedierat. Pergit Vlpianus §. 3. *PACTVSVE*, *inquit*, *erit*. *PACTVS SIT accipimus*, *si cum pretio quantocumq. pactus est*. *Alioquin & qui precibus impetravit ne secum ageretur*, *erit notatus : nec enim veniae ulla ratio : quod est inhumanum*. *Qui jussu praetoris*, *pretio dato pactus est*, *non notatur*. Ac plane alia ibidem addit, quae minus huc pertinere putavi.

Quae eadem formula in Topicis & III. Offic. c. 17. sic copiosius affertur: *Vt inter bonos bene agier oportet, & sine fraudatione*. Hinc merito in ære hoc, inque Edicto & alibi *Judicio fiduciae damnati infames* habentur; nam & Cicero pro Caecina c. 3. judicium *turpe ac famosum* fuisse dixit, & pro Rosc. Comoedo judicium *summae existimationis*, h. e. in quo summa existimationis agitur.

IBID. *Pro socio, tutelae, mandati.*] Supple in his semper ἀπὸ κοινοῦ illud IVDICIO, quod hic initio ponitur, & Cicero quoque in III. Nat. deor. supra relatus diserte usurpavit. Atque haec pariter tria junctim in Edicto leguntur num. VI. *Qui pro socio, tutelae, mandati, depositi, suo nomine, non contrario IVDICIO damnatus erit*. Exstat in Pandectis lib. 17. titulus 2. *Pro socio*. Nec aliter inscribitur ille qui in Codice lib. IV. titulus trigesimus septimus, & in Paullo Rec. sent. lib. 2. titulus decimus sextus est. Nisi quod apud ICtos aetatis Caesareae coepit non tam *Judicium pro socio*, ut olim, quam *Actio pro socio* saepius nominari. Ita in vet. Glossario Graeco apud Brissonium de V. S. ἐπὶ τῷ κοινῷ ἀγωγὴ non aliud videtur quam *Actio pro socio*. In Instit. lib. III. tit. 26. §. 9. scribitur: *Socius socio utrum eo nomine tantum teneatur PRO SOCIO ACTIONE, siquid dolo commiserit . . . an etiam culpae . . . nomine, quaesitum est*. Sic etiam l. 3. C. *pro socio*, hujusmodi *Actio pro socio* datur heredi & in heredem. Ac pluribus aliis in juris Justinianei locis *Actio pro socio* usurpatur.

Antequam hinc abeo, nolo Tullianum in Flacciana cap. 18. locum praeterire de Nicomede, cui (ut in ære nostro) *judicium pro socio* obstitit, quominus in senatum municipalem reciperetur. *Neque in senatum ulla conditione pervenire potuit, & furti & pro socio damnatus est*.

IBID. *Tutelae*] supple, *Judicio directo damnatus*: nam *Contrarium judicium* (uti sup. ad Edictum ostendimus: ubi conferes Adn. 67. 68. 69.) nulla aspergebat infamiâ. At illud quoque mihi singulare visum, quod Vlpianus l. 42. D. *de V. S.* cum inter probra (infamiam scil. irrogantia) *naturâ turpia*, & alia tantum *civiliter turpia* distingueret, in illorum exemplum afferat *furtum*, in horum vero τὸ *Tutelae damnari*. Qui etiam hoc addit, *Hoc non naturâ probrum est, sed more civitatis. Nec enim naturâ probrum est, quod potest etiam in hominem IDONEVM incidere*, nim. tutelae damnari. Atqui si *Idoneum* pro strenuo & industrio capias; tanto tutor hujusmodi ad fraudem struendam aptior. Quod si *Idoneum* ad facultates referas (nam eâ plerumque notione in Jure nostro accipitur; & ubi de tutore agitur, interdum *honestas* extrinsecus additur, ut l. 17. §. 1. D. *de testam. tut.* ubi legitur, *Bene probati, & idonei, & honesti tutores*) si, inquam, *Idoneum solvendo* intelligas; tum vero bene nummatus tutor tutelae damnatus, si dolus abfuit, probro carere deberet: contra vero si sciens dolo malo. Et tamen cum indistincte Vlpianus dicat, *Tutelae damnari more civitatis* fuisse probrosum, fatendum Romano jure obtinuisse, ut etiam sine dolo infames essent; praesertim cum in Edicto nulla, ubi de tutela agitur, doli mentio fit. In ære vero nostro fit quidem hoc eod. ver. DE D. M. mentio, verum tamquam de crimine a tutela diverso. Verum quid verbis opus est, cum ex Tullio qui in re sibi mandata non *malitiosius*, sed tantum *negligentius* se gessissent, *summum admisisse dedecus* putarentur? Vide in seq. verbo MANDATI. Pari enim gressu tutela & mandatum vadunt.

IBID. *Mandati*] Semper subaudias moneo, *Directo judicio, non Contrario*, ut alibi dictum. In mandato autem eadem procedere, quae modo de Tutela ex Vlpiano attuli (nim. ut vel absente dolo, ambo infamiâ aspergerent) Ciceronis in ea pro Sex. Rosc. Am. cap. 38. auctoritas, quantilibet aestimanda, haud dubitare sinit. *In privatis*, inquit, *rebus siqui rem mandatam non modo malitiosius gessisset sui quaestus aut commodi causa, verum etiam* (tantummodo) *negligentius, eum majores summum admisisse DEDECVS* (71) *existimabant. Itaque Mandati constitutum est judicium*, non

(71) *Dedecus* vocat, quod Vlpianus l. 42. *de* V. S. PROBRVM vocavit, ubi inter ea quae *naturâ turpia*, & ea quae *civiliter turpia* distinguit: ubi & *tutelae damnari* non nisi *more civitatis* probrosum esse contendit. Vide locum paullo superius in TVTELAE.

38 *Plaetoria ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit fecerit, condemnatus eſt erit; quive depugnandi*

non MINVS TVRPE *quam* FVRTI (Vlpianus etiam ibid. *furtum* cum *tutela* contulit) *credo propterea quod quibus in rebus ipſi intereſſe non poſſumus, in his operae noſtrae vicaria fides amicorum ſupponitur: quam qui laedit, oppugnat omnium commune praeſidium, & quantum in ipſo eſt, diſturbat vitae ſocietatem.*

IBID. *Injuriarum*] Exſtabat Paulli liber ſing. *de Injuriis:* ex quo Collatio leg. Moſaic. & Rom. tit. II. §. 5. haec refert: *Edictum de injuriis ad eam injuriam pertinet, quae contumeliae cauſa fit. Fit autem injuria vel in corpore dum caedimur, vel verbis dum convicium patimur, vel cum dignitas laeditur, ut cum matronae vel praetextatae comites abducuntur.* De comitibus ſive matronarum ſive puellarum abductis vide l. 15. §. 15. 16. D. *de injur. & fam. libel.* Porro quae modo ex Collatione pauca recitavimus, eadem copioſius Juſtinianus (72) exſequitur.

IBID. *Deve dolo malo condemnatus eſt erit*] Elegantiſſime Tullius de Dolo malo judicium *Everriculum malitiarum omnium* appellavit in III. de nat. deor. c. 30. his verbis: *Inde everriculum malitiarum omnium, judicium de dolo malo, quod C. Aquillius familiaris noſter protulit. Quem dolum idem Aquillius tum teneri putat, cum aliud ſit ſimulatum, aliud actum.* Recte orator hujus judicii utilitatem commendavit, quo everruntur hominum fraudes e vita civili. Id vero non concoquo, cur Aquillius Ciceronis amicus actionem de dolo malo prodidiſſe dicat, cum longo ante Ciceronem intervallo judicium de dolo malo in hac Tab. memoretur. Quid enim hoc ver. 37. luculentius? *Queive. judicio. fiduciae . . . deve. D. M. condemnatus eſt erit.* Sane quin fuerit diu ante C. Aquillium Gallum judicium iſtud, nemo effugiet. At idem Aquillius hîc uti ICtus, non uti legislator a Cic. laudatur: qui videtur plures de dolo malo formulas inveniſſe. Nam hujuſmodi plura Aquillii nomine citantur, veluti formula inſtituendorum poſtumorum: inprimis autem *Aquilliana ſtipulatio* decantatiſſima, cujus verba exſtant l. 18. §. 1. *de acceptilat.* & in tit. Inſtit. *quib. mod. tol. obl.* §. 3.

VER. 37. 38. *Quive lege Plaetoria, ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit fecerit, condemnatus eſt erit.*] Videbatur illa facile *Plaetoria* hîc intelligi, cujus Varro ſententiam affert, at Cenſorinus etiam verba recitat. Nam ſiqua alia praeter hanc Cenſorini affertur, ea non *Plaetoria* in libris editis, ſed *Laetoria* vocatur. Verum illa Cenſorini, atq. Varronis (73) prorſus alio pertinet. Hîc autem lex ea intelligitur, qua adoleſcentium circum-

ſcriptio

(72) Iuſtinian. l. 4. Inſtit. tit. 4. §. 1. *Injuria autem committitur non ſolum cum quis pugno pulſatus, aut fuſtibus caeſus, vel etiam verberatus erit, ſed & ſi cui convicium factum fuerit: ſive cujus bona quaſi debitoris, qui nihil deberet, poſſeſſa fuerint ab eo, qui intelligebat, nihil eum ſibi debere: vel ſiquis ad infamiam alicujus libellum, aut carmen [aut hiſtoriam] ſcripſerit, compoſuerit, ediderit, dolove malo fecerit, quo quid eorum fieret.* Hîc ſubſiſto paulliſper. Poena Carminis (quod antiqui *Malum carmen* vocabant) in XII. capitalis erat, teſte Cic. in IV. de Rep. ex quo Auguſtinus in II. de Civit. c. 9. *Noſtrae*, inquit, *XII. Tab. cum perpaucas res capite ſanxiſſent; in his hanc quoq. ſanciendam putaverunt, ſi quis carmen condidiſſet, quod infamiam faceret, flagitiumve alteri. Praeclare. Judiciis enim ac magiſtratuum diſceptationibus legitimis propoſitam vitam, non poëtarum ingeniis habere debemus: nec probrum audire, niſi ea lege, ut reſpondere liceat, & judicio defendere.* At poena capitalis, quam XII. ſanxerant, poſtea ſublata fuit; quia lege Cornelia auctor famoſi carminis inteſtabilis eſt, auctore Vlpiano l. 5. §. *ſiquis* hoc tit. Noviſſime tamen l. un. C. *de fam. libel.* poena capitalis reducta fuit. Apud Juſtinianum ita porro ſequitur: *Sive quis matremfamilias aut praetextatum praetextatamve aſſectatus fuerit: ſive cujus pudicitia attentata eſſe dicetur: & deniq. aliis plurimis modis admitti injuriam, manifeſtum eſt.*

(73) *Cenſorini & Varronis loca de lege Plaetoria, qua de officio praetoris urbani agitur.*

Lex Plaetoria anno Vrbis CCCLXXXVII. a M. Plaetorio trib. pl. de jure & officio praetoris urb. tunc inſtituti lata fuit. De ea Cenſorini locum cap. 24. altius inde uſque repetam, ubi diei partes ſuis quaſque nominibus donat. *Tunc MERIDIES, quod eſt medii diei nomen: inde DE MERIDIE: hinc SVPREMA. Quamvis plurimi Supremam poſt occaſum ſolis eſſe exiſtimant, quia eſt in XII. Tab. ſcriptum ſic: SOL. OCCASVS. SVPREMA. TEMPESTAS. ESTO. Sed poſtea M. PLAETORIVS trib. pl. ſcitum tulit, in quo ſcriptum eſt: PRAETOR. VRBANVS. QVI. NVNC. EST. QVIQVE. POST. HAC. FVAT. DVOS. LICTORES. APVD. SE. HABETO. ISQVE.*

VSQVE.

ſcriptio compeſcebatur: quam quod antehac *Laetoriam* non vero *Plaetoriam* vocari jubebant eruditi viri contra æris noſtri fidem, id librariorum errori tribuendum cenſeo. Ergo haec, de qua hîc Tabula loquitur, illa eſt *lex Plaetoria* (prave in editis *Laetoria*) cujus meminit Tullius in III. Offic. c. 15. his verbis: *Atque iſte dolus malus etiam legibus erat vindicatus, ut tutela XII.* (74) *tabulis, & CIRCVMSCRIPTIO ADOLESCENTIVM LEGE PLAETORIA; & ſine lege* (75) *judiciis, in quibus additur, EX FIDE BONA AGITVR.* Sane quod in hoc Tulliano loco *Plaetoria* ſcripſi, in eo ſecutus ſum Fr. Fabritii Mſs. in quibus ſive *Pletoria* ſive *Plectoria* exhibetur; quamvis Fabritius ipſe vulgatum *Laetoria* ſit ſecutus. Ceteroqui aeris noſtri PLAETORIA, cum non alios quam adoleſcentium doloſos captatores notaſſe, etiam ex eo quod ſequitur, videatur; habemus jam legis hujus ex Cicerone argumentum, ex hoc autem ære orthographiam. Huc quoque illud Ciceronis in III. de Nat. deor. c. 30. referunt: *Inde judicium publicum rei privatae lege Laetoria* (al. *Lectoria:* ſed ſi eadem ſuperiori ſit, legendum *Plaetoria*) *inde everriculum malitiarum omnium judicium de dolo malo.*

Sed ad priorem locum redeo: in quo *Circumſcriptio adoleſcentium* nos tantum de ſcopo legis admonet: at ejus capita quis ex inferis ſuſcitaverit? Niſi quod hos tantum ejus laceros artus apud antiquos reperio. I. Ex Cic. in III. de N. deor. *Judicium publicum rei privatae ex lege Plaetoria* (ſive *Laetoria*) datum; incipio enim cum *Laetoriam* ſcribentibus redire in gratiam, quando ſic librarii voluerunt. Id vero judicium indicatur ære noſtro his verbis: *Ob eamve rem, quod adverſus eam legem fecit, condemnatus eſt.* II. *Legitimam aetatem* ab anno XXV. decurrere (quod in Jure noſtro tritiſſimum eſt) Laetoria primum lege inductum fuiſſe, feliciter Briſſonius ante conjecerat in III. *Sel. antiq.* c. 2. Id quidem conjectura vidit: etſi jam ante hoc Conſtantinus Aug. diſerte ſcripſerat l. 2. Cod. Theod. *De donat.* his verbis: *Donec is . . . annos Laetoriae legis egreſſus, LEGITIMAM compleverit AETATEM.* III. Ex ſuperiore capite fluit prono alveo tertium, ut ante XXV. annum nemo ſtipulatione teneatur. Caput iſtud Suetonio debemus *in IV. Praetorum* (apud Priſcian. lib. 8. p. 794. ed. Putsch.) *Laetoria, quae vetat minorem annis XXV. ſtipulari:* paſſive *ſtipulari*, ἐπερωτᾶσθαι, Priſciano interprete (h. e. ſponſione teneri) ſicuti & l. ult. D. *de ſtip. tut.* Eadem in eod. Priſciano occurrunt lib. 18. p. 1164. Eoque Plautus alludit: apud quem Pſeudolo Ac. I. ſc. 3. v. 69. ita Calidorus adoleſcens expoſtulat: *Lex me perdit* (76) *Quina-vicenaria. - Metuunt credere omnes.* Idem Rud. Ac. V. ſc. 3. v. 24. *Cedo qui cum habeam judicem-Ni dolo malo inſtipulatus ſis, nive etiam dum ſiem-Quinq. & viginti natus annos.* IV. Caput, eo pertinet, quibuſnam minoribus curator dandus: de quo in M. Aurelio (77) Capitolinus. V. De infamia, quae circumſcribentem adoleſcentes ſequebatur:

VSQVE . AD . SVPREMAM . IVS . INTER . CIVIS . DICITO. Poſt Supremam ſequitur VESPERA . . . Inde porro CREPVSCVLVM, ſic fort. appellatum, quod res incertae CREPERAE dicuntur...

Varro eadem ante dixerat in V. de L. L. his verbis: *SVPREMA ſummum* (h. e. ultimum) *diei: id a SVPERRIMO* (fit). *Hoc tempus XII. Tabulae dicunt occaſum eſſe ſolis. Sed poſtea lex PLAETORIA* (male in editis *Praetoria*, quamquam potuit ſic etiam ab ὑποκειμένῳ legis vocari) *id quoq. tempus jubet eſſe ſupremum, quo praetor in comitio SVPREMAM pronunciavit populo.* Haec ultima videntur ex lege Plaetoria deſumpta: in qua lege poſt verba a Cenſorino recitata videtur fuiſſe ſcriptum: ITA . SVPREMAM . POPVLO . PRONVNCIATO. Poſtrema Varronis haec ſunt: *Secundum hoc dicitur CREPVSCVLVM a Crepero...*

Ex his vides, nihil commune huic *Plaetoriae* cum ea *Plaetoria* de qua aes noſtrum loquitur, eſſe potuiſſe; cum illi M. Plaetorio anni 387. plebem roganti non aliud quam jura praetoris urbani conſtabilire propoſitum fuerit.

(74) Hoc vult Cicero, ante Aquillium *de dolo malo* fuiſſe conſtitutum, cum etiam praetor actiones tutelares ex lege Xvirali dederit; & dolus malus ante eumdem Aquillium judiciis bonae fidei vindicatus fuerit.

(75) Vti I. F. Gronovius recte animadvertit, iſta *Sine lege judicia* Ciceronis ea ſunt, quae non deſcendunt ex XII. Tab. aut lege per populum lata, ſed in quibus praetor ſupplet, quod deeſt juri civili. Videatur Juſtinianus in IV. Inſtit. tit. 6. de Action. §. 30. 31.

(76) *Quina vicennaria* cum N duplice Meurſius mavult, cum non videatur eſſe a *Viceni*, ſed a *Vicennes*, εἰκοσαετεῖς. Lex enim iſta vetabat minores XXV. annis *ſtipulatu* teneri; ita ut qui credidiſſet, repetendi jus non haberet. Itaque Meurſiana correctio in Taubmanni editione in textum Plautinum admiſſa fuit. Quod factum nollem. Nec enim a *Vicennis* fit *Vicennaria*, ſed *Vicennalis*; ſicuti a *Decennis* eſt *Decennalis*, & alia in eumdem modum. Ac ſane *Quina vicenaria* retinendum.

(77) In Marco Capitolinus cap. X. ita ſcripſit:

De

39 *caussa auctoratus est erit, fuit fuerit; quive in jure abjuraverit, bonamve copiam juravit juraverit: qui*

batur: quod caput æri nostro debetur.

Ad ultimum quandoquidem in Mss. saepe *Laetoria* scribitur, quae *Plaetoria* fuit, & contra: de utraque gente, tum & utraq. lege, quantum monumentor. penuria patietur, in ima (78) pagella dico.

VER. 38. 39. *Quive depugnandi caussa auctoratus est erit*] De bestiariis juxta ac de gladiatoribus haec posse accipi, suaderet *Depugnandi* verbum, quod de (79)

Hhh utrisque

De curatoribus vero cum ante non nisi ex lege Plaetoria (Casaub. *Lectoria*, Salmasius *Laetoria*, ex suis quisque membranis maluerant) *vel propter lasciviam vel propter dementiam darentur; ita statuit, ut omnes adulti curatores acciperent, non redditis causis.* Sed vereor, ne Capitolinus jura confuderit. Nam prodigis & furiosis jam antea Lex Xviralis curatores illos dabat, quos biographus noster ex Plaetoria arcessit. Nisi vero ita distinguendum in Capitolino sit: *Cum ante non nisi* (aut) *ex lege Plaetoria* (quae tamen praeter lasciviam & dementiam, omnibus petentibus causamque probantibus dabat) *vel* (ex XII. Tab.) *propter lasciviam vel propter dementiam darentur; ita statuit* &c. Tantum ὑστερολογίᾳ peccavit Capitolinus.

Itaque per hos gradus ad Marci νομοθεσίαν processum fuit. Leges Xvirales prodigis ac dementibus tantum curatores praeficiebant: Plaetoria minoribus omnibus petentibus ex aliqua causa: Praetor omnibus, modo peterent, illos pollicebatur, etiam non reddita causa: postremo Marcus non modo causas non requisivit, sed minores omnes jussit curatores accipere. Reliqua huc pertinentia ICtis relinquo.

(78) *Plaetoriae legis Laetoriaeque confusionis causam in librarios esse conferendam.*

Quandoquidem id nunc hac disquisitione agitur, utrum lex, de qua tamdiu quaerimus, *Plaetoria* cum ære nostro, an vero *Laetoria* cum plerorumque auctorum editionibus vocanda sit; quamdiu in ea discussione versamur, utroque nomine abstinebimus. Ergo lex, cui verum imponendum est nomen, interim ab ὑποκειμένῳ legis *Quina vicenaria* cum Plauto nuncupabitur. Quaeritur ergo, nomen a gente Laetoria an a Plaetoria sit petendum.

I. Ac primum si ab eo quid probabilius videatur, ordiri libet; quis dubitat multo fuisse facilius, ut Quina vicenaria lex ab aliquo ex gente Plaetoria, quam ex Laetoriâ rogata fuerit? Etenim gentem Plaetoriam immane quantum Laetoriâ copiosiorem fuisse, marmorum indices Gruteriani, & Muratoriani loquuntur. Ad hos enim testes incorruptos provoco, lapides, ac tabulas aereas. Adde & nummos: nam inter gentium Rom. numismata gens *Plaetoria* decem, *Laetoria* vix unum denarium potest ostendere. Libros interim parum moror, nihil non a describentibus passos: quibus quia *Laetoria* Latinis auribus significantior, quam *Plaetoria* (quae nihil Latine notat) videbatur; ea de causa facilius huic illa substituta fuit.

II. Deinde si quidem suasimus non de alia, quam de Quina vicenaria æs nostrum loqui (non suasi id vero solum, sed plane, ut mihi met ipse abblandior, persuasi) tum vero Tabulae, in quam nihil sciolorum licentiæ licuit, auctoritas una efficiet, ut *Plaetoria* eadem quae Quina vicenaria fuerit. Maxime cum in loco illo plane singulari Ciceronis ea lex, qua circumscriptio adolescentium vetatur, in Mss. *Plaetoria* nominetur.

III. At, inquies, in aliis auctorum (veluti Ciceronis, Codicis Theod. Capitolini, Prisciani) locis eadem illa Quina vicenaria non aliter quam *Laetoria*, P detruncato, vocatur. Respondeo, nemini adhuc id curae fuisse, ut in his auctorum locis membranas vetustiores excuteret; nec enim desperem alicubi P illud posse restitui. Tametsi manu exaratorum antiquiorum inopia maximopere laboramus; & jamdiu amanuenses gentem *Laetoriam*, tamquam a *Laetus* derivatam, *Plaetoriae* subrogare locis omnibus consueverant.

At erunt fortasse homines pleni fastidii, qui hanc totam concertationem non aliud quam meram cum larvis pugnam videri clamitent. Quid enim? Fulvius Vrsinus, non poenitendae in his rebus auctoritatis, in suis Rom. Familiis gentem Plaetoriam non aliam a Laetoria fuisse statuit: idque ex eo probat, quod ille primipili centurio, cui populi suffragio dedicatio aedis Mercurii data fuit, a Valerio Max. IX. c. 3. n. 6. *M. Plaetorius* nominetur, a Livio autem II. 27. *M. Laetorius*: ad haec quod *M. Plaetorius Rustianus*, qui Scipionem in Hispania secutus est, in scriptis Hirtii codicibus modo *Plaetorius*, modo *Laetorius*, nuncupetur. At quamquam Fulvii me frangit auctoritas; haec tamen exempla non nisi ad librariorum inter se discordias referuntur: quod vel ex unius Hirtii exemplo patet, apud quem eodem in loco exscriptores alii *Plaetorium*, alii *Laetorium*, prout libido fuit, exararunt. Ac tum sane equidem unam gentem esse, quae duae putabantur, Fulvio darem, cum quis eorumdem trium nominum, eodem patre natus, ex ead. tribu, eodemque artificio aut honoribus gestis, in uno marmore, ærea tabula, nummo, aut horum similibus non variabilibus monumentis, *Plaetorius*, in altero *Laetorius* nuncuparetur.

(79) *DEPVGNARE aeque ad gladiatores atque ad bestias, sed diverse, relatum.*

De munere gladiatorio fidem facit Asinius Pollio ad Cic. lib. X. fam. ep. 32. *Gladiatoribus autem* (h. e. in munere gladiatorio) *Fadium quemdam . . . cum depressus in ludum bis gratis depugnasset*. Cic. Tusc. II. 17. *Cum vero fontes* (gladiatores intelligit) *ferro depugnabant*. Nec pluribus exemplis opus est, cum vox ipsa μονομάχος id suadeat. At de feris ubi agitur, varie idem verbum usurpatur: interdum enim *Depugnare cum bestiis* usitato more dixerunt (vide infra Adn. 82. Vlpianum initio sic loquentem: *Qui operas suas ut cum bestiis depugnaret, locaverit*) alias vero *Depugnare bestias* (active scil. tamquam si sit *Expugnare*) nove usurparunt. Vt idem Vlpianus in Collatione leg. Mosaic. & Rom. tit. IX. *Quive*, inquit, *depugnandi causa auctoratus erit* (hactenus

de

utrifque ufurpatum reperitur. Nifi quod, quo tempore haec Tabula prodiit, *Gladiatores* ufitatiffimi erant, *Venatio* parum: quae venatio poftea fub principatu mirifice invaluit; ita ut MVNVS, quod antea fub Rep. vix aliter quam de gladiatoribus accipiebatur, etiam de beftiis ufurparetur, ut ad *Amphit. Camp. titulum* oftendi. Jam vero *Depugnandi caufa auctoratus* junctim hîc dicitur (ficuti & in Collat. legum Mof. & Rom. in fuperiore Adnot.) nempe quod ceteroqui etiam aliis de caufis auctorari quis diceretur, uti cum *Milites auctoratos* dicimus. Tamen poftea ufus fecit, ut *Auctorati* abfolute dicti, non alii quam (80) *ad depugnandum* auctorati intelligi confueverint.

Sed jam duplici modo fe quis auctorare poterat: tum venditione acceptoque pretio, tum & locatione fub certa mercede. Vtriufque modi teftes (81) luculentos adhibere queo. Itaque in ære noftro utriufque modi auctoratio inurebat infamiam, & ad honores & ad curiam aditum praecludebat. At eos tamen hinc ef fe excipiendos, qui tantum *virtutis oftendendae caufa* depugnaverint, Vlpianus pluribus (82) quam pro ICtorum folita brevitate verbis docuit. Atque hi, qui non auctorati, virtutis caufa congrediebantur, *Gratis depugnare* Afinio Pollioni (83) ad Ciceronem fcribenti dicuntur. Sane qui *gratis* aut virtutis caufa certabant, quique adeo ab omni nota immunes erant, comprehendi hac Tabula nequeunt, quippe quae non nifi *auctoratos* notat infamia.

IBID. *Auctoratus eft erit, fuit fuerit*] Anxie perfequitur omnia tempora: ne quid minus dixiffe putetur. Vide quae *πυλυλογία* antiquarum legum.

VER. 39. *Quive in jure abjuraverit*] Abjurare (& quidem abfolute pofitum) *eft* (inquit Servius) *rem creditam negare perjurio*. Hoc perjurium qui admiferint, ii in hac Tabula tum demum notantur, fi *IN IVRE abjuraverint*, h. e. fi rem creditam perjurio infitiati fuerint, idque *apud praetorem;* id enim *In jure* fignificat. Et quidem nudum *Abjurare* apud complures faepiufcule (84) legitur: at inte-

de gladiatoribus cum ære noftro loquitur: at ubi de beftiis agit, utitur diverfa fyntaxi) *quive BESTIAS DEPVGNARE locaverit*. Idem Vlpianus *Depugnare feram, quae regioni nocet*, ufurpavit l. 1. §. 6. D. *de poftul.* Modeftinus l. 11. D. *ad leg. Corn. de fic.*, ait: *Dominis poteftas ablata eft ad beftias depugnandas fuo arbitrio fervos tradere*.

(80) Hinc Acron ad Hor. *Auctoratos* dictos ab antiquis ait, qui fe ludo vendiderant; ficuti & *Auctorationem* effe Gladiatorum venditionem. Quinctilianus (in Declam. quae infcribitur, *Auctoratus ad fepeliendum patrem*) ait: *Quidam, ut patrem fepeliret, auctoravit fe*. Seneca in Apocolocynthofi: *Sed & proximo munere inter noxios auctoratos*.

Sane fi Reinefiana infcriptio (Claffe VII. n. 20.) genuina fit (genuinam autem effe Fabrettus pag. 673. propemodum negat, excepto fragmento illo quod ipfe p. 672. affert) fed fi genuina fit; in ea legitur Baebius quidam locum fepulturae donaffe municipibus fuis *Extra AVCTORITATEIS, & qui fibi laqueo manus attuliffent, & qui quaeftum fpurcum profeffi effent*. Mitto autem, quid illud *Auctoritateis* Reinefius ipfe interpretetur; cum multo verifimilius fit legi debuiffe *Extra auctoratos*, illos fcil. qui fefe in ludum mancipaverant, ut ibid. Fabrettus notat. Aut fi ne fyllabam quidem ex epigrammate ceteroqui dubio deperire curae fit; legemus *Auctoritatos*, idque erit a novo frequentativo *Auctorito, as*: nam hifce portentis lapides ubique fcatent.

(81) In primis Gloffae vet. (ad quas numquam non confugere foleo) Gloffae inquam illae, quae Cyrilli nomen gerunt, *ὁ πρὸς σίδηρον πραθεὶς, ὅ ἐστιν ὁ μονομάχος*, exponunt, *Auctoratus*. Habes de venditione: de locatione autem & mercede ita ibid. legitur: *Μισθοφορῶ*: quod explicatur, *Auctoro*.

De locatione pariter intelligendus eft Horatius I. ep. 18. ver. 36. ubi de redacto ad inopiam ait: *Thrax* (gladiator fcil.) *erit, aut olitoris aget MERCEDE caballum*. Quo loco MERCEDE ad utrumque membrum refertur. Ibi Porphyrio: *Auctorabitur fe* (Deponens *Auctorari* Appuleio ufitatum fuit) *in ludum, ut gladiator fit*.

(82) Vlpianus l. 1. §. 6. D. *de poftulando* ita fcribit: *Poftulare prohibetur . . . qui operas fuas, ut cum beftiis depugnaret, locaverit . . . Ergo qui locavit folum, notatur* (infamia) *five depugnaverit, five non: quod fi depugnaverit cum non locaffet operas fuas, non tenebitur: non enim qui cum beftiis depugnavit, tenebitur, fed qui operas fuas in hoc locavit. Denique eos, qui VIRTVTIS OSTENDENDAE CAVSA hoc faciunt, fine mercede, non teneri ajunt veteres, nifi in arena paffi funt fe honorari* (h. e. pecunia donari, non tamquam pacta mercede, verum ut honorario praemio) *eos enim puto notam* (infamiae) *non evadere. Sed fiquis operas fuas locaverit, ut feras venetur, vel ut depugnaret feram, quae regioni nocet, extra arenam, non eft notatus. His igitur perfonis, quae non virtutis caufa cum beftiis pugnaverunt, pro fe* (praetor) *permittit allegare, pro alio prohibet*.

(83) Afinius Pollio ad Cic. X. fam. 32. *Gladiatoribus autem Fadium quemdam . : . quia cum depreffus in ludum bis GRATIS depugnaffet, AVCTORARI* (autem) *fefe nolebat . . . . defodit* (Balbus ille de quo loquitur,) *in ludo, & vivum combuffit*.

(84) Virgilius VIII. 263. de Caco loquens, *Abjurataeq. rapinae-Caelo oftenduntur*, dixerat. Ibi Servius ita adnotat: *ABIVRARE eft rem creditam negare perjurio. Plautus Curcul*. Qui abiurant, fiquid creditum eft. *Sed hoc ifti loco non congruit: unde . . . contra jus retentas intelligamus. Alii ABIVRATAS, abductas atque ALIENI IVRIS factas: alii FRAVDE & FVRTO ABDVCTAS tradunt*.

Verum

integrum iſtud *In jure abjurare* hîc tantum, & in Plauto bis occurrit: ſemel in Prologo Rudentis, in quo ver. 13. ita Arcturus προλογίζει. *Qui falſas lites falſis teſtimoniis – Petunt, quique IN IVRE ABIVRANT pecuniam, – Eorum referimus nomina exſcripta ad Jovem. –* Rurſus Perſâ Actu IV. ſc. 3. ver. 7. *Sed ut & ego hodie fui benignus! ut ego multis credidi! – Nec ſatis a quîquam homine accepi: ita prorſus credebam omnibus, – Nec metuo, quibus credidi hodie, nequis mihi IN IVRE ABIVRASSIT.*

IBID. *Bonamve copiam juravit juraverit*] Suppleas ἀπὸ κοινοῦ illud (IN IVRE) cenſeo; alioquin hinc infamia, credo, aberit. Hic vero locus antequam exponatur, cum duobus aliis, de quibus eruditi litigant, committendus eſt, tum illinc forſitan hauſturus lucem, tum & eisdem commodaturus. Prior locus ex Varrone ita habet. *Liber, qui ſuas operas in ſervitute pro pecunia, quam debeat, dum ſolveret, NEXVS vocatur, ut ab Ære obaeratus. Hoc C. Popilio rogante, Sylla dictatore, ſublatum ne fieret, & omneis qui BONAM COPIAM IVRARENT, ne eſſent nexi, diſſoluti.* Alter locus ex Cicerone eſt in IX. fam. 16. ubi cum Paeto ita ludit: *Hirtium ego & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cenandi magiſtros. Puto enim te audiſſe . . . illos apud me declamitare, me apud eos cenitare. Tu autem quod mihi BONAM COPIAM EIVRES, nihil eſt. Tum enim cum rem habebas, quaeſticulis te faciebam attentiorem. Nunc cum tam aequo animo bona perdas, non eo ſis conſilio, ut cum me hoſpitio recipias, aeſtimationem te aliquam putes accipere.* Nubeculas utrique loco offuſas mox diſpellam. Atq. ob haec duo loca ingens inter doctos viros concertatio exorta fuit. Hier. Ferrarius ex Varrone Tullium emendabat, in quo, ut in Varrone, *Bonam copiam jures* legi jubebat: id quod etiam P. Victorius ſecutus fuit, addens in Mſs. antiquiorib. haud raro EI pro I poni, veluti *Elumentis* pro *Jumentis*, & ſimilibus; ex eoque ortum, ut in Cicerone *Ejures* pro *Jures* in probatis Mſs. legatur. At contra P. Manutius non dubitat, quin Varro potius fuerit ex Tullio emaculandus: quam eamdem Varronis ex Cic. correctionem Briſſonius (in de V. S. in EIVRARE) non dubitat ſibi ut auctori adſcribere.

Atqui gratulandum eſt, quod haec tandem ærea lamina prodiit, in qua non ſemel ſed bis ſimplex *Juro*, non *Ejuro*, in hac formula uſurpatur. Adde quod in eâdem ita ſimplex *Juro* adhibetur, ut compoſito *Ejuro* locus eſſe nullus poſſit. Nam *Ejurare bonam copiam*, non aliud eſſe poteſt, quam profiteri ſe non eſſe ſolvendo. Atqui hujus rei profeſſio exſtat ſtatim in Tab. ſequentibus verbis: *Qui creditoribus ſuis renuntiavit, ſe ſoldum ſolvere non poſſe.* Quid opus erat rem eamdem iterato eodem in loco inculcare?

Ergo ſi me audis, in Varrone ſaltem τὸ *Jurarent* ex æris hujus auctoritate etiam atque etiam retinebimus (nam de Tullio poſtea viderimus) viciſſim autem huic æris noſtri loco mirificam ex Varrone lucem aſpergemus: niſi quod, cum is locus inquinatiſſimus ſit, ſedulo emaculandus eſt. Sic ille orditur: *Liber, qui ſuas operas in ſervitute pro pecunia, quam debeat, dum ſolveret* (quidam ita non male ſupplent: *Quam debeat*, dat, uſque *dum ſolveret*) *NEXVS vocatur, ut ab Ære obaeratus.* At quae ſequuntur multo maculoſiora ſunt. *Hoc* (*C. Popilio rogante, Sylla dictatore*) *ſublatum ne fieret; & omneis qui bonam copiam jurarent, ne eſſent nexi, diſſoluti.* Quae uncis incluſi, ea haud dubie mendoſa ſunt. Nondum enim *Popilius* ullus Syllae aequalis, qui huc referri poſſit, innotuit. Niſi quod in editionis Amſtelod. an. 1623. margine pro *C. Popilio* ſufficitur *C. Poetelio*. Appoſite

Verum haec non moror. Illud magis moneo, videri Briſſonium in ſuo de V. S. mendosâ Servii editione uſum. Nam hunc criminatur, quaſi verba quae in Rudente ſunt, ex Curculione citet: quam criminationem etiam Heineccius in reficto a ſe Briſſonii lexico retinet. At ego Servii locum ex Maſviciana Virgilii editione protuli; in qua recte ſe omnia habent. Nam illud quod ex Curculione Servius affert, re vera in ea fabula ſunt Ac. IV. Sc. 2. v. 9. Plautinum vero Rudentis locum habes a me ſuperne exhibitum.

Verum his miſſis; Cicero I. ad Att: 8. *Tulliola . . . tuum munuſculum flagitat, & me ſponſorem appellat: mihi autem ABIVRARE certius eſt, quam dependere.* Salluſtius Cat. c. XXV. *Sed ea* (Sempronia) *ſaepe antehac fidem prodiderat, creditum abjuraverat, cujus conſcia fuerat.* Iſidorus V. 26. *Abjuratio, id eſt, rei creditae abnegatio.* Quod verbum S. Ambroſius in de obitu fratris, etiam ad depoſitum tranſtulit: *Abjurare depoſitum.*

te quidem teſte (85) Livio. Sed tamen inter hunc Poetelium, Syllaeque dictaturam annorum plus CCXL. hiatus interceſſit. Vt omittam quod noſtra Tabula ad Syllana referri tempora, quibus diutule anteceſſit, nequaquam poteſt. Itaque illud, *Sylla dictatore*, donec ex membranis aut ex ingenio refingatur, interim pro non ſcripto habeatur, cenſeo. Ac recte eſt, quod idem iſtud (*Sylla dictatore*) dum haec ſcriberem, reperi a Vin. Pighio (86) jam antea ex Varronis loco expunctum.

Ergo ſi Varro cum Liviano loco, quem in ſubjecta Adnot. 85. adſcripſi, conferatur, ex utroque poteſt intelligi, nexos fuiſſe diſſolutos, ſi bonam copiam juraſſent, h. e. ſi bona ſibi ſuppetere, nec ſe alio avertiſſe, ex quibus poſſit ſaltem ex parte ſatisfaci creditoribus, ſacramento excepiſſent, eaque bona creditoribus obnoxia facerent, h. e. bonis ſuis creditori cederent. Ac ſane quod *Bonam copiam jurare*, ſi minus idem ſit ac *Bonis cedere*, at certe cum *ceſſione bonorum* artiſſime copulatum, id inferne (87) demonſtratur. Atque ut mihi perſuadeo, debitores non exſpe-

(85) Livius VIII. 28. ad ann. Vrbis CDXXVII. ubi impotentem Papirii foeneratoris libidinem atque crudelitatem in C. Publilium adoleſcentem, qui ſe illi ob æs alienum paternum in nexum dederat, expoſuiſſet; ſubjicit ſalutare SConſultum: *Juſſique*, inquit, *conſules* (qui eo anno erant C. Poetelius Viſolus, L. Papirius Mugillanus) *ferre ad populum, Nequis niſi qui noxam meruiſſet, donec poenam lueret, in compedibus aut in nervo teneretur. Pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium eſſet. Ita nexi ſoluti: cautumque, In poſterum ne necterentur*. Habes igitur legem conſularem, quae *Lex Poetelia Papiria* a viris doctis nuncupatur. Eamdem hiſtoriam, etſi paullo aliter, habes etiam in excerptis ex Dionyſio Valeſianis pag. 537. a quo Dionyſio eamdem Suidas deſcripſit in *Γάϊος*.

(86) Statim ac in ſuperiore Varronis loco editionis Amſtelod. ductu tum illud *DAT* adjeci, tum pro *Popilio* ſubrogavi *Poetelio*: comperi in Pighianis Annalibus tum easdem, quas ſupra adhibui, correctiones, tum praeterea *τὸ Sylla dictatore* prorſus expungi. Quocirca tota illa Varroniani loci reſtitutio videtur Pighio principi tribuenda. Eum vide tom. 1. ad ann. 427. pag. 340. Nollem tamen Varronianum illud *Jurarent* in *Ejurarent* idem vir magnus vertiſſet.

(87) *Quod qui bonam copiam jurarent, ſimul bonis ſuis creditori cederent: idque ignominioſum vulgo fuerit.*

Lege Xvirali quouſque olim in debitores ſaevire permiſſum fuerit, fruſtra ſim, ſi adnitar oſtendere. At ei malo occurrit anno 427. lex Poetelia, qua dum debitores *in compedibus aut in nervo teneri* vetantur, ſimul cavetur, ut *pecuniae creditae BONA DEBITORIS, non corpus obnoxium eſſet*. Ergo (uti jam ſupra ex Varrone, ſimulque ex ære hoc noſtro demonſtratum fuit) debitor is, cui eſſet peculium intricatius, quam ut ſtatim ſolidum ſolveret, ne a creditore vexaretur, poterat uti legis Poeteliae beneficio: qua quidem, uti Varro ſupra laudatus docet, *Omnes, qui bonam copiam jurarent, ne eſſent nexi, diſſoluti*. Iſtud vero (ut ex Tabula oſtendi) IN IVRE h. e. apud praetorem, utpote actus juris, fiebat. In jure autem *bonam copiam jurare* non aliud erat, quam profiteri, ſibi ſatis in bonis eſſe, unde creditori ſatisfiat. Hoc ipſo autem debitor bonis ſuis creditori cedebat (ita ut prima ceſſionis bonorum origo non aliunde quam a lege Poeteliâ Papiriâ petenda eſſe videatur) alioqui enim quo pacto illud Livianum de Poetelia (*Pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium eſſet*) verum erit? Ergo una cum actu legitimo *jurandi bonam copiam* ceſſio bonorum, per quam bona creditori fiebant obnoxia, artiſſimo & indivulſo nexu conjuncta erat; ita ut *Jurare bonam copiam* & *Bonis cedere* pro aequivalentibus locutionibus haberentur: niſi quod prior illa honeſtior in ſpeciem videbatur, altera vero paullo deformior.

Atque hinc intelligis, quî factum ſit, ut in ære noſtro *Jurare bonam copiam*, quam *Bonis cedere* uſurpare maluerint. Ad εὐφημισμὸν hoc pertinebat, quo ἀσχήμοσι dictionibus dedita opera parcebatur. Nam certe bonis cedentes dedecore fuiſſe notatos, ſatis ex hoc ipſo Kapitis hujus cenſu infamium perſonarum intelligimus, & ex eo quod lege Roſcia theatrali, talibus, licet equitibus, locus in theatro negatus fuerit. Id quod tum maxime verum fuit, ubi culpâ ſua quis rem fregiſſet. Spartianus de Hadriano cap. 18. *Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſuae auctoritatis* (i. e. αὐτεξούσιοι) *eſſent, catamidiari* (al. *Catomidiari*) *in amphitheatro, & dimitti juſſit*. Atque exſtitit ſane poſtea Alexandri Severi lex, qua *Debitores qui bonis ceſſerint, licet ex ea cauſa bona eorum venierint, infames non fieri* ſcripſit. Tamen etſi id in jure verum erat; tamen ſemper ignominiae id genus fuiſſe habitum, ex Novellis conſtat, praecipue ex Novella 135. Juſtiniani: ex qua quia bonorum ceſſio debitori ἀσχήμονα τὸν βίον & τὴν ἀσχημοσύνην (*ignominiam*) irrogabat; Imperator ſtatuit, ut qui ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καὶ οὐ ῥᾳθυμίᾳ (*caſu aliquo, non ſua negligentia*) decoxiſſent, bonis cedere veluti decoctores nequaquam cogerentur.

Antequam hinc abeo; exſtat Lex 4. C. *qui bon. ced. poſ.* in qua Dioclet. & Maximianus Augg. hanc, de qua loquimur, *ceſſionem bonorum* legi Juliae neſcio cui tribuunt. *Legis*, inquiunt, *Juliae de bonis cedendis beneficium*. At equidem ſupra ex lege Poetelia (qua fiebat ut *pecuniae creditae bona debitoris, non corpus obnoxium eſſet*) originem arceſſivi: neque id muto. Nam veriſimile eſt lege Julia totum hoc ceſſionis bonorum negotium, cum adhuc indigeſtum eſſet, atque innumeris expoſitum fraudibus, fuiſſe ad limam revocatum, atque per plurimos caſus porrectum & explicatum; ita ut legem Juliam potius, utpote luculentam, quam Poeteliam (poſtea tunc forſitan ne exſtabat quidem) aut aliam ejuſdem argumenti quamlibet laudari moris fuerit. Hoc peculiare ſemper legibus accuratis & copioſis fuit, ut antiquiorum negligentius ſcriptarum luminibus obſtruerent.

40 *ſponſoribus creditoribuſve ſuis renuntiavit renuntiaverit ſe ſoldum ſolvere non poſſe , aut cum eis*

ſpectato nexu, priores ipſi occupabant bonam copiam jurare, bonaque ſua creditoribus ex lege Poeteliâ obnoxia facere.

Nunc ad Tullii locum venio. Ciceronis luſus in eo vertitur, ut Paetum inducat ſeſe (I) excuſantem, quominus opipare Tullium excipiat, eo quod bona perdidiſſet. Huic vero ſcopo ſicuti τὸ *Bonam copiam ejures* mire ſuffragatur, ita τὸ *Bonam cop. jures* inimiciſſimum eſt. Niſi vero velimus in hac locutione (*Bonam copiam jures*) poſſe ſubaudiri negationem, ſicuti in *Jurare calumniam* : de quo in extremà (II) ora dicimus. Verum ſi quidem in veterib. epiſtolae Tullianae membranis legeretur *Jures* , tunc ad hoc effugium excuſabilis receptus eſſet. Nunc cum non tantum veteres novaeque editiones , ſed & omnes ſcripti cod. τὸ *Ejures* exhibeant , idque cum ſententia mire conſentiat (nam illud *Jurare calumniam* longius videtur petitum) quid obſecro cauſae eſt, cur vetus illud *Ejures* de vetere poſſeſſione dejiciatur ? Ergo nulla ſit hac melior ſententia, quam ut ex Edicto *Vti poſſidetis* , in Varrone quidem (æreâ praeſertim lamina ſuffragante) *Jurarent*, in Tullio vero (ut qui contrarium dicere voluit) *Ejures* retineatur , neuter ſcil. in vetere ſua poſſeſſione inquietetur.

VER. 40. *Qui ſponſoribus creditoribuſve ſuis renuntiavit renuntiaverit ſe ſoldum ſolvere non poſſe*] In ære Brittannico v. 36. *Denuncietur domum* ſcriptum exſtat: at hîc cum T, *RenunTiavit renunTiaverit* . De verbi hujus orthographia ibi dixi pag. 341. & ita dixi , ut iſtud inter διττολογέμενα referrem. Neque nunc ab ibi dictis recedo. Sed tamen cum T magis probo , maxime ob auctoritatem Cenotaphiorum Piſanor. & æris hujus : in quo cum T bis ſcribitur uno eodemque loco, ut id ad ſcalptoris lapſum referri nequeat. Sed ad rem venio. *Renuntiare* eſt verbum πρός τι (*relatum ad aliquid*) refertur enim ad interpellantem , ſive denuntiantem. Si, inquit, interpellatus, renuntiaverit reſponderitque, ſe ſoldum ſolvere non poſſe . Atque id quidem , etiam abſente dolo, ignominiam adlinebat, uti modo ad v.39. notabam de ceſſione bonorum ex L. Poetelia . At multo magis ſi id mala fide renuntiaſſet , puta ſi alio interìm bona avertiſſet, ex quibus ſatis creditoribus fieret , aut unde fidejuſſores indemnes evaderent. De *Soldo* per ſyncopen uſurpato tritum eſt illud Horatii in re non diſſimili :

Filia Naſicae metuentis reddere ſoldum . *Soldum* autem ſive *Solidum* tametſi ad *Debitum* refertur ; tamen in jure uti ſubſtantivum uſurpatur. Hinc illae millenae juris locutiones : *Solidum ſolvere*, *ſolidum recipere* , *ſolidum capere* . Adhaec *Solidum petere* apud Quinctil. lib.V. c.10. *Argentarius ab argentario ſolidum petit*. Pulchrum illud Tullii in ea pro Rab. Poſt. cap. ult. *At hoc etiam optat miſer , ut condemnetur a vobis : ita bona veneant , ut SOLIDVM SVVM cuique ſolvatur . Nihil jam aliud niſi FIDEM curat* . Ex quibus ultimis vides (ut hîc quoque de ære noſtro ſatagam) *ſoldum non ſolvere*, etſi dolus abeſſet, vulgo tamen audiſſe perfidioſum.

VER.

(I) Poſt *ejures* in Cic. ſequitur : *Cum rem habebas quaeſticulis* (h. e. lucellis ejuſmodi , quale eſſet , parcius obſonare) *te FACIEBAM attentiorem* . Frid. Gronovius pro *Faciebam* mallet *Ferebam*, aut *Patiebar* . Sed ne muta . *Faciebam* hîc eſt *Reputabam* aut *Reperiebam* . Nunc autem (pergit) cum bona perdas , quid cauſae eſt , ut a me pro hoſpitio mercedem aliquam exſpectes? Nam illud *Aeſtimationem* , alludit ad legem Caeſaris apud Suet. c.42. & apud Caeſarem ipſum in III. B. Civ. c.1. Ceterum Cicero in omnibus prope ſequentibus ad Paetum epiſtolis jocatur ferme in eamd. ſententiam.

(II) *Jurare* cum accuſ. rei plerumque vi affirmativa pollet , ut *Jurare foedus* , *pacta* . *Jurare morbum* uſurpat Cic. I. Att. 1. *Qui denegat , & juravit morbum* (h. e. morbo ſe praepediri . At ſemel negationem imbibit , ut in *Jurare calumniam* . Coelius VIII. Epiſt. fam. 8. *Appius , cum calumniam juraſſet , contendere auſus non eſt* &c. Vbi *Jurare Calumniam* contractum eſt ex integra locutione , *Jurare jusjurandum calumniae* (h.e. Nihil calumniae cauſa a ſe dictum aut factum iri). Nam quia id jusjurandum συντόμως *Calumnia* vocabatur : inde ortum τὸ *Jurare calumniam* , pro eo quod eſt , ſe nihil calumniaturum . Imo quia non poterat accuſator exordiri judicium niſi praemiſſo eo jurejurando ; idcirco *Jurare calumniam* hîc accipitur pro eo quod eſt, profiteri ſe accuſatorem. Vide loca Livii , & Controverſiarum M. Senecae quae ad Coelii locum attulit Fr. Gronov. (cui præiit Schottus ad Controv. Sen.) in quibus *Jurare calumniam in aliquem* eſt profiteri ſe ejus accuſatorem.

41 *pactus eſt erit ſe ſoldum ſolvere non poſſe, pro(ve) quo datum depenſum eſt erit : cujuſve bona ex edicto*

42 *ejus qui jure dicundo praefuit praefuerit* [*praeter quam ſi cujus, quum pupillus eſſet, Reive publicae cauſſa abeſſet,*

43 *neque dolo malo fecit fecerit, quo magis Reipublicae cauſſa abeſſet*] *poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt : quive judicio publico Romae*

VER. 41. *Aut cum eis pactus eſt erit, ſe ſoldum ſolvere non poſſe*] Vix hoc poteſt intelligi, niſi alterius circumſcribendi cauſa; quia pactiones in hiſce rebus fraudem ſubolent, ut jam ſupra pag. 424. ex Edicto num.V. intelligitur. *Qui furti*, inquit, *vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo malo, & fraude ſuo nomine damnatus; PACTVSVE erit*. Quod & totidem verbis legitur in ære v. 36. id quod p.325. Adn. 70. illuſtravimus. At, inquis, ſcire libet, quid ſibi velit *Paciſci, ſe ſoldum ſolvere non poſſe*. Nam decoxiſſe non niſi aut negligentiae, aut τῷ συμβεβηκότι (*alicui eventui*) in Juſtiniani Nov. 135. deputatur; neque fingi quidquam poteſt, cur id in pactum deduci poſſit. Verum in his legum locutionibus antiquis nunc multa ſuppleri intellectu debent. Erat, opinor, haec vafris uſitata malitia, ut per obtentum τοῦ *non poſſe ſolidum ſolvi*, fraus fidejuſſori ſtrueretur. Eaque hujus loci calliditas hac ſpecie figurari poſſe videtur. Seius centum a Titio mutuos acceperat (idem valebit in contractibus aliis) fidejuſſore Naevio. Cedente die ſolutionis, Seius cum Titio paciſcitur, ſe ei mercedem numeraturum, modo *ne ſecum agatur* (uti loquitur Vlpianus) ſed debitum a Naevio ſponſore, utpote obligato in ſolidum, repetere malit, cum ipſe ſcilicet (averſis tamen interim bonis) decoxerit. Hanc credo verſutiam frequens tunc fuiſſe uſurpatam, eoque rem mutitione tantum indicaſſe hîc viſum eſt ſatis. Id ſi eſt; tum vero illud *Cum eis pactus*, idem erit, quod *Colluſerit;* nec ad *Sponſoribus*, ſed ad proximius *Creditoribus* referetur. Haec quidem ſpecies obverſata animo mihi fuit. Forſitan concipi, & aliae poſſint: quas juris conſultiſſimis intactas relinquo.

IBID. *Prove quo datum depenſum eſt erit*] Loco τοῦ PROVE ſcribe PRO. Haec nimirum eſt merces illa, quam a debitore creditori depenſam dixi, ut ſecum in ſponſoris perniciem colludere velit.

VER. 41. 42. 43. *Cujuſve bona ex edicto ejus, qui jure dicundo praefuit praefuerit, . . poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt*] In ære ita ſcalptum eſt QVID. PRAEFVIT &c. At ſi monoſyllabo QVID puncta in medio omiſſa reddideris, fiet QV. I. D. h. e. *Quei. jure. dicundo* &c. Ad rem vero ipſam accedo. *Bona ex edicto ejus qui I. D. praefuerit, poſſeſſa*, novum indicant (praeter ſexcentos [88] illos ab aliis notatos) poſſidendi & acquirendi modum: cujus haudquaquam deſunt apud antiquos, ſed praecipue in Quinctiana Ciceronis impreſſa veſtigia, uti jam mox oſtendetur. Atque huic generi poſſeſſionis deſtinatus erat Imperialium Inſtit. libri III. titulus XII. ita inſcriptus: *De ſucceſſionibus ſublatis, . . per bonorum venditiones:* niſi Imperator illas *Multas ambages*, per quas hoc totum negotium in jure vetere tranſigebatur, conſulto praeteriiſſet. Itaque nunc in tanta antiqui juris obſcuritate illas *Multas ambages*, cujuſmodi fuerint, magna ex parte ignoraremus, niſi eas (olim vulgo Latinis notas, Graecis incompertas) Theophilus in eod. titulo in ſuorum Graecorum gratiam accurate explicuiſſet. Itaque Theophilum ſecuti ducem, ſimulque veteres alios, itemque Sigonium (in I. de Judic. c. 18.) ambages illas Juſtinianeas, quantum ad æris noſtri intellectum neceſſe erit, breviter evolutas damus.

In Edicto praetoris ita erat: *Qui fraudationis cauſa latitaverit, ſi boni viri arbitratu non defendetur, ejus bona poſſideri* (a creditoribus) *vendique jubebo*. Itaque quicumque grandi ære alieno contracto, vocatus in jus, copiam ſui non faceret,

(88) Vide Briſſonium in de V. S. unde diverſos poſſidendi modos, ſuo quemque adjuncto vocabulo notatos, cognoſcere licebit. Veluti *Poſſidere pro herede, pro emptore, pro poſſeſſore, pro legato, pro dote, pro derelicto, noxae dedito, pro ſoluto, ſuo, donato.*

ceret, nec alioqui defenderetur; creditores praetore adito, in ejus bonorum possessionem mittebantur. Deinde ubi triginta a deserto vadimonio dies fluxissent, iidem creditores secundo ad praetorem adibant, uti liceret (89) *Magistrum* bonis vendundis constituere, qui ea in auctione divenderet; ac tum proscriptio illa fiebat, quam ex (90) Theophilo discimus. Postremo non multo post tertio praetor adeundus erat, uti liceret legem bonis vendundis facere, cujus formulam eidem (91) Theophilo debemus. Secundum haec bonorum emptores sectoresque aderant, ac si opus, subhastatio fiebat: de quibus praestat ex Pediano (92) cognoscere.

His intellectis, facillime jam in ære nostro hujus incisi sententiam assequemur. Nam inter infamiâ notatos, eoque ad curiam inhabiles, Tabula refert eum, *Cujus*, inquit, *bona ex edicto . . . possessa proscriptave sunt*. A quonam possessa, nisi a creditoribus & *ex edicto*, eoque plane modo, quo proxime explicavimus? Atque id acquisitionis possessionisque genus *Per universitatem* Justinianus initio tit. XII. lib. III. vocavit, Theophilus autem τὴν καθομάδα κτῆσιν eod. (93) intellectu. Huic vero debitoris tantae calamitati comitem accessisse infamiam, tum alia (94) plura declarant, tum illud, quod ad eam ignominiam declinandam servus ea lege libertatem consequebatur, ut heres necessarius esset, quo scil. ejus nomine subhastatio tantopere ignominiosa fieret: de quo herede necessario vide Justin. lib. II. Institit. tit. 19.

(89) Magistrorum hujusmodi Cicero plurib. in locis meminit. Ad Att. VI. 1. *Alterum* (genus *quod sine edicto satis commode transigi n a pot:,t, de hereditatum possessionibus, de bonis possidendis, magistris faciendis vendendis*. Quod ultimum (aliis intactum) ne dubita interpretari in hunc modum: *De magistris faciendis ad* (bona) *vendenda*. Nam hujusmodi dativi notionem causae finalis imbibunt. Idem Cic. pro Quint. cap. 15. sect. 50. ita oratorie munus istorum magistrorum traducit: *Cui magistri fiunt & domini constituuntur, qui, qua lege & qua conditione pereat, pronuntient*. Adde ex Quinctil. VI. 3. festivum Tullii dictum *In Flaetorium Fonteii accusatorem*: *Cujus matrem dixit* (idem Cicero) *dum vixisset, ludum, postquam mortua esset, MAGISTROS habuisse. Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae ad eam convenire solitae: post mortem, ejus bona venibant*. Quod eo pertinet, quod *Magistri* hastae praeessent. Cicero I. Att. 1. *Vna agebant & ceteri creditores, in quibus erat . . . & is, quem putabant MAGISTRVM fore, si bona venirent, L. Pontius*. Atque interdum incidit, ut res ita posceret, uti magistri plures essent. Ita certe Cicero suadet XII. Fam. 30. *Sed a magistris cum contenderem de proferendo die: probaverunt mihi, sese, quo minus id facerent, & compromisso & jurejurando impediri*. Vide infra locum ex Quinctiana: *Cui magistri fiunt*, &c.

(90) Exstat in Theophili Instit. tit. *de success. sublat. quae fieb. per bonor. vendit.* formula programmatis hujusmodi: ὁ δεῖνα ὁ χρεωστὴς ἡμέτερος ὑπάρχων εἰς αἰτίαν ἐνέπεσε διαπράσεως· ἡμεῖς κρεδίτωρες ὄντες τὴν τούτου διαπιπράσκομεν οὐσίαν· ὠνητὴς ὁ βουλόμενος, προσίτω. *I... debitor noster in ea causa est, ut bona ejus divendi debeant. Nos creditores patrimonium ejus distrahimus. Quicumq. emere volet, adesto*. Atque hic ille est *suspensus libellus*, cujus meminit Seneca in IV. de benef. 12. *Spondeo pro judicato, & suspensum amici bonis libellum DEJICIO* (tamquam defensor aut sponsor: sic in Quinctiana *Libellos Sex. Alfenus procurator P. Quinctii dejicit*: Sequitur) *creditoribus ejus me obligaturus: ut possim servare proscriptum, ipse proscriptionis periculum adeo*. Suetonius de Claudio cap. IX. elegantem metonymiam adhibuit*: *Ad eas rei familiaris angustias decidit, ut . . . in vacuum lege praediatoria VENALIS PENDERIT*. Eo refer, quod *Proscribi*, & *Venale suspendi* aeque de bonis ac de bonorum domino vulgo usurparetur; unde Claudius *pendere* dictus. Ad eum Tranquilli locum videatur Torrentius, Salmasius de mod. usurar. p. 739. seq. & alii.

Postremo utrum *Carmen* illud (cujus meminit Cic. de Orat. extremo cap. 57. his verbis: *Non in XII. tab. . . . sed in magistri carmine scriptum videretur*) ad idem πρόγραμμα referatur, alii viderint.

(91) *Atque*, inquit, *ex eo tempore supra dictae proscriptioni talia quaedam addebant*. „ *Ea quicumque emerit is creditoribus in dimidiam partem, verbi causa, eorum quae ipsis debentur, respondere debet: sic ut cui centum debentur, accipiat quinquaginta: cui ducenti, accipiat centum*. „

(92) Sectores (teste Asconio ad Verr.) *sunt dicti, qui spem lucri sui secuti, bona condemnatorum semel auctionabantur, proque illis pecunias pensitabant singulis: ac postea pro compendio suo singulas quasque res pecunia populo venditabant*.

(93) In Cyrilli Glossis καθ᾽ ὁμάδα exponitur *Per universitatem*.

(94) Hujus dedecoris documentis pleni sunt Latini scriptores. Pauca tantum ex Quinctianae Ciceronis cap. 15. producam. *Nam quid homini potest turpius . . . usu venire? Quod tantum evenire dedecus, quae tanta calamitas inveniri potest? . . . Cujus bona venierunt, cujus . . . victus vestitusque necessarius sub praecone cum dedecore subjectus est, is non modo ex numero virorum exturbatur, sed si fieri potest, etiam infra mortuos amandatur. Etenim mors honesta saepe vitam quoque turpem exornat: vita turpis ne morti quidem honestae locum relinquit. Ergo hercule cujus bona ex edicto possidentur, hujus omnis fama & existimatio cum bonis simul possidetur: de quo LIBELLI in celeberrimis locis PROPONVNTVR, huic ne perire quidem certe tacite obscureque conceditur: cui magistri fiunt, & domini constituuntur, qui qua lege & qua conditione pereat, pronuntient: de quo homine praeconis vox praedicat & pretium conficit, huic acerbissimum vivo videntique funus indicitur: si funus id habendum sit, quo non amici conveniunt ad exsequias cohonestandas, sed bonorum emptores ut carnifices ad reliquias vitae lacerandas & distrahendas*. Mitto cetera, ne sim nimius.

44 *condemnatus eſt erit , quocirca eum in Italia eſſe non liceat , neque in integrum reſtitutus eſt erit : quive in eo*

tit. 19. Merito igitur iſtiuſmodi homines tanta ignominia aſperſi arcentur a curia.

IBID. *Cujus bona ex edicto ejus , qui jure dicundo praefuit praefuerit*] Si dixiſſet , *Ex edicto praetoris* , id tantum Romae valuiſſet . At quia id etiam in municipiis coloniiſque proceſſurum erat , ea gratia ſcribitur , *Ex edicto ejus qui* I. *D. praef.* quae periphraſis eſt ſupremi magiſtratus loci cujuslibet.

IBID. *Poſſeſſa proſcriptave ſunt*] Proſcriptio rerum venalium privatim (95) facta nullam conflabat infamiam , ſed ea tantum, quae EX EDICTO EIVS QVI (unoquoque in loco) I. D. praeerat.

EOD. VER. 42. 43. ſequitur exceptio illa , quam uncis παρεντέθεικα : quae ita habet : *Praeterquam ſi cujus , quum pupillus eſſet , reive publicae cauſſa abeſſet , neque dolo malo fecit fecerit , quo magis R.P. C. A.* hoc eſt, Reipublicae cauſſa abeſſet. Vtriſque enim competebat reſtitutio in integrum . De pupillis vel pueri norunt : at Reip. cauſa abſentibus praetor (96) reſtitutionem pollicebatur . IBID. ſequitur : *Poſſeſſa proſcriptave ſunt erunt* . Hae ſane quatuor voces bis accipiendae ſunt, ſemel in lege , iterum in exceptione legis . Jam vero ubi *Reip. cauſa* dicitur , id tum de Rom. rep. (quae Ciceroni communis municipiorum patria vocatur) tum & de rep. uniuſcujuſque (97) municipii intellige . At vero ejus qui *dolo malo fecit , quo magis Reip. cauſa abeſſet* , ſpecies figurari poteſt in eo, ſi quis proviſa creditorum coitione, ſive liberâ legatione impetrata, ſive quo alio modo , peregre abiens , judicio ſe ſubduxerit . In illo : *QVO MAGIS Reipub. cauſa abeſſet* , cave τὸ *Magis* pro comparativa particula accipias , cum in antiquis legibus , & in ICtis nihil aliud agat , quam ut τῷ *Quo minus* opponatur . Itaque ſicuti *Quominus* eſt ἀρνητικὸν μόριον (*abnutiva particula*) ita *Quo magis* eſt καταφατικὸν (*affirmativa*) non carens vi ἐντατικῇ , & nativâ elegantia .

VER. 43. 44. *Quive judicio publico Romae condemnatus eſt erit , quocirca eum in Italia eſſe non liceat , neque in integrum reſtitutus eſt erit*] Primum omnium quaenam *judicia publica* intelligantur , abunde conſtare arbitror . Ea nempe ſunt, in quibus cuivis e populo permittebatur actio . Ea vero cum alia capitalia eſſent , alia ſecus , uti Paullus (98) teſtatur; hîc non niſi capitalia intelligi , ex eo quod ſequitur (*quocirca eum in Italia eſſe non liceat*) ſatis oſtendi reor . Nam quia judicio capitali caput ex civitate eximebatur ; ea de cauſa eo judicio damnati ii erant, qui

ſaltem

(95) Nam quivis injuſſu magiſtratuum , poterat quidvis venale proponere , affixa ad pilam aliquam tabella , in qua res & pretium perſcripta eſſent . Plin. VII. ep. 26. *Deſerta . . . domus . . . proſcribebatur, ſeu quis emere ſeu quis conducere . . . vellet.* II. 1. *Hereditarios agros , quos ego juſſeram proſcribi* . In Regiis Pompeianae urbis effoſſionibus plura hujuſmodi programmata udo parietum tectorio illita reperta fuerunt : prae ceteris illud illuſtre , quo locanda proſcribuntur aedificia quaedam *Juliae Felicis* , in quibus NONGENTVM TABERNAE ac plura hujuſmodi : de quo vide ſup. p. 309. adn. 3.

(96) In Vlpiano lib. XI. ad Edictum (in l. 1. D. *ex quib. cauſ. major.*) haec prima Praetoris verba ſunt : *Si cujus quid de bonis* [*erit diminutum :* hae duae voculae ex Cod. & ex Baſilicis hîc recte ſupplentur] *cum is metu , aut ſine dolo malo Reip. cauſa abeſſet . . . . . . in integrum reſtituam* .

(97) Etſi contrarium videtur ſuaſiſſe Vlpianus l. 26. §. 9. D. *ex quib. cauſ. major.* ubi *Rempublicam* κατ᾽ ἐξοχὴν non niſi Romanam intelligit , & a quavis alia *civitate* diſtinguit . Ejus verba hujuſmodi ſunt : *Vtputa legatione quis pro civitate* (ſua , ut ipſe intelligit) *functus eſt , aequiſſimum eſt , eum reſtitui , licet Reipublicae* (Romanae ſcil.) *cauſa non abſit* . Tamen hoc diſcrimen , ab Ulpiano aſſertum ſub principibus, opinor , obtinuit , non item liberae Reip. tempore . Nam antiquitus vox *Reſpublica* de municipiis coloniiſque paſſim & vulgo non minus ac de Roma uſurpabatur . Ac ſane niſi ita hîc Tabula intelligatur (ut nim. *Reipublicae* nomine etiam communia municipiorum contineantur) quo pacto illis ſubventum fuiſſet , qui civitatis ſuae cauſa abfuiſſent ? Atqui hujuſmodi caſus pluries incidiſſe , iiſque reſtitutionem competiiſſe, Vlpianus ipſe fatetur verbis ſequentibus . *Idem puto* , inquit , *&* . *ſi* (quis) *teſtimonii cauſa ſit evocatus ex qualibet provincia vel in Vrbem , vel ad Principem : nam & hic ſaepiſſime eſt reſcriptum ſubveniri . Sed & his qui cognitionis gratia vel appellationis peregrinati ſunt , ſimiliter ſubventum . Et generaliter quotieſcumq. quis ex neceſſitate , non ex voluntate abfuit , dici oportet , ei ſubveniendum* .

(98) Paullus ad edictum principis : *Publicorum judiciorum quaedam capitalia ſunt , quaedam non capitalia . Capitalia ſunt , ex quibus poena , mors , aut exſilium eſt , h. e. aquae & ignis interdictio ; per has enim poenas eximitur caput de civitate ; nam cetera non exſilia ſed relegationes proprie dicuntur : tunc enim civitas retinetur . Non capitalia ſunt , ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio , poena eſt* .

45 *Municipio*, *Colonia*, *Praefectura*, *Foro*, *Conciliabulo*, *cujus erit*, *judicio publico condemnatus est erit*; *quemve*

46 *calumniae praevaricationis*(ve) *caussa accusasse fecisseve* (ali-)*quod judicatum est erit* : *cuive apud exercitum ignominiae*

saltem exsulare cogebantur, nec usquam terrarum consistere, in quibus cives Romani essent. Cumque hujus Tabulae aetate magnâ ex parte Italia civitatem consecuta fuisset; idcirco quibus aqua & igni interdicebatur, ii Italiâ (quousque scil. tunc Italia patebat) abscedere cogebantur : de quo inferne (*99*) pauca. Cur *Romae* addatur (*judicio*, inquit, *publico Romae condemnatus*) id ex versu qui sequitur, conjici posse arbitror. Huc vero facit & Vlpiani l. 1. §. *6. de postul.* illud : *Qui capitali crimine damnatus est*, (utpote notatus) *non debet pro alio postulare*.

VER. 45. *Quive in eo municipio*, *colonia* . . . *cujus erit*, *judicio publico condemnatus est erit*] Semper additur *Judicio publico*; nam privata judicia infamiam non inferunt : ac siqua inferunt, de iis jam supra actum fuit. Vide ICtum (100) Macrum. Jam vero ex recitatis Tabulae verbis ostenditur, in municipiis ceterisque civium Rom. locis judicia quidem publica agitata fuisse: non tamen capitalia, quibus aut vita aut civitas adimeretur, ita ut eo judicio damnatis aqua & igni interdictum esset; sed tantum poena pecuniaria irrogaretur, aut summum quae non ultra ejectionem e suo municipio coloniave procederet. Id ex hoc versu, si cum praecedente conferatur, clare elicitur. Nam quia aquae & ignis interdictio non nisi ROMAE acto judicio (ut ex ver. superiore colligitur) irrogari poterat; ex eo perspicitur non ultra leviores poenas judicia publica municipalia procedere potuisse. Adde quod ex eo quod qui capitali judicio damnatus in suo municipio dicitur, is donec *in integrum restitutus erit* (hoc enim videtur hîc quoque ex versu superiore supplendum) arcetur a curia; ex hoc, inquam, aperte monemur, hunc non aliunde inhabilem fuisse ad curiam, quam quod poenae causa abesset a patria.

VER. 46. *Quemve Kalumniae praevaricationis*(ve) *caussa accusasse fecisseve* (ali)*quod judicatum est erit*] Singularis littera K. quae ineunte hoc versu visitur, alibi quidem plura pro loco designat, at hîc nota vocis *Kalumniae* est : quae vox cum duabus aliis, nim. *Kalendae* & *Kaput* (ubi legis Kaput notatur, non ubi hominis) ad trigam illam dictionum pertinet, quae solae antiquitus Latiale *Ka* (sic enim unâ syllabâ id elementum vocabatur) ab initio admittebant, sicuti docent grammatici (101) veteres. Tametsi paullatim postea & aliae voces in id jus invaserunt; nam & *Kaeso* praenomen, & *Kandidatus*, & *Karthago*, & *Karus* & alia plurima in lapidibus eam sibi litteram arrogarunt. Atque hîc quidem non aliud quam *Kalumniae* legendum esse, ostendit Edicti pars illa de infamibus, quam supra pag. 424. adscripsi, num. IV. ubi eadem plane verba, quae hîc usurpantur. *Qui*, inquit, *in judicio publico KALVMNIAE PRAEVARICATIONISVE causa quid fecisse judicatus erit*. At sicuti ex his Edicti verbis in hoc ære post *Praevaricationis* τὸ

(*99*) Hic sane locus suadere videtur, non nisi post legem Plotiam scalptum fuisse hoc legum Digestum. Nam legis Juliae beneficium ad paucos Italiae populos manaverat : Plotiâ vero lege tota propemodum Italia illa vetus, quae Rubicone amni ad mare superum, Lucâ ad inferum terminabatur, jura civitatis Rom. consecuta fuit.

(100) Macer l. 7. D. *de publ. jud.* ita scripsit. *Infamem non ex omni crimine sententia facit*, *sed ex eo quod publici judicii causam habuit*. *Itaque ex eo crimine*, *quod judicii publici non fuit*, *damnatum infamia non sequetur* : *nisi id crimen ex ea actione fuit*, *quae etiam in privato judicio infamiam condemnato importat*, *veluti furti*, *vi bonorum raptorum*, *injuriarum*. Hactenus Macer. His ultimis adde, *pro socio*, *tutelae*, *mandati*, *depositi*, & siquos alios hujus generis Tabula supra complectitur, sicuti & Titulus *de his qui not. inf.*

(101) Videantur eorum grammaticorum loca apud Vossium in I. de Ar. gram. cap. 17. ubi etiam ex Ciceronis loco pro Rosc. Am. conjicit, calumniatorum fronti K inuri consuevisse. Id unum ex grammaticis adnotavero, antiquitus sub unius litterae K figura latuisse integram syllabam KA. Tamen id tantum olim forsitan verum fuerit. At in marmoribus quae restant, solum in *Kalendis* signandis id verum reperio : quas & unicâ littera K. & KL. & KLD. & KLEND. signatas reperio. Adhaec K numquam nisi ante vocalem A locum habuit.

47 *caussa ordo ademptus est erit : quemve imperator ignominiae caussa ab exercitu decedere jussit jusserit :*

VE addidimus ; sic vicissim puto in Edicto τὸ *Accusasse* (102) quod exciderat , ex hac Tabula restituendum .

Ad rem ipsam quod attinet , *Calumniator* variis in jure nostro modis definitur . Qui sciens dolo malo alicui innoxio crimen intendit , l. 1. §. 1. *ad SC. Turpillian.* Item qui ut negotium alicui faciat , vel non faciat , pecuniam accipit , vel depeciscitur , l. 1. D. *de calumn.* Itemque is qui per fraudem & frustrationem aliquid in judicio facit , l. 233. pr. D. *de V. S.* Atque ita *Calumnia* & *Praevaricatio* invicem proxime accedunt , ut interdum permisceantur ac pro synonymis usurpentur . Ceterum *Praevaricator* proprie is esse videtur , qui prodit causam acceptâ pecunia , & cum adversario in perniciem causae a se susceptae colludit . In vet. Glossario ita describitur *Praevaricator* , ut sit Συκοφάντης ὁ προδιδὺς τὴν ἰδίαν δίκην, καὶ τῷ ἀντιδίκῳ αὐτῦ βοηθῶν : *Sycophanta , propriam causam prodens , ut adversario suffragetur* . Item hoc modo : ὁ συμπαίζων μετὰ ἐναγομένυ , *Qui cum altera parte colludit.* Tam calumnia vero , quam praevaricatio praeter infamiam , poenis etiam pecuniariis multabantur . Exstant de his varii in Jure tituli . Ab his vix aut ne vix quidem tergiversatores discrepant . Adhaec in tit. *de postulando* hoc exstare memini l. 1. §. 6. *Item SCto etiam apud judices pedaneos postulare prohibetur calumniae publici judicii damnatus.*

VER. 46. *Cuive apud exercitum ignominiae caussa . . .*] In ære pro *Ignominiae* legitur INONOMINIAE : at ver. seq. INGNOMINIAE : utrum horum , an neutrum rectum sit , inferne (103) agimus .

VER. 47. *Ordo ademptus est erit*] Haec eadem locutio in Tacito occurrit I. Hist. 52. *Adimendis . . . militiae ordinibus :* de quo infra . Nunc videamus , quid in his *Ordo* sit exponendum . In militia ORDO (sicuti & apud Graecos rerum Romanar. scriptores vox Τάξις) *Manipulum* haud dubie designabat . Et quia manipulis praeerant centuriones (bini autem singulos ducebant manipulos) ab eo factum ut *Ordo* centurionatum notaret : id quod mirum videri posset , nisi in hodierna militia vox *Compagnia* tum militum manum signaret , tum etiam ipsam prae-

(102) Videtur , inquam , Praetor scripsisse fere ut in ære nostro , *Kalumn. praevar. ve causa accusasse quidve fecisse* . Nam *Accusare* omitti non potuit , quia id uti primarium in calumniatoribus spectabatur : accusationi autem etiam improbe & calumniose facta solebant accedere .

(103) *De vetere orthographia INGNOMINIAE .*

Istud INONOMINIAE , si non ab errante manu , sed a scalpentis judicio profectum sit ; cum haec Heracleae scalpta fuerint , videtur incisor Graeculus (parum Latine doctus , hic vero etiam praepostere sciolus) suspicatus , ab ὄνομα [I] hanc vocem esse oriundam : eâq. gratia , IN στερητικῷ praeposito , formatum ab eo fuisse *Inonominiae* verbum . Sed mitto intempestivas subtilitates, maxime cum ver. seq. INCNOMINIAE legatur . Vbi sicuti C loco G clam irrupit , ita priore loco manifestum est , O loco G irrepsisse .

At negari saltem non potest , ita tunc fuisse judicatum , ad hujus vocis ὀρθογραφίαν requiri integram syllabam IN , ut sit ab IN στερητικῷ & *Gnominia:* quae vox a *Gnosco* oritur . Nec dubium est, quin antiquis *Gnosco* usurpatum fuerit . Diomedes ait: *GNOSCIT , ait Caecilius , quoniam & praepositione addita , Adgnosco , & Cognosco dicimus* . Est & ille Varronis versus :

Adeste , adeste , quae feramque , gnoscite .

Festus *GNOTV , cognitu* . In Philoxeni Glossis *Gnotu* (facile *Gnotum*) est γνῶσιν , διάγνωσιν . In eisdem GNOT exponitur οἶδεν , ἐπιγινώσκει : sive quia *GNOviT* legendum sit , sive quod tertia persona *Gnot* relicta una fuerit ex antiquo verbo *Gnoo* (γνόω) & contracte *Gno* , cujus secunda *Gnos* fuerit, tertia *Gnot* . Ex his vides , Priscianum (lib. 2. cap. *de syllaba*) falsum , ubi putavit istud G , ut in *Gnatus* , ita etiam in *Gnotus* , fuisse assumptum extrinsecus . Fallitur ; quia origo τῦ GNOTVS est a γνόω ; ita ut G adeo non extrinsecus adscitum , ut potius usu pronuntiationis postea extritum fuerit . Id vero ita esse , fateri Tabula nostra cogit , in qua τὸ *Ignominia* bis integre more antiquo INGNOMINIA (ὀρθογραφεῖται) *perscribitur* .

[I] *Idque eo magis , quod cum Latinis , qui* Ignominiae *vocabulum ἀπὸ τῦ NOMEN arcesserent , videntur etiam Graeci Italici consensisse , eâque gratia* Ignominiam *in hibridam vertisse INONOMINIAE vocem ex IN Latino Graecoque ὄνομα conflatam . Quod Latini veteres* Ignominiae *veriloquium a NOMEN adsciverint , ostendit ex Cicerone Nonius : cujus grammatici verba haec sunt .* IGNOMINIA est NOMINIS NOTA . M. Tullius de Rep. lib. IV. Censoris judicium nihil fere damnato adfert nisi ruborem . Itaque ut omnis ea judicatio versatur tantummodo in NOMINE , animadversio illa IGNOMINIA dicta est . *Haec ex Tullii Rep. Nonius attulit .*

praefecturam, ea vero & conferri alicui, & adimi, aut restitui, eademque omnia, ut de *Ordine* dicerentur. Quis vero dubitat, quin *Ordinem ducere* (I) millies de centurionibus usurpetur; & iidem centuriones plerumque ταξίαρχοι Graecis, praesertim Polybio, h. e. *Ordinum ductores*, dicantur? De quibus videatur Suidas (104) in Τάξις. Adde & illas locutiones *Ordines* (105) *assignare*, & *dare*, (106) ac *reddere*. Adhaec quia Centuriones majoris minorisque dignationis erant, id quoque de Ordinibus (107) usurpatum.

Postremo sicuti in aere hoc *Ordo ademptus* dicitur, hoc idem in Tacito una cum aliis eodem pertinentibus locutionibus usurpatur in I. Hist. 52. *Hiberna legionum cum cura* (Vitellius) *adierat: REDDITI plerisque ORDINES, remissa IGNOMINIA* (iis scil. quibus *ignominiae caussa*, ut in aere nostro, adempti fuerant) *allevatae notae . . . in quibus sordem & avaritiam Fonteii Capitonis ADIMENDIS ASSIGNANDISVE militiae ORDINIBVS integre mutaverat*. Non ovum ovo similius, quam Cornelianae istae locutiones aeri nostro. Sed & sicuti *Adimere ordines*, ita & *Primos pilos* (h. e. ordines primos) *adimere* Tranquillus dixit Caligula cap. 44. *In exercitu recensendo, plerisque centurionum maturis jam, & nonnullis ante paucissimos, quam consummaturi essent, dies, primos pilos ademit*.

His jam intellectis, venio ad verba ipsa legis. *Cuive*, inquit, *apud exercitum* (h. e. *in castris inve provincia*, uti v. 17. & 27. dicitur: de quo ibi diximus) *ignominiae caussa* (cui opponitur *Virtutis caussa*) *ordo* (i. e. centurionatus) *ademptus est erit*. Ergo sicuti in assignando ordine addebatur elogium (108) *Virtutis causa*, ita & in adimendo, & in quavis missione igno-

(I) Cicero 1. Phil. 20. *Viri fortissimi atq. honestissimi qui ordines duxerant*. Paullo post: *Quicumque ordinem duxit*: centuriones intelligens. Vide Livium XLII. 34. ubi pluries *Ordo* pro centurionatu ponitur.

(104) Suidas. Τάξις i. e. *Ordo . . . viri* (ρκή: ita in Meliorib. Mss.) *CXXVIII. Eorum dux olim* (Ταξίαρχος) *Taxiarchus, nunc vero* (Εκατοντάρχης) *Hecatontarches* (h. e. Centurio) *vocatur*.

(105) Cicero in Pison. *Quid centuriatus palam venditos? Quid per tuum servulum Ordines* (plane eosdem, quos centuriatus dixerat) *assignatos?* Livius ab imperatore assignatos docuit XLII. 33. *Deprecatus est ne . . . prohiberent consulem, quem cuique ordinem assignari e Rep. esset, eum assignare*. At sequenti capite 34. (quo Sp. Ligustini gravis modestaque concio exstat) nihil est luculentius. Qua concione pluries *Ordines assignandi* locutio, & plura scitu digna de ordinibus continentur.

(106) Suetonius Julio cap. 75. *Quibus autem ex commendatione Pompeii ordines dederat, potestatem transeundi ad eum omnibus fecit*. Sed & *Reddere ordines* Tacitus I. Hist. 52. usurpavit.

Et his quidem & similibus locis τὸ *Ordines* recte ad plures centuriones refertur. At paullo rarius illud est Plinii, in quo τὸ *Ordines* de uno usurpatur. Sic enim VI. ep. 25. scripsit: *Huic* (Metilio Crispo) *ordines impetraveram, atq. etiam proficiscenti XL. millia nummum ad instruendum se ornandumque donaveram*. Tracta autem plurativa locutio ab eo cui praeerat globo, qui plurali num. designari solebat, in ea praesertim locutione, *Ordines ducere*.

(107) *Promotionum series: Primipili dignitas magis tribunis, quam centurionibus aequiparati.*

Id luculenter constat ex promotionum Sp. Ligustini serie, quam ipse apud Livium XLII. 34. exponit. *Biennium*, inquit, *miles gregarius fui adversus Philip. regem. Tertio anno virtutis causa mihi T. Quinctius Flamininus decumum ordinem hastatum assignavit*. Is primus a gregaria militia gradus fuit, idemque inter ordinum ductores infimus. Mox addit: *Hic me imperator* (M. Porcius) *dignum judicavit, cui primum* (ordinem) *hastatum prioris centuriae assignaret*. Post pauca; A Manio Acilio mihi *primus princeps* (ordo) *prioris centuriae* (h. e. primus in priore principum centuria) *est assignatus*. Mox: *A Ti. Graccho rogatus, in provinciam ii. Quater intra paucos annos primumpilum duxi*. Is primus in ordine triariorum, imo & omnium centurionum erat, paullo tribunis inferior.

Primipilos paullo infra tribunos fuisse, ex eo constat, quod una cum tribunis in consilium adhibebantur. Caesar in V. de B. Gal. *Labienus noctu tribunis militum, PRIMISQ. ORDINIBVS* (hos Graecus interpres πρώτους ταξιάρχους, *primos centuriones* apte reddidit, *convocatis*) *quid sui consilii sit, proponit*. Frontinus I. cap. 11. *Imperavitque tribunis, & primis ordinibus, & centurionibus*. Locus pulcherrimus: in quo ita a centurionibus distinguuntur primipilares, sicut hi a tribunis. Ac certe primi ordines minimo intervallo a tribunatu aberant, ad quem iis proximus gradus erat.

(108) τὸ *Virtutis causâ Beneficio oppositum.*

In Livio XLII. 34. Sp. Ligustinus ita loquitur: *Biennium miles gregarius fui adversus Philip. reg. Tertio anno VIRTVTIS CAVSA mihi T. Quinctius Flamininus decumum ordinem hastatum assignavit*. Idem elogium bis rursus in ead. Ligustini concione legitur. *A Flacco*, ait, *inter ceteros, quos VIRTVTIS CAVSA secum ex provincia ad triumphum deducebat, deductus sum*. Mox: *Quater & tricies VIRTVTIS CAVSA donatus ab imperatoribus sum*. Sane Ligustini moderatio in ea concione tanta est, ut nisi illud VIRTVTIS CAVSA ad τὸ τι εἶναι delatorum sibi praemiorum pertinuisset, numquam de sese ipse tam arroganter praedicasset. Ceterum sicuti in militarib. animadversionib. τὸ *Ignominiae causa* nominatim addi necesse erat

miniosa contrarium praeconium disertim proclamabatur, nim. *Ignominiae causa*, ut ad ver. seq. ostendam. Quod non addebatur tamen, si quis valetudinis caussa alteriusve excusationis dimitteretur.

At illud mirer, si in centurionibus solis faba cudenda foret, tribuni interim ceterique ab ignominia immunes essent. Quos tamen immunes ab ea non fuisse tum plura alia, tum prae ceteris Hirtius in bello Afric. docet. Itaque paullatim eo labi mihi videbar, ut eos etiam hac lege teneri suspicarer. De quo in extrema pagella (109) seorsum ~~agimus~~.

EOD. VER. 47. *Quemve imperator ignominiae causa ab exercitu decedere jussit jusserit*] Superior ignominia ductores dumtaxat notabat, haec vero gregarios milites. De hac altera tantum loquitur praetor in Edicto (sup. p. 424. num. I.) his verbis. *In-*

famia

(de quo ad ver. seq. dicam) ita & formula illa *Virtutis causa* pars potissima ornamenti militaris erat. Nam ubi non *virtutis* causa, sed *beneficio* ducis consequebantur honorem, id adeo non ad ornamentum, ut potius ad dedecus traheretur. In Hirtii loco, quem mox Adn. 109. producam, Caesar Centurionibus exprobrat: *Ordines in meo exercitu beneficio, non virtute consecuti . . . neque bello fortes, neque pace boni fuistis.*

(109) *Vtrum hac lege non centuriones tantum, sed etiam superiores duces teneri videantur. Vlpiani locus exponitur. Quid Caliga sermone castrensi notet.*

Teneri videbantur omnes quotquot ignominiae causa exauctorari possent. Atqui non tantum centuriones, sed & tribuni, imo & legati interdum ignominia notabantur. Exstat in Hirtii Bello Afric. cap. 54. insignis formula, qua non tantum centuriones aliquot, verum & tribuni duo ignominiae causa dimittuntur. Id dimissionis ignominiosae exemplum hîc adscripsisse non poenitebit. C. *Aviene* (tribunus is erat militum X. legionis) *quod . . .* (hic causas plures ejus dimissionis enumerat) . . . *ob eas res IGNOMINIAE CAVSA ab exercitu meo te removeo: hodieque ex Africa abesse, & quantum potest, proficisci jubeo. Itemque te A. Fontei, quod tribunus militum seditiosus malusque civis fuisti, ab exercitu dimitto. T. Saliene, M. Tiro, C. Clusinas, cum ordines in meo exercitu beneficio non virtute consecuti, ita vos gesseritis, ut neque bello fortes, neque pace boni aut utiles fueritis, & magis in seditione concitandi milites adversus vestrum imperatorem, quam pudoris modestiaeque fueritis studiosiores; indignos vos esse arbitror, qui in meo exercitu ordines ducatis, missosque facio, & quantum potest, abesse ex Africa jubeo.*

Suetonius de Caligula cap. 44. *Postquam castra attigit, ut se acrem & severum ducem ostenderet, legatos, qui auxilia serius ex diversis locis attulerant, cum ignominia dimisit.* Mox eamdem severitatem in centurionibus exercuit. Idem de Tiberio cap. 19. *Disciplinam acerrime exegit, animadversionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis: atque etiam legato legionis, quod paucos milites cum liberto suo trans ripam venatum misisset,* *ignominia notato*. Postremo quod l. 2. princ. D. *de his qui not. inf.* ignominiosa dimissio ad summos etiam duces protenditur, id ad Vlpiani aetatem pertinet. Quae tamen ipsa in fine hujus Adn. adscribam.

Adde quod ubi in ære ver. seq. de gregariis militibus agitur, ii ab imperatore dimitti dicuntur: hîc autem ubi *Ordo* adimitur, nulla imperatoris mentio. Id quod eo referri posset, ut hîc *Ordinis* nomine etiam tribuni contineri videantur: quorum idcirco forsitan nominatim omissa sit mentio, quod Tribuni non a duce exercitus creabantur, sed plerumque populi suffragiis. Non raro & a consulibus lecti.

Itaque si *Ordinis* nomine γενικωτέρως accepto etiam tribuni contineri possent, non dubitarem hos quoque hac lege fuisse comprehensos. Nunc vero quod sciam, exempla hujusmodi desunt, quibus *Ordo* de tribunis, ceterisque superioribus militiae praefecturis usurpetur. Quocirca hoc versu de solis centurionibus agitur, sicuti ver. seq. de gregario milite: nulla interim de ducibus superioribus mentio. Nec, quantum video, opus fuit de tribunis ignominiose dimissis, ne in curiam aliquam municipalem irreperent, cavere; cum tribuni ad majora inhiaverint. Ipsi enim plerumque equites Romani erant, aut statim fiebant; imo & ad senatum Rom. sibi viam muniebant.

Quid porro sub Caesaribus obtinuerit, Vlpianus in principio l. 2. D. *de his qui not.* docuit. In verbis Praetoris *Dimissum accipere debemus militem caligatum* (I) *vel siquis alius usque ad centurionem, vel praefectum cohortis vel alae vel legionis . . . dimissus est.* Haec vocabula militiae aetatis Vlpiani sunt. At quae sequuntur post τὸ *legionis*, pertinent ad antiquiora tempora: quae merito in Gothofredi editione parenthesi interponuntur ita: [*vel tribunum sive cohortis sive legionis*] Pergit Vlpianus: *Hoc amplius Pomponius ait, etiam eum qui exercitui praeest, licet consularibus insignibus utitur, ignominiae causa ab Imperatore missum, hac nota* (infamiae) *laborare. Ergo & si dux cum exercitui praeest, dimissus erit, notatur. Et, si Princeps dimiserit & adjecerit, IGNOMINIAE CAVSA SE MITTERE, ut plerumq. facit, non dubitabis & ex Edicto praetoris eum infamia esse notatum. Non tamen si citra indignationem Principis successor ei datus est.*

(I) Caligatus *idem qui* gregarius *sive* manipularis: *quod vocabulum ob ea quae sequuntur* (vel siquis alius usque ad centurionem . . .) *ad vulgus omne militum infra centurionem pertinet. De Imperatoris Caligulae nomine pervulgata omnia. Augustus, teste Suet. militaria dona* sine ambitione, ac saepe etiam CALIGATIS tribuit. *L. 9. D.* de cust. reor. Qui exercitum accipit, jus animadvertendi in milites caligatos habet: *Lapis apud Lipsium ad I. Ann.* 41. C. Oppio. C. F. VEL. omnibus officiis. in. CALIGA. functo. *Vide plura apud eumd. ad Tacitum. Etiam aevo Justiniani eadem erat* Caligae *notio, ut qui Nov. 74. c. 4. §. 3. eos quos Lex* Caligatos *appellat, interpretatur* τουτέστιν εὐτελεστέρους καὶ ἀφανεστέρους; Viliores obscurioresque *milites.*

48 *quive ob caput civis Romani referendum pecuniam praemium aliudve quid cepit ceperit: quive corpore quaeſtum*

famia notatur , qui ab exercitu ignominiae cauſa ab imperatore (110) *eove cui de ea re ſtatuendi poteſtas fuerit , dimiſſus erit .*

Ait vero Tabula: *Quemve imperator ignominiae cauſa ab exercitu decedere juſſit;* nam niſi dux nominatim *Ignominiae cauſa* ſe dimittere dixerit , non erit ignominioſa dimiſſio , teſte (111) Vlpiano : a quo Macer videtur in (112) ſpeciem , non re ipſa diſſentire . Porro autem ſi de *Ignominia* per ſe ſola cenſere volumus , eam infra infamiam fuiſſe reperiemus: ſecus ſi lex acceſſerit, quae ignominiam ab exercitus duce aſperſam etiam infamiâ cumularit . Vt ecce haec ipſa ignominioſa dimiſſio , niſi haec æris noſtri lex (quae poſtea etiam in Edictum perpetuum n.I. hinc traducta fuit) dimiſſos infamia notaſſet, formula illa (quam ex Hirtio recitavi Adn. 109.) ignominiâ tenus dumtaxat ſtetiſſet.

IBID. *Ab exercitu decedere juſſit*] Supplere hîc queas illud QVANTVM POTEST (ut ſit imperſonale paſſivum , conveniens perſonis omnibus) quod in ignominioſae dimiſſionis formula addi ſolebat . In ea , quam Adn. 109. ex Hirtio retuli, habes: *Hodieq.* (te , C. Aviene) *ex Africa abeſſe*, &, *quantum poteſt*, *proficiſci jubeo* . Ibid. in trium centurionum dimiſſione : *Miſſoſque* (vos) *facio* , & , *quantum poteſt* , *abeſſe ex Africa jubeo* . Iſto *Quantum poteſt* paſſiva notione utuntur non raro Plautus Terentiuſque . Porro ex Hirtiana formula ignominioſe miſſi jubebantur quam longiſſime ab exercitu abeſſe : ceterum de Roma nihil cavetur . At ſub Caeſaribus hoc quoque cautum, quod Vlpianus refert l. 2. §. 4. D. *de his qui not. inf. Ignominia miſſis neque in Vrbe neque alibi , ubi Imperator* (i. e. Princeps) *eſt*, *morari licet* .

VER. 48. *Quive ob caput civis Rom. referendum pecuniam . . . cepit*] Si *Referre caput civis Rom.* pro eo ſumi poſſet , quod eſt civem Rom. capitis reum facere ; id huic loco convenire dicerem; quia delationes *praemii conſequendi* gratia famam accuſantis (113) laedebant . Verum eam

(110) *Aeris hujus leges in Edicto ad principatum refinguntur .*

Edictum perpetuum ex antiquis legibus fuiſſe conſarcinatum , ex his ipſis quae Titulus *de notatis infamia* ad nos uſque ex eo Edicto tranſmiſit , manifeſtum eſt; quippe quae totidem plerumque verbis in ære noſtro tanto antea ſcalpta deprehendimus . Niſi quod interdum pauca adduntur , aut aliis verbis exponuntur in Edicto, ut Caeſareis temporibus conveniret . Vt ecce in ærea hac lamina *Imperator* ſummum exercitûs ducem notabat . At quia ſub Caeſaribus non alius *Imperator* erat, quam Romani imperii monarcha; idcirco in Edicto , retento *Imperatoris* nomine (etſi novâ ſignificatione accepto) additur : *Eove , cui de ea re ſtatuendi poteſtas erit* . Qua circuitione dux exercitus deſignatur .

(111) Vlpianus l. 2. §. D. *de his qui not. inf.* ita ſcripſit : *Ignominioſa autem miſſio totiens eſt , quotiens is qui mittit , addit nominatim , IGNOMINIAE CAVSA SE MITTERE . Semper enim debet addere , cur miles mittatur* . Exſtat apud Hirtium in de Bello Afr. c. 54. miſſionis formula talis , quam invectivam vocare poſſis . Eam vide ſupra Adn. 109.

Pergit ibid. Vlpianus . *Sed & ſi eum exauctoraverit* (interdum exauctorabantur , quos princeps non *Milites* , ſed *Quirites* vocabat : Lamprid. in Alexandro, Tacitus, Suetonius) *ideſt , inſignia militaria detraxerit* (veluti arma aut ſagum, cinctumque militarem) *inter infames efficit , licet non addidiſſet, Ignominiae cauſa ſe eum exauctoraſſe* .

Ac ne illud quidem eſt omittendum , quod ibid. §. 3. Vlpianus addit : *Miles* , inquit , *qui lege Julia de adulteriis fuerit damnatus , ita infamis eſt , ut etiam ipſa ſententia* (ſola) *eum ſacramento IGNOMINIAE CAVSA ſolvat* . Papinianus l. 11. D. *ad l. Jul. de adul.* princ. etiam deportationem adjecit . *Miles* , inquit , *qui cum adultero uxoris ſuae pactus eſt , ſolvi ſacramento deportarique debet* .

(112) *Macer cum Vlpiano conciliatus.*

Macer quidem l. 13. D. *de re milit.* Vlpiano videtur contraria ſcripſiſſe his verbis : *Etſi ſine ignominiae mentione miſſi ſunt , nihilominus ignominia miſſi intelliguntur* . Vbi Ant. Auguſtinus mihi videtur nodum recidiſſe potius quam ſolviſſe , dum pro *nihilominus* reponit *nihilo magis* , ne ſcil. Vlpiano adverſetur. At mihi veriſimilius eſt , Vlpiano Macrum non contra dicere: qui alter de ea *ignominioſa miſſione* ſe loqui praedixerat , *Cum quis propter delictum ſacramento ſolvitur* , in qua nempe delictum ipſum ignominiam parit . At Vlpianus utpote univerſe locutus (etiam de iis ſcil. qui citra delictum dimitterentur) non immerito ſolos diſertim *Ignominiae cauſa* dimiſſos ignominiâ notavit. Nec aliis quam his æs noſtrum infamiam inurit.

(113) Lege 2. D. *de jure fiſci* Calliſtratus ita incipit : Ex *quibuſdam cauſis delationes ſuſcipientium fama non laeditur , veluti eorum , qui non praemii conſequendi . . . gratia adverſarium ſuum deferunt* . Ex quo ſequitur , eorum qui pecuniae praemiive cauſa civem Rom. deferrent , famam haberi laeſam ; proinde tales arcendos a Curia .

eam locutionem quae in ære est, hoc intellectu nusquam alibi (114) reperio. Imo reperio quidem, sed longe alia notione.

Nam *Referre caput* est locutio Tacito, Tranquilloque usitata de sicariis ubi caede patratâ, caput mandanti, aut ceteroqui gratificaturo reportant. Tacitus An. XIV. 57. *Sulla, sexto die pervectis Massiliam percussoribus, ante metum & rumorem interficitur, cum epulandi causa discumberet. RELATVM CAPVT ejus illusit Nero.* Ibid. cap. 59. *Talem eum* (Plautum) *centurio trucidavit . . . CAPVT interfecti RELATVM: cujus aspectu . . .* Sequitur Neronis dictum, quo mortuo insultavit. Alibi *Ferre* (115) *caput* idem auctor usurpavit. Jam vero Suet. Tiberio c. 13. hunc adhuc juvenem usq. adeo invisum fuisse scribit, ut *exstiterit, qui Caio polliceretur, Confestim se, si juberet, Rhodum navigaturum, CAPVTQ. exsulis* (*sic enim appellabatur*) *RELATVRVM.* Idem in Julio c. XI. pecuniae ob relata civium Rom. capita acceptae, ut criminis usitati, meminit. Is locus cum sit Tabulae nostrae gemellus, non potest sine piaculo praeteriri. De Caesare igitur facto judice quaestionum ita narrat: *In exercenda de sicariis quaestione, eos quoque sicariorum numero habuit, qui proscriptione, OB RELATA CIVIVM ROM. CAPITA, PECVNIAS ex aerario acceperant, quamquam exceptos Corneliis legibus.*

At scire libet, quales hae leges Corneliae fuerint, per quas illi, quos quaesitor Caesar sicariorum numero habuit, excipiebantur. Cumque ad *Cornelias leges* numero multitudinis Tranquillus rejecerit; duas saltem illas intellexisse videtur a Sylla dictatore latas, unam de proscriptione anno ab V. C. DCLXXII. alteram de sicariis anno sequenti: de quibus aliquid inferne (116) allinimus.

A Gracchanis autem temporibus ad illa usque, quibus nostrum hoc Digestum fuisse consarcinatum diximus (ea scil. quae leges Juliam Plotiamque proxime consecuta fuerunt) cum sanguine optimatium passim Italia redundasset, plurimique essent, qui ob relata civium capita, immodicis (117) praemiis usque eo patrimonia sibi opima fecissent, ut aditum sibi

(114) *Referre inter reos: Criminum relatio: Coelius explicatur.*

Reperitur quidem interdum *Referre* pro *Accusare*, sed nunquam *Referre caput*: imo nec unquam nisi cum diserta adjectione, *Inter reos*. Asconius II. in Ver. act. *Reum fieri* nihil aliud esse ait, quam *apud praetorem legib. interrogari . . . . Dicebat accusator apud praetorem: Ajo te Siculos spoliasse. Si tacuisset; lis aestimabatur ut victo. Si negasset; petebatur a magistratu dies inquirendorum criminum; & ex eo tempore INTER REOS RELATVS & receptus dicebatur.* Adde l. 11. §. 2. l. 15. §. 7. l. 39. §. 2. D. *ad l. Jul. de adult.* Est & *Referre crimen* pro eo quod est accusatori vicissim crimen objicere: quod vulgo *Recriminari* appellamus. Vnde *Relatio criminum* in l. 4. D. *de publ. jud.* est accusatio mutua. Nec aliter puto equidem accipiendum in Coelio (VIII. ep. fam. 8.) illud; *Postulante rursus Appio, cum L. Lollio transegit, & se RELATVRVM* (supple *crimen* accusatori) *dixit.*

(115) Tacitus An. XIV. 64. *Caput* (Octaviae) *amputatum, LATVMQ. in urbem Poppaea vidit: dona ob haec templis decreta.* Hist. II. 16. *Capita, ut hostium, ipsi interfectores ad Othonem TVLERE; neq. eos aut Otho praemio affecit, aut punivit Vitellius.* Vides uti rarum fuisse adnotatum, quod percussores ab Othone vacui abierint.

(116) *Leges Cornelias duas a Suetonio indicari.*

Quamvis Syllanae leges posteriores ære nostro fuerint; valebunt tamen ad Suetonii hunc de Caesare quaestionum judice locum illustrandum. Earum duae tantum leges huc referri possunt. Prior anno *672.* lata de proscriptione fuit: quando is Marianis superatis, victor Vrbem ingressus, ubi civium caedendorum finem nullum faceret, graviter de eo expostulante C. Metello, tabulam proscriptionis primus excogitavit. Inter cetera vero tulit de praemiis, quae proscriptorum capita referentibus repraesentanda essent. Videantur Plutarchus & Appianus. Ergo haec maxime lex providisse videtur, nequando proscriptionis ejusdem satellites quaestionibus vexarentur; ut merito Tranquillus dixerit, eos, quibus proscriptione Syllana pecuniae numeratae fuissent, Corneliis legibus a quaestionibus immunes fuisse, & tamen a Caesare reos fuisse peractos.

Altera lex anno *673.* ab eodem dictatore lata de sicariis & veneficiis fuit. Et exstat quidem lib. 48. Pandectar. titulus VIII. inscriptus *Ad legem Cornel. de sicar. & venef.* verum nullum eo toto titulo, & in Tullii Cluentiana (in qua cap. 54. quaedam ex ead. asperguntur) vestigium exceptionis hujus, cujus meminit hîc Suetonius. Verum cum is diserte *leges Cornelias* plurative laudaverit, per quas iis, qui proscriptorum capita retulissent, ne iis hoc fraudi esset, caveretur; necesse est, aliquid huc pertinens in hac etiam lege exstitisse.

Ac mihi sane non alia de causa *Relationi capitum* nulla fuisse in Edicto inusta infamia videtur, quam quia, teste Suetonio, *Corneliis legibus excepta* fuisset.

(117) Ea praemia non poenitenda fuisse, ex eo constat, quod ei, qui proscriptum occidisset, sive servus dominum, sive patrem filius interemisset, Syllanae proscriptionis lex duo talenta mercedis nomine dari jussisset. Plutarchus in Sylla: *τῷ δὲ ἀποκτείναντι γέρας δύο τάλαντα τῆς ἀνδροφονίας.*

49 *fecit fecerit : quive laniſtaturam , artemve ludicram fecit fecerit : quive lenocinium faciet . Qui*
50 *adverſus ea in Municipio , Colonia , Praefecturave , Foro , Conciliabulo* (in) *Decurionibus Conſcriptiſve fuerit ,*
51 *ſententiamve dixerit , is ſeſtertiûm quinquagena millia Populo dare damnas eſto , ejuſque pecuniae , qui volet , petitio eſto .*

ſibi ad curias municipales pararent ; nihil opportunius hac lege fuit , qua madentibus cruore civium ad ordinem ſplendidiſſimum promotio denegatur .

IBID. *Quive corpore quaeſtum fecit fecerit*] Is in Eclogis ὁ ἐν τῷ οἰκείῳ σώματι τὰ γυναικῶν ὑπομείνας dicitur . Muliebria paſſi numquam non infamia flagrarunt . Infames habentur l. 31. C. *ad l. Jul. de adult.* In Edicto , tamen quod in Tit. de notatis infamia refertur , horum nulla mentio . Quod mirum non eſt; nec enim uno eodemq. loco Edictum famoſos omnes inferuit, ſed ut opportunitas tulit. At ibi certe ubi Praetor quoſdam a poſtulando repulit , ibi & mares iſtos quaeſtuarios ut infames arcet, teſte Vlpiano l. 1. §. 6. D. *de poſtul.* his verbis: *Removet autem* (Praetor) *a poſtulando pro aliis & eum , qui corpore ſuo muliebria paſſus eſt . Siquis tamen vi praedonum vel hoſtium ſtupratus eſt , non debet notari* (infamia) *ut & Pomponius ait* . Adde & privati viri judicium, nempe illius *Baebii Gemelli* , qui (uti loquitur Reineſiana inſcriptio pag. 489. quam non ſolidiſſimis rationibus νοθείας arguit Fabrettus pag. 672.) cum *municipibus ſinguleis incoleiſque loca ſepulturae* daret, excepit iſtos τὰ γυναικεῖα παθόντας . *Extra* , inquit , *auctoritatos* (frequentativum pro *auctoratos*) *& quei ſibi laqueo manus attuliſſent , & quei quaeſtum ſpurcum profeſſi eſſent* .

VER. 49. *Quive laniſtaturam . . . fecit fecerit*] *Laniſtatura* vox lexicis ignota, nunc primum in Latium, unde aevo optimo prodierat , ope æris hujus revocatur . Eſt igitur ars *Laniſtitia* . Nam id unum a *Laniſta* derivativum nomen Petronii fragmento Traguriano debemus . *Laniſtae* igitur vox in Latio parentibus caret : caret & ſobole , excepta *Laniſtatura* hujus Tabulae, & *Laniſtitius* . Neque id mirum , ſi propagine careat : ſic enim in peregrinis vocabulis uſu venit . *Laniſtaturae* artem a Tuſcis ad Romanos manaſſe , & *Laniſtam* Tuſcum eſſe nomen (118) non eſt dubitandum . Hinc non mirum , laniſtaturam vili in Latio aeſtimatam fuiſſe ; ſicuti & ludi & ludiones, indidem in Latium advecti ,

(118) *Vox Laniſtae unde? De Laniſtatura aliorſum translata .*

Nicol. Damaſcenus de gladiatoribus : οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ Θυῤῥηνῶν παρέλαβον τὸ ἔθος . *Romani ab Etruſcis hunc morem acceperunt* . Vnde autem res arceſſebantur , inde & vocabula ejusdem rei profecta neceſſe eſt . Hinc merito Iſidorus *Laniſtae* vocem Tuſcam eſſe dixit . Hoc verius , quam quod Donatus ad Eunuchum a *laniandis* corporibus id verbum derivavit . Niſi forte malis , non ſono fuiſſe Tuſcum vocabulum , ſed ſolo ſignificatu , utpote ex Tyrrhenica lingua interpretando traductum; ita ut tam nomen Etruſcum (forſan ignotum) quam hoc Latinum , *lanienam* ſignificarint . Nam ſaepe ex peregrina linguâ nomina per interpretationem facta , ſatis ſcio . In Philoxeni Gloſſis *Laniſta* eſt λυδοτρόφος , μονομαχοτρόφος , ἐπιστάτης μονομάχων .

Haec de *Laniſta* proprie accepto . At utebantur Laniſtis etiam ad tirones militari arte imbuendos . Hoc certe Suetonius ſuadet , ubi de Caeſare cap. 26. ita ſcribit : *Tirones* (cave tirones gladiatorum ob ea , quae proxime dixerat , intelligas ; cum hic ſint militiae tirones) *Tirones* , inquit , *neque in ludo neque per laniſtas , ſed in domibus per equites Rom. ac etiam per ſenatores armorum peritos erudiebat* . Sane hoc ipſo quod Caeſarem uti noluiſſe laniſtis Tranquillus notat, id haud dubie deſignat , ita ſemper antea factitatum, ut tirones per laniſtas ad militiam informarentur : at contra Caeſar non ſolum per equites & ſenatores , ſed & ipſemet *tirones* erudiebat , & *ut laniſta* (ait Hirtius in B. Afr. c. 71.) *condocefaciebat* .

De avium laniſtatura pulcher eſt Columellae VIII. 2. locus : *Omiſſo . . . ſtudio Graecorum (qui ferociſſimum quemque alitem certaminibus praeparabant* (cenſemus) *inſtituere vectigal induſtrii patris familias , non rixoſarum avium LANISTAE , cujus . . . patrimonium victor gallinaceus pyctes abſtulit* . Certaminis gallorum elegantiſſima deſcriptio apud Plin. X. 21. lectuque digniſſima exſtat , qui in fine addit : *Pergami omnibus annis ſpectaculum gallorum publice editur* . Id ab Athenienſibus ſumptum, quorum legem recitat Aelianus II. Var. 28. *Vt galli quotannis uno die in theatro certarent* . Vide ibi adnotatores . Plura de his & Euſtathius affert ad Iliad. pag. 740. qui & hoc addit : *Simile & Romanis factitatum per coturnicum commiſſiones , praecone indicente certamen* (ΠΟΥΛΛΟΙ ΠΟΥΓΝΑΝΤ) *PVLLI PVGNANT* .

vecti, vili habebantur. Ac ferme peregrinae artes a vilibus personis apud nos exercebantur. Tales ambubajae h. e. tibicinae, item psaltriae & symphoniaci, & id genus alii erant: de quibus alibi.

IBID. *Artemve ludicram fecit fecerit*] In edicto quod l. 1. D. *de his qui not. inf.* proponitur, num. II. ita scribitur: *Qui artis ludicrae, pronuntiandive causa in scaenam prodierit*. Vbi duplex genus hominum infamiâ notat, tum artem ludicram exercentes, tum actores sive interlocutores: *Pronuntiandive causâ*, inquit. Vtrique vero non aliter quam si in scaenam (119) prodierint (si verba Edicti recte capio) infamiam contrahunt. Adde & Macrum l. 24. princ. D. *ad l. Jul. de adult.* ex Lege ita citantem: *Quive artem ludicram ante fecerit, in scaenam saltandi cantandive causa prodierit*. Ergo ars scaenica genus est, partes duas habens, artem histrionicam, quae in agendo pronuntiandoq. sita est, artemque ludicram, quae ad saltatores, cantores, gesticulatores, mimos, pantomimos pertinet. Et ita quidem distingui necesse est, si modo sermonis proprietatem Edicti spectamus. Tamen utrique saepissime invicem confundebantur. Vt ecce Val. Max. VIII. c. 10. Aesopum Rosciumque *LVDICRAE artis peritissimos* vocat; & eod. lib. c. 7. *Non ludicra ars Roscium, sed Roscius ludicram artem commendavit*. Qui tamen histriones dicendi fuerant. Quae cum ita sint; facile adducor ut credam in ære nostro *Ludicrae artis* nomine etiam histriones venire, imo & *scaenam totam*, uti loquitur Cicero apud Augustinum in II. de Civit. 13. *Cum artem ludicram*, inquit, *scaenamque totam in probro ducerent*. Cum igitur scaena tota probri damnetur; fatendum est scaenicos universos artis ludicrae professione comprehendi, afflarique cunctos infamia.

At illud valde notandum est, athletas ab arte ludicra excludi. Vlpianus l. 4. D. *de his qui not. inf.* sic orditur: *Athletas autem Sabinus & Cassius responderunt, omnino artem ludicram non facere; virtutis enim gratia hoc facere. Et generaliter ita omnes opinantur, & utile videtur, ut neque thymelici, neque xystici, neque agitatores, nec qui aquam equis spargunt, ceteraque eorum ministeria, qui certaminibus sacris deserviunt, ignominiosi habeantur*.

IBID. *Quive lenocinium faciet*.] In Edicto saepe laudato scriptum est num. III. *Qui lenocinium fecerit*. Lenones copiose definit Vlpianus l. 4. §. 2. D. *de his qui not. inf.* his verbis. *Lenocinium facit, qui quaestuaria* (h. e. corpore quaestum facientia) *mancipia habuerit*. Cetera legis hujus paullo longioris in imam (120) oram con-

(119) Vlpianus extremâ *l. 2. D. de his qui not. inf.* ait: *Omnes propter praemium in scaenam prodeuntes, famosos esse, Pegasus & Nerva filius responderunt*. Ex quo sequi videtur, qui non praemii, sed ostentandae industriae causa prodirent, haud fore infames. Sicuti & illud Caii l. 3. eod. verissimum est: „Qui autem operas suas locavit, ut „prodiret artis ludicrae causa, neque prodiit, „non notatur; quia non est ea res adeo turpis, „ut etiam consilium puniri debeat.„

(120) *Obscuro Vlpiani loco lux solâ interpunctione infertur: ex quo, sicuti & ex Glossario Nomico, ostenditur, in balneis fuisse prostibula: quocum & locationis programma Pompeiis detectum mire concinit. Cur olim vita, quam hodie, brevior.*

Pergit de lenone Vlpianus. *Sed & qui in liberis hunc quaestum exercet, in ead. causa est. Sive autem principaliter hoc negotium gerat, sive alterius negotiationis accessione utatur, utputa si caupo fuit, vel stabularius, & mancipia talia habuit ministrantia, & occasione ministerii quaestum facientia: sive balneator fuerit, velut in quibusdam provinciis fit, in balneis ad custodienda vestimenta, conducta habens mancipia, hoc genus observantia in officina, lenocinii poena tenebitur*.

Ac sane de *Balneatore* nimis implexa est Vlpiani sententia. At vetus Glossarium *νομικὸν* ita ex hac Vlpiani lege lenonis definitionem decerpsit, ut balneatorem prorsus in eâdem lenocinii causa, ac cauponem & stabularium fuisse dicat. Sic ergo habet: LENO *προαγωγὸς λέγεται, ὁ πόρον ποιῶν ἀπὸ δούλων ἢ ἐλευθέρων ποιούμενος, εἴτε πρωτοτύπως τοῦτο πραγματεύεται, εἴτε προσχήματι πραγματείας ἑτέρας ἔχει τοιαῦτα πρόσωπα, ὡς κάπηλος, ἢ πανδοχεύς, ἢ βαλανεύς*. *LENO Graece Proagogus dicitur, qui quaestum hujusmodi ex servis liberisve facit, sive principaliter ita negotietur, sive sub obtentu commercii alterius, tamquam caupo, stabularius, aut balneator*. Quae cum citra dubitationem ex Vlpiano contracta fuerint; ex his ostenditur, in Vlpiano ita olim lectum fuisse, ut balneator in eâdem ac stabularius caupoque causa fuerit. Sed recte est quod alibi (*παρενθέσεως*) *interpositionis*, alibi rectae interpunctionis ope Vlpianus commode refingi potest. *Sive*, inquit, *balneator fuerit* (*velut in quibusdam provinciis fit*) *in balneis, ad custodienda vestimenta, conducta habens mancipia hoc genus observantia* &c. Sustuli post *Mancipia* levem interpunctionem, quam rejeci post *Genus*: *Mancipia* autem *hoc genus*, sunt illa *quaestuaria mancipia*, de quibus initio dixerat. Pergit Vlpianus: *observantia* (i. e. quae custodirent vestes) *in officina* (officinam nequi-

conjeci. At nihil magis lenocinii dedecus declarat, quam Plautus Rudente: qui Ac. II. fc. 2. v, 13. lenonem vocat *Deorum odium atque hominum, malum, mali vitii probrique plenum*. Quid vero elegantius elogio illo quo lenonem exornat Actu III. fc. 2. v. 37. *Fraudis, sceleris, parricidii, perjurii plenus, – Legirupa, impudens, impurus, inverecundissimus – Vno verbo absolvam: LENO 'ST. Quid illum porro praedicem?*

Hactenus ille censsus infamia aut saltem ignominia notatorum est, quibus aditus ad curiam praecludebatur. Atque ex æris hujus copiosâ famosi generis recensione catalogus etiam ille manavit praetorius, cujus in Titulo *de his qui notantur infamia*, & in Titulo *de postulando*, & alibi alia ἀποσπασμάτια referuntur. Nec enim integram Edicti de famosis tractationem nunc exstare puto. Sicuti & quae Interdicta Praetoris *Nequid in loco publico* &c. continent, ea quoque ex hoc ære petita fuisse, Conradus sup. pag. 302. notaverat. Nec dubium esse potest, quin magna Edicto lux ex hoc ære affundatur, quod & experimento lectori adprobavimus; sicuti & vicissim non pauca Tabulae hujus loca ex Edicto illustriora effecimus.

quitiae meo judicio intelligit: quod inferne [I] ostendo) *lenocinii poena tenebitur*.

Porro quod in quibusdam provinciis balneatores fuisse simul lenones conqueritur Vlpianus; id exemplo nostrae Campaniae mirifice comprobatur: in qua eam rem fuisse usitatissimam, ex programmate locationis praediorum Juliae Felicis, in suffossionibus Pompeianae urbis, jussu REGIS nostri peractis, reperto constat: quod memoravi sup. pag. 309. Adn. 3. sed non adscripsi. Nunc partem saltem tam egregii monumenti, ad lucem Vlpiano aspergendam, huc minime afferri piaculum fuerit.

Ergo in udo pariete ita illitum fuerat: *In. PRAEDIS. Juliae SP. F. Felicis locantur* (& quidem in quinque annos, ut in fine dicitur) *BALNEVM. VENERIVM* (quod Athenaei forsitan Ἀφροδίσιον fuerit) *&. nongentum. tabernae. pergulae. cenacula*... Ac sane ex alio Vlpiani (II) loco mihi videntur singulae tabernae singulas adjunctas habuisse pergulas, & singula cenacula superposita. Mitto cetera; nam integra epigraphe aliquando dabitur cum ceteris Regiis epigrammatibus. Ex hoc igitur programmate superiori loco Vlpiani tenebricosissimo lux mira affunditur.

Atque equidem mirabar antea, cur apud Phlegontem in περὶ μακροβίων tam paucos longaevos olim fuisse reperiam; multo etiam pauciores secundum rationes (III) a Fabretto initas exstitisse sub imperio Rom. constet. Equidem in balneorum calidorum usum immoderatum causam olim conferebam. Verum accedit nunc (quod est multo maximum) quod eodem simul tempore antiqui venere corpora dissolverent & enervarent. Contra vero temporum nostrorum longaevitas tribuenda est temperantiae, quam nos medicus animarum & corporum Christus edocuit.

(I) *OFFICINAE vocabulo tam Graece, quam Latine prostibulum interdum notari.*

Mibi non est dubium, ab Vlpiano, Graeco homine, hic Officinam *non nisi Graecâ notione fuisse usurpatam: id vero non animadversum loco tenebras offudisse. Nam sicuti Judaei Hellenistae Graeca vocabula eo significatu donabant, quo Hebraica Graecis illis respondentia fuere praedita; idem & Graecis familiare fuit, ut Latina instar Graecanicorum iis aequivalentium adhiberent. Atqui* Officinae *nihil apud Graecos magis e regione respondet, quam* Ἐργαστήριον. *Istud autem sine alio adjuncto positum elegantior Graecia pro ganeo usurpavit. Demosthenes in ea contra Neaeram:* Τόντε νόμον ἐπὶ τύτοις παρεχόμενος, ὃς ὐκ ἐᾷ ἐπὶ ταύταις μοιχὸν λαβεῖν, ὁπόσαι ἂν ἐπ' ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ κάθωνται. *Quod ita vertit Budaeus in Comment. (apud me col. 339.)* Legemque allegabat, quae vetat adulterum deprehendere eum, qui cum iis concubuerit, quae in fornice (*at si verbum verbo reddas, erit* In Officina) sedent. *Ibidem Budaeus ex eod. Demosthene affert etiam & verbi* Ἐργάζεσθαι *exemplum pro eo quod est* quaestum corpore facere.

Ac ne apud Latinos quidem id prorsus usu caret. Cicero pro Rosc. Am. cap. 46. Si domus haec habenda est potius, quam OFFICINA NEQVITIAE. *At* Nequitiae *vocabulum de rebus venereis proprie usurpari, tum Donatus ad Adel. III. 3. 4. monuit, tum ex perpetuo melioris aetatis usu, veluti ex Terentio, Horatio, Ovidio, aliis ostenditur. Sed ad* Officinam *redeo. Appulejus extremo lib. V. Met.* Cum... vitiorum muliebrium publicam praecludas OFFICINAM.

(II) *Lege* 19. §. 2. *in fine, D.* de judiciis & ubi quisque agere vel conveniri debeat, *similiter* Taberna *ab Vlpiano ita cum* pergula *jungitur, ut haec videatur tabernae adjacuisse.* At siquo, *inquit*, constitit, non dico jure domicilii, sed TABERNVLAM, PERGVLAM, HORREVM... conduxit, ibiq. distraxit, egit; defendere se eo loci debebit.

(III) *Fabrettus pag. 560. ex plus octo millibus inscriptionum ineditarum a se collectarum perpaucas reperit, quae annum vitae octogesimum referant: septem inter octogesimum & nonagesimum: quatuor quae annum XC. attigerint, duas quae ann. XCI. tres quae XCIII. unam XCIV. item unam XCV. adhaec duas XCVI. unam vero XCVII. unam XCVIII. sed & unam annorum* PLVS MINVS C. *alteram ann. CI. itemque alteram ann. CII. Ac nihil ultra. Idem antea Malvasia ex marmoribus conatus fuerat.*

Kaput IX.

52 QVOI·H·L· INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO · CONCILIABVLO · SENATOREM · DECVRIONEM · CONSCRIPTVM · ESSE
53 INQVE · EO ORDINE · SENTEMTIAM · DICERE · FERRE NONLICEBIT NEIQVIS QVEI · INEO · MVNICIPIO · COLONIA · PRAEEECTVRA
54 FORO · CONCILIABVLO · SENATVM · DECVRIONES · CONSCRIPTOS · HABEBIT · EVM · INSENATVM · DECVRIONES · CONSCRIPTOS ·
55 IRE · IVBETO · SC · D · M · NEVE · EVM · IBEI · SENTEMTIAM ROGATO NEIVEDICERE NEIVE FERRE IVBETO S C D M NEVEQVISQVE
56 INEO · MVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO CONCILIABVLO SVFRAGIO EORVM MAXVMAM POTESTATEM HABEBIT
57 EORVM QVEM IBEI INSENATVM DECVRIONES CONSCRIPTOS · IRE NEVE INEO NVMERO ESSE NIVE SENTEMTIAM IBEI · DICERE
58 FERREVE · SINITO · SC · D · M · NEVE · QVIS · EIVS · RATIONEM · COMITIEIS · CONCILIOVE · CREATVM · EST · RENVNTIATO · NEVE · QVIS
59 QVEI · IBEI · MAG · POTESTATEMVE · HABEBIT · EVM · CVM · SENATV · DECVRIONIBVS · CONSCRIPTOS · SPECTARE · NEIVE · IN · CONVIVIO
60 PVBLICO ESSE SINETO SC D M

CAPVT IX.

Qui maximam poteſtatem habet, nequem contra leges in ſenatum legi, ibive ſententiam dicere, neve magiſtratum creari, neve inter ſenatores ſpectare, neve in publico convivio eſſe ſinito: ſiquid horum faxit, pecunia multator.

52 *Cui hac Lege in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo Senatorem, Decurionem, Conſcriptum eſſe,*
53 *inque eo Ordine ſententiam dicere ferre non licebit, ne quis* [*qui in eo Municipio, Colonia, Praefectura,*
54 *Foro, Conciliabulo Senatum, Decuriones, Conſcriptos habebit*] *eum in Senatum, Decuriones, Conſcriptos*
55 *ire jubeto ſciens dolo malo; neve eum ibi ſententiam rogato, neve dicere, neve ferre jubeto ſciens dolo malo: neve quiſque*
56 *in eo Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo, ſuffragio eorum maximam poteſtatem habebit,*
57 *eorum* (ali)*quem ibi in Senatum, Decuriones, Conſcriptos ire, neve in eo numero eſſe, neve ſententiam ibi dicere,*

VER. 54. 55. *Eum in ſenatum, decuriones, conſcriptos ire jubeto*] *Ire in ſenatum* trita eſt locutio. At *Ire in decuriones, conſcriptos* (idque tum hîc, tum v. 57.) minus tritum: niſi quod ſimilia occurrunt, ut *Gladiatoribus* pro *In munere gladiatorio*: alia plura taceo. Mox: *Dicere ferre* (ſententiam). Saepe haec duo verba in Tabula copulantur (ut ver. 33. 36. & alibi) uti ſupra obſervavimus.

VER.

58 *ferreve finito, sciens dolo malo: neve quis ejus rationem comitiis conciliove* [habeto, neve] *Creatus est, renuntiato: neve quis-*
59 *quis ibi magistratum, potestatemve habebit, eum cum Senatu Decurionibus Conscriptis spectare, neve in convivio*
60 *publico esse finito, sciens dolo malo.*

VER. 58. *Neve quis ejus rationem* &c. Quam parum in persanando hoc loco mutaverim, ex textu superne refioto vides. Nempe dumtaxat in CREATVM litteram ultimam in sibilum verti. Nam illud *Habeto* (quod ἐκ περιουσίας interposui) poterat impune omitti, sicuti ex mille (121) ἰδιωτικοῦ sermonis exemplis ostendi potest. Ergo lex ita jubet: NEVE. QVIS · EIVS · RATIONEM. Ex consuetudine sermonis supplebis τὸ *Habeto*, uti ante dictum. Sequitur, *Neve*. Hoc etiam de meo addidi, tametsi (ut in sermone ἀσυνδέτῳ, in hac Lege creberrimo, ut *Dicere ferre; Est erit, fuit fuerit;* & quot versibus plurima) hoc quoque omissum impune fuit. Sequitur ergo: (*Neve* τὸ) CREATVS. EST. RENVNTIATO. Posuit enim voces integras duas, quibus, qui comitiis praeerat, in renuntiando utebatur, nempe: Hic aut ille *creatus est*. Ad rem quod attinet, res duas ab eo, qui praeesset comitiis, caveri jubet. I. Ne cujus rationem haberet (122) contra leges: II. quod siquis contra leges creatus fuisset suffragiis, cavetur, ne hunc aut ipse renuntiaret (nim. his ipsis Tabulae verbis: ὁ δεῖνα, seu *Ille CREATVS EST*) aut praeconis voce illa ingenti renuntiari de more sineret. De renuntiatione aliquid in (123) imo illinimus.

VER. 58. 59. *Neve QVIS QVEI*. Scriptum errore videtur pro *Quisque*. Hoc vero sicuti modo in fine v. 55. pro *Quisquis* usurpatum fuit (de qua locutione dixi supra ad v. 20. p. 416.) ita & hîc quoq. accipi videbatur. Verum in eo quod scalptum est, sive γρῦ sive hilum mutari veto. Legatur ergo *Quisquei* pro *Quisqui*. At istud ipsum *Quisqui* tantundem est quod *Quisquis*. Antiquis enim *Siqui*, *Aliqui*, pro *Siquis*, *Aliquis* & millia hujusmodi in usu fuisse, scitissimum est. Vel vide Voss. Ar. Gram. IV. 8. ubi & simplex *Qui* pro *Quis* usurpatum reperies, & composita *Ecqui*, *Nequi*, ac talia plura: quae etsi in editis in IS, at eadem in Mss. optimis in I terminantur. Nihil ergo hîc mutandum. Nec aliter Kap. seq. ver. 65. legitur QVIS. QVEI, h. e. *Quisqui* pro *Quisquis*.

VER. 59. 60. *Eum cum senatu, decur. conscr. spectare, neve in convivio publico esse finito.*] Hic locus explanabitur Kap. seq. ubi haec eadem pluribus verbis vetantur. Nisi quod illud tantum hîc scire interest, sedentes ne municipes

 isti,

(121) Saepe numero in omnibus linguis (maxime in sermone familiari) nomina absolute posita congruum aliquod verbum intelligi jubent. Sic *Gratias* verbi causa, subaudiendo *ago* aut *habeo*. In acclamationibus apud Hist. Aug. scriptores nihil fere aliud quam nomina substantiva reperias, subauditis verbis. Item in licitationibus apud eosd. scriptores mera substantiva semper. In promercalibus clara voce enuntiandis non alio modo; ut ille apud Tullium in 1. de Div. non aliud quam *CAVNEAS clamitabat;* ubi *Vendo* supplendum erat. Adde initio epistolar. *Salutem*. Adde vota, imprecationes, ceterasque formulas ea syntaxi conceptas. Apud comicos plurima de genere hoc sunt, sicuti & in paroemialib. locutionibus. Praeco apud Naevium, praecinente tibia, hoc tantum proclamabat: *Herculi decumas*. Naevii locus infra illustrabitur Adn. 128.

(122) In comitiis eorum *Ratio haberi* dicebatur, quorum *Nomina accipiebantur*. Accipiebantur autem non nisi eorum, quorum petitio justa & secundum leges esset; sicuti qui contra leges peterent, eorum nomina is, qui comitiis praeerat, non accipiebat, eosque, vel si suffragiis creati essent, se renuntiaturum negabat. Vide Livium IV. 7. XXVII. 6. In primis absentium haberi ratio vetabatur. Caesar B. Civ. III. 82. Suet. Julio c. 18. & 28.

(123) Qui habebant comitia, ipsimet *renuntiabant creatum*. Cicero pro Murena c. 1. *Auspicato comitiis centuriatis L. Muraenam consulem renuntiavi*. Val. Max. III. cap. 8. n. 3. *Cum hinc atque illinc eum* (Pisonem) *ambissent, & an Palicanum, suffragiis populi creatum, consulem renuntiaturus esset interrogaretur; primo respondit, non existimare se tantis tenebris offusam esse Remp. ut huc indignitatis veniretur: deinde cum perseveranter instarent, ac dicerent, Age, si ventum* (huc indignitatis) *fuerit? Non renuntiabo, inquit.*

Nec nisi post hanc priorem, opinor, renuntiationem legitimam sequebatur mox altera, per vocem praeconis illam Stentoream concelebrata. Gellius XII. 8. *Atque illi ubi voce praeconis renuntiati* (censores) *sunt*. Cicero Agr. II. c. 2. *Neque* (me) *singulares voces praeconum, sed una voce universus Pop. Rom. consulem declaravit.*

isti, an accumbentes cenaverint. De quo verbum hîc nullum fieri sane miror; maxime cum Kap. seq. ver. 64. ad spectacula sedisse iidem aperte dicantur. Mensae autem, assederint an accubuerint, neque hîc nec ver. 64. nutu ullo aut mutitione significatur. Atque hoc praecipue loco cum scribatur, *Neve in convivio publico ESSE sinito*; quanti laboris erat pro γενικωτέρῳ isto *Esse*, scribere id quod erat, nim. sive *Assidere* sive *Accumbere*? Dico paucis, quid sentiam. Lacones & Cretenses ad mensam consedisse, dum interim ceteri Graecorum, maxime Asiatici, reclinati cenarent, res trita est. De Romanis autem Servius pluribus locis ad I. Aen. adnotat, antiquitus sedisse ad mensam; etsi Virgilius suae aetati obsecutus, *discumbendi* verbo saepe utatur. At idem Virg. lib. VII. ver. 176. *Perpetuis . . . CONSIDERE mensis* Latinos facit: ubi Servius: *Quem* (sedendi) *morem habuerunt* (Latini ac postea Romani) *a Laconibus & Cretensibus, ut Varro docet in libris de Gente populi Romani*. Verum ita quidem prisci illi Romani; ejusque moris etiam extremis Reip. temporibus quaedam (124) vestigia supererant. At iidem diu ante hujus Tabulae tempora discumbebant: dum interim Heracleenses nostri (quos supra in Prodromo, ubi de Heraclea, fuisse Laconici generis demonstravi) sedentes, opinor, vescebantur; neque id tantum antiquitus cum parum aut nihil cum Romano pop. commune habebant, factitarunt; verum etiam ubi post legem Juliam atque Plotiam perfectam civitatem Romanam assecuti fuere. Nec enim tunc mores omnes patrios abjecerunt; sed quos voluere tantum, cum Romanis permutarunt, ceteros retinuerunt. Cur ergo, inquis, hîc pro *Esse* non scripsere potius Assidere? Quia, inquam, in legum Romanarum Digesto diserte id scribi contra mores Romanos indecorum videbatur. Eâ de causa hîc, *Sessione* aut *Accubitu* supersessis, ἁπλῶς *In convivio esse* scriptum fuit. Habes verisimillimam, ni fallor, istius ESSE (quod ceteroqui videbatur inusitatum ac paullo frigidius) rationem.

(124) Apud antiquos non semper ad convivia fuisse accubitum, sed interdum & sessitatum, neque id tantum a servis (quos sedentes cenasse satis novimus) sed etiam a liberis, facile est monumentis antiquitatis ostendere. Apud Veterem Capuam (quae nunc *S. Maria* dicitur) in aedium Archiep. scalis saepe vidisse memini pervetustum anaglyptum, in quo sedentes vescuntur: nisi quod videri id mihi videbatur funebre epulum, cum & inscriptio sepulcralis sit. Adhaec inter picturas Regias Herculanenses exstat quaedam elegantissima: in qua vir in lecto discumbens perpotat largissime, & quidem *Thracia* utens *amystide*, uti loquitur Horatius. At ejus uxor eidem mensae eidemque lecto non accumbit, sed assidet. Atque apposite ad hanc ipsam picturam Val. Max. II. c. 1. num. 2. ita scripsit: *Feminae cum viris cubantibus sedentes cenitabant*. Ait *cenitabant*, h. e. olim, non aetate sua sub Tiberio, ut in fine declarat: nam sub Tiberio feminae juxta ac viri discumbebant. Ex quo vetustas ejus picturae ostenditur. Pergit Valerius: *Quae consuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit. Nam Jovis epulo ipse in lectulum, Juno & Minerva in sellas* (utpote feminae) *ad cenam invitantur. Quod genus severitatis AETAS NOSTRA diligentius in Capitolio quam in suis domibus servat*. Ergo sub Tiberio jam ab eo more recedi coeptum, ac etiam feminae ad cubandum admissae: nisi quod in Capitolino tantum epulo antiqui moris servandi gratia, & quod deorum reverentiâ tangerentur, adhuc sequior sexus cenabat sedens. Hoc ultima Valerii verba volunt. Ceterum Diale hoc epulum, quod idem perstrinxit paucissimis, Livius pluries exponit, illud addens lib. 24. *Deinde multa nocte appositis epulis septem Epulones introducebantur, qui cibos sacratos comedebant*.

Kaput X.

61 QVIBVS · H · L · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA FORO CONCILIABVLO INSINATVM DICVRIONIBVS CONSCRIPTEIS ESSE
62 NON · LICEBIT · NIQVIS · EORVM · INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · FORO · CONCILIABVLO · II · VIR · IIII · VIR · ALIAMVE
63 QVAM · POTESTATEM · EXQVO · HONORE · IN · EVM · ORDINEM · PERVENIAT · PETITO · NEVE · CAPITO · NEVE · QVIS · EORVM · LVDEIS
64 CVMVE · GLADIATORES · IBEI · PVGNABVNT · INLOCO · SENATORIO ·

RIO · DECVRIONVM · CONSCRIPTORVM · SEDITO · NEVE · SPECTATO
65 NEVE · CONVIVIVM · PVBLICVM · IS · INITO · NEIVE · QVIS · QVEI · ADVERSVS · EA · CREATVM · RENVNTIATVM · ERIT · IBEI · II · VIR · IIII · VIR
66 ESTO · NEVE · IBEI · MAG · POTESTATEMVE · HABETO · QVIF · ADVERSVS · EA · FECERIT · IS · HS · Iↄↄↄ. P · D · D · ESTO : EIVSQVE : PECVNIAE · QVEI
67 VOLET · PETITIO · ESTO ·

C A P V T X.

Nequis, qui legibus e curia excluditur, ibi supremum magiſtratum ordinis adipiſcendi cauſa capito : neve in ludis inve munere inter ſenatores ſedeto, ſpectato, aut convivium inito : qui ſecus faxit, pecunia multator.

61 *Quibus hac lege in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo in Senatu, Decurionibus, Conſcriptis eſſe*
62 *non licebit, ne quis eorum in Municipio, Colonia, Praefectura, Foro, Conciliabulo Duum-viratum, Quatuor-viratum aliamve*
63 (ali)*quam poteſtatem* [*ex quo honore in eum ordinem perveniat*] *petito neve capito: neve quis eorum ludis*,

Capitis hujus argumentum quam minimum a ſuperiore diffidere, palam eſt.

VER. 62. 63. *Ne quis eorum* (quibus ſcil. in curiam praecluditur aditus) . . . *duumviratum . . . aliamve quam poteſtatem, ex quo honore in eum ordinem perveniat, petito neve capito.*] Verba illa, *Ex quo in eum ord. perveniat*, ſuadent ab his uſque temporibus, h. e. diutule ante legem Pompeiam obtinuiſſe, ut capto magiſtratu, ſimul tribueretur ſenatoria dignitas. Itaque quod, teſte Plinio X. ep. 83. *Eâdem lege* (Pompeia) *comprehenſum eſt, ut qui ceperint magiſtratum, ſint in ſenatu*, id Pompeius ex legibus antiquioribus tranſtulit; eâque gratiâ annum trigeſimum eadem lex in magiſtratibus requiſivit, quia non minor aetas ad ſenatum primos aditus patefaciebat. Ne quis igitur per magiſtratus in ſenatum irreperet; ære noſtro cavetur, ne qui a ſenatu excluduntur, capere magiſtratum queant. Ex quo e contrario ſequitur eos, quos lex nulla vetaret in ſenatu eſſe, ne vetari quidem populi ſuffragio capere magiſtratum, & (quod conſequens erat) in ſenatum admitti. Ergo tunc temporis ad capiendos honores non requirebatur praevius decurionatus. At Jul. Paulli aetate (qui ad Alexandri ſaltem principatum pervenit) is praeire debuit: qui quidem l. 7. §. 2. D. *de decur.* ait: *Is qui non ſit decurio, duumviratu, vel aliis honoribus fungi non poteſt; quia decurionum honoribus plebeii fungi prohibentur.* Nec diu ante Paulli tempora ita cautum crediderim: cautum autem ob eam fuiſſe cauſam, quod cum importabilia iis temporibus evaſiſſent onera curiae, eaque modis omnibus evitarentur; viſum fuit ſaltem honoribus allici ad Curiam. Quocirca duas curialium praerogativas hîc Paullus indicat: unam, quod extra curiam omnes *Plebeii* eſſent, eo quod nullum niſi Ordo ſplendidiſſimus nobilitaret: alteram,

64 *cumve gladiatores ibi pugnabunt*, *in loco Senatorio*, *Decurionum*, *Conſcriptorum ſedeto*, *neve ſpectato*,

teram, quod ſuo tempore non niſi e curia deligi magiſtratus neceſſe fuerit.

VER. 63. 64. *Neve quis eorum ludis*, *cumve gladiatores ibi pugnabunt*, *in loco ſenatorio*, *decurionum*, *conſcriptorum ſedeto*, *neve ſpectato*.] Multo brevius haec ſupra ver. 59. Et quidem ſicuti Romano ſenatui ſemper in ſpectaculis locus in orcheſtra ſeorſum a populo & equitibus (*) fuit; id etiam in municipali (125) ſenatu obtinebat. Hinc merito hoc loco qui arcentur a curia, ii cum ſenatoribus ſpectare vetantur. Jam vero duo ſpectaculorum genera hîc memorantur, *Ludi* & *Gladiatores*. Ac *Ludi* abſolute uſurpati non alios plerumque quam ſcaenicos notant, praeſertim hîc ubi a *Gladiatoribus* diſtinguuntur. Quo autem tempore haec lamina ſcalpta fuit, Romae nulla dum in theatris erant ſubſellia, uti pag.385. ſuaſimus. Quocirca ex duobus verbis hîc uſurpatis, *Sedeto* & *Spectato*, poſterius ad ſcaenam pertinet, prius autem ad gladiatores. Nam munus quidem tum in Circo, tum aliis in locis dabatur, in quibus erat ſedendi locus. At vero a theatris ex Romana conſuetudine ſubſellia aberant; eoque ſtantes ſpectabant. Quod ſiquis Heracleenſes noſtros, utpote Graecos, etiam in theatro more Graecanico ſubſelliis praeter morem Romanum uſos velit; non vetabo.

Sicuti ergo non aliis Romae ſegregatus in ſpectaculis locus, quam ſenatoribus ſolis ante legem Roſciam fuit (nam equeſter ordo una cum populo ante ſpectaverat) idem, ut hinc vides, in municipiis coloniiſque tunc obtinebat; ita ut uni curiae prima loca vacarent. At poſtquam lege Roſcia (quae ad annum Vrb. 686. refertur) loca Rom. equitibus peculiaria tributa fuiſſent; id pro ſuo modulo & municipia imitari coeperunt. Non ſtatim id quidem: quî enim poſſent, cum in municipiis nullus inter ſenatores ac plebem ordo eſſet ordini equeſtri reſpondens? At ſtatim poſt Auguſti mortem, ubi Auguſtalitas (126) in coloniis & municipiis inſtar equeſtris ordinis locum inter patres ac plebem medium obtinuiſſet; tum coepit & Auguſtalibus locus in ſpectaculis ſeorſum a decurionibus & plebe tribui. Id colligo ex Fabrettiana (127) inſcriptione: quam huc

(*) Idque etiam ante legem Roſciam: quae lex, hoc ære poſterior, in favorem non tam ſenatorum quam equitum lata fuit, ut hi ſeorſum a populo ſederent in quatuordecim gradibus.

(125) Id quod etiam ex hoc ære percipitur. Ergo his temporibus loca prima ſubſelliorum curiae loci ejusdem vacabant. Idque adeo verum fuit, ut ne Romano quidem ſenatori interdum locus inter municipales ſenatores exſtiterit ante Auguſtum: qui ea injuria motus, ubique locorum prima ſubſellia Romanis Patribus, ſi adeſſent, aſſignavit, teſte Suetonio cap. 44. his verbis: *Spectandi confuſiſſimum morem correxit ordinavitq., motus injuria ſenatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos conſeſſu frequenti nemo receperat. Facto igitur decreto patrum, ut quoties quid ſpectaculi VSQVAM publice ederetur, primus ſubſelliorum ordo vacaret ſenatoribus; Romae legatos liberarum ſociarumque gentium vetuit in orcheſtra conſidere, cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendiſſet.*

(126) De Auguſtalibus exſtat in ſchedis meis ſpiſſior, adhuc tamen affectus, commentarius: in quo praeter cetera plura, oſtenditur, Auguſtales hoc ferme in municipiis atque coloniis fuiſſe, quod Romae equites Rom. erant. Vtrique enim inter curiam ac plebem medio dignationis loco interjecti fuerunt.

(127) *Marmor Vejentanum explicatur*.

Exſtat apud Fabrettum pag. 170. num. 324. inſcriptio in Vejentanis ruderibus effoſſa hujuſmodi.

(1) *Centum . viri . municipii . Auguſti . Vejentis* (2) *Romae . in aedem . Veneris . Genetricis . cum . conveniſ-* (3) *ſent . placuit . univerſis . dum . decretum . conſcriberetur .* (4) *interim . ex . auctoritate . omnium . permitti* (5) *C. Julio . Divi . Auguſti . L. Geloti . qui . omni . tempore* (6) *municip. Vejos. non . ſolum . conſilio . et . gratia . adjuverit* (7) *ſed . etiam . inpenſis . ſuis . et . per . filium . ſuum . celebrari* (8) *voluerit . honorem . ei . juſtiſſimum . decerni . ut* (9) *Auguſtalium . numero . habeatur . aeque . ac . ſi . eo* (10) *honore . uſus . ſit . liceatque . ei . omnibus . ſpectaculis* (11) *municipio . noſtro . biſellio . proprio . inter . Auguſ-*(12) *tales . conſidere . ceniſque . omnibus . publicis* (13) *inter . Centumviros . intereſſe . itemque . placere* (14) *ne . quod . ab . eo . liberiſque . ejus . vectigal. municipii* (15) *Auguſti . Vejentis . exigeretur*

ADFVERVNT

Subjiciuntur hîc tredecim Centumvirûm nomina.

ACTVM

GAETVLICO . ET . CALVISIO . SABINO . COS

Cur hanc totam inſcriptionem adſcripſerim, ea cauſa fuit, ut unuſquiſque ex v. 11. & 12. perſpiciat, ſicuti Romae ſeorſum a populo ordo equeſter in quatuordecim ſpectabat, ita & in hoc municipio locum fuiſſe Auguſtalibus peculiarem diſtinctum tum a Centumviris, tum etiam a populo: at in epulo publico eosdem Auguſtales una cum Centumviris diſcubuiſſe: de quo mox. Juvabit nunc enim totum luſtrare epigramma.

VER. 1. *Centumviros* quoſnam intelligat, id ex iis quae Cicero in Agrariis memorat de centum decurionibus ex lege Rulli in deducta Capuam colonia

65 *neve convivium publicum* (cum) *eis inito; neve quisquam adverſus ea creatum renuntiatum erit, ibi Duum-vir, Quatuor-vir*
66 *eſto, neve ibi magiſtratum, poteſtatemve habeto. Qui adverſus ea fecerit, is ſeſtertium quinquagena millia populo dare damnas eſto, ejuſque pecuniae, qui*
67 *volet, petitio eſto.*

huc afferre viſum fuit, non tantum huic loco de ſpectaculis, ſed & æris hujus verſui ſeq. (ubi de conviviis publicis) lucis plurimum allaturam. Ergo ſicuti Romae ſenatus in orcheſtra ſpectabat, equites in quatuordecim; par in municipiis inter ſenatores & Auguſtales diſtinctio locorum fuit. Plebi vero non niſi in popularibus locus ſpectandi aſſignabatur.

VER. 65. *Neve convivium publicum* (cum)

nia conſtitutis, oſtenditur. Imo & in albo Canuſini municipii (vide ſup. p.406. Adn. 38.) centum decuriones, ubi patronos & praetextatos ex toto eo numero dempſeris, reliqui fiunt. Quod quia, cum de eo Albo agerem, non animadverti; in fine voluminis hujus de eo pauca in Addendis admetiar. *Centumviri* igitur, non alii quam decuriones Vejentes ſunt. Locus ille in Ciceronis Agrar. II. ita habet: *Huc iſti Decemviri cum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerint, CENTVM DECVRIONES, decem Augures, ſex Pontifices conſtituerint . . .*

VER. 2. Quod Romam uſque ab Veiis profecti, in Veneris convenerint, ea rara & inuſitata res eſt. Adſcribendum hoc videtur gratiae, qua Auguſti libertus iſte in Auguſta domo florebat, ut tantum apud Centumviros iſtos potuerit.

VER. 3. *Placuit univerſis.*] Cur *Vniverſis*, cum nomina haud plus tredecim ſubjiciantur? An hi tredecim ex compromiſſo in ſeſe a collegis facto ita decreverunt? Nam Romam evocati Centumviri, cum venire omnes nequiviſſent; in hos paucos, opinor, compromiſerunt. Ita prorſus cenſeo; praeſertim ob id quod ver. 4. ſequitur, *Ex auctoritate omnium.*

IBID. *Placuit univerſis, dum decretum conſcriberetur, interim.*] Quodnam decretum intelligit? Haud dubie de Gelote iſto in Auguſtalium collegium allegendo. Hoc nim. *Julius* iſte petierat. Id quidem ei favore Principis a compromiſſariis conceſſum ore tenus fuit; nec enim ejus rei decretum, niſi Veiis, conſcribi poterat. Sed cum Julius mitti ſe in poſſeſſionem honoris inſtaret; viſum compromiſſariis fuit, ut *interim dum decretum conſcriberetur*, inter Auguſtales, ut unus eorum, ſpectaret, & cum Centumviris epularetur.

VER. 9. *Vt Auguſtalium numero habeatur aeque ac . . .*] Hoc nempe illud eſt, quod modo dixi, compromiſſarios iſtos, quocumque modo potuere, miſiſſe Julium in honoris (etſi nondum rite aditi ex defectu decreti) poſſeſſionem.

VER. 11. *BISELLIO proprio inter Auguſtales conſidere.*] Vides hinc *Biſellii* antiquitatem parem anno Chriſti XXVI. uti Conſules infra produnt. Supra in fine p.397. Adn. 22. ad Muratorianam inſcriptionem pauca admodum de *Biſellio* illevi, nondum hoc marmore inſpecto. Fabrettus ad hunc titulum adnotat, Biſellii honorem fuiſſe quidem Auguſtalium peculiarem, verum non omnium (uti Chimentellius ſuadere voluerat) ſed tantum eorum qui id conſecuti fuiſſent. Ac ſane id Fabretto totum aſſentior. Hoc ſolum addo, de quo nemo ſe ſollicitum praebuit, quaenam *Biſellii* notio fuerit, & unde fuerit ea dictio orta. Atque ea mihi vox eâdem pollere vi, qua Δίφρος apud Graecos, videtur: de quo praeſtat in imo (I) decernere.

VER.

(I) *Biſellii notio ex Graeco repetita.* Δίφρος ἡγεμονικὸς *eſt formae Biſellio ſimillimae.*

De Biſellio poſt Chimentellium, meliora quaedam Freſnius in Gloſſario attulit, ac poſtea Fabrettus ad Sueſſanam (ex Grut. p. 475. n. 3.) inſcriptionem. Mihi, ubi in ambos proxime incidiſſem, breviſſimi qualiſcumque ſpicilegii cupido inceſſit. Ab eo ordiar. Varro in IV. de L. L. Ab ſedendo (*inquit*) appellantur Sedes, Sedile . . . Sellae . . . Vbi in hujuſmodi duo, Biſellium dictum. *Ergo ab eo* Biſellium *arceſſivit, quod duos caperet. Atqui fateor equidem* Biſellium *fuiſſe duorum capax (nam ſella curulis, cujus inſtar biſellium erat, uti dicam, paullo capacior erat) nego tamen inde fuiſſe dictum; ſed potius quod Graeco nomini* Δίφρος *reſponderet. In Philoxeni Gloſſis :* Biſellium, Δίφρος. *Atqui tum in* Δίφρῳ (*quidquid in contrarium dixerit Euſtathius, cui* Δίφρος *eſt* ἀπὸ τῦ δύο φέρειν) *tum & in* Διεδρίῳ *unus non duo conſidebant. Ergo potius haec ita dicebantur, quod plicabantur, & ubi opus, explicabantur, & bipatentes erant. Qui in nummis aut anaglyptis ſellas curules vidit, is ſe biſellia vidiſſe putet. Nam ebore excepto, aliiſque ſellae curulis ornamentis, & quod erat paullo capacior, ceterum forma utrique communis erat. Quam ſellae formam,* δίφρον ἀγκυλόποδα *Graeci vocant: de quo vide Caſaubonum ad Suet. Auguſ. c. 43. Exſtant in Regio Herculanenſi Muſeo aeneae* ἀγκυλόποδες *atque plicatiles ſellae duae: quas vulgo* Sellas curules *putant, cum ſint potius biſellia, ſive bipatentes atque plicatiles ſellae: quae etiam Graecis ab eo* δίφροι *&* διέδρια *vocabantur; etſi poſtea ſimpliciter pro cathedris uſurpabantur. Heſychius :* Διέδρα, καθέδρα. *Suidas :* Διέδριον, καθέδριον. *Deinde Anonymi locum affert :* ἄραντες αὐτὸν διεδρίῳ . . . In biſellio *ſive ſella plicatili* ſublatum . . . intulerunt . . . *Ceterum adeo Biſellium non a duorum capacitate dictum, ut in Vejentano elogio ſupra recitato v. 10. 11. diſertim legatur,* Liceatque. ei . . . BISELLIO . PROPRIO . inter . Auguſtales. conſidere. *Nam ſi* Proprio *in biſellio ſedebat, ex eo oſtenditur, unum in eo ſediſſe, non duos. Atqui* biſellio proprio *idcirco dicitur, quia cum Auguſtales ceteri permixte in ſubſelliis aſſiderent; biſelliariis tantum dabatur, uti liceret inferre biſellium, & uti ſeorſum in proprio quiſque biſellio ſpectaret.*

(cum) *eis inito* .] IS pro IIS in monumentis veteribus regulare eſt . At quod CVM (quod claritati ſerviens interpoſui) ſcalptor omiſerit , eo refer quod compoſita regunt caſum praepoſitionis . CONvivium EIS . Totum iſtud *Inire convivium* pro *Coire in convivium* , non alibi quam in Tacito & Suet. reperi . Tacitus Ann. XV. 58. *Si convivium*, *ſi ſpectaculum ſimul iniſſent*, *pro crimine accipi*. Vbi *Inire* ad prius refertur : ad ſpectaculum vero eatenus , quia hoc cum convivio plerumque jungebatur . Item de Auguſto Suet. cap. 74. *Convivia non numquam*, *& ſerius inibat & maturius relinquebat ; cum convivae & cenare inciperent priuſquam ille diſcumberet* , *& permanerent digreſſo eo* . Jam vero *Cena publica* in Vejenti marmore (quod Adnot. 127. modo attuli) vocata fuit , quae hîc *convivium publicum* dicitur . Alibi *Epulum* , *Epulae* , *Dapes* , aliove vocabulo . Plurima erant ejuſmodi convivia publica , praeſertim in deorum aliquot (128) honorem , in feſtis quibusdam , ſtatiſque ſacrificiis atque ſollemnibus : ad quae & *Septemviri epulonum* inſtituti , qui tres initio fuerant. Adde & illa convivia , quae ludos comitabantur : quorum antiquitatem Tullii locus in III. de Orat. cap. 13. oſtendit. *Pontifices* , inquit , *veteres propter ſacrificiorum multitudinem treſviros epulones eſſe voluerunt* , *cum eſſent ipſi a Numa* , *ut etiam illud LVDORVM EPVLARE SACRIFICIVM facerent* , *inſtituti* . Adde Livium XXXI. 4. *Plebeii ludi ter toti inſtaurati . . . & Jovis epulum fuit LVDORVM CAVSA*. Et XXXIII. 42. *Ludi plebis per biduum inſtaurati* , *& epulum fuit ludorum cauſa* . Adde Dionem lib. 48. *Ludis Romanis nullum ſenatorum in Capitolio epulatum eſſe in prodigium tractum fuit* . Itaque facile crederem , cum hîc & cap. ſuperiore uno eodemq. loco de ludis epuliſque publicis lex loquatur, id argumento eſſe , ea convivia publica intelligi , quae *ludorum cauſa* fierent , uti Liv. loquitur ; niſi ſcirem plurima olim fuiſſe epularum publicarum genera : quorum aliquot in ſuperiore Adn. 128. enumeravi .

In municipiis autem non ſecus ac Romae , ſenatus ſeorſum a plebe accumbebat . Etſi poſt Auguſti obitum Auguſtalitate inſtituta , conceſſum Auguſtalibus, ſaltem* biſellii honore decoratis , ut cum ſenatu epularentur . Vide Vejens decretum in Adn. 127. ad v. 12. 13. Verum nihil magis totum hunc de publicis municipiorum , coloniarumve conviviis locum illuſtraverit , quam inſcriptiones legeſque ex quibus non nihil hîc in tranſcurſu (129) adlinam .

IBID.

VER. 12. 13. *Ceniſque omnibus publicis inter centumviros intereſſe* .] Spectaculis Auguſtales ſeorſum a decurionibus adfuiſſe dixi ; at iidem convivium publicum una cum decurionibus inibant . Nec enim in menſa diſtinctio inter utroſque fuit . Vide quae mox ad ſequentem Tabulae verſum 65.

VER. 14. *Nequod ab eo . . . , vectigal Municipii . . . exigeretur*] Hoc vectigal non ejus generis fuit , ut a Vejenti municipio in publicum Vrbis Romae aerarium inferendum eſſet , ſed potius quod a ſingulis municipibus Vejentibus ipſi municipio ad publicos ſumptus perſolveretur .

Conſules inferne ſcalpti pertinent ad ann. Vrbis 778. Chriſti XXVI. ut ante monui .

(128) *De quibusdam publicorum conviviorum generibus* .

Variant haec genera ratione deorum , in quorum honorem fiebant . Veluti Epulum Herculis , de quo Naevius in Colace apud Priſcianum extremo lib. IX. ait : *Qui decumas partes*, *quantum alieni fuit* , *Polluxit* , *tribiâ publicando epulo* , *Herculis decumas* . Emendavit vir plane doctus , *Herculi decumat* . Sane *Herculis* cum editis , an *Herculi* legas, parum refert . At cave *decumat* pro *decumas* mutes . Fuit hoc purum putum praeconium ; nempe quia praeco praecinente tibia ita *publicabat* (in Naevio pro *publicando* ſcribe *publicato*) HERCVLI DECVMAS . Vide ſup. ad v. 58. Adn. 123. De decumis iſtis nota omnia . Plautus Sticho I. 3. v. 81.

Vti decumam partem Herculi polluceam .

In Campano marmore : HERCVLI . DECVMAM . FECIT, aut DEDIT. Nec enim plane teneo.

Item *Epulum Jovi* datum in Capitolio : de quo ſupra dixi pluſcula . Addam ſapidum Arnobii locum lib. VII. *Jovis epulum cras eſt . Jupiter enim cenat* , *magniſque implendus eſt dapibus* , *jamdudum inedia geſtiens* , *& anniverſaria interjectione jejunus.* In Novembrem incidebat . In Kalendario ruſtico : *MENS. NOVEMB. JOVIS EPVLVM* .

Sed multo plus genera variant ratione cauſarum , ex quibus epulae publicae indicebantur . Cujuſmodi cena *triumphâlis* , Cena illa lautiſſima *Pontificalis* , & *Saliaris* haud minus opipara . Adde his convivia publica in magiſtratibus & honoribus ineundis , in templorum , in operum publicorum , in ſtatuarum dedicationibus . Ac ne ſingula perſequar ; quicunque ſive populum ſuffragiorum cauſa devincire ſibi , ſive benignitatis famam ad quemcumque caſum captare vellent , epulum publicum indicebant ; aut loco *cenae rectae* , uti loquebantur, *ſportulas* dabant .

(129) *De publicis epulis municipalibus : de cena recta & ſportulis* .

Finis nullus ſit , ſi inſcriptiones huc pertinentes

tes

IBID. *Neve quis QVEM* &c.] Nihil aliud hoc loco molitus fui, quam quod QVEI in QVEM verti. Nam quod mox poſt CREATVM interpoſui τὸ *eſſe*; claritatis cauſa id interjeci, quod uſitata ceteroqui ſyntaxis ſubaudiri juſſiſſet. Ergo ſic lege: *Neve quis, quem adverſus ea creatum* (eſſe) *renuntiatum erit, ibi* &c. De renuntiatione dixi ad Kap. ſuperius v. 58. *Renuntiatum erit*, tum ſcil. ab eo, qui comitiis praeeſt, tum etiam clara illa voce praeconis.

tes afferre promiſcue, aut earum delectum agere velim. Videatur Reineſii prolixus ad marmor Suelitanum (Cl. I. n. *99.*) commentarius: in quo pag. 1*36*. erudite de his diſſerit, & ad plurimas tum Gruterianas tum ſuas inſcriptiones lectorem remittit. Inter Reineſianas Surrentina Cl. VI. num. 32. elegans eſt: in qua L. Cornelius dat CRVSTVLVM ET MVLSVM (non rara haec διανομὴ in marmoribus) ac praeterea OB . HONOR . DECVRIONIBVS . MAGNAM . CAENAM . At in Puteolana Cl. VI. n. 22. T. Catinius CENam POPulo DEDIT: certam vero pecuniae ſummam decurionibus, aliquanto minorem Auguſtalibus: poſtremo PER . GRAD. X. IIII. Vbi illud PER . GRAD. exponit Reineſius *PEREGRinis ADvenis*. Sed fallitur; nam diviſiones *Per gradus* (puta amphitheatri, aut alibi) ſaepe fiebant; unde *Panis gradilis* qui per gradus diſtribuebatur. Ergo PER GRADVS colonis ſingulis denarii quini dati fuerunt. Hoc etiam pulchrum eſt, quod hîc *cena recta* ſimul & *ſportulae* copulantur. Nam ſive extremis reip. temporibus, ſive ſub Caeſarib. loco cenae legitimae (quod erat, puto, plena moleſtiae) ſportulae primum dari coeptae, h. e. in ſportulis cibaria: ſub haec autem loco cibariorum pecunia, quae & ipſa *Sportula* dicta. Auguſtus apud Suet. cap. 74. *Convivabatur & aſſidue, NEC VNQVAM NISI RECTA:* credo quod ſportulas uti rem novam minus probaret; quas etiam Domitianus tanto poſtea ſuſtulit, teſte eod. cap. 7. *Sportulas publicas ſuſtulit* (publicas, inquit, non privatas) *revocata cenarum rectarum conſuetudine*. Quae confer cum Martiale III. 7. ubi Neronis ſordes ſugillat, nec non cum VIII. 50. ubi Domitiani benignitatem extollit, ita finiens:

Promiſſa eſt nobis ſportula, recta data eſt.

Praeter autem hujuſmodi largitates a viventibus profectas, fuere & illae quae teſtamento imperabantur. Cajus l. 17. §. ult. D. *de condit. & demon.* ſic poſuit: *Si cui in hoc legatum ſit, ut . . . epulum municipibus faceret* . . . L. 122. princ. D. *de leg. I.* Paullus ait: *Quod ad diviſionem ſingulor. civium, vel epulum, relictum fuerit: hoc amplius quod in alimenta infirmae aetatis, puta ſenioribus, vel pueris puelliſque* . . . Quo & Plinii (lib. VII. 18.) epiſtola pertinet, qua Caninio ſuadet, ut quam Comenſibus in epulum anniverſarium pecuniam promiſerat, ita diſponat, ut ipſe a ſe datam in alimenta ingenuorum diſpoſuit. Verum quid haec corrogo? cum nihil frequentius ſit in litteratis marmoribus, quam praedia aut grandes pecuniae relictae aut donatae municipiis, coloniis, collegiis, ut ex earum uſuris epulum publicum inſtruatur, aut vero certis legibus diſtributiones ſportularum fiant, ita ut Decurionibus opimior ſumma, minor Auguſtalibus, minima plebi detur.

K a p u t XI.

68 QVAE · MVNICIPIA · COLONIAE · PRAEFECTVRAE · C · R · IN · ITALIA · SVNT · ERVNT · QVEI · INEIS · MVNICIPIEIS · COLONEIS
69 PRAEFECTVREIS · MAXIMVM · MAG · MAXIMVMVE POTESTATEM · IBEI · HABIBIT · TVM · CVM · CENSOR · ALIVSVE
70 QVIS · MAG · ROMAE · POPVLI · CENSVM · AGET · IS · DIEBVS · LX · PROXVMEIS · QVIBVS · SCIET · ROMAI · CINSVM POPVLI
71 AGI · OMNIVM · MVNICIPIVM · COLONORVM · SVORVM · QVEIQVE · EIVS · PRAEFECTVRAE ERVNT · Q · C · R · ERVNT · CENSVM
72 AGVNTO · EORVMQVE · NOMINA · PRAENOMINA · PATRES · AVT · PATRONOS · TRIBVS · COGNOMINA · ET · QVOT · ANNOS
73 QVISQVE · EORVM · HABET · ET · RATIONEM · PECVNIAE EX · FORMVLA · CENSVS · QVAE · ROMAE · ABEO · QVI · TVM · CENSVM
74 POPVLI · ACTVRVS · ERIT · PRO · POSITA · ERIT · ARIEIS · IVRATEIS · ACCIPITO · EAQVE · OMNIA · INTABVLAS · PVBLICAS · SVI
75 MVNICIPI · REFERVNDA · CVRATO · EOSQVE · LIBROS · PER LEGATOS · QVOS · MAIOR · PARS · DECVRIONVM · CONSCRIPTORVM
76 ADEAM · REM · LEGAREI · MITTEI · CINSVERINT · TVM · CVM · EASPIS · CONSVLERETVR · ADEOS · QVEI · ROMAE · CINSVM · AGENT
77 MITTITO · CVRATO · QVE · VTEI · QVOM · AMPLIVS · DIES · LX · RELIQVEI · ERVNT · ANTEQVAM · DIEM · EI · QVEIQVOMQVE

ROMAE Lll 78 CEN-

78 CENSVM · AGEI · FINEM · POPVLI · CESENDI · FACIANT · EOS · ADEAM · LIBROSQVE · EIVS · MVNICIPI · COLONIAE · PRAEFECTVRAE
79 EDANT · ISQVE · CENSOR · SEIVE · QVIS · ALIVS · MAG · CENSVM · POPVLI · AGET · DIEBVS · V · PROXVMEIS · QVIBVS · LEGATEI · EIVS
80 MVNICIPI · COLONIAE · PRAEFECTVRAE · ADIERINT · EOS · LIBROS · CENSVS · QVEI · ABIEIS · LEGATEIS · DABVNTVR · ACCIPITO
81 S · D · M · EXQVE · IEIS · LIBREIS · QVAE · IBEI · SCRIPTA · ERVNT · INTABVLAS · PVBLICAS · REFERVNDA · CVRATO · EASQVE · TABVLAS
82 EODEM · LOCO · VBEI · CETERAE · TABVLAE · PVBLICAE · ERVNT · INQVIBVS · CENSVS · POPVLI · PERSCRIPTVS · ERIT · CONDENDA · CVRATO
83 QVI · PLVRIBVS · INMVNICIPIEIS · COLONEIS · PRAEFECTVREIS · DOMICILIVM · HABEBIT · ET · IS · ROMAE · CENSVS · ERIT · QVO · MAGIS
84 INMVNICIPIO · COLONIA · PRAEFECTVRA · H · L · CENSEATVR · E · H · L · N · R ·

CAPVT XI.

Cenſus in municipiis a locorum magiſtratib. actus, in tabulas loci publicas, tum ex iis tabulis in libros tranſcribitor : libri Romam per legatos miſſi, in tabulas in tablino condendas deſcribuntor. Romae cenſi, quo magis etiam in domiciliorum locis cenſeantur, ne adigantur.

68 *Quae Municipia, Coloniae, Praefecturae Civium Romanorum in Italia ſunt erunt, qui in eis Municipiis, Coloniis,*
69 *Praefecturis maximum magiſtratum, maximamve poteſtatem ibi habebit, tum cum Cenſor aliuſve*

VER. 68. *Quae municipia, coloniae, praefecturae civium Rom. in Italia ſunt*] Hoc toto capite, quo de cenſu agitur, numquam *Fora*, numquam audiuntur *Conciliabula*. Quid ita? An incenſa manebant? cave putes. Nam hoc credo veriſimilius: cum Municipia, Colonias, Praefecturas ſcatuiſſe viris induſtriis atque ſolertibus; tum etiam clararum urbium dignitati conceſſum eſſe, ut ipſae in munus hoc tantum vacarent: at contra quia in Foris & Conciliabulis virorum idoneorum ad rem tantam copia plerumque deerat; hoc placuiſſe, ut viris navis, qui ab Vrbe miſſi Fora & Conciliabula circumirent, res tanta committeretur.

VER. 69. *Qui in eis munic. . . . maximum magiſtratum, maximamve poteſtatem ibi habebit*] Τὸ *Ibi* aut ad *Italiam* paullo hinc longius v.68. nominatam refertur, aut, ſi ad *Municipia Col. Praefect.* proxime memoratas pertinere velis, παρέλκειν dicetur Hebraicâ ſyntaxi, qua relativa ſupervacuo repetuntur: *In eis municipiis poteſtatem ibi habebit*. Et hoc quidem leviculum: illud gravius, quod quo tempore haec Tabula ſcalpta fuit, nulla dum erat in his municipiis coloniiſque quinquennalicia dignitas, quae Romanae cenſurae reſponderet: proinde quae ad cenſum pertinent, ea a IIviris, IVviris, ſummove alio magiſtratu omnia expediebantur. At non diu poſtea in omnibus civium Rom. locis IIviri ſive IVviri Quinquennales (quibus marmora & auctores ubique ſcatent) inſtituti, cenſoribus Romanis reſpondentes. Dixi in his

70 *quis magiſtratus Romae populi cenſum aget, is diebus ſexaginta proximis, quibus ſciet Romae cenſum populi*

71 *agi, omnium municipum, colonorum ſuorum, quique ejus praefecturae erunt, qui cives Romani erunt, cenſum*

his ſaltem municipiis coloniiſque olim defuiſſe peculiarem *cenſorium* magiſtratum: nam ceteroqui diu ante tempora æris hujus in coloniis illis Latinis duodecim, quas Livius XXIX. 15. ad ann. DXLIX. enumerat, videntur Cenſores minime defuiſſe, modo peculiaris (130) is magiſtratus fuerit eo nomine, & in id creatus.

VER. 69. 70. *Cum cenſor aliuſve quis magiſtratus Romae populi cenſum aget.*] Hinc oſtenditur, aut fuiſſe aut eſſe potuiſſe tempus, cum Romae cenſor nullus eſſet; & tamen, ſi quando id incideret, ad conſulum providentiam pertinuiſſe, viderent, ne populus incenſus maneret. Quid enim ſi cenſores ſive morte ſive abdicatione deeſſent? Certe anno Vrbis DCXXVII. cenſores Q. Fabium Servilianum, L. Caecilium Calvum creatos abdicaſſe, in Tab. Capit. adnotatur. Adhaec ſi Cenſor unus diem ſuum obiiſſet, collega ſe abdicare cogebatur; nec eo quinquennio alii ſubrogabantur. Cum igitur aut haec ipſa aut tale aliud evenire poſſet; merito adjicitur, *Aliuſve quis magiſtratus.*

IBID. *Dieb. ſexaginta proximis*] Hunc dierum numerum fuiſſe in re cenſuali uſitatum, apparet & ex v. 77. *Vti quum amplius dies ſexaginta* (ante finem cenſendi populi Romae) *reliqui erunt.*

IBID. *Quibus ſciet Romae Cenſum populi agi*] *Quibus ſciet*, inquit: ex fama utique. Nec enim nuntiato opus fuit; quia res tanta (quae non poterat non commovere Italiam, dum plurimi, forte fortuna ad rem gerendam Roma digreſſi, cenſus gratia ad Vrbem confertim remearent) ignorari non poterat, maxime exacto quinquennio.

VER. 71. *Colonorum ſuor. quiq. ejus praefecturae erunt.*] Quia enim non, ſicuti a municipio *Municipes*, & a colonia *Coloni* vocabantur, ita a Praefectura nomen ullum ſimile derivabatur; idcirco ea circumſcriptione utitur.

EOD. VER. 71. 72. *Omnium municipum, colonorum ſuorum, quique ejus praefecturae erunt, qui cives Rom. erunt, cenſum agito*] In ære eſt CENSVM AGVNTO pro AGITO. Hujuſmodi mendis quis non largitur impunitatem? praeſertim cum hic ſit locus pretii quantilibet: ex quo ſcil. nunc primum diſcimus, cives Romanos, qui in municipiis, coloniis, praefecturis eſſent, in ſuis quemq. urbibus cenſitos fuiſſe, ejuſq. cenſûs apographa ſubhaec Romam fuiſſe tranſmiſſa: de quo antea diſceptatum ſcio, imo & viris doctiſſimis placuiſſe, totam, quae poſt legem Juliam civium Rom. in Italia multitudo incredibilis erat, Romam uti cenſeretur, confluere debuiſſe: rem ſane miram atque portentoſam. Et tamen ita Manutius ſuadere voluit minime (131) ſolidis rationibus.

(130) Livius loco cit. inter cetera imperatum legatis earum coloniarum ſcribit: *Cenſumque in iis coloniis agi ex formula a Romanis cenſoribus data: dari autem placere eamdem, quam populo Rom., deferriq. Romam a juratis CENSORIBVS coloniarum, priuſquam magiſtratu abirent.* Niſi vero *Cenſorum* nomine non alios intelligit, quam qui in iis Coloniis ſummum magiſtratum gererent: quos videlicet a munere tunc obito *Cenſores* vocarit. Nam Romae primitus conſules, h.e. magiſtratus ſummus cenſebat populum. At demum cum conſules diutinis bellis diſtinerentur, quominus in cenſum incumberent, qui proinde diu intermiſſus fuiſſet; viſum fuit creari Romae peculiarem cenſorium magiſtratum: id quod omnes norunt. At ea ratio quae Romae valuit, in Latinis illis coloniis non valebat, in quibus magiſtratui ſummo ſatis ad cenſum otii fuiſſet: qui tum ex eo obiter dici *Cenſores* potuere.

(131) Niſi illa ſit ſolida ratio, quam Manutius (*de civit. Rom.*) ex Aſconio haurit, qui ad illud Tullii in Verr. *Cum haec frequentia totius Italiae Roma diſceſſerit . . .* ſic adnotat: *Frequentiam dicit plebis ruſticae, cui voluit judicii exitu notam eſſe integritatem ſuam.* Atqui hîc cum Aſconius eam frequentiam ad *plebem ruſticam* reſtringat, ſatis ſe de agri Romani, aut non longe ab Roma poſiti, municipiis coloniiſque loqui ſignificat: quod & ſequentia confirmant. Pergit enim: *Convenerat autem ex Municipiis cujuſcumquemodi multitudo, aut propter comitia ſuffragiorum cauſa, aut ludorum . . . aut ut cenſeretur apud cenſores Gellium & Lentulum, qui tunc erant.* Nam non niſi viciniora Romae municipia Romam ad ſuffragia aut ludorum cauſa conveniebant, vix pauci ex remotioribus: tam vero proximi quam remoti municipes, poterant quidem, ſi vellent, Romae cenſeri, ut infra ex ver. 83. intelligemus; at plerique tamen in ſuis urbibus

EXCVRSIO.

Circa censendi locum quid ante legem Juliam Plotiamque observatum fuerit.

Quando igitur hunc tantum fructum ex hac Tabula capimus, ut post Juliam Plotiamque leges coepisse cives Rom. in municipiis & coloniis habitantes, qui magnam Italiae partem compleverant, in suis quosque censeri urbibus, qui antea Romae censum edere debuissent; age videamus quibus ex priore πολιτεία gradibus eo tandem ventum fuerit. Jam inde usque ordiar, unde totius hujus disputationis filum procedit.

Nulla ad civitatem Rom. consequendam facilior via fuit, quam census, quandoquidem etiam servi, si voluntate domini censi fuissent, lustroque interfuissent, continuo cives Rom. fiebant, auctore Tullio in I. de Orat. 40. & Vlpiano in fragmentis. Quanto facilius sociis & Latini nominis in censuales irrepere tabulas fuit? Itaque cum singulis quibusque lustris horum magna pars sese per censum in Civitatem insinuassent, Romaeque desertis nativis oppidis constitissent; postremo anno Vrb. DLXVI. (apud Liv. XXXIV. 3.) *Legatis sociorum Latini nominis . . . querentibus, magnam multitudinem civium suorum Romam commigrasse, & ibi censos esse; Q. Terentio Culleoni praet. negotium datum est, ut eos conquireret; & quem M. Claud. M. Livio censoribus postve eos censores, ipsum parentemve ejus apud se censum esse probarent socii, ut redire eo cogeret . . . . XII. millia Latinorum domos redierunt*. Deinde anno DLXXV. (apud Liv. XLI. 12. 13.) iterum Latini expostulant: *Cives suos Romae censos, plerosque Romam commigrasse . . . perpaucis lustris futurum ut deserta oppida, deserti agri nullum militem dare possent*. Ibidem narratis quibusdam juris imaginibus, per quas illi suos oppidanos fallerent, postremò aperte *in civitatem Rom. per migrationem & censum* fieri transitum querebantur. Quorum petitionibus senatus ita annuit, ut etiam fraudibus in posterum occurreret. Atque id SCtum quinquennio post sancte adhuc servabatur. Nam anno DLXXX. (apud Liv. XLII. 10.) cur pauciora censa sint capita, ea causa adducitur, *Quia L. Postumius cos. pro concione edixerat: Qui sociûm Latini nominis ex edicto C. Claudii consulis* (Edictum hoc, quod *Lex Claudia* consularis vocatur, extat apud Liv. XLI. 13.) *redire in civitates suas debuissent, nequis eorum Romae, sed omnes in suis civitatibus censerentur*.

Verum cum ne haec quidem remedia procederent; lex lata est quaedam Papia (cujus meminit Cic. pro Corn. Balbo cap. 23. Val. Max. III. c. 4. n. 5.) qua scitum videtur, ut socii & Latini nominis qui Romam migraverant, in sua redirent. Ea nonnullis jussa videtur haud diu ante annum DCXXIV. Ac ne sic quidem cessantibus fraudibus, ad ultimum anno Vrb. DCLVIII. a L. Licinio Crasso, Q. Mucio Scaevola cos. lex *Licinia Mucia* prodiit de civibus regundis: de qua Ciceronem pro Corn. c. 21. & Off. III. c. 11. & Asconium legisse (132) non poenitebit: ex quorum altero constat, eâ maxime le-

ge

bus censebantur, quod & erat commodius, ac tantumdem valebat. Vides ex his difflari penitus rationem ex Asconio petitam.

Ceterum non hîc referam, quemadmodum Siculorum socii a suae quique civitatis censoribus (forsitan ex lege Rupilia) adhuc aevo Tullii censi fuerint de quo lib. II. in Ver. cap. 53. Id mitto: at jam inde ab anno Vrbis DXLIX. (qui centesimus eoque amplius ante hanc Tabulam exstitit) duodecim coloniarum Latinarum (quarum quaedam proximae Romae erant, aliae non longius aberant) colonos, in suis quosque coloniis, & ab suis quosque censoribus censeri ab senatu jussos fuisse Livius XXIX. 15. prodidit. Ejus locum vide in Adn. superiore. Quod si tum, cum tam modica esset censendorum multitudo, tota censualis professio apud locorum singulorum censores edi jubebatur; an credemus, post leges Juliam Plotiamque ubi maxima pars Italiae civilitatem Rom. assecuta fuisset, ad longa itinera suscipienda municipes colonosque Apuliae, Calabriae, Lucaniae, Bruttiorum, ceterosque adactos fuisse, ut non nisi in Vrbe principe censerentur, hanc vero opprimerent intoleranda frequentia? Haec quidem ex superiore Livii loco satis viri doctissimi intelligere potuissent. At recte est, quod sero haec lamina prodiit, quae aberrantes sententias in viam rectam reduceret.

(132) Asconius vocat *Legem Liciniam & Muciam de civibus regundis*: quam legis inscriptionem spectasse mihi videtur Cicero in III. Off. c. 11. *Esse*, inquit, *pro cive qui civis non sit*, *RECTVM EST* (lege illa scil. *de civib. REGVNDIS*) *non licere: quam tulerunt legem sapientissimi consules, Crassus & Scaevola*. Sed Asconii locum recito: *Legem Liciniam & Muciam de civibus regundis, quam duo consules omnium sapientissimi tulissent, video constare inter omnes, non modo inutilem, sed etiam perniciosam Reip. fuisse*. Cur *perniciosam* dixerit, idem Pedianus haud multo post declaravit. *L. Licinius*

Crassu

72 *agito ; eorumque nomina , praenomina , patres , patronos , tribus , cognomina & quot annos*

ge abalienatis animis ſociorum bellum Italicum conflagraſſe .

At armis depoſitis , ubi civitas maximae Italiae parti impertita fuiſſet , & quidem eadem prorſus civilitas data, qua qui Romae optimo jure fruebantur; nullus amplius legibus illis , nec Claudiae , nec Liciniae Muciae locus fuit , nec eſſe debuit, quippe quae ſocios nomenque Latinum tenerent; nec proinde mora eſſet, quin civibus pleno jure Romanis , per municipia , colonias , praefecturas longe lateque diffuſis , liceret Romam , ſi vellent , ad cenſum edendum ſingulis luſtris commeare . Verum quo tanti ex tota Italia Romam concurſus fierent ? qui quidem & Vrbi graves imo & intolerabiles futuri erant , & interea temporis urbes Italicas vacuefeciſſent . Itaque conſultius atque commodius viſum fuit , ſi utrumque liceret , utique pro cujuſque maxima voluntate , tum Romae , tamquam in communi patria, edere cenſum (infra v. 83.) valerent , tum etiam ſine ullo cujuſquam incommodo hoc idem oppidatim liceret . Verum pleroſque omnes in ſuis oppidis id maluiſſe , tum ex hoc ære oſtenditur, tum ex eo quod id in commune commodiſſimum videbatur .

Ante vero quam a cenſu digredior ; exſtat apud Gellium V. 19. P. Scipionis fragmentum ex oratione , *quam cenſor* (ejus autem cenſura in ann. Vrb. DCXI. incidit) *habuit ad populum de moribus :* in qua inter cetera, tamquam *contra majorum inſtituta* , culpat etiam morem iſtum : *Abſentes cenſeri jubere, ut ad cenſum nemini neceſſe ſit venire* . Brevi dicam , hoc quo ſpectet . Non enim ad ſocios & Latini nominis illos , de quibus ante dixi , pertinet : quos adeo non decuit Romae cenſeri , ut ea de cauſa leges , quas modo laudavi , exſtiterint , quibus vetabantur Romae ad cenſum occurrere , ne ſcilicet cenſu quaſi rimâ abuterentur , per quam ad perfectam civilitatem irreperent . Neque vero ad æris hujus legem , ad quam commentamur, Scipionis querela refertur; cum hoc legum Digeſtum ſit annis plus quinquaginta Scipionis cenſura poſterius . Dicam equidem quo ea expoſtulatio pertineat . Jam olim anno Vrb. DXLIX. (apud Liv. XXIX. 15. quem locum ſup. Adn. 130. retuli) coloniis Latinis duodecim imperatum fuerat , uti cenſus in ſuis coloniis ageretur , iſque , ubi actus, Romam deferretur . Et credo, quod in coloniis illis Latinis fieri jubebatur, tantumdem & in paucis , quae tunc erant , civium Rom. coloniis fuiſſe in mores inductum. Verum id Scipio cenſor haudquaquam probavit . Quanti enim laboris erat , ſi, cum anno Vrb. DCLXIV. Campani , Romae (133) cenſeri juſſi fuiſſent, multo magis non plurimarum tunc temporis Romanarum coloniarum coloni ad Vrbem metropolim cenſendi ſui cauſa convenirent? Ita tunc temporis Scipio. At poſtquam Italia paene tota in unius Rom. civitatis jura coivit; alia omnia Scipio cenſuiſſet : nec urbium innumerarum incolas de ſuis ſedibus exciviſſet ad tot cenſus agendos , qui accùratius ſingulis in locis agi potuiſſent .

VER. 72. *Nomina , praenomina , patres , patronos , tribus , cognomina* .] Eodem plane ordine cives Romani in ſcripti lapidibus deſignantur : hoc uno excepto , quod in eiſdem praenomina nominibus anteponuntur . Verum hîc nomina ceteris praeeunt eâ , credo , de cauſa, quod antiqui nomen , non item praenomen , a nativi-

Craſſus orator & Q. Mucius Scaevola Pont. Max. idemq. orator & ICtus, legem de regendis in ſua civitate ſociis in ſuo conſulatu tulerunt . Cum enim ſumma cupiditate civitatis Rom. Italici populi tenerentur , & ob id magna pars eorum pro civibus Rom. ſe gereret , neceſſaria lex viſa eſt, ut in ſuae quiſque civitatis jus redigeretur . Verum ea lege ita alienati animi ſunt principum Italicorum populorum, ut ea vel maxime cauſa belli Italici, quod poſt triennium exortum eſt, fuerit. Hac de cauſa Pedianus *pernicioſam* dixerat.

(133) Ad an. DLXIV. Livius XXXVIII. 28. *Campani , ubi cenſerentur , ſenatum conſuluerunt . Decretum , uti Romae cenſerentur* . Rurſus mox anno ſeq. Liv. eod. lib. cáp. 36. *Campani cum eos ex S. C. quod priore anno factum erat , Cenſores Romae cenſeri coegiſſent (nam antea incertum fuerat , ubi cenſerentur) petierunt , ut ſibi cives Romanas ducere uxores liceret ; & ſiqui prius duxiſſent , ut habere eas ; & ante eam diem nati , uti juſti ſibi liberi heredeſque eſſent . Vtraque res impetrata .*

73 *quisque eorum habet , & rationem pecuniae ex formula census ; quae Romae [ab eo, qui tum censum*

tivitate sortiebantur. Verbi causa qui de gente Antonia erant, ab ortu ipso nascebantur Antonii: at *Marcus* aut *Lucius* non ante diem lustricum (qui maribus nonus, femellis octavus erat) singuli nuncupabantur.

VER. 72. 73. *Et quot annos quisque eorum habet*.] Nosse hoc intererat, utpote ad rationes militiae necessarium, uti sciretur quo ex tempore, & quousque essent obnoxii militiae. At sub principatu, ubi postea census nihil commune cum militari delectu habuit, propterea quia militiâ mercenariâ Romani utebantur, ratio alia; tunc enim scire singulorum aetates intererat ob eam causam, quam Vlpianus l. 3. D. *de censibus* docuit hisce verbis. *Aetatem*, inquit, *in censendo significare necesse est; quia quibusdam aetas tribuit, ne tributo onerentur: veluti in Syriis a quatuordecim annis masculi, a duodecim feminae usque ad sexagesimum quintum annum tributo capitis obligantur*. Itaque census secutis temporibus edebatur, non ut quanto numero militum (uti loquitur Livius XXIX. 37.) sed quantum pecunia valerent provinciae, in tabulis census exstaret.

VER. 73. *Et rationem pecuniae*] Hoc est, fortunarum omnium cujusq. capitis aestimationem. Nam ex l. 178. & l. 222. D. *de V. S. Pecuniae* nomine non solum numerata pecunia, sed omnes res tam soli quam mobiles, & tam corpora quam jura continentur. *Rationem* vero non aliud appellat quam *Computationem*. Itaq. quam hîc lex *rationem pecuniae* vocat, eam Paullus l. 5. *de V. S.* non aliud quam *computationem patrimonii* nuncupat; nempe quia patrimonium certa pecuniae quantitate computabatur. Quo illud Terentii facit Phormione Ac. II. sc. 3.

Ac si talentûm rem reliquisset decem; certe quia hereditatis aestimatio decem talentorum erat. Vide ibi Donatum. Porro non hîc necesse fuit omnia minutim notari, quae in censum deferenda essent; quod ea formulae, de qua mox, ambitu continebantur. Horum quaedam Florus I. 5. recensuit, ubi de Ser. Tullio scripsit: *Ab hoc populus Rom. relatus in censum, digestus in classes, curiis atque collegiis distributus, summaque regis solertia ita est ordinata Resp. ut omnia patrimonii, dignitatis, aetatis, artium, officiorumque discrimina in tabulas deferrentur, ac si maxima civitas minimae domus diligentia contineretur.*

IBID. *Ex formula census, quae Romae . . . proposita erit*] *Formula* in Philoxeni Glossis exponitur Τύπος; ut sit proprie, opinor, cava illa forma, ex qua opere plastico ectypa figmenta exprimuntur: quo allusit Seneca pater lib. 2. Contr. 13. *Non ex formula natura respondet, neq. ad praescriptum casus obsequitur*. Seneca vero filius in II. *de clem.* 7. propius ad formulas in praetoris tribunali usitatas accedens, ita scripsit: *Clementia liberum arbitrium habet: non sub formula, sed ex aequo & bono judicat*. Nam judices a praetore dati *Formulae* cancellis coercebantur, eoque recte *sub formula judicare* Senecae dicuntur.

Ac praeter judiciales formulas sive actiones; nihil non Romani domi militiaeque nisi sub certis verborum sollemnium conceptionibus, i. e. formulis, sive effari sive facere consueverunt: quas recte viri industrii collegerunt. Inter cetera *Formulae* vocabulum etiam in re censuali tritum fuit, ut & ex hoc Tabulae loco, & ex pluribus Livianis ostenditur. Atque ille in primis Patavini locus IV. 8. ubi censorio magistratui tum primum (anno Vrbis CCCXI.) instituto limites (non sane ampli, ut initio fit) praescribuntur in hunc modum: *Cui* (magistratui) *scribarum ministerium, custodiaeq. tabularum cura, cui arbitrium FORMVLAE CENSENDI subjiceretur*. Quia ergo *formulam censendi* unoquoque quinquennio praescribere ad Censoris recens creati *arbitrium* pertinebat; merito in ære scribitur, *Ex formula census*, (ab Romano Censore) *proposita*. Huc etiam facit, quod sup. Adnot. 130. de duodecim Latinis coloniis ex Livio XXIX. 15. recitavimus: *Censumque*, inquit, *in iis coloniis agi EX FORMVLA AB ROMANIS CENSORIBVS data* (quippe quibus *arbitrium formulae censendi subjiceretur*, uti lib. IV. 8. dixerat) *dari autem placere eamdem, quam populo Romano*. Postremo quia censores novos non eamdem per omnia formulam,

quasi

quasi tralatitiam, proponere consuevisse, Catonis (133) aliorumque celebres censurae ostendunt (in quibus plura praeter solitum proposita) ea de causa merito hîc jubetur ita: *Ex formula, quae TVM* (a novo censore scil.) *proposita erit*. Jam vero *Formula* plerumque cum Edicto censorio (134) confunditur; certe quia partem ejus Edicti perpetui notabiliorem facit. Ac de edicto censorio plura apud antiquos memorantur, quae seorsum (135) cupidis damus.

VER.

(133) In Catoniana censendi formula *multas res novas* fuisse, Nepos (quem mox initio Adnot. 135. producam) testatur. Atque apud Livium XXXIX. 44. haec maxime Catonis nova reperio. *In censibus*, inquit, *accipiendis tristis & aspera in omnes ordines censura fuit. Ornamenta & vestem muliebrem, & vehicula, quae pluris quam quindecim millium æris essent, in censum referre viatores jussit: item mancipia minora annis viginti, quae pôst proximum lustrum decem millibus æris aut eo pluris venissent, uti ea quoque decies tanto pluris quam quanti essent, aestimarentur; & his rebus omnibus terni in millia æris attribuerentur*. Mitto alia, quae ibi sequuntur. Item C. Claudii, Ti. Sempronii censura, anno Vrb. DLXXXIV. inita, formulas novas proposuit apud Livium XLIII. 16. Veluti illa est de militibus in Macedoniam scriptis, *Vt qui eorum in Italia essent, inter dies XXX. censi prius apud sese, in provinciam redirent . . . Missorum causas sese cognituros esse, & quorum ante emerita stipendia gratiosa missio sibi visa esset, eos milites fieri jussuros*. Alia huc pertinentia initio Adnot. 135. reperies.

(134) FORMVLA haud ferme aliud quam *Praescriptum* notat; tam vero hîc quam pluries alibi cum *Edicto* confunditur. Argumento est, quod sicuti *Edicta proponi* dicuntur (nec enim facilius cum alio verbo *Edicti* vox jungitur) ita hîc: *Ex formula census, quae Romae . . . proposita erit*. Deinde sicuti apud Graecos rei Romanae scriptores *Edicta* vix aliter quam Διατάγματα appellantur (de quo vide Budaei Comm. pag. 798. Plutarchum in Marcello laudantis) ita quoq. quae Latine *Formula*, ea Graece Διάταγμα vocatur in SCto Graece & Latine in gratiam Asclepiadis Clazomenii aliorumque duorum facto. Exstabat ea tabula aenea apud Fulv. Vrsinum, quae apud Grut. pag. DIII. exhibetur. In Latino (quod ab initio lacerum est) versu quinto ante finem scribitur. *In. ameicorum. FORMVLAM. referundos. curarent:* quod in Graeco ita redditur: Εις το των φιλων ΔΙΑΤΑΓΜΑ ανενεχθηναι φροντισωσιν. Deinde in Latino ver. seq. legitur: *Munusque. eis. ex. FORMVLA. locum. lautiaque. Q. urb. eis. locare*. Id vero in Graeco hunc in modum habet: Ξενια τε αυτοις κατα το ΔΙΑΤΑΓΜΑ τοπον παροχην τε τον ταμιαν τον κατα πολιν τουτοις μισθωσαι.

(135) *De edicto censorio. Aliud perpetuum (in quo praeter tralatitia, etiam plura nove proposita) aliud repentinum & pro re nata. Exempla ex Nepote, Plinio, aliis. Edictum de Latinis rhetoribus a Crasso oratore compositum, eopte interprete apud Ciceronem exponitur.*

Censores statim ab adito magistratu Edictum suum perpetuum proponebant. Perpetuum voco, quia de ratione tota gerendae censurae suae docebant populum. Pleraque in eo tralatitia erant: quaedam tamen etiam nova continebantur. Corn. Nepos in Catone cap. 1. *Cato censor cum eod. Flacco factus, severe praefuit ei potestati. Nam & in complures nobiles animadvertit, & MVLTAS RES NOVAS IN* (consuetum) *EDICTVM ADDIDIT, quare luxuria reprimeretur, quae jam tum coeperat pullulare*. Quaedam ex his novis a Catone propositis ex Livio attuli supra Adn. 133. qua de *Formula* censoria agitur. Illa etiam nove addita in Edictum, quae Plin. XIII. 3. commemorat: *Certum est, Antiocho rege Asiaque devictis, Vrbis anno DLXV. P. Licin. Crassum, L. Jul. Caesarem censores edixisse, nequis venderet unguenta exotica*. Vt & illud eorumdem censorum apud eumd. Plin. XIV. 14. *P. Lic. Crassus, & L. Jul. Caesar censores an. Vrb. cond. DLXV.* (male in editis DCLXV.) *edixerunt nequis vinum Graecum Ammineumque octonis æris singula quadrantalia venderet*. Idem XXXVI. 2. *Exstant censoriae leges, glandia in cenis glirésque & alia dictu minora apponi vetantes*. Et VIII. 57. *Sicuti glires, quos censoriae leges . . . cenis ademere*.

Celebre vero illud, quod de *Latinis rhetoribus* exstat, pars ne ejus Edicti, quod ab inito magistratu statim a censoribus proponebatur, an potius ex repentinis iis, quae pro re nata censores componebant, fuerit, parum interest. Id vero cum sit unum ex monumentis ad cognoscendum pulcherrimis, huc non invitus adscribam. Ac sane tum Suetonius initio libri *de clar. rhetor.* tum Gellius XV. 11. censorium, quod dico, edictum retulerunt: quod in Gellio tale est. *Cn. Domitius Aenobarbus, & L. Licinius Crassus censores* (anni DCLXI. ut ex Fastis Capit. colligit Pighius: at Plinius anno variat) *de coercendis rhetoribus Latinis ita edixerunt. RENVNTIATVM. est. nobis. esse. homines. qui. novum. genus. disciplinae. instituerunt. ad. quos. juventus. in. ludum. conveniat. Eos. sibi. nomen. imposuisse. LATINOS. RHETORAS. Ibi. homines. adulescentulos. dies. totos. desidere. Majores. nostri. quae. liberos. suos. discere. et. quos. in. ludos. itare. vellent. instituerunt. Haec. nova. quae. praeter consuetudinem. ac. morem. majorum. fiunt. neque. PLACENT. neque. recta. videntur. Quapropter. et. his.* (in Sueton. tum hîc, tum sexto hinc verbo est *iis:* in Edicto scriptum fuisse puto aut IEIS aut contracte IS: ex quibus scioli παρωρθώσαντο HIS) *qui. eos. ludos. habent. et. his. qui. eo. venire. consuerunt. visum. est. faciundum. ut. ostenderemus. nostram. sententiam. NOBIS. NON PLACERE*. Sollemnia porro sunt sententiae Censorum verba *Placet*, *Non placet*, gravitatis plenissima: propterea quod a censoribus facti sui rationem afferri non decebat.

Jam vero *Rhetoras Latinos* quosnam Edictum appellet, paucis accipe. Tam Gellius hîc quam Suetonius loco cit. quoddam SCtum de philosophis & rhetoribus ab Vrbe exigendis (quod fuit LXX. paullo plus annis hoc edicto censorio antiquius) recitaverant: qui philosophi rhetoresque recte non alii Causabono videntur fuisse, quam ex illorum mille Achaeorum numero, quos post Persei bellum ex patria excitos, in Vrbe aut per Italiam per annos complures Resp. detinuit. Horum excultissimus quisque (nam & Polybius ille clari nominis auctor in eo numero fuit) cum sui admirationem concitassent; non est dubitandum, quin ad ingenuos adolescentes Romanos ad paria studia provocandos,

74 *populi acturus erit*] *proposita erit*, *ab iis juratis accipito; eaque omnia in tabulas publicas sui*
75 *municipii referenda curato; eosque libros per legatos* [*quos major pars* (senatorum) *Decurionum*, *Conscriptorum*

VER. 74. *Ab iis juratis accipito*] Formula jurandi censoria haec erat: EX ANIMI TVI SENTENTIA: de qua sup. p. 240. Adn. 46. quaedam animadvertisse memini. Atque hoc fuisse censorium jusjurandum, etiam Livii locus docet XLIII. 17. ubi de severa C. Claudii & Ti. Gracchi censura sic narrat: *In censu accipiendo populi*, *milites* . . . (ab signis absentes) . . . *in provinciam cogebant: causas stipendiis missorum cognoscebant: & cujus nondum justa missio visa esset*, *ita jusjurandum adigebant: EX TVI ANIMI SENTENTIA*, *tu ex edicto C. Claudii*, *Ti. Sempronii censorum in provinciam Macedoniam redibis*, *quod sine dolo malo facere poteris*.

VER. 74. 75. *Eaque omnia in tabulas publicas sui municipii* (sicubi unum loco trium nominum brevitatis causa adscribitur, *municipii* vox deligitur, quia haec Tabula in municipio Heracl. scalpta fuit) *referenda curato*] Tabulas publicas non alias quam aeneas capere oportet; maxime cum hujusmodi tabulae una cum ceteris condi in tabulario loci debuerint. Ac sane Tabularum censoriar. Larinatium meminit in Cluentiana Cicero cap. 14. *Illum* (Oppianicum) *tabulas publicas Larini censorias corripuisse*, *decuriones universi judicaverunt*. Ead. orat. *Dum eum fuisse Oppianicum constabit*, *qui tabulas publicas municipii sui corrupisse judicatus sit*. Hae nim. illae sunt, quas æs nostrum totidem verbis *Tabulas publicas sui municipii* vocat.

VER. 75. *Eosque libros*] Eos intelligit, qui ex Tabulis publicis in tabulario loci condendis redacti fuerunt. Ad condendum enim tabulae aeneae diuturnitatis causa deligebantur: ad usum vero quotidianum libris ex charta Aegyptiaca convolutis maxime utebantur, iisque potissimum bibliothecarum plutei stipari solebant: quod nos non tantum ex antiquitatis memoria novimus, verum etiam ex bibliotheca in Regiis Herculanei effossionibus detecta, hisce papyraceis voluminibus referta. Iidem libri chartacei, utpote levissimi, translatu facillimi erant. Itaque municipii unius recensio, quae tabulas plurimas aeneas haud dubie implebat, in libros haud ita multos redigebatur, portatu facillimos. Tabulae igitur (de quibus versu superiore) in municipii tabulario condebantur: libri Romam convehebantur. At Romae censuales ii libri rursus in tabulas publicas (uti ver. 81. diserte notatur) haud dubie æreas, in tabulario populi Rom. condendas, referebantur.

IBID. *Per legatos*] Fortassis ne minus decem. Nam sicuti cum ab Roma legatio mittebatur, denos (136) mitti sollemne fuit; non decuit numero pauciores Romam adle-

dos, ac porro instituendos, maxime ut ἄλφιτα sibi pararent, sese dederint. Hi ergo sunt philosophi rhetoresque illi qui tunc temporis, VTI ROMAE NE ESSENT, cautum illo SCto fuit. At qui hi jam ex se stirpem Romae reliquerant; ac postea per Italiam vagantes, ab eâdem docendi professione non destiterunt. Ergo exstitere postea ex Latinis Achaeorum discipulis, qui ludos aperirent, seseque uti a Graecis σοφισαῖς (sic enim illos ab Vrbe pulsos uno verbo, quod & philosophos & rhetoras significaret, Athenaeus vocavit) distinguerent, *Latinos Rhetoras* vocari jusserunt. Hoc ita esse, Crassus ipse, qui eos coercuit, subobscure significat, dum apud Tullium in III. de Orat. cap. 24. loquens inducitur. *Verborum*, inquit, *eligendorum* . . . *facilis est ratio* . . . *rerum est sylva magna*. *Quam cum Graeci* (illi ante plus LXX. annos ab Vrbe pulsi) *jam non tenerent*, *ob eamque causam juventus nostra dedisceret paene* (a Graecis illis) *discendo; etiam Latini* (Rhetores ii, contra quos Crassus edictum proposuit) *si diis placet*, *hoc biennio magistri dicendi exstiterunt*. *Quos ego Censor edicto meo sustuleram: non quo* . . . *acui ingenia adolescentium nollem; sed contra ingenia obtundi nolui*, *corroborari impudentiam*. Haec apud M. Ciceronem interloquitur Crassus. Tam ex his vero, quam & ex iis quae sequuntur, apparet, ab oratore tanto in novis magistris illis non tam artem ipsam rhetoricam, quam fucatae nervoque carentis eloquentiae vitium, quod tum grassabatur, ne serperet latius, fuisse coercitum.

(136) Livius XXXIII. 9. *Decem legati MORE MAIORVM*, *quorum ex consilio T. Quinctius Imp. leges pacis Philippo daret*, *decreti*. Et XXXVII. 55. ait Asiaticis legationibus respondisse senatum *Decem se legatos MORE MAIORVM missurum*. Simile illud est, quod in Tullio Phil. XII. c. 12. reperio: *Bellis*, inquit, *confectis*, *decem legatis permitti solet MORE MAIORVM*, nim. ordinare ac disceptando componere controversias. Quo etiam spectat illud apud Cic. lib. II. in Ver. c. 13. P. Rupilii decretum: *Quod*, inquit, *is de decem legatorum sententia*

76 *ad eam rem legari mitti censuerint tum, cum ea res consuleretur*]
ad eos qui Romae censum agent
77 *mittito; curatoque, uti quum amplius dies sexaginta reliqui erunt,*
[*ante quam diem ii, quicumque Romae*

adlegari: nec re ipsa aliter plerumq. fieri consuevit. Livius XXIX. 15. *Decreverunt, ut Consules magistratus, denosque principes Nepete, Sutrio, Ardea, Calibus, Alba, Carseolis, Sora, Suessa, Setia, Circeis, Narnia, Interamna (eae namque coloniae in ea causa erant) Romam excirent: iis imperarent quantum quaeque earum coloniarum militum dedisset populo Rom. ex quo hostes in Italia erant, duplicatum ejus summae numerum peditum daret.* Deinde quos *denos* principes (h. e. qui *Decem primi* vocabantur, Graecis δέκα πρῶτοι) appellaverat, *legatos* vocat his verbis: *Siqui ex iis recusarent, retineri ejus coloniae magistratus, legatosque placere.* Cicero pro Sex. Roscio cap. 9. *Decurionum decretum fit, ut Decem-primi proficiscantur ad L. Sullam.* Mox: *Legati in castra veniunt.* Mox rursus: *Capito, qui in decem legatis erat.* Ac de eo rursus ibid. c. 38. Ex his tamen duobus exemplis, quibus non alii legati quam decem-primi fuere, conjicere quis possit, in Tabula nostra, qua non decem-primi allegabantur, sed (uti sequitur) *quos major pars decurionum censuerint*, non necesse fuisse decem numero mitti, maxime ne Vrbi Romae ex nimio legatorum concursu, undiq. ab Italicis circa urbibus misso, molestia crearetur. Quis enim scit, an non id causam edicto Vespasiani postea praebuerit? de quo ita Marcianus testatur l. 4. §. ult. *Praecipitur autem edicto divi Vespasiani omnibus civitatibus, ne plures quam ternos legatos mittant.* Neque is numerus exemplis Reip. liberae temporum caret. In fine versûs hujus scalptor ex incogitantia omisit τὸ *Senatorum*.

VER. 76. *Tum CVM*] *Cum* ubi praepositio est, non aliter quam per C scribitur: ubi vero conjunctio est, ut hoc loco, modo per C exaratur, ut hîc & non raro alibi: modo (ac paribus ferme in hoc ære vicibus) per Q; sed ita ut non duplex V (quod antiqui vitabant, scribentes *Voltis* pro *Vultis*, & alia eodem modo) sed VO sequatur, nempe QVOM non QVVM: quod alterum in hoc ære nusquam.

IBID. *Tum, cum eas RES* (in ære PIS: quippe cum somno scalptoris exciderint, ut saepe alias, transversae lineolae) *consuleretur.*] Insolens planeque singularis constructio videbatur, nisi hanc ipsam αὐτοτάτην syntaxin in Plauti Menaechmis reperissem Ac. IV. sc. 3. v. ult. *Ibo, & consulam hanc rem amicos, quid faciundum censeant.* Vbi vides *Consulo* cum duplici accusativo construi, personae uno, altero rei, aeque ac *Celo, Doceo* & similia. In horum autem passivis persona in casum rectum transmeat, cum quo verbum conveniet: res vero quarto casui stabiliter affixa permanet, ut *Consulo senatum eas res*, passive vertemus, *Consulitur senatus eas res.* Eaque videtur hujus loci constructio, subauditâ personâ, h. e. *Senatu. Cum* (Senanatus) *eas res consuleretur.* Atq. haec dicta sunto, si quo pacto mendae suspicionem ab hoc tabulae loco amoliri satagimus. Atqui supervacuus labor; quia nihil facilius est, quam hoc loco EAS RES pro *Ea res* fuisse errore sculptum. Nec enim aliter in SCto Bacchanalium (scalpto anno Vrb. DLXVII. quod praeter alios, etiam Fabrettus edidit pag. 427.) trib. locis (nim. ver. 5. 6. & 12.) eadem haec formula iteratur eisd. verbis: DVM · NE · MINVS · SENATORIBVS · C · ADESENT · QVOM · EA · (non *eas*) RES · CONSOLERETVR. Item in *Lege parieti faciundo*, quae in Tabula Puteolana anno Vrb. 648. inscripta fuit, prope finem legitur (apud Grut. p. 207.) . . . *Arbitratu. duovir. &. duoviratium. qui. in. consilio. esse. solent. Puteolis. dum. ni. minus. viginti. adsient. CVM. EA. RES. CONSVLETVR.*

Mmm VER.

tia statuit, quam LEGEM illi RVPILIAM vocant. Praeter haec vero, alia in Brissonio reperies in II. de Form. c. 153. Etsi interdum pauciores fuisse missos ex eod. Livio constat. Non sunt vero cum his confundendi legati illi qui rectoribus provinciarum decernebantur. De legatis hujusmodi decem Caesari dandis plurib. in locis Cicero, ut I. Fam. 7. Or. de prov. cons. c. 11. alibi.

78 *censum agent, finem populi censendi faciant*] *eos adeant, librosque ejus municipii, coloniae, praefecturae*

79 *edant; isque Censor* [*sive quis alius magistratus censum populi aget*] *diebus quinque proximis* [*quibus legati ejus*

80 *municipii, coloniae, praefecturae adierint*] *eos libros census, qui ab iis legatis dabuntur, accipito*

81 *sine dolo malo; exque iis libris, quae ibi scripta erunt, in tabulas publicas referenda curato, easque tabulas*

82 *eodem loco* [*ubi ceterae tabulae publicae erunt, in quibus census populi perscriptus erit*] *condendas curato.*

VER. 78. *Librosque ejus municipii . . . edant.*] *Edere* est unum ex verbis Juris, ut vel ex Pandectar. lib. 2. titulo 13. (qui inscribitur, *De edendo*) constat. Proinde multae inde oriuntur juris locutiones, ut *Edere acta* & *actorum exempla*, *actionem*, *speciem litis*. Item *edere formulam*, *judicium*, *instrumenta*, & plurima de hoc genere. In re vero censuali usurpabatur *Edere censum*. Vtitur lex 4. §. 9. D. *de censibus*, ubi sic loquitur Vlpianus: *Quae post censum editum nata, aut postea quaesita sint, intra finem operis consummatis professionibus edi possunt.* Suetonius in Calig. cap. 38. *Arguebat & perperam editos* (137) *census, quibus postea quacumque de causa quidquam incrementi accessisset.* Ad has locutiones censuales & hic locus pertinet, *Edere libros* censûs. De *libris* dixi ad ver. 75.

VER. 79. 80. *Diebus quinque proximis . . . accipito*] Vbi terminus assignatur brevissimus, solebant quinque dies praestitui. Appianus in I. ἐμφυλ. fine pag. 368. *Adscriptum erat legi, ut si plebs eam scivisset* (τὴν βυλὴν πένθ' ἡμέραις ἐπομόσαι πεισθήσεσθαι τῷ νόμῳ) *senatus intra quintum diem se legi pariturum juraret: qui recusasset, senatu moveretur.*

VER. 81. *Accipito sine dolo malo*] Dolus committi poterat, si libros addendo aut demendo corrumperet, sineretve, aut quidvis aliud strueret fraudis. *Corruptarum* tabularum censualium meminit in Cluentiana Cic. cap. 14. *Illum publicas tabulas Larini censorias corrupisse* &c. Vide sup. ad ver. 74. 75.

IBID. *Exq. iis libris, quae ibi scripta erunt, in tabulas publicas referenda curato*] Vides hîc distinctionem librorum a tabulis publicis. Illi ad praesentem usum compositi erant: qui etsi in tablinis populi Rom. asservati, & ad omnem usum deprompti (138) haud tamen perennitatem pollicebantur. At *publicae Tabulae* & ab aenea duritie, & a loco in quo conditae, ad perpetuitatem transmittebantur. Jam de loco videamus.

VER. 82. *Easq. tabulas eodem loco, ubi ceterae tabulae publ. erunt, in quib. census populi perscriptus erit, condendas curato*] Si tantum scripsisset, *Eodem loco, ubi ceterae*

(137) Casaubonus mavult, *Perperam editi census.* Siqui enim in deferendo fallebant, ii aut aerarii fiebant, aut ipsi bonaque eorum venibant. Sed vulgata lectio tolerari potest, & quidem eod. sensu.

(138) *De libris censoriis duo Dionysii loca explicantur.*

De his libris intelligi par est τὰ τιμητικὰ γράμματα apud Dionysium lib. IV. p. 225. ubi censitorum a Servio rege numerum ita confirmat: ὡς ἐν τοῖς τιμητικοῖς φέρεται γράμμασιν. Ibi interpres: *Vt in censoriis tabulis legitur.* Maluissem *Libris*. Etsi Dionysii aevo difficile est, veteres Servii libros aetatem tulisse; ac propius fidem est, non nisi ubi Roma ex Gallica favillâ exsurrexit, tum libros censorios veteres fuisse, quocumque modo licuit, reparatos, & quidem non sine censorum admiranda illa diligentia, quam tantopere idem alibi praedicat.

Nam lib. 1. pag. 60. *Quod si retrorsum*, ait, *captae Vrbis tempora supputes usque ad L. Jun. Brutum, L. Tarquinium Collatinum, primos Romanorum post expulsum regium dominatum consules; exsistent anni CXX., sicut apparet tum ex aliis multis, tum ex* (τῶν καλυμένων τιμητικῶν ὑπομνημάτων) *iis, qui censorii commentarii dicuntur, quos a patribus filii per manus accipiunt, & ipsi posteris pari cura tradunt, haud secus quam sacra paterna. Hi per viros illustres servantur in familiis censoriis. In eis invenio, altero ante captam Vrbem anno censum populi Rom. habitum: cui, sicuti & aliis, tempus adscriptum est hoc modo: L. Val. Potito, T. Manlio Capitolino consulibus, post expulsos reges anno CXIX. Vt intelligatur, sequentem annum, quo Galli irruperunt, explesse numerum annorum CXX.*

Haec tamen, quae posterorum industriâ suppleta & concinnata fuisse dixi, vereor ut aetate illa, proborum & fortium quam acutorum hominum feraciore, satis tuta ab hallucinationibus fuerint.

terae tabulae publicae erunt; potuiſſet fortaſſe quiſpiam, minus gnarus antiquitatis, de publico aerario populi Rom. quod in aede Saturni erat, cogitare; quippe in quo non tantum publica pecunia, ſed & plebiſcita, SCta, leges omnes in aes inciſae aſſervabantur. Verum quid moramur, cum verbis ſequentibus, non quivis *tabularum publicarum* locus deſignetur, ſed earum nominatim, *in quibus cenſus populi perſcriptus erit?* Non alium vero hujuſmodi locum fuiſſe, quam qui in Aventino erat & *Libertatis Atrium* vocabatur, ex Livio & aliis exploratum habeo. Et antiquorum quidem loca de Libertatis tum aede tum Atrio (in quo tabularium cenſorium fuiſſe ajo) in cupidorum gratiam ſeorſum omnia in imam (139) chartam conjeci.

Ceterum in Atrio iſto cenſores conventus habuiſſe ſuos, ibique tabularium cenſuale exſtitiſſe, diſerte Livius ad ann. Vrb. DLXXXIV. lib. XLIII. 18. teſtatur his verbis: *Cenſores* (ii erant C. Claudius Pulcher, Ti. Sempronius Gracchus) *extemplo in Atrium Libertatis aſcenderunt*. Signate *Aſcendiſſe* dicuntur, quod id atrium in monte Aventino eſſet: illuc autem haud dubie ut in conſuetum conventus cenſorii locum aſcendunt. Pergit Livius: *Et ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque TABVLARIO, & dimiſſis ſervis publicis, negarunt ſe prius quidquam publici negotii geſturos, quam judicium populi de ſe factum eſſet*. Privatorum atria in porticibus habuiſſe tablina, ex Vitruvio cognoſcimus. At Libertatis Atrium cum praecipue cuſtodiendarum cenſualium tabularum aliorumque talium monumentorum cauſa exſiſteret; non potuit non ampliſſimo inſtrui tabulario. Ampliſſimum dico, veluti diviſum in conclavia plurima, ut recenſiones omnes, per tribus, loca & annos diſcretae, in ſuis pinacothecis compoſitae exſtarent.

At inquis, ſi de Atrio Libertatis hîc agitur, cur non parſum tantae hujus loci πολυλογία fuit? Quo enim tot verborum circuitus (*eod.* inquit, *loco*, *ubi ceterae tabulae publicae erunt*, *in quib. cenſus pop. perſcribendus erit*, *condendas curato*) cum ἁπλῶς ſcribere potuiſſet: *In atrio Libertatis condendas curato*? An, quia forte aliquâ id atrium vel poterat ardeſcere, vel aliud humanitus pati, eâ de cauſa, quo lex (quam perpetuo valituram neceſſe eſt) ad-

(139) *Loca antiquorum de Aede, deque Atrio Libertatis ordinatim digeſta.*

Praeter *Atrium Libertatis*, templum etiam eidem deae ſacratum fuit: utrumque in Aventino, & ita veriſimiliter, ut unum alteri adhaereret. Verum utrum aedes atrio antiquior fuerit, an contra, an poſtremo verius ſub idem tempus exſtructum utrumq. fuerit, ignoratur, ac parum ſcire intereſt. Hoc unum ſcio, aedem Libertatis paullo poſt an. Vrbis quingenteſimum videri factam, quippe quam jam olim Gracchus (ejus Ti. Gracchi pater, qui anno Vrbis DXXXIX. erectis in ſpem libertatis volonibus, claram de Poenis victoriam ad Beneventum reportavit) in Aventino fundaverat, auctore Livio in modo dictae victoriae narratione, lib. XXIV. cap. 16. extremo. *Digna res viſa, ut ſimulacrum celebrati ejus diei Gracchus, poſtquam Romam rediit, pingi juberet in aede Libertatis, quam pater ejus in Aventino ex multaticia pecunia faciendam curavit dedicavitque.*

Sed omiſſa aede ad Atrium me refero. I. Livius ad ann. Vrb. DXLI. primam injicit *Atrii Libertatis* mentionem lib. XXV. 7. his verbis: *Cuſtodiebantur* (obſides Tarentini) *in Atrio Libertatis.*

II. Mox ad ann. DLIX. lib. XXXIV. 44. *Atrium Libertatis, & Villa publica ab iiſdem.* (cenſoribus Sex. Aelio Paeto & C. Cornelio Cethego) *refecta amplificataque*. Non igitur ea ex incendii aut ruinae vi *refecta* intelligit, quia *amplificata* dicit. Amplificari vero neceſſe fuit, quia creſcente numero civium, prior ambitus non ſatis erat cenſoriarum Tabularum numero continendo. Porro etiam Villam publicam initio cenſoriis uſibus inſerviiſſe, declarat Publius Victor Reg. IX. ita deſcribens; *Villa publica, ubi primum populi cenſus eſt actus in Campo Martio*. Victor id ex Livio IV. 22. didicerat: *Eo*, inquit, *anno* (CCCXXI.) . . . *Cenſores Villam publicam in Campo Martio probaverunt: ibique primum cenſus populi eſt actus*. Etiam Varronis aevo in Villa publica cenſus habebatur, ut in Adnot. ſeq. notabitur. Nunc ad Livianum locum (XXXIV. 44.) a quo diverti, redeo. Quid ſi enim, cum utriuſque ſimul ſpatia laxata ab his cenſoribus fuerint; utrumque aedificium perſtitit in eadem censûs cauſa eſſe?

III. Anno Vrb. DLXXXIV. apud Liv. XLIII. 18. *Cenſores* (C. Claud. Ti. Sempron.) *extemplo in Atrium Libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoque tabulario* . . . Locum integrum ſuperne recitavi, & illuſtravi.

IV. Anno DLXXXV. apud Liv. lib. XLV. 15. *Poſtremo eo deſcenſum eſt, ut ex quatuor urbanis tribubus unam palam in Atrio Libertatis ſortirentur, in quam omnes qui ſervitutem ſerviſſent* (libertinos haec circuitio continet) *conjicerent. Exquilinae ſors exiit. In ea Ti. Gracchus pronuntiavit, libertinos omnes cenſeri placere.*

Nec aliam poſt id tempus Atrii Libertatis nec apud Livium (cujus ſequentes Decades deſiderantur) nec alibi mentionem, temporis notâ inſignitam, reperio: credo quod poſt id tempus Atrii hujus incendium illud acciderit, quod Feſtus in PROBRVM nutu tantum deſignat. Atque id ſero tandem ſub Auguſto refectum fuit: de quibus omnibus in ſeq. Adnot. dicetur.

adverſus caſus omnes munita eſſet ; conſulto verborum conceptionem ita hoc loco temperari placuit, ut in omnia loca, quae aliquando cenſorio tabulario deſtinanda eſſe contingeret, verba legis convenirent? Quid ſi vero re ipſa fere anno Vrbis DC. Atrium Libertatis arſerit, nec niſi ſub Auguſto reſtitutum fuerit? An igitur intermedio tempore (quo ſcil. hoc Digeſtum prodiit) aliter poterat locus tabularum cenſualium deſignari, quam generalibus verbis, quae nempe locis omnibus temporibuſq. congruerent? Quae hîc παχύτερον deformavi, ea ſeorſum (140) elimata, ſi tanti erit, videbis.

VER.

(140) *De tempore Atrii Libertatis incenſi, deque ejusdem ſub Auguſto reſtitutione. Loca Feſti, Ovidii & Ciceronis de Atrio Libertatis explicantur.*

Duobus potiſſimum auctorum locis haec diſputatiuncula vertitur: prior Feſti eſt, ex quo inflammationis tempus praeter propter arguitur: alter ex Suetonio reſtitutionem ejus ſub Auguſto declarat. In Feſti Farneſianis (in *PROBR. Virg. Veſt.*) ita exſtat: *Probrum Virginis Veſtalis, ut capite puniretur, vir qui eam inceſtaviſſet; verberibus necaretur, Lex fixa in Atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio conſumpta eſt*. Superiora Feſti, ſublatâ prava interpunctione in editis obviâ, ita, uti vides, diſtinxi: ex qua vera diſtinctione vides, hunc eſſe verborum ordinem: *Lex* (nempe *ut probrum Virg. Veſt. cap. pun. vir q. e. inc. verb. nec.*) *fixa in Atr. Lib.* &c. Mox ita ibid. ſequitur: *Vt ait M. Cato in ea oratione, quae De Auguribus inſcribitur*. Locus quantilibet aeſtimabilis, quippe ex quo primum hoc diſcimus, leges, quae ad rem cenſoriam pertinerent, in Atrio Libertatis, uti par erat, fuiſſe fixas. Quare illud *Fixa in Atriô Libert. cum multis aliis legibus*, cave aliter interpreteris, quam de legibus cenſoriis aliis; ſicuti & illa de probro Veſtalium non niſi ad cenſoriam animadverſionem pertinebat: ceterum leges alterius generis nihil minus quam in Atrio illo, ſed in Aerario publico populi Rom. condebantur.

Alterum, quod ex Feſto diſcimus, eſt Atrii Libertatis incendium: idq. diſcimus auctore Catone illo Cenſorio. Hunc ajunt non ante annum Vrbis DCIV. obiſſe; etſi ex Livii calculis videtur ſerius e vivis ſublatus. Quare cum Feſti locus videatur ex Catone totidem verbis deſcriptus; ex eo oſtenditur, recens id incendium fuiſſe. *Incendio conſumpta eſt*, inquit. Non male ergo Atrii hujus conflagrationem circiter annum Vrbis ſexcenteſimum fiximus.

Ac mihi videtur, niſi me Tullius fallit, de eo atrio reparando ſub Caeſaris dictatura fuiſſe agitatum: ſed ei conſilio mors dictatoris interceſſit: de quo in fine dicam. Nunc vero id tantum exploratum habeo, ejus reſtitutionem non niſi imperio Auguſti deberi: de quo Suetonius cap. 29. ubi opera ab eo principe facta retuliſſet, addit: *Sed & ceteros principes viros ſaepe hortatus eſt, ut pro facultate quiſque monumentis vel novis vel refectis & excultis urbem adornarent. Multaque a multis exſtructa ſunt* . . . Inter cetera, *Ab Aſinio Pollione Atrium Libertatis*.

Porro in Idus Apriles hujus Atrii dedicatio incidebat, ſi recte Ovidii verba ad eum diem Faſt. IV. interpretor:

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
Jupiter: hac illi ſunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
Atria Libertas coepit habere ſua.

Atque equidem non dubito quin feſtum illud in Idus incidens, non antiquioris illius atrii, quod arſerat, ſed refecti fuerit. Sic enim ſemper obtinuit, ut refecti aedificii dedicatio antiquioris ἐγκαίνια oblitteraret. At illud longe pulchrius, quod ex eodem Naſone diſcimus, hoc primum Atrium recitationibus poetarum, hiſtoricorumque patuiſſe: quod ſibi relegato negatum, ita queritur:

Nec me, quae doctis patuerunt prima libellis
Atria, Libertas tangere paſſa ſua eſt.

Ex his ergo vides, æris hujus, quod poſt Legis Juliae tempora ſcalptum fuit, leges non inepte a nobis medio intervallo inter antiquioris Atrii Libertatis incendium, interq. Auguſtei reparationem digeſtas adſtrui. Quo quidem medio tempore optimates ad reficiendum id Atrium ſpectaſſe ſemper crediderim: ſed cum id turbulentiſſimis Reipub. temporibus nondum licuiſſet; neceſſe tunc temporis fuit, locum in quo Tabulae cenſuales condi oporteret, verborum circuitu deſignari: *Eaſque*, inquit, *Tabulas eodem loco ubi ceterae tabulae publicae erunt* (loco proprium non erat nomen, propterea quia temporarius locus erat, non ſedes perpetua) *in quibus cenſus populi perſcriptus erit, condendas curato*. Ea ratio circuitionis hujus.

Venio nunc ad Tullii de Libertatis Atrio locum. Is in IV. ad Att. 16. ubi Pomponium ſuum de Baſilicae Paulli magnificentia certiorem feciſſet, ita pergit, ut jocetur ſe cum amicis Caeſaris aedificationes immanes in animo habere, quarum & deformationem proponit. *Itaque Caeſaris amici* (*me dico & Oppium: dirumparis licet*) *in monumentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas* (*ut forum laxaremus, & uſque ad Atrium Libertatis explicaremus*) *contempſimus ſexcenties H. S. Cum privatis non poterat tranſigi minore pecunia*... Quo loco *Atrium Libertatis* (quouſque forum laxandum erat) aedificatione illa non excludebatur, ſed comprehendebatur, ita ut illud jamdiu incenſum reficeretur. Nam ibidem poſt *Septorum* magnificam conſtructionem, adumbratur a Cicerone & *Villae publicae* refectio. *Simul adjungetur huic operi Villa etiam publica:* in qua ſcil. Livius IV. 22. & Victor Reg. IX. ut ante dixi, initio cenſum actum fuiſſe ſcripſit: imo in qua Varronis aevo populus cenſebatur. Sic enim de ea loquitur in III. de R. R. cap. 2. *Vbi cenſores cenſu* (h. e. in cenſu agendo) *admittant populum*. Et joco quidem Tullius, ex perſona amicorum Caeſaris, horum operum adumbrationes nuntiat. Ex his tamen apparet, inter cetera ſub Caeſaris monarchia de Atrio Libertatis, deque Villa publica (quorum utrumque cenſorium aedificium erat) fuiſſe cogitatum. Quare non immerito tandem Pollio Atrium Libertatis, quod Caeſari non licuerat, Auguſti hortatu refecit.

Sed & Auguſtus ipſe aliquid ſymbolae contulit. Nam qui *Atrium Libertatis* reparari ab Aſinio ſivit, ipſe aedem ejusdem deae refecit. Niſi me marmor Ancyranum fallit, in cujus oppoſito latere, ſerie I.v.7. 8.9. eſt: AEDES . . . IVNONIS . ET . IOVIS . LIBERTATIS . IN . AVENTINO . AEDEM . LARVM . IN . SVMMA . SACRA . VIA . &c.

83 *Qui pluribus in Municipiis , Coloniis , Praefecturis domicilium habebit , & is Romae census erit , quo magis*
84 *in Municipio , Colonia , Praefectura hac lege censeatur , ex hac lege nihil rogatur .*

VER. 83. *Qui plurib. in munic. . . domicilium habebit , & is Romae census erit . . .*] Videtur hinc intelligi, eos qui plurib. in urbib. domicilium haberent, hoc in more habuisse , uti Romae , tamquam in communi patria censerentur; hoc enim multo plus dignitatis habebat .

VER. 84. *Quo magis in munic. censeatur , E. H. L. N. R.*] In hac sollemni conceptione ex vi sequentis formulae E·H·L·N·R·fit, ut τὸ QVO. MINVS vim (κατα-φατικὴν) affirmandi habeat ; sicuti QVO·MAGIS (quod mere τῷ *Quo minus* opponi, ad v. 43. dictum fuit) abnutivum est· His missis : licebat, cui pluribus in locis domicilia suppeterent, sive in uno illorum locorum, prout commodum erat, sive (quod usitatius fuit) Romae censeri. Haec vero non anguste, uti sonant, accipienda puto (uti non nisi in iis hoc valeat, qui in pluribus locis habitacula habent) verum & ad eum extendi, cui in uno municipio domus fuerit, verisimile sit; modo censitionis in Vrbe editae exemplum in suum municipium perferatur. Sed quae scripta non sunt, praestare nolo. Porro in illa formula E·H·L·N·R. primam singularem exposui *EX*, idq. ære hoc auctore v.2. At aliis est *Ejus*, aut *Eorum.*

K a p u t XII.

85 QVEI · LEGE · PL VE · SC · PERMISSVS EST · EVIT · VTEI · LEGES · INMVNICIPIO · FVNDANO · MVNICIPIBVSVE · EIVS · MVNICIPI · DARET
86 SEIQVIS · IS · POST · H · L · R · INEO · ANNO · PROXVMO · QVO · H · L · POPVLVS · IVSERIT · ADEAS · LEGES · MVNICIPIEIS · FVNDANOS
87 ITEM · TENETO VTEI · OPORTERET · SEI · EAIRES · AB EO TVM · QVOM · PRIMVM · LEGES · EIS · MVNICIPIBVS · LEGE · PL · VE · SC · DEDIT
88 ADEAS · LECES · ADDITAE · COMMVTATAE · CONRECTAE · ESSENT · NEVE · QVIS · INTERCEDETO · NEVE · QVID · FACITO · QVOMINVS
89 EA RATA · SINT · QVOVEMINVS · MVNICIPIS · FVNDANOS · TENEAT · EISQVE · OPTEMPERETVR ·

C O M M E N T A R I·I

C A P I T I S S V P R A S C R I P T I

A N T E L O Q V I V M

De Municipio FVNDANO , populis FVNDIS , Municipibusque FVNDANIS .

KAput XII. ita incipit : QVEI · LEGE · PL · VE · SC · PERMISSVS · EST · FVIT · VTEI · LEGES · IN · MVNICIPIO . FVNDANO . . . DARET · Deinde ver. 86. & 89. ejus Municipii cives *Municipes Fundanos* vocat . Quis enim vero haec non ad Fundos Latii referat ? At equidem prorsus aliud esse contendo . Ab hac confutatione ordior. Prius enim quid non sit id , quo de quaeritur , discuti , deinde quid sit , ordo jubet · Subhaec de *Populo fundo* dicam; ex *Fundi* enim voce

voce *Fundani municipii* interpretatio oritur. Ac ſane *Anteloquium* iſtud quorſum evaſurum ſit, vereor. Quantum certe providere valeo, dubito an non ipſum, cui praeit, Kapitis Commentarium longitudine ſuperaverit.

PARS PRIOR ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ.

Fruſtra eos eſſe, qui FUNDANUM de Latii Fundis interpretentur, aut ſiquod forte aliud ignotum oppidum comminiſcantur.

Fundi in Latio Adjecto oppidum fuit, cujus cives, *Fundani*. De eo hîc loqui Tabulam numquam inducere animum potui. Etenim hoc legum Digeſtum commune fuit omnibus municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliabulis poſt legem Juliam atque Plotiam Romana civitate donatis. Cur igitur ex ea univerſitate legum atque locutionum ad oppidum Fundos privatim deſcenderetur, eique uni nominatim hac lege conſuleretur? Quiane, inquis, etſi Digeſtum ipſum commune omnium fuit; tamen Digeſti exemplum iſtud, cum in uſum Fundanae urbis ſcalptum fuiſſet, Fundos in fine Tabulae nominari non inconveniens fuit? ſicuti & in fine ſingulorum exemplorum facile eſt, eas urbes fuiſſe nominatas, in quarum uſum ſcalpta illa ſingula fuerant. Nec enim aliud excepturos eſſe providere queo.

Atqui darem equidem ſane manus, niſi certiſſimum eſſet, hanc laminam non niſi Heracleae inciſam fuiſſe. Etenim Pſephiſma vetuſtiſſimum illud, quod Dorica dialecto in poſtico Digeſti hujus exaratum, interpretati initio fuimus, nomen urbis Heracleae & Heraclienſium gerit illorum, a quibus ſcriptum fuerat. Deinde eadem haec lamina (in cujus, ut ſaepe dixi, una parte Heraclienſe Pſephiſma, in altera hic legum pandectes exaratur) tamen ſi quidem Fundis eruta fuiſſet, dici poſſet, Fundanos olim eâ laminâ caſu aliquo illuc perlatâ abuſos fuiſſe, ut in ejus vacua parte exemplum legum a ſe obſervandarum deſcriberetur. Nunc vero haec ærea tabula Heracleae primos natales habuit, quo primum tempore Graece ſcripta fuit: Latina vero averſæ paginæ ibid. ſe ortam ex eo fidem facit, quod ibidem olim nacta fuerit ſepulturam. Nam (ut in Prologo, quem in fronte totius operis poſui, praedictum fuit) pauci admodum anni ſunt, ex quo bilinguis hujus laminae (junctim cum gemella ſorore ſua) ſepulcrum in eod. Heraclienſi agro detectum fuit, unde & ambae natales traxerant. Quid ergo nunc poſt annorum prope bis mille poſſeſſionem, quam Heraclea jactat, Fundano oppido in hoc legum municipalium exemplum juris eſſe poſſit, ut ſibi vindicet? Praeſertim cum & alia natalium Heraclienſium indicia in idem amice conſpirent.

Quorum vel maximum illud eſt, quod æris hujus verſus vix ullus ſit, qui non ſcripturae mendis plurimis graviſſimiſque foedetur. Cujus rei cauſam non alio conferre poſſumus, quam quod a Graecis, vix tunc Latine balbutientibus, in Graeco Heracleae Municipio ſcalptum fuerit: cum contra in Graecis duobus eorumdem Heraclienſium pſephiſmatibus vix uſquam litterulae unius lapſum deprehendere queas. Ac vide quam paria de Ancyrano Auguſti breviario ſenſerit (141) Caſaubonus. At vero ſi Fundis, h. e. in Latii meditullio, ſcalpta haec tabula fuiſſet; ſoloecon ibi nullum, nec quid niſi rite ὀρθογραφούμενον deprehenderetur: ſicuti nulla aut rariſſima in Legibus auctoritate publica in ſolo Latino ſcriptis σφάλματα reperiri ſolent. Itaque non dubito, veteres illos Fundorum incolas (ſi quando caput ab Inferis ſuſcitarent) numquam fore, ut adduci poſſint, ut æris hujus ſcripturam, puerilibus ubique mendis inquinatiſſimam, pro ſua agnoſcant. Cum ergo non Fundis ſed Heracleae haec lamina fuerit exarata, quid potuit Heraclienſibus venire in mentem, ut peculia-

riter

(141) Caſaubonus inter cetera, quae ſuis in Ancyranum marmor animadverſionibus praeloquitur, haec in fine habet: *Videntur Ancyrani & petiiſſe & impetraſſe a ſenatu facultatem transferendi in templum Auguſti, quod in ipſorum urbe erat, hunc rerúm geſtarum ejus indicem: quem manu Graecorum linguae Latinae prorſus imperitorum fuiſſe vel Romae deſcriptum, vel poſtea ſculptum, res clamat ipſa: adeo multa ſunt perperam & contra omnem Latinitatem expreſſa*. Ita vir ſummus. Qui ſi hanc Heracleae tabulam inſpexiſſet; prae hac non dubitaſſet compellare marmor illud, *O fons Blanduſiae ſplendidior vitro!* Ita prae noſtro hoc Augiae ſtabulo naevi in illo tam lacero marmore pauciſſimi deprehenduntur. Equidem verrucis æris hujus non offendar, modo ex iis vultum dignoſcam.

riter de oppido Fundano nescio quid istud, quod hoc ultimo capite continetur, caverent?

Quid quod, quo tempore haec Tabula prodiit (nim. post legis Juliae tempora) Fundi non inter Municipia numerabantur, sed potius inter Praefecturas illas, quo Praetor Vrb. quotannis magistratum aliquem jure dicundo mittebat? Id siquis est, qui sibi ostendi ex historia cupiat; per summa capita seorsum (142) Fun-

(142) *Fundorum in Latio vicissitudines. Frontinus explicatur: cujus aevo Fundi adhuc praefectura fuit. Quibusdam, quae fort. objici queant, obviam itur.*

Anno Vrb. CDXV. Fundanis civitas sine suffragio data. Verba Livii VIII. 14. haec sunt: *Campanis equitibus honoris causa, quia cum Latinis rebellaye noluissent, FVNDANIS & Formianis, quod per fines eorum tuta pacataque semper fuisset via, civitas sine suffragio data.*

Mox anno 422. Fundani Privernatibus bellum Romanis inferentibus se sociarunt: quo tempore nihil amplius quam in capita conjurationis animadversum, ceteris Fundanis parcitum, scribit Livius VIII. 19.

Anno Vrbis DLXV. suffragii lationem obtinuerunt. Livius XXXVIII. 36. *De Formianis, Fundanisque municipibus, & Arpinatibus C. Val. Tappus trib. plebis promulgavit, uti iis suffragii latio (nam ante sine suffragio habuerant civitatem) esset . . . Rogatio perlata est, ut in Aemilia tribu Formiani & Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent.*

Quid post id tempus Fundi deliquerint, quare in praefecturae formam redigerentur, & quidem inter praetorias inferioris ordinis, ex veterum auctorum naufragio ignoramus. Tantum ex Festo discimus, Fundos fuisse praefecturam. Qui quidem in verbo PRAEFECTVRAE ubi eas numerasset, in quas populi Rom. suffragio quotannis praefecti mittebantur, deinde eas recenset, in quas Praetor urbanus quotannis mittebat, ut, inquit, *Fundos, Formias*, ceteras. Atq. id Fundis ante Legis Juliae Plotiaeq. tempora (i. e. antequam haec Tabula scalperetur) accidisse, certum habeo; quia, uti mox dicam, post civitatem Latinis datam, non erat cur rebellarent, eâq. causâ punirentur. Itaq. æris hujus aetate Fundi non inter Municipia, sed inter praefecturas numerabantur. Nec ea conditio desivit: nisi si Fundos colonia deducta fuerit. Exemplo id Capuae ostendi potest: quae non ante desiit praefectura esse, quam Caesar consulatu suo illuc coloniam deduxisset. Atque idem facile & Fundis accidit: de quibus Frontinus ita scribit, quasi sub Augusto demum ager ejus fuerit assignatus. Sic enim in lib. de Coloniis loquitur: *FVNDI oppidum muro ductum. Iter populo non debetur. Agri ejus cultura jussu Augusti veteranis est assignata. Ceterum in ejus jure & in publicum resedit.*

Verum haec ultima Frontini verba mihi salivam cient: *In ejus*, ait, *jure & in publicum resedit.* Dicam quod sentio. JVS ubi de urbium conditione statuque agitur, jurisdictionem notat. Velleius II. cap. 4. de colonia a Caesare Capuam deducta sic narrat: *XX. millia civium eo dedacta, & JVS ab his restitutum post ann. circ. CLII. quam . . . Capua in formam praefecturae redacta erat.* Quem locum, refingendo varie voculam JVS, vexarant interpretes. At ipse sup. pag. 393. Adn. 10. docui, *Jus* esse jurisdictionem. Eam Capua in praefecturam redacta, magistratibus concilioque ablatis, amiserat. Sed demum *JVS* (ait Velleius) *ab his* (colonis) *restitutum*, quia simul reddita jurisdictio.

At contra quia Fundos nulla deducta est Colonia, sed tantum *Agri ejus cultura jussu Augusti veteranis est assignata*; ob hanc meram assignationem nihil de priore oppidi statu decessit. Eoque apte Frontinus notavit: *Ceterum in ejus* (Augusti) *JVRE & in publicum resedit.* Ergo etiam sub Caesaribus praefectura erat (sicuti & sub Gordiano adhuc Peltuinum praefectura fuit: de qua pag. *396.*) eoque *in Augusti jure & in publicum residebat.* Hoc ultimum dicitur, quia adhuc praetor urb. nempe publicus magistratus, eo aliquem cujuscumq. nominis praefectum jure dicundo mittebat.

At nequid dissimulem eorum, quae opponi mihi posse providerim; duo adversari dictis video. I. Sueton. in Caligula c. 23. *Liviam Augustam proaviam . . . ignobilitatis quadam ad senatum epistola arguere ausus est, quasi materno avo DECVRIONE FVNDANO ortam.* Si Fundis decurionum ordo erat (& quidem sub ultima Reip. tempora, aut sub Julii dictatura) non videtur praefectura fuisse. II. Horatius in descriptione itineris sub IIIviris acti ita narrat:

Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
Liquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam & latum clavum prunaeq. batillum.

Quis non videt haec supra praefecturae conditionem?

Respondeo, vel si hinc constaret Fundos ex infimo praefecturae statu enatasse; id sero accidisse oportere. Nam antea Festus (qui ex Verrio Flacco sua contraxerat) inter praefecturas numeraverat; talemq. fuisse jam ante Juliam legem necesse est. Nam deinde post civitatem datam nulla causa fuit, cur mos ille vetus reduceretur, ut ad castigandas infidas urbes, aliquae in formulam praefecturarum redigerentur: certe quia post civitatem communicatam, omnes in fide permanserunt.

Dein ex Frontino, Suet. & Horatio non constat, Fundos de praefecturae statu emersisse; quia Frontinus coloniam deductam non dicit, sed culturam tantum agri Fundani veteranis assignatam ab Augusto. Ceterum in Augusti & in publico IVRE resedisse ait, h. e. permansisse spoliatam.

Decurionis Fundani appellatio apud Suet. non probat fuisse coloniam aut Municipium. Capua dum adhuc praefectura esset, suum habebat conventum, in quo optimates (sive *decuriones* eos cum Suet. voces, sive *Conscriptos* cum Peltuinate tabula, quam dedi pag. *396.*) in commune consulebant. Atque is Capuae praefecturae conventus ut ibi dixi, Ciceronem inter patronos cooptavit. Jam quod Aufidius Luscus *Praetor* Horatio dicatur, id Acro quemlibet *magistratum* interpretatur, sive *Duumvirum*: quas voces quia versus non capiebat; praetorem Horat. dixit: quod pro cujuslibet nominis magistratu, quem Praetor Vrb. in Fundanam praefecturam mittebat, accipi oportet; *Praetor* enim non aliud quam *eum qui praeest* designat. Ac merito Fundanus praetor Horatio de se risum praebuit. Ad summam numquam effugies, quin *Fundi* praefecturarum praetoriarum agmen duxerint, ac proinde ultimo æris hujus Kapite (ubi *Municipii Fundani* mentio est) designari nequiverint.

Fundorum vicissitudines recensebimus. Quocirca *Fundanum municipium* & *Fundani municipes* capitis hujus nihil prorsus commune cum *Fundis* Latii adjecti habent.

Hactenus dicta cuivis vel refractario assensum extorserint. Tamen restat adhuc argumentum ex æris hujus verbis petitum, multo maximum: quod quia nescio quo pacto raptim haec scribenti exciderat; cogor nunc demum sub prelo hîc paucis addere.

Nam Kaput XII. cui immoramur, ita incipit: *Qui . . . permissus est, uti leges in Municipio Fundano . . . daret, SEI QVIS . . . in eo anno proxumo . . . ad eas leges addiderit, commutaverit, conrexerit* &c. Quibus verbis docemur, fuisse alicui negotium datum ut in *Municipio Fundano* has leges promulgaret, itemque si videretur, adderet, mutaret, corrigeret. Atqui si de Fundis Latii tantum agebatur; is certe legum promulgator idemq. corrector, homo unus aliquis certus fuisset ac vulgo notissimus. Quis ergo locus fuisset duobus sequentibus monosyllabis SI QVIS? Nunc vero quia FVNDANVS nomen universi generis est, plurima municipia continens (quae quidnam sibi velint, pluribus Parte seq. exsequar) idcirco locus fuit τῷ *Si quis*; quia scil. inter tot *Fundana* municipia potuit aliquod esse, in quo nihil in hoc legum pandecte mutari, legum dator ille, cui id municipium obtigisset, necesse putaret.

PARS ALTERA ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ.

CAPVT I.

Populi Fundi notio quaenam. Locutiones æris nostri hujusmodi, MVNICIPIVM FVNDANVM, MVNICIPES FVNDANOS non nisi ad qualitatem populi fundi pertinere, quam Gellius explicat. Cur FVNDANVS quatuor syllabis, & non FVNDVS duabus hîc usurpetur.

Quaenam Populi *Fundi* notio fuerit, ex Gellio, Festo, copiosius autem ex Ciceronis Corneliana constat. Sed Tulliana, quippe magnis difficultatibus impedita, postea suo loco viderimus: Gelliana tantum, utpote expeditiora, hîc afferam. Gellius ergo XVI. 13. ubi plura de Municipiis enotasset, ita colligit: *Municipes ergo sunt cives Romani ex municipiis, legibus suis & suo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes* (ut in legione scil. veluti cives militarent, non in auxiliis veluti socii) *a quo munere capessendo appellati videntur* (Municipes), *nullis aliis necessitatibus, neque VLLA Populi Rom. LEGE ADSTRICTI, ni in* (143) *quam populus eorum fundus factus est*. Porro vox *Fundus* tum Ciceroni, tum etiam Festo, itemq. Gellio (quos suo loco testes producam) non aliud est quam *Auctor*, sive sponsor, quiq. in id, de quo agitur, adsentitur. Habes quid populus fundus sit. Huc igitur *Municipium fundanum*, itemquè *Municipes fundani* æris nostri pertinent. Nam *fundum fieri* in leges Romanas, id municipiorum, non item coloniarum erat. Municipes enim extrinsecus in civitatem Romanam adsciscebantur, legesque quas volebant, admittebant; Coloni autem jam ab origine prima Romani cives, legibusque Romanis adstricti fuerant.

At inquis, si ita sit, cur non vox ipsa

(143) *Gellii locus interpunctione restitutus.*

Locus hic has subiit vices. Ediderat olim Stephanus, vestigiis MScriptor. ductus: *Ni, inquam, populus eorum . . .* Id posteriores editi ita mutarunt: *Cum numquam pop. eor.* (in meo Gryphiano an. 1550. *Pop. Rom.*) *fundus fac. esset*. At in Thysii & Oiselii editione revocata est Stephaniana lectio: *Ni, inquam, pop. eor. fun. factus est*. Hanc retinuit accuratissima Gronov. editio anni 1706. nisi quod pro NI reponitur NISI (quod in Regio cod. & in Lugd. Maj. repertum fuit) proque ea tantula mutatione Gronovius filius paeana canit. Quasi vero monosyllabum *NI* non sit Gelliano stylo, archaismis indulgentiori, longe convenientius, quam *NISI* disyllabum. Hoc mitto.

At illud *Inquam*, utpote frigidum atque otiosum, tu ne dubita in monosyllaba duo dispescere, ac legere, *Ni IN QVAM populus eorum fundus factus est*. *Fundus* aeque ac *Auctor* (quod idem ac *Fundus* est) & cum genitivo & cum dativo & cum praepositione casum quartum regente construitur. De patrio casu non est dubium. Tertio jungitur apud Ter. Adel. IV. sc. 5. v. 37. *Auctor his rebus quis est*. Apud Cic. VIII. At. 3. *Legibus . . . contra auspicia ferendis auctor*. Imo in Plautini Trinummi Ac. V. sc. I. v. 7. ipsa vox *Fundus* cum dat. nectitur: *Vt quae cum ejus filio Egi, EI REI FVNDVS* (i. e. auctor) *pater sit potior*. Festus videtur eid. casui copulasse: *FVNDVS dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est Auctor*. Cum quarto vero casu Cic. II. Phil. 26. *Auctores ad liberandam patriam*. IX. Att. 13. *Ceteris auctor ad te adjuvandum*. At ante τὸ *Quam* aptius IN quam AD usurpatur. Hinc Gellius: *IN QVAM fundus.*

ipſa *Fundus* uſurpata fuit? aut quid opus fuit id nomen producere, ita ut *Fundanus* exſiſteret? Quia, inquam, *Fundus* ſubſtantivi potius, quam adjectivi per tria genera variabilis, naturam gerit. Cum ergo *Municipium Fundus* non recte diceretur; adjectivum inde nomen *Fundanus* (quo nunc primum hujus æris ope lexica Latina ditantur) derivari neceſſe fuit, quod cum ſubſtantivis omnium generum necti poſſet. Accedit ea ratio verior, quod vox *Fundus* numquam niſi de populo tantum uſurpatur a Cicerone, Feſto, Gellio: qua ratione Municipium, ſi quidem populi fundi eſſet (nam ut poſtea ſuo loco dicam, poterat & populi eſſe non plane fundi) id non Municipium *fundus*, ſed *Fundanum* (i.e. *populi fundi*) dici oportuit. Ac pari ratione non *Municeps Fundus*, nec *Municipes Fundi* (quippe cum vox *Fundus* populi, non civium ſingulorum eſſet) dicebantur, ſed *Municipes Fundani*, ut in hac Tab. ver. 86. 89. *Fundanus* autem eâdem a *Fundus* productione fit, qua a *Pagus*, *Paganus*: a *Vicus*, *Vicanus*: tot alia.

C A P. II.

Municipii notionem olim fuiſſe tenebricoſam, & qua de cauſa. Tenebras ei notioni offuſas ære noſtro Heracleienſi diſpelli.

De ejus vocabuli obſcuritate graviter expoſtulat Gellius lib. XVI. cap. tertiodecimo ineunte his verbis: *MVNICIPES & MVNICIPIA verba ſunt dictu facilia, & uſu obvia: at neutiquam reperias qui hoc dicit, qui ſcire ſe plane putet quid dicat. Sed profecto aliud eſt, aliud dicitur.* Ab his exorſus lamentis, etiam extremo capite conqueritur, *Obſcura oblitterataq. eſſe municipiorum jura, quibus uti jam per ignotitiam non queunt.* Atque hoc ultimum verum fuiſſe aetate Gellii, ex dicendis conſtabit. Multo etiam plus caliginis quam lucis ex Feſto, quamvis multus in hoc vocabulo ſit, affunditur: quod eum legenti conſtabit.

Ejus vero obſcuritatis cauſa non una fuit. Praecipua orta eſt tum ab hominibus non exacte & accurate id verbum uſurpantibus, tum in primis ab aetatibus profecta videtur; quippe cum ſucceſſu temporum mirum quanta in acceptionibus nominum immutatio fiat. Nam ante legem Juliam plura municipiorum genera fuerunt; ea vero inter ſe parum accurate apud auctores diſtincta. At poſtea jura municipiorum per Juliam legem non parum mutata fuere. Adhaec ſub principatu quis ignorat *Municipii* vocabulum modo cum coloniis confuſum, modo univerſe pro quibuslibet locis acceptum? Sexcenta hujuſmodi loca ex auctoribus ejus temporis, & ex libris Juris produci poſſent. Quid quod etiam ab iis, qui municipia ſedulo a coloniis praefecturiſque diſtinguerent, tamen municipiorum genera (nec enim uniuſmodi erant) permiſcebantur? ex quo caligo ei rei offuſa fuit. Poſtremo ii ipſi, qui eorum genera inter ſe diſtinguere conati fuerunt, ſatis implexe id egerunt: cujuſmodi ſunt multa illa, quae Feſtus in *MVNICEPS EST*, & paullo nitidius in *Municipium* (144) congerit.

(144) *Feſti de Municipiorum generibus locus. VENIO proprium fuiſſe Municipiorum verbum, ſicuti PROPAGARI Coloniarum. Quo pacto Feſti genera tria Municipiorum diſtingui debeant.*

Feſtus in *Municipium* tria eorum genera diſtinguit, quorum primum hujuſmodi eſt. *Municipium*, inquit, *id genus hominum dicitur, qui, cum Romam VENISSENT, neque cives Rom. eſſent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum* (ſive *munus capiendum*; nam a munere capiendo dicti *Municipes*) *una cum Rom. civibus, praeterquam de ſuffragio ferendo aut magiſtratu capiendo; ſicut fuerunt Fundani*, & quos alios nominat. De ſecundo ſic ait: *Id genus hominum definitur, quorum civitas univerſa in civitatem Romanam VENIT, ut Aricini* &c. De tertio: *Id genus hominum definitur, qui ad civitatem Rom. ita VENERVNT, uti municipia eſſent SVA* (ſic Ms. de eo mox) *cujuſq. civitatis & coloniae* (*Coloniae* vox hoc loco cur addatur, mox ex Vlpiano declarabimus) *ut Tiburtes* &c. Porro haec ultima ſic in Vlpiano l. 1. D. *ad Municipalem* declarata reperio: *Sed nunc abuſive Municipes dicemus SVAE* (non *ſua*, uti modo male in Feſti ſcriptis & edit.) *cujuſque civitatis* (etiam ſi ſit colonia) *cives: utputa Campanos, Puteolanos*. Nam *Capua* & *Puteoli* tunc colonia erant; eoque Feſtus *SVAE Civitatis & coloniae* dixit.

In his omnibus definiendis verbum VENIO uſurpatur, tamquam Municipiorum peculiare. Nam etiam ſupra in MVNICEPS EST idem Feſtus definierat: *Municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam VENISSENT: quibus non licebat magiſtratum CAPERE, ſed tantum MVNERIS partem.* Ergo appoſite Gellius lib. XVI. cap. 13. extremo ita inter *Municipia*, & *Colonias* diſtinxit, ut illa in civitatem *VENIRENT*, hae ex civitate *PROPAGARENTVR*, addens: *Sed Coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non enim VENIVNT extrinſecus in Civitatem, nec ſuis radicibus nituntur* (quae duo Municipiorum vult eſſe peculiaria) *ſed ex Civitate quaſi PROPAGATAE ſunt.*

Atqui discrimina illa magnam partem ad aetatem lege Julia Plotiaque antiquiorem pertinent. Nam deinde post leges illas cum civitas pleno jure maximae parti Italiae donata fuisset, municipia omnia (ea dico, quae donatione illa continebantur) ad unam formulam redacta fuerunt, ita ut omnia civium Romanorum essent & quidem cum latione suffragii, assignatione tribûs, jure censûs, ceterisque Romanae civilitatis juribus atque ornamentis. Nisi quod etiam forsitan post legem Juliam & hanc Heracleensem tabulam, etsi Italiae municipia omnia civium Rom. essent, adhuc tamen inter ea distinguebatur. Nam si illud *Fundanum* quod *Municipio* adjicitur, non mere ἐπιθέτως, sed διακριτικῶς usurpatur, tum necesse erit post sociale bellum, Italica certe municipia, alia *fundana*, alia non *fundana* fuisse. Quae discuti ante non possunt, quam de *populo fundo* cap. seq. dicam. Atque equidem de municipiis memini quaedam dixisse sup. ad ver. *9*. (ubi prima est municipii mentio) pag. 391.

C A P. III.

Populi fundi interpretationem nullo tempore non impeditam fuisse. De duorum superiorum saeculorum super eo concertationibus.

FVNDVS, quatenus juris vocabulum est, controversae notionis fuisse, declarat in primis Corneliana Ciceronis oratio, in qua super eo verbo Tullius cum Balbi accusatore litigat: declarat etiam veterum auctorum in ea voce exponenda dissensus. Siquidem Festus ita exposuit: *Fundus dicitur ager . . . FVNDVS quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est Auctor*. Item in Orat. pro Balbo accusator quam saepissime eâdem notione usurpat, Tullio alia omnia sentiente: quod suo loco videbimus. Accedit Plautus Trinummo Actu V. sc. 1. *Nunc mihi is* (pater) *propere conveniendus est, ut quae cum ejus filio-Egi, ei rei FVNDVS* (i. e. auctor) *pater sit potior eo*. Sed & Gellius XIX. 8. ad hanc notionem accedit: de quo mox.

At notio altera de *populis fundis* in Balbiana Tullii totum caput VIII. implet, quod deinceps expendam; ac praetereà a Gellio XVI. 13. ita usurpatur, nihil ut nitidius esse queat. Haec ibi Gellii verba sunt: *Municipes ergo sunt cives Rom. ex municipiis, legibus suis & suo jure utentes . . . nullis aliis necessitatibus, neque ulla populi Rom. lege adstricti, ni in quam POPVLVS eorum FVNDVS FACTVS EST*. Nec idem ab hoc significatu discedit XIX. 8. *Non ut hujus sententiae* (de *Harenae* nomine, de quo disceptabatur) *LEGISQ. FVNDVS subscriptorq. fierem. LEGIS* addidit, quia *Sententiae fundus* metaphoricum erat. Ex his vides, dupliciter *Fundi* vocem acceptam fuisse, sive ut *Auctorem* alienationis, contractusve notaret (ut in Plauti Trin.) sive ut populi alicujus (ubi *Fundus* dicitur) conditionem statumque designaret. Etsi eodem utraque acceptio redit, ut cap. V. ostendam.

Ac Tulliana in primis pro Corn. Balbo oratio Ciceronis cum Balbi accusatore concertationem ejusmodi continet, quae jam inde a saeculo XVI. viris eruditis negotium facessivit. Quo tempore Sigonius primum, mox Manutius, Ant. Augustinus, Hotomannus, parum honorifice de Cicerone decreverunt, dum veriorem esse accusatoris interpretationem pronuntiarunt quam Oratoris; hunc enim causae suae velificantem, pervertisse interpretationem *Populi fundi*. Ac tum quidem his IVviris Hadr. Turnebus IV. Adv. 12. restitit. At postea medio superiore saeculo ex levi nescio qua (145) scintilla, discidii gram-

Falluntur ergo qui primum Festi genus de hominibus singularibus Romam profectis, non de toto oppido capiunt. Imo toti urbi indultum, uti *munus fungerentur* cum Romanis civibus, testante Livio VIII. 14. *Fundanis & Formianis civitatem sine suffragio datam* (& quidem omnibus, ut causa datae ostendit) datam autem, sive in Vrbe Roma, cum ibi *munus fungerentur* sive in militia, in qua iis indultum uti militarent in legione tamquam cives, non in auxiliis uti socii.

Habes genus primum: quorum civilitas cum sit imperfecta; hinc sequitur genus alterum (quod Festus praeparce describit) civitatem pleno jure fuisse consecutum, quamvis hoc a Festo non exprimatur. Sed tamen hoc idem secundum genus praeterea hoc peculiare habuit (per quod tum a genere primo, tum etiam a tertio distinguebatur) nim. quod legibus populi Romani adscitis atque adoptatis, *Municipium fundanum* evasisset.

Postremo genus tertium ad Municipia non fundana pertinet: *Qui scil. ea conditione cives Rom. fuissent, ut semper Remp. separatim a Populo Rom. haberent:* uti ab eodem Festo in MVNICEPS dicitur. Nisi vero haec ultima, quae recitavi, ad primum genus referenda malis. Sed non puto.

(145) Exciderat P. Pithoeo in *De libertatibus Ecclesiae Gallicanae* cap. 8. nescio quid, quo significaret, Reges Christianissimos, utpote de sede Apostolica

grammaticalis flamma ingens exarsit. Nam eadem quaestio conatu majore revocata, IIIviros praeclarissimos Nic. Rigaltium, Ism. Bullialdum, Henr. Valesium inter sese commisit. Cujus tunc pugnae victoria judicio meliorum ferme penes Valesium stetit: quem negari non potest & perspicaciorem & luculentiorem in ea locutione explicanda fuisse. Nisi quod in hoc litigio re comprobatum comperio, quam vera sit illa P. Syri sententia,

Nimium altercando veritas amittitur.

Ac tres illas doctissimorum hominum scriptiones Graevius in Antiquit. Rom. Thesauri tomum secundum intulit: ex quarum lectione lector deprehendet, quam non necessaria illa concertatio fuerit. Mihi certe lucubrationes illas expendenti, easque tum cum Balbiana Tullii, tum etiam cum æris hujus Kapite ultimo comparanti, non pauca videntur non modo a duobus prioribus, verum etiam ab ipso Valesio secus dicta. De Rigaltio & Bullialdo, quorum scripta Valesius expendit, nihil dico. At Valesius, qui rem attigit ultimus, haud tamen opus usquequaque expolivit: haud dubie perpoliturus, si vidisset hanc, quam nos dedimus tabulam, atque hoc in primis ultimum Kaput, in quo de *Municipiis fundanis* agitur. Atq. illud prae ceteris, cui tamquam fundamento cetera inaedificavit (quod scil. toties inculcat, *Populi fundi* nomine non venire populi alicujus statum atque conditionem: sicuti *populus liber*, *socius*, *foederatus*, *dedititius*, conditionem notat) id viso statim ære nostro, recantasset: in quo *Fundani* vocabulo conditio populi haud dubie designatur. In primis autem in legis Juliae capite interpretando male se gessit Valesius. Verum haec cap. seq. ad Tullii, loca ad quae pertinent, adnotabimus.

C A P. IV.

Ex Tullii Corneliana. excerpta loca, quibus de populo fundo agitur, cum suis animadversionibus.

§. 1. *Cornelianae Ciceronis caput VIII. percurritur, ac primum controversiae cardo, deinde prima Oratoris velitatio expenditur.*

Non alibi (146) quam in hac una Oratione Cicero nomen *Fundi* quod controvertitur, usurpat, praecipue toto cap. VIII. quod ita incipit. *Nascitur, Judices, causa Cornelii ex ea lege, quam L. Gellius, Cn. Cornelius ex senatus sententia* (consulares enim leges non sine praevia senatus sententia, sive auctoritate ad pop. ferebantur) *tulerunt: qua lege videmus, satis esse sanctum, ut cives Rom. sint ii, quos CN. Pompeius de consilii* (militaris) *sententia sigillatim civitate donaverit. Donatum esse L. Cornelium praesens Pompeius dicit, indicant publicae tabulae, accusator fatetur: sed negat, ex foederato populo quemquam potuisse, nisi is populus FVNDVS* (in eam civitatis mutationem) *factus esset, in hanc civitatem venire.*

Quod Cicero confutat. *Quid enim potuit dici imperitius, quam foederatos populos fieri fundos oportere? Nam id non magis est proprium foederatorum, quam omnium liberorum.* Vides, Populum *Liberum* latius quam *Foederatum* patere; nec enim Liber omnis, continuo Foederatus. Pergit: *Sed totum hoc, judices, in ea fuit positum semper ratione atque sententia, ut cum jussisset populus Rom. aliquid, si id adscivissent socii populi ac Latini; & si ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo, tamquam in fundo* (147) *resedisset; ut tum lege eâ-*

stolica semper optime meritos, *Sanctitatem Apostolicae sedis sic comiter conservasse, quemadmodum Principes liberos decet, si non aequo jure, certe non ut dediticios aut FVNDOS*. Atqui duo ultima verba non leves turbas exciverunt: quae a viris doctis sedulam inquisitionem in vim vocis FVNDVS expresserunt. Requisitus Rigaltius suam sententiam protulit; post Bullialdus suam: ad extremum Valesius in arenam descendit.

(146) Haec eo monui, quod a nonnullis viris doctiss. affertur & illud ex fine Orat. pro Caecina his verbis: *Multo etiam minus quaeri, A. Cæcina fundus sit, nec ne: me tamen id ipsum docuisse, fundum esse Caecinam.* Ita quippe Buchananus legendum conjecerat (ita ut *Fundus* sit *Auctor*) idque in contextum Lambinus receperat: ex quo hic locus ita prorsus a multis, in hac maxime re, productus fuit. At ea lectio, nullo scripto cod. fulta, sed ex ingenio conficta, merito est rejicienda; ac legendum utroque loco *Caecinae* patrio casu, uti & membranae ostendunt.

(147) Habes hîc etymologiam ævo & ingenio Varroniano dignam. Atqui ad istas metaphoricas originationes si sit recurrendum; potius erit, ut in hoc vocabulo *Fundus* pro fundamento accipiatur. Nam sicuti fundus est vasorum, conceptaculorum, fluminis, maris imum (Servio enim *Fundus fastigio* opponitur) h. e. basis ac fundamentum; ita nullum aliud juris actuum fundamentum est, quam is penes quem auctoritas residet, quem propterea *fundum* antiqui vocarunt. Tullianum istud *Residere in fundo* peculiariter de vasor. fundo usurpatur.

dem is populus teneretur. Omnem hanc periocham ſic intelligo, ut mihi videatur Cicero more grammaticorum τὸ *Poſitum* pro *Uſurpatum*, & τὸ *Ratione atque ſententia* pro *Significatu* & *notione* dixiſſe. *Totum hoc* (nempe *Fundum fieri*) eâ poſitum eſt *Ratione atque ſententia*, i. e. ea ſignificatione, ſive (uti loqui ſolemus) in eam ſententiam dictum, ut intelligatur de legibus adſciſcendis nec ne, non vero ut populus mutanti civitatem *fundus* i. e. auctor eſſet neceſſario futurus. Non negat igitur, *Fundum* de auctore interdum accipi (quî negaret, cum Tullio Plauti Trinummus opponi potuiſſet?) ſed ubi de populis foederatis agitur, numquam aliter *Fundi* verbum fuiſſe uſurpatum, contendit, quam de legibus adſciſcendis, vel non. Pergit.

Non ut de noſtro jure aliquid minueretur (& certe de jure Romano minui oporteret, ſi, quem populus Rom. civitate donaſſet, eum populus foederatus prohiberet) *ſed ut illi populi aut jure eo, quod a nobis eſſet conſtitutum, aut aliquo commodo aut beneficio uterentur*.

Atque hic locus a me flagitat ut Valeſianam de populis fundis ſententiam, qua veluti baſi tota ejus ſcriptio nititur, depromam atque diſcutiam. Negat ſcil. *Fundos populos* ita dici, quemadmodum *liberos*, *ſocios*, *foederatos*. Hac enim appellatione ſtatum & conditionem populi declarari: priore vero actum (uti ſic loquar) populi tranſeuntem notari, quo unam pluresve leges adſciſceret. Atque hîc quod vir ſummus ex verbo *Fieri* argumentum captat, id (148) nihil eſt. Id vero unum quod Valeſii cauſam magis promoveret, ab eo tamen miſſum, adjungam. Nam quo pacto *Fundi* vox populorum ſtatum deſignaverit, quae populorum genus nullum conſtituit? Quis auctor unquam inter populorum genera, ſicuti *liberos*, *ſocios*, *foederatos*, numerari ſcimus, ita *populos fundos* recenſuit? Id numquam fando auditum fuit. Imo ii ipſi *liberi*, *ſocii*, *foederati* etſi, ubi lege aliquam Rom. adſciſcerent, continuo *fundi* fiebant; id tamen totum ad punctum temporis, quo lege ſeſe adſtringerent, non ad inhaerentem populo qualitatem ſive ἕξιν (*aptitudinem*) pertinebat. Credo me hactenus Valeſii ſententiam adeo non obſcuraſſe, ut potius illuſtriorem atque robuſtiorem effecerim.

Atqui totum hoc ante Juliam legem locum obtinere potuit: poſt Juliam Plotiamque, idque in maxima Italiae parte, non item. Poſt eam enim legem populi municipiorum (nam de coloniis, utpote ab Roma propagatis, non attinet dicere) qui ante ſive liberi, ſive ſocii, ſive foederati fuiſſent, ſi quidem eorum municipia *fundana* eſſent, non aliter civitatem aſſequebantur, quam ſi in hunc legum pandecten fundi facti eſſent; in aliis vero rebus patrios mores, aut quidvis aliud tempori congruens ſequi permitterentur. Itaque poſt id tempus iſtud *Fundi* aut *Fundani* vocabulum ſtatum civitatium Italicarum conſtituebat. Verum de his plura fort. in Commentario ad æris hujus hoc Kaput ultimum. Imo & in illuſtrandis iis quae ſtatim in Cicerone ſequuntur, non poterimus non plura huc pertinentia adſpergere.

§. 2. *Tulliana de lege Julia, deque Neapolitanorum & Heraclienſium certamine populari, periocha.*

Pergit vero fori Rom. princeps. *Tulit apud majores noſtros legem C. Furius de teſtamentis: tulit Q. Voconius de mulierum hereditatibus: innumerabiles aliae leges de civili jure ſunt latae. Quas Latini voluerunt, adſciverunt. Ipſa denique Julia: qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data*, (ut) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent. In quo magna contentio Heraclienſium & Neapolitanorum fuit*. Sequentia poſt recitabimus.

Huic ad legem Juliam pertinenti periochae illud ITA, & VT ita interpoſui, ut etiam ſi ex Ciceronis manu non fuerint, ſubaudiri conveniat. Ac legis Juliae verba ipſiſſima his contineri, etſi negat Valeſius, prorſus non eſt dubitandum. Poſt Furiam, inquit, Voconiamq. innu-

(148) Doctiſs. Valeſius in ſuae opinionis argumentum (quod nim. *Populus fundus* non ſit ſtatûs aut conditionis populi nomen) utitur ea ratione, quod numqam Cicero dixit, *populum fundum eſſe* aut *fuiſſe*, ſed *fieri* aut *eſſe factum*. Id quidem de Tullio verum eſt: nec enim aliter locutus reperitur. At Plautus cum verbo ſubſtantivo junxit Trin. Ac. V. ſc. I. *Ei rei fundus SIT* (non *fiat*) *pater*: Junxit quoque Feſtus de *populo fundo* ita loquens, *Fundus quoque dicitur populus ESSE* (non *fieri*) *reiquam alienat, hoc eſt auctor*. Nec video quid emolumenti ex illo *FIERI* Valeſius magnopere capiat.

innumerae leges aliae de jure civili latae ſunt : quarum nullam neceſſario ſocii adſciverunt , ſed eas quas maxime voluerunt. Atqui cum has leges ex remotiore antiquitate repetiviſſet ; ſtatim de recentis memoriae lege ſubjicit : *Ipſa denique Julia* (ſupple *lata fuit*) ipſa nempe illa quae civitatem ſociis & Latinis dabat . *Qua lege* (nihilominus, inquit, ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non eſſent* , *civitatem non haberent*. Haec Ciceronis, non vero Juliae verba eſſe contendit Valeſius. Ego priora illa , *Civitas eſt ſociis & Latinis data* , Oratori tribuo: poſteriora, *Qui fundi pop. facti non eſſent* , *civitatem non haberent* , Juliae ipſius eſſe verba , a Cicerone forſan contracta , apertiſſimum judico. Aut, ſi nihil aliud , Juliae ſententiam haud dubie continent .

Hîc vero cuivis a Valeſio quaerenti (In quodnam ſcil. fundi fieri ſocii debuiſſent, ut civitatem haberent) In legem dumtaxat de civitate conſequenda, reſpondet Valeſius. Quia enim beneficium invito non datur; in eam donationem fundos fieri neceſſe erat. At equidem a Valeſio, & quotquot alii gregatim in eo Valeſium ſunt ſecuti, magnopere diſſentio. Ex mente enim Juliae, ipſiuſque Ciceronis debebant non tantum donationi civitatis ſocii conſentire (in hanc vero cur ii fundi non fierent, quam tantopere expetiviſſent , & propter quam conſequendam ſociale bellum incendiſſent?) verum etiam in cetera omnia quae lex Julia complectebatur , fundos eos fieri neceſſe erat . Quaenam vero ſunt illa kapita , quae lex Julia continebat ? Vno verbo dicam . Hunc legum pandecten , in novorum civium gratiam concinnatum , ea continebat . His legibus omnibus novos hoſce cives fundos fieri neceſſe erat , ſi quidem civitatem Romanam conſequi vellent . Nec tamen mores omnes patrios abjicere cogebantur. Nam in ceteris, quae Digeſtum iſtud , cujus partem dedimus , non continebat, permittebantur ſive vetera ſua inſtituta ſequi , ſive alia temporibus magis congrua ſciſcere, ut in Commentario ad hoc Kaput ultimum infra oſtendam .

Ceterum a vero aberraſſe Valeſium in reſtringendo Juliae legis adſciſcendae ambitu (quem nempe nimium (149) coartavit) luculenter oſtenditur verbis Tullii ſequentibus . *In quo* , inquit, *magna contentio Heracleinſium* (ſine ulla controverſia illorum, a quibus haec tabula ſcalpta fuit) *& Neapolitanorum fuit ; cum magna pars in iis civitatibus foederis ſui libertatem civitati anteferret* . Sciendum eſt , Italicas urbes omnes foedere aliquo antiquo vallatas fuiſſe . Heraclienſes foedere illo Fabriciano vetuſtiſſimo (cujus hac ipſa orat. cap. XXII. & in ea pro Archia cap. IV. initio mentio fit, ex quibus ſaepe alibi verba retuli) gloriabantur. Neapolitani haud dubie ſuum foedus jactabant: alii aliud. At rogo quid ea foedera impediebant , quo minus in legem Juliam (ſi haec ex Valeſii ſententia nihil aliud quam in civitatis donationem fundos fieri juberet) fundi fierent ? Quo ergo illa *Magna contentio* , quaſi *civitas* , quam Julia largiebatur , cum *foederis libertate* ſtare non poſſet ? Atqui hoc unum erat , quod multos urebat , quod cum veteri ſuae αὐτονομίᾳ addictiſſimi eſſent; plures civium illorum , etſi civilitatem Romanam ardentiſſime cuperent, nolebant tamen ſub ea conditione cives Romani fieri , modo in Romanas leges, abjectis magna ex parte veteribus ſuis, fundi fierent . Haec igitur fuit Heraclienſium in Magna Graecia, itemq. Neapolitanorum concertationis cauſa . Sed tandem Neapolitanos quidem in ſua αὐτονομίᾳ (*libertate*) perſtitiſſe , Strabo (150) teſtatur : at Heraclienſes fundos fuiſſe factos , praeterquamquod Strabo obli-

(149) Valeſius non ſemel hoc inculcavit , ea conditione Italicis per legem Juliam fuiſſe beneficium civitatis promiſſum , modo huic ipſi tantum beneficio civilitatis Romanae adſentirent , non vero ut in ceteras leges Romanas fundi fierent. Imo & media ferme epiſtolâ ſua (ad illud Cic. *Qui pop. fundi facti non eſſent , civ. non haberent*) in hoc multus eſt , ac Bullialdum carpit, qui alia ſuaſiſſe videbatur . Atqui venia eſt Valeſio danda , qui ignoraſſet , Julia lege Digeſtum praecipuarum legum Rom. contineri . Quocirca Legi Juliae fundum fieri, tantumdem erat, quod Leges Rom. adoptare.

(150) Strabo lib. VI. in fine pag. 253. conqueritur , Graecanicas omnes earum regionum , quas nunc *Regnum Neapolitanum* complectitur , urbes ἐκβεβαρβαρῶσθαι (h. e. a Graecitate ad barbariem deſciviſſe) accepta ſcil. civitate Romana : ab his vero tres tantum excipit , *Tarentum* , *Rhegium & Neapolim* . Ex quo oſtenditur, in illo civili certamine (de quo Cic. in Balbiana cap. [illegible]) Neapolitanos tunc quidem antiquo foedere ſuaque αὐτονομίᾳ delectatos , in Graeco vivendi modo perſtitiſſe : iisdem-

oblique ſignificat, diſerte hoc ipſum æris hujus Kaput XII. in quod commentaturi ſumus, declarat.

Nam cum haec ipſa lamina (qua praecipua Romanae πολιτείας capita continentur) in Heracleinſium uſum ſcalpta fuerit; ecquis dubitat, quin Heraclienſis populus in eas leges Romanas, quae in hoc ære ſcalptae ſunt, factus fuerit fundus? Deinde ultimo hoc Kapite eorum municipium diſerte *Fundanum*, ejuſque municipes item *Fundani* dicuntur: ut nullus plane ſit ambigendi locus. Signate autem *Fundanum* municipium dicitur, ut diſtingueretur a municipiis non Fundanis, h. e. illis, quae Feſtus in primo itemque tertio municipiorum genere poſuit (vide ſup. Adnot. 144.) quibus Rom. civitas, ſed ita *ut ſuae cujuſq. civitatis* manerent, dabatur: cujuſmodi tunc fuere inter Graecos Tarentini, Rhegini, Neapolitani (uti Strabo modo Adn. 150. illuſtratus docuit) inter vero populos aliarum linguarum & inſtitutorum alia fortaſſe plura erant municipia non fundana: quae quidem ſine antiquo auctore quis enumerare auſit?

Quia vero id legum Digeſtum, cui Fundani municipes ſubſcripſerant, haud abſolutum legum corpus efficiebat; idcirco hoc ultimo Kapite permittitur aliquis leges iis alias ſive ex patriis ſive aliunde addere; alicubi has ipſas mutare, corrigere.

Antequam hinc digredior; ſi minus in ceterâ Tullii de *Fundis* controverſiâ, at ſaltem in Juliae verbis illis, *Qui fundi populi facti non eſſent*, vox *Fundus* populi ſtatum permanentem notat: quod quibus haec tanti videbuntur, malo ſeorſum (151) oſtendere, quam hîc demorari.

§. III. *Reliqua Ciceronis ex ead. orat. loca recenſentur, in quibus populi fundi mentio. In leges de publico Populi Rom. jure fundi populi non fiebant. Non tantum in Digeſtum æris hujus, ſed etiam in novas ſingulas leges populi, ſi expediret, fundi fiebant.*

Sequitur eod. VIII. Capite in fine: *Poſtremo haec vis eſt iſtius & juris & verbi, ut FVNDI POPVLI beneficio noſtro, non ſuo jure fiant. Cum aliquid populus Rom. juſſit, id ſi eſt* (152) *ejuſmodi, ut quibusdam populis ſive foederatis ſive liberis PERMITTENDVM eſſe videatur, ut ſtatuant ipſi non de noſtris, ſed de ſuis rebus, quo jure uti velint.* Hujus loci ſententiam non aſſequerer, abſque haec tabula Heraclienſis eſſet. Ex hac enim facto ipſo comprobavimus, verum eſſe quod Cicero ex Julia lege recitavit, ut *Qui fundi populi* (nempe in Romanarum aliquot eximiarum legum, municipiis fundanis communium, Digeſtum) *facti non eſſent, civitatem non haberent*. At aliquis a Tullio quaereret, ubi populus Rom. novam in poſterum legem juſſerit, tenerentur ne ea fundani municipes? Cicero huic tacitae quaeſtioni ita occurrit: cum novae leges (ad jus civile tantum pertinentes, uti poſtea idem declarat) juſſae fue-

iisdemque magiſtratibus legibuſque ut antea uſos, at Heraclienſes, utpote a Strabone minime exceptos, ἐκβεβαρβαρωμένυς jam, h. e. *Fundanos municipes* evaſiſſe. Celebrem Strabonis locum tum in Prodromo pag. 115. tum alibi pluries illuſtravimus. Obiter moneo in Coeliana Ciceronem cap. X. de *ſeditionibus Neapolitanis* meminiſſe. Sed nihil his ſeditionibus cum ea contentione commune, de qua loquitur in Corneliana cap. 8. At Neapolis ipſa ſub Tito tandem colonia facta fuit, ut in Herculanenſibus dicam.

(151) Verba ſunt Ciceronis: *Qua lege* (Julia) *qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent*. Ajo primum in Juliae verbis τὸ *Fundus* in populis tam late patere, quam *Fundanus* (quae vox a *Fundus* inclinatur, ſicuti *Vicanus*, *Paganus* &c.) in Municipiis & Municipibus; ita ut utrumque vocabulum de univerſis Digeſti legibus adſciſcendis, vel non, intelligi debeat. Atqui τὸ *Fundanus* in hoc Kapite XII. ita prorſus accipitur. Ergo & lex Julia, ex qua noſter pandectes prodiit, non minus ample *Fundos* accepit; eaque de cauſa τὸ *Fundi* abſolute uſurpavit, non addito, ecui aut ecquibus legibus *fundi* fieri deberent.

Deinde ſicuti negari non poteſt, quin *Fundanus* in municipio qualitatem inhaerentem, non vero actum tranſeuntem notaret; ita & vox *Fundus* de populo legem Juliam cum ſuo Digeſto adſciſcente, non dubium, quin ſtatum & conditionem populi ſtabilem eique inhaerentem deſignet.

(152) Quod hîc dicitur (*Id ſi eſt ejuſmodi, ut . . . populis ſive foeder. ſive lib. permittendum eſſe videatur*) eo pertinet, quod plures leges Romae fiunt, quae ad deliberationem populi fundi (auctor fiat, nec ne) non attinent. Sicuti illud eſt, quod Orator initio cap. XVII. poſuit. *Illis* (Gaditanis) inquit, *repetentibus L. Cornelium, reſponderem, legem populum Rom. juſſiſſe de civitate tribuenda* (cui voluerit Cn. Pompeius) *huic generi legum fundos populos fieri non ſolere*. Non enim eſt ex eo genere legum, quae populi fundi arbitrio permittendae eſſe videantur; maxime cum legis hujus (de civitate, cui Pompeius voluerit, danda) finis pertineat ad jus publicum, de quo extremo hoc cap. diſſeritur, nim. *de bellis, victoria, ſalute* populi Romani. Pervelim hoc valde notari.

fuerint , *Id ſi eſt ejuſmodi ut quibusdam populis ſive liberis ſive foederatis permittendum eſſe* (ut iis utantur) *videatur* , *ut ſtatuant ipſi non* (ut) *de noſtris* , *ſed* (ut) *de ſuis rebus* , *quo jure* (in ea re) *uti velint* . Sententia eſt , novis in poſterum legibus tum demum adſtrictum iri fundanos municipes , ubi eas adſciverint . Ait vero : *Non* (ut) *de noſtris ſtatuant* (nempe per ſuffragii lationem : quod non niſi a praeſentibus Romae ferri poterat) *ſed* (ut) *de ſuis rebus* , utrum ipſi privatim teneri velint . Ac poſtea ſic addit: *Tum, utrum fundi facti ſint* (in eam legem ſingularem) *an non* , *quaerendum eſſe videatur* . Tunc ait quaerendum , an lex illa in municipio ad legum tabellariarum Gabiniae Papiriaeque normam perlata videatur . Atque hoc in municipiis (non item in coloniis , quarum colonos , utpote ἀνέκαθεν cives Romanos , fieri fundos non oportuit) fuiſſe aevo Tullii in novis de jure civili legibus factitatum , locus hic docet. Vltima haec capitis VIII. cum ſuperioribus nectenda illis ſunt : *De noſtra vera republica* , *de noſtro imperio* , *de noſtris bellis* , *de victoria* , *de ſalute* , *fundos populos fieri noluerunt* . Quo ſignificatur, leges tantum de jure civili novas (modo eſſent ejuſmodi, ut permitti municipiis viderentur) horum arbitrio fuiſſe permiſſas : non item leges de jure publico , Romanique imperii ſtatu . Ad hoc vero genus alterum legum attinentium ad imperium , bella , victorias , ſalutem populi Rom. refert pluries Cic. donationem civitatis Balbo factam ; uti nos ſupra in Adn. 152. declaravimus . Pertinebat enim ad pop. Rom. ſalutem lex illa, qua juſſum fuit, ut quem fortem virum Pompeius civitate donaſſet, id ratum haberetur.

Deinde Orator initio XI. capitis hanc *fundorum populorum* denuo mentionem injicit : *Sed* , *cum eſt illud imperitiſſime dictum de populis FVNDIS* , *quod commune eſt liberorum populorum* , *non proprium foederatorum* (*ex quo intelligi neceſſe eſt* , *aut neminem ex ſociis civem fieri poſſe* , *aut etiam poſſe ex foederatis*) *tum vero jus omne noſter iſte magiſter mutandae civitatis ignorat* . . . In hoc loco illud noſtra intereſt , quod videtur hic aperte Tullius *Populos fundos* , tamquam ſi ea vox ἕξιν (*habitum*) ſive ſtatum permanentem (non vero actum tranſeuntem illum , quo populi auctores fiunt) notet , uſurpaſſe , imo & populos fundos cum populis liberis, ſociis, foederatis (quae verba populi ſtatum notant) comparaſſe. Haec quomodo cum ſua ſententia ſtent , Valeſius viderit .

Adhaec cap. XVII. iterum *Fundi* mentio exſiſtit his verbis : *Illis enim* (Gaditanis) *repetentibus L. Cornelium* , *reſponderem* , *legem populum Rom. juſſiſſe de civitate tribuenda* (cuicumque Cn. Pompeius de conſilii ſententia judicaverit). *Huic generi legum fundos populos fieri non ſolere* . Qua de cauſa non ſolent ? Quia non *eſt ejuſmodi* , *ut* populi fundi arbitrio id *permittendum eſſe videatur* , ut cap. 8. dixerat . At quare hoc non permittitur ? quia finis legis hujus ad jus publicum , non vero civile pop. Romani pertinet, ut in fine cap. VIII. a Cic. innuitur . Confer de his tum alibi a me dicta, tum Adn. 152.

Atque hactenus credo , me Balbianae locis de vi & intellectu populorum fundorum agentibus, non dum ſatis intellectis, lucem non modicam infudiſſe. Cetera porro loca huc pertinentia plana ſunt, nec alia de cauſa inferne (153) produco, quam

(153) *Cetera Cornelianae orationis de populo Fundo loca* .

Cap. XVIII. ubi Gaditanorum SCta ad avertendum a Cornelio hujus judicii periculum commemoraſſet ; ita ſubjicit : *Potuit magis FVNDVS populus Gaditanus fieri* (*quoniam hoc magnopere delectare verbo*) *ſi tum ſit FVNDVS* , *cum ſcita ac juſſa noſtra ſuâ ſententiâ comprobat* , *quam cum hoſpitium* (cum Cornelio) *fecit* , *ut & civitate illum mutatum eſſe fateretur & ejus civitatis honore digniſſimum judicaret ?*

Cap. XXI. *Quem* (L. Matrinium a C. Mario civitate donatum) *cum diſertus homo L. Antiſtius accuſaret ; Spoletinus* (L. Matrinius) *dixit* , *FVNDVM populum Spoletinum non eſſe factum* ; *videbat enim populos de ſuo jure*, *non de noſtro* , *FVNDOS fieri ſolere*. Obiter hic adnoto , Balbi accuſatorem, contra quem Cicero invehitur , non fuiſſe primum , qui contenderet , neminem ex populo foederato poſſe civitatem mutare , niſi is populus in eam mutationem fundus fieret . Nam ecce praeceſſerat hujus L. Antiſtii exemplum , contendentis irritam fuiſſe civitatis donationem L. Matrinio a C. Mario factam, quippe cui pop. Spoletinus fundus non eſſet factus . Ac fortaſſis alia inſuper exempla praeiverant .

CAP. XXIII. *Multi in civitatem recepti ex liberis foederatiſque populis . . . nemo umquam eſt de civitate accuſatus* , *quod aut populus FVNDVS factus* *non*

quam ne prorſus unum omittam Tullianum de *populo fundo* locum.

C A P V T V.

In hoc ultimo æris Kapite explanando nec Feſtum, nec eam FVNDI interpretationem videri ſequendam, quam Gellius docuit, ſed illam tantum quam Tullius ex Julia lege ad nos tranſmiſit.

In excerpenda Ciceronis Corneliana me longiorem juſto fuiſſe, ſatis intelligo. At religio mihi fuit, ne, ſiquem locorum praeteriviſſem, non ſatis mihi, non ceteris facturus fuerim. Nunc ex denſa tot teſtium Feſti, Gellii, Ciceronis ſylva quid negligendum, quidve potiſſimum tollendum atque arripiendum videatur, decernendi tempus eſt.

Feſtus univerſum genus ſpectavit, ubi ſic definivit: *Fundus dicitur populus eſſe rei, quam alienat, h. e. auctor*. Niſi quod nollem ab eo τὸ *Populus* fuiſſe infertum: qui ſi loco τῦ *Populus* ſive τὸ *Quiſpiam*, ſive tale quid γενικώτερον ſuffeciſſet; verius definiviſſet, atque etiam Plautinus ille in Trinummo *Fundus* ea finitione comprehenderetur. Eadem autem definitio ideo & populum continet; quia in quamcumque rem populus fundus fieri intelligatur, eam alienare dicetur. Nam ſive Balbo mutanti civitatem (quod ejus accuſator pertendebat) fiet fundus; ecce alienabit civem: ſive in unam pluresve leges Romanas fundus efficietur; ecce priores leges, cum municipio natas, alienabit, eaſque cum Romanis noviter adſcitis permutabit. Mittamus ergo Feſtum, ut qui non multum municipes noſtros fundanos juvat.

Venio ad Gellium: cujus definitio, quia cum municipii juribus apta atque devincta eſt; fortaſſis rem noſtram acu tanget. *Municipes* ergo, inquit, *ſunt cives Romani ex MVNICIPIIS, legibus ſuis & ſuo jure utentes, muneris tantum cum populo Romano honorarii participes: a quo munere capeſſendo appellati videntur.* Hoc ultimum de *Munere*, ſi de eo intelligitur, uti par eſt, ut in militia hoc detur eis, ut *honoris* cauſa in legione uti cives, non vero in auxiliis uti ſocii, *munus capiant*; tum hi Municipes non illi erunt, quos quaerimus (pleno nim. jure civitatis fruentes cum latione ſuffragii) ſed municipes primi generis, cum quibus hi *fundani* noſtri nihil commune habebant. Atq. hanc rem etiam illud quod in Gellio ſequitur, ſatis declarat. *Nullis*, inquit, *aliis neceſſitatibus, neque ulla populi Romani lege adſtricti, ni IN* (154) *QVAM populus eorum FVNDVS FACTVS EST*. Atqui iſtos municipes delicatulos, paene omni lege ſolutos, fundani noſtri, tam ſpiſſo legum Digeſto adſtricti, ſuos congeneres non agnoſcent: quos etiam νοϑείας arguent, ſeque tantum legitimos municipes venditabunt, quippe non in unam alteramve pro ſua libidine legem *fundos*, ſed plane *Fundanos*. Ergo & Gellium cum evigilatis in Attica noctibus miſſum tantiſper faciamus: cui tamen eſt venia danda, utpote ibidem expoſtulanti, ſuo tempore *Obſcura oblitterataque* fuiſſe *municipiorum jura: quibus uti jam per ignotitiam non queunt*.

Venio ergo ad M. Tullium, auctorem non poenitendum, maxime qui teſtem prae ſe agat locupletiſſimum, nempe Juliam ipſam legem: quo ex fonte hujuſmodi

non eſſet, aut quod foedere civitatis mutandae jus impediretur.

Cap. XXIV. *Num FVNDOS igitur factos populos Latinos arbitramur aut Servilia lege* (corr. *Serviliae legi*) *aut ceteris, quibus Latinis hominibus erat propoſitum aliqua ex re praemium civitatis?*

Eod. extremo cap. *Num igitur aut FVNDOS factos Velienſes, aut ſacerdotem illam* (Cereris, nomine *Calliphanam*: cui deae ſacrificaturae mulieres, aut Neapoli aut Veliâ Romam accitae, civitate donabantur; *ut ſcientia peregrina, mente domeſtica & civili precarentur*, ut ait ibid. Cic.) *civem Romanam factam non eſſe, aut foedus* (Velienſe) *& a ſenatu & a populo Rom. violatum arbitrabimur?*

(154) Supra Cap. I. p. 468. cum animadvertiſſem, in probatiſſimis editionibus Gellianis (etiam in ultima limatiſſima Jac. Gronovii anni 1706.) duo illa monoſyllaba (IN QVAM) in unum coaluiſſe, atque evaſiſſe verbum *Inquam*, quod ibi nullius uſus eſſet; mirabar cur nulli in mentem veniſſet rurſus divellere, & edere, IN QVAM . . . Sed ubi Rigaltii *Obſervationem de populis fundis* legi; in ea primum reperi non longe ab initio Gelliana verba recte a viro perſpicaciſſimo recitari in hunc modum: *NI IN QVAM populus eorum fundus factus eſt*. Qui ſtatim Gellianis ita ſubjicit: *Sic habentur extrema iſta Gellii verba in libro Carrionis, rectiſſime; cum eoque libro facit alter ille, quem vos* (Puteanos fratres alloquitur) *nuper in Biblioth. Regia, me rogante, inſpexiſtis*. Multo plus miror ab anno 1651. quo Rigaltiana illa ſcriptiuncula prodiit, neminem fuiſſe repertum, qui illud *Inquam* (quod junctum nihili eſt) in duo, ut ante erat, divulſum, in ſecutis editionibus exhibuerit.

modi omnia fundanorum municipiorum jura manarunt. In Cornelianae igitur cap. VIII. ex Julia lege iſtud recitatur, ut *Qui fundi populi facti non eſſent, civitatem non haberent*. Verba haec initio primae laminae Digeſti legum (nam plures fuiſſe oſtendi ſaepiſſime) praeiviſſe neceſſe eſt; ut populi Italici ſub ea conditione donari ſe civitate intelligerent, modo, non unam alteramve, prout commodum erat, legem adſciſcerent (nam hoc ſemper licuiſſe foederatis, ex Balbiana novimus) ſed abſolute ac ſine reſtrictione *Fundi fierent* (155) quippe cum hoc ad univerſum legum pandecten, pluribus tabulis comprehenſum (ex quarum naufragio hanc, quae una enatavit, hoc in opere dedimus) referatur. Ab ea igitur generali legum Romanarum municipalium docili acceptione Municipes illi non mere *Fundi* (nam & foederati qui ſuapte ſponte unam alteramve ex Romanis adſciſcerent, *Fundi* in eas facti dicebantur) ſed plane *Fundani* ſtabili appellatione nominati fuerunt.

Nec illud intereſt, utrum Heraclea ex lege Juliâ, an ex Plotiâ, aliâve ſimili, conſecuta ſit civitatem. Etenim cum lex Plotia non aliud quam extenſio Juliae fuerit; omnia ad Juliae exemplum rogata, perlata, & in tabulis deſcripta fuiſſe neceſſe eſt. Atque hic Anteloquii *de Fundanis* finis eſto.

(155) Excepto quod ultimo Digeſti kapite Fundanis municipibus permittebatur quaedam Romanis legibus de ſua penu addere, itemque Romanas non nullas leviter ſive mutare ſive corrigere licitum fuit, ut ex hoc ære intelligitur.

C A P V T XII.

Cui legum datio in Municipio fundano permiſſa, intra annum ad eas leges addere, mutare, corrigere liceto: eaeque leges ita refictae, tamquam ſi ab initio ita ſcriptae ſint, ita municipes fundanos tenento.

85 *Qui lege plebiſve ſcito permiſſus eſt fuit, ut leges in municipio fundano, municipibuſve ejus municipii daret:*

Graviſſimam haud dubie difficultatem ex hoc ultimo æris Kapite amovimus, ſi poſtquam notionem *Municipii Fundani* docuimus. Adhuc tamen ſcrupuli non leves reſtant evellendi; ut intelligas, plus hîc in receſſu latere, quam in fronte promittitur.

VER. 85. *Qui lege plebiſve ſcito permiſſus eſt fuit, ut leges in municipio fundano ... daret*] Agitur hoc ultimo kapite de legum harum datore, eodemque amplificatore, mutatore, correctore, ſingulis municipiis aſſignando: quem, quando aptius deeſt vocabulum Legum-datorem poſthac vocabimus. Rem inde ordiar. I. Verba hujus ultimi kapitis haud dubie ejuſdem legis ſive Juliae ſive Plotiae ſunt, cujus & ſuperiora omnia. II. Haec vero lex (ſive legum συναγωγὴ) Julia, non eo uſque ſe demittere debuit, ut a rebus juris ad ea quae facti ſunt, deſcenderet, ac ſuos ſingulis municipiis datores legum nominatim aſſignaret. III. Quaeritur ergo ubinam aſſignatio legum-datorum pro ſingulis municipiis facienda fuerit, Romae ne, an in ſingulis municipiis, & quidem per tramites legitimos in ἀρχαιρεσίαις uſitatos. IV. Ac nihil mallem, ſi liceret, quam Romae id factum: quod tum verba illa ſuadere videntur, *LEGE PLebisVE SCito*, quae ſunt Romanae πολιτείας vocabula; tum

quod ex lib. secundo (156) in Verrem (aliis abstineo) ab Roma legum conditores petebantur. V. Sed tamen dispar est ratio. Nam in exemplis modo allatis leges a Romanis, ultro missis legationibus, petebantur; hic autem his municipiis omnibus Digestum legum, a Romanis ultro jam scriptum, obtrudebatur; nec aliud restabat, nisi ut illud in singulis municipiis promulgaretur, idemque legibus aliis patriis, sane quam necessariis, suppleretur.

Verum quid consiliis capiundis (de eo, ubi nam hos legum-datores designari conveniret) quasi res adhuc infecta sit, tempus teritur, cum jam pridem datores istos legum creatos esse intelligam, idque lex hujus kapitis clamet? *Qui*, inquit, *permissus EST FVIT, ut leges in municipio Fundano . . . daret*. Ergo quo tempore Digestum scribebatur, jam singulorum legum-datorum designatio facta fuerat. Vbinam facta? Romae ne? Non puto: quia si Romae facta fuisset, non scriptum esset *LEGE PLebisVE SCito*, quasi dubium esset; sed id quod erat, dixisset, puta *lege*, aut vero, *plebis scito*. Nisi vero illud VE διηγετικόν est, ut & *sive*. Atqui quid percontando me ultra excrucio? Qui, si recte rei actae vestigia exploro, satis perspicere hoc videor, nim. dum hic legum pandectes Romae componebatur, interim lege aliqua sive plebiscito permissum, ut singulis in municipiis novum id legum σύνταγμα ubi absolutum fuisset, promulgaretur, itemque (quia tum patriarum legum additamento opus erat, tum etiam videndum ne Romanae leges cum patriis colliderentur) ea legum digestio pluribus in locis, in quibus opus, refingeretur. Totam vero hanc Digesti Romani recognitionem non alibi quam in unoquoque municipio a legum-datore ibi creando, patriorum institutorum gnaro, fieri oportuit.

Dixeris, inauditum esse, ut subjectis civitatibus tantum tribueretur, ut ipsae per suos populares sibi leges darent. At omitto, quod tanti fuit restinxisse belli socialis incendium. Omitto quod non alii quam municipes poterant Romanas leges cum iis, quibus a nativitate assuevissent, apte componere. His, inquam, missis; quidnam rogo dignitati Romanae indecorum fuit, si selectissimus quisque ex unoquoque municipali senatu assumeretur, cui (jam ceteroqui civi Rom.) ea tanta potestas permitteretur? Nam quantumcumq. id fuit, totum permissu Romano fiebat: *Qui*, inquit, *lege plebisve scito PERMISSVS EST FVIT, ut leges . . . daret*.

IBID. *Qui . . . PERMISSVS EST . . . ut leges . . . daret*] Nova syntaxis verbi *Permittor*. Nam trita usurpatio haec fuerat: *Cui permissum est, ut leges daret*. Sed tamen (praeterquam quod Graeca (157) syntaxis est in aliis ejusdem notionis verbis a Latinis expressa) ipsum istud Per-

(156) *Exempla populorum leges a Romanis postulantium*.

Exempla hujusmodi liber II. in Verr. plura suppeditat cap. XLIX. *Non modo Siculorum nihil in hac re valuisse leges, sed ne ab senatu quidem populoque Rom. datas. Quas enim leges sociis amicisque dat is, qui habet imperium a populo Romano, auctoritatem legum dandarum a senatu, hae debent & populi Rom. & senatus existimari*. Hac ead. ratione quas leges Cn. Pompeius, cum imperio in Pontum & Bithyniam missus, Ponticis & Bithynis dedit, eae leges pro Romanis habebantur. Loquitur de his saepe Plinius in suis ad Trajanum epistolis: ex quo loca plura in hoc Commentario supra variis in locis adspersimus.

Mox in ead. Verr. ita sequitur. *Halesini pro multis & magnis suis majorumque suorum in remp. nostram meritis . . . cum haberent inter se controversias de senatu cooptando, leges ab senatu nostro petiverunt. Decrevit senatus honorifico SCto, ut his C. Claud. Ap. F. Pulcher praetor de senatu cooptando leges conscriberet. C. Claudius adhibitis omnibus Marcellis qui tum erant, de eor. sententia leges Halesinis dedit: in quibus multa sanxit de aetate . . . de quaestu quem qui fecisset, negligeretur: de censu de ceteris rebus. Quae omnia ante istum praetorem . . . valuerunt*.

Cap. L. *Agrigentini de senatu cooptando Scipionis leges antiquas habent: in quibus & eadem illa sancta sunt, & hoc amplius . . . ne plures essent in senatu ex colonorum numero, quam ex veterum Agrigentinorum*.

Extremo eod. cap. L. *Idem fecit* (Verres) *Heracleae. Nam eo quoque colonos P. Rupilius deduxit; legesque similes de cooptando senatu, ac de numero veterum ac novorum dedit*. Hic est ille Rupilius, de quo eod. lib. cap. 13. dixerat: *Siculi hoc jure sunt, ut . . . quod Siculus cum Siculo non ejusdem civitatis* (agat) *ut de eo praetor judices ex P. Rupilii decreto (quod is de legatorum sententia statuit, quam legem illi Rupiliam vocant) sortiatur*.

Haec ubi scripseram, reperi a me prope eadem, etsi aliorsum, adnotata fuisse p. 410. Adn. 46.

(157) Graecam constructionem eam hic intelligo, qua dativus personae, cui quid creditur permititurve, in rectum transit, cum quo tamquam cum supposito, verbum passivum convenit. Itaque

86 *fiquis is poft hanc legem rogatam, in eo anno proximo* (ex) *quo hanc legem populus juſſerit, ad eas leges* (addiderit, commutaverit, correxerit); *municipes fundanos*

Permittor eâdem, qua æs noftrum, cônftructione ufurpavit Seneca in IV. de benef. 12. *Latronibus circumventum defendo, ut tuto tranfire permittatur*. Idem in I. de Jra 7. *Animus fi in iram, amorem, aliofque fe projecit affectus, non permittitur reprimere impetum*. Adhaec & Quintil. Decl. II. *Dum ad colligendum pondus dextra redire permittitur*. Etiam Plinius XVII. 21. quamvis in re diffimili, fcripfit: *Nec funt* (in vite palmites) *plures quaternis unquam permittendi.*

IBID. *In Municipio FVNDANO*] Quid vox *Fundanus* toto hoc kapite valeat (nec enim quidquam cum Latii Fundis commune habet) fuperiore Anteloquio abunde dictum fuit. Ea nifi cognôris, fruftra te fperes kaput iftud intellecturum.

VER. 86. *SI QVIS IS ad eas leges* (addiderit, commutaverit, conrexerit) *municipes Fundanos item teneto . . .*] In iis primis tribus monofyllabis σολοικοφανὴς videtur conftructio. Nam poft *Si quis* infolens eft addi *IS* aut tale aliud. Atqui rectiffima fyntaxis haec eft. Nam poft *Si quis* liberum eft aliud nomen five patrio cafu, five recto addere. Nec *SI QVIS IS* minus rectum, quam *Si quis civis*. Sicuti ergo τὸ *Si quis eorum* partitivâ (uti grammatici vocant) conftructione nemo criminabitur, ita nec per fyntaxin convenientiae accufabis τὸ *Si quis is*. Eod. verfu quae tria uncis a me interpofita vides, nempe (*Addiderit, commutaverit, conrexerit*) ne dubita, quin fint ipfiffima verba Legis, quae nefcio quo veterno captus, fcalptor eft praetervectus. Effe autem verba ipfa Legis, oftendit mox ver. 88. ubi legitur, *Ad eas leges additae, commutatae, conrectae effent*.

Poft H. L. R.] Singulariter ne *Poft hanc legem rogatam*, an plurative, *poft has leges rogatas* interpretari opus fit (neque hic folum, fed & paullo poft eod. ver. ubi ait: *Quo h. l. populus juſerit*) dubium eft. Equidem adduci non poffum, ut plurative *Has leges rogatas* interpreter, ita ut referatur ad omnes ac fingulas, quae hoc fyntagmate legum continentur. Etenim fi fingillatim ad omnes referretur; nefas effet eas poftea a legum datore municipali *mutari* aut *conrigi* poffe (poftquam fcil. *Rogatae* fuiffent, h. e. *Juſſae*; fic enim *Rogandi* verbum ftatim hoc eod. ver. per *Jubeo* redditur his verbis, QVO · H · L · POPVLVS · IVSERIT) id vero, inquam, abfurdiffimum & Populi majeftati inconveniens effet. Ergo magis eft, ut interpreter fingulo numero, *Poft hanc legem rogatam*, & mox, *Quo hanc legem Populus juſſerit*; ita ut Lex Julia, five Plautia de civitate populis Italicis danda intelligatur. Ac jam antea p. 409. ad v. 14. (ubi fcribitur, *H · L · effe non licere*) oftenfum fuit, non legendum effe *His legibus*, fed *Hac lege*. Vide ibi notata. Nec refert, quod haec eadem lex contineat fyntagma multiplex legum variarum. Nam tota ifta digeftio unius *Legis* nomine veniebat, quae proprio nomine *Julia*, appellativo videtur *Lex municipalis* (ut in tit. *Ad Municipalem*) aut abfolute *Lex* (ut apud Cic. VI. fam. 18.) aut etiam *Lex Satura* dicta. Ac de *Satura* tanta eft rerum pulcherrimarum copia a viris eruditis congefta, ut ea fi huc comportaverim, longum facturus fim. Itaque praeftabit fi meliora, ac rectius decreta, feorfum in imam (158) pagellam conjiciam.

 Ergo

que ἐπιτρέπω, & ἐπιτεύω certe dativum perfonae poft fe gerunt. At ea verba poftquam paffiva fiunt, ita conftruuntur: ἐγὼ ἐπιτρέπομαι, aut ἐπιτεύομαι τῦτο. Saepius vero fic, quam ἐπιτρέπεταί μοι τῦτο, ufurpatur. Hinc illud eft, *Permittitur ille* pro *permittitur illi*, in aere hoc & in Senecae exemplis.

Nec aliter in *Concedo* & *Sino*. Virgilius: *Fatis numquam CONCESSA moveri Apparet Camarina*. Manil. lib. IV. *Faftidito CONCESSA eft jure potiri*. *Sinitur* quis, aut *Situs eft*, facere quidpiam, vulgarius eft, quam ut exemplis allatis fit opus.

(158) *DE LEGE SATVRA & PER SATVRAM.*

Inter Satyram atque Saturam Voffii difcrimen non probatur. De Satura Lege Fefti, Ifidori, Philoxeni loca: quae Schotto falfo fufpecta. Lex fatura a Lege per faturam accurate diftinguenda. Lex fatura non vetita per legem Caeciliam Didiam, modo feorfum fingula rogarentur: at eadem lex Caecilia legi per faturam fefe unice oppofuit. Lex Caecilia Didia ex verbo fenatorio DIVIDE *illuftratur,*

Lex

Lex æris hujus cur Satura , non vero per Saturam dicenda ſit , ex Tullio oſtenditur .

Supra in fine Excurſ. de Frumentat. p.323. extremo capite IV. me de *Lege Satura* alicubi dicturum prae me tuli . Hoc vero loco non alius opportunior . Atque ut recta viâ procedam , a *Saturae* , ſive *Satyrae* vocabulo ordiar . Voſſius in Etym. ita diſtinguit, ut *Satyra* h. e. Satyrica poeſis Lucilii, Horatii , Perſii, a *Satyris* dicta ſit; ut contra illa altera Ennii & Varronis vocanda ſit *Satura* . Parum probo ; magiſque illud placet, ſatyricam Graecorum poeſim , qua σιλλογράφοι h. e. *ſillorum ſcriptores* utebantur , recte vocari *Satyram* & a Satyris videri nominatam : at quae Latinis in uſu fuit , uſque ab initio fuiſſe Miſcellum carmen (& quidem in primordiis ſerium , poſtea eo traductum , ut ridendo verum diceretur) miſcellas vero res omnes *Saturae* vocabulo comprehenſas : ſicuti miſcella lanx, farcimen miſcellum , lex varia continens , denique carmen miſcellaneum , haec omnia & fortaſſis alia , *Saturae* nomine veniebant: etſi interdum in libris Y loco V irrepſerit . Verum genus univerſum talium mitto , meque tantum ad legem miſcellam h. e. ad *Saturam legem* refero . *Satura* (ait Feſtus) *lex eſt , multis aliis legibus conferta* . Quod vero ſtatim addit (*Itaque in ſanctione legum* &c.) hinc alienum eſt, uti poſt dicam ubi de *Lege per ſaturam* . Iſidorus V. Orig. 16. *Satyra vero lex eſt, quae de pluribus rebus ſimul loquitur , dicta a copia rerum & quaſi a ſatietate* . Ex etymo patet , *SatVra* ab Iſid. ſcriptum . Sed nihil Philoxeni Gloſſis ſignificantius , in quibus ita legitur: *SATVRA:* Νόμος πολλὰ περιέχων . Atq. haec grammaticorum loca in ſuſpicionem Schottus in I. Obſerv. 2. vocat, tamquam ex mendoſo jam olim Salluſtii loco ab iis deſcripta . In Salluſtii enim Jugurtha cap.29. ita olim in editis legebatur : *Quaſi per ſaturam (legem) ſententiis exquiſitis , in deditionem accipitur* . At ubi in melioribus ſcriptis abeſſe illud *Legem* animadverſum fuit ; pleno criticorum ſuffragio in ſecutis editionibus ea vocula ſolum vertere coacta fuit . Verum ut cum Schotto agam ; eſtne credibile Feſto Pompeio , (qui prior Soſipatro , a quo citatur , fuit) maculoſiora Criſpi exemplaria ad manus fuiſſe, quam quae ad hunc diem aſſervantur , in quorum pluribus illud *Legem* abeſt ? At quid moror ? Aliud , ſi me audis , *Lex ſatura* , aliud *lex per ſaturam* , de qua in fine dicam : quae duo tum olim grammatici, tum poſtea viri aetatis hujus doctiſſimi in unum commiſcuerunt; quo facto huic rei ſpiſſam offudere caliginem .

Ergo uti dicebam , aliud *Lex ſatura* , cujus meminit Feſtus (niſi quod ea mox addidit , per quae hanc videatur cum *lege per ſaturam* permiſcuiſſe) meminere Iſidorus, & Philoxenus Gloſſographus ; aliud vero *Lex per ſaturam* rogata . Errant quoque qui *Saturam* legem vetitam fuiſſe Caecilia Didia lege volunt; nam haec non *Saturae* legi, ſed rogationibus per ſaturam dumtaxat obviam ivit . Leges ergo Saturae numquam non uſitatae fuerunt , etiam poſt Caeciliam Didiam plurimae latae , quae plurima complectebantur : quod ſi exemplis monſtrare pergam , ineptiverim . Noſtra lex æris hujus nihilo minus, imo magis etiam aliis de genere legum ſaturarum fuit , quamvis poſt Caeciliam Didiam rogata . Eaedem vero Saturae leges vitio legis per ſaturam caruerunt.

Videamus jam quodnam id vitium ; ſic enim & naturam *legis per ſaturam* perſpiciemus . *Satura*, ut initio vidimus , id omne fuit , quod miſcellum ac temere ex rebus diverſi generis permixtum . Talis *lanx ſatura* , & farcimen illud , cui *Saturae* nomen , item Carmen cognomine , ac demum (νόμος πολλὰ περιέχων) *lex plura complectens* haud invicem cohaerentia. Ab his vero miſcellaneis rebus factum eſt , ut quidquid in eum modum componeretur , id *per Saturam fieri* diceretur . Lucilius apud Diomedem non de lege ſatura loquitur , ſed, ut videtur, de ſuffragiis in creando aedile permixte & inordinate latis .

Per ſaturam aedilem factum , qui legibus ſolvat .

Eodem & illud refer, quod Feſtus in *Satura* ex T.Annii Luſci Orat.in Ti.Gracchum citat : *Imperium quod plebes per Saturam dederat* . Per ſaturam datum imperium criminatur, quia uno rogatu & de imperio dando, & de aliis rebus pluribus permiſte, non ſeorſum , ut oportuit , populus rogatus fuerat . Mox idem Feſtus ex C. Laelii oratione ea ipſa laudat , quae hodie in Salluſtio Jug. cap. 29. leguntur : *Dein poſtero die quaſi per ſaturam ſententiis exquiſitis* (Jugurtha) *in deditionem accipitur*. Ait *per ſaturam* in conſilio militari exquiſitas fuiſſe ſententias , h. e. perturbate , permiſte , nulloque ordine ſervato . Ac ne hîc quidem lex ferebatur : verum ex Salluſtio intelligis , quidquid permixte & inordinate fieret , id factum dici *Per ſaturam :* de quo nunc quaerimus . Neque porro Juſtinianus mihi indictus abibit . Qui in Prooem. de rat. diſc. jur. *Et primi anni hoc opus legentibus tradebatur , non ſecundum Edicti perpetui ordinationem* (ut fieri oportuiſſet) *ſed paſſim & quaſi PER SATVRAM collectum , & utile cum inutilibus mixtum* .

Venio jam ad legem Caeciliam & Didiam , quae Saturas leges caſſas reddidiſſe putatur . Non ita : verum quam Caecilia Didia vetuit , ea non lex *Satura* (rara enim lex non plura kapita complectebatur) ſed *per Saturam* rogata intelligenda eſt . Non vetabantur plura rogari , modo ſeorſum, non conjunctim rogarentur. Ratio promptiſſima eſt illa , quam Cicero pro Domo cap. 20. affert . *Quae eſt alia vis* (inquit) *quae ſententia Caeciliae legis & Didiae , niſi haec , ne populo neceſſe ſit in CONIVNCTIS* (uno rogatu ſcil.) *REBVS COMPLVRIBVS , aut id quod nolit , accipere, aut id , quod velit , repudiare?* Ea quoque vis fuit ſenatorii verbi *Divide* ; tum uſurpati cum aliquis in dicenda ſententia res plures diſpares complexus fuiſſet . Aſconius : *Cum aliquis in dicenda ſent. duas pluresve res complectitur , eae ſi non omnes probantur , poſtulatur ut dividat , i. e. ut de rebus ſingulis referatur . . . Sedentes* (qui volunt) *hoc unum verbum pronuntiant : DIVIDE* . Ab eadem eſt cauſa quod quas legislatores perpetuo valituras eſſe leges cuperent , in earum ſanctione, qua poena in violatores ſanciebatur , diſerte adjicerent : NEVE PER SATVRAM ABROGATO AVT DEROGATO uti Feſtus teſtatur. Quo ſpectat & illud in aenea tabula ſcriptum , EXTRA QVAM SEI QVID IN SATVRAM FERETVR .

Ergo , uti ad Tabulam noſtram deveniam , Lex æris hujus *Satura* quidem, ſed non rogata *per ſaturam* habenda eſt , ſive quia ſingula quaeque kapita ſeorſum rogata fuerunt; ſive quod ad unum aliquod , quod diſertim rogatum fuerit , cetera referebantur , eoque continebantur . Ac poſterius hoc multo mihi verius videtur. Referebantur enim omnia kapita æris hujus ad illud unum , quod Tullius in Balbiana cap. VIII. contraxit . *Ipſa* , inquit , *denique Julia* (lex lata fuit) : *qua lege* (ita) *civitas eſt ſociis & Latinis data* (ut) *qui FVNDI POPVLI FACTI NON ESSENT* (in hoc ſcil. legum corpus) *civitatem non haberent* . Haec

ſumma

87 *item teneto, uti oporteret si eae res ab eo tum, quum primum leges eis municipibus lege plebisve scito dedit,*
88 *ad eas leges additae, commutatae, correctae essent: neve quis intercedito, neve quid facito, quominus*

Ergo quae hîc singulo num. *Lex rogata* & *Lex jussa* dicitur, illa ipsa est Lex Julia, cujus sententiam Tullius in ea pro Balbo cap. VIII. expressit, Vt *Qui FVNDI populi facti non essent* (in hoc scil. legum Digestum, sive, uti tum aliqui loquebantur, in hanc *legem Saturam*) *civitatem non haberent*. Praeter cetera vero legis hujus kapita, hoc etiam ultimum a pop. Romano jussum fuit, uti in singulis Fundanis municipiis permitteretur aliquis legum-dator, cui liceret ad eas leges, hoc Pandecte contentas, *Addere*, *Commutare*, *Conrigere*.

IBID. *Si . quis . . . in eo . anno . proxumo . quo . hanc . legem . populus . JVSERIT* (pro (*) *jusserit:* nam antiquis sollemne fuit singularem consonam pro duplici scribere) *ad . eas . leges . . municipes Fundanos . item . teneto .*] Nemo non videt totam hanc comprehensionem ἀνακόλουθον esse, ac mendi manifestam: ut omittam quod hujusmodi constructio, *AD EAS leges . . . teneto*, σόλοικος esset; quia scribendum fuisset, *Iis legibus teneto*. Mihi non est dubium, quin hîc voculae tres scalptori somniculoso exciderint, ex versu penult. (ubi legitur, *Ad eas leges additae, commutatae, conrectae*) hîc supplendae, sicuti jam sup. monui, & in textu supra scripto supplevi. Non ineptum vero fuerit hîc animadverti, sicuti praetoris jurisdictio tribus verbis sollemnibus *Do*, *Dico*, *Addico* continebatur; ita & hujus municipalis legum-datoris totam jurisdictionem tribus verbis fuisse absolutam, *Addo*, *Commuto*, *Conrigo*. Ad grammaticam syntaxin quod attinet, *Addere AD* non modo hîc, sed & usurpatum alibi (159) reperitur. At quod legum lator *tenere municipes* legibus dicitur (*Municipes*, inquit, *teneto*) id non memini alibi legisse. Sic etiam & versu ultimo scribitur: *Quove minus municipes Fundanos teneat*. Postremo quod extremo hoc versu *MunicipIeis* pro *Municipeis* seu pro *Municipes* scriptum deprehendatur, facile illud I ἐπενθετικὸν errori caelatoris tribuendum; nec enim sicuti *PrincipIum* pro *Principum* reperitur (160) alicubi usurpatum (imo & in hoc ære ipso ver. 71. *MunicipIum* pro *Municipum:* quod me in loco notaturum cepit oblivio) ita & recto aut quarto casu idem illud I insertum alibi reperias. At contra v. 9. 68. 83. τὸ *Municipieis* pro *Municipiis* rectum esse, pueri norunt.

VER. 87. 88. *Item teneto, uti . . . si eae res . . .* (ab initio) . . . *additae, commutatae, conrectae essent.*] *Item* hîc non pro *Etiam*, sed pro *Ita* sumitur; sicuti etiam sup. in ære Brit. v. 3. & 4. eadem notione usurpatur, & apud Tullium non semel, aliosque nonnullos.

EOD. VER. 87. *Quum primum leges eis municipibus lege plebisve scito dedit.*] Haud dubie hoc loco illud, LEGE · PL · VE · SC · DEDIT, eodem prorsus intellectu accipiendum est, ac supra initio kapitis, *QVEI · LEGE . PL · VE · SC · permissus est* &c. nisi quod illic *lege plebisve scito* (Romae utique facto) permit-

summa Juliae legis fuit; idque kaput unum, quo tota haec legum farrago, jam antea populi jussu composita, continebatur, rite rogari ac perrogari oportuit. Lex quidem Satura fuit, quod plurima complecteretur: at ea tamen ad unum omnia kaput referebantur. Atque huc pertinere potest illa *Satura*, cujus meminit Diomedes. *Alii dictam putant a lege satura, quae uno rogatu multa comprehendat*. Vno rogatu, ait, quippe cum in eo, de quo loquitur, uno kapite omnia continerentur.

(*) In ære Neap. exempla plura suppetunt. Vt v. 7. *juserit*, 47. *juset*, *juserit*. Ver. 10. 56. *sufragio.*

(159) Tullius *Addere in*, & *Addere ad* saepe dixit. Ad Att. I. 13. *IN illam orationem Metellinam addidi quaedam*. Et cum IN quidem facilius reperitur: at cum AD usurpavit I. Off. c. 37. *Quid AD hanc mansuetudinem addi potest?* Et ad App. Pulchrum scribens: *Additum potius AD meum erga te studium*. In Ver. *Siquam partem tuae praedae ad summam decumarum addidisses*. Ex Ovid. IV. Fast. laudatur haec locutio, *Annos duos ad duo lustra addere*. Tabula nostra non tantum hîc, sed & ver. 88. e[illegible] constructione utitur.

(160) Vide Vossium in IV. de Ar. gram. 14. ubi Justinum lib. 1. scripsisse patrio casu *PrincipIum* pro *Principum*, imo & Licinium similiter locutum, auctore Cujacio, observat: quo modo æs nostrum minime errasse dicemus, ubi v. 71. *MunicipIum* pro *Municipum* usurpavit.

mittebatur, ut aliquis in unoquoque municipio sive ab loci senatu sive a populo crearetur legum (hujus Digesti) dator, amplificator, mutator, correctur: hic autem ex vi ejusdem legis plebisve sciti is legislator jam leges illius Digesti suis municipibus dat: quibus mox legibus intra anni curriculum alias addit, alias sive commutat, sive emendat. Hic enim vero locus pulcherrimus est: qui me plane cogit, ut quo ordine haec omnia tunc in municipiis processisse oporteat, ex hujus ultimi kapitis quibusdam veluti nutibus atq. obscuris significationibus expiscari coner.

C O N I E C T I O

Quibus gradibus quove processu municipalis legum-dator legis Juliae scita auxerit mutarit, refinxerit: deque Digesto tum priore, tum altero repetitae praelectionis.

Postquam legum municipalium Digestum in unum aliquod ex municipiis fundanis perlatum fuit; hac legitimorum actuum serie res ejus municipii publica fuisse ordinata videtur. I. Ante omnia Legum-dator creandus fuit. Non eum intelligo, per quem hujus æris pandectes concinnatus fuit (nam hic Romae compositus pro omnibus Municipiis, coloniis, praefecturis, foris, conciliab. jam ante fuerat) sed alter ille unicuique ex fundanis municipiis peculiaris, de quo loquitur v. 85. & seq. Ac vox PERMISSVS (161) suadet, hujus legum-datoris creationem senatui populoque municipali fuisse permissam, & quidem modis in ἀρχαιρεσίαις cujusque municipii usitatis.

II. Huic Legum-datori videtur consilium ex aliquot senatoribus compositum adsedisse. Exempla ex Verrinis (162) & aliunde suppetunt.

III. Porro idem hic dator legum videtur principio illud Juris Digestum ab Vrbe submissum ipse cum suo consilio excussisse, & forsan alicubi (163) jam tum initio leviter refinxisse, ac demum ita crasse informatum promulgasse; ut iis legibus statim proximo primo anno municipes uti (nequo scil. tempore exleges essent, & ut nova jura experiundo probarent improbarentve) inciperent, ante scil. additiones ac mutationes illas, quas decurrente primo anno afferri per otium eidem Digesto licebat. Ac certe ver. 86. 87. ita legitur: *Municipes fundanos* (legum-dator legibus a se post annum additis) *item teneto, uti... cum primum leges eis . . . dedit*. Quo significatur, & leges statim, ac fuerant allatae, fuisse datas, & nihilominus proximo toto anno in iis legibus locupletandis elimandisque fuisse insudatum.

IV. Vbi toto anno in recognoscendo perficiendoque legum syntagmate laboratum fuit; alter, legum *Codex* (164) *repetitae praelectionis* denuo promulgabatur: quibus legibus additis mutatisve ita tenebantur municipes, quasi si ab initio, cum prior pandectes ab Vrbe advectus fuit, is repetitae praelectionis pandectes rite promulgatus fuisset. Vide ver. 86. 87.

Atque

(161) Hoc equidem volo dicere. Si is legum-dator Romae creatus suffragio populi fuisset, ab Vrbe vero principe in quodlibet municipium submissus esset; non uteretur Tabula voce *Permissus*, sed *Creatus*, *Designatus*, *Renuntiatus*, aliove verbo in hisce usitato. Nunc verbis illis [*Lege Plebisve scito pemissus est*] prorsus notatur, non aliud pro imperio jussisse Populum Rom. quam ut aliquis in municipiis leges daret, adderet, corrigeret: ceterum hujus legum-datoris creationem comitiorum municipalium suffragiis fuisse permissam. Qui vim verbi *Permitto* intime persentiscit, mecum sentiet.

(162) Vide exempla ex lib. 2. in Ver. quae supra Adn. 156. produxi. *C. Claudius, adhibitis omnibus Marcellis, qui tum erant, de eorum sententia leges Halesinis dedit*. Adhaec lib. 2. cap. 13. *Quod* (decretum) *is* (Rupilius) *de decem legatorum sententia statuit: quam legem* (judicialem) *illi Rupiliam vocant*. Atque is mos omnium Romanorum in provinciis, quas pro imperio obtinebant, leges ferentium fuit. Quorum exempla imitari municipes hosce fundanos decuit.

(163) Ex iis quae superne num. III. attuli, non est dubium, simul ac syntagma legum ab Vrbe in aliquod municipium apportatum fuit, illud statim a legum-datore (antequam scil. illa scita discuterentur, amplificarentur, corrigerentur) fuisse promulgatum, ut esset jus aliquod, quo proximo primo anno municipes uterentur. At hoc non prohibet, quin, quae in Rom. Digesto prorsus absona moribus municipalibus primo intuitu viderentur, ea jam tum initio corrigerentur, & consentaneis permutarentur, idque ante curas posteriores proximi primi anni. Saltem si minus id verum, videtur certe verisimillimum.

(164) Justinianea locutio est, huic, quo de agitur, negotio congruens. Ita enim sui Codicis δευτέραν ἔκδοσιν (i. e. *editionem secundam*) Imperator vocavit non sine praevio veterum exemplo, ut ipse fatetur in *Const. CORDI NOBIS* §. 3. *De emend. Cod.* his verbis utens: *In antiquis libris non solum primas editiones, sed etiam secundas (quas REPETITAS PRAELECTIONES veteres nominabant) subsecutas esse invenimus: quod ex libris Vlpiani, viri prudentissimi, ad Sabinum scriptis, promptum erat quaerentibus reperire*.

Atque haec ad rei geſtae ordinem pertinent. Nunc duae ſuperſunt enodandae quaeſtiunculae. Prior illa eſt, utrum haec Heracleotica lamina (quae una ex pluribus ſupereſt) ad *codicem repetitae praelectionis* pertinuerit, an vero ad rudem illam priorem informationem, quam Heracleenſes municipes ab Vrbe acceperunt. Mihi non eſt dubium, fuiſſe prioris Digeſti, prorſus ut a Romanis miſſum fuerat, partem. Id ſuadetur hoc ultimo kapite, quo facultas legum-datori fit, ut addat, mutet, corrigat, ſicuti municipio expedire viſum fuerit. Quare non dum ad incudem revocatum ſyntagma fuerat, nec corpus illud legum limam municipalem ſenſerat. Ergo poſtquam leges Romae digeſtae fuerant, & uni aut pluribus in libris conſcriptae & Heracleam allatae fuiſſent; nihil Heracleae ſenatus ei curae praevertendum putavit, quam ut legum-dator crearetur, creatus autem, leges illas, etſi adhuc intactas, aut quam leviſſime refictas, promulgaret, ac poſtremo promulgatas in æs rudi, ut vides, ſcalptura (ut in brevi duraturis fit) incidi curaret, & quidem (ne gravi ſumptu remp. premeret) in averſâ inſcriptionis agri Dionyſiaci, quae jam nullius uſus eſſet, paginâ deſcribi quam negligentiſſime faceret. Adde & infinitam mendorum ſylvam: quae omnia oſtendunt, eam ſcalpturam ad breve anni tempus fuiſſe comparatam: quo praeterito, ſtatim ac nova æra *repetitae praelectionis* priori ſucceſſiſſent, illa vetera illatum iri in aerarium, una cum ceteris veteribus caſſarum virium monumentis aſſervanda. Poſtremo & illud accedit, quod in Graecis municipiis legum, quamvis Romanarum (ſive potius Romano-Graecarum) corpus, patrio h. e. Graeco (165) ſermone ſcribi moris fuit. Superſtes autem lamina cum Latine ſcripta ſit, apparet eam de volumine ab Vrbe allato fuiſſe ἀμέσως deſcriptam, & quidem mendoſiſſime, utpote per Graecos, Latine ignaros, exaratam. At interim ex iis tabulis, in quibus Pandectes Heracleoticus ab Heraclienſi legumdatore refictus Graeco ſermone exhibebatur, nullam ad nos uſque ſuperſtitem enataſſe, fruſtra ingemiſcimus.

Altera quaeſtio ex claſſibus legum duabus, quas haec lamina offert, naſcitur. In hac enim priora quatuor kapita leges in ipſa Vrbe ſervandas continent (veluti de frumentatione, de viis, de ploſtris, de locis publicis) kapita vero ſequentia leges & inſtituta in urbium Italicarum uſum comparata proponunt. Nec difficile eſt ſuſpicari, ceteras tabulas (nam plures numero (166) fuiſſe, certiſſimum eſt) ſimilem partitionem fuiſſe ſecutas. Verum quisquis ceterarum ordo fuerit; ajo, non inutiliter leges illas priores, in Vrbe cuſtodiendas, fuiſſe propoſitas. Nam his dupliciter tenebantur hi novi cives Romani, ſive uti ſcirent, quonam Romae, quoties eo (aut ad ferenda ſuffragia, aut animo ſtabili) commigrarent, jure uſuri eſſent; ſive ut in municipiis ad eas leges ſuos mores, quoad poſſent, attemperarent, eaſque additis ac mutatis mutandis imitarentur. Exemplo ſit kaput æris Britannici alterum bene longum *de tutela viarum*. Quis non videt, illud, uti ſonat, uni Romae convenire? Et tamen nonniſi ex kapite illo de viis lex aliqua municipalis viaria Graece ſcripta manaverat, ex qua Ἀϛυνομικὸς (167) poſtea Papiniani excerptus fuit: quod conferenti patebit. Nec ſecus ad kapitis primi Britannici *de frumentatione* normam, διανομὰς ſuas, in municipiis coloniiſq. uſitatiſſimas, diri-

(165) Municipales leges patrio cujuſque municipii ſermone fuiſſe ſcriptas, oſtendit Scaevola l. ult. *De decr. ab ord. fac.* ubi ſcribitur: *Municipii ita lege cautum erat*. Εάν τις ἔξω τῦ συνεδρίυ δικάσηται, τῦτε συνεδρίυ εἰργέσθω, καὶ προσαποτιννύτω δράχμας χιλίας. „ *Siquis extra ſynedrium judicaverit, ordine* „ *ſeu ſynedrio moveatur, & luat adhaec drachmas* „ *mille* „. Vbi *lex municipii* Graece concipitur, haud dubie quia municipium illud Graecum erat. Huc referri debet & Papiniani Ἀϛυνομικὸς: ex quo illud Graecum fragmentum eſt, quod in l. un. D. *de via publ. & ſiquid in ea* . . . legitur. Verum de hoc in ſeq. Adn. 167.

(166) Haec lamina in ære Britannico (cui quidem a principio nihil deeſt) conſueto legibus ceteris exordio caret. Quocirca ſine controverſia alias ante ſe tabulas ſorores habere debuit. Habet autem haec noſtra clauſulam hujuſmodi, ex qua poſſis intelligere, aut hanc lamnam fuiſſe omnium ultimam, aut (ſi forte ſimili fine tabulae omnes concludebantur) poſt hanc praeterea & alias tabellas eſſe potuiſſe.

(167) *EXCVRSIO DE PAPINIANI* Ἀϛυνομικῶ.

SECTIO I.

Cauſa Excurſionis hujus.

Conradianorum (quae ſup. p. 294. dedi) Caput VI. & inſuper Excerpta quaepiam ex ejusdem Con-

Conradi praef. (quae pag. 295. protuli) in eo verſantur, ut Papiniani Ἀςυνομικὸν nihil cum Lege municipali habere commune, ſed totum quantus eſt, ex Jure Romano, & ex æris Britannici Kapite II. (quod *De tutela viarum & ſemitarum* recte inſcribi poteſt) manaſſe, & ad idem kaput prorſus referri, Conradus oſtendat: in quo habuit ſuffragatores plures ante ſe, ſed adverſarium Ev. Ottonem, & quemdam GE. de ARNAVD. Ambobus enim in Papiniani Ἀςυνομικῷ lex aliqua municipalis ſuboluit. Omnes autem, praeter unum Conradum, æris Brittannici ignari fuerant.

Eâd. pag. 294. in fine *Moniti* me de ea re aliquid in loco interlocuturum promiſi. Atqui hic promiſſi exſolvendi locus opportunus videtur. Verum antequam conferam cum Conrado manus (quod Sect. IV. fiet) Papiniani tum interpretatio Latina, tum & Graecus ipſe textus, expurganda mihi neceſſario veniunt.

SECTIO II.

De ſuppreſſo in Gothofredi editione Graeco Papiniani textu, expoſtulatio; & quod Latina ejuſdem Gothofr. interpretatio gravibus mendis minime careat.

Antequam vero ad Papiniani nobile fragmentum excutiendum venio; quae mens Gothofredo fuerit (niſi ſi in quem alium editionis ejus pulcherrimae curatorem conferenda ſit culpa) quid inquam Gothofredum impulerit, ut Graecum ICti textum lectori invideret, ejuſque loco interpretationem a ſe factam (quippe veterem illam Piſanam, quae in vulgatis Pandectis Graeco textui ſubjicitur, uti mendoſam rejecit) ſubſtitueret, non intelligo. Quanti laboris erat Graece & Latine Papiniani ἀποσπασμάτιον, ut ante edebatur, recudere? Atqui etſi barbariem illam Piſanam detergere ſtuduit, ne ſic quidem bonus Dionyſius Piſanae translationis menda ſuſtulit. Exemplo ſit illud in ipſo principio legis hujus: in quo verba illa, καὶ ῥεύματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, Gothofredus juxta cum Piſano vertit: *Et effluxiones non noceant domibus*. Mitto quod *Effluxionis* (I) vocabulum veteri Latio ignotum fuit. At verti debuit, *Et uti fluenta* (imbrium) *ne domos corrumpant*. In Cyrilli Gloſſis Ρεῦμα eſt *Aquae curſus*. Item in aliis Gloſſis Ρεύματα ſunt *Fluenta* aut *Plumenta*. Nec dubium eſt quin a torrentibus imbrium lex caveri jubeat.

Jam vero in §. 1. vertendo Gothofredus haud minus Piſano immane aberravit. Verum de hoc §. primo infra viderimus: quippe in quo Graeca verba haud dubie aliquid monſtri alunt.

§. 2. Piſanus interpres habet: *Curent autem, ut nullus effodiat vias, neque SVBRVAT* &c. Gothofredus omnia totidem verbis. Saltem mutaſſet illud *Subruat*, cujus contrarium eſt, quod illic Graece legitur. Nam χωννύῃ adeo non eſt *Subruat*, ut ſit potius iu via ſive humum, ſive rudera, ſive aliud aggerere.

Adhaec eod. §. 2. tam Piſanus quam Gotofredus illud ἐνδεικνύσθω vertunt *Demonſtretur*. *Si liber*, inquiunt, *demonſtretur Aedilibus*. Atqui Ενδέικνυσθαι ibi non eſt *Demonſtrari*, ſed *Accuſari*: quod ex plurimis optimorum ſcriptorum exemplis conſtat. At poterat Noſter *Indicandi* verbo uti, quod aeque late patet atque ἐνδέικνυμι. Sumitur *Indico* pro *Defero* & *Accuſo* tum a ſcriptoribus aliis, tum potiſſimum ab ICtis. Vel vide Vlpianum l. 197. *de verb. ſign.* & confer cum l. 3. §. 13. 14. D. *de SC. Silan. & Claudian*. Verte igitur, *Indicetur Aedilibus*.

Poſtremo §. 3. illud . . . τὰς ὑδρορρόας ἐκκαθαίρειν τὰς ἐκ τῦ ὑπαίθρίυ verterat Piſanus: (*Vnuſquiſque ſecundum propriam domum*) *aquaeductus purget, qui ſub divo ſunt, i. e. caelo libero*. Gothofredus ne uno verbo minus. Atqui reddi oportuerat: *Emiſſaria purget, quae ex cavaedio* (ſuae cujuſque domus) *fluunt*.

De verbo Επισκευάζω (quod perverſe uterque interpres ubique reddidit *Conſtruo*) dicam infra tum alibi, tum Adn. V.

SECTIO III.

Errata alia utriuſque interpretis. Ibidem loco corruptiſſimo medicae afferuntur manus.

Jam vero §. 1. Piſano interpreti in maculoſiſſimo loco aquam haeſiſſe non miror. *Studeant* (inquit Piſanus) *ut PROPRII parietes & aliorum aliquid quae circa domos, quae ad viam publicam ducunt, non labilia ſint: quatenus ut oportet, emundent domini domorum & conſtruant*. Ineptiſſime: quia textus corruptiſſimus erat Piſani tempore. At poſtea ita conſtitutus fuit: Επιμελείτωσαν δὲ κἂν (οἱ ἴδιοι) τοῖχοι ἢ τῶν (ἄλλων) ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας, οἱ εἰς τὴν ὁδὸν φερόμενοι, σφαλεροὶ ὦσιν, ἵνα ὡς δεῖ, καθαίρωσιν, οἱ δεσπόται τῶν οἴκων, καὶ ἐπισκευάζωσιν. Quae uncis interpoſui, in iis ulcus reſidet, quod medicam editoris manum poſcebat. At noſter Dionyſius ita vertit: *Studeant etiam ne eorum aut aliorum parietes, etiam domorum, qui ad viam ducunt, ſint caduci: ſed ut oportet, emundent domini domorum, & conſtruant*. Mitto quidem quod σφαλερὸς non *caducum* ſed *lubricum*, aut potius (II) *Labidum* (uti Vitruvius loquitur) vertere debuit: mitto alia plurima. At illud ingentem ſententiae totius confuſionem parit, quod cum ante illud (ἵνα) ſenſus adhuc pendeat, qui ab ἵνα ὡς δεῖ &c. perficiendus eſt; tamen ibi a Gothofredo nova inchoatur ſententia. Hoc idem & Piſanus peccarat: at huic venia danda, quem corruptiſſimo codice uſum apparet. At Gothofredus Graeca, uti nunc in editis exſtant, ita vertere debuiſſet, ut illud κἂν in καὶ ἂν h. e. *Inſuper, ſi . . .* reſolveret, atque in hunc modum totidem verbis redderet: *Curent inſuper, ſi quidem proprii muri, aut aliorum, aut eorum, qui circa domos ſunt, qui in viam feruntur, lubrici fuerint, ut eos domini domorum, ut oportet emundent, atque reſarciant*. Ita verbum verbo reddere debuiſſet, ſi modo Graeca vitio careant.

Verum quid moror? Tota haec periocha ulcus alit,

(I) Effluxio *pro barbaro vocabulo habendum eſt, donec Auctoris. idonei exemplum afferatur. Ea quidem vox in Theſ. L. L. (edit. Baſil. an.* 1740. *qua utor) itemque in Calepino Patavino (anni* 1731.) *ſibi locum invenit: verum non alia auctoritate nituntur quam Papinianeae legis hujus: cujus Latina verba afferunt, ſic quaſi ea translatio Papinianum auctorem habuerit, ac non potius Matthaeum de Piſis, qui eam tunc temporis cudit, dum Pandectarum illud cimelium adhuc Piſis aſſervaretur h. e. ante ann.* 1406.

Dixi Effluxionem *afferri in Theſ. Baſileenſi. At abeſt ab eo Theſauro, quem ex Stephaniano refinxit Marius Nizolius. Quare Rob. Stephanum vacare culpa exiſtimo.*

(II) *Vitruvius in praefat. libri VI.* At qui non doctrinarum ſed felicitatis praeſidiis putaret ſe eſſe vallatum, LABIDIS ITINERIBVS vadentem, non STABILI ſed infirma conflictari vita. *Vbi* labida itinera *non ea ſunt, quae ipſa labuntur aut labi apta ſunt, ſed quorum lubricum aut inſtabilitas alios labi faciat. Atque haec eadem Gracce* σφαλερὰ *dicuntur*.

alit, non niſi ferro ſanabile. Quid enim in viis *Muri* ſive parietes faciunt? deinde cur iidem σφαλεροὶ h. e. *lubrico ſuo* peccant? Poſtremo cur parietes *emundando* firmantur? Mitto alia plura: nam mederi praeſtat, quam ſuper carcinomatis gravitate declamare.

Equidem mirabar cur nulla eſſet in hoc fragmento ſemitarum mentio, de quibus in ære Britannico accurate cavetur. Ergo pro interpoſito (αἱ ἴδιοι) repone ἡμιόδιοι: quod ſi cum ſeq. τοῖχοι jungas, jam *Semitas* habebis. In Philoxeni Gloſſis ita legitur: *SEMITA*. Ἄτραπος, Ἡμιόδιον (III): Vbi Ἡμιόδιον eſſet *Semi-via*, ſi ſic loqui liceat. Quare non inepte etymologiarum ſcriptores *Semitam* dictam volunt, quaſi *ſemi-iter*. Vtut eſt; certe a ſemitis quae in angiportis ſunt, quaeque ipſae per ſe anguſtiora itinera conſtituunt, differunt illae *ſemitae*, quae tamquam crepidines ab utraque parte vias conſulares terminabant. Hae altius ſupra vias aſſurgebant, ita ut humiliori muro (ad avertenda a domibus ſcil. fluenta imbrium: de quo in fine hujus §.) inſiſterent. Hinc ergo apte hîc junctis vocabulis deſcribuntur: ἡμιόδιοι τοῖχοι, quaſi ſi dixeris, *Semitales muri*. Atqui de his ſummâ curâ cavendum erat, ne σφαλεροὶ h. e. *lubrici*, ſive *labidi* eſſent. Vertes igitur: *Studeant etiam, ſi quidem ſemitae ſive aliarum* (quarumvis viarum) *ſive earum, quae circa domos ſunt, quae nim. ſemitae in viam ferunt, labidae ſint* &c. Nihil facilius & periculoſius fuiſſe quam de ſemita in viam exturbari, oſtendit Plautus Curcul. Ac. II. ſc. 3. v. 8. & Merc. Ac. I. ſc. 2. v. 5.

Nec dum tamen percuravi Papinianum. Adhuc ſinus ulceris reſtat. Illud (ἄλλων) quod ſupra itidem uncis coercui, videtur quam minima mutatione in ἀλιῶν eſſe vertendum. Ἀλία (vox Suidae & Varino tantum nota) eſt πορεία h. e. *Iter*. Duo hîc Papinianus genera ſemitarum facit, quas ab aedilibus curari jubet. Erant quae ex utraque parte conſulares vias, ipſae paullo altiores, terminabant, ſimulque domorum parietes praeterradebant. Hae ſunt ἡμιόδιοι τοῖχοι τῶν ἀλιῶν, *ſemitales itinerum muri*. Erant & aliae τῶν περὶ τὰς οἰκίας, h. e. eorum *ductuum qui circa domos ſunt*, ſive qui inſulas interjacebant, quibus, ut equidem puto, nomen (IV) *angiportis* fuit, quique in viam conſularem ex utraque parte (φερόμενοι, ut hîc ſcribitur) *ferebantur*. Habes pulcherrimo Papiniani loco medicas adhibitas manus.

Tota vero periocha, ita ut emendata fuit (nim. Ἐπιμελείτωσαν δὲ κἂν ἡμιόδιοι τοῖχοι, ἢ τῶν ἀλιῶν, ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας &c.) verti in hunc modum poteſt: *Curent etiam, ſi quidem ſemitales muri* (h.e. uno verbo *Semitae*) *ſive viarum* (conſularium) *ſive ductuum qui interjacent inſulas, & in viam* (conſularem) *ferunt, labidi fuerint; ut eos, ſicuti oportet, purgent domini domorum, & reconcinnent*. Vltimum iſtud Graece eſt ἐπισκευάζωσιν: quod perperam uterque interpretum (quibus animo obverſabantur *parietes* domorum, non ſemitae) verterat (V) *Conſtruant*. Atqui ἐπισκευάζω plerumque eſt *Reſarcio*. Hîc vero, quia cavetur ne ſemitae labidae ſint; dupliciter ei malo occurritur, nim. tum purgando, ſi lubrico laborent, tum & ſtrata ſemitarum reconcinnando, ſi ſilices loco moti aut inſtabiles fuerint.

(III) Ἡμιόδιον & Ἡμιόδιος. *Ariſtoteles illuſtratur.*

Praeter ſubſtantivum ἡμιόδιον, *eſt & adjectivum* ἡμιόδιος, *quo utitur Ariſtoteles in II. Oecon. his verbis:* Ἀντιμένης Ῥόδιος ἡμιόδιος γενόμενος Ἀλεξάνδρῳ περὶ Βαβυλῶνα. *Atque ad illud* ἡμιόδιος *in editis notatur in margine:* Vox ſuſpecta. *Is vero locus in edit. Du-Valliana ab Joach. Camerario interprete ita vertitur:* Antimenes Rhodius, curatione ei lata viarum circum Babylona, ab Alexandro. *At ab H. Steph. to. 2. p. 1173. redditur locus Ariſtotelis:* Qui dimidia ex parte praeeſt itineribus. *Sed equidem ita potius reddiderim:* Antimenes Rhodius SEMITARVM itineribus circum Babylona ab Alexandro praefectus. *Nam quia in Gloſſis* ἡμιόδιον *eſt* ſemita; *ſequitur* τὸ ἡμιόδιος *fore eum, qui ſemitarum h.e. anguſtiorum itinerum curam gerit. Cum enim in Alexandri aula plures eſſent viis* βασιλικαῖς (regiis) *praefecti; decuit &* ſemitarum *curam fuiſſe alicui delatam: quibus videtur Antimenes praefuiſſe.*

(IV) *Vera Angiporti notio docetur, quod ſit anguſta & tranſverſa via inſulas intercedens, utrinq. in vias latiores deſinens.*

De Angiporti *notione non convenit inter grammaticos. Vide Priſcianum & alios. Mihi non erat dubium, quin ab* Ango *h. e. ſtringo, &* Portus *h. e. via diceretur. Varro in IV. de* L. L. Angiportum & id anguſtum, ab Angendo & Portu. *Eſt igitur anguſta via: cujuſmodi ſunt illae tranſverſariae viae, quae inſulas domorum interjacent, atque ex utraque parte plerumque in vias amplas ſeu conſulares deſinunt.. Ac ſane laetatus ſum, poſtquam illud Donati ad Ter. Adel. IV. ſc. 2. v. 39. huc facere animadverti.* Angiportum, *inquit*, ideſt Anguſta & curva via, quaſi Anguiportus. *Illud de* Anguſta via *probo: iſtud de* Curva *anguis inſtar, minus probo. Pergit:* Alii quod inter portus ſit locus anguſtus, h. e inter domos. Nam domos vel Portus vel Inſulas veteres dixerunt. *Plura hinc lucramur, & quod* οἰκίας *(h. e.* domus*) in Papiniano ſint idem quod* Inſulae, *& quod* Angiportus *ſit via illa tranſverſaria inſulas intercedens, & ex utraque parte in* viam *(conſularem)* ferens *ut ait hîc Papinianus. Niſi forte interdum caecum ſit aliquod angiportum, quale illud eſt, quod Ter. Adel. IV. 2. v. 39. deſcribit:* Id quidem, *inquit*, angiportum non eſt pervium. *Qui locus videtur lexicographos tranſverſos egiſſe: quorum pleriſq.* Angiportus *definitur* via exitum non habens. *Atqui numquam diſerte Comicus id pervium non eſſe notaſſet, ſi omnes vulgo angiportus caeci fuiſſent. Itaque illa Comici exceptio firmat regulam. Ac de Angiporti notione fides habenda optimis illis Philoxeni Gloſſis, in quibus* ANGIPORTVM *definitur* στενωπὸς *i. e.* Arta via. *Ergo non eſt dubitandum quin ex Donato, & maxime ex hoc Papiniani loco* Angiportus *ſit* Arta via *inſulas intercedens, & ab una via conſulari in alteram tranſverſim* (φερόμενος) *vadens.*

(V) *Verbum* Ἐπισκευάζω *tertio quoque verſu in hoc Papiniani loco inculcatur, & quidem ſemper eadem notione, qua veteres uſurparant, nim. pro* Sarcio, Reconcinno. *Et tamen locis omnibus uterque interpres id reddiderunt verbo* Conſtruo. *Prorſus male.*

Notabis obiter, ubi a Papiniano de ſemitis id verbum uſurpatur, videri ſpectatum ad illud ver. 53. 54. æris Britan. Semitam . . . lapidibus. Perpetueis. integreis. continentem. conſtratam. RECTE. habeto. *Vide quae nos ad eum locum.*

Habes longiorem veteris (VI) eoque deplorati ulceris tractationem. Et tamen adhuc illud reſtat, cur ſcil. *Semitas τοίχους* (*muros*) appellari placuerit. Ratio in promptu eſt. Hîc enim de earum viarum ſemitis agitur, quas imbrium torrentes incurſare ſolebant. Harum domos, niſi ſemitis altioribus tamquam loricis munitae eſſent, fluentorum impetu corrumpi neceſſe erat. Eapropter ſemitas illas non ſatis erat paullo altiores quam ſtrata viarum (ut in Appia) conſtrui, ſed opus erat muris pro ratione torrentium paullo altioribus inſiſtere. Haec quae dixi, aperte docentur ipſo Papiniani principio . . . . ὅπως . . . . τὰ ῥεύματα μὴ βλάπτῃ τὰς οἰκίας, καὶ γέφυραι ὦσιν, ὃ ἂν δέῃ. *Curent aediles . . . uti ne fluenta torrentium domos corrumpant, & uti pontes locis neceſſariis ne deſint*. Atque ex pontibus maxime oſtenditur, vias pluviarum torrentibus fuiſſe infeſtatas. Habes cur ſemitas pulchre ἡμιοδίους τοίχους (*ſemitales muros*) nuncuparint.

SECTIO IV.

Papiniani Aſtynomicus informando municipali aedili inſerviebat : quod & ex Graeco ſermone, & ex ἀστυνόμου verbo oſtenditur. Proinde inepte cum ære noſtro a Conrado comparatur : ex quo praeparce, & ea tantum hauſit, quae municipia adſciverant. At contra plurima ex Municipali collectione admetitur, quae in ære noſtro deſunt. LEX, ab Aſtynomico citata, non alia, niſi illa communis omnibus Municipiis eſt, olim a Caeſare informata, at ſub principatu edita : ad quam rejicit nos titulus Ad municipalem. *Ex ea Papinianus privata diligentia decerpſit quidquid ad aediliciam curam pertineret.*

Hic Papiniani liber ſingularis, cui Αστυνομικῷ nomen, non ad urbem Romam, ſed ad municipia Romana Graeci oris pertinebat. Ex eo id oſtenditur, quod Graeco non Latino ſermone conceptus fuerit (vide Adn. ſuperiorem 165.) & quod ea Graeca nomina adhibeantur, quae Graecis municipiis in uſu erant. Vt ecce Graecis rei Romanae ſcriptoribus aediles Ἀγορανόμοι vocabantur (unde & ἀγορανομεῖν Dioni & aliis eſt aedilitatem gerere) numquam vero, quod ſciam, Ἀστυνόμοι : at ii in hoc fragmento ἀστυνόμοι dicuntur ex more oppidorum (VII) Graecanicorum. Deinde ſi ad Vrbem Romam pertinuiſſet ; auctor exſcripſiſſet leges illas omnes, quae Kap. II. æris Britannici de viarum tutela proponuntur. Nunc quia in uſum municipiorum fundanorum auctor ſcripſit ; leges viariae æris Britan. eatenus delibantur, quatenus a fundanis municipiis adſcitae & refictae fuerunt. Accedit quod plurimae in hoc ἀποσπασματίῳ leges viariae ſunt, quarum nec vola nec veſtigium in ære noſtro eſt (in quo ære nihil prorſus de fluentis, deque pontibus, nihil de ſemitarum lubrico vitando, nihil de ſervorum fuſtigatione obvio cuique permiſſa, nihil de in conducto habitantibus, ut hi ſumptu dominorum reficiant vias, nihil de cavaediorum emiſſariis, de ergaſteriis, de rixis, de ſterquilinio, de morticinis : de quibus tamen omnibus in Aſtynomico cavetur) quod totum eo pertinet, quod fundanis municipiis tum legum pandecten ab Roma miſſum aptare moribus ſuis, tum etiam plura ſibi peculiaria addere, ab hoc æris hujus Kap. XII. permiſſum fuit. Ergo hic Αστυνομικὸς non e Digeſtis Romanarum legum ἀμέσως manavit, verum ex legum municipalibus συναγωγαῖς unius aut potius plerorumque Graecorum municipiorum.

Accedit, quod hujus fragmenti extremo §. 2. ita legitur : οἱ ἀστυνόμοι ζημιούτωσαν κατὰ TON NOMON. *Aediles autem eum multanto ſecundum LEGEM.*

(VI) *In Florentinis Taurellii Pandectis Papinianeus* Αστυνομικὸς, *tum pluribus in locis aliis (in quibus in editis eſt emendatior) mendoſus eſt, tum in loco, de quo agimus, peraeque ut in vulgatis, &* ΟΙ ΙΔΙΟΙ, *&* ΑΛΛΩΝ *exhibetur ; ut non ſit mirandum ſi Piſanus vetus interpres utrumque uti ſonat expreſſerit. Vt, inquit,* PROPRII parietes, & ALIORVM (aliquid) quae circa domos, quae ad viam publicam ducunt, non labilia ſint. *Illud* Aliquid *ex eo Piſanus infarſit, quod loco disjunctivi* ἢ *(quod aeque in editis ac in Taurellio legitur :* ἢ τῶν περὶ τὰς οἰκίας*) legiſſe ſibi viſus eſt* τι.

(VII) Αστυνόμου *ex Budaeo & ex Stephano veriloquium. Graeca municipia jam olim ab Athenis id nomen, Aedili reſpondens, adſciverant. Athenis Aſtynomi decem, viarum inter cetera curatores. Alicubi Patres Vrbis vocati.* Αστυνομία *eſt Aedilatus.*

Eidem Dioni (cui uti dixi Aediles non aliter quam Ἀγορανόμοι *vocantur) non raro & vox* Αστυνόμος *uſurpatur, ſed ita ut* praetorem urbanum *notet. Vide in Dione editionis Reimarianae accuratiſſ. Indicem vocum Graecarum. Atque ad hanc Dionis uſurpationem ſpectaſſe forſan videtur Budaeus in Adnot. poſt. ad Pand. ubi* Αστυνόμον *dictum putat, quaſi* Legem urbicam. *Quod ideo dixiſſe videtur, quod* Praetor Vrb. *juri dicendo praeſit : quod proinde immerito ab H. Steph. in* Αστυνόμος *carpitur. Sed tamen verius eſt Stephani etymon, ut tam* Αστυνόμος *quam* οἰκονόμος *proxime a verbo* Νέμω *(unde &* νόμος *ipſe) fiant ; ita ut* Ἀστυνόμος *ſit* urbis adminiſtrator.

Verum quid in his moror? cum Graeca municipia ab Athenis potius aliiſque Graecanicis urbibus, quam ab Roma, jam olim antiquitus magiſtratuum ſuorum nomina mutuata videantur. Atqui apud Athenienſes decem Aſtynomi *erant, qui inter cetera vias curabant. De viarum cura* Aſtynomis *adtributa conſentiunt eruditi : in primis Budaeus ad Pand. Atque his video praeiviſſe Harpocrationis lexicon : in quo* κοπρολόγων καὶ τῶν τοιούτων *curam inter cetera* Aſtynomis *tribuit, h. e. ut viae non tantum a ſtercoribus, morticinis, & ſimilibus (ut hîc Papinianus jubet) mundae ſint, ſed & a ceterarum rerum aggeſtu liberae. Videatur ad Harpocrationem in* Αστυνόμος *Phil. Mauſſacus, & Valeſius in Notis ad Mauſſaci notas, aliique, quibus abſtineo. Plura quoq. de his ex Ariſtotele, & ex Demoſthene diſcimus : ad cujus orat. contra Timocr. ita ſummi oratoris Scholiaſtes Vlpianus notavit :* Αστυνόμος, ὁ ἐπὶ τοῦ εἶναι καθαρὰν τὴν πόλιν ἀσχολούμενος, ὁ παρ᾽ ἡμῖν πατήρ. Aſtynomus ille eſt, qui ut viae urbis mundae ſint, curam gerit, qui apud nos PATER audit. *Quam nomenclationem PATRIS (in Graecis Novellis obviam) Aſtynomo alicubi in Cod. reſtituit Cujacius. Adhaec in Gloſſario Nomico Caroli Labbei ita ſcriptum reperio :* ΑΣΤΥΝΟΜΟΙΣ τοῖς πατράσι τῶν πόλεων.

Dixerit aliquis Αστυνόμους *(de quibus loquitur hic Papinianus) non tam* Aedilibus, *quam* Curatoribus *urbium reſpondiſſe. Verum (praeterquam quod, qui Romae* Aediles, *ii in civitatibus* Curatores *plerumque vocabantur : quod vel ex eo perſpicio, quod* Aediles *in urbicis marmoribus rari prae infinita in eiſdem* Curatorum *multitudine) hanc difficultatem Gloſſae veteres diluunt : in quibus ita invenio :* Αστυνομία. Aedilatus.

89 *ea rata ſint , quove minus municipes fundanos teneat , eiſque obtemperetur .*

dirigere Italici potuerunt. De ploſtris, locisque publicis ſimile eſto judicium. Ac ſane ſi hanc ipſam tabulam ab Heraclienſi legum-datore refictam, Graecoque ſermone ſcriptam haberemus; ex Latinae Graecaeque comparatione facile eſſet animadvertere, quamnam *νομοθέτης* Heraclienſis methodum fuerit ſecutus: quod nunc vix & aegre ex illo *Aſtynomici* fragmento licebit aliquatenus dignoſcere.

Hactenus Conjectio propoſita pertinet: niſi potius rei certae, quamvis involutae, explanatio dicenda ſit. Ergo (Tabula v.86. 87. ait) quidquid ab illo legumdatore additum, commutatum, conrectum huic tabulae fuerit, *Item teneto* (municipes fundanos) *uti . . . ſi eae res ab eo tum , quum primum leges eis municipibus LEGE PLEBISVE SCITO DEDIT* (prior enim promulgatio juſſu legis ſeu plebis ſciti facta fuit: at contra poſterior ex jure ordinario magiſtratûs hujus fiebat) *ad eas leges* (ab Vrbe allatas) *additae*, *commutatae*, *conrectae eſſent*. Quibus verbis recte intellectis tota ſuperior Commentatio continetur.

VER. 88. Statim ſequitur: *Neve quis INTERCEDETO*. Graecâ Graecus homo utitur inclinandi ratione, ut ſicuti a *τύπτε* eſt *τυπτέτω*, ita ab *Intercede* fiat *IntercedEto*. Item ſup. v. 60. SINETO.

IBID. *Neve quis INTERCEDETO, neve quid facito, quominus ea rata ſint.*] *Intercedo* quatenus vocabulum veteris juris Romani eſt, tum uſurpatur, cum magiſtratum aliquid molientem alius magiſtratus major aut aequalis prohibet. Intercedentis verbum ſollemne fuit, VETO. In legibus ferendis praecipuus locus interceſſioni fuit. Singularis autem hic locus eſt, quo *LEGE Plebiſve ſcito* admodum ſalutari Romae facto quaevis interceſſio magiſtratuum municipalium praeciſa fuit. Niſi huic malo Vrbs princeps obviam proceſſiſſet; vereor ut finis ullus dandarum in municipiis legum fuerit; dum leviſſima Graeculorum ingenia tribunicias interceſſiones aemulari ſtuderent. Hîc ergo, ubi Vrbs princeps minoribus imperabat, licuit iſtud SINE INTERCESSIONE addere. At Romae cur id non liceret, ſine me nemo non videt. Sequitur, *Neve quid facito , quominus ea rata ſint*. Nequid facito, inquit, veluti *Obnuntiando*, aut *De caelo ſervando*, aut ſiquid forte aliud obſtaculi genus Graecis municipibus in ea re uſitatum fuit.

VER. 89. *Quove minus municipes fundanos teneat*] Praecedentia & ſequentia mal-

GEM. Atqui obſervatum eſt, *τὸ Lex*, quoties abſolute in jure noſtro uſurpatur, legem municipalem intelligi. Imo plerumque non tam lex eſt ejus municipii, quo de agitur, peculiaris, quam lex aliqua municipiis omnibus communis, quae videtur a Caeſare Julio facta aut ſaltem adumbrata, ac poſtea ab Auguſto aliove principe fuiſſe perfecta. Quod de Caeſare dixi, conſtat id ex Cic. VI. ad fam. 18. *Quaeſivi*, inquit, *e Balbo per codicillos, quid eſſet in LEGE* (municipiis communi, ut ex ſequentibus liquet). *Reſpondit, eos qui facerent praeconium, vetari eſſe in decurionibus: qui feciſſent non vetari*. Ergo hanc legem communem (diverſam a legibus cujuſque municipii peculiaribus) aut fecit, aut informavit Caeſar. Ac certe ſecutis temporibus hanc, quam dico communem, exſtitiſſe, arguit Pandectarum titulus, *Ad municipalem*, ubi doctiſſimus quiſque *legem Municipalem* omnibus municipiis communem intelligit. Videantur prae ceteris Fornerius I. Selec. 13. Raevardus III. Var. 15. Ev. Otto in praef. to. 2. Theſ. jur. civ. p. IX. ſeq.

Jam ſi quaeras, ecquis fons legis municipalis illius communis fuerit; reſpondebitur, primam ſcaturiginem ex hoc ære noſtro manaſſe (quippe in uſum municipiorum fundanorum ſcripto) deinde ex iis collectionibus, quae in variis municipiis fundanis, æs noſtrum (additis tamen & mutatis mutandis) adſciſcentibus, factae fuerunt. Ex his omnibus conceptaculis poſtremo lex illa communis municipalis coaluit, quam indicat titulus *Ad municipalem*, & alicubi (VIII) Vlpianus: quae uti dixi, ſub Julio adumbrata, mox ſub principatu condita videtur.

At interim privato ſtudio Papinianus Ἀστυνόμον (*aedilem*) ſuum informare volens, eclogam concinnavit, in quam quidquid in Municipali communi lege ad aedilium officium pertinere animadvertiſſet, id omne in unum Ἀστυνομικὸν μονόβιβλον (*aedilicium librum ſingularem*) contulit. Hactenus de Aſtynomico Papinianeo contra Conradum.

(VIII) *Vlpianus l. 1. D.* de Albo ſcribendo *ait : Decuriones in Albo ita ſcriptos eſſe oportet , ut LEGE MVNICIPALI praecipitur . Vide quae nos ad ea verba notavimus pag. 406. initio Adnotationis 38. itemque pag. 409. Adn. 43. Nec raro alibi de eadem dixiſſe memini .*

mallent plurale TENEANT; tamen si de eo intelligatur, qui *Permissus est*, *ut leges daret*, recte scribitur *Teneat*; praesertim cum ver. 87. illud *Teneto* ad eumdem referatur.

IBID. *EisquE oPtemperetur*.] Praepositio OB in vet. monumentis haud raro in OP vertitur, ut in *OPtineo*, *OPsides*, *OPstetrix*, & similibus. Item in compositis AP pro AB, & SVP pro SVB. In ære hoc v. 26. *HaPeat*. Sed & alibi in saxis B in P vertitur. Exempla reperies in Indice grammatico Gruteriano in littera P, in Dausquio, & aliis. Atque hic simul cum Tabulâ definit regnum πωτολογίας, legibus usitatissimae. Certe eadem res ipsissima hoc & penultimo versu trifariam inculcatur.

C O M M E N T A T I O.

De aetate νομοθεσίας *æris hujus*.

S E C T I O I.

Perstandum videri in epocha alias adumbrata.

NOn uno Commentarii, tum ad æs Britannicum tum & ad Complem. Neapolitanum, loco de epocha hujus legum Digesti jam ante equidem (168) interlocutus, eisdem tamen locis omnibus sententiam ejus generis, quam Justiniani Codex *Definitivam* vocat, consulto distuli. Nam pluries in eamdem sententiam actâ causâ, eademque pluries ampliatâ, non ante ipsum finem Commentarii hujus me de ea re plane pronuntiaturum edixi. Verebar enim, necunde in Commentarii hujus decursu novi aliquid interim affulgeret, quod me de priore interlocutione dimoveret. Aut, si standum esset eo quod jam toties de plano judicassem; saltem magnificum erat, si id novis ac validioribus rationum fulcimentis confirmari, non ante provisis, animadverterem.

Ac jam illa dies toties constituta adest. Hic enim ille est Commentarii finis, in quem sententia toties rejecta fuit. Et tamen res contra accidit, quam putaram. Nihil enim aut parum novi, extra quam quae in locis modo Adn. 168. indicatis dicta fuere, postea succurrit. Nam siquid adhuc indictum restabat, id fere totum in superius Anteloquium *de Populis* fundis effusum fuit; maxime in iis Tullii verbis enarrandis ex ea pro Cornelio cap. VIII. *Ipsa denique Julia* (lex lata fuit) *qua lege* (ita) *civitas est sociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non essent*, *civitatem non haberent*: quibus sane verbis medulla ipsa Juliae legis includitur. Quae ibi verba ita cum hujus æris kap. XII. conspirare ostendimus, nullus ut relinquatur dubitationi locus, quin legum Pandectes, qui lamina hac (praeter alias socias: quas fru-

(168) Vide pag. 290. num. V. item pag. 382. toto MONITO ALTERO. Adhaec ad æris Neap. ver. 14. ad illud [*Senatorem* . . . *hac lege esse non licere*] vide totam *Praegustationem de legis hujus auctore ac nomine* pag. 409. 410. Ac passim in toto duplici Commentario tum ad aes Britannicum tum ad Neap. idem argumentum levi brachio, uti se dedit occasio, refricatum fuit.

fruſtra deſideramus) continetur , non aliud quam appendix Juliae illius legis fuerit ; & quin eo illae ipſae leges comprehendantur , in quas *fundanorum* municipiorum populos tunc temporis fieri *fundos* oportuit , ſi quidem civitatem Romanam adipiſci concupiviſsent . Nec enim novos hos cives (ſive νεοπολίτας : ut Appianus vocat , quos Epitomae Livii aliiq. *Novos cives*) aliter quam Romanis moribus vivere decuit . Tametſi eisdem indultum fuit, uti legum συναγωγὴν ad eos ab Vrbe delatam , qua additionibus qua correctionibus , ubi opus , ejuſmodi refingerent , per quas a patriis veteribus inſtitutis haud penitus deſciſcere viderentur . Verum quid ago , quaſi qui eadem recoquere inſtituam ? Lege loca harum commentationum , quae inferne Adnot. 168. indicavi , ac praeterea proxime ſuperius Anteloquium de populis fundis , non ſine ſubjecto ad kap. XII. commentario : jam omnia fere , quae huc pertinere poſſint , habebis . Itaque paucis admodum nunc opus .

S E C T I O II.

Ex hiſtoria belli Italici annus civitatis ſociis atque in primis Heraclienſibus datae accuratius colligitur .

Quod ſi quis eſt , qui nimio faſtidio rejici ſeſe alio nolit ; jam primum rerum ejus temporis telam verius aliis pertexam . Anno Vrbis DCLXIII. L. Julius Caeſar (169) conſul legem tulit, qua ſociis in fide manentibus civitatem tribuit : inter quos Appianus etſi Etruſcorum nominatim meminit , tamen ceteros in amicitia conſtantes non tantum non excludit, ſed aperte complectitur, quando omnes ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας civitate donat . Ea lex ab ſolo L. Julio nomen *Legis Juliae* apud veteres obtinet , quia conſul alter P. Rutilius Lupus ante legem latam eopte anno eodemque bello pugnans occubuerat , uti ex Velleio II. 16. colligitur . Nihil hac epocha tutius .

Anno Vrbis DCLXIV. Cn. Pomp. Strabone, L. Porcio Catone Coſ. lata eſt lex Plotia a M. Plautio Silvano , & C. Papirio Carbone tribunis pl. qua nihil aliud niſi civitas peregrinis in civitates foederatas adſcriptis datur ſub certis legibus : ſed eadem nihil prorſus de civitate cum ceteris Italicis communicanda agit : dequo in ima (170) ora videbis .

At

(169) Appianus in I. ἐμφυλ. p. 379. de hoc L. Jul. Caeſare (quem falſo Σέξτον *Sextum* praenominat) ita loquitur : Ἰταλιωτῶν δὲ τοὺς ἔτι ἐν τῇ συμμαχίᾳ παραμένοντας ἐψηφίσατο εἶναι πολίτας . . . Quo loco Appianus Ἰταλιώτας non antiqua notione uſurpavit , qua Graeci Italiae incolae intelligebantur (de qua nos p. 15. n. 16. p. 36. n. 58.) verum tum hîc tum alibi pluries populos Italicos cujuſcumque oris deſignat . Vertes igitur : *Italicorum vero populorum qui in ſocietate permanſerant , jus civitatis decrevit : (quod praecipue ab omnibus concupitum fuerat) & decretum id circa Etruriae populos, excipientes avidiſſime , miſit . Quo beneficio & populos amicos devinxit amplius , & dubios in fide retinuit , & hoſtem ſimilia ſperantem mitiorem effecit .*

(170) Hoc ideo moneo , nequem in errorem Heineccius agat , qui (in Antiq. Rom. juriſprudentiam illuſtrantium Syntagmate in Append. ad lib. I. num. XI.) I. legem Plotiam ſive ad ann. Vrb. *665.* ſive *666.* refert ; cum apertum ſit , anno DLXIV. latam fuiſſe , Cn. Pompeio Strab. L. Porcio Catone Coſ. quorum conſulatu , teſte Aſconio & Cicerone , M. Plautius Silvanus & C. Papirius Carbo collegae in tribunatu fuerunt : de quo vide Pighii Annales & quotquot alii de his rebus agunt . II. Deinde lege Plotiâ fuiſſe civitatem Romanam cum ceteris omnibus ſociis communicatam ait : quod falſum eſt , quia tantum peregrinos lex Plotia complectebatur , modo ea implerent , quae legis verba requirebant , a Tullio recitata in ea pro Archia cap. IV. *Data eſt* , inquit , *civitas Silvani lege & Carbonis : SI QVI FOEDERATIS CIVITATIBVS ADSCRIPTI FVISSENT : SI TVM CVM LEX FEREBATVR , IN ITA-*

At mox anno DCLXV. aut ſummum ſequente ; lex aliqua conſularis (171) lata eſt , qua civitas cum ceteris ſociis Italicis communicata fuit , Appiano (172) auctore : qui ita Lucanos atque Samnites ab eo beneficio excipit , ut eosdem non diu poſt eamdem civilitatem conſecutos narret .

Quonam vero tempore Lucani ac Samnites cives Romani evaſerint , haud habeo dicere ; nec enim ſcriptum exſtat . Sed tamen poſt Italicos ceteros an. *665.* aut *666.* a ſenatu donatos , haud multo poſt ad Lucanos etiam atque Samnites id beneficium fuiſſe transfuſum , perſuaſiſſimum habeo . Nam certe cum anno DCLXVI. omnes prorſus Italici belli favillae reſtinctae fuerint ; numquam illae conſopiri penitus potuiſſent ſine civitate Lucanis etiam atque Samnitibus ad ultimum data . Is enim unus ab initio ad finem fomes belli cruentiſſimi fuerat .

Jam vero perſtrictâ breviter hiſtoriâ , ad quamnam ex his tribus Romanae civitatis donationibus ea , quam Tabula noſtra ſignificat (in qua ſcil. plurima ubique *Municipia* , *coloniae* , *praefecturae* , *fora* , *conciliabula civium Rom.* tertio quoque verſu notantur) ſit referenda, paucis commentemur . Ac primum ſi privatim de Heraclea noſtra , ad quam Tabula haec pertinebat , aliiſque ejusdem orae Magnis Graecis ſermo ſit ; nego eos ad tertiam uſque civitatis largitionem fuiſſe dilatos : nego proinde non niſi cum Samnitibus & Lucanis (quaſi ſi ipſi pars Lucaniae eſſent) cives fuiſſe factos ; quia ante Auguſtum (173) Graecia major ſemper a Lucania diſtinguebatur . Ergo non cum Lucanis anno Vrb. *666.* ſed ſive anno *663.* ex lege Julia , ſive ſaltem ex benignitate Senatûs anno *665.* cives evaſerunt . Imo ſi peculiariter de Heraclea agitur , cujus haec Tabula fuit ; Heraclienſes primi omnium lege Julia nacti omnino videntur beneficium civi-

ITALIA DOMICILIVM HABVISSENT : & SI SEXAGINTA DIEBVS APVD PRAETOREM ESSENT PROFESSI . Vide ibi ſequentia , ubi plura de noſtra Heraclea honorificentiſſime praedicat . Haec vero non eo monui , quo quidquam de viri bene de his litteris meriti exiſtimatione decerpam , ſed ut lectorem moneam , ut ſicubi eadem haec duo σφάλματα in toto ſuperiore commentario nactus fuerit , ſciat me tunc feſtinantem haec ad trutinam non revocaſſe .

(171) Initio Livianae epitomae LXXX. legitur : *Italicis populis* (qui indonati ſupererant) *a Senatu civitas data eſt* . Quia *A ſenatu* dixit , legem conſularem ſubindicat . Sequitur : *Samnites qui ſoli arma retinebant , Cinnae & Mario ſe conjunxerunt* . Quae ubi addit , aperte notat , donationem hanc a Senatu factam, fuiſſe ab illa Juliae legis alteram.

(172) Appianus eod. I. ἐμφυλ. p. 382. *Atque ita bellum ſociale maxima contentione geſtum eſt hactenus* (ἕως Ἰταλία πᾶσα προσεχώρησεν ἐς τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν , χωρὶς γε Λευκανῶν καὶ Σαμνιτῶν τότε · δοκοῦσι γάρ μοι καὶ οἵδε τυχεῖν ὧν ἔχρηζον , ὕστερον) *donec univerſa Italia* (illa ſcil. Rubicone tenus) *civitatem Rom. adepta fuit , exceptis tunc temporis Lucanis atque Samnitibus : qui mihi aliquanto poſt & ipſi voti compotes facti videntur* . Haec eſt illa altera civitatis communicatio , quae ex benignitate Senatûs (ut in ſuperiore Adn. dixi) manavit : qua adhuc tamen tunc Lucani & Samnites excludebantur .

(173) Graeciae Magnae oppida ante Auguſtum ipſa per ſe provinciam ſatis claram conſtituebant , a Meſſapiis , Lucanis , Bruttiiſque , quibus erant contermina , diſcretam : quae plerumque *Graecia* ſive *Magna* ſive *Major* vocabatur , interdum & abſolute *Graecia* . Hanc ultimam nomenclaturam Cicero uſurpavit in ea pro Archia cap. V. *Etenim cum mediocribus multis . . . gratuito civitatem in GRAECIA* (non tranſmarinâ , in qua vix aut aegre illo Ciceroniano ſaeculo civitas impetrabatur , ſed Italicâ) *impertiebantur ; Rheginos credo , aut Locrenſes , aut Neapolitanos , aut Tarentinos . . . id huic ſumma ingenii praedito gloria noluiſſe* . Hunc locum in Prodromo pag. 22. illuſtravimus . Nec ergo Ciceronis ævo Neapolitani Campanis , nec Rhegini & Locrenſes Bruttiis , nec Tarentini Meſſapiis, nec Heraclienſes Lucanis accenſebantur , ſed omnes una ſimul Graeciam Italicam conſtituebant .

At demum Auguſtus cum Italiam in XI. regiones partitus eſſet ; in tertiâ regione illâ (qua Lucanus Bruttiuſque ager continebatur) major pars Graecorum oppidorum erat : imo & ipſum etiam Magnae Graeciae σύστημα in eadem Regione tertia h. e. in Lucania , a Plinio III. cap. 5. deſcribitur .

civitatis, certe ob eximia hujus municipii (174) merita, quae depraedicat Tullius.

S E C T I O III.

Idem Heracleae civitatem adeptae annus ex Tulliano legis Juliae kapite elimatur ad unguem.

Verum quid me ultra excrucio? cui, si recte Juliae legis sententiam a Cicerone in Balbiana expressam capio, non erit prorsus dubitandum, quin lamina haec nostra consectaria lationis Juliae fuerit: usq. adeo, quod ab Julio latum, id arcte cum Kapite ultimo æris hujus conspirat. In ea Orat. Tullius cap. VIII. post alias leges commemoratas, pergit: *Ipsa denique Julia* (lex lata fuit) *qua lege* (ita) *civitas est sociis & Latinis data* (ut) *qui fundi populi facti non essent, civitatem non haberent*. Resistamus hîc. Ex ultimo æris nostri Kapite luculenter apparet, Heracliensem populum, post optionem ei datam utrum fundus fieri vellet, re vera fundum fuisse factum, quia eorum municipium *fundanum* evaserat. Praeter Commentarium in id Tabulae kaput, consule prolixum Anteloquium quod ei praemittitur, in quo haec omnia ad vivum resecantur. Verum quid his opus est? cum ex iis ipsis quae statim Cicero ibidem subjicit, apertissime constet, illâ ipsâ donatione civitatis ex lege Julia Heraclienses juxta ac Neapolitanos fuisse comprehensos, modo fundi fieri vellent. Sic enim statim sequitur: *In quo magna contentio Heracliensium & Neapolitanorum fuit; cum magna pars in iis civitatibus FOEDERIS SVI LIBER-*

(174) *Heracliensis municipii ornamenta ex Ciceronis praeconio recitantur: in primis mira in foedere Fabriciano constantia, & clades Romanorum gratia bello sociali toleratae. Obiter de Heracliensis tabularii incendio, & inde ereptis his Tabulis.*

Plura de Heracliensium fide afferre possim: sed praestat ex orat. pro Archia cap. IV. pauca depromere. *Venit* (Archias cum Lucullo) *Heracleam: quae cum esset civitas AEQVISSIMO IVRE AC FOEDERE, adscribi se* (Archias) *in eam civitatem voluit*. Ac profecto *Foedus Heracliense* laudatur ab eod. Tullio etiam in ea pro Balbo cap. VIII. Idque foedus antiquissimum erat, ut quod jam tum olim cum C. Fabricio percussum fuerat, teste Tullio in eadem Balbiana cap. 22. his verbis: *P. Crassus vir ampliss. ex ea civitate* (Heraclea) *quacum prope SINGVLARE FOEDVS Pyrrhi temporibus, C. Fabricio consule, ictum putatur*. Idq. a C. Fabricii cum Pyrrho rebus gestis ad legem usq. Juliam (quod spatium ducentos prope annos complectitur) ac porro, semper servatum sanctissima fide ab Heracliensibus fuit. Quocirca non immerito Cicero pro Archia extremo cap. 4. INTEGERRIMI MVNICIPII (Heracleae scil.) FIDEM praedicat. Quae cum ita sint, in illo ipso belli socialis furore Heraclienses constanter pro Romanis stetisse, non est dubitandum. Alioqui numquam Cicero eos tam prolixe a *fide*, & ab *aequissimo jure ac foedere* commendasset. Imo cum Heraclienses eod. Italico bello gravissimas hostium impressiones perpessi fuerint (teste ibid. Tullio, qui sociali bello Heracliense tabularium incensum conqueritur) ineptissimus fuerit, siquis id eos a Romanis hostibus passos contenderit. Imo quia eorum in Romanos fides a Fabricii usque temporibus semper constantissime emicuit, & quia bello sociali Romanasque partes tueri perstiterint; nihil non eos clasdium ab Italis efferatissimis sustinuisse certissimum est; in tantum ut hi urbi praeclarissimae faces admoverint, eâque flammâ arserit Tabularium. Cicero pro Archia cap. IV. *Hîc tu tabulas desideras Heracliensium publicas, quas ITALICO BELLO, INCENSO TABVLARIO, interisse scimus omnes*. Deplorandum sane incendium: quo saeviente, non tantum membranas, & papyracea tot volumina absumpta certissimum est, sed & aereas tabulas innumerabiles vi flammae fusas contabuisse. Extitere tum credo cives aliquot patriae pietate commoti, qui quas potuere laminas, incendio surripuerunt. Atque ex earum numero hae fuere duae, duabus longissimis Graecis inscriptionibus signatae (nam quae in unius earum aversâ paginâ Digestum hoc scalptum Latine continet, ea verisimilius videtur posterior incendio fuisse) quas Carolus Guevara, sibi forte fortuna comparatas, ab exitio vindicavit, & in REGIVM HERCVLANENSE MVSEVM perpetuo victuras intulit. Verum, ut eo revertar, unde diverteram: illud ipsum tabularii incendium, cujus Cicero meminit, satis ostendit, quae & quanta Heracliense municipium fidei in Romanos gratiâ bello sociali toleraverit: proinde ingratos se Romani praebuissent, nisi eos omnium primos inter legis Juliae *νεοπολίτας* numerassent.

BERTATEM CIVITATI anteferret. Vtrobique decertatum Orator ait, ſed utriuſque certaminis exitu ſuperſedit, quia opus non erat; cum vulgo omnes ſcirent, quisnam eorum oppidorum tum temporis ſtatus & conditio eſſet. At nos ſeri nepotes in multa ignoratione verſamur: qui ex hiſtoria tenemus, Neapolim diu urbem liberam, Romanorum amicam, & foederatam fuiſſe, quando vero ad civitatem venerit, ignoramus. At pulchre eſt, quod ex duobus Tullii (175) locis id tandem ſim aſſecutus. De Heraclea etiam ſpiſſae nos tenebrae circumſtarent, niſi non tantum ex Juliae kapite apud Ciceronem in Balbiana ſciremus, Heracleae ſimul cum Neapoli datam fuiſſe tunc temporis optionem utrum Civitatem ſimul cum Romana νομοθεσίᾳ amplecti vellet: verum & ex hujus æris kap. ultimo perſpectum haberemus, Heraclienſes poſt illas inteſtinas municipum decertationes, tandem in leges Romanas (additis tamen aut correctis quibusdam) factos fuiſſe fundos, imo inter primos legis Juliae νεοπολίτας eſſe numerandos.

Quamquam ſi verum amamus, etiam quae ſecutae poſtmodum fuere civitatis donationes, ex legis Juliae fonte fluxerunt. Veluti quam

(175) *Ex duobus Tullii locis oſtenditur, poſt Juliam legem Neapolitanos perfectam civilitatem Rom. ſibi oblatam amplexos eſſe. Strabo (quem alia omnia docuiſſe pluries in hoc Commentario dictum fuerat) aliorſum accipiendus demonſtratur.*

In Prodromo pag. 62. col. 1. & pag. 115. num. II. III. & pluribus in aliis horum commentariorum locis, ex Strabonis loco, conquerentis, Graeciam univerſam Italicam ἐκβεβαρβαρῶσθαι (*ad barbariem deſciviſſe*) tribus exceptis urbibus, Neapoli, Rhegio, atque Tarento, id non de lingua eſſe capiendum contendebam, verum de legibus de πολιτείᾳ, inſtitutis: proinde poſt legem Juliam, cum ceteri Graecorum municipiorum populi in leges Romanas facti fundi fuiſſent, eàque ratione Rom. civitatem aſſecuti eſſent; ea tantum tria oppida, quae nominavi, *libertatem ſui foederis* (uti Cic. in Balbiana de Neapoli loquitur) ſuamque αὐτονομίαν civitati antetuliſſe.

Verum nunc *iterare curſus Cogor relictos* (ut ille ait) duobus Ciceronianis locis adactus. In Agraria II. cap. 31. *Dixi antea, lege* (Rulli) *permitti, ut quae velint municipia, quas velint veteres colonias, colonis ſuis occupent. Calenum municipium complebunt: Teanum oppriment: Atellam, Cumas, NEAPOLIN, Pompeios, Nuceriam ſuis praeſidiis devincient: Puteolos vero qui nunc in ſua poteſtate ſunt, ſuo jure libertateque utuntur, totos novo populo, atque adventitiis copiis occupabunt*. Vides ex hoc loco, quid ex Cicerone inter Puteolos, interque oppida cetera, quae nominat, interfuerit. Nimirum Puteoli adhuc *in ſua poteſtate* erant, *ſuoque jure libertateque utebantur*, certe quod civitati Romanae αὐτονομίαν praetulerunt: ex quo contra ſequitur, *Neapolim*, ceteraque oppida ab Oratore Puteolis oppoſita, fuiſſe municipia civium Romanorum perfectâ civilitate fruentium.

Adhaec idem Tullius XIII. fam. 30. ita incipit: L. *Manlius eſt Soſis. Is fuit Catinenſis: ſed eſt ſimul CVM RELIQVIS NEAPOLITANIS CIVIS ROMANVS factus* (*Reliquis Neapolitanis* ait, comparate ad Manlium Soſin, qui jam eo tempore unus civium Neapolitanorum erat, uti poſtea ſubjicit) *decurioque Neapoli. Erat enim adſcriptus in id municipium ante civitatem Sociis & Latinis datam*. Vltima iſta αἰτιολογία diſerte teſtatur, tum cum ex lege Julia ſociis & Latinis civitas data fuit, eamdem etiam Neapolitanis fuiſſe impertitam: quia vero jam antea Manl. Soſis in id municipium adſcriptus fuerat, jure ſuo *una cum reliquis Neapolitanis civis Rom. factus* eſt. Nihil hoc loco diſertius: ex quo ſimul oſtenditur, ſtatim poſt legem Juliam Neapolitanos ad civitatem vocatos, aliquamdiu quidem dubios, quid facto opus eſſet, ſciſſos in divortia ſententiarum (ex Balbiana cap. VIII.) fuiſſe; ſed ſtatim conſopito certamine, amplexos civilitatem. Locum hunc Tullianum jam tum videram pag. 115. num. III. ſed aegre eſt, quod tunc preli feſtinatione abſtractus, aliorſum acceperim.

Quae cum ita ſint; de Strabone quid ſtatuemus, cujus ſententiam alibi expoſitam ſup. retuli? Non eo uſque frontem perfricui, ut ignoratam a Geographo urbium, quas accurate deſcribit, πολιτείαν dicam, aut quamlibet modici παροράματος arguam. Illud potius fatendum erit, cum cetera Graeciae Italicae oppida ſimul cum civilitate Romana paullatim a patriis inſtitutis (quae potuiſſent ſimul cum Rom. civitate maxima ex parte retinere) deſciviſſent; ea tantum tria oppida, Rhegium, Tarentum atque Neapolim fuiſſe morum patriorum tenaciora. Ac de Neapoli id ſatis novimus: de qua praeter Strabonem (qui in Neapolitano Graeciſmo deſcribendo multus eſt) ex ceteris quoque Latinis ſcriptoribus eadem omnia diſcimus. Sed & de Tarento & Rhegio iniqui ſimus, niſi Geographo ſummo credamus.

Ac rogo lectorem, ut ubicumque Strabonis illum celebrem locum aliorſum acceptum repererit, ex hac Adnotatione Geographum interpretari malit.

quam Epitome Liviana LXXX. a Senatu civitatem ceteris Italicis datam biennio fere post Juliam testatur; & quod postremo civitas cum Lucanis insuper atq. Samnitibus communicata fuit, eae quoque ambae legis Juliae appendices fuerunt, quia ejus instar factae, & quia illud σύστημα legum, in quas posteriores hos νεοπολίτας fundos fieri oportuit, idem illud omnino fuisse necesse est, ac quod ex lege Julia compositum fuerat. Proinde si quando alias ab hoc aere tabulas alterius cujuslibet municipii (quod aliunde constet aliquandiu post Juliam legem civitate donatum) alicubi reperiri contigerit; eas quoque tabulas ajo consectarias atque appendices legis Juliae habendas esse. Qua de causa? inquis. Quia quod lex Julia de suis νεοπολίταις (*novis civibus*) statuit, id ipsum & in posterioribus νεοπολίταις, & in Lucanis atque Samnitibus (& si qui alii post hos civitatem assecuti fingantur) valiturum erat. Nec enim dubium est, quin Digestum legum ex lege Julia pro novis civibus compositum, ita generale fuerit, ut etiam a ceteris municipiis postea idem beneficium consecuturis adsciscendum fuerit, mutatis tantum mutandis.

Postremo ubi a me huic æri idem, ac legi Juliae, annus tribuitur, non id contendo, prorsus eopte anno, quo Julia lata fuit, hoc Digestum consarcinatum simulque in ære incisum fuisse. Id tantum affirmo, Pandecten æris hujus fuisse Juliae legis (anno Vrbis DCLXIII. latae: qui annus nonagesimus, & quod excurrit, ante CHRISTVM fuit) consectarium atque appendicem. Ceterum non eopte anno, sed paullo mox ab Heracliensibus acceptum & in hoc ære fuisse descriptum, facillime assentior.

Sicuti olim Graecis duabus Tabulis LEXICON vocum Graecarum adtexuimus, ita pariter hic LEXICON vocum Latinae Laminae in fine Commentarii statim subjicimus, non exspectato fine voluminis; utrumque enim Lexicon pars Commentarii sui est. Et quidem in priore illo Graeco non fuit otium voces conjunctas pertexere: at hic copulatas, non neglectis grammaticis accidentibus, imo & cum ipsis tabulae mendis, damus.

LEXICON LATINITATIS

DIGESTI LEGVM MVNICIPALIVM

Numerus versum notat æris sive B *idest Britannici*, *sive* N *h. e. Neapolitani*.

AB *praepos. cum voce sequenti indivulse juncta:* Abeo. N. 73. 87. Abieis. N. 80. *pro* Ab eo, Ab iis.

Ab *in compositione medio puncto divulsum a voce componente:* Ab. juraverit. N. 39.

Ab juratis accipere rationem pecuniae. N. 73. 74.

Ab Vrbe Roma passus mille. B. 67.

Abesse rei publicae caussa. N. 42.

Abjurare in jure. N. 39.

Accusare kalumniae, praevaricationisve caussa. N. 46.

Ad *praepos. cum voce sequenti coalescens:* Adeam N. 76. Adeos. N. 4. 76. *pro* Ad eam &c.

Ad *in compositione puncto sejunctum a voce componente:* Ad. tribuendam. B. 49. Ad. tribuito. B. 41. Ad. tributa. N. 8. Ad. tributus. B. 41. 42. 43. Ad. versus. N. 33. *pro* Adtribuendam &c.

Ad *pro* Apud. B. 1. 3. 4. 5. 8. 9. 10. 11. 17.

Addere ad leges. N. 88.

Adimere ordinem. N. 47.

Adire quocumque, B. 44.
Adtribuere *aliquem* pecuniae. B. 40.
Adtributionem facere. B. 42.
Adtributus pecuniae. B. 43.
Aedes sacrae Deorum inmortalium. B. 57.
Aedificium publicum, privatum. B. 29.
Aedilis Pl. Aedilis Cur. B. 24.
Aedilis arbitratu viam tueri. B. 21. 22. 32. Semitam constratam recte habere. B. 54.
Aedis sacra B. 30.
Aerario praeesse. B. 37. 39. 47. 48.
Agere plaustra in urbe. B. 65. Censum N. 70. 79. Censum populi. N. 70. 79.
AI *pro* AE. Romai. N. 70.
Album, B. 15. 18.
Amplius dies LX. reliqui erunt, antequam diem, N. 77.
Apparebunt jusserit. N. 6.
Apparendi causa, N. 39.
Apud forum ante tribunale. B. 34.
Aput *pro* Apud. B. 15. 34. N. 46.
Ars ludicra. N. 49.
Auctorari depugnandi caussa. N. 39.
B *Minusculum inter litteras majusculas* LEGIbVS. B. 69. OPORTEbIT. B. 28.
Bona ex edicto possessa proscriptave. N. 41. 43.
Bubus juncta plaustra. B. 67.
C *pro* G Acere. B. 60. Cocnomina. N. 72. Depucnandi. N. 38. difficnationem. N. 20. 30. Leces. N. 85. 87. 88. &c. Lecione. N. 17. 26. 27. Intecrum. N. 44. Macistratus. N. 31. Necotia. B. 2. Pucnabunt. N. 64. Rocato. N. 32. *& passim*.
C *cum* T *alternat in* Denuncietur. B. 36. Renuntiari, Renuntiare. N. 26. 31. 40. 58. 65.
Calumnia *vide litteram* K.
Caput civis Rom. referre. N. 48.
Causa *cum simplici sibilo scalpitur* in B. 58. 60.
Caussa *cum* S *duplici in* B. 58. 60. 62. 63. 65. 66. N. 3. 7. 9. 39. 42. 46. 47.
Censendi populi finem facere. N. 78.
Censor aliusve quis magistratus publicis vectigalibus ultrove tributis. B. 73.
Censor aliusve quis mag. Romae populi censum aget. N. 69. 79.
Censum populi agere. N. 70. 79.
Census formula. N. 73. Libri. N. 80.
Certis hominibus certis de causis. B. 60.
Cetera *sine bivocali*. N. 3. 82.
Circienses (*cum I inserto*) ludi. B. 64.
Coloni qui cives Romani erunt. N. 71.
Coloniae Civium Rom. quae in Italia sunt. *Vide* Municipia.
Comitia magistratui rogando subrogandove habere. N. 24.
Comitiis conciliove. N. 58.
Conciliabula Civium Rom. *Vide* Municipium.
Condere tabulas, ubi ceterae tabulae publicae erunt. N. 82.
Conducta habere vectigalia ultrove tributa. B. 74.
Confiteri se senatorem esse non licere. N. 13.
Conrectus. N. 88.
Conscriptus *Vide* Senator, Senatus.
Constrata semita, B. 54.
Consuleretur eas res. N. 76.
Continente *vel* Continenti habitabitur. B. 20. 56.
Convivium publicum inire. N. 65.
Cooptare Decuriones, Conscriptos. N. 12. In Senatum in Decurionum numero. N. 32.
Copiam bonam jurare. N. 39.
Cottidie *pro* Quotidie. B. 16.
Creatum est, renunciato. N. 58.
Creditoribus renuntiare se soldum solvere non posse. N. 40.
Cum, *praepositio, non nisi per* C *scribitur*. N. 28. 40. 59. *At ubi conjunctio est, &* Cum, N. 64. 69. 79. *&* Quom *scalpitur*. *Vide* Quom.
DAmnas esto dare. B. 19. N. 23. 33. 51. 66. Dare judices judiciumque. B. 44.
Datum depensum est. N. 41.
Decurio, Conscriptus. *Vide* Senator, Senatus.
Decurionem Conscriptumve legere sublegere, cooptare, recitandum curare in demortui damnative locum. N. 12. 13.
Decurionum Conscriptorum major pars. N. 75.
De Dolo malo condemnari. N. 37.
Deicet *pro* dicit. B. 9. 12.
Diebus ne minus decem antequam locet. B. 34.
Diebus quinque proximis, quibus. B. 24. N. 79.
Diei major pars. B. 16.
Diffignationem facere. N. 20. 30.
Dixet *pro* dixit. B. 74.
Domicilium pluribus in municipiis habere. N. 83.
Domum denuncietur facito. B. 36.
Dum eorum quid faciet. N. 20. 31.
Duum-viri viis extra propiusve urbem Romam purgandis. B. 50.
E *Pro* I. Dicet *pro* Dicit. B. 8. 12. Dixet. B. 74. Fecet. N. 38. Habetabetur. B. 56. Intercedeto. N. 88. Juset *pro* Jussit. N. 47. Profitemeno. B. 5. Quoe, *pro* quoi *i. e.* cui. N. 35. Sineto. N. 60.
Edere libros (*census*) Municipii. N. 79.
E. H. L. N. R. h. e. *Ex* (sive *Ejus*, aut *Eorum*) *hac lege nihil rogatur*. B. 65. 67. N. 2. 5. 7. 8. 84.
EI *pro* E. Municipeis. N. 86. Neiquis. B. 17. N. 12. *&c.* Neive. N. 55. Partei. B. 25. 27. Vrbei. B. 64.
EI *pro* I *simplici*. Agei. B. 64. Anneis. N. 18. 25. Annueis. N. 28. Castreis. N. 17. 27. Causeis certeis. B. 60. Comitieis. N. 58. Conscripteis. N. 50. 61. Fejent. B. 64. Inveitum. N. 9. *&c.*
EI *pro* I *duplici*: Alei. N. 24. Coloneis. N. 9. 68. 83. *pro* Alii, Coloniis.
Ejus pecuniae, qui volet, petitio esto. B. 19. N. 23. 33. 51. 67.
Equo stipendia in legione facere. N. 17. 26.
Eûm *pro* Eorum. B. 52.
Ex *praepos. cum voce seq. coalescit*. Elege. B. 49. Exeis. N. 22. Exiis. B. 10. Exquo. N. 63.
Ex *in compos. a voce componente puncto dirimitur*. Ex. portandi. B. 66. Ex. portari. B. 60.
Ex formula census. N. 73.
Ex lege locationis. B. 49. 73.
FActa pecunia. B. 40. Fecet, *pro* fecit. N. 38.
Feient *pro* fient. B. 64.
Fiduciae judicio condemnari. N. 37.

Fla-

Flamines ploftris in urbe vehi. B. *62.*
Foidere *pro* foedere. N. *19.*
Fora Civium Rom. *vide* Municipium.
Frui tueri vectigalia ultrove tributa. B. 73. 74.
Frumentum populo dare. B. 15. 17.
Fundani Municipes. N. *86. 89.*
Fundanum Municipium. N. 85.
G *Pro* C. Genfor *i. e.* Cenfor. N. *69.*
Gladiatores pugnabunt. N. *64.*
HAbitandi cauffa loca ab Cenfore fervis adtributa. N. 8.
Hac lege. B. 1. 2. 4. *6.* 7. *9.* 10. 12. 13. 17. 21. 22. 27. 28. 32. 46. 54. *60.* N. 14. 52. *61.* 84.
Hora decima diei poft Solem ortum. B. 57.
Horis decem diei poft Solem ortum. B. *67.*
HS. Ꝓ. *h. e. feftertios quingentos.* B. 19.
HS. IↃↃↃ. *h. e. feftertiûm quinquagena millia.* N. 23. 33. 51. *66.*
IA Pro E, Aedis. B. 30. Corpori. N. 48. Dibito. B. 43. Dicurionibus. N. *61.* Habibit. N. *69.* Habiat. B. 27. Municipis. N. *89.* Portioni. B. 38. Rim. B. 44. Ris. N. *76.* Sinatum. N. 81. *pro* Aedes, Corpore, Debeto *&c.*
Ignominia *vide* Ingnominia.
In *praepof. cum voce fequenti faepiffime connectitur.* Incaftreis. N. 17. 27. Indiebus. B. 24. Inea. B. 27. 54. Inforo. B. 37. Initalia. N. 44. Inloco. B. 53. N. 4. *64.* Inmunicipieis. N. *9.* 83. Inpartei. B. 25. Inquibus. N. 82. Infenatum. N. 31. 54. 57. Intabulas. B. 14. N. 74. 81. *&c.*
In *in compof. dirimitur medio puncto a voce componente.* In. aedificatum. B. 70. In. ducta. B. *66.*
In caftris inve provincia. N. 17. 27.
In demortui damnative locum. N. 13.
In integrum reftitui. N. 44.
In Italia effe non licere. N. 44.
In jure abjurare. N. *39.*
In legione ftipendia facere. N. 17. *26.* 27.
In loco. B. 53.
In loco publico ponere ftatuere. N. 4.
In loco Senatorio Decurionum federe, fpectare, convivium publicum inire. N. *64.*
In ordine (*Decurionum*) fententiam dicere ferre. N. 35. 53.
In pompam ludis Circienfibus. B. *64.*
In tabula in albo. *Et* In tabulam in album. B. 15. 18.
In tabulas publicas referenda curato. B. 14. N. 74. 81.
In urbem *pro* in urbe. B. 20. 50.
Inaedificatum inmolitumve in locis publicis habere. B. 70.
Ingnominia *fic fcribitur pro* Ignominia. N. *46.* 47.
Ingnominiae cauffa ab exercitu decedere. N. 47. ordinem adimi. N. *46.*
Inire magiftratum. B. 24. 25. convivium publicum. N. *65.*
Injuriarum judicio condemnari. N. 37.
Inmolitum. *Vide* Inaedificatum.
Imperator ab exercitu decedere juffit. N. 47.
Inter fe parare aut fortire. B. 25.
Interdiu poft folem ortum. B. 57.
Intra ea loca ubi continenti habitabitur. B. *56.*
Intra menfem unum. B. *19.*
Invitum merere. N. *19.* 30.
Ire in fenatum, Decuriones. N. 55. 57.
Ita uti. B. 5. 8. 44.
Item *pro* itidem. B. 3. 4. N. 87.
Judicem judiciumque dare uti* de pecunia credita. B. 44.
Judicio publico Romae *vel* in Municipio condemnari. N. 43. 45.
Jumentis juncta plauftra. B. *67.*
Jurare bonam copiam. N. *39.*
Juferit. N. 7. 47. *86. cum fimplici fibilo, ut & Jufet pro* juffit. N. 47.
KA (*i.* & Kalendae) Januariae primae. B. *56.* Januariae fecundae. N. 15. Quinctiles primae. N. 24.
K. (*i. e.* Kalumniae) praevaricationifve cauffa accufare vel facere. N. *46.*
LAniftaturam facere. N. *49.*
Lapides perpetui integri. B. 53.
Legari mitti. N. *76.*
Legati municipii, coloniae, praefecturae. N. *79.*
Legere fublegere Senatum, Decuriones, Confcriptofve. N. 12.
Legere fublegere in Senatum, inve Decurionum numero. N. 32.
Lege Plebifve fcito. N. 85. 87.
Leges municipibus dare. N. 85. 87.
Legibus Plebifve fcitis. N. *29.*
Legibus Plebifve fcitis exve foedere. N. *19. 29.*
Legibus Plebifve fcitis Senatufve Confultis. B. 52. 72.
Lenocinium facere. N. *49.*
Libitinam facere. N. 20. 30.
Librarii fcribae. N. *6.*
Libri cenfûs. N. 80. municipii, coloniae, praefecturae. N. 78.
Loca porticumve poffidere. B. 71.
Loca publica porticufve publicae. B. *68.*
Loca quae publice demolienda erunt. B. *59.*
Loca fervis publicis ab Cenfore habitandi utendi caufa adtributa. N. 8.
Locare viam. B. 38. *46.* 47.
Locata erit via pecuniam. B. 48.
Locationem (*viae*) palam in foro facere. B. 37.
Locationis lex. B. *49.* 73.
Locus fenatorius Decurion. Confcriptor. N. *64.*
Locus ubi tabulae publicae erunt. N. 82.
Ludi Circienfes. B. *64.*
Ludicram artem facere. N. *49.*
Ludos facere. N. 3.
M *loco* N. Damdus. B. 17. *49.* Quamtus. B. 37. 38. 43. 48. Sentemtia. N. 51. 53. 55. 57. Tamtus. B. 38. 40. 43. Tuemdus. B. 28. 31. 33. 40. *46.* 47.
Magiftratu defignari. B. 25.
Magiftratui rogando fubrogandove comitia habere. N. 24.
Magiftratum maximum habere. N. *69.* petere capere gerere habere. N. *16.* 21. *63.* fuffragio municipum habere. N. 10.
Major pars Decurionum. N. 75. Diei. B. *16.* Sui cujufque anni. N. 17. 27.
Mandati judicio condemnari. N. 37.
Militaris rei vacatio. N. *19. 29.*

Minor annos XXX. natus. N. 15.
Municipes, Coloni, qui cives Rom. erunt. N. 71.
Municipes fundani. N. *86. 89.*
Municipia, Coloniae, Praefecturae, Fora Conciliabula, quae civium Rom. sunt. N. *9.* 34.
Municipia, Coloniae, Praefecturae quae civium Rom. in Italia sunt. N. *68.*
Municipium, Colonia, Praefectura, Forum, Conciliabulum. N. 10. 11. 45. 50. 52. 53. *56. 61. 62.*
Municipium, Colonia, Praefectura, Conciliabulum. N. 34.
Municipium, Colonia, Praefectura. N. 15. 20. 24. 84.
Municipium fundanum. N. 85.
Municipium *genit. plur. pro* Municipum. N. 71.
NE *particula juncta cum voce sequenti*. Neminus. B. 34. Nequis. B. *56.* N. 25. *quod ultimum scribitur quoque* Neiquis. B. 17. 70. N. 11. 15. 34. 53. & Niquis. N. *62.*
Ne quem recitandos curato. N. 12.
Negoria curare. B. 2.
Neive N. 55. *59. 65.* & Nive N. 57. *pro* Neve.
Noctu in urbem plaustra inducere. B. *66.*
Nomen profiteri. B. 13.
Nomina, praenomina, cognomina (*hac serie*) ex formula census accipere. N. 72.
Nomina in tabula in albo proposita. B. 17.
Non *junctum cum voce sequenti*. Nonlicere. N. 14. Nonposse. N. 40.
OB *in compositione sejunctum puncto medio a voce sequenti*. Ob. venerit. B. 21. 30.
Ob eam rem, quod. N. 38.
Obvenire partem urbis. B. 21. 27. 30.
OI *pro* OE. Foidere. N. *19.*
Operis publice faciendi caussa. B. 58.
Optemperetur *pro* obtemp. N. *89.*
Ordinem adimi apud exercitum. N. 47.
Ordo Decurionum, Conscriptorum. N. 35. 53. *63.*
Osque *pro* Eosque. B. 38.
P *Pro* B. Hapeat *pro* Habeat. N. *26.* Optemperetur *pro* Obtemp. N. *89. Item* P *pro* R. CVPATO. B. 40. DAPE. B. 43. FOPO. B. 37. MAIOPEM. B. *16.* OPOPTET. B. 52. PIS. (*pro* Ris) N. *76. pro* Curato, Dare &c.
Pacisci furti. N. *36.*
Pacisci se soldum solvere non posse. N. 41.
Palam in foro facere. B. 37.
Paranto inter se aut sortiunto. B. 25.
Partei *pro* Parte. B. 25. 27.
Patres aut Patronos &c. ex formula census accipere. N. 72.
Pecuniae adtribuere *aliquem*. B. 40. Adtributus. B. 43. Factae Tabulae. B. 40. Qui volet petitio esto. B. *19.* N. 23. 53. *61.* Rationem accipere. N. 73.
Pecuniam diebus XXX. proximis solvere. B. 41.
Pecuniam, praemium ob referendum caput civis Rom. accipere. N. 48.
Pedestria stipendia in legione facere. N. 17. 2.
Permissus est quis, *pro* permissum est alicui. N. 85.
Perpetui lapides. B. 53.
Perscribere censum in tabulis publicis. N. 82.
Pervenire in ordinem Decurionum. N. *63.*
Paetoria lege condemnari. N. 38.
Plostra certis hominibus certis de causis (*in urbe*) agere ducere licere. B. *60.*
Plostra in pompam ludis Circiensibus in urbe agi duci. B. *64.*
Plostra inania aut stercoris exportandi caussa. B. *66.*
Plostra triumphi caussa in urbe duci. B. *63.*
Plostris Virgines Vestales, Regem Sacrorum, Flamines in urbe vehi. B. *62.*
Plostrum post solem ortum in urbe nè ducito agito. B. 57.
Populi census. N. 70. 74. *79.* 82.
Populo dare damnas esto. B. *19.* N. 23. 33. 51. *56.*
Populo frumentum dare. B. 15. 17.
Porticibus inaedificatum immolitumve quid habere. B. 70.
Porticum possidere. B. 71.
Portioni *pro* Portione. B. 38.
Possessa proscriptave bona ex edicto. N. 43.
Potestatem maximam suffragio municipum habere. N. 10. *56.*
Praeconium facere. N. 20. 30.
Praefectura. *Vide* Municipium.
Praemium capere. *Vide* Pecuniam, praemium.
Praerit *pro* Praeerit. B. 37. 39. 47. 48. *69.*
Praeterquam si. N. 42.
Praetor Vrb. quive inter peregrinos jus dicit. B. 8.
Praevaricationis caussa *Vide* K. *i. e.* Kalumniae.
Pro *praepos. juncta cum voce sequenti*. Proportioni. B. 38. *sejuncta a voce componente* Pro. posita. N. 74.
Pro singulis annis. N. 18. 28.
Pro socio (*judicio*) condemnari. N. 37.
Procedere stipendia. N. 18. 28.
Procuratio locor. publicor. B. 70. viarum. B. 28.
Professiones fieri. B. 7. 10. 13.
Profitemeno. B. 5. *pro sequenti* Profitemino.
Profitemino. B. 3. 5. 8. 11. *antique pro* Profitetor.
Profiteri ad Consulem. B. 1. 4. 5. Ad Praetorem Vrb. quive inter peregrinos jus dicit. B. 8. Ad Tribunum Plebis B. 11.
Profiteri nomen. B. 13.
Propius Vrbem Romam passus mille. B. 20. *26.* 50.
Proponi formulam census. N. 73. 74.
Propositum habere apud forum. B. *16.* 34.
Proscripta bona. N. 43.
Publice exportari. B. *59.*
Pulpitum in loco publico ponere. N. 3.
Pupilli pupillaeve tutor. B. 4.
Purgare vias publicas. B. 50. 51. *69.*
Q *Pro* C. Quoqirca. N. *19. i. e.* Quocirca. Quaestor Vrb. quive aerario praeerit. B. 37. *39.* 47. 48.
Quaestum corpore facere. N. 48.
Quamtus *pro* Quantus. B. 38. 43. 48. *60.*
Quatuor-viri viis in urbe purgandis. B. 50.
Que *particula copulativa semper in aere Britan. & Neap. connectitur cum voce praeced. praeterquam in* Curato. que. N. 77.
Quisque *pro* Quisquis. N. 20. 55. *& contra*
Quisquis *pro* Quisque. B. 13.
Quocirca. N. 30. 44.
Quod earum rerum *pro* Quas res. B. *59.*

Quoi,

VTVTEI·EA·AB·EIS·CVSTODIANTVR·CAVTVM·EST·E T QVOMINVS·EIS·LOCEIS·VTANTVR·FRVANTVR·ITA·VTEI·QVOQVE·EORVM·
L ... VTEI FRVEI LICEBIT EX·H·L·N·R·
QVOS LVD ... QVISQVE·ROMAE·P·VE·V·R·P·M·FACIET·QVOMINVS·EI·EORVM·LVDORVM·CAVSSA·SCAENAM·PVLPITVM·CETERAQVE
QVAE·AD·EOS·LVDOS·OPVS·ERVNT·IN·LOCO·PVBLICO·PONERE·STATVERE·EISQVE·DIEBVS·QVIBVS·EOS·FACIET·LOCO·PVBLICO·VTEI
LICEAT·E·H·L·N·R
QVEI·SCRIBAE·LIBRAREI·MAGISTRATIBVS·APPAREBVNT·EI·QVOMINVS·LOCEIS·PVBLICEIS·VBEI·IS·QVISQVE·EORVM·APPAREBVNT
... INSERIT·APPARENDI·CAVSSA·VTANTVR·E·H·L·N·R·
QVAE·LOCA·SERVEIS·PVBLICEIS·AB·CENS·HABITANDEI·VTENDEI·CAVSSA·AD·TRIBVTA·SVNT·EI·QVOMINVS·EIS·LOCEIS·VTANTVR·E·H·L·N·R
QVEI·QVOMQVE·IN·MVNICIPIEIS·COLONEIS·PRAEFECTVREIS·FOREIS·CONCILIABVLEIS·C·R·II·VIR·IIII·VIR·ERVNT·ALIOVE
QVO·NOMINE·MAG·POTESTATEMVE·SVFRAGIO·EORVM·QVEI·QVOIVSQVE·MVNICIPIA·COLONIAE·PRAEFECTVRAE
FORO·CONCILIABVLI·ERVNT·HABEBVNT·NEIQVIS·EORVMQVE·IN·EO·MVNICIPIO·COLONIAE·PRAEFECTVRAE·FORO·CONCILIA
BVLO·SENATVM·DECVRIONES·CONSCRIPTOSVE·LEGITO·NEVE·SVBLEGITO·NEVE·COAPTATO·NEVE·RECITANDOS·CVRATO
NISI·IN·DEMORTVEI·DAMNATEIVE·LOCVM·EIVSVE·QVEI·CONFESSVS·ERIT·SE·SENATOREM·DECVRIONEM·CONSCREIPTVMVE
IBEI·H·L·ESSE·NON·LICERE
QVEI·MINOR·ANNOS·XXX·NATVS·EST·ERIT·NEIQVIS·EORVM·POST·K·IANVAR·SECVNDAS·IN·MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFE
CTVRA·II·VIR·IIII·VIR·NEVE·QVEM·ALIVM·MAG·PETITO·NEVE·CAPITO·NEVE·GERITO·NISEI·QVEI·EORVM·STIPENDIA
EQVO·IN·LEGIONE·III·AVT·PEDESTRIA·IN·LEGIONE·VI·FECERIT·QVAE·STIPENDIA·IN·CASTREIS·INVE·PROVINCIA·MAIOREM
PARTEM·SVI·QVOIVSQVE·ANNI·FECERIT·AVT·BINA·SEMESTRIA·QVAE·EI·PRO·SINGVLEIS·ANNEIS·PROCEDERE·OPORTEAT
AVT·EI·VOCATIO·REI·MILITARIS·LEGIBVS·PL·VE·SC·EX·VE·FOIDERE·ERIT·QVO·QVIRCA·EVM·INVEITVM·MERERE·NON
OPORTEAT·NEVE·QVISQVE·PRAECONIVM·DISSIGNATIONEM·LIBITINAMVE·FACIET·DVM·EORVM·QVID·FACIET·IN·MVNI
CIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·II·VIR·IIII·VIR·ALIVMVE·QVEM·MAG·PETITO·NEVE·CAPITO·NEVE·GERITO·NEVE·HABETO
NEVE·IBEI·SENATOR·NEVE·DECVRIO·NEVE·CONSCRIPTVS·ESTO·NEVE·SENTENTIAM·DICITO·QVEI·EORVM·EX·EIS·QVEI·S·S·S·
ADVERSVS·EA·FECERIT·IS·HS·CIↃↃ·P·P·D·E·EIVSQVE·PECVNIAE·QVEI·VOLET·PETITIO·ESTO
QVEI·QVOMQVE·IN·MVNICIPIO·COLONIAE·PRAEFECTVRA·POST·K·QVINCT·PRIM·COMITIA·II·VIR·IIII·VIR·ALIVE·QVOI·MAG
ROGANDO·SVBROGANDOVE·HABEBIT·IS·NE·QVEM·QVEI·MINOR·ANNEIS·NATVS·EST·ERIT·II·VIR·IIII·VIR·QVEI·IBEI
ALIVM·MAG·HABEAT·RENVNTIATO·NEVE·RENVNTIAREI·IVBETO·NISI·QVEI·STIPENDIA·EQVO·IN·LEGIONE·III·AVT·STI
PENDIA·PEDESTRIA·IN·LEGIONE·VI·FECERIT·QVAE·STIPENDIA·IN·CASTREIS·INVE·PROVINCIA·MAIOREM·PARTEM·SVI
QVOIVSQVE·ANNI·FECERIT·AVT·BINA·SEMESTRIA·QVAE·EI·PRO·SINGVLEIS·ANNVEIS·PROCEDERE·OPORTEAT·CVM·EO
QVOD·EI·LEGIBVS·PL·VE·SC·PROCEDERE·OPORTEBIT·AVT·EI·VOCATIO·REI·MILITARIS·LEGIBVS·PL·VE·SC·EX·VE·FOEDERE
ERIT·QVO·CIRCA·EVM·INVITVM·MERERE·NON·OPORTEAT·NEVE·EVM·QVEI·PRAECONIVM·DISSIGNATIONEM·LIBITINAMVE
FACIET·DVM·EORVM·QVID·FACIET·II·VIR·IIII·VIR·QVEIVE·IBEI·MAG·SIT·RENVNTIATO·NEVE·IN·SENATVM·NEVE·IN·DE
CVRIONVM·CONSCRIPTORVM·NVMERO·LEGITO·SVBLEGITO·COPTATO·NEVE·SENTENTIAM·ROGATO·NEVE·DICERE·NEVE
FERRE·IVBETO·SC·D·M·QVEI·ADVERSVS·EA·FECERIT·IS·HS·CIↃↃ·P·P·D·D·ESTO·EIVSQVE·PECVNIAE·QVEI·VOLET·PETITIO·ESTO
QVAE·MVNICIPIA·COLONIAE·PRAEFECTVRAE·FORA·CONCILIABVLA·C·R·SVNT·ERVNT·NEIQVIS·IN·EORVM·QVO·MVNICIPIO
COLONIA·PRAEFECTVRA·CONCILIABVLO·SENATV·DECVRIONIBVS·CONSCREIPTEISQVE·ESTO·NEVE·QVOI·IBI·IN·EO·ORDINE
SENTENTIAM·DEICERE·FERRE·LICETO·QVEI·FVRTEI·QVOD·IPSE·FECIT·FECERIT·CONDEMNATVS·PACTVSVE·EST·ERIT
QVEIVE·IVDICIO·FIDVCIAE·PRO·SOCIO·TVTELAE·MANDATEI·INIVRIARVM·DEVE·D·M·CONDEMNATVS·EST·ERIT·QVEIVE·LEGE
PLAETORIA·OB·EAMVE·REM·QVOD·ADVERSVS·EAM·LEGEM·FECIT·FECERIT·CONDEMNATVS·EST·ERIT·QVEIVE·DEPVGNANDEI
CAVSSA·AVCTORATVS·EST·ERIT·FVIT·FVERIT·QVEIVE·IN·IVRE·ABIVRAVIT·ABIVRAVERIT·BONAMVE·COPIAM·IVRAVIT·IVRAVERIT·QVEI
SPONSORIBVS·CREDITORIBVSVE·SVEIS·RENVNTIAVIT·RENVNTIAVERIT·SE·SOLDVM·SOLVERE·NON·POSSE·AVT·CVM·EIS
PACTVS·EST·ERIT·SE·SOLDVM·SOLVERE·NON·POSSE·PROVE·QVO·DATVM·DEPENSVM·EST·ERIT·QVOIVSVE·BONA·EX·EDICTO
EIVS·QVEI·PRAEFVIT·PRAEFVERIT·PRAETERQVAM·SEI·QVOIVS·QVOM·PVPILLVS·ESSET·REIVE·PVBLICAE·CAVSSA·ABESSET
NEQVE·D·M·FECIT·FECERIT·QVO·MAGIS·R·P·C·A·POSSESSA·PROSCRIPTAVE·SVNT·ERVNT·QVEIVE·IVDICIO·PVBLICO·ROMAE
CONDEMNATVS·EST·ERIT·QVO·CIRCA·EVM·IN·ITALIA·ESSE·NON·LICEAT·NEQVE·IN·INTEGRVM·RESTITVTVS·EST·ERIT·QVEIVE·IN·EO
MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·FORO·CONCILIABVLO·QVOIVS·ERIT·IVDICIO·PVBLICO·CONDEMNATVS·EST·ERIT·QVEMVE
K·PRAEVARICATIONIS·CAVSSA·ACCVSSASSE·FECISSEVE·QVOD·IVDICATVM·EST·ERIT·QVOIVE·APVT·EXERCITVM·IGNOMINIAE
CAVSSA·ORDO·ADEMPTVS·EST·ERIT·QVEMVE·IMPERATOR·IGNOMINIAE·CAVSSA·AB·EXERCITV·DECEDERE·IVSIT·IVSERIT
QVEIVE·OB·CAPVT·C·R·REFERVNDVM·PECVNIAM·PR·AEMIVM·ALIVDVE·QVID·CEPIT·CEPERIT·QVEIVE·CORPORE·QVAESTVM
FECIT·FECERIT·QVEIVE·LANISTATVRAM·ARTEMVE·LVDICAM·FECIT·FECERIT·QVEIVE·LENOCINIVM·FACIET·QVEI
ADVERSVS·EA·IN·MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRAVE·FORO·CONCILIABVLO·DECVRIONIBVS·CONSCRIPTEISVE·FVERIT·

Blank inserted to ensure correct page position

SENTEMTIAMVE·DIXERIT· IS HS ℶ· P·D·D· ESTO· EIVSQVE PECVNIA·E·QVEI VOLET PETITIO ESTO

QVOI·H·L·IN MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·FORO·CONCILIABVLO·SENATOREM·DECVRIONEM·CONSCRIPTVM·ESSE INQVE·EO ORDINE SENTEMTIAM·DICERE·FERRE NON LICEBIT NEIQVIS QVEI·IN EO·MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA· FORO CONCILIABVLO·SENATVM·DECVRIONES·CONSCRIPTOS·HABEBIT·EVM·IN SENATVM·DECVRIONES CONSCRIPTOS IRE IVBETO·SC·D·M·NEVE·EVM·IBEI·SENTEMTIAM ROGATO NEIVE DICERE NEIVE FERRE IVBETO SCDM NEVE QVISQVE IN EO·MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·FORO CONCILIABVLO SVFRAGIO EORVM MAXVMAM POTESTATEM HABEBIT EORVM QVEM IBEI IN SENATVM DECVRIONES CONSCRIPTOS·IRE NEVE IN EO NVMERO ESSE NIVE SENTEMTIAM IBEI DICERE FERREVE·SINITO·SC·D·M·NEVE·QVIS·EIVS·RATIONEM·COMITIEIS·CONCILIOVE·CREATVM·EST·RENVNTIATO·NEVE QVIS· QVEI·IBEI·MAG·POTESTATEMVE HABEBIT·EVM·CVM·SENATV·DECVRIONIBVS·CONSCRIPTOS·SPECTARE·NEIVE IN CONVIVIO PVBLICO ESSE SINETO SCDM

QVIBVS·H·L·IN MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA FORO CONCILIABVLO IN SINATVM DECVRIONIBVS CONSCRIPTEIS ESSE NON·LICEBIT· NIQVIS·EORVM·IN MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·FORO·CONCILIABVLO·II·VIR·IIII·VIR·ALIAMVE QVAM·POTESTATEM·EX QVO·HONORE·IN·EVM·ORDINEM·PERVENIAT·PETITO·NEVE CAPITO·NEVE QVIS·EORVM·LVDEIS CVMVE·GLADIATORES· IBEI·PVGNABVNT·IN LOCO·SENATORIO·DECVRIONVM·CONSCRIPTORVM·SEDITO·NEVE SPECTATO NEVE·CONVIVIVM·PVBLICVM·IS·INITO·NEIVE·QVIS·QVEI ADVERSVS·EA·CREATVM·RENVNTIATVM·ERIT·IBEI·II·VIR·IIII·VIR ESTO·NEVE·IBEI·MAG·POTESTATEMVE HABETO·QVI FADVERSVS·EA FECERIT·IS·HS ℶ P·D·D·ESTO·EIVSQVE PECVNIAE·QVEI VOLET·PETITIO·ESTO·

QVAE·MVNICIPIA·COLONIAE·PRAEFECTVRAE·C·R·IN·ITALIA·SVNT·ERVNT·QVEI·IN EIS·MVNICIPIEIS·COLONEIS PRAEFECTVREIS·MAXIMVM·MAG·MAXIMVMVE POTESTATEM·IBEI·HABIBIT·TVM·CVM·CENSOR·ALIVSVE QVIS·MAG·ROMAE·POPVLI·CENSVM·AGET·IS·DIEBVS·LX·PROXVMEIS·QVIBVS·SCIET·ROMAE·CENSVM·POPVLI AGI·OMNIVM·MVNICIPIVM·COLONORVM·SVORVM·QVEIQVE EIVS·PRAEFECTVRAE ERVNT·Q·CR·ERVNT·CENSVM AGVNTO·EORVMQVE·NOMINA·PRAENOMINA·PATRES·AVT·PATRONOS·TRIBVS·COGNOMINA·ET·QVOT·ANNOS QVISQVE·EORVM·HABET·ET·RATIONEM·PECVNIAE EX·FORMVLA·CENSVS·QVAE ROMAE AB EO·QVI·TVM·CENSVM· POPVLI·ACTVRVS·ERIT·PRO·POSITA·ERIT·AB EIS·IVRATEIS·ACCIPITO·EAQVE OMNIA·IN TABVLAS·PVBLICAS·SVI MVNICIPI·REFERVNDA·CVRATO·EOSQVE LIBROS·PER LEGATOS·QVOS·MAIOR·PARS·DECVRIONVM·CONSCRIPTORVM AD EAM·REM·LEGAREI·MITTEI·CENSVERINT·TVM·CVM·EAS·R·IS·CONSVLERETVR·AD EOS·QVEI·ROMAE CENSVM·AGENT MITTITO·CVRATOQVE VTEI·QVOM·AMPLIVS·DIES·LX·RELIQVEI·ERVNT·ANTE QVAM·DIEM·EI·QVEI QVOMQVE ROMAE CENSVM·AGEI·FINEM·POPVLI·CESENDI·FACIANT·EOS·AD EAM·LIBROSQVE EIVS·MVNICIPI·COLONIAE PRAEFECTVRAE EDANT·ISQVE CENSOR·SEIVE QVIS·ALIVS·MAG·CENSVM·POPVLI·AGET·DIEBVS·V·PROXVMEIS·QVIBVS·LEGATEI·EIVS MVNICIPI·COLONIAE PRAEFECTVRAE·ADIERINT·EOS LIBROS·CENSVS·QVEI·AB IEIS·LEGATEIS·DABVNTVR·ACCIPITO S·D·M·EX QVE IEIS·LIBREIS·QVAE IBEI·SCRIPTA·ERVNT·IN TABVLAS·PVBLICAS·REFERVNDA·CVRATO·EASQVE TABVLAS EODEM·LOCO·VBEI·CETERAE·TABVLAE·PVBLICAE·ERVNT·IN QVIBVS·CENSVS·POPVLI·PERSCRIPTVS ERIT·CONDENDA·CVRATO

QVI·PLVRIBVS·IN MVNICIPIEIS·COLONEIS·PRAEFECTVREIS·DOMICILIVM·HABEBIT·ET·IS·ROMAE CENSVS·ERIT·QVO·MAGIS IN MVNICIPIO·COLONIA·PRAEFECTVRA·H·L·CENSEATVR·E·H·L·N·R·

QVEI·LEGE·PL·VE·SC·PERMISSVS EST·EVIT·VTEI·LEGES·IN MVNICIPIO·FVNDANO·MVNICIPIBVSVE EIVS·MVNICIPI·DARET SEI QVIS·IS·POST·H·L·R·IN EO·ANNO·PROXVMO·QVO·H·L·POPVLVS·IVSERIT·AD EAS·LEGES·MVNICIPIEIS·FVNDANOS ITEM·TENETO VTEI·OPORTERET·SEI·EAE RES·AB EO TVM·QVOM·PRIMVM·LEGES·EIS·MVNICIPIBVS·LEGE PL·VE·SC·DEDIT AD EAS·LEGES·ADDITAE·COMMVTATAE CONRECTAE ESSENT·NEVE QVIS·INTERCEDETO·NEVE QVID·FACITO·QVOMINVS EA RATA·SINT·QVOVE MINVS·MVNICIPIS·FVNDANOS·TENEAT·EISQVE·OPTEMPERETVR

Blank inserted to ensure correct page position

Quoi, Quoius. B. 21. 33. N. 41. *46. & saepissime.*
Quom *Conjunctio* B. 1. *16.* N. 42. 77. 87. *V.* Cum.
Quomagis abesse. N. 43.
Quo magis &c, ex hac lege nihil rogatur, N. 83.
Quominus &c, ex hac lege nihil rogatur. B. 50. *65. 76.* N. 1. 3. *6.* 8.
Quominus commode. B. 23.
Quoquomque *pro* Ad quemcumque. B. 44.
RAta esse. N. *89.*
Rationem alicujus comitiis conciliove habere. N. 58. Rationem pecuniae accipere. N. 73.
Recitare Decuriones, Conscriptos. N. 12.
Recte habere. B. 54.
Redemptor viae. B. *49.*
Redimere viam tuendam, B. 40.
Referre caput civis Rom. N. 48. in tabulam in album. B. 15. in tabulas publicas. B. 14. in tabulas publicas pecuniae factae. B. 40. in tabulas publicas sui cujusque municipii. N. 75.
Reficere vias publicas. B. *26.* 27.
Reipublicae caussa abesse. N. 42. 43.
Renuntiare Duum-virum *&c.* N. *26.* 31.
Renuntiare sponsoribus creditoribusve. N. 40.
Restitui in integrum. N. 44.
Rettulerit *cum duplici* T. B. 15.
Rex sacror. plostris in urbe vehi oportebit. B. *62.*
Rim. B. 44. Ris. N. *76. pro* Rem, Res.
Rogare Magistratum. N. 25. sententiam. N. 32. 55.
Roma. B. 1. 2. 7. 8. *9.* 10. 12. *64.* N. 3. 43. 70. 73. *76.* 77. 83. *Vide etiam* Vrbs Roma.
SAcra publica Populi Rom. B. *62.*
Saeptum clausumve quid habere. B. 71.
Scaenam in loco publico ponere. N. 3.
Sciens dolo malo. N. 33. 55. 58. *60.*
Scribae librarii Magistratibus apparebunt. N. *6.*
Sedere in loco senatorio. N. *64.*
Semestria bina, quae pro singulis annuis procedere oporteat. N. 18. 28.
Semitam lapidibus perpetuis integris, continentem, constratam recte habere. B. 53.
Senator Decurio Conscriptusve. N. 13. 22. 52.
Senatorius locus. N. *64.*
Senatus Decuriones Conscripti. N. 12. 31. 35. 54. 57. *59. 61.*
Sentemtia *pro* Sententia. N. *36.* 51. 53. 55. 57.
Sententiam dicere. N. 22. 51. rogare dicere ferre. N. 32. 55. dicere ferre. N. 53. 57.
Servis publicis loca ab Censore adtributa. N. 8.
Si quis is. N. *86.*
Sine dolo malo. B. 41. N. 81.
Sol ortus. B. *56. 67.*
Soldum solvere. N. 40. 41.
Solvere, satis facere. B. 42.
Sortio *pro* Sortior. B. 25.
Sortiri partes urbis tuendas. B. 25.
Spectare cum Decurionibus. N. *59.*
in loco Senatorio. N. *64.*
Sponsores creditoresve. N. 40.
Stercoris exportandi causa. B. *66.*
Sternere vias. B. *26.*
Stipendia in castris inve provincia facere. N. 17. 27. Equo vel pedestria in legione facere. N. *16. 26.* procedere. N. 18. 28. procedere Legibus Plebisve scitis. N. *29.*
Sub *a voce componente diremptum medio puncto*, Sub. legito. N. 32. Sub. rogando. N. 25.
Sublegere Decuriones. *Vide* Legere.
Subrogare Magistratum. N. 25.
Sufragio (*cum simplici* F.) municipium Magistratum habere. N. 10. *56.*
Sui cujusque anni. N. 18. 27.
S. S. S. *i. e.* Supra Scripti Sunt. N. 22.
TAbula album. B. 15. 18.
Tabulae publicae. B. 14. N. 81. 82. municipii. N. 74. pecuniae factae. B. 40.
Tamtus *pro* Tantus. B. 38. 40. 43.
Tenere municipes fundanos. N. 87. *89.*
Tribunale. B. 34.
Tribunus Plebis. B. 11. 17.
Tribus ex formula Census accipere. N. 72.
Triumphavit *pro* Triumphabit. B. *63.*
Triumphi caussa plostra (*in urbe*) duci. B. *63.*
Tuemdus *pro* Tuendus. B. 28. 31. 33. 40 *46.* 47.
Tueri viam publicam. B. 22. 32. 33. ultro tributa. B. 74.
Tum cum primum. N. 87.
Tutelae judicio condemnari. N. 37.
Tutor pupilli pupillaeve. B. 4.
V *Pro* B. Triumphavit. B. *63.*
Vacatio rei militaris Legibus, Plebisve scitis, exve Foedere. N. *19. 29.*
Vectigalia Vltro-ve tributa frui tueri. B. 73.
Vectigalia Vltro-ve tributa fruenda tuendave conducta habere. B. 74.
Viae locationem per Quaestorem Vrb. palam in foro facere. B. 37.
Viae partem dimidiam tuendam locare. B. 31.
Viam arbitratu Aedilis tueri. B. 21. 32. 33. Viam locare. B. *46.* Viam per Quaestorem Vrb. tuendam locare. B. 47.
Viam tuendam locare. B. 33. redimere. B. 40.
Viarum reficiendarum tuendar. procuratio. B. 27.
Virgines Vestales plostris in urbe vehi. B. *62.*
Vltro tributa. *Vide* Vectigalia.
Vnde de plano recte legi possit. B. *16.*
Vq. *i. e.* pupilla. B. 4. 5.
Vrbei *pro* Vrbe. B. *64.*
Vrbis partes Aedilibus obvenire. B. 21. 27. 30.
Vrbs Roma. B. 20. *26. 56. 67.* 68. *69.* N. 3. *Sed* ἁπλῶς Roma. *Vide* Roma.
Vtendi causa loca adtributa. N. 8.
Vti frui. B. 74.

COMMENTARIORVM

IN TABVLAS HERACLEAE

FINIS.

COL-

COLLECTANEA
EX INDVSTRIA IN HVNC LOCVM REMISSA.

N Prodromi Diatriba I. in festinanda Majoris Graeciae descriptione inciderunt mihi aliquammulta, quae longiore, quam pro brevitate proposita, tractatione indigerent. Hinc tum in pluribus hujus generis nata mihi necessitas fuit rejiciendi lectorem in finem operis: quo in loco longiusculas illas scriptiones (tunc quidem sive mente, sive paucis in pittacio verbis leviter adumbratas, in fine vero per otium amplificandas) lectori repraesentarem. Ac pluribus id quidem (*) *in locis improvide mihi factum doleo. At ubi jam ad extrema operis ventum fuit; fateor me fidei temere obstrictae poenituisse. Nam & volumen jam plus opinione creverat, &, in quo caput est, in tanta virium & capitis lassitudine ingens me viae taedium cepit. Accedit, quod promissarum scriptiuncularum non paucas titulo tenus tunc designasse contentus, ceterum iis vel leviter informandis, maxime urgentibus operis typographicis, abstinueram. His de causis non pauci amicorum mihi auctores fuere, quandoquidem volumen jam spissius evasisset, eam videri fore justissimam causam impetrandae a lectoribus veniae. Tamen, etsi impune mihi futurum confiderem, statui mediam quamdam sequi viam. Etenim non usque adeo frontem obdurescere mihi patiar, nihil ut prorsus promissorum exsolvam. Verum ea tantum dare est animus, quae in pluteis utcumque adumbrata habeo. Ceteris non modo nunc in tanta valetudinis adversitate, sed, ut id jam aetatis, aeternum opinor supersedebitur. Atque haec pauca e multis non eo ordine dabimus, quo promissa fuerunt; sed Infernatis orae loca aliquot initio exponam,* Paestum *in primis (cujus origines justo opusculo jam ante plures annos pertexueram) mox* Veliam, *atque* Vibonem Valentiam. *Adlinemus porro aliquid de* Sybari & Thurio, *de* Caelinis, *de* Lycianis *sive* Lupia, *deque* Hatriae *originibus, & siquid aliud sub manu venerit. Cujuslibet Collectanei initio, quonam Prodromi loco promissum id fuerit, indicabitur.*

(*) Praesertim Diatr. I. cap. 5. pag. 24. & 25. ac tota passim Adnot. 30. Mox pag. 26. ver. 6. Deinde ibid. sect. I. ver. 5. Ac pluries sparsim in descriptione Graeciae Magnae, nec non & Graeciae illius, quam per oram Superi Inferique maris disjectam dixi.

COLLECTANEVM I.
DIATRIBA
DE PAESTI ORIGINIBVS
ejusque varia fortuna.

Xsistunt adhuc luculenta veteris PAESTI vestigia, trans Silarim amnem (a cujus sinistra ripa Lucania incipiebat) quingentis fere passibus a mari reducta. Murus adhuc ferme integer formam urbis quadratam exhibet. Exstant publica complura aedificia columnis ingentibus nixa, sed ejusmodi, ut tum earum scapi, tum cetera ornamenta ad nullum ex architectonicis ordinibus Vitruvianis commode reduci queant. Tametsi Tyrrhenicum ingenium quodammodo referunt: adeo mascula ac robusta sunt omnia. Verum ab ordinis Tusci modulis, quos Vitruvius describit, haud paullo diffident. Ac nihil magis optandum erat, quam ut (quoniam a nullo dum Paestana vestigia adumbrata atque in aes incisa fuere) exsisteret aliquis doctus ac diligens architectus, cujus operâ quam accuratissime describeretur tum universae urbis ἰχνογραφία, tum etiam singulae partes, & quidem

ſcite, atque ex artis praeceptis. Sed pulchre eſt quod id quod magnopere cupiebam, jam magna ex parte praeſtitit vir in mathematicis diſciplinis exercitatiſſimus, architecturae vero longe cupidiſſimus, Comes Felix Gazola patricius Placentinus, ad Regiarum copiarum primarias dignitates provectus: a quo laceras Paeſti reliquias ab interitu vindicatas exſpectamus.

Interim urbis me antiquiſſimae fama commovit, ut ejus ſparſas ac diſſipatas apud veteres auctores memorias in unum cogerem: ex quibus ſcriptoribus quaecumque ad ejus vices diverſamque fortunam ſpectantia ipſe didiciſſem, ea volui cum noſtris hominibus communia facere.

C A P V T I.

Fundamenti loco Strabonis involuta narratiuncula praemittitur, & ita explicatur, ut omnes inde evolvantur Paeſtanae converſiones, ordinatim ſecundum temporum ſeriem diſpoſitae.

Strabo extremo lib. V. a Campania digreſſus, ita pergit: *Poſt Campanos & Samnites . . .* (ἐπὶ μὲν τῇ Τυῤῥηνικῇ θαλάττῃ τὸ τῶν Πικεντίνων ἔθνος οἰκεῖ, μικρὸν ἀπόσπασμα τῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ Πικεντίνων, ὑπὸ Ῥωμαίων μετῳκισμένον εἰς τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον, ὃς νῦν Παιστάνος καλεῖται· καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος, ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ κειμένη) *ad mare Tyrrhenum Picentinorum gens habitat, ex Picentinis* (imo potius *Picenis*; ſic enim inter Hadriatici interque Tyrrheni maris accolas Plinius & Ptolemaeus diſtinguunt, ut illi primitivi, vocentur *Piceni*: hi vero ab illis avulſi, veluti derivativo nomine dicantur *Picentini*) *qui mare Hadriaticum accolunt, abſciſſa portio atque transducta a Romanis in ſinum Poſidoniaten, cui nunc Paeſtano nomen; ſicuti & ipſa urbs Poſidonia in medio ſinu jacens, nunc Paeſtum vocatur.*

Haec pauca Geographus de ſtatu ſui temporis (quo quae olim urbs *Poſidonia* a Graecis tenta fuerat, poſtea abolito magna ex parte Graeciſmo, *Paeſtum* tranſnominata fuit) praelocutus, alia deinde quaedam de antiquioribus rebus aſpergit, ſed tam parca manu, ut acuat magis, quam ſedet famem. Sic enim ſtatim apud eum ſequitur: Συβαρῖται μὲν οὖν ἐπὶ θαλάττῃ τεῖχος ἔθεντο, οἱ δ' οἰκισθέντες ἀνωτέρω μετέστησαν. Quae interpres ita optime reddidit: *Murum* (h. e. urbis *Poſidoniae* moenia) *Sybaritae ad mare condiderant: habitatores autem* (priores utique, illinc a Sybaritis ejecti) *furſum commigraverunt*. Si quaeras, quoſnam hos incolas priores illinc exturbatos intelligat; non aliud licebit reponere, quam fuiſſe primitivos illos *Paeſti* conditores Phoenices (quos indicat Solinus cap. ſeq. producendus) h. e. Tyrrhenos, quippe maris Tyrrheni accolas: quod certe non alia de cauſa *Tyrrhenum* vocabatur, quam quia ante Graecorum eo allatas colonias, a Tuſcis ſive Tyrrhenis totum accolebatur.

Vltimâ Strabonis ſtatim iſta ſequuntur. Ὕστερον δὲ Λευκανοὶ μὲν ἐκείνους (Συβαρίτας), Ῥωμαῖοι δὲ Λευκανοὺς ἀφείλοντο τὴν πόλιν. *His* (Sybaritis) *poſtea Lucani, ac Lucanis rurſus Romani urbem ademerunt*. Quam demum urbem Romani, ita Lucanis ademerunt, ut eam Tyrrhenis prioribus incolis, prope tunc poſitis, una cum *Paeſti* antiquo nomine reſtituerent: de quo in loco.

Praeſtabit jam disjectas haſce Strabonianas notitias in chronologiae ordinem reducere. I. Temporibus remotiſſimis planeque heroicis Phoenices ex Dora Phoeniciâ profecti, *Paeſtum* urbem τῷ *Peſitan* ſive *Peſtan* (uti dicemus) h. e. Neptuno cognominem, in ſinu ejusdem nominis condiderunt. II. Sybaritae quingenteſimo ferme ante Chriſtum anno eamdem urbem, remotis Paeſtanis, cinxere moenibus, & Ποσειδωνίαν ejusdem ſignificationis nomine nuncuparunt. Paeſtani vero videntur proxime Graecos colonos novum ſibi oppidum muro cinxiſſe. III. Poſthaec Lucani circumjecta regione armis devicta, Poſidoniam in ſuam poteſtatem redegerunt. IV. Deinde Romani ea urbe potiti, anno Vrb. C. 480. illam coloniae jure donarunt, reducto *Paeſti* nomine. V. Poſtremo anno V. C. 627. nova illuc colonia civium Romanor. deducta fuit, & quidem cum Latino *Neptuniae* vocabulo, quod tum Tyrrhenico *Paeſti*, tum Graecanico *Poſidoniae* nomini e regione reſponderet. Niſi quod vetus *Paeſti* nomen vulgo retentum. Nam nove impoſita nomina perraro in coloniis invaluerunt, quia priora, alte animis inſidentia plurimum praevalebant. Singulas hujuſmodi converſiones ſequentibus capitibus excutiemus.

C A P V T II. *AETAS I.*

Origo prima a Phoenicibus conditoribus: quae origo & auctoritate Solini, & ex Phoenitio urbis nomine oſtenditur. Coloni, qui initio Phoenices fuerunt, ſecutis temporibus Tyrrheni vocabantur: quibus Tyrrhenis indidem origo fuerat.

De primo conditu nihil reperio antiquius teſtimonio Solini: auctoris quidem vel minimi pretii, ſed quem tamen ſua ab antiquis excerpſiſſe manifeſtum eſt: quos utinam opportune laudaſſet. Is igitur capite altero, haud longe ab initio, *Paeſtum a Dorenſibus* (ſupple ἀπὸ κοινοῦ) *conſtitutum*, refert. Vide ibi (1) Salmaſium. Atqui cum *Dorenſes* audis, cave ne cum iis confundas qui exiguam Aetoliae partem, nempe Doridem illam τετράπολιν incolebant, quique potius *Dorienſes* (Δωριεῖς) dicebantur: verum Phoenicas *Dorenſes*, qui ſcil. ex Dorâ, oppido in ora maritima Phoenices celebratiſſimo, profecti fuerant, intellige. Quamquam ſi tum Dorienſes ipſos, quos modo nominavi, tum quoſcumque alios ejus nominis ubique terrarum ſparſos ex eâdem illa Phoeniciâ Dora ἀνέκαθεν arceſſas; equidem non repugnabo.

Nec dicas, Solinum ad Graecam coloniam eo

(1) Verum ne viro eruditiſſ. credas, ita ad Solinum notanti: *Nec tamen diverſa ſunt nomina* Ποσειδωνία *& Paeſtum: ſed Latinum nomen ex Graeco corruptum.* Ποσείδεων *&* Ποσιδώνιον *idem: ex* Ποσίδειον *per contractationem factum Paeſtum*. Ita vir ſummus ὁμοιομέρειαν illam Anaxagorae in etymologicam diſciplinam inducit, qua ex diſperſis cujuslibet rei ſeminib. ex quovis quodlibet gignat.

eo deductam (quam Dorica dialecto usam, nummi probant : de qua cap. seq. dicam) spectasse. Nam si ea Solini animo obversata fuisset, Ποσειδωνίαν, non *Paestum* appellasset: deinde non *Dorenses* sed *Sybaritas* conditores dixisset : qui insuper Sybaritae ne origine quidem Dorienses, sed Achaei fuerant. Strabo lib. VI. in Sybari : Ἀχαιῶν κτίσμα ἡ Σύβαρις, *Sybaris, ab Achaeis fundata.* Atqui *Achaia* proprie dicta temporis illius angustior erat, nihilque cum Doriensibus commune habuit ; ita ut non possint apud Solinum *Dorensium* nomine Sybaritae venire.

Sed ad Paesti colonos Dorenses quod attinet, hos certe ex Phoenice huc navigando advectos, vel tacente Solino, ipsum *Paesti* nomen haud dubie Phoenicium, proinde a Phoenicibus conditoribus impositum, profecto declarat. Nam cum *Paesti* nomen nec Latine nec Graece ullam animo significantiam offerat; barbarum sit oportet, ac proinde in Orientis linguis fixas radices habeat. Nec mea me opinio, quam de hoc nomine praeconceperam, fefellit. Quod nomen si ab Hebraica simulq. Chaldaica radice פשת adsciscamus ab ea fit Heb. פשתה *pistah* & Chald. פשתן *pistan* : quorum utrumque *Linum* designat, cujus sationem in palustribus Paesti vallibus copiosam antiquitus provenisse & opificium viguisse, non aegre suaserim. Verum hoc non moror.

Nam magis est ut ab altera radice id arcessamus, quae Hebraeis, Chaldaeis, Syrisque magno in usu est, nim. a פשט *peshat* cum *Teth* finali: quod verbum *dilatandi* & *extendendi* notione pollet, ac plurima Chaldaeis Syrisque usitata vocabula gignit, pari significatu praedita. Quid ergo dubitamus quin פשטא *Pesta* aut *Pista* (unde addito Latiali fine, fit *Paestum*) campestrem latitudinem illam quae circa Paestum est, notaverit? Ac ne ab eodem Solini cap. 2. discedam ; is ante medium sic sparsim laudatissima quaeque Italiae memorat, ut inter illa *Paestanas valles* (h. e. immensam circa Paestum campestrem planiciem, quam montes ab orta & borea excipiunt) praecipue numeret. *Ibi* (in Italia scil.) . . . *Rhegini saltus, PAESTANAE VALLES* : ubi *saltus* a *vallibus* ita distinguuntur, ut illi de locis montanis (sicuti Caesar *saltus Pyrenaeos* memorat) hae de planis latifundiis intelligantur. Recte ergo ait : *Rhegini, saltus, Paestanae valles, amoenissimus Campaniae tractus* &c.

Verum age meliora demus. Ab ead. radice פשט fit etiam פשיטן, *Pesitan* vox Phoenicia : quae suis Phoenicib. *Neptunum* notabat (a *latitudine* sortis, quae ei obtigit, sic vocatum) unde Graecorum est Ποσειδῶν : quam nos etymologiam in sequentibus confirmabimus. Huic nos potissimum Phoenicio Neptuni vocabulo ita adhaerebimus, ut ipsi de se Paestani confessi videantur, non alia de causa se *Paestanos* (Graecis Ποσειδωνιάτας) fuisse appellatos, quam quia τῷ *Pesitanis* (h. e. Neptuni) cultui addicti fuissent ; sicuti & (2) Athenienses ab Ἀθηνᾷ (*Minerva*) sic dicebatur. Verum de hoc exploratissimo Paestanorum veriloquio infra, ubi de Graecorum colonia Paestum deducta, ita ubertim loquemur, nullus ut supersit haesitandi locus.

CAPVT III. *AETAS II.*

§. I. Colonia in vetus Paestum a Sybaritis deducta, eaq. Posidonia καθ' ἑρμηνείαν *vocata. Nominum per interpretationem impositorum exempla. Paestum a Neptuno sibi nomen quaesiverat, qui* Pesitan, *sive* Paistan *Phoenicibus vocabatur. Tam Punicum, (ex quo & Graecum fluxit) quam Latinum Neptuni nomen a* dilatando *fit.*

Aliquando Sybaritas καταβάσει (*exscensione*) ad Paestum facta, Graecam ibi coloniam constituisse, περιήγησις iambica illa testatur, quae diu Marciano Heracleotae tributa, ac sub ejus nomine laudata fuit : quam tamen Scymno Chio (quem nonaginta ferme ante natum Christum annis floruisse volunt). postea viri doctissimi argumentis indubiis asseruerunt. Ibi sic legitur.

Προσεχεῖς δὲ τούτοις εἰσὶ πάλιν, Οἰνώτριοι,
Μέχρι τῆς Ποσειδωνιάδος ὠνομασμένης.
Ἣν φασι Συβαρίτας ἀποικίσαι ποτέ.
Contermini sunt rursus his Oenotrii,
Quousque Possidoniada (3) *vulgo vocant.*
Sybaris alumnos condidisse hanc praedicant.

Ex ultimo versu vides, regionem Posidoniada (quae postea *Paestana*) totam in horum recentium colonorum potestate fuisse : ex quo de eorum potentia constat. Haec eadem Strabo extremo

(2) Athenas in exemplum attuli, Strabonem secutus : qui cum plurima urbium exempla producere potuisset, a deorum aliquo nomen consecutarum ; duas hasce, utpote eâ maxime causâ celebratas tantum junctim produxit. Locus Geographi exstat lib. IX. pag. 397. ubi cum memorasset Atticam ab Atthide Cranai filia, Mopsopiam a Mopsopo, Ioniam ab Ione, heroibus dictas ; postea subjicit, Ποσειδωνίαν δὲ καὶ Ἀθήνας ἀπὸ τῶν ἐπωνύμων θεῶν, (sicuti) *Posidoniam & Athenas a cognominibus diis*, Neptuno scil. & Minerva tutelaribus earum urbium & nominis auctoribus.

(3) Cluverius in Italia pag. 1255. sic ad hunc locum notat : *Appellatur Marciano* (cui tunc tribuebatur hoc opusculum) Ποσειδωνιὰς, Ποσειδωνιάδος, *metri causa pro* Ποσειδωνία, Ποσειδωνίας. Falso. Nam Poeta ἀκτῆς, aut χώρας subaudit quod & in similib. supplendum est. Eo in nostris senariolis *Possidoniada* quarto casu posuimus. Etsi in eo nomine sibilū duplicavi, tum metri necessitate coactus, tum non sine exemplo marmorum. In Tiburtino lapide apud Muratorium p. 1579. 8. POSSIDONIO scalpitur, pro *Posidonio*. Quamvis autem *Possidonius* in eo marmore sit viri nomen ; at etiam eadem vox totidem syllabis nomen gentile erat. Stephanus : ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑ, πόλις Ἰταλίας· τὸ ἐθνικὸν ποσειδωνιάται (corr. ποσειδωνιάτης) καὶ ποσειδώνιος. *POSIDONIA, urbs Italiae. Gentile, Posidoniates & Posidonius*. Dixi superius in ποσειδωνιάδος subaudiri sive ἀκτῆς sive χώρας. At equidem hoc alterum magis sequor. Quare Scymnus *Posidoniadem regionem* ita vocatam intellexit. Ejusdem modi sunt *Atthis, Atthidos, Attica* : in quibus sive χώρα, sive γῆ subauditur ; & alia, ὅσα κόνις.

tremo lib. V. luculentius declarat, & ita ut aperte ſignificet *Poſidoniae* nomen a Sybaritis conditoribus oppido impoſitum. Geographi locum cap. I. expoſui, & ad χρονόταξιν redegi.

Nunc ſcire intereſt, qua de cauſa, quam Dorenſes conditores primi, natu Phoenices, olim *Paeſtum* nuncuparant, hanc poſtea Sybaritae coloni ſibi Ποσειδωνίαν vocandam duxerint. Atqui eadem prorſus cauſa Sybaritis *Poſidoniae* vocandae erat, quae poſtea Romanis fuit nuncupandae *Neptuniae*, teſte Velleio lib. I. cap. 15. Nam Graeci in ſuis coloniis deducendis aut antiqua nomina ita emolliebant, ut in ſuam linguam paucis immutatis (4) detorquerent; aut, ſi minus id fieri poſſet, quam ſaepiſſime nova imponebant vocabula, eaque plurimum per veterum peregrinorum interpretationem facta. Hujuſmodi exempla ſparſim nonnulla Bochartus ediderat. Ego quoque in meis Tyrrhenicis ſpecimina ejus conſuetudinis ad triginta exhibui, ſive Graecorum, qui pro Phoeniciis antiquis locorum nominibus ἑλληνικὰ idem ſignificantia ſubſtituerunt, ſive Latinorum, qui idem prorſus fecere, in Etruſcis maxime nominibus. Quinimo & nonnulla exempla protuli locorum trionymorum, ſed ita ut ex iis trinis nominibus unum Tyrrhenicum ſive Phoenicium eſſet, Graecum alterum, tertium Latiale, omnia vero idem in ſuo quaeq. idiomate notarent. Ad hoc vero triplicis nomenclaturae genus referenda ſunt urbis, qua de agimus, vocabula. Ea a Dorenſibus ex Phoenice profectis, conditoribus primis, ΠΑΙStan, uti in nummis (5) legitur, vocata fuerat. Id autem vocabuli cur certo *Neptunum* notet, ne quemquam morer, videbis in ora (6) pagellae liquido expoſitum. Eam vocabuli notionem cum

Rrr Sy-

(4) Ex trib. *Hipponibus* (de quib. mox Collect. II.) exemplum petatur. Ea primitus oppida a Phoenicibus *Vbbonis* ſive *Vibonis* nomen ſingula obtinuerant. At Graeci poſtea, quo magis ea loca Hellenicae originis viderentur, barbaricum nomen (quo ſinus maris intimus ſignificatur) in Ἱππῶνα i.e. *equile* tranſmutarunt. Sed exemplis ſuperſedeo, qui millena id genus nomina, ſive a Graecis ſive etiam a Latinis ſic interpolata, proferre poſſim. Vide noſtra Tyrrhenica, & paſſim alibi.

(5) *De Paeſtanorum nummorum effigie, & litteratura. Hanc Latinam potius, quam Tyrrhenicam, putandam eſſe.*

Nummos plures habeo cum inſcriptione ΠΑΙS, quos vulgo ignoratos unde ſint, equidem ad Paeſtanos jam olim referebam. Sed poſtremo, ne quis dubitandi locus relinquatur, ante ſex annos unum comparavi mihi cum integra epigraphe ΠΑΙSTAN: nim. deleto O; nam in binis (apud Franc. Henr. de Craſſis Planurae Comitem, ditiſſima nummor. rariſſimor. gazâ & eruditione celebrem) eſt ΠΑΙSTANO. Id quod ad vetus pertinet Phoenicium ſive Thyrrenicum urbis & incolarum nomen. Nam ea vox, uti dicam, a Paiſtan Neptuno ejus urbis tutela haud dubie fluit. In ejusdem nummi adverſa parte Neptuni barbatum caput ſine dubio exhiberi puto: in averſa ſive Neptunus idem nudus, ſive filius ejus Taras eſt. Quicumque ſit, is delphino inſidens, coronam dextrâ elevat, ſiniſtra tridentem gerit. Etſi ſatis detritus is nummus eſt, in quo ΠΑΙSTANO legitur.

Ceterum ſi a me quaeras, iſtud ΠΑΙSTANO cujam litteraturam exhibeat; dicam poſſe Graecam dici; quippe cum eo tempore Paeſtani junctim cum Graecis Sybaritanis habitarent & littera S non tantum in antiquiſſimis Graecis epigrammatibus appareat, ſed & interdum in minus antiquis. Sed veriſimilius ſit, videri Latinam. Nam poſt deductam Rom. coloniam triplex jam populus eſſe coepit, Tuſcus, Grajus, Latinus. Ceterum & Π (maxime ſi ſit dextro crure breviore, ut hic) in antiquioribus lapidib. interdum pro P, & AI pro AE crebro occurrit. Poſſis & fortaſſis Tyrrhenicam dicere; nam nulla eſt illarum litterarum, quam non in Etruſcis, praeſertim poſterioris aevi, monumentis reperias. Sed & iidem Tyrrheni temporibus ultimis ab laevo latere in dextrum juxta cum Latinis procedebant. At quid tricamur? Nihil verius eſt, quam τὸ ΠΑΙSTANO Latinum eſſe; ſicuti Latinae ſunt inſcriptiones nummorum illorum, SVESANO, CALENO, AESERNINO, pro *Sueſanorum*, *Calenorum* &c. quorum inſtar etiam ille nummus æreus, qui apud me eſt, Romae cuſus fuit cum epigraphe, ROMANO.

Ex quo intelligitur, nummos inſcriptos ΠΑΙSTANO aut ΠΑΙS Latinos eſſe; imo & ad ea tempora pertinere, cum Paeſtum inter Romana municipia forſan numerari coepit, circiter ann. Romae CDLX. ac perdiu deinceps, quam diu ſc. poſtea colonia Latina fuit. Deſiit autem nummos cudere ubi perfectam civilitatem Rom. acquiſivit anno Vrbis DCXXVII. de qua cap. *6*. Verum de Latinis Paeſtanorum & quidem variae ſcalpturae nummis dicam infra cap. V. §. 3. ſicuti de *Graecis* Poſidoniae argenteis nummis infra differemus. Adn. 15.

(6) *Quod ex Japeti Patriarchae nomine orta ſit NEPTVNI (h.e.* Dilatati*) vox: Phoenicium vero ejuſd. dei nomen fuiſſe* Peſitan *aut* Peſtan: *quod eod.* Dilatati *ſignificatu pollet; idque nomen a Tyrrhenis uſurpatum tum de deo Neptuno fuiſſe, tum de Paeſtana urbe, Neptuno ſacra.*

Jam dudum me hoc labore doctiſs. Bochartus levavit: qui lib. I. Geogr. Sac. cap. 1. cum totus in eo eſſet, uti tres Noae filios in totidem illos Saturni liberos a gentilibus transformatos doceret; luculenter oſtendit, ethnicorum Neptunum haud alium quam Japhetum Noae filium exſtitiſſe. Inter cetera, nomen ipſum *Neptuni* ex eadem radice eſt, unde *Japheth* oritur. Vtrumque enim a פתח, quod *dilatare* eſt, formatur: cujus paſſivum נפתח *Nipthah* (aut Chaldaice *Neptah*) eſt *dilatari*, ex quo *Neptuni* nomen arceſſitum fuit; ſicuti & indidem *Japheti* vocabulum exſtitiſſe declarat illud celebre vaticinium cap. IX. Geneſeos ver. 27. *Dilatet Deus Japheth* . . . . ubi in Hebraeo ineſt manifeſta nominis Japheti ab Hebraico illo *dilatandi* verbo derivatio.

Mitto cetera quae Bochartus affert. Nam is Graecum quoque Ποσειδῶνος nomen ex Chaldaico ejusdem prorſus ſignificantiae verbo פשט *Peſat* adſciſcit, unde ait factum fuiſſe פשיטן *Peſitan* (quod *Extenſum* ſive dilatatum notet) quod vetus Punicum, ſeu Phoenix Neptuni nomen fuiſſe docet.

Eum

Sybaritae coloni animadvertissent; eam interpretati, Ποσειδωνίαν i. e. *Neptuniam* nuncuparunt. Postremo Romani, cum utrumque id nomen, eâdem prorsus notione a bilingui populo usurpatum reperissent; haud committendum putarunt, ut coloni illuc ab Roma transcripti suo significationis ejusdem Latiali vocabulo carerent. Itaque *Neptuniam*, teste Paterculo, cognominarunt: de quo infra.

Postremo tribus hisce nominibus, ex aequo Neptunum suâ linguâ signantibus, nummi consonant: a quibus nim. Neptunus ipse, aut saltem Neptuni symbola confessa non absunt.

§. II.

Tempus deductae a Sybaritis coloniae, & quidem cum Posidoniae cognomento.

Ad tempus deductae a Sybaritis coloniae quod attinet, id nobis ignorabile monumentorum inopia reddidit. Hoc tantum praestare possum, maturius anno ante Christi natalem 443. id contingere debuisse: quo circiter anno quae Sybaris antea fuerat, ea ab Atheniensibus novis colonis in vicino condita fuit, ac *Thurii* sive *Thurium* appellata. Thuriae vero coloniae natales ad annum 1. Olympiadis LXXIV. refertur. Herodotus historiae parens unus ex colonis fuisse dicitur, qui ob eam causam *Thurii* sibi cognomen quaesivit: de quo vide dicta in Prodromo, ubi de Sybari & Thuriis egimus. Plinius XII. cap. 4. ad annum Vrbis CCCX. (hoc est ante Christum CCCCXLIII.) scriptas ab Herodoto Thurio historias refert.

Etsi quia jam ante id tempus Sybaris a Crotoniatis eversa fuerat; eo fit, ad anteriora tempora aetatem hujus coloniae a Sybaritis conditae videri retrahendam. Diodorus lib. XII. Sybaritani excidii causam eam fuisse refert, quod Crotoniatae, auctore Pythagora philosopho, quosdam e Sybaritis, qui ad se supplices confugissent, dedere Sybaritanis legatis renuissent: atque ea de causa bellum inter utrumque populum exarsisse, in quo Crotoniatae superiores Sybarim deleverunt. Qua narratione satis ostendit, Pythagora philosophante in Italia Sybarim extinctam fuisse. Aetas autem agentis in Magna Graecia Pythagorae etsi non constat ad quotum Romae annum sit referenda; haud paullo plus certe quingentis annis Christi ortum antecessit. Ex quo licebit de aetate deductae a Sybaritis in sinum Paestanum coloniae crassiorem conjecturam facere.

Postremo & illud, sciendum est, Sybaritas excidio superstites iterum ac tertio in Sybaritanis ruderibus coaluisse (ut idem narrat Diodorus) antequam Athenienses coloni Thurios in vicinia excisae Sybaris excitarent. Quocirca fieri potuit, ut (dum Sybaritae, quoties ad sedes redirent pristinas, toties hostili Crotoniatarum impressione dejicerentur) pars superstitum Sybaritarum conscensis navibus ad sinum Paestanum appulerit, ibique coloniam Posidoniam fundaverit. Nam & eodem temporis intervallo eaedem illae Sybaritarum reliquiae Laum & Scidrum condiderunt. Auctor Herodotus Musâ VI. 21. *Haec Milesiis mala cum a Persis accidissent; par pari non retulerunt Sybaritae* (οἱ Λαόν τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι) *qui urbe* (a Crotoniatis) *exuti, Laum &* (7) *Scidrum incolebant. Nam* (olim) *Sybari a Crotoniatis capta, puberes omnes Milesiorum capita detonderant, & luctum ingentem prae se tulerant.* Ergo facile ad has Sybaritarum, urbis excidio superstitum, Laum-

Eum vide pag. 9. v. 26. & 60. Postremo idem ex Punico *Pesitan* Graecos (verso T in ejusdem organi litteram D) effecisse Dorice Ποσειδάν, at communi Graecorum terminatione Ποσειδῶν. Haec ibi vir eruditissimus. Quamquam quod ibi contendit, Punicum Neptuni nomen fuisse *Pesitan*, etsi suasit, at (quia nullum exemplum τῦ *Pesitan* pro Neptuno attulit) non plane persuasit, nec fidem extorserat omnibus.

Itaque quod hic de *Paesto* docemus, deque ejus genuino nomine ΠΑΙΣΤΑΝ, id vero tandem Bocharti repertis mirifice velificatur, eique ingentem eruditionis & acuminis laudem conciliat: dum quod ille ex nummorum imperitia (quibus utinam studuisset; quid enim non pro sua sagacitate expiscatus esset?) minus certum reliquit, id nos nunc extra dubitationis aleam ponimus. Quid enim? Sybaritae dum ad Paestum deduxere coloniam, Orientale *Pæsti* nomen Graeca interpretatione pro more donarunt, ac pro *Paistan*, Ποσειδωνίαν transnominarunt. Idem postea & Latini fecerunt, qui deductam illuc coloniam nuncuparunt NEPTVNIAM, teste Velleio: de quo infra. Quis ergo dubitaverit, quin *Paistan*, vetus Phoenicium sive Tyrrhenicum Neptuni nomen fuerit? Nec illud minus est exploratum, ex *Pæstan* Graecos nomen suum Ποσειδάν derivasse; sicuti & Latini suam *Neptuni* vocem ex Hebraicá radice illa, unde *Japeti* Patriarchae nomen cum *Dilatati* significatu oritur, inclinaverant. Quae sunt plane certissima.

(7) *Laum & Scidrum obscuras Sybaritarum colonias in artiore veterrima Italia esse quaerendas.*

Laum ad mare Tyrrhenum prope cognominem fluvium, cujus Strabo meminit, noveramus (quod tamen a Sybaritis conditum, nunc primum didici) at de *Scidro*, ubinam fuerit, nihil dum certi putabam. Nam meminit quidem Stephanus: sed in Italia id oppidum statuisse contentus, haud multo nos doctiores facit. Sic ille: ΣΚΙΔΡΟΣ, πόλις Ἰταλίας. Τὸ ἐθνικὸν Σκιδρανὸς, ὡς Λύκος ἐν τῷ περὶ Ἀλεξάνδρου. *SCIDRVS, urbs Italiae. Gentile est Scidranus, ut Lycus in opere de Alexandro.* Atqui nihil Stephani positione praecisius est atque distinctius, modo Italiam antiquissimâ notione accipiamus, qua non multum extra Bruttiorum peninsulam procedebat. Etsi enim aevo Stephani Italia a Freto ad Alpes pertinebat; tamen is in locorum sitibus eas Italiae notiones, sive latiores sive restrictiores, sequitur, quas apud antiquos auctores, ex quibus notitias locorum hausit, usurpatas invenit. Lycus autem (quem Stephanus auctorem laudat) non alius quam Rheginus ille Lycus fuit, Lycophronis poetae pater, Ptolemaei Lagidae aequalis, plurium operum auctor: cujus aevo *Italia* non multum extra Bruttios progrediebatur. Sed ad *Scidrum* redeo. Ergo Herodotêus quidem *Laus* ad amnem cognominem fuerit necesse est: *Scidrum* autem in proximo *Lai* fuisse, ex eo suadetur,

Laumque & Scidrum condentium, migrationes & haec referri potest, per quam in sinu Paestano Posidoniam coeperunt incolere. Hoc si sequimur; circiter ea tempora Sybaritae Paestum appulerint necesse est, quae Milesiorum cladi aequalia prope fuerunt. Interim illud teneamus, nim. Sybaritas, urbi a Crotoniatis excisae superstites, circiter ultima tempora philosophantis in Italia Pythagorae Posidoniam condidisse, paullo forsan maturius quingentesimo ante aeram Christianam anno. Meminit cujusdam Posidoniatae civis Herodotus, unde intelligere queas Posidoniam diu ante Veliae fundationem fuisse. Locus exstat lib. I. cap. 167. Sed nos locum sic *Collect. III.* excutiemus, ut appareat hanc Sybaritarum coloniam Herodoto quidem antiquiorem fuisse, Velia tamen haud paullo recentiorem.

§. III.

Posidoniam in hodierno Paesto, sive potius juxta, esse quaerendam. Paestanos, hoc est primos orae hujus incolas, dum Sybaritae advenae locum coloniae suae moenibus occuparent, ulterius coactos recedere. Strabo iterum expensus. Posidoniatarum & Paestanor. urbes ubinam seorsum, sed adsitae fuerint.

Principio regionis, quae Silarum amnem ad occasum, Lucanos montes ad ortum, oram Paestani sive Posidoniatis sinûs ad meridiem habet, crassior est ingerenda menti notitia. Post aliquot a Silaro milliaria occurrit ad maris oram vacuum habitatoribus oppidum, cui nomen *Piesti*. Huic ab ortivo latere praeterfluit amniculus hodie vulgo dictus *Capo di fiume*, quem designasse Plutarchus in pugna M. Crassi cum fugitivis videtur: de quo vide Italiam Cluverii pag. 1246. Ab hoc fluviolo statim sequitur spatiosa planities, veterum fabricarum vestigiis longe lateque disseminata, cui hodie nomen *Spinazzi*. Demum modico post intervallo ad ortum montes Lucani assurgunt: sub quibus verso ad meridiem itinere occurrit ad ferme sextum a *Piesti* milliarium urbs olim episcopalis, nunc oppidulum, cui Graecum nomen *Acropolis* (nunc *Agropoli*) quo *Arx* Latinis notatur.

Nunc ad Sybaritas venio. Hos olim credideram permixte cum veteribus illis Tyrrhenis habitatoribus, nomine *Paestanis*, habitavisse. Ac res sane expedita erat. Nam quia vetus Paestum etiam nunc in loco dicto *Piesti* (cujus satis exstant magnificae fabricae) sese prodit; idem plane situs etiam Posidoniae fuisset. Sed tamen Strabo me de ea, nunc pervulgata, sententia deduxit: cujus locum, quo alia omnia docemur, cap. I. enucleavimus. Nunc rursus de eo pauca: *Sybaritae*, inquit, *moenia ad mare* (sinûs illius, qui postea *Posidoniates* a novis colonis dictus) *posuerant: at* (οἰκισθέντες ἀνωτέρω μετέστησαν) *priores incolae sursus* (h. e. (8) ulterius) *commigraverunt*. Sane priores illos incolas de Soliniania Dorensibus, sive primis Paesti conditoribus, esse capiendos, res ipsa monet. Ac nisi ita sit; cur Sybaritae suo oppido Ποσειδονίας i. e. *Neptuniae* nomen indiderunt, nisi quia vetus Phoenicium sive Tyrrhenicum prioris oppiduli (nim. *Paesti* veteris, ex quo priores incolae amandati fuerant) nomen prorsus idem significabat? De quo vide quae copiose Adnot. *6.* disserui. Deinde cum diu postea vetus restituere nomen sive Lucani sive potius Romani pensi habuissent; cur quaeso pro *Posidonia*, *Paestum*, nisi quia id vetus nomen fuerat, vocaverunt? nec id vero sine Latino *Neptuniae* interpretamento, ut apud Velleium legi notabimus infra cap. VI. Utinam vero locum, quò Paestani a Sybaritis deturbati, suam transduxere coloniam, teneremus. Verum quid frustra de Paestanis, quo migraverint, angor? (quos nim. in hodierno *Piesti* consedisse, ταυτότης nominis arguit) cum illud magis obscurum sit, unde iidem Paestani digressi fuerint, h. e. ubinam Sybaritae in loco a Paestanis relicto muniverint Posidoniam suam. Sed age rem ordine doceamus.

Ante omnia pro certo ponendum est, Posidoniam urbem fuisse unam ex maximis ac potentissimis (de quo deinceps Adn. 12. dicetur) contra vero Paestum prisco tempore quam humile fuerit, ex eo patet quod ejus cives Sybaritis (qui statim Posidoniatae dici coeperunt) in hanc oram appellentibus cedere loco debuerint, & (quod verisimillimum arbitror) in Posidoniatarum colonorum potestatem redacti fuerint. Nunc vero hodiernus muri Paestani ambitus angustior est, quam pro tanta Posidoniae magnitudine ac dignitate. Non ergo sub muro tam angusto, qualis hodie cernitur, Posidonia fuit; sed ibi nova Paestanorum a Sybaritis extrusorum surrexit urbecula, quae & hodie num *Piesti* dicitur. Nam illi Paestani veteres, istius littoris accolae, ubi a Sybaritis sive Posidoniatis pulsi fuerant, *ulterius* quidem ex Strabone recesserunt, sed quam minimo a novis colonis intervallo: idque ut opinor, volentibus Sybaritis, qui facile in novam regionem appulsi, Paestanorum ad plurimos usus ministerio sibi opus esse providerint. Illud quoque quod Sybaritae idem, ac Paestani,

tur, quod utrumque oppidum Sybaritarum profugos conditores habuit, quos verisimile est in proximo habitare voluisse.

Dixi supra, Italiam primitus non multum citra Bruttios (qui quidem a Lucanis Lao amne dirimebantur) procurrisse. At mox Antiochus Syracusanus (qui circa annum Romae CCCXXX. scripsisse dicitur) Posidoniam occasum versus terminum Italiae fecit. Auctor Dionysius lib. I. pag. 59. ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παράλιος. *Tunc temporis* (scribente scil. Antiocho; non enim ad regnum Morgetis refero, sub quo Italia multo contractior) *Italia erat ora maritima, quae a Tarento Posidoniam usque pertinet.*

(8) Ανω de loco ulteriore usurpari solet. Lucae XIV. 10. *Amice ascende* (ἀνώτερον) *superius*. Ubi *Superius* idem est ac *ulterius*. In conviviis enim locus ulterior erat dignior. Ita & hîc: ἀνωτέρω i. e. *superius commigrarunt* h. e. in ulteriorem locum comparate ad eum, quem Sybaritae occuparunt, quique antea proxime ab his transmigrantibus tentus fuerat.

ſtani, nomen ſibi adſciverint (nam *Paeſtum* & *Poſidonia* non re, ſed tantum dialecto diſtant, ut Adn. *6.* & alibi pluries inculcavimus) id permagno argumento eſt, quod ita poteſtate ſuperior Paeſto Poſidonia fuerit, ut tamen haec altera communione potius quam famulatu Paeſti uſa fuerit. Omnino, ut uno verbo dicam, duae illae contiguae urbes in ora poſitae (nim. Poſidonia in ortivo, & Paeſtum in occiduo latere) videntur linguâ & moeniorum ambitu potius, quam communi adminiſtratione diremptae fuiſſe, ferme uti de Palaepoli ac Neapoli memorat (9) Livius. Nec magnarum urbium, quae ex duabus pluribuſve muro ſejunctis componebantur urbeculis, exempla (10) deſunt.

Itaque quod nunc oppidulum paullum a mari diſtans viſitur, id ſicuti nunc vulgo *Pieſti* dicitur, ita & olim *Paeſtum* vocabatur: idque plane a Paeſtanis illis maris accolis (quos Sybaritae ex priſtino loco ſuo, qui inter *Spinazzum* & *Acropolin* erat, ut infra conjiciam, exturbarunt) paullo ulterius in occidentem aedificatum. At in ſpatio a Paeſtanis relicto (11) quod ab iſto recentiore Paeſtanorum oppido in ortum patebat, Sybaritae ſuam coloniam communiverunt. Hi cum urbem a ſe occupatam didiciſſent, *Paeſtum* vocari, ac *Paeſtanos* dialecto Tyrrhenica tantumdem quod *Neptunios* eſſe; ſe quoque in amicitiae, imo & communionis indicium idem vocari voluerunt. Itaque & urbem Ποσειδονίαν h. e. *Neptuniam*, & colonos Ποσειδονεάτας (uti in nummis inſcribuntur) nuncupaverunt. Hinc urbis ex duabus proximis, ſed muro diviſis, conflatae exſtitit magnitudo ac potentia tanta, quantam ex antiquorum (12) monumentis perſpicimus. Hinc quoque Ariſtoxeni de Poſidoniatarum ſui temporis barbarie (ut infra dicam) conqueſtio, quo ſpectet, explicabitur.

Ac diu quidem res eo loci fuerunt. At poſtea Lucanis illuc inundantibus, ubi diu Poſidoniatae (ſub quorum nomine etiam Paeſtani adſiti continebantur) reſtitiſſent; poſtremo eos victos Lucanis obedire coactos ſcimus. Sub quorum imperio, poſtquam *Poſidonia*, ſi minus exciſa, at certe acciſa manſit; *Paeſti* nomen paullatim revixiſſe reperio. Sub Romanis certe, ubi primum eam urbem ſui juris fecerunt, non aliter quam *Paeſtum* fuiſſe vocatam, ex antiquis auctoribus didici, quos in ſequentibus in medium proferam. Ex quo oſtenditur, ſicuti olim Paeſtani Poſidoniatarum, quippe dominorum, nomine continebantur; ita poſtea qui ex Poſidoniatis ſuperfuerunt, Paeſtanorum appellatione comprehenſos fuiſſe. Verum haec ad ſequentes aetates, de quibus deinceps dicam, pertinent.

§. IV.

Rurſus de eo quod Poſidonia inter Spinazzum & Acropolim ſteterit. Adhaec quod Acropolis non aliud quam arx Poſidoniae primitus fuerit.

Dixi I. auctore Strabone, Poſidoniam in loco a primitivis Paeſtanis (h. e. illis Dorenſibus

(9) Livius VIII. 22. *Palaepolis fuit haud procul inde, ubi nunc Neapolis ſita eſt. Duabus urbibus populus idem habitabat.* Hîc *populus idem* ita intelligitur, ut quamvis diverſo ambitu moenium, tamen eâdem communi adminiſtratione regeretur, etiam ſi origine aut lingua diſſiderent; ſicuti Paeſtani & Poſidoniatae utroque diſtinguebantur.

(10) Athenae ex tribus oppidis muro cinctis conſtabant: ex urbe vetere, quae poſtea ἀκρόπολις (*Arx*) dicta fuit: ex *Piraeeo* portu oppidoque celebri: & ex *Munichia* minoris aliquanto dignitatis portu & oppidulo. Syracuſae olim quatuor aut etiam quinque *Vrbibus Maximis*, uti Cicero ait, muro ſeptis continebantur. Eae ſunt *Naſus*, *Achradina*, *Tycha*, *Neapolis*, *Epipolae*. *Naſum*, quae *Inſulam* ſignificat, muro fuiſſe circumdatam non eſt dubium. Ceteras quoque partes murorum ambitu munitas fuiſſe, ex antiquis didici. Carthago CCCLX. ſtadiorum muro ſepta, praeterea ex nobiliſſimis duabus & maximis partibus, *Byrſa*, quae arx erat, & *Cothone* portu conſtabat: quorum utrumque peculiaribus moenibus diſtinguebatur. Pluribus exemplis abſtineo.

(11) Ad ortum hodierni *Pieſti* locus ruderibus fabricarum plenus eſt, cui *Spinazzo* nomen. Deinde a Spinazzo *Acropolim* uſque planities ampla eſt, hinc montibus illinc cincta mari. In hoc tractu videntur primitivi Paeſtani olim fuiſſe (ex quo a Sybaritis Poſidoniae conditoribus loco moti, ulteriorem occupavere locum, qui etiam nunc *Pieſti* vocatur) mox Poſidonia ſtetiſſe.

(12) *De Poſidoniae claritudine potentiaque.* Vrbis potentia dignitaſque ex eo conjicitur, quod ſinui Poſidoniati nomen a ſe dederit, haud dubie quia toti ſinui dominabatur, ſimulq. mediterraneae regioni, ante Lucanorum irruptionem. Quo ſpectat illud Scymni Chii (vide initio cap. 3.) nim. *Sybaritas* totam *Poſidoniadem* regionem (ἀποικίσαι) *coloniis frequentaſſe* ac poſſediſſe. Cum Lucanis vero diu conflictata, horum tandem Poſidonia jugum accepit. Atqui ubi Strabo lib. VI. pag. 254. de Lucanis diſſerit, ſimul potentiam Poſidoniatarum aperte ſignificat. Ποσειδωνιατῶν δὲ καὶ τῶν συμμάχων κρατήσαντες πολέμῳ, κατέσχον τὰς πόλεις αὐτῶν. Lucani, inquit, *ubi primum Poſidoniatas eorumque ſocios bello ſuperaſſent, facile deinde eorum civitates obtinuerunt.* Ex quo perſpicitur, univerſae prope regionis illius, quae poſtea Lucania dicta fuit, caput Poſidoniam exſtitiſſe. Itaque huic urbs Elea, quamvis interdum Poſidoniae victrix, potentiâ ac dignitate cedebat. Idem Strabo proxime initium lib. VI. de Eleatis haec habet: *Itaque & Lucanis reſtitere & Poſidoniatis, belloque ſuperiores diſceſſerunt* (καίπερ ἐνδεέστεροι καὶ χώρᾳ καὶ πλήθει σωμάτων ὄντες) *quamvis & regionis latitudine & hominum multitudine indigentiores Poſidoniatis eſſent.*

Poſtremo illud vel maxime Poſidoniae magnitudinem arguit, quod Strabo lib. IX. cum exempla afferre vellet urbium a diis nomen conſecutarum, non alias quam *Poſidoniam* & *Athenas* protulit, quarum illa a Neptuno, haec a Minerva nomen adepta fuerit. Quare cum millenae urbes eſſent a numinibus cognominatae; Poſidoniam tantum dignam exiſtimavit, quam cum Athenis in exemplum adduceret. Strabonis locum vide ſupra pag. 500. Adnot. 2.

bus a Phoenice profectis, Solinianis) relicto ad mare a Sybaritis aedificatam fuisse. Is nunc locus quaerendus. II. Deinde Adnot. 12. ostensum fuit, Posidoniam inter urbes ἀξιολόγους atque primarias fuisse numeratam. III. Postremo inter vestigia in orâ sinus Posidoniatis restantia non aliud judicio meo conspicitur *Acropoli* hodierna exstantius. Atqui cum Acropolis urbs episcopalis ante non plura saecula adhuc esset; mirabar cur veteribus Geographis prorsus innominata fuerit. Verum mirari desii, postquam ea cogitatio verissima subiit, Ἀκροπόλεως (quae *Arcem* notat) vocabulum, non de integris urbibus usurpari, sed potius de ea urbium maximarum parte (I) quae loco *Arcis* erat.

His positis, cum in sinu Paestano nulla urbs alia supra Posidoniam eminuerit; necesse est, *Acropolim* (ea hodieque *Agropoli* vulgo vocatur) non fuisse per se urbem, sed alterius primariae partem, nec alterius quam *Posidoniae*, quippe qua nulla clarior in hoc sinu fuit. Ergo ex vetere Posidoniâ pars haec sola restat, eaque νοτιωτέρα, h. e. partium ceterarum maxime meridionalis. Ab hodierna vero Acropoli Spinazzum ferme usque (cui hodiernum *Piesti* cohaeret.) Posidoniam pertinuisse.

§. V.

Dictorum in §. superioribus collectio.

Ex dictis intelligitur, Dorenses Solinianos, ex Dora Phoenicia profectos, primos Paesti conditores, habitasse primitus in ortivo hodierni *Piesti* latere inter *Spinazzum* & *Acropolim*: quae loca plurimis veterum fabricarum vestigiis disseminantur. Ex hisce sedibus ubi Sybaritae primitivos illos Paestanos removerunt (II) ibi ipsi *Posidoniam* communiverunt, Paesto cognominem. At Paestani, quos paullulum in occidentem dixi transductos, ibi Paestum alterum condiderunt, ubi adhuc *Piesti* dicitur. Duae vero hujusmodi paene adjacentes urbes, ex Aristoxeni narratione, quam cap. V. producam, videntur communione administrationis, (quae tamen penes Posidoniatas potentiores primo fuit) ita inter se junctae fuisse, sicuti Palaepolis & Neapolis. At Posidoniatis postea Lucanico bello afflictis ac prope deletis, Paesto (III) parcitum: quod & refloruit, suoque nomine etiam Posidoniatarum reliquias comprehendit. Ad hanc hypothesim verisimillimam me loca antiquorum ducunt, vix aliter explicabilia. Ut cetera taceam; qui aliter Strabonianum illud (οἱ δ' οἰκισθέντες μετέστησαν) stabit? Deinde quo pacto apud eumdem (13) Geographum ex *Posidoniae* favillis *Paestum* revixisset, nisi quia jam ante cum Posidonia coaluerat *Paestum*? & quia hoc Tyrrhenis idem, quod Graecis *Posidonia*, Latinis vero *Neptunia* (sic enim Graeci Latinique transnominarunt) sonabat? Postremo quis intra hodierni Paestani muri angustias Posidoniae amplitudinem, quam Adn. 12. adstruximus, continuerit? Cetera sparsim dicta non recoquo, nec occupo dicenda.

§. VI.

De nummis hac secunda aetate cusis: qui non nisi Graeci oris, & argentei fere omnes: nisi quod etiam ex auro pauci.

Ad hanc alteram Paesti aetatem, qua a Graecis colonis *Posidonia* transnominata fuit, Graeci omnes ejus urbis nummi pertinent, quos non ex alio metallo quam ex argento auroque conflatos equidem noram; sicuti & aereos reperiri negant qui haec magno studio conquisiverunt. Tamen in locellis meis aereum (14) unum reperi.

(I) Sicuti Athenarum Arx vocabatur Ἀκρόπολις, eaque una erat praecipua ex urbis partibus; haud secus in ceteris factum, ut ostenditur ex pulchro Damascii apud Suidam in Ἀκροπ. loco, ubi ex Polybio ait, τὰς ἀκροπόλεις urbium etsi ad securitatem excitatas, interdum tamen exitio fuisse. Sed & ex Isocrate & aliis omnibus palam est ἀκρόπολιν commune fuisse arcibus urbium conspicuarum nomen. Quocirca sicubi accidit Ἀκρόπολιν pro nomine proprio unius alicujus oppidi usurpari, id argumento est, ex urbe solo aequatâ tantum eam partem superfuisse, quae ἀκρόπολις sive *Arx* dicebatur.

(II) Strabo ita factum refert: cur ita fecerint, non mea interest. Nisi quod Sybaritis jamdiu profugis ac palantibus nihil commodius visum fuit, quam ut ipsi Paestanorum sedibus jam paratis primo appulsu pro tempore uterentur, easdem paullatim laxaturi; Paestanos vero pauciores & imbecilliores in vicinum (ubi hodie *Piesti*) rejicerent.

(III) Paesto parcitum, Posidoniam autem Lucanico bello prope deletam, hodiernus utriusque urbis status docet. Cur vero in tanta utriusque adhaesione ita factum, facile est animadvertere. Nam quia Posidonia, penes quam tunc erat imperium, Lucanis quoad poterat, restitit; irâ victorum attrita fuit. Paestum interim, a quo nihil in Lucanos hostiliter gestum, non modo mansit incolume, sed & reflorescere coepit.

(13) Strabo extremo lib. V. καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος, ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ κειμένη. Quasi diceret, *Posidoniae* nomini celebritatique *Paestum* successisse: quod alterum oppidum & antea fuerat (alioqui quid venisset in mentem nomen *Posidoniae* Graecum cum *Paesti* Tyrrhenico commutare?) sed postea ex Posidoniae ruinis, crevit, & ex oppido secundario primarium evasit.

Ac sane sicuti a Strabone pro Posidonia Paestum reponitur, tamquam sua aetate usurpatum; ita postea contrarium evenit. Philargyrius ad Virg. Geor. IV. 119. Paestum aevo suo *Posidoniam* dictam ait: de quo cap.IV. Adn.24. In aliquot Graec. notitiis *Posidoniae* (i.e. Paesti) *Episcopus* memoratur. Nam Graeci posteriores *Posidoniam* praetulerunt.

(14) *De Posidoniae nummo aereo rariore.*

Quicumque nostrorum hominum veteres nummos contrectant, negant Posidoniatarum se alios possidere aut vidisse, nisi tantum argenteos, aereum vero nullum. Ac sane commune id arbitror omnibus remotissimae vetustatis Graeciae Italicae urbibus, ut argenteos ponderosos magna copia ferirent, aereos aut nullos, aut paucissimos: credo quod id aetatis Graeci Italiotae argenti copia affluerent, æris penuria laborarent.

At equidem dum meos casu loculos excutio, reperi aereum parvulum unum, auro contra non carum. In ejus una parte taurus de more exhibetur cum epigraphe ΠΟΣΕΙ. In altera non tam Neptu-

peri. Argenteis ergo una ferme effigies communis eſt, pauciſſimis alia ſingularis. Quorum explicationem inferne (15) ſeorſum a cupidis cognoſci praeſtabit. Hoc ſolum moneo, cunctos vetuſtiſſimos eſſe, nec tantum Romanis omnibus (Romae enim multo ſerius argentum ſignari coepit) antiquiores, ſed & non multos (16) inter Magnae Graeciae nummos his aetate provectiores reperiri.

CAPVT IV. *AETAS III.*

Lucani rerum potiti, Poſidoniam imperio tenuerunt: ſub quo acciſis Poſidoniatis, Paeſtani refloruere: quorum & primitivum Paeſti nomen reductum.

Quandonam Lucani (quos ex Samnitibus pro-

Neptunus videtur, quam ſive Minerva, ſive fortaſſis Mars (nam pugnantis in ſpeciem ſcuto aliiſque armis indutus cernitur) aliquid magno niſu intorquens. Hujus partis alterius ſcalptura ſatis obſcura, ſed inſcriptio obſcurior: in qua ſecunda littera eſt Q, ut poſſit eſſe ΠΟΣΕΙ. Nam ſolet in his idem utrinque inſcribi.

(15) *De Poſidoniae numiſmatis. Cur Taurus ſemper in Poſidoniae nummis ſit, ratio ex Heſiodo (ut & ex Tzetzae ad eum multiplici ratione) item ex Euripide, Homero, aliiſque petitur. Neptunus* Ταῦρος *vocabatur: ſicuti & viciſſim in ſingulari Poſidoniae nummo ſupra Tauri effigiem* ΠοσειδΑΝ *inſcribitur: quaſi ambo ea nomina (Neptunus & Taurus) invicem permutabilia fuerint; uti ſynonyma.*

De Latialibus Paeſti nummis, in quibus ΠΑΙΣ, aut ΠΑΙΣΤΑΝΟ inſcribitur, dixi Adn. 5. Ad Graeca vero Poſidoniae quod attinet, ea deſcripta habes in Goltzii Tab. XXI. Nam M. Majeri Regnum Neapol. numiſmaticum non moror, utpote mendoſiſſimum. Adde quod nec Par. I. tab. V. nec Par. 2. tab. 1. aliud affert ſupra Goltziana numiſmata.

Jam vero in Poſidoniae nummis ferme omnibus Neptunus (a quo urbs nomen invenit) ſtans nudus tridente aliquid impetiturus viſitur: in averſa parte aut taurus, aut anterior equi (quem Neptuno ſacrum nemo ignorat) medietas. Inſcriptio ſive ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑ eſt (pro quo in libris legitur Ποσειδωνία) aut ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ (A ſcil. in fine pro Ω, Dorice poſito) aut ΠΟΣΕΙΔΩ, ſive ΠΟΣΕΙ. aut ΠΟΣ. Alicubi media hinc inſcriptio eſt ΠΟΣΕΙΔ, media illinc in poſtico, ΩΝΕΗΣ: quae forma genitivi ad Ioniſmum deflectit.

Ad Taurum (qui raro a Poſidoneatarum nummis abeſt) quod attinet; is culturam Paeſtani agri longe lateque latiſſimi deſignat. Theſeus, auctore Plutarcho, taurum in denariis notari juſſit ad ſuadendam agriculturam. Verum hoc mitto.

Nam illa ratio potior eſt, quod Neptunum Heſiodus in Scuto Ταύρεον vocat ver. 104.

. . . . Καὶ Ταύρεος Ἐννοσίγαιος,
Ὃς Θηβῶν κρήδεμνον ἔχει, ῥύεταί τε πόληα.
Neptuni & taurea virtus,
Moenia Thebarum qui continet atque tuetur.

Cur porro Neptunus ταύρεος (*taurinus*) Poetae dicatur, plures non inſulſas rationes Jo: Tzetzes in ſcholiis affert. ἤγουν διὰ τὸν τῶν κυμάτων ἦχον· ὡς ταῦροι γὰρ μυκῶνται. *Sive*, inquit, *propter undarum* (quibus Neptunus praeeſt) *ſonitum; nam taurorum inſtar mugitum edunt*. Eamdem & Strabo cauſam protulit, cur Achelous *tauriformis* fingatur: ἀπὸ τῶν ἤχων (*ob ſtrepitus*) inquit. Sed & veteres ſcholiaſtae ad Euripidem (Oreſt. v. 1380. ubi fluvios *tauriformes* facit) notant id eo factum, quod eorum murmur τῷ μυκήματι τῶν ταύρων (*mugitui taurorum*) ſimillimum fit. Poſtremo & Homero Xanthus amnis dicitur, μεμυκὼς ἠΰτε ταῦρος . . . *Tauri qui mugit ad inſtar*. Ex quo ibi Euſtathius illud fluxiſſe ait, ut Mari & Fluviis tauros immolarent: de quo mox. Nunc enim ad Tzetzen Heſiodi ſcholiaſten redeo, ita pergentem: ἢ ὅτι ταυρόκρανός ἐστιν. *Sive quod taurino capite fingeretur*. Ex Euripide (Oreſte v. 1380.) id epitheton auctoritatem arceſſit, ubi legitur Ὠκεανὸς ὡς ταυρόκρανος (*ut Oceanus gerens Taurinum caput*): ab Oceano autem ad Neptunum, qui ei praeeſt de more translatum fuit. Exſtat apud eruditiſſimum Spanhemium (in de Praeſt. to. 1. p. 396. ubi multus in his eſt) Neptuni, ut interpretatur, caput cornibus taurinis. Apud Tzetzen (ad quem redire juvat) & hoc adhuc ſequitur: διὰ τὸ ταύρους θύεσθαι αὐτῷ &c. *Sive quod tauri Neptuno immolarentur . . . idcirco Neptunus Taurinus Boeotice eſt appellatus*. Hactenus Tzetzes. Ac ſane de taurinis hoſtiis tum amnibus tum Neptuno immolatis teſtis eſt etiam Homerus:

Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι.
Alpheo taurus, Neptunoque hoſtia taurus.

Lucullus apud Plutarchum Euphrati taurum ad felicem trajectum immolavit. Poſtremo huc & illud pertinet, quod Ταύρια apud Heſychium ſit (ἑορτή τις ἀγομένη Ποσειδῶνος) quoddam Neptuni feſtum. Quo feſto non miror, ſi *pincernae*, Euſtathio teſte, ταῦροι vocarentur; quandoquidem id nomen ab ipſo deo mutuabantur, qui non tantum *Taurinus*, ſed & *Taurus* vocabatur. Teſtatur hoc idem Heſychius his verbis: ΤΑΥΡΟΣ, ταύρειος. ὁ ποσειδῶν. Plura jam quam opus fuiſſet (quorum magnam partem jam ante Spanhemius produxerat) non invitus contraxi, ut ratio afferatur, cur in Graecis omnibus Poſidoniatarum nummis *Taurus* (h. e. Neptunus ipſe, ſi Heſychio fides) viſatur.

At illud quo piaculo omiſerim? quod ſicut Neptunus *Tauri* ſibi nomen (teſte Heſychio mox laudato) vindicabat; ſic in raro apud me nummo argenteo Poſidoneatarum viciſſim ita Taurus de more exhibetur, ut tamen ei tauro ſuperne inſcribatur ΠΟΣΕΙΔΑΝ, h. e. Neptunus: quaſi revera Taurus atque Neptunus pro ſynonymis haberentur, amboque inter ſe nomina viciſſim permutarent.

Nec ei conjecturae aſſentior, nim. in eo nummo ΠΟΣΕΙΔΑΝ pro integro ποσειδΑνεατΑν poſitum, quaſi utrumque Ω in A Dorice mutatum fuerit. Nec enim ſemper Dores Ω in A mutabant, ſed quoties per dialecti ſuae leges licitum fuit, ſicuti in ultima ſyllaba certe licuit. Vel oſtendatur nummus unus in quo integrum ποσειδΑνεατΑν legatur: tum dabo conjecturae manus.

(16) Vidi plures argenteos Magnae Graeciae nummos ſane quam vetuſtiſſimos, quantum quidem & ex inſolita quarumdem litterarum forma, & ex eo quod a dextro latere ſiniſtrorſum vadunt, argui poteſt: quorum & aliquot poſſideo. At his multi Poſidoneatarum nummi parum aut nihil ſenio cedunt. In his enim inter litterarum formas non raro littera labialis pro ſibili elemento Σ ſcalpitur, nimirum ΠΟΜΕΙΔ pro ΠΟΣΕΙΔ. Non raro etiam a dextro latere in laevum procedunt. Scalptura demum antiqui artificii eſt. Aureum unum Goltzius profert, aereos nullos. Vide Adn. 14. Et credo equidem facile in tota Graecia Magnâ æra ſerius fuiſſe ſignata.

proseminatos antiqui produnt) Posidoniatarum regionem occuparint, non mihi liquet. Verum eorum in haec loca imperium multo recentius Posidoniae a Sybaritis deductae natalibus fuisse necesse est; quia Sybaritis in hanc oram appellentibus nulli dum Lucani erant, sed regio quidem *Oenotria* vocabatur, at omnes orae hujus Tyrrhenicae accolae maximam partem oris Tyrrheni erant. Itaque diutissime post Posidoniam a Sybaritis conditam, proprieque sub Alexandri Epirotae exscensionis tempus Lucani in haec loca incurrerunt.

Ac Posidoniam quidem, simul atque ipsa cum sociis civitatibus restitisset Lucanis, mox eorum jugum accepisse, tum ex Strabone lib. VI. (locum Adn. 12. protuli) intelligitur, tum etiam quod ab eo tempore vix unquam *Posidonia*, magis autem *Paestum* (maxime apud Livium, Latinosque ceteros) vocari coepit. Ex quo suspicari licet, bello Lucanico, non tantum attritam, sed prope excisam fuisse Posidoniam: contra vero Paestum (quod fuisse Posidoniae contiguum supra dixi) ex adversis Posidoniae rebus extulisse caput. Id vero potissimum ex illis usque Romanorum temporibus, ubi hanc urbem sibi adquisitam suam fecere coloniam, constat. Vide cap. seq. Nisi quod Graeci scriptores in eo aliquamdiu perstitere, ut non modo Posidoniae reliquias, sed & Paestum ipsum (quod in *Posidoniae* jura claritatemq. successit) *Posidoniam* dicerent, ut in his fit.

Porro Aetatis III. sive Lucanorum in Posidoniatas imperii, facilius est finem quam initium statuere. Desierat enim anno Vrbis 480. quo colonia eo scripta fuit, ac paullo ante. Inceperat autem post Alexandri Epirotae a Paesto excensionem (17). Itaque παχυμερῶς possumus Posidoniae αὐτεξουσιότητα ducentis paullo minus annis, Lucanorum vero in eam imperium annis plus minus triginta definire.

CAPVT V. *AETAS IV. ET V.*

§. I. *Paestum Romanorum municipium, sive amicum foederatumque: non multo post colonia.*

Bello Tarentino Lucanis a Pop.Rom. pluries triumphatis, sero tandem abeunte ex Italia Pyrrho, simul bellum cum Lucanis aliisque finitimis populis quievit. *Posidonia* vero, sive verius *Paestum*, videtur, in Pop. Rom. amicitiam (ac, si lubet, jure municipii) aliquantulo ante venisse, quam jura coloniae consequeretur. Colonia autem facta anno Vrbis 480. simul cum *Cossa* fuit. Testis est epitoma Liviana XIV. in qua reperio: *Coloniae deductae sunt Posidonia & Cossa*. Tempus deductionis, simulque duplex ejus civitatis nomen (nim. ut modo *Posidonia*, modo *Paestum*, uti fit in juxta sitis civitatibus) ex Velleio in consilium adhibito discimus: cujus lib. I. cap. 14. sic legitur: *At Cossam & Paestum* (epitoma *Posidoniam* vocarat) *abhinc annos ferme trecentos* (*ferme* dixit, quia triennium deerat ad justum numerum) *Fabio Dorsone & Claudio Canina Coss. . . Coloni missi*. Is est annus V. C. 480. ante Christum 273. A quo tempore Epitome XIV. Liviana paullulum dissidet.

Ergo hinc pulchre vides, in hoc oppido, sive sub Lucanorum sive Romanorum dominio, neutrum ex veteribus nominibus fuisse intermissum: certe quod Tyrrhenico natu Paestani, Graecique Posidoniatae, junctis urbibus habitarent. Nam ecce *Posidoniam* Aristoxenus, Strabo, simulque epitoma Liviana vocavit: at *Paestum* Velleius nuncupat; itemque Livius lib. XXII. 36. & XXVII. cap. 10. Quae utrobique a Patavino narrantur, temporibus bujus deductae coloniae posteriora fuerunt, cum in annos Vrbis DXXXVII. & DXLIV. incidant. Priore loco *Legati a Paesto pateras aureas Romam attulerunt*: posteriore inter eas colonias, quae a mari infero opportune Romanos juvant, memorantur *Pontiani, & Paestani & Cosani*.

§. II. *De Posidonia in barbariem lapsâ opportuna ejus temporis Aristoxeni expostulatio: cui & lumen infunditur.*

Atque ad haec potissimum tempora referendus est pulcherrimus Aristoxeni musici ac philosophi Tarentini locus de corrupta musica graviter expostulantis: quem locum apud Athenaeum lib. XIV. cap. VII. extremo reperio his verbis. Διόπερ Ἀριστόξενος ἐν τοῖς Συμμίκτοις συμποτικοῖς, Ὅμοιον, φησὶ, ποιοῦμεν Ποσειδωνιάταις τοῖς ἐν τῷ Τυρσηνικῷ . . . κόλπῳ κατοικοῦσιν, οἷς συνέβη, τὰ μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἕλλησιν οὖσιν, ἐκβεβαρβαρῶσθαι, Τυρρηνοῖς ἢ Ῥωμαίοις γεγονόσι, καὶ τήν τε φωνὴν μεταβεβληκέναι, τάτε λοιπὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων· ἄγειν τε μίαν τινὰ αὐτοὺς τῶν ἑορτῶν τῶν Ἑλληνικῶν ἔτι καὶ νῦν, ἐν ᾗ συνιόντες ἀναμιμνήσκονται τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ὀνομάτων τε καὶ νομίμων· ἀπολοφυράμενοι δὲ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἀποδακρύσαντες ἀπέρχονται. Οὕτω δὲ οὖν, φησὶ, καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ καὶ τὰ θέατρα ἐκβεβαρβάρωται, καὶ ἐς μεγάλην διαφθορὰν προελήλυθεν ἡ πάνδημος αὕτη μουσικὴ, καθ᾽ αὐτοὺς γενόμενοι ὀλίγοι ἀναμιμνησκόμεθα, οἵα ἦν ἡ μουσική. Ταῦτα μὲν ὁ Ἀριστόξενος. *Quapropter Aristoxenus in quaestionibus Miscellaneis* (18) *convivalibus: Nos idem facimus, inquit, quod Posidoniatae in Tyrrhenico* (19) *sinu positi faciunt: quibus,*

(17) Livius VIII. 17. ad ann. (uti volunt) 421. *Ceterum Samnites bellum Alexandri Epirensis in Lucanos traxit: qui duo populi adversus regem* (Alexandrum) *excensionem a Paesto* (h. e. e regione Paesti) *facientem signis collatis pugnaverunt*.

(18) Hujus libri nemo alius praeter Athenaeum, quod sciam, meminit: quo libro is magnam partem in Musicis fuisse versatus videtur, ut merito *Musici* cognomen sibi quaesiverit.

(19) Notabilis locus est, quo *sinus Posidoniates* sive *Paestanus* vocatur antiquo nomine Τυρσηνικὸς κόλπος, *sinus Tyrrhenicus*: neque id ex alia causa, quam quia ab antiquis usque temporibus a Tuscis habitatoribus tentus fuerit. Tametsi enim totum hoc Italiae littus *Tyrrhenum* vocabatur; tamen ubi postea partim a Graecis coloniis, partim & aliis habitatoribus frequentari coepit; adhuc nihilominus hic sinus ab Etruscis illis primitivis magna ex parte insidebatur. Haec vero *Tyrrhenici sinus* nomenclatura, adhuc Aristoxeni aetate superstes, cum

bus, cum antea Graeci fuissent, Tyrrhenos (an [20] *potius Romanos?) evadere, & barbariem induere contigit, ac sermonem simul atque instituta mutare. Qui tamen festo uno die Graecanico etiam nunc in unum convenientes, antiqua illa nomina, legitimasque consuetudines memorant; invicemque conquesti & collacrymati, ita demum discedunt. Sic & nos, inquit, posteaquam theatra in barbariem inciderunt, atque in tantum corruptelae musica vulgaris* (21) *horum temporum progressa fuit; pauci qui superamus, privatim coëuntes, qualis olim musica fuerit, reminiscimur. Haec Aristoxenus.*

Hic porro ille est Aristoxenus Tarentinus, Spinthari musici filius, cujus Harmonicorum libri tres adhuc circumferuntur. Qui Pythagoricis disciplinis in patria sub Xenophilo imbutus, mox in Aristotelis schola tales progressus fecit, ut Magistro suo successurus crederetur. At ubi Theophrastum sibi praelatum intellexit, ad libros varii argumenti scribendos se transtulit. Quadringentos & quinquaginta duos ab eo elucubratos, Suidas narrat. Haec memorare non piguit, ut ex Theophrasti condiscipuli aetate Aristoxenica tempora metiamur. Theophrastus dicitur anno tertio Olymp. CXIV. (h. e. ab V. C. 428. ante Christum 325.) Aristoteli in schola successisse, atque annos natus XCIX. defunctus. Ex quibus conjicere παχυμερῶς possumus, ejus condiscipulum Aristoxenum anno ante aeram Christianam circ. trecentesimo sua illa σύμμικτα συμποτικὰ, ex quibus locum superiorem Athenaeus protulit, perscripsisse, h. e. decem aut viginti circiter annis ante coloniam Paestum a Romanis deductam: de qua cap. seq. loquemur.

Ac notandum est, verba illa, quibus Posidoniatas Tyrrhenos aut potius Romanos evasisse conqueritur, optime tempori illi congruere, quo Paestani ex Lucanorum imperio in Romanorum potestatem redacti, nondum tamen jura coloniae Romanae adepti fuerant. Nam Romani solebant talibus jura civitatis pro meritis, sed sine suffragio, concedere. Ea de causa scripsit Musicus, Posidoniatas evasisse Tyrrhenos (cum quibus permixti vivebant) *aut potius*, inquit, *Romanos*, quippe verisimiliter jus municipii consecutos, Romanisque moribus imbutos, ac paulo post jus Coloniae (Latinae, opinor, h. e. sine suffragio) anno Vrbis 480. adeptos.

§.III. *Quod ab anno Vrbis 480. ad 627. Paestum colonia tantum Latina fuerit. De Paestanorum aereis tantum nummis per hoc tempus cusis, eisque varie effigiatis.*

Quod modo dixi, Paestanos anno CDLXXX. non perfectam civilitatem Rom. adeptos sed tantum Latinitatem, id pluribus indiciis suaderi potest. Nam primum anno Vrbis DXXXVII. apud Livium XXII. 36. *Legati a Paesto pateras aureas Romam attulerunt. Iis sicut Neapolitanis gratiae actae, aurum non acceptum.* Deinde anno DXLIV. apud Liv. XXVII. 10. inter colonias plures, paratas milites ex formula Romanis dare, laudantur etiam *Pontiani, & PAESTANI, & Cosani*, aliis coloniis interim detrectantibus. Ex quibus efficitur, non tantum Paestanos habuisse commune gentis suae consilium, sed & res suas a Romanis habuisse sejunctas, ac potuisse dare aut denegare auxilia, idque juxta cum Latinis coloniis, quae suo quaeque foedere tenebantur. Ad summam Paestanos ex iis fuisse coloniis, quae magis rogabantur, quam pro imperio jubebantur. Postremo a Coloniis civium Romanorum in Italia nulla scimus signata fuisse numismata: quae tantum a civitatatibus liberis, a municipiis, nec non & a coloniis Latinis feriebantur. Sicuti a Paestanis, quamdiu sive municipium Romanum, sive etiam postquam colonia Latina fuit (ab anno 480. scil. usque ad annum DCXXVII. quo colonia civium Rom.

cum eo consentit, quod infra dicitur, Posidoniatas ex Tyrrhenorum usu & consuetudine ad barbariem descivisse.

(20) *Locus Aristoxeni obscurus exponitur & cum Straboniano confertur.*

Interpres pro verbis illis ἐκβεβαρβαρῶσθαι Τυῤῥηνοῖς ἢ Ῥωμαίοις γεγονόσι, posuerat, *In Tyrrhenorum aut Romanorum barbariem lapsi*: quasi vero nescisset Aristoxenus, Tyrrheni ne illi, an Romani evasissent. Atqui hic particula ἢ non disjunctiva est, sed potius διορθωτικὴ, & ad corrigenda jam dicta valet. Nam Graecus homo conqueritur, Posidoniatas ex Graecis *Tyrrhenos AVT POTIVS* (quasi si pro ἢ scripsisset μᾶλλον δὲ) *Romanos evasisse*. Ejusmodi ἢ διορθωτικὸν hoc in loco vim habet hujusmodi: Posidoniatas, qui antea Graeci fuissent, verbo quidem Tyrrhenos evasisse, re autem vera Romanos, quia in horum potestatem tractus illi omnes venissent. Strabo non longe ab initio lib. VI. ubi expostulasset, totum id quod Graeci nominis in ora Tyrrheni maris fuerat (ἐκβεβαρβαρῶσθαι) *barbarum evasisse*, & alia Lucanos & Bruttios, alia Campanos tenuisse; sic statim ipse se recipit, corrigitque: καὶ τούτους λόγῳ, τὸ δ' ἀληθὲς Ῥωμαίους· καὶ γὰρ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι γεγόνασιν. *Et verbo tenus tales* (quos scil. Lucanos, Bruttios, Campanos dixerat) *re autem vera Romanos; sunt enim & illi ipsi* (Lucani, Bruttii, Campani, quos modo nominarat) *Romani*. Hoc quidem aetate Strabonis verissimum erat ob civitatem cum omnibus illis communicatam. At scribente Aristoxeno, saltem Paestanis (qui hic genere Tyrrheni dicuntur) ac simul etiam Posidoniatarum reliquiis inter Paestanos habitantibus, videtur jam tum civitas cum jure municipii data; quibus haud diu post etiam jus coloniae impartitum fuit.

Dubitet aliquis an μόριον istud ἢ reperiatur significatu διορθωτικῷ. At si interrogativum dixeris (quod frequens est) eodem sententia redibit. Qua de causa in ejus loci interpretatione posui: *Tyrrhenos (an potius Romanos?) fieri*. Latini sua ante dicta, interposito *An*, saepe corrigunt. Cujusmodi est Tullianum illud, *tacitus metu, an contumacia?* h. e. *An potius contumacia?* Mitto loca alia. Huic vero *An* apud Graecos τὸ ἢ respondet.

(21) Cur πάνδημος reddiderim *vulgaris*, rationem a Casaubono petes ad hunc Aristoxeni locum in XIV. 8. initio. Vbi notat *Volgivagam Venerem* Graecis πάνδημον dictam. Pauf. IX. 16. Venerem cognomento πάνδημον memorat, i. e. *Vulgarem*.

Rom. evaſit) nummos aereos plures fuiſſe ſignatos ſcimus, de quibus cap. 3. pag. 501. Adn. 5. dixi. Horum ego non paucos varie effigiatos habeo. Quorum qui ΠΑΙΣΤΑΝΟ inſcribitur, is hinc caput redimitum offert, illinc ſive Tarantem Neptuni filium, ſive ipſum Neptunum aut poſtremo *Dorum* Neptuni filium (a quo *Dorenſes* Paeſti auctores orti, ut cap. X. dicam) delphino inequitantem, qui dextra coronam, ſiniſtra tridentem rectum gerit, cum dicta epigraphe, ΠΑΙΣΤΑΝΟ, pro *Paeſtanorum*, ut alibi expoſui. Alii vero plurimi ΠΑΙΣ tantum ſcriptum praeferunt. Horum unus hinc Neptuni aut *Dori* caput redimitum, illinc globulos duos, caduceum, delphinum, & ΠΑΙΣ habet. In duobus aliis hinc Dianae caput, illinc ſive dimidiatum aprum cum globulis, ſive cornu copiae cum globulis, dictâque inſcriptione. Adhaec unus mihi parvulus eſt cum globulo uno, qui praeter idem Dianae caput, in averſa parte offert ſpicam & ΠΑΙΣ. Hic nummulus eſt rarior aliis.

Sunt mihi praeterea parvuli ac detriti nummuli duo treſve cum ignoto capite inſcripti litteris plane Latinis omnibus PAES. Ex his unus certe Paeſtanus eſt, cujus in antica parte caput ſive Neptuni ſive Dori filii eſt cum globulis tribus, in altera duo piſces, & inferne PAES. Adde quod dum in his ſum multiplici eruditione miraque ingenii celeritate praeditus, Angelus Granitus, Pariſii Marchionis Caſtri Abbatis filius, patricius Salernitanus, mihi comitate ſumma praeſto fuit. Qui ob domeſticorum feudorum veteri Paeſto vicinatem non modo mihi plures circa hodiernum Paeſtanae regionis habitum notitias ſuppeditavit, verum etiam nummos aliquot in agro Paeſtano erutos, quibus ſcil. mei confirmarentur, dono dedit. Horum nummorum ille agmen agat, qui cum effigiem eamdem gerat, ac obvius ille, quem ſupra deſcripſi (hinc ſcil. cum Dianae capite, illinc cum Cornu copiae, & inſcripto ΠΑΙΣ) tamen litteratura poſterioris Latii eſt, nempe PAES. Atque id genus numiſmatum, hac orthographia inſcriptum, debet ad ultima tempora Paeſtanae coloniae Latinae referri. Sunt porro & alii in quibus pariter τὸ PAES ſcribitur: quorum unus inſignis eſt, ſeorſum (22) mihi pro dignitate explicandus.

CAPVT VI. *AETAS VI.*

Nempe alterius deductae ab Romanis coloniae tempus.

Colonia a Romanis prior anno V. C. 480. deducta fuerat: at evolutis annis 147. Paeſtana colonia ſive altero ſupplemento aucta, ſive quae ante Latina fuerat, jam tum Romana fuit. Auctor ejus rei Velleius lib. I. cap. 15. *Caſſio*, inquit, *Longino & Sextio Calvino . . . Coſſ. Fabrateria deducta eſt: & poſt annum, Scylacium, Minervium, Tarentum, NEPTVNIA, Carthagoque in Africa*. Dixerit aliquis: quodnam hic ſive *Paeſti*, ſive *Poſidoniae* veſtigium? Verum ſit ſtipes oportet, qui dubitaverit, quin ſicuti quod Graecis Italienſibus Ἀθήναιον vocabatur, id Romani deductores *Minervium* (23) nuncupaverunt (nempe idem iſtud quod memorat hîc Paterculus) ſic & quae Ποσειδωνία Graece dicta fuerat, hanc iidem *Neptuniam* tranſnominarint. Haec altera deductio in annum V. C. 627. ante Chriſtum 126. incurrit, conſulibus Lepido & Oreſte. Atque haec colonia civium Rom. fuit; in talibus enim deductionibus facilius nova nomina imponi conſueviſſe obſervavi, eaque ſive per interpretationem, ſi peregrina eſſent (ut in hac *Neptunia* factum) ſive nomina utcumque nova.

Ad *Neptuniae* porro nomen quod attinet, hoc, ubi a Velleio diſceſſeris, neque a ſcriptoribus aliis, nec in marmoribus, quod ſciam, uſurpatum viſitur: quod & in aliis coloniarum deductionibus uſu venit, nempe ut nomina recens impoſita, ſtatim neglecta fuerint, quippe quod incolae veteribus appellationibus aſſueti, a novis abſtinuerunt. Sexcenta paria exempla afferre poſſim.

CAPVT VII. *AETAS VII.*

A Romanorum Caeſarum principatu ad poſteriora tempora.

Sub Romanis principibus creberrima eſt Paeſti mentio, praecipue apud poetas Paeſti (24) ro-

(22) *Egregii Paeſtani nummi expoſitio remiſſa.*

Eſt jam diu apud me inſignis minimae formae nummus, in cujus adverſa parte aedificium hexaſtylon viſitur, ſub quo notatur, QVI: in ejus laevo latere PAE, in dextro S; ita ut ex utroque PAES conflari oporteat. In poſtico intra lauream tribus verſibus, ita ſcribitur: ver. primo CN. COR: altero M. TVC: tertii litterae detritae ſunt. Huic parem obſervandum mihi tradidit is, quem paullo ante laudavi, Marchio Angelus Granitus. Idem aedificii conſpectus: ſed alterius partis litterae ſunt paene deperditae. Quis vero dubitat quin nummus Paeſtanus ſit, ab aliquo credo magiſtratu (cujus nomen intra lauream ſcalpitur) tunc temporis cuſus, cum aedificium illud dedicaretur? Plura in hodierno Paeſto columnata aedificia admirationem contemplantibus cient, quae a Comite Gazola noſtro formis aeneis exactiſſime expreſſa exſpectamus: quibus in anteceſſum illuſtrandis noſtrum hoc *Collectaneum* obviam miſimus. Vtinam inter ea aedificia aliquod adhuc ſuperſit, quod ad hunc nummum referri poſſit. Verum de numiſmate hoc plura, uti ſpero, extremo cap. ſeq. dabo: quae interea concoquo.

(23) *Minervium* iſtud Paterculi referendum eſt ad *Minervae arcem* Virgilio Aen. III. ver. 531. memoratam, Dionyſio vero Halic. Ἀθήναιον dictam: quod Latine eſt *Minervium*. Nec id aliud videtur quam quod in Tabulà Peutingeriana *Caſtrum Minervae* dicitur, ac ſex millibus ab Hydrunte removetur. Ex qua diſtantia, ſimulque ex *Caſtri* nomenclatura, viri docti rectiſſime conjiciunt, *Minervium* ſive *Caſtrum Minervae* ibi fuiſſe, ubi nunc oppidum epiſcopale eſt, cui *Caſtro* nomen.

(24) Prae ceteris notandum Virgilianum illud Georg. IV. ver. 119. *Biferique roſaria Paeſti*. Quod Servius ita interpretatur: *Paeſtum oppidum eſt Calabriae* (imo *Lucaniae*: nam de Calabria vetere ſtultum eſt cogitare, ac multo minus de ea quae hodie *Calabria* vocatur) *in quo uno anno bis naſcitur roſa*. Rectius ad eumdem verſum Philargyrius: *PAESTVM civitas LVCANIAE*. Addit: *Haec*

civitas

rosaria celebrantes, Nec de tanto rosae proventu miror, Nam ager Paestanus, Strabone teste (25) palustris erat, eoque ferendae rosae aptissimus. Sicuti & prope Capuam Stellatinus ager auctore Cam. Peregrinio in eo palustri tractu fuit, ubi nunc dicitur *Il mazzon delle rose*: quasi si meo judicio, Mansum (26) rosae appellaveris.

Quae ad Paestanas memorias temporum sequiorum pertinent, ea aliis colligenda relinquo,

CAPVT VIII.

De νομιζομένοις duobus Paesti numismatis vetustissimis, Tyrrhenica litteratura signatis,

I. Argenteus nummulus in viri amiciss, inque re antiquaria versatissimi, Planurae Comitis, a me supra Adn. 5. laudati, ditissimo nummor. &. gemmarum gazophylacio adservatur: in cujus antica parte caput (27) incognitum visitur, in aversa delphinus, hordei granum, & aplustre navis; inscriptio vero Etruscis litteris constans, Latine sic exprimenda est, ut illud 8 (quæ est prima littera) τῷ Φ respondeat; in penultima vero syllabâ sive duplex V credamus esse, sive potius L. & V (Tuscis enim figura τῦ L parum ab V dissidet) ita ut sive (28) *Phistuvis*, sive *Phistluis* aut *Phistulis* legatur, Delphinus & aplustre sunt urbis maritimae symbola; sicuti granum illud bonitatem agri designat. Ergo tota interpretatio in eo vertitur, ut urbs maritima aliqua, & quidem ex Tyrrhenicarum (29) antiquiorum (nam & nummi scalptura vetustissima est) numero prodatur, cujus nomen τῷ PISTVLIS aut *Pistluis* respondeat. Ac tribui poterat nummus *Puteolis*, urbi haud dubie Tyrrhenicae ante deductam coloniam Dicaearchiam, ut in meis schedis copiose ostenditur. Poterat & *Philistinis* Venetiae vindicari: quorum apud Plinium (30) *Fossae* celebrantur.. Tamen nihil profecto verius, quam ut *Paesto*, urbi Tyrrhenicarum vetustissimae, convenire videatur, cui & ipse Clariss. Planurae Comes in scheda nummi loculo apposita tribuit, addens exstare pereruditi viri, antiquitatum Tuscarum studiosissimi, Jo. Baptistae Passerii de hoc nummo Dissertationem, qua illum Paesto adjudicat. Eam Dissertationem, post superiora jam excusa, sero admodum nactus, cum voluptate legi. Tametsi vero inter me interque Passerium satis in nonnullis (31) disconvenit (de quibus nolo funem con-

civitas Posidonia dicitur. Vnde vides aevo suo *Posidoniae* nomen fuisse usitatius; nec secus in notitiis episcopatuum. Quae ad ultimum Philargyrius addit, mendosa sunt: *Et est*, inquit, *in agro Salentino* (si in Lucania; quomodo in Salentinis?) *colonia Tarentinorum*. Imo potius Sybaritarum colonia antiquitus Posidonia fuerat.

Quod Paestanas rosas Claudianus *Geminas* dixerit, earumne biferum proventum an potius supra ceteras magnitudinem admiratur? Ita certe canit in *De nupt. Honor. & Mariae*:

. . . . Vel flore sub uno
Ceu geminae Paestana rosae per jugera regnant.

Sed & odore & diuturnitate ceteris praestabant, Ad odorem pertinet, quod Ovidius inter ἀδύνατα & hoc posuit,

Calthaque Paestanas vincet odore rosas.

Ad diuturnitatem vero facit, quod *Victura rosaria Paesti* Propertius dixit; etsi eadem, uti subjicit, *matutino noto* corrumperentur. At miror interim quod apud antiquiores Virgilio scriptores de Paestanis rosariis mentio, quod sciam, nulla exstet.

(25) Strabo extremo lib. V. post locum, quem cap. I. descripsimus, sic notat: ποιεῖ δὲ ἀυτὴν ἐπίνοσον ποταμὸς πλησίον εἰς ἕλη ἀναχεόμενος. *Morbosam* (Posidoniam) *facit fluvius in proximo in paludes diffusus.* Paullo ante Geographus Posidoniam suo tempore *Paestum* vocatam dixerat: καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδονία, Παῖστος. Tam enim Posidoniae circa Acropolim reliquiae, quam Paestum ipsum tunc temporis unico coloniae Paestanae nomine continebantur. Ceterum aquae in paludes diffusae utrobique sunt, tam in proximo *Acropolis*, quam hodierni *Plesti*. Amniculus, qui hodiernum *Piesti* alluit, *Capo di fiume* vocatur.

(26) *Mansus* aevo sequiore certum agri modum notabat. Ab eo factum videtur *Mansonis* vocabulum (quasi dicas *Mansorum* congeriem) quod postea in Italicum *Mazzone* abiit. Duplex non longe a Neapoli immensa planities *Mazzonis* (olim fort. *Mansonis*) nomen gerit, nim. *Li Mazzoni di Capua*: *Li Mazzoni di Eboli*. In his alteris est, Paestanus ager, Cam. Peregrinius aliam nominis originationem secutus fuit, cui parum adquiesco.

(27) Incognitum quidem caput: verum si hic nummus Paestanorum sit (id quod inscriptio suadet) non alterius quam Neptuni sive *Pesitanis* erit, a quo *Paestum* sui nominis originationem arcessit, si litterarum radicalium ratio habeatur. Nec impexus capillus (qui etiam in altero numismate mox explicando occurrit) Neptuno disconvenit. Aplustre aversae partis Neptuni symbolum est; nam in postica nummi Vespasiani parte (credo & in aliis) Neptunus aplustre manu gerit.

Potest & probabilius ad *Dorum* Neptuni filium, *Dorae* in Phoenice conditorem referri: de quo capite X. dicam. Nam *Dorenses* Phoenices Paesti auctores fuerunt.

(28) Syri, ex quibus origo Tyrrhenis est, non aliud *Pe* quam aspiratum norunt. Etiam Hebraeis aetate Hieronymi *Pe* cum aspiratione efferebatur.

(29) Nec enim ad Φαιστίους pertinere potest, sive Cretenses illos celebriores (ad quos referri solet Goltzianus nummus inscriptus ΦΑΙΣ, aut integre ΦΑΙΣΤΙΩΝ) sive Locrensium Ozolarum, sive Macedoniae. Prompta ratio est, quia tria haec oppida non Tyrrhenica, sed Graeca prorsus fuerunt.

(30) De *Fossis Philistinis*, quarum luculenta est apud Plinium mentio, egì in Tyrrhenicis originibus tomo 3. Differt. Corton. pag. 23. §. 3.

(31) *Quid inter meque & Cl. Passerium disconveniat, quam amicissime exponitur.*

Pauca tantum eorum afferam, in quibus mihi cum Cl. viro non convenit. I. Illud, quod in aversa parte hordei granum vocavi, Passerius noster rosae calicem (al. calycem) esse contendit, & ad Paestanas rosas allusum fuisse docet. At profecto de rosariis agri hujus nemo ante Virgilium meminit. Verum quid pluribus opus? Nummi Comitis Planurae, sicuti & Passeriani ectypi αὐτοψία hordei granum vel luscitiosis ostentat. Adhaec quod nostrae agrariae Hera-

contentiosum ducere) gavisus sum tamen viri in Tyrrhenicis versatissimi judicio numisma istud Paesto nostro vindicari . Et quidem crassissima nummi scalptura exhibet vetustatem tantam , ut non modo æreis omnibus Paesti numismatis longissimo intervallo antecedat , verum etiam antiquioribus argenteis Posidoniae nummis ; ita ùt ad primam illam Paesti aetatem referri possit , qua nondum Sybaritae condiderant Posidoniam . Antiquitas vero tanta ne cui nimia videatur ; in aenea Tabula , quae inter finem Operis & Indices inseretur , tum hunc Comitis Planurae nummum in primis reperies, tum Augustinianum (de quo jam num. II. dictum imus) cum aliis aliquot.

II. Et hoc quidem, ut jam dixi, νομισμάτιον reconditae vetustatis est. At ille alter nummus, quem mox Passerius ex Ant. Augustini Dial. V. affert, is tum ob eamdem litteraturam, eamdemque (32) epigraphen , tum & ob idem metallum vetusq. scalpturae genus, facile suam ἀδελφότητα (*germanitatem*) cum superiore tuebitur. Tametsi cum litterae contrario versu ab laevo latere in dextrum procedant ; posterior natu videtur , nec paullo junior superiore. Nec enim mihi dubium est quin simile Graecis Posidoniae nummis ingenium & aetatem prodat. Itaque qua aetate Posidoniatae Graeca cudebant numismata , eâdem Paestani & sua eodem ferme exemplo cudebant , ad patefaciendam scil. suam cum Posidoniatis germanitatem . Quid enim ? Caput illud adversae partis impexum & incomptum quemnam magis quam sive marinorum numinum principem Neptunum decet , sive *Dorum* Neptuni filium , Paestani generis stipitem ? de quo dicam cap. ultimo . Aversae vero partis Taurus humano vultu, quis alius quam idem Neptunus est ? qui & Ταῦρος olim vocabatur, & sub tauri effigie monstrabatur, ut Adn. 15. ostendi : ubi & ex loculis meis nummum Posidoniatarum protuli, in cujus postico Taurus exstat , ac superne **ΠΟΣΕΙΔΑΝ**

Heracleenses tabulae non aliud frumenti genus quam τὰς κρίθας (*hordeum*) memorent , numquam vero πυρὸν, *triticum* , id etiam argumento est, trecentesimo ante Christum anno haud fere alio mortales , quam hordeaceo pane usos , cum nondum triticum seri passim consuevisset . *Farra* Romani γενικῶς , puto , vocabant. Verum hoc levius .

II. At illud gravius , quod Paesti originem a *Phaesto* Ropali filio, Herculis nepote, auctore Stephano, arcessit . Erraverat hunc eumdem errorem Salmasius ad Solinum . Verum sinamus Phaestum tot urbibus cognominibus , quas Stephanus & alii ab eo fundatas aiunt , gloriari : quid quaeso ejus dominatum etiam in Tyrrheniam ipsam mediam producimus ? Adde quod cum Stephanus in Φαιστὸς tot oppida ab hoc *Phaesto* Heraclide condita accurate recenseat ; de Paesto Italico prorsus tacet. Nullum in confessis Paesti nummis , aut in auctoribus, Cretense vestigium : nam Augustiniani nummi putativus *Minotaurus* , (uti dicam Adnot. 33.) aliud a Minotauro est . Verum quid ultra tricamur ? cum aperta sint veterum testimonia , quibus urbs *Phaestus* Phaesto Heraclidae auctori tribuitur : contra vero Paestum Tuscanicum a Phoenicibus ex Dora profectis (quae antea a Doro Neptuni filio condita fuerat) fundatum Solinus diserte testatur.

III. Illud, quia multiplex est, pluribus de caussis improbo : I. quod pag. 26. post medium , Graecos omnium primos in sinum Paestanum venisse ait : II. eis successisse Italos , quos interpretatur Etruscos : III. adhaec quod Dorenses (quos ostendi Phoenices esse) pro Graecis habet : quae ἀσύστατα omnia , & jam in superioribus refutata . Vel legatur Aristoxeni singularis locus , quem pag. 508. produxi , conquerentis , Graecos Posidoniatas ex Tyrrhenorum (quos utique hîc Graeci ante repererant) usu & consuetudine barbariem induisse. Adhaec Tyrrhenos Paestanos hîc jam ante οἰκισθέντας , appulsu postea Sybaritarum coactos ulterius recedere, Strabo aperte significat acumine vel mediocri praeditis . Mitto sexcenta superius tradita : quid enim lector commeruit , ut crambe repetita occidatur ?

IV. Tametsi vero Passerius Dissertatione hac tota passim aliquid Tuscarum originum aspergit , aut ad alia opuscula sua (Neapoli nusquam obvia) lectorem rejicit ; contra equidem nolo lectorem ad genuina Tyrrhenæ gentis initia (longae enim ambages essent) pertrahere. Verbis duobus rem absolvam. Primum unde domo Tyrrheni sint, Tyrrhenica mea dicent : imo ipsimet Tusci de se prodent : qui ubicumque constiterunt, non alia quam Hebraicâ , Chaldaea , Syra dialecto locuti fuerunt ; nec prorsus aliud quam inde sapiebant . Praeter autem illa nostra Tyrrhenica , plura semper eo pertinentia scripsi , quae in forulis latent . Etiam in sequentibus Collectaneis nova plura specimina dabimus .

V. Deinde origo Paesti certo certius ex Phaenicio *Pesitane* h. e. Neptuno venit . Ab eo quaesitum *Paesto* nomen . Sybaritae qui Paestum postea occuparunt, tamen retinuere nomen, Ποσειδωνίαν transnominantes. Haud paullo post Romani, quam *Paestum* coloniam deduxerunt , hanc eodem plane nomine *Neptuniam* appellarunt . At Noster pag. 26. post medium (ubi Paestanos a Graecis derivatos minime dubitat) & alibi pluries , alia omnia docet . Fruantur opinione sua, qui haec eadem sentiunt , nec aliud Graecis antiquius complecti cogitatione queunt . Ceteris, in quibus mihi cum Clariss. Passerio (quem semper colui , maximique feci ac facio) parum convenit, abstineo.

(32) Nisi quod hoc primum interest , quod in Augustini nummo littera prima S (hoc est sibili signum) notare videtur , ut sit *Sistlus* sive *Sistvus* : cum contra in priore altero littera prima sive P sit, sive Ph. Sed tamen non dubito, in hac etiam Augustini moneta primum elementum fuisse idem quod in priore . Nam si paullum modo τȣ̃ S cornua extrema circumducantur (sicuti in αὐτογράφῳ circumducta fuisse certum habeo) eadem littera 8, ac quae in priore est, evadet.

Deinde & hoc dispar , quod in priore numismate gentile id nomen est (veluti si *PAESTANOrum* , ut in Latinis nummis legitur , interpretere) eoque signatur unâ syllabâ longius , quam in Augustini nummo; & quod id nomen illic in IS terminetur , cum contra in hoc altero Augustiniano id quod inscribitur , in VS finiatur , ac brevius unâ syllaba sit; quia in August. primitivum ipsum nomen est, Neptuno cum oppido Paestano commune.

Ceterum quod prioris inscriptio sinistrorsum procedat , Augustiniani vero dextrorsum more Latino ; id nihil est; quia Tyrrheni posteriores interdum a laeva in dextram juxta cum Latinis progrediebantur .

(h. e. *Neptunus*) inſcribitur. Nec ſecus hîc inferne Delphinus viſitur: in medio humano vultu Taurus (nec enim hîc Minotaurus (33) eſt) ſuperne vero PISTLVS h. e. *Neptunus*. Hic enim Punice *Peſitan*, Graecis (T in Δ mutato) *Poſidan*, Tyrrhenis vero Paeſtanis (eisdem litteris radicalibus ſed variata vocali prima) *Piſtvus*, aut (quia Lamdaciſmo Tyrrheni gaudent) *Piſtlus* vocabatur. Poſtremo ſicuti in Graeco nummo Ποσειδὰν ſimul deum ac ſimul etiam Poſidoniatas notat; ſic etiam in hoc Auguſtini numiſmate PISTLVS tum Neptunum tutelarem, tum etiam Paeſtum urbem ab eo nomen adeptam deſignat.

In duos hoſce nummos ſi in tempore incidiſſem, ad ſua loca retuliſſem. Verum huic malo Nummorum recenſione, quam cap. ſeq. ſubjicio, conſulam.

C A P V T IX.

Nummorum Paeſti Poſidoniaeque recenſio. Eximii Paeſtani numiſmatis explicatio.

Nummos a me plurimos hoc toto Collectaneo deſcriptos fuiſſe video, verum ſparſim ac perturbate, uti ſe dedit occaſio. Quos jam proderit per certas temporum periodos atque claſſes digerere. A Tyrrhenicis, uti par eſt, ordior.

I. Ad aetatem primam, qua Paeſtum illud primitivum ſtabat, antequam Paeſtani priores a Sybaritis excedere loco coacti eſſent, nummus ille argenteus pertinet, quem ex Comitis Planurae toties celebrato gazophylacio cap. ſuperiore num. I. protuli: cujus tres ſimiles ante paucos annos dederat Jo: Bapt. Paſſerius, Etruſcae litteraturae deditiſſimus, unum pag. 15. ex Jano Planco, duos alios pag. 17. nempe ex Gorio unum, alterum ex Muſeo Acad. Cortonenſis. De his vide dicta ſuperiore cap. num. I. Niſi quod Gorianus poſſet etiam ad aetatem ſecundam trahi, uti mox dicam.

II. Ad aetatem alteram (qua Paeſtani a Sybaritis ejecti, in locum ubi nunc oppidum *Pieſti* viſitur, demigrarunt: Sybaritae vero in loco a Paeſtanis relicto, h. e. inter *Acropolim* & *Spinazzum*, Poſidoniam Paeſto cognominem condiderunt) ad aetatem, inquam, ſecundam haud dubie Auguſtinianus argenteus pertinet, quem cap. praeced. num. II. deſcripſi. Cur ad hanc aetatem refero? quia ſymbola eadem, quae in Graecis Poſidoniae nummis; & quod proceſſus litterarum more Latino a laeva dextrorſum vadit.

Vide

(33) *Taurum virili capite in Regni Neapol. nummis non videri eſſe Minotaurum (quem hominem capite taurino fuiſſe, non contra, ſcriptores & Herculanenſis pictura docet) ſed ipſum Neptunum, quippe cum Neptunus (h. e. Mare) extremam Italiam in duo cornua ſuo interpoſitu findat, frontemque cornutam illam exhibeat, cujus ſpeciem veteres extremae Italiae tribuunt.*

Minotaurus ab antiquis ſcriptoribus effigiatur, ut homo ſit taurino capite. Nec audiendus Spanhemius (in *De praeſt.* tom. 1. pag. 284. poſt medium) putans, erraſſe ſcriptores in Minotauri fabula: qui ſi nummos Italicos Siculoſque conſuluiſſent, horum fidem ſecuti eſſent. Indigna viro ſummo reſponſio. Nam auctorum veterum deſcriptioni concinit celeberrima Theſei pictura Regii Herculanenſis Muſei: in qua Minotaurus taurino capite, humano corpore pingitur.

At contra in urbium Italicarum nummis conſtanter contrarium in modum non homo, ſed taurus exhibetur, niſi quod humano capite, ut etiam in hoc Auguſtini nummo. Quid hoc monſtri, quod tam ſaepe nummorum poſticum occupat, vocabimus? Minotaurum an aliud? Vt Minotaurum dicamus, Ovidianus ille pentameter ſuadere videbatur,

Semibovemq. virum, ſemivirumq. bovem,

quaſi utroque modo effigiari conſueverit. At re vera hîc nihil de capite ſive bovino ſive virili, ſicuti nec de reliquo corpore Naſo adſtruit: qui potius innuit, quovis modo naturas partiare, ſemper fore *ſemibovem*, *ſemivirumque*. Quid ſi potius hanc nummorum effigiem pro Neptuno habeam? maxime ſi urbes, in quarum averſis partibus bos cum virili capite ſcalpitur, maritimae fuerint (maritimae autem plerumque hoc ſymbolum gerunt) ac ſi de more tridentem, aliudve Neptuni ſymbolum exhibeat. Certe nummus is, quem Adn. 15. produxi (in quo ſupra Taurum inſcribitur ΠΟΣΕΙΔΑΝ) fateri cogit, ſi bos capite virili carens ibi pro Neptuno ſtet, multo id fore magis, ſi caput humanum gerat. Verum alia omnia nobiles ἀρχαιολόγοι, ſat ſcio, ſtatuunt, ad Cretenſem urbium originem provocantes; cum tamen earum urbium plurimis, in quarum nummis ejus monſtri effigies eſt, Cretenſis origo non conſtet.

Atque cum modo dictis, nempe quod in Italiae nummis Taurus humano capite non tam pro Minotauro (qui potius homo erat cervice taurina) quam pro Neptuno ipſo haberi deceat: cum his, inquam, non ea pugnant, quae in Prodromo pag. 27. Adn. 31. aliorſum diſputavi, nempe Minotaurum putativum iſtum non alia de cauſa in Italiae nummis effigiari, niſi ut eſſet illius cornutae *Frontis Italiae* ſymbolum, quam Mela Pliniuſque deſcribunt. Vide omnino dictam Adn. 31. qua perlectâ, optio tibi erit, ſive ibi dicta ſequendi, ſive quae hîc propugnavimus. At poſtremo quid impedimento eſt, quin utraque ſententia in illius putativi Minotauri ſignificationem conſpiret ſimul? Nihil ſane vetat.

Jam illud primum certum eſt, Neptunum vocari Ταῦρον, & in nummo meo Tauri ſcalpturae ſuperne inſcribi Ποσειδαν h. e. *Neptunus*: ex quibus intelligis, Neptunum non modo *Tauri* nomen ſibi quaeſiſſe, ſed & ſub Tauri ſpecie in meo nummo (quem pag. 506. Adnot. 15. deſcripſi) figuratum. Illud quoq. certiſſimum eſt, nim. hoc quod illa antiquiſſima Italia, quae duabus extremis peninſulis continebatur, *in DVO SE CORNVA SCINDEret* (uti Mela loquitur) hoc inquam Neptuno i. e. Mari deberi, utpote duo illa cornua ſuo interpoſitu diffindenti, eoque modo *Italiae frontem* effigianti. Merito igitur ille νομιζόμενος *Minotaurus* ſimul Neptunum notat (propter ſpeciem cornutam quam Mare vetere in Italia figuravit) ac ſimul etiam eam ipſam cornutam *Italiae* priſcae ſpeciem deſignat. Mitto (τὰ μυκήματα) *mugitus*, tauris cum Oceano communes, quaeque alia Adn. 15. dixi; nam longior jam, quam praevideram, fui.

Vide quae modo ibi dixi. Quod si quis etiam Gorianum nummum (quem Passerius in tabella pag. 17. utrinque scriptum exhibuit) ad hanc aetatem alteram referre satagat, uti modo innuebam; per me licebit. Nisi quod Gorianus, quia Tusca terminatione Paestanum Neptuni vocabulum PHISTELIL effert, antiquior: contra Augustinianus, quia ad Latinam terminationem in VS accessit, & Taurum Neptuni symbolum juxta cum Graecis in postico affert, recentior. Vno verbo: Goriani (sive ad primam sive ad secundam epocham referatur) aetas media est inter illum Comitis Planurae (sicuti & alios similes nummos) interque Augustinianum numisma, quod haud dubie ad epocham II. pertinet.

Ad hanc vero eamdem epocham *Posidoniatarum* Graeca numismata sunt referenda, quae extremo cap. 3. p.506. Adn.15. explicavimus. Horum aureum unum Goltzius affert: ceteri omnes argentei sunt; nam æreos reperiri negant. Vnus tamen æreus apud me est, quem pag. 505. Adnot. 14. descripsi.

III. Tertia classis dumtaxat æreorum est numismatum, quibus inscriptio talis inest, ut prima littera Graecum Π, sed claudum exhibeat, utpote dextro crure breviore, quo modo antiquiores Latini vetus P effigiabant. Tota vero Latina est inscriptio, nim. sive ΠAISTANO (h. e. *Paistanorum*) sive ΠAIS (34) pro PAES. Vnus est apud me nummus in quo primum elementum Π usque eo ἰσοσκελὲς est, ut potius videatur leviter peccare in partem alteram, cum laevum crus breviusculum altero videatur. Haec classis ad IV. & V. aetatem pertinet, quibus Paestum prius foederatum aut municipium, deinde colonia Latina Romanorum fuit, nummosque feriebat. Hoc genus nummorum pag. 501. Adn. 5. sicuti & pag. 509. descriptos habes.

IV. Quarta classis etiam Paestanorum nummorum est, sed ejusmodi ut videantur ad extrema Latinitatis Paestanae tempora pertinere, antequam scil. anno 627. Paestum colonia civium Rom. deducta fuit. Ante, inquam, civitatem perfectam datam cusos oportet, quia in Italia nummos in coloniis civium Rom. cudi, insolitum fuit. At extremis Latinitatis temporibus hos, quos dico, fuisse conflatos, indicat orthographia adamussim Latina ultimorum Reip. temporum. Nec enim in his ΠAIS ut olim, sed PAES scalpitur. Hosce propositos habes p. 509. & Adnot. 22.

Nisi quod in eâd. Adnot. eximium *Paesti* minimae formae nummum descripsisse contentus, ceterum ejus explanationem, quia tunc excogitatae nondum adquieveram, alio rejeci. Ac ne nunc quidem spondere ausim, me interpretem minime vanum fore (quis enim nisi Augur Apollo hoc spondeat?) at verisimillima tamen me responsurum, praestare ausim. Nummus, de quo agitur, in antica parte *templum* (hoc enim quam aliud aedificium malo) *templum* inquam *hexastylon* est, cui subscribitur QVI, hoc est QVIrino. In laevo templi latere PAE, in dextro S, ut, utroque coalescente, *Paestum* intelligatur. In postica vero parte intra coronam tres versus sunt, quorum tertius ferme deperiit. Primus est: CN. CORnelius: alter sic habet: M. TVC, facile *Tuccius*; nec alia gens a TVC. incipit, quam *Tuccia* (non semel mihi lecta in lapidibus) aut *Tuceia*. Hi ergo videntur cum alio tertio (cujus in imo versu duae tantum litterae TO dimidiatae supersunt) triumviri Paestanae coloniae deducendae anno Romae DCXXVII. fuisse: qui post coloniae fines aratro signatos, nihil ei curae praeverterunt, ut deo Quirino Romae fundatori templum excitarent. Nam quia quaevis colonia Romae imago erat, ac veluti Roma altera; profecto par fuit, ut in singulis fere coloniis templum Quirino excitaretur; sicuti & Romae templum Quirini augustum in Quirinali monte erat cum suo Flamine Quirinali. Haec si vera sint; tum hic nummus sive Paesti sive Romae signatus videbitur, & quidem ipso deductae coloniae anno, quem supra adscripsimus. Interim Comes Gazola clarissimus viderit, utrum inter tot hodierni *Pesti* aedificia columnata porticus hexastylos alicujus templi compareat.

CAPVT X. AVCTARIVM,

Sive de Paesti primitivi origine CVRAE POSTERIORES.

Jam Collectanei hujus totus quaternio R (h. e. ad paginam usque 508.) prela impressus evaserat, cum forte in Stephani fragmentum Seguierianum incidens, praeclaras inde de Dorensibus Phoenicibus (quos Paesti conditores primos cap. 2. dixi) notitias comparavi: quas cum cupidis rerum Italicarum non fecisse communes piaculum erat. Ad initia igitur Collectanei hujus ita mihi retrahendus est lector, ut non diu tamen detineatur.

§. I. *Solinianos Dorenses Paesti conditores revera ex Dora regionis Phoenices fuisse profectos, solidioribus rationibus ostenditur.*

Supra (pag. 499. cap. 2. ineunte) ubi *Paestum a Dorensibus constitutum* Solinus dixit, id ille non suopte ingenio excudit, sed alicubi haud dubie proditum reperit. Atque equidem illorum *Dorensium* Solinianorum originem a Doriensibus Graeciae incolis haud esse repetendam, ibidem iis suasi rationibus, quae tunc temporis ad manus fuere. At sero nunc tandem in illo Stephani non decurtati sed integri pretioso (35) fragmento,

(34) Vnus ex his nummis, in quibus Latine ΠAIS (pro Παistanorum) inscribitur, nactus Harduinus, ultimam litteram forte detritam pro Graeco sibilo lunato C, totamque adeo epigraphen pro Graeca incautus habuit: unde τὸ ΠAIC interpretatur ΠAICHνῶν, a Παισὸς urbe Hellespontiaca inter Lampsacum Pariumque. Eum vide in Num. Pop. in ΠΑΙΣΗΝΩΝ; ac παροράματι parce.

(35) Stephani fragmentum Seguierianum Berkelius Stephano suo intexuit a pag. 313. in voce Δύμη ad finem usque litterae Δ. Idem in adnotatis suis Hermolai breviatoris inseruit epitomen, in quam ille contraxerat integra Stephani. Ex utriusq. vero comparatione facile animadvertitur, quantum in geo-

to, in (36) Δῶρος, verba hujusmodi reperi: Καί τινες ἱστοροῦσι Δῶρον τὸν Ποσειδῶνος οἰκιστὴν αὐτῆς γεγονέναι. *Quidam narrant*: Vtinam hîc auctores, uti solet, nominatim laudasset: equidem interim non alium, quam Servium (qui Stephani aequalis fuit; uterque enim exeunte IV. saeculo floruit) haec eadem narrantem reperi: de quo mox Adn. 38. dicam. Redeo ad Stephanum: *Quidam narrant Dorum Neptuni filium illius* (Dorae) *conditorem fuisse*. Ad horum vero verborum illustrationem illud pertinet, quod Graeci antiquissimis quibusque oppidis heroas conditores, eosque haud raro (37) cognomines, assignarunt. Adde quod si oppidi maritimi fundator prodendus erat (modo non alius alicunde affulgeret) non tantum ὁμώνυμον urbi conditorem procudebant, sed eundem Neptuno satum confidentissime comminiscebantur. *Tarantis* ne urbis (Latini hanc *Tarentum* vocant) investigandus auctor? quae mora? *Tarantem* quemdam Neptuni filium auctorem illi proprium dicaverunt. Nec aliter in *Doro* urbe Phoenices factum: cui *Dorum* Neptuni filium conditorem audacter vindicarunt. Atque eadem porro facilitate, quidquid postea Dorici (38) usquam terrarum fuit, eidem illi Doro Neptuni filio (ceu primo scil. auctori Dorici nominis) attribuerunt.

Atque haec, quae de Doro Neptuni filio, Dorae Phoenissae conditore, dixi, si cum iis, quae supra cap. 2. de *Neptuni* notione (quae quidem *Paesti* vocabulo subest dialecto Punicâ, sicuti eadem vis Graece *Posidoniae* verbo subjicitur) quaeq. de Neptuni cultu apud Paestanos & Posidoniatas, deque utrorumque nummis copiose disseruimus, comparentur; quivis quamlibet refractarius fatebitur, Dorenses illos, quos *Paesti constitutores* Solinus (ex antiquorum utique auctoritate) prodidit, nihil cum Graeciae Dorico nomine habere commune (quamquam & in Graecia quidquid Dorici fuit, id totum ἀνέκαθεν ex Dora Phoenissa fuit) verum non aliunde, quam ἀμέσως ex Phoenice venisse: qui tum, cum maris imperium penes Phoenices erat, ex Dorâ sua profecti, in sinum, qui postea *Paestanus* aut *Posidoniates* audivit, appulerunt. Eadem omnia, uti modo dixi, Punicum Neptuni nomen in *Paesti* vocabulo, Graecumq. in Ποσειδωνία emicans, adhaec Neptuni cultus, ac nummi Neptuni & (39) Dori effigie ac symbolis insignes invicte confirmant. Quae sunt clariora meridie.

§. II.

geographicis jacturae fecerimus. Vix enim, ut Is. Vossius computavit, vigesimam Stephani partem breviator ille nobis reliquit. Nolo hîc naeniis indulgere, quas vix continere queant, qui fragmenti illius pretium reputaverint.

(36) Forma nominis antiqua fuit ἡ Δῶρος, & plur. αἱ Δῶροι. At posterioribus singulare ἡ Δώρα se magis probavit. In Josepho & Sacra Pagina legitur interdum hujus urbis nomen cum voce *Naphet* aut *Nephta* notionis obscurae copulatum.

(37) Non inepte illi quidem; siquidem ea consuetudo ex sacra Vet. Foederis geographia manavit. Nam. Gen. cap. X. quae nomina illic Noachidarum recensentur, eorum pleraque simul hominum ac simul populorum a Noachidis conditorum sunt.

(38) *Servius corrigitur, cumque Stephano confertur. Ex Servio & ex Platone elicitur, Graeciae Doridem a Dorae Phoenissae popularibus conditam.*

Servius ad Aen. II. ver. 27. ad illud, *Dorica castra*, sic notat: *Sanè Dorus Neptuni filius fuit: unde Duri originem ducunt*. Atqui pro *Duri* haud dubie in Servio legendum est *Dori*, urbs illa in Phoenice sc. de qua dixi supra: quae Stephano teste, tum singulariter ἡ Δῶρος, tum etiam plurative αἱ Δῶροι (*Dori*) scribebatur, uti supra adnotatum fuit. Vides interim duos aequales scriptores (tam Stephanus enim, quam Honoratus exeunte IV. saec. floruerunt) eadem de Doro Neptuni filio, Dorae in Phoenice auctore scripsisse.

In Car. Stephani lexico (quod Lloydius a se refictum Londini an. 1686. edidit) ita reperio: *Doris, Graeciae regio . . . a Doro Neptuni & Alopes filio dicta*. Sed ex quo veterum ista contraxerit, non dicitur. Id tamen eatenus verum arbitror, quatenus prima Dorici nominis origo *Dorae* illi in Phoenice debeatur; ab ea vero quidquid usquam postea Doricae propaginis exstitit, proseminatum fuerit. Quo illud pertinet, quod Plato in III. de leg. scripsit, Achivos e Troja domum redeuntes, a popularibus male exceptos fuisse: *Qui profugi, mutato Achivorum nomine, Dores dicti fuere* (διὰ τὸ τὸν συλλέξαντα τοὺς τότε φυγάδας εἶναι Δωριέα) *quod qui fugitivos collegerat, Doriensis esset*. Ac puto Platonicum istum Δωριέα extra Achaicum nomen, extraque Graeciam omnino esse quaerendum (nam si domo Achivus fuisset; nae ille *colligi* non *colligere*, uti Plato loquitur, debuisset) nec prorsus aliunde domo fuisse quam ex terrae Phoenices *Doro*, sive *Dora*: cujus (ἐθνικὸν) *gentile nomen* non tantum Δωρίτης a Stephano memoratur, sed & Δωριεὺς, cujus vocis laudat auctorem Pausaniam. Accedit Pausaniae huic etiam Epistola P. Petronii apud Josephum scripta Δωριέων τοῖς πρώτοις, *Doriensium primis*, utique nostris hisce Phoenicibus Dorae civibus.

Ergo ut eodem redeam, Platonicus Δωριεὺς non proprium, sed gentile nomen fuit illius, qui ex Dora Phoenissa profectus, Achaeos collegit, eisque in Doride a se condita sedes tribuit. Ita locum Platonis acceperim; huicque magis quam ceteris Graecor. crediderim. Meminit *Dorici* (ejusdem puto; nam ex gentili nomine postea proprium evasit) *Dorici*, inquam, cum Achaeis belligerantis Pausanias in Messen. cap. 30. meminit. In Graecia teste eodem, ante Heraclidarum adventum Dorici nihil fuit. Ac prorsus, quam recens in Graecia Doricum nomen fuerit, habes in Pausaniae Corinthiacis cap. 37. & apud alios sparsim.

(39) Nam ubicumque nummographi in Paesti & Posidoniae nummis Tarantem, aut alium sive Delphino inequitantem, sive stantem, ac nisu magno intorquentem tridentem agnoscunt, ibi Taranti Dorum substitui necesse est. Adhaec in Tuscanicis Paesti nummis, quos cap. VIII Paesto adjudicavimus, ignotum illud & impexum caput cur non jure optimo adtribuatur Doro, non video. Et quoties in Paestanis & Posidoniae numismatis incognitum caput occurret, non veto quin Doro, tamquam auctori gentis, jure suo vindicetur.

§. II. *Ex dictis facile evinci, Phoenices, postquam Italiam insederunt, mutato nomine, Tyrrhenos itemque Tuscos aut Etruscos appellari, coepisse.*

Eâdem vero simul operâ ingens robur Tyrrhenicis illis originibus nostris, quae in specimen Romae tomo III. Cortonensium anno 1741. prodierunt, accedit. Eo in opusculo id laboravi, uti Tuscos fuisse domo Orientales ostenderem, idque tum pro tempore variis ineluctabilibus rationibus communivi. Quibus & hoc argumentum nunc accedet, quod ex dictis conficitur.

Etenim Primitivos Paesti conditores fuisse Dorenses, h. e. Phoenices ex urbe Doro profectos, eosq. Paestanis a se conditis Phoenicium nomen (a *Pesitane* h. e. Neptuno deo patrio deductum) indidisse, ejusdemque cultum illos edocuisse, ex toties citato cap. 2. & hîc ex §. superiore clarissimum est. At iidem, qui in Oriente *Phoenices* vocabantur, in Italia postmodum audiere *Tyrrheni*; ac tum infero mari universo, tum Paestano sinui nomen a se imposuerunt, ut illud *mare Tyrrhenum*, hic *sinus Tyrrhenicus* (ut ex Aristoxeno didicimus) peculiariter vocaretur; sicuti & hi ipsi Paestani quamvis a Phoenicibus proseminati, tamen tum ab eodem Aristoxeno tum aliis omnibus *Tyrrheni* vocantur. An non ergo ex hoc uno exemplo liquet (missis sexcentis aliis, quae in Tyrrhenicis & alibi sparsim attuli) Tuscorum originem frustra aliunde quam sive ex Phoenice, sive ex finitimis Orientis partibus peti, nec voces Tyrrhenicas aliunde luculentius quam ex dialectis Orientis enucleari? At heu nos perdite credulos, si quidem circa remotissimas per heroica tempora gentium origines ab vanissimis mortalium Graeculis adhuc nobis illudi sinamus: nec dum nos eorum tot manifesta mendacia, mutuaque & perpetua ἀντιλογούμενα cautiores effecerint. Atqui si sapimus, in eo quidem toto temporis intervallo, quod Varro vocavit *Historicum*, Graecos (sed cum judicio tamen) sequamur duces: at in heroicae aetatis illa tam fusca caligine, luminibus longe divinioribus opus est, per quae sive veritas ipsa dilucide sive verisimilitudo quanta maxima detegatur.

COLLECTANEVM II.

DE VIBONE VALENTIA.

IN Prodromo pag. 42. num. 3. dixi de Vibone Valentia me plura in Collectaneis adjecturum. Ac sane de Vibone Valentia (hodie *Monte Leone*) videantur, quae in Comment. ad Kalendar. marmor. ad XVI. Maii pag. 314. Adnot. 38. commentabar. Quorum summa huc redit. Post Phalegica tempora Phoenices quasi cumque colonias in sinuum recessibus condiderunt, eas *Vbbones* aut *Vibbones* (ab עובא *Vbba* scil. quod Syris *sinum* significat) appellarunt: quas Graeci postea Ἵππωνας (detorta paullum dictione, quo nomen id Graecum videretur) transnominarunt. Ex eo genere fuit in Africa *Hippo Diarrhytus*: cujus conditores quia Phoenices fuerunt (scribente Sallustio: *Phoenices Hipponem, Adrumetum, Leptim aliasque urbes in ora maritima condiderunt*) non illi Graecum Ἱππῶνος nomen, sed *Vbbonis* Phoenicium eos imposuisse necesse est: quod postea Graeci detorserunt, addito *equitum* conditorum commento, quod legitur apud Solinum. Nec secus in vicina Numidia *Hippo Regius* eisdem Phoenicibus adscribi debuit, & *Vbbo* dici. Vterque horum in sui sinûs recessu stabat; sicuti & Italicus *Hippon* in sinûs Hipponiatis imo fundo visebatur.

Et quidem tres istos Hipponas, initio *Vbbonas* aut *Vibbonas* fuisse vocatos, priusquam ea Graeci vocabula ad Graecanicam analogiam detorquerent, ex hoc ipso Italico Hippone luculenter intelligitur: quem Graeci quidem Ἱππῶνα (40) vocitabant, at Italos semper antiquo vocabulo *Vbbonem* aut *Vibbonem* appellitasse, ex eo constat, quod Romani deductâ in eum colonia anno ab V. C. DLXI. non aliter quam *Vibonem* (41) *Valentiam* (conjuncto scil. pro Romana consuetudine antiquo *Vibbonis* vocabulo cum novo *Valentiae*, h. e. Ῥώμης) *Vibonem* inquam *Valentiam* vocari jusserunt, ut ex nummis ejus coloniae patet. Ergo & Hippo Numidicus, Hippoque Africanus initio Phoenicium *Vibbonis* vocabulum tulit: quod Graeci postea leviter a se detortum, sui juris fecerunt.

At de Hippone Italico opponi Strabonis auctoritas poterit: cui si credimus, non Phoenicum, sed potius Λοκρῶν κτίσμα (*conditus a Locrensibus*) fuit. Interpretare autem Locrenses Epizephyrios, qui in Magna Graecia in vicino habitabant. Verum Locrenses non primi conditores ejus oppidi fuerunt, sed jam olim a Phoenicibus positum, postea occupaverunt, ac supplemento Locrensium colonorum auxerunt. Tres igitur hujus oppidi fuere vices. Initio a Phoenicibus, Tuscisve, aliove Syriaco populo fundatum fuit, eique a loci natura, utpote in sinus recessu posito, *Vibbonis* nomen inditum. Post longum temporis intervallum Locrenses Epizephyrii occupatum incoluerunt, & Ἱππῶνα, *Hipponem*, deflexo vocabulo, nominarunt, sicuti & sinum ipsum Ἱππωνιάτην. Postremo Romani, transcripta illuc colonia, vetus *Vibonis* nomen cum recenti *Valentiae* copularunt. Ab anno igitur V. C. 561. (quo Romanis colonis Vibonensis ager divisus fuit) haec eadem regio a Magnor. Graecor. moribus ad Romanorum instituta atque sermonem transivit.

COL-

(40) In nummis Graecis est ΙΠΠΩΝΙΑΤΑΝ. In Latinis adhuc a me visis est tantum VALENTIA. At alterum *VIBONIS* nomen quod ei comes adjungitur, ex scriptoribus tantum novimus.

(41) Anno V. C. DLXI. Vibo colonia deducta fuit, quae *Vibo Valentia* est cognominata. Sed jam antea mihi quidem videntur Vibonenses jus civitatis acquisivisse.

COLLECTANEVM III.

DE ΥΕΛΗ A ROMANIS VELIA APPELLATA.

§. I. *Herodoti locus de Phocaeensibus conditoribus Hyeles explicatur: simulque ejus Historici locus ab ἀναχρονισμῷ vindicatur.*

EA tantum de urbe antiquissima more meo producam, quae non satis aliis animadversa reperi, ab Herodoti loco incipiens. Quae in sinu Paestano *Velia* Romanis dicta, ea prius Ὑέλη a Phocaeensibus conditoribus vocabatur. Herodotus I. cap. 167. de Phocaeensibus ex Cyrno profectis scripsit: Εκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται· Ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες, ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. *Possederunt in agro Oenotriae* (quam postea Lucani tenuerunt) *civitatem, quae nunc appellatur Hyela. Eam autem condiderunt, a viro Posidoniate edocti, Pythiae oraculo jussos fuisse, Cyrnum condere, qui Heros esset* (nempe Cyrnum Herculis filium) *non Cyrnum insulam:* quae Latinis Corsica est. Ex quo facile crediderim, Phocaeenses hanc suam coloniam ita condidisse, ut simul Heroum aliquod memorabile Cyrno Herculis filio dedicarent; aut vero, si lubet, Phocaicam coloniam simul cum Heroo ab ipsis conditoribus *Cyrnum* fuisse dictam, quae urbs postea Ὑέλη transnominata fuerit. Nam Herodotus sua aetate vocatam Ὑέλην, tradit (νῦν καλέεται, *nunc vocatur*) ergo aliud antea dicebatur. Quid aliud, si superiora attendas, nisi *Cyrnus?*

Atqui & scrupulus alter ex Herodoti narratione est evellendus paullo molestior. Nam Phocaeensium errores, & condita ab iis colonia in ora Oenotriae haud paullo antiquior oppido Posidoniae a Sybaritis fundato fuit. Vide Usserium pag. 78. cujus si calculis stamus, Phocaeenses anno ante Christum 543. Rhegium demigrarunt, & coloniam, quae postea aevo Herodoti Ὑέλη vocabatur, in Oenotria condiderunt. Quo igitur pacto Herodotus ait, Phocaeenses a cive Posidoniate oraculi interpretationem edoctos fuisse, cum Posidonia medio ferme saeculo posterior Phocaeensium colonia fuerit? Vide *Collect. I.* cap. 3. ubi prope quingentesimo ante Christum anno Posidoniam a Sybaritis fundatam statui, serius omnino Phocaeensium epocha. Sed facilis est responsio, nim. κατὰ πρόληψιν (*per anticipationem*) haec ab Herodoto dicta: a quo ideo videtur *Posidoniates* ille fuisse appellatus, quia suo tempore id iis nomen erat; nam alioqui qui ante Posidoniam a Sybaritis conditam ibi habitabant, *Paestani* fuerant. Quocirca potius *A cive Paestano* scribere debuisset; nisi hoc historiae parentem fefellisset, quod jamdiu Sybaritae in solo Paestano *Posidoniam* (Paesto scil. cognominem) condiderant, & in Paestanorum jam sibi servientium nomen & dominatum invaserant. Ex quibus magis ea firmantur, quae *Collect. I.* cap. 2. de Paesto illo primitivo, quod ante Sybaritarum illuc exscensionem stetisse ostendi, differebam. Ceterum ubi non similes anticipationes occurrunt? Ecquisnam Maroni indignatur, quod pluribus ante hanc, de qua nunc agimus, Ὑέλην (Latinis *Veliam*) saeculis, *portus Velinos* a Palinuro memorari fecerit Aen. VI. 366. *Portusque require* (42) *Velinos*.

§. II. *Nominum antiquissimum* Ὑέλην *fuisse, nummi testantur. Alia ex Strabone nomina. Cur Latini Veliam vocarint. De civitate Veliensibus data. VELiae numisma Latinum ineditum refertur.*

Jam vero & alia praeterea nonnulla ejusdem urbis vocabula in usu fuere: verum in nummis aliud nullum oppidi nomen quam unicum illud Herodoteum comparet; in omnibus enim ΥΕΛΗΤΩΝ legitur: ex quo nummorum illorum (quorum cusae imagines apud Goltzium & M. Majerum exstant) quanta sit antiquitas, existimari licet. Nec enim diu post Herodoti aetatem mutato nomine, Ελέα Graecis aut paullo aliter, Romanis *Velia* vocata fuit. Ac de nominis mutatione meminit Strabo lib. VI. initio: *In quo* (sinu) *urbs, quam conditores Phocaeenses Hyelam, alii* (Ἕλην) *Ellam a fonte quodam* (οἱ δὲ νῦν Ἐλέαν ὀνομάζουσι) *qui nostri temporis sunt, Eleam nominant.* Hinc quos Pythagoreos duos haec civitas nobilissimos protulit, dicti sunt *Eleatae*, Parmenides scil. ac Zeno, ambo *Eleatae* etiam Latinis dicti. Cicero etsi semper alibi *Veliam* cum Latinis nuncupavit: at quoties de ejus cive Zenone loquitur, *Eleam* cum Graiis maluit.

At Latini, ut innuebam, formam mutarunt, primum aspiratione addita (quasi ab ἕλεσιν h. e. paludibus) qui spiritus postea in digamma abiit, teste Dionysio (43) ac Servio. Nam sicut

(42) *Portus* numero multitudinis dixit, quia praeter Veliensem portum, cujus hodieque vestigia cernuntur, sunt plures in vicino navium stationes. Strabo lib. VI. *Eleatidi regioni objacent Oenotrides insulae* (eae Plinio III. 7. *Pontia & Iscia vocantur*) *duae* (ὑφόρμους ἔχουσαι) *navium stationi opportunae.*

(43) *De VELIAE etymo, deque vi ac natura Aeolici Digammatis ex Dionysio & ex Heracleae Tabulis.*

A Servio ordior ad Aen. VI. 359. *VELIA autem dicta est a paludibus, quibus cingitur, quas Graeci ἕλη dicunt. Fuit ergo HELIA, sed accepit Digammon, & facta VELIA, ut HENETVS, VENETVS.*

Paullo aliter haec explicat Dionysius, ubi de *Velia* agri, uti puto, Reatini loquitur, lib. I. pag. 16. *Itaque cum Pelasgis foedus feriunt* (Aborigines) *& partem agrorum suorum eis assignat circa sacrum lacum* (εν οἷς ἦν τὰ πολλὰ ἑλώδη) *quorum pleraque etant palustria, dicta nunc priscâ suae dialecti ratione VELIA. Solebant enim prisci Graeci nominibus a vocali incipientibus praeponere syllabam* ΟΥ *scriptam uno charactere. Is erat similis* Γ *duplici, ad rectam lineam duabus obliquis adjunctis, ut* Fελένη, Fάναξ, Fοῖκος, Fανήρ, *& similia.*

Vides

cut ab *Henetus* factum est *Venetus*, ita ab *Helia* fecere *V liam*.

Huic urbi civitatem datam Tullius pro Corn. testatur cap. 24. ubi cum dixisset, Neapolim atque Veliam fuisse antiquitus foederatas civitates, statim addit: *Ante civitatem Veliensibus datam* (datam autem bello sociali composito, de quo ad Legum Digestum plurima congessimus, necesse est) . . . *C. Valerium Flaccum praet. urb. nominatim ad populum de Calliphana Veliense, ut ea civis Romana esset, tulisse*. Nempe quod quae curatura Cereris sacra esset, eam non liceret nisi civem esse. Ergo ferme octogesimo ante Christum anno Velia civitatem consecuta, ad Romana instituta transivit, non omnia quidem, sed in quae populus Veliensis fundus factus est. Vide nostra *De populis fundis* pag. 465. & seqq.

Dixi supra, non alia quam Τελητῶν numismata conspici, nullum vero quod sive Graecum illud posterius Ελεατῶν, sive Latinum *Veliensium* nomen praeferat. Tamen unus aereus apud me est (cujus inscriptionem prope detritam doleo) in quo VEL haud obscure legitur. In ejus antica parte virile (44) caput comatum, & sive laurea sive diademate redimitum visitur: in ambitu vero plane corruptae litterae. In aversa parte intra lauream versu quidem priore VEL h. e. *Velia* distincte conspicitur: at versûs alterius litterae discerni nequeunt. Verum de hoc numismate nihil decernere audeo, donec integrius aliud occurrerit.

COLLECTANEVM IV.

DE SYBARI, QUAE POSTEA THVRII, DEIN COPIA FVIT.

Ad Prodromi pag. 33.

De Sybari illa quae circa Pythagorae tempora a Crotoniatis eversa fuit, quia pervulgata sunt omnia, pauca tantum nec nisi circa nominis veriloquium tradam; plane ut promissa pag. 33. exsolvam, ubi quaedam de hujus urbis nominibus ἐτυμολογούμενα pollicebar.

§. I. *Cur Sybarim Romani Copiam transnominarint.*

Ab Romanis ordior. Pluries observavimus Romanos in deductarum a se coloniarum imponendis nominibus id studuisse, ut vetera nomina interpretarentur. In Graecis traducendis perfacile id fuit, ipsique per se id praestare Romani poterant. At si nomina priora peregrina fuissent, puta a Phoenicibus aliisque Orientis populis indita; tum Tyrrhenorum opinor opera & eruditione utebantur: qui certe in aratro circumducendo, aliisque dedicandarum urbium caeremoniis coloniarum deductoribus praesto erant; ac si non aliud, ubiq. locorum Italiam circumsedebant. Scimus Romanos, ubi *Sybarim*, sive *Thurium* scripsere coloniam, hanc *Copias* (45) transnominasse, sive verius *Copiam* sing. numero, ut in nummo legitur. Quid interpretando secuti fuerint, hoc in *Thuriorum* posteriore nomine parum equidem cerno: at in altero antiquiore SYBARIS, plane videor animadvertisse. Hebraicum (46)

Ttt She-

Vides quid inter Servium & Dionysium interfit. Ille etsi non diserte tenues a Digammate excludit; tamen, si ad exempla *Veliae* & *Veneti* intendas animum, aspiratis tantum vocalibus, non autem tenuibus videtur Digamma praeposuisse: at rectius Dionysius utrisq. (tam ἑλένη scil. quam ἄναξ &c.) praefixit. Ac sane Dionysio Tabulae nostrae Heracleenses adstipulantur, in quibus τὸ ⊏ (ea enim in illis Tabulis Digammatos figura est, Hebraico *Beth* simillima; etsi interdum in eisdem Digamma ad F accedit) aeque praeponitur voci ⊏ΕΞ paucisque aliis asperatis, ac tenuatis numero pluribus, ut ⊏ΕΙΚΑΤΙ, ⊏ΙΔΙΟΣ ac similibus. Hunc ego locum dedita opera huc attuli, uti Digamma Aeolicum mutuo Tabularum Heracliensium & Dionysii suffragio illustretur, ac simul ejus figura ac pronuntiatio ad mollius illud *Beth* Hebraicum sive Chaldaicum referatur, quod per V effertur.

(44) Cujusnam caput istud sit, corruptâ praesertim in ambitu epigraphe, quis divinaverit? Quis vero scit an non *Philistionis* illius fuerit, cujus (apud Goltzium in Magna Graec. Tab. XXII. num. IX.) nomen in Minervae galea Graece inscribitur, in qua simul inferne biga victoriae index scalpitur? In ejusdem nummi postico (ut & in aliis ΤΕΛΗΤΩΝ) nomen idem duabus initialibus ΦΙ designatur. Ac sane ubi Strabo Veliensium virtutem & bellicas victorias notat, non alterius quam Philistionis istius (si verus sit Goltzii nummus) ductu eas reportatas forsan significare voluit. Merae suspiciones.

(45) Stephanus in Θούριοι ait *Sybarim* a *Thurio* fonte in *Thurios* transmutatam: (ὕστερον δὲ Κωπίαι) *postea vero Copias dictam*. Strabo lib. VI. ita rem narrat: *Romani* (ὀλιγανδρῶν) *ad paucitatem redactis* Thuriis *colonos submittentes* (μετωνόμασαν Κωπίας τὴν πόλιν) *urbem Copias transnominarunt*. Quis non credat Geographum, dum ὀλιγανδρίᾳ (*infrequentiae*) priori consultum deinde colonorum frequentia ait, ob id ei coloniae haesisse *Copiarum* nomen innuere voluisse? Verum Strabo haec narrans, nummos se non vidisse prodit; in his enim singulo numero COPIA, non plurativo *Copiae* legitur. Ac sane ubi de multitudine agitur, plurali potius quam singulari numero, id nomen usurpatur. Sicuti contra singulare *Copia* de ubertate annonae accipi solet. Accedit *Cornu copiae*, quod in eod. nummo scalpitur: quod certe unum, quo illud COPIA inscriptum pertineat, eloquitur. Itaq. annonae copiam potius Romanos transnominando spectasse necesse est.

(46) Hebraicum שבר *Sheber* annonae copiam notat Gen. XLII. 1. 19. & XLIV. 2. Idem nomen a Graecis interpretibus saepe σῖτος h.e. *frumentum* vertitur, alibi vero per *emptionis* aut *venditionis* vocabula; sicuti & verbum *Shabar* eisdem Graecis pluries est πρίαμαι, *Emo*, alibi ἀγοράζω, πωλέω, ἀποδίδωμι, ἐμπωλέω, ἐμπορεύομαι: quae sunt mercaturae reique annonariae verba.

Ex his vides eamdem significationem spectasse Tyrrhenos haruspices, dum Romanis insusurrarunt, posse *Sybaris* vocabulum traduci *Copiam*. Ac re vera id coloniae nomen ad fructuum affluentiam non autem ad coloniae frequentiam esse referendum, ex nummi illius αὐτοψίᾳ discimus, in quo inscribitur COΠΙΑ sed in medio *Copiae cornu* scalpitur. Ex quo uno cornu, copiae simulacro, quonam vox *Copia* pertineat, sine ullis ambagibus discimus, uti pluries adnotavi.

Sheber, & plur. *Shebarim* saepe in Sacro Cod. rerum *Copiam* sive *Annonam* notat (de quo in ima ora pauca illevimus) eaque vocis notio Tyrrhenis, utpote domo Orientalibus, notissima erat. Quo factum ut ipsi Romanos, quid *Sybarim* transnominarent, ex vero edocere potuerint.

Quaerat hic aliquis quonam pacto acciderit, ut huic Achaicae h. e. Graecae Sybaritarum coloniae primitus haeserit orientale *Sybaris* nomen. Respondeo, ex ejus nominis (nihil Graece, at solum ex Orientali sermone apposite significantis) indicio satis ostendi, Sybarim initio a populo orientali aliquo fuisse habitatam, puta a Phoenicibus, aliisve Syris, qui postea *Tyrrheni* audierunt: at deinde Achaeis fortioribus Tyrrhenos imbecilliores loco cessisse: id quod & alibi saepe accidisse ex urbium Graecarum nominibus Phoeniciis demonstrare liceret, sicuti & ex Graecis aliis oppidis binominibus illis, quorum quod Graecum est, id mera interpretatio vetustioris peregrini populi fuisse deprehenditur. Cujus generis non pauca Bochartus extra Italiam feliciter est expiscatus. At idem in Italia nihil molitus fuit, nescio qua praejudicata opinione in transversum actus, ratus scil. nihil in Italia hanc rationem processuram.

Dixi supra*, in hujus coloniae moneta legi diserte COPIA. Verum quia prave is nummus a doctis quibusdam nummographis aliorsum accipitur, danda est opera, ut coloniae Sybaritanae sive Thurinae (47) vindicetur.

§. II. *Quo spectarint Athenienses, ut quae ante Sybaris erat, eam mutato nomine Thurium nuncuparint.*

Sybaris nomen satis apparet aliter aliis temporibus Tuscos locorum incolas fuisse interpretatos. Romanos anno Vrbis 559. coloniam deducentes, non aliud quam *annonae copiam* eo vocabulo contineri edocuerunt, uti §. superiore dixi. At multo ante Atheniensibus una cum Herodoto illuc coloniam inferentibus longe aliud eos instillasse, ex eo suadetur, quod coloniam suam *Thurios* (aut *Thuriam*, sive *Thurium*: tot enim modis ea vox effertur*) nuncuparint. Et tamen credibile est, eos in imponendo nomine interpretationem veteris vocabuli consueto more fuisse secutos. Age, quo pacto ex *Sybari* prodierit *Thurium* videamus. In nummis omnibus tum Sybaritarum (qui si sunt (48), rariores sunt) tum etiam in obviis Thuriorum, non aliud effingitur, nisi hinc Minerva, illinc Taurus. Vrbium autem vocabula solebant plurimum concinere numismatum symbolis. Ac re vera tam *Sybaris* quam *Thurii* visi sunt bovis significationem continere (de quo, ne festinantes morer, ima pagellae (49) ora consulatur) ob eamque causam utrique bovis effigiem in nummis praefetulerunt.

Dicat hic forsitan aliquis, *Thuriorum* originationem a Strabone longe aliam ab allata tradi: ut qui docet, *Thuriam* illam coloniam ἀπὸ κρήνης

(47) *Nummus COPIA inscriptus Thurinae coloniae adseritur; nec secus nummus alter Vaillantianus.*

Nummus apud me est, in cujus antica parte Pallas cernitur cum globulis quatuor. In alterius partis laevo latere scalpitur COΠIA, in medio est *Copiae cornu*, & luna crescens, in dextro latere globuli quatuor. Hunc eumd. Goltzius Tab. XXXV. Thuriis tribuit sicuti & M. Majerus in Regni Neap. nummis. At Harduinus in verbo LVGDVNVM prave admodum eumdem asserit Lugdunensibus. Prave, inquam; nam etsi apud Grut. pag. 30. COLON. COPIAE. CLAVD. AVG. LVGD. legatur; nusquam tamen Lugdunum absolute COPIA dicta fuit. Atque, in quo caput est, nummi de quo agimus, scalptura talis est, ut saeculo Caesareo convenire haudquaquam possit. Postremo in nostro numismate littera labialis non ut P Latinum, sed ut Graecum Π (nisi quod dextro crure breviore) effigiatur: id quod Lugdunensi temporum Caesareorum coloniae minime convenit, at Thurinae (quae anno Romae 559. deducta fuit ex Livio XXXIV. 53.) optime quadrat. Hic igitur nummus eccujus sit, ipse per se clara voce testificatur.

De illo tamen pulcherrimo apud Vaill. in Coloniis Lat. tom. 1. pag. 4. nummo (qui hinc capita Julii & Augusti praefert, illinc navem praetoriam, & inferne COPIA) magis dubitatur. Negat Vaillantius inscriptionem pro voce integra accipiendam, cum in geographia ullam esse urbem COPIAM vocatam neget. Quocirca pro litteris initialibus vocem inscriptam habet, & pro suo modulo ad Forum Julium refert. Eum vide. At quin ad Thurios (quam Romani COPIAM nominarunt, nec proinde in nummis aliter quam *Copiam* vocare debuerunt) referatur, nihil video. Siquid ex historia bellorum civilium peti ad hunc asserendum Thuriis nummum posset, sane gauderem. Interim etiam urbis maritimae situs sententiae nostrae velificatur. Vaillantius ipse non diffitetur, Tristanum pro Thurio stare. Sed ad manus non erat Tristani opus.

(48) Sybaritarum numismata usque adeo rara sunt, ut dubitetur an in rerum natura sint. Ectypon unum Goltzius Tab. XXXV. produxit, tria M. Majerus quae eâdem propemodum effigie (Palladis scil. galeatae, & in postico tauri) scalpta sunt. At eadem prorsus Palladis taurique symbola in Thuriorum nummis semper effigiantur.

(49) Hebraicum שור *shor*, *bovem* significat: a cujus plurali *Shevarim*, *boves* (tantum V consono de more omnium gentium cum B ejusdem organi permutato) fit *Sybaris*: in quo proinde vocabulo *tauri* notionem periti linguar. Orientis deprehenderunt.

Ab Hebraico vero, quod supra posui, *Shor* fluxit *Thor* Chaldaeorum (quippe his familiare fuit *Sin* Hebraicum cum littera *Tau* commutare) quod Chaldaeis *Taurum* notat: a quo *Thor* Θύριοι (*Thurii*) derivantur, eodem plane, quo Sybaritae, significatu: unde in nummis eamdem utrique tauri speciem expresserunt.

Nec te absterreat, quod in exposita a Chaldaeo *Thor* derivatione fallat media littera, quae in Thuriis non O, sed V est. Atqui id nihil est, quia Tyrrheni V pro O semper, & interdum pro vocalibus aliis subrogabant. Praeterea in ΘΟΥΡ. Graeca diphthongus ΟΥ ex utraque vocali miscetur. Postremo etsi in pluribus nummis ΘΟΥΡΙΩΝ legitur, at in aliis non paucis ΘΟΡΙΩΝ cum sola vocali O.

κρήνης ὁμωνύμε, h. e. *a fonte cognomine* urbem alluente fuisse dictam. Verum hoc nihil est, quia fontes, amnesque idem plerumque nomen ac oppida sortiebantur; ac liberum erat posteris, sive fluminis nomen ab urbe, sive contra arcessere. Par autem utrique simul derivatio fuit. Ac facile Graeculi postea fontis nomini fabellam superstruxerunt. Nam commenti videntur, quo loco Taurus (*Thor*) humum deorum instinctu pulsasset, ibi fontem ebullivisse, & ex eo fonti *Thoriae* nomen haesisse. Aliquid certe causae fuit, cur in his Thuriorum nummis Taurus sive tellurem ungula percutiens, sive ingeniculatus conspiciatur. Vtut est, semper nominis originatio a Tauro est; semperque id verum erit, *Thurium* non aliud esse quam merum vocis *Sybaris* interpretamentum; ita ut quod Hebraeo sermone *Sybaris* olim audierat, idem postea Chaldaicâ dialecto *Thuria* sive *Thoria* sonuerit.

COLLECTANEVM V.

DE SYBARI ALTERA, QVAE POSTEA LYCIA, AC TANDEM LVPIA VOCATA.

Ad Prodromi pag. 40.

CAPVT I.

Nummi ΛΥΚΙΑΝΩΝ *ad Lyciam ne Asiaticam, an ad Italicam Lycianorum coloniam sint referendi.*

EXstat apud me duplex ΛΥΚΙΑΝΩΝ nummus ineditus, quorum utrumque inferne (50) describimus, & in Tab. damus. Ii quo referendi sint, haud facile dictu est. Ad Lyciam Asiaticam quo minus referam, plura vetant: contra vero ut Magnae Graeciae tribuendi videantur, nummorum ingenium & scalptura suadet. De utroque (51) argumento inferne. Restat igitur, ut aliquid Lycii nominis in Magna Graecia reperiamus. Ac jam mihi nescio quae lux crepera ex antiquitate affulget. Nam fuit tempus, quo Lycii, cum maris imperio potirentur, in Italiam usque (veterem illam intellige, quae circa sinum Tarentinum erat) adnavigarunt. Strabo lib. XIV. (extremâ p. 664.) Lyciorum aequitatem ceterasque virtutes ad caelum efferens, inter cetera sic posuit: *At Lycii ita in civilitate vitaeq. modestia perstiterunt* (ὥστ' ἐκείνων διὰ τὰς εὐτυχίας θαλασσοκρατησάντων μέχρι τῆς Ιταλίας) *ut cum ii rebus prospere succedentibus, AD ITALIAM VSQVE MARIS IMPERIVM extendissent, ipsi nulla unquam turpis lucri cupiditate dimoti fuerint, quin semper in eadem patria administratione suae reipublicae permanerent.* Hujus equidem Lyciorum θαλασσοκρατείας (*maris imperii*) in Italia (cujus nomine Graeciam Italicam haud dubie Geographus intelligit) vestigia nulla reperio, praeter hos Λυκιανὺς *Lycianos*, quos nostri duo nummi in Italia percussi ostendunt: quos Lyciae cujuspiam (non regionis, sed coloniae a Lyciis, opinor, in Magna Graecia conditae) fuisse colonos, mihi facile persuadeo. Rectum hujus coloniae in A, an in ON, an verisimilius utrovis modo exierit (ab utroque enim Λυκιανὸς recte formatur) incertum (52) est.

Ac sane traditae nostrorum Lycianorum originis minime poenitet: quo & videtur alludere nummus posterior Adnot. 50. descriptus. Nam si re vera adversae partis caput Jovem imber-

(50) Vtrumq. numisma in Tabula ad finem operis excusum reperies n. V. VI. Vnum eorum mediocris moduli est, in antica parte Jovis barbati ac redimiti caput offerens, in aversa vero Aquilam, in ambitu ΛΥΚΙΑΝΩΝ. Alterum grandioris est moduli, quod in adversa parte Διὸς Λυκαίυ h. e. *Jovis Lycaei* imberbis & λυκέῃ (*lupinâ* pelle) cooperti caput praefert: in postico Pallas aliave bellatrix galeata, hastata, & scutata. Hujus alterius fabrica antiquior multo est priore.

(51) Si ad Lyciam Asiaticam hic nummus pertineret, scriptum oportuit ΛΥΚΙΩΝ; nam a regione Lycia gentise (Stephano teste, quem vide) est Λύκιος, non ΛΥΚΙΑΝΟΣ. Deinde nummi fabrica & ingenium Graeciae Magnae est, Brettiorum maxime nummis simillimum. Ambo nummi, quos Adnot. superiore descripsi, nulla re alia, quam inscriptione a Brettiis dissident. In Goltzii, & M. Majeri Brettiorum nummis, meisq. in loculis plures sunt, qui hinc Jovem, illinc aquilam ostentant: itemque plures, qui hinc imberbem juvenem ferinâ tectum, illinc sive Minervam sive aliam heroinam galeatam, scutatam, hastatam praesefeferunt. Mitto quod non alibi terrarum quam in his oris nummi Λυκιανων prodierint; nam & saepe laudatus Comes Planurae in suo Museo unum possidet meo priori similem, nempe cum Aquila in aversa parte: itemque Clariss. Baro Dominicus Ronchius in suo gazophylacio alterum secundo meo parem habet, hinc cum Jovis Lycaei (de quo saepe dixi) capite, illinc cum bellatrice scutata, galeata & hastata. Praeter hos duos, an alii reperti fuerint Λυκιανων, ignoro. At idem amiciss. Ronchius rarum habet nummum, inscriptum ΛΟΥΚΑΝΩΝ: de quo alibi.

(52) Horum ΛΥΚΙΑΝΩΝ in nummo scalptorum nomen primitivum dixi incertum esse. Et vero sequioris aetatis nomen *Lycium* (pro oppido *Lecce*, pro quo infra pugnando) satis suadet, olim etiam Graecis Λύκιον id fuisse. Ac fuit in Thessalia Λύκιον (*Lycium*) loci nomen, teste Magno Etymologo: sed tamen hoc Favorinus cum diphthongo scribi jubet: non vero cum I simplici, ut nummi nostri ὀρθογραφῦσι. Varini Favorini verba haec sunt: Λύκειον, πόλις Θετταλίας . . γράφεται δίφθογγον. Sic etiam & Λύκειον, celebre Attici gymnasii nomen, cum bivocali perscribitur. Sed fatendum terminationes ιον & ειον, item ια & εια alternasse.

At contra ut sive singulo numero Λυκία, sive plur. Λύκιαι primitivum fuerit, illud monet, quod postea deducta illuc a Romanis colonia non *Lupium*, sed sive *Lupia*, sive *Lupiae* transnominata fuerit. De hac colonia infra dicam.

Atq. equidem puto, aevo sequiore Λυκεία cum diphthongo fuisse frequentius; hanc enim formam Guido Ravennas (de quo infra) expressit, dum hanc urbem *Lycéam* vocavit. Nam uti *Lyceum* Aristotelis a Λύκειον, ita Guidonis *Licea* a Λυκεία erat.

Postremo sicuti Thuriae rectum multiplex fuit (nimirum *Thurii*, *Thuria*, *Thurium*, &c.) ita & Lyciani nominis primus casus; ita ut & Λύκιον, aut Λύκειον; & Λυκία aut Λυκεία; & Λύκιαι aut Λυκεῖαι scribi consueverit.

CAP. II.

Situm eorum ΛΥΚΙΑΝΩΝ, *quos nostra numismata ostentant, non alibi quam in hodierno Lecce esse quaerendum.*

Λυκιανοὶ in nummis hisce insculpti haud alii profecto sunt, quam qui ante millesimum Christi annum ac porro sese *Lycienses* vocabant & in chartis inscribebant, h. e. hodiernae urbis *Lecce* oppidani; sicuti & urbs ipsa *Lycium* vocabatur: ad quam nomenclationem quae attinent, ea in subjectam (53) Adnot. contuli.

Cur vero antiquiora hujus Graeci vocabuli monumenta non reperiantur, haec causa fuit. Quam-

bem exhibet lupina pelle contectum; fuerit ille Λυκαῖος Jupiter, quem vetus lexicon apud H. Steph. (tom. 2. Thes. p. 735.) tradit a Lycaone Pelasgi filio ita fuisse cognominatum, qui & τὰ λύκαια (*lupercalia*) Jovi primus instituerit. De λυκαίοις istis Plut. in quaest. Rom. ait: λύκος μέν ὁ λῦπός ἐστι, καὶ λύκαια τὰ λυπερκάλια. Nec a vero abhorret, in hac colonia fuisse Jovis Λυκαίου (urbi scil. cognominis) fanum. Herodotus Musa IV. cap. 203. ἱζομένοισι, ait, ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον (*subsidentibus ad Jovis Lycaei collem*) in Cyrenaica: in quo scil. Jovis Licaei fanum aut ara fuit.

(53) *Hodiernum Lyciense nomen a saeculo usque nono ac deinceps repetitur.*

Quis non certo putasset, quod urbis *Lecce* Episcopi *Lycienses* dicuntur, sicuti & quod Ecclesia *Lyciensis* vocatur, id ex nominis corruptela profectum? Nec defuere qui hac νομιζομένῃ vocis barbarie offensi, eam ut hoc saltem nostro puriore saeculo abstergerent, & Ecclesiam & Episcopos *Aletinos*, a nescio quo male fido *Aletio* nuncuparint. At jam *Lyciensi* nomini nostra ΛΥΚΙΑΝΩΝ numismata auxilio venerunt, ut id posthac quam confidentissime ab omnibus usurpari queat.

Nec tamen *Lyciense* vocabulum heri aut nudius tertius reductum reperio. In Vghelli Episcopis Lyciensibus hanc appellationem ab usque saeculo saltem XII. reperio. Quo ineunte Goffridus in inscriptione Cathedralis a se anno 1114. exstructae inter cetera posuit:

Haec in honore piae quae visitur Aula Mariae
Tunc & fundari coepit simul & fabricari,
Atque Deo fido, LYCII dominante Gofrido.

Sed & in veteribus chartis apud eamdem ibid. tum *Episcopi Lycii*, tum & *Comites Lycii* plures occurrunt. In duabus Notitiis episcopalium sedium (ex Regia Paris. biblioth. erutis in fine tom. 1. Geographiae Sac. Caroli a S. Paulo) Archiepiscopo Hydruntino suffragatur inter ceteros *Liciensis*. Lateranensi Concilio ann. 1179. subscripsit *Patureius Litiensis*: ubi Venetus ultimae editionis curator in margine ultro fatetur τὸ *Litiensis* irrepsisse pro *Lyciensis*. Ac profecto sicuti Y cum I, ita T purum cum C puro saepius alternat.

Et adhuc quidem propiores aetati nostrae appellationes corrasi aliquot. Verum illa est longe antiquior, quae apud Guidonem Ravennatem noni (I) saeculi scriptorem reperitur, a quo hodiernum *Lecce* semper *Licéa* vocatur, si Ant. Galateo in De situ Iapygiae credimus: cui opusculo suo Galateus, ubi de Lycio agit, ejusdem Guidonis (cujus opus quo in angulo nunc delitescat, ignoro) haec verba adtexit: *Dehinc (hoc est post Brundusium) urbs LICEA Idomenei regis (de quo Virg. III. Aen. v.400.* Et Salentinos obsedit milite campos Lictius (II) Idomeneus) *THEATRVM tantummodo, ceteris moenibus solo aequatis, olim sollemni studio conditum, habet. In cujus jam incolae parvum paene lapsum municipium* (III) *sibimet (quod nomen antiqui reservat)* se-

---

(I) *Guidonis Ravenn. ejusque Geographiae notitia.*

Guidonem Ravennatem mediae aetatis scriptorem tantum ex Galateo noveram, in epist. ad Loysium Palatinum (quae in fine Opusculi de Iapygia *exstat) ita scribente:* Guido Ravennas, quem recentiores scriptores in plerisque testem adhibent (*ex quibus ostenditur, hunc etsi manu exaratum, fuisse tunc in omnium manibus*) & quem ego nuper legi, nec recens est, nec vetus auctor. Illius temporibus quo in statu res nostrae essent, ex ipsius verbis, quae tibi mitto, intelliges.

Hunc vero a Galateo saepius memoratum haud alium ab eo Guidone Presb. Ravennate fuisse, cujus exstat historia de bello Gothorum, quem etiam vitas Pontificum Rom. scripsisse ex Volaterrano constat, auctor est Vossius in II. de hist. Lat. c. 38. ubi etiam ex eod. Volaterrano colligit Guidonem usque ad ann. 886. vixisse. Vtinam vero istud opus geographicum exstaret, quod aetate Galatei manibus plurium terebatur, & ex quo idem plura identidem recitat. Berrettius (sive quis alius vir doctus is est, e cujus manu Italiae medii aevi descriptionem habemus tomo X. histor. Ital. Murat. insertam) merito Fl. Blondum refellit, qui, quod opusculum geographicum hodie sub Anonymi Ravennatis nomine ambulat, Guidoni presb. Ravennati, de quo loquimur, tribuit. At item Berrettius Anonymi opusculum ex Guidone contractum fuisse contendit. Equidem ne hoc quidem concesserim. Nullum eorum in Anonymo vestigium, quae ex Guidone recitabat ante hos minus CCC. annos Galateus. Imo potius, siquid judico, Ravennas Anonymus Guidone vetustior fuit: qui suam περιήγησιν ex veteribus magnam partem contraxerat; cum contra Guido (quantum ex loco, quem recitamus, ostenditur) statum praesentem regionum descripserit: quo deplorabilior Guidoniani operis jactura est.

(II) *Idomeneum ex Cretae urbe* Licto *profectum in Iapygiam invexisse colonos, exstat apud antiquos scriptum: in quo sibi nostri homines mirifice placent.*

(III) *Potuisset pro* Municipium *legi* Munitium, *quod apud Guil. Appulum & Joan. de Janua est idem quod* munitio *aut* propugnaculum. *Sed nihil mutandum; quia sicuti* Municeps *pro praefecto castelli saepe ab Orderico Vitali usurpatur, ita & ab eod. lib. XI. p. 822. ipsum* Municipium *eadem notione accipitur.* Reddentes, *inquit*, municipia, triumphatori reconciliati sunt. *Vnde ostenditur,* Municipium *eo tempore non a* munere capiendo, *sed a* muniendo *potius derivatum.*

Ceterum ex eo quod ex theatro apte potuerint Castellum sibi munire, apparet id non proprie theatrum, sed amphitheatrum fuisse. Nam sicuti Graeci interdum θέατρον pro Amphitheatro usurpabant, ita & medii aevi Latinitas. Sane Julianus Antec. Constit. 98. Theatroquinegium *vocavit, quod Graece erat θεατροκυνήγιον, aut aevo elegantiore θέατρον κυνηγετικὸν, h. e.* Amphitheatrum. *Et quidem Lupiense amphitheatrum tam capax erat, ut potuerit loco castelli i. e. oppiduli esse: ex quo coloniae magnitudo ostenditur.*

Quamdiu Magna Graecia (circa Regis Dionyſii Siculi tempora) latius diffuſa floruit , tum Λυκιχνῶν civitas (quae recto caſu , ut jam dixi , ſive Λυκία ſive Λύκιον vocabatur : ex quo fluxit hodierna vox) tunc , inquam , vetus illud Λύκιον ſive *Lycium* ſui juris erat , pollebatque αὐτοκρατορίᾳ , ac monetam cudebat , ut ex his nummis oſtenditur. At poſtquam illuc a Romanis deducta colonia (54) fuit , eam tunc *Lupiam*(55) aut *Lupias* vocari contigit : conſueto ſcil. more , quo Coloniis Romanis interpretamenta priorum appellationum peregrinarum pro nominibus indebantur : cujus moris in Tyrrhenicis noſtris & alibi exempla plane ſexcenta deprompſi. Ab eo tempore *Lupiae* quidem nomen celebrabatur : interim autem Λύκιον vocabulum etſi haud penitus evanuit (propterea quia ejus coloniae habitatores mixti ex veteribus Graecis, noviſque Latinis colonis erant : quorum illi Λύκιον, hi *Lupiam* vocare geſtibant) etſi , inquam , haud penitus Λυκὶς nomen abolitum, tamen obſcuratum alterius claritate, veluti obſorduit. Colonia Lupienſis ecquando deducta videatur, in pagella (56) ima differimus . Cum primum autem haec urbs Epi-

fecere culmine : quod figuram magis urbis , quam eamdem urbem exprimit. In hujus (Liceae) *ſuburbanis monumenta antiquorum innumera ſub divo expoſita , ſolido ſculpta cernuntur lapide : cui conjuncta civitas Rugae* (h. e. *Rudiae* , ſi Galateo credimus) *dignoſcitur. Ab hac uſque Hydruntum* (IV) (*quae in littore & portu ejusdem Licêae ſita eſt*) *XXX.* (V) *fere milliaria ſupputantur*. Hactenus apud Galateum Guido .

Ex cujus loco pulcherrimo plurima ſane dignoſcimus; atque illud in primis (quod certe cauſae jugulum petit) quod nono ſaeculo , quo Guido haec ſcribebat, urbis antiquae reliquiae (nim. Theatrum , totque alia monumenra lapidea) exſtabant . Ea vero urbs ſuum vetus nomen ſervabat, LICEA tunc quoque dicta , quia illa ipſa Λυκία ſive Λυκεία (*Licea*) erat , quae in duobus numiſmatibus noſtris Λυκιανῶν inſcriptionem gerit . Jam vero, undecimo ſaeculo & ſequentibus in Epiſcopis & Comitibus eadem nomenclatura perſeveravit uſque in hodiernum diem . Quid ultra quaeras , ut hodiernum Lecce ab illis nummorum Λυκιανοῖς arceſſas ? Gratulor , me urbi clariſſimae antiquitatem tantam aſſeruiſſe. Atqui mox Cap. IV. talem etiam ei vetuſtatem vindicatum ibimus , qua ad heroicam uſque aetatem intendere digitum poſſit , & majores ſuos in illa oſtentare .

(54) *De Colonia Lupienſi . Titulus Tafurianus defenditur .*

Coloniae Lupienſis plura marmora mentionem injiciunt . Exſtat Neapoli lapis (qui & a Grut. refertur pag. 374. n. 5.) in quo ſcribitur , PATR. COL. LVPIENSIVM . Sed & Cl. Jo: Bern. Tafurius titulum Muratorio ſubmiſit (non exſtantem tunc quidem , ſed ex ſchedis erutum) quem Muratorius pag. 1113. num. 5. ita exhibuit , ut tamen, uti ſpurium notaret , in id fabricatum dicens; *uti Coloniae Lupiae fama confirmaretur* . Sed nihil opus nova cudi epigrammata in *Coloniae Lupiae* gratiam, quam jamdiu Gruterianus ſupra recitatus lapis (qui & Neapoli adhuc in Eccleſia S. Mariae Liberae a me viſus, proſtat) adſtruxerat ; imo & Frontini libellus in *Provincia Calabria* aſſeruerat . Verum age , Tafurianus titulus recitetur, ut de eo lector judicare per ſe ipſe queat, an ullam νοθείας ſuſpicionem injiciat : (1) *D. M. S.* (2) *Q. Valerio . L. F. Pal. Paraedio* (3) *Aed. Q. IIII. VIRO . COL. LVP.* (4) *Patron. Munic. Nerit* (5) *curat. Viae. Trajana* (6) *e. Herinnia . . . . .* (7) *Conjugi. dulciſſ. B. M.* (8) *H. M. H. N. S.* Nihil profecto ſincerius. Cui *Via Trajana* minus nota ? *Paraedii* cognomen a parandis aedibus effictum. Cetera proba omnia . Ecquando deducta colonia, infra expendetur .

(55) Vtroque numero id nomen reperitur . Singulariter *Lupiam* Plinius uſurpavit itemque Pauſanias, ut & in Tabula Peuting. LVPPIA : adhaec Diploma Paſchalis XI. ſaeculi *in Lyppia* meminit Eccleſiae S. Andreae . Anonymo Ravennati etiam *Lupia* vocatur. At eadem Melae , Straboni , Ptolemaeo plurativo numero eſt *Lupiae* , etſi in Ptolemaeo mendoſe Λουπίαι . Aethicus etiam *Lupias* plurative dixit.

(56) *De coloniae Lupienſis epocha .*

Praeter inſcriptiones duas, quas modo Adn. 54. attuli , etiam Pauſanias (cujus locus infra adſcribetur) non obſcure eo in oppido priſtinum nomen in *Lupiam* mutatum ſcribit : qua mutatione ſatis coloniae deductionem deſignat . At quam pridem ea deducta fuerit , videor tantum ex Frontini libello de coloniis poſſe exſculpere . Sive igitur ex ipſius Frontini manu, ſive alterius poſtea, in *Provincia Calabria* ita legitur : *Territorium Tarentinum, Lypienſe , Auſtranum* (forſitan reſpondet hodierno *Oſtuni* urbi epiſcopali) *Varium* (an ad *Variam* pertinet non longe a Butunto in Antonino ?) *in jugera N. CC. limitibus Gracchanis . . . ſunt aſſignata , pro aeſtimo ubertatis ſunt praeciſa . . . . Cetera autem prout quis occupavit poſteriore tempore , cenſita ſunt , & ei poſſidenti aſſignata : ab Imp. Veſpaſiano cenſita ex juſſione* . Ex quibus poteſt intelligi , duplicem fuiſſe hujus agri aſſignationem & colonorum deductionem , unam Gracchanis temporibus circiter centeſimo ante Chriſtum anno , alteram ſub Imp. Veſpaſiano . Ac prioris deductionis tempore videtur nominis mutatio illa in LVPIAS facta, cujus Pauſanias meminit . Quid ita ? quia Straboni ſub Tiberio ſcribenti (h. e. diu ante Veſpaſianum) in Salentinis Λυπίαι (tamquam nomen jam uſitatum) recenſentur .

(IV) *Locus , quem παρατέθεικα , quantaevis aeſtimationis eſt, qui Pauſaniam (de quo cap. ſeq.) illuſtraturus , & ab eo invicem illuſtrandus , noſtram cauſam mirifice promovet .*

(V) *Triginta vetera milliaria ſi inter hodiernum Lecce & Hydruntum Guido computavit , ſane ex vero putavit ; quia XXIV. hodierna millia (quae hodie inter* Lecce *interque Hydruntum diſtantia eſt) veteribus XXX. reſpondent : de qua ratione inter antiqua ac nova milliaria pluribus in locis dixiſſe memini . Atque hac milliaria putatione Guido ſe ſatis antiquum ſcriptorem prodit . Ceterum quod in Tab. Peuting. & in Itin. Antonini & Hieroſ. tantum XXV. millibus Lupia ab Hydrunto diſtinetur (ea viginti hodierna eſsent) ex eo aperte ſuadetur , itinera aevi Caeſarei directiora fuiſse : at a Guidonis ſacculo eadem multum a recto tramite in hac ſaltem Salentinorum peninſula declinaſse .*

Episcopos nacta fuit, Latinos antistites habuit, *Lupienses* dictos, uti ex S. Gregorii Regesto (57) exque Notitiis constat.

Ergo usque ad exitum VI. saeculi (nam illa Gregorii epistola in ann. 596. incidit) Episcopi sicuti & cives *Lipienses* (h. e. *Lupienses*) dicebantur. Quid postea acciderit, cur trecentesimo post Gregorium anno (totidem enim a Magno Gregorio ad Guidonem Ravennatem intercessetunt) iidem *Lycienses* seu *Licienses*, revocato antiquo *Lycii* nomine, quod in nummis scalpitur, appellarentur, ejus rei difficilis conjectura est: de qua jam cap. seq. commentabitur.

C A P V T III.

Vetus Λυκιανῶν nostrorum numismatum nomen a nono saltem saeculo reductum fuisse. Quonam pacto revocatum fuerit, id ex novatis a Guidone Ravennate rebus ostenditur.

Ex his quae Adnot. 53. undeunde contraxi, satis liquet, sexto exeunte saeculo adhuc *Lupiarum* nomen, etsi varie corruptum, viguisse; ac mox trecentesimo post anno primum in Guidonis Ravennatis geographicis revixisse illam ΛΥΚΙΑΝΩΝ in nostris numismatis exaratam nomenclaturam', eamq. ad nostra usq. tempora propagatam. Nam hodieque Episcopi sese *Lycienses* inscribunt; etsi heri & nudius tertius quidam sese *Aletinos* pessimo (58) exemplo subscribant.

Quaerat a me aliquis, quinam factum sit, ut abolito *Lupiae* vocabulo, prius Lyciense illud revocatum fuerit. Respondeo, originem immutati nominis primam *Veteribus Graecis* (sicuti eos Galateus vocat, quasi a Graeciae Magnae Graiis proseminatos: de quibus vide paullo infra Adnot. VII.) esse accepto referendam. Inter hos fuere semper viri eruditione praestantes, quorum supra in Prodromo extrema Diatr. I. Parecb. 3. pag. 63. nonnullos enumeravi. Ergo sive Guido Ravennas primus omnium pro *Lupia*, *Liceam* vocavit hodiernum *Lecce*, suisque topicis characteribus (59) insignivit, sive quis alius ante Guidonem sese ducem ad invertendam appellationem praebuit; is certe ab aliquo Graecorum eruditissimo inaudierit oportet, vetus ejus urbis nomen fuisse sive Λύκιον, sive Λυκία, sive postremo Λυκεία, a quo ultimo Latine fieret Lycêa, sive (Y de more illius temporis in I verso) Licêa; sicuti sunt *Laodicêa*, *Alexandrêa* & alia sexcenta. In primis autem Λυκεῖα nomen *Lyceum* effertur ab omnibus; nec aliter urbs illa Thessaliae, quam Favorinus Λύκειον cum diphth. scribi jubet, Latine non aliter quam Lycêum dicenda esset.

Cur autem Guidonem praecipuum mutati nominis antesignanum duxerim, ea causa fuit, quod is Galateo (60) teste, duo maxime in sua geographia molitur, primum quod cum *Lecce* hujus temporis antea *Lupia* diceretur, is *Liceam* dici jusserit; deinde quod *Callipolim* e contrario voluerit *Lupiam* haberi. Sic enim credo Ravennas rationes inibat. Primum omnium *Lupia*, quia Ptolemaeo (is enim tunc prae ceteris geographis ad manus erat) maritimum est (& quidem maris Jonii non Hadriatici) oppidum; ad *Lecce*

tum Plinii tum etiam Ptolemaei profectum.

(57) Gregorius Magnus V. ep. 21. Ind. 14. Petro Epis. *Hidruntino* committit visitationem ecclesiarum *Brundusii*, *Lippias*, *atque Gallipoli*, quae erant *sine pastore*. Et ante Gregorium medio VI. saeculo Episcopus *Lippiensis* (pro *Lupiensis*) Constituto Vigilii Papae subscripsit his verbis: *Venantius Episcopus Ecclesiae Lippiensis huic Constituto subscripsi*.

At antiquius utroque illud est, quod in Frontini lib. de coloniis (in quo tamen plurima a posteriore manu sunt) pag. 110. *Territorium Lipiense* (al. *Lippiense*) scribitur: at pag. 127. Ager *Lyppiensis* usurpatur.

(58) Aletium, *aut intrusum in Plinii & Ptolemaei libros videri, aut potius idem quod* Valentium.

Intrusum videri, illud suadere potest, quod ubi in Plinii III. 11. vulgatis legitur, *Messapia*, *Aletium*. . . in scriptis omnibus pro *Aletio* legitur *Sarmadium* teste Harduino, & Vossio ad Melam. Deinde eodem extremo capite, quod inter populos recensentur *Salentinorum Aletini* (al. *Alentini*) *Basterbini* &c. idem Vossius in suo optimo cod. reperit, *Salentinorum*, *Salentini*, *Basterbini* &c. Vbi prior *Salentinorum* vox, gentis universae est: posteriores vero *Salentini* ab urbe *Salentia* (de qua idem Vossius consulendus) derivantur. Jam ad Ptolemaeum venio, apud quem in Salentinorum mediterraneis notatur 'Αλήτιον, *Aletium*. At in Bertiana editione in ora libri adnotatur *Valetium* (mallem *Valentium*) *Melae* esse intelligendum: quod longe alibi quam *Lupia* fuit, in cujus situ vetus illud *Lycium*, de quo nunc agitur, exstiterat. Vides igitur, *Aletium* oppidum illud, ad quod hodierni Lycienses se pertinere cupiunt, esse ex somno librariorum

(59) Quod Guido *Liceae* suae Theatrum (quod aevo suo loco propugnaculi fuit; sicuti Campanum Amphitheatrum nono saeculo arcis loco erat, & *Berelais* dicebatur) & rudera omnia, & ab Hydrunte distantiam subtiliter & accurate describat; id eo potissimum fecisse videri possit, nequis abreptus nominis tum primum a Guidone invecti novitate, urbem ipsam non internosceret. Eâ gratia ruinosam tunc urbem characteribus certis notavit.

(60) Exstat in calce libelli de situ Iapygiae Galatei ad Loysium Palatinum epistola, qua plura de eadem Japygiâ adlinuntur. Inter cetera de Guidone haec habet: *Guido Ravennas, quem recentiores scriptores, in plerisque testem adhibent, & quem ego nuper legi*. Vides hinc, tunc temporis ejus exemplaria minime rara fuisse: quo probabile fit, nunc quoque ejus aliquod exemplar alicubi latere neglectum, utilissimum profecto futurum ad intelligendam regionum faciem noni saeculi. Pergit Galateus: *Nec recens est, nec vetus auctor* (recte, quia sex tantum saeculis a Galateo distans). *Illius temporibus quo in statu res nostrae essent, ex ipsius verbis, quae tibi mitto, intelliges. Leges multa quae intelligere operae pretium est. In quibus deliquit, ea tempori imputanda sunt.* Post pauca: *Quod ille Lupias in Salentinis posuit, verum dixit: quod Lupiae nunc Gallipolis dicatur, fallitur; nam LVPIAE SVNT, QVAM IPSE* (ac facile *IPSE PRIMVS*, si quidem de vulgari appellatione agitur; quia antea, usq. ad aetatem saltem Magni Gregorii, vulgo *Lupia* dicebatur; Licea vero reconditum erat apud φιλαρχαίοις nomen) *LVPIAE*, inquit, *SVNT*, *QVAM IPSE* (nim. Guido Ravennas) *LICEAM NVNCVPAT*.

Lecce, tunc ſemianime, pertinere non poſſe videbatur, hoc enim & mediterraneum eſt, & Hadriatico multo vicinius quam Ionio mari. His, opinor, de cauſis permotus, *Lupias* non alias a *Callipoli* eſſe decrevit, ut quae Ionio mari undiq. alluitur. Verum quid interim hodiernum Lecce (quod ipſe de veteris nominis *Lypiae* poſſeſſione dejecerat) nuncuparet? *Graecos veteres* (uti Galatei locutione utar) conſulit: a quibus edoctus fuit, huic oppido, tunc in ruinis jacenti, antiquitus Λυκεῖαν (Latine *Lycêam*) fuiſſe nomen. Id illico Ravennas arripuit, & in ſua Geographia (quae adhuc aevo Galatei circumferebatur) urbem illam, cujus tantum rudera tunc cernebantur, *Licêam* appellavit, Callipolim vero *Lupias* confidentiſſime nominavit. Habes cur Guido ſuâ in geographicis ſubtilitate dignum duxerit, ut urbibus duabus nomina inverteret. At in *Lecce* hodierno id ex vero fecit: in urbe Callipoli temere admodum, teſte Galateo, novavit. Nam ſicuti jure hodierno *Lecce* nomen vetuſtiſſimum Λυκεῖαν reſtituit, ita idem coloniae Romanae eodem deductae nomen *Lupiarum* (61) injuria ſurripuit, quo ſaltem uſque ad Gregorii Papae tempora fruebatur.

At fuit heroicis temporibus nomen aliud tertium omnium vetuſtiſſimum, quod uni Pauſaniae debemus: in quo praecipue Lycienſes noſtri ſibi placeant moneo, quippe quod urbis hujus primordia Phalegicae illi aetati remotiſſimae inferat. De quo vocabulo age videamus.

C A P V T IV.

Vrbi huic ante Lyciae, Lupiaeque vocabula, fuiſſe vetus Orientale nomen Sybarim: quove pacto id Lupum ſignificet. Pluſcula de Lycianis.

Praeclarae hujus de *Sybari* alterâ notitiae ſignificationem uni Pauſaniae debeo in Eliac. poſter. cap. 19. ubi inter variarum urbium theſauros (donariorum cellas eo nomine intelligit) Olympiae exſtantes, etiam Sybaritarum theſaurum his verbis memorat: Ὠκοδόμησαν δὲ καὶ Συβαρῖται θησαυρὸν... *Aedificarunt & Sybaritae theſaurum ſuum, qui proxime ad Epidamniorum theſaurum conſtitutus eſt. Ii ſane qui de Italia* (illam veterem intelligit, quae vix paullum extra duas peninſulas extraque Magnam Graeciam porrigebatur) *ejuſque civitatibus curioſius ſibi inveſtigandum putarunt* (Λουπίαν φασὶ, κειμένην Βρεντεσίου μεταξὺ καὶ Ὑδροῦντος, μεταβεβλημένον τὸ ὄνομα, Σύβαριν οὖσαν τὸ ἀρχαῖον) *memoriae prodiderunt, Lupiam oppidum eſſe inter Brunduſium & Hydruntem, mutato nomine ita vocatam, quae ante Sybaris dicebatur. Portus* (62) *in ea exſtat manu factus, Hadriani Caeſaris opus. Contingit Sybaritarum theſaurum is, quem Cyrenaei dedicarunt, Libyae civitas.* Hactenus Pauſanias ea teſtatur, per quae certiſſimum fit, *Sybarim* ante dictam, quae poſtea *Lupia*. Sed non ſtatim ex *Sybari*

Lupia

(61) Veteres Lupias non alibi quam in hodierno Lycio quaerendas eſſe dubitari vetat Anton. Galateus, vir ſuae aetatis eruditiſs. in feſtivo opuſculo *De ſitu Iapygiae*, in quo de *Lupia* ſic incipit: *Vrbem hanc alii* Lupias, *alii* Lypias, *alii* (VI) Lopias, *alii* Lupium, *alii* Lyſpiam, *alii* Lypiam, *alii* Aletium, *alii* Licium, *alii* Lictium (*a Lictio Idomeneo*) *alii* Liceam. *Omnia haec nomina idem ſunt... Nobis qui haec habitamus loca credendum eſt. Circum adjacentes urbi* (VII) *veteres Graeci...* Λύπιον *appellant*. Haec & plura Galateus, cui credendum, utpote tum natu, tum etiam incolatu Iapygi, viro ut illis temporibus doctiſſimo, quique in urbe Lycienſi maximam ſuae vitae partem tranſegit. Ex nominibus a Galateo memoratis, quae ſyllabâ ſecundâ P retinent, ea a *Lupiis* profecta ſunt: ſicuti contra quae eâdem ſede C aut T habent, ea fluunt a *Lycio* ſive *Lycia* noſtrorum numiſmatum. Cum ſuperiore Galatei loco, etiam illa conjunges, quae praecedente Adnot. ex ejusdem Epiſtola ad Palatinum decerpſi.

(62) *Manufactus Lupienſium portus in Pauſania illuſtratur. Is videtur illa Statio fuiſſe* Miltopae *dicta. At Lupiae portus magnus ille fuit, qui Hydrus initio vocatus. Guidoni, & ex Guidone mira lux.*

Graeca Pauſaniae de *Lupiis* loquentis verba ita concipiuntur: ὁ δὲ ὅρμος ταῖς ναυσὶ χειροποίητος, καὶ Ἀδριανοῦ ἐστιν ἔργον. Quo loco ὅρμον non *portum* cum interprete, verum meram *navium ſtationem* reddiderim: id quod ὅρμος ſaepiſſime notat. Duo itaque fuerunt Lupiae commoda, unum fuit ὅρμος ſive *Statio* in proximo littore: quae illa ipſa eſt, quae in Plinii vulgatis antea ita cum *Lupia* jungebatur, *Statio Militum, Lupia*: at Harduinus in optimis pluribus ſcriptis ita reperit, *Statio Miltopae, Lupia.* Recte ſane; nec enim ceteroqui *Statio militaris* ea fuit, verum *Statio navium*, eaque manu facta auctore Hadriano, teſte hoc Pauſaniae loco; eique *Stationi* nomen fuiſſe proprium, ita ut *Miltopae* cogno-

men

(VI) *Iſtud* Lopias *non alibi reperitur, quam apud Capitolinum in M. Antonino philoſopho cap. 1. de quo ita ſcribit:* Cujus familia... a Numa probatur ſanguinem trahere... item a rege Salentino Malennio Daſummi filio, qui Lupias condidit. *Vbi* Lupias *editi poſteriores habent: at veteres editiones & ſcripti cod. probatiſſimi* Lopias, *ſicuti & in Regio, & in Palatinis reperiri Gruterus teſtatur, & uti Galateus in* de ſitu Japyg. *ex Capitolino recitat.*

(VII) Veteres Graecos *non eos accipit, qui Graecia florente vixerunt: imo potius Graecos Italicos aevi ſui intelligit, qui plurimi in eo tractu erant & adhuc ſunt. Omnino hoc ſibi vult. Si hodiernae Licêae civibus, utpote extranei ſanguinis, fidem minime adjungitis; Graecis ſaltem (qui nunc circa habitant, quoſque credibile eſt ab antiquis illis Graecis* Λυκιανοῖς, *quorum in nummis mentio eſt, originem trahere) adcredite. Hos, inquit Galateus, ſi interrogatis, fatebuntur, hodiernum* Lecce *non aliud a veteribus* Lupiis *eſſe habendum. Hinc obiter vides, quae Galatei ſententia fuerit circa Graecorum in diverſis partibus Regni Neapol. ſuperſtitum originem: in qua quaeſtiuncula in Parecbaſi pag. 62. 63. aliquamdiu aeſtuabam. Ac libens in Galatei nunc ſententiam pedibus irem, niſi analogia in nominibus verbiſque inclinandis obſtaret, ut ibi dixiſſe memini.*

Lupia fuit ; fed ex *Sybari Lycia* aut *Lycium* : tum ex *Lycio*, Lupia fuit. Nec enim ante *Lupia* dicta eft , quam eo colonia fcripta fuit: qua in deductione non aliud ei nomen impofuerunt, quam quod Lyciae vocabulo rectâ regione refponderet . Ex quo & illud fufpicari datur , Graecos , ubi Sybaris nomen cum *Lyciae* vocabulo commutarunt , a prioribus incolis Sybaritanis edoctos fuiffe , Orientali idiomate non aliam quam λύκυ h. e. *Lupi* notionem nomini *Sybaris* fuiffe fubjectam; itaut *Sybaris*, Λυκία , & *Lupia* tria effent ab eâdem ferâ beftiâ derivata fynonyma, fono tantum & linguarum divortio inter fefe difcreta .

Quandoquidem autem λύκυ & *Lupi* fynonymiam vel ii fciunt, qui nondum aere lavantur; age experiamur , utrum eadem συνωνυμία etiam in *Sybari* procedat. Scitum eft Lupum Hebraice זאב *Zeeb*, five contracte *Zeb* vocari . Vfitatum eft autem ferarum animantium vocabulis addi *Bar* , h. e. *Agri* five *Saltûs* aut *Sylvae* . In Paraphrafi Chald. Pfalmi L. 10. *Thor bar* eft *Taurus faltuum* five taurus fylveftris , de quo ibid. fubjicitur : *Qui depafcit unoquoque die montes mille* . Pari ratione *Zeb-bar* five (lenita fcil. τῦ Z pronuntiatione) *Sebbar* erit *lupus faltuum* . Tyrrhenis autem (qui aevo antiquiffimo tota Italia dominabantur) nulla amicior vocalis quam V fuit . Itaque ex *Sebar* fecere Συβαρ ; *Sybar*.

Cetera vocabulo addita ad Graecae terminationis modulum pertinent .

Ac me quidem de Paufaniae loco cura adhuc non levis angit : quem mirabile eft de *Sybari Lupiaque* mentionem feciffe nominatim , interim autem Λυκιανῶς, qui inter utrorumque tempus interjecti fuerunt , involviffe turpi filentio .

Prior illa refponfio fit, eaque fimpliciffima : Paufaniam dum in locis omnibus fingula curiofe rimaretur , thefaurum illum , quem paucis defcribit ; ideo Sybaritis tribuiffe , quod in thefauri epigrammate illam non aliis quam *Sybaritis* vindicatam reperiffet . Cumque fcitatus effet , cujufnam populi tunc temporis ille thefaurus effet (nec enim , credo , alios ipfe *Sybaritas* norat , quam illos a Crotoniatis deletos , de quibus Collect. fuperiore dictum) refponfum illi fuiffe neceffe eft, hos a fuperiorib. fuiffe diverfos, nec plane alios quam illos intelligi , qui tunc temporis mutato nomine *Lupienfes* dicerentur . Nec ultra percontandi cura fuit ; aut fiquod aliud de Λυκιανοῖς refponfum abftulit , id fcriptor mire concifus , compendifacturus reticuit . Atque hinc de antiquitate thefauri illius judicare licet ; dedicatus enim fuit antequam mutato nomine *Lyciani* dicerentur .

Quamquam ne illud quidem neceffe eft , *Sybaritarum* nomen defiviffe, ex quo *Lyciani* extiterunt . Nam profecto magnam partem urbium Magnae Graeciae ita Graeci fuis irruptionibus tenuerunt , ut eafdem cum antiquioribus incolis

fedes

men haberet , Plinius docet ; ac mihi illa ipfa creditur , quae nunc *Torre di S. Cataldo* dicitur , ad quam ab *Lecce* ad mare breviffimum iter eft . Hoc prius commodum Lupiae fuit .

At alterum , quod ei & dignitatem maximam & utilitatem afferebat, fuit portus ille, qui ad Hydruntem erat. Hunc portum (unde omnium breviffimum in Graeciam fuiffe trajectum , Plinius III. 11. docet) non ipfius Hydrunti gratia (quod Strabo πολίχνιον , *oppidulum* vocat) fed in *Lycii* (poftea *Lupiae*) urbis maximae commodum fuiffe ab ufque temporibus remotiffimis comparatum , tam certum habeo , quam quod certiffimum . Etiam nono faeculo Guido Ravennas fic de eo loquitur , ut eum *portum Lycêae* fuae h. e. hodierni *Lecce* vocet . Locum integrum fup. Adnot. 53. adfcripfi, ubi & verba , quae huc pertinent , quod mira viderentur , tunc παρεντέθεικα . Ea nunc iterum recito : *Ab hac* (Licêa) *ufque Hydruntum* (*quae* Hydrus *in littore , & portu ejusdem Licêae* fita eft) *triginta fere millia-*

ria fupputantur . Vides hinc, quidnam ex veterum libris, quos amifimus, Ravennas didicerit , portum Lycienfem illum ipfum fuiffe, qui ad *Hydruntem* fuit. Tam longe , inquis? Ita fane : nam ex Strabone & aliis alicubi oftendi , claris plurimis urbibus fuiffe portus multo remotiores . Ergo *Lyciani* primitus fibi opportuniffimo in loco ad importandas exportandafque merces portum delegere , idque multo ante quam urbs *Hydrus* exftaret. Nam *Hydrus* initio portûs ipfius nomen proprium fuit . Scylax in Periplo : Τάρας καὶ λιμὴν Ὕδρυς ἐπὶ τῷ τῦ Ἀδρίυ . . σόματι , *Tarentum* , *&* *portus* (cui nomen) *Hydrus in Hadriae* . . *oftio* : unde & Mela (VIII) forfitan corrigendus . *Hydrus* igitur initio *Sybaritani* five *Lyciani* portus nomen fuit : poftea cum multa circa eum portum habitatio coaluiffet ; qui antea vicus , poft urbecula ejusdem nominis evafit. Ac multa fane de Guidonis vere aureo loco dixi . Tamen alia reftant , quae , ne cieam faftidiofis naufeam , in imam (IX) oram refervo .

(VIII) *Mela II.* 4. Lupiae , Hydrus mons, tum Sallentini campi. *Jampridem duo monofyllaba* (mons, tum) *fufpicionem doctis injecerant* . *Eorum loco Pintianus fubftituit* Solerum : *Olivarius ita:* Hydruntum (*fyllabis tribus* , *ut illud* Tum *includeret*) Sallentini : *Ciacconius :* Hydrus , mox Sallentini .

Inter has optimas conjecturas huic alteri locus effe poffit, ut ex (Mons tum) *fiat* portus . *Videtur enim Scylacis illud* λιμὴν ὕδρυς (portus Hydrus) *exfcribere voluiffe* .

(IX) *Aut toto caelo aberro, aut hoc totum quod in Guidone uncis concluferam, id ille apud antiquos, quibus nunc caremus , invenerat . Quid enim ? Guidonis aevo ex tota Licêa nihil nifi cadaver informe fupererat. Quonam igitur pacto fufpicari potuiffet , portum illum qui Hydrunti vifebatur , effe* Licêae *peculiarem , nifi hoc in auctoribus vetuftis legiffet ? Hoc quidem in antiquis reperit . Sicuti quod* Licêa (Λικεία) *illa , de qua auctores a Guidone lecti loquebantur , alia non efset a* Lypia *faeculi Gregoriani , id facile ex Graecis accolis didiciffe videtur . Vides igitur , quo pacto quae paullo ante* Lupia *five* Lypia *dicebatur , ea mutato nomine* Licêa *duce Guidone appellitari coeperit : qui etiam viciffim* Lupiae (*quam ipfe olim fuiffe maritimam crederet*) *nomen ab hodierno* Lecce *ad Callipolim perverfe tranftulit* .

Interim veterum tabulariorum praefectos rogo , uti de fcrutando Ravennatis Guidonis opere geographico fatagant , plurima eruditos docturo , fi quidem cum cura legatur .

ſedes incolerent : id quod de Paeſtanis ac Poſidoniatis Collect. I. vidimus; atque exempla alia ejusdemmodi taceo. Etſi vero diverſa utrorumque inſtituta eſſent, linguaeque diverſae, tamen (ſive junctim intra murum eumdem, ſive diſcretis moenibus, ſed juxta poſiti, viverent, ut de Paeſto dixi, & ut de Emporiis refert Livius) urbem videbantur eamd. tenere, quia etſi diſcretis nominib. tamen utriq. idem linguae ſuae intellectu notarent. Ita factum, ut ubi Graeci *Sybarim* inſederunt, cumque Sybaritis ſive permixte, ſive juxta habitare ſuſtinuerunt; non aliud ſe nuncuparint, quam Λυκιανὸς, quod eandem *Lupinam* notionem illi *Sybaris* nomini ſubeſſe Orientali dialecto intellexiſſent. Ac forſitan hinc irruptionis Lyciorum, cum hi maris imperio pollerent, in Italiam veterem factae, fundataeque ibi coloniae (de qua cap. I. egi) orta narratio fuerit. Incredibile enim dictu eſt, quantopere vaniſſimae Grajorum gentis hiſtorias in antiquiſſimis rebus ſuſpectas habeam. Hoc unum moneo, ſi quidem Λυκιανοὶ a Lyciis, in Italiam exſcenſionem facientibus, conditi fuerunt; tunc non καθ' ἑρμηνείαν prioris nominis (praeſertim quia vox *Sybaris* aliorſum accipi poterat) dicti *Lyciani* fuere, ſed a conditoribus Lyciis. Contra ſi *Lycianum* nomen mera eſt *Sybareos* interpretatio (ſicuti & *Lyciae* fuit interpretatio, *Lupia*) tum illa de Lycianorum καταβάσει narratio commentum fuerit.

Interim Pauſaniae narratio, quam ſupra adſcripſi, urbi Lycienſi, etiam nunc clariſſimae, eximium decus addit, dum urbibus vetuſtiſſimis & potentiſſimis (63) a quibus theſauros Olympiae dedicatos Pauſanias deſcribit, *Sybarim* parem facit: quae poſtea mutatis nominibus prius Λυκεία, tum *Lupia*, ac poſtremo iterum *Lycea*, aut *Lycium* vocata fuit.

C A P V T V.

Difficultati occurritur ex eo petitae, quod hodiernum Lecce mediterraneum ſit, vetus vero Lupia maritima fuerit.

In Lycienſes hodiernos, qui & iidem ac Lupienſes, tria illa conveniunt, cur ſint Λυκιανοὶ veteres in nummo ſcalpti: I. primum ἡ ταυτότης nominis Λυκείας, *Lyceae*, a nono ſaltem ſaeculo, auctore Guidone, reſtituta: II. ταυτότης (*identitas*) ſignificantiae nominum etſi diverſorum antiquo illo more, de quo pluries dictum; quia *Sybaris*, *Lycia*, *Lupia* eodem ſignificatu pollent: III. ταυτότης ſitûs; quia tam veteres Lupienſes (64) quam hodierni Lycienſes medio itinere inter Brundiſium & Hydruntem ſunt.

At obeſt, inquis, ſitus reſpectu maris, quia Pauſanias Sybarim ſive Lupiam maritimam fecit, cum ei portum tribuerit, ac ceteri ab eo ſitu, non (65) diſcrepant: cum contra hodiernum *Lecce* mediterraneum ſit. Atqui fateor, hodiernum *Lecce* maritimum non eſſe: tamen vix eſt ut mediterraneum dici poſſit, quia teſte Vghello ſex paſſuum millibus ab ora ſuperi maris abeſt; quod intervallum Galateus ad quinque admodum millia contraxerat. Adhaec quia in pluribus ſuperi maris locis littora longius in mare, ponto recedente, procurriſſe compertum fuit; fieri poteſt, olim Lyciam minus quam nunc a mari abfuiſſe. Ac poſtremo, ſi nihil aliud, quid impedit, quin aevo ſequiore, deſtructâ (66) vetere ſive Lupia ſive Lycia, novum ejusdem nominis oppidum aedificatum fuerit a mari reductius? Id quod & Capuae (quae etſi diverſo poſitu, adhuc retinet nomen) & tot aliis urbibus accidit.

Verum corrogatis reſponſionibus nihil opus. Quid enim? Ptolemaeum, Plinium, Melam, *Lupiam* in maritimis recenſentes, non moror, quia non exactâ accuratione ea numerant oppida, cum appareat, eorum plura aliquantum intus a mari recedere: at Straboni unice credo, dum *Lupiam* tamquam plane mediterraneam a maritimis aperte diſtinguit his verbis: *Et oppidula quidem ad mare poſita jam dicta ſunt* (ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Ρωδαῖοί τε εἰσι, καὶ Λυπίαι) *at in mediterraneis Rudiaeque ac Lupiae ſunt*. Quid diſertius? Fateamur ergo tanto ante recte vidiſſe Ant. Galateum, virum ut aevo illo eruditiſſimum, quique Iapygiam aliis melius illuſtravit: cui ſi credimus, *Lecce* quod nunc eſt, in Vetere Lupia eſt omnino quaerendum.

Ergo (ut jam omnia verbis tribus complectar) *Lecce* hodiernum (quod a Graecis aevi medii, reducto vetere nomine *Licea* aut *Lycium* audivit) *Lupiae* ſucceſſerat: quod *Lupiae* nomen adhuc ſub S. Gregorio tuebatur. *Lupia* autem *Lyciae* veteris, de quo nummi loquuntur, loco fuit; ſicuti & vetus Lycia *Sybari* temporum Tyrrhenicorum ſucceſſerat. Ea tria vocabula *Lupi* ſignificatu pollent. Ac nequis ab ea voce faſtidioſus abhorreat, audiat Jacobeum de Benjamin vaticinium, *Benjamin lupus rapax*... Gens *Hirpinorum* tota ab *Hirpo*, qui eorum lingua *lupum* notabat, ita ſe vocari geſtiebat. *Lycia* in Aſiâ (cujus eſt a *Lupo* vocabulum) famam de ſe claram reliquit.

C A P. VI.

De Lupiarum ſive potius Lycianorum conditore ex Capitolino.

Capitolinus in M. Antonino Philoſopho cap. I. genus ejus ita refert: *Cujus familia in ori-*

ginem

(63) Nim. Sicyoniis, Carthaginenſibus, Epidamniis, Cyrenaeis, Selinuntiis, Metapontinis, Megarenſibus, Gelenſibuſque: quibus theſaurum ſuum Sybaritae (qui poſt aevo Pauſaniae *Lupienſes* erant) attiguum habuerunt, uti lib. VI. 19. deſcribitur.

(64) Pauſanias loco cit. Lupiam ait κειμένην Βρεντεσίου τε μεταξὺ καὶ Ὑδροῦντος, *ſitam inter Brundiſium & Hydruntem*.

(65) Veluti, Mela, Plinius, Ptolemaeus: qui tamen ſic in ora recenſent, ut tamen in ea recenſione etiam paullo interioribus oppidis locum fuiſſe appareat.

(66) *Liceae* ſuae calamitates ſatis aperte Guido deſcripſit, dum in theatri tantum & urbis ruderibus fuiſſe tunc habitatum loco ſup. laudato dixit. Adhaec Galateus ubi de Lupiis agit, ita incipit: *Varia urbis fuit fortuna*... Ibi plures diverſis temporibus paſſam everſiones narrat.

ginem recurrens, a Numa probatur sanguinem ducere, ut Marius (67) *Maximus docet: item a rege Salentino Malennio Dasummi filio, qui Lopias condidit*. Quia vero non potuit unus virile genus a duobus repetere; Eutropius opportune ita distinxit: *Cum ejus origo paterna a Numa Pompilio, materna a Salentino rege penderet*. Materna igitur origo a rege Malennio Dasummi filio. Hoc ex utroque auctore certum. At uter horum Lupias, condidit, Malennius filius an Dasummus pater? Posterior sane videtur, tum quia in constructione τὸ *Qui* est Dasummo proximius, tum etiam quod idem *Dasummus* ob urbis conditae meritum videtur genti (68) Romanae nomen a se dedisse.

At illud *Qui Lopias* (69) h. e. Lupias *condidit* sane angit. Est ne verisimile tam recentem hunc stirpis Antoninianae auctorem fuisse, ut *Lupiis* (quarum nomen, uti sup. innuimus, Gracchanorum est temporum, h. e. centesimi ferme ante Christum anni) non esset antiquior? At profecto si paterna origo ab Numa fuit, necesse est & maternam ab aequalibus temporibus adscitam fuisse. Quid ergo nisi πρόληψις est; & hoc sibi voluit? Qui eam urbem, quae postea *Lupia* dicta est, condidit. Quod si quaeras ecquam coloniam Dasummus condiderit (priorem ne, cui *Sybari* nomen, an *Λυκίαν Lyciam* quae Sybari successit?) fateor, id me juxta cum ignarissimis ignorare. Tamen si ponamus Dasummum istum prope aequalem Numae fuisse; facilius est ab eo *Λυκιανὲς*, quam Sybaritas conditos. Incredibile enim foret, Sybareos initia haud vetustiora Numa fuisse. Cujus aetate verius est Graecos Sybari potitos, eam *Lyciam* transnominasse.

MONITVM I.

Primitivum urbis nomen Lycia potius, quam Lycium fuit.

PAG. 519. 520. *ac passim in toto hoc Collect. V. dixi τῶν Λυκιανῶν in nummis scalptorum nomen primitivum tam* Λυκία, *quam* Λύκιον *assignari posse; cum ab utraque forma gentile in* Ανος *exire queat. Et id quidem verum est; quia (teste Stephano in* Ἄγκυρα) *a* Πάριον Παριανὸς *venit, & a* Βοσπόριον Βοσποριανὸς *&c. Tamen fatendum est gentilia in* Ανος *raro aliunde quam a terminatis in A proficisci. Itaque non dubito quin primitivum urbis hujus fuerit* Λυκία; *sicuti Guido* Lyceam (*a Gr.* Λυκεία) *vocavit. Nec Romani alia de causa* Lupiam *transnominarunt, quam quia vocabulum, quo Graeci utebantur, in A finiebatur, a genere muliebri non virili.*

MONITVM II.

De Parrhasii Sybari & Thurio.

Pluribus in Prodromi locis pollicitus, me in fine daturum Jani Parrhasii ἀνέκδοτον *scriptum* de Sybari, Crathi ac Thurio, *tamen fallere fidem cogor, tum quia Liber hic noster plus nimio intumuit, tum quod Parrhasiana illa, quae promiseram, quamvis scatentia gratiis, tamen magnam partem hodie protrita sunt (sed ita tamen ut sint quaedam quae tollere* (70) *possis) & alioqui* ἀντιῤῥητικά. *Nam nescio quem confutandum sibi suscepit ea scriptione: quae quidem in epistolae modum incipiens, haud tamen cui scripta sit, ex principio, exve progressu liquet.*

Nisi quod, cum is in principio Pausaniae diem dicat, quod Lupiam *antea dictam fuisse* Sybarim *scripserit; non invitus (ut iis, quae modo cap. IV. posui, inserviam) ea paucula, quae eo pertinent; inferne* (71) *adscribam.*

COL-

(67) Hunc Casaubonus ad Spartiani Hadr. cap. 2. aequalem Alex. Severo, Vossius de Hist. Lat. eidem supparem credidit. Etsi in omnium hic manibus erat, videtur tamen eum Ammianus non magni fecisse. Adhaec Vopiscus uti *verbosissimum* taxat, *quique mythistoricis se voluminibus implicarit*. Hoc eo dico, uti lector videat, an non ista de Malennio Dasummi filio inter Marii mythistorica sint ableganda. Etsi re vera Capitolinus hunc in paternae a Numa (in quo minus a fabula timoris est) non in maternae a Dasummi filio originis testimonium advocat.

(68) De Dasumia gente in lapidibus obvia & SCto Dasumiano Casaubonus ad Capitolinum hic.

(69) In vulgatis editionibus *Lopias* legitur; idque ex scriptis expressum. Certe in probatiss. Mss. Regio & Palatino non aliter legitur, teste Grutero. *Lopias* item Galateus ex cod. Capitolino attulit. Atq. eam meo judicio lectionem non necesse fuit in elegantissima Lugdunensi editione anni 1671. in *Lupias* refingi. Nam certe ab auctoribus antiquissimis manasse videtur (quippe quibus V in O vertere ita in deliciis fuit quomodo & in vetustissimis Graecorum nummis O legitur pro OΥ, uti *Συρακοσιων Θοριων* &c.) Proinde ejusmodi lectio potuisset qualemcumque fidem narrationi conciliare, tamquam a scriptoribus vetustissimis ortae.

(70) Inter ea quae praecipue decerpi merentur, sunt vetera locorum ejus regionis nomina cum recentibus comparata; nam οὐδὲ πάρεργον plurima tangit vetera Graecor. & Bruttior. loca, eaque distinguit vocabulis posterioribus. Fuit enim acerrimi judicii vir; cuique tutius quam aliis scriptoribus nostris credas; praesertim qui in his regionibus majorem vitae partem exegerit, quique Graecos Latinosque auctores in numerato haberet, & facillimâ eloquentiae venâ flueret. Exstant in Biblioth. Carbonariana inter plurima ejus opera magnam partem edita, etiam plura ἀνέκδοτα, & inter cetera Epistolarum volumen, quod puto non sine magno litterariae historiae emolumento appariturum, siounde benignas manus obstetricantes nanciscatur.

(71) *Pausaniae de Sybari alterâ locus auxiliari loco Strabonis defenditur.*

Haud longe ab initio scriptionis homo noster post descriptum Pausaniae locum illum, quem supra cap. IV. recitavi, sic excipit. *Ex iis apparet, eruditissimis quoque saeculis, & incolumi Thuriorum civitati propioribus, eos, qui haec* (nim. de situ Sybaris Thuriique) *indagaverunt, eruere veritatem conatos, aberrasse. Nam quomodo quadrat, olim fuisse Sybarim, illam quae deinde Lupia fuerit, HODIEQ. SIT LYCIVM?* Pausaniam nempe refellit: sed ita ut aperte praeseferat, tum hodiernum *Lecce* apud scriptores proximorum saeculorum dictum fuisse *Lycium*, tum etiam *Lupiam* ibi certo fuisse, ubi hodie *Lycium* dicitur. Vide obiter quantus in his aliud agenti Parrhasio cum Galateo consensus fuerit. Pergit vero idem. *Nam quomodo*, inquit, *quadrat* (situs a Pausania traditus) *cum Sybarim constet inter Crathidem Sybarimque fluvios fuisse, nec ullus in Lupiae finibus amnis exstet?* Hactenus Janus noster.

At

COLLECTANEVM VI.

DE CAVLONIA VRBE ANTIQVISSIMA.

Ad Prodromi pag. 30. *num.* 4.

STrabo itemque Stephanus in Καυλωνία tradiderunt, huic urbi primitus ΑΥΛΩΝΟΣ fuiſſe nomen, deinde addito K, in *Kaulonem* ſive *Cauloniam* (72) fuiſſe mutatum. Fabulae: ex eo haud dubie ortae, quod Αὐλῶνος vox ſuo apud Graecos ſignificatu pollet, Καυλὼν nullo: adhaec quod Αυλὼν nota vox in geographia eſſet, pluribus locis communis. Ac ne multa: exſtant hujus urbis nummi ſane quam vetuſtiſſimi litteris tam antiquis, ut Tyrrhenicae videantur; & tamen omnes τὸ K ſuo nomini praefigunt. Verum quid moror? ſollemne hoc Graecis fuit, ut barbarica nomina, quae non intelligerent, nec poſſent ſibi arrogare, pauxillum detorquerent, quantum ſatis eſſet, ut Graeci juris evaderent. Hinc quia KAVΛ (nam primitus monoſyllabum fuit; ſicuti in nummis ſcalpitur) Graece nihil ſonabat; dempto K & addita Graeca terminatione, fecere Αυλὼν, quod *vallem* ſignificat. Verum cum nec in nummis iſtud Ἀυλὼν appareret, nec ſcriptores ab uſitata vulgi pronuntiatione recedere ſuſtinerent; excogitavere fabellam, qua commenti ſunt, antiquiſſimis hominum iſtud Αυλῶνος nomen fuiſſe uſurpatum, quod poſtea tamen in Καυλῶνα tranſierit. Quod & imperitis perſuaſerunt. At interea in remotiſſimae antiquitatis nummis KAVΛ aut ΛVAK Tyrrhenicâ ſcriptione ſcalptum id nomen viſitur; ut ſi quid de Aulone poſtea narratum fuit, id unice ad Grâeculorum fraudem ſit referendum.

Cum autem in antiquiſſimis quibuſque nummis quadrilitterum ſit id nomen; ex eo conſtat id fuiſſe antiquitus monoſyllabum, nec olim id nomen per caſus fuiſſe inclinatum, ſed ἄκλιτο more Orientalium ac Tyrrhenorum.

Nunc porro videamus, ecqua notio vocis hujus antiquitus fuerit. Non alia ſane quam quae apud Orientales eſt; ad quorum linguam haec vox omnino eſt referenda. Sollemne hoc Syris omnibus ac Phoenicibus erat, imo & Tyrrhenis (de quo vide Tyrrhenica noſtra ſexcentis locis) ut Hebraicum O longum in diphthongum AV reſolverent. Itaque quod in AVDIO & in AVRIS (quae erant ex אוזן *Ozen* (73) Hebraico) & aliis ψαμμακοσίοις Tyrrheni fecerant, hoc idem in hoc vocabulo ſunt moliti, quippe qui ex קול *Kol* Hebraico ita fecere huic urbi nomen, ut illud in KAYΛ *Kaul* reſolverent.

Atqui KOL Hebraeis (ut & KAVL ceteris filiis Orientis) primario *Vocem* ſignificat, at deinde *κατ᾽ ἐξοχὴν* (*per excellentiam*) *tonitrui vocem*, quippe omnium vehementiſſimam. Legatur Pſalmus XXVIII. (Heb. 29.) in quo pluries *Vox Dei* (nam Hebraeis familiare eſt *Dei* vocabulum addere rebus in ſuo genere maximis; ſicuti *Montes Dei* & *Cedri Dei* ſunt maximae proceritatis) *Vox*, inquam, *Dei* non aliud quam tonitruum notat. Ergo Cauloniae noſtrae conditores, ſive quia Jovis Tonantis cultui perdite addicti erant ſive quod pars illa littoris, in qua oppidum aedificarunt, crebris tonitruis infeſtaretur, ſive totum hoc ad auſpicia tonitrualia (74) pertinuit; utut eſt, urbi ſuae nomen KAVΛ (*Caul*) h. e. *vocis* ſive *tonitrui* impoſuerunt. Id nomen poſtea Graeci qui eamdem urbem incoluerunt, ſua ter-

At quanti acuminis fuiſſet intelligere, duas antiquitus fuiſſe Sybares (ſicuti duae Pandoſiae fuere in his locis, totque aliae urbes binae ac prope centenae fuerunt) unam ſcil. inter Crathidem Sybarimque amnes, alteram, quae poſtea Lupia. Omnino grave eſt Pauſaniam, qui ſcriptores ante ſe legerit, adhaec Italiam luſtraverit, Theſaurum Sybaritanum Olympiae viderit, craſſiſſimi erroris arguere.

Sed recte eſt, quod auctori tanto in ſummo exiſtimationis diſcrimine Strabo in ſubſidium accurrit. Qui lib. VI. pag. 264. cum varias de Siritide narrationes cumularet, hanc etiam affert. Τινὲς δὲ καὶ Ροδίων κτίσμα φασὶ καὶ Σιρῖτιν, καὶ τὴν ἐπὶ Τεύθραντος Σύβαριν. *Quidam tum Siritidem, tum & Sybarim, quae ad Teuthrantem, Rhodiorum colonias faciunt*. Quae non eo attuli, quo pugnem, Rhodios ſive Siritin ſive hanc alteram Sybarim condidiſſe, cum a filiis Orientis primitus frequentatam utramque alibi adſtruxerim. Verum hoc tantum contendo, pro confeſſo a Strabone habitum, praeter Sybarim illam, quae inter Crathim Sybarimque fuerat, exſtitiſſe olim alteram ad Teuthrantem amniculum. Fluviolum vocavi, quia in propinquo Lupiae nullum olim flumen: ſed ibidem nemo vetat amniculum aliquem fluere potuiſſe; nam parva fluenta nuſquam deerant, quae & interdum venâ deficiente ſiccantur. Ac ſane Teuthras Strabonis tam pauper aquae fuit, quam illa ejusd. nominis aquarum conceptio in Bajano littore, cujus unus Propertius meminit lib. I. El. XI. v. XI.

Aut teneat clauſam tenui Teuthrantis in unda
Alternae facilis cedere lympha manu.

(72) Haec de qua loquimur, urbs Magnae Graeciae fuit prope Locros, inter Sagram amnem & Cocintum promontorium, quae jam inde a Dionyſii Siculorum tyranni tempore exciſa dicitur.

(73) Dixi ex *Ozen* (quod Hebraeis *Aurem* ſignificat) veniſſe tum verbum *Audio*, tum etiam nomen *Auris*. Quo id pacto? In *Ozen* vocalem longam (quam Hebraei *Cholem* vocant) Syri, Phoenices, Tyrrheni in diphthongum AY reſolvere in deliciis habuerunt. Adhaec in Hebraicis vocabulis Chaldaei Syrique litteram Z in D vertunt. En igitur ut ex Hebraici nominis *Ozen* primoribus duabus litteris OZ ortum ſit AVD, ac Latina terminatione addita, *Audio*.

At *Auris* unde fluxit? quia nim. hoc Etruſcis (Rhotaciſmi amantiſſimis) perpetuum fuit, ut D in R verterent (ut in Tyrrhenicis copioſe non uno loco demonſtravi) quocirca *Auris* pro *Audis* (hoc vero pro *Auzis* fuerat) uſurparunt: quod Latini poſtmodum a Tyrrhenis didicerunt.

(74) Veluti ſi in aratro circumducendo laevum intonuiſſet; tum & proſperum id habitum, & urbi KAYΛ h. e. *tonitrui* nomen ex eo quod accidit, inditum.

minatione donarunt, & five Καυλῶνα five Καυλωνίαν appellarunt. Ac fero tandem exorti fuere, qui barbarico offenfi vocabulo, commenti funt, antea fuiffe huic oppido Αυλῶνι nomen, idemque poftmodum in Καυλῶνα mutatum. At bene eft quod hujufmodi Graecorum fabulas detexi plurimas in Tyrrhenicis, ut in *Caere* (quod voluere ex Χαῖρε detortum) ut alibi dictum fuit, & in aliis quamplurimis, quae libens omitto.

Ceterum quae dixi hactenus; iis tantum mira videbuntur, quibus nondum innotuit, ethnicam theologiam, tota quanta eft, ex Hebraica doctrina (fed tamen interpolata) fluxiffe, atque in primis totum Jovis Tonantis cultum ex *Jovae* (fic enim Deum verum Hebraei vocabant) *Tonantis* doctrina profectum. Siquando legetur noftra de *Jove Fiazzo* Diatriba (quam alibi dabimus) fatis fcio, me nulli mortalium non perfuafurum.

His jam accedat quod in omnibus ferme Cauloniatarum nummis Juppiter (75) imberbis, & quidem ftans & fulmina jaculans exftet. Videantur nummi Cauloniae in Joann. de Flore Capuccino, Mayero, Goltzio aliis. Habeo prae ceteris in meis thecis argenteum nummum maximi moduli, ex una parte impreffum, ex altera cavum & caffum, litteris Tyrrhenicae indolis exaratum, cum infcriptione ΛVΛX (*Caul*) i. e. *Vox* five *Tonitruum*. Jupiter imberbis fulmina jaculatur. Superne ejusdem Jovis Tonantis pueri itidem icuncula vifitur, haud fecus fulmina jacientis. Inferne vero Cervae effigies (quae a Cauloniae nummis raro abeft) cernitur: de qua etiam dicendum eft aliquid.

Quo enim id fpectat, nifi ad illud Pfalm. XXVIII. (Hebr. 29.) *Vox Domini praeparantis cervos?* Quod Hebraice eft, Kol five *Kaul Jovae obftetricat Cervas*. Quod omnes de eo interpretantur, quod tonitrua ciere partus cervarum credita fuerint. Atqui poteftne aliquid afferri certius quo fignificetur, quid illi primi ex ftirpe Orientali Kaulonis conditores in imponendo huic urbi nomine fpectaverint? Ac fane non caret res ifta miraculo, quod in hoc nummo Kauloniatarum (quem vide in Tab. num. VII.) totus ille fupra fcriptus Pfalmi verficulus partim legitur, partim ad vivum exhibetur. Verficulus, uti dixi, Hebraice fic habet: *Vox Jovae obftetricat cervas*. Atqui in pictura numifmatis tantumdem ne fyllaba minus eft. Nam τὸ KAVL, quod legitur, idem quod VOX. Deinde τὸ IOVAE (i. e. veri Dei nomen) per Jovis jaculatoris figuram exprefferunt. Poftremo illud *Obftetricat cervas*, per cervam retro refpicientem defignatur: quae concuffa tonitruis, retro fe vertens, uteri verminationibus fefe angi fignificat. Nifi quod illud fortaffis huic commentationi incommodat, quod cervorum fequior fexus cornibus careat: at contra in hoc, quem exhibet Tabula, & in aliis Cauloniatarum nummis capita cernuntur cornigera, ut poffint videri mares. Verum deeft id quod mares diftinguit; & cur cornua non obftent, in ima (76) pagella oftenditur.

Ex hactenus dictis, liquet hoc etiam, nim. primos Caulonis conditores non fuiffe Achaeos (quod Graeci narrant) fed Phoenices: qui poftea vocati Tyrrheni, totâ Italia dominabantur. At cum poftea ab vicinis urbibus Crotone, & aliquot aliis, quas Achaei tenebant, capi, opinor, Caulonem contigiffet; hinc Achaei pro Caulonis conditoribus falfo habiti funt; & Caulon vulgo a Graecis hiftoricis Αχχιῶν κτίσμα (*Achaeorum fundatio*) dici coepit: qui tamen potius primis ex oriente conditoribus diu poftea fuccefferunt.

COLLECTANEVM VII.

DE NVMMO SINGVLARI HADRIAE PICENTIS.

Ad Prodrom. pag. 35. num. 1. & pag. 40. num. 8.

NVmmus in meis eft locellis admodum detrita effigie, nifi quod litterae paucis exceptis funt fatis confpicuae. Atque id numifma,

(75) Jupiter Λυκαῖος exhibebatur imberbis. *Lycaei Jovis* cultum in Cyrenaicae colle quodam fuiffe, qui ob id Διὸς Λυκαίου ὄχθος vocabatur, fup. Collect. V. p. 520. ex Herodoto adnotavi: hunc vero imberbem fuiffe pag. 519. in fine col. 2. itemque Adn. 50. ex nummo Lycianorum oftendi.

(76) *De cornibus fequioris cervini fexus.*

Cervam carere cornibus, primus, quod fciam, Ariftoteles monuit: qui in Poet. Sophoclem reprehendit, quod ei cornua tribuerit. Similia peccaverant Pindarus, Anacreon apud Bochartum, Euripides: imo & poft Ariftotelis accurationem Apollodorus, Q. Smyrnaeus, Val. Flaccus hoc idem offenderunt. Mitto hujus generis plura, cum fatis fit cum Cauloniatarum nummis nummum Saloninae (apud Spanhemium tom. 1. p. 204.) conferre, in quo cerva exhibetur cornigera. Quod eo mirabilius quod fub Gallieno (cujus uxor Salonina) notiffimum effe debuit, Romae praefertim, cervas defici cornibus: non item temporibus remotiffimis Cauloniatarum, ibi praefertim degentium, ubi nulli cervorum greges, nifi forte illuc generaturi extrinfecus importentur. Tametfi cervas cornutas raras quidem fed non irrepertas, vel his ultimis temporibus effe, ibid. Spanhemius ex Gunthero, ex Jul. Scaligero, & ex Morhofio docet.

Quod modo de Saloninae nummo ex Spanhemio notavi, id enervatur a Franc. Redio in longiff. illa ad Kircherum epiftola pag. 58. At idem viciffim pag. 56. tres nummos affert a diverfis urbibus aevo Caefarum percuffos: in quibus cervae cornutae apparent. Quo minus mirandum, in his vetuftiffimis Cauloniae nummis cervas (ac vere cervas, id quod ex fcalptura proditur) armari cornibus.

Verum ne plura: cum nihil facilius hiftoriae animalium infciis, morantibufque in iis regionibus, in quibus non gignitur cervinum genus (ficuti in Magna Graecia non gignebatur) nihil inquam facilius, quam generi univerfo cervino, etiam femellis, cornua ramofa tribuere, idque maxime ante accuratam Ariftotelis aliorumq. feras obfervationes: a quibus haec Cauloniatarum noftrorum numifmata immenfo temporum hiatu abftiterunt.

ma, quia nec in ullo museo, nec a quoquam editum aut descriptum videre licuit; pro singulari habebimus, donec alicunde aliud prodeat. Ejus typum in Tab. num. IX. contemplari licebit.

CAPVT I.

Nummi descriptio. De Jove sive Ὑαςίῳ *sive* Κασίῳ. *Quid illud* ΑΤΡΕΥC, *quod in aversa parte legitur.*

In nummi una parte Jupiter nudus in throno consueto sedens, dextra fulmen jaculatur: in ambitûs latere laevo ΞΕV.. (nam ultima littera omnino evanuit) in dextro sive KACIOC sive YACIOC. Nam primorem litteram modo K esse, modo (quia τῦ K inferior obliqua lineola penitus deleta est) litteram plane Pythagoricam esse juraveris. Ac plura afferri possent quae τὸ (77) Ὑάσιος firment. Verum *Casii Jovis* celebritas, nummiq. solers contemplatio fecit, ut in hunc inclinatior essem: de quo & pauca in (78) ora notavi.

In postico vir ignotus barbâ in acutum finitâ stat, laevâ poderem fluentem, uti videtur, colligens, dextra vero (quantum ex nummi satis detriti conspectu judicare licet) anguem cristatum tenens, atque haud scio an eumdem vultu converso incantans: de quo in ima (79) ora viderimus. In dextero latere scriptum est ATPEYC: quod non tam pro *Atrei* illius, qui Agamemnonem & Menelaum genuit, proprio nomine haberi jubeo, quam pro gentilitio vocabulo: eccujus vero populi, jam ex Ἐθνικογράφῳ docebimus.

CA-

(77) Si vera nummi lectio ea sit, quasi sit scriptum Ὑάσιος; ad eam firmandam haec maxime afferri possunt. I. Jovis *Pluvii* tritissima est nomenclatio. Notum est Tibullianum illud, *Pluvio supplicat herba Jovi*. Nec apud Graecos ullum Jovis frequentius epitheton, quam ὄμβριος. II. At illud magis huc facit, quod sicuti participium *Tonans* tamquam Jovis nomen proprium apud Latinos aeque ac Graecos usurpatur; pari ratione participium Ὕων (*Pluens*) absolute de *Jove* accipiebatur. Lucianus in Dial. Jovis & Ganymedis: οὐδὲ βωμὸν ἐν τῷ Γαργάρῳ τῦ Ὕοντος, *Nec Pluentis* (h. e. Jovis) *aram in Gargaro*. III. Est & aliud *Pluvii* apud Graecos vocabulum, quod absolute de Jove usurpabatur, quod Hesychio debemus: apud quem ita legitur: Ὕης. Ζεῦς ὄμβριος, h. e. Ὕης idem, quod *Jupiter pluvius*.

Dixeris, istud Ὑάσιος non tantum ignotam lexicis esse vocem, sed talem etiam, quae digito patrem suum ostendere nequeat. Nec enim verbum ὑάζω pro *pluo* reperitur, unde fluat Ὑάσιος. Ab ὑὰς (misso quod generis sequioris est) quia in obliquis adsciscit Δ, fieret ὑάδιος non ὑάσιος. At equidem ajo, videri ab illo Hesychiano Jovis vocabulo Ὕης factum esse, aut effici potuisse Ὑήσιος: ab hoc vero Dorice (qua dialecto Graeci Italici capiebantur) Ὑάσιος exstitisse. Haec pro Ὑάσιος (modo ea scalptura nummi sit) dixisse sufficiat. Habes igitur in adversa nummi parte Jovis tonantis effigiem, itemque Ὑασίῳ h. e. Ὕοντος (*Pluentis*) nomenclaturam, ad putativas hujus oppidi origines alludentem; quia ut infra ex Stephano ostendam, Diomedes tempestate jactatus, ad hoc littus appulit, ibique coloniam condidit, quam primo αἰθρίαν (ob serenitatem appulsu suo allatam) vocavit: quae mox *Atria*, corrupto paullatim vocabulo, dicta.

(78) KACIOC *veram esse lectionem. Ac simul de Jovis Casii cultu.*

Cur KACIOC potius quam YACIOC legendum esse decreverim, ratio prior illa est, quod vox Ὑάσιος nusquam alibi nec in nummis, nec in libris apparet: at KACIOC Jupiter in utrisque celebratissimus. Altera ratio est, quod cum obliqua lineola inferior τῦ K in nummo evanuerit, id quod superfuit, litteram Pythagoricam mentiri facile potuit. Cui si cornu inferius restitueris, illico K redibit.

Jam vero Jupiter Casius dictus creditur ab ejus templo, quod erat in monte Casio illo, qui Seleuciae Pieriae imminebat: etsi non desit, qui Casium ipsum montem, tamquam si Jupiter esset, a Seleucensibus cultum putet. Cui opinioni suffragari videtur Trajani nummus, in cujus aversa parte templum tetrastylon visitur, cujus in medio lapis ingens cum hac epigraphe: CEΛEΥKEΩN ΠEIEPIAC ς. ZEΥC KACIOC. *Seleucensium Pieriae* (anno) *VI. Iupiter Casius*. Videntur ergo Seleucenses templum in urbe sua erexisse *Jovi Casio* h. e. monti ipsi Casio, cui Jovis praenomen indiderunt, eumque montem sub lapidis illius praegrandis effigie exhibuerunt. Titulus Capuae exstat (in duo disjectus fragmenta, diversis locis posita) in quo scribitur IOVI. VESVIO. SAC. Sicuti ergo Vesuvius propter ignes & fulmina, ipsemet Jupiter creditus, ita & *Casius* assiduis fulguribus tonitruisque infestus, pro Jove habitus. Quod Vaillantius (in Num. Graec.) conjicit, *Jovem lapidem jurare* (id Cicero, Gellius aliique usurparunt) ab Jovis Casii simulacro informi lapideo prodiisse, id nolo praestare; maxime cum plurima olim informia saxa, Jovi Casio simillima, culta fuerint; nec enim primitus simulacra nisi hoc modo fiebant. Vide quo pacto deus Elagabalus ab Herodiano describatur.

At quantopere Jovis Casii cultus propagatus fuerit, numismata plurimorum populorum ostendunt, praecipue in nummis Corcyraeorum apud Andr. Marmoram in Hist. Corcyrae. Plinius lib. IV. *templum Casii Jovis* Corcyrae memorat. Nisi quod passim in nummis non lapis, sed Jupiter sedens consueto modo, & fulminans, ut in hoc nummo, exhibetur; & tamen KACIOC inscribitur: qui potuisset etiam Κεραύνιος aut Καταιβάτης insculpi, quae duo etiam Jovis Casii sunt epitheta, ab antiquis scriptoribus celebrata.

(79) Si qui dextrâ viri stantis tenetur, is anguis cristatus est; tum facile Marsus sacerdos erit, anguem incantans, ac veluti *Vmbro* ille, de quo Virg. in VII. 750.

Quin & Marrubia venit de gente sacerdos,
Fronde super galeam & felici comptus oliva,
Archippi regis missu fortissimus Vmbro:
Vipereo generi & graviter spirantibus hydris
Spargere qui somnos cantuque manuque solebat,
Mulcebatque iras & morsus arte levabat.

Ac certe si re vera serpens ille sit; cum non in spiras contortus, sed in longum porrectus, quasi sensu carens, videatur; aliquid de Marsicis artibus significationis offert. De Marsorum in talibus facultate videndus Gellius XVI. 11. qua virtute adhuc Marsorum sacerdotes pollebant sub Heliogabalo, teste Lampridio cap. 23. Iidem etiam augurando valebant, si Ennio credimus, ex quo affertur:

Non habeo denique nauci Marsium augurem.

Nisi vero *Marsius* sit viri, non gentis nomen.

C A P V T II.

Illud ATPEYC *aversae partis, gentile Hadriae Picentis nomen esse. Totus Stephani de Atria duplici locus percurritur, & a pravis explicationibus vindicatur.*

In tota epitome Stephani Ἐθνικογράφυ non alibi quam in urbe Atria hoc gentile reperire licuit, ut minime dubium sit, quin ad Atrianos sive Hadrianos (quorum scriptura (80) varia est) hic nummus sit referendus.

Cum autem duplex in Italia fuerit exstetque etiamnum Atria, in Venetis una circa Padi ostia, altera in Piceno; utramne dicemus hoc nummo designari? Haud dubie illam, cujus τὸ ἐθνικὸν est in Stephano Ατρεύς. Quamquam si viros eruditos audimus, totus ille a summo ad imum Stephani locus de Atria Venetiae esset intelligendus. Quos tamen errare non dubito; cum luce clarius sit Atriam Stephani, a qua Ατρεὺς (quasi *Atrensem* Latine dixeris) descendit, esse omnino Piceni Atriam sive Hadriam: illam vero alteram Venetiae Atriam non ignoratam a Stephano fuisse, imo in eod. loco deinceps disertim ab illa fuisse distinctam, a qua Ατρεὺς proficiscitur. Quae omnia non nisi producto Stephani universo loco demonstrari necesse est.

Qui totus hujusmodi est. 'ΑΤΡΙ'Α πόλις Τυῤῥηνίας... *ATRIA urbs Tyrrheniae a Diomede condita. Qui postquam e tempestate, qua mari fuerat jactatus, incolumis evasisset, urbem Aethriam vocavit. Quod nomen deinde a Barbaris corruptum fuit. Est quoque alia Boiorum urbs gentis Celticae. Gentile Atrianus, & Atriensis, & Atriates. Verum primum reliquis praestat; forma enim in ANVS desinens Italis est usitata.* Hactenus Stephani breviator ex interpretatione Berkeliana. Nunc eadem particulatim intueamur.

'ΑΤΡΙΑ πόλις Τυῤῥηνίας. Vbi *Tyrrheniam* audis, cave de Tuscia ad mare Tyrrhenum suspicio subeat; nam Etrusci, teste Livio, aliisque scriptoribus trans citraque Apenninum, & ad utrumque mare totam ferme Italiam olim habitabant. Itaque quidquid Tyrrhenici nominis olim in Italia sparsum, id omne Τυῤῥηνία vocabatur.

Sequitur: Διομήδυς κτίσμα, *a Diomede condita*. Jam hoc primum, de Piceni Atria Ethnicographum loqui, declarat mirifice. Nam cum in vicino Ἄργος Ἵππιον (h. e. *Arpos*) & *Canusium*, & *Sipuntum* teste Strabone lib. VI. in Daunia Diomedes fundaverit, & in proximo mari celebres sint Diomedis insulae; sequitur & Atriam illam, quae Diomedis opus apud Stephanum fuit, non procul in Venetia quaerendam, sed quae proxime in Piceno fuit, esse intelligendam.

Διομήδυς, inquit, κτίσμα, χειμῶνος πλεύσαντος. Vana est Salmasii correctio, qui sic margini adlevit, teste Berkelio, fort. legendum esse πνεύσαντος. Atqui χειμὼν hoc loco non tam ventum aut procellam, quam anni tempestatem notat; sicuti & Latinum *Hyems* utrumque designat. Vertes igitur: *A Diomede condita, cum hiberno tempore in id litus enavigasset*. Jam ea quae statim sequuntur, mitto, nim. Diomedem quidem postquam illuc incolumis evasisset, urbem vocasse *Aethriam* (h. e. *caeli tranquillitatem*) ac deinde id nomen a barbaris ita fuisse corruptum, ut pro Αἰθρία nuncuparent Ατρίαν. Consueta sunt isthaec Graecorum commenta, qui nescirent, id nomen Tyrrhenicae originationis fuisse, ut mihi in Tyrrhenicis copiose demonstratum fuit. Et tamen haec ipsa fabula cum nummo cohaeret.

Pergit. Ἔστι καὶ ἄλλη πόλις Βοιῶν, ἔθνυς Κελτικῦ. *Est & alia* (cognominis) *urbs Bojorum, gentis Gallicae*. Exclamat porro hic gravissimus adnotator Stephani Berkelius. *Error*, inquit, *Stephani, vel auctoris ejus, ex quo noster transcripsit, nim. Atriam Bojorum Gallorum ab hac* (de qua Stephanus dicere inceperat) *diversam fuisse. Alia equidem praeter hanc Tyrrhenicam* (& transpadanam) *Atria fuit, verum longe a Bojorum finibus in Piceno sita, ut suo loco optime ostendit Cluverius*. At vide praeconcepta opinio quam virum doctissimum transversum egerit in loco expeditissimo.

Nam Stephanus ab initio periochae de Hadria sive Atria Piceni loqui coeperat, quippe suo tempore pluribus (81) de causis celebriore. Ab hac vero quamnam cognominem urbem distingueret, nisi transpadanam, revera a Boiis olim habitatam? quam, quia nec Graeci oris esset, & illis temporibus ignobilior, non antesignanam voluit incedere, sed post Picentem loco secundo inseruit; quamvis ceteroqui transpadana illa fuerit omnino antiquior. Dixeris, huic Picenti Hadriae non convenire, quod id Stephanus *Tyrrheniae* oppidum fuisse tradiderit. Verum Tyrrheniae ambitu, ut ante dixi, civitates omnes Tyrrhenicae continebantur: e quarum numero Hadria ista initio fuit, quae facile Transpadanae ἄποικος initio extitit; etsi postea a Graecis hanc fuisse occupatam, fabulosa narratio, quam hîc Ethnicogra-

(80) Scriptura quidem diversa est tum in spiritu primae vocalis tum in dentali littera. Apud Graecos antiquos tam transpadanum, quam Praetutianum oppidum cum spiritu leni & T scribi solet: apud Latinos autem recentes ferme obtinuit, ut illa Venetiae *Atria* scribatur, haec altera Piceni *Hadria*.

(81) Temporibus quidem remotissimis Atria Venetiae longo intervallo clarior Picente habebatur; imo haec altera illius Venetae, cui cognominis est, colonia fuerat. Nec enim Graecos moror, qui hanc a Diomede primum conditam praedicant. Ergo primitus quae in Piceno est, Atriae illius Transpadanae colonia Tyrrhenica fuerat. At eadem postmodum a Graecis insessa (quo duce, quove tempore, infra dicimus) paullatim supra metropolim suam (quae sensim decrevit) mirifice inclaruit: quod vel ex eo quod nummos cuderet, ostenditur. Vltimis vero temporibus majus huic ornamentum illud accessit, quod Caesar Hadrianus ab hac Picente suam originem arcesseret, & quod ab eâdem credatur Hadriatico mari nomen quaesitum. His positis, poterat ne Graecus homo in gentis suae laudes effusus non Graecam hanc illi Atriae Venetorum anteferre, ac priore loco recensere?

graphus inferit, abunde declarat, ut & Juftinus, & nummus hic nofter Graecus. Nam Tranfpadanae illius nummos non nifi Etrufcos habemus, quos in Tyrrhenicis protuli.

Poftremo haec de nominibus patriis fubjicit, nummum noftrum mirifice illuftrantia. Τὸ ἐθνικὸν ΑΤΡΙΑΝΟΣ καὶ ΑΤΡΕΥΣ καὶ ΑΤΡΙΕΤΗΣ (corrige ex cod. Voffiano Ατριάτης: quod & Cluverius & Salmafius ante viderant) ἄμεινον δὲ τὸ πρῶτον· συνήθης γὰρ Ἰταλῶν ὁ τύπος, ὁ διὰ τῦ ΑΝΟΣ. *Gentile, ATRIANVS & ATRENSIS & ATRIATES. Sed primum illud ceteris praeftat. Nam quae forma in ANVS exit, Italis eft valde ufitata.* Exemplo fit Horatius, aliique quibus *Hadriani* vox placuit. Inftar omnium fit *Hadriani* Caefaris nomen ab *Hadria* Picente deductum.

Dici non poteft quantum huic loco nummulus nofter debeat, ac viciffim nummo locus. Quis enim iftud ΑΤΡΕΥC, quod difertiffime in ære legitur, pro nomine gentis haberet, quod nemo huc ufque audiverat; ac non potius ad Agamemnonis & Menelai patrem retuliffet? Et tamen, nomen iftud patrium effe, non tantum mos iftiufmodi nummorum fuadet (qui quidem numquam nomine gentili carent: nifi forte numifmata prorfus illitterata fint ac veluti muta) verum etiam quod nummus nofter hoc ipfum nomen infcriptum habeat, quod diligentiffimus Ethnicographus fuo Lexico intexuit. Ergo quod ad Atriam five Hadriam hoc numifma pertineat, nec prorfus aliam quam quae in Piceni agro Praetutiano adhuc fpiritum ducit; hoc totum abfque hoc Stephani loco effet, ignoraremus.

At viciffim huic ipfi nummo Stephani textus fuam falutem debet: quem critici emendatores non tantum aliorfum acceperant, ad Atriam Venetiae referentes; fed & paene corruperant. Jam pridem enim pro ΑΤΡΕΥC Cluverius, Salmafius atque Berkelius Ατριεὺς fubftituendum effe decreverant, nullum fecuti codicem, fed tantum confuetam in derivandis gentilibus analogiam: quafi quae fic fixa fuerit ut non millies inde aberret. Sua ergo Stephano fides conftat, vel hoc nummo tefte integerrimo. Ergo ficuti quod ab Heraclea illa, quae in finu Tarentino fuit, nomen patrium non aliud quam ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ (ad difcrimen fcil. aliarum ejusdem nominis urbium) deducatur, id tum tabulis Heracleoticis a me illuftratis, tum etiam ejus urbis numifmatis confirmatur; idem & in Hatria Picenti valet. Ac profecto fua Εθνικὰ Stephanus non tantum ex auctoribus (quod quidem fragmentum Seguierianum plena manu profert: quos tamen non femper accuratos in his nominibus fuiffe conftat, quod grammaticam analogiam potius ducem, quam morem incolarum, fecuti effent) fed ex marmorum, aenearum tabularum, ac numifmatum monumentis collegiffe, ex hifce documentis proditur.

C A P. III.

Quod ΑΤΡΕΥC (ficuti & ΤΑΡΑΣ) fingulo num. in nummis infcribatur, id argumento eft, non minus ibi conditorem notari quam incolas. Conditor hic aliis Atreus, aliis Hadrias fuit.

Nec quemquam conturbet illud, quod cum in nummis plerumque gentile nomen gignendi cafu ufurpetur (uti funt Λοκρῶν, Συρακοσίων, Νεοπολιτῶν) hic recto cafu Ατρευς legatur. Nam etiam primo cafu in nummis plura leguntur, ut Νεοπολιτης, Τάρας, ΝΩΛΑΙΟΣ (ut in argenteo uno Cl. Comitis Planurae nummo; nam in altero Νωλαιων eft) & alia quaedam. Quod fi forte contenderis, τὸ ΤΑΡΑΣ non incolarum, fed herois alicujus nomen effe, qui Tarentum condiderit; tum pari ratione dicemus Hadriae conditum *Atreo* cuipiam effe tribuendum. Atqui re vera ficuti Genefeos cap. X. eadem plerumque funt hominum (quorum genealogiam ibi Legislator pertexit) atque gentium ab iis conditarum nomina; idem & apud profanos videtur obtinuiffe, nim. ut Τάρας, Ατρεὺς &c. nomina communia fuerint tum heroibus illis, a quibus urbes fundatas crediderunt, tum & urbibus ipfis, aut etiam interdum urbium illarum incolis.

Imo in hac mihi conjectura valde placeo, putanti virum illum, qui in poftica nummi parte anguem criftatum tenet, non alium fuiffe quam *Atreum* Picentis Atriae fundatorem, in eumque ipfum non minus, quam in incolas, τὸ ΑΤΡΕΥC infcriptum pertinere; ficuti in Tarentinorum nummis τὸ ΤΑΡΑΣ ad incolas in commune fimulque ad fundatorem Tarantem refertur, qui delphino vehens exhibetur. Nec te turbet, quod Stephanus hoc Piceni oppidum non ab alio quam a Diomede conditum narret. Aut enim hoc fefellit ethnicographum, quod is in ea ora colonias plures diffeminaverit; aut (nequid gravius in Stephanum ftatuam) utrumque verum eft: *Atreus* (qui aliis *Atrias*) primus coloniam ex Atria tranfpadana intulit (82) poftmodum Graecam fuam Diomedes. Ac re vera ab *Hadria* quodam heroe Picentem Hadriam fuiffe conditam ex Autothepo & aliis auctoribus Tzetzes ad Lycophronem prodidit, ut inferne (83) oftendimus. Ad

(82) Imo, fi ex vero loquimur, fuerat hoc gentile nomen ejus qui ex Atria tranfpadana coloniam in Picenum intulit: quod gentile nomen ei poftmodum, uti fit, quafi κύριον (*proprium*) adhaefit.

(83) Verba Tzetzae (quo loco *Ionii* maris etymologiam a quodam Ionio Hadriae filio arceffit) hujufmodi funt. Αυτόθεπος δὲ καὶ ἄλλοι πολλοί φασιν, ἀπὸ Ἰονίυ, Ἰλλυρίυ τὸ γένος, βασιλεύσαντος τῦ τόπυ, υἱῦ Αδρίυ τῦ περὶ τῦτο τὸ πέλαγος κτίσαντος πόλιν τὴν λεγομένην Ἀδρίαν (ἣν Ἀδρίαν ἕτεροί φασιν ὑπὸ Διονυσίυ τῦ πρότερον τυράννυ Σικελίας κτισθῆναι). τόδε πέλαγος, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῦ Ἰονίυ ἐκλήθη. *Autothepus aliique complures auctores ajunt* (mare Ionium) *appellatum ab Ionio fuiffe natione Illyrio, ejus loci rege, filio Hadriae illius, qui ad hujus maris oram urbem Hadriam condidit (quam alii volunt a Dionyfio feniore Siciliae tyranno conditam). Hoc ergo mare, uti dicebam, ab Ionio illo nomen invenit.*

Quae interpofita vides, ea Scholiaftes priori narrationi contraria putavit. Atqui utrumque verum

Ad hunc igitur conditorem primum, quem alii *Atreum*, alii *Hadriam* aut *Hadrium* nuncupabant (sicuti & oppidum ipsum modo cum T, modo cum D scribitur) typus posticae partis nummi est referendus. Et omnino τὸ ΑΤΡΕΥΣ (sicuti & ΤΑΡΑΣ) conditorem simul & oppidanos designat.

Quod vero in antica parte Jupiter ΚΑCΙΟC exhibeatur & inscribatur, id ad eam fabulosam narrationem pertinet, quam Stephanus Diomedi tribuit: qui post χειμῶνα nimbosum, in haec demum littora incolumis evasisset. Quod tamen non de Diomede, verum de Atreo (aliter *Hadria*) Autothepus & plures alii apud Tzetzen intelligi jubent; uti mox ex Tzetze & ex Eustathio docebimus.

C A P V T. IV.

Hadriae Picentis per summa capita conversiones.

Ex hactenus dictis, & ex iis quae in Tyrrhenicis originibus de Hadria transpadana disseruimus, hujus Picentis Hadriae summa historiae capita adumbrari possunt. Haec initio ab Hadria transpadana colonos accepisse haud dubie videtur (unde a Stephano jure *Tyrrheniae* attributa fuit) eàque gratia nomen idem suae metropoleos retinuisse. Atque hanc verissimam opinionem firmat mirifice Tzetzes ad Lycophronem, ubi auctore Autothepo tradit, Picentem hanc Atriam (sive uti vocat, *Hadriam*) ab *Hadria* Jonii filio fuisse conditam. Hujus scholiastae & Eustathii verba jam Adnot. 83. subjecimus. Is vero *Hadrias* ex recentiore orthographia ita refictus fuit; nam antiquitus Ἀτρίας (*Atrias*) videtur scriptum. Imo si nummo nostro creditur Ατρεὺς antea vocabatur. Nam ΑΤΡΕΥC (is scil. qui in numismate nostro scalpitur, anguem aut quid aliud dextra tenens) dixi jam simul nomen conditoris ejus esse, qui ex Atria transpadana colonos in Picenum deduxit, simulque gentile vocabulum, quo coloni utebantur, Stephano teste; sicuti & in Τάρας observavimus. Merito igitur idem Stephanus πόλιν Τυρρηνίας (*urbem Tyrrheniae*) hanc vocavit, quippe Tyrrheniae Transpadanae coloniam. Fuerat ergo una Tuscarum urbium.

At quo tempore cusum hoc numisma fuit, jam Hadria Graeci oris evaserat. Quam pridem vero Graecam coloniam acceperit, fortasse quaeras. Tzetzes a Dionysio Siciliae tyranno id factum refert. Verba scholiastae integra Adn. 83. reperies. Verum Stephani auctoritas, qui Διομήδους κτίσμα (*a Diomede conditam*) scripsit, haudquaquam est aspernanda; praesertim cum idem Diomedes plura in hoc littore opera sua reliquerit. Rem ergo ita componendam puto. Ante Troica tempora jam Atria ista in Piceno ab Atrianis transpadanis condita fuerat. Deinde sive Diomedes sive alius post Iliaca tempora, dejectis aut sibi subjectis Tuscis Atriae hujus incolis, Graecos in ejus possessionem immisit. Postremo Siculus Dionysius Graecos sibi devinctos in eamdem deduxit. Prima ergo Atriae fundatio Tyrrhenica antecedat Trojae excidium necesse est, si quidem cum Graeca historia componenda videatur. Romanam vero coloniam Hadria mature admodum (h. e. anno Vrbis 463. teste epitome XI. Livianâ) accepit: etsi sunt qui serius id factum suspicantur: de quo in ima (84) pagella.

Ac ne tum quidem; ubi Hadria colonia Romanorum evasisset, a Graecitate deflexit. Quocirca merito ex Trogo Justinus lib. XX. scripsit: *Hadria quoque, Illyrico mari proxima, quae & Hadriatico mari nomen dedit, Graeca urbs est*: quod de altera Transpadana nequit intelligi, ut quae numquam Graeca fuit, nec mari Hadriatico nomen a se dedit; si quidem turbam scriptorem sequimur, paucis exceptis, qui ab *Atria* Veneta sinùs *Hadriatici* nomen adsciscunt.

Ergo Hadria & tum Graeca erat, quando hunc nummum aetatis (85) incertae percussit, & diu etiam postea usque ad id tempus, quo Strabo

urbes

rum est; quia Tyrrheni Transpadani Atriatae (qui nomine illius Ἀδρίυ, h. e. *Hadriae* conditoris veniunt) primi in Picenum scripsere coloniam: at postea Graeci, pulsis aut in potestatem receptis Etruscis, Graecas illuc colonias non uno tempore deduxerunt.

Tzetzae non dissimilia Eustathius ad Dionysium v. 92. docet: nisi quod Hadriae parentem aliis non *Ionium Illyrium*, sed *Iaonem Italum* fuisse dicit. Τῦ δὲ Ἰάονος . . . υἱὸς Ἀδρίας ἱςόρηται. *Iaonis . . . filius Hadrias traditur*. Ac simul contra Tzetzen *Iaonem* parentem, *Hadriam* filium facit.

(84) *De coloniae Hadrianae a Romanis deductae epocha.*

Si Livii breviatori credimus, Curii Dentati consulatu h. e. anno Romae CDLXIII. Adriam deductam fuisse coloniam necesse est. Sic enim in Epitoma lib. XI. posuit: *Curius Dentatus consul . . . bis in eod. magistratu triumphavit. Coloniae deductae sunt Castrum, Sena, Adria.*

At Freinshemius in ejusdem libri supplemento post harum coloniarum mentionem injectam, ita subjicit. *Verum tamen, nondum eo usque pacatis illis regionibus; magis est ut accedam auctoribus aliis, qui coloniarum istarum originem ad inferiora tempora retulerunt.* Quam vellem, quos auctores in eo secutus sit, edidisset. Illud certum est, anno Romae DXLIV. (qui octogesimus a Dentato consule fuit (Adriam inter eas colonias octodecim referri, quae prolixa auxilia Rom. suppeditarunt: de quo Livius XXVII. 10.

Spartianus de Hadriano: *In patria sua Quinquennalis, & item Hadriae Quinquennalis, quasi in alia patria* (ut quae erat originis patria) *fuit*.

In Agrariis scriptoribus pag. 119. *ex libro Balbi* recensetur *Adrianus ager*: sed nihil affertur ejusmodi, ex quo deductionis sive unius, sive plurium, tempora dignosci queant.

(85) *De aetate & fabrica numismatis hujus.*

Sibilantis elementi formam si inspicimus; id cum numquam in arcus Scythici modum, sed semper lunatum in nummo conspiciatur; videbatur is nummus ad priorum Caesarum tempora referendus. Verum jam dudum ab eruditis viris animadversum fuit, *Sigma* lunatum in vetustis etiam monumentis occurrere. Omitto quod citimis temporibus non tantum *Sigma* verum & vocalis secunda lunata fiebat. At in hoc nummo ea vocalis perscribitur more antiquo E. Et ceterae quoque litterae se satis antiquas produnt, cum sint inaequales ac non satis graphice expressae.

urbes Italiae Graecanicas ἐκβεβαρβαρῶσθαι conqueritur. At aetatem Pompeii Trogi (ex quo Justinus modo cit.) haud dubie nummus hic anteceſſit. Haec habui de Hadria Praetutiana, deque ejus nummo ſingulari dicere. Gratulor Atrenſibus noſtris tantam antiquitatem, quae tranſcendit Iliaca tempora.

COLLECTANEVM IIX.

NVMMI QVIDAM PER SATVRAM EXPOSITI.

SVperiora Collectanea ſeptem jam leviter ante adumbraveram, quam Tabularum Heracleenſium explicationi manum admoverem: quae quidem Collectanea tunc mihi putabam quam breviſſima proceſſura. Vel ſic tamen ſpiſſa ſupra modum fuerunt. Quocirca hoc mihi nunc unum generis hujus reſervo, ut alia pauca numiſmata ſive rara ſive inedita, ut quaeque ſub manum venerunt, cum lectore communicem.

I. ΚΑΙΛΙΝΩΝ. Chorum agat nummus ille apud me, qui ex una parte Palladis galeatae caput, ex altera eamdem armatam ac ſtantem offerens, ΚΑΙΛΙΝΩΝ inſcribitur. Quamquam vero is ineditus dici nequit, utpote a Cl. Haymio t. 2. Theſ. Brit. pag. 121. ante paucos annos evulgatus; tamen idem eum nummum a Graecia Magna exſulem actum, in Venetos uſque amandavit, & quidem fretus auctoritate Plinii ſcribentis: ex *Venetis Atina & Caelina*: itemque teſtimonio marmoris ibi reperti, in quo tamen CILINENSES eſt, non *Caelin.* cum bivocali, ut in nummo. Quare danda eſt opera ut idem nummus a Venetia (in qua nullum unquam Graecitatis veſtigium) Graeciae Magnae, urbiq. ſuae in qua cuſus fuit, poſtliminio reſtituatur. Ad veterem enim Calabriam prorſus pertinet, ſi Libello Frontini de Coloniis credimus pag. 127. ubi (ſub lemmate: *Civitates provinciae Calabriae*) recenſentur agri ſequentes: *Botontinus*, *CAELINVS* (ager ſcil. *Caelinorum* noſtri numiſmatis) *Genuſinus*, *Ignatinus*, *Lyppienſis*, ac deinceps uſque ad *Hydruntinum*. Ergo ſitus, ut hinc apparet, *Caelinorum* fuit inter Butuntum, interque *Lupiam* h. e. hodiernum *Lecce*. Habes de ſitu Caelinorum noſtrorum. At ſcire intereſt, quo pacto urbs ipſa recto caſu efferretur. Haud dubie CAELIVM (Καίλιον) ut ex Plinio diſcimus III. 11. Niſi quod prave in Plinianis editionibus per diphthongum OE ſcribitur, COELIVM. Sed non eſt dubium quin ex nummo noſtro & ex Frontino reſcribendum ſit in Plinio CAELIVM. Ordo autem oppidorum in Plinio eſt hujuſmodi: *Baleſium* (fortaſſe ſit Melae *Valetium* al. *Valentium*) *Caelium*, *Brundiſium*. Ita ut Hydruntem verſus eunti prius *Caelium*, deinde *Brundiſium* olim occurrerit: a quo Brundiſio *Lupia* ſive *Lecce* non longiſſime aberat. Vides, ut in poſitu *Caelinorum* hujus noſtri numiſmatis pulchre Plinio cum Frontino conveniat. Vtrum vero Strabonis & Ptolemaei Κέλια, *Celia* (ſine diphthongo ſcripta: ſed eadem nunc ex nummo reſtituitur) ad Plinianum *Caelium* ſit reducenda, alii viderint. Ectypon nummi hujus non attuli, quippe cum Haymii Theſaurus Brit. teratur omnium manibus.

II. MAN. h. e. Μανδυρίνων. Aereus nummus eſt in loculis meis, nec uſquam alibi, quod ſciam viſus: cujus effigiem (nim. in adverſa parte *Apollinem*, in averſa *Leaenam*, inferne vero MAN) in Tab. habes num. X. Sed aegre eſt, quod illae tres litterae MAN, quia Graecis cum Latio communes, dubium relinquant, Graecum ne numiſma an Latinum ſit. Verum non dubito Graeca elementa eſſe, imo & ad Graecos Magnos pertinere. Neque id tam ex ea cauſa, quod in hiſce partibus numiſma repertum (nam id leve eſſet) quam quia ſyllaba MAN nec *Mantinéae* (quorum nomen in nummis integrum exprimitur) nec alii facile convenire poſſit, quam *Manduriae* ſive *Manduriis*, Graeco in Salentinis oppido in Liviana hiſtoria celebrato, quod hodie, ſi Leandro credimus, *Caſal nuovo* vocatur. Ejus oppidi genus non tantum muliebre, ſed etiam neutrum fuit. Stephanus: Μανδύριον . . . *Mandyrium* oppidum eſt Iapygiae (ὁ πολίτης Μανδυρῖνος) *cujus oppidanus Mandyrinus* (ſive Mandurinus) *ut Leontinus*: quod eſt a *Leontium*. Cur autem unâ ſyllabâ in nummo ſcribatur, ſciendum eſt, id uſitatum fuiſſe in Italica Graecia. Sic Brundiſini BRVN, Cauloniatae, ΚΑΥΛ, Crotoniatae ΚΡΟ, Metapontini ΜΕ, Heraclienſes ⊢HP, Paeſtani PAIS in moneta inſcribebantur. Huic oppido a Phoenicibus ſeu Tyrrhenis incolis, hoc nomen inditum. Nam cum nihil Graece, nihil Latine ſignificet, Orientali vero tantum idiomate ſuas ſignificationes prodat; a Tyrrhenis impoſitum oportuit. Apud Chaldaeos Syroſque eſt Verbum *Medar*, quod in ſuis derivatis notionem loci declivis habet. Ex quo poteſt intelligi Iapygas oppido a ſe in montanis condito ejus, quam dixi, ſignificationis vocabulum impoſuiſſe. Ectypon noſtri numiſmatis in Tab. num. IX. habes.

III. Addideram huc etiam tertium, ut puto, ineditum nummum, qui ad coloniam illam Siritanam quae ΤΑΡΑΝτίνων inſcribebatur, pertinere

Xxx mihi

Poſtremo *Zeta* hoc modo Ξ fit, quod aut antiquioris aetatis eſt, aut citerioris qua revocatum.

At nihil magis antiquitatem redolet, quam craſſior nummi ſcalptura. Jove hoc noſtro nihil ſane rudius atque ineptius fingi poteſt: niſi forte excipias, artificem illiuſmet ſigni (quod Hadriae in Jovis Caſii fano colebatur) vaſtitatem expreſſiſſe. In averſa parte caput viri ſtantis eod. morbo laborat.

Verum non poteſt nummus non antiquiſſimus eſſe. Nam coloniae (niſi quae tantum Latino jure uterentur) in Italia monetam non ſignabant. Municipia etiam, poſtquam civitate donata lege Julia fuerunt, a ferienda moneta deſtiterunt; ita ut hic nummus non poſſit non eſſe Julia lege antiquior. Ac ne multa: nummum ſi inſpicias, diu ante Juliae tempora percuſſum ipſe ſe fatebitur.

mihi visus : quemque in Tab. num. X. exhibui. Verum ejus explicationem infra mox in Addendis ad pag. 27. reperies. Ac poſſem, ſi paullo curatius loculos excuterem, & alios nummos aliquot adjungere novos huc pertinentes: praeſertim peregrinos aliquos (quorum in ima ora (86) ad guſtum duos treſve exponam) ſed cepit me jam viae longae taedium.

COLLECTANEVM IX.

DE PRIMIS ITALIAE ET IAPYGIAE, QVAE POSTEA MAGNA GRAECIA, INCOLIS.

Ad Prodromi pag. 26. & alibi pluries.

Conſilium fuerat ad dictum Prodromi locum haud breve Collectaneum texere, quantum qui-

(86) *De Calatinorum, Hyrinorum, Larinatium nummis peregrinae ſcripturae.*

I. Dum caſu meos populorum nummos inſpicio, unum reperi aereum eisdem characterum formis inſcriptum, quibus Campana moneta, cujus in Tyrrhenicis plura exempla monſtravi : quos quidem nummos generali vocabulo Tyrrhenos, peculiari Oſcos vocaveris. Hic ex adverſa parte Jovis caput ſenile oſtendit, ex altera bigam (quae eadem ſymbola in uno Campanorum ſatis trito comparent) cum hac inſcriptione ΙΤΝΙΝΧ h. e. CALATI, ut minime dubitandum ſit, quin ad *Calatiam* pertineat. Duas exſtitiſſe Calatias, jam pridem acris ingenii vir Cam. Peregrinius in ſua Campania primus oſtendit : unam trans Vulturnum amnem ad Capuae Septentrionem, alteram ad ejus ortum cis idem flumen ad viam Appiam. Sed illa transfluvialis antiquior & illuſtrior, puto, fuit. Horum igitur Calatinorum videtur fuiſſe nummus hic fabricae perantiquae, & adhuc ineditus. Ejus typum non exhibui in Tabula, quia eſt plane idem, ac qui in Tyrrhenicis noſtris Cortonenſibus in Tab. num. VIII. oſtenditur. Vnum hoc noto, bigae jugales praelongos & quidem inſigniter, exhiberi. Et exſtitiſſe quidem olim id genus equos, ex hoc & aliquot aliis nummis didici. Imo hodieque in Britannia longiſſimi generis exſtant, iique, ut ajunt, mira pernicitate valentes.

II. Alter argenteus eſt, & antiquiſſimus, cujus epigraphe parum recte ab Harduino exhibetur in ΥΔΙΝΑΙΩΝ. Apud me hic ex argento duplex eſt, litteris Tyrrhenicis a dextra in ſiniſtram progredientibus, & quidem hac forma in uno ꓤИIꓷV hac vero in altero ꓤΜꟷꓷY. Pallas in adverſa parte, in poſtica taurus humano capite cornuto, quae eſt, ut alibi oſtendi, *Frons Italiae.* Harduinus Υδιναίων legi jubet, quia alicubi Υδιναι ſcalptum teſtatur. In noſtris certe legitur Vρινα, aut Υρινα. Pertinet autem ad Υρίην Herodoti, quae Straboni & aliis Ουρία, & hodie dum *Oria* vocatur, Epiſcopali ſede gaudens, ex feudis Excellentiſſ. Principis Francavillae. Herodotus lib. VII. tradit, Cretenſes tempeſtate jactatos, huc appulſos *Hyriam* ſive *Vriam* condidiſſe, ac mox conditores dictos fuiſſe *Iapyges* : unde *Iapygiae* nomen. Sane *Iapyges* cum audis, Chananaeos illos aut *Ceretaeos* profugos a facie Joſuae (ut ipſi de ſe in columnis Tingitanis conquerebantur) audire te puta. Verum de his in *Collect.* IX. ac maxime X. ſermo recurret opportunior, ubi de *Iapygum etymologia*. Ceterum quod ꓷ quoddam pro littera canina ſcalptum fuit, id indicium eſt Tyrrhenicae ſive Oſcae ſcriptionis, ut ad ſequentem nummum dicetur.

Antequam vero hinc abeo, pauca de hujus urbis orthographia notavero. Haec Straboni lib. VI. p. 282. ex Herodoto Ουρία cum diphthongo vocatur: Tamen in Herodoto ipſo hodie Υρίη ſcribitur. In nummis (qui utroque antiquiores) prima vocalis, ut in ſuperioribus formis vides, alibi V, alibi Y. Sed hoc nihil eſt ; nam Y & V (V inquam, tum Tyrrhenicum tum Latinum) tam figura quam poteſtate ſunt fere idem. Itaque Herodotus ut nummis concineret (quorum major pars Y offert) cum Pythagorica littera ſcripſit. Strabo vero cum a Latinis hanc urbem ſine aſpiratione pronuntiari ſciret, maluit Οὐρίαν cum dipht. quam Υρίαν (ubi Υ denſandum fuiſſet) ſcribere. At Herodotus videtur ſecutus Latinos aetatis ſuae, quibus Υ non ſemper aſperabatur. Exemplo ſit cognomen Rom. YPSAEVS, quod olim in nummis tenuabatur.

Illud gravius quod in nummis ultima ſyllaba N gerit (Υρινα enim aut Vρινα legitur) quod N ab Herodoto & Strabone abeſt. Sane quidem Harduinus in nummo uno teſtatur ſe legiſſe ΥΔΙΝΑΙ, quod ipſo teſte, eſſet ΥΔΙΝΑΙΩΝ. Fides penes eum ſit. Nuſquam ego Δ ſed ꓷ, nec I ultimum vidi. Interim eo labor, ut cenſeam primitivum nomen olim fuiſſe Υριον, a quo (ſecundum Stephani leges) oritur gentile *Vrinus*. Apud antiquos pluries Υριον me reperiſſe memini. Euſtathius etiam Ὕριον & Υρίην dici ſolitum memorat. Sic Θούριον (a quo *Thurinus*) aeque ac Θουρία, & alia ſexcenta. Ergo illud VDINA nummi eſt derivativum a neutro Υριον, ac ſubaudiri licebit ſubſtantivum nomen *monetam* ſignificans, aliudve congruum vocabulum.

III. Quatuor apud me aerei nummi ſunt, quorum diverſi ſunt typi, verum omnium communis inſcriptio eſt LADINOD. In horum antiquiſſimo prima littera L ad V prope accedit, niſi quod altera lineola brevior eſt ; ita ut ſit ipſiſſimum L Etruſcum & veterrimuum Latinorum. Illud autem duplex D non aliud eſt quam R duplex, ita ut legendum ſit LARINOR. Pertinet enim ad Larinates, in Frentanis, quos hinc apparet primitus *Larinos* ſeſe inſcripſiſſe. Porro qui Tuſcanicae ſcripturae levem hauſere notitiam, non ignorant ab iis caninam litteram eâd. notari effigie ac Latinum D. Vide ſuperiorem nummum, in quo VDINA pro YPINA. In linguis pluribus Orientis τῶ D & R tractus minimum inter ſe differunt : adde hoc quoque quod hae litterae eum cognatae pronuntiationis eſſent, quam ſaepiſſime inter ſe permutatae alternabant, ut exemplis pluribus in Tyrrhenicis docui. Porro ex *Larinum* fit derivativum duplex, tum *Larinus* (quo utitur nummus, & Cic. ubi ait, *Larinus ager*) tum etiam *Larinas*, quod complures uſurparunt, & in primis Silius canens, *Superi Larinas accola ponti*. Atque ex Silio diſcimus, Larinates, quos ipſe poemati inſeruit, fuiſſe maritimos : id quod etiam uno ex meis Larinatibus nummis confirmatur, in cujus averſa parte ſive delphinus, ſive alius piſcis vivus, & quaſi recens ex undis extractus, mire ſe contorquens exhibetur. Non ergo Silii & horum nummorum *Larinum* idem eſt, ac hodierna *Larina*, ſedes Epiſcopalis in hodierni Comitatus Moliſii & Capitanatae limite ſita ; ſed alibi propius a mari. Nec dubito quin duo hujus nominis oppida fuerint, unum ignobilius in hodiernae *Larinae* poſitu,

quidem ex apparatu rerum multiplicium huc pertinentium, quem animo conceperam, judicare queo. Verum quae finis huic libro esset, si alios ex aliis sermones longissimos sererem? Satis erit, si pauca de iis, quae in hujus Collectanei lemmate praescripsi, primoribus labris attingam.

Illud tamen monendus est lector, *Incolas primos* dupliciter posse accipi, sive ut ad Phalegicas ipsas migrationes, sive ut ad posteriores alias Chananaeorum Josuae metu extorrium referantur. Non hîc de priore generali διασπορᾷ loquor: ad quam potius illa accedunt, quae in Prodromo Diatr. 2. pag. 79. seq. de *Chonia*, *Leutarniaque* deque *Siritide* diximus; *Chones* enim illi re vera praelongo intervallo Iapygibus antecesserunt. Chonum illorum erant etiam vestigia quaedam in Brettia peninsula ad Crimisam: at longe illustriora in Fronte Italiae in tota Siritide nos loco cit. notavimus. Loquor hîc ergo tantum de διασπορᾷ altera, aut quae huic proxime successit, nim. de migrationibus anterioribus Troico excidio, aut proxime illud secutis.

C A P V T I.

De Cretensibus (h. e. Cerethaeis Josuae adventu fugatis) regionis hujus conditoribus primis: qui postea Iapyges appellati.

Atque ut ordini & brevitati studeam, quosdam veluti ἀφορισμὺς, brevesque finitiones hîc statuo. I. Regio, cujus incolas primos ostendere satago, tres in partes findi potest. Prima illa sit ora Tarentini sinus, cui Metapontum, Heraclea, Siris, aliaq. πολίχνια insidebant. Hanc modo veterrimo vocabulo *Choniam* dicemus (a parte scil. illustriore, de qua in Prodr. p. 79. seqq. dictum) modo *frontem Italiae*: de quo vocabulo pag. 21. Adn. 31. sermo fuit. Haec vero frons Italiae peninsulis duabus, quasi cornibus totidem armatur. Horum dextrum modo *Oenotriam*, *Italiamve*, modo *Bruttiam peninsulam*: sinistrum vero cornu modo *Sallentinos*, modo *Borêam peninsulam* nuncupabimus.

II. Primi omnium, quos Graeci scriptores in haec loca venisse narrant, Cretenses fuerunt: de quorum in haec loca diu ante Troica navigationibus vide in ima (87) pagella.

III. Jam vero primi Cretae insulae habitatores haud alii, quam *Cerethaei* illi fuerant, quorum toties Divina pagina meminit, & quorum reliquiae in Palaestina sub Davide & sequentibus regibus adhuc restabant: de quo toto inferne adnotata (88) consules. Ex quo factum, ut post conditam a Ceretaeis Cretam insulam, duplices jam *Ceretaei* aut Cretæi essent, non sanguine, sed habitatione discreti; unum scil. insu-

situ, alterum celebrius a mari non longe reductum, de quo nummi, ac Silius loquuntur; & insuper Plinius ubi ait, *Larinates cognomine Frentani*. Nec enim nisi διακριτικὰ locorum ea cognomenta sunt, quibus unum ab altero ὁμωνύμῳ distinguatur.

(87) De Cretensium colonia Tarentina dictum in Prodr. 39. & seq. sect. 3. ex Antiocho apud Strabonem: qui inter cetera *Iapygiae* nomen ab *Iapyge* Cretensium (sed ἐτεοκρήτων, h. e. primitivor. *Cerethim* insulanorum) ductore in eam coloniam arcessit: item ex Herodoto & aliis. Vide ibi dicta. Ac notandum I. eam coloniam ex Herod. VII. 171. incidisse in tertiam generationem (h. e. trecentesimum annum) ante Iliacam vastitatem, i. e. paullo post Josue tempora, quibus insulae Cretae habitatores non Graeci, sed ἐτεόκρητες erant, h. e. Cerethaei meri.

Iidem Eteocretes per ead. tempora Hyriam in Tarenti vicinia condiderunt, seque pro Cretensibus *Iapygas Messapios* nominarunt apud Herod. ibid. In altero vero cornu *Iapygas* (h. e. eosdem illos Eteocretas, de quibus supra) Crotona jam ab initio fundasse, Ephorus apud Strab. refert: de quo vide pag. 31. Adn. 40. Eodem pertinent in sinistro cornu *Iapygium prom.* & in dextro *Tria Iapygum promontoria*. Plura alia Cretum vestigia Strabo notavit.

(88) *De Cerethim Biblicis, & de insulae Cretae incolis. Hos alteros a Biblicis antiquitus fuisse satos. Plura cognitu digna.*

De his *Cerethaeis* qui plura volet, adeat Bochartum in Chanaan lib. I. c. 15. de his erudite disserentem, aut Calmetum qui ex illo profecit. Bocharti reperta referri ad haec summa capita possunt. I. Ex plurimis sacri Codicis locis aperte constat *Cerethim* eosdem plane ac *Philistaeos* fuisse; quorum sedem in ora maritima Chanaanitidis fuisse nemo dubitat: unde *Philistaeorum* nomen, utpote legentibus littora compertissimum, ad totam interiorem terram sese transfudit, ut *Palaestina* vocaretur. II. Non temere autem hoc est, quod Scripturar. sacrar. *Cerethaeos* cum nostri LXX. ex tot locis Script. non possent ignorare ad populum aliquem Chanaanitidis pertinere; tamen & τὺς *Ceretim* Κρῆτας (*Cretenses*) & τὸ *Ceroth* Κρήτην (*Cretam*) reddiderint. Annon aperte patet, persuasum Senioribus fuisse, *Cerethim* & insulanos *Cretenses*, sicuti nominis ita & generis ejusdem fuisse? III. Ac sane utrorumq. stirpem ὁμόφυλον fuisse plura arguunt: primum quod, teste Stephano, Gaza Philistaeorum sive *Cerethim* metropolis, *Minoa* cognominata fuerit: deinde quod *Marnas* (deus Gazae cultus) eidem Stephano Jupiter Κρηταγενὴς exponatur: adde intentissimum in utrisque Cretibus sagittandi studium. IV. Ac miratur Bochartus (ex quo superiora contraxi) cur LXX. *Cerethim* hosce Κρῆτας interpretati fuerint. Verum ex nominum confusione haud verendum Senioribus fuit, ne insulani Cretes intelligerentur. Nam hi serius *Cretenses* audiverunt; quia alia insulae nomina fuere prius apud Plinium IV. 12. Neque hanc vocatam fuisse *Cretam* reor ante Minoem regem: quem equidem antea regnasse Gazae (ob id *Minoae* cognomen adeptae) puto, ac postea regnum in Insula constabilisse quae ab eo *Creta* ob id appellata, quod is ex *Ceretim* regno in insulam profectus esset.

Haec, quae paucis delibavi, facile res duas ostendunt: I. aptissime LXX. *Ceretim* vertisse Κρῆτας, non quod essent nominis allusione illecti (ut innuerat Bochartus) sed quod re vera *Cretim* illi Palaestini Cretibus insulanis congeneres essent: II. deinde non esse dubium, quin Cretes insulani ab illis *Ceretim* sive Cretibus Palaestinis sati fuerint: in quo tamen Bochartus aestuaverat, & adhuc viri docti ἐπέχουσιν. Ab illis Ceretim, inquam, & *Cretensium* & simul *Curetum* nomen pervasit in insulam, & Jovis cultus tot fabulis exornatus, & perditum sagittandi studium. Mitto alia compendii studio, quae ex Bocharto & Calmeto cognosci possunt.

lanorum, alterum in Palaestinae continente Cerethaeorum aut Cretensium genus. Hinc *Cretensium* utrorumque confusio apud profanos scriptores, qui veras origines, quas solae Hebraicae Scripturae pandere poterant, ignorarent.

IV. Potest ergo fieri, ut Cretenses, qui in haec loca nostra appulisse narrantur; non quidem ab insula Creta, sed *ἀμέσως* a Terra Chanaan (nim. statim ac Josuae armis *fugati*) solventes, in has oras enavigaverint.

V. Sed multo tamen dictu facilius, si *Ceretim* postquam insulam *Cretam*, a se ita vocatam, frequentassent, tum demum insulanorum pars casu aliquo coacti fuerint, ut novas sibi sedes paraturi, ita in haec loca pervenerint. Hoc alterum si sequimur, tum hos Cretenses non pro illis posterioribus captâ Troja, h. e. alieno sanguine coinquinatis, debes accipere, sed puros illos Cretenses, quales ante Troica & Graecorum in insulam adventum fuerant, quorum reliquiae audivere postea *Eteocretes*, i. e. veri *Cretes*, de quibus alibi (89) copiose dictum.

VI. Vtut est, certe tribus ante Iliaca tempora (90) saeculis Cretenses illos in haec loca venisse Graeci narrant, h. e. non diu post Josuae aetatem. Quo tempore cum nostros Cretenses istos originis suae (cur scil. *Cretes* sive Ceretaei (91) dicti essent) nondum oblivio cepisset, *Ceretaeorum* nomen cum alio permutarunt, in quo eadem vis notionis inesset. Itaque *Pro Cretensibus* (Ἰάπυγας Μεσσαπίους) *Iapyges Messapios, & pro insulanis continentis incolas evasisse*, Herodotus VII. 170. testatur. *Ceretaeorum autem* (h. e. Cretensium) & *Iapygum* vocabula parili notione pollent, & se armis Iosuae fugatos produnt, ut in Collect. seq. explicabitur.

C A P V T II.

Iapygiae primitivae nomen principio Frontem Italiae cum utroque cornu continuisse, mox a prom. Sallentino ad ultimos Daunios fuisse restrictum. De primis Iapygum fundationibus.

Ac primitus quidem vox *Iapygiae* totam illius terrae latitudinem complectebatur, quae postea Magna Graecia audiit: imo & non paullo amplius; quia praeter oram maritimam Frontis Italiae & geminorum cornuum (quae sola littora Graeci oris fuerunt) etiam ad interiora a Barbaris habitata se diffundebat. Omnem hanc latissimam regionem *Iapygiae* vocabulo olim comprehensam, ex nominibus aevo posteriore adhuc superstitibus potest conjici. Nam sicuti in Borêa peninsula innotuit *ἄκρα Ιαπυγία*, *Iapygium promontorium*; ita & in altero cornu *τρεῖς Ιαπύγων ἄκραι*, *Tria Iapygum promontoria*, omni aevo illustria fuerunt. In eodem Oenotriae cornu in prima Crotonis fundatione de Iapygibus sermo fit. Sicuti & de eisdem in Tarenti initiis fama est multo celebrior. Tamen ea patentior Iapygiae acceptio mox videtur cornu sinistro restringi coepisse, sed ita tamen ut eadem plures adhuc suo ambitu partes contineret, nim. Sallentinos, Messapiam, Calabriam (al. Peucetiam) Apuliam Dauniamque: de quo cap. seq. Causa fort. ea fuerit, quod cum hujus olim late patentis Iapygiae partes aliquae postmodum proprias appellationes nactae essent (nam & Frons Italiae, maxime Siritis & Metapontina regio, diu ante Iapygas *Chonia* audiverat; cornuque dextrum primo *Oenotria*, mox *Italia* dicta, demum *Brettia* vocata) ab eo factum ut Iapygiae nomen ante latius, contrahi coeperit, ita ut ad solam borêam regionem restringeretur. Factum hoc passim in amplissimarum regionum nominibus, ut quod antea toti commune, mox unius partis peculiare evaderet.

Ac post *Chonas* equidem nullos Iapygibus anteriores fuisse dixi cap. sup. Quaenam vero adventu primo oppida Iapyges condiderint, etsi difficile dictu est, tamen ex nummis & ex auctoribus hauriri lux nonnulla potest. Numismáta V*ρινα* inscripta (de quibus dixi Collect. VIII. Adnot. *86*. num. II.) ingentem haud dubie vetustatem produnt. Etsi non est credibile, antiquissima oppida ab suo statim conditu nummos percussisse, cum feriendae monetae institutum recentius eorum fundatione fuisse necesse sit. Ceterum Hyriae antiquitati illi remotiori Herodotus (92) apprime testificatur. Tarenti vetustatem incredibilem habes ex Prodromi pag. *95*. ver. *6*. ubi Cretenses (qui postea *Iapyges* vocati) tribus generationibus, h. e. annis trecentis Trojae excidio praecesserunt. Siridis urbis initia longe adhuc antiquiora fuerunt. Cauloniae nummi (de quibus vide Collectan. VI.) senium prodigiosum praeseferunt. Crotoni praeter antiquissimos nummos (& in iis character *Koph* mere Phoenicius) parem aut etiam majorem antiquitatem nomen ipsum oppidi conciliat, quod *Vrbem* (93) *κατ' ἐξοχὴν* notat. Itaque tum condita fuisse videtur, quando pagatim hi tractus habitabantur, ac praeter Crotonem (Iapygum urbem, ac facile metropolim) urbs alia munita & *ἀξιόλογος* nulla in hoc tractu erat.

C A P V T III.

De Iapygiae partibus intra & extra peninsulam.

Herodoti locus mihi sermonis hujus caput esto. Is quidem meminerat Iapygiae l. III. c. 138. Deinde & lib. IV. c. *99*. ubi Tauricam peninsulae Iapygiae comparat. Verum nihil eo loco pulchrius, quo Musâ VII. cap. 170. inserit historiae digressionem de Cretensium (intellige primitivos illos Eteocretas, Minoe quidem aliquanto posteriores, sed vetustiores Graecorum in Cretam adventu) in Sicaniam primum, mox (ubi il-

linc

(89) De Eoteocretibus copiose dixi pag. *96*. totâ Adn. 51. quam adeundam suadeo.

(90) Herodotus id diserte testatur VII. cap. 171.

(91) *Cerethaeorum* vocabulum est ab Heb. *Carath*, quod Graeci interpretes plerumque ἐκκόπτω (*exscindo*) alibi aequipollentibus verbis interpretantur: quod videtur alludere ad veterem suum in oram Chanaanitidis receptum, quo scil. Josuae metu compulsi.

(92) Apud Herodotum VII. 70. prima Cretensium (h. e. ἐτεοκρήτων, sive *Ceretim*) in hac peninsula fundatio *Hyria* fuit, hodie *Oria*.

(93) De quo in Prodromo, ubi de Crotone.

linc coacti discedere) in Iapygiam appulsu. Ὡς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας . . . *Cumque circa Iapygiam cursum tenerent; ingenti eos tempestate adorta in terram ejectos, laceratisque navibus, quia nullus in Cretam reditus ostendebatur, illic restitisse, urbemque Hyriam condidisse: ac mutata fortuna pro Cretensibus, IAPYGES MESSAPIOS evasisse, proque insulanis incolas continentis: & ab urbe Hyria alias insuper (94) condidisse. Quas secutis temporibus Tarentini evertentes, in magnas calamitates inciderunt*. Haec narratio in tempora statim Trojae excidium consecuta incidit, ut in Prodr. Diatr. 2. p.95. demonstravi. Ergo ab Eteocretibus istis, sive Ceretaeorum nepotibus in haec loca appellentibus, sive usurpabatur jam *Iapygiae* nomen, eademq. jam regio in plures partes findebatur, quarum una *Messapia*; sive (quod vero propius) ipsi Eteocretes sese *Iapygas* (ob eas rationes quas *Collect.* seq. exponam) vocarunt, & exstitere causa, cur regio *Iapygia* diceretur.

Verum id est in Herodoti loco pulcherrimum, quod non ἁπλῶς *Iapyges* ii nuncupati, sed (cum adjectione scil. διακριτικοῦ cognominis) *Messapii*: quod provinciarum partitionem in Iapygia arguit, quarum una nim. Messapia vocaretur. Atque in hoc Musarum scriptor habet suffragatorem Thucydidem. Qui non raro quidem Iapygium nomen (95) usurpat: verum lib. VII. sect. 33. ita scriptum reliquit: *Hinc vero profecti* (ἐς τὰς χοιράδας (96) νήσους Ιαπυγίας) *ad Choeradas Iapygiae insulas appulerunt: & paucos quosdam Iapygum jaculatores* (τοῦ Μεσσαπίου ἔθνους) *Messapiae gentis in naves imposuerunt*. Duobus hisce locis duorum praestantium scriptorum nihil reperio vetustius, quibus *Messapia*, ex Iapygiae provinciis una, commemoratur; ex quo & alias insuper Iapygiae partes jam tum fuisse ostenditur.

Quaenam vero aliae partes fuerint, ex antiquis nominibus apud Polybium & alios (quorum aliquot loca Cluverius p.1208. collegit) potest intelligi. At quo eaedem regiones positu fuerint haud peraeque apud antiquos liquet. Mihi aliorum partitio parum se probat; nec enim videtur dubium, quin Iapygia in partes quinque dividenda sit, duas intra peninsulam, tres vero extra. Vltima loca peninsulae *Salentinos* tenuisse, ex eo constare arbitror, quod *Promontorium Iapygium* (qui ultimus peninsulae angulus) etiam *Salentinum promontorium* vocatum fuerit. Salentinis autem continentes fuisse *Messapios* ad isthmum usque, situs *Hyriae* illius Herodoteae (de qua initio cap. hujus dixi) demonstrat. At postea Strabonis aevo in peninsulae partibus sive distinguendis, sive permiscendis mire variatum. Eum (97) vide. Extra vero peninsulam Messapios *Calabri* excipiunt (quorum situm urbs *Rudiae* ostendit, quae Ennio *Calabri poetae* nomen peperit) Calabri vero meo judicio iidem qui Peucetii. Cur autem *Peucetios* a Calabris non distinxerim, *Collect.* seq. dicetur. Jam vero inter Calabros interque Daunios intercessisse *Apuliam* proprie dictam, nunc primum ex Strabone in eod. *Collect.* seq. ostendam. Apuliae vero propriae *Daunii* extremi Iapygum nectuntur, qui ad Frentanos usque & Hirpinos pertinent. Ceterum antiqui scriptores de his partibus, utpote in re involuta, ita saepe differunt, ut quid se-

qua-

(94) Graece erat, ἀπὸ δὲ Τρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκῆσαι, quod in ult. edit Gronoviana redditur: *Et ab urbe Hyria alias incoluisse*. Nempe putavit οἰκέω non aliter quam pro *habito* posse usurpari. At equidem sexcenta veterum notavi loca, quibus οἰκέω tantumdem est quod οἰκίζω, *Condo*: quod miror in lexicis non observatum. Atqui hîc *Condo* sententia postulat. Nam apud Herodotum Cretes isti sunt primi conditores Iapygiae: nec notatu dignum fuerat, ab his Cretensibus praeter Hyriam, alias quoque urbes habitatas fuisse, sed illud prorsus notari meruit, post *Hyriam* (primum istorum Eteocretum opus) alia plura ab iisdem fundata oppida. Itaque Crotonis conditus (quem antiqui Japygibus tribuunt) postponendus est Hyriae. Nam Cretenses sive Iapyges non nisi post Hyriam aliaq. ejusd. peninsulæ fundationes, videntur demum cornu alterum pervasisse, in eoque indidisse *Tribus Iapygum promontoriis* nomen, & *Crotona* urbem eximiam condidisse: in cujus conditu exstat mentio Iapygum.

(95) Nempe is ἄκραν Ιαπυγίαν ter in sua historia memorat, lib. VI. sect. 30. & 44. & lib. VII. sect. 33. Verum miraculo mihi fuit, quod haec loca omnia in exactissima edit. Amstel. ann. 1731. ita redduntur, quasi proprium promontorii nomen *Iapygia* fuerit; vertitur enim semper, *Ad promont. Iapygiam*. Sed nemo non videt, traduci debuisse, *Ad promontorium Iapygium*, ut ab aliis omnibus illud nuncupatur derivativo vocabulo.

Et id quoque mirum, quod in accuratissima Italiae Tab. Domini Islaei ubi *promont. Iapygium* est, ibi inscribitur *Extrema Iapygia*, quasi ἄκρα adjectivum sit, ac non potius substantive ponatur, sicuti & in cornu altero illud τρεῖς Ιαπύγων ἄκραι non aliter quam substantive accipitur. Verum quid ἄκρα ista fuerit, apertissime Amasenus Geographus lib. VI. pag. 281. explicaverat, a quo prope *Fanum Minervae* ponitur ὁ σκόπελος, ὃν καλοῦσιν ἄκραν Ιαπυγίαν, πολὺς ἐκκείμενος εἰς τὸ πέλαγος . . . *Scopulus, quem promontorium Iapygium vocant, magna sui parte in altum procurrens* . . . Plinius ista Strabonis lib. III. cap. XI. totidem verbis reddidit. *Inde XXVI. M. promontorium, quod Acran Iapygian vocant, quo longissime in maria excurrit Italia*.

(96) *Choeradas* has *insulas* Casaub. ad Strabonem lib. VI. *Tria Iapygum promontoria* interpretabatur. Atqui promontoria *insulas* vocari quis probaverit? Adhaec quae hîc Thucyd. narrat, longissime a Tribus promontoriis absunt. Demum χοιράδες interdum apellativum nomen est, & ὑφάλοις πέτραις opponuntur: at nemo efficiet, ut χοιράδες eaedem ac ἄκραι sint.

Cluverius *Choeradas* hasce Tarentino portui objectas fuisse dicit. Sane si e regione Tarenti re vera insulae ullae exstent, nihil hoc verius erit. Cluverium secutus Islaeus νησίδια duo eo in loco in Tabula pinxit, quae & *Choeradas* inscripsit. An vero ibi hodieque sint, incolae nobis ediderint.

(97) Geographus de peninsula ita pag. 282. testatur: *Quam plerique & Messapiam, & Iapygiam, & Calabriam, & Salentinam* (quasi synonyma totius peninsulae sint) *in commune appellant: alii quo supra modo diximus, eas* (quasi partes) *distinguunt*. Locus ille superior, quo Iapygie partes se distinxisse indicat, exstat p. 277. quem excutiemus Adn. seq.

quare, in ambiguo relinquant. Verum Strabonis locus unus prae ceteris notabilis eſt, quem in imo (*98*) ſubjicio. Hactenus Iapygiam ejuſque partes recenſui: venio ad peninſulam alteram.

CAPVT IV.

De nominum ſucceſſione in peninſula Bruttia: tum de Bruttiis ipſis eorumque originibus.

Tota haec peninſula principio, uti dictum, communi *Iapygiae* vocabulo una cum aliis comprehenſa, mox peculiare ſibi Tyrrhenicum *Oenotriae* prius, dein & *Italiae* nomen (de utriuſque etymo in *Collect.* ſequenti) arrogavit. *Oenotriae* ſive *Italiae* terminus primo anguſtiſſimus erat, nim. iſthmus ille inter Lameticum atque Scylleticum ſinum (hodie *Golfo di S. Eufemia*, & *Golfo di Squillace*) uti teſtatur Ariſtoteles in VII. Polit. & ex Antiocho Dionyſius Halic. in quo tamen pro Ναπητίνε legendum eſt Λαμητίνε. Etſi ex eodem Antiocho Strabo terminos ad Laum profert. Cauſam in (*99*) imo vide.

Ergo aliquanto poſtea idem Italiae nomen ſerpere latius coepit. Cumque primo ad Laum uſque, deinde & ad Silarum amnes, ac mox longius adhuc perreperet; quaerendum huic peninſulae nomen aliud peculiare fuit loco vocabuli *Italiae*, quod jam latius evaſerat, quam ut peninſulae finibus contineretur. Sic ergo factum. Peninſula illa, quae prius *Oenotria*, poſteaque *Italia* dicta fuerat, demum (poſtquam ſcil. Italiae vox longius perrepſiſſet) dici *Brettia* coepit: de quo nomine oram (100) paginae conſules.

Atq. hic paucis de Bruttiorum origine commen-

(98) Non cenſui omittendum Strabonis locum eximium lib. VI. pag. 277. *Sed quando* inquit (τὴν ἀρχαίαν Ἰταλίαν) *veteris notionis Italiam deſcripſimus; quae ad Metapontium uſque pertinet* (ſed ita ut Metapontum contineretur *Italiae* voce, non excluderetur) *nunc quae continenter ſequuntur, perſequamur. Contigua Metapontio eſt Iapygia. Hanc vero etiam Meſſapiam Graeci appellant.* Subſiſto hic paulliſper. Nec enim verum eſt Iapygiam Meſſapiamque fuiſſe unius regionis mera ſynonyma, ſed Iapygiam patuiſſe latiſſime, Meſſapiam vero unam ex partibus Iapygiae fuiſſe, jam olim Herodotus ac Thucydides oſtenderant, ac poſtea Stephanus diſerte docuit: *Meſſapia*, inquit (χώρα Ἰαπυγίας, προσεχὴς Τάραντι) *regio Iapygiae, Tarento vicina.* Recte finitimam Tarentinis dixit ſicuti & Pauſanias: ἀπὸ Μεσσαπίων ὁμόρων τῇ Ταραντίνων, *a Meſſapiis Tarentinae regioni finitimis.* Ex quibus liquet, Tarentum ita fuiſſe in limite qui Meſſapiam a Calabria dirimeret, ut id tamen extra Meſſapiam & in Calabria cenſeretur.

Pergit Geographus: οἱ δ' ἐπιχώριοι . . . *At indigenae* (hos cum Graecis opponat, neceſſe eſt antiquos terrae incolas barbaros intelligi, qui diu ante Graecos in his locis conſederant) *At*, inquit, *indigenae particulatim appellant, alios quidem Salentinos, qui Iapygium promontorium tenent, alios vero Calabros.* At nonne neceſſe fuit indigenas etiam *Meſſapiis* ſedem diſtinctam aſſignaſſe? Ac mirum ſane, ni ex textu Strabonis inter Salentinos & Calabros *Meſſapii* (nempe τὸ δὲ Μεσσαπίων) exciderint. Re enim vera *Salentini* in extrema peninſula erant, ubi Iapygium promontorium, quod & Salentinum vocabatur. Salentinos excipiebat Meſſapia, in qua Herodoti *Hyria* ſive Strabonis Vria in iſthmi faucibus. Poſt Meſſapiam ſequebatur Calabria, in qua *Rudiae* Ennii patria, qui proinde Calaber vocabatur; ſicuti & Tarentum ipſum in Calabria exſtitit.

Poſtremo de *Peucetiis* & *Dauniis* ita ſtatim poſt recitata verba ſcripſit: *Supra hos* (Calabros ſcil.) *verſus ſeptentrionem ſunt tum Peucetii* (καὶ Αυδάνιοι: ex Caſaubono corrige, καὶ οἱ Δαύνιοι) *tum qui Daunii Graeco ſermone vocantur.* Illud *Graeco ſermone* cur addiderit, ſequentia declarant: *Nam contra indigenae quidquid poſt Calabros eſt, Apuliam vocant.* Idem Geographus etiam lib. V. pag. 242. Apulos a Graecis *Daunios* vocari monuerat.

(*99*) Strabo lib. VI. pag. 254. extremâ ex Antiocho *terminum Italiae* illius veteris, quae prius Oenotria dicta fuerat, ita ſtatuit: ὅριον δ' αὐτῆς ἀποφαίνει πρὸς μὲν τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τῆς Βρεττίας ἔφαμεν, τὸν Λάον ποταμόν . . . *Terminum autem ei* (Italiae veteri Antiochus) *conſtituit, ad mare quidem Tyrrhenum eumdem, quem & nos Brettiae fuiſſe diximus, nim. ad oram Tyrrhenicam Laum amnem, ad Siculam Metapontium.* Atqui multo artiores ex eodem Antiocho terminos Ariſtot. & Dionyſius aſſignaverant. Dico equidem Strabonem compendio ſtudentem aliquid tacuiſſe. Nim. duas videtur olim Antiochus Italiae acceptiones tradidiſſe: unam illius veterrimae Italiae, quae haud longius Oenotria progrediebatur, nim. intra Scylleticum & Lametinum ſinus: alteram quae Antiocho ſcribente obtinebat, quando Italiae nomen ad mare Tuſcum Lao amni tenus, ad Siculum vero ſive Ionium ad Metapontum proceſſerat. Ex his acceptionibus Geographus, omiſſa priore, alteram tantum, utpote notiorem, commemoravit. Atque haec Strabonis cum Ariſtotele & Dionyſio conciliatio addatur Prodr. pag. 58. Parecbaſi I. ubi curſim iſta tractavi.

(100) *Brettiae vocabulum quam late olim ac poſtea patuerit. Conclamatus Stephani locus ita enodatur, ut inde ex difficillimo Actor. Apoſt. loco caligo diffletur.* Εἶτα, μετὰ, μέχρι, δεύτερος *ordine retrogrado accepta. Hinc lux auctoribus multis.*

BRETTIA olim tum regionis Bruttiorum, tum etiam picis quae in Sila fiebat, nomen fuit. De picis ſignificatu *Collect.* ſequente videbimus. At *Brettia*, quatenus regionem notat, ſaepe apud antiquos uſurpatur. Polybius lib. IX. de Hannibale ſic narrat: *Facto per Dauniam &* (τῆς Βρεττίας) *Bruttios itinere, Rheginae regioni repentinus occurrit.* Et lib. XI. *Coacto jam Hannibale in anguſtias* (τῆς Βρεττίας) *Bruttiae regionis.* Saepius etiam apud Strabonem occurrit: ac primum lib. VI. extremâ pag. 254. ſed eum locum initio ſuperioris Adn. adſcripſi. Rurſus eod. lib. pag. 255. Ἀπὸ γὰρ Λάυ πρώτη πόλις ἐστὶ τῆς Βρεττίας Τεμέσα. *Prima a Lao urbs Brettiae Temeſa.* Item ineunte pag. 256. loquitur de Hannibale, *Quando in* (τὴν Βρεττίαν) *Bruttios confugit.*

Sed & Stephanus in Βρέττος ait: Καὶ ἡ χώρα Βρεττία, καὶ ἡ γλῶσσα (Bochartus in Chan. correxit πίσσα, ſuffragante doctorum ſenatu) *Brettia tum regionis* (Bruttiorum) *nomen eſt, tum etiam picis.* Quae vero in fine affert, ea torſerunt eruditos viros. Ἀντίοχος δὲ τὴν Ἰταλίαν φησὶ κληθῆναι Βρεττίαν, εἶτα Οἰνωτρίαν. *Antiochus vero Italiam ait dictam fuiſſe Brettiam, deinde Oenotriam.* Bochartus loco cit. item Berkelius ad Stephan. aliique, dum verba in

Ste-

mentabor : quos injuria auctores aliquot nobiles (101) tamquam Lucanorum δραπέτας (*fugitivos*) traduxerunt ; cum contra mihi Bruttii videantur pars illorum Iapygum exstitisse, qui ante Iliacam cladem in hanc primitus peninsulam appulerunt. Nam Iapyges illi ubi ab aliis alio tempore Graecorum (*) coloniis ex locis littoralibus propellebantur; non alio receptum habere potuerunt, quam ad congeneres suos, qui peninsulae interiora jam ab initio tenuerant, ibique ab arte picea *Brettiorum* sibi cognomen quaesierant; quia *Brettium* vocabulum ad picariam pertinet, quam primitivi Brettii in *Sila* (nomen id sylvae mediterraneae fuit) ab initio exercuerant. Vide *Collect.* seq.

At postea iidem Bruttii, teste (102) Diodoro, cum ad bellica studia sese exercuissent, Grae-

Stephano tamquam luxata reponunt, viderunt quidem quid scribere debuerit, cur ita scripserit non viderunt. Incisum prius sic habet: Ἀντίοχος δὲ τὴν Ἰταλίαν φησὶ κληθῆναι Βρεττίαν. *Antiochus Italiam ait vocatam fuisse Brettiam*. Hic verba veluti turbata reponunt. Sed non erat opus. Nihil enim frequentius quam ut attributum τῷ ὑποκειμένῳ (*supposito*) praeponatur. Rectus vero fuisset ordo; *Antiochus* (τὴν Βρεττίαν φησὶ κληθῆναι Ἰταλίαν) *ait, quae nunc Brettia est, vocatam olim fuisse Italiam*. Sequitur: εἶτα Οἰνωτρίαν h. e. *Deinde Oenotriam*. Quo pacto *Deinde*, cum constet *Oenotriae* nomen antiquius Italiae voce fuisse? Verum illud *Deinde* intelligas necesse est ordine retrorsum acto: quo ordine prima est *Brettia*, secunda est *Italia*, tertia est *Oenotria*. Hujus generis est illud etiam, quod saepe ab *Vltimis temporibus*, pro *primis* dicimus. Atque hinc intelligitur, quid illud sit, quod Actorum V. post *Theudae* impostoris mentionem, statim v. 37. commemoratur impostor alter *Judas Galilaeus*; qui etsi Theuda antiquior, tamen μετὰ τοῦτον (*post hunc* Theudam) surrexisse scribitur. Quo loco aestuant interpretes, nec interim hilum proficiunt: cum tamen illud *Post* ordine retrogrado sit capiendum, initio capto a Theuda, ac retrorsum procedendo. Memini sane Valesium in adnotatis ad Hist. Eccles. similem animadvertisse veterem locum, Sancto Lucae profuturum. Sed in eo reperiendo insudare piget. Ac non raro in antiquis similia occurrunt, etiam apud geographos in positu locorum. Sic apud Strabonem lib. VI. initio pag. 283. (in nova edit. pag. 433.) Appia deducitur per *Caudium*, *Calatiam*, *Capuam*, *Casilinum*, ac statim additur: μέχρι Οὐενουσίας, τὰ δ' ἐνθένδε εἴρηται: quae vertunt, *Vsque Venusiam: reliqua sunt jam dicta*. At illud μέχρι non est *Vsque ad*, sed terminus a quo. Verte: *Ab usque Venusia. Nam quae ultra Venusiam, sunt jam dicta*. Vide locum, nulli captum.

At quo id veterno commissum, ut Pindari locum transmitterem? Exstat is locus Olymp. Od. I. ἀντιστρ. κωλ. ιζ. ubi de Pelope sic canitur:

Ποτὶ δῶμα Διὸς μεταβᾶσαι,
Ἔνθα δευτέρῳ χρόνῳ
Ἦλθε καὶ Γανυμήδης.

Vt in Jovis domum transferret, Quo posteriore tempore, Venit & Ganymedes. At quo pacto (δευτέρῳ) *posteriore* tempore venisse Ganymedes dicitur? quem constat multo antiquiorem Pelope exstitisse, ut ex generationibus hic Scholiastes demonstrat. Tamen idem interpres ubi solvere nodum non valuit, ad ὑπέρβατον confugit, sane durissimum. Itaque verba (quae per ὑπέρβατον trajecta putavit) hunc in modum reponenda censuit: μεταβᾶσαι δευτέρῳ χρόνῳ, ἔνθα ἦλθε καὶ Γανυμήδης. *Vt transferret* (Pelopem) *posteriore tempore* illuc, *quo venerat & Ganymedes*. At quid isto ὑπερβάτῳ abnormius? quando nihil facilius erat quam retro agere ordinalia nomina: qua ratione statim illud δευτέρῳ evadet προτέρῳ: quod alterum Scholiastes hoc loco usurpatum cupivisset. Verum jam de diverticulo in viam.

Ergo *Brettia*, quà regionem notat, antiquioribus temporibus (quibus ejus peninsulae ora secundum varia dominia dividebatur in Thuriatim, Crotoniatim, Locridem, Rheginam &c.) tunc, inquam, Brettia mediterraneis tantum se continebat, nec ultra *Silam* (nomen id sylvae plus LXX. millibus in longum porrectae fuit) progrediebatur. At ubi postea *Italiae* nomen longius prorogari coepit; tum simul etiam *Brettiae* vocabulum in locum prioris *Italiae* successit; uti vides in modo citato apud Stephanum Antiochi loco, cujus aevo jam Brettia tantumdem occupabat spatii, atque olim vetus Italia. Itaque ab eo tempore *Brettia* Silam egressa, totam littoris oram ad Laum usque occupavit.

(101) *Probra in Bruttios edita fabulosa*.

Aegre est quod inter hos etiam Strabonem & Diodorum scriptores graviss. numerare cogar. Verum ita se res habet. Principio Bruttii cum nondum linguam & instituta Graecorum adoptassent (id quod, uti dicetur, postea fecerunt, detersa barbarie) in Graecos finitimos, quorum res erant in Magnae Greciae ora ut cum maxime florentissimae, arma sumpserunt; eosque attriverunt. Hinc puto Magnorum Graecorum (hos enim primos oportet de Bruttiorum genere rebusque gestis scriptitasse) in gentem invisam exstitisse odium plusquam Vatinianum. Itaque si ita incidisset, ut Polybius, talesq. alii cordati viri, Bruttiorum initiis proximiores, de ea gente sermonem instituerent; nae ii veritatem ex vicino dignoscere valuissent, iisque opinor aequiores fuissent. Nunc recentiores Strabo, Siculusque Diodorus quid rogo de Bruttiis ederent, nisi quae ex inquinatis inimicorum fontibus hausissent? Nam verbi causa, quid magis a verisimili abhorret, quam effatum illud Strabonis: Sabinos unos fuisse αὐτόχθονας: ab his Samnites, a Samnitibus Lucanos & Picentinos, a Lucanis Bruttios propagatos? Haec si relatu solo arguuntur incredibilia; jam & illa superstructa concident, Bruttios primitivos non alios quam servos fugitivos Lucanorum fuisse. Atqui Trogus, cujus excerpta Justino debemus, paullo aequiora de iis tradiderat. Quod vulgatum erat, hos a Lucanis ortos, id (etsi falsum, uti videbitur) bona fide arripit. At interim negat, *Brettiorum* nomen a Lucanis dominis inditum, idque fugitivos significare, sed id nomen a quadam femina sic vocata (etsi id quoque falsum) arcessit. Ceterum Bruttios, a bellica fortitudine aliisque laudibus exornat.

(*) Qui paullum modo vetere historia imbuti fuerint, non ignorant, nullum fuisse tempus, quo non plura Graecorum examina ex variis Graeci oris partibus in veterem Iapygiam Oenotriamque appulsa, littoribus potissimum haeserint. Ex quibus priores incolae deturbati, in interiora terrarum concedere cogebantur. Itaq. processu temporis ea, quae in his locis coaluit, *Magna Graecia*, tota littoralis fuit: intima vero non nisi Barbari, quos αὐτόχθονας dixeris, compleverunt.

(102) Diodorus lib. XVI. consulatu M. Popilii Laenatis, Cn. Manlii Imperiosi (h. e. anno Romae 394.)

Graecas aliquot civitates bello ſuperatas in poteſtatem receperunt, atque ita communem gentis ſuae rempublicam conſtituerunt. Quinam Bruttiis ad Martias exercitationes reique publicae adminiſtrationem duces exſtiterint, difficile dictu eſſet, niſi ſcirem, in faucibus Brettiae ſylvae, quâ Locridi nectitur, fuiſſe *Mamertium*, urbem Tyrrhenicam a *Mamertinis* (ea vox ſermone Oſco ſeu Tuſco *Martiales* notat: de quo vide *Collect.* ſeq.) haud dubie conditam. Cumque Mamertinos cum Brettiis communem habuiſſe rempublicam ex nummis conſtet, in quibus Mamertini cum Brettiis juncti leguntur; prona eſt conjectura, adventu maxime Mamertinorum Bruttios ad bellicas artes fuiſſe informatos, & ab eiſdem non minus atque a Graecis urbibus, quas in poteſtatem receperant, rationem gerendae reipublicae didiciſſe.

Ac nihil magis bellicas politicasq. artes Brettios a Graecis ſive victis ſive victoribus hauſiſſe, & ſimul litteras, & cum litteris Graeci ſermonis uſum ab eisd. didiciſſe, quam nummi ΒΡΕΤΤΙΩΝ (103) inſcripti ſignificant: qui non aliis temporibus quam de quibus Diodorus agit, percuſſi videntur. Habes quibus initiis Bruttii ex feris mitiores & cultiores evaſerint:, quorum ſimilia videntur etiam Lucanis eveniſſe, ut eorum numiſmata (104) oſtendunt. Nec continuo tamen ſive Bruttios, ſive Lucanos ob id evaſiſſe Graecos, aut in Magnae Graeciae corpus (105) adſcitos dixeris.

CA-

394.) haec de Bruttiis prodidit. *Hi primum vitam praedatoriam* (λῃστρικὸν βίον ait: quod nomen antiquitus bellicoſis tribuebatur) *agentes, mox excubiarum agreſtium & incurſionum conſuetudine, rerum bellicarum exercitationem uſumque ſibi compararunt. Cumque bellicis conflictibus evaſiſſent regionis incolis ſuperiores; ad incrementum ſtatim ingens progreſſi, primo Terinam urbem expugnatam diripuerunt, mox Hipponio, Thuriiſq. ac multis aliis ſubactis urbib.* (κοινὴν πολιτείαν συνέθεντο) *communem reip. adminiſtrationem ſibi conſtituerunt.*

(103) *Ex Bruttiorum nummis oſtendi gentis ejus tum litteraturam, tum militare ſtudium. Bruttii BILINGVES. Feſti parmae Bruttianae in eorum nummis viſendae. Plura alia.*

Nummi plurimi circumferuntur Brettiorum & Mamertinorum, & utrorumque copulatorum Graece inſcripti, ex quibus apparet eos ſaltem in ſignanda moneta, rebuſque id genus, pro ſcriptura Oſca (cujuſmodi Brettiorum, Mamertinorum, omniumque Iapygum ante fuiſſe neceſſe eſt) arripuiſſe Graecam litteraturam. Non tantum autem in inſcribendis nummis & in actis publicis Graeco ſermone uſos, verum & in rebus aliis, ex eo liquet, quod *Bilingues* eos vocarunt Ennius atque Lucillius. Feſtus in *Bilingues* habet: *BILINGVES Brutates Ennius dixit, quod Brutii & Oſce & Graece loqui ſoliti ſint.* Ex quo loco obiter vides, nativum maximae partis veterum Italiae populorum, qui Graecorum adventum anteceſſere, ſermonem fuiſſe *Oſcum*, quorum ſcriptura in Capuae, Calatiae, aliarumque urbium nummis viſitur. Oſca vero lingua aut eadem quae Tyrrhenica, aut hujus dialectus erat. Sane in Feſto pro *Brutates* Scaliger *Brutiates* (a Gr. Βρεττιᾶται) malebat. Verum Porphyrion (ad *Canuſini more bilinguis*) etiam ex Lucillio *Brutates* habet. Ejus locus cum Oſci ſimul cum Graeco juncti ſermonis uſum diffuſiſſimum fuiſſe, confirmet, non omittendus. *BILINGVIS dicitur, quoniam utrâque lingua Canuſini uſi ſunt; ſicut per omnem illum tractum Italiae, quem ex majori parte Graeci incoluerunt. Ex quo Magna Graecia nomen accepit. Ideo ergo & Ennius & Lucillius Brutates Bilingues dixerunt.* Haec de Bruttiorum litteratura.

Venio ad Martiales artes: quas horum numiſmata palam ſignificant: in quorum antica parte quam ſaepiſſimae Martis caput galea munitum viſitur, & in averſis partibus modo idem Mars, modo Pallas, ambo parmati, haſtam intorquent. Ac *Bruttianae parmae* (quam Brettiorum & Mamertinorum nummi oſtendunt) ſpecies eſt valde notanda, quippe rotundae, nec parvae (qualis vetus Romana erat) ſed quae non multum ſcuti modulo cederet. Hinc Romana vocari *Parmula* conſuevit, at Bruttiana, *Parma* dicebatur. Feſtus: *Parmulis pugnare milites ſoliti ſunt: quarum uſum ſuſtulit C. Marius, datis in vicem earum Bruttianis.* Quod autem hae *Parmae*, non vero *Parmulae* nuncuparentur, docet idem in BRVT. his verbis: *Brutianae PARMAE dicebantur ſcuta, quibus Brutiani ſunt uſi.* Sed malim, *Quibus Bruttii ſunt uſi.* Nam *Brutiani* non militiae ſed miniſterii nomen eſt. Feſtus idem: *Brutiani dicebantur, qui officia ſervilia magiſtratibus praeſtabant, eo quod hi primum ſe Hannibali tradiderant.* In Gloſſ. vet *Brutiani* ſunt οἱ δουλικὰς πράξεις χρεωστοῦντες. Cave tamen *Servos* interpretere; nam plurima id genus miniſteria Romae a liberis hominibus praeſtabantur. Idem ad Hannibalem tranſitus Picentes, Lucanos, Brutioſque paribus miniſteriis mancipavit, Strabone teſte, ubi de *Picentia* loquitur.

(104) Eſt apud Cl. Baronem Dominic. Ronchium nummus ſingularis & ineditus, hinc cum Martis capite, illinc Palladis aut bellatricis ſtantis, iſque ΛΟΥΚΑΝΩΝ inſcribitur. Ex quo Lucanos ex Graecis a ſe ſubactis didiciſſe Graecam litteraturam oſtenditur, eamque intuliſſe in urbes primarias, & habuiſſe commune ſuae gentis conſilium atque rempublicam, perinde ac de Bruttiis ſupra diximus. Accedit quod effigies nummi hujus (cum Martis ſcil. capite, & cum bellatrice in parte poſtica) in Brettiorum nummis tritiſſima eſt. *Lucanos* Graeci ſcriptores plerumque cum diphthongo ΕΥ ſcribunt: at ipſi ſe in hoc nummo cum ΟΥ. Sic etiam ΛΕΥΚΙΟΣ & ΛΟΥΚΙΟΣ in marmoribus & libris.

Sed illuc redeo. Lucanos plurimos non tantum linguam ſed & Italicae ſcholae diſciplinas Graecas imbibiſſe reperio. Eorum certe quidam inter Pythagoreos nobiles recenſentur. *Areſas Lucanus* (cujus locum de *nat. hominis* Stobaeus affert) ſcholam Pythagoricam poſt *Tydam* rexit ex Iambl. cap. 36. *Ocelli Lucani* ſcripta ſuperſunt. Quidam & *Eccellum* Lucan. ab *Ocello* diverſum inferunt. *Poli Lucani* exſtat apud Stobaeum fragmentum. Memorantur etiam obſcuriores quidam, *Malias*, *Oreſander*, *Cerambus*, *Dardaneus* Lucani Pythagorei.

(105) *Bruttiorum Lucanorumque Graeciſmus non patrius, ſed extraneus & uſu comparatus.*

Sane Bruttiorum Lucanorumque vernacula lingua, quae vulgo uſurpabatur, non deſiit vetus illa Oſca eſſe: quae & patria ſemper fuit ferme uſque ad legis Iuliae tempora, quibus ſenſim Latinus ſermo praevaluit. Graeciſmus ergo Bruttius & Lucanus non nativus erat & a matris ubere imbibitus, ſed tantum a cultioribus per ſtudium perque com-

mercia

C A P V T V.

De communi Brettiorum, & Mamertinorum republica ex nummis.

Bruttii ergo Iapygum genus arti picariae addictum, ab initio ferum, incultum, & Graecitatis expers, h. e. barbarum erat, nec litteras alias, quam Iapygias h. e. Tyrrhenicas, sive peculiariter Oscas, quibus exprometent sensa sua, callebat. At ubi usum aliquem cum Graecis, quibus undique ambiebantur, per commercia, ac postmodum per bello partas Graecarum urbium dominationes habere coeperunt; eorum sermone ac πολιτείᾳ imbuti, etiam monetam communi gentis nomine signare instituerunt. Nec aliud magis ingentes nationis hujus opes declarat, quam insana numismatum *Brettiorum* ubique terrarum tritissimorum, cumq. typis diversissimis, vis atque copia. Quorum quidem triplex genus est, prout sive *Brettiorum* dumtaxat, sive *Mamertinorum* solum, sive utriusque populi nomen simul jugatum gerunt. Sed nolo á re numismatica alienos hisce notitiis detinere: cupidos interim in imam pagellam (106) adlegare satis erit: unde etiam lectores discent, ex Mamertinis potissimum (quorum nomen *Martiales* notat) Brettios arma tractare peritius didicisse.

mercia cum Graecis finitimis, & interdum cohabitantibus, acquisitus. Deinde fac etiam Bruttios fere omnes, Lucanosque fuisse bilingues: numquam tamen efficies, quin iis Graecismus extraneus fuerit, Oscus vero patrius sermo. Ad summam nec Bruttii nec Lucani unquam Ἕλληνες evaserunt, sed ἑλληνίζοντες (*graecissantes*) ferme ut Iudaei qui permixti cum gentibus, *Hellenistae*, non Graeci vocabantur. Sicut ergo Iudaei isti semper a *Graecis* (inter quos a pluribus generationibus viverent) distinguebantur; ita semper scriptores antiqui Bruttios, Lucanos, Samnites, Campanos itemque alios, a Graecis, quamvis juxta habitantibus (ut de Posidonia Paestoque *Collect.* I. vidimus) distinguebant. Haec eo notavimus, nequis hinc ansam arripiat Magnae Graeciae finium nimium protrahendorum cum eruditissimis Academiae Scientiarum sociis: de quo plura in Prodromo Diatr. I. pag. 23. disputavimus.

(106) *Mamertinorum Messanensium brevis notitia tum & Mamertinorum Brettiorum ex nummis, & ex eorum urbe Mamertio. Mamertinos Bruttios ab illis Messanensibus ortos videri. Hujus gentis tripliciter in nummis inscriptae ratio. A Mamertinis Brettios ad arma & πολιτείαν informatos. Hinc Brettiae nomen totam penins. tenuit.*

Plura jam de Bruttiis dixi, & *Collect.* sequenti dicam. At de *Mamertinis* interest pauca praefari. Quae de his aliter ab aliis narrantur, omittam: quae comperta habeo, ea tantum attingam. I. Ac primum Mamertinos gentem fuisse Campanam, Polybius non semel prodit. Strabo etiam lib. VI. testatur, *Mamertinos, GENTEM CAMPANAM* (Μαμερτῖνοι, inquit, Καμπανῶν τι φῦλον) *inhabitasse* Messanam. Festus, qui eos, Alfio auctore, Samnites fuisse voluit, non nauci est. II. Deinde quod origo nominis a *Mamerte* (h. e. Marte) sit, Diodorus & Festus notavit. Nam qui Campani a Messanensibus in civitatem excepti, postea per scelus perfidiamque urbe potiti fuere, ii mutato nomine se linguâ sua *Mamertinos*, quasi *Martiales*, vocarunt. Accidit hoc Diodoro teste post Agathoclis mortem, quae in Romae ann. CDLXII. incidit. Ergo Mamertinorum nomen minus trecentis annis Christi natalem antecessit. III. Quocirca nummi, qui Μαμερτίνων Μεσσηνίων nomen gerunt, circa ea tempora scalpti fuerunt. Haec de Messanae Mamertinis.

Verum fuere & Bruttiorum *Mamertini*: de quibus scriptores silent: at nummi plurimi, qui ΜΑΜΕΡΤινων ΒΡΕΤΤιων epigraphen gerunt, adhuc loquuntur. Horum sedes fuit urbs *Mamertium* (non *Mamertum*, uti vulgo vocatur) de qua Strabo lib. VI. *Super has urbes* (Rhegium & Locros) *mediterranea Bruttii tenent* (καὶ πόλις ἐνταῦθα Μαμέρτιον) & *urbs ibi Mamertium, & Sylva picem optimam ferens.* Ex quibus intelligis, Mamertium in imae Sylae nemoris faucibus stetisse, quà Syla hinc Locris, inde Rhegio accedit. Stephanus etiam hanc urbem quatuor syllabis scripsit: Μαμέρτιον, πόλις Ἰταλίας. *Mamertium, urbs Italiae* (nim. strictissime acceptae) quod & exemplis confirmat. Nam sequitur: *Gentile Mamertinus, uti Metapontinus & Rheginus:* quorum scil. illud a Μεταπόντιον, hoc a Ῥήγιον.

Si quaeras, utri Mamertinorum alteris origo fuerint, fatebor equidem, Mamertinos Bruttios ab illis trans Fretum propagatos. Nam contra si hi Messanenses a nostro Mamertio profecti fuissent, nae ii adventu primo *Mamertini* audiissent. Nunc vero Polybius ab initio *Campanos* fuisse dictos, sibique ipsos non nisi post occupatam Messanam nomen Mamertinorum imposuisse lib. I. testatur. Οἱ δὲ Μαμερτῖνοι (τοῦτο γὰρ τοὔνομα κυριεύσαντες τῆς Μεσσήνης προσηγόρευσαν σφᾶς αὐτούς)... At contra nonnisi quia Bruttiorum urbs *Mamertium* a Mamertinis Messanensibus dein condita videtur; idcirco ab ipso statim initio in Brettiâ *Mamertini* vocati. Quae cum ita sint; minus mirabimur, quo triplex inscriptio numismatum gentis huius spectet. Prima Μαμερτίνων cum adjectione ΜΕΣΣΗΝ. ad Messanenses utique pertinet: altera ΜΑΜΕΡΤ. ΒΡΕΤ. ad Mamertinos Bruttios referenda. Atqui tertia, ubi tantum ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ scribitur, ad utros pertineat, haud facile dictu est. Ac sane nisi ex symbolis Bruttiorum peculiaribus, aliove indicio ad Bruttios referre queas; tum in pari causa lis Messanensibus adjudicanda. Qui & obtendere poterunt, tum eos illud ΜΕΣΣΗΝίων agnomentum coactos adjicere, ubi alii Mamertini cognomine Βρέττιοι exorti fuissent: at antea, ubi ipsi soli Mamertini erant, se nudo nomine Μαμερτίνων fuisse contentos. En origo triplicis Mamertinorum inscriptionis in nummis conspicuae. Nummos tum Μαμερτινων, tum cum adjectione Βρεττιων satis obvios cuivis apud Goltzium, Joann. de Flore in sua Calabria, & M. Majerum contemplari licet; sicuti & apud Parutam & apud Havercampum in Siciliâ numismata reperiet sive tantum Μαμερτίνων inscripta, sive ΜΑΜΕΡ. ΜΕΣΣΗΝ.

Ac sicuti *Mamertini Messanenses* summam rerum in Messanensi rep. sibi arrogaverant; tantumdem & Mamertini Brettii in toto Brettiae gentis communi, opinor, fecere. Vides hinc Bruttios non tantum ad Graecarum urbium πολιτείαν, quas expugnarunt, suam remp. conformasse, verum & post idem tempus in pacis belliq. artibus imbibendis tradidisse se Mamertinis doctoribus multo strenuissimis imbuendos. Atque haec, absque nummis & absque exemplo Messanae esset, ignoraremus.

Itaque Bruttia natio, ubi exuto horrido barbariae amictu, mores Graecanicos induit, ac simul

COLLECTANEVM X.

ETYMOLOGICVM NOMINVM SINGVLARVM IAPYGIAE ITALIAEQVE PARTIVM.

TOtum hoc terrarum quod ex Orientali dialecto ἐτυμολογῆσαι aggredior (nim. Frontem Italiae cum geminis cornibus) non alii principio tenuerant, quam *Eteocretes*, qui postea hîc sese vocarunt *Iapygas*; haecque universitas terrarum videtur initio *Iapygiae* nomine vocata, ut ex vestigiis ejus nominis superstitibus *Collect.* superiore ostendi. At mature admodum haec tam vasta regio bipertitâ appellatione donari coepit; ita ut tantum medietas una, quae cornu dextrum ac Frontem (hinc scil. usque ad Laum amnem, illinc ad limitem illum, qui Metapontinum agrum includeret, Tarentinum excluderet) complectebatur, ea tantum, inquam, *Italia* nuncuparetur: medietas vero altera, quae ab Tarento incipiens, hinc ad ultimos Salentinos, inde ad extremos Daunios pertineret, ea vetus *Iapygiae* nomen sibì reservatum obtineret. Ab hac altera ordior.

Illud quoque moneo, in etymologiis istis duo me ostensurum: I. Voces locorum istas Latinis Graecisque auribus nihil rei prorsus ingerere, sed sono tantum incondito aures percellere: cum contra Hebraice Chaldaiceve scientibus notos significatûs edant. II. Deinde & id quoque satagemus, ut qua de causa is locus eo significatu vocatus fuerit, doceamus. Hoc insuper alterum si assequemur; erit opima victoria: quod si minus hoc persuaserimus alterum, at prius illud certe manebit, eorum locorum nomina plane Orientalia esse, proinde qui illa primo imposuerunt, eos ex Oriente venisse. In nostris Tyrrhenicis, tum quorum specimen inter Crotonensia prodiit, tum quae plurima alia Mss. in loculis habeo, par mihi scopus fuit

PARS PRIOR

De Iapygiae ejusque partium vocabulis & veriloquiis.

IAPYGVM vocis initia (quae falso ab illo fabuloso nescio quo heroe *Iapyge*, ut in his fit, arcessi solent) *Collect.* sup. ex Herodoto deteximus. Ergo Iapyges adventu primo *Cretenses* (sed meri, quos *Eteocretas* vocarunt) dicebantur: at coepere postea *Iapyges*, auctore Herodoto VII. 170. nuncupari. Hîc siquis a me quaerat, ecqua vis posterioris hujus nominis fuerit; ajo tantumdem *Iapygas* ac *Cerethim* (qui Graecis *Cretes*) significasse. *Cerethim* enim, ut *Collect.* sup. Adn. 88. ex Heb. interpretati sumus, sunt *Excisi*, ac funditus perditi. Est enim τὸ (a) *Carath* Hebraeis generale verbum ad quaslibet maximas calamitates pertinens. Atqui τὸ *Iapyges* paris omnino notionis est. Nam expuncto *IA* (quod ad formandas voces ex litteris Hebraeorum *heemanticis* assumptum fuit) quod restat est ipsissimum Hebraicum (b) *PVG*: quod & eadem omnia notat, quae radix superior, ex qua *Cerethim* pullulat, & praeterea *profugos* illos a facie Iosuae designat, de quibus columnae Tingitanae loquebantur: de quo toto quaedam imae (107) paginae adlevi. Nam propero ad nomina Iapygiae partium.

SALLENTINI non primitivum est, sed a *Sallentia* urbe derivatum, cujus unus meminit (108) Stephanus. Σαλλεντίνην supple χώραν (*Salentinam regionem*) Strabo memorat: quae haud dubie in ima peninsula ponenda est, quia ibi & *promontorium Sallentinum*, aliter *Iapygium*, eodem Strabone teste fuit. Hujus nominis etymologiam frustra erit quicumque se excruciet, ut sive in Graeco sive in Latino sermone quaerat, quippe in his linguis ea vox mere bruta est. At Orientis linguae praeclaras significationes pollicentur, modo quis praestare queat, ecqua fuerit apud Orientales ejus urbis conditores prima sibilans littera; cum Orientis linguae quadruplici utantur sibilo,

magnam partem circumjectae regionis sui juris fecit; ab eo tempore haud antiquis Sylae terminis sese continuit, verum & universam peninsulam in *Brettiae* nomen concedere jussit; ita ut quae ante regio ad Laum usque sub Italiae nomine censebatur, eadem postea Graecis Βρεττία diceretur. Exemplo sit *Temesa*, quae a Lao fl. Bruttiarum urbium prima apud Strabonem recensetur. Eam antea a Graecitate abhorruisse censendum est. At postea cum aliis Brettiae urbibus exculta, etiam nummos excusos reliquit, qui ΤΕΜΕΣΕΩΝ inscribuntur.

(107) *Amplius de Iapygum genere & etymo.*

Radix (*b*) *Pug* notione Hebraica, ac praesertim Chaldaea, Syraque, est *deturbari*, *amoveri dissipari*, *fugari*: a quo eodem *Pug* seu, pronuntiatione Syriaca, *Phug*, venit Latinum *Fugio* & φεύγω. A *Pug* ergo, praefixâ formativâ littera *Iod*, est *Iapygum* nomen. Res ita se habet. Chananaei Josuae armis fugati, quocumque appulerunt, vestigia suorum casuum signata reliquerunt. In Tingitana Phoeniciis litteris perscripsere in columnis: *Nos sumus* (οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃστοῦ υἱοῦ Ναυῆ) *qui fugimus a facie Josuae praedonis* (*Latro* dialecto heroicâ *bellatorem* notat) *filii Nave*. Nota est Procopii narratio in Vandalicis. Atque hi profugi Chananaei sive *Ceretim*, mari trajecto, primo paratissimum receptum in Cretam habuerunt (nam eam insulam non ab aliis quam ab his Ceretaeis fuisse frequentatam, in superiore *Collect.* demonstravi) illinc vero ejecti, in hanc peninsulam se contulerunt, ibique se *Iapyges* ob eam, quam dixi causam, vocaverunt. De his plura *Collect.* sup.

(108) Stephanus: Σαλεντία, πόλις Μεσσαπίων. Τὸ ἐθνικὸν Σαλεντινός. *SALLENTIA*, *urbs Messapiorum* (nam *Messapiam*, *Sallentinamque*, cui alteri *Sallentia* attribuenda erat, & similia vocabula, Strabonis aevo multi permiscebant, uti sup. Adn. 97. dictum) *Gentile Sallentenus*. Imo *Sallentinus*, quo non semel utitur Strabo lib. VI. In prima vocabuli syllaba plerique cum Stephano & aliis duplicant liquidam, alii simplici delectantur.

(a) כרת *Carath*, *Excidit*.

(b) פוג *Phug*, *Deturbari*, *fugari*, *exscindi*.

ſibilo, *Zain*, *Samech*, *Tſade*, *Shin*. Ex qua varietate ingens exſtat vocabulorum ſoboles, ex quibus *Sallentiae* derivatio procedere quiverit, ut inferne (109) adnotatur.

MESSAPIA altera eſt peninſulae provincia ad iſthmum uſque procedens, ita ut Brundiſium includat. Ergo Meſſapia nullâ re alia nobilior quam Brunduſino portu fuiſſe videtur, in Graeciam ſolventibus opportuniſſimo. Inde enim ventus occidentalis eam navigationem ſummopere promovens flabat. Is flatus Latinis (110) *Iapyx* vocabatur, credo quia Meſſapia, in qua Brunduſium, pars Iapygiae erat: niſi ſi quid aliquis aliud ex ipſo *Iapygis* (111) nomine excutiat. Atqui eum ventum facile eſt, ab antiquis Orientali ſermone utentibus dictum fuiſſe *Meſſapium*. Res enim ita ſe habet. Apud Hebraeos, Chaldaeoſque (*h*) *Nashap* eſt verbum uſitatiſſimum pro eo quod eſt *Flare*. Ex verbis autem ab N incipientibus derivativa ita plerumq. formantur, ut in locum N ſuccedat ſervile M, duplicetque ſequentem conſonam. Ita ab eo themate formatione regulari gigneretur *Maſſap* aut *Meſſap*, cum *venti* ſignificatu. At flatus ille qui ex portu Brunduſino ſpirabat, erat ejuſmodi ut ſolventibus juxta atque appellentibus eſſet (112) opportunus, ac *Ventus*, ut ajunt, *ſuus*. Quae cum ita ſint, κατ' ἐξοχὴν id ſpiraculum vocem generis occupavit, ita ut *Meſſap* i. e. *Ventus* abſolute vocaretur: unde quaeſitum *Meſſapiae*, utpote ab eo flamine celebratiſſimo perflatae, nomen.

Atq. haec intra peninſulam: a cujus jam iſthmo explicat ſeſe (I) CALABRIA. Hujus etymon planiſſimum eſt: quod utpote expoſitum omnibus, in tranſitu Bochartus notavit. Talmudiſtis *Calab* (*i*), ſive emphaticum *Calba*, *picem* deſignat, itemque reſinam ac ſimilia. Ergo olim in Calabria non ſecus atque in Bruttiis erant picearum arborum ſaltus, ex quibus talia colligerentur. Nam etſi hodie nihil in ea regione ejuſmodi ſit; tamen neque id nomen olim ab Orientis filiis inditum de nihilo eſt; nec temere eſt nomen aliud aequipollens, quod Graeci ei regioni impoſuerunt, quippe quam Πευκετίαν traſnominarunt. Nam quod plerique geographi (113) *Peucetiam* a *Calabria* diſtin-

Yyy 2

(109) Si prima littera in Oriente *Zain* h. e. Z fuerit; ſermo Syrus notiones offeret congruentes τῶν *Ceretim*, ſive *Iapygum* calamitatibus (iis ſcil. quas modo Adn. 107. tetigimus, fuſius autem *Col-lect.* ſuper. Adn. 88.) imo & ipſi Iapygum etymologiae conſentaneas. Vide lexica Syriaca in radice (*c*) *Zelah*. Pareſque ſignificatûs ſermo Chaldaeus in radice (*d*) *Zelal* ſuppeditabit.

Sin autem primam vocabuli litteram in Oriente *Samech* ſive S fuiſſe ponamus; tum paris item notionis erunt ea, quae radix (*e*) *Salah* in Hebraeo, Chaldaeo, Syroque idiomate offeret: quae vocabula *Iapygum* notioni ſupra expoſitae ἰσοδυναμοῦσι.

Quod ſi prima littera in Oriente fuerit *Shin*, ſive *Sh*; tum duae ſignificationes admodum diverſae ex Hebraeo, Chaldaeo, Syroque afferri poſſunt (quas in rad. (*f*) *Shalah* cupidi reperient) ſive ſcil. ut ei vocabulo *tranquillitatis* & *proſperitatis*, ſive ut *aberrationis* notio ſubſit. Haec altera mihi ridet, quae & *Iapygum* etymo conſonat. Nam Strabo lib. VI. ait τοὺς δὲ Σαλεντίνους Κρητῶν ἀποίκους φασίν: *Salentinos Cretenſium colonos exſtitiſſe ajunt*, h. e. *Ceretim* illorum, qui poſtea *Iapyges* γενικῶς, peculiaribus autem nominibus alibi *Salentini*, alibi aliter dicti fuerunt. Ergo Salentinos, utpote congeneres Iapygibus, par fuit vocabulo ſynonymo donari, ita ut utrique idem fuerint quod *Errones* & vagantes illi a facie Joſuae, ut ante explicavimus.

Dixeris fortaſſe, in allatis Orientalium linguarum thematibus duas tantum primores Sallentinorum conſonas reperiri, S & L, at deeſſe N. Nam ceteroqui in his linguis vocalium vix haberi rationem, nemo eſt quin fando audiverit. Reſpondeo traditas ſupra radices eſſe omnes ex genere quieſcentium *Lamed He*, uti vocant. Haec autem verba in derivatis ſaepiſſime aſſumunt N. Imo in forma emphatica Chaldaeorum non raro N ſimul & T in fine adſciſcitur: cujuſmodi id, de quo quaerimus, *Salentiae* vocabulum eſt.

(110) Gellius II. 22. Ἰάπυγα, *ex ipſius Apuliae proficiſcentem quaſi finibus, Apuli, eodem quo ipſi nomine, Iapygem dicunt. Eum eſſe propemodum Caurum exiſtimo. Nam & eſt occidentalis, & videtur adverſus Eurum flare. Itaq. Virg. Cleopatram . . . in Aegyptum fugientem, vento Iapyge ferri ait*. Exſtat Aen. VIII. 709. Solventibus in Graeciam opportunus erat. Hor. I. 3. v. 4. *Obſtrictis aliis praeter Iapyga*. Ab eod. *Albus Iapyx* alibi dicitur.

(111) Cujuſmodi hoc eſſet, ſi *Iapygem* a rad. (*g*) *Japah*, quod Hebraeis eſt *flandi* verbum, deducamus: a quo verbo fit nomen *Iapeah* non ſemel in Bibliis uſitatum, h. e. *ſpirans*: unde *Iapygis* laudatiſſimi ſpiraculi nomen deduci quiverit.

(112) Zonaras lib. III. Annal. Romanos ait Brunduſium in poteſtatem recipere cupiviſſe (ὡς εὐλίμενον) *propter portuum in uno plurium commoditatem* (qualis portus Brunduſinus erat, cornu cervino ſimilis) & *facilem cum Illyrico Graeciaque ultro citroq. trajectum* (ὥσθ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ ἐξανάγεσθαί τινας, καὶ καταίρειν) *EODEM enim VENTO SPIRANTE & SOLVI EX EO PORTV & APPELLI LICERE*, Vide quae & quanta venti opportunitas. Quid deinde miramur, ſi regioni univerſae nomen quaeſierit?

(I) CALABRIA non immerito a Stephano ſic definitur: χώρα πλησίον Ἰταλίας, *Regio prope Italiam*. Nam Italiam veteris acceptionis intelligit: cujus Italiae in ea parte limes Metapontinam regionem includebat, Tarentinam excludebat; & quidem ita excludebat, ut Tarentum in Calabria cenſeretur. Vides ut recte Ethnicographus hanc definiverit, *Regio prope Italiam*; quia limes idem Italiam, in qua Metapontum, a Calabriâ, in qua Tarentum, ſegregabat.

(113) Recentiores geographi pleriq. omnes Peucetiam a Calabria diſtinguunt: quibus ita ſedes diſcretas metantur, ut *Calabria* quidem intra aut circa iſthmum fuerit, hanc vero in occidentem, ſi iis credimus, *Peucetia* exceperit: quam Peucetiam poſtremo cum *Dau-*

(c) זלה *Zelah*. (d) זלל *Zelal*. (e) סלה *Salah*. (f) שלה *Shalah*. (g) יפה *Japah*, *Flavit*. (h) נשף *Nashap*, *Flavit*, *ſpiravit*. (i) קלב *Calab*, *Pix*.

stinguunt, id parum moror; tanta est enim partium Iapygiae apud veteres confusio, ut de ea Strabo conqueratur. Ejus locum vide Adn. 97. At Calabriae Peucetiaeque *συνωνυμία* non potest non utriusque regionis *ταυτότητα* (*identitatem*) certo certius demonstrare.

Hactenus *Calabriae* (quam Graeci Πευκετίαν *Peucetiam* transnominarunt) etymologiae vacatum. Quidquid deinde Iapygiae sequitur versus occasum solem ad amnem Frentonem usque, id totum a Graecis *Daunia*, ab Latinis *Apulia* vocata fuit: quamquam re vera nec *Daunia* Graecum, nec *Apulia* Latinum nomen, sed utrumque *ἐπιχώριον* sive *Iapygium* est, aliter Oscum sive Thyrrhenicum. Sed missâ nominum nativitate (quae tamen antiquos in errorem non unum impulit) illud magis geographorum intererat, ut *Apuliam* a *Daunia* distinguerent, suisque utramque finibus limitarent; id quod neglexerunt, ac tenebras huic *πραγματείᾳ* offuderunt. Verum quo nunc ista? Nec enim in praesentia finitorem, sed *ἐτυμολόγον* ago. Ergo fontis errorum detegendi & finium regundorum curâ in oram (114) paginae remissâ, hic satis habeo monuisse lectorem,

ab

Daunia necti volunt. Ac fateor, interdum Strabonem huic errori in speciem favere: sed idem, uti pluries observavi, non paucas diversis in locis affert causas, propter quas hae provinciae limitari exacte nequeant. Vide mox Adn. 114. Verum in eo caput aberrationum antiquis fuit, quod ignorarent *Calabriam* tantumdem Orientali dialecto sonare, quod Graece Πευκετία. At Mela Pomponius, utpote ortus ex Punica colonia *Julia Joza*, aliter *Julia Traducta* (de qua sup. pag. 65. Adn. 3. dictum) videtur *Calabriae Peucetiaeque* synonymiam non ignorasse: qua de causa in recensione populorum tractûs hujus, quia *Calabros* posuit, ideo *Peucetios*, utpote *συνωνύμους*, omisit. Ac de Mela deinceps.

(114) *Quemadmodum Iapygiae extra isthmum partium nomina tradita a Strabone variis in locis fuerint. Locus egregius de Apulia proprie dicta. Fontes erroris geographorum recentium in partienda Apulia fuere, tum Strabo non satis aperte distinguens, tum Pliniana confusio, tum ad ultimum Ptolemaei partitio vitiosa, quam nostri passim secuti. At Mela unus veram divisionem tradiderat: quam, non abnuente Strabone, hic sequimur.*

Iapygiae partium etymologias excutienti mihi nihil antiquius duco, quam quidquid de Apuliae Dauniaeque nominibus Strabo vir summus tradiderit, producere in medium. Ac vero jam sup. Adn. 98. locum ejus eximium enarravi. Nunc reliqua in commune proferamus.

Principio non negligendus ille locus est lib. V. pag. 242. ubi colligit stadia navigationis a Piceno ad *Apulos: Quos*, inquit, *Graeci Daunios vocant*. Quod cave sic accipias, ut quidquid *Apulia* indigenis, id totum Graecis *Daunia* fuerit; cum contra *Apulia* late sumpta nomen totius generis fuerit, quo *Daunia* una ex partibus continebatur. Ergo verba recitata sic accipe: *Ad* (eos) *Apulos, quos Graeci Daunios* &c. *Daunia* proprie Diomedis Dynastia (de qua infra) h. e. pars Apuliae fuit. Nec aliud suadet locus ille quem sup. Adn. 98. produxi ex lib. VI. pag. 277. ubi ait, qui *Peucetii, Dauniique* Graeco sermone vocantur eos omnes ab indigenis nomine *Apuliae* comprehendi. Ergo *Apulia* apud incolas latius, quam apud Graecos *Daunia* patebat.

Postremo eod. lib. extremâ pag. 283. ita posuit: *Cum vero Peucetiorum & Dauniorum nomen ab indigenis haud quaquam usurpetur (nisi forte antiquitus eo usi fuerint) tota vero haec regio ab iis* uno nomine *nuncupetur Apulia; necesse est Peucetiorum & Dauniorum fines certo a nobis non posse distingui*.

Atque ex his locis colligi posse videbatur, totum id quod ab isthmo saepe dicto ad Frentonem fl. pertinet, indigenis quidem uno *Apuliae* nomine comprehensum, at Graecis bifariam tantum fuisse divisum, in *Peucetiam*, *Dauniamque*. Tamen eodem lib. VI. pag. 285. agnoscit quandam tertiam regionem, quae *Apulia proprie dicta* vocaretur, cujus & situm accurate describit. Atque is locus quantilibet pretii ita incipit: Μεταξὺ δ' εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Γαργάνου κόλπος ὑποδέχεται βαθύς. Illud *μεταξὺ* omisit interpres: cui nempe *μόριον* illud vertendum erat: *In medio*, nim. *Dauniae Peucetiaeque*; inter has enim partes interjectum sinum de quo loquitur, mox aperte significat. Verte igitur: *Statim a Gargano IN MEDIO interjectus sinus profundus subsequitur: circa quem incolentes* (ἰδίως Ἄπυλοι προσαγορεύονται) *PECVLIARITER APVLI nominantur: utuntur eodem quo DAVNII & PEVCETII sermone*. Vides quo intellectu *sinum* & *Apulos proprie dictos*, *μεταξὺ* posuerit, *interjectos* scil. inter *Dauniam* atque *Peucetiam*, utrinque his Apulis finitimas. Post pauca: *In sinu* (supra descripto) *lacus est, & supra eum in mediterraneis Teanum Apulum, commune cum Sidicino gerens nomen. Ibi Italiae latitudo videtur in artum contrahi, cum a Teano ad Puteolos isthmus minor sit* CIↃ *stadiis*. Quae cum ita sint; quae mens nostrorum temporum geographis fuit, ut inter Iapygiae citra isthmum partes *Apuliam proprie acceptam omiserint*?

Atqui si rectam inire viam post Strabonis vestigia voluissent; totum quantum ex Iapygiae nomine citra isthmum est, id totum cum indigenis *γενικῶς Apuliam* nuncupare debuissent: deinde Apuliam tam late patentem tres in partes diffindere, *Calabriam* (Graece *Peucetiam*) quae extra isthmum prima est: mox *Dauniam*, quae ab isthmo ultima est, ac Frentanos ad occasum contingit: postremo tertiam inter *Daunios Calabrosque* interjectam, quae *Apulia proprie dicta* vocatur. At fons erroris is fuit, quod cum extra isthmum tres non amplius Iapygiae partes numerari compertum esset, cumque alioqui *Calabria* a *Peucetia*, tamquam si diversae essent provinciae vulgo distinguerentur; nullum alium nisi uni *Dauniae* relictum post Peucetiam locum (exclusâ scil. *Apulia* proprie dicta) existimarunt. Strabo etsi notitiis horum locorum subministrandis, praecipue circa *Apuliam peculiariter dictam*, egregie juvit; tamen in eo obfuit, quod virum summum in partibus limitandis caligo circumstetit: de quo ipse etiam, uti supra dictum, conqueritur. A Plinio in his nihil nisi *σύγχυσιν* meram exspectes. Postremo Ptolemaeus Geographos hujus aevi primus, nisi magnopere fallor, in errorem traxit, dum lib. III. pag. 69. primus totum id, quod nos *Iapygiam* nuncupavimus, tres in partes divisit, *Calabriam* (quam intra peninsulam includit) *Apulos Peucetios*, & *Apulos Daunios*. Ptolemaeum imitatos video recentiores omnes. Itaque veram partium extra peninsulam recensionem, quam supra asserui, nim. *Calabriae* (al. *Peucetiae*) *Apuliae propriae*, *Dauniaeque*, non alii acceptam refero, quam primum

ab isthmo in occidentem progredienti tres occurrere inter sese discretas regiones: quarum quae isthmum contingeret, *Calabria*, Graece vero *Peucetia* dicebatur: cujus originationem proxime docui, simulque monui ea vocabula male vulgo tamquam regionum diversarum distingui, cum potius duo fuerint regionis ejusdem synonyma. Peucetiam (al. Calabriam) proxime sequebatur *Apulia proprie dicta*: hanc tertia excipiebat *Daunia* ad Frentonem usque. Ex his vero partibus tribus quandoquidem jam *Calabriam* ἐτυμολογήσαμεν; venio ad eam quae sequitur, *Apuliam proprie dictam*.

APVLIAE nomen, quamvis Latinis magis quam Graecis in usu esset, tamen ἐπιχώριον fuisse nomen, Strabo non semel monet iis locis quae Adn. 98. protuli. Fuit igitur nomen vernaculum gentis ejus, quae Oscam dialectum juxta cum vetustioribus aliis populis usurpabat. Oscus autem sermo sive Tyrrhenus maxima ex parte ex Oriente allatus. Et *Apuliae* quidem vox Graecis auribus bruta est, bruta Latinis: at Hebraeis, Chaldaeis, Syris nihil eo nomine significantius. Non hîc illud obtrudo, quod vox integra regionis *Apuliae* in Chaldaeo Paraphraste Ezech. XXVII. 6. legitur, pro qua in Vulgata, & in *Baal Aruch* legitur *Italia*, & in Hebraeo fonte *Cettim*: qui creditur ex Noachidis primus Italiam coloniis frequentasse. Hoc, inquam, non moror; quia hoc ipsum quaeritur, quid *Apuliae* nomen, quo Targum illud utitur, notet. Atqui ne multa: ea dictio ὁλογράμματος (*integris litteris*) Hebraea est. Nam (i) *Apelah caligo* est (ex *Apelah* vero sive *Aphelah*, praefixo formativo *Nun*, fit tum Gr. νεφέλη, tum Lat. *Nebula*) & *Apilot* sive *Apuloth* sunt *caliginosa*. Quid, inquis, caligini cum Apulia commune? Non cogor equidem causas vocis afferre, modo ne vox incondita, sed aliquid auribus insusurret. Tamen ex Apulis audivi cum dicerent, oram Apuliae maritimam toto mane caligine densa incubari. Id cum hodie accidat; olim etiam evenisse necesse est. Nec enim de causis liberis, sed necessariis hîc agitur. Id vero olim usu venisse reor, hodieque usu venit maxime in *Apulia proprie dicta*, quam ex Strabone sup. Adn. 114. descripsi; quae sola primitus *Apulia* audiebat: nam non nisi postea *Apuliae* nomen latius prolatum fuit. Atqui in Apulia peculiariter dicta (cujus nunc etymon pensi mei est) lacus est quidam apud Strabonem. Ἐν δὲ τῷ κόλπῳ λίμνη ἐστὶν. *In sinu* (quem Βαθὺν, *profundum* ante vocarat) *lacus est*. En satis in lacu isto causae, cur caligo tanta mane gignatur ad infestandam regionem; sive, ut videtur, lacus ille communi ostio cum sinu jungatur, sive minus. Sed & praeter Strabonianum lacum, plures paludes alias in vicino esse scio. Postremo poterat & de alio genere (II) caliginis cogitari, quod tamen veritus sum huic chartae committere.

DAVNIA nunc sola ex Iapygiae partibus restat: quod nomen pro *Apuliae* vocabulo (quod retinuere indigenae) Graeci usurpant; quamvis, quid ipsi dicant, id cum pronuntiant, ignorent. Tamen, ubi aqua haeret, solitas nobis fabulas Graii canunt, & nescio quem *Daunum* heroa conditorem hujus regionis obtrudunt. Verum quid in ridenda Grecia tempus teritur, cum ex Hebraeo aliisque Orientis linguis egregias notiones Dauniae prodere promptum sit? Nemo vel obiter in Oriente peregrinatus, ignorat, radicem (*k*) *Dun* & Hebraeis, & Chaldaeis, & Syris, ceterisque Orientis populis maximo in usu esse, ex eaque radice unâ vocum innumerabilium sobolem pullulare. Iam hoc verbum ipsum Hebraei Chaldaeique cum *Vau Shurek* h. e. cum V plerumque pronuntiant: Syri cum sua vocali O proferunt. Ita Syris *Don* (pro *Dun*) est *judicandi* verbum. Ac vero hoc ipsum O longum tam Syri ipsi, quam Phoenices Tyrrhenique amant in AV resolvere: Idque ipsum in *Dauniae* nomine factum est, ubi pro *Donia* maluerunt *Dauniam* efferre. Verum, inquis, quid *judicii* notioni cum Daunia commune? Dicam equidem. Ab eo verbo sicuti fit *Dina* h. e. *Iudicium*, ita olim per rectiores analogiae tramites puto descendisse tum *Duna*, tum *Dona*, sive *Dauna*. Ergo *Dauna* ita *judicium* significabat, ut etiam proclivi metonymiâ *locum judicii* notaret. Vbi non ea translatio usurpatur? Ad summam apud Daunios commune aliquod gentis dicasterium, h. e. *Dauna* fuit, unde id nomen ad totam provinciam ac gentem est antiquitus propagatum. Nequis vero me gratis haec talia deblaterare accuset; Strabonem satis idoneum scriptorem produco. Is lib. V. in ora Hadriatici maris pag. 215.

mum notitiis, quas ex Strabone produxi, deinde Melae Pomponio, qui diserte ita has partes discrevit, ut ego supra constitui. Sic enim lib. II. prope ab initio capitis IV. post *Togatam Galliam*, sic de Italia incipit: *Tum Italici populi, Picentes, Frentani, DAVNI, APVLI, CALABRI, Sallentini*. Ac *Sallentinorum* nomine peninsulam totam complectitur: extra quam primos *Calabros* (quorum nomine & *Peucetios* homonymos intelligit) posuit, mox *Apulos* (ea est Strabonis *Apulia peculiariter dicta*) ad ultimum *Daunios* adhaerentes Frentanis. Cur porro non abreptus errore vulgari in eo Mela fuerit, ut *Calabros* a *Peucetiis* diversos faceret, ea causa fuit, quod ex colonia *Iulia Joza* (ex Phoenicibus scil. Hebraice doctis conflata) satus cum esset; optime norat, *Calabriam* tantumdem Hebraice sonare, quod Graece *Peucetia*: proinde non diversarum regionum nomina, sed unius synonyma esse.

(II) Poterat enim *Apelah* ista (a qua dicta est *Apulia*) non ad vaporum spissitudinem, quae *nebula* dicitur, referri, sed ad pulveris *nebulam*, quam in eo tractu ventus *Vulturnus* excitabat: quae nebula Hannibali victoriam de Romanis praebuit. Vide Livium in pugna Cannensi. Sed ad metaphoricas notiones in his recurrere non est instituti mei.

(i) אפלה *Apelah*, *caligo*, *nebula*. (k) דון *Dun*.

215. v. 5. ita posuit: Τῆς δὲ τοῦ Διομήδους ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ περὶ τὴν θάλατταν ταύτην, αἵ τε Διομήδειοι νῆσοι μαρτύρια, καὶ τὰ περὶ ΔΑΥΝΙΟΥΣ, καὶ τὸ Ἄργος τὸ Ἵππιον ἱστορούμενα. *Diomedis in ora hac* (Hadriatici maris) *DYNASTIAE* hujus *testes exsistunt tum insulae Diomedeae, tum quae de DAVNIIS & Argyrippa narrantur*. Ex his vides, Dauniorum etymon cum Diomedis DYNASTIA fuisse connexum, ac Strabonem talia quaedam apud scriptores vetustissimos reperisse, per quae tota *Dauniorum* historia & nominis etymologia *Daunios* istos cum illa (115) *Dynastia* quam artissime necteret? Non temere certe ista sunt, quae Strabo hoc loco, quasi αἰνιττόμενος vaticinatur oracula, callentibus tantum Dauniorum historias intelligenda.

Habes nominum *Iapygiae* partium omnium (nim. ab Iapygio prom. ad flum. usque Frentonem) ex Oriente satis probabilem explicationem; ita ut non sit dubitandum quin *Iapyges*, horum locorum incolae primi, domo Orientales fuerint; nam & lingua ipsorum manifestos eos facit, ut apposite in Evangelio dicitur.

PARS ALTERA

Alterius peninsulae Osca vocabula indidem h. e. ab Orientis linguis adscita.

Peninsula haec primitus generali Iapygiae nomine comprehensa, postmodum vocabula diverso tempore varia obtinuit: primitus *Oenotria*, postea *Italia*, demum *Brettia* appellata, ut *Collect.* superiore dictum. Quando igitur primitivum *Iapygiae* nomen *Collect.* praeced. explicavimus, nunc ab *Oenotria* ita incipio, ut lectorem praemoneam, omnia hujus peninsulae vocabula ad *picis* artificium alludere. Jam vero sicuti in Parte priore nullum aliud quam *Calabriae* etymon Bochartus jam ante dederat; sic in hac posteriore unum dumtaxat *Italiae* veriloquium eidem viro summo debetur. Hoc parum: illud magis doleo, quod alicubi aperte pronuntiarit, nomina locorum harum regionum nihil cum Phoenicibus, cumque Oriente habuisse commune. Quam vellem nihil ei tale excidisset: quem satis apparet horum locorum nomina, quae nemo melius excutere poterat, prorsus intentata reliquisse.

OENOTRIA nomen compositum est, quasi *Oe-Notria*. Prior pars *insulam*, altera *resinam* sive *picem* designat. Notat ergo *Insulam* sive *peninsulam* (quae duo ab Orientalib. uno eodemq. nomine signantur) *resinae* sive *picis feracem*. Voces componentes hae sunt: (*l*) *Ei* vox prima est, quae Hebraeis est *insula*. Masorethae quidem punctum *Tsere* subjecerunt: at idem monosyllabum dialecto Phoenicià in *Oe* vertitur: id quod ex plurimis insularum Europae vocabulis peregrinis cognosci potest ab *Oe* incipientibus. Vide indices geographicos. Altera pars est *Notri*, ex Chaldaeo Syroque verbo (*m*) *Netar*, quod est *Defluere*. Ac *Fluo* & *Fundo* picei (116) artificii peculiaria verba sunt. Itaq. sicuti a Ῥέω (i. e. *fluo*) tum Gr. Ῥητίνη, tum Lat. *Resina* venit; ita a Chald. *Netar* fit *Nitra* h. e. *defluum*, *deciduum*, sive id quod sponte fluit. Etiam gummi olearum Syris *Netro* vocatur, nim. *defluum*; sicuti & iisdem *Notro* est *defluxus*. Ergo pulchre hanc vocarunt Iapyges *Insulam deflui*, sive fluentis liquoris; quippe in *Syla* nemore genus omne erat resinosarum arborum, quas plurium generum enumerat Plinius; nec enim tantum picis, sed resinae aliarumque ejusmodi specierum ibi artificium erat. Porro *Pix Brettia* maximo in pretio fuit, suoque merito in omnes orbis partes circumlata.

ITALIA in locum *Oenotriae* vocabuli successit, nec olim longius, quam ante patuerat *Oenotria*, porrigebatur. Ergo *Italia* merum est *Oenotriae* synonymum. Et ut *Oenotriam* piceo significatu fuisse praeditam, modo demonstravi; sic & *Italia* tantumdem notat, ut ostendit Bochartus pag. 197. quia Chaldaeum (*n*) *Itar* (cujus emphaticum *Itra*) *picem* significat. Ab *Itar* vero per productionem nominis fit *Itaria*. Et quia L & R in locorum nominibus ultro citroque alternant; pro Itaria dicta est demum *Italia*. Plura Bochartus dabit p. 197.

BRETTIAE nomen antequam enucleandum sumo, Stephani locus opportunissimus illustrandus est. Ita incipit. ΒΡΕΤΤΟΣ πόλις Τυῤῥηνῶν . . . *BRETTVS urbs Tyrrhenorum* (*a Bretto Herculis filio*, *& Baletia Baletae filia* nomen habens). Quae interposui, cum sint mera Graecorum, urbibus singulis heroas cognomines de suo assignantium, deliria; nihili sunt. At illud magni interest, quod *Brettum* urbem (a qua scil. urbe & *Brettiorum* gentem, & *Brettiam* regionem, & picem *Brettiam* derivari vult) Tyrrhenis adjudicet. Quod si cum Festo conferas, qui in BILINGVES linguam Bruttiorum vernaculam, *Oscam* vocat; jam verissimum illud esse perspicies, quod me pluries affirmasse memini, Oscum sermonem Tyrrhenici dialectum fuisse, & Oscos ex Tyrrhenis propagatos. Et de urbe quidem *Bretto* cum nul-

la

(115) Mitto hic quod ipsum Δύναμαι (ex quo Δυναστεία fit) in primis Graecismi initiis multo brevius fuisse necesse est, veluti si Δυνω (*Duno*) aut qua alia forma scriptum fuerit. Δυνω (*Duno*) vero ab Heb. *Dun* (*judicare*) ἀμέσως (*proxime*) venit. Nam significatio eadem; quippe apud antiquos in jure dicundo δυναστεία consistebat. Hinc ex Heb. *Dun* tot vocabula fluunt, quae simul jurisdictionem & imperium continent. *Medina* (hodiedum in Hispania frequens vocabulum, sive primitus ex Poenis sive postea ex Saracenis profectum) a *Dun* Hebraico venit, & provinciam, & urbem metropolim, & jurisdictionem, & similia designat.

(116) Argumento sunt Plinii, passim id genus verbis utentis, loca. Itaque lib. 23. non aliter picem definit, quam *Combustae* (h. e. igne expressae) *resinae fluxum*. Lib. XIV. 20. *Picem resinamque . . . terebinthi fundunt*. Lib. XVI. 11. *Sequens liquor picem fundit*. Citato lib. XIV. 20. incipit: *Arborum succo manantium picem resinamque*.

(l) אִי Ei, *Insula*.

(m) נתר *Netar*, quod est *defluere*.

(n) עיטר *Itar*, *Pix*.

la usquam fiat mentio; ea res integri Stephani desiderium ciet. Nam (ut ex fragmento Seguieriano cernitur) in integro nihil non pluribus antiquiorum locis confirmabatur. Ceteroqui, sicuti Mamertinorum gens urbem cognominem *Mamertium* habuit (in plerisq. vero itidem factum) ita & *Brettiorum* gentem oppido homonymo (*Bretto* scil.) non caruisse necesse est: quod videtur postea deletum, eâque gratiâ nusquam a scriptoribus secuti temporis memoratum. Ab hac urbe igitur quidquid fuit *Brettii* nominis repetendum, eodem Stephano auctore, apud quem ita sequitur: *Incolae* (Βρέττιοι) *Brettii : Brettia vero tum de regione, tum etiam de* (117) *pice dicitur*.

Ergo praeter *Brettum* urbem, fuit etiam, auctore Stephano, BRETTIA regionis nomen. Cujusnam? Non illam hîc intelligit Stephanus, quae tantumdem, ac primitus *Oenotria*, ac mox *Italia* patêret (nam haec notio multo serius *Brettiae* tributa fuit) verum illius regionis, quam primitivi Bruttii tenebant, *Sylae* sylvae terminos non egressam. Ergo quamdiu *Italiae* nomen non ultra Laum procedebat, peninsula tota in Thuriatin, Crotoniatin, Locrida, Rheginam, aliaque rerumpubl. Graecar. dominia maritima distribuebatur, interiora autem *Brettia* occupabat, Sylae saltum longissimum vix aut ne vix quidem egressa: nec nisi post prolatam Italiam, simul *Brettia* ad littora peninsulae progressa fuit.

Ergo BRETTIAE (tum quatenus regio intra Sylam restricta, tum quatenus picis in ea elaboratae simul erat vocabulum) una etymologia est ab Heb. (o) *Berosh* : quod Chaldaeis Syrisque litteram *Shin* in *Tau* mutantibus effertur non aliter quam *Berot*. Ejus plurale *Berotim* sive *Brotim* omne genus arborum resinosarum picearumque designat. Vide Buxtorfium in Chaldaicis, & quae in extremo (118) margine ad gustum

(117) Pro γλῶσσα (quod in Stephano legitur, ac nihili est) Bochartus πίσσα restituit, quod & eruditis omnibus adprobavit. Eamdem medicinam senario, qui subjicitur a Stephano, fecit: qui talis est.
Μέλαινα δεινὴ πίσσα (non γλῶσσα) Βρεττία παρῆν.
Pix nigra acuto odore Brettia adfuit.

Huic Stephani emendationi Magni Etymologici auctor, Favorinus, Hesychius, a Bocharto pag. 596. producti, adstipulantur.

(118) *BRVTTIORVM nominis originatio ex Oriente petita. Arbor Bruta sive Bratus Plinii non aliud nisi Brathys sive Herba Sabina. Plinio medicae manus. Alia per occasionem plura.*

Hebraicum plurale *Brosim* aut (*Shin* in *Tau* mutato) *Brotim* ab interpretibus modo *Cedrus* (decem autem Cedri genera Judaei numerant, resinosa omnia) vertitur: modo *Abies*. At Graecis interpp. interdum est *Juniperus*, alibi *Abies*, aut *Cedrus*, aut *Pinus*: saepissime autem *Cupressus*, nec minus saepe πεύκη, i. e. *Picea*, aut *Pinus*. Quae sunt satis resinosae piceaeque stirpes. At Cant. I. 17. legitur *Brotim* cum *Tau* (Chaldaeo more) ubi Hieronymus vertit, Laquearia nostra *Cypressina*. Haec de radice Hebraica.

Venio ad Chaldaicum *Brota*, in quo in tertia radicis non aliud quam *Tau* scribitur. Id apud Talmudicos in *Rosh hasshanah* est unum ex decem Cedri generibus. Verum quid in his tricamur, cum Chald. *Brota* cum *Tau* nihil prorsus ab Heb. *Broshim* cum *Shin* differat? Nam ubi hebraice *Shin* est, ibi plerumque Chaldaei *Tau* adhibent. Ergo Chaldaicum *Brota* omne genus arborum notat, ex quibus pix & resina manat: inter quas *Pinus* (Gr. πίτυς a πίττα, sive πεύκη) excellit; eaque una nunc Sylam Bruttiorum occupat totam: ex qua trabes incredibilis proceritatis afferuntur ad contignationes & opera navalia maximi usus ac necessarii. Ex eâdem vero Pix optima, pisselaeon, resina communis & terebinthina, aliaque id genus fiunt.

Et ad *Brota* istud (Syris *Bruto*) a nonnullis refertur *Bruta* arbor e resinosis laudatissima, cujus meminit Plinius XII. cap. 17. his verbis: *Petunt igitur in Elimaeos* (*Elymais* est inter Mediam & sinum Persicum) *arborem BRVTAM*. En Chaldaicum *Brota*, & Syrum *Bruto*: nam & cetera Plinii non abhorrent. *Cupresso*, ait, *fusae similem. : jucundi odoris accensam*. Hinc intelligis fuisse de stirpium resinosarum genere. Ac facile apud Orientales τὸ *Brota* aut *Bruto* genera omnia cedrorum (quae, ut ante dixi, decem Judaei numerant) suo ambitu continebat. Verũ haec mitto. Illud certum, Pliniũ ibi agere peculiariter de arbuscula, quae praeter humilitatem, in ceteris cupressum imitabatur. Proinde in Plinio illud *Fusae*, Harduinus interpretatur *In latitudinem magis fusae, quam in sublime elatae*. Cui non accedo, quia *Fusus* (sine adjectione) de praelongis intelligitur, non de crassiorib.: nisi vero quid de lato addatur, ut ubi Plin. XVIII. 13. *In latitudinem fundi* dixit. Atqui hîc τῷ FVSVS Pliniano respondet in plebeio sermone nostro τὸ *Scurto*, quod de longo simulque gracili usurpatur. Mihi sane non est dubium, quin Plinius, *Cupresso PVSAE* scripserit. *Pusus* pro *parvulus*, uti & *Pusa* in usu fuit; sicuti & diminutiva *Pusio* & *Pusillus*. *Pusa* & *Pusus* exstant in Pomponii Epigr. apud Varronem in VI. de L. L. *Dic tu illam pusam . . . . Nam vere pusus tu, tua amica senexst*. Adde & Lucret. IV. v. 1020. & Hor. Ser. II. sat. 3. ver. 216. *Pusam aut Pusillam appellet*. Talia Plinius non aspernatur. Ergo *arbor bruta*, vel si annosa esset, tamen semper cupresso *pusae*, h. e. adhuc parvulae similis erat, utpote ex arborum pumilarum classe. Accedit quod in melioribus Mss. pro BRVTAM legitur BRATVM. Quid ergo restat, nisi ut fuerit ΒΡΑΘΥ aut ΒΡΑΘΥΣ, quod *Herbae Sabinae* respondet? Quae quidem cum non de βοτανῶν (*herbarum*) genere, sed arborum esset; tamen quia pumila erat, *Herbam* vocari placuit: *Sabinam* vero, quod apud priscos Sabinos pro ture adhibebatur. Virg. Culice:

Herbaque turis opes priscis imitata Sabinis.

Plinius ipse XVI. 20. *Non decidunt, Oleae, Lauro, Palmae, Myrto, Cupresso, Pinis . . . &* (*quamvis Herba dicatur*) *SABINAE*. At copiosius XXIV. cap. XI. *Herba Sabina, BRATHY appellata a Graecis, duor. generum est, altera tamarici similis folio, altera cupresso . . . in suffitus pro ture assumitur*. Hesychius: Βραθύ· πόα τις θεοῖς θυομένη. Idem in Dioscoride legitur. His de causis in Pliniano loco (XII. 17.) cujus causa digressi sumus, nec BRVTAM, nec aliud legi jubet Salmasius ad Solinum (ed. Paris. pag. 953.) sed, *Arborem BRATHYN*. Con-

(o) ברש *Berosh* & ברת *Berot* est arborum resinosarum universum genus.

guſtum hîc damus. A *Brotim* ergo ſive *Brutim* (nam pro O, Tyrrheni V perpetuo uſurparunt) eſt *Brutiorum* picariam in Syla, ſylva exercentium nomen, ſimulq. regionis *Brettiae*, & picis *Brettiae*.

SYLAE quoque nemoris, quod hodiedum ſub eodem nomine celeberrimum eſt, perſcrutari nomen praeſtat. Id duobus verbis expedio. Hebraicum (p) *Eshel* non arboris alicujus peculiare nomen eſt, ſed genus univerſum notat, imo & arborum συναγωγὴν h. e. *arboretum* ſive *nemus* ſignificat. Hieronymus certe vix unquam aliter quam *Nemus* interpretatur. Chaldaeorum emphaticum *Eshla* eâdem notione uſurpatur. Nec mihi dubium eſt, quin ex ea radice per aphaereſin defectivae litterae *Aleph* ortum ſit SILA ſive SYLA; nam utroque modo ſcribitur. Imo nihil mallem quam cum Y notari ab omnibus; certe quia Latinum Sylva, ſicuti & Gr. ὕλη (quae non minus ab Heb. *Eshel*, amputato *Aleph*, veniunt) cum Y perſcribuntur. Ergo *Sila*, ſive potius *Syla*, quamvis peculiariter nemus illud celebratiſſimum Bruttiorum notet, tamen ab ortu ſuo genus univerſum deſignat, ac tantum κατ' ἐξοχὴν nemori Bruttio adtributum fuit. Nec te a generali modo dicto ſignificatu abſterreat, quod *Sylva* abundat una littera, cum V pro penultimo elemento habeat; nam cum illud V in Graeco Ὕλη abſit; perſpicue apparet, alienum a ſubſtantia nominis fuiſſe, nec aliud eſſe quam *Bau* epentheticum, ſive Digamma vocare mavis. Maneat igitur SYLAM ſermone Orientis (quem ſecum Iapyges attulerunt) tantumdem eſſe quod Latinorum SYLVA, nec aliter quam per excellentiam id nemus adjudicaſſe ſibi generis nomen. Ac porro a *Mamertis* cultu in hac *Sylva*, tum Marti ipſi *Sylvani* cognomen quaeſitum, tum cultores ſui *Mamertini* appellati: de quo jam dictum eo.

MAMERTIVM & MAMERTINI vox Oſca, h. e. mere Orientalis, ab Oſco *Mamers* eſt, auctore Feſto. Tam *Martis* autem quam *Mamertis* nomina mere Orientalia ſunt, quae, ne quemquam delaſſem, contuli in marginem (119) imum. Ac porro de Mamertis cultu, qui *Mamertinis* indidit nomen, quique videtur in *Syla ſylva* fuiſſe praecipuus, etſi pluſcula habeo; nolo in fine detinere lectorem, nihil jam magis quam de lare deque domum itione cogitantem. Quare cuicui modi illa ſint (ut ille in Andria deſinit)

Ne exſpectetis, dum exeant huc: intus (120) *deſpondebitur*.

AEQVIS

Conſuli de his poteſt etiam Ruellius lib. 1. cap. 59. non dubitans, quin *Bratus* aut *Bruta* Pliniana ſit ipſamet *Sabina* ſecundi generis, h. e. illa cupreſſo ſimilis, quam ex Plinio XXIV. 11. obſervavimus.

Jam vereor ne copia obruerim. Illud moneo, in his vocabulis, quorum ex Orientis partibus pervênit ad nos uſque notitia, vocales non eſſe curandas, ſed conſonarum habendam rationem. Verbi cauſa parum refert, utrum hanc arborem ſive *Brutam* ſive *Bratum* aut *Brathyn*, ſive cum Dioſcoride, cumque Gloſſis Nicomedis Jatroſophiſtae Βόραθον appelles. Non magis certe id refert, quam regionem, cujus nunc etymon inquiſivimus, ſive cum Graecis *Brettiam*, ſive cum Latinis *Bruttiam* voces. Deinde Orientalium linguarum *Brot* ſive *Brota* aut *Bruto* (de quibus dixi ſupra) videri γενικὸν fuiſſe ſtirpium reſinoſarum ac picearum nomen; ſicut & illa vocabula Βραθὺ, Βόραθον, & Plinii *Brutam* aut *Bratum*, & ſiqua alia id genus fuerunt, ad univerſum genus arborum picearum pertinuiſſe arbitror: quae non tantum ad reſinae piciſque artificium (cujus *Sylae* nemus officina fuit) valuerunt, ſed & ad ſuffimenta & medicinam ab antiquis laudantur.

(119) *Martis atque Mamertis etymologiae ex Chaldaeo Hebraeoque petitae*.

Ea formatio dupliciter inſtitui poteſt, ſive ut MARS primitivum fuerit, a quo deinde Oſcum MAMERS, duplicatâ priore fluxerit; ſive contra ut prius exſtiterit MAMERS, ab hoc vero per ſyncopen MARS exſtiterit. Interim utrumque nomen, utpote in Orientis linguis notiones peculiares prodens, juris Tyrrhenici fuiſſe reor, unde pleraq. religionum ſuarum hauſere Latini. Adde quod Oſcos ſive Tuſcos multo vetuſtiores Latinis eſſe, ſatis conſtat.

Si prius horum volumus; MARS erit a Chald. (q) *Meras*: quod verbum eſt *Contundere*, *Conterere*, *Conquaſſare*, *Agitare* & ſuſque deque permiſcere omnia. Eaque radix in Syro pari ferme ſignificatu pollet. Hinc in Chaldaeo libri Eſther I. 14 *Meres* & *Marſena* (ambo cum eiſdem radicalibus tribus: niſi quod in Vulgata diverſis vocalibus animantur, *Mares & Marſana*) ſunt propria Magnatum regni Perſiae nomina, facile a martiali virtute inventa. Poteſt praeterea MARS deduci ab Heb. (r) *Maras* cum *Tſade* in fine. Verum cum haec radix in *Niphal* & *Hiphil* tantum reperiatur; videtur commodior originationi τῷ MAMERS, de qua jam dictum vado.

Ergo ſiquis velit τὸ *Mamers*, ἀμέσως (*proxime*) ab Hebraeo arceſſere; Hebraeum *Maras* cum *Tſade* praeſto erit, quod R. David interpretatur *Roborare*, *fortificare*. Sed ſic intellige, non niſi in *Kal* (ſi ſcil. active reperiretur) id ſignificaturum eſſe: alioqui in conjug. paſſiva *Niphal* eſt *Fortem*, aut *vehementem eſſe*; quod Martis eſt peculiare, qui ob id θοῦρος dicebatur h. e. *impetuoſus*, *violens*. Graeci interpp. hoc ſidem non male tranſtulerunt καταδιώκω: at verbum idem in *Hiphil* verterunt apte παρενοχλέω, quod eſt *turbas ciendi* verbum. Ab hoc porro themate in *Hiphil* eſt partic. activum *Mamres*: ex quo tranſpoſita vocali ſecunda, exſtitit ipſum, quod quaerimus, MAMERS: quae vox (ſecundum vim tranſitivae conjugationis hujus) notat eum deum qui ad pugnam acuit.

Ab alterutra praedictarum radicum (eliſâ tantum labiali priore) Graeci tum verbum Ἀράσσω tum & Ἄρης (Martis nomen) arceſſivere. At Oſci ſeu Tyrrheni, utpote Orientales meri, nullam ex radice Ortivâ ſuâ litteram ſibi paſſi ſunt deperire.

(120) *Brettios & Mamertinos Marti dicatos fuiſſe, ex nummorum ſimulacris, eorumque inſcriptionibus oſtenditur. Ejus in Syla delubrum & ſacra. Cato illuſtratus. Sacra Martis diurna. Hinc in Mamertinis nummis gallus diei nuntius, ac vero trabeatus.*

Bruttios & Mamertinos fuiſſe Martis cultores

pecu-

(p) אשל, *Eshel*, *nemus*, *arboretum*. (q) מרס *Meras*, *Contundere*, *Conturbare* &c. (r) מרץ, *Maras*, *Roborare*, *acrem*, *violentum eſſe aut reddere*.

peculiares, vel ex una nummorum inspectione declaratur: in quibus adversis Martis caput, aversis Mars idem parmatus hastam intorquet. In primis autem Mamertinos, cùm sibi a *Mamerte* nomen adsciverint, an non hoc praeseferre voluisse videntur, sese Martis esse Νεωκόρυς (*cultores*) quemadmodum Ephesiorum urbs tota sese (Act. XIX. 35.) νεωκόρον, *Cultricem Magnae Dianae* jactabat? Et a nummis quidem vox Νεωκόρων abest, quia sero admodum ejus scalpendae in moneta vocis mos inolevit. Verum in quibus inscribitur ΜΑΜΕΡτινων ΑΡΕΟΣ (plures autem ita signantur) quid rogo aliud patrius *Martis* casus (nempe οἱ Μαμερτῖνοι Ἄρεος, *Mamertini Martis*) designat, quam illos cultui Martis peculiariter fuisse dicatos, ac Mamertinos omnes, nemine excepto, veluti totidem *Salios* Martis esse, cum contra Romae non multi essent ex eo collegio.

Jam vero cum Mamertinorum urbs in faucibus *Sylae* sylvae esset; ibi credo & Martis fanum fuisse, & apud eos religiose cultum; nam & ceteri populi in Sylvis Marti templa statuebant. De Thracibus praecipuis Martis cultoribus hoc Statius affirmat Theb. VII. 40.

Hic steriles delubra notat Mavortia sylvas,

& quae ibi plura sequuntur. Hinc Marti *Sylvani* cognomentum quaesitum. Cato cap. 83. *Votum pro bubus ut valeant, sic facito. Marti Sylvano in Sylva interdius in capita singula boum votum facito.* Deinde & ritum accurate tradit. Non locus vero tantum in Catone notandus est nim. in *Sylva*, sed & tempus. Nam *Interdius* ait; quia *Dies* Sylvano sacer erat. Atque hinc factum ut in nummis ΜΑΜΕΡτινων ΒΡΕΤτιων ex una parte Mars, ex altera ingens Gallus gallinaceus, utpote diei, cui scil. Mars Sylvanus praeest, nuntius. Gallus ille interdum indutu quodam amictus cernitur in nummis Joannis de Flore & M. Majeri: quod quo sit referendum, ignoro: nisi forte sit illa trabea Saliaris, de qua Dionysius lib. 2. pag. 129. Ceterum tam *lucos* quam *diem* Sylvano sacros esse innuere videtur Virg. VIII. 600.

Sylvano fama est veteres sacrasse Pelasgos
Arvorum pecorisque deo lucumque (illum scil. prope Caere) *diemque*.

Tamen ibi Servius non absolute *Diem*, sed diem consecrationis interpretatur. Pelasgos hujus facti auctores, eosdem ac Tyrrhenos fuisse, ex Varrone & Hygino Servius ibidem tradit.

COLLECTANEORVM FINIS.

AEQVIS LECTORIBVS

Jam absoluto, quod mihi proposueram, penso, non restat aliud, nisi ut ab erudito lectore, sicubi forte offensum animadverterit, veniam exorem. Raptim omnia, operis incumbentibus, scripta: & ut quaeque particulatim fusa, ita formarum compositoribus tradita. Itaq. festinante prelo difficile est opere in longo, rebusque plerumque abstrusioribus, nusquam hallucinatum. Praeterea sat scio, me pluribus in locis, maxime ubi res ex penitus abdito non nisi ingenti cura & meditatione expromuntur, justo longiorem fuisse: quae si satis morae datum esset, in pauciora contraxissem. Cujusmodi illa est pag. 177. tam promissa de Antomo *Exercitatio, ut ibid. pag. 180. Parte altera ineunte expostulavi. Ac similibus longioribus locis par ex festinatione excusatio indulgenda erit. Adhaec non modo copiâ, sed & ordine interdum peccatum eâdem de causa suspicor. Exemplo sit* Commentatio de Lege plostraria, *in cujus fine* (*h. e. in imo paginae* 373.) *lectorem admonui, quid ibi me a recto aberrare ordine, ac simul longiorem fuisse coegerit. Nec dubito quin pluries alibi ob pares causas aut ordine aut copia peccatum fuerit.*

Ac ne nunc quidem finito volumine, totius operis relegendi accurateque recensendi, utpote quantocius publicandi, otium fuit: nisi quod dumtaxat Prodromi partem cursim percurri. Quod si praestare licuisset; poterat locis pluribus sive medicina, sive lux major curâ posteriore afferri. Nisi quod interdum cum aliud agênti nonnulla inter lectitandos antiquos, interque commentandum occurrerint, quae locis suis utiliter inseri potuissent; ea tum pro tempore in schedis leviter adnotare curae fuit. Atque ex earum schedarum numero sunt pleraque eorum quae sequuntur.

Ac principio Additamenta paullo graviora dabimus: mox cetera minutiora continuâ serie in fascem unum coacta producturi.

A D D I T A M E N T A L O N G I O R A Q V AE D A M.

A V C T A R I V M I.

De urbe REGIO curae secundae. Strabo cum binis nummis singularib. collatus, ac mutua utrisque affusa lux. Ad pag. 41.

PAG. 41. in extremâ de Regio pericope dixi, Reginorum nummos *manibus teri omnium*. Nihil quidem verius est, modo duos pereruditi Henr. de Crassis Com. Planurae excipias, non tantum ineditos, verum, uti suspicor, singulares: quos in Tab. num. X. & XI. contemplabere. Ac dici non potest, quanta in locupletissimo laudati Comitis Thesauro numismatum omne genus singularium copia affluat; ut, si quando ineditos omnes in publicum edere induxerit animum, non dubium sit, quin ingentibus rem litterariam sit commodis affecturus: id quod non semel cum eo egi. Verum haec mitto.

Nummorum effigies ex Tabula animadvertitur n. X. XI. Scriptura vero talis est, ut excepto quod a dextra sinistrorsum progreditur (quod mere Oscum est) litterae omnes Latinae sint, sive verius Latio cum Oscis circa habitantibus (nam Bruttii, auctore Festo in *Bilingues*, Osce & Graece loquebantur) communes. Vt ab R inverso ordiar, a quo utriusq. nummi inscriptio incipit: eo charactere praeter Latinos, usos etiam Tyrrhenos & Oscos fuisse, testantur alphabeta Tusca & Osca ab eruditis aetatis hujus contexta. Testatur etiam Campana apud me inscriptio, quam edidi in Tyrrhenicis (tom. 3. Cortonensium Tab. I.) in qua v. 2. est istud R inversum, ut & apud veterrimos Atticos. Jamvero de Ǝ, I, O, N non est ambiguum Latinis fuisse cum Oscis communes. An τὸ Ɔ Tyrrheni Oscique usurparint, dubitare non sinit Tusca inscriptio apud Fabrettum pag. *696*. num. 171. in qua bis exstat. Alibi pluries aut ꓘ, aut τοῦ ꓘ duae obliquae lineolae, quae angulum faciunt, pro Ɔ adhibentur. Itaque si ex litterarum ductibus ferri de his nummis judicium placeat, Latinam aeque atque Oscam inscriptionem dicemus. Nisi quod ut magis Osca videatur, sola a dextra sinistrorsum progressio suadet. Jam vero quia tertia inscriptionis littera Ɔ est loco τοῦ G, id quoque inscriptionem ab Oscis profectam arguit; quia Tusci numquam G adoptarunt. Ac ceteroqui non tantae antiquitatis hi nummi sunt, ut eos Sp. Carvilio (qui princeps elementum G post bellum Punicum primum in Latium invexit) vetustiores dicere audeas, cum contra non paullo recentiores eo tempore habendi sint.

Illud etiam ad scripturam pertinet, quod in uno horum nummorum scriptione inversa (RECINO :) legitur, & quidem duobus crassioribus punctis in fine adpictis. Atqui ea interpunctio peculiaris hodie dum Hebraeorum ׃, olim Atticorum veterum, & Oscorum fuit; nam in meo Campano lapide, cujus modo memini, quinquies ea bina puncta, tum ad dirimendas voces, tum in fine adhibentur. In uno ergo horum nummorum RECION vox urbis primitiva legitur: in altero RECINO: pro *Recinorum*, sicuti *Romano*, *Caleno*, *Aesernino* ac tot alia, pro *Romanorum* &c. Haec de nummorum scriptura.

Venio nunc ad Strabonis locum, omnino cum his nummis copulandum, ut mutua utrinque lux in commune affulgeat. Eum locum pag. 41. ita attuli, ut tamen in *Samnitibus*, quos auctores Latinae *Regii* notionis Geographus habuit, aqua mihi haeserit. Quid enim unquam Samnites (& quidem Samnites temporis ejus, quo participes Romanae civitatis esse coeperunt: id quod ad sera illa tempora legem Juliam consecuta nos provocat) quid tunc, inquam, Samnites cum Reginis commune habuerint, aut cur tanta apud eos auctoritate polluerint, quantam Geographi locus requirit, non video. At nihil sane malim quam si Samnitium nomine Bruttios accipias. Alte nim. animis antiquorum insederat, a Samnitibus Lucanos, ab his Bruttios prodiisse (quod tamen ipse pro fabuloso habui Collect. IX.) hinc fuere, puto, qui pro Brettiis Reginorum vicinis, Samnites Bruttiorum primos parentes, tamquam ejus facti auctores, de longinquo adsciscerent; idque Strabo bona fide secutus fuit. Quam vero illa, quae Geographus ibi narrat, Brettiis quam Samnitibus convenientiora sint, lector judicabit, ubi integrum locum produxero. Ceterum si quis praefracte pro Samnio depugnaverit, non repugnabo; nam & Samnites Osce (quod mea interest) loquebantur. Vide pereruditam Hannibalis de Abbatibus Oliveriis Dissertationem to. 2. Cortonensium pag. 49. insertam, qua nummi Samnitici duo Osce inscripti enarrantur pulcherrime.

Ad Strabonem venio, cujus locum, jam ante p. 41. productum, nunc lectori repono. Is lib. VI. ubi Ῥήγιον *Rhegium* ita dictum ob Siciliam terraemotu a continente abruptam ex relatu veterum tradidisset, postea extremâ pag. 258. ita subjicit. *Verum utrum ab hac causa* (abruptae Siciliae scil.) *nomen urbi quaesitum fuerit* (εἴτε διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως, ὡς ἂν ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ τῇ Λατίνῃ φωνῇ προσαγορευσάντων Σαυνιτῶν, διὰ τὸ τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν κοινωνῆσαι Ῥωμαίοις τῆς πολιτείας, καὶ ἐπιπολὺ χρήσασθαι τῇ Λατίνῃ διαλέκτῳ) *an vero propter urbis claritudinem, veluti si Samnites Graecanicum Basileum* (h. e. *Regiam*) *Latina voce reddituri, eo demum sensu REGIVM nuncuparint* (*quippe Samnitium principes ex quo tempore Rom. civitatis fuere participes, Latino sermone plerumque utebantur*) *in medio relinquitur judicandum*. Hic missis compluribus, quae ad hunc Strabonis locum illustrandum congerere possem, hoc tantum confidenter ajo, ad Geographum in hoc toto negotio non aliud quam stricturas veri meras pervenisse. Res autem ita, mihi crede, se habuit. *Regii* incolas primitivos Iapyges, sive Tyrrhenos aut Oscos (quae vocabula sono potius quam re diffident) fuisse necesse est (de quo vide *Collectaneum IX.*) qui non nisi diutissime postea Chalcidensium appulsu partim loco Graecis cesserunt, partim, uti fit, cum novis colonis pauci numero permixti consueverunt. Primitivis ergo incolis loci nomenclatio est tribuenda: qui ubi oppidum a se fundatum RECION appellaverunt, haud dubie notione ab Oriente hausta id fecerunt, qua nim. RAC est *regnare* & REC idem quod *Rex*. Vide Junium ad Dan. cap. IV. ac Buxtorfium in Lex. Chald. in Rad. REC. & quae nos in Prodr. p. 41. His ergo indigenis ubi Graeci Chalcidenses successerunt, sonum quidem vocabuli integrum retinuerunt, nec nisi notionem illi Graecam indiderunt, quasi a ῥήγνυμι derivato nomini: unde & fabellam excogitarunt de abrupta tellure marique intus admisso. Ac diu ea persuasio Graecis arrisit, unde & nummi omnes ΡΗΓΙΝΩΝ ei fundamento nituntur.

At ubi postea octogesimo ferme ante Christum anno ex Julia lege civitas Rom. cum Samnitibus,

Lu-

Lucanis, **Bruttiis** (hos potissimum nomino, quos certum est Osca dialecto Orientali locutos) communicata fuit; ab his demum intellectum fuit ecquid *Regium*, sive potius RECION (ut in his nummis est) notaret sermone Orientali, simulq. Latino; nam & Latinus quoque quam saepissime ὁμόφωνος Orientali est. Ergo vicini Brettii, sive (si quid Straboni dandum) Samnitium primi Reginos docuerunt, RECIVM apud primitivos incolas tantumdem fuisse, quod Graece Βασίλειον h. e. *Regiam*; ac forsan addiderunt, ab eo *Regiae* nomen urbi partum, quod ea tantum urbs olim (I) Βασιλευομένη fuerit. Hoc ubi ex relatu Bruttiorum aliorumve Osce loquentium constitit, tunc demum mihi videntur percussa numismata, in quibus Oscis iisdemque Latinis characteribus a dextra sinistrorsum legeretur, sive RECION, sive (II) RECINO: quod non nisi post legem Juliam contigisse, & ex superioribus patet (quia scil. tum demum sermo Latinus familiaris evasit Italicis urbibus) tum ex eo etiam quod (ut pag. 41. ostendi) in marmoribus *Regium* sine H scribitur (nec enim amplius a ῥήγνυμι arcessi placuit) idemque nomen *Regio Lepidi* ita inditum, ut spiritu privaretur. Adde quod Caesar Octavius ubi *Regium* istud prope Fretum deduxit coloniam, nomen id pro Latino habuit: qui, si pro Graeco habuisset, certe illud cum novo Latino de more mutasset. Nummorum geminorum fabrica temporis legem Juliam consecuti est.

Antequam a nummis Reginis abeo, sciendum est, apud Pollucem IX. cap. 6. sic notari: *Regini* (λαγὼν) *leporem monetae insculpebant*. Hinc miratur Harduinus, cur nullus dum occurrerit leporis effigie insignitus. At exstat inter Reginos Joannis de Flore unus num. 27. in cujus postico lepus decurrens visitur.

AVCTARIVM II.

De ὁ δεῖνα καλὸς ex auctoribus & ex elegantissimâ paterâ nuper in REGIVM Museum illata.

PAG. 139. col. 2. ubi de (ὁ δεῖνα καλὸς) *agitur, haec addi in fine possunt post ver. scil. 26.* Adhaec Clemens Alex. in Protrep. ait: *Phidiae quidem Atheniensi* (ἐπὶ τῷ δακτύλῳ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐπιγράψαντι ΠΑΝΤΑΡΚΗΣ ΚΑΛΟΣ) *qui Olympii Jovis digito inscripsit, PANTARCES PVLCHER* (male interpres τὸ Παντάρκης ad Jovem retulit, quod proinde vertit OMNES IVVANS PVLCHER) *non Jupiter, sed amasius pulcher erat*. De eod. Arnobius lib. VI. *Inter significes ille memoratus Phidias & primus, cum Olympiam formam Jovis molimine operis extulisset immensi, super dei digito PANTARCES* (in vulgatis, *Pantauches*: non recte) *inscripsit PVLCHER: nomen autem fuerit amati ab se pueri*. Haec quidem & fortasse plura ex antiquis jam innotuerant.

Sed & aliquanto post illustrata vasa Mastrilliana (in quibus tria diversa τοῦ Καλὸς exempla habes) cum ex dono viri amicissimi, meique eruditi conterranei Josephi de Christophoro (non tantum a medicae artis solertiâ, verum & ab antiquitatum studio, ditique nummaria gaza, quam possidet, numquam satis laudati) figlinam pateram antiquissimam, opere excellenti depictam, accepissem; eamque a me vicissim REGI Clementissimo oblatam, in Regium Herculanense Museum, cui praeclarissima quaeque debentur, intulissem; in eo ΚΑΛΟΣ quinquies de eod. scriptum reperi, sed characteribus ejusmodi, qui prope ad Atticam illam antiquissimam scriptionem accedunt. Nam quod littera H non pro vocali longa, sed pro Latino aspirationis elemento H accipi videatur, id Ἀττικώτατον, ac permagnae antiquitatis indicium est. Deinde & ceterarum litterarum simulacra ejusdem ingenii sunt. A interdum ab O angulato vix diffidet, quia nempe utramque hastam deorsum producere pictor neglexit. Vocalis Θ numquam non sive triangulum sive quadrangulum perficit. Postremo S angulosus, uti Lamed Heb. est, quale in Attico Latinoq. alphabeto depingitur: nisi quod in interiore paterae inscriptione utraq. vox in fine sibilans elementum tale exhibet, cujus infima lineola ita dextrorsum reflectitur, ut ad arcum Scythicum paullulum, quantum scil. satis est, accedat. Haec ideo pluribus exposui, ut ex mira scripturae antiquitate, vasis non impar senium intelligatur, ac simul aevo tam remoto quantus vigor picturae fuerit. Quod si vilia vascula pictores de trivio peritiâ tanta illinebant; quid putamus egregios illos artifices, quorum sunt immortalia nomina, in desudatis a se tabulis praestitisse?

Eam pateram in aere incisam contemplari licebit in Tabula in fine *Addendorum* proxime ante Indices inserendâ: in qua Tabula etiam nummorum in Collectaneis illustratorum ectypa reperies.

(I) *Nominis RECION verae causae.*

Nemo mihi hoc eripiet, quin ea vera causa fuerit, cur primus urbis, de qua agitur, ex oriva prosapia conditor hac potissimum de causa *Recion* h. e. Regiam vocarit, quod Rex ipse, in ea regiam collocarit. Ac sane miraculo est, quod cum omnes Graecae urbes Italiotides regio dominatu carerent, ac sive aristocratica sive populari πολιτείᾳ regerentur; una interim urbs *Regium* (eaque undequaque Graecis rebuspubl. circumfusa) suis regibus obtemperaret: in quo eam scio saltem usq. ad Dionysium perstitisse. Atqui initia Regni apud Regium non a Chalcidensibus puto exstitisse, sed a primitivis incolis Orientalibus: id quod nomen ab iis impositum abunde testatur. Quod nomen etiam Graecos Chalcidenses postea facile impulit, ut & ipsi regibus famularentur.

Atque hoc discrimen, ut puto, fecit, ut urbs *Regina* a corpore Magnae Graeciae exclusa fuerit. Exclusam fuisse, in Prodromo p. 27. observavi, sed causam non attuli: quae non videtur alia fuisse, quam quod Magni Graeci ἰσοπολιτείαν exoscularentur, Regnum vero cane pejus & angue detestarentur, ac tyrannidis loco haberent. Ergo Regini a conciliis communibus urbium excludebantur, nec unquam in corpore Magnae Graeciae censiti fuerunt.

At ipsi Regini interim mirifice sibi in Regno placebant, eoque in majore uno ex his nummis Jovem regem hominumque deûmque in throno sedentem (quae effigies eadem & eodem corporis habitu in ære meo cernitur) exhibuerunt; tamquam si status μοναρχικὸς quaedam regni Jovis imitatio esset. Eodem pertinet quod Aquila alitum regina prope detrita sub throno visitur: at in adversa parte caput Leonis, tamquam regis quadrupedum, non in his duobus tantum, sed in plurimis numismatibus visendum praebuerunt.

(II) Inscriptio quidem nummi minoris RECION litteris omnibus satis integra est. In majore vero haud dubie (RECINO:) scribitur; nam τοῦ N hastile dextrum, etsi non prominet, ita ut ungui resistat, satis tamen umbra quaedam argenti detriti superstes visitur, ita ut non dubium sit scribi RECINO: nim. cum binis in fine punctis, ut ante diximus.

Imaginum quae in patera exhibentur, probabilem aliquam extundere rationem haud facile arbitror. Eoque magis, quo res est obscurior, habebunt eruditorum ingenia, in quo sese exerceant. Nisi quod supellex hujusmodi plerumq. nullo historiae significatu ex captu pictorum, opinor, illinebatur. At illud ΚΑΛΟΣ, a quo diverti, ubicumque in vetustis operibus scalpitur, aut depingitur, nihil cum expressis imaginibus commune habet, sed semper ad artificis amasium referri debet: qui in hac patera, si prima littera sit aspiratio, *Hopoas* vocatur. Nam integra inscriptio semper haec eadem est ΚΑΛΟΣ ΗΟΠΟΑΣ, *Pulcher Hopoas*. Bis tamen ΗΟΠΟΑΝ legitur, quod vel festinationi pictoris tribuerim, vel quod *Hopoan* aeque ac *Hopoas* scribi recto casu liceret; nisi vero potius, ubi N in fine est, vocandi casu παθητικῶς positum fuerit. Nam verisimile est, obliqua hujus nominis in ντος desiisse, ut in Αἴας, Τάρας &c.

Sed & illud fieri potest, ut in ΗΟΠΟΑΣ prima syllaba ad articulum pertineat, hoc modo: Καλὸς ὁ Ποας, *Pulcher Poas*. Nam si propri um nomen praeisset (sicuti apud Scriptores nomen ἐρωμένη solet praecedere) abfuisset articulus: at ubi ἐρωμένη vocabulum sequitur, articulus non invenuste praeponitur. Hoc si sequimur; Πόας a πόη (*Herba*) derivabitur. At contra si nomen polysyllabum fuerit; in veriloquio desudabitur. Nisi vero ab ἠώς & πόη componere vocem hanc placeat; ita ut ἠοπόας (tetrasyllabum) *Herbam matutinam* notet. Hoc si admittimus; plurimum de scripturae antiquitate (quae ex H pro mera aspiratione posito maxima exsisteret) deperibit. Nec enim alia vetustatis nota restabit, quam O breve pro Ω usurpatum antiquo more; nam ceteroqui post inventum Ω debuisset Ἠωπόας (imo forsan Ἠωσπόας, sicuti Ἠωσφόρος) non Ἠοπόας scribi. Lector de veriore derivatione judicet: nam equidem malo quidvis de scripturae vetustate, quam ut mihi hilum de veritate explicationis nominis hujus decedat.

AVCTARIVM III.

De novis octo novorum civium tribubus institutis, mox vero sublatis.

PAG. 458. *initio post ver. quintum sic addes.*

VER. 72. TRIBVS] De tribubus istis necesse est ea huc afferre, quae Appianus de νεοπολίταις h. e. *novis civibus* ex lege Julia civilitatem Rom. affecutis narrat in I. ἐμφυλ. p. 379. *Porro Romani novos hos cives non in quinque & triginta tribus, qui tunc tribuum erat numerus, distribuerunt (ne, quia antiquos cives numero superabant, eisdem in magistratuum creatione potentiores essent) verum eos in decurias redactos in novis aliis tribubus descripserunt, in quibus scil. hi novi cives suffragia ferrent novissimi, ac saepe supervacui fierent; quippe cum veteres illae XXXV. tribus, ut quae priores citabantur, facile* (tabellarum) *dimidium superabant. Quod consilium sive tunc non animadversum a sociis fuit, sive tunc modico contenti non ultra tendendum putabant: quod postea deprehensum, novarum seditionum materiam submi nistravit.* Tribus novas illas, in quas νεοπολῖται conjecti fuerunt, octo non amplius fuisse, postea ex Velleio docebimus. Similiter ubi adlectio altera novorum civium facta fuit, ii quoque in easdem octo tribus eâdem de causa seorsum rejecti fuerunt. Auctor Appianus eod. lib. p. 382. ubi post narratam novam hanc civitatis dationem, subjicit: *Digesti sunt autem in suas tribus eodem, quo priores novi cives, consilio fuerant; ne permixti veteribus, sicuti numero, ita suffragiis antiquos vincerent.* At vero ad ultimum P. Sulpicius trib. plebis novos cives in spem erexit, ut in veteres tribus adscripti, pari jure cum antiquis civibus suffragium ferrent. Appianus ibid. pag. 383. *Marius . . . imperandi cupidus multis pollicitationibus induxit P. Sulpicium trib. pl. ut sibi adesset: fecitque spem novellis civibus fore, ut jure suffragiorum aequarentur veteribus, & per tribus distribuerentur, dissimulans interim, suum se negotium agere, & ea captare illorum benevolentiam. Nec mora, Sulpicius legem super hac re promulgat: quae si* (I) *perlata fuisset, futurum erat, ut omnia Marii Sulpiciique arbitratu gerenda essent: in tantum numerum praepollebat recentium civium accessio. Hoc animadverso, veteres cives totis viribus resistebant. Tandem ad manus & ad saxa contentio devenit.* Mitto cetera, & quod consules ad differenda comitia ferias indixerunt. Etsi Velleius paullo aliter narrat lib. II. c. 20. *Non erat Mario Sulpicioque temperatior Cinna: itaq. cum ita civitas Italiae data esset, ut in OCTO TRIBVS contribuerentur novi cives (ne potentia eorum & multitudo, veterum civium dignitatem frangeret, plusque possent recepti in beneficium quam auctores beneficii) Cinna in omnibus tribubus eos se distributurum pollicitus est: quo nomine ingentem totius Italiae frequentiam in Vrbem acciverat.* Vides ut Velleius ea non Sulpicio, sed Cinnae tribuerit. Sed profecto omnes in eadem consilia conspirabant; etsi successu caruere.

Ergo, nonnisi circiter annum Vrbis 670. novos cives in veteres XXXV. tribus fuisse distributos (post scil. SCtum illud cujus meminit Epitome Liviana LXXXIV.) persuasissimum habeo. In ea Epitome ita legitur: *Novis civibus Senatusconsulto SVFFRAGIVM datum est.* Atqui quis unquam somniaverit, novos illos cives tot annis suffragio caruisse, cum civitatem non sine suffragio dari certissimum sit? Verum Florus brevitati studens, effectum pro causa posuit. Quamdiu enim νεοπολῖται illi seorsum in octo tribus conjecti perstabant, suffragio (quia quod habebant, erat inutile) carere dicebantur. At Senatusconsultum illud, ut finem turbis imponeret, novos cives in veteres XXXV. tribus postremo distribuit: quo facto suffragii datio SCto illi recte a Floro tributa fuit.

Porro ad quemcumque temporis articulum haec Tabula referatur, id, quod de Tribu in censu notanda jubetur, optime stabit. Nam ante SCtum illud, cujus Epitome Liviana meminit, quilibet novus civis unam ex octo tribubus, quas Paterculus memorat, sibi adscribebat: at vero post SCtum non nisi illam ex veteribus XXXV. tribubus, in quam quisque adscriptus fuisset, sibi post nomen gentilitium adsciscebat.

A D-

(I) Hinc usque ad *Gerenda essent*, reddidi ex Graeco fideliter. Nam Graeca Appiani ista sunt: ὃ (νόμου) κυρωθέντος, ἔμελλε πᾶν ὅ, τι βούλοιτο Μάριος ἢ Σουλπίκιος, ἔσεσθαι. Quae ita a Gelenio vertuntur, quasi si lex reipsa perlata fuisset; sic enim interpretatur, *Qua* (lege) *perlata, ipsius Marii arbitratu gerenda erant omnia.* Atqui illud (ὃ κυρωθέντος) non *Qua perlata lege* significat, sed *Qua lege, si quidem perlata fuisset* &c. Nam illam non fuisse perlatam, ea quae apud Appianum sequuntur, luculenter ostendunt, nempe de tumultu veterum civium, deque feriis per consules indictis, uti comitia ad legem perferendam in longum producerentur. Ad summam ea lex numquam postea jussa fuit.

ADDITAMENTA MINVTIORA.

PAG. 15. ver. 20. *post* annumeraret *sic adde*. Nisi vero volumus, sub Hannibalica tempora Graecos Italiotas plurimis civitatibus barbarorum fuisse aliquamdiu potitos, atque ad ea potissimum tempora esse referendos rarissimos illos nummos Graece inscriptos ΚΑΠΤΑΝΩΝ, ΝΟΛΑΙΩΝ, ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ, & aliarum civitatium, quas ceteroqui sive Tyrrhenica sive alia barbara dialecto usos ex historia novimus. Verum de his nummis mox rursus *in Addendis ad pag.* 45.

PAG. 18. 19. Loco congruo lux huic capiti afferenda est ex Parecbasi, De angustis primitivae Italiae finibus. Re vera illis temporibus iisdem fere terminis Graecia Italica ac ipsa, quae tunc erat, Italia finiebatur, ita ut Italia & Graecia idem essent. Cum ergo Italia MAGNAE cognomen obtinuisset, idem & in illam ejus temporis Graeciam redundavit.

PAG. 24. ver. 5. post tum *insere*, ante Troica.

PAG. 28. Sect. 2. ver. 18. post obnoxias *adde*, Non nego tamen alicui urbi obnoxiae potuisse a republica principe impertiri jus feriendae monetae, imo & non raro id factum.

PAG. 32. num. 13. v. 1. pro HYLIA [uti prave ab omnibus in recto vocatur] scribe HYLIAS, Nam duo ejus obliqua Thucydides usurpavit VII. 35. semel casu tertio, ἐπὶ τῷ Ὑλίᾳ ποταμῷ, *ac mox casu secundo,* πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ὑλίου. *Ex quibus duobus obliquis ostenditur, non aliud fuisse rectum quam* Ὑλίας, *Hylias.*

PAG. 33. Adn. 47. post locum Strabonis dele cetera; nec enim qualiscumque verisimilitudo sequenda, sed quae proxime a vero absit.

PAG. 38. num. 7. v. 4. post colligere *adde*: Sed tamen postea reperi, Haymium in Thes. Brit. afferre nummum inscriptum ΒΑΡΙΝΩΝ; cui in typo, & inscriptione parem, sed multo antiquiorem possidet noster amiciss. Ronchius.

IBID. n. 7. v. 7. pro Tropaeum *scribe:* Eamdem Minervam stantem. *Nam postea subtilius detritam effigiem contemplatus, Palladem agnovi.*

PAG. 39. ver. 5. ante finem, quod negavi in coloniis Italicis nummos fuisse percussos, id de civium Romanorum, non juris Latini coloniis intelligi volo.

PAG. 41. post finem totius periochae de Regio urbe addes Auctarium I. quod pag. 550. praemisi.

PAG. 43. num. 11. ver. ult. adde. De hac vide in fine Collect. III. *pag.* 516.

PAG. 45. v. 1. pro, fuisse appellatum conjicio, *repone*, Straboni appellatum reperio. *Ibid. Graecis urbibus tractûs hujus adde Pompeios, teste Dionysio.*

SVPPLEMENTVM DVPLEX

Ad pag. 45. quorum priore ex auctoribus, posteriore ex nummis, numerus Graecarum urbium augetur. Polybius explicatur.

IBID. Sect. VII. v. 8. post Sexaginta *sic adde*. Et tamen aliquot oblivione omissas puto, sicuti in Piceno *Anconam* inq. Vmbria *Pisaurum* [initio Tyrrhenicas postea Graecanicas]. Adhaec omisi *Mamertium*, & Stephani *Brettum*, quarum nummis loculi scatent. Adde quod eas tantum protuli, quarum certus positus ostenditur. Quid si eas adjecissem, quae incerto situ vagantur? Quid si eas de quibus Stephanus non aliud promit, quam Πόλις Ἰταλίας, *Vrbs Italiae*, quod pluries ille facit? Tamen cum Stephanus hauserit ex perantiquis scriptoribus, ejusque aetatis, qua Ἰταλία & *Graecia Magna* duo erant ejusdem regionis vocabula (de qua notione in Parecbasi agimus) tum sane si urbis nomen Graecanicum sit; non dubitabimus, quin iis in locis *Vrbs Italiae* tantumdem sit quod *Vrbs Graeciae Magnae*. Verbi causa ubi a Stephano Ἀγκύριον definitur πόλις Ἰταλίας (*Ancyrium Italiae civitas*) noli dubitare, quin is locus Graeciae Italicae fuerit quamvis incerto positu. Frustra interim his locis docti adnotatores de situ vago (h. e. per totam, quanta hodie accipitur, Italiam quaerendo) expostulant. Ac plurimae apud veteres, praecipue Stephanum, urbes vagantes hujusmodi. Sed ut eo redeam, his ego &c.

IBID. Adnot. 75. in fine sic adde. Quod de quarumdam urbium Tyrrhenicarum, ac postea Latine loquentium, nummis Graece inscriptis addubitare me dixi, utrum unquam visi fuerint, aut utrum sinceri sint: duos nunc eximo raros, quos in Gaza Cl. Comitis Planurae vere antiquos recens attrectavi. Is duos argenteos *Nolanorum* habet, in uno ΝΩΛΑΙΩΝ, in altero recto casu ΝΩΛΑΙΟΣ scalpitur (quibus nuper tres similes dominus *Coquet* comparavit) habet comes idem aereum *Nucerinorum*, inscriptum ΝΟΥΚΕ... nam cetera detrita sunt. Eosdem Goltzius, ex eoq. alii attulerant. Nummus ΚΥΜΑΙΩΝ ceteroqui rarus, a pluribus amicorum possidetur. Et credo etiam aliarum aliquot urbium, quarum exstare nummos Graecos negabam, posse reperiri. Forsitan in ditissima Excellentiss. Joannis Carafae, Ducis Nojae, nummorum veterum Regni Neapol. collectione plurimi hujusmodi erunt. Humaniss. patricium convenire, ejusq. gazam excutere non fuit otium. Sed brevi nummos cum suis explicationibus evulgatos ab eod. accipiemus. Nuperrime ex praeclara Cl. Hannibalis de Abbatib. Oliveriis ad Dominum Barthelemy Regii Parisiensis Musei custodem ἀρχαιολογώτατον epistolâ editâ didici, praeter nummos Pisauri Etruscos, etiam Graecos ejusd. reperiri, ac Goltzianum illum cum epigraphe ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ compertum esse verum; quia scil. postea Graeci ibi condidere coloniam.

Nec vero miraculo esse debet, si urbium βαρβαροφώνων Graeca interdum numismata reperiantur. Nam incidêre tempora, quibus Graeci terrâ marique praepotentes facti, urbiumque maximarum potiti, nummos illos, qui nunc rari visuntur, cuderunt. Atque huc locus ille Polybianus facit, quem in Addendis ad pag. 15. leviter delibavi; quo ostenditur, Magnam Graeciam ab Tarento ferme usque ad Capuam Hannibalicis temporibus (de quibus ibi loquitur) pervenisse, non quidem continua serie, sed carptim & per intervalla locorum. Vide locum Polybii sup. p. 15. Deinde siquae urbes a Graecis in potestatem acceptae, non continuo Graecae evadebant, sed Graecis obediebant: ceterum linguam & instituta patria, ut antea, usurpabant. Nec si quando laetus victoriarum cursus Graecis arrisit, is Graeciae terminos, sed tantum fines imperii protulit; idque ad breve tempus, ut ex mira raritate nummorum Graece in urbibus non Graecis cusorum ostenditur.

PAG. 58. col. 2. in tit. AVCTOR ADMIR. *&c. v. 5. pro* Ab Alpibus *repone* A Rubicone fl.

PAG. 65. v. 6. pro 428. *repone* 440.

PAG. 79. Adn. 121. pro videtur antea, *repone*, Strabo tradit.

PAG. 84. sect. VI. num. I. v. 16. pro jugis Alpium ambiebatur, *repone*, Rubicone fl. finiebatur.

PAG. 93. post v. 3. sic adde. TIRAS iste Iapeti fil. (sive secundum Graecos *Taras* Neptuno satus) in plerisq. Tarenti nummis exhibetur ut adolescens delphino vehens, uti nummographi interpretantur & quia ΤΑΡΑΣ subscribitur. At exstat

in

in eruditiſs. Henrici de Craſſis Com. Planurae gazâ ſingularis, ineditus, ac mirae elegantiae, aureus Tarenti nummus: in cujus poſtica parte Neptunus, habens ad laevum latus tridentem, ſedet, capite ad puerum (haud dubie Tarantem) proclinato: qui puer ſtans ad dextrum parentis latus, protentis ad eum brachiis adblanditur: dignum contemplatione numiſma.

PAG. 102. *Adn.* 58. *poſt ver. nonum ſic adde*. Scylaci & Catoni videtur comes tertius Iamblichus addi debere. Nam Πλατέας illas, quo Democedes, Iamblicho teſte, ſeſe recepit, non videtur mihi ſane aliud fuiſſe oppidum ab eo, quod Scylax & Cato memoraverant. Videatur Iamblichus in vita Pythag. cap. 35. ſect. 261. ubi narratur Democedes iſte, poſtquam cum Alcimacho, Dimacho & Metone ariſtocratiam Crotone retinendam eſſe fruſtra ſuaſiſſet; plebe (quae pro democratia decertabat) in Pythagoreos, ariſtocratiae patronos, concitatâ, Plataeas (haud dubie Italicas, ut interpretor) ſeceſſiſſe; ac deinde commiſſo praelio interfectus a Theage fuiſſe: qui deinde a Crotoniatis trium talentorum pretium pro Democede necato acceperit.

PAG. 114. *Adn.* 84. *addes ex Ciceronis Balbiana cap. XXII. foedus cum C. Fabricio ictum: de quo alibi.*

PAG. 115. *col.* 1. *locum Strabonis non ita eſſe intelligendum, oſtendit Epiſtola Cic. Fam. XIII. 30. Vide quae dixi pag. 492. Adn. 175.*

PAG. eâdem col. 2. num. III. quo modo Epiſtola Cic. ad Fam. XIII. 30. cum Strabone concilietur, v. ibid.

PAG. 139. *col.* 2. (*ubi de ὁ δεῖνα καλὸς*) *adde Auctarium II. quod pag. 551. praemiſi.*

PAG. eâdem inferne nu. V. col. 1. v. 9. ante finem, legitur (litterula A ſignavi) *ea a ſcalptore omiſſa fuit: praeterea Mercurium non diademate, ut viſitur, ſed corona hederacea in vaſe redimitur: qui tamen potius Mercurius, quam Bacchus videtur; praeſertim ob illa Pauſaniae in Achaic. XXII. p. 579.*: In medio Mercurii marmoreum ſignum cum barba, e quadrata baſi prominens.

PAG. 190. *ad illud Tabulae* ΑΝΤΟΡΩΣ (*h. e.* Adverſos terminos) *addes congruo commentarii loco, ac facile ver. ult. poſt τὸ* recurrunt, *haec quae ſequuntur*. Admiranda veterum ſedulitas eſt in ſignandis notis & characteribus διοριστικοῖς tam agrorum quam aedificiorum: quibus inter ſe collatis hodiedum ea ſigna veriſſima reperiuntur. De variis terminorum generibus auctores agrarii, qui ad nos pervenerunt, locis omnibus loquuntur. At libet etiam in aedificiis quam accurati in his fuerint, obſervare ex Fabretto in *Inſcript. antiq. pag.* 239. ubi Ruſticeliorum monumentum, ſub Monte Teſtaceo detectum, deſcribit. Id dum eruderatur, principio cippus apparuit ita inſcriptus: *CIPPVS. PRIM* (2) *VS. defixus* (3) *erat. CONTR* (4) *A. ANGVLV* (5) *M. DEXTERI* (6) *OREM. Mo* (7) *numenti* (8) *Ruſticeli. et* (9) *aberat. ab. tr* (10) *unco. mon* (11) *umenti. P. V* (12) *et. ab. ſtruct* (13) *ura. aquae. cluſaris. P. V. S.* Subjicit Fabrettus: *Reaſſumpto* (mox effoſſionis) *opere, ad enuntiatam ab hoc cippo diſtantiam frons monumenti Ruſticelii patuit*. In fine cippi illud CLVSARIS agraria vox eſt, de qua alibi dicam. Multa hujus generis lectori ſparſim in marmoribus occurrent.

PAG. 191. *in Ecphraſi extremi ver.* 27. *& p.* 192. *ineunte ver.* 28. *pro ημεν Dorico, repone εἶναι commune.*

PAG. 199. *in fine Scholii III. adde:* Sicuti apud Graecos agrorum menſores angulus vocatur μασχάλη h. e. *Axilla*, ita & apud Latinos ſcriptores agrarios reperiuntur pari notione COXAE, CVBITIQ. vocabula. Siculus Flaccus p. 6. *Poſſeſſorum termini, qui omnibus angulis COXISQ. poſiti eſſe debent*. Alius incertus auctor p. 266. *Pentagonum quod interpretatur CVBITOS quinque*. Nim. vult *Angulos quinque*; id enim *Pentagoni* vox Graeca (ut ait) *interpretatur*, h. e. vertitur. In quam rem Inſcriptionem opportuniſſimam affert Fabrettus pag. 180. num. 377. quae talis eſt. *D. M.* (2) *T. Capelli. T. F.* (3) *Vindicis* (4) *IN. F. P. XXXVII.* (5) *A. T. COX. S. P. XXVII.* (6) *intra. COX. P. XXXVII.* Duos verſus ultimos ita interpretare: *A tergo coxae ſuae pedes 27. intra coxam pedes 37.* Vide ibi Fabrettum, qui & diagrammate metaturam illuſtrat.

PAG. 209. *in interpr. Latinâ ver.* 55. *poſt* choëo *adde* menſurâ plenâ.

PAG. 214. *ad ver.* 72. *quae de verbo* Πέτω *tamquam inuſitato dicuntur, ea ex Mich. Maittairo in Dialectis pag. 266. refingi debent, ubi plura verbi hujus exempla afferuntur.*

PAG. 220. *Adn.* 17. *col.* 2. *ver.* 3. *illud* (At nunc primum ex hoc Ære diſcimus) *falſum deprehenditur ex iis exemplis Doricae terminationis hujuſmodi in τω, quae Mich. Maittairus in Dialectis pag. 277. congeſſit.*

PAG. 225. *col.* 2. *poſt v.* 10. *ſic adde*. In Tabula agraria Sicula apud Grut. n. CCXIII. v. 29. legitur, ΓΑΕΩΝΩΝ, niſi ſi legendum ſit ΓΑΙΩΝΩΝ. Ἐς τε ποτι το ρασδιον το ρεον ανα μεσον των ΓΑΕΩΝΩΝ. *Vſque ad fluviolum fluentem per medium Gaeonum*. Quid iſti Gaeones ſint (loci ne, an terrae adſcriptitiorum nomen) ex marmore non elucet. Fuerit loci nomen. At videtur ex eo inditum, quod in eo venalicii iſti degerent, aut olim habitaverint.

PAG. 228. *col.* 1. *poſt ver. quintum adde*. Niſi vero nova forma Dorica futuri indicativi ſit cum H loco τῦ E, nim. ἐσσηται pro εσσεται.

PAG. 243. *col.* 2. *initio verſus penul. poſt τὸ* (VERSV 120.) *ſic adde*. Iſtud τὰ Φιντίας ... παμώχει recte expoſui, *Quae Phintias ... poſſidet*. De παμώχει mox. At *Phintias* proprium nomen eſt, Magnis Graecis & Siculis uſitatum, ab aurigando factum, quia Φίντις Pindaro Auriga eſt. Phintiae Agrigentini tyranni exſtant nummi: qui teſte Diodoro, Phintiada, a ſe dictam urbem, condidit, in quam Gelenſes deduxit, ante Punicum I. bellum. Errant, dum vulgo hunc regem Phintiadem vocant, ut urbi cognominem faciant. At, etſi cum genere diverſo, cognomines erunt. In nummis apud me eſt ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΝΤΙΑ. A quo genitivo caſus quartus erit Φιντίαν, non Φιντιάδα. Adde quod hoc alterum non virile eſt ſed muliebre. Hoc interim doleo quod illud παρ τα Φιντια (quod occurrit in Tab. I. ver. 10. 21. 39. & 44.) reddiderim, *Secundum Phintia*, quaſi ſit loci nomen. At ibi Φιντια eſt genitivus Phintiae poſſeſſoris. Redde ſemper *Secundum bona Phintiae*. Jam vero Παμώχει quid ſit &c.

PAG. 246. *v.* 1. *in Ecphraſi verſus* 126. *pro ἐκπέσωσιν repone ἐκπίπτωσιν.*

PAG. 268. *in loco congruo addes:* In Graeco Dorico ineuntis verſûs 37. redundat illud τω, & quidem ex errore ſcalptoris, uti notatum pag. ... ubi harum laminarum menda in numerum cogerem.

PAG. 279. *col.* 2. *poſt v.* 13. *adde ſic*. Hygini exemplis addi poteſt Fabrettiana inſcriptio, quam recitavi ſupra in Addend. ad p. 190. in qua legitur, *ET ab ſtructura aquae CLVSARIS P, V. S.*

PAG. 311. *in fine Adnot.* 4. *addes locum Spartiani in Hadriano cap.* 22. (Ante octavam horam ... neminem .. lavari ..) *necnon pulcherrimas Caſauboni & Salmaſii animadverſiones: quas ſi cum noſtris adnotatis jungas, juſtam habebis totius rei notitiam.*

PAG. 336. *col.* 1. *num. IV. adde loco congruo:* Inſcriptio Barberina exſtat apud Fabrettum p. 724. ex cujus verſu 3. emaculari poteſt locus a me ex aliorum fide allatus. In Fabretto v. 3. ita legitur: *Quod eſt via Appia ad Martis intra milliarium I. & II. ab Vrbe euntibus parte laeva inter adfines Vibium Calocaerum & Populum.*

PAG.

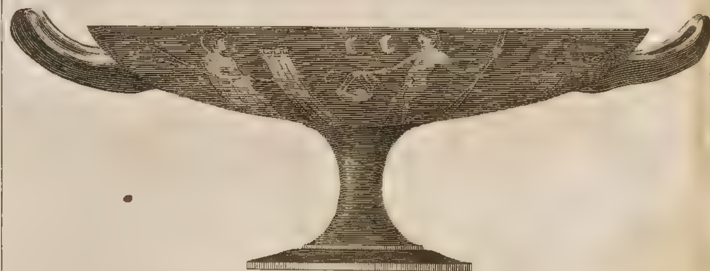
PATERAE REGII MVSEI HERCVLANENSIS

Interior effigies

Scala unius pal. Neapolit.

Patera stans

Facies exterior

Fuschini delin

Philippus de Grado Sculp. Neapol.

Blank inserted to ensure correct page position

*PAG.*350. *post v. 6. addes:* Porro hisce sexviris non tantum viarum, sed & locorum publicorum purgandorum curam incubuisse, constat infra ex v.69. 70. ubi hi *Viis locisq. publicis . . . purgandis* praesunt.

PAG. 372. *Adnot.* 100. *col.* 2. *post ver. decimum quartum a fine ejus columnae, ac post illud* [usus] *sic adde :* Verum quid pluribus opus? Duas fuisse Romae celebres & usitatas epochas, primam ab Roma Cond. alteram ab Roma a Gallis recepta, declarat Livius lib. VII. ubi sic caput XVIII. orditur: *Quadringentesimo anno; quam Vrbs Roma condita, trigesimoquinto quam a Gallis recepta . . .* Vide ibi cetera. Plinius item VII. 43. utramque epocham usurpavit: priorem ubi dixit *Post Rom. cond.* Quare alterum *Ab condito aevo* posteriorem notat. Adde &c.

PAG. 407. *quae ad Tab. Canusinam praepropere adnotavi, ea aliquot locis emaculari debent. I. Nam in* §. Sequuntur *ver.* 5. *scripsi :* Videntur & ipsi (*Patroni scil.*) corpore decurionum comprehensi fuisse: *quod nunc revoco. Sciebam quidem (id quod & aliis observatum) in coloniis clarioribus decuriones fuisse centum; idque & ex Ciceronis Agraria II. (ubi CENTVM DECVRIONES fuisse Capuae decreti, dicuntur) & ex initio Vejentis Decreti apud Fabrett. pag.* 170. *n.* 324. *colligi posse, jamdiu notaram. Atqui si in Tab. Canus. patronos & Praetextatos Decurionum numero comprehenderis, sollemnis illa* ἑκατοντὰς *magnopere superabitur. At vero recte constabit numerus centenarius, si ex toto illo Albo exemeris tum Patronos, tum etiam Praetextatos. Nec ante videram, hoc a Fabretto ipso fuisse (pag.*658. *col.*1. *in adnotatis ad gentem AEDINIAM) animadversum, ubi ait,* ἑκατοντάδα *absolvi,* Seclusis Patronis, itemque Praetextatis. II. *Eod.* §. *v. ult. sex & triginta Clarissimos numerari, festinans dixi, cum triginta tantum in Tabula exstent.* III. *Col.* 2. §. Quarta *versu* 8. *post* (indulgentia) *adde Suetonium de Augusto cap.* 38. *scribentem :* Liberis Senatorum . . . Curiae interesse permisit. IV. *Ead. col.* 8. §. (Quare) *versu undecimo ante finem, mirabar, cur ille* P. Publicius Max. IVN. *nullum ostendat in toto aere cognominem: at festinatio fecit, ne viderem, ultimum Pedaneorum esse illum, quem* Publicius Jun. *patrem ciet.* V. *Postremo omissum a me fuit, quod* M. Statius Longinus & M. Valerius Turbo, *Clarissimorum ultimi, parentes* ὁμωνύμως *in eod. catalogo habent.*

PAG. 411. *Adn.* 47. *col.* 1. *v. pen. pro* Strab.

PAG. 451. *Adnot. I. addatur in fine.* Bisellia aenea duo, quae in Regio Herculanensi Museo adservantur, in Herculanensi Theatro effossa fuerunt: quod magno argumento est, tum ea duo non aliud quam *bisellia* fuisse, quibus in spectando utebantur ii, quibus id juris esset; tum etiam *bisellia* non a duorum capacitate dicta, sed a plicatili forma, & Graecorum δίφρῳ respondere, ac postremo vera esse omnia quae supra dicta fuerunt.

Ad PAGINAE 458. *initium pertinet AVCTARIVM de novis Tribubus, quod pag.* 552. *praemisi.*

PAG. 490. *ad finem Adn.* 171. *sic addes.* Aut potius videtur Livius in anterioribus libris parcissime legem Juliam tetigisse, loco suo copiose rem universam tractaturus. Hinc Florus lib. LXXIII. aut LXXIV. (in alterutrum enim Julia lex incidebat) ne verbum quidem datae ex lege Julia civitatis illevit. At initio Epitomae LXXX. (quo libro Livius fuse rem universam ab initio ad finem usque rei pertexebat) totum illud negotium generali quinque vocularum comprehensione complectitur. *Italicis populis a Senatu civitas data est. Italicis*, inquit, *populis* (quorum *Italicorum* ambitu & Latini, & Etrusci, & Campani, & omnino universi, cum quibus per iteratas vices civitas ex intervallo communicata, continebantur) *a Senatu* (recte; nam & Julia, & quae eam secutae fuerunt donationes a Senatu profectae) *civitas data est*. Confer cum his & Auctar. III. quod pag. 552. reperies.

PAG. 504. *Adn.* 9. *post illud* (Populus idem duabus urbibus habitabat) *adde:* Idem Livius XXXIV. 9. *Emporiae duo oppida erant muro divisa. Vnum Graeci habebant a Phocaea . . . alterum Hispani.* Vide ibi cetera. Adde Sirin a Tarentinis (quorum summa auctoritas) & a Thuriis simul fuisse habitatam.

PAG. 533. *num. III. promisi me nummum quemdam in Addendis explicaturum : quod postea, cum de eo nummo mutassem sententiam, in Addendis non praestiti, imo nec eum nummum in Tab. num. X. exhibui, sed alios praestantiores utilioresq. duos.*

EAD. pag. 533. *extrema Adnotatione* 85. *in fine col.* 2. *sic adde.* Quod modo dixi, post legem Juliam cessasse per Italiam monetarias urbium officinas, id intelligendum est, de plerisque urbibus iis quae gaudere legis Juliae commodis voluerunt, secus vero in iis paucissimis, quae *foederis sui libertatem civitati* antetulerunt, uti Tullius in Balbiana loquitur. Vide sup. in *Commentatione de aetate Æris Heracliensis* pag. 491. & in *Anteloq. de populis fundis* pag. 474. seq. Ergo paucissimis rebuspub. hisce, quamdiu sibi in αὐτονομίᾳ sua pertinacius placuerunt (nam ab ea postea libentes descivisse satis scio) non dubito datum ut monetam ipsae sibi ferirent: ceteris non puto permissum (nam jus cudendae monetae semper summae potestatis nota fuit) imo νεοπολίτας (*novos cives* Rom.) istos, ubicumque morarentur, monetâ patriae communis i. e. Romae fuisse usos. Hoc in Italia valuit. At in provinciarum coloniis monetariae officinae permittebantur, quia molestum erat si per totum orbem Romanum moneta Romae cusa diffundenda fuisset. Et tamen cum in provincialibus nummis interdum addatur, PERMISSV sive AVG. sive proconsulum aliorumq. rectorum percussos nummos (vide Vaillant. in Num. Colon. to. 1. pag. 54.) & cum in Syriacis nummis (apud eumd. Vaillant. eod. to. 1. pag. 129.) adsit nota S. C. ex his, inquam omnibus satis intelligitur, in provinciis ipsis permissu sive principum, rectorumve, aut Senatûs ad id opus fuisse: imo in Italia quoque post legem Juliam id fieri potuisse, *permissu* tamen senatus: verum id non factum, quod id e re publica minime videbatur. Ac si mores hodiernos comparare cum vetustis licet, Neapoli tantum moneta cuditur toti Regno citerioris Siciliae suffectura: at in ulteriore Sicilia peculiaris officina monetaria necessario ob supra dictas rationes permittitur. Sub Imperatoribus paullo ante Constantinum ac deinceps, dispertitae erant per totum Imperium officinae, extra quas moneta non cudebatur.

At eo redeo. Quod dixi, post legem Juliam cessatum in urbibus (praeter quam siquae in anteferenda sua αὐτονομίᾳ sibi nimium placuissent) a nummis feriundis fuisse, id nummorum, quotquot restant urbium Italicarum, effigies & inscriptiones testantur: quarum ingenium ejusmodi est, ut legis Juliae aetatem senio suo superet. Quod siqui forte nummi recentioris fabricae visi fuerint, eos facile urbibus suae libertatis studiosioribus tribuemus. Nam ex harum numero fuisse paucas aliquot, non dubito. Puteolos certe Cicero Agr. II. cap. 31. adhuc αὐτονόμους tunc fuisse docet. *Puteolos vero*, inquit, *qui nunc in SVA POTESTATE sunt, SVO IVRE LIBERTATEQ. utuntur . . .* Totum locum pag. 492. adscripsimus. At Puteolanos nummos nostri numismatum sectatores diu frustra requirunt, ac dubitant utrum Goltziani veri fuerint.

F I N I S.

INDICES

Ex sequentibus Indicibus tribus, Primus *posteriori huic tantum Parti inservit: nam priore Parte dedimus jam suum initio partis primae post Dedicationem. Hunc sequetur* Secundus Index *generalis rerum & verborum totius operis. Ad extremum* Tertius Index *erit Auctorum qui illustrantur, emendantur, aut notantur toto opere.*

INDEX PRIMVS.

Capitum, Sectionum, nec non Adnotationum diffusiorum, quae tantum hac Parte altera continentur.

HERACLIENSIS TABVLAE ALTERIVS ARGVM. *pag.* 255.
Ejusdem interpretatio cum commentario. *p.* 257.
Adnot. 2. Τὸ (*SP.F.*) in Mamerciano, aliisque marmoribus, quid accipere oporteat. Plutarchi locus expenditur. *p.* 258.
DISCVSSIO de jugeratione tabulae hujus. *p.* 260.
Adnot. 7. De Homerico Tityi cubili. *p.* 261.
DISCVSSIO De Heracliensium schoeno, oregmate, pedibus. *p.* 267.
Adnot. 13. De Ἑκατομπέδῳ tam neutrius, quam masc. gen. Plura in transitu alia. *p.* 270.
COMMENTATIO De Hecatompedo v. 42. & tum hujus, tum Heracliensis viae, & interjacentium vinearum positu: deque Minervii campi adumbratione. *p.* 271.
Adnot. 17. Amplius de Αμπελωργικα loci hujus. Αμπελουργίας vox ad praecipuam artis vinitoriae partem, nempe ad putationem κατ' ἐξοχὴν a Theophrasto restringitur. Quid proprie in hoc ære τα αμπελωργικα. *p.* 271.
LEXICON HERACLEOTICVM seu Index vocum omnium, quae in duabus Heracleensibus Tabulis continentur. *p.* 281.
COMMENTARIVS IN LEGVM ROMANARVM DIGESTVM in Graecae prioris Tabulae postica parte Latino sermone scalptum.
ANTELOQVIVM.
I. Cimelii notitia, ejusdemque dignitas. *p.* 289.
II. Totius Commentarii series, *p.* 290.
PARS I. Monitum De Conradiana fragmenti Britannici explicatione. *p.* 291.
CONRADIANA CAPITA QVATVORDECIM quibus Britannici frusti leges illustrantur.
CAP. III. Legis Romanae fragmentum, alteri tabulae parti incisum cum notis & conjecturis ejusdem. *p.* 292.
CAP. IV. Videri Legem haud multo post C. Gracchi rogationes (frumentariam & de viis muniendis) latam. *Ibid.*
CAP. V. Primum caput legis est de recensu populi frumentationis causa agendo. Suetonio lux. A frumento publico capiendo quinam exclusi. Poena constituta in eum, qui horum alicui frumentum dedisset. *Ib.*
CAP. VI. Secundum caput de cura viarum in urbe muniendarum, Aedilibus commissa: *L.* 2. §. 24. *D. Ne quid in loco publico fiat, & L. un. D. De via publ. & siquid in ea factum esse dicatur*, emendata versione explicantur. *p.* 294.
CAP. VII. Aediles *sortiri aut comparare inter se partes Vrbis* jubentur. Suetonius iterum illustratur. Cura viarum publicarum *in Vrbe propiusve eam passus mille*. *L.* 2. *pr. l.* 87. & *L.* 154. *D. de V.S.* explicantur, *p.* 295.
CAP. VIII. Quatuorviri vieis in Vrbe purgangandeis, a curatoribus viarum extra urbem singularium diversi, ab Aug. sublati. *p.* 296.
CAP. IX. Officium & potestas Aedilium in viis muniendis & modus hac lege praescriptus. Forma locationis redemptoribus viarum faciendae. Domini aedificiorum, qui vias non tueantur, certae pecuniae adtribuendi redemptoribus. De pecunia adtributa judicium dandum. Vestigia hujus capitis in *L. un.* §. 3. *D. de via publica*. *p.* 297.
CAP. X. Quaestorum partes in cura viarum sternendarum. *p.* 298.
CAP. XI. Semitas in viis construendi ratio hac lege injuncta. *Ib.*
CAP. XII. Tertium caput fragmenti, de plaustris intra Vrbem interdiu non ducendis. *p.* 299.
CAP. XIII. Excipiuntur quae sacrarum aedium, & operum publicorum, item religionis vel triumphi ludorumve causa duci oporteret. *Ib.*
CAP. XIV. Quartum caput, de cura locorum publicorum: ne possideantur, neve quid in eis fiat a privatis. Sigillatim de porticibus publicis cavetur. *p.* 300.
CAP. XV. Vltimum caput, de fruendis vectigalibus publice conductis. *p.* 301.
CAP. XVI. Interdicta Praetoris: *Ne quid in loco publico vel itinere*, & *De loco pub. fruendo* cum

his

his capitibus legis conferuntur. *p.* 302.
SEGMENTVM PRIVS BRITANNICVM. PARS II.
Caput I. De professione frumentationis potissimum causa. *p.* 306.
Adnot. 3. Quid plurativum *Tabulas* a singul. *Tabula* differat: tum quid Tabulae Album. Loca antiquorum plura enucleantur, aut castigantur. *p.* 309.
Adnot. 4. Amplius *de majore* (aliter *meliore*) *parte diei*, stante republica. *p.* 310.
Adnot. 6. Dativus *quei* ex eo maxime adstruitur, quod pron. *Quis* olim ad tertiam declinationem pertinuerit: quae hic per omnes casus extenditur. *p.* 311.
EXCVRSIO De professione, deque frumentatione, quatenus hoc capite continentur, animadversiones aliquot.
CAP. I. Quorumnam civium recensus & quarumnam rerum professio hic imperata. *p.* 312.
CAP. II. Frumentatio hic exposita ex quanam lege frumentaria fluxerit, & ad quodnam tempus referenda videatur.
SECT. I. Leges frumentariae a Gracchana anni DCXXX. usque ad Liviam anni DCLXII. ac paullo ulterius recensentur. *p.* 314.
SECT. II. Æris nostri largitio cujus temporis fuerit, & ex qua lege profluxerit. *p.* 315.
Adnot. 16. DE BORIAE THORIAEQVE LEGIS DISCRIMINE. I. Appiani de Spurii Borii lege frumentaria locus. II. Pighius male hujus tribuni legem de Thoria accepit; quia Thoria (cujus fragmenta apud nos in uno ex Regiis Praetoriis adservantur) contraria Borii legi fuit ex Tullio & Appiano. III. Appiani locus recta interpretatione donatus: temporum putatio explicata: Γράκχου νομοθετία ab utriusque Gracchi tribunatu repetenda: cur plebs Romana spoliata νόμοις dicatur. IV. A Thoria anni *646.* est diversa lex illa, quam Appianus Borio tribuit, quaeque ante Thoriam lata fuit. *p.* 316.
Adnot. 17. Videri M. Livium anno *662.* legem sive leges Borias restituisse illas, cum quibus aes nostrum amice conjurat. *p.* 317.
Adnot. 18. M. Livii defensio. Non nisi maligne a non nullis vituperatum, ab aliis merito exornatum. Fuisse ancipiti natura, sed ita ut pulchra eniterent. *p.* 318.
CAP. III. De Porticu Minucia Frumentaria.
SECT. I. Operis auctor & tempus. *p.* 318.
Adnot. 20. Legis Minutiae ante hac obscurae sententia ex Aur. Victore, & ex Floro eruitur. Inter *Obrogare* & *Abrogare* discrimen quod traditur, id non esse rigidius accipiendum. *p.* 319.
SECT. II. Ejusdem operis finis. *Ib.*
SECT. III. Vtramque porticum ab ipso conditore M. Minucio usui frumentario fuisse destinatam, ex ejusdem familiae domestico decore frumentario demonstratur. *p.* 320.
Adnot. 24. De bove aurato Liviano lectiones variae: tum de statua L. Minucii Pliniana; quae in nummis pileata videtur. *p.* 321.
SECT. IV. Non ad frumenta condenda aut demetienda, sed potius ad tesseras distribuendas Minuciam valuisse. Ejusdem Minuciae officia. *Ib.*
Adnot. 26. Minuciae reliqua praeter Praefectum officia: puta Consularis, Procurator, Curator, Rationalis. *p.* 322.
SECT. V. De Minuciae ostiis diebusque. *Ib.*
SECT. VI. Dictorum collectio. *p.* 323.
CAP. IV. Cur professioni & frumentationi, quarum utraque urbem proprie Romam afficit, in Pandecte scitorum municipalium locus esse quiverit. *Ib.*
Caput II. De tuendis purgandisque viis, deque semitis. *p.* 327.
EXERCITATIO De termino, unde apud Romanos milliariorum mensura procederet, deque ambitu jurisdictionis magistratuum urbanorum. *p.* 328.
CAP. I. De milliario aureo, deque columna Capitolina, quae jamdiu pro milliario aureo monstrata fuit. *p.* 329.
CAP. II. De usu columnae Capitolinae: cui quominus se Aureum Milliarium mentiatur, larva detrahitur. *p.* 530.
CAP. III. Capitolinae columnae usum longe diversum ab aliis milliariis cippis fuisse; nec facile alium, quam ad illos Tabulae hujus nostrae MILLE PASSVS a continentibus aedificiis numerabiles, definiendos. Ex ultimis cippi Capitolini versibus id posse intelligi. Cippus similis alius. *Ib.*
Adnot. 34. De Vespasiani censu quaedam notatu digna. *p.* 332.
Adnot. 37. Objectionibus duabus ex Fabretto petitis obviam itur. Prima ex inscriptione Fabrettiana persimili: Altera ex situ columnae Capitolinae petitur. Lapides milliarios fuisse immobiles: at contra cippos jurisdictionem finientes ad nutum normamque procurrentium insularum promotos usque fuisse. *p.* 333.
CAP. IV. De usu Milliarii aurei. *p.* 334.
EXCVRSIO De Quaestorum origine generibusque.
I. Quaestorum genera quatuor: & quo singula tempore instituta. *p.* 341.
II. An Quaestor Vrbanus alius a Quaestore qui aerario praeerat. *p.* 343.
SCHOLION De jure Adtributionis. *p.* 345.
Caput III. De plaustris per Vrbem ducendis vel non. *p.* 352.
Adnot. 66. PLOSTRVM stante Repub. usitatius quam Plaustrum fuisse scriptum. *p.* 353.
Adnot. 74. De Ludis Romanis, sive Magnis. *p.* 357.
Adnot. 79. De Carpento, Pilento, aliisque vehicularibus vocibus cum plaustro confusis. *p.* 359.
COMMENTATIO De plaustri notione, & Lege Plostraria.
CAP. I. An Plaustri vox ad omnia vehiculorum genera pertinuerit. *p.* 359.
CAP. II. De Lege Plostraria.
SECT. I. De legis plostrariae gestatoriae, sive de legis Oppiae vicibus. *p.* 360.
Adnot. 85. Ecquis reduxerit priorem Oppiam. *p.* 362.
SECT. II. De Lege plostraria oneraria. *Ib.*
CAP. III. De genuina Plaustri notione: tum quam-

quamdiu generalis fuisse, quando vero primum restrictior evasisse videatur. p. 363.

Adnot. 92. SCHOLION DE 'AMAΞHI ET PLAVSTRO.

SECT. I. De Ἁμάξῃ. Ἁμάξης etymon duplex Eustathianum: obiter de Axe versatili etymologia alia tertia praefertur. Hamaxa vetus τετράκυκλος instar signi celestis. Hamaxa Homerica γενικῆς notionis, usibus honorificis deputata, & cum ἀπήνῃ confusa. Hamaxae Scythicae: item bellicae. Gordii gestatoria hamaxa. Hamaxa sacra, qua mater Cleobis & Bitonis ad Junonis & Matres Atticae ad Eleusinia procedebant. Hamaxae Thucydideae funebres: item dramaticae. Quid ἅμαξα Polluci fuerit. p. 363. Quod vetus axis simul cum rotis converteretur, & quomodo. Sirachides, Probus, Hesychius, Pollux illustrantur. p. 364. col. 1.

SECT. II. De generali Plaustri notione apud Latinos: ejusdemque usibus ab agresti & onerario diversis. Capsi onerarii eadem forma quae triumphalis. Mularis plostri Catoniani usus non alius quam ad herilem familiam. Latini recentiores quoties in Plaustri vocem honestiore significatu acceptam in historiis incurrerunt, ei decentiora nomina suffecerunt: uti Cicero, Curtius, Livius, Verrius Flaccus. p. 366.

SECT. III. Amplius de posterioris aetatis tum Graecanicae Hamaxae, tum Plaustri Latini significatu restrictiore: quove deinde pacto Plaustri nomen inverterint. p. 367.

CAP. IV. APPENDIX I. Qua ex loco Plautino superius dicta de Lege Oppia & Lege Plostraria, deque Plaustri generali notione mirifice confirmantur: simul scopo Aulularíae Plauti (Act. 3. sc. 5.) lux eximia infertur. p. 369.

APPENDIX ALTERA. De Curru Magistratuum: item de Lege Plostraria amplius. Inter Plinium Gelliumque quod creditur, id mere putativum diffidium. *Aetas veterum* Gelliana eamdem prorsus vim habet ac Plinii *Conditum aevum*. Gallico incendio Vrbs renata, est Secundae Romae originis epocha, Camillus *Romulus alter*. CONDITVM AEVVM instar Lustri conditi dictum. Novae Romae mores non plane iidem qui primae. In prima laxior vehiculatio: in secunda restrictior. Ad matronas vehiculatione prohibendas semper incubitum: in maribus minus laboratum. p. 370.

Adnot. 100. Quod VETERVM AETAS sit Gallico tumultu prior: CONDITVM AEVVM cur eadem appellata: alia Plinii loca inter se & cum vetustissimo titulo, itemque cum Livio comparata. p. 372. Quo pacto Plinii de Nasica narratio cum alterius vetustioris Scipionis veterrimo titulo componi possit. *Ib.*

Caput IV. De locis publicis. p. 375.

Adnot. 104. De *Molis* & *Moliendi* notione. p. 377.

Adnot. 108. SCHOLION. De ultro-tributorum notione, deque nominis causa doctorum virorum sententiae laudantur. Livius corrigitur: mutilus Varro solidatur & illustratur. p. 379.

PARS III. IN COMPLEMENTVM NEAPOLITANVM COMMENTARIVS.

MONITA. I. De coalitione utriusque fragmenti: ubi & supplementi ratio assignatur. p. 381. II. De aetate Legis, sive potius legum digesti hujus. p. 382. III. Tabulae totius ex aere Britan. & ex Neap. solidatae distributio. p. 383.

Adnot. 1. Pisonis locus cum Paterculo comparatus. Theatri Censorii *Apparatus hastae subjectus* ecquis apud Valer. Maximum sit. Videri fuisse scaenae choragium. In SCto apud Valerium suppletur *Romae* vocabulum, ne non *Continentia* complectatur. In epitoma Livii τὸ *Aliquamdiu* quousque pertineat, id ex Tacito expiscandum: ex quo cum hac Tabula collato definitur, quamdiu spectatores steterint, quando sedere coeperint, ac vela theatro per Q. Catulum inducta. Objectio ex v. 64. Tabulae petita diluitur. p. 385.

Adnot. 2. Festi locus sanatur & illustratur. p. 387.

DIATRIBA. De diversis locorum a civibus Romanis circa legis Juliae tempora habitator. nominibus, conditionibus, formulisq. regiminis.

CAP. I. Quo primum tempore summa locorum Civium Rom. divisio in Colonias, Municipia, Praefecturas, Fora, Conciliabula usurpari coepta. De Mamiliae legis aetate. p. 389.

Adnot. 8. Ciceronis de Mamilia locus ex altero Aggeni loco correctus & illustratus. p. 391.

CAP. II. De Municipiorum Coloniarumque notione, & utrorumque discrimine. p. 391.

CAP. III. De Praefecturis, earumque variis conditionibus.

§. I. Conditionis Praefecturarum specimen ex Capua petitum. De multiplici Capuae fortuna. p. 392.

Adnot. 10. EXCVRSIO. De diversis Vrbis Campanae vicibus antequam durissimam praefecturae conditionem subiret, ac donec tandem coloniae jus consecuta, jugo levaretur. p. 393.

§. II. Locus Festi de Praefecturis inquinatissimus ex prisca scriptura & ex Dione emaculatur: sed & variis juvatur & explicatur locis. *Ib.*

§. III. Reliqua de praefecturis ante & post legem Juliam. p. 396.

Adnot. 22. Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & explanatur. De Peltuinatibus sive Peltuinis ex Plinio, ex Balbo, & ex altero elogio notitia. Augusti beneficio videtur eis Curia restituta (ob id *AVGusta* cognominata) & *Ordo Conscriptorum* datus. Summus hujus praefecturae magistratus qui? Praefecturarum curiales videri audivisse conscriptos. Altera de eâdem Nummia ejusdem praefecturae epigraphe illustratur. p. 396.

CAP. IV. De Foris & Conciliabulis. p. 397.

§. 1. De Foris. p. 398.

§. 2. De Conciliabulis. *Ib.*

§. 3. De Conciliabulis amplius: ac de eo potissimum, quod haec non aliud quam pagorum complurium in consilium unum consensio fuerint. p. 399.

Caput V. Magistratus supremus ne quem in Senatum legito, neve nisi in vacuum locum sublegito. p. 401.

Ad-

Adnot. 28. De fupernumerariis, vacantibus, aliifque mere honorariis dignitatibus. *p.* 402.
Adnot. 29. CONJECTIO de ratione, qua poft legem Plotiam Curiae fociorum civium Rom. five conftitutae five expletae fuerint. *Ib.*
Adnot. 31. Videri in hac Tabula *Confcriptos* peculiares effe praefecturis, ac facile etiam Foris & Conciliabulis: ficuti & *Decuriones* ad Colonias, *Senatores* autem ad Municipia. *p.* 404.
Adnot. 35. De Cenforibus Vrbicis. Hos Quinquennales fuiffe dictos, ac fupremo Magiftratui ἰσαρίθμους (unde in lapidibus modo IIviri QQ. modo IIIIviri QQ. occurrunt) eosdem fuiffe ceteris magiftratibus honorabiliores. *p.* 405.
Adnot. 38. Παρέκβασις. DE ALBO CVRIAE.
§. 1. Titulus 3. ex lib. 50. Pandect. *De Albo fcribendo* illuftratur, & cum Tabula Canufina aliifque comparatur, *p.* 406.
§. 2. Album Curiae Canufinae ex agro Canufino erutum, defcribitur & illuftratur. *Ib.* & *p.* 555.
PRAEGVSTATIO de legis hujus noftrae auctore & nomine. *p.* 409.
Adnot. 43. De legis municipalis nomenclatura, *Ib.*
Adnot. 45. De Bithynorum Ponticorumque lege Pompeia a Magno data: & an Pompeia in cippo Cafinate reperta queat ad Pompeium Strabonem, confecto Sociali bello, referri. *Ib.*
Caput VI. Minores XXX. annis, nifi confectis ftipendiis, aut vacatione legitima, IIviri IIIIvirive ne renuntiantor: neve praeco, diffignator, libitinarius five ad magiftratum capiendum five ad curiam promoventor: fecus qui faxint pecunia multantor. *p.* 411.
Adnot. 49. De legibus Claudia & Cornelia Siculis rebufpublicis data. *p.* 412.
Adnot. 57. De Diffignatorum vocis orthographia, notione, minifterio, variaque fortuna. *p.* 416.
Adnot. 59. Val. Maximi locus de Libitinariis ex hac Lege corrigitur & illuftratur. *p.* 417.
Adnot. 60. De variis vocabuli Libitinae acceptionibus, deque Libitinariis. *p.* 418.
Adnot. 63. Cenfus Decurionum ex Plinio. *p.* 419.
Adnot. 65. Difcrimen inter Senatores, & eos quibus liceret fententiam dicere, ex Livio, Fefto, A. Gellio. *Ib.*
Caput VII. Qui comitiis praeerit, ne cujus minorennis, nifi confectis ftipendiis, legitimave vacatione fulti, ad magiftratus capiendos rationem habeto: neve praeconem, diffignatorem libitinarium ad magiftratus, aut ad curiam promoveto: fecus qui faxit, pecuniam populo dare damnas efto. *p.* 421.
Caput VIII. Ne notati infamia in fenatum leguntur, ibive fententiam dicant. *p.* 424.
Adnot. 73. Cenforini & Varronis loca de lege Plaetoria, qua de officio praetoris urbani agitur. *p.* 427.
Adnot. 78. Plaetoriae legis Laetoriaeque confufionis caufam in librarios conferendam. *p.* 429.
Adnot. 79. DEPVGNARE aeque ad gladiatores atque ad beftias, fed diverfe, relatum. *Ib.*
Adnot. 87. Quod qui bonam copiam jurarent, fimul bonis fuis creditori cederent: idque ignominiofe vulgo creditum. *p.* 432.
Adnot. 103. De vetere orthographia IGNOMINIAE. *p.* 438.
Adnot. 107. Promotionum feries. Primipili dignitas magis tribunis, quam centurionibus aequiparati. *p.* 439.
Adnot. 109. Vtrum hac lege non centuriones tantum, fed etiam fuperiores duces teneri videantur. Vlpiani locus exponitur. Quid Caliga fermone caftrenfi notet. *p.* 440.
Adnot. 110. Aeris hujus leges in Edicto ad principatum refinguntur. *p.* 441.
Adnot. 112. Macer cum Vlpiano conciliatus. *Ib.*
Adnot. 114. Referre inter reos. Criminum relatio: Coelius explicatur. *p.* 442.
Adnot. 116. Leges Cornelias duas a Suetonio indicari. *Ib.*
Adnot. 118. Vox Laniftae unde? De Laniftatura aliorfum translata. *p.* 443.
Adnot. 120. Obfcuro Vlpiani loco lux folâ interpunctione infertur: ex quo, ficuti & ex Gloffario Nomico, oftenditur, in balneis fuiffe proftibula: quocum & locationis programma Pompeiis detectum mire concinit. Cur olim vita, quam hodie, brevior. *p.* 444.
Adnot. I. OFFICINAE vocabulo tam Graece quam Latine proftibulum interdum notari. *p.* 445.
Caput IX. Qui maximam poteftatem habet, ne quem contra leges in Senatum legi, ibive fententiam dicere, neve magiftratum creari, neve inter Senatores fpectare, neve in publico convivio effe finito: fi quid horum faxit pecunia multator. *p.* 446.
Caput X. Ne quis, qui legibus e curia excluditur, ibi fupremum magiftratum ordinis adipifcendi caufa capito: neve in ludis, inve munere inter Senatores fedeto, fpectatum aut convivium inito: qui fecus faxit pecunia multator. *p.* 449.
Adnot. 127. Marmor Vejentanum explicatur. *p.* 450.
Adnot. I. Bifellii notio ex Graeco repetita. Δίφρος ἡγεμονικὸς eft formae Bifellio fimillimae. *p.* 451.
Adnot. 128. De quibusdam publicorum conviviorum generibus. *p.* 452.
Adnot. 129. De publicis epulis municipalibus: de cena recta & fportulis. *Ibid.*
Caput XI. Cenfus, in municipiis a magiftratibus actus, in Tabulas primum, & hinc in libros tranfcribitor: qui Romam per legatos miffi, in Tabulis defcribuntor: Romae cenfi in domiciliorum locis ne cenfeantur. *p.* 454.
Adnot. 135. De Edicto Cenforio. Aliud perpetuum (in quo praeter tralatitia, etiam plura nove propofita) aliud repentinum & pro re nata. Exempla ex Nepote, Plinio, aliis. Edictum de Latinis Rethoribus a Craffo oratore compofitum, eopte interprete apud Ciceronem exponitur. *p.* 459.
Adnot. 138. De libris Cenforiis duo Dionyfii loca explicantur. *p.* 462.
Adnot. 139. Loca antiquorum de Aede, deque Atrio Libertatis ordinatim digefta. *p.* 463.
Adnot. 140. De tempore Atrii Libertatis incenfi,

fi*, deque ejusdem sub Augusto restitutione. Loca Festi, Ovidii & Ciceronis de Atrio Libertatis explicantur. *p. 464.*
COMMENTARII in Kaput XII. ANTELOQVIVM. De Municipio FVNDANO, populis FVNDIS, Munipibusq. FVNDANIS. *p.465.*
PARS PRIOR ΑΝΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ. Frustra esse eos, qui FVNDANVM de Latii Fundis interpretentur, aut si quod forte aliud ignotum oppidum comminiscantur. *p. 466.*
Adnot. 142. Fundorum in Latio vicissitudines, Frontinus explicatur: cujus aevo Fundi adhuc praefectura fuit. Quibusdam, quae fort. objici queant, obviam itur. *p. 467.*
PARS ALTERA ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ.
CAP. I. Populi Fundi notio quaenam. Locutiones aeris nostri hujusmodi, MVNICIPIVM FVNDANVM, MVNICIPES FVNDANOS nonnisi ad qualitatem populi fundi pertinere, quam Gellius explicat. Cur FVNDANVS tribus syllabis, & non FVNDVS duabus hic usurpetur. *p. 468.*
Adnot. 143. Gellii locus interpunctione restitutus. *Ibid.* 468.
CAP. II. Municipii notionem olim fuisse tenebricosam, & qua de causa. Tenebras ei notioni offusas aere nostro Heracleensi dispelli. *p.469.*
Adnot. 144. Festi de Municipiorum generibus locus. *VENIO* proprium fuisse Municipiorum verbum, sicuti *PROPAGARI* Coloniarum. Quo pacto Festi genera tria Municipiorum distingui debeant. *p. 469.*
CAP. III. Populi fundi interpretationem nullo tempore non impeditam fuisse. De duorum superiorum saeculorum super eo concertationibus. *p.* 470.
CAP. IV. Ex Tullii Corneliana excerpta loca, quibus de populo fundo agitur, cum suis animadversionibus.
§. 1. Cornelianae Ciceronis caput VIII. percurritur, ac primum controversiae cardo, deinde prima oratoris velitatio expenditur. *p.* 471.
§. 2. Tulliana de lege Julia, deque Neapolitanorum & Heracliensium certamine populari, periocha. *p.* 472.
§. 3. Reliqua Ciceronis ex eadem oratione loca recensentur, in quibus populi fundi notio. In leges de publico Populi Rom. jure fundi populi non fiebant. Non tantum in Digestum aeris hujus, sed etiam in novas singulas leges populi, si expediret, fundi fiebant. *p.* 174.
Adnot. 153. Cetera Cornelianae orationis de populo Fundo loca. *p.* 475.
CAP. V. In hoc ultimo aeris Kapite explanando nec Festum, nec eam *FVNDI* interpretationem videri sequendam, quam Gellius docuit, sed illam tantum quam Tullius ex Julia lege ad nos transmisit. *p. 476.*
Caput XII. Cui legum-datio in Municipio Fundano permissa, intra annum ad eas leges addere, mutare, corrigere liceto: eaeque leges ita refictae, tamquam si ab initio ita scriptae sint, ita municipes fundanos tenento. *p.* 477.
Adnot. 156. Exempla populorum leges a Romanis postulantium. *p.* 478.
Adnot. 158. *DE LEGE SATVRA & PER SATVRAM.* Inter Satyram atque Saturam Vossii discrimen non probatur. De Satura Lege Festi, Isidori, Philoxeni loca: quae Schotto falso suspecta. Lex satura a Lege per saturam accurate distinguenda. Lex satura non vetita per legem Caeciliam Didiam, modo seorsum singula rogarentur: at eadem lex Caecilia legi per saturam sese unice opposuit. Lex Caecilia Didia ex verbo Senatorio DIVIDE illustratur. Lex haec cur Satura non vero per Saturam dicenda, ex Tullio ostenditur. *p. 479.*
CONIECTIO quibus gradibus quove processu municipalis legum-lator legis Iuliae scita auxerit mutarit refinxerit: deque Digesto tum priore, tum altero repetitae praelectionis. *p.482.*
Adnot. 167. EXCVRSIO DE PAPINIANI Ἀστυνομικῷ.
SECT. I. Causa Excursionis hujus. *p.* 483.
SECT. II. De suppresso in Gothofredi editione Graeco Papiniani textu, expostulatio; & quod Latina ejusdem Gothofr. interpretatio gravibus mendis minime careat. *p.* 484. *col.* 1.
SECT. III. Errata alia ejusdem interpretis. Ibidem loco corruptissimo medicae afferuntur manus. *p.* 484. *col.* 2.
Adnot. III. Ἡμιόδιον & Ἡμιόδιος. Aristoteles illustratur. *p.*485.
Adnot. IV. Vera Angiporti notio docetur, quod sit angusta & transversa via insulas intercedens, utrinque in vias latiores desinens. *p.* 485.
SECT. IV. Papiniani Astynomicus informando municipali Aedili inserviebat; quod & ea Graeco sermone, & ex ἀστυνόμου verbo ostenditur. Proinde inepte cum aere nostro a Conrado comparatur: ex quo praeparce & ea tantum hausit, quae municipia adsciverant. At contra plurima ex Municipali collectione admetitur, quae in aere nostro desunt. LEX, ab Astynomico citata, non alia, nisi illa communis omnibus Municipiis est, olim a Caesare informata, at sub principatu edita. Ex ea Papinianus privata diligentia decerpsit, quicquid ad Aediliciam curam pertinebat. *p.* 485.
Adnot. VII. Ἀστυνόμου ex Budaeo & ex Stephano veriloquium. Graeca municipia jam olim ab Athenis id nomen, Aedili respondens, adsciverant. Athenis Astynomi decem, viarum inter cetera curatores. Alicubi Patres Vrbis vocati. Ἀστυνομία est Aedilitas. *p. 486.*
COMMENTATIO De aetate νομοθεσίας hujus.
SECT. I. Perstandum videri in epocha alias adumbrata. *p.* 488.
SECT. II. Ex historia belli Italici annus civitatis sociis atque in primis Heracliensibus datae accuratius colligitur. *p. 489.*
SECT. III. Idem Heracleae civitatem adeptae annus ex Tulliano legis Juliae Kapite elimatur ad unguem. *p.* 491.
Adnot. 174. Heracliensis Municipii ornamenta ex Ciceronis praeconio recitantur: in primis mi-

ra

ra in foedere Fabriciano constantia, & clades Romanorum gratia bello sociali toleratae. Obiter de Heracliensis tabularii incendio, & inde ereptis his Tabulis. *p.* 491.

Adnot. 175. Ex duobus Tullii locis ostenditur, post Juliam legem Neapolitanos perfectam civilitatem Rom. sibi oblatam amplexos esse. Strabo (quem alia omnia docuisse pluries in hoc Commentario dictum fuerat) aliorsum accipiendus demonstratur. *p.* 492.

LEXICON LATINITATIS DIGESTI LEGVM MVNICIPALIVM. *p.* 493.

COLLECTANEVM I. DIATRIBA DE PAESTI originibus, ejusque varia fortuna. *p.* 498.

CAP. I. Fundamenti loco Strabonis involuta narratiuncula praemittitur, & ita explicatur, ut omnes inde evolvantur Paestanae conversiones, ordinatim secundum temporum seriem. *p.* 497. *col.* 1.

CAP. II. AETAS I. Origo prima a Phoenicibus conditoribus: quae origo & auctoritate Solini, & ex Phoenicio urbis nomine ostenditur. Coloni qui initio Phoenices fuerunt, secutis temporibus Tyrrheni vocabantur: quibus Tyrrhenis indidem origo fuerat. *p.* 499. *col.* 2.

CAP. III. §. I. Colonia in vetus Paestum a Sybaritis deducta, eaque Posidonia καθ' ἑρμηνείαν vocata. Nominum per interpretationem impositorum exempla. Paestum a Neptuno sibi nomen quaesiverat, qui *Pesitan*, sive *Paistan* Phoenicibus vocabatur. Tam Punicum (ex quo & Graecum fluxit) quam Latinum Neptuni nomen a *dilatando* fit. *p.* 500.

Adnot. 5. De Paestanorum nummorum effigie, & litteratura. Hanc Latinam potius, quam Tyrrhenicam putandam esse. *p.* 501. *col.* 1.

Adnot. 6. Quod ex Iapeti Patriarchae nomine orta sit NEPTVNI (h. e. Dilatati) vox: Phoenicium vero ejusdem dei nomen fuisse *Pesitan* aut *Pestan*: quod eodem *dilatati* significatu pollet; idque nomen a Tyrrhenis usurpatum tum de deo Neptuno fuisse, tum de Paestana urbe, Neptuno sacra. *p.* 501. *col.* 2.

§. II. Tempus deductae a Sybaritis coloniae, & quidem cum Posidoniae cognomento. *p.* 502.

Adnot. 7. Laum & Scidrum obscuras Sybaritarum colonias in veterrima Italia quaerendas. *p.* 502.

§. III. Posidoniam in hodierno Paesto, sive potius juxta, esse quaerendam. Paestanos, hoc est primos orae hujus incolas, dum Sybaritae advenae locum coloniae suae moenibus occuparent, ulterius coactos recedere. Strabo iterum expensus. Posidoniatarum & Paestanorum urbes ubinam seorsum, sed adsitae fuerint. *p.* 503.

§. IV. Rursus de eo quod Posidonia inter Spinazzum & Acropolim steterit. Adhaec quod Acropolis non aliud quam arx Posidoniae primitus fuerit. *p.* 504.

§. V. Dictorum in §. superioribus collectio. *p.* 505. *col.* 1.

§. VI. De nummis hac secunda aetate cusis: qui nonnisi Graeci oris, & argentei fere omnes: nisi quod etiam ex auro pauci. *p.* 505. *col.* 2.

Adnot. 14. De Posidoniae nummo aereo rariore. *Ib.*

Adnot. 15. De Posidoniae numismatis. Cur Taurus semper in Posidoniae nummis sit, ratio ex Hesiodo (ut & ex Tzetzae ad eum multiplici ratione) item ex Euripide, Homero, aliisque petitur. Neptunus Ταῦρος vocabatur: sicuti & vicissim in singulari Posidoniae nummo supra Tauri effigiem Ποσειδᾶν inscribitur: quasi ambo ea nomina (Neptunus & Taurus) invicem permutabilia fuerint, uti synonyma. *p.* 506.

CAP. IV. AETAS III. Lucani rerum potiti, Posidoniam imperio tenuerunt: sub quo accisis Posidoniatis, Paestani refloruere: quorum & primitivum Paesti nomen reductum. *p.* 506.

CAP. V. AETAS IV. & V. §. I. Paestum Romanorum municipium, sive amicum foederatumque: non multo post colonia. *p.* 507. *col.* 2.

§. II. De Posidonia in barbariem lapsâ opportuna ejus temporis Aristoxeni expostulatio: cui & lumen infunditur. *p.* 507. *col.* 2.

Adnot. 20. Locus Aristoxeni obscurus exponitur & cum Straboniano confertur. *p.* 508.

§. III. Quod ab anno Vrbis 480. ad 627. Paestum colonia tantum Latina fuerit. De Paestanorum aereis tantum nummis per hoc tempus cusis, eisque varie effigiatis. *p.* 508.

Adnot. 22. Paestani nummi expositio. *p.* 509.

CAP. VI. AETAS VI. Nempe alterius deductae ab Romanis coloniae tempus. *p.* 509.

CAP. VII. AETAS VII. A Romanorum Caesarum principatu ad posteriora tempora. *Ib.*

CAP. VIII. De νομιζομένοις duobus Paesti nummis vetustissimis, Tyrrhenica litteratura signatis. *p.* 510.

Adnot. 31. Quid inter meque & Cl. Passerium disconveniat, quam amicissime exponitur. *Ib.*

CAP. IX. Nummorum Paesti Posidoniaeque recensio. Eximii Paestani numismatis explicatio. *p.* 512.

Adnot. 33. Taurum virili capite in Regni Neapol. nummis non videri esse Minotaurum (quem hominem capite taurino fuisse, non contra, scriptores & Herculanensis pictura docet) sed ipsum Neptunum, quippe cum Neptunus (h. e. Mare) extremam Italiam in duo cornua suo interpositu findat, frontemque cornutam illam exhibeat, cujus speciem veteres extremae Italiae tribuunt. *Ib.*

CAP. X. AVCTARIVM, sive de Paesti primitivi origine CVRAE POSTERIORES.

§. I. Solinianos Dorenses Paesti conditores revera ex Dora regionis Phoenices fuisse profectos, solidioribus rationibus ostenditur. *p.* 513.

Adnot. 38. Servius corrigitur, cumque Stephano confertur. Ex Servio & ex Platone elicitur, Graeciae Doridem a Dorae Phoenissae popularibus conditam. *p.* 514.

§. II. Ex dictis facile evinci, Phoenices postquam Italiam insederunt, mutato nomine, Tyrrhenos itemque Tuscos appellari coepisse. *p.* 515.

COLLECTANEVM II. DE VIBONE VALENTIA. *Ib.*

COLLECTANEVM III. DE YEAH A ROMANIS VELIA APPELLATA.

§. I. Herodoti locus de Phocaeensibus conditoribus Hyeles explicatur: simulque ejus Historici locus

locus ab ἀναχρανισμῷ vindicatur. p. 516.
§. II. Nominum antiquissimum Ὑέλην fuisse, nummi testantur. Alia ex Strabone nomina. Cur Latini Veliam vocarint. De civitate Veliensibus data. VELiae numisma ineditum. p. 516.
Adnot. 43. De VELIAE etymo, deque vi ac natura Aeolici digammatis ex Dionysio & ex Heracleae Tabulis. *Ib.*
COLLECTANEVM IV. DE SYBARI, QVAE POSTEA THVRII, DEIN COPIA FVIT.
§. I. Cur Sybarim Romani Copiam vocarint. p. 517.
Adnot. 47. Nummus COPIA inscriptus Thurinae coloniae adseritur; nec secus nummus alter Vaillantianus. p. 518.
§. II. Quo spectarint Athenienses, ut Sybarim, mutato nomine Thurium vocarent. *Ib.*
COLLECTANEVM V. DE SYBARI ALTERA, QVAE POSTEA LYCIA, AC TANDEM LVPIA NOMINATA.
CAP. I. Nummi ATKIANΩN ad Lyciam ne Asiaticam, an ad Italicam Lycianorum coloniam sint referendi. p. 519.
CAP. II. Situm eorum ATKIANΩN, quos nostra numismata ostentant, non alibi quam in hodierno Lecce esse quaerendum. p. 520.
Adnot. 53. Hodiernum Lyciense nomen a saeculo usque nono ac deinceps repetitur. *Ib.*
Adnot. I. Guidonis Ravennatis ejusque Geographiae notitia. *Ib.*
Adnot. 54. De Colonia Lupiensi. Titulus Tafurianus defenditur. p. 521.
Adnot. 56. De Coloniae Lupiensis epocha. *Ib.*
CAP. III. Vetus Λυκιανῶν nostrorum numismatum nomen a nono saltem saeculo reductum fuisse. Quo pacto revocatum ex novatis a Guidone Ravennate rebus ostenditur. p. 522.
Adnot. 58. *Aletium* aut intrusum in Plinii & Ptolemaei libros videri, aut potius idem quod *Valentium*. *Ib.*
CAP. IV. Vrbi huic ante Lyciae, Lupiaeq. vocabula, fuisse Orientale nomen Sybarim: quove pacto id Lupum significet. Plura alia. p. 523.
Adnot. 62. Manufactus Lupiensium portus in Pausania illustratur. Is videtur illa Statio fuisse *Miltopae* dicta. At Lupiae portus magnus ille fuit, qui Hydrus initio vocatus. Guidoni, & ex Guidone mira lux. *Ib.*
CAP. V. Difficultati occurritur ex eo petitae, quod hodiernum Lecce mediterraneum sit, vetus vero Lupia maritima fuerit. p. 525.
CAP. VI. De Lupiarum sive potius Lycianorum conditore ex Capitolino. *Ib.*
MONITA. I. Primitivum urbis nomen Lycia potius, quam Lycium fuit. II. De Parrhasii Sybari & Thurio. p. 526.
Adnot. 71. Pausaniae de Sybari alterâ locus auxiliari loco Strabonis defenditur. *Ib.*
COLLECTANEVM VI. DE CAVLONIA VRBE ANTIQVISSIMA. p. 527.
Adnot. 76. De cornibus sequioris cervini sexus. p. 528.
COLLECTANEVM VII. DE NVMMO SINGVLARI HADRIAE PICENTIS.
CAP. I. Nummi descriptio. De Jove sive Κασίῳ sive Κασίῳ. Quid illud ATREYC, quod in aversa parte legitur. p. 529.
Adnot. 78. KACIOC veram esse lectionem. Ac simul de Jovis Casii cultu. *Ib.*
CAP. II. Illud ATPEYC aversae partis, gentile Hadriae Picentis nomen esse. Totus Stephani de Atria duplici locus percurritur, & a pravis explicationibus vindicatur. p. 530.
CAP. III. Quod ATPEYC (sicuti & TARAΣ) singulo num. in nummis inscribatur, id argumento est, non minus ibi conditorem notari, quam incolas. Conditor hic aliis Atreus, aliis Hadrias fuit. p. 531.
CAP. IV. Hadriae Picentis per summa capita conversiones. p. 532.
Adnot. 84. De Coloniae Hadrianae a Romanis deductae epocha. *Ib.*
Adn. 85. De aetate & fabrica numismatis hujus. p. 532.
COLLECTANEVM IIX. NVMMI QVIDAM PER SATVRAM EXPOSITI. p. 533.
Adnot. 86. De Calatinorum, Hyrinorum, Larinatium nummis peregrinae scripturae. p. 534.
COLLECTANEVM IX. DE PRIMIS ITALIAE, & IAPYGIAE, QVAE POSTEA MAGNA GRAECIA, INCOLIS.
CAP. I. De Cretensibus (h. e. Cerethaeis Josuae adventu fugatis) regionis hujus conditoribus primis: qui postea Japyges appellati. p. 535.
Adnot. 88. De Cerethim Biblicis, & de insulae Cretae incolis. Hos alteros a Biblicis antiquitus fuisse satos. Plura cognitu digna. *Ib.*
CAP. II. Japygiae primitivae nomen principio Frontem Italiae cum utroque cornu continuisse, mox a promont. Sallentino ad ultimos Daunios fuisse restrictum. De primis Iapygum fundationibus. p. 536.
CAP. III. De Iapygiae partibus intra & extra peninsulam. *Ib.*
CAP. IV. De Nominum successione in peninsula Bruttia: tum de Bruttiis ipsis eorumque originibus. p. 538.
Adnot. 100. Brettiae vocabulum quam late olim ac postea patuerit. Conclamatus Stephani locus ita enodatur, ut inde ex difficillimo Actor. Apostol. loco caligo diffletur. Εἶτα, μετὰ, μέχρι, δεύτερος ordine retrogrado accepta. Hinc lux auctoribus multis. *Ib.*
Adnot. 101. Probra in Bruttios edita fabulosa. p. 539.
Adnot. 103. Ex Bruttiorum nummis ostendi gentis ejus tum litteraturam, tum militare studium. Bruttii BILINGVES. Festi parmae Bruttianae in eorum nummis visendae. Plura alia. p. 540.
Adnot. 105. Bruttiorum Lucanorumque Graecismus non patrius, sed usu comparatus. *Ib.*
CAP. V. De communi Brettiorum ac Mamertinorum republica ex nummis. p. 541.
Adnot. 106. Mamertinorum Messanensium brevis notitia: tum & Mamertinorum Brettiorum ex nummis, & ex eorum urbe Mamertio. Mamertinos Bruttios ab illis Messanensibus ortos videri. Hujus gentis tripliciter in nummis inscriptae ratio. A Mamertinis Brettios ad arma

ma & πολιτικὴν informatos. Hinc Brettiae nomen totam peninſulam tenuit. *Ibid.*
COLLECTANEVM X. ETYMOLOGICVM NOMINVM SINGVLARVM IAPYGIAE ITALIAEQVE PARTIVM.
PARS PRIOR. De Iapygiae ejuſque partium vocabulis & veriloquiis. *p.* 542.
Adnot. 107. De Iapygum genere & etymo. *Ibid.*
Adnot. 114. Quemadmodum Iapygiae extra iſthmum partium nomina tradita a Strabone variis in locis fuerint. Locus egregius de Apulia proprie dicta. Fontes erroris geographorum recentium in partienda Apulia fuere, tum Strabo non ſatis aperte diſtinguens, tum Pliniana confuſio, tum ad ultimum Ptolemaei partitio vitioſa, quam noſtri paſſim ſecuti. At Mela unus veram diviſionem tradiderat: quam, non abnuente Strabone, hic ſequimur. *p.* 544.
PARS ALTERA. Alterius peninſulae Oſca vocabula indidem, h. e. ab oriente adſcita. *p.* 546.
Adnot. 118. BRVTTIORVM nominis originatio ex Oriente petita. Arbor Bruta ſive Bratus Plinii non aliud niſi Brathys ſive Herba Sabina. Plinio medicae manus. Alia per occaſionem plura. *p.* 547.
Adnot. 119. Martis atque Mamertis etymologia ex Chaldaeo Hebraeoque petita. *p.* 548. *col.* 1.
Adnot. 120. Brettios & Mamertinos Marti dicatos fuiſſe, ex nummorum ſimulacris, eorumque inſcriptionibus oſtenditur. Ejus in Syla delubrum & ſacra. Cato illuſtratus. Sacra Martis diurna. Hinc in Mamertinis nummis gallus diei nuntius, trabeatus. *p.* 548. *col.* 2.
AVCTARIVM I. De urbe REGIO curae ſecundae, Strabo cum binis nummis ſingularibus collatus, ac mutua utriſque affuſa lux. *p.* 550. Nominis RECION verae cauſae. *p.* 551.
AVCTARIVM II. De ὁ δεῖνα καλὸς ex auctoribus & ex elegantiſſimâ patera nuper in Regium Muſeum illata. *p.* 551.
AVCTARIVM III. De novis octo novorum civium tribubus inſtitutis, mox vero ſublatis. *p.* 552.
SVPPLEMENTVM DVPLEX ad pag. 45. quorum priore ex auctoribus, poſteriore ex nummis, numerus Graecarum urbium augetur, Polybius explicatur. *p.* 553.
ADDENDA aut REFINGENDA. *p.* 554.

INDEX SECVNDVS

RERVM ET VERBORVM NOTABILIVM

In hoc & ſeq. Indice littera (*p*) paginam: (*n*) notam; (*col.*) columnam: (*B*) fragm. Britannicum: (*N*) Complementum Neap. *notat*. *Adhaec* (Lex. Heracleot.) *exſtat pag.* 281. (Lex. Latinitat.) *exſtat pag.* 493.

A

A Dorice & Ionice pro ε. *p.* 153. *col.* 2. *p.* 208. *col.* 1.
Α'βυστρον oppidum in ſinu Scylacio. *p.* 31. an ejus incolae *Apruſtani*. *Ibid.*
Abjurare & *Abjurare in jure* eſt rem creditam perjurio negare. *p.* 430. *col.* 2. & *n.* 84. *p.* 431. *col.* 1.
Ablativus pro dativo. *p.* 326. *n.* 28.
Aborigines iidem ac Oenotrii. *p.* 87. cur Αὐτόχθονες dicti. *p.* 87. *p.* 88. *n.* 33. ex Oenotria in Latium profecti. *Ibid.* quo Saturni cultum intulere. *Ibid.*
Abſentes in Tabulas Cenſuales a Cenſoribus relati. *p.* 457. *col.* 1. & 2. per procuratorem edunt profeſſionem frumentationis cauſſa. *p.* 306. *col.* 1. & 2. *Abſentes Reipublicae cauſſa*. *p.* 436. *col.* 1. & *n.* 96. *ſeq.*
Academici Pariſini. V. Pariſini.
Acalandrum flumen. *p.* 1. *n.* 1. hodie *Salandra*. *Ib.* & *p.* 108. *n.* 70. in ditione Sybaritarum. *p.* 109. Error Cluverii & Iſlaei. *Ib.* ibi concilia Magnorum Graecorum cogere Alexander Epirota meditatur. *p.* 108.
Accentuum & interpunctionum quis inventor. *p.* 127.
Accepti Tabulae. V. Tabulae *pecuniae factae*.
Accumbentes an ſedentes primitus cenarint. V. Menſae.
Accuſativus pro Nominativo quando. *p.* 175. *n.* 5. vi attractionis ab altero praevio accuſat. rectus. *p.* 190. *col.* 1. & 2. Accuſativus pro Ablativo. *p.* 325. *n.* 20.
Achaei a Lycophrone dicti *Lupi*. *p.* 71. conditores Crotoniatarum. *p.* 69. *p.* 71. Metapontum occupant. *p.* 100.
Acheron amnis & urbs in Bruttiis. *p.* 43. *n.* 71. ejus gentile. *Ib.*
Acherontia urbs in Lucania. *p.* 43. *n.* 71.
Acheruſia aqua. V. Aciris.
Α'χρι particula cum praep. *p.* 157. ad B. verſ. 17. ἄχρι an potius ἄχρις. *Ib.*
Α'χύριος (vox nova) in Tab. Heracl. eſt *palearium*. *p.* 229. *col.* 2. eadem vox ex Heſychio. *Ib.* an quoque ἄχυρος diceretur. *Ib.* *n.* 36. idem ac ἀχυρὼν. *Ib.*
Α'χυρος. V. Α'χύριος.
Aciris fluv. *p.* 1. *p.* 33. *p.* 108. *n.* 70. an idem ac Acheruſia aqua. *p.* 105.
Α'κλιτα verba. V. Verborum.
Acquirendi modus ex edicto. *p.* 434. *col.* 2. *per univerſitatem* dictus. *p.* 435. *col.* 2.
Acra Iapygia. V. Iapygia.
Acron & Porphyrion Horatii Scholiaſtae qua aetate vixerint. *p.* 61. *n.* IV.
Α'κρόπολις (*arx*) pars erat urbium praecipua. *p.* 505. *n.* I.
Acropolis urbs olim Epiſcopalis. *p.* 505. *col.* 1. arx fuerat Poſidoniae. *Ib.*
⊢Ακροσκιρία vox nova in Tab. Heracl. V. in Lexico Heracleot. & Σκίρον.
Actio *directa*. *p.* 347. *n.* 57. *utilis*. *Ib.* Actio quo differat a judicio. *p.* 347. *col.* 2.
Ad pro *Apud*. V. *Lex. Latinitat.*
Addicere ſeſtertio nummo uno formula in venditionib. & locationibus uſurpata. *p.* 417. *n.* 59.
Addo cum praep. *Ad*. *p.* 481. *n.* 159.
Α'δηλέω & Α'δηλόω an ſynonyma. *p.* 183.

p. 183. n. 18.
Α'δηλωθεῖν in Tab. Heracl. unde ortum. p. 183. col. 2. ejus notio ex Hesychio. p. 183. n. 18. & Suida. p. 184. col. 1.
Α'δικεῖν Ciceroni est *violare jus*. p. 228. n. 31. ejusd. notionis est ἀδικιάω (verbum novum) in Tab. Heracl. p. 228. col. 1. ἱερὰν γῆν ἀδικιᾶν quid. *Ib.*
Α'δικιάω (verbum novum) V. Α'δικεῖν.
Adlecti. V. Collegae. Adlecti inter Quinquennalios. V. Quinquennalicii.
Admirandorum Auctor ex latiore Italiae finitione recentior Aristotele arguitur. p. 58. n. II. p. 77. n. 14.
Adolescentium circumscriptio lege Plaetoria vindicata. p. 428. col. 1.
Adria. V. Hadria.
Adscriptitii. V. Servi. Item Adscriptitii seu vacantes. p. 402. n. 28.
Adtribuere aliquem pecuniae. p. 326. n. 45. p. 345. col. 1. p. 346. col. 2. Adtribuere nomina. p. 345. col. 2.
Adtributa pecunia i. e. adsignata. p. 345. col. 2. saepe est pecunia Quaestoribus provincialibus numerata. *Ib.*
Adtributum pro Aere militari. p. 345. col. 2.
Aedificia Maeniana. V. *Maeniana*.
Aediles Curules & Plebei vias purgandas & muniendas curabant. p. 294. col. 1. & 2. idque jure ordinario, si Censor in Rep. non esset. p. 295. n. 8. p. 296. col. 1. cur a Papiniano cum Αστυνόμοις Graecorum potius, quam cum Α'γορανόμοις comparentur. p. 295. col. 2. p. 486. col. 2. & n. VII. Comparabant inter se, aut sortiebantur partes urbis tuendas. p. 295. col. 2. p. 338. col. 1. sed in diebus quinqueproximis a capto magistratu, & quare. *Ib.* & p. 339. col. 1. & n. 44. quo temporis spatio in leges jurabant. *Ib.* Aedilium potestas quousque terminaretur. p. 296. col. 1. p. 331. col. 1. Officium & potestas in viis muniendis. p. 297. col. 2. Si privati vias ante aedes suas non tuerentur, ipsi per Quaestorem tuendas locabant. *Ibid.* Semitas quoque curabant. p. 298. col. 2. neve privati aedes, porticusve publicas occuparent. p. 300. col. 2. p. 375. col. 2. Aedilium tribunal. p. 340. col. 2. An judices judiciumque dederint. p. 347. col. 1. Cetera vide in Αστυνόμος.
Aediles Quinquennalicii. p. 397. col. 1. in Adnot.
Aedilicii h. e. Aedilitate functi in albo Decurionum. p. 407. col. 1. in Adnot.
Aedis pro *Aedes*. p. 326. n. 33.
Α'εὶ particula perpetuitatem successionis notans. p. 211. col. 1. p. 213. col. 2. Thucydidi familiaris. p. 211. col. 1.
Aemilia gens. V. Gentes.
Aeoliae insulae. p. 42.
Aerarii Quaestor in quo differat a Quaestore Vrbano. V. Quaestores Vrb.
Aes pro Camporum ichnographia. V. Campus.
Aesarus fluvius. p. 32.
Aesernia an Graeca urbs. p. 45. n. 75.
Aetas quot annis definita. V. Generatio. Aetas *legitima* unde decurrat. p. 428. col. 2. *Aetas Veterum* Gellio quae dicatur. p. 371. n. 98. Gallico tumultu prior. p. 372. n. 100. cur *Conditum Aevum* Plinio nuncupetur. *Ibid.* Aetas militaris. p. 323. col. 1. Cetera. V. Anni militiae. Aetas veterum Rom. brevior quam hodierna & quare. p. 445. col. 2. *in adnot.* & *n. III.* Aetas quare in censu ederetur. p. 458. col. 1.
Aethra uxor Phalanti deductoris Tarentinae coloniae. p. 91. n. 43. de ea oraculum Delphicum. *Ib.*
Aevum Conditum. V. Conditum.
Α'γορανόμος, Aedilis. p. 295. col. 2. p. 486. n. VII.
Agrigentinorum leges de cooptando Senatu. p. 412. n. 49.
Agrippinae carpenti usus permittitur. p. 355. col. 1.
Α'γροικία. V. Οἰκία.
Αι Dorice pro εἰ. V. Lexicon Heracleoticum.
Αἴκα vox composita ex αι & κα Dorice pro εἰ & ἄν. p. 207. n. 2.
L. Albinius urbe a Gallis capta Vestales Caere plaustro traduxit. p. 200. col. 1. p. 355. n. 69. plaustrum onerarium an gestatorium fuerit. p. 369. col. 1.
Album, tabula aut quaevis superficies calce aut gypso obducta. p. 309. n. 3. col. 1. in albo programmata proponebantur. *Ibid.* Graecis est Λεύκωμα. *Ib.* col. 2. litteris nigris aut rubris illinebatur. *Ib.* difficultas ex Theophilo eluitur. *Ib.* In albo parietum poëtae adumbrationes poëmatiorum notabant. p. 310. in n. 3.
Album Curiae. p. 407. col. 1. *in adnot.* *Ex albo* recitare. *Ib.* Album Curiae Canusinae illustratur. p. 406. n. 38. p. 555. col. 1.
Album Locationis viarum decem diebus propositum. p. 340.
Album Recessûs frumentationis causa in foro propositum, cum frumentum divideretur. p. 309. idque per majorem partem diei. p. 310. col. 2. hujus Albi usus. p. 313. col. 2.
Aletium perperam creditur hodiernum *Lecce*. p. 520. n. 53. intrusum id nomen aut corruptum in Plinii & Ptolemaei libros. p. 522. n. 58.
Alexander. V. Paris.
Alexander Epiri Rex a Tarentinis arcessitus, postea iisdem infensus. p. 97. n. 54. p. 105. *seq.* ubi occubuerit. p. 102. Pandosiae an Mardoniae. p. 102. n. 59. & an Tarentinorum artibus. p. 106. & quando. p. 107. p. 113. communem Graecorum Italiensium conventum ab Heraclea in Thuriorum fines transferre nititur. p. 106. p. 108. p. 111.
Alfenus Senecio subpraefectus classis Misen. p. 265. col. 2.
Α'λία ex Suida est *iter*. p. 485. col. 2.
Α'λία *coetus*, p. 154. n. 25. cur vox Tarentinorum ab Hesychio dicatur. *Ib.* Α'λιάζω & ἀλιακτὴρ quid. p. 281. in Lexico Heracleotico. Α'λία κατάκλητος. V. Κατάκλητος.
Α'λλος pro ἕτερος vel pro δεύτερος. p. 184. col. 2. interdum idem ac *Ceterus*, *reliquus*. p. 221. col. 1. p. 246. col. 2.
Alphabetum Tabularum Heracleensium. p. 124.
Α'μαξα *plaustrum*. Nominis etymologia. p. 364. col. 1. forma. *Ib.* quatuor rotis instructa. *Ib.* col. 2. interdum sex. p. 364. n. II. Ejus axis simul cum rotis olim volutus. p. 364. n. I. ejus partes ἄξων, ἁμαξίποδες, ὑπερτερία. *Ib.* nomen commune vehiculorum. p. 364. col. 1. idem ac ἀπήνη *vehiculum mulare*. p. 365. col. 1. usus apud Scythas & Alanos. *Ib.* in re bellica. *Ib.* in vehiculatione. *Ib.* & p. 366. col. 1. in rebus sacris. p. 365. col. 2. in efferendorum bello caesorum pompa. *Ibid.* in dramatis agendis. *Ib.* in ritu nuptiarum. p. 366. col. 1. In quo differat a ceteris vehiculorum nominibus. *Ib.* Α'μάξης voci alia vehiculorum nomina a recentioribus subrogata & quare. p. 367. col. 2.
Α'μαξα *Vrsa* sidus caeleste. p. 364. col. 2. quare *Sarracum* a Juvenale vocetur. p. 369. n. 93.
Α'μαξίποδες, verticula circa quae axis plaustri simul cum rotis volvebatur. V. Α'μαξα.
Αμαξιτὸς sine densa littera scribitur in Tab. Heracl. p. 185. col. 2. Αμαξητος an αμαξιτος rectius. *Ib.* unde vox composita. *Ib.* est *via plostraria*. *Ib.*
Αμμισθόομαι Dorice pro ἀναμισθόομαι vox nova in Tab. Heracl. *relocor*. p. 213. col. 1.
Amnium nomina olim adjectiva. p. 1. n. 1.
Α'μπελουργεῖν *vineam putare*. p. 271. n. 17.
Α'μπελουργήματα ex Polluce *opera vinitoria*, & ἀμπελουργικῶς *secundum artis putatoriae scita*. p. 271. n. 16.
Α'μπελουργία ex Theophrasto est *putatio*, & ἀμπελουργουμένη ἄμπελος *vinea quae putatur*. p. 271. n. 17.
Α'μπελωργικὴ Dorice pro αμπελουργικη.

γικη. p. 271. col. 2. pro terra vinitoria. p. 272. in n. 17. col. 2.
Α'μφὶ praepoſ. cujus ſit vis. p. 72.
Αμφιβατεῖν & ἀμφίσβασια quid. p. 262. col. 1.
Amphictyonicum concilium. p. 106.
Α'μφίςασθαι circumſtare. p. 219. col. 1. in Tab. Heracl. eſt diſceptando anquirere. Ib. idem ac ἀμπίςασθαι apud Heſychium. p. 219. col. 2.
Α'μπίςασθαι. V. Α'μφίςασθαι.
Ampo. V. Catampo.
Α'μπω apud Doricos veteres pro ἄμφω. p. 220. col. 1.
Α'μπώλημα vox nova in Tab. Heracl. p. 213. col. 1. ex ἀναπωλέω revendo oritur. Ib. n. 10.
Amyclas Heracleotes Pythagoricus. p. 116. n. 87.
Α'νὰ ſecundum. Α'ν' ἅ. ſecundum quae. p. 212. col. 2. Α'νὰ pro Α'νω ſuper. p. 177. n. 8. in compoſitis iterationem ſaepe notat. Ib. quid cum dativo. Ib. in Tab. Heracl. pro διὰ. p. 177. col. 2.
Α'ναχωρίζω in Tab. Heracl. eſt reſtituo. p. 182. col. 2.
Anadiplaſiaſmi peculiaris exemplum. p. 211. n. 8.
Α'ναγράφειν quid. p. 153. n. 19.
Αναμισθόομαι. V. Αμμισθόομαι.
Α'ναπωλέω, ἀναπώλημα. V. Α'μπώλημα.
Anatociſmus. V. Vſurae.
Α'νάυτα ex Heſychio eſt Statim. p. 212. col. 1. Α'ναυτα τὰ ſecundum eadem. Ib. col. 2. unde vox compoſita. Ib.
Anaximander Mileſius Pythagorae praeceptor. p. 12. n. 9.
Α'νκοθαρίοντι multiplici Doriſmo pro ανακαθαριουσι. p. 223. col. 2. V. Καθαρός.
Ancyranum Auguſti breviarium quare mendis ſcateat. p. 466. n. 141.
Α'νελόμενος ſermone agrario eſt Conductor. p. 244. col. 1.
Α'νέωθαι Dorice pro ἀνεῖσθαι. p. 239. col. 1.
Α'νεπιγροφος Dorice pro ἀνεπιγράφος. p. 193. col. 2. ἀνεπιγραφοι ὅροι. V. Ο'ρος.
Angiportum, unde factum. p. 485. n. IV. col. 1. eſt Anguſta via. Ib. col. 2. inſulas intercedens, & ex utraque parte in vias conſulares deſinens. Ib.
Anglona urbs olim Epiſcopalis. p. 104. n. 64. Pandoſiae ſucceſſit. Ib. quaenam ea Pandoſia fuerit. Ib. ab Pandoſia Lucanorum diverſa. p. 105. n. 65. quot milliaribus ab Heraclea diſtet. Ibid. Vghelli error. Ib. V. Pandoſia Heracleenſis.
Α'νγραψάντω Dorice pro ἀναγραψάντωσαν. p. 220. col. 2. & n. 17.
Angulus Cluſaris. V. Cluſaris.
Animalium nomina hominibus tributa. p. 71.
Annariae leges. V. Lex Annaria.
Anni militiae utiles non continui. p. 414. col. 1. Major pars anni aut bina ſemeſtria pro ſingulis annis procedebant. Ib. & n. 51.
Α'ννίβεια. V. Hannibalica.
Annonae ridicula Suidae etymologia. p. 310. col. 1.
Α'νω. ἡ ἄνω pars ſuperior, ſeu a mari remotior. p. 192. col. 2. ut ἡ κάτω proximior mari. Ib. Α'νώτερον interdum eſt ulterius. p. 503. n. 8.
Α'νωθα pro Α'νωθε. V. Lexicon Heracleot.
Α'νθεμα, Flores, Roſae. p. 243. col. 2.
Antiochus Syracuſanus commentarium de Italia ſcripſit. p. 57. col. 2. quae Italia ea fuerit. Ib. Jonica dialecto uſus. p. 80. n. 22. quo tempore floruerit. p. 90. n. 39. variis locis illuſtratur. V. Indicem Auctorum.
Α'ντομος quid. p. 155. n. 27. ex Heſychio idem ac σκόλοψ. p. 177. §. 1. qua acceptione in Tabb. Heracl. uſurpetur. Ib. §. 2. p. 178. §. 3. & 4. p. 179. §. 5. vera nominis etymologia panditur. p. 180. col. 2. idem ac Limes. Ib. Α'ντομος Σικατιπεδος an Kardo Maximus. p. 181. n. 15. Σικατιδειος Decumanus Maximus. Ib. ποθοδος limes ex cardinibus actuariis. p. 182. n. 16.
Ανθορίζω & ἀνθορισμὸς voces Dialecticorum unde deſumptae. p. 185. n. 19.
Α'ντορος (vox nova) in Tab. Heracl. quid notet. V. Ο'ρος.
Anubis non alius a Saturno. p. 83. cur canino capite exprimatur. Ib.
Α'πεκατεστήσαμεν pro ἀποκατεστήσαμεν. p. 264. col. 1.
Α'πέχει, ſufficit. p. 215. col. 2. adverbii naturam induens Jam nunc ſignat. Ib. & n. 12.
Α'πελλαὶ & ἀπελλάζειν quid notet. p. 147. n. 10. hinc eſt Appello latinorum. Ib. vox Laconica & ex Hebraeo Pillel orta. Ib. perperam ab Apolline arceſſitur. p. 148. n. 12. col. 2.
Α'πελλαῖος menſis apud Macedonas & Heraclienſes. p. 147. col. 1. convocandis conciliis deſtinatus. p. 147. n. 10. Nominis ratio. Ib.
Α'πήνη vehiculum mulare. V. Α'μαξα plauſtrum.
Α'φαιρεῖσθαι quid. p. 52. col. 1.
Α'φεδρών. V. Latrina.
Αφέργω pro Απείργω. V. Εργω.
Α'φίστημι reddere ad libram. p. 265. col. 1. Medium ἀφίςαμαι tum reddere, tum accipere ad libram. Ib. notio a pecunia ad res ſoli translata. Ib.
Α'φοδευτήριον quid. p. 229. col. 1.
Α'φομοιόω interdum eſt in ſtatum priſtinum reſtitua. p. 224. col. 1.
Α'φωνος. V. Αποθνήσκειν.
Α'φροδίσιον. p. 445. in adnot.
Apluſtre, Neptuni ſymbolum. p. 510. n. 27.
Α'ποκαθίστημι. V. Κατασώζω.
Apollo Alaeus ubi cultus. p. 32. Laconibus Α'πέλλων dictus. p. 149. col. 1. Pythius ſub ſerpentis ſymbolo cultus & quare. Ibid. an Obis ſeu Tribubus Spartanis nomen dederit. Ib. Apollinis & Muſarum ſimulacra in ludo Stratonici. p. 196. n. 36.
Α'πολώλη pro ἀπολώλεισαν. p. 161. ad B. verſ. 39.
Α'ποῤῥαὶ quid. p. 157. n. 34. p. 183. col. 1.
Α'ποθνήσκειν ἄτεκνον, ἄφωνον quid. p. 236. col. 1.
Apparatus theatri eſt ſcaenae choragium. p. 385. n. 1.
Apparebunt juſſerit, quid in Tab. Heracl. V. Grammatica.
Appello unde factum. p. 147. n. 10. appellare pro convenire. p. 346. col. 1.
Appia via. V. Via.
Appuleius (L.) Saturninus legem frumentariam C. Gracchi reducere conatur. p. 314. n. 12.
Apulia regio Iapygiae. p. 537. col. 2. latius accepta Dauniam includebat. p. 537. n. 98. Apuliae proprie acceptae limitatio. p. 544. n. 114. col. 1. inter Dauniam & Peucetiam ſeu Calabriam interjecta. Ib. col. 2. Vnde ortus error Apuliam cum Daunia confundentium. Ib. Apuliae vox Orientalis nebulam ſignans p. 545. col. 1. Apuliae ora maritima ſtagnis infeſtata. Ib. col. 2.
Aquillius (C.) formulas judicii de dolo malo protulit. p. 427. col. 1. & 2.
Aquilonia urbs in Hirpinis. p. 105. n. 65.
Α'ρὰ damnum. p. 224. n. 20. ἀρῆς ἀλκτήρ. Ib.
Α'ράω, quid notet. p. 224. col. 1. etymologia. Ib. n. 20. hinc Homericum ἀρημένος. Ib.
Arbitratus ſeu arbitrium in quo differat a judicio. p. 328. n. II. arbitratu alicujus quid fieri. p. 328. col. 2.
Arceo Latinorum ab Ε'ργω factum. p. 223. col. 2.
Archias poeta ab Heracleenſibus civitate donatus. p. 113. n. 83.
Archytas Pythagoricus. p. 48. p. 116. n. 86. Tarento praefuit. p. 48. & quamdiu. p. 97. n. 53. Graeciae Italicae imperator. Ib. ejus modeſtia. Ib. an auctor communis Graecorum Italicorũ conventûs. p. 106. ejus pater. p. 152. col. 1.
Α'ρης, ἀράσσω. V. Mamers.
Α'ργύριον ſeu Α'ργύριος. V. Α'ργυρος.
Argyrippa. V. Arpi.
Α'ργυρος metalli vox. p. 217. n. 14. & ἀργύριον moneta. Ib. an ἀργύριος ſeu ἀργύριον idem ſit ac ἄργυρος. Ib.
Ariſtaeus Pythagorae gener ſcholam Crotone reſtituit. p. 55. col. 1.
Ariſtarchus Heracleae Ephorus.

p. 145. *ad B. verf.* 1.
Ariftion Heracleae Ephorus. *p.* 205. *col.* 2. *p.* 216. *col.* 1. an ἀπάτωρ. *p.* 257. *feq.*
A'ριστοκρατία quid apud Laërtium. *p.* 53. *n.* 98.
Ariftodamus fcriba prioris Tabulae Heracleenfis. *p.* 250. *in N. verf.* 139.
Ariftophanes Byzantius inventor accentuum & interpunctionum. *p.* 127.
Ariftophilides quo fenfu ab Herodoto Rex Tarentinorum dicatur. *p.* 97. *n.* 52.
Ariftotelis opera quo pacto divifa. *p.* 251. *n.* 54.
Ariftoxenus philofophus Tarentinus cognomine Muficus. *p.* 507. *&* *n.* 18. quo tempore floruerit. *p.* 508. *col.* 1.
A'ρνησις cum denfo fpiritu in Tab. Heracl. fcribitur. *p.* 239. *col.* 2. quid notet. *p.* 240. *col.* 1.
Arpi oppidum in Daunia. *p.* 35. a Tyrrhenis condita. *p.* 36. a Diomede munita *Argyrippa* vocatur. *p.* 35. *p.* 36. *n.* 57. ejus navale *Salapia*. *p.* 36. nummi. *p.* 35. *feq.* urbs inter Graecas maxima. *p.* 36. *n.* 58.
A'πρὸς Graecis Italicis eft *aper*. *p.* 35.
A'ρρηκτος quid. *p.* 159. *n.* 40. ἄρρηκτος γῆ opponitur ἐρρηγάᾳ. *p.* 159. *ad B. verf.* 19. eadem ac *infragilis* feu quae vomerem repellit. *p.* 159. *n.* 40.
Ars ludicra. V. Ludrica.
Artes Rhetoricae. V. Rhetoricae.
Articulus. V. Ὁ, ὁ, τὸ.
A'ρτύω *Condio*. *p.* 211. *col.* 2. τὰ ἀρτυτικά. *Ibid.* item exercere terram. *p.* 212. *col.* 1.
A'ς Dorice pro ἕως *quamdiu*. *p.* 207. *col.* 2.
Afper fpiritus, afpirata littera. V. Spiritus afper.
A'στοὶ & A'στικοὶ qui defignentur. *p.* 31. *n.* 38.
A'στυνομικὸς liber Papiniani cur Graece fcriptus. *p.* 294. *n.* 7. *p.* 486. *col.* 2. an de officio Aedilium in Vrbe Roma loquatur. *p.* 294. *col.* 1. unde hic liber traductus. *p.* 298. *col.* 1. in ufum Aedilium Municipalium concinnatus oftenditur. *p.* 486. *col.* 2. Corrigitur, explicatur. V. Indicem Auctorum.
A'στυνόμος ex Dione eft *Praetor* Vrbanus. *p.* 486. *n. VII. col.* 1. in municipiis Rom. ita vocatus *Aedilis*. *Ib.* & A'στυνομία *Aedilatus*. *Ib. col.* 2. viarum curam gerebat. *Ib. Pater* aut *Curator* dicebatur. *Ib.*
A'τεκνος. V. A'ποθνήσκειν.
A'τελες ἦναι quid. *p.* 240. *col.* 2. *&* *n.* 48. *p.* 241. *col.* 1.
Atella an graeca urbs. *p.* 45. *n.* 75.
Athenae, urbs ex tribus oppidis muro cinctis conftabat. *p.* 504. *n.* 10.
A'θήναιον deducta colonia *Minervium* transfnominatur. *p.* 509. *col.* 2. ubi fitum. *Ib. n.* 23.
Athenienfes origine iidem ac Jones. *p.* 69. *p.* 75. *n.* 11. Sybaritis auxilio veniunt. *p.* 75. *n.* 11. *col.* 1. Thurios tranfcribunt colonos & quando. *p.* 33. *p.* 76. inter quos Herodotus. *Ib.* Sirim proficifci meditantur. *p.* 75. *n.* 11.
Athletae fub artis ludicrae profeffione non comprehenfi. *p.* 444. *col.* 2.
Atque in Tab. Heracl. pro *Ad quem*. *p.* 305. *n.* 7.
Atreus, Atria. V. Hadria in Piceno.
Atrium Libertatis. V. Libertatis.
Attribuere. V. Adtribuere.
Attritus fermone Hebraico eft pauper. *p.* 238. *col.* 2. *in adnot.*
Atturacio quid. *p.* 321. *n.* 24. Bos aturatus. *Ib.*
AV pro O. *p.* 527. *n.* 73. *p.* 545. *col.* 2.
Auctor admirandorum. V. Admirandorum.
Auctorati qui. *p.* 430. *col.* 1. abfolute dicti, qui ludo gladiatorio operas locaffent. *p.* 430. *n.* 80. Auctorati *pretio* vel *mercede*. *Ib. n.* 81. infames habiti, nifi qui virtutis oftendendae caufa. *Ib. n.* 82. aut gratis depugnaffent. *Ib. n.* 83. an *auctoritati* quoque dicti. *Ib. n.* 80. *&* *p.* 443. *col.* 2.
Auctoro & *Auctoror* de gladiatoribus. *p.* 430. *n.* 81.
Audio & *Auris* vox Orientalis. *p.* 527. *n.* 73.
Auguftales in municipiis medius ordo inter Decuriones & plebem. *p.* 450. *col.* 2. Equeftri ordini fere pares. *Ib. n.* 126. in ludis feorfum a populo fpectabant. *Ib. n.* 127. *col.* 2. ibique *bifellio* confidebant. *p.* 451. *in adnot.* 126. *col.* 2. convivium publicum cum Decurionibus inibant. *p.* 452. *in adnot. col.* 1.
Auguftus Imper. quem morem in frumento largiendo tenuerit. *p.* 293. *col.* 2. milliarium aureum in foro collocat. *p.* 296. *col.* 2. *p.* 334. *col.* 2. Duum-viros viis extra urbem purgandis fupprimit. *p.* 297. *col.* 1. eorumque munus Quatuorviris viarum curandarum adjudicat. *Ib.* loca publica ambigui juris privatis poffefforibus addicit. *p.* 301. *col.* 1. ejus lenitas in quaeftionibus reorum. *p.* 408. *col.* 2. quosdam Senatores ad excufandum compellit. *Ib. n.* 42. primum fubfelliorum ordinem in fpectaculis ubiq. locorum Rom. Senatorib. affignat. *p.* 450. *n.* 125. Ejus breviarium. *p.* 466. *n.* 141.
Aviania gens. V. Gentes.
Aulularia. V. Plautus.
Aureum milliarium. V. Milliarium.
Auris. V. Audio.
A'υτὰ παραυτα, ἀναυτα. V. Suis locis.
A'υτόχθονες. V. Aborigines.
Axis plauftri fimul cum rotis olim volvebatur. V. A'μαξα.

B

B Majufcula ut b in vett. infcript. figurata. *p.* 326. *n.* 31. *p.* 376. *col.* 1. B cum V alternat. *p.* 356. *col.* 1. *p.* 371. *n.* 98.
Bacchus an Deus divinationis. *p.* 147. *col.* 2. *p.* 148. an caduceus ei conveniat. *p.* 148. *col.* 1. & fcuta. *Ib.* Bacchus συκίτης. *Ib.* Vannus ei facra. *Ib.* & epiftylium. *Ib.* thymelicorum ludorum inventor. *p.* 148. *col.* 2. in facris Bacchi ploftella in compitis ducta. *p.* 300. *col.* 1.
Balneator leno qui. *p.* 444. *n.* 120. *col.* 1. alebat mancipia quaeftuaria. *Ib. col.* 2. balneatoris hujufmodi *officina*. *Ib. &* *p.* 445. *n. f.*
Balneum an *latrina* ab antiquis dictum. *p.* 229. *n.* 35. Balneorum fpurcae officinae. *p.* 444. *n.* 120. *p.* 145. *n. I.* intemperantia. *p.* 445. *col.* 2. *in adnot.*
Βανῶ futurum vetus regulare pro Βήσω. V. Επικαταβάνοντι.
Βάω, in compofitis A in Eta mutat. *p.* 262. *col.* 1.
Baris, poftea *Veretum* oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Barium oppidum M. Graeciae. *p.* 38. nummi. *p.* 553. *col.* 1.
Barlaamus Petrarchae in Graecis litteris inftitutor. *p.* 61. *col.* 2. *p.* 62. *col.* 2.
Bartholomaeus (S.) Roffanenfis fcriptor vitae S. Nili. *p.* 62. *col.* 2.
Baffus *Gabius* an *Cajus* nominandus. *p.* 371. *n.* 98. ejus locus de fella curuli Magiftratuum explanatur. *p.* 371. *feq.*
Bau. V. Vau.
Bavota oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Bellum Trojanum. V. Trojanum.
Βῆμα menfurae nomen, *paffus*. *p.* 267. *n.* 11. hinc βηματίζειν *pedibus metiri*. *Ib.* & βηματιστὴς *metator*. *Ib.*
Biblina vitis in Italia a Silenis exculta. *p.* 245. V. βύβλος.
Βιβλίνη Thraciae regio an nomen vino Biblino dederit. *p.* 200. *n.* 43.
Βίβλινος οἶνος. V. Βύβλος.
Βίβλος Naxi fluvius. *p.* 200. *n.* 43.
Bicenza. V. Picentia.
Bilingues cur dicti Canufini, Bruttii. V. fuis locis.
Βιμβλινος. V. Βύβλος.
Bifellium quid. *p.* 397. *col.* 2. *in adnot.* fella Auguftalibus peculiaris. *p.* 451. *p.* 555. *col.* 1. *&* 2. *in adnot.* unde dictum. *p.* 451. *n. I.* graece δίφρος. *Ibid.* forma cum fella curuli communis. *Ib.*
Bito. V. Cleobis.
Boeoti Thebas in Lucania condunt. *p.* 101. *n.* 58. an etiam Pandofiam & Plataeeas. *Ib.* *&* *p.* 554. *col.* 1.
Bona ex Edicto qua ratione poffiderentur vel profcriberentur. *p.* 434. *col.* 2. *p.* 435. Bonorum venden-

dendorum ex Edicto Praetoris programma. *p.* 435. *n.* 90. infamiam irrogabat. *Ib. n.* 94.

Bonorum *Ceſſio*, ex qua lege fluxerit. *p.* 432. *n.* 83. Bonorum *decoctores* quando infames habiti. *Ib.* Bonis vendendis *Magiſtri* qui. *p.* 435. *n.* 89.

Βοῶνες (vox nova) in Tab. Heracl. *Bovum Stabula*. *p.* 228. *col.* 2. ex Heſychio ſunt *Villae ruſticae. Ib.*

Borius (Sp.) Trib. Pl. cujus argumenti legem tulerit. *p.* 316. *n.* 16. *col.* 1. an idem ac Sp. Thorius *Ib. col.* 2. ab eo diverſus oſtenditur, *Ib.* nominis ſcriptura. *p.* 316. *n. II.* quo tempore ea lex lata. *p.* 317. *n. IV.* abolita a Sp. Thorio & quando. *p.* 317. *col.* 1. *in adnot.* a M. Livio reſtituta. *p.* 317. *n.* 17.

Bormion nomen viri unde factum. *p.* 248. *col.* 1.

Βόρμος ſeu βρόμος eſt *arena*. *p.* 348. *n.* 52. quid ex Heſychio. *Ib.*

Bos aturatus. V. Atturacio. Boves an jumentorum appellatione veniant. *p.* 299. *col.* 2. Boum uſus in aurigando. *p.* 365. *col.* 1.

Βουβῆτις vox nova in Tab. Heracl. ex βοῦς & βάω facta. *p.* 262. *col.* 1. eſt viae nomen *Bubus permeabilis*. *Ib.*

Βουστροφηδὸν ſcribendi ratio quae fuerit. *p.* 121. *n.* 9.

Bradanus fl. in Italia, Iapygiae terminus. *p.* 110.

Bratus. V. Brathys.

Brenda. V. Brundusium.

Βρέντιον an *caput cervinum* notet. *p.* 39. *n.* 64. *ſeq.* an Brunduſio nomen dederit. *Ib.*

Brentus Herculis filius. *p.* 39. *n.* 64. V. Brunduſium.

Brettia quam late olim patuerit. *p.* 538. *n.* 100. nominibus *Italiae*, & *Oenotriae* ſucceſſit. *Ib. & p.* 546. *col.* 1. latius deinde ſuos protulit terminos. *p.* 542. *in n.* 106. *p.* 547. *col.* 1. & 2. cur Calabriae ſibi nomen adrogarit. *p.* 63. *col.* 2. *Brettiae* vox Orientalis *picem* notat. *p.* 547. *col.* 2.

Βρεττία regio cognominis & pix. *p.* 538. *n.* 100. *p.* 547. *n.* 117.

Brettii ſeu Brutii extra corpus Magnae Graeciae. *p.* 51. *n.* 92. *p.* 540. *col.* 2. & *n.* 105. quando horum nomen audiri coeperit. *p.* 60. *col.* 2. *p.* 102. *col.* 1. *p.* 103. *n.* 71. mediterranea Italiae occupant. *p.* 46. *n.* 76. Iapygum congeneres. *p.* 539. *col.* 2. falſo ut Lucanorum fugitivi traducuntur. *Ib. n.* 101. Horum bellica ſtudia & de Graecis victoriae. *p.* 539. *n.* 102. a Mamertinis ad militares artes informati. *p.* 540. *col.* 1. quibuſcum communem Remp. gerunt. *Ib.* Oſcâ lingua uſi & poſtea Graecam adſciverunt. *p.* 540. *n.* 103. ideo *Bilingues Brutates* Ennio dicti. *Ib.* Eorum nummi deſcribuntur. *Ib. & p.* 541. *n.* 106. Arma. V. Bruttianae. *Mamertini Brettii*. V. Mamertium. Artipicariae addicti. *p.* 539. *col.* 2. atque inde ſibi nomen quaeſivere. *p.* 547. *col.* 2. & *n.* 118. Martis cultui dicati. *p.* 549. *in n.* 120.

Βρέττος urbs Tyrrhenica Brettiae regioni nomen dedit. *p.* 546. *col.* 2.

Βρόμος. V. Βόρμος.

Brunduſium an Graeca urbs. *p.* 38. a quibus condita. *p.* 39. an a Iapygibus. *Ib.* antea *Brenda* dicta. *p.* 39. *n.* 64. cur ſic vocata. *p.* 39. an a Brento Herculis filio. *Ib.* an a cervino capite. *Ib.* Colonia Romanorum. *Ib.* Brunduſii nummi cum delphino ſignati. *p.* 216. *col.* 2. *p.* 218. *col.* 1. Brunduſini portûs opportunitas. *p.* 543. *n.* 112.

Bruta arbor. Vox Orientalis. *p.* 547. *n.* 118. *col.* 1. cupreſſo puſae ſimilis. *Ib. col.* 2. eadem ac *Bratus* ſeu Βραθυς *Herba Sabina*. *Ib.* pro ture adhibita. *Ib.* de ea inſignis Plinii locus expenditur. *Ib.*

Brutates, Bruttii. V. Brettii.

Bruttianae *Parmae* cujus moduli. *p.* 540. *n.* 103. in quo differant a *Parmulis* Rom. *Ib. Bruttiani* apparitores Magiſtratuum. *Ib.*

Butuntum Graeca urbs. *p.* 37. ejus etymologia. *p.* 37. *n.* 60. orthographia. *p.* 38. maritima olim an mediterranea. *p.* 38. *n.* 61. nummus ineditus. *p.* 37.

Buxentum graecum oppidum in mari Tyrrheno. *p.* 43.

Βυβλίνη Μασχάλη. V. Μασχάλη.

Βύβλος *papyrus* qua charta parabatur, an Heracleae fuerit. *p.* 199. §. 1. pro *Cannabi* ſeu *ſcirpo*. *Ib.* βύβλινος οἶνος. *Ib.* §. 2. βύβλινος an βίβλινος ſcribendum. *p.* 200. *col.* 1. utraque ſcriptura proba. *Ib.* falſum diſcrimen Suidae & Etymologi. *Ibid.* & *p.* 200. *col.* 2. Βίμβλινος ab Heſychio & Etymologico ſcribitur. *Ib.* Νάξιος quoque dictus & quare. *p.* 200. *n.* 43. quare vinum dictum *Biblinum*. *Ib.* an a Bibline regione Thraciae. *Ibid.* an ab urbe Byblo. *p.* 201. *in n.* 43. an potius a vite dicta *Byblia*. *p.* 201. *col.* 1. Ea ex Italia Syracuſas advecta vocatur εἷλεος ſeu ἵλεος a lenitate vini. *p.* 201. *col.* 2. & *n.* 47. *p.* 202. *n.* 50. vinum inde expreſſum *Polium* quoque dictum a *Poleo* antiquo Heracleae nomine. *p.* 202. *col.* 1. & *n.* 48. & *Byblinum* a vinea *Byblia* Heracleenſi. *p.* 202. *col.* 2. Byblinum *Italicum* mollitudine & dulcedine praeſtans. *Ib.* Thracium auſterum. *p.* 203. *col.* 1. unde gentium in Italiam traducta, & an adhuc perennet. *p.* 203. §. 5.

Bytontum. V. Butuntum.

Βυξοῦς. V. Buxentum.

C

C Pro G. *p.* 304. *n.* 1. *p.* 327. *n.* 55. eadem hujus elementi figura apud Etruſcos. *p.* 550. *col.* 1.

K, littera quibus in vocibus olim uſitata. *p.* 437. *col.* 2. in fronte calumniatorum inuſta. *Ib. n.* 101. K, i. e. Calumnia. V. Notae.

Κα Dorice particula potentialis. *p.* 207. *n.* 2.

Καδδίχος ex Heſychio eſt *hemiectum* ſive menſurae genus, & *panes* Diis immolati. *p.* 174. *col.* 2. §. 1. Quatenus menſura eſt, quot choenicibus conſtet, & quae pars Medimni. *p.* 175. *col.* 1. §. 2. par *Semodio*. *Ib. col.* 2. Caddichi etymologia. *p.* 175. *col.* 2. §. 3. Dorice factum ex κατὰ δίχα. *Ib.* quomodo Caddichi etymon utrique Heſychianae notioni conveniat. *p.* 176. *col.* 1. Καδδίχος pro Καδδίχου. *p.* 176. §. 4.

Caduceus an Bacchi Symbolum. *p.* 148. *col.* 1. *p.* 150. §. 3. Vocis etymologia. V. Καρύκειον.

Caelina oppidum Venetiae an graeci oris. *p.* 35. *n.* 51. *p.* 533. *col.* 1.

Caelium in Calabria urbs graeca. *p.* 35. *n.* 51. *p.* 38. *n.* 61. & 62. an eadem ac Κελία Strabonis. *Ib.* perperam in Plinio ſcribitur *Coelium*. *p.* 553. *col.* 1. nomen gentile *Caelinus*. *Ib.* Nummi. *Ibid.* Oppidum ubi ſitum. *Ib.*

Caenys, promontorium. *p.* 41. an & oppidum. *Ib. n.* 68. nummi. *Ib.* & *p.* 261. *col.* 2.

Caepionis contra legem frumentariam conatus. *p.* 314. *n.* 12.

Caeſtus. V. Μάστιξ.

Καυχ *etſi* monoſyllabum unde compoſitum. *p.* 208. *col.* 1.

Caicinus fl. ſinûs Locrenſis. *p.* 30.

Καυαί, *novalia*. *p.* 261. *col.* 2. *Caene* oppidum. *Ib.*

C. Jul. Caeſar Hiſpaniae municipiis leges ſcribere meditatur. *p.* 418. *n.* 61. recenſum populi cauſa frumentationis inſtituit. *p.* 293. *col.* 2. cujuſmodi fuerit hic recenſus. *p.* 292. *n.* 2.

Calabria regio Iapygiae. *p.* 537. *col.* 2. & *n.* 97. *p.* 538. *n.* 98. eadem ac *Peucetia*. *p.* 537. *col.* 2. vox Orientalis *picem* notans. *p.* 543. *col.* 2. hinc Πευκετία Graecis dicta. *Ib. n.* 113. cur a Stephano *regio prope Italiam* dicatur. *Ib. n. I.* Calabriae fines ex Plinio. *p.* 38. *n.* 61. *Calabriae* nomen cur Bruttiis datum. *p.* 63. *col.* 2.

Calata Comitia cur ſic dicta. *p.* 154. *n.* 24. Graecis κατάκλητος ἁλία. *Ib.* & *p.* 260. *col.* 2. an Romani, ut nomen a Graecis, ſic ritum ipſum hauſerint. *p.* 154. *n.* 24.

Calatia oppidum Campaniae duplex. *p.* 534. *n.* 86. Nummi Tyrrhe-

rhenica ſcriptura. *Ib.*

Calchas in vaticinando deprehenſus inferior occiditur. *p.69. ſeq.* an ab Hercule. *Ib.*

Calenum an graeca urbs. *p.45. n.75.*

Caliga, caligatus. *p. 440. n. I.*

Callipolis urbs graeca in ſinu Tarentino. *p. 34.* an Gallis Senonibus condita. *Ibid. n. 49.* an a Siculis. *Ib.*

Καλός· ὁ δεῖνα καλὸς formula in vaſis quibusdam figlinis. *p. 138. ſeq. p. 551. ſeq.* quid notet. *Ib.* καλὸς idem ac ἐρώμενος. *Ib.* quid καλὸς Δῆμος apud Ariſtophanem. *p. 139. n. VI.*

Calumnia quo pacto olim notaretur. *p. 437. col. 2.* Calumniatores qui. *p. 438. col. 1.* infames habiti. *Ib. col. 2.* in fronte litteram K. inuſtam gerebant. *p.437. n. 101.*

Calypſo inſula graeci oris in Lucania. *p. 102. col. 2. in adnot.* 58.

Camillus (M. Furius) alter *Romulus & Conditor* urbis ſalutatus. *p. 372. n. 100.* an Luſtrum condiderit. *Ib.* V. Roma.

Camiſene. V. Latium.

Camiſes Saturni nomen. V. Saturnus.

Campaniae Phronimae libertae monumentum haud facile, explanatur. *p. 389. n. II.*

Campus ante portas urbium exercitationibus deſtinatus. *p. 111.* *Campi Doctores* qui. *p.163. n.48.* *Camporum* metatio diverſo more peracta. *p. 256. n. 1. col. 2.* Ichnographia in *aes* inciſa. *Ib.* eaque dicta *Forma*, *Aes*. *Ib. & p. 264. col. 2.* *Campi oppignorati* quo pacto notarentur. *p. 234. col. 2.* *Campus* Graecis χῶρος. *p. 205. col. 1.*

Campus Diomedis. *p. 36. n. 57.*

Canuſium urbs graeci oris. *p. 36. n. 58. p. 61. n. IV.* inter Graecas maxima. *p. 36. n. 58.* ejus navale. *Ib. n. 59.* *Canuſini* cur *Bilingues* Horatio dicti. *Ibid. n. 58.* *Canuſinae Curiae* Album recenſetur, & illuſtratur. *p. 406. n. 38. p. 555. col. 1.*

Capena porta. V. Porta.

Capi, verbum de Veſtalibus & Diali dictum. *p. 355. n. 71.*

Capitalia judicia quae. *p.436. n.98.*

Capitolii tutela qua ſatisdatione adſignata. *p. 302. col. 1.* *Capitolina* columna milliaria. V. Columna Milliaria. *Capitolium* a Q. Catulo dedicatum. *p. 386. col. 2. in adnot. 1.*

Capuae duriſſima praefectura. *p. 392. col. 2.* Ejus diverſae vices. *p. 393. n. 10.* quando Civitas foederata, Præfectura, Colonia evaſerit. *Ib. col. 1.* Quid ſit apud Velleium *Jus Capuae reſtitutum*, & quando. *Ib. col. 2.* *Capuae* conventus. *Ib.* Ciceronem patronum adoptat. *Ibid.* & ſtatua aurata donat. *p. 394. col. 1. in Adnot.* Campani cives Romae cenſiti. *p.457. n.133.* Campanorum nummi Tyrrhenica ſcriptura. *p. 129. n. 17.* an Graeca numiſmata cuderint. *p. 45. n. 75.* Capuae gentile nomen *Campanus* non *Capuanus*. *p. 15. n. 15.*

Caput ferre, referre. V. in *Ferre* & in *referre*.

Carcines fl. in ſinu Scylacio. *p.31.*

Carcinum urbs graeca in ſinu Scylacio. *p. 45.*

Cardo maximus. V. Limes. Cardines *Mundi*. *p. 364. n. 1. col. 1.* *plauſtri*. *Ib. col. 2.* *januae*. *Ib.*

Carmen malum. V. Libelli.

Carpentum, dictum a *carpendo*. *p. 359. n. 79.* ubi onerarium eſt, tum idem ac *Plauſtrum*. *Ib.* ubi geſtatiorum, cum voce *Pilenti* alternat. *p. 360. col. 1.* ejus forma. *Ibid. in adnot.* *Carpentum* mulis plerumque junctum. *p. 366. col. 2. p. 370. n. 96.* olim ſub *Plauſtri* nomine veniebat. *p. 367. col. 1.* *Carpentum* pompaticum in ludis Circenſibus. *p. 367. n. VI.* Ejus uſus mulieribus ante legem Oppiam non vetitus. *p. 373. n. 102.* Agrippinae conceſſus. *p.355. col. 1.*

Καρπίνομαι *utor fruor*. *p. 207. col. 1.*

Καρπιζόμενοι, *uſufructuarii*. *p. 236. col. 1.*

Carpo unde factum. *p. 359. n. 79.* quid proprie notet. *Ib.*

Carthago urbs quot partibus conſtaret. *p. 504. n. 10.* Gentile *Carthaginenſis* an *Carthaginienſis*. *p. 357. n. 75.*

Καρύκειον. Vocis hujus prima vocalis A an *Eta*. *p. 151. n. 15.* Etymon. *Ib.* inde eſt *Caduceus*. *Ib.* vox a Tyrrhenis ad Graecos, & deinceps ad Rom. tranſiit. *Ib.* Καρύκειον praefixum nominibus propriis in Tab. Heracl. quid notet. *p.148. n. 12.*

Caſeale taberna in qua caſei conficiuntur, an Officina in qua reponuntur. *p. 191. n. 33.* idem ac Taberna *Caſearia*. *Ib.*

Κάσιος cognomen Iovis. *p. 529. n. 76.* unde dictus & qua ſpecie cultus. *Ib.* Κεραύνιος & Καταιβάτης cognominatus. *Ib.*

Caſſius (C.) & M. Meſſalla Cenſ. ſtabile theatrum moliuntur. *p. 385. n. 1.*

Caſtra Hannibalis, nomen oppidi. *p. 31.* Caſtra Romanorum. V. Romani.

Caſuentum fl. *p. 33. p. 108 n. 70.*

Κατὰ βίου pro διὰ βίου. *p.174. col. 1.*

Κατάκλητος compoſ. novum. *p.154.* ad B. verſ. 11. quid κατάκλητος ἁλία. V. Calata Comitia.

Καταδύσεις quid ex Heſychio. *p. 228. col. 2.*

Καταιβάτης. V. Κάσιος.

Καταλυμακωθής, Dorice pro καταλυμακωθείς. *p.183. col. 2.* unde factum & quid notet. *Ib.*

Catampo factum ex κατὰ & ἄμπω pro ἄμφω. *p. 220. col. 1.*

Κατασκάπτειν. V. Σκάπτειν.

Κατασώζω *recupero*. *p. 163. n. 49. p. 171. col. 1.* idem ac ἀποκαθίστημι. *Ibid.*

Καθὰ, particula ſimilitudinis. *p. 153. n. 20.* Item pro *quem in modum*. *Ib.*

Κατώ. Ἡ κάτω. V. Ἄνω.

Καθώς pro καθάπερ *ſicuti*. V. Lex Heracl. Perperam Phrynicus inter reproba vocabula retulit. *p. 184. col. 1.* Καθως Dorice pro Καθ' ὅυς. *p. 244. col. 2.* Καθ' ὅυς καὶ τοὺς λοιποὺς, quid. *Ib.*

Cato. V. Porcius Cato.

Catulus (Q.) V. Lutatius Catulus.

Caulonia in Bruttiis urbs M. Graeciae. *p. 30.* ab Acheis occupata exſcinditur. *p. 10. n. 4.* Olim Lucaniae adſcripta. *p. 102. in adnot. 58. col. 2.* Vrbis primitivum nomen *Kaul*. *p. 527. col. 2.* vox orientalis *tonitruum* ſignans. *Ib.* appellationis cauſa. *Ib. n.74.* nummi cum *Jove tonante & cerva* deſcribuntur. *p. 527. col. 1.* & explicantur, & cum Pſalmo comparantur. *p. 528. col. 1.* Primi urbis conditores Tyrrheni. *Ib. col. 2.*

Cauloniatae genere Achei. *p. 10. n. 3. p. 30.* Victi Syracuſas traducuntur. *p. 10. n. 4.*

Cauloniatis Regio M. Graeciae. *p. 28.*

Caupo leno qui. *p. 444. n. 120.*

Cauſa & Cauſſa ſcribitur in Tab. Heracl. *p. 352. n. 62.*

Cedere bonis idem ac *jurare bonam copiam*. *p. 432. n. 87. col. 2.*

Κῶ vox unde compoſita. *p.424. col. 1.*

Κηλία. V. Caelium.

Cena recta quo differat a ſportulis. *p. 453. col. 1. in Adnot.* Cenae anniverſariae. *Ib. col. 2.* Cenarum publicarum genera varia. *p. 452. n. 128.*

Cenſores an ſoli jure ordinario curam ſternendi vias olim habuerint. *p. 295. col. 1. & n. 8.* Ne locus publicus occuparetur, cavebant. *p. 300. col. 2.* ſi quid ibi inaedificatum, demoliebantur. *Ib. n. 14.* Locabant opera publica. *p. 901. col. 2.*

Cenſores nonnumquam Romae non creati. *p. 380. col. 1. p.455. col. 1.* quis eorum poteſtatis limes. *p. 458. col. 2.* formulam *Cenſus* ad arbitrium edebant. *p. 459. n. 133.*

Cenſores in municipiis dicti *Quinquennales*. V. Quinquennales.

Cenſoria Lex. *p. 301. col. 2. p. 380. n. 109.* lex *locationis* in Tab. Heracl. dicitur. *p. 380. col. 1.* Cenſoria locatio norma locationum cujuſcumque magiſtratus. *Ibid.* *Cenſoriae leges* in atrio Libertatis fixae. *p. 464. n. 140. col. 1.*

Cenſorii Libri in familiis Cenſoriis ſum-

summa cura servati. p.462.n.138.

Censorium Edictum idem ac *Formula*. p. 459. n. 134. graece διάταγμα. *Ib.* aliud *perpetuum*, aliud pro re nata. *Ibid.* n. 135. Edicti Censorii exempla. *Ib.*

Census Lustralis quo differat a recensu populi. p. 312. n. 7.

Census Romae non semper a Censore actus. p. 455. col. 1. per Censum acquisita civitas servis & sociis Latini nominis. p.456. col. 1. absentes quoque censebantur. p. 457. col. 1. & 2. Census ubi actus. p. 463. n. 139. Censûs Tabularium in atrio Libertatis. *Ib.*

Census in Municipiis, Coloniis, Praefecturis qua ratione peractus. p.454. Quis agendo censui praeesset. *Ib.* col. 2. & p. 455. n.130. quo tempore ederetur. p. 455. col. 1. ubi editus. *Ib.* col. 2. & n. 131. p. 456. *seq.* In Censu edebatur nomen, praenomen, pater patronusve, cognomen. p. 457. col. 2. aetas. p. 458. col. 1. ratio pecuniae. *Ib.* dignitas, artes, officia. *Ib.* tribus. p. 552. col. 1. & reliqua ex Formula Censûs a Romano Censore propositâ. p. 458. col. 2. *Censûs Formula* quae. p. 458. col. 2. ad arbitrium Censoris proponebatur. p. 459. n. 133. In censu edendo jusjurandum. p. 240. n. 46. p. 460. col. 1. Census in tabulas æreas relatus. p. 460. col. 1. inde exemplaria libris papyraceis excepta per Legatos Romam transmissa. *Ib.* & p.461. quae Censor Rom. in Tabulas publicas referebat. p. 462. col. 2. p. 463. col. 1. Qui Romae census erat, in Municipiis iterum censeri non cogebatur. p. 465. col. 1. & 2.

Census seu ratio pecuniae Decurionum. p. 419. n. 63.

Centenarii numeri religio. p.271. n. 15.

Centum-viri in Municipiis sunt Decuriones. p. 450. n. 127. col. 2. p. 555. col. 1.

Centurio & Centurionatus *Ordo* dictus. V. Ordo.

Κέω. p. 242. col. 1.

Cereris sacra plaustris vecta. p.299. col. 2. p. 356. col. 1. Cereri sacrificaturae, Velia vel Neapoli Romam accitae, civitate donabantur. p.476. in n. 153. p.517. col. 1. *Cererus* pro *Cereris*. p.311. col. 1.

Cerethaei iidem ac Cretenses. p. 535. n. 88. primo Cretam Insulam incolunt. *Ib.* deinde in Italiam appulsi *Iapygas* ipsi se cognominarunt. p. 536. col. 1. Nominis etymologia. p. 542. col. 2. Cetera V. in *Cretenses*, *Iapyges*.

Cerva an careat cornibus. p. 528. n. 76. Quis primus cornibus eam defici docuerit. *Ibid.* passim in numismatis cum cornibus compareт. *Ib.*

Κηρύκειον. V. Καρύκειον.

Chaereas Neapolitanus geometra. p. 251. col. 1.

Χαράκωμα. V. Χάραξ.

Χαραδέος genit. in Tab. Heracl. ab novo vocabulo χαραδεύς. p.186. col. 1. a χαράδρα factum. *Ib.* quid notet. *Ib.* & n. 21. χαραδέως adverbium. p. 186. n. 20.

Χαράδρα quid. p. 186. n. 21. unde oriatur. *Ib.*

Χάραξ *palus*. p. 177. col. 1. item septum ex palis contextum. *Ib.* & n. 7.

Charondas Pythagoricus. p.48. domo Catanensis. p. 48. n. 82. a Plutarcho Thuriorum, a Theodoreto primus Italiae Legislator dicitur. *Ib.*

Chartae indentatae. V. Chirographa.

Χειμῶνος *hiberno tempore*. p.530. col. 2.

Chirographa aevo medio Membranae contractus. p. 165. n. 1. cujus generis. *Ib.* quando *Chartae indentatae* dicta. *Ib.*

Χιτὼν μασχαλωτὸς, χειροδωτός. p. 199. n. 42.

Chiun Saturni nomen unde factum. p. 82.

Choerades insulae. p. 537. n. 96.

Χόεως εος, seu Χόος ους mensurae liquidorum genus apud Atticos. p. 209. col. 2. *Congio* par. *Ibid.* Item mensura aridorum. p. 210. col. 1. & n. 6. quae pars Medimni fuerit. *Ib.* Μεσοὶ χόες. *Ib.* χοῦς pro χόας. p. 209. col. 2.

Χοίνιξ quota pars Medimni sit. p. 175. col. 1. §. 2. quot Cotylis Atticis constet. *Ib.* col. 2. τριημιχοίνιξ, πενθημιχοίνιξ. p. 263. col. 1.

Χών, Herculis Aegyptii nomen. V. Hercules.

Chone urbe in regione Chonia, seu Siritide. p. 81. utrum a *Chone* Herculis nomine dicta. *Ib.* & p. 82. an a *Chiun* i. e. Saturno. p. 82. *seq.* eadem ac *Saturnia*. p. 83. *seq.* eo Oenotrii appulere. p. 84. ibique aurea Saturni aetas viguit. p. 85.

Chones genere Oenotri. p.79. p.86. *seq.* a Lucanis expulsi. p. 86. n. 27. primi Italiae habitatores. p. 535. col. 1.

Chonia regio in sinu Tarentino. p. 32. eadem ac Siritis. p.79. an eosdem fines ac Oenotria habuerit. p. 80. *Chone* an *Chonia* dicta. p. 80. n. 22. p. 81. n. 23. *Chonia*, vetus Italiae nomen. p.80. n. 22.

Χωννύο quid. p. 484. col. 1.

Χωρίον quid notione geometrica. p. 280. col. 2.

Χῶρος idem ac μερὶς, seu portio agri definita. p. 205. col. 1. hinc χῶρος πρῶτος, δεύτερος &c. *portio prima*, *secunda*. *Ib.*

Χοῦς. V. Χόευς.

Χρεία. V. Latrina.

Cicero. V. Tullius Cicero.

Circenses rectius, an *Circienses*. p. 357. col. 2. ludi an iidem ac *Romani*. p. 357. n. 74. p. 367. n. IV. Circensibus ludis thensae Deorum vectae. p.300. col. 1. p.357. col. 2. & interdiu plaustra per urbem. p. 356.

Civitas Romana quibus gradibus data populis Italicis. V. Romana civitas.

Κλαίγω. V. Ποτικλαίγω.

Κλᾷξαι Hesychio est κλῄσαι. p.275. n.20. a κλᾴζω an κλαίγω factum. *Ib.*

Cleandrias Spartanus in coloniam Thuriam proficiscitur. p. 66. p. 75. n. 11. an idem ac Cleandrides Gylippi pater. p. 75. n. 12.

Cleandrides. V. Cleandrias.

Clemens Alexandrinus philosophos in M.Graecia audivit. p.55. n.104.

Cleobis & Bitonis in matrem pietas. p. 360. col. 2. *in adnot.* 79. p. 365. col. 2.

Clibanus mons prope Siberenam. p. 32.

Clinias Pythagorigus domo Tarentinus Heracleae docuit. p.116. n.86.

Κλινὶς sella sponsalis in plaustro. p. 366. col. 1.

Clodii lex frumentaria. p.315. col. 2.

Clusaris angulus quid. p.275. n.21. p. 554. col. 2. Graecis est τὸ ἔγγωνον ποτικλαῖγον. p. 278. col. 2. p. 279. col. 1. & 2.

Coapto pro *Coopto* an rectum. p. 405. n. 33.

Cocintum promontorium & oppidum M. Graeciae. p. 30.

Codex repetitae lectionis. p. 482. n. 164.

Κοίλη, *cava terra*. p. 260. col. 1.

Collegae, Sublecti, Adlecti quo differant. p. 405. n. 32.

Coloni servi. V. Servi.

Coloni ubi censiti. p. 455. n. 131. p. 496. *seq.*

Colonia antiquae patriae insignia retinebat. p. 74. si a duobus populis incoleretur, unde nômen acceperit. p. 76. n. 13.

Colonia an Municipium majoris dignationis. p. 390. col. 2. p. 392. col. 2. quo differat a Municipio. *Ib.* quando primum cum Municipio, Praefectura, Foro, Conciliabulo simul nominata. p.390. col. 1. *seq.* Coloniae ex civitate Rom. *propagatae*. p. 469. n. 144. Coloniae cum deducerentur, pristina nomina cum recentioribus per interpretationem permutabant. p. 509. col. 2. p. 517. n. 46. p. 521. col. 1. p. 524. col. 1.

Coloniae Magistratus supremus vario nomine vocatus. p.401. col. 1. plerumque *Duoviri* dicti. *Ib.* n. 26. suffragio Colonorum creatus. *Ib.* col. 1. *Coloniae* Senatus. *Ib.* col. 2.

an

an *Decuriones* preſſius dicti. *p.* 404. *n.* 31.
Coloniae civium Romanorum an cuderint numiſmata. *p.* 39. *p.* 508. *col.* 2. *p.* 553. *col.* 1.
Columna Maenia. *p.* 376. *n.* 103.
Columna dicta *milliaria Capitolina* ubi eruta. *p.* 329. *col.* 1. deſcriptio. *Ib. col.* 2. inſcriptiones. *Ib.* & *p.* 330. *col.* 1. An idem ac *Milliarium aureum*. *p.* 330. *col.* 1. Primus ab Vrbe lapis ab Holſtenio & Fabretto putatal. *Ibid. n.* 31. *p.* 331. *n.* 32. ab utroque diverſa oſtenditur. *p.* 331. *ſeq.* Terminus fuit jurisdictionis Aedilium aliorumque magiſtratuum. *Ibid.* & *n.* 33. quae mille paſſibus a continentibus aedificiis Vrbis aberat. *p.* 331. *col.* 2. ulterius promota, prout promovebantur aedificia. *Ib.* & *p.* 332. *col.* 1. a Viatoribus dedicata & quare. *Ib. col.* 2. cur notam I. in fronte gerat. *p.* 333. *col.* 1. Objectionibus occurritur. *Ib. n.* 37.
Columna Regina oppidum. *p.* 41.
Comites matronarum abductae. *p.* 427. *col.* 1. & *n.* 72.
Comitia Calata. V. Calata.
Comitia in Municipiis quo anni tempore quove praeſide habita. *p.* 421. *col.* 1. & 2. Comitia rogando ſubrogandove magiſtratui. *Ib. col.* 2. ecquorum Comitiis ratio habenda vel non. *p.* 447. *col.* 1. Qui praerat Comitiis creatum ſuffragiis primi renuntiabant. *p.* 447. *n.* 123. praecone deinde ſuccinente. *Ib.*
Compagi erant pagi qui in unum conſenſiſſent. *p.* 399. *col.* 2. & *Compagani* qui ad eos pertinent. *p.* 400. *n.* 25. V. Pagus. Compagus Jovius. V. Jovius.
Concilia Magnae Graeciae. V. Graecorum Italienſium conventus.
Conciliabulum eſt plurium pagorum in unum ſocietas. *p.* 399. *col.* 2. ſive eſt pagus frequentior, quo compagi conveniunt in concilium, & ad nundinas. *p.* 398. *col.* 1. Cur id ὄψις πόλεως in Gloſſis vertatur. *Ib. col.* 2. Nonnumquam in jura Municipii relatum. *p.* 339. *col.* 1. Ibi jus dicebatur. *Ib.* Prenſatio vetita per Conciliabula. *p.* 398. *col.* 2. *Conciliabuli* magiſtratus ſupremus ſuffragio populi creatus. *p.* 401 *col.* 1. Ejus Senatus. *Ib. col.* 2. In Conciliabulo an civium Rom. cenſus peractus. *p.* 454. *col.* 1.
Conciliare interdum eſt *emere*. *p.* 398. *col.* 1.
Condere pro recondere. *p.* 371. *n.* 99. Condere aevum, ſaecula. *Ib.*
Conditum aevum, eſt aetas praeterita, veterum aetas. *p.* 371. *n.* 99. Plinio eſt aetas quae Gallicum tumultum praeceſſit. *p.* 372. *n.* 100. *p.* 555. *col.* 1. An *Conditum* dicatur a luſtratione novae Romae. *p.* 372. *n.* 100. in quem annum incurrerit. *Ib.*
Confeſſi qui. *p.* 408. *col.* 1. Confeſſus ſe Senatorem eſſe non licere. *Ib.*
Conſcripti in Rep. Rom. cur cum *Patribus* conjugantur, & in quo differant. *p.* 403. *col.* 1. id diſcrimen non perpetuum. *Ib. n.* 30.
Conſcripti ſociorum qui. *p.* 397. *in adnot. col.* 1. cur cum Decurionibus in Tab. Heracl. conjungantur, & in quo differant. *p.* 403. *col.* 2. Quamdiu id diſcrimen durarit. *p.* 404. *col.* 1. an preſſius ita dicti *Curiales* in Praefecturis. *Ib. n.* 31.
Conſilinum oppidum M. Graeciae. *p.* 30.
Conſul profeſſiones frumentationis cauſa excipiebat. *p.* 307. *col.* 1.
Conſularis Minuciae. V. Minucia.
Conſulo cum duplici accuſat. *p.* 461. *col.* 2.
Continens cum tertio & ſexto caſu. *p.* 350. *n.* 63. *p.* 351. *n.* 65. *Continente* ſeu *Continenti* quid. *p.* 325. *n.* 22. *Continente habitare*. *p.* 327. *col.* 2. *p.* 352. *col.* 2. *Continentia* Vrbis Livio eſt *Oppidum*. *p.* 360. *col.* 2. A continentibus aedificiis Milliarium ambitus jurisdictionis numeratum. *p.* 330. *col.* 2. *p.* 332.
Conventus M. Graeciae. V. Graecorum Italienſium conventus.
Convivio publico accumberent an aſſiderent. *p.* 448. *col.* 1. & 2. Convivium publicum inire. *p.* 452. *col.* 1. In conviviis ulterior locus dignior. *p.* 503. *n.* 8.
Cooptare Decuriones. *p.* 401. *col.* 2. *p.* 405. *n.* 33. *Cooptatus* in omnia collegia ſupra numerum. *p.* 402. *n.* 28. *Copto* pro Coopto. *p.* 422. *col.* 2.
Copia ſeu Copiae colonia Rom. V. Sybaris.
Copiam bonam jurare. V. Jurare bonam copiam.
Copto pro Coopto. V. Cooptare.
Corpora politica a numero corporatorum nomen adſciſcebant. *p.* 158. *n.* 37. *p.* 172. *col.* 2. *Corpore* quaeſtum facere. *p.* 443. *col.* 1. *p.* 445. *n.* 1.
Κοθαρὸς Dorice pro Καθαρὸς. *p.* 210. *col.* 2. Κοθαρίζω pro καθαρίζω. *p.* 223. *col.* 2. Novum compoſitum ἀνκαθαρίζω. *Ib.*
Cotyla menſura Attica quae pars *Choenicis Modiique*. *p.* 175. *col.* 2. dimidium *ſextarii* minoris. *Ib.*
Coxa, *Cubitus* quid apud Scriptores Agrarios. *p.* 554. *col.* 1. & 2.
Craſſus (P.) civitate Rom. donat Heracleenſem legionem. *p.* 131. *ſeqq.*
Crathis fl. prope Sybarim. *p.* 33.
Creditores quando & quibus ambagibus in bona debitorum mitterentur. *p.* 434. *col.* 2. *p.* 435. *col.* 1.
Creta inſula a Palaeſtinis habitata. *p.* 96. *n.* 51. cultoribus deſerta, praeter Eteocretas, frequentatur a Graecis. *Ib.*
Κρηταγενής. V. Marnas.
Cretenſes primi Italiae habitatores. *p.* 535. *col.* 2. & *n.* 87. congeneres *Cerethеis* Palaeſtinae. *Ib. n.* 88. quo duce Cretam inſulam occuparint. *Ib.* ubi Italiam adnavigarunt, *Iapyges* vocati. *p.* 95. *p.* 97. *col.* 1. *p.* 536. *col.* 1. & quare. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 1.
Cretenſium duplex expeditio in Sicaniam. *p.* 94. *p.* 96. *n.* 51. Ad necem Minois ulciſcendam univerſi praeter Eteocretas proficiſcuntur. *p.* 96. *n.* 51. V. *Eteocretes*. Ad bellum Trojanum profecti. *p.* 97. *col.* 1. condunt in Iapygia Hyriam. *p.* 94. *ſeq.* Tarentum occupant. *p.* 95. trucidatis maximam partem antiquis poſſeſſoribus, & quando. *Ib. n.* 50. mox aequo jure cum barbaris Tarentum incolunt. *p.* 95. ibique Laconas Parthenias recipiunt. *p.* 90. *p.* 96. & quando. *p.* 89. *p.* 96.
Crimiſa promontorium & oppidum M. Graeciae. *p.* 32. an olim dicta *Chone*. *Ib. n.* 44. an a *Camiſa* factum. *p.* 88. *n.* 34.
Κριθαὶ καθαραὶ δόκιμαι, quid. *p.* 210. *col.* 2. Cetera vide in *Hordeum*.
Κρόνος Saturni nomen unde factum. *p.* 82. *ſeq. p.* 88. *n.* 34.
Crotalus fl. in ſinu Scylacio. *p.* 31.
Croton a Scylace Lucaniae adſcribitur. *p.* 102. *col.* 2. *in adnot.* celebre emporium M. Graeciae. *p.* 31. ab Iapygibus primum habitata. *p.* 31. *n.* 40. nominis etymologia. *Ib. n.* 39. Vrbis magnificentia. *p.* 32. *n.* 42. Pythagoricae ſectae ſchola. *p.* 32. *p.* 54. *n.* 102. Crotonis epigraphe in nummis. *p.* 122. *n.* 10. Quando libertate exciderit. *p.* 51. *n.* 92. deducta colonia Rom. *Ib.* Quo ſenſu a nonnullis Siciliae tribuatur. *p.* 57. *col.* 2. Crotoniatis regio. *p.* 28.
Crotoniatae genere Achaei. *p.* 10. *n.* 3. *p.* 11. *n.* 6. *p.* 69. *n.* 71. Graeciae tranſmarinae opitulantur. *p.* 11. *n.* 6. an auctores ſceleris in Pythagoram. *p.* 10. *n.* 5. a Locrenſibus profligati. *p.* 30. Bruttiis immiſceri nolunt. *p.* 51. *n.* 92. Locros abeunt. *Ib.*
Cubitus. V. Coxa.
Cuma urbs in mari Tyrrheno an terminus M. Graeciae. *p.* 16. *ſeq. p.* 45. *n.* 73. a Chalcidenſibus condita. *p.* 76. *n.* 13. unde ὀνοματοθεσίαν acceperit. *Ib.* Italiotidum coloniarum antiquiſſima. *Ibid.* nummi. *p.* 553. *col.* 2.
Cupreſſus puſa. V. Bruta.
Curator de Minucia, viarum. V. ſuis locis. *Curatores* locorum publi-

blicorum judicandorum. *p.* 301. *col.* 1.
Curatores in Municipiis ſunt *Aediles*. *p.* 486. *n.* VII.
Curatores quinam olim acceperint. *p.* 307. *col.* 1. ex lege XII. Tab. *Prodigis* & *Furioſis* dati. *Ib.* poſtea lege Plaetoria *minoribus*, *causâ cognitâ*. *Ib. col.* 2. demum ſub Marco Imp. *omnes minores* cauſis non redditis accipiebant. *Ib.* & *p.* 428. *n.* 77.
Curetes in Creta. *p.* 535. *n.* 88.
Curiae Graecorum. V. Oba.
Curiae ſociorum populorum qua ratione poſt legem Plotiam conſtitutae expletaeve. *p.* 402. *n.* 29. Curiarum membra quibus nominibus vocata. *p.* 404. *n.* 31. Curiae album quo ordine conſcriptum. *p.* 406. *n.* 38. a quo conditum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* primum *Patroni*, tum *Quinquennalicii*, mox *Adlecti inter Quinquenn. Duumviralicii*, *Aedilicii*, *Quaeſtoricii*, *Pedanei*, *Praetextati* recenſentur qui. *Ib. col.* 1. & 2. & *p.* 555. *col.* 1. Curiae debiti qui. *p.* 407. *in Adnot.* 38. Curiam declinabant. *p.* 408. *n.* 42.
Currere vox menſoria. *p.* 337. *n.*(*)
Currus cum voce *plauſtri* alternat. *p.* 360. *col.* 2. *in Adnot.* 79. *p.* 366. *col.* 2. *p.* 371. *n.* 97. Currus Triumphalis. V. ſuo loco. *Curru* magiſtratus olim vehebantur in Curiam. *p.* 371. *col.* 1. quod poſtea vetitum. *p.* 373. *col.* 1. Ejus uſus uni L. Metello permiſſus & quare. *Ibid.* & *p.* 371. *col.* 1.
Curſorii termini. V. Terminus.
Curules Magiſtratus cur ita dicti. *p.* 371. *col.* 1. Cetera vide in *Currus*.
Curulis ſellae forma eadem ac Biſellii. *p.* 451. *n.* I.
Cydones an iidem ac *Eteocretes*. *p.* 96. *n.* 51. Quo ſenſu αὐτόχθονες Cretae a Strabone dicantur. *p.* 97. *col.* 1. Ad Trojanum bellum proficiſcuntur. *Ib.*
Cyliſtarnus fl. *p.* 33.
Cylon Pythagorae ac diſcipulis cur molitus exitium. *p.* 10. *n.* 5.
Κύων Saturni nomen. V. Saturnus.
Cyrnus. V. Velia.

D

D Et R litterae figura & pronuntiatione fere pares. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 2.
Daedalus cum Enevalio Junonem ſauciante in vaſe fictili exhibitus. *p.* 137. *n.* II.
Daſummus Lupiae conditor, & auctor *Daſumiae* gentis Rom. *p. p.* 526. *col.* 1. & *n.* 68.
Daunia regio Japygiae extrema. *p.* 537. *col.* 2. ſub Apuliae nomine contenta. *p.* 538. *n.* 98. ab ea tamen diſcreta. *p.* 544. *n.* 114. *Dauniae* vox Orientalis *judicium* ſignans. *p.* 545. commune gentis dicaſterium. *Ibid.* Hinc Graecis eſt Diomedis *Dynaſtia*. *p.* 546. *col.* 1. & *n.* 115.
Dazimus Ephorus Heracleenſis an ἀπάτωρ. *p.* 257. *ſeq.*
De particula in compoſitione cujus vis. *p.* 408. *n.* 40.
Debitorum bona quando proſcripta. *p.* 435. *col.* 1. Infames habiti. *Ib. n.* 94. Cetera vide in *Bona*.
Decem-virales leges. V. Leges X-vir.
Δίκωνται pro δέχωνται. *p.* 211. *col.* 1.
Decumanus maximus. V. Limes.
Decumas Herculi publicare quid. *p.* 452. *n.* 128.
Decuriae Scribarum. V. Scribae. *Decuriam emere* quid. *p.* 388. *n.* 4. Decuriam quaeſtoriam comparare. *Ibid. n.* 5.
Decuriones quo differant a *Conſcriptis*. *p.* 403. *col.* 2. an proprie de coloniis uſurpentur, ſicuti Senatores de Municipiis, Conſcripti de Praefecturis. *p.* 404. *n.* 31. Decurionum numerus. *p.* 555. *col.* 1. cenſus. *p.* 419. *n.* 63. aetas legitima. *p.* 412. *n.* 48. *ſeq. p.* 421. aetas legitima aevo ſequiore. *p.* 422. *n.* 66. Ex geſto magiſtratu citius ad Curiam promovebantur. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 449. *col.* 1. Qui Decuriones non erant, aevo ſequiore magiſtratus capere non poterant, & quare. *p.* 449. *col.* 2. Decurionum *Album* quo ordine conſcriptum, quotve membris conſtaret. *p.* 406. *n.* 38. *Praerogativae*. *p.* 449. *col.* 2. *Sedilia* a populo diſcreta in ſpectaculis & in conviviis. *p.* 450. *n.* 125. *p.* 452. *col.* 2. *Sportulae*. *p.* 453. *col.* 1. & 2. *in Adnot.*
Decuriones dicti *Centumviri*. *p.* 450. *n.* 127. *p.* 451. *col.* 1. *in Adnot. p.* 555. *col.* 1. creari non poterant niſi in demortui damnative locum. *p.* 402. *col.* 1. *p.* 406. vel ejus qui confitebatur ſenatorem ſe eſſe non licere. *p.* 407. *col.* 1. Decuriones ſuper legitimum numerum. *p.* 402. *n.* 28. Decuriones Conſcriptos legere ſublegere cooptare, recitandos curare. *p.* 401. *col.* 2. In Decurionum ordine ſententiam dicere. *p.* 419. *n.* 65. Ire in Decuriones Conſcriptos. *p.* 446 *col.* 1.
Decuriones creari nequeunt notati infamia. *p.* 424. *ſeqq.* quique Libitinam, Praeconium, Diſſignationem facerent, at poterant, qui feciſſent. *p.* 416. *p.* 418. Item non poterant, qui furti condemnati vel pacti ſunt. *p.* 425. *col.* 1. condemnati judicio *Fiduciae*. *Ibid. col.* 2. *Tutelae*. *p.* 426. *col.* 1. *Mandati*. *Ib. col.* 2. *Injuriarum* deve *Dolo malo*. *p.* 427. *col.* 1. damnati lege Plaetoria. *Ib. col.* 2. auctorati cauſa depugnandi. *p.* 429. *col.* 2. qui in jure abjuraverint. *p.* 430. *col.* 2. qui bonam copiam juraverint. *p.* 431. *col.* 1. qui ſponſoribus creditoribuſve ſoldum ſolvere non poſſe renuntiaverint. *p.* 433. *col.* 1. aut cum eis pacti ſunt. *p.* 434. *col.* 1. quorum bona ex Edicto Praetoris poſſeſſa proſcriptave ſunt. *Ib. col.* 2. Damnati judicio publico Romae vel in Municipio. *p.* 436. *col.* 2. *p.* 437. *col.* 1. Calumniatores Praevaricatoreſve. *p.* 437. *col.* 2. Quibus ordo militaris ademptus eſt. *p.* 438. *col.* 2. Ignominiae cauſa dimiſſi ab exercitu. *p.* 440. *col.* 2. Qui caput civis Romani retulerint. *p.* 441. *col.* 2. Qui fecerint *quaeſtum corpore*. *p.* 443. *col.* 1. *Laniſtaturam*. *Ib. col.* 2. *Artem ludicram*. *p.* 444. *col.* 1. *Lenocinium*. *Ib. col.* 2. Horum ratio in Comitiis haberi non poterat. *p.* 447. *col.* 1. Decurionibus contra leges creatis multa irrogata. *p.* 420. *col.* 1. *p.* 421. *p.* 443.
Dedecus quid apud Ciceronem. *p.* 426. *n.* 71.
Dedet antique pro *Dedit*. *p.* 308. *col.* 1.
Degrumari. V. Groma.
Δεῖον an dialecto M. Graeciae ſit *duplum*. *p.* 182. *in n.* 15.
Delatores cauſa praemii pecuniaeve infames. *p.* 441. *n.* 113.
Δηλέω & Δηλόω an ſynonyma. *p.* 183. *n.* 18.
Δήλομαι Dorice pro Βούλομαι. *p.* 233. *n.* 41.
Delphicum oraculum de Colonia Satyrion & Tarantem deducenda. *p.* 81. *n.* 42. *p.* 82. *n.* 43. *p.* 93. *n.* 46. de Aethra uxore Phalanthi. *p.* 91. *n.* 43.
Delphinus in nummis Tarentinorum vehens Tarantem. *p.* 99. *p.* 113. *num.* IV. *p.* 216. *col.* 2.
Demortuus & *Mortuus* quo differant. *p.* 408. *n.* 40. In *demortui* locum. *Ib. n.* 39.
Δῆμος nomen viri. *p.* 139. *n.* VI.
Demus vetuſtus Homeri Scholiaſtes. *p.* 200. *n.* 43.
Denarius numerus ad plura uſurpatus. *p.* 340. in legatis mittendis potiſſimum. *p.* 460. *col.* 2. & *n.* 136.
Denunciare an *Denuntiare* rectius. *p.* 341. *col.* 1. *p.* 443. *col.* 2.
Depugnare verbum ad gladiatores & ad beſtias relatum. *p.* 429. *n.* 79. Depugnare beſtias vel cum beſtiis. *Ib.* Infames habiti qui depugnaſſent pretio vel locatione. *p.* 430. *col.* 1. non item qui virtutis oſtendendae cauſa. *p.* 430. *n.* 82. aut *gratis*. *Ib. n.* 83.
Deſignare quid. *p.* 417. *n.* II. Deſignator. V. Diſſignator.
Δεύτερος ordine retrogrado acceptum. *p.* 538. *n.* 100.
Διακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro διακόσιοι. Vide in Lex. Heracl.

Διανομή quid apud Appianum. p. 317. col. 1. in Adnot.
Διασκάπτειν. V. Σκάπτειν.
Διαστολὴ πλαγία. p. 272. col. 2. an sit hortus. p. 273. n. 18. an area. Ib. n. 19. Hesychio est distinctio. p. 274. col. 1. διαστολὴ πρώτη, δευτέρα. Ib. διαστολὴ ποτικλαίγουσα. p. 275. col. 1.
Διάταγμα Edictum, Formula. p. 459. n. 134.
Διατάμνω. p. 275. col. 1.
Δίκαι τριακοσίαι. V. Δικάζεσθαι.
Δικάζεσθαι δίκην, quid. p. 171. col. 2. δικάζεσθαι δίκας τριακοσίας quid. p. 172. col. 1. an litigantibus spatium menstruum praestituere. Ib. §. 1. an sit trigintavirale judicium intendere. Ibid. Neutrum admittitur. Ib. §. 2. & p. 173. col. 1. Nihil aliud est quam multas trigesimanas irrogare. p. 173. §. 3. seu usuras per anatocismum ex usuris in sortem redactis irrogare. Ib. col. 2. p. 265. col. 2. p. 312. col. 1.
Dicet, Dixet antiquitus pro dicit, dixit. p. 308. col. 1. p. 374. col. 2.
Diei major seu melior pars olim novem horis constitit. p. 310. col. 2. postea septem. Ib. Vnde ea immutatio orta. p. 310. n. 4. in horam curandorum corporum incidebat. Ib. Diei partium nomenclationes. p. 427. n. 73.
Dies justi qui. p. 249. col. 1. p. 298. col. 1. Dies quinque praestituti Censori Rom. ad accipiendum censum a legatis municipalibus. p. 462. col. 1. item Senatui ad jurandum in Plebis scita. Ib. & Aedilibus ad jurandum in leges. p. 339. col. 1. Dies decem praescripti ad locationes viarum. p. 340. Triginta ad vendenda bona. p. 435. col. 1. Sexaginta Censui agendo. p. 455. col. 1.
Digamma Aeolicum unde fluxerit. p. 129. ejus potestas. V. Vau. Digamma pro V consono usurpatum sub Claudio. p. 129.
Dignitates honorariae. p. 402. n. 28.
Diis panes immolati. V. Κάδδιχος, & in Panes.
Διώκομαι. V. Ἐνδεδιωκότα.
Diomedes an primus Argyrippam condiderit. p. 35. ejus opera. p. 36. n. 57. p. 37. p. 530. col. 1. & 2. Diomedis Campus, Dynastia. V. Campus, & Daunia.
Dionysius Syracusanus Graecos Italienses oppugnat. p. 10. n. 4. p. 13.
Διῶρυξ est caeca vel aperta fossa. p. 198. col. 1. ejus casus obliqui γ an χ assumant. Ib. Item est πορθμός, trajectus. Ib. & aquae ductus seu incile vel incilis fossa. p. 198. col. 2. interdum est Emissarium. Ib. n. 40.
Δίφρος ἡγεμονικός. p. 451. n. I.
Διπλει Dorice pro διπλῇ duplo. p. 212. col. 2. διπλῇ ἀποτένειν. Ib.
Dissignare & disignare utrumque rectum. p. 416. n. I. quid notet. p. 417. col. 1. in Adnot.
Dissignator. Nominis orthographia. p. 416. n. 57. cum duplici & simplici sibilo. p. 416. n. I. Dissignatoris in pompa funebri ministerium. Ib. n. 57. col. 1. & 2. An ars ludicra fuerit. Ib. Cum libitinariis conjungitur. p. 417. n. 58. Ejus lictores Atri. p. 416. n. 57. p. 418. n. 60. Quando honestius officium evaserit & non nisi a Principe impetratum. p. 416. col. 2. in Adnot. p. 417. col. 1. Hac altera acceptione idem qui Βραβευτὴς in certaminibus. Ib. & scaenarum operumve publicorum architectus. Ib. Hinc postea Designator vocari coeptus. p. 417. col. 2. Dissignatores ab honoribus municipalibus arcentur. p. 416. p. 421. & quamdiu. p. 419. col. 1.
Doli mali judicium quo sensu C. Aquillius primus protulisse dicatur. p. 427. col. 1. & 2.
Dora oppidum maritimum Phoenices. p. 499. col. 2. a Doro Neptuni filio condita. p. 514. & n. 38. inde Dores Graeci proseminati. Ib. ejus gentile nomen. Ib.
Dorenses Paesti conditores ex Dora Phoenices profecti. p. 499. col. 2. p. 500. col. 1. p. 513. col. 2. p. 514. seq.
Dores vocali A mire delectantur. p. 92. n. 45. p. 118. n. 4. aspiratas litteras in tenues mutant. p. 21?. col. 1. p. 219. col. 2. p. 220. col. 1.
Dorica dialectus omnium antiquissima. p. 118. n. 2. a Pythagorâ commendata. Ib. cur dicta ὑπέρογκος. p. 118. n. 4. & ἀσαφής. p. 119. n. 5. duplex fuit Nova & Vetus. p. 118. utrâ usus Theocritus. p. 119. Vetere dialecto Orpheus. p. 118. n. 2. Tabulae Heracleenses. p. 119. & commentaria Pythagorica utuntur. p. 119 n. 5. Novae quis auctor. p. 119. in Sicilia citius nova usurpari coepta. p. 119. seq. serius in Magna Graecia. p. 120. Dorica dialectus eadem ac Aeolica. p. 129.
Doris Regio Graeciae a Dorensibus Phoenices condita. p. 499. col. 2. p. 514. n. 38.
Dorus Neptuni filius. p. 514. col. 1. Dorae urbi Phoenices nomen imposuit. Ib. n. 38. ejus effigies in nummis Paesti. Ib. n. 39.
Drachma obolis sex constans. p. 217. col. 1. quot nummos contineat. Ib. & p. 219. col. 2. in Adn.
Drusus. Vide M. Livius.
Δρυμός proprie quercetum notat. p. 232. §. 1. Latinis est Sylva condensa. p. 233. §. 4. quo differat a σκίροις. p. 232. §. 3.
Duum-viralicii h. e. duum-viratu functi, in Albo Decurionum scripti. p. 407. col. 1. in Adnot.
Duum-viri juri dicundo magistratus supremus in coloniis. p. 401. n. 26. annuus erat. p. 405. n. 35. suffragio municipum creatus. p. 401. col. 1.
Duum-viri viis extra urbem Romam purgandis. p. 296. seq. sublati ab Augusto. p. 297. col. 1. p. 395. col. 1. horum munus. p. 349. col. 2. olim curam locorum publicorum gerebant. p. 375. col. 2.
Δύναμαι unde factum. p. 546. n. 115.
Δύο. V. Δεῖον.

E

E Dorice mutatum in A. Vide A. & in O. p. 159. ad B. vers. 13. E finale in particulis Dores in A vertere solent. p. 157. ad B. vers. 17.
H olim apud Atticos non littera sed spiritus. p. 122. p. 127. ejus usus apud Graecos & apud Latinos. p. 126. n. 12. Τοῦ H pars laeva spiritum asperum, dextra lenem notat. p. 127. Harum notarum usus in marmoribus. Ib. n. 13. Quando in Mss. usurpari coeperint. p. 127. n. 14. In Tabb. Heracl. non superne scribuntur sed adscribuntur. p. 127. Cetera V. in Spiritus asper.
H Dorice pro εἰ utrum. p. 220. col. 1. hujus mutationis similia exempla reperies. p. 146. col. 2. p. 183. ad N. vers. 8. p. 161. ad B. vers. 39. p. 224. col. 2.
H ab Aeolibus in Αι, & inde a Latinis in Ae versum. p. 377. n. 106.
Ἦ particula, quâ prius dicta corriguntur. p. 508. n. 20. item particula declarativa. p. 216. col. 1. ἦ geminatum idem ac Cum Tum. p. 193. col. 1.
Ἑβδεμήκοντα pro ἑβδομήκοντα. V. Lex. Heracl.
Ἑκάτερος qua notione in Tab. Heracl. accipiatur. p. 195. n. 35.
Ἑκατόμπεδον ex Hesychio est Theatrum. p. 270. n. 13. Ἑκατόμπεδος ὁ, vel τὸ Ἑκατόμπεδον Templum Minervae. Ibid. ἡ ἑκατόμπεδος in Tab. Heracl. est viae nomen. p. 156. n. 32. p. 271. col. 1. an quod centum pedes pateret. p. 271. n. 15. πυρὰ ἑκατόμπεδος. Ib.
Ἐκδικάζεσθαι δίκας τριακοσίας. V. Δικάζεσθαι.
Ἔχω. Ἀπέχει, προσέχει. V. suis locis.
Ἐκπέτω. V. Πέτω.
Ἕκτον sextarium mensurae genus quot Choenices capiat. p. 175. col. 1. §. 2. Modio par. Ib. col. 2. ἡμιέκτον. Ib.
Edere verbum juris. p. 462. col. 1.
Edictum Censoris. V. Censorium. Edictum de coërcendis Rhetoribus Latinis exponitur. p. 459. n. 135. Edictum Praetoris de his

qui

qui notantur infamia illustratur. *p.* 424. *seqq.* Idem suppletur. *p.* 438. *col.* 2. Æris hujus leges in Edicto ad Principatus modulum refinguntur. *p.* 441. *n.* 110.
Edictum *de infamibus* ex ære nostro deductum. *p.* 445. *col.* 2.
Effluxio vox barbara adhuc Lexicis incubans. *p.* 484. *n.* I.
Εγ in compositione pro ἐκ. *p.* 236. *col.* 2.
Ἐγδικάζω pro ἐκδικάζω. *p.* 221. *col.* 1.
Ἔγγωνον ποτικλαῖγον. V. Clusaris.
Ἔγγυος *sponsor* unde factum. *p.* 248. *col.* 2.
Εγεηληθίωντι ὑπὸ πολέμω in Tab. Heracl. quid. *p.* 236. *col.* 2. An de *bello captis* intelligendum. *Ib.* an de *propter bella ad egestatem redactis*. *p.* 237. *col.* 1. an de *belli tempore inter Velites censitis*. *Ib.* & *n.* 45.
EI pro AI. *p.* 208. *col.* 1. pro I. *p.* 155. ad B. vers. 13. *p.* 201. *n.* 46.
Ει versum in H. *p.* 220. *col.* 1. *p.* 146. *col.* 2. *p.* 183. *p.* 161. *p.* 224. *col.* 2. Ει pro ἐςί. V. Εἰμι.
Ει pro Υ. *p.* 181. *n.* 15. *col.* 2. & pro Υι. *p.* 157. *n.* 36.
Ei pro simplici (*i*). *p.* 387. *col.* 2. pro *ii*. Vide in *Is*.
Εἴκατι, V. Viginti.
Εἴκω pro εἰκὸς νομίζω. *p.* 154. *n.* 21.
Εἴλεος Syracusis vocata vitis Byblina. *p.* 201. *col.* 1. an idem ac Ἴλεος *mitis*. *Ib. col.* 2. quare sic dicta. *Ib.* & *p.* 202. *col.* 2.
Εἴλωτες servi apud Spartanos cur ita dicti. *p.* 89. *n.* 35. *p.* 236. *n.* 44.
Εἰμι *sum*. Ἔσσονται nova temporis forma. *p.* 227. *col.* 2. *p.* 554. *col.* 2. Εὖτες pro Οὖτες, & ἐντασσι pro ὦσι. V. Lex. Heracl. Εἶ pro ἐςί. *p.* 242. *col.* 2. ἦμεν pro εἶναι. *p.* 192. *col.* 1.
Εἶτα particula ordine retrogrado accepta pro πρότερον. *p.* 60. *col.* 2. *p.* 539. *n.* 100.
Ejurare bonam copiam quid. *p.* 431. *col.* 1. *p.* 433. *col.* 1. de ea formula locus Ciceronis expenditur. *Ibid.*
Ἐλέα. V. Velia.
Elcatica secta cur sic vocata. *p.* 59. *col.* 2.
Eleusinia ad sacra matronae plaustro vehebantur. *p.* 356. *col.* 1. *p.* 365. *col.* 2.
Ἧμεν Dorice pro εἶναι & ἐσμέν. *p.* 192. *col.* 1.
Ἡμίεκτον. V. Ἕκτον.
Ἡμίγυον. V. Lex. Heracl.
Ἡμιόδιον *semita*. *p.* 485. *col.* 1. & ἡμιόδιος *qui semitis praeest*. *Ibid. n.* III. ἡμιόδιοι τοῖχοι *semitales muri*, seu ipsae semitae. *Ib.* hujus significationis ratio. *p.* 486. *col.* 1.
Ἡμίσχοινον. V. Σχοῖνος.
Ἐμμέν pro ἐν μὲν. *p.* 162. ad B. vers. 41.
Ἐμμέσσῳ pro ἐν μέσῳ. V. Lex. Heracl.
Emphyteuseos vetustissimum exemplum. *p.* 207. *col.* 1. *p.* 269. *col.* 2. *p.* 270. *col.* 1.
Emporiis duplex populus. *p.* 555. *col.* 1.
Ἐμπόριον seu ἐμπορεῖον primario significatu est *portus*. *p.* 36. *n.* 59. *Emporium* navale Medamae. *p.* 36. *n.* 59. *p.* 42. *n.* 69.
Ἔμπορος *vector*. *p.* 37. *in n.* 59. item *mercator*. *Ib.*
Ἐμπρήθω neutro significatu. *p.* 9. *n.* 1.
Ἔμπροσθα Dorice pro ἔμπροσθεν. *p.* 184. *col.* 1.
Ἐνδεδιωκότα vox in Tab. Heracl. unde facta, quidve notet. *p.* 215. *col.* 1.
Ἐνδέκνυσθαι quid notet. *p.* 484. *col.* 2.
Ἐνενήκοντα pro ἐννενήκοντα. *p.* 161. ad B. vers. 36.
Enevalius. V. Enyalius.
Ἡνιοχαρᾶται apud Laconas qui. *p.* 163. *n.* 48.
Ennius Rudiis oppido M. Graeciae natus. *p.* 34. *n.* 49.
Εὔρυθμος vox falso suspecta H. Stephano. *p.* 157. *n.* 36.
Εὖτες, Εὔτασσι pro ὄντες, ὦσι. V. Lex. Heracl. & *p.* 119. *n.* 6.
Enyalius cognomen Martis, Bacchi, Herculis, Quirini. *p.* 137. *n.* II. & III. quid notet. *Ib. n.* II. Etymon. *Ibid.* An idem ac *Enevalius*. *Ib.* Enevalius Junonem sauciens in vase fictili. *Ib.*
Ἐπελάσθω in Tab. Heracl. quid. *p.* 220. *n.* 17. unde factum. *p.* 221. *col.* 1.
Ἐφέργω. V. Ἔργω.
Ἔφηβοι Cyrenis dicebantur τριακάτιοι. *p.* 158. *n.* 37.
Ephorus scriptor Graecus quo tempore floruerit. *p.* 90. cujus fidei. *Ibid.*
Ephorus magistratus Tarenti ad Spartanorum exemplar. *p.* 97. *n.* 52. Ephorus Heracleae annos signabat. *p.* 133. *n.* 22. *p.* 145. *n.* 6. *p.* 204. *p.* 205. *col.* 2.
Ἐπικαταβάνοντι futur. Doricum pro ἐπικαταβήσουσι. *p.* 224. *col.* 1.
Epicharmus & Sophron Doricae dialecti novae auctores. *p.* 119. *seq.*
Epicnemidii. V. Locri Epicn.
Epidaurii qua lege oleas ab Atheniensibus impetraverint. *p.* 73. *n.* 10. *p.* 259. *n.* 4.
Ἐπίνειον est *navale*, *portus*, & *emporium*. *p.* 37. *n.* 59. *p.* 111. *n.* 80.
Epipedonicus. V. Termini.
Ἐπισκευάζω quid. *p.* 485. *n.* V.
Ἐπίσημα Familiarum. V. Insignia.
Epistylium an Bacchi symbolum. *p.* 148. *col.* 1. Haec vox apposita nominibus propriis in Tab. Heracl. quid notet. *p.* 148. *n.* 12. quid proprie significet. *p.* 153. *n.* 18. an pro *capitulo* columnae accipi possit. *Ib.*
Ἐπιζήμια τά, *mulctae*. *p.* 221. *col.* 1.
Ἐπιζημίωμα quid. *p.* 239. *col.* 2.
Ἐπιζεφύριοι. V. Locri Ἐπιζεφ.
Ἐποικέω tantumdem ac ἐποικίζω. *p.* 109. *n.* 74. V. Οἰκέω.
Ἐποίκιον *villa* seu *casa*. *p.* 232. *n.* 40.
Ἑπτακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro ἑπτακόσιοι. V. Lex. Heracl.
Epulare sacrificium ludorum causa. *p.* 452. *col.* 2.
Epulonum munus & officium. *p.* 452. *col.* 1.
Epulum Herculis. *p.* 452. *n.* 128. Jovis. *Ib.*
Equi *Koppatiae*, & *Samphorae*. Vide suis locis. Equos sederi quando & ubi vetitum. *p.* 362. *n.* 88.
Ἡρακλέα ὁδός pro Ἡρακλέα. *p.* 266. *col.* 2.
Ἡράκλειος olim gentile nomen Heracleae M. Graeciae. *p.* 112. *n.* 82. Cetera vide in *Heraclea*.
Ἡρακλεώτης olim gentile nomen Heracleae Ponticae. *p.* 112. *n.* 82. *col.* 1. commune postea cum Heraclea M. Graeciae. *Ib. n.* I.
Ἐργάζεσθαι interdum est *quaestum corpore facere*. *p.* 445. *n.* I. & ἐργαστήριον *prostibulum*. *Ib.*
Ἔργω *arceo*. Ejus composita in Tab. Heracl. asperantur, ut ἀφέργω, ἐφέργω, συνέργω. *p.* 223. *col.* 2.
Ἐργολαβία. V. Ultro-tributa.
Ἡρώιδεια vox unde facta. *p.* 156. *n.* 31. an *Heroidum monumenta*. *Ib.* Ἡρώιδεια in Tab. Heracl. sunt *possessiones* cujusdam nomine *Heroidae*. *p.* 247. *col.* 1. & 2.
Ἐῤῥηγεῖα. *p.* 157. ad B. vers. 18. an vox composita. *p.* 157. *n.* 36. quam vim habeat. *Ib.* ἐῤῥηγεῖα γῆ. *Ibid.*
Ης Dorice pro εἷς *unus*. *p.* 224. *col.* 2.
Ἔσσονται. V. Εἰμι.
Eteocretes sunt primi Cretae coloni. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 1. cur ita dicti. *Ib.* αὐτόχθονες sunt Eustathio. *Ib.* horum urbes Polichnium & Praesus. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 2. an ejusdem generis ac Cretenses Tarentini. *Ib.* itemq. Iapyges. *p.* 97. *col.* 1. ad bellum Trojanum profecti. *Ib.*
Ἔτος. V. Vetus.
Etrusci. V. Tyrrheni.
Eum pro *Eorum*. *p.* 327. *n.* 58. *p.* 350. *col.* 1.
Evocati milites unde dicti. *p.* 414. *n.* 52.
Eurotas. V. Galesus.
Eurytus Pythagoricus Metaponti docuit. *p.* 116. *n.* 86.
Euxenus Heracleotes Pythagoricus Apollonii Tyanei praeceptor. *p.* 116. *n.* 87.
Ἑξακάτιοι adjectivum numerale Doricum pro ἑξακόσιοι. V. Lex. Heracl.
Exauctoratio militum. *p.* 441. *n.* 111.
Ἐξηληθίζω seu ἐξηληθιάω. V. εγεηληθίωντι.
Ἐξεποίον pro ἐξεποίουν. *p.* 263. *col.* 1. passiva notione. *Ib.*

Exsules in colonias deducti. *p.*75. *n.* 11. *col.* 2.
Εὐθυωρεία. Ejus orthographia. *p.* 188. *col.* 1. an sit *recta progressio*. *Ib. col.* 2. non aliud quam *rigor* seu rectus ocularium radiorum ductus. *p.* 189. *col.* 1. ejus vocis variae notiones ex H. Stephano. *p.* 188. *n.* 26. & ex Suida. *p.* 189. *n.* 30. Vox composita ex εὐθὺ & ὡρέω. *p.* 188. *col.* 2. an potius ex ὁρέω pro ὁράω *video*. *Ib. n.* 27. An sit ipsa machina, cui *Groma* nomen. *p.* 189. *col.* 1.
Εὐθυωρέω unde compositum. *p.* 188. *col.* 2. quid proprie significet. *p.* 189. *p.* 29.
Εὐθυωρόν. Ejus mala Suidae originatio. *p.* 189. *n.* 30. quid notet. *Ibid.*

F

FAbricius (C.) Consul cum Heracliensibus singulare foedus percussit. *p.* 131. *seqq. p.* 415. *n.* 55.
Facta pecunia. V. Tabulae pecuniae factae.
Familiarum insignia. V. Insignia.
Fassi & *Confessi* qui. *p.* 408. *col.* 1.
Feminae in mensis olim sedebant. *p.* 448. *n.* 124. quando accumbere coeperint. *Ib.* Cetera vide in *Matronae*.
Ferre caput quid. *p.* 442. *n.* 115.
Festi dies Tarentinorum plures quam fasti. *p.* 51. *n.* 92.
Φεύγω. V. Fugio.
Fidejussores infitiantes. *p.* 240. *col.* 1. *Fidejussor* Graecis πράγγυος, & *fidejubere* πρωγγυεύειν. V. suis locis.
Fiducia quid. *p.* 425. *col.* 1. pro *pignore* sumitur. *Ib. col.* 2. Fiduciae formula. *Ib.* Fiduciae judicio damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1.
Figlina vasa. V. Vasa.
Flamines interdiu per urbem plaustris vehi poterant causa sacrorum publicorum. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 355. *col.* 2. *p.* 367. *col.* 1.
Flaminia *porta*, & *via*. V. suis locis.
Flavius (Cn.) ex scriba factus Aedilis. *p.* 387. *n.* 3.
Fluo & *Fundo* verba picei artificii peculiaria. *p.* 546. *n.* 116.
Foederata Civitas, seu *Socia* idem ac Municipium. *p.* 114. *n.* 84. *num. I.*
Foedus quot generum fuerit. *p.* 114. *n.* 84. *num. I. Aequum* cum aequo jure, *Iniquum* cum non pari gradu uterque populus foederatus conveniebat. *Ib. Foedus* Graecis est ἔνσπονδον seu ὑπόσπονδον. *Ib.* Interdum sub *Municipii* nomine continetur. *Ibid. Foedus singulare* quid. *p.* 131. *p.* 132. *n.* 21.
Forma. V. Campus.
Formula quare in Glossis τύπος reddatur. *p.* 458. *col.* 2. *Formula* Census. *Ib.* ad arbitrium Censoris proposita. *p.* 459. *n.* 133. graece διάταγμα. *Ibid. n.* 134. idem ac Censorium edictum. *Ib. n.* 135.
Formulae. In Actionibus, & judiciis. *Ejus pecuniae qui volet petitio esto*. *p.* 293. *col.* 2. *p.* 294. *n.* 6. *Tantae pecuniae adtribuito*. *p.* 345. *col.* 1. *Jurare & ejurare bonam copiam*. *p.* 431. *seq.*
In re Censuali: *Ex animi tui sententia*. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1. *p.* 459. *n.* 135.
In Certaminibus. *Pulli pugnant*. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.
In Comitiis: *Creatus est, renuntiato*. *p.* 447. *col.* 1.
In Edictis quae publice proponebantur: *Vnde* aut *Vbi de plano recte legi possit*. *p.* 305. *n.* 14. *p.* 311. *n.* 5.
In Fiducia: *Vt inter bonos bene agier oportet & sine fraudatione*. *p.* 426. *col.* 1.
In Legum exceptionibus: *Eorum* vel *Ejus hac lege nihil rogatur*. *p.* 350. *col.* 1.
In Locationibus & Venditionibus: *Addicere sestertio nummo*. *p.* 417. *n.* 59.
In re Militari: *Ignominiae causa ordinem adimere*, vel *Virtutis causa assignare*. *p.* 439. *col.* 2. & *n.* 108. *Ignominiae causa removere*. *p.* 440. *n.* 109. *Quantum potest abesse*. *p.* 441. *col.* 2.
In Plebis scitis: *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus est, Consules, Praetores, Tribuni Pl.* &c. *p.* 308. *col.* 2.
In Senatu, Senatusque Consultis: *Senatores, quibusque in Senatu sententiam dicere licet*. *p.* 419. *n.* 65. *Qui patres quique conscripti*. *p.* 403. *col.* 1. *Divide*. *p.* 480. *col.* 2. *Cum eas res consuleretur*. *p.* 461. *col.* 2. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita censuerunt*. *p.* 397. *col.* 1. *in Adnot. Scribendo adfuerunt*. *Ibid. Locus datus decreto Decurionum*. *Ib. col.* 2.
Forum quid. *p.* 114. *n.* 84. *num. I.* Forum quando primum cum Municipio, Colonia, Praefectura, Conciliabulo numerari coeperit. *p.* 390. *col.* 1. Saepius cum Conciliabulo recensetur. *p.* 398. *col.* 1. quid notet. *Ib.* Fora plerumque in Civitates evaserunt. *Ib. n.* 23. *Fori* magistratus supremus suffragio populi creatus. *p.* 401. *col.* 1. & 2. An census civium ibi actus. *p.* 454. *col.* 1.
Frons Italiae. V. Italiae frons.
Frui de vectigalibus dictum. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 379. *col.* 2.
Frumentaria Minucia. V. Minucia.
Frumentariae leges C. Sempronii Gracchi. *p.* 314. *col.* 1. M. Octavii. *Ib. col.* 2. Spurii Borii. *p.* 315. *col.* 1. M. Livii Drusi. *Ib.* Terentia & Clodia. *Ib. col.* 2.
Frumentariae tesserae. V. Frumentum.
Frumentarii qui. *p.* 320. *n.* 21.
Frumentatio. De Frumenti menstrui largitate primus C. Sempronius Gracchus legem rogavit. *p.* 292. *col.* 1. ea distributio *semisse & triente* facta. *p.* 293. *col.* 1. *p.* 314. *col.* 1. Moderatior inducta a M. Octavio. *Ibid.* qua in re ea moderatio fuerit, quive a frumento accipiendo exclusi. *p.* 293. *n.* 3. Professio populi eam ob rem acta. *p.* 292. *col.* 2. Quae quisque profiteretur. *Ib.* & *p.* 293. *col.* 1. quive profiterentur, & apud quos magistratus. *p.* 306. *seq.* Multa in eum irrogata, qui frumentum exclusо dedisset. *p.* 293. *col.* 2. Frumentationis lex antiqua producitur & illustratur. *a p.* 303. *ad p.* 323. Haec lex ditiores a frumento excludebat. *p.* 313. *col.* 1. & 2. unde ea lex fluxerit. *p.* 315. *col.* 2. an ex lege M. Livii. *p.* 317. *n.* 17. Ad hanc largitionem reditus unde suppeditati. *p.* 313. *col.* 2. *p.* 318. *col.* 1. Quousque ea largitio durarit. *p.* 318. *col.* 2. Qui frumenti dividundi mos a C. Caesare invectus. *p.* 292. *n.* 2. *p.* 293. *col.* 2.
Frumentum populo apud forum an apud horrea publica divisum. *p.* 309. *col.* 2. *p.* 310. *col.* 1. & an per tesseras frumentarias. *Ib.* Pluribus diebus ea distributio peracta. *Ibid. Frumentarii* mensores. *p.* 311. *col.* 1. *Frumenti* dandi *Praefectus*. *p.* 322. *col.* 1. & *n.* 25. Frumentum ad horrea publica divisum. *p.* 321. *col.* 2. iis qui tesseras in ostiis Minuciae acceptas afferebant. *p.* 322. *col.* 2. Frumentum pueris distributum statis mensium diebus. *p.* 323. *col.* 1.
Fuet antique pro *fuit*. *p.* 308. *col.* 1.
Fugio & φεύγω unde factum. *p.* 542. *n.* 107.
Fundanum Municipium in Tab. Heracl. memoratum ad Fundos Latii oppidum non pertinet. *p.* 466. *seqq.* Quid sit. V. Fundus.
Fundanus. V. Fundus.
Fundi in Latio oppidum civitatem Rom. sine suffragio quando acquisierit. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 1. & quando suffragii lationem. *Ib.* in Praefecturae formam redigitur. *Ib.* ejus ager veteranis ab Augusto assignatur. *Ib.* Praefectum juri dicundo ab Roma accipiebat. *Ib. col.* 2. qui *Praetor* Horatio dicitur. *Ib.* Ejus praefecturae Conventus, & Decuriones. *Ib.*
Fundo. V. Fluo.
Fundus est auctor. *p.* 468. *col.* 2. ejus regimen. *Ib. n.* 143. Fundi populi in leges Romanas quare

Fun-

Fundani dicti, & Municipium *Fundanum*. *p.* 469. *col.* 1. *p.* 474. *n.* 151. *Populi Fundi* notio. *p.* 470. *col.* 1. Duplex ejus vocis acceptio. *Ib. col.* 2. De eo doctorum virorum concertationes. *Ib.* & *n.* 145. Quid in eo certamine peccarit Valesius. *p.* 471. *col.* 1. Ciceronis de *Populo Fundo* disputatio. *Ib. col.* 2. Valesii opinio proponitur, & rejicitur. *p.* 472. *col.* 1. & 2. & *n.* 148. *p.* 473. *seqq.* In *Fundi* populi notione Ciceronis, quam Festi Gelliique artior sententia. *p.* 476. *seq.*

Fundus populus de quovis populo libero dicitur. *p.* 471. *col.* 2. ejus nominis ratio. *Ib. n.* 147. *Fundus* non actum transeuntem, sed statum populi leges Rom. amplexi notat. *p.* 472. *col.* 2. *p.* 474. *n.* 151. Fundis populis Lex Julia civitatem Rom. dabat. *p.* 114. *p.* 115. *col.* 1. *p.* 473. *col.* 1. In quas leges Romanas fundos fieri oporteret. *p.* 473. *seqq.* Vbi Populus Rom. novam legem jussisset, an ea populi Fundi tenerentur. *p.* 474. *col.* 1. In leges de publico populi Rom. jure non fiebant *Fundi*. *Ib. n.* 152. *p.* 475. *col.* 1. & 2.

Furius Camillus. V. Camillus.

Furti damnatus vel pactus quando notetur infamia. *p.* 425. *col.* 2. & *n.* 70.

G

G Littera quando fuerit in usu Romanorum. *p.* 550. *col.* 1. G & C promiscue usurpatae. *p.* 304. *n.* 1.

Gabius Bassus. V. Bassus.

Γειῶνοι qui fuerint. *p.* 225. *col.* 1. an iidem ac γειῶραι Hebraeorum. *Ib. n.* 23. Vox ex *γαῖα terra* & *ὤνιος venalis* facta. *p.* 225. *col.* 2. an sunt γεωνόμαι Hesychiani. *p.* 225. *col.* 1. proprie sunt *Servi adscriptitii*. *Ib. col.* 2. & *n.* 25. *p.* 554. *col.* 2. ac Θῆτες Graecorum. *p.* 226. *n.* 28.

Galesus fl. prope Tarentum. *p.* 93. cur *Eurotas* dictus. *p.* 97. *n.* 52.

Gallorum, & Coturnicum certamen Romae & Pergami commissum. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.

Γαμέτρας Dorice pro γεωμέτρης. *p.* 251. *col.* 1. Ejus usus. *Ib.*

Γῆ ἄρρηκτος. *p.* 159. *n.* 40. γῆ κόλη. *p.* 260. *col.* 1. γῆ δυνατὴ ἐλαίας ἔχειν. *p.* 214. *col.* 1. γῆ ἐρρηγεῖα. *p.* 157. *n.* 36. γῆ ψιλή. *p.* 246. *col.* 1. & 2.

Γεγράψεται. V. Γράφω.

Γέγροφα. V. Γραφω.

Γειῶραι, γειῶραι, seu γηῶραι apud Hebraeos sunt *Proselyti*. *p.* 225. *n.* 23. cur *cultores terrae* Hesychius interpretetur. *Ib.*

Γενεά. V. Generatio.

Generatio sive *Aetas* quot annis definita. *p.* 51. ejus putandae varius modus. *Ib.* triplex a Dionysio usurpata, & quare. *p.* 52. *n.* 96. Quaenam peculiaris Aegyptiis & Pythagoricis. *Ib.* & *p.* 53. *n.* 97.

Gentes & Familiae quaedam: *Aemilia*. *p.* 259. *in Adnot. col.* 1. *Aviania*. *Ib. Julia Felix*. *p.* 445. *col.* 1. *in Adnot. Patulcia*. *p.* 265. *n.* 10.

Γεωμέτρης. V. Γαμέτρας.

Γεῶνα Hesychio est *porca*. *p.* 225. *n.* 21.

Γεωνόμαι qui fuerint. *p.* 225. *col.* 1. & 2. an potius γεωνόμοι dicendi. *Ib. n.* 22.

Γηῶραι seu γειῶραι. V. Γειῶραι.

Γιγῶν Herculis nomen. *p.* 82. *n.* 24.

Gillus. V. Cylon.

Gnosco an *Nosco* rectius. *p.* 438. *n.* 103. *Gnot* pro *Gnovit* unde factum. *Ib.*

Gordius plaustro vehens rex salutatur. *p.* 365. *col.* 1.

Gracchus. V. Sempronius.

Gradilis panis. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.*

Gradus. Per gradus sportulae divisae. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.*

Graeci unde litteras acceperint. *p.* 120. *n.* 7. Graeci antiqua urbium nomina vel ita detorquebant, ut suae linguae esse viderentur. *p.* 501. *n.* 4. *p.* 515. *col.* 2. *p.* 527. *col.* 1. vel aequipollentia per interpretationem substituebant. *p.* 501. *col.* 1. *p.* 524. *col.* 1. *p.* 518. *col.* 2.

Graecia Italica, *Magna* dicta. Id cognomen a Scylace, Herodoto, & Thucydide nunquam usurpatum. *p.* 78. *n.* 19. quis primus meminerit. *p.* 9. *seq.* quamdiu id nomen durarit. *p.* 11. quando desitum. *p.* 12. an viguerit ea nomenclatio tempore Clementis Alex. *p.* 55. *n.* 104. Cur *Magna* dicta. *p.* 18. an ab Italiae splendore. *p.* 19. *p.* 61. *col.* 2. an potius a Pythagoricae scholae dignitate. *p.* 47.

Graecia *Magna* an totam Italiam & Siciliam comprehenderit. *p.* 13. *p.* 17. an totum Regnum Neapolit. continuerit. *p.* 14. *seq.* an a Tarento usque ad Cumas opinione Servii patuerit. *p.* 16. Ejus vera finitio ex Plinio & Ptolemaeo panditur. *p.* 16. quousque pertinuerit. *p.* 17. *p.* 45. *n.* 73. Eosd. fines habuit ac Italia antiqua. *p.* 48. *n.* 80. *p.* 59. *col.* 1.

Graecia Magna a Cicerone dicta *Vetus*. *p.* 12. *n.* 7. & Παλαιά a Polybio. *p.* 14. & qua notione. *Ib. n.* 14. *Graecia* absolute dicta. *p.* 21. *p.* 36. *n.* 55. Plauto cur *Exotica*. *p.* 18. *n.* 17. ejus strictiores fines. *p.* 26. *seq.* Graeciae Magnae dialectus Dorica vetus. *p.* 120. Ejus laudes. *p.* 48. *seqq.* *p.* 88. Graeciae M. splendor quamdiu durarit. *p.* 49. *seq.* Ejus varia fortuna & occasus. *p.* 50. *p.* 51. *n.* 92. Cur ad barbariem defecisse dicatur a Strabone. *p.* 115. *col.* 1. Graecia Magna an Siciliam continuerit. *p.* 31. *n.* 36. *p.* 57. *col.* 2. Cur ejus nomen ab Ovidio, Justino, &c. per hodiernam Italiam totam extensum. *p.* 59. *col.* 1. *p.* 60. *col.* 1.

Graecia Magna a Dionysio Syracusano oppugnatur. *p.* 10. *n.* 4. *p.* 13. *p.* 50. *n.* 88. Graecarum urbium Italiae recensio *a p.* 29. *ad p.* 40. & *p.* 553. *col.* 1. & 2. Graecia Magna a Lucania olim discreta. *p.* 490. *n.* 173. in quam tamen ab Augusto relata fuit. *Ib.*

Graecia Italica dicta *Major*. *p.* 12. quando id nomen acquisierit. *p.* 13. *p.* 20. *p.* 46. An comparate ad *Minorem*. *p.* 21. Haec *Minor* ubinam stetisse videatur. *p.* 21. *seq.* *p.* 44. *p.* 45. *n.* 73.

Graecia Magna, dicta etiam *Maxima*. *p.* 60. *n.* 106. Ejus nomenclationis testimonia ex Chrysostomo & Petrarcha. *Ibid.* dicta *Frons Italiae*. *p.* 27. *n.* 31. & qua notione. *Ibid.* Ejus nummi cur saepissime Minotaurum exhibeant. *Ib.* Regiones. *p.* 28. *seq.* A quibus primitus habitata. *p.* 25. *n.* 30. *p.* 26. *p.* 31. *n.* 40. Suas leges Romanis impertiit. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87.

Graecia transmarina, *Vlterior* Italis dicta, & quare. *p.* 18.

Graecismus is, qui Magna Graecia adhuc perennat, an ab antiquis usque Graecis repetendus. *p.* 61. *p.* 62. *col.* 1. & 2. an sequioribus saeculis invectus. *p.* 63. *col.* 1. *p.* 523. *n. VII.* cur in pagis potissimum supersit. *p.* 63. *col.* 2. Graecismus Neapoli. V. Neapolis.

Graecorum Italiensium conventus. *p.* 10. *n.* 4. ubi habitus. *p.* 106. a quo institutus. *Ib.* quo postea translatus. *Ib.* & *p.* 111. an in hodierno Polichoro fuerit. *Ib.* & *p.* 117. *n.* 88.

Γραμματεύς *scriba librarius*. *p.* 387. *n.* 2. Interdum est *supremus Magistratus*. *p.* 251. *col.* 1.

GRAMMATICA. *Quae ad grammaticam Graecam pertinent.*

Nominativus pro Genitivo. *p.* 176. §. 4. Nominativi absoluti exemplum. *p.* 250. *col.* 2.

Genitivus ab altero praeced. rectus. *p.* 195. *col.* 1.

Dativus pro nomin. *p.* 227. *col.* 1.

Accusativus pro nominativo casu. *p.* 175. *n.* 5. idem ab altero accusativo praecedenti rectus. *p.* 190. *col.* 1. & 2.

Ablativus ab altero ablativo praeced. rectus. *p.* 227. *col.* 1.

Anadiplaſiaſmus peculiaris in aoriſto 1. conjunctivi. *p*.251.*col*.2.
Attractionis inſolitae cujusdam genus. *p*. 195. *col*. 1.
Nomen plurale generis feminini cum verbo ſingulari. *p*. 161. *ad B. verſ*. 39. *p*. 279. *col*. 2.
Tertia perſona plur. praeteriti paſſivi nove formata. *p*.215.*col*.1.
Nova forma verborum in temporibus futuri primi indicat. *p*. 228. *col*. 1. *p*. 554. *col*. 2. & imperativi. *p*. 220. *n*. 17. item praeteriti medii. *p*. 193. *col*. 2.
Verbum adverbii naturam induens. *p*. 215. *col*. 2.
Ad Grammaticam Latinorum pertinentia.
Apparebunt, *juſſerit*. *p*.389. *col*.1.
Comitiis rationem, ſuppleto verbo *habere*. *p*. 447. *col*. 1.
Creatus eſt, *renuntiato*. *p*. 447. *col*. 1.
Gnot pro *Gnovit*. *p*. 438. *n*. 103.
In loca publica pro *In locis* &c. *p*. 376. *col*. 2.
Municipium pro *Municipum*. *p*. 481. *col*. 2. & *n*. 160.
Ne quem recitandos curato. *p*.406. *n*. 36.
Quantam pecuniam via locata erit. *p*. 329. *n*. 39.
Rex ſacrorum vebi oportebit. *p*.354. *col*. 2.
Tantae pecuniae eum eoſve adtribuito. *p*. 345. *col*. 1.
Imperativi tertiam perſonam plur. unde Latini acceperint. *p*. 220. *n*. 17.
Pronominis IS caſus omnes. Vide *IS*.
Γράμματος vox tum litterarum characteres, tum monumenta publica notat. *p*. 309. *n*. 3.
Γραφεύς *ſcriba* ſeu ſcriptor. *p*. 388. *n*. 2.
Γράφω an praeteritum medium recte γέγροφα formet. *p*.193. *col*. 2. & praeteriti paſſivi 3. plur. γεγράφαται. *p*. 215. *col*. 1. & 2. Γραφάντω pro γραφάτωσαν. *p*.220. *col*. 2. & *n*. 17.
Groma ſeu *Gruma* machina, quâ *rigor* dirigitur. *p*. 189. *col*. 1. Graecis eſt εὐθυωρία. *Ib*. hinc *degrumari* idem eſt ac εὐθυωρεῖν. *Ib*.
Γρονάδες, Heſychio ſunt *porcae*. *p*. 225. *col*. 1. & 2.
Gubitus pro *Cubitus* ſeu Accubitus. *p*. 397. *col*. 2. *in Adnot*.
Guidonis Ravennatis aetas, ejuſq. geographiae notitia. *p*. 520. *n*. *I*. Explicatur. V. Ind. Auct.
Γύα idem ac πλέθρον ſeu jugerum. *p*. 260. *col*. 2. *p*. 262. *col*. 1. Ejus nova compoſita, ἡμίγυον, τριημίγυον, πενθημίγυον, τρίγυον. V. Lex. Heracl. Cur per ſemijugera agrorum univerſitas interdum dimenſa. *p*. 263. *col*. 1. & 2.
Γῦον an *corpus* notet. *p*. 248. *col*. 2. quid proprie ſignet. *p*. 249. *col*. 2. In Tab. Heracl. eſt familiae inſigne. *Ib*. & *p*. 251. *col*. 1.
Gylon. V. Cylon.

H

Habere pro *eſſe*. *p*. 422. *col*. 1.
Hadria urbs in Piceno. *p*. 35. Graeci oris. *Ib*. & *p*. 90. *n*. 37. Nominis orthographia. *p*.530. *n*. 80. Quo ſenſu dicatur a Stephano *Urbs Tyrrheniae*. *p*. 530. *col*.1. De Diomede ejus conditore, deque priſtino nomine Αἰθρία fabulae. *Ib*. *col*. 2. Inde Hadriano Caeſari origo. *Ib*. *n*. 81. & *p*. 532. *n*. 84. nomen Hadriatico mari dedit. *p*. 530. *n*.81. *p*. 532. *col*. 2. Ejus gentile nomen Ἀτρεύς & *Hadrianus*. *p*.530. *col*. 1. *p*. 531. *col*. 1. Ejus nummus rarus Ατρευς inſcriptus cum *Jovis Caſii* effigie illuſtratur. *p*. 529. *p*. 531. *col*. 2. *p*. 532. *col*. 1. & *n*. 83. *Vide etiam additamentum in fine Indicum*. Hadria Piceni colonia Hadriae Venetorum. *p*. 530. *n*. 81. ab Atreo ſeu Atrià deducta. *p*. 531. *col*. 2. & *n*. 83. Primum Tuſca urbs fuit. *p*. 532. *col*. 1. poſtea Graecos colonos accepit. *Ib*. *col*. 2. demum colonia Rom. evaſit. *p*. 532. *n*.84.
Hadria in Venetia a Tyrrhenis habitata. *p*. 530. *col*. 1. & *n*. 81. *p*.532. *col*.1. Metropolis Hadriae in Piceno. *Ib*.
Hadrianus Imp. oriundus ex Hadria Piceni. *p*. 530. *n*. 81. *p*.532. *n*. 84. legem de plauſtris per urbem interdiu non ducendis reſtituit. *p*. 299. *col*. 2. *p*. 358. *col*. 1. *p*. 362. *n*. 88.
Hadrias conditor Hadriae in Piceno. *p*. 531. *col*. 2. & *n*. 83.
Hadriaticum mare apud Graecos idem ac Jonium. *p*.16. unde nomen acceperit. V. Hadria Picens.
Haleſini leges de cooptando Senatu a Romanis petunt. *p*. 412. *n*. 49.
Halex fl. inter Rheginum agrum & Locridem. *p*. 29.
Hamaxa. V. Ἅμαξα.
Hannibalica tempora quod ſpatium annorum ſignent. *p*. 51. *n*. 92.
Hannibalis caſtra. V. Caſtra Hannibalis.
Hatria. V. Hadria.
Helenae raptus in marmoreo anaglypto exhibitus. *p*. 138. *n*. *IV*. illuſtratur & cum inſigni loco Pindari confertur. *Ib*.
Heraclea quotuplex. *p*. 64. quo pacto una ab altera diſtinguenda. *p*. 112. *n*. 82. Heraclea Lydiae eadem ac Magneſia. *p*.112. *n*. 82. *col*. 2. ejus gentile nomen. *Ibid*. Heraclea Thraciae an eadem ac *Pontica*. *p*. 64. *n*. 1. Heraclea Pontica inter cognomines princeps. *Ib*. & *p*.112.*n*.82.
Heraclea Magnae Graeciae urbs in ſinu Tarentino. *p*. 33. *p*. 65. *p*. 67. *ſeq*. Ejus origo. *p*. 69. variae vices. *p*. 71. Ab Jonibus dicta *Siris*, *Leutarnia*, *Chone*. *p*. 67. *p*. 72. Horum nominum etymologiae. *p*. 73. *n*. 9. *p*. 81. *ſeqq*. A Trojanis vocatur *Poliium*. *p*. 73. & *Sigeum*. *p*. 74. Harum vocum ratio. *p*. 73. *ſeq*. a Thuriis & Tarentinis primitus incolebatur, & quamdiu. *p*. 66. *p*. 75. *ſeq*. ac tum vocabatur *Taras*, & *Heraclium*. *p*. 77. *p*. 78. & quare. *p*. 82. Ad Aciris ripam traducta colonia cum ſupplemento Tarentinorum. *p*. 76. & quando. *p*. 65. *p*. 75. *p*.116. *n*. 85. Ac tunc demum *Heraclea* dicta. *p*. 79. *p*. 116. *n*. 85. Ex quot populis ea colonia conflata. *p*. 69. Quouſque Tarentinis paruerit. *p*. 107. & quando ſui juris evaſerit. *Ib*. & *p*. 113. *p*. 132. *ſeqq*. Hannibali ſe dedidit. p. 107. *n*. 69. Hujus urbis ſitus. *p*. 110. *n*. 77. an in hodierno *Polichoro*. *p*. 111. Ibi concilia totius Magnae Graeciae coacta. *p*. 166. An unquam *Heracleopolis* dicta. *p*.110. *n*.78. Quo pacto ab aliis Heracleis diſtinguenda. *p*. 112. *n*. 82. Ejus gentile nomen. *Ib*. Nummi ejus deſcripti. *p*.112. *n*. 82. §. *II*. ante legem Juliam percuſſi. *Ib*. & *p*. 115. *col*.2. Romanorum municipium ſeu civitas foederata *aequiſſimo jure* fuit. *p*. 113. *ſeq*. *p*. 415. *n*. 55. & *ſingulari foedere*. *p*. 131. quando quove auctore id factum. *p*. 132. *ſeq*. Hujus municipii laudes. *p*. 491. *n*. 174. quae incommoda bello Italico ſuſtinuerit. *Ib*. ejus tabularium incenſum. *Ib*. & *p*. 113. *n*. 83. Archiam poetam civitate donat. *p*. 113. *n*. 83. Poſt legem Juliam municipium cum jure ſuffragii. *p*.114. *p*.115. *col*.1. Cum Tarentino ac Neapolitano municipio comparatur. *p*. 115. *col*. 2. *p*. 492. *n*. 175. Quo anno civitatem Rom. acquiſierit. *p*. 491. *ſeqq*. Quamdiu ea urbs floruerit. *p*. 116. An ſub M. Aurelio adhuc ſteterit. *p*. 117. & an tempore Ravennatis Anonymi. *Ib*. quouſque duraverit. *p*. 128. *n*. 15. Ejus navale. V. Siris. An ibi Pythagoras docuerit. *p*. 116. *n*. 85. Schola fuit Pythagorica. *Ib*. Qui inde prodierint. *p*. 116. *n*. 86. Heracleae tabulae aenae Graece & Latine ſcriptae. V. Heracleenſes Tabulae.
Heracleenſes. *Heracleenſis* aut *Heracli*e*nſis* eſt gentile nomen Heracleae Italicae. Heracleenſium legio civitate Rom. donatur a P.Craſſo. *p*. 131. *ſeq*. Heracleen-

ſis

sis populi divisio in Obas & Tribus. *p.* 149. §. 3. Ejus familiarum insignia. *p.* 150. §. 5. insignium nomina: Ανθεμα, Ανθεμιον, Βοτρυς, Γυον, Εμβολος, Επιςυλιον, Θριναξ, Κιβωτιον, Λωτηριον, Πελται, Σφαιρωτηρες. Vide in *Lex. Heracl.* Heracleenses *νόμον* dicebant, quem alii *νοῦμμον*, & quare. *p.* 217. *n.* 15. Heracleensium nummi ejusdem typi ac Tarentinorum & Brundusii, *p.* 216. *col.* 2. *p.* 218. *col.* 1. Heracliensium nummus quanti aestimatus. V. Νόμος sive Νοῦμμος. Magistratus & Officia, *Ephorus*, Ορισαί, Γαμέτρης, Γραμματέυς, Πολιανόμοι, Σιταγέρται. Vide suis locis. Menses Α'πελλαῖος, Πάνεμος. *p.* 147. *col.* 1. *p.* 208. *col.* 1. Heracliensium de lege Julia adsciscenda concertationes. *p.* 115. *col.* 1. *p.* 473. *col.* 2. *p.* 474. *col.* 1. Heracleensis scripturae specimen. *p.* 124.

Heracleenses Tabulae Graecae duae ubi erutae, *p.* 2. vetere dialecto Dorica exaratae. *p.* 119. Harum scripturae singularitas. *p.* 122. Ejus Alphabetum, *p.* 124. *seqq.* duae litterae novae. *p.* 126. *p.* 128. *seq.* Quando scriptae. *p.* 133. *seq.* E commentariis manu exaratis a Scalptore descriptae. *p.* 155. *n.* 26. Vtra harum tabularum antiquior. *p.* 135. Harum prior non tota ad eumdem annum pertinet, *Ib.* & *p.* 136. *p.* 243. *col.* 1. circa Dorismum inter utramque discrimina. *p.* 135. *n.* 25. utriusque leves mendae. *p.* 136. *n.* 27. Orthographia castigatissima. *p.* 135. *seq.* Vtraque ab incendio tabularii Heracleensis bello Italico servata. *p.* 491. *n.* 174. Vtriusque Tabulae vocum singularum Lexicon. *p.* 281.

Heracleensis Tabulae Graecae prioris *Britannicum fragmentum*. *p.* 3. a Maittairo editum. *Ib.* producitur cum interpretatione Maittairi, nostrisque observationibus a *p.* 145. *ad p.* 164. Ejusdem Tabulae *Neapolitanum complementum* cum Britannico coalescere ostenditur. *p.* 165. *seq.* Ejus argumentum, *p.* 204. producitur & cumulatissime illustratur *a p.* 165. *ad p.* 252. Hujus Tabulae scriba Aristodamus Symmachi filius. *p.* 250. *ad N. vers.* 139.

Heracleensis Tabulae Graecae alterius argumentum. *p.* 255. Priore paullo recentior. *p.* 256. producitur & illustratur *a p.* 257. *ad p.* 280.

Heracleensis Tabula Latina quo anno scalpta, Conradi judicium. *p.* 291. *n.* 3. & 4. an post C. Sempronii Gracchi interitum. *p.* 292. *col.* 1. *p.* 382. Ejus vera aetas panditur. *p.* 493. quo anni tempore scalpta. *p.* 421. *col.* 1. Quare mendis scateat, *p.* 466. *col.* 2. & *n.* 141. Digestum legum Romanarum fuit, in quas fundos fieri oportebat populos Italicos, si civitatem Rom. ex lege Julia consequi vellent. *p.* 473. *col.* 1. *p.* 474. *col.* 1. *Lex* absolute dicitur. *p.* 409. *p.* 479. *col.* 1. sed plura complectens capita, ut *Lex Satura* dici queat. *p.* 478. *col.* 2. *p.* 480. *col.* 2.

In Heracleensis Tabulae Latinae *Britannicum fragmentum* Conradi observationes. *p.* 292. Idem Britannicum segmentum producitur & illustratur. *a p.* 303. *ad p.* 380. Ejusdem segmenti Brit. cum *Neapolitano complemento* coalitio. *p.* 381. Id complementum commentario perpetuo profertur & explicatur. *a p.* 384. *ad p.* 488. Quare leges Romanas, & municipales simul complectatur. *p.* 323. *col.* 2. *p.* 383. *p.* 483. *col.* 2. Vna an plures hujusmodi Tabulae fuerint. *p.* 382. *seq. p.* 483. *n.* 166.

Heracleius lapis idem ac Magnes. *p.* 112. *n.* 82. *col.* 2.

Heracleotica regio Magnae Graeciae. *p.* 29.

Heraclium, priscum nomen urbis Heracleae. *p.* 78. Vnde factum. *p.* 79. *n.* 21.

Herculaneus pagus. *p.* 399. *col.* 2. ejus scitum illustratur. *Ib.* & *p.* 400.

Herculanium oppidum in Campania. *p.* 45. *p.* 78. *n.* 21.

Hercules Aegyptius inter cognomines antiquissimus. *p.* 82. *Chon* ab Aegyptiis dictus. *p.* 81. sive Γιγῶν. *p.* 82. *n.* 24. Cadmi Phoenicis nepos. *p.* 82. Cur *Melicerta* vocatus. *Ib. Herculi decumas publicare* quid. *p.* 452. *n.* 128.

Hermae an solum Mercurii effigiem referant. *p.* 139. *n. V.* Quid Hermacles, Hermathenae, Hermerotes, Hermopanes. *Ib.* & *p.* 149. §. 4. In templis & domorum vestibulis prostabant. *Ibid.* nominis etymologia. *Ib.* Qua de causa pro domibus starent. *p.* 150. §. 5. insignibus familiarum ornatae. *Ib.*

Herodotus quo tempore Musas scripserit. *p.* 102. *col.* 1. In coloniam Thuriam transcribitur. *p.* 75. *n.* 11. eoque *Θούριος λογοποιὸς* dictus. *p.* 57. aequalis an antiquior Scylace. *p.* 78. *n.* 40. *p.* 79. *p.* 101. *n.* 58. pluribus locis illustratur. Vide Indicem Auctorum.

Hestiaeus pater Architae Tarentini. *p.* 152. *col.* 1.

Hesychius opportunissimus Tabularum Heracleensium interpres. *p.* 174. *col.* 2. *p.* 186. *n.* 23. *p.* 219. *col.* 1. *p.* 222. *col.* 1. Pluribus locis defenditur, emendatur, explicatur. V. Indicem Auctorum.

Hippias seu *Hippys* Rheginus quando floruerit. *p.* 201. Ejus opera. *Ib.* nominis orthographia. *Ib.* *n.* 45. illustratur. V. Ind. Auctor.

Hipponium urbs a Scylace adscripta Lucaniae. *p.* 102. *col.* 1. Cetera vide in *Vibo*.

Hirpus, unde Gens Hirpinorum, *Lupum* signat, *p.* 525. *col.* 2.

Hispania municipiis Rom. frequentata, *p.* 418. *n.* 62.

Histriones ignominia notati. *p.* 444. *col.* 1.

Homeri rhapsodiae cur in XXIV. libros distributae. *p.* 251. *col.* 2. Ejus scholiastes *Demus*. *p.* 200. *n.* 43. Explicatur. V. Ind. Auctor.

Honore usi qui. *p.* 332. *n.* 35.

Horatius (Q.) *Flaccus* ex Tribuno militum scriba quaestorius. *p.* 388. *n.* 5.

Hordeum (*κρίθη*) potius quam triticum olim serebatur. *p.* 511. *col.* 1. *in Adnot.* 31.

Horreum ex graecò *ὅριον* factum, *p.* 209. *col.* 1. Horrea Sempronia. *p.* 310. *col.* 1.

Hortus olim locum circumsaeptum notabat. *p.* 273. *n.* 18.

Hydruntum graecum oppidum. *p.* 40. inter portus aevo Scylacis numeratum. *Ib.* nominis orthographia. *Ib.* Antea portus *Lupiae* fuit, *p.* 524. *in Adnot.* 62. mox in urbeculam concrevit. *Ib.*

Hylias fluv. & terminus Regionis Crotoniensis. *p.* 32. Ejus rectum in ΑΣ non in Α. *p.* 553. *col.* 1.

Hyria urbs in Sallentinis an eadem ac nummorum VDINA, *p.* 33. a Cretensibus condita. *p.* 94. *seq.* seu Japygibus. *p.* 537. *n.* 44. Nominis orthographia. *p.* 534. *col.* 1. Nummi Tyrrhenice VDINA inscripti. *Ibid.* nomen primitivum quale fuerit. *Ib.*

Hyrium in Piceno. *p.* 35.

I

I Cur littera longa Plauto dicatur. *p.* 125. I & E alternant. *p.* 155. ad B. vers. 13. *p.* 201. *n.* 46.

Iamblicus ex variis veterum fragmentis vitam Pythagorae concinnavit. *p.* 54. *n.* 102. *p.* 59. *col.* 1.

Iapyges primi habitatores Magnae Graeciae, *p.* 25. *n.* 30. *p.* 26. *p.* 31. *n.* 40. atque adeo Italiae primitivae. *p.* 535. *col.* 2. & *n.* 87. iidem ac *Cretenses*. *p.* 94. *n.* 47. *p.* 95. *p.* 96. *n.* 51. *col.* 2. *p.* 536. *col.* 2. seu *Cerethaei* Palaestinae. *p.* 535. *n.* 88. *col.* 1. A Iosua fugati. *p.* 542. *col.* 2. quas urbes primum in Italia condiderint. *p.* 31. *n.* 40. *p.* 536. *col.* 2. *p.* 537. *n.* 94. Tria Iapygum promontoria. *p.* 26. *p.* 537. *n.* 94. & 96. In Magnam Graeciam non in Etru-

riam

riam primum appulerint. *p.* 32. Cetera vide in *Cretenses*.
Iapygia primum Frontem Italiae cum utroque cornu amplectebatur. *p.*536. *col.*1. mox in sinistro cornu se continuit. *Ib. col.*2. & *p.*542. *col.*1. Hujus Iapygiae strictius acceptae partes *Sallentia* seu *Messapia*, *Calabria* seu *Peucetia*, *Apulia*, *Daunia*. *p.* 537. *col.* 1. & 2. & *n.* 97. *p.*538. *n.*98. Iapygiae promontorium, seu *Acra Iapygia*. *p.*537. *n.* 95. Nominis Iapygiae etymon Orientale. *p.* 542. *n.* 107. Iapygiae urbes Graecae ex Scylace. *p.*78. *p.*102. *col.* 2. *in Adnot.* 58.
Iapyx ventus Apuliae. *p.* 543. *col.* 1. & *n.* 110. an Messapiae nomen dederit. *Ib.* & *col.* 2. Vocis etymon. *p.* 543. *n.* 111. Venti opportunitas in Graeciam solventibus. *Ib. n.* 112.
Iavan filius Iaphet. *p.* 73. *n.* 8. inde est *Jonum* nomenclatio. *Ib.*
εικατι in priore Tab. Heracl. semper sine diphthongo scribitur pro εἴκοσι. *p.* 135. *n.* 25.
εικατιδεος *limes* (vox nova) in Tab. Heracl. unde dicatur. *p.* 181. *n.* 15. an ex εικατι & δειο pro δυο. *Ib.* quasi *duos* & *viginti pedes* patuisset. *p.* 182. *in Adnot.* 15. an quod *bis viginti pedes* haberet. *Ib.* par *Decumano Maximo* ostenditur. *Ib.* & *p.*182. *n.*16.
εικατιπεδος *limes* quot pedes latus. *p.* 181. *n.* 15. Vnde dictus. *Ib.* an idem ac apud Latinos *Kardo Maximus*. *Ib.*
Ἴδιος etiam ϝίδιος scribebatur. *p.* 160. *n.* 43. τὰ ἴδια idem ac *domus*. *p.* 247. *n.* 51. Ab ἴδιος est *Viduus*. V. Viduus.
Idomeneus Lycii conditor. *p.* 520. *n.* II.
Idoneus quid notet. *p.* 426. *col.* 2.
Ignominia an integre *Ingnominia* scriptum. *p.*438. *col.*2. an factum ex ὄνομα. *Ib. n.* I. An a verbo *gnosco* & *in* privativo. *p.* 438. *n.* 103. Ignominiae causa ordinem adimere. *p.*438. *col.*2. Ignominiam remittere. *p.* 439. *col.*1. Ignominiae causa removere. *p.* 440. *n.* 109. Τὸ *Ignominiae causa* semper additum in exauctorandis ignominiose militibus. *p.* 441. *n.* 111. quando non necessarium. *Ib. n.* 112.
Ii pro *Ei*. *p.* 326. *n.* 48.
Ἴλεος vitis nomen. *p.* 201. *col.* 2. ejus vera scriptura. *Ib.* Cetera vide in Βύβλος.
Ille pro ὁ δεῖνα. *p.* 224. *col.* 2.
Immolitum in loco publico diruebatur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 374. *col.*1. *p.*376. *n.* 104. *Immolitum* quo differat ab *Inaedificato*. *p.*377. *col.*2.
Immunis quid. *p.* 240. *n.* 48.
Imperativi in tertia plur. novus Dorismus in ντω. *p.* 220. *col.* 2. inde Latini suam ejusdem modi formationem hauserunt. *p.* 220. *n.* 17. Imperativus pro Infinito. *p.* 239. *col.* 1.
Imperator quid libera Rep. & sub Caesarib. *p.* 441. *n.* 110.
In loca publica pro *in locis publicis*. *p.* 376. *col.* 2.
In loco quid. *p.* 350. *col.* 1.
Inaedificatum in loco publico diruebatur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 374. *col.* 1. *Inaedificatum* an aedificia in locum publicum procurrentia notet. *p.* 376. *col.*1. est quod priori aedificio publico imponitur. *p.* 377. *col.* 2.
Incile est ductus, quo aquae inducuntur. *p.* 198. *col.*2. Item emissarium, quo aquae stagnantes egeruntur. *Ib. n.* 40. & 41.
Incipientes termini. V. Termini.
Indefinita verba. V. Verborum.
Indentatae chartae. *p.* 165. *n.* 1.
Infamia ex jure *naturali* & *civili*. *p.*426. *col.*2. Infamiae notati Decuriones creari non possunt. *p.* 424. *seqq.*
Infragilis terra quae. *p.* 159. *n.* 40.
Inire convivium, spectaculum. *p.* 452. *col.* 1.
Injuriam pati quis dicatur. *p.* 427. *col.* 1. & *n.* 72.
Insignia praefixa nominibus propriis in Tabb. Heracl. *p.*147. *col.* 2. *p.* 148. *n.* 10. Cur omittantur in Ephororum nominibus. *p.* 205. *col.* 2. Ad regiones an ad Curias designandas apposita. *p.* 149. §. 3. Erant insignia familiarum. *p.* 150. §. 5. in Hermis, Gemmis, Nummis adpicta. *Ib.* & in Clypeis. *p.*151. §. 7. Cetera vide in *Heracleenses*.
Interdicta Praetoris: *Ne quid in loco publico* &c. & *De loco publico fruendo* unde desumpta. *p.* 302. *col.* 1. & 2. *p.* 380. *col.* 2.
Iones primi Siris conditores. *p.* 73. unde cognominati. *p.*73. *n.*8. a Trojanis trucidati. *p.* 69. iidem ac prisci Athenienses. *Ib.* & *p.* 75. *n.* 11.
Ionium mare apud Graecos idem ac Hadriaticum. *p.* 16.
Iovis epulum. V. Iupiter.
Iovius compagus cum Herculaneo. *p.*399. Ejus compagi magistri libertinae conditionis. *p.*400. *col.*2.
Ioza. V. Iulia Ioza.
Ἱππών. V. Vibo Valentia.
Irae coërcitae praeclarum exemplar. *p.* 97. *n.* 53.
Ire in Decuriones, Conscriptos. *p.* 446. *col.* 1.
Is, *ea*, *id*. Dat. *Ii*. *p.* 326. *n.* 48. Nominat. plur. *Ei*. *p.*380. *n.* 110. Genit. plur. *Eum* pro *Eorum*. *p.* 327. *n.* 58. *p.* 350. *col.* 1.
Ita cujus sit vis. *p.* 348. *col.* 1.
Italia. Ejus primi habitatores ex Oriente profecti. *p.* 25. *n.* 30. nempe *Chones*. *p.* 535. *col.* 1. & *Cretenses*. *Ib. col.*2. qui postremi *Japyges* audierunt. *p.*536. *col.*1. Vide Chones, Cretenses, Japyges. Italia vetustior prius *Chonia* sive *Saturnia* dicta fuit. *p.* 80. *n.* 22. *p.*83. *seq.* mox *Oenotria*, deinde *Italia*, demum *Brettia*. *p.*48. *n.* 80. *p.*60. *p.*538. & *n.* 100. *Italiae* nomen ab Ἰταλος (*taurus*) petitum. *p.* 27. *n.* 31. Ejus vera etymologia Orientalis panditur. *p.* 546. *col.* 2.
Italia quousque olim patuerit. *p.* 56. *n.* 105. non ultra sinum Lameticum & Scylleticum aetate Aristotelis prorogata. *p.* 58. *col.* 1. Serius intra Metapontum & Paestum contenta. *p.* 58. *col.* 2. Aevo Antiochi Italia olim Lao flumine & Metaponto finiebatur. *p.*58. ita ut hinc Metapontum, & illinc Laus esset Italiae terminus. *p.*538. *n.*98. & 99. *p.*543. *n. l.* an postea Metaponto & Sirenitide. *p.* 58. *p.* 80. Aetate Pythagorae fines Magnae Graeciae non excedebat. *p.* 59. *col.* 1. *p.* 553. *col.* 1. & 2. Italiae finitio sub Romanis. *p.* 114. *n.* 84. Ejus nomen quando ad Alpes usque prolatum. *p.* 58. *col.* 2. Stephanus, aliique saepe de Italia vetustiore accipiendi. *p.* 60. *col.* 1. Italia an olim *Vitalia* dicta. *p.* 27. *n.* 31. Loca Italiae quotuplicia. *p.*114. *n.*84. Italia an sub nomine *Siciliae* venerit. *p.*57. *col.*2.
Italiae Frons quae. *p.* 27. *n.*31. An ita dicta a procurrentibus peninsulis caput cornutum referentibus. *Ib.* & *p.* 512. *n.* 33.
Italica secta cur sic vocata. *p.*59. *col.* 2.
Italici belli socialis quae potissima causa. *p.* 456. *n.* 132.
Italici populi quibus gradibus civitatem Romanam consecuti. V. Romana Civitas.
Ἰταλιῶται sunt Graeci Italiae incolae. *p.* 15. *n.* 16. *p.* 36. *n.* 58.
Ἰταλιώτιδες γλῶτται, quae. *p.* 36. *n.* 58. *p.* 142. *n.* 2.
Item pro *Itidem*. *p.* 306. *col.* 2.
Iter usucapi non poterat. *p.*319. *n.*8.
Ithacesiae insulae. *p.* 42.
Iubeo cum particula *ut*. *p.*388. *col.*2.
Iudices a quo dati. *p.* 347. *n.* 55.
Iudicium quo differat ab Actione. *p.* 347. *col.* 2. Iudicii *uti de re credita* quis effectus. *Ib.* & *p.* 298. *col.* 1. Iudicium *pro Socio* etiam *Actio pro Socio* dicta. *p.* 426. *col.*1. Iudicia directa. *p.*424. *col.* 2. Iudicia *contraria* non pariunt infamiam. *Ib. n.* 69. Iudicia *sine lege* quae. *p.* 428. *n.* 75. Iudicia *publica* quae. *p.* 436. *col.* 2. alia capitalia, alia secus. *Ib. n.* 98. Iudicio publico capitali damnati in Italia esse non poterant. *Ib.* & *p.* 437. *col.*1. notabantur infamia. *Ib. n.* 100.

Iu-

Iugeratio camporum non uno ritu peracta. *p.* 256. *n.* 1. *p.* 269. *col.* 1. & 2. *p.* 261.

Iugerum modus non ubique idem fuit. *p.* 260. *n.* 5. Iugera Πλέθροις fere paria. *Ib. n.* 6. An interdum pro mera longitudinis mensura usurpata. *p.* 260. *col.* 2. *Semijugera* Graecis ἡμίγυα. *p.* 261. *col.* 2. *p.* 262. *col.* 2.

Iulia *Ioza* seu *Traducta* cur sic vocata. *p.* 65. *n.* 3. quando deducta colonia. *Ib.* ejus municeps Mela Pomponius. *Ib.* & *p.* 544. *in Adn.* 113. *seq.*

Iulia lex de Civitate. V. Lex Iulia.

Iulius (C.) Caesar ab exercitu cum infamia removet Tribunos mil. *p.* 440. *n.* 109. Ejus severitas in exercenda *de Sicariis* quaestione. *p.* 442. *col.* 2. Cetera vide in C. *Iulius Caesar*.

Iumentorum nomine quae animalia veniant. *p.* 358. *col.* 2.

Iuniores qui dicti. *p.* 407. *col.* 2. *in Adnot.* relate semper ad seniores cognomines. *Ib.* & *p.* 555. *col.* 1.

Iuno in Iovis epulo sedens invitata ad cenam. *p.* 448. *n.* 124. Iunonis ab Enevalio sauciatae, in vase pictura cum inscript. ΗΡΑ, explicatur & cum Homero comparatur. *p.* 137. & *n.* II. Iuno Lacinia. V. Lacinium.

Iupiter Λυκαῖος, Κάσιος, Τῆς, V. suis locis. Iovis epulum. *p.* 452. *n.* 128.

Iurare bonam copiam. Hujus formulae loca Varronis & Ciceronis conferuntur, & illustrantur. *p.* 431. *col.* 1. idem est ac jurare *solvendo se esse*. *p.* 432. *col.* 2. idque per euphemismum pro *Bonis cedere*. *Ib. n.* 87. quod ignominiosum est habitum. *Ib. Iurare calumniam* quid. *p.* 433. *n.* II. *Iurare calumniam in aliquem* compendio usurpatum pro *profiteri se accusatorem*. *Ib.*

Iurisdictio penes quos magistratus. *p.* 347. *col.* 1. Iurisdictionis Aedilium, aliorumque magistratuum ambitus. *p.* 331. *n.* 33.

Ius interdum Iurisdictionem notat. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 1. *Jus in publicum residere*, quid. *Ib.*

Iusjurandum in censu edendo. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1.

Iusti dies. V. Dies.

Ἴυγξ. V. Torquilla.

K

K Littera quibus vocibus in Latio adhibita. *p.* 437. *col.* 2. Calumniatorum fronti inusta. *Ib. n.* 101. vide etiam in *Notae*.

Kalata Comitia. V. Calata.

Kalendae, dies pensionis usurarum: unde *Kalendarium*, pro foenebri negotio. *p.* 173. *col.* 2.

Kardo Maximus. V. Limes.

Koppa Atticorum littera. *p.* 122. *n.* 10. Ejus figura (ϙ) ex Hesychio, & nummis Crotoniatarum eruitur. *Ib.* Cur in horum nummis effigietur. *Ib.* Olim littera, postea Nota numeralis. *Ib.* & *p.* 129. inde Latini litteram Q expresserunt. *p.* 122. *n.* 10.

Koppatias est equus τὸ *Koppa* inustum habens. *p.* 122. *n.* 10.

L

L Litterae figuram Latini unde expresserint. *p.* 128. *n.* 16. L superne inscriptum pro spiritu aspero. *p.* 127. *n.* 14. *p.* 128.

Lacinium promontorium in M. Graecia. *p.* 31. templo Junonis Laciniae celeberrimum. *Ib. n.* 37.

Laetorius. V. Plaetorius.

Laevinus Cos. cum Pyrrho ad Pandosiam congreditur. *p.* 103. quaenam ea Pandosia fuerit. *Ib. n.* 63. *p.* 104. *seq.*

Lagaria urbs M. Graeciae. *p.* 33. ejus vinum probatissimum. *Ib.* Λαγγαρία a Lycophrone dicta. *Ib.*

Lameticus sinus. *p.* 58. *col.* 1.

Lanistae vox Etrusca. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 1. an a *laniando* facta. *Ib.* Lanistae tironum militarium diversi a Lanistis gladiatorum. *Ib.* Lanistae avium. *Ib. col.* 2.

Lanistatura (vox nova in Tab. Heracl.) pro *arte lanistitia*. *p.* 443. *col.* 2. Ars ab Etruscis in Latium invecta. *Ib.* vili habita. *p.* 444. *col.* 1. Lanistaturam facere. *p.* 443. *col.* 2. Lanistatura avium. *Ib. n.* 118.

Λαφρία cognomen Minervae. V. Minerva.

Lapides *perpetui* & *integri* in semitis viarum. *p.* 351. *col.* 1. & 2. Lapides milliares. V. Milliares.

Larinum oppidum in Frentanis. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 2. Nummi Tyrrhenicâ scripturâ. *Ib.* Ejus derivativum nomen *Larinus* & *Larinas*. *Ib.* aliud ab hodierna *Larina*. *Ib.*

Latini unde litteras hauserint. *p.* 120. *n.* 7. *p.* 121. *seq.* Latini Rhethores. V. Rhetores.

Latium unde dictum. *p.* 85. *p.* 88. *n.* 34. Ab Aboriginibus h. e. Oenotris frequentatum. *p.* 87. *seq.* cur *Camisene* dictum. *p.* 88. *n.* 34. Ejus cultus Saturni unde propagatus. *p.* 85. *p.* 88. *n.* 34.

Latrina, Graecis ἀφεδρὼν a *seorsum sedendo*. *p.* 229. *col.* 1. *Latrina* an contractum ex *Lavatrina*. *p.* 229. *n.* 35. an potius a *Latendo* dicta. *Ib.* an *balneum* quoque notarit. *Ib.* Latrina aevo sequiore χρεία & *Necessarium* dicta. *p.* 230. *col.* 1.

Laus fl. & colonia Sybaritarum. *p.* 42. olim Italiae terminus. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 502. *n.* 7.

Lecce. V. Lupia.

Lecticarum usus quibus & quando vetitus. *p.* 354. *col.* 2.

Legati *decem* numero mitti soliti. *p.* 460. *col.* 2. & *n.* 136. *p.* 461. *col.* 1. Ex edicto Vespasiani non plures *tribus* Romam adlegabantur. *p.* 461. *col.* 1.

Legere Conscriptos. V. Decuriones.

Leges plurative de *simplici* lege. *p.* 361. *n.* 83. Leges majorum antiquatae, a nepotibus reductae. *Ib. n.* 82. *p.* 391. *col.* 1. Leges cur Spartanis, Tarentinis &c. Ῥῆτραι dictae. *p.* 235. *n.* 43. Leges in tabulario asservatae notis numeralibus distinguebantur. *p.* 251. *col.* 2. Populis petentibus leges Romani dabant. *p.* 478. *n.* 156. *Legibus mitti* in Praefecturas quid. *p.* 394. *n.* 15. *p.* 396. *n.* 21. *Legum-dator* in Municipiis. *p.* 477. *p.* 482. *n.* 161. *Lex* interdum pro Lege Municipali. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 486. *col.* 2.

Leges decem-virales ex Graecia praesertim Italica arcessitae. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87.

Leges Municipiis datae quo ordine in municipiis promulgatae. *p.* 482. *seq.* Vel ipsissimae Romanorum erant, vel quam minimum a Romanis diffidebant. *p.* 483. *col.* 2. Patrio municipii sermone scriptae. *p.* 483. *n.* 165.

Legum, quae laudantur vel illustrantur, indiculus.

Annaria. *p.* 411.

Annaria municipalis. *p.* 411. *col.* 2. *p.* 412. *n.* 48. & 49.

Boria. *p.* 316. *n.* 16.

Caecilia Didia. *p.* 480. *col.* 2.

Censoria. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 380. *n.* 109.

De *Censu* in municipiis. *p.* 454.

Claudia & Cornelia datae Siculis Rebusp. *p.* 412. *n.* 49.

Cornelia de proscriptione & ficariis. *p.* 442. *n.* 116.

Frumentaria M. Livii Drusi. *p.* 315. *col.* 1. Ejus cum lege Borii consensus. *p.* 317. *n.* 17.

De *Frumento* dividundo. *p.* 306.

De *Fundanis* Municipiis. *p.* 477.

Julia de *Civitate*. Ejus verba. *p.* 473. *col.* 1. Populis Fundis civitatem Rom. dabat. *Ib.* Cetera vide in *Fundus*. De ea lege adsciscenda Neapolitanorum & Heracliensium concertationes. *p.* 473. *col.* 2. & *n.* 150. *p.* 474. *col.* 1. Quae legum capita populis, si civitatem consequi vellent, proposuerit. *p.* 473. *col.* 1. *p.* 474. *col.* 1. Anno ab V. C. DCLXIII. ab L. Julio Cos. lata. *p.* 489. Civitatem populis, qui bello Sociali in fide mansissent dabat. *Ib. n.* 169. *p.* 555. *col.* 1.

Julia municipalis. *p.* 409. *col.* 2.

Laetoria. V. Plaetoria.

Licinia Mucia de Civibus regundis potissima causa belli Italici. *p.* 456. *n.* 132.

De *Locis* publicis. *p.* 375.

De

De *Magiſtratibus* Municipalibus. *p.* 401.
Mamilia quo anno lata. *p.* 377. *n.* 105. ex MStis excepta. *Ib. n.* 106. Ejus auctor C. Mamilius Turrinus an Limitanus fuerit. *p.* 390. *col.* 2. una an duplex. *p.* 391. *col.* 1.
Minucia. *p.* 319. *n.* 20.
Municipalis. *p.* 406. *n.* 38. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 496. *col.* 2.
De *Notatis infamia* in Senatum non legendis. *p.* 424.
Oppia *Ploſtraria* matronis vehicula vetans. *p.* 360. *col.* 2. cum lege ploſtraria Tabulae Heracl. confertur. *Ib.* & cum loco Plauti. *p.* 369. *ſeq.* Abrogatur. *p.* 361. *col.* 1. Reducitur & a quo Oppio. *Ib. col.* 2. & *p.* 362. *n.* 85. Hinc Oppia lex duplex fuit. *p.* 361. *n.* 84. quamdiu durarit. *p.* 362. *col.* 1.
Plaetoria. *p.* 428. *col.* 1. & 2.
De *Plauſtris* per urbem ducendis vel non. *p.* 352.
Plotia *de civitate danda* cujus argumenti fuerit. *p.* 489. Peregrinis ſub certis conditionibus civitatem dabat. *Ib. n.* 170.
Poetelia Papiria *de nexis*, ſi bonam copiam jurarent, diſſolutis. *p.* 432. *n.* 85. illuſtratur. *Ib. n.* 87.
Pompeia Bithynis data. *p.* 409. *n.* 45. *p.* 411. *n.* 47. *p.* 412. *n.* 48.
Pompeia in marmore quodam notata an municipalis. *p.* 410. *in Adnot.* 45.
Quina-vicenariae argumentum. *p.* 428. *col.* 2. & orthographia. *Ib. n.* 76. legis auctor Laetorius an potius Plaetorius. *p.* 429. *n.* 78.
Roſcia. *p.* 450. *n.* (*)
Satura, quae ſcil. plura capita complectitur. *p.* 480. *col.* 1. de qua veterum teſtimonia. *Ib.* numquam fuit vetita. *Ib.* nominis notio. *Ib. col.* 2. diverſa a lege rogata *per Saturam*, quae vetita fuit lege Caecilia Didia. *Ib.* diſcriminis ratio. *Ib.*
Thoria. *p.* 316. *n.* 16.
De *Viarum* & *Semitarum* tutela. *p.* 327.
Lenocinium qui faciant. *p.* 444. *col.* 2.
Lenonis probra. *p.* 445. *col.* 1. Leno qui dicatur. *p.* 444. *n.* 120. *col.* 1. Leno balneator, caupo, ſtabularius quo ſenſu dicatur. *Ib. col.* 2. Lenonis officinae. *Ib.* & *p.* 445. *n.* I.
Lepus in nummis Rheginorum. *p.* 551. *col.* 1.
Λητὴς & *Λητρικὸς* olim vocabula honeſti ſignificatus. *p.* 540. *in Adnot.* 102. *p.* 542. *n.* 107.
Λήταρχος quid. *p.* 71.
Leuca oppidum M. Graeciae. *p.* 34.
Λεύκωμα. V. Album.
Leutarnia eadem ac *Siris*. *p.* 72. ejusdemque notionis. *Ib.* etymologia. *p.* 73. *n.* 9. ab Ionibus primitus habitata. *Ib. n.* 8. poſtea tranſnominata *Heraclea* & quando. V. Heraclea.
Lexicographi veteres vocabula modo recto, modo accuſandi caſu proponunt. *p.* 174. *col.* 2. §. 1.
Libelli ſeu carminis famoſi poena. *p.* 427. *n.* 72. Libellus ſuſpenſus. V. Programma.
Libertatis Aedes & Atrium quando aedificata. *p.* 463. *n.* 139. In ejus atrio Tabularium Cenſorum. *Ib.* Atrium quando arſerit. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 1. ſub Auguſto refectum. *Ib.* Atrii dedicatio in quod tempus inciderit. *Ib.* in Atrio Libertatis poëtarum recitationes. *Ib. col.* 2.
Libitinae variae acceptiones. *p.* 418. *n.* 60. Libitinam facere, exercere. *p.* 418. *col.* 1.
Libitinam facientes ab honoribus munic. arcentur. *p.* 416. *ſeqq. p.* 421. ſed quamdiu id faciunt. *p.* 419. *col.* 1. *Libitinarii* cum *Diſſignatoribus* juncti. *p.* 417. *n.* 58. horum miniſterium ſordidum & *legè* abjectum. *Ib. n.* 59. *p.* 418. *col.* 1. *in Adnot.* Seſtertio nummo funus Hirtii & Panſae curant. *Ib.*
Librarii dicti Scribae. *p.* 387. *n.* 2. quare. *p.* 388. *col.* 1. Scribae Librarii. V. Scribae.
Libri ad alphabeti rationem diviſi. *p.* 251. *col.* 1. *p.* 252. Hinc Libri Divinae Scripturae XXII. numerati. *p.* 252. *col.* 2.
Licinius (L.) Craſſus Latinos Rhetoras coërcuit. *p.* 459. *n.* 133.
Lictores atri, qui. *p.* 416. *n.* 57. *p.* 418. *n.* 59.
Liguſtini (Sp.) in militia munera & merita. *p.* 439. *n.* 107. *ſeq.*
Limes Magnis Graecis eſt *Ἄτομος*. *p.* 180. §. 1. & *ſeqq.* Agri colonici limites praecipui *Decumanus Maximus*, & *Kardo Maximus*. *Ib.* §. 2. quot pedes paterent. *p.* 181. *col.* 1. Limes *actuarius* & *linearis*. *Ib.* Limes *σικαπεδος*, *σικαπεδιαιος*, *ποδοδος*. V. ſuis locis. Limitaris diſciplina ex M. Graecia ad Romanos traducta. *p.* 182. §. 3.
Limitanus, cognomen Mamilii unde ductum. *p.* 390. *col.* 2.
Limus. V. *Ἄμμος*.
Linearii limites. V. Limes.
Linearis pictura. V. Pictura.
Litterae alphabeti ad librorum diviſionem uſurpatae. *p.* 251. *ſeq.* Littera conſona ſimplex pro duplici. *p.* 481. *col.* 1. Litterae minuſculae cum majuſculis in vet. monumentis permixtae. *p.* 326. *n.* 31. *p.* 376. *col.* 1. & 2. Litteras quis primus in Occidentem intulerit. *p.* 120. *ſeq.*
Litterae Atticae eaedem ac Latinae. *p.* 121. *ſeq. p.* 138. Litterae *gemmatae* quae. *p.* 123. Litterae novae duae in Tabb. Heracl. *p.* 126. *p.* 128. *p.* 146. *p.* 516. *n.* 43.
Livii (M.) Druſi lex frumentaria. *p.* 315. *col.* 1. *p.* 317. *n.* 17. Ejus de egenis & Italicis populis benigna conſilia. *Ib.* Ejusd. laudes & defenſio. *p.* 318. *n.* 18.
Livius Andronicus ſcriba. *p.* 387. *n.* 2.
Loca Italiae quot generum fuerint. *p.* 114. *n.* 84.
Locanus fl. *p.* 30.
Locare cum accuſativo pretii an probum ſit. *p.* 326. *n.* 39. *p.* 348. *col.* 1.
Locatio imaginaria *ſeſtertio nummo*. *p.* 417. *n.* 59. Locatio *viae tuendae* quî fieret. *p.* 297. *col.* 2. *p.* 340. Locationis *lex* quae. *p.* 380. *col.* 1. Locationum programmata tectorio parietum illita. *p.* 436. *n.* 95. Locationibus vectigalium, operum publicorum qui magiſtratus libera Rep. vacaverint. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 380. *col.* 1. quive ſub Impp. *p.* 302. *col.* 2.
Locationes *κατὰ βίου* ſeu *ad vitam*. *p.* 174. *col.* 1. emphyteuſeos genus. *p.* 207. *col.* 1. *p.* 269. *col.* 2. *p.* 270. *col.* 1. Locationes ad *quinquennium*. *p.* 268. *col.* 2. Locationes *in perpetuum*. *p.* 269. *col.* 1. Locationes quibus tempus non praefigitur quatenus valere debeant. *Ib.* Conſuetus locationum terminus *Quinquennium* ſeu *Luſtrum*. *Ib. col.* 1. & 2. exactum an inchoatum *quinquennium*. *Ib.*
Locri *Epicnemidii*. *p.* 30. *n.* 84. Locri *ἐπιζεφύριοι* urbs M. Graeciae unde nomen acceperit. *p.* 30. Locri Ozolae an Epicnemidiorum colonia. *p.* 30. *n.* 34. cur dicta *Narycia*. *Ib.* Locri Crotoniatas memorabili bello profligant. *p.* 30. *n.* (*) Ejus urbis nummi. *Ib.* an capta a Romanis. *p.* 51. *n.* 92. *Locri Opuntii* unde dicti. *p.* 30. *n.* 34. Locri *Ozolae*. *Ib.* Locri Italici a tranſmarinis quo differant. *p.* 30. *n.* 35.
Locris regio M. Graeciae. *p.* 28.
Locus publicus porticuſve publica a privatis occupari non poterat. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 375. *ſeqq.* ſi quid ibi inaedificatum immolitumve, diruebatur. *Ib.* ſicuti & privata opera operibus publicis adjuncta. *p.* 301. *col.* 1. Locis publicis uti poterant ex Legis venia. *Ib.* & *p.* 378. *col.* 1. ſicuti & Conductores operum publicorum. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 378. & qui ludos faciebat. *p.* 385. *ſeq.* Scribaeque librarii. *p.* 387. & ſervi publici. *p.* 389. De locis publicis peculiares Magiſtratus dicti *III-Viri locorum publicorum perſequendorum*, *Curatores locorum publicorum judicandorum*. *p.* 301. *col.* 1. Locus publicus ambigui juris ab Auguſto privatis adjudicatus. *Ib.* Locorum publi-

corum

corum & viarum conjuncta interdum curatio. *p.* 375. *col.* 2.

Λωτήριον Dorice pro λουτήριον. *p.* 250. *col.* 1. & Λῶτρον pro λοῦτρον. *Ib. col.* 2.

Lucani quando in Italiam primitivam appulerint. *p.* 86. *n.* 27. Chonas & Oenotros profligant. *Ib.* Sybaritas Posidoniae colonos ejiciunt. *p.* 506. *col.* 2. Pythagorae auditores. *p.* 49. *n.* 86. unde linguam Graecam arripuerint. *p.* 540. *n.* 104. horum nummi Graece inscripti. *Ib.* Lucani Pythagorici. *Ib.* Olim lingua Osca usi. *p.* 551. *col.* 1.

Lucania quousque olim patuerit. *p.* 102. *col.* 1. ejus regionis urbes Graecae. *Ib. & col.* 2.

Ludi Circenses. *p.* 357. *col.* 2. Cetera vide in *Circenses*. Ludi *Megalenses* cui dicati. *p.* 357. *n.* 74. quo tempore commissi. *Ib.* Ludi *Romani* sub Regibus instituti, & *Magni* dicti. *Ib.* an iidem ac *Circenses*. *Ib.* quibus numinibus dicati. *Ib. col.* 2. quo tempore celebrati. *Ib. Circenses magni* dicti a Virgilio. *p.* 367. *n. IV.* Ludi *Scaenici*. V. Scaena. Ludis stans populus aderat. *p.* 386. *col.* 1. *p.* 450. *col.* 1.

Ludicra ars scaenicae pars. *p.* 444. *col.* 1. complectitur saltatores, mimos. *Ib.* interdum etiam histriones. *Ib. col.* 2. excludit athletas. *Ib.* quando infamiam irrogarit. *p.* 444. *n.* 119.

Lupiae Graeca olim urbs. *p.* 40. eadem ac Σύβαρις ac Λυκία. *Ib.* hodie *Lecce*. *Ib.* perperam creditur eadem ac *Callipolis*. *p.* 523. *col.* 1. Cetera vide in Λυκιανῶν.

Lustrum cur ita dictum. *p.* 269. *col.* 1. *p.* 379. *n.* 108. *col.* 2. terminus consuetus locationum. *p.* 269. idem ac πενταετηρὶς in Tab. Heracl. *Ib.* an exactos quinque annos contineret. *Ib. Lustrum* ultimum quis condiderit. *p.* 332. *n.* 34.

Lutatius (Q.) Catulus velis theatrum primus texit. *p.* 386. *col.* 2. *in Adn.* 1. Capitolium dedicat. *Ib.*

Λυκαῖος cognomen Jovis. *p.* 520. *col.* 1. *p.* 528. *n.* 75. imberbis exhibitus. *Ib.*

Λυκία. V. Lupia, & Λυκιανῶν.

Λυκιανῶν nummi describuntur. *p.* 519. *n.* 50. ad Lyciam Asiaticam an Italicam pertineant. *Ib. n.* 51. Horum primitivum nomen Λύκιον, Λύκειον an Λυκεία. *Ib. n.* 52. *p.* 526. *col.* 2. ad hodiernum *Lecce* (olim *Lycium*) spectant. *p.* 520. *col.* 2. Quando *Lycii* nomenclatio desierit. *p.* 521. *col.* 1. Deducta Roman. colonia *Lupia* vel *Lupiae* dicta. *Ib. n.* 54. & 55. seu *Lopia*. *p.* 523. *n. VI.* *p.* 526. *n.* 69. ejusque cives *Lupienses*. *p.* 521. *n.* 54. Quo tempore ea colonia deducta. *Ib. n.* 56. *Lupiae* appellatio mansit usque ad VI. saeculum. *p.* 522. *col.* 1. postea *Lycii* nomen reductum. *p.* 520. *n.* 53. *p.* 526. *n.* 71. quo tempore quove auctore. *p.* 522. *col.* 2. *p.* 523. *col.* 1. perperam creditur urbs dicta *Aletium*. *p.* 522. *n.* 58. Describitur a Guidone Ravennate. *p.* 520. *n.* 53. De Idomeneo ejus conditore, fabulae. *Ib. n. II.* Ejus amphitheatrum. *Ib. n. III.* inscriptiones. *p.* 521. *n.* 54. portus manu factus, Hadriani Caes. opus. *p.* 523. *col.* 2. *Statio Miltopae* dictus. *Ib. n.* 62. Ejus portus alter Hydrus ab urbe remotior. *p.* 524. *in Adnot.* 62. Vrbs antea *Sybaris* vocata fuit. *p.* 523. *col.* 2. *p.* 526. *n.* 71. *Sybaris* vox Orientalis *Lupum* notat. *p.* 524. *col.* 1. Lyciani Italici an ab Asiaticis proseminati. *p.* 525. *col.* 1. Thesaurum Olympiae dedicant. *Ib. n.* 63. mediterranei non maritimi fuere. *p.* 525. *col.* 2. inter Brundusium & Hydruntem siti. *Ib. n.* 64. Tria hujus urbis nomina *Sybaris*, *Lycea*, & *Lupia* ab *Lupo* nomen invenere. *p.* 525. *col.* 2. Quo sensu dicatur a Dasummo condita. *p.* 526. *col.* 1.

Lycienses Asiatici usque ad Italiam maris imperium prorogarunt. *p.* 519. *col.* 2.

Lycophron poëta Lyci Rhegini filius. *p.* 70. *n.* 7. *p.* 502. *n.* 7. Ejus Scholiastae. *p.* 67. *n.* 4. cur obscuritatem affectarit. *p.* 67. *n.* 4. illustratur. V. Ind. Auct.

Lycurgi oraculum Delphicum illustratur. *p.* 148. *n.* 12.

Lycus Rheginus. V. Lycophron.

Λύμακες Hesychio sunt *petrae*. *p.* 183. *col.* 2. hinc καταλυμακόω in Tab. Heracl. quid notet. *Ib.* utrumque a λῦμα *fordes* ortum. *Ib.* inde est *limus* Latinorum. *Ib.*

M

M Pro N. *p.* 305. *n.* 16. M in vetustis Paesti nummis vicem τοῦ Σ implet. *p.* 506. *n.* 16.

Macalla oppidum in sinu Tarentino. *p.* 32. Ejus a Crotone distantia. *Ib.*

Maelius (Sp.) ab Ahala Servilio quare occiditur. *p.* 320. *col.* 2.

Maeniana aedificia sunt tabulata ultra muri libramentum provolantia in publicum. *p.* 376. *col.* 2. *p.* 377. *col.* 1. An olim vetita. *Ib.* Cur ita dicta. *p.* 376. *n.* 103.

Magistratus Rom. qui jure ordinario cum populo agere poterant. *p.* 308. *col.* 2. Magistratus *Curules*. V. Curules.

Magistratus summus in Municipiis, Coloniis, Praefecturis, Foris, Conciliabulis alibi alio nomine vocatus. *p.* 401. *n.* 26. plerumque *II-Viri* vel *IV-Viri*. *Ib.* suffragio cujusque municipii, coloniae &c. creatus. *p.* 401. *col.* 1. Senatores legebat. *Ib. col.* 2. *p.* 405. *n.* 35. comitiis praeerat. *p.* 421. *col.* 1. censui accipiendo vacabat. *p.* 454. *col.* 2. Magistratum *petere*, *gerere*, *habere*, quid. *p.* 419. *col.* 2. Comitia rogando subrogandove Magistratui. *p.* 421. *col.* 2.

Magistratuum Municipalium aetas legitima. *p.* 411. *p.* 412. *col.* 1. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 421. quae aetas legitima fuerit aevo sequiore. *p.* 422. *n.* 66. A confectis certis stipendiis citius Magistratus peti poterat. *p.* 413. *col.* 1. & 2. *p.* 423. *col.* 1. Olim ex gesto magistratu patebat aditus in Curiam. *p.* 413. *col.* 1. *p.* 449. *col.* 1. at postea non nisi ex Decurionatu erat aditus ad honores. *p.* 449. *col.* 2. ita ut, qui Decurio esse non poterat, nec etiam magistratus crearetur. *Ib. col.* 1. sicuti nec creari poterant magistratus qui dissignationem, libitinam, praeconiumve facerent. *p.* 416. *seqq.* Sed poterant qui olim fecissent. *p.* 419. *col.* 1. Magistratibus contra leges creatis multa irrogata. *p.* 420. *col.* 1.

Magistri bonis vendundis a Praetore constituti, qui *p.* 435. *n.* 89.

Magna, Major, Maxima Graecia. V. Graecia &c.

Magnes, Magnesia. V. Heracleius, Heraclea.

Magni ludi. V. Ludi Romani.

Major seu Melior diei pars. V. Dies.

Mamers Osce & *Mars*. *p.* 548. *n.* 119. ab Hebr. *Mamres* i. e. θοῦρος factus. *Ib.* inde quoque est *Mars* Latin. & ἄρης & ἀράσσω. *Ib.* Mars in sylva cultus. *p.* 549. *in Adnot.* 120. *col.* 1. hinc *Sylvanus* dictus. *Ib. col.* 2. *Gallus* & *Dies* ei sacer. *Ib.* Mars Venerem abducit. *p.* 138. *n. III.*

Mamertini gens Campana urbe Messana per fraudem potiuntur. *p.* 541. *n.* 106. *col.* 1. In nummis absolute Μαμέρτινοι inscribuntur. *Ib. col.* 2. & Μαμερτῖνοι Μεσσήνιοι ad discrimen Μαμερτίνων Βρεττίων. *Ib.* Mamertini Brettii erudiunt Bruttios in bellicis artibus. *Ib.* Osco vocabulo sunt *Martiales*. *Ib.* Hinc in nummis Μαμερτῖνοι Ἄρεος vocantur. *p.* 549. *n.* 120. Martis cultui devoti. *Ib.*

Mamertium urbs in faucibus Sylae. *p.* 42. *p.* 541. *n.* 106. Ejus nomen gentile *Mamertinus*. *p.* 541. *n.* 106. a Mamertinis Messanensibus conditum. *Ib.* Hinc ad illorum discrimen *Mamertini Brettii* dicti in nummis. *Ib.* Mamertii etymon Orientale. *p.* 548. *col.* 2. Cetera vide in *Mamertini*.

Mamilius (C.) [Turrinus an Limetanus] quando legem Mamiliam

liam tulerit. *p. 377. n. 105. seq. p. 390. col. 2.* Limetani numinus a Trajano restitutus. *p. 391. col. 2.*

Mancipatio *sestertio nummo*, non solum in venditionibus, sed & in locationibus. *p. 417. n. 59.*

Mandati judicio damnatus, etiam absente dolo, notatur infamia. *p. 426. col. 2.*

Manduria oppidum in Sallentinis. *p. 34.* an vox Orientalis. *Ib. n. 50. p. 533. col. 2.* a Tyrrhenis conditum. *p. 34. n. 50. p. 533. col. 2.* Ejus nummus. *Ib.*

Marcus Hydruntinus Episcopus. *p. 62. col. 2.*

Marcus Imp. omnibus adultis, nec causa cognita, curatores praefici jubet. *p. 307. col. 2. p. 426. n. 77.*

Marii Maximi aetas & judicium. *p. 526. n. 67.*

Maritimae civitates immunes a militia. *p. 415. n. 54.*

Marius (C.) rogationi *De Frumento* civibus dividundo intercedit. *p. 314. col. 2.*

Marmor anaglyptum raptûs Helenae illustratur. *p. 139. n. IV.*

Marnas Deus Gazae Κρηταγενὴς dictus & quare. *p. 535. n. 88.*

Mars. V. Mamers.

Marsorum in incantandis anguibus peritia. *p. 529. n. 79.*

Μασχάλη *ala* seu *axilla*. *p. 199. col. 1.* transfertur ad alia significanda, quae alae humanae similitudinem habent. *Ib. & p. 554. col. 1. & 2.* hinc Μασχάλη βυβλίνη. *p. 199. col. 1.* Μασχαλωτός, ἀμφιμάσχαλος χιτὼν quid. *p. 199. n. 42.*

Μάστιξ γογγύλη apud Lycophronem an *Caestus*. *p. 69.*

Matronae ad sacra Eleusinia plaustro vehebantur. *p. 365. col. 2.* Matronis Rom. jus vehiculorum conceditur & quare. *p. 360. col. 1. p. 373. n. 102.* sed postea lege Oppiâ adimitur. *p. 360. col. 2.* Ejus concessionis variae vices. *p. 361. seq.* De ea re SCta sub Heliogabalo. *p. 362. n. 89.* Matronarum in vehiculis mularibus luxus. *p. 369. col. 2. p. 370. n. 96.* Iisdem lege Oppia plus semunciâ auri & vestis versicolor vetatur. *p. 360. col. 2. p. 369. n.* (*) Matronarum comites. *p. 427. col. 1. & n. 72.* Cetera. V. Feminae.

Mazzoni quid hodie notet, & unde derivatum. *p. 510. n. 26.*

Μέχρι sequente altera praepos. *p. 157.* ad B. vers. 17. Μέχρι an Μέχρις potius efferendum. *Ib.* Μέχρι interdum ordine retrogrado accipitur. *p. 530. n. 100.*

Medama oppidum in Bruttiis Orientalis originis. *p. 42.* a Graecis occupatur. *Ib. n. 69.* Ejus navale *Emporium* vocatur. *Ib. & p. 37. n. 59.* Olim Lucaniae adscribebatur. *p. 102. col. 1.*

Μηδὲ εἷς, pro μηδεὶς. *p. 225. col. 1.*

Μέδιμνος quot *choenicibus* constet. *p. 175. col. 1. §. 2.* sex modiorum capax. *Ib. col. 2.* quot *choëos* contineat. *p. 210. col. 1.*

Megalenses ludi. V. Ludi.

Melicerta. V. Hercules.

Μέλιττα. V. Σικελική.

Μεμισθώσωνται, cujus Modi tempus. *p. 211. col. 2. & n. 8.*

Mensae adsidebant Lacones & Cretenses. *p. 448. col. 1.* item prisci Romani. *Ib.* morem hunc sedendi jam viris obsoletum retinuerunt servi, mulieres, etiam Deae in Diali epulo. *Ib. n. 124.* postea ipsae feminae ad cubandum admissae & quando. *Ib.*

Menses Macedonum & Heracleensium Ἀπελλαῖος, Πάνεμος. Vide suis locis. Mensium divisio. V. Προτερεία.

Mensores frumentarii. V. Frumentarii.

Mensurae longitudinum apud Heracleenses: σχοῖνος, ἡμίσχοινον. *p. 158. n. 38.* ὄρεγμα. *p. 267. n. 11.* πούς. *p. 267. n. 12.* Mensurarum cavarum genera: *Cotyla. p. 175. col. 2.* Κάδδιχος. *p. 174. seqq.* Χοῖνιξ. *p. 175. col. 1. p. 263. col. 1.* Χόευς *p. 209. col. 2. p. 210. col. 1. & n. 6.* Ἔχων. *p. 175. col. 1. §. 2.* Μέδιμνος. *Ib. Modius. Ib. Sextarium. Ib.* Ξέστης. *p. 175. col. 2.*

Mercurius cum aliis numinibus in Hermis cultus. *p. 139. n. V.* Mercurius barbatus. *p. 554. col. 1.*

Μερεία pro Μερίς. V. in Lex. Heracl.

Μερὶς idem ac χῶρος. *p. 205. col. 1.*

Μὴς Dorice pro Μὴν *mensis*. *p. 148.* ad B. vers. 1.

Mesochorum ubi situm. *p. 111.* an eo translata concilia Graecorum Italiensium. *Ib. & p. 117. n. 88.*

Μεσούριον. V. Μέσσορος.

Messalla (C.) Vide in *Cassius*.

Messana. V. Mamertini.

Messapia regio Iapygiae. *p. 537. col. 1. & n. 97. p. 538. n. 98.* Vox Orientalis. *p. 543. col. 1. & 2.* Vnde derivata. *Ib. & n. 112.* Messapii a Peucetiis discreti. *p. 49. n. 86.*

Μέσσορος seu μέσορος est *terminus medius* inter terminum *incipientem* & ei respondentem. *p. 187. col. 1.* an idem ac Μεσούριον. *Ib.*

Μετὰ praepositio interdum ordine retrogrado accepta. *p. 538. n. 100.*

Metabum. V. Metapontum.

Metalla an, & alibi aliter vegetent. *p. 166. n. 2.*

Metapontina Regio Magnae Graeciae. *p. 29.*

Metapontum urbs Pythagorae gymnasio celebrata. *p. 33.* Italiae vetustioris terminus. *p. 58. col. 1. p. 538. n. 9. p. 543. n. I.* Metapontum olim *Metabum* dictum. *p. 99.* nominis etymon Orientale. *p. 100.* Pyliorum colonia. *Ib.* Ab Achaeis occupatur. *Ib.* postea a Sybaritis. *p. 101. p. 109.* A Samnitibus deletur. *Ib.* Metapontinorum nomine an Siritae quoque venerint. *p. 109. n. 75.*

Metatio Camporum. V. Campus.

Μεταπύπος (vox nova) in Tab. Heracl. idem ac Μετά. *p. 219. col. 1.*

Metello (L.) Nasicae ut curru veheretur in Curiam permittitur, & quare. *p. 371. col. 1. & 2.* Metelli inscriptio Gruteriana ex Plinii verbis consarcinata. *p. 371. n. 97.* ejus animi dotes. *p. 372. n. 100. col. 2. Vir optimus* a jurato Senatu judicatus. *Ib.*

Μετοικίζειν quid. *p. 65. n. 3.* Μέτοικος. *Ib.*

Μετριώμεναι vox in Tab. Heracl. unde facta. *p. 157. n. 35.*

Miles ab exercitu dimissus quando infamia notatus. *p. 440. n. 109. col. 2. p. 441. n. 111. & 112.* Miles Caligatus. *p. 440. n. I.* Quomodo ignominiose exauctoraretur. *p. 441. n. 111.* ita dimissus, in urbe consistere non poterat. *p. 441. col. 2. Veles. p. 237. n. 45.*

Militia navalis, pedestris. V. Suis locis. Militiae anni. V. Anni. A militia immunes civitates maritimae. *p. 415. n. 54.* Militarium promotionum series. *p. 439. n. 107.* Formula militaris dimissionis ignominiae causa. *p. 440. n. 109.* Aetas militaris. *p. 323. col. 1. p. 414. n. 51.* Aes militare dictum *Adtributum*. *p. 345. col. 2.*

Millenarii numeri nota in Tab. Heracl. *p. 386. col. 1.*

Milliares lapides unde numerari coeperint. *p. 196. col. 1.* a continentibus aedificiis an a portis urbis. *Ib.* Holstenii & Fabretti opinio. *p. 328. n. 29. p. 330. n. 31. p. 331. n. 32.* A *milliario aureo* numeratos ostenditur. *p. 335. col. 1.* Objectiones diluuntur. *p. 336. seq.* Milliares lapides quis primus statuerit. *p. 331. col. 2. p. 335. n. 41.* semper *stabiles*. *p. 335. col. 2.*

Milliarium primum ab Vrbis Romae continentibus aedificiis fuit terminus potestatis Aedilium. *p. 296. col. 1.* & Praetoris, Praefectique Vrbis. *p. 296. n. 10.* V. Columna milliaria.

Milliarium aureum in foro ab Augusto positum. *p. 296. col. 2. p. 329. col. 1. p. 334. col. 2.* an idem ac columna Capitolina. V. *Columna milliaria*. Ejus milliarii descriptio. *p. 330. col. 1.* Quare ab Augusto in medio foro collocatum sit. *p. 335. col. 1. & 2.* In hoc milliarium viae per Italiam desinebant. *p. 334. n. 39.* Initium fuit cipporum milliarium. *p. 335. col. 1. seq.* Μίλιον χρυσοῦν (*Milliarium aureum*)

CPoli

CPoli positum. *p.*334.*n.* 38. Milliaria antiqua breviora hodiernis. *p.* 333. *n.* 37. *col.* 2. *p.* 521. *n. V.*
Miltopa cognomen stationis navium in Lupia, *p.* 523. *n.* 62.
Mina seu Mna quae pars talenti Siculi fuerit. *p.* 218. §. 2. quot nummis constaret. *p.*219. *in* §.3.
Minerva dicta Λαφρία. *p.* 70. Σαλπιγξ. *Ib.* Πολιάς. *p.*73. *n.*10. Πολιοῦχος, aut Πολισσοῦχος. *p.*259. *col.* 2. Παρθένος. *p.*270. *n.*13. ejus templum vocatum Ἑκατόμπεδον & Παρθενών. *Ib.* Σκιράς. *p.*232. *n.* 39. ejusque festum σκιροφόρια. *Ib.* Minerva in Jovis epulo in sellam invitata. *p.* 448. *n.* 124.
Minervium, V. Ἀθήναιον.
Minores qui dicantur. *p.* 421. *col.* 2. *p.* 428. *col.* 2. quibus minoribus Curatores dati. V. Curatores.
Minos ex Gaza in Cretam proficiscitur. *p.* 535. *n.* 88. Daedalum quaerens in Sicaniam appellit. *p.*94. a Cocalo occiditur. *Ib.* & *p.* 96. *n.* 51.
Minotaurus, homo taurino capite. *p.* 512. *n.* 33. *col.* 1. an qui taurus humano capite in nummis visitur, pro Minotauro habendus. *Ib. col.* 2. Quo haec altera effigies frequens in nummis Magnae Graeciae pertineat. *Ib.* & *p.* 27. *n.* 31.
Minucia frumentaria. *p.*310.*col.*1. duplex porticus fuit. *p.*318. *col.* 2. a quo structa. *p.* 319. *col.* 1. & quando. *Ib. col.* 2. Cur dicta *Frumentaria*. *p.* 320. *col.* 1. Cur una Minucia *Frumentaria*, altera *Vetus* dicta. *Ib.* quando id discrimen additum. *p.* 320. *n.* 22. Sub Tiberio utraque adhuc celebris. *p.* 320. *col.* 1. Minuciae Praefectus. *p.* 322. *col.* 1. adhaec Consularis, Curator, Procurator, Rationalis. *Ib. n.* 22. In ea per ostia tesserae frumentariae distributae, & certis diebus. *p.* 322. *col.*2. Minucia lex cujus argumenti. *p.* 319. *n.* 20.
Minucius (L.) Augurinus Sp.Maelium regni affectati accusat. *p.* 320. *col.* 2. Frumentum Maelianum dividit. *Ib.* a populo donatur columna pileata & statua. *p.*321. *n.* 24. Ejus rei monumentum in nummo nove illustratur. *Ibid.*
Minucius (M.) Rufus auctor porticuum Minuciarum. *p.*319. *col.* 1. legibus Gracchi obrogavit. *Ibid. n.* 20.
Missio militaris ignominiae causa. *p.* 440. *n.* 109.
Mitti legibus quid. V. Leges.
Modius mensurae genus. V. Mensurae. Modii Romani figura. *p.* 321. *n.* 24. *col.* 2.
Moles proprie est, quod in altum jacitur ad fundandum. *p.* 377. *n.* 104. Graecis est μῶλος. *Ibid.* ejusdem notionis est *moliri*, *immolitum*. *Ib.*
Moliri quid. V. *Moles*.
Μῶλος quid & unde factum, *p.*377. *n.* 104.
Monetae feriendae jus quae municipia habuerint. *p.* 115. *num. IV.* Id jus datum coloniis Latinis. *p.*508. *col.*2. at negatum coloniis civium Rom. *Ib.* ac facile etiam municipiis civitatem post legem Iuliam consecutis. *p.* 533. *in Adnot.* 85. *p.* 555. *col.* 2.
Mortuus quis in jure dicatur. *p.* 408. *n.* 40. in quo differat a *demortuo*. *p.* 407. *n.* 39.
Motacilla. V. Torquilla.
Muliebria sponte passi infames, *p.* 443. *col.* 1.
Mulorum in vectatione pretium. *p.* 366. *col.* 2. *p.* 370. *n.* 96. Carpento juncti. V. Carpentum.
Multae trigesimanae, V. Δικάζεσθαι.
Municeps pro Praefecto Castelli. *p.* 520. *n. III.* & *Municipium* pro propugnaculo. *Ib.*
Municipalis lex. *p.* 406. *n.* 38. *p.* 409. *n.* 43. *p.* 496. *col.* 2. Lex Iulia municipalis. *p.*409. *col.* 2. Munipales leges aliquot. *p.*410. *n.*46.
Municipes unde dicti. *p.* 392. *col.* 1. ut cives in legione militabant. *p.* 413. *col.* 2. Municipum erat patria duplex. *p.* 323. *n.*28. Municipes Romae an in sua quisque patria censiti. *p.* 455. *n.* 131. Olim censeri Romae vetitum. *p.*456. *col.* 1. & 2. post legem Iuliam secus obtinuit & quare. *p.*457. *col.*1. Qui pluribus in municipiis domicilium habuisset, Romae censeri poterat. *p.* 465. *col.* 1. & 2. Vbi municipes in leges Rom. *Fundi* fiebant. *p.*468. *col.*2. tunc municipes *Fundani* dicebantur. *p.* 469. *col.* 1. & in tribus Rom. distribuebantur. *p.* 489. *p.* 552. *col.* 1. & 2.
Municipium unde dictum. *p.* 132. Tantumdem ac foederata civitas. *p.* 114. *n.* 84. *num. I.* Duplicis fuit generis. *p.* 115. *col.* 1. unum cum libertate pristinarum legum sine suffragio, alterum cum jure suffragii. *Ib.* Municipii prae Colonia dignitas. *p.*390. *col.* 2. *p.* 392. *col.* 1. Quando nam *Municipia*, *Coloniae*, *Praefecturae*, *Fora*, *Conciliabula* junctim numerari coepta. *p.* 390. *col.* 1. & 2. Municipii & Coloniae discrimen. *p.* 391. *col.* 2. *p.*392. *col.* 1. In Municipiis sub Caesaribus populi divisio in Decuriones, Augustales & Plebeios. *p.* 449. *col.* 2. *p.* 450. *col.* 2. Quae ibi sedendi ratio in spectaculis. *p.*450. *col.* 1. quaeve in epulis divisiones. *p.* 452. *n.* 129. Municipii *Census*. *p.* 454. *seqq.* *Legationes*. *p.* 460. *col.* 2. *p.* 461. *col.* 1. *Aediles* seu Ἀστυνόμοι vel *Curatores*. *p.* 486. *n. VII.* *Magistratus supremus*. *p.* 401. *col.* 1. & *n.* 26. *Curia*. *p.* 402. *n.* 29. *p.* 404. *n.* 31. Decuriones dicti *Senatores*. *Ib.* *Comitia*. *p.* 421. *col.* 1. & 2. *Tribus*. *p.*489. *p.* 552.
Municipium late acceptum pro quavis urbe cujusvis conditionis. *p.* 409. *n.* 43. & *municeps* pro cive. *p.* 469. *n.*144. Municipiorum notio semper obscura. *p.* 469. *col.* 2. causa confusionis. *Ib.* & *p.* 470. *col.* 1. triplex municipiorum ex Festo genus. *p.* 469. *n.* 144. Municipia extrinsecus in civitatem Rom. *veniebant*. *Ibid.* Quae judicia publica in Municipiis agitata. *p.* 437. *col.*1. Municipia Italiae post legem Iuliam cujus generis fuerint. *p.*115. *col.* 1. an jus feriendae monetae habuerint. *Ib. col.*2. & *p.*555. *col.*2.
Municipium *Fundanum* cur ad oppidum Fundos non pertineat, vide in *Fundanum* municipium. Municipii fundani Legum-lator a quo & ubi creatus. *p.* 477. *seq.* *p.* 482. *n.* 161. Leges Romanas cum municipalibus componebat. *p.* 478. *col.* 2. *p.* 483. *col.* 2. Ad easdem addere, commutare, & corrigere poterat. *p.* 479. *col.* 1. *p.* 481. *col.* 1. Sed de consilii sui sententia. *p.* 482. *n.* 162. & intra annum ab acceptis ab Romā legibus. *p.* 482. *col.* 1. & 2. quae leges sic refictae patrio cujusque municipii sermone scribebantur. *p.* 483. *n.* 165. in iisque ferendis locus intercessioni non erat. *p.* 487. *col.* 2.
Munus de gladiatoribus & de bestiis dicitur. *p.* 430. *col.* 1.
Musarum simulacra. V. Apollo.
Musca pro insigni clypei apposita. *p.* 151. §. 7.
Μυχὸς *secessus* ad exonerandum ventrem. *p.*228. *col.*2. cujus usus in villis rusticis. *p.* 229. *col.* 1.
Mystia oppidum Magnae Graeciae. *p.* 30.

N

NApetinus sinus (olim Italiae terminus) raro pro *Lametico* usurpatus. *p.* 58. *col.* 1.
Naricia. V. Locri ἐπιζεφύριοι.
Navalis militia prae pedestri vilior. *p.* 413. *col.* 2.
Naxium vinum idem ac Biblinum. *p.* 200. *col.* 2. a Biblo Naxi fluvio dictum. *p.* 200. *n.* 43.
Neaethus fluvius. *p.* 32.
Neapolis Graeca urbs. *p.* 21. Quo intellectu ad barbariem non defecisse Straboni dicatur. *p.* 115. Quamdiu Neapoli durarit Graecismus. *p.* 62. *col.* 1. cur idem citius ibi, quam in Magna Graecia interierit. *Ib. col.*2. Jam inde a IV. saeculo sermo vix alius

quam Latinus fuit. *Ib.* Neapolis ante & post legem Iuliam municipium Rom. fuit. *p.* 115. *col.*2. At lege lulia plenam civitatem Rom. acquisivit. *p.*492. *n.* 175. Quando jura Coloniae obtinuerit. *p.* 115. *col.* 1.

Neapolitani αὐτονομίαν an civitati Rom. praetulerint. *p.* 115. *col.* 1. Eorumdem de lege Iulia adsciscenda concertationes. *p.* 473. *col.*2. Neapolitanus populus duabus urbib. habitans. *p.* 504. *n.* 9.

Neapolitanum regnum an eosdem fines habeat ac olim Magna Graecia. *p.* 14. *p.* 23. *p.* 46.

Νεαπολίτης nomen gentile Neapolis. *p.* 251. *col.* 1. In nummis Νεοπολ. saepius quam Νεαπολ. *Ib.*

Nebula, & Νεφέλη vox Orientalis. *p.* 545. *col.* 1.

Nectarius monachus. *p.* 62. *col.* 2.

Νέμω *pasco pecus*. *p.* 221. *col.* 2.

Νεοπολῖται qui dicti Appiano. *p.* 489. *p.* 552. *col.* 1. in quas tribus Rom. relati. *Ib.* V. & Νεαπολίτης.

Neptunia. V. Pestum.

Neptunus. Ejus nomen ab Hebr. *Neptah* deductum. *p.* 501. *n.* 6. Idem ac *Japhet* Noae filius. *Ib.* Phoenicibus *Paistan* (seu *Pestan*) dictus. *Ib.* & *p.* 502. *in Adnot.* 6. inde oritur Ποσειδῶν Graecorum. *Ib.* Paistan *Paesto* nomen dedit. *Ib.* & *p.* 500. *n.* 2. Ταύρεος, imo Ταῦρος & quare dictus. *p.* 506. *n.* 16. Taurus ei sacer, ejusque festum Ταύρια, & pincernae Ταῦροι dicebantur. *Ibid.* Neptunus Tyrrhenis dictus *Pistlus*. *p.* 512. *col.* 1. capillo impexo pingitur. *p.* 510. *n.* 27. vel ut taurus humano vultu. *p.* 511. *col.* 2. & quare. *p.* 512. *n.* 33. Neptuni symbolum *aplustre*. *p.* 510. *n.* 27. Ejus filii *Dorus* Doriensium conditor. *p.* 514. *col.* 1. & *n.* 38. & *Taras* auctor Tarenti. *p.* 91. *seq.*

Nequitia quid. *p.* 445. *n.* I.

Neretum Magnae Graeciae oppidum. *p.* 34. an Orientale nomen. *p.* 34. *n.* 50.

Nero Claudius Caesar Drusus sacerdos in omnia conlegia supra numerum cooptatus. *p.*402. *n.*28.

Νῆσος προσγεγεννημένη quid. *p.* 161. *n.* 45. *p.* 264. *col.* 2.

Nexi jus an a Graecis ad Romanos profectum. *p.* 222. *n.* 19. *Nexi* datio. *Ib.* & *p.* 249. *col.* 1.

Nexi qui dicti. *p.* 431. *col.* 2. lege Poetelia, si bonam copiam jurassent, dissoluti. *p.* 432. *n.* 87.

Nicolaus Hydruntinus, ex cujus bibliotheca prodiit Quintus Calaber. *p.* 62. *col.* 2.

Nigidius philosophiam Pythagoricam jam pridem extinctam restituit. *p.* 55. *n.* 103.

Nilus (S.) Monachus Rossanensis. *p.* 62. *col.* 2.

Nilus Doxopatrius. *p.* 62. *col.* 2.

Nola urbs in Campania. *p.* 45. *n.* 75. Ejus graeci nummi. *p.* 553. *col.* 2.

Nomen, *praenomen*, *cognomen* in censu edebantur. *p.* 457. *col.* 2. cur hac serie in Tab. Heracl. scribantur. *Ib.*

Nomina accipere quid. *p.*447. *n.*122. *Nomina adtribuere*. *p.* 345. *col.*2.

Nomina animalium hominibus data. *p.* 71. Nomina antiquata Regionum. V. Regionum. Nomina antiquata locorum in usum restituta. *p.* 55. *n.* 104. *p.* 522. *col.* 1. Nomina locorum hominumque διχολογούμενα. *p.* 70. *p.* 77. *n.* 12. Nomina urbium diversa, sed idem significantia. *p.* 72. *seq.* Cetera vide in *Vrbes*. Nomina finita in αῖος quam vim habeant. *p.* 172. *col.* 2.

Nominativus casus cum infinito junctus. *p.* 354. *col.* 2. Nominativus pro Genitivo. *p.* 176. §. 4. *p.* 250. *col.* 2.

Νόμος apud Appianum quid. *p.* 317. *n.* III. Vide Νοῦμμος.

Notae in scutis, nummis &c. adpictae. V. insignia.

Notae numerales. N. littera solitaria in Tabulae Heracl. calce subjecta est numeri index. *p.* 251. *col.* 2. ħ. *Quingenti*. *p.* 293. *n.* 5. *p.* 312. *col.* 1. ↀ. *Mille*. *p.* 386. *col.* 1.

NOTARVM syllabus.

A. A. V. *Alter, Ambove*. *p.* 307. *col.* 1.

AEDD. QQ. *Aediles Quinquen.* *p.* 397. *col.* 1. *in Adnot.*

AQ. *Aqua*. *p.* 326. *n.* 26.

DE D. M. *De Dolo malo*. *p.* 423. *ad N. vers.* 37.

EVM. H. L. N. R. *Eum (pro Eorum) hac lege nihil rogatur*. *p.* 350. *col.* 1.

H. L. *Hac lege*. Passim occurrit in Tab. Heracl.

H. V. *Honore usi*. *p.* 332. *n.* 35.

H. X. *Horis decem*. *p.* 358. *col.* 2.

INTR. M. I. *Intra mensem unum*. *p.* 305. *n.* 19. *p.* 312. *col.* 1.

IN. V. R. ET. AB. V. R. P. *Intra urbem Romam & ab Vrbe Roma passus*. &c. *p.* 352. *n.* 69.

IN. V. R. P. VE. V. R. P. ħ. *In urbe Roma, propriusve urbem Romam passus mille*. *p.* 374. *col.* 2.

IT. *Item*. *p.* 339. *col.* 2.

K. CAVSSA. *Kalumniae caussa*. *p.* 437. *col.* 2.

L. D. D. D. *Locus datus decreto Decurionum*. *p.* 397. *col.* 2. *in Adn.*

O. S. F. P. S. F. *Ordo splendidissimus fieri pecunia sua fecit*. *p.* 397. *col.* 2. *in Adnot.*

P. L. P. *Per legem Pompeiam*. *p.* 409. *n.* 45.

PL. VE. SC. S. C. *Plebisve scita, Senatus Consulta*. *p.* 327. *n.* 58.

P. D. D. E. *Populo dare damnas esto*. *p.* 411. *ad N. vers.* 23.

POST. H. L. R. *Post hanc legem rogatam*. *p.* 465. *ad N. vers.* 86.

Q. C. R. ERVNT. *Qui Cives Romani erunt*. *p.* 453. *ad N. vers.* 71.

QV. I. D. PRAEFVIT. *Qui juri dicundo praefuit*. *p.* 434. *col.* 2.

Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita censuerunt*. *p.* 396. *in Adnot.*

R. P. CA. *Rei publicae causa*. *p.* 423. *ad N. vers.* 43.

SC. D. M. *Sciens dolo malo*. *p.* 446. *ad N. vers.* 58.

SINE D. M. *Sine dolo malo*. *p.* 326. *n.* 46.

S. P. F. *Sine Patre filius*. *p.* 258. *n.* 2.

SP. F. *Spurii filius*. *p.* 258. *n.* 2.

S. S. S. *Supra scripti sunt*. *p.* 411. *ad N. vers.* 22.

T. P. Q. VRB. *Tantam pecuniam Quaestor Vrbanus* &c. *p.* 327. *n.* 54. *p.* 348. *col.* 2.

V. D. P. R. L. P. *Vnde* aut *ubi de plano recte legi possit*. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 311. *n.* 5.

Vq. *Pupilla*. *p.* 305. *n.* 4.

Νοῦμμος, vox Graecorum Italiensium & Siculorum. *p.* 216. *col.* 2. Inde ortus *Nummus* Latinorum. *Ib. col.* 1. & *p.* 217. *n.* 15. Cur Siculis tantum a Varrone tribuatur. *p.* 217. *n.* 14. Νόμος ab Heracliensibus dictus & quare. *Ib. n.* 15. Olim non tam moneta fuit, quam pondus solvendi pretii. *p.* 217. *col.* 1. Argentea moneta erat. *Ib. n.* 14. Tribus hemiobolis stetit. *p.* 217. *col.* 1. Quarta pars erat drachmae. *Ib. col.* 2. Quae pars minae & talenti Siculi fuerit. *p.* 218. §. 3. De eo insignis locus Pollucis corrigitur & explicatur. *Ib.* Νοῦμμος sestertio Romanorum fere par. *p.* 219. *col.* 2. *in Adnot.*

Nuceria urbs in Campania. *p.* 45. *n.* 75. Ejus Graeci nummi. *p.* 553.

Numa Rex Rom. an Pythagorae auditor. *p.* 49. *p.* 116. Romae regiones in pagos & vicos divisit. *p.* 399. *col.* 2. *p.* 404. *col.* 2.

Numerus singularis pro plurali. *p.* 161. *ad B. vers.* 39. *p.* 279. *col.* 2.

Nummi vox unde facta. V. Νοῦμμος. Nummi interdum insignia magistratuum nummariorum exhibent. *p.* 150. §. 5. Nummi aurei argenteique citius in Italica Graecia, quam ærei signati. *p.* 505. *n.* 14. *p.* 506. *n.* 16. Nummi peregrinae scripturae. *p.* 534. *n.* 86. In *Auctorum Indice* exstat & *Nummorum explicatorum syllabus.*

Nummia Varia Sacerdos Veneris, patrona praefecturae Peltuinatis. *p.* 396. *n.* 22. *col.* 2. Ejus inscriptio illustratur. *Ib.*

Nummius (M.) Justus patronus Peltuini. *p.* 397. *col.* 2. *in Adnot.* Ei statua, bisellium, & accubitus

bitus decernitur. *Ib.*

Nuncius an *Nuntius* rectius. *p.* 341. *col.* 1. V. Denunciare.

O

O Pro Q. *p.* 326. *n.* 23. & 44. O cum AV. alternat. *p.* 353. *col.* 2. O *parvum* cur ita dictum. *p.* 125. ad diſcrimen *magni*. *Ib.* Ejus antiqua forma. *p.* 138. *col.* 2. O Dorice pro A. *p.* 193. *col.* 2. *p.* 210. *col.* 2. O pro V quando. *p.* 304. *n.* (*a*).

Ο' ἡ τὸ pro οὗτος, αὕτη, τοῦτο. *p.* 185. *ad N. verſ.* 11. *p.* 194. *col.* 2. Artic. plur. Οἱ Doriſmus peculiaris pro Dorico τοὶ. *p.* 235. *col.* 1. Τὰ ſequente caſu patrio quid. *p.* 247. *n.* 50. *col.* 2.

Ω'βὴ eſt Tribûs ſubdiviſio. *p.* 148. *n.* 12. *col.* 2. Obae triginta ab Lycurgo inſtitutae. *Ib.* De his inſignis Plutarchi locus corrigitur & explicatur. *Ib.* Obae cum Curiis Romanorum conferuntur. *p.* 149. §. 2. an ab Apolline *Pythio* ſic dictae. *Ib.* Obarum inſtitutio in coloniis Laconicis, Tarentina & Heracleenſi. *p.* 149. §. 3. Obae per initia vocum expreſſae, ut Tribus apud Romanos. *Ib.* & ἐπισήμοις diſtinctae. *Ib.* Obarum *ſiglae* quae in Tabb. Heracl: occurrunt. *p.* 148. *n.* 12. *col.* 1. & *p.* 247. *ad verſ.* 132. & *ſeqq.* & *p.* 257. *Oba* pro ipſa *Tribu*. *p.* 149. §. 3. & ὠβάτης *Tribulis*. *Ib.*

Obrogare & abrogare quo differant. *p.* 319. *n.* 20.

Οκτακάτιοι Dor. pro Οκτακόσιοι. Vide in Lex. Heracl.

Octavius (M.) Trib. Pl. frumentariam Gracchi largitionem reſtrinxit. *p.* 293. *col.* 1. *p.* 313. *n.* 9. *p.* 314. *col.* 2.

Οκτὼ in Tabb. Heracl. cum ſuis derivatis & compoſitis cum ſpiritu denſo ſcribitur. *p.* 272. *col.* 2. Vide in Lex. Heracl.

Ο'δὸς ſubauditur in ἁμαξιτὸς, via *ploſtraria*. *p.* 185. *col.* 2. in βουβῆτις *bubus permeabilis*. *p.* 262. *col.* 1. in ἑκατόμπεδος *centum pedes* lata. *p.* 271. *n.* 15. in τριακοντάπεδος *triginta pedes* lata. *p.* 160. *n.* 41. *p.* 192. *col.* 1. *p.* 262. *col.* 1. Ο'δὸν τέμνεσθαι quid. *p.* 334. *n.* 39. ejus compoſitum ποθόδος Dor. pro πρόσοδος. *p.* 182. *n.* 16. πόθοδος ὀκτάπεδος via *octo pedes* lata. *p.* 272. *col.* 1.

Oenotri quam Italiam tenuerint. *p.* 84. *ſeq.* Graeci ne an Aborigines. *p.* 86. *ſeq.* ab Lucanis ejecti. *p.* 86. *n.* 27. in Latium unde profecti. *p.* 87. in Latium cultum Saturni intulere. *p.* 88. *n.* 34. Vbi regiam habuerint. *p.* 101. *n.* 57.

Oenotria quouſque patuerit. *p.* 48. *n.* 80. *p.* 58. *col.* 1. an aeque ac *Chonia*. *p.* 79. *ſeq. Saturnia* ſeu *Chonia* dicta. *p.* 83. *p.* 85. & mox *Italia*. *p.* 58. *p.* 83. *ſeq. Oenotria* vetuſtiſſimum Italiae nomen. *p.* 60. *n.* III. *p.* 538. & *n.* 100. *p.* 546. *col.* 1. Vox Orientalis eſt *Inſulam picis* ſignans. *p.* 546. *col.* 2.

Oenotrus & Peucetius filii Lycaonis. *p.* 85.

Officina cujus notionis apud Vlpianum. *p.* 444. *n.* 120. pro *Officina nequitiae*. *p.* 445. *n.* I. Graecis ἐργαστήριον *proſtibulum*. *Ib.*

OI pro OE. *p.* 414. *n.* 53.

Οἰκέω pro οἰκίζω *condo*. *p.* 537. *n.* 94. V. Ε'ποικέω.

Οἰκία pro ἀγροικία *villa ruſtica*. *p.* 228. *n.* 33. ejus modus praetenuis apud antiquos. *Ibid. n.* 34. ejus partes: ἀχύριος. *p.* 229. *col.* 1. Βοών. *p.* 228. *col.* 2. Μυχός. *p.* 229. *col.* 1. Cur Οἰκία Heſychio Βοὼν reddatur. *p.* 228. *col.* 2. ejusdem notionis eſt ἐποίκιον. *p.* 232. *n.* 40.

Οἰκοδομέω, οἰκοδομημένα, οἰκοδόμηται ſine augmento. Vide in Lex. Heracl.

Olea qua lege ab Athenienſibus data Epidauriis. *p.* 73. *n.* 10. *p.* 259. *n.* 4.

Ο'μακόϊον a Pythagora aut diſcipulis inſtitutum. *p.* 47. *n.* 78. Ο'μάκοοι, auditores. *Ib.*

Ο'νοματοθεσία coloniae, ſi a duobus populis incoleretur, cui adjudicata. *p.* 76. *n.* 13.

Operum publicorum conductores loco publico uti poterant. *p.* 378. *ſeqq.*

Ο'φις unde factus. *p.* 149. §. 2.

Oppia lex ploſtraria. V. Lex Oppia.

Oppidum Livio ſunt *Continentia urbis*. *p.* 360. *col.* 2. Oppida ſaepe a templis dicta. *p.* 79. *n.* 21.

Oppius (C.) Trib. Pl. auctor legis Oppiae. *p.* 360. *col.* 2.

Oppius (Q.) Salinator an legem Oppiam jam abrogatam revocaverit. *p.* 362. *n.* 85.

Ο'ψις πόλεως. V. Πόλεως.

Oraculum Delphicum. V. Delphicum.

Ordo cur ita dicatur *Curia* in Municipiis. *p.* 406. *n.* 38. *col.* 2. *Ordinem habere* quid. *p.* 397. *col.* 2. *in Adnot.* Ordinis Primates, Primores, Summates, Vertices. *Ib.* Ordo ſplendidiſſimus. *Ib.* & *p.* 449. *col.* 2.

Ordo in militia idem ac *Centurionatus*. *p.* 438. *col.* 2. Graece Τάξις. *p.* 439. *n.* 104. Ordinem ducere. *p.* 439. *n.* 103. aſſignare. *Ib. n.* 105. dare. *Ib. n.* 105. Ordinem remiſſa ignominia reddere. *p.* 439. *col.* 1. Ordinem ignominiae cauſa adimere. *Ib. col.* 2. Ordinem virtutis cauſa aſſignare. *p.* 439. *n.* 108. Ordinem beneficio non virtute conferre. *p.* 440. *n.* 109. *Ordines* plur. de uno Centurionatu. *p.* 439. *n.* 106. Ordinum ſeries. *Ib. n.* 107. Primi Ordinis dignitas fere par Tribunis. *Ib.* Ordo an Tribunos etiam complecteretur. *p.* 440. *n.* 109.

Ο'ρεγμα eſt *paſſus*, *ſaltus*. *p.* 267. *n.* 11. redditur Heſychio βῆμα, h.e. menſurae genus. *Ib.* trigeſima pars ſchoeni Heraclienſis fuit. *p.* 267. *col.* 2. quatuor pedibus conſtans. *Ib. paſſui* Romanorum par. *Ib. n.* 12.

Ω'ρέω quid proprie. *p.* 188. *col.* 2.

Orientis populi primi M. Graeciae habitatores. *p.* 25. *n.* 30. Cetera vide in *Cretenſes*, & *Japyges*.

Ο'ρισταὶ Heracleenſes Vide in Lex. Heracl. Quod nam horum officium. *p.* 147. *col.* 1

Ο'ρος *terminus* cum ſuis derivatis & compoſitis in Tabb. Heracl. numquam aſperatur. *p.* 185. *col.* 1. Α'ντορος pro ἄνθορος eſt terminus termino reſpondens. *p.* 185. *p.* 554. *col.* 1. unde ἀνθορισμός. *Ib. n.* 19. Μέσσορος ſeu μέσορος eſt *terminus medius* inter terminum incipientem & ei reſpondentem. *p.* 187. *col.* 1. Τέτρωρος eſt *terminorum quatrio*. *p.* 197. *col.* 1. & 2. Ο'ρος quomodo definiatur ab Heſychio. *p.* 186. *col.* 2. idem ac στήλη. *Ib.* Ο'ρος ὁμόλογος terminus *proportionalis*. *p.* 189. *col.* 2. Ο'ροι *principales* inſcriptione ſignati erant. *p.* 190. *col.* 2. *p.* 192. *col.* 1. Ο'ροι ἀνεπίγραφοι termini *illiterati* ſeu curſorii. *p.* 193. *col.* 2. Termini ſacri erant & ſupplicibus aſylum. *p.* 190. *n.* (**).

Orpheus qua dialecto ſcripſerit. *p.* 118. *n.* 2.

Oſca lingua Tyrrhenicae dialectus. *p.* 540. *n.* 103. *p.* 541. *col.* 1. *p.* 545. *col.* 1. *p.* 546. *col.* 2. *p.* 548. *n.* 119. Oſca ſcriptura. *p.* 550. *col.* 1.

OY Dorice mutatur in Ω. *p.* 207. *col.* 2. *p.* 250. *col.* 1.

Ο'υδὲ ἧς Dorice pro οὐδὲ εἷς ſeu οὐδείς. *p.* 224. *col.* 2.

P

P Littera Latinorum olim ſimilis Graeco Πῖ. *p.* 125. *p.* 513. *col.* 1. *p.* 518. *n.* 47. utraque ex Iudaico *Pe* fluxit. *p.* 128. *n.* 16. P apud Latinos olim pro littera R. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 326. *n.* 35.

Paciſci ſe ſoldum ſolvere non poſſe quid ſit. *p.* 434. *col.* 1. *Pactus furti*. *p.* 425. *col.* 1. & *n.* 70.

Paeſtani pateras aureas Rom. populo offerunt. *p.* 508. *col.* 1. Paeſtanae valles. *p.* 500. *col.* 1. Paeſtanus ager paluſtris. *p.* 510. *col.* 1. & *n.* 25. roſis aptiſſimus. *p.* 509. *n.* 24. Paeſtanus ſinus cur *Tyrrhenicus* ab Ariſtoxeno dicatur. *p.* 507. *n.* 19. *p.* 515. *col.* 1.

Paeſtum in Lucania. *p.* 43. *p.* 102. *col.*

1. *in*

1. *in Adn.* Olim Italiae terminus. *p.* 58. *col.* 2. *p.* 503. *n.* 7. Ejus varia fortuna. *p.* 499. *col.* 1. & 2. *Paesti* nomen falso ex Ποσείδωνιον arcessitum. *Ib. n.* 1. an dictum a *Paesto* Ropali filio. *p.* 511. *in Adnot.* 31. Vrbs a Dorensibus Phoenicibus condita. *p.* 499. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 2. *p.* 514. *seq.* cui *Paesti* nomen ex Neptuno impositum. *p.* 500. *col.* 1. & 2. & *n.* 2. Quae numismata Paestum cuderit. *p.* 512. *col.* 2. eaque cum Dori effigie. *p.* 514. *n.* 39.

Paestum nova colonia Sybaritarum. *p.* 500. *col.* 2. quo tempore. *p.* 502. *col.* 1. & 2. *p.* 503. *col.* 1. alio interim migrantibus Dorensibus veteribus colonis. *p.* 503. *col.* 2. qui tunc hodiernum *Piesti* occuparunt. *Ib.* Sybaritae vero in loco a Dorensibus relicto consederunt. *Ib.* A Sybaritis transnominatur Ποσειδωνία. *p.* 501. *col.* 1. nempe per interpretationem veteris nominis. *Ib. col.* 2. & *n.* 6. *p.* 502. *col.* 1. Inter Paestanos veteres interq. Sybaritas civitatis communio. *p.* 504. *col.* 1. *Posidoniae* claritudo & potentia. *p.* 504. *n.* 12. regioni finitimae nomen dedit. *Ib.* Posidonia ubi sita. *p.* 505. *col.* 1. Nummi tunc temporis percussi. *p.* 505. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 1. A Lucanis quando occupata. *p.* 504. *n.* 12. *p.* 506. *col.* 2. Posidonia a Lucanis excisâ *Paestum* revixit. *p.* 505. *n. III. p.* 507. *col.* 1. Quo spectent Posidoniatae Aristoxenici in barbariem collapsi. *p.* 507. *seq.*

Paestum Romanorum colonia quando deducta. *p.* 507. *col.* 1. & 2. Latina colonia fuit. *p.* 508. *col.* 2. Quos tunc nummos cuderit. *p.* 509. *col.* 1. Romana tandem colonia fuit. *Ib. col.* 2. & *Neptunia* cur transnominata. *Ib.* & *p.* 501. *col.* 1. *p.* 502. *col.* 1. Quae fortuna urbis sub Caesaribus. *p.* 509. *col.* 2. Ejus aër insaluber propter paludes. *p.* 510. *n.* 25.

Paesti nummorum recensio. Nummus inscriptus *Phistluis*. *p.* 510. *col.* 1. & 2. describitur. *Ib.* & *n.* 27. & 31. omnium Paesti nummorum vetustissimus. *p.* 511. *col.* 1. producitur alter similis scalpturae, sed paullo recentior. *Ib. col.* 2. & *n.* 32. *Pistlus* Tyrrhenicum Neptuni nomen. *p.* 512. *col.* 1. ejusdem nummo Passerii interpretatio cur parum arrideat. *p.* 510. *n.* 31. Nummi cum inscript. ΠΟΣΕΙ. *p.* 505. *n.* 14. aut ΣΟΜΕΙΔ. *p.* 506. *n.* 16. aut ΠΟΣΕΙΔΑΝ. *Ib. n.* 15. cur *Taurus* in his nummis semper scalpatur. *Ib.* Nummi cum inscript. ΠΑΙΣ aut PAES cujus litteraturae & ad quam aetatem referendi. *p.* 501. *n.* 5. *p.* 509. *col.* 1. & *n.* 22. *p.* 513.

Παγκληρία quid in re agraria. *p.* 70.

Pagus est frequentium locorum nomen. *p.* 399. *col.* 1. plurium *pagorum* societas, *Conciliabulum* dicta, & pagi ipsi, *compagi*. *Ib. col.* 2. Cives vero *compagani*. *p.* 400. *n.* 25. Major *pagi* dignitas prae *compago*. *p.* 400. *col.* 2. Pagana lex. *Ib. col.* 1. In pagos regionem Romanam Numa divisit. *p.* 399. *col.* 2. ex Attica petito exemplo. *p.* 400. *col.* 2.

Paistan & *Pesitan* Phoenicium Neptuni nomen. *p.* 501. *n.* 6.

Παλινδικία quid. 240. *n.* 47.

Πάμμα. V. Πάω.

Παμωχέω. *possideo* vox Italiensium Graecorum. *p.* 156. *n.* 30. *p.* 244. *col.* 1. Παμμωχιάω. *Ib.* vox unde facta. *p.* 244. *n.* 49.

Πάνδημος quid. *p.* 508. *n.* 21. cognomen Veneris. *Ib.*

Pandosia Heracleensis a Pandosia Lucanorum ex Tabb. Heracl. & ex Plutarcho discreta asseritur. *p.* 103. *p.* 104. Eadem ac hodierna *Anglona*. *p.* 104. Ibi Pyrrhus cum Romanis infeliciter pugnat. *p.* 103. *n.* 63.

Pandosia Lucanorum urbs Graeca. *p.* 43. A Pandosia Heracleensi diversa. *p.* 101. regia regum Oenotriae. *p.* 101. *n.* 57. An Plataeensium colonia. *Ib. n.* 58. ubi sita. *p.* 102. *n.* 59. *seq.* ejus nomina gentilia. *p.* 43. *n.* 71. *p.* 103. *n.* 62. celebris fato Alexandri Epirotae. *p.* 102.

Πανηγύρεις. V. Σύνοδοι.

Πάνεμος mensis Heracliensium & Macedonum. *p.* 208. *col.* 1. Quid Πανέμου μηνὸς προτερέια. *Ib.* cui mensi Romano respondeat. *Ib. n.* 3.

Panes Diis immolati, Κάδδιχοι. *p.* 175. *col.* 1. unde dicti. *p.* 176. *col.* 1.

Παντᾷ Dorice pro πάντη *quoquo versu*. *p.* 230. *col.* 1.

Pantaenus institutor Clementis Alex. *p.* 55. *n.* 104. an Siculus. *Ib.*

Παντάρκης καλὸς inscriptum digito statuae Iovis Olympici. *p.* 551. *col.* 2.

Πάω *possideo*, hinc παὸς *affinis*. *p.* 244. *n.* 49. & πᾶωται. *Ib.* Ejus praet. pass. πέπαμαι. *Ib.* hinc πάμα seu πάμμα *possessio*. *Ib.* & compositum παμωχέω. *Ib.*

Παραβάλλω quid. *p.* 77. *n.* 16.

Παραλαμβάνω quid. *p.* 77. *n.* 16.

Παραμετρεῖν proprie est *ad exploratam mensuram* rei quantitatem *explorare*. *p.* 209. *col.* 1.

Παρανομάζειν quid. *p.* 100.

Παραπέσσια & *Parapetasia* quid. *p.* 301. *col.* 1. & 2.

Parare pro *Comparare*. *p.* 338. *col.* 2.

Πάραυτα idem ac παραύτικα *statim*. *p.* 212. *n.* 9.

Paris in anaglypto cum Helena exhibitus. *p.* 138. *n. IV.*

Parisini Academici quomodo M. Graeciam definierint. *p.* 23. *p.* 540. *n.* 105. quinam iis praeluxerit. *p.* 61. *col.* 1.

Partheniae Spartanorum cur ita dicti. *p.* 89. *p.* 90. *n.* 41. Duce Phalantho coloniam deducunt Tarentum. *p.* 90. *n.* 42. *p.* 91. *n.* 43. Quando. *p.* 96. Graecismum Tarento inferunt. *Ib.*

Παρθένος quaevis innupta, licet non integra. *p.* 90. *n.* 41. Filii inde procreati dicti παρθενίαι. *Ib.*

Παρθένος cognomen Minervae. *p.* 270. *n.* 13. Ejus templum παρθενὼν dictum. *Ib.* an a virginibus ibi dicatis. *Ib.*

Parti pro *Parte*. *p.* 326. *n.* 30.

Pasco proprie de servis usurpatur. *p.* 226. *col.* 1. & *n.* 27.

Passus Romanus quot pedibus constans. *p.* 267. *n.* 12. An ὀρέγματι Graecorum par. *Ib.*

Pater in municipiis est Aedilis. *p.* 486. *n. VII.*

Patroni in albo Curiae simul cum Decurionibus scripti. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.*

Pecunia facta. V. Tabulae *pecuniae factae*. *Pecuniae* nomine quid veniat. *p.* 458. *col.* 1.

Pedanei judices unde dicti. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* In albo Decurionum conscripti. *Ib.*

Pedestris militiae commoda prae *navali* in magistratu capiendo. *p.* 413. *col.* 2.

Pelasgi qui fuerint. *p.* 120. *n.* 7. primi omnium litteras Graecis, Tyrrhenis, Latinisque tradiderunt. *Ib.*

Πελταὶ an Bacco conveniant. *p.* 148. *col.* 1. *p.* 150. §. 3. Vox πελτα praefixa nominibus in Tabb. Heracl. quid notet. *p.* 148. *n.* 12. *p.* 152. *n.* 16. *p.* 206. *col.* 2.

Peltuinum adhuc praefectura sub Gordiano Pio. *p.* 396. *n.* 22. *col.* 2. ejus gentile *Peltuinus* & *Peltuinas*. *p.* 397. *col.* 1. *in Adnot.* Peltuinorum *Curia* dicta *Augusta*. *Ib.* Aediles Quinquennalicii. *Ibid.* Decuriones vocati Conscripti. *Ib. col.* 2. Peltuinatis praefecturae tabula recitatur & exponitur. *p.* 396. *n.* 22. *seq.* jura coloniae obtinuit. *p.* 404. *n.* 31.

Pendêre venalem quid. *p.* 435. *n.* 90.

Πενέσται erant cives mercede servientes. *p.* 226. *n.* 26.

Πεντακάτιοι Dorice pro πεντακόσιοι. V. in Lex. Heracl.

Πενταέτηρις *quinquennium*. V. Lex. Heracl. In locationibus idem ac *Lustrum*. *p.* 269. *col.* 1. & 2.

Πενθημίγυον. V. in Lex. Heracl.

Πενθημιχοίνιξ. *p.* 263. *col.* 1.

Πεφυτευκήμεν, Dorice pro πεφυτευκέναι. *p.* 231. *col.* 1.

Per-

Pergula. *p.* 445. *n. II.*
Permitti. Hujus verbi syntaxis. *p.* 478. *col.* 2. & *n.* 157.
Pertica. V. Universitas.
Pes, pedis. Hujus vocis vocalem E a Graecis Latini mutuati sunt. *p.* 271. *n.* 15.
Pesitan Neptuni nomen Phoenicium, unde Graecum Ποσειδῶν. *p.* 501. *n.* 6.
Petelia urbs M. Graeciae. *p.* 32. Urbis situs. *Ib.* nummi. *Ib.* Petelina regio. *Ib.* & *p.* 29.
Πίσω. Verbi inusitati exempla. *p.* 214. *p. col.* 2. *p.* 554. *col.* 2.
Petrarcha Graeciam Italicam exemplo Chrysostomi *Maximam* vocat. *p.* 61. *col.* 2. Ejus Graecus praeceptor. *Ib.*
Peucetia. V. Calabria.
Peucetii a Messapiis discreti. *p. p.* 49. *n.* 86.
Phaestus Ropali filius an urbi Paesto nomen dederit. *p.* 511. *col.* 1. *in Adnot.* 31.
Phalanthus Spartanus Parthenias deducit Tarentum. *p.* 89. *seq.* mittitur in exsilium. *p.* 90. *n.* 42. De eo Delphicum oraculum. *p.* 91. *n.* 42. & 43. cui divini honores à Partheniis decreti. *Ib. n.* 42.
Pherecydes Syrius Pythagorae praeceptor. *p.* 11. *n.* 5. *p.* 12. *n.* 9.
Φίρω pro ἀποφέρω. *p.* 221. *col.* 2. ejus futurum ϝοισω in Tab. Heracl. densatur. *p.* 235. *col.* 2.
Philistio Dux Veliensium. *p.* 517. *n.* 44.
Philolaus Crotoniates Pythagoricus. *p.* 48. *n.* 84. Heracleae docuit. *p.* 116. *n.* 86.
Φιντία an locus ad aurigandum. *p.* 163. *n.* 48. Τὰ Φιντία in Tab. Heracl. sunt *Bona Phintiae*. *p.* 248. *col.* 1. *p.* 554. *col.* 2.
Phintias Agrigentinus tyrannus non *Phintiades* vocandus. *p.* 554. *col.* 2.
Φίντις Dorice pro φίλτις. *p.* 163. *n.* 48. est *currus* & *auriga*. *Ib.*
Phisluvis seu *Pistluvis* aut *Pistluis* Tyrrhenicum *Neptuni* nomen. V. *Neptunus*, & *Paestum*.
Phocaeenses primi Graecorum in Italiam coloni. *p.* 57. *col.* 1. quo tempore. *p.* 516. *col.* 1.
Phoenices postquam Italiam insederunt, *Tyrrheni* aut *Etrusci* dicti. *p.* 515. *col.* 1. eorum colonias vide in *Tyrrheni*.
Φοίνικες πλεθριαῖοι. *p.* 261. *col.* 1.
Picatus pro *Spicatus*. *p.* 178. *n.* 10. pali picati. *Ib.*
Piceni & *Picentini* qui populi vocentur. *p.* 499. *col.* 1.
Picentia metropolis Picentinorum an sit hod. *Bicenza*. *p.* 43. maritima an mediterranea. *Ib.* a Tyrrhenis condita. *Ib.* Ejus nummi. *Ib.*
Pictura linearis quae. *p.* 137. *n. I.* in fictilibus vasis comparet. *Ib.* Pictorum vasorum inscriptiones. *p.* 138. *n. IV. p.* 551. *seq.*
Pileata columna Minucii Auguri ni. *p.* 321. *n.* 24.
Pilentum idem ac *Plaustrum*. *p.* 360. *col.* 1. Ejus forma. *Ib.* Voces Pilenti & *Carpenti* alternant. *Ib. n.* 80. *p.* 367. *col.* 1. & 2. Eo Vestales vectabantur. *p.* 355. *col.* 1. Arca Pilenti. *p.* 367. *col.* 1. sub nomine *plaustri* olim veniebat. *Ib.*
Pileus symbolum libertatis. *p.* 321. *n.* 24. *col.* 2.
Pisaurum urbs initio Tyrrhenica postea Graeca. *p.* 553. *col.* 1. & 2.
Piso Frugi frumentum ex lege Frumentaria petit. *p.* 314. *n.* 10. pudicitiam subversam quo sensu prodiderit. *p.* 385. *n.* 1.
Pitho in anaglypto raptûs Helenae quomodo exhibeatur. *p.* 138. *n. IV. Suada* aut *Suadela* a Latinis dicta. *Ib.* nuptiarum conciliatrix. *Ibid.*
Plaetoria lex an *Laetoria* dicenda. *p.* 307. *n.* 2. Minoribus petentibus Curatores praeficiebat. *p.* 307. *col.* 2. Ejus legis capita. *p.* 428. *col.* 1. & 2. infamiam irrogabat. *Ibid.* perperam *Laetoria* scribitur. *Ib.* & *p.* 429. *n.* 78.
Plaetorius (M.) Trib. Pl. quid de jure Praetorio tulerit. *p.* 427. *n.* 73.
Plaga, priore corr. unde dicatur. *p.* 189. *col.* 2. quid proprie notet. *Ib.* & *p.* 190. *col.* 1. Hinc *Plagula* ejusdem notionis. *Ib.* Ejus etymon frustra ex Oriente arcessitur. *p.* 190. *n.* 32.
Πλάγος τὸ (vox nova) in Tab. Herac. *latus* notat. *p.* 189. *col.* 2. a πλάζω *erro* factum. *Ib.* hinc πλάγιος *obliquus*, & *Plaga* Latinorum. *Ib.*
Plataeae urbs nova in Lucania. *p.* 102. *col.* 1. *p.* 554. *col.* 1.
Plato Timaeum suum unde derivarit. *p.* 48. *n.* 85.
Plaustra an dicta quasi *Plauta*. *p.* 299. *col.* 1. vehendis oneribus apta. *Ib.* Per urbem duci interdiu vetitum. *p.* 299. *col.* 2. Oblitteratam legem Hadrianus Imp. reduxit. *Ib.* & *p.* 358. *col.* 1. *p.* 362. *n.* 88. *p.* 363. *n.* 91. Bubus jumentisve jungi solita. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 358. *col.* 2. Interdiu per urbem duci poterant, Aedium Sacrarum operisve publice faciundi causa. *Ib.* vel demoliendi. *p.* 354. *col.* 1. Aut Sacrorum publicorum causa. *p.* 299. *col.* 2. vel triumphi & ludorum sollemnium. *p.* 300. *col.* 1. In Septimontiali tamen sacro duci quare prohibita. *Ib. n.* 13. *Plaustra* inania aut stercoris exportandi causa in urbe esse poterant interdiu. *p.* 358. *col.* 1. non tamen efferri ex urbe. *p.* 359. *col.* 1.
Plaustris res sacrae in festis Cereris, Saturni, & Bacchi traductae. *p.* 299. *col.* 2. vehebantur & Vestales Virgines, Rex sacrorum, Flamines. *Ib.* & *p.* 300. *col.* 1. *p.* 355. *col.* 1. & 2. Spolia bellica & imagines urbium devictarum. *p.* 300. *col.* 1. & imagines sacraque Deorum in pompa ludorum Circensium. *Ib.* quae pressius dictae *Thensae*. V. Thensae.
Plaustrum olim cum vocali quarta, nempe, *Plostrum* efferebatur. *p.* 353. *n.* 66. de quo Vespasiani jocus. *p.* 353. *col.* 2.
Plaustrum a *plaudendo* dictum. *p.* 359. *n.* 78. cur cum *Carpento* & *Pilento* confusum. *p.* 359. *col.* 2. nomen omnium vehiculorum commune. *p.* 360. *col.* 1. *p.* 363. *col.* 2. *p.* 366. *col.* 1. *p.* 369. *seq.* Gestatorium & onerarium per urbem prohibitum. *p.* 360. *seq.* Quid sub Impp. novatum. *p.* 363. *col.* 1. Quando vox *Plaustri* ad oneraria & agrestia sit restricta. *p.* 368. *seq. Plaustri* rotae simul cum axe olim versatiles. *p.* 364. *n. I.* Ejus forma. *p.* 364. *col.* 2. *p.* 366. *col.* 2. *Plaustri* usus in vehiculatione. *Ib.* Plaustrum idem ac *currus* etiam triumphalis. *Ib.* ac *Pilentum* & *Carpentum*. *p.* 367. *col.* 1. & 2. *Plaustri* voci alia vehiculorum nomina a recentioribus subrogata. *p.* 367. *seqq.* *Plaustri* vox Varronis tempore oneribus ferendis tributa. *p.* 368. *n. VII.* Plaustro Magistratus olim in Curiam vehebant. *p.* 371. *col.* 1. postea vetitum. *p.* 373. *col.* 1. Plaustrariae legis vices. V. Lex Oppia.
Plautia lex de *Civitate*. V. Lex Plotia.
Plautus quo anno Aulularium docuerit. *p.* 369. *n.* 94. Ea fabula cum lege Oppia confertur. *Ib. n.* (*). *p.* 370. Quo anno Poeta obierit. *p.* 369. *n.* 94.
Πλέθρον synonymum γύας. *p.* 260. *col.* 2. Latinorum *jugero* fere par. *p.* 260. *n.* 6. Tam pro area quaquaversum patente, quam pro mensura longitudinis sumitur. *p.* 260. *col.* 2. *p.* 261. *col.* 1. Erat stadii sexta pars. *p.* 261. *col.* 1. δίπλεθρον. *Ib.* ἐννέα πλέθρα cubilis Tityi quo sensu accipienda. *p.* 261. *n.* 7.
Πλευριάς vox mensoria quid. *p.* 176. ad N. vers. 6. *p.* 192. *col.* 2.
Pleurici termini. V. Termini.
Plostella in sacris Liberi ducta in compitis. *p.* 300. *col.* 1.
Pluvius Iupiter. V. Ὕης.
Πόας nomen viri. *p.* 552. *col.* 1.
Podium, quid. *p.* 377. *col.* 1.
Poetae cur *scribae* olim dicti. *p.* 387. *n.* 2. In albo parietum adumbrationes poematum notabant. *p.* 310. *in Adnot.* 3. Poëtae latini in fabulis Graecis docendis Romanas

manas consuetudines plerumque exprimebant. *p.* 370. *n.* 95. Poëtarum recitationes in Atrio Libertatis. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 2.

Poetelia lex. V. Lex Poetelia.

Poena capitis quae. *p.* 265. *col.* 2.

Παίω in Tab. Heracl. pro ποιέω. Hinc ἐξεποῖον pro ἐξεπαίουν. *p.* 263. *col.* 2. ποιόντασσι pro ποιοῦσι. *Ib.*

Πόλεως ὄψις cur in Glossis *Conciliabulum* vertatur. *p.* 398. *col.* 2.

Πολιανομεῖν est *urbi praeesse*. *p.* 206. *col.* 2. & *n.* 1.

Πολιανόμοι, qui Heracleae magistratus. *p.* 206. *col.* 1. iidem ac Romae *Praefecti Vrbani*. *Ib.* Nominis etymon, & officii auctoritas. *p.* 206. *n.* 1. Annuus magistratus erat. *p.* 211. *col.* 1. An iidem ac Ἀστυνόμοι Atheniensium. *p.* 206. *n.* 1. Praepositi erant rei frumentariae simul cum *Sitagertis*. *p.* 209. *col.* 2.

Πολιάς cognomen Minervae. *p.* 73. Signum Minervae Πολιάδος Sirim traductum. *p.* 74. Κατὰ τῆς Πολιάδος, *per Minervam*. *p.* 259. *col.* 2.

Polichnium & Praesus oppida Cretae. *p.* 96. *n.* 51. in quibus Eteocretes. *Ib.*

Polichorum quid. *p.* 111. An ibi Heraclea M. Graeciae fuerit. *Ib.* sedes conventuum Graecorum Italiensium. *Ib.*

Πολίειον nomen vetus Heracleae. *p.* 73. *seq.* Vnde inditum. *Ib.* an a signo Minervae πολιάδος. *p.* 74. Vino Byblino nomen dedit. *p.* 202. Cetera vide in *Heraclea*.

Polis seu Pollis an Rex Syracusanus. *p.* 202. *col.* 1. & 2.

Πολιστὴς *conditor coloniae*. *p.* 222. *n.* 19. Et πολιστὸς *civis* seu *colonus*. *Ib.* πολίζειν *coloniam condere*. *p.* 48. *n.* 79.

Pompeius (Gn.) Magnus quo anno leges Bithynis dederit. *p.* 411. *n.* 47. Quid de aetate Decurionum jusserit. *p.* 412. *n.* 48. Structile theatrum Romae primus paravit. *p.* 385. *col.* 1. *p.* 386. *col.* 2. *in Adnot.* 1.

Pompeius Strabo an leges municipibus Italicis scripserit. *p.* 409. *col.* 2. *p.* 410. *in Adnot.* 45.

Populus idem quo pacto interdum pluribus oppidis contineretur. *p.* 504. *n.* 9. & 10. *p.* 555. *col.* 2. Populus Fundus. V. Fundus. Populi exteri leges a Romanis petunt. *p.* 478. *n.* 156.

Porcellorum usus a Pythagora commendatus. *p.* 58. *col.* 2.

Porcius (M.) Cato legem Oppiam contra mulierum luxum reducere conatur. *p.* 361. *col.* 1. Ejus tristis & aspera censura. *Ib. col.* 2. & *p.* 459. *n.* 133. & 135.

Porphyrion Horatii scholiastes. V. Acron.

Porta *Capena* quo sensu initium viae Appiae dicatur. *p.* 337. *col.* 2. *Flaminia* longius quam ceteras a Foro aberat. *p.* 338. *col.* 1. *Ostiensis*. *p.* 336. *n.* 42.

Porticus publica cur a loco publico in Tab. Heracl. distincta. *p.* 375. *col.* 1. Porticuum usus. *p.* 378. *n.* 107. Alia vide in *Locus publicus*.

Portioni pro *Partione*. *p.* 326. *n.* 41.

Portus olim dicebantur domus seu insulae. *p.* 485. *n.* IV.

Ποσειδὼν Neptuni nomen ex Oriente deductum. V. Neptunus.

Ποσειδωνιὰς est Regio Paestana. *p.* 500. *n.* 3. vide *Paestum*.

Posidoniates sinus. V. Paestani.

Posidonium vicus prope columnam Rheginam. *p.* 41.

Possidendi modus per Edictum. *p.* 434. *col.* 2. Quibus id ambagibus perageretur. *p.* 435. *col.* 1.

Ποτέχει Dorice pro προσέχει. *p.* 215. *col.* 2. Adverbii loco positum pro *in praesentia*. *Ib.* ποτέχει ἔτος *praesens annus*. *Ib.*

Potest, passiva notione impersonali. *p.* 441. *col.* 1.

Πόθοδος Dorice pro πρόσοδος. V. Ὀδός.

Ποτικλαίγω Dor. pro προσκλαίγω. *p.* 276. *col.* 1. in re agraria quid notet. *Ib.* & *p.* 275. *n.* 21. A κλάγω seu κλαίγω *claudo* factum *p.* 275. *col.* 2. Hinc κλᾶξαι apud Hesychium. *Ib. n.* 20. Διαστολὰ ποτικλαιγῶσα. *Ib.* τὸ ἔγγωνον ποτικλαῖγον. *p.* 278. *col.* 2. *p.* 279. *col.* 1. & 2. V. *Clusaris*.

Ποῦς, ποδὸς in comp. E assumit. *p.* 271. *n.* 15. ποῦς *pes* quae pars ὀρέγματος seu *passûs*. *p.* 267. *col.* 2. & *n.* 12.

Praecones ab honoribus municipalibus arcentur. *p.* 416. *seq. p.* 418. *col.* 2. *p.* 421. & quamdiu. *p.* 419. *col.* 1.

Praefecti Vrbani Graecis sunt πολιανόμοι. *p.* 206. *col.* 1.

Praefectura quando primum cum Municipio, Colonia, Foro, Conciliabulo simul nominari coeperit. *p.* 390. *col.* 1. Praefecturae non extra Italiam erant. *p.* 114. *n.* 84. *num.* I. *p.* 394. *n.* 11. Harum notio ex Festo. *p.* 394. *col.* 1. Ad nundinas comparatae erant. *Ib. n.* 12. Speciem quamdam Reip. sed obnoxiae referebant. *Ib. n.* 13. Habebant quosdam magistratus minores. *Ib. n.* 14. Jus ibi a Praefectis Româ missis dicebatur. *p.* 394. *col.* 1. quos aut populus Rom. aut Praetor Vrb. mittebat. *Ib.* Praefecturarum ante legem Juliam durissima conditio. *p.* 392. *col.* 2. Post legem Juliam civitas ipsis optimo jure data. *p.* 395. *n.* 17. & jus magistratuum creandorum. *p.* 396. *col.* 1. & 2. sub eademque *Praefecturae* nomenclatione jura coloniarum & municipiorum aequabant. *p.* 397. *col.* 1. *Praefecturarum* magistratus supremus. *p.* 401. *col.* 1. suffragio populi creatus. *Ib.* Earum Senatus. *Ib. col.* 2. Curiales *Conscripti* dicti. *p.* 404. *n.* 31.

Praefecturae, in quas singuli Praefecti a Praetore mittebantur. *p.* 395. *col.* 1. qui ex praescripto Praetoris jus dicebant. *Ib. col.* 2.

Praefecturae decem Campaniae, quae a quatuor Praefectis populi suffragio missis regebantur. *p.* 395. *col.* 1. an in commune ab ipsis administratae. *Ib. col.* 2.

Praefecturae Capuae, Fundorum, Peltuini. V. suis locis.

Praefecti *juri dicundo* a Coloniis missi. *p.* 395. *n.* 19.

Praefecti *juri dicundo* alii populi suffragio in Praefecturas adlegabantur. *p.* 394. *col.* 1. alii a Praetore Vrb. *legibus* mittebantur. *p.* 394. *n.* 15. quae horum jurisdictio fuerit. *Ib.* Quando utrique creari desierint. *p.* 395. *n.* 17. & quare. *p.* 396. *col.* 2. Hujusmodi Praefectus Horatio *Praetor* dicitur. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 2.

Praefectus *frumenti dandi*. *p.* 322. *col.* 1. & *n.* 25.

Praemia eorum, qui proscriptos interfecissent. *p.* 442. *n.* 117.

Praerit, *Praesse* pro Praeerit, Praeesse. *p.* 341. *col.* 2.

Praesidentes termini. V. Termini.

Praesus. V. Polichnium.

Praeteriti passivi Graec. insolens forma. *p.* 215. *col.* 1. & 2.

Praetextati in Albo Decurionum perscripti. *p.* 407. *col.* 2.

Praetor, qui inter cives, & qui inter peregrinos jus dicebat, an uterque *Vrbanus* recte diceretur. *p.* 308. *col.* 1. Vterque, absente Consule, professiones frumentationis causa excipiebat. *p.* 307. *col.* 2. *Praetor Vrb.* quot lictores habuerit. *p.* 427. *n.* 73. in Comitio *Supremam* pronuntiabat populo. *p.* 428. *n.* 73. Praetoris Edictum, Interdicta. V. *Edictum*, *Interdicta*. *Praetor* pro Praefecto juri dicundo in Praefecturis. *p.* 467. *n.* 142. *col.* 2.

Praevaricator qui. *p.* 438. *col.* 1. infamis habitus. *Ib. col.* 2.

Πράσσειν ὑπέρ τινος. *p.* 240. *col.* 2. πρασσόντασσι, pro πράσσουσι. Vide in Lex. Heracl.

Prensatio per Conciliabula & Nundinas. *p.* 398. *col.* 2.

Primores, Principales Ordinis, Primus-pilus. Haec v. in Ordo.

Πριόω verbi inusitati exemplum. *p.* 221. *col.* 2. quid notet. *Ib.* & *n.* 18. πρίωμα. *Ib.*

Pro pro *Ante*. *p.* 413. *col.* 2.

Proaedificatum est quod ex privato loco processit in publicum. *p.* 300. *col.* 2. idque vel *projiciendo* vel *immoliendo*. *p.* 376. *col.* 2. Vtrum horum lege vetitum. *Ib.* & *p.* 337. *col.* 1.

Προ-

Προκαταδικάζεσθαι quid. *p.*245.*col.*2.

Procedere æra. *p.* 414. *col.* 2. & *n.* 51. Procedere *stipendia* quid. *Ib.*

Procurator qui proprie dicatur. *p.* 306. *col.*2. Procurator Minuciae. V. Minucia.

Professio *Censûs* causa non testibus, sed formulâ *ex animi sententia* fiebat. *p.* 239. *col.*2.*p.*240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1.

Professio *Frumentationis* causa. *p.* 292. *col.* 2. apud quos magistratus edenda. *Ib.* Absentes per procuratorem & Pupilli per Tutorem profitebantur. *p.*306. *seq.* Professi exclusi a frumento accipiendo. *p.* 292. *n.* 2. *p.* 313. *col.* 1. Quid quisque profiteretur. *p.* 293. *col.* 1. Hujusmodi professiones in tabulas publicas relatae. *p.* 308. *col.* 2. inde in Album transcriptae in Foro proponebantur. *p.* 309. *col.* 1. Haec Professio diversa a recensu populi a C. Caesare invecto.*p.*293.*col.*2.

Profiteri verbum sollemne & censuale. *p.* 305. *n.* (*b*). *Profitemino* antique pro *Profitetor*. *Ib.* *n.* 3.

Πρώγγυος Dor. pro προύγγυος, *praes, sponsor*. *p.* 207. *col.* 2. compositum ex πρὸ & ἔγγυος. *Ib.*πρώγγυοι ad quinquennium admissi.*p.*211. *col.* 1. πρώγγυοι σώματος qui fuerint. *p.* 248. *col.* 2. *p.* 249. *col.* 1. πρωγγυέω. *p.* 239. *col.* 2.

Programma *locationis*. *p.* 436. *n.*95. Cetera vide in *Locatio*. Programma *vendendis bonis* quo exemplo scriptum. *p.* 435. *n.* 90. *Suspensus libellus* vocatum. *Ib.* & *n.* 94. An *Carmen* diceretur. *Ib.* *n.* 90. infamiam inurebat. *p.* 435. *col.* 2. & *n.* 94. Programmata in *Albo* proponebantur. *p.* 309. *n.* 3.

Pronomina, quae patrium casum in *IVS* habent, quo pacto inclinarentur. *p.* 350. *n.* 64.

Propagari verbum de Coloniis. *p.* 469. *n.* 144.

Proportionalis quid aevo sequiore notarit. *p.* 189. *n.* 31. Proportionalis terminus. *p.* 189. *col.* 2.

Proscriptorum interfectores praemiis allecti. *p.*442. *n.*116. & 117.

Προσέχει. V. ποτέχει.

Προσγίνομαι quid. *p.*161.*n.*45. Quid νῆσον προσγίνεσθαι. *Ib.* & 264.*c.*2.

Προτερέα μηνὸς quid. *p.* 208. *col.* 1. non idem ac προτεραία (*pridie*) *Ib.* sed potius *principium mensis*. *Ib.* Vnde factum. *Ib.*

Provinciae etymon & notio. *p.*413. *col.* 2. Stipendia in provincia merere. *Ib.* *Provinciae* nomen commune quibusvis magistratuum muneribus. *p.* 338. *n.* 43. Provinciae *Vrbanae*. *p.*308. *col.*1.

Ψιλὴ quid. *p.* 246. *col.* 1. Ψιλὴ ἄροσις, χώρα. *Ib.* *col.* 2.

Publice an pro *Palam*. *p.* 354.*col.*1.

Pulli pugnant, a praecone in certaminibus coturnicum indictum. *p.* 443. *n.* 118. *col.* 2.

Pulpitum. V. Scaena.

Pupilla, quibus notis olim exprimeretur. *p.* 305. *n.* 4.

Pupillus per tutorem edebat professionem causa frumentationis. *p.* 307. *col.* 1. Si bona ejus possessa proscriptave fuissent, in integrum restitutus. *p.* 436. *col.* 1.

Purgare viam, quid. *p.* 297. *col.* 1. *p.* 300. *col.* 2.

Pusa arbor. V. Bruta.

Putatio, praecipuum opus in vineis. *p.* 271. *in Adnot.* *col.* 1.

Puteoli, urbs Graeca in mari Tyrrheno. *p.* 20. Δικαιαρχία olim dicta. *Ib.* & *p.* 44. Aevo Ciceronis Municipium sui juris.*p.*492. *n.* 175. Nummi. *p.* 555. *col.* 2.

Pylii coloniam deducunt Metapontum. *p.* 100.

Pyrilampo nomen feminae. *p.*139. *n.* VI.

Pyrrhus a Tarentinis arcessitur. *p.*103. castra Romanorum admiratur. *Ib.* cum iisdem infeliciter congreditur Pandosiae.*p.*103. *n.* 63. quae ea Pandosia fuerit. *Ib.* & *p.* 104. *seq.*

Pythagoras. Ejus praeceptores. *p.* 12. *n.* 9. Quando in Italiam venerit. *p.* 10. *p.* 12. *p.* 51. *n.*91. & quamdiu substiterit. *p.*51. *n.*91. an Heracleae docuerit. *p.* 116. *n.* 85. Cylonis insidiis Crotone circumventus. *p.* 10. *n.* 5. Post incensas scholas Locros petit. *p.* 11. *n.* 5. Ὁμακόϊον instituit. *p.* 47. *n.* 78. Ejus auditores. *p.* 49. *n.* 86. An Numae institutor. *Ib.* Respublicas Graecorum per discipulos docuit. *p.* 53. *n.* 99. Vt praestigiator carpitur a Chrysostomo. *p.* 60. *n.*106. quamdiu vixerit. *p.* 54. *n.* 102. quando obierit. *p.* 51. *n.* 90. Ejus praecepta quando scriptis tradita. *p.* 54. *n.* 101. Qua dialecto. *p.*119. *n.*5. Pythagorae vita a Porphyrio & Iamblicho scripta. *p.* 47. & ex variis veterum fragmentis contexta. *p.* 54. *n.* 102. *p.* 59. *col.* 1.

Pythagorica schola in Italia quantum floruerit. *p.* 47. *n.* 77. Ejus dignitas *Graeciae* Italicae cognomen *Magnae* peperit. *p.*47. *seqq.*

Pythagoricae Resp. quamdiu durarint. *p.* 51. *seqq.*

Pythagoricarum Rerumpublicar. & Scholarum par fortuna. *p.* 53. *seq.* Scholarum successio. *p.* 54. *n.* 102. instauratio. *p.* 55. Cur secta *Italica* dicta. *p.* 56. *p.* 59. Schola Heracleensis. *p.*116. *n.*86.

Pythagorici rerumpubl. rectores. *p.* 53. *n.* 98. Exsules in patriam revocati. *p.* 54. *n.* 102. *p.*59.*col.*1. Pythagorici cur dicti ὁμακόϊοι. *p.* 47. *n.* 78. Diaetericae methodi auctores. *p.* 55. *col.* 1. λόγιοι ab Aristotele dicti. *p.*58. *col.* 2. Artes Rhetoricas in M. Graecia tradidere. *p.* 136. *n.* 28. Pythagoreorum collegia a Cylone concremata. *p.* 10. *n.* 5.

Q

Q Littera Latinorum ex Koppâ Ϙ Graecorum effigiata. *p.* 122. *n.* 10.

Quae pro *aliquae*. *p.* 326. *n.* 24.

Quaesitores. V. Quaest. Parric.

Quaestor unde dictus. *p.* 341. *col.*2.

Quaestor *triticiarius*, Quaestor *a frumento*. *p.* 293. *n.* 5.

Quaestor *Aerarii*. V. Quaest. Vrb.

Quaestores Militares quando creati. *p.* 342. *col.* 1. iidem postea ac qui *Provinciales*. *Ib.* *col.* 2.

Quaestores *Parricidii*. *p.* 341. *n.*45. postea *Quaesitores* absolute dicti. *p.* 342. *n.* 46. jam inde a Regibus creari coepti. *p.* 343. *n.* 51. bini numero. *Ib.*

Quaestores *Vrbani* duo. *p.*343.*n.*51. quo differat Quaestor *Vrbanus* ab eo, Qui *aerario* praeest. *p.* 343. *col.* 1. Quaestor *Aerarii* publicarum tabularum custos. *Ib.* *col.* 2. Vterque Quaestor privatas aedes, negligentibus dominis, tuendas locabat. *p.* 297. *col.* 2. eosque, quantâ pecuniâ locatio steterat, redemptori attribuebat. *Ib.* & *p.* 298. *col.* 1. an viae muniendae curam habuerit. *p.*298. *col.* 2.

Quaestoribus *Candidatis* viae sternendae cura data. *p.* 298. *col.*2. Horum munus sub Imperatoribus. *p.* 342. *n.* 50.

Quaestoricii in Albo Decurionum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.*

Quaestuaria mancipia. *p.*444.*n.*120.

Quaestum corpore facere. *p.* 443. *col.* 1. Et quaestum spurcum facere. *Ib.* *col.* 2. Graecis ἐργάζεσθαι. *p.* 445. *n.* I.

Quamtus pro *Quantus*. *p.*348.*col.*2.

Quantum potest pro *Quantum potestur*. *p.* 441. *col.* 2.

Quatuor-viri Iuri dicundo plerumq. supremus mastigratus in Municipiis. *p.* 401. *n.* 26. diversi a Quatuor-viris Quinquennalibus. *p.* 405. *n.* 35. Quatuor-viri per *Legem Pompeiam*. *p.* 409. *n.* 45. Quatuor-viri *Lege Cornelia*. *p.* 410. *n.* 46. Quatuor viri *Viis in urbe Roma purgandis*. *p.* 296. *col.* 2. quando primum instituti. *p.* 297. *col.* 1. an iidem ac *Viocuri*. *Ib.* Cur Quatuor-viri *viarum curandarum* (non adjecto: *intra urbem*) quando dicti. *Ib.* Eorum munus. *p.* 349. *col.* 2. & *n.*58. Locorum publicorum curam olim gerebant. *p.* 375. *col.* 2.

Quina vicenaria lex. V. Lex Quina-vicenaria.

Quinctilis saepius quam *Quintilis*. *p.*421. *col.* 1.

Quinquennales in Municipiis iidem ac Romae *Censores*. *p.*405. *n.*35. legebant Senatum. *Ib.* pares numero erant *Magistratui Iuri dicundo*. *Ib.* Cur ita dicti. *Ib.* Album Curiae conficiebant. *p.*407. *col.* 1. *in Adnot.*

Quinquennalicii h. e. Quinquennalitate functi, in Albo Decurionum. *p.* 407. *col.* 1. *in Adnot.* II.viraliciis digniores. *Ib. Adlecti inter Quinquennalicios* qui. *Ib.*

Quinquennium Graecis πενταετῆρις. *p.* 268. *col.* 2. Solitus terminus locationum, etiam cum nullum praefigitur terminus. *p.* 269. *col.* 1. Idem ac Lustrum. *Ib.* Integrum, an inchoatum Quinquennium in locationibus fuerit. *Ib.*

Quintus Calaber e cujus bibliotheca prodierit. *p.* 62. *col.* 2. Cur sic vocatus. *Ib.*

Quis. Ejus genit. *quoius*. *p.* 311. *n.* 6. Dat. *quei* vel *qui*. *Ib.* Nom. plur. *Ques*. *Ib. Quî* pro *Quibus*. *p.* 370. *col.* 1.

Quisque & *Quisqui* pro *Quisquis*. *p.* 416. *n.* 56. *p.* 447. *col.* 2. *Quisquis* pro *Quisque*. *p.* 305. *n.* 10.

Quo magis extra comparationem eleganter dictum. *p.* 436. *col.* 2.

Quoquomque pro *Ad quemcumque*. *p.* 326. *n.* 51.

R

R Littera pronuntiatione & figura similis τῷ D. *p.* 534. *n.* 86. *col.* 2. olim ut P formabatur. *p.* 305. *n.* 13. *p.* 326. *n.* 35.

Rationem alicujus habere Comitiis. *p.* 447. *n.* 122.

Ravennas Anonymus quando geographiam ediderit. *p.* 117. *n.* 89.

Recensus frumentationis causa quo differat a Censu lustrali. V. Professio.

Recitare Decuriones. *p.* 401. *col.* 2. *p.* 405. *n.* 34. Recitare Senatum. *p.* 406. *n.* 37.

Recitationes poëtarum. V. Poëtae.

Redemptores *tutelarii*. *p.* 301. *col.* 2. Redemptores *tutelae Capitolii* capite satisdabant. *p.* 302. *col.* 1. Redemptoribus singulae res adscriptae, pro quibus satisdabant. *Ib.* Redemptores *viae*. *p.* 297. *col.* 2. Ecquod his judicium contra privatos, si intra XXX. dies non solvissent. *p.* 298. *col.* 1.

Referre caput est caput occisi referre mandanti. *p.* 442. *col.* 1. Referre caput civis Rom. praemii causa. *p.* 441. *col.* 2. Relatores capitum praemio allecti Syllanis legib. *p.* 442. *n.* 116. & 117. at pro sicariis habiti a Iul. Caesare. *p.* 442. *col.* 2. *Referre inter reos* est accusare. *p.* 442. *n.* 114. *Referre crimen* est accusanti crimen objicere. *Ib.*

Regionum & locorum antiquata nomina restituta. *p.* 55. *n.* 104. Eadem varie detorta. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 70. Regiones Romae. V. Roma.

Regium. V. Rhegium.

Ῥήγνυμι. Duplex ejus praeter. medium. *p.* 157. *n.* 36.

Rego, unde tactum. *p.* 41.

Renuntiare se soldum solvere non posse. *p.* 433. *col.* 2. Renuntiare creatum comitiis. *p.* 447. *n.* 123.

Ῥέω active pro χέω *fundo*. *p.* 222. *col.* 2. τάφρος ῥέουσα. *Ib.*

Respublica κατ' ἐξοχὴν est Romana. *p.* 436. *n.* 97. Etsi non modo de municipiis. *Ib.* sed & praefecturis dicitur. *p.* 397. *col.* 2. *in Adn.*

Retina vicus in Campania. *p.* 41.

Ῥῆτραι Homero sunt *conventiones*. *p.* 235. *n.* 43. Lycurgi leges cur ita dictae. *Ib.* Item Tarentinorum & Heracliensium. *Ib.* Ῥητροφύλακες qui. *Ib.*

Rex Sacrorum per urbem interdiu plaustro vehebat, & quando. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 355. *col.* 2. *Regis* vox unde facta. *p.* 41.

Ῥεύματα quid. *p.* 484. *col.* 1.

Rhegina columna oppidum. *p.* 41.

Rhegium seu Regium Chalcidensium colonia. *p.* 40. Graecum an Tyrrhenicum vocabulum. *Ib.* Cur ad barbariem non defecisse dicatur a Strabone. *p.* 99. *p.* 115. A Scylace Lucaniae adscribitur. *p.* 102. *col.* 1. Extra corpus Magnae Graeciae fuit. *p.* 27. Quare. *p.* 551. *n.* I. Rhegium Samnitibus an Bruttis habitatum. *p.* 550. *col.* 2. Causa hujus nominis. *Ib.* & *p.* 551. *n.* I. Nummi Oscâ scriptura inediti duo explicantur. *p.* 550. *col.* 1. *p.* 551. *n.* I. & II. In Rheginorum moneta *Lepus*. *p.* 551. *col.* 1. Sola ex Graecis urbibus regio dominatui parens. *Ib. n.* I. *Regium* an *Rhegium*, scribendum. *p.* 41. *p.* 550. *col.* 2.

Rhetores & Philosophi (Gr. Σοφισαὶ) unde Romam advenerint. *p.* 459. *n.* 135. *col.* 2. Vrbe expulsi. *Ib. Latini* Rethores qui. *Ib.* ludum litterarium Romae aperiunt. *Ib.* Edicto Censorio coërciti. *Ib.* Eloquentiae corruptores. *p.* 460. *in Adn.* 135. Rhetoricae artes a Pythagoricis traditae Italicis. *p.* 136. *n.* 28.

Rogando magistratui comitia habere. *p.* 421. *col.* 2.

Ῥογὸς, vox Siciliensium & Italiensium. *p.* 209. *col.* 1. *horreum frumentarium* notat. *Ib.*

Romae appellatio continentia aedificia complectitur. *p.* 356. *n.* 72. *p.* 375. *col.* 1. At *Vrbis* nomen muro finitur. *Ib.* Roma a Numa in pagos divisa. *p.* 399. *col.* 2. exemplo ex Attica petito. *p.* 400. *col.* 2. distributa in regiones quatuor a Servio. *p.* 338. *col.* 2. in quatuordecim ab Augusto. *p.* 335. *col.* 1. Romae partes comparabant inter se aut sortiebantur Aediles. *p.* 295. *col.* 2. quid in eo postea ab Augusto immutatum. *p.* 296. *col.* 1. Romae duplex origo. *p.* 372. *n.* 100. *col.* 1. & duplex epocha. *Ib. col.* 2. & *p.* 555. *col.* 1. haec altera unde incipiat. *Ib.*

Romana civilitas data anno 663. lege Julia Italicis qui in fide mansissent. *p.* 489. *n.* 169. deinde anno sequenti lege Plotia peregrinis adscriptis foederatis civitatibus. *Ib. n.* 170. postea lege Consulari reliquis Italicis praeter Samnites & Lucanos. *p.* 490. *n.* 171. qui etiam non diu post admissi. *Ib. n.* 172. In quas tribus hi novi cives relati. *p.* 552. *col.* 1. & 2.

Romani Pythagorae auditores. *p.* 49. *n.* 86. Populi divisionem in tribus & curias a Lycurgo accipiunt. *p.* 149. §. 2. an & Calatorum Comitiorum ritum. *p.* 154. *n.* 24. Leges Xvirales magnam partem a Graecis Italicis mutuati. *p.* 49. *p.* 50. *n.* 87. ut & limitarem scientiam. *p.* 182. §. 3. & Velitum nomen ac institutum. *p.* 239. *col.* 1. An & *Nexum* corporum & *Nexi* dationem. *p.* 222. *n.* 19. *p.* 249. *col.* 2. Romani in coloniis deducendis saepe nomina veteribus aequipollentia interpretando substituebant. *p.* 509. *col.* 2. *p.* 517. *col.* 2. *p.* 524. *col.* 1. Romani ludi. V. Ludi. Romana castra Pyrrhus admiratur. *p.* 103. Ab Romanis exteri leges petunt. *p.* 478. *n.* 156. Romanorum leges municipales. V. Leges municip.

Romilius leges a Graecia petendas suadet. *p.* 50. *n.* 87.

Rosae Paestanae ceteris diuturniores & praestantiores. *p.* 509. *n.* 24.

Roscianum, Oppidum M. Graeciae, navale Thuriorum. *p.* 33. vox Orientalis. *p.* 33. *n.* 4.

Rotae cum axe olim versae. *p.* 364. *n.* I.

Rudera locorum publice demolitorum per urbem interdiu cur vecta. *p.* 354. *col.* 1. & 2.

Rudiae, Graeca urbs. *p.* 34. Ῥόδαι dicta. *p.* 34. *n.* 49. an a Rhodiis condita. *Ib.* Ennii patria. *Ib.*

S

S Litterae figura Atticis cum Latinis communis. *p.* 125. interdum aspero spiritui respondet. *p.* 128. *p.* 130. *n.* 19. Hujus elementi variae deformationes. *p.* 138. *seq.* Σ sigma pro insigni in clypeis Sycioniorum. *p.* 151. §. 7.

Sabina herba. V. Bruta arbor.

Sacerdotes an a militia immunes. *p.* 415. *col.* 1. plaustris ad sacra vehebant. *p.* 355. *col.* 2. *p.* 367. *col.* 1.

Sa-

Sacrificium epulare. p. 452. col. 2.

Sacrum. Sacrorum publicorum causa Flamines, Rex Sacrorum, & Vestales plaustro vehebant. p. 299. col. 2. In sacro Septimontiali vehicula jumentis juncta cur prohibita. p. 300. n. 13.

Saepe, *saepenumero* quid & unde factum. p. 377. n. 106.

Saepio cum derivatis cum bivocali. p. 374. col. 2. p. 377. n. 106. hinc *saeptum*. Ib.

Sagra fl. M. Graeciae. p. 30. an *Locanus* aliquando dictus. Ibid. *Ad Sagram re gesta certius* unde dictum. Ib.

Sagrus fl. p. 35.

Salapia navale Argyrippae. p. 36. Graeci oris. Ib. Ejus nummi. Ib.

Sallentia regio Iapygiae. p. 537. col. 2. & n. 97. p. 538. n. 98. & urbs cognominis. p. 542. n. 108. colonia Cretensium. p. 543. n. 109. nomen Orientale. Ib. Ejus nummi. p. 34. n. (*) an eadem ac Soletum. Ib.

Σάλπιγξ cognomen Minarvae. V. Minerva.

Saltus quid proprie sit. p. 233. §. 4. quo differat a Sylva. Ib.

Salviae Marcellinae titulus. p. 336. col. 1. p. 554. col. 2.

Samnites ejiciunt Chonas & Oenotrios. p. 46. n. 76. an Rheginorum conditores. p. 550. col. 2. quando Civitatem Romanam acquisierint. p. 490. n. 172.

Samphorae dicti equi inustum ha bentes signum *San-pi*. p. 122. n. 10. quid sit *San-pi*. Ib.

Σάρμα quid. p. 227. col. 1. ex σαίρω oritur. Ib. n. 29.

Σαρμίωσ (vox nova) in Tab. Heracl. p. 226. col. 2. unde factum. p. 227. col. 1. quid notet. Ib.

Sarraca Bootae. p. 369. n. 93.

Satisfacere & *solvere* quo differant. p. 346. col. 2.

Satura lex. V. Lex Satura.

Saturium sive *Satyrium* a Pythio Parthenіis promissum. p. 89. seq. nominis significatio. p. 93. an idem ac Tarentum. Ib. n. 46. gentile nomen *Satyrius*, possessivum *Satureianus*. Ib.

Saturnia terra quae. p. 83. p. 85. seq. eadem ac Κρονία sive *Chonia*. p. 83. seq. in eam primitus venere Oenotri. p. 84. dicta postea *Italia*. p. 85. quatenus patuerit. Ib

Saturnus *Ciun* dictus. p. 82. & Κρόνος. p. 83. Nominis etymologia. Ib. An regioni Choniae nomen dederit. Ib. In quanam Italia regnarit. p. 85. seq. Idem fuit ac *Anubis* seu Graecis Κύων. p. 83. An idem qui *Camises*. p. 88. n. 34. Ejus cultus unde in Italiam propagatus. Ib.

Satyra Graecorum unde dicatur. p. 480. col. 1. Satyra Latinorum an *Satura* rectius scribatur. Ib.

Scaena cum bivocali in vett. inscript. p. 385. col. 1. Scaenicae artis partes. p. 444. col. 1. Ejus professores habiti infames. Ib. col. 2. Scaenici ludi Satyrae, Comoediae, Tragoediae, Mimi, Atellanae. p. 385. col. 1. Scaenae & Pulpitum olim opere temporario compacta. Ib. Scaenae choragium. p. 386. in Adnot. 1. col. 1. Cetera vide in *Theatrum*.

Σκάπτω. Περισκάπτειν *circumfodere*, Προσκάπτειν *aggerare*. p. 246. col. 1. Κατασκάπτειν & διασκάπτειν τοὺς ῥόους τῷ ὕδατι. p. 223. col. 1.

Σχοῖνος (*schoenus*) mensurae longitudinis genus. p. 158. n. 38. quot stadiis constaret. Ib. Apud Heracleenses genus mensurae rusticae. Ib. triginta oregmatibus seu passibus constans. p. 267. col. 1. & 2. Dimidium erat *jugeri* Latinorum. p. 268. col. 1. Schoeni dimidium ἡμίσχοινον. V. in Lex. Heracl.

Scidrus colonia Sybaritarum. p. 42. in vicinia Lai. p. 502. n. 7.

Scipio (L.) Barbati filius *Bonorum optimus* judicatus. p. 372. n. I. ejus inscriptio. Ib.

Scipio (P.) Nasica Cos. suasit, ut theatrum stabile a Censoribus inchoatum everteretur. p. 386. col. 1. in n. 1.

Σκίρον seu Σκῖρον in Tab. Heracl. Saltus Sylvestres notat. p. 159. n. 39. Variae vocis notiones. p. 232. n. 39. duplex ejus ex Hesychio notio, tum quidvis *durum*, tum *saltum*, *sylvam* notans. p. 232. §. 2. Quid differat a δρυμοῖς. Ib. §. 3. Latine est *saltus* seu fruticetum. p. 233. §. 4. Ejus compositum Ἀκροσκίρια sunt *summi saltus*. p. 188. col. 1. p. 234. §. 5. p. 235. col. 1. & 2.

Σκιροφόρια festum in honorem Minervae. p. 232. n. 39.

Σκίῤῥος seu Σκίρος est marmoris frustulum. p. 158. item terra alba seu gypsum. Ib.

Σκόλοψ idem ac χάραξ *palus singularis*. p. 177. col. 1. an numero singulari sit *septum ex palis* contextum. p. 177. n. 7.

Σκοπιωρέομαι unde ortum. p. 188. col. 2. quid notet. p. 188. n. 28.

Scribae. Primum sic dicti *Librarii* & *Poetae*. p. 387. n. 2. col. 1. postea qui rationes publicas conficiebant. Ib. col. 2. Scribis aedes Minervae in Aventino adtributa. Ib. Eorum dignitas. p. 387. col. 2. Scribarum ordo honestus. p. 388. n. 4. & equestri ordini proximus. Ib. in Decurias descriptus. Ib. & n. 6. Romae ex ingenuis constabat. p. 388. n. 5. In municipiis ex libertinis. Ib. n. 6. *Scribae Librarii* junctim dicti. p. 338. col. 1. quid inter utrosque discriminis. p. 388. n. 7. Scribae *Aedilicii*, *Quaestorii*, *Censuales* &c. p. 388. col. 1.

Scriptum comparare quid. p. 388. n. 4. & 5.

Scriptura sacra cur in XXII. libros divisa. p. 252. col. 1.

Scurra Veles quid. p. 238. col. 1. in *Adnot.*

Scylacium urbs Magnae Graeciae. p. 30, Atheniensium colonia. p. 31. n. 36. Ejus nomen gentile & & possessivum. Ib. Quando deducta colonia Rom. p. 98. Scylletica regio. p. 28. Scyllacius sinus. p. 25.

Scylax Caryandensis quo tempore floruerit. p. 78. n. 20. Antiquior Herodoto an suppar. p. 79. p. 101. n. 58.

Scythae ἁμαξόβιοι. p. 365. col. 1.

Secessus Graecis est ἀφοδευτήριον. p. 228. col. 1. seu μυχός. Ib. col. 2. Ejus usus in villis. Ib. Idem ac latrina. p. 229. n. 35.

Sectores bonorum qui. p. 435. n. 92.

Sedatus Coloniae quid sit in marmore. p. 389. n. II.

Sederent an accumberent mensis antiqui. p. 448. n. 124. Sedentes an stantes spectarint. p. 386. col. 1. p. 451. col. 1.

Σύλαω quid. p. 236. n. 44.

Sella Curulis. V. Curulis.

Semestrium pro dimidiato mense. p. 414. n. 50. & pro sex mensium intervallo. Ib. Graece ἑξαμηνίδιον. Ib. *Semestria bina pro singulis annuis facere*. Ib.

Seminus fl. p. 31.

Semita a *semi-iter* dicta. p. 298. col. 2. potius quam quasi *semissis viae*. Ib. margo altior erat utrinque in viis ad vitandam vehiculorum &c. occursum. p. 350. col. 2. Integris & perpetuis lapidibus sternebatur. p. 299. col. 1. Semitae perinde ac viae ab Aedilibus curabantur. p. 298. col. 2. Semitae construendae ratio. p. 350. col. 2. p. 351. col. 1. & 2. semitas privati Aedilium arbitratu tuebantur. p. 350. col. 2. *Semita* pro via artiore. p. 350. n. 61. Semitae erant per angiportus & in viis. p. 298. col. 2. p. 485. col. 2. a Papiniano dictae ἡμιόδιοι τοῖχοι, *semitales muri*. p. 485. col. 1. hujus nominis causa. p. 486. col. 1.

Semodius mensurae genus. V. Κόδδιχος.

Sempronius (C.) Gracchus Trib. Pl. leges frumentarias & de viis muniendis rogavit. p. 292. col. 1. & 2. semisse & triente frumentum divisit. p. 314. col. 1. lapides milliares primus statuit. p. 331. col. 2. p. 335. n. 41. Sempronia horrea. p. 310. col. 1.

Senatores an per viatores in Curiam vocarentur. p. 332. col. 2. quo differant ab iis, quibus in

Senatu licebat sententiam dicere. *p.* 419. *n.* 65. Senatorum in *Patres* & *Conſcriptos* diviſio. *p.* 403. *col.* 1. Haec quamdiu durarit. *Ib. n.* 30.

Senatores, *Decuriones*, *Conſcripti* cur in Tab. Heracl. cumulentur. *p.* 401. *col.* 1. *Senatores* an proprie municipiorum Curiales. *p.* 404. *n.* 31. Cetera vide in *Decuriones.*

Senatus pro Senatores. *p.* 403. *col.* 1.

Sententia. *Ex animi mei ſententia*, formula in profeſſione cenſuali. *p.* 293. *col.* 2. *p.* 240. *n.* 46. *p.* 460. *col.* 1. Sententiam dicere in Senatu quibus liceret. *p.* 419. *col.* 2. & *n.* 65. Sententiam dicere, ferre, rogare, perrogare. *p.* 422. & *n.* 66.

Sepire, Septum. V. Saepire.

Septimontiale ſacrum. V. Sacrum.

Serpens ſcuti inſigne. *p.* 151. §. 7.

Servi colendae terrae addicti. *p.* 225. *n.* 24. vocati *Adſcriptitii*, ἐναπογράφοι, *ſervi glebae*. *Ib. n.* 25. interdum *coloni* & *agricolae*. *Ib.* Conditionem fundi, cui adſcripti erant, ſequebantur. *Ib.* Aevo ſequiore *maſſarii* dicti. *Ib.* An ejusdem conditionis ac Θῆτες Graecorum. *p.* 226. *n.* 26. Servos *paſcere*. *Ib. n.* 27. Servi a manumittente ſibi nomen quaerebant. *p.* 389. *n. II.* Servi Publicii. *p.* 389. *col.* 2. in loco publico habitabant. *Ib.* Servi ſedentes cenant. *p.* 448. *n.* 124.

Sextarium majus, Graecis ἕκτον. *p.* 175. *col.* 1. Sextarium minus ξέϛης. *Ib. col.* 2.

Siberena regio. *p.* 29. & urbs Magnae Graeciae. *p.* 32. Eadem quae hodie *Sancta Severina*. *Ib.* Ejus nummi. *Ib.*

Σικελικὴ μέλιττα quid. *p.* 56. *col.* 1.

Σικελιῶται & Σικελοὶ quo differant. *p.* 15. *n.* 16.

Sicilia nomine *Graeciae* contenta. *p.* 17. *ſeq.* an & *Magnae Graeciae* appellatione. *p.* 31. *n.* 36. *p.* 57. *col.* 2. Ibi Dorica dialectus nova uſurpari coepit. *p.* 120. *Siciliae* nomen Italiam etiam complectitur. *p.* 57. *col.* 2. Sicilia Πολίϛη dicta. *p.* 222. *n.* 19.

Sigeum urbis Heracleae nomen vetus. *p.* 74. *p.* 79. *ſeq.* Cetera vide in *Heraclea*.

Sila. V. Syla.

Sinope urbs Graeca. *p.* 45. deducta colonia, *Sinueſſa* vocatur. *p.* 45. *n.* 73. *p.* 46. an M. Graeciae in mari Tyrrheno terminus. *p.* 45. *n.* 73.

Sinus Tyrrhenicus pro *Paeſtanus*. *p.* 507. *n.* 19.

Sipuntum Graeca urbs. *p.* 37. poſtea Colonia Rom. *Ib.* Nominis etymologia. *Ib.*

Sirenitis regio an eadem ac Sirenuſae inſulae. *p.* 58. *col.* 1. *p.* 80.

Siris fl. dictus olim & *Sinis*. *p.* 70. *p.* 108. *n.* 70.

Siris oppidum. *p.* 33. navale Heracleinſium. *p.* 110. *n.* 77. *p.* 111. *n.* 80. *p.* 112. *n. I.* Vrbis Etymon & varias converſiones, Vide in *Heraclea*.

Siritis regio M. Graeciae. *p.* 72. *p.* 79. *Chonia* dicta. *Ib.*

Σισιφεὺς pro *conjector*. *p.* 70.

Σιταγέρται Heracleinſium iidem ac Σιτομετρῆται & Σιτοφύλακες Atheninſium. *p.* 209. *col.* 2. Horum in re frumentaria ſecundum Polianomos auctoritas. *Ib.*

Σιτοφύλακες Athenis praepoſiti rei frumentariae. *p.* 209. *col.* 2. quot numero fuerint. *Ib. n.* 4.

Sociae Civitates. V. Foederata.

Socius. Actione ſeu Iudicio *Pro Socio* damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1.

Solarium vectigal, quod pro ſolo penditur. *p.* 300. *col.* 2. *p.* 301. *col.* 1.

Soldum ſolvere, petere. *p.* 433. *col.* 2. Se ſoldum ſolvere non poſſe, renuntiare. *Ib.* vel paciſci. *p.* 434. *col.* 1.

Soletum. V. Sallentia.

Sophiſtarum in amplificando conamina. *p.* 60. *n.* 106. Cetera vide in *Rhetores*.

Sophron. V. Epicharmus.

Sortio pro *Sortior*. *p.* 326. *n.* 29.

Σώζω. Varia ejus orthographia. *p.* 163. *ad B. v.* 47.

Species eximia cum genere, quo continetur, diſerte nominata. *p.* 375. *col.* 1.

Spectantibus quae ſedendi ratio in Municipiis. *p.* 450.

Σφαιρωτῆρες ſunt calceorum lora ſeu corrigiae. *p.* 250. *col.* 1. An σφυρωτῆρες quoque ſcriberetur. *Ib.* familiae inſigne. *Ib.*

Σφαλερὸς eſt *lubricus*, *labilis*. *p.* 484. *col.* 2. & *n. II.*

Spicare quid. *p.* 178. *n.* 10. pali ſpicati. *Ib.*

Sportulae quae. *p.* 453. *col.* 1. *in Adnot.* A Domitiano ſublatae. *Ib. col.* 2. per gradus diviſae. *Ib.* Sportulae Decurionum. *Ib.*

Spiritus interdum in Heſychio male appicti. *p.* 201. *n.* 46.

Spiritus *aſper* in antiquis epigrammatis non raro reperitur. *p.* 126. Ejus uſus apud Latinos. *p.* 127. *n.* 13. Spiritus *tenuis* quo pacto effigiatus. *Ib.* Quibus gradibus uterque ad hodiernas notas (' & ') devenerit. *p.* 127. *n.* 14. *p.* 128. Quis inventor. *p.* 127. *n.* 14.

Spiritus aſper (⊢) peculiaris Heracleinſium Magnae Graeciae. *p.* 112. *n.* 82. & vicinis aliis populis. *p.* 113. *n. II.* & *III.* *p.* 126. *p.* 137. Quomodo olim ſignaretur. *p.* 126. *n.* 12. Idem ab Heracleinſibus apponitur interdum vocibus leniter vulgo ſcriptis & contra. *p.* 146. *n.* 8. *p.* 154. *n.* 25. *p.* 161. *n.* 44. *p.* 185. *col.* 1. & 2. *p.* 188. *col.* 1. *p.* 223. *col.* 2. Idem in Tabb. Heracl. non ſignatur, ſi littera praecedens ex tenui in aſpiratam abierit. *p.* 174. *col.* 1. & 2. ac plerumque omittitur in mediis dictionibus compoſitis. *p.* 230. *col.* 2. Littera praecedens *Spiritum aſperum*, medio intercedente *Rho*, non ſempet aſperatur. *p.* 197. *col.* 2. *Aſpirata* littera in tenuem verſa. *p.* 211. *col.* 1. *Spiritus denſioris* figura (⊏). *p.* 128. quae interdum per S exprimitur. *Ib.* & *p.* 146. *col.* 2. De hoc cetera vide in *Vau*. Vtriuſque ſpiritus ſedes in dictionibus. *p.* 128. *p.* 130.

Spurii filii olim non viles. *p.* 257. *col.* 2. apud Graecos ad magiſtratus evecti. *p.* 258. *col.* 1. apud Latinos, honores maximos conſecuti. *Ib. col.* 2. In inſcriptionibus, ſiglis SP. F. notantur. *p.* 258. *n.* 2. Olim *ſine Patre Filii* efferebantur. *Ib.* poſtea cur *Spurii* dicti. *Ib.* nomen gentilitium matris plerumque adſciſcebant. *Ib.* & *p.* 259. *n.* 3.

Stabularius leno qui. *p.* 444. *n.* 120.

Στάσις quid in re agraria. *p.* 276. *col.* 1. Ex Suida ϛάσεις ſunt *aggeres fluviorum*. *Ib. col.* 2. An ſint aggeres plantationum amnibus finitimarum. *p.* 277. *col.* 1. Στάσις πρώτη, δευτέρα &c. *p.* 274. *col.* 1. *p.* 277. *col.* 1.

Στέγω, *tecto operire*. *p.* 130. *col.* 2.

Στήλη in vett. Gl. eſt *Statua*. *p.* 186. *col.* 1. & *Titulus*. *Ib. n.* 22. ibi foedera &c. incidebantur. *Ib.* Hinc ϛηλιτεύω, *in cippo inſcribo.* *Ib.* Στήλη & Ὅρος *terminus* ſynonyma. *p.* 186. *col.* 2. Στηλίδια Heſychio ſunt ὅροι. *Ib.* Proprie eſt *Cippus inſcriptus* ſed primarius, ſeu *Incipiens* & *Praeſidens.* *Ib.* Dorice Στάλα. *p.* 186. *ad N. verſ.* 13. Hinc Στάλιδες, Σταλίζομαι, Στάλικες. *p.* 186. *n.* 23. Στήλη campum oppigneratum indicans. *p.* 234. *col.* 2.

Stercoraria plauſtra. *p.* 358. *col.* 1.

Stipendia in legione merere. *p.* 413. *col.* 2. Stipendia in *caſtris* & in *provincia* quo differant. *Ib.* Stipendia ſemeſtria bina facere. *p.* 414. Stipendia *procedere* quid. *Ibid. n.* 51.

Stratonici citharoedi jocus. *p.* 195. *n.* 36.

Stylobates pro Stereobates. *p.* 153. *n.* 18.

Suada vel Suadela. V. Pitho.

Sublegere Decuriones. *p.* 401. *col.* 2. *p.* 405. *n.* 32. Sublecti. V. Collegae.

Subrogando magiſtratui comitia habere. *p.* 421. *col.* 2.

Subſellia quando theatris addita. *p.* 385. *col.* 2. *p.* 386. *in Adnot.* 1. Subſelliorum graduum in municipiis diviſio. *p.* 450. *n.* 125.

Sueſſa

Suessa an Graeca urbs. *p.*45. *n.*75.

Suffragium quando populis Italicis datum. *p.* 552. *col.* 2.

Summates Ordinis. V. Ordo.

Supra numerum cooptati. *p.* 402. *n.* 28.

Suprema quae. *p.* 427. *n.* 73.

Suus quisque annus pro *unusquisque*. *p.* 414. *col.* 1.

Sybaris, quae postea *Lupia* cognominata. V. *Λυκιανῶν*.

Sybaris urbs altera notior Magnae Graeciae. *p.*33. Vox Orientalis. *p.* 517. *n.* 45. Vrbis potentia. *p.* 33. *n.* 47. *p.* 46. *n.* 76. Quot gentibus imperitarit. *p.* 108. *n.* 71. Quot milites contra Crotoniatas eduxerit. *p.* 109. *n.*72. Quando & cur eversa a Crotoniatis. *p.* 502. *col.* 2. Sybaris acceptis Atheniensibus colonis quare *Thurium* transnominata. *p.* 75. *seq.* *p.* 102. *p.* 158. *col.* 2. Quare in *Thurii* nummis frequens *Bovis* effigies. *p.* 518. *n.* 48. & 49. *p.* 519. *col.* 1. Sybaris quo anno deducta Colonia Rom. *p.*518. *n.*47. *Copiae* seu *Copia* vocata & quare. *p.* 33. *n.* 47. *p.* 517. *col.* 2. & *n.* 45. Nummi cum inscript. *Copia*. *p.* 518. *n.* 47.

Sybaritae genere Achaei. *p.* 10. *n.* 3. auxilium ab Atheniensibus impetrant. *p.* 75. *n.* 11. Vrbe sua exuti Laum & Scidrum incolunt. *p.* 43. *p.* 502. *n.* 7. Coloniam deducunt Paestum. *p.* 590. *col.* 2. Sybaritae seu Thurii Sirim cum Tarentinis occupant. *p.* 66. Cur de ea acquirenda laboraverint. *p.* 75. *n.* 11.

Sybaritana regio Magnae Graeciae. *p.* 28. quae postea Thuriatis dicta. *p.*32. Ejus amplitudo. *p.*46. *p.* 101. *p.* 109. Ad Bradanum usque pertingebat. *p.* 110.

Syla nemus in Bruttiis latissimum. *p.* 42. *p.* 539. *col.* 2. & *in n.* 100. picearum arborum feracissimum. *p.* 547. *n.*118. Vox est Orientalis *arboretum* notans. *p.* 548. *col.* 1. hinc ὕλη & *Sylva* oritur. *Ib.*

Sylva quid differat a *Saltu*. *p.*233. *col.* 2. Sylva caedua, pascua. *p.* 234. *col.*1. Sylvae etymon Orientale. *p.* 548. *col.* 1.

Σύν. Varia hujus particulae acceptio. *p.* 195. *col.* 2. Formulae *Σὺν θεοῖς* duplex notio. *Ib.n.*36.

Συνέργω. V. *Ἔργω*.

Σύνοδοι & *Πανηγύρεις*. *p.* 106. cujus causa coactae. *Ib.* & *p.* 111. *n.* 81. Synodi M.Graeciae. V. Graecorum Italiensium conventus.

Syracusae quot urbibus constarent. *p.* 504. *n.* 10.

T

TA' *θεοῦ*, *templum*. *p.* 247. *n.* 50. *Τὰ ἴδια domus*. *Ib.* *n.* 51.

Tabernae juncta cenacula & pergulae. *p.* 445. *n.* *II.* Taberna casearia. V. *Τυρεία*.

Tabula sing. quo differat a *Tabulae* plur. *p.* 309. *n.* 3. *Tabula* pro *Album*. V. Album.

Tabulae *pecuniae factae* quae vocentur in Tab. Heracl. *p.* 344. *col.*1. eadem ac tabulae *accepti*. *Ib.*

Tabulae publicae ubi custoditae. *p.* 463. *col.* 1. Tabulae Censoriae in Atrio Libertatis. *Ib.* *n.* 139. Tabularum publicarum custodia penes quos steterit. *p.*343. *col.*2.

Tabularium Censoris. *p.*463. *n.*139.

Talentum Siculum cur vocatum *Atticum*. *p.* 218. §. 2. antiquum minis XXIV. at novum XII. constabat. *Ib.* quot nummis singulae minae valerent. *p.* 219. *col.* 2. *in Adnot.* Talentum *Atticum* majus Siculo. *Ib.*

Tamtus pro *Tantus*. *p.*348. *col.* 2.

Taras Tarenti conditor. *p.*90. Herculis an Neptuni filius. *p.* 91. Idem ac Tiras Iapheti filius. *p.* 92. Delphino vectus in nummis Tarenti exhibetur. *p.* 99. *p.*113. *num.* *IV.* Ejus cum Neptuno patre effigies in nummo aureo. *p.* 554. *col.* 1.

Taras fluvius. *p.* 91. *n.* 44. Taras vetustum Heracleae urbis nomen. *p.* 77. Cetera. V. *Heraclea*.

Tarentina regio M. Graeciae. *p.*29.

Tarentini a Iapheto per *Tiras* oriundi. *p.* 92. *seq.* *p.* 96. *n.* 51. a Cretensibus trucidantur. *p.* 95. *n.* 50. postea cum iisdem Tarentum incolunt. *Ib.* & *p.* 94. *n.*47. Parthenias Laconas excipiunt. *p.* 90. *n.*42. *p.* 91. *n.* 43. Tarentini genere Lacones. *p.* 76. dialecto Dorica usi. *p.* 92. *n.* 45. *p.* 97. *n.* 52. Secta Pythagorici. *p.*97. *n.*53.

Tarentini Sirim occupant. *p.* 66. *p.* 75. Coloniam deducunt Heracleam. *p.* 65. *p.* 75. Duces exteros ad bella gerenda adsciscunt. *p.*97. *p.* 103. Hannibali se sponte dedunt. *p.* 107. *n.* 69. Libertate privantur. *p.* 51. *col.* 2.

Tarentinorum nummi Delphino signati. *p.* 216. *col.* 2. communes cum Heracliensibus. *p.* 218. *col.* 1. Tarentinorum festi dies plures, quam fasti. *p.* 51. *n.* 92.

Tarentinus sinus. *p.* 31.

Tarentum nobilis urbs Magnae Graeciae. *p.* 34. Cur *Herculeum* nominetur a Virgilio. *p.*92. An olim dictum *Saturium*. *p.* 93. *n.* 46. A Tarante conditum. *p.* 91. *seqq.* A Cretensibus occupatur. *p.* 93. *seq.* & quando. *p.* 95. A Partheniis deducta colonia. *p.* 89. *p.* 90. *n.* 42. *p.* 91. *n.* 43. quo id tempore. *p.* 96. Graecismum accepit. *Ib.* & Laconismum induit. *p.* 97. *n.* 52. & 53. Reges & Ephoros ad Spartanorum exemplar habuit. *Ib.* Ab Archyta gubernatur. *p.* 97. *n.* 53. Quando libertate exciderit. *p.* 51. *n.* 92. *p.* 98. Quo anno deducta colonia Rom. *p.* 98. quando Municipium evaserit. *Ib.* & *p.* 115. *col.*2. Cur ad barbariem non defecisse Straboni dicatur. *p.*99. *p.* 115.

Τάξις Ordo, & *Ταξίαρχος Centurio*. *p.* 493. *n.* 104.

Ταύρια festum Neptuni, & *Ταῦροι* pincernae. *p.* 506. *n.* 15.

Taurus cur in Paesti nummis exhibeatur. *p.* 506. *n.* 15. Neptuno fluviisque sacer. *Ib.* quare. *Ib.* *Taurus* Neptuni nomen. *Ib.*

Teate urbs in Piceno. *p.* 35. an Graeci oris. *p.* 35. *n.* 52. a quibus condita. *Ib.* Civitas foederata iniquo jure. *p.*114. *n.*84. *num.* *I.*

Temesa urbs. *p.*42. a Phoenicibus condita. *Ib.* *n.* 70.

Τέμνεσθαι ἄδον quid. *p.* 334. *n.* 39.

Teneo verbi insolens constructio. *p.* 481. *col.* 1.

Terina urbs M. Graeciae. *p.* 42. in Lucania a Scylace statuitur. *p.* 102. *col.* 1. *in Adnot.* Etymologia. *p.* 42. *n.* 70.

Τερμάζω. *p.* 154. *n.* 22. *p.* 260. *col.* 2. *περματίζω*. *Ib.*

Termini *Cursorii* inscriptione carentes. *p.* 193. *col.*2. ad effigiem *tituli* constituti. *p.*193. *n.* 34. an iidem ac *Tutuli*. *Ib.* Termini *Epipedonici*. *p.* 187. *col.* 1. *Incipientes*. *p.* 184. *col.* 1. *p.* 187. *n.* 24. *Medii*. *p.* 187. *col.*1. *Pleurici*, qui in latere constituti. *p.* 192. *col.* 2. *Praesidentes*. *p.* 184. *col.* 1. *p.* 187. *n.* 24. *Primarii* inscriptione notati. *p.* 190. *col.* 2. *Proportionales*. *p.* 189. *col.* 2. Qui proprie Termini dicti *Tituli*. *p.*186. *n.* 22. *p.*193. *n.* 34. Termini sacri erant, & supplicibus asylum. *p.*190. *n.* (**). In terminis pangendis veterum sedulitas. *p.*554. *col.* 1. Cetera vide in *Ὅρος*.

Tesserae frumentariae. V. Frumentum.

Τετρώκοντα Dor. pro *τεσσαράκοντα*. V. in Lex. Heracl.

Τετρώρον, *quadrijugus currus*. *p.* 197. *col.*1. *Τετρώροι equi quadrijuges*. *Ib.*

Τέτρωρος est *terminorum quatrio*. *p.*197. *col.*1. Ex *Ὅρος terminus* fit. *Ib.* Est etiam *Astragali* pars superior. *Ib.* *col.* 2. ejus orthographia. *Ib.*

Teuthras fl. prope Sybarim, & in sinu Baiano. *p.* 527. *in n.* 71.

Thales Milesius Pythagorae praeceptor. *p.* 12. *n.* 9.

Θάω pasco: hinc *θήσει* in Tab.Heracl. *p.* 226. *col.* 1. *Θῆσαι* eâdem notione apud Hesychium. *Ib.* *Θήσατο servivit*. *Ib.* *col.* 2. ejus contractum *Θῶ* apud Etymologum. *Ib.* *n.* 28.

Theatrum olim opere temporario. *p.* 385. *col.* 1. Stabile a Censori-

bus inchoatum, SCto evertitur. *p.* 385. *n.* 1. Theatri apparatus est scaenae *choragium*, *p.* 386. *in ead. Adnot.* Olim sine subselliis, ut populus stans spectaret. *Ib.* & *p.* 450. *col.* 1. Mox subitarii gradus additi. *p.* 386. *col.* 2. & vela a Q. Catulo superinducta. *Ib.* Theatrum structile primus Cn. Pompeius paravit. *Ib.* & *p.* 385. *col.* 1. Theatrum aevo medio pro Amphitheatro. *p.* 520. *n.* III. *Theatroquinegium* quid. *Ib.*

Thebae Lucanae a Boeotis conditae. *p.* 101. *n.* 58. *p.* 102. *n.* 59.

Themistocles Sirim meditatur. *p.* 75. *n.* 11.

Thensae Deorum in pompa Circensi. *p.* 300. *col.* 1. cur ita dictae. *Ib.* vehicula Thensarum. *Ib.*

Theocritus Dorica nova usus. *p.* 119.

Theorides Pythagoricus Tarenti docuit. *p.* 116. *n.* 86.

Θῆσαι, θῆσα &c. V. Θάω.

Θῆτες cives Athenis infimi census. *p.* 226. *n.* 26. a jure magistratus exclusi, non a jure suffragii. *Ib.*

Thorius (Sp.) Trib. Pl. agrum publicum vectigali levat. *p.* 316. *n.* 16. *col.* 2. diversus a Sp. Borio Appiani. *Ib.* Quo anno legem Thoriam tulerit. *p.* 317. *in ead. Adnot. col.* 1.

Thracia vini ferax. *p.* 200. *n.* 43.

Θρίναξ Bacchi symbolum. *p.* 148. *col.* 1. Insigne familiae. *p.* 148. *n.* 12. Quid notet. *p.* 152. *n.* 17. Ejus effigies frequens in Trinacriae nummis. *Ib.*

Thurium. V. Sybaris.

Timaeus Pythagoricus. *p.* 48. patria Locrus. *Ib.* *n.* 81. a quo multa Plato mutuatus. *Ib.* *n.* 85.

Τιμάζω. *p.* 154. *n.* 22.

Τίμημα. *p.* 235. *col.* 2.

Tiras. V. Taras.

Tirones a quo docti militiam. *p.* 443. *n.* 118.

Titulus. V. Termini.

Tityi cubile quot jugeribus pateret. *p.* 261. *n.* 7.

Tophus, an *Tofus* cum Vossio scribendum. *p.* 227. *n.* 30. Ejus origo. V. Τοφιῶνας.

Τοὶ Dor. pro Οἱ. *p.* 147. *ad B.v.* 2.

Τοφιῶνας quid Tabula Heracl. vocet. *p.* 227. *col.* 2. non aliud quam lautumias *Tophaceas*. *Ib.* inde *Tophus* Latinor. *Ib.* *n.* 30.

Torquilla, Ἴυγξ, aliis Motacilla seu Vericula, ad conciliandas nuptias apud Pindarum. *p.* 139. *n.* IV. & in anaglypto raptûs Helenae. *Ib.*

Traducta colonia. V. Iulia Ioza.

Trajanus Imp. pueris gratuitum frumentum elargitur. *p.* 323. *col.* 1. nummum C. Mamilii Limetani restituit. *p.* 391. *col.* 2.

Τράφος Dorica metathesi pro τάφρος. *p.* 222. *col.* 1. & 2.

Τριακάτιοι dicti Ephebi Cyrenis. *p.* 158. *n.* 37.

Τριακάτιοι qui & cur ita dicti. *p.* 158. *n.* 37. an iidem ac τριακάτιοι. *Ib.* erant εὔφημοι. *Ib.* ubi fuerint. *Ib.*

Τριακάτιοι Dorice pro τριακόσιοι. V. in Lex. Heracl.

Τριακοντάπεδος quid. *p.* 156. *n.* 32. est *Viae* nomen *triginta pedes* latae. *p.* 160. *n.* 41. *p.* 192. *col.* 1. & junctim Ὁδὸς τριακοντάπεδος. *p.* 262. *col.* 1.

Τριακοσίας δίκας ἐκδικάζεσθαι. V. Δικάζεσθαι.

Tribunale pro *Tribunal*. *p.* 326. *n.* 34. Aedilibus plebeiis perinde ac Curulibus datum. *p.* 340. *col.* 1. ejus forma. *p.* 341. *col.* 1.

Tribunus Pl. professionem frumenti causa quo casu exceperit. *p.* 308. *col.* 1. Tribunis Pl. ab urbe discedere non licebat. *Ib. col.* 2.

Tribus octo novorum civium causa institutae. *p.* 552. *col.* 1. mox sublatae. *Ib. col.* 2.

Τριημιχοῖνιξ. *p.* 263. *col.* 1.

Τρίπους an Baccho convenire queat. *p.* 147. *col.* 2. *p.* 150. §. 3. Insigne familiae. *p.* 148. *n.* 12. Tripodis effigies in nummis quo spectet. *p.* 151. *n.* 15.

Τρὶς in Tab. Heracl. pro τρεῖς scribitur. *p.* 135. *n.* 25. *p.* 231. *col.* 2.

Triumphalis currus *plaustrum* dictus. *p.* 366. *col.* 1. Ejus forma ab agresti plaustro non diversa. *Ib.* In triumphali pompa vehebantur plaustra spoliis bellicis onusta. *p.* 300. *col.* 1.

Trium-viri locorum publicorum persequendorum. *p.* 301. *col.* 1.

Trojanum bellum quando inciderit. *p.* 95. *p.* 96. *n.* 51.

Tueri aeque de *Vltrotributis* ac de *Vectigalibus* dicitur. *p.* 301. *n.* VII. sed peculiarius de *Vltro-tributis*. *p.* 379. *col.* 2.

Tullius (M.) Cicero patronus a Campanis adoptatur. *p.* 393. *n.* 10. *col.* 2. & inaurata statua donatur. *p.* 394. *col.* 1. *in ead. nota.* Ciceronis jocus. *p.* 435. *n.* 89.

Tutelae judicio directo damnatus notatur infamia. *p.* 426. *col.* 1. etiam absente dolo. *Ib. col.* 2.

Tutor pro pupillo profitetur. *p.* 307. *col.* 1. Tutor *idoneus* qui. *p.* 426. *col.* 2.

Τυρεία ex Aristotele est *lactis in caseum densatio*. *p.* 191. *col.* 1. At in Tabula Heracl. pro *Officina* aut taberna *Casearia*. *Ib. col.* 2. & *n.* 33.

Tyrrheni, Iapyges, & Osci ὁμόφυλοι. *p.* 550. *col.* 2. primi Italiae habitatores. *p.* 25. *n.* 30. *p.* 41. Genus Pelasgorum. *p.* 120. *n.* 7. Auctores Romanis juris fetialis. *p.* 101. *n.* 15. Origine sunt Phoenices, qui, ubi Italiam insederunt *Tyrrheni* aut *Etrusci* dicti sunt. *p.* 515. *col.* 1.

Tyrrhenia late dicta. *p.* 530. *col.* 1. & 2. Tyrrhenica scriptura. *p.* 550. *col.* 1. Tyrrhenicus sinus pro Paestano. *p.* 507. *n.* 19.

Tyrrhenicae coloniae *Arpi*. *p.* 36. Ἄτρια. *p.* 530. *col.* 1. & *n.* 81. *p.* 532. *col.* 1. Βρέττος. *p.* 546. *col.* 2. *Brundusium*. *p.* 39. *Butuntum*. *p.* 37. *n.* 60. *Calatia*. *p.* 534. *n.* 86. *Capua*. *p.* 129. *n.* 17. *Caulonia*. *p.* 528. *col.* 2. *Croton*. *p.* 31. *n.* 39. & 40. *Hyria*. *p.* 94. *seq.* *p.* 534. *col.* 1. *p.* 537. *n.* 44. *Larinum*. *p.* 534. *n.* 86. *Manduria*. *p.* 34. *n.* 50. *p.* 533. *col.* 2. *Medama*. *p.* 42. *n.* 69. *Metapontum*. *p.* 100. *Neretum*. *p.* 34. *n.* 50. *Nola*. *p.* 45. *n.* 75. *Nuceria*. *Ib.* *Paestum*. *p.* 499. *col.* 2. *p.* 513. *col.* 2. *p.* 514. *seq.* *Picentia*. *p.* 43. *Pisaurum*. *p.* 553. *col.* 2. *Rhegium*. *p.* 40. *p.* 550. *seq.* *Sallentia*. *p.* 543. *n.* 109. *Roscianum*. *p.* 33. *n.* 4. *Sybaris* seu Thurium. *p.* 517. *n.* 45. *p.* 518. *Sybaris* quae postea Lupia. *p.* 524. *col.* 1. *Tarentum*. *p.* 91. *p.* 93. *Teate*. *p.* 35. *n.* 52. *Temesa*. *p.* 42. *n.* 70. *Terina*. *Ib.* *Vibo* Valentia. *p.* 42. *p.* 515. *col.* 2.

V

V Cum B alternat. *p.* 356. *col.* 2. *p.* 371. *n.* 98.

Vacantes qui. *p.* 402. *n.* 28.

Vacatio rei militaris Legibus, Plebisve scitis. *p.* 414. *col.* 2. Vacatio ex Foedere. *p.* 415. *col.* 2. & *n.* 55. Vacationis justae causae. *p.* 415. *col.* 1. Vacatio civitatum maritimarum. *p.* 415. *n.* 54. Vacatio sacrosancta. *Ib.*

Vacaturae quae. *p.* 401. *n.* 27.

Valentia. V. Vibo.

Valentium oppidum Magnae Graeciae. *p.* 34.

Vallum & *Vallus* quo differant. *p.* 177. *n.* 9.

Vasa fictilia quam picturae speciem referant. *p.* 137. *n.* I. Vasa quaedam fictilia litterata describuntur, & illustrantur. *p.* 138. *seq.* *p.* 551. *seq.* *p.* 554. *col.* 2.

Vau seu *Bau* (ϝ) interdum est loco spiritus asperi, pluries loco V consoni. *p.* 128. *p.* 130. *n.* 19. *p.* 516. *n.* 93. Cum figura spiritus asperi (ͱ) alternat. *p.* 211. *col.* 1. Ejus figura unde fluxerit. *p.* 128. *n.* 16. usus apud Italos. *p.* 129. *n.* 17. Idem ac Digamma Aeolicum. *Ib.* Nomen ac locus in Alphabeto. *p.* 129. Postea nota numerica evasit. *Ib.* & *p.* 130. *n.* 18.

Vdina. V. Hyria.

Vectigalia quo differant ab *Vltrotributis*. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 374. *col.* 2. *p.* 379. *n.* 108.

Vela theatro quando addita. *p.* 386. *col.* 2. *in n.* 1.

Velabrum unde dictum. *p.* 367. *n.* V.

Ve-

Velia (Τέλη) a Phocenſibus condita ex Herodoto. *p.* 43. *p.*516. Ex Scylace Thuriorum colonia. *p.* 101. *n.* 58. *Cyrnus* primitus dicta. *p.* 516. *col.* 1. Graecis Τέλη & Ἐλέα vocatur. *p.* 43. *p.* 102. *col.* 1. Nominis antiquitas. *p.*516. *col.* 2. Etymologia. *Ib. n.* 43. Patria Zenonis & Parmenidis. *p.* 43. Colonia Rom. *Ib.* Huic quando civitas Rom. data. *p.* 517. *col.* 1. Ejus nummi. *Ib. n.*44. Ex Velia Romam accitae mulieres Cereri ſacrificaturae. *p.*476. *col.* 1. *in Adn.* Portus Velini. *p.*516. *n.* 42. Velienſium victoriae. *p.* 504. *n.* 12.

Velites initio Cenſuale nomen. *p.* 237. *col.* 2. *Velitis* nomen numquam Polybio uſurpatum. *p.*237. *n.* 45. *num. I.* Eidem Polybio *Velites* ſunt Πενιχρόπατοι. *Ib. in p.* 238. *col.* 1. *Velites* videntur cives infimae conditionis. *Ib.* hinc apud Ciceronem *Scurra Veles*. *Ib.* Cur poſtea militare nomen evaſerit. *Ib.* Velites Graecis cur dicti Γυμνῆτες. *Ib. col.* 2. Etruſca eſt vox *Attritum*, *pauperem* ſignans. *p.* 238. *col.* 2. *num. II.* hinc τὸ *Vilis* oritur. *Ib. Velitum* nomen & inſtitutum ab Etruſcis ſeu Magnis Graecis ad Romanos tranſiit. *Ib.* & *p.* 239. *col.* 1. Velites an diverſi a militibus levis armaturae. *p.*238. *col.* 1. *in Adn.*

Venditio bonorum ex Edicto Praetoris peracta. *p.* 435. *col.* 1. Venditionis *magiſtri*. *Ib. n.* 89. Venditionis programma quo exemplo perſcriptum. *Ib. n.* 90. Lex bonis vendundis. *Ib. n.* 91. ea infamiam irrogabat. *Ib. n.* 94. Venditio privato nomine facta in publico propoſita. *p.*436. *n.*95.

Venerium cujus uſûs in balneis. *p.* 445. *col.* 1. *in Adnot.*

Venire proprium Municipiorum verbum. *p.* 469. *n.* 144.

Venus a Marte abducitur. *p.*138. *n. III.* exhibita in anaglypto raptûs Helenae. *Ib. n. IV.* ut conciliatrix nuptiarum. *Ib.*

Verbum tertiâ plur. ſine nominativo uſurpatum. *p.* 9. *n.* 1. Verbum ſingulare cum nominativo plur. generis femin. *p.*162. *col.* 1. *p.* 279. *col.* 2. Verba interdum in ſermone familiari ſubaudienda. *p.* 447. *n.* 121. Verborum indefinitorum exempla. *p.* 389. *col.* 1. *p.* 406. *n.* 36.

Veretum. V. Baris.

Verſicolor veſtis. *p.* 369. *n.* (*)

Verticilla. V. Torquilla.

Veſpaſianus cum Tito filio Cenſor ultimum luſtrum condidit. *p.* 332. *n.* 34. Ejus jocus. *p.* 353. *col.* 2.

Veſtales Virgines ſacra facturae per urbem interdiu vectabantur. *p.* 299. *col.* 2. *p.* 300. *col.* 1. *p.* 355. *col.* 1. & *n.* 71. Lex de Veſtalis probro puniendo illuſtratur. *p.* 464. *n.* 140. *col.* 1.

Vetus interdum pro *Olim*. *p.*15. *in n.* 14. Tò *Vetus* unde ortum. *p.* 128. Ex Ἔτος praefixo *Bau* (ב) formatum. *p.* 130. *n.*19. Inde eſt *Vetuſtus*. *Ib.*

Via *Appia*. *p.* 337. *col.* 2. viarum regina. *p.* 333. *col.* 1. *Flaminiae* intervalla unde numerari coepta. *p.* 338. *col.* 1. *Oſtienſis* unde initium. *p.* 336. *n.* 42.

Viae lapidibus milliaribus diſtinctae. *p.* 335. *n.* 41. initio ducto a Foro, non a moenibus urbis. *Ib. col.* 2. objectiones diluuntur. *p.* 336. Viarum latitudo. *p.*272. *col.* 2. Viarum & locorum publicorum conjuncta curatio. *p.*375. *col.* 2. Vnde ſua de Tutela viarum Papinianus hauſerit. *p.*298. *col.* 1. *p.* 486. *col.* 2. Viae ſemitis utrinque muniebantur. *p.* 298. *col.* 2. *p.* 485. *ſeqq.*

Viarum purgandarum & muniendarum tutela ad Aediles pertinuit. *p.* 294. *col.* 1. *p.* 295. *col.* 1. & 2. *p.* 296. *col.* 1. *Viae* privatis an publicis impenſis reficerentur. *p.* 295. *col.* 1. & 2. Ea cura Aedilium fuit in urbe Roma, propiuſve urbem Romam paſſus mille. *p.* 296. *col.* 1. *p.* 339. *col.* 2. *Viis* in urbe purgandis Quatuor-viri, & extra urbem Duum-viri praeerant. *p.*296. *ſeq. p.*349. quid in eo immutarit Auguſtus. *p.* 297. *col.* 1. Viarum ſingularum Curatores. *Ib. Viocuri*. *p.* 296. *col.* 2. *Redemptores* viae. *p.* 297. *col.* 2. *Vias* privati ante ſua aedificia arbitratu Aedilium curabant. *p.* 297. *col.* 2. *p.* 328. *col.* 1. Si privati negligerent, tuendas locabant Aediles. *p.* 297. *col.* 2. Quid ſi *via* inter Aedem ſacram locumve publicum & inter privata aedificia eſſet. *p.*339. *col.* 2. Viarum tuendarum Locatio qua forma apud Quaeſtorem fieret. *p.* 297. *col.* 2. ſi impenſas *Redemptoribus viae* privati non ſolviſſent, quid iis poenae nomine deberent. *p.* 298. *col.* 1. *p.* 345. *col.* 1. quodve judicium Redemtoribus competeret. *p.*298. *col.* 1. Viae tuendae cura an ad Quaeſtores etiam pertinuerit. *Ib. col.* 2.

Viatorum apparitio quouſque pertinuerit. *p.* 332. *col.* 2. cur columna milliaria Capitolina a viatoribus erecta. *Ib.*

Vibo a Phoenicibus conditur. *p.*42. Nominis etymologia. *p.*515. *col.* 2. A Locrenſibus Ἱππώνιον tranſnominatur. *Ib.* deducta colonia Rom. *Valentia* audiit. *Ib.* Quando ea deducta. *p.*515. *n.* 14. Ejus nummi. *Ib. n.* 40.

Viduus unde oriatur. *p.* 128. An ex ἴδιος praefixo *Bau* (ב). *p.* 130. *n.* 19. *p.* 517. *in n.* 43.

Viginti unde factum. *p.* 128. Ex Fείκατι Dorico. *p.* 130. *n.* 19. *p.* 517. *in n.* 43.

Vilis etymologia Orientalis. *p.*238. *col.* 2. *in Adnot.*

Villa publica cenſui agendo deſtinata. *p.* 463. *n.* 139. Villa *ruſtica* quae proprie diceretur. *p.* 229. *n.* 37. quae *Vrbana* & *Fructuaria*. *Ib.* Cetera vide in Οἰκία.

Viocuri. V. Quatuor-viri viis &c.

Vinum Byblinum. V. Βύβλος.

Vir optimus quis primus dictus. *p.* 372. *n. I.*

Virtutis cauſa opponitur *beneficio*. *p.* 439. *n.* 108.

Vltro pro *primum*. *p.* 302. *col.* 1.

Vltro-tributa quae. *p.* 301. *col.* 2. *p.* 379. *n.* 108. *col.* 1. cur ita dicta. *p.* 302. *col.* 1. *p.* 379. *n.*108. *col.* 2. Erant operum publicorum redempturae. *p.* 379. *n.* 108. Graecis dicuntur ἐργολαβίαι. *Ib.* Cur in *Vltro-tributis* ponat virtutem Seneca. *Ib.*

Vniverſitas ſeu *Pertica* Παγκληρία. *p.* 70.

Vocatio pro *Vacatio* an rectum. *p.* 414. *n.* 52.

Vq. *Pupillae* nota. *p.* 305. *n.* 4.

Vrbanae duae Provinciae apud Livium eſt jurisdictio inter cives & inter peregrinos. *p.*308. *col.* 1.

Vrbes ab Heroibus & Diis cognominatae. *p.* 500. *n.* 2. *p.* 514. *col.* 1. Vrbium peregrina nomina a Graecis detorta. *p.* 501. *col.* 1. *p.* 515. *col.* 2. Interdum plura nomina gerebant. *p.* 501. *col.* 2. ſed per antiquioris interpretationem. *p.* 509. *col.* 2. *p.* 510. *col.* 1. *p.*517. *col.* 2. *p.* 521. *p.* 524. *col.* 1. Vrbes magnae ex pluribus urbeculis modice ſejunctis interdum conſtabant. *p.* 504. *n.*10. *p.* 555. *col.* 2. Vrbes unâ ſyllabâ in nummis ſignatae. *p.*533. *col.* 2.

Vrbs Roma quo differat a *Roma*. *p.* 356. *n.* 72. *p.* 376. *col.* 1.

Vſi honore qui. *p.* 332. *n.* 35.

Vſurae, *poena capitis* dictae. *p.*265. *col.* 2. Vſuras ex uſuris in ſortem per anatociſmum redactis exigere Graecis & Latinis commune. *Ib.* & *p.* 173. *col.* 2.

Vxentum urbs M. Graeciae. *p.*34.

X

Ξ Dorice in Σ quando verſum. *p.* 154. *n.* 22.

Ξέστης Sextarium quot cotylis Atticis conſtet. *p.* 175. *col.* 2.

Xuthidae iidem ac Iones. *p.* 71.

Y

Y Et V alternant. *p.* 534. *n.*86. *col.* 2. Y & Τι mutatum in El. *p.* 157. *n.* 36. *p.* 181. *n.* 15. *col.* 2.

Ὑδροῤῥόαι in Papiniani Ἀστυνομικῷ quid.

quid sint. *p.295.col.1. p.484.col.2.*
Ὕλη, V. Velia.
Ὕης, cognomen Iovis pluvii. *p.* 529. *n.*77. Ὕων quoque dictus.
Ὑπαρχόντισσι. V. in Lex. Heracl.
Ὑπερτερία quid Hesychio & Polluci. *p.* 364. *n.* I.
Ὑπὸ πολέμου pro ὑπὰ πόλεμον. *p.* 238. *col.* 1.
Ὑπογράφω & ὑπογράφομαι pro *pignori oppono*. *p.* 234. *col.* 2.
Ὑπόλογον ποιεῖσθαι quid. *p.*227. *col.* 2. cur ὑπόλογος notet *obnoxium*, *reum*. *Ib.*
Zaleucus Legislator Locrorum. *p.* 30.
Zebiba uva an eadem ac Byblina. *p.* 203. §. 5. & *n.* 51.
Zephyri venti: vox Orientalis. *p.* 29. *n.* 33.
Zephyrium prom. M. Graeciae. *p.* 29. Etymologia. *Ib. n.* 33.
Ζῦθι. Hujus vocis duplex acceptio. *p.* 311. *in n.* 4.

INDEX TERTIVS.

Auctorum eorumque, qui in utraque Voluminis parte laudantur, illustrantur, notantur, corriguntur.

ABbbatibus Oliveriis (Hannibal De) laudatur. p. 550. col. 2. p. 553. col. 2.
Acta Apostolorum explicantur. p. 539. in n. 100. col. 1.
Acta SS. Mart. Abundii & Abundantii illustrantur. p. 338. col. 1.
Admirandorum auctor exponitur. p. 58. col. 2. p. 77. seq.
Anacreon illustratur. p. 215. n. 12.
Antiochus explicatur. p. 57. col. 2. p. 66. p. 80. *illustratur.* p. 95. p. 99. p. 109. seq.
Appianus illustratur & explicatur. p. 316. n. 16. p. 490. n. 172. p. 552. n. I.
Aristophanes explicatur. p. 139. n. VI. p. 276. col. 2. p. 277. col. 1.
Aristoteles illustratur. p. 56. n. 105. p. 58. col. 2. p. 216. col. 2. p. 485. n. III. *Emendatur.* p. 79. seq.
Arnaud (C.Ge.D') refellitur. p.295.
Athenaeus explicatur. p. 14. n. 13. p. 59. col. 2. p. 507. n. 19. p. 508. n. 20.
Augustinus (Ant.) notatur. p. 441. n. 112.
BArthelemy (Abbas) laudatur. p. 553. col. 2.
Berkelius notatur. p. 200. col. 1. p. 530. col. 2. p. 531. col. 1.
Bochartus laudatur. p. 501. n. 6.
Bouerius laudatur. p. 122. n. 8. *Notatur.* Ib. n. 10.
Brissonius laudatur. p. 428. col. 2.
Budaeus notatur. p. 189. n. 29. *Defenditur.* p. 486. n. VII.
Burmannus (P.) notatur. p.295. n.8.
CApitolinus defenditur. p. 428. n. 77. *Illustratur.* p.526. col.1.
Caracciolus (Franc.) laudatur. p. 259. in Adn.
Carafa (Dux Joannes) laudatur. p. 553. col. 2.
Casaubonus laudatur. p. 466. n. 141. *Defenditur.* p. 80. *Notatur.* p.10. p.14. n.14. p.15. n.15. & 16. p.80. n. 22. p. 320. n. 22. p. 537. n. 96.
Cato explicatur. p. 366. col. 2. *Illustratur.* p. 548. n. 120.
Censorinus emendatur. p.332. n.34.
Cicero explicatur. p.22. p.113. n.83. p. 115. col.1. p.419. n. 64. p.428. n. 74. p. 433. col. 1. p. 435. n. 89. p. 471. seqq. p. 492. n. 175. *Illustratur.* p. 131. seq. p.238. col.1. in Adn. p.354. col.1. p.404. n.31. p.418. col.2. p.480. col.2. *Emendatur.* p. 345. n. 54. p. 346. col. 2. p. 391. n. 8.
Clemens Alexandr. explicatur. p.55. n. 104. *Illustratur.* p. 551. col. 2.
Cluverius notatur. p.36. n.59. p.86. p. 94. seq. p. 102. n. 60. p. 104. p. 108. p. 500. n. 3. p. 531. col. 1.
Coelius M.) explicatur. p.442. n.114.
Conradus (Franc.Carolus) laudatur. p.290. *Notatur.* p. 291. n. 3. & 4. p. 293. n. III. & 5. p. 299. n. VI. p.305. n.7. p.348. col.2. p.354. col. 1. p.358. col.2. p.376. col.1. p.379. n. 108. col. 2.
Crassis (Comes Franc. Henricus De) laudatur. p.501. n.5. p.510. col.1. p. 550. col. 1. p. 553. seq.
Christophoro (Josephus De) laudatur. p. 551. col. 2.
Curtius explicatur. p. 365. col. 1.
DAlecampius notatur. p.201. col.2.
Dio illustratur. p. 206. col.1. p. 394. n. 16.
Diodorus Siculus explicatur. p. 65.
Diomedes explicatur. p. 398. col. 2. p. 481. in n. 158.
Dionysius Halicarn. explicatur. p. 50. n.87. p.52. n.96. p.462. n.138. *Illustratur.* p.83. n.25. p.85. *Notatur.* p 84.
EDictum Censorium De coërcendis Latinis Rhetoribus *exponitur.* p. 459. n. 135.
Edictum Praetoris De his qui notantur infamia *illustratur.* p.424. seqq. p. 441. n. 110. *Suppletur.* p. 438. n. 102.
Epitome Liviana explicatur. p.386. in n.1. p.490. n.171. p.552. col.2.
Etymologicum Magnum illustratur. p.226. n.28. p.234. c.2. p.235. n.43.
Eustathius illustratur. p. 96. n. 51. p. 99. *Vindicatur.* p. 158. n. 37. *Notatur.* p. 109. n. 75.
Eutropius illustratur. p. 526. col. 1.
Fabrettus notatur. p. 319. n. 19. p. 331. n. 32. p. 338. col. 1.
Favorinus (Varinus) illustratur. p.81. seq. *Emendatur.* p. 184. col. 1.
Festus explicatur. p. 233. col. 2. p. 464. n. 140. p.469. n.144. *Illustratur.* p.480. col.1. p. 540. n. 103. *Emendatur.* p. 387. n. 2. p. 394. col. 2. p. 395. col. 2.
Florens Christianus notatur. p.139. n. VI.
Florus emendatur. p. 103. n. 63.
Fresne (Car.) notatur. p.329. n. 30.
Frontinus defenditur. p. 388. n. 7. *Explicatur.* p. 399. col. 1. p. 467. n. 142. p. 521. n. 56.
GAlateus (Antonius) laudatur. p. 522. n. 60. p. 523. n. 61.
Galenus illustratur. p. 197. col. 2.
Gazola (Comes Felix) laudatur. p. 499. col. 1.
Gellius (A.) explicatur & illustratur. p. 371. col. 1. p. 398. col. 2. p. 457. *Emendatur.* p.468. n.143. p. 476. n.154. *Defenditur.* p.249. n. 53. *Taxatur.* p. 130. n. 19.
Glossarium Νομικῶν *illustratur.* p. 444. n. 120.
Glossae G.L. explicantur & illustrantur. p. 398. col. 2. p. 458. col. 2. & *alibi pluries.*
Goësius notatur. p.193. n.34. p.374. col. 1.
Goltzius notatur. p. 45. n. 75.
Gothofredus (Dionysius) notatur. p. 294. col. 1. p. 484. p. 485. n. V.
Granitus (Marchio Angelus) laudatur. p. 509. col. 1. & n. 22.
Gronovius (Joan. Fridericus) laudatur. p. 428. n. 75.
Guevara (Car.) laudatur. p.3. seqq.
Guido Ravennas explicatur & illustratur. p. 520. n. 53. p.521. n.V. p. 522. n. 60. p. 523. n. 62. p. 524. n. IX.
HArduinus notatur. p.34. n.49. p.102. n.59. p.513. n.34. p.518. n. 47. p. 534. n. 86. p. 547. n. 18.
Harpocration defenditur. p.209. n.4.
Havercampus notatur. p. 321. n.24.
Heinnecius notatur. p. 258. n. 2. p. 489. n. 170.
Herodotus explicatur & illustratur. p.57. col.1. p.90. n. 37. p.94. seq. p.96. n.51. p.97. col. 1. & n.52. p. 516. p. 537. n. 94. *Emendatur.* p. 102. col. 1.
Hesychius defenditur. p.80. n.22. p. 189. n.14. p.228. col.2. *Emendatur.* p.122.

p.122.n.10. p.207.p.222. col.2. p. 229.col.2. p.244.n.49. *Explicatur*. p.183.n.18. p.199.n.42. p.201.col. 2.p.222. n.19. p.232.col.2. p.267. n.11. *Conciliatur*. p.270.n.13. *Illustratur*. p.147.n.10.p.154.n.25. p.158. n.37. p.174. seqq. p.183. p. 209. col.1. p.212. col. 1. p.219. p. 220.col.1.p.221.col.2.p.224.n.20. p.225.col.1. & n.22.p.226. col.1. & 2. & n.28. p.228. n.33. p.244. col.1. p.265.col.1. p.281.col. 1. & 2. p.364.n.I.p.506.col.2. in Adn.
Hippias Rheginus apud Athenaeum illustratur. p.201.col.2. p.202.
Holstenius notatur. p. 200. col.1. p. 300. n. 31. p. 338. col. 1.
Homerus illustratur. p. 29. n. 33. p. 96. n.51. p.137. n.II. p.235.n.43. p. 365. col. 1.
Horatius explicatur. p. 365. col. 2. 467. n. 142. col. 2.
I*Nscriptio Columnae Capitolinae illustratur*. p. 329. seqq.
Inscriptiones ineditae. p. 259. in Adn. col. 1. p. 265. n. 10.
Inscriptiones illustrantur & explicantur. p.258. col.2. & n. 2. p.265. col.2. p.336.col.1. & n.42.p.372. n.I. p.388.n.6. p.389. n.II. p.396. n.22. p.397.col.2. in Adn. p.399. col.2.p.445.col.1. in Adn. p.450. n. 127. p. 453. col. 1. in Adn. p. 521. n. 54. p. 554. col. 1. & 2.
Ioannes Chrysostomus illustratur. p. 60. n. 106.
Ioannes Evangelista explicatur. p. 247. n. 51.
Iosephus Hebr. explicatur. p.247.n.50.
Isidorus emendatur. p. 480. col. 1. *Explicatur*. p.399.col. 2. *Illustratur*. p. 238. col. 2. in Adn.
Islaeus notatur. p. 108. p.537.n.95.
Iulianus ICtus illustratur. p.424.seqq.
Iustinus taxatur. p. 13. n. 11.
K*Vsterus notatur*. p. 152. n. 17. p. 183. n. 18.
L*Aertius (Diogenes) emendatur*. p. 54. n.100. *Explicatur*. p.49. n. 86. p. 53. n. 98.
Lipsius laudatur. p.418.col.1.in Adn. *Notatur*. p.319.n.19.p.355.col.2.
Livius defenditur. p.116. n.85. *Explicatur*. p.17.seq.p.31.p.50.n.87. p.321. n. 24. p.357. n.74. p. 376. col.2. p.392. col.2. p.393.n.10. p. 414.n.51. *Emendatur*. p.379.n.108. col. 1. *Illustratur*. p. 360. p. 367. col.1. p.369. col.1. p.372. n.100. & n. I. p. 432. n. 85. & 87.
Lucas Evangelista explicatur. p.247. n. 50. p. 503. n. 8.
Lycophron corrigitur. p. 67. p. 71. *Illustratur*. p. 69. seqq.
M*Acer ICtus explicatur*. p.337. col.2. *Conciliatur*. p.441.n.112.
Macrobius explicatur & illustratur. p. 367. col. 1. & 2.
Maffeius (Scipio) notatur. p. 150. §. 6. p. 291. n. 4.
Mamilia lex emendatur. p.374.col. 1. *Explicatur*. p.377. col. 2.
Manutius notatur. p. 455. col. 2.
Maittairus (Michael) laudatur. p. 3. p.144.seqq. *Notatur*. p.146. n.8. & 9. p.148. col.1. p.153. n.20. p. 154. n.23.& 24.p.154.n.25.p.155. n.27.28. & 29. p.156.n.30.& 31. p.157.n.36. p.159. n.39. & 40. p. 160.n.43. p.161.n.44. p.162.n.46. p. 163. n. 49. p. 171. col.1. p.206. col. 2. p. 348. col. 2. p.358. col.2.
Marcus Evangelista illustratur. p. 215. n. 12.
Martinerius notatur. p. 65. n. 2.
Menagius notatur. p. 281. col. 2.
Meursius notatur. p. 428. n. 76.
Muratorius notatur. p. 121. n. 54.
N*Aevius defenditur & explicatur*. p. 452. n. 128.
Nonius illustratur. p. 438. n. I. *Notatur*. p. 229. n. 35.
Nummorum *partim ineditorum, partim nova luce perfusorum indiculus*. Αχερονταν. p.43.n.71. Aesernino. p.47.n.75. Αρπανων. p.36. Ατρευς. p.528.col.2. *de quo nummo confer &* Additamentum *in fine hujus Indicis*. Βαρινων. p.553. col.1. *Brundusii*. p.39. Βυξεντινων p.37. Καιλινων. p.553. col. 1. Calati. p. 534. n. 86. Caleno. p.45. n.75. *Capuae*. p. 129. n.17. *Cauloniae*. p.527. Copiae. p.518. n. 47. *Crotonis*. p.122.n.10. Κυμαιων. p.553. col.2. *Hadriae*. p.528. col. 2. Ηρακλεων. p. 112. n. 82. *Hyriae*. p.534. n. 86. Ιππωνιαταν. p. 515. n. 40. Larino. p.534. n. 86. col.2. *Locrorum*. p.30. n. (*) Λουκανων. p.540. n.104. Λυκιανων. p. 519. Μαμερτινων Αρεος. p. 549. col.1. Μαμερτ. Βρεττιων, & Μαμερτ. Μεσσην. p.541. n.106. Μανδυρινων. p.533. col.2. *Minucii Augurini*. p.321.n.24. *Neronis Claudii*. p.402. n.28. Νωλαιων. p.553.col. 2. Νουκεριων. Ib. Nubkri. p.45. n.75. Παιστανο. p.509. col. 1. p. 513.col.1. Πανδοσιεων. p.43.n.71. Πετελινων. p.32. Φαιστιων. p.510. n.29. Βασιλεως Φιντια. p.554.col. 2. Phistluis. p. 510. col. 2. *Picentiae*. p. 43. Πισαυριων. p.553.col. 2. Ποσειδαν. p. 512. n. 33. Ποσειδωνιαταν. p.506. n. 15. Recino, & Recion. p.550. Romano. p. 45. n.75. Σαλαντινων. p.34. n.(*) Σαλαπινων. p.36. Σκυλλατιων. p. 31. n.36. Σεβηρηνων. p.32. Suesano. p. 45. n. 75. Ταρας. p. 553. col.2. Τεμεσεων. p. 42. Τερινατων. Ib. Valentia. p.515.n.40. Υδροντινων. p. 40. Τελητων. p. 43. p. 516. col.2. p.517. n.44.
O*Tto (Everar.) notatur*. p. 337. col. 1. & 2.
P*Apiniani* Α'συνομικὸς *explicatur*. p.294. col.1. & 2. *Illustratur & emendatur*. p.484. col.1. & 2. p. 485. *Ejus interpretes notantur*. Ib. & p.486. n.VI. *& alibi*.
Parisini Academici laudantur simulque notantur. p.23. p.540.n.105.
Parrhasius (Ianus) laudatur. p.526. n.70. *Notatur*. Ib. n.71.
Passerius (Io: Bapt.) laudatur. p. 510. col.2. *Notatur*. Ib. n.31.
Pausanias illustratur. p.523.n.62. p. 524. seq. *Defenditur*. p.526.n.71.
Peregrinius (Camillus) laudatur. p. 534. n. 88.
Petitus (Samuel) notatur. p.109.n.4.
Petrarcha (Franc.) illustratur. p.60. n. 106.
Philargyrius notatur. p.509. n.24.
Phrynichus notatur. p. 184. col. 1. *Excusatur*. p. 198. col. 1.
Pighius (Steph.) notatur. p.316.n.16. *Laudatur*. p.432. n. 86.
Pindarus illustratur. p. 138. n. IV. *Explicatur*. p. 163. n. 48. p. 539. in n. 100. col. 1.
Plato explicatur. p. 206. col. 2. p. 514. n. 38.
Plautus explicatur. p. 229. n. 35. *Illustratur*. p. 369. seqq.
Plinius senior defenditur. p.16. *Explicatur*. p.19. p.65. p.102. n.59. p.337. col.1. p.370. col. 2. seq. p. 372. n. I. & 100. p. 385. n.1. *Emendatur*. p. 522. n. 58. p. 533. col.1. p.547. n.118.
Plinius junior illustratur. p. 412. n.48. p.413. col.1.
Plutarchus emendatur. p. 148. n.12. *Defenditur*. p. 103. seq. *Illustratur*. p. 367. n.V. p. 379. n. 108. *Explicatur*. p. 258. n. 2. p. 314. n.10. p.334. col. 2.
Pollux emendatur. p.217. n.16. *Explicatur*. p.202. col.1. *Illustratur*. p.209. col.1. p.210.n.6. p.213. n. 10. p. 270. n.16. p. 364. n. I.
Polybius explicatur. p.9. n.1. p.15. p.58. col.2. p.553. col. 2. *Illustratur*. p.14.n.14. *Notatur*. p.10.n.3.
Pomponius Mela emendatur. p.524. n.VIII. *Laudatur*. p.543. n.113. p. 544. n. 114.
Priscianus notatur. p.438. n.103.
Probus illustratur. p.99. p.364.n.I.
Psalmus XXVIII. explanatur. p.528. col. 1.
Ptolemaeus emendatur. p.522. n.58. *Notatur*. p. 544. n. 14.
Q*Vintilianus explicatur*. p. 122. n. 10.
R*Avennatis anonymi Geographia illustratur*. p.117. n.88.
Reinesius notatur. p. 407. col.2. in Adn. p.453. col.1. in Adn.
Rigaltius laudatur. p.476. n. 154.
Ronchius (Dominicus) laudatur. p. 540. n.104. p.553. col.1.
S*Allustius illustratur*. p.480. col. 1. & 2.
Salmasius notatur. p.175. col. 1. p. 499.n.1.p.530. col.2. p.531.col.1.
Scaliger (Jos.) notatur. p.220.col.1.
Scholiastes Nanzianzeni illustratur. p. 218. §. 2.
Scholiastes Theocriti explicatur. p. 118. n. 4. p. 119.
Schottus (Andr.) notatur. p.480.col.1.
Scriptores Rei Agrariae explicantur. p.177.

p.177. n.10. *Defenduntur*. p.193. n. 34.
Scylax expenditur. p.57.col.1.p.78. n. 20. *Illustratur*. p.101. n.58.
Scymnus Chius explicatur.p.500.n.3.
Seneca exponitur. p.379. n.108.
Septuaginta Senes *defenduntur*. p. 535. n. 80.
Seraus (Franc.)laudatur. p.61.col.1.
Servius explicatur. p. 19. *Notatur*. p. 509. n. 24. *Emendatur & illustratur*. p.377.n.104. p.514. n.38.
Sirachides illustratur. p. 364. n. I.
Spanhemius (Ez.) notatur.p.512.n.33.
Stephanus Ethnicogr. defenditur & illustratur. p. 530. seqq. *Emendatur*. p.35. n.54. p.80.n.22.p.112. n.82. *Explicatur*. p.81. n. 23. p. 502. n.7. p.538. n.100. p.543. n.I. p.553.col.2. *Notatur*. p.43. n.71. p. 60. col. 1. in Adn. p. 64. n.1. p. 109. n. 75.
Stephanus (Henr.) notatur. p. 157. n.36. p.188. col.2. p.206. col.2.
Strabo secum ipse conciliatur. p.73. seq. p.75. p.538. n.99. *Defenditur*. p.86. p.94. seq. *Emendatur*. p.96. n.51. p.100. n.55. p.109. p.110. n. 78. *Explicatur*. p.17. p.36. n.58. & 59. p.52. in Adn. col.1. p. 62. n.107. p. 69. n.6. p.90. n.37. p.99. p.106. seq. p.108. n. 71. p.115. p. 492. n.175. p.499. seqq. p.525.col. 2. p.539. in n.100. col.1. p. 544. n.114. p.550. col.2. *Illustratur*. p. 527. in n.71. p.538. n.98. *Refellitur*. p.30. n.34. *Notatur*. p.93. n.(*)
Strattis apud Pollucem illustratur. p. 210. n. 6.
Suetonius illustratur. p.296.col.1. p. 298. col.2. p.442. col.2. & n.116.
Suidas explicatur. p. 152. n.17. *Illustratur*. p.184. col.1.p.218.§.2. *Refellitur*. p. 189. n. 30. p. 200. col.1. p.300. col.1.
Synesius explicatur. p.48. seq.
T*Acitus illustratur*. p.342.col.1. & 2. p.344. col.2.p.355.col.2. p.361. col.2. p.386. in n.1.col.2.
Theophilus ICtus emendatur & explicatur. p. 309. n.3.
Theophrastus illustratur. p.271.n.17.
Thucydides explicatur. p.57. col. 2. p. 537. n. 95.
Timaeus emendatur. p.233. n.41.
Turnebus notatur. p.376. col.2. p. 371. col. 1.
Tzetzes explicatur. p.531. n.83.
V*Aillantius notatur*. p.518.n.47.
Valerius Maximus emendatur. p.417. n.59. *Notatur*. p.368.col.2. p.369.col.1. *Suppletur & explicatur*. p.386. in Adn.1. col.1.
Valesius (Henr.) notatur. p.53.n.96. p.56. n.104. p.471. col. 1. p. 472. col.2. & n.148. p. 473. & n.149.
Varro emendatur. p.342.n.46.p.379. n.108. col.2. p.431. p.432. *Excusatur*. p.229. n.35. *Explicatur*. p. 36.n.55. p.217.n.14. & 15.p.233. col.2. p. 234. col.1. p.368. n.VII.
Velleius Paterculus defenditur.p.318. n. 18. col. 2. *Explicatur*. p. 393. n.10. col.2. p.509. col.2.
Vghellus (Ferd.) notatur.p.105.n.65.
Virgilius explicatur. p.92.p.151. §.7. p.367.n.IV. *Illustratur*. p.310.n.4.
Vlpianus ICtus conciliatur. p. 441. n. 112. *Explicatur & illustratur*. p.299. p.302. col. 2. p. 406. n. 38. p. 416. col.2. in Adn. p.444. n. 120. p. 445. n. I.
Vossius laudatur. p.212.col.1. p.219. col.2. *Notatur*. p.185. col. 2. p. 190.n.32. p.227.n.30. p.357.n.75. p.377. n. 106. p.480. col.1.
Vrsinus (Fulvius) notatur. p.113. n. 83. p. 429. n. 78. col.2.
X*Ylander notatur*. p.36. n.59. p. 52. in Adn. col.1. p.66.

INDICVM FINIS.

ADDE LOCIS SVIS ET HAEC, QVAE EXCIDERANT.

I.

PAG. 528. *ad Collect. VII. De nummo Hadriae Picentis.*

PArum abfuit, quin quae Collectaneo VII. docueram, recantare cogerer. Nunc id tantum revoco, quod dixi, nummum ibi a me productum, singularem & ἀνέκδοτον esse. Neutrum enim verum esse comperi ex Had. Relandi Palaestina pag. 934. ubi in epistola Iacobi de Bary nummus ejusdem prorsus typi ex Electoris Palatini gaza editur. Itaq. posthac eum nummum pro rarissimo habebimus, non item pro singulari aut inedito. Adde, quod jam ante Sponius in Miscell. erud. antiq. pag. 75. alterum urbis ejusdem nummum attulerat, sed typo paullo (1) diverso. Verum tum Sponianus, tum ille quem Iac. de Bary ex gaza Palatina deprompsit (quem posthac *Electoralem* vocabimus) litterulâ unâ a meo differunt. Meus enim ATPEVC scalptum habet, Sponianus & Electoralis AΓPEVC. Cumq. T & Γ similia sint elementa; aut me in legendo falsum, aut Sponium simulq. Baryum necesse est. Ac vereor ne palma duoviris illis adjudicetur, quia nec Hercules contra duos. Verum antequam lector sententiam ferat, breviter dicenda est mihi causa, ne defuisse officio videar.

I. Sponium & Baryum, ubi se in suis nummis τὸ Γ vidisse praeseferunt, nae ii a me falsi non arguuntur, qui T viderim. (Nam cum Γ pars τοῦ T sit) illi in nummis suis detritis elementi partem viderunt: at ego in integriore totam reperi litteram, nim. cum solida tranversaria linea, quam mecum amici plures viderunt. Mitto quod fieri potest, ut post Sponium (qui ann. 1685. sua Miscell. edidit) cum nummus alter paris inscriptionis, fort. fugiente littera, in scrinia Electoralia illatus esset; gazae praefectus, Sponii auctoritate abreptus, ei nummo ita indicem schedam adjunxerit, ut Sponium ducem sequeretur: quod postea Baryus apud Relandum bona fide arripuit. Nam ita usu venit, ut unus alterum securi sequamur. Haec eo dixi, ut appareat, non adversus duos mihi causae dictionem incumbere, sed fortassis adversus Sponium unum (quem in Graecis inscriptionib. describendis non raro se praestitisse luscitiosum, vulgo expostulant) qui postea Electoralis gazae praefecto fraudi fuerit in signando numismate.

II. Hactenus de eo, quid in numismatib. Sponiano & Electorali scalptum videatur (nim. illi in utroque AΓPEVC scriptum incaute putarunt: ego in utroq. ATPEVC repono) nunc de eo, quid scribendum fuerit. Ajo AΓPEVC non potuisse signari,

---

(1) *Nam Sponianus in adversa quidem parte eamdem Iovis effigiem cum epigraphe ZEVC KACIOC offert, at in aversa non senem barbatum, ut in nostro, sed juvenem pileo Phrygio tectum exhibet: in cujus juvenis dextro latere ATPEVC meo judicio legebatur, sed extrito paullum secundo elemento AΓPEVC videre sibi visus est Sponius: nisi hic ex And. Marmorâ, quem laudat, id exscripsit.*

gnari, quia nuſquam inter ἐθνικὰ nomina 'Αγρεὺς reperitur. Ac fortaſſis ea Sponio cauſa fuit, cur nomen non viſum ethnicum ad (2) Panem transtulerit: abſurde (3) quidem, ſed tamen excuſabilior Baryo eſt: qui in ſua ad Relandum epiſtola ad Αγραίυς aut Αγραεῖς Stephani ſuum illud ΑΓΡΕVC putativum retulit. Stephanum (4) vide: cujus auctoritas tum demum valebit, ſi in nummo Αγραευς legeretur, non Αγρευς.

III. Ergo ne dubita, quin id ſcalptum in ære fuerit, quod ſcalpi debuit. *Atria* Picens quam celebris fuerit, ſatis Ethnicographus oſtendit: qui & accurate ejus gentile (5) ΑΤΡΕVC indicavit: quod ipſum in noſtro numiſmate legitur, idemq. in Sponiano & Electorali (ſi quidem elementum ſecundúm omni ex parte integrum fuiſſet) legi debuiſſe contendo. Haec in *Hadriae* ſive *Atriae* Picentis gratiam, quae hodie dum *Atri* vocatur, hiſce ſecundis curis illeviſſe non piguit.

I I.

PAG. 534. col. 2. Adnot. 86. in fine num. II. ſic addes. Quod negavi, me adhuc in hujuſmodi nummis pro trito ac breviore YDINA aut VDINA vidiſſe integrum Harduinianum YDINAI, id nunc revoco. Nam poſt edita mea Collectanea, vir nobiliſſ. Franc. Rovignus ex Palagoriae Principib. de ſua penu numiſmatica protulit mihi nummum argenteum eâdem utrinq. effigie, ac ceteri (niſi quod recentiore fabrica & charactere) ſcalptum: in quo poſt A, vocalis I diphthongum perficit, nempe YDINAI; ita ut integra inſcriptio videatur fuiſſe YDINAIων, *Hyrinaeorum*. Nec tamen diſſimulavero hoc σχηματισμȣ (*formationis*) genus (ut ab *Hyria* ſcil. fiat *Hyrinaeus*) videri inſolens, & Stephano ignotum. Qui ab *Hyria* urbe Iapygiae (ad quam utiq. nummus pertinet, utpote in M. Graecia ad nauſeam uſque tritiſſimus) non aliud quam Υριεὺς *Hyrieus* ſive *Hyrienſis* gentile derivavit. Quo nunc ergo nova iſta τῶν ΥΡΙΝΑΙων formatio? An ex *Hyria* Iapygiae primo fiebat Υρῖνος (ex finitis enim in ια interdum gentilia in ῖνος inclinari conſueviſſe, alibi Ethnicographus tradit) ac demum ex Υρῖνος novâ propagatione Υριναῖος? Non ignota eſt in Italiae locis ex derivativo breviore productior altera derivatio.

I I I.

PAG. 553. initio col. 2. poſt verſum 7. haec adde. Atqui minime vagus ſitus eſt; quia ſcriptor vetus, ex quo illa hauſerat Stephanus, *Italiam* ſtrictiorem h.e. M. Graeciam acceperat: id quod illa declarant, quibus de gentili differit. Etſi enim probat ut formetur *Ancyrianus*, ut ab 'Αδρία, 'Αδριανὸς; tamen illud poſtea anteponit, ut fiat *Ancyrinus*: *Tamquam*, inquit, *a Rhegium Rheginus, a Metapontium Metapontinus: Itali enim* (ſive Italiotae: nam *Adria*, *Rhegium*, *Metapontium* urbes Italiotides erant) *hoc maxime typo gaudent*. Ergo non ad aliam *Italiam* Ancyrium pertinet, quam ad illam, in qua *Rhegium*, *Adria*, *Metapontium* cenſebantur, ad Italiam inquam antiquo more acceptam. Nec ſolet Stephanus urbes Samniticas, Latinas, Tuſcas &c. Italiae late acceptae tribuere, ſed ſuis ſingulas regionibus nominatim, puta Samnio, Latio, Tyrrheniae. Ergo Italiae cum tribuit, tunc ex priſci aevi auctoribus, quos exſcripſit, *Italia* de peculiari anguſtiore regione eſt capienda.

Sic Ethnicographus paullo ante "Αγκαρα cum *urbem Italiae* dixiſſet; vetere videtur notione Italiam accepiſſe: quod & ex gentili probat in ΑΤΗΣ. Sic enim *Ancarates* dicebatur, ſicuti *Crotoniates*, *Adriates*, *Thuriates* & ſimilia plura in Stephano & aliis.

Vide praeterea eumdem in Δωδώνη: ubi quia *Dodonam* quamdam in *Italia* fuiſſe docet; Italiam ibi veterem h. e. Graeciam Magnam debes interpretari. Verum de Dodona praeſtat ſeorſum (6) accuratius aliquid commentari.

Haec raptim de *Ancyrio*, *Ancara*, deque *Do-*

---

(2) *Cum, inquam, Sponius illud* ΑΓΡΕVC *inter gentilia nomina non reperiſſet; hinc vocem illam ad Panem tranſtulit, auctore Heſychio in* Αγρεύς. *Nam ita Pan ab venandi ſtudio* Αγρεὺς *dictus, ſicuti Apollo apud Pindarum & apud Aeſchylum a ſagittandi peritia item* Αγρεὺς *dicebatur. Vide Sopingium ad Heſychium.*

(3) *Abſurde, inquam, quia hic nummus cum in antica parte Iovem Caſium oſtendiſſet; parte altera non alterius numinis, ſed populi a quo numiſma cuſum, exprimere debuit. Cumq.* Αγρεὺς *nullius populi nomen ſit, ΑΤΡΕVC potius ſcriptum oportuit.*

(4) *Stephanus in* Αγραῖοι, *hos* ἔθνος Αράβιον (gentem Arabicam) *fuiſſe Strabone teſte docet, ejuſq. regionis incolas tum* Αγραίυς, *tum* Αγραεῖς *dictos tradit. Hujus vero alterius rectum ſingulare fuiſſet* Αγραεὺς *non vero* Αγρέυς.

(5) *Stephani locum* Collect. VII. *pag.* 530. & 531. *expoſui.*

(6) De Dodona Graeciae Majoris oppido.

Stephanus integer in pretioſo fragmento Seguieriano de Dodona affert inter cetera iſtud: Διτταὶ δ' εἰσὶ Δωδῶναι, αὕτη, καὶ ἡ ἐν ΙΤΑΛΙΑι, καθάπερ ἄλλοι καὶ Μνασέας. Geminae autem Dodonae ſunt: haec (*celebris in Moloſſide*) & altera in ITALIA; ut tum alii, tum Mnaſeas memorat. *At invidit hanc Italis Dodonam Thomas de Pinedo, dum* Θετταλίᾳ *pro* Ιταλίᾳ *reponit. Correctioni vero huic fidem ex eo conciliat, quod initio ſuae de Dodona commentationis ita Stephanus praedixerat:* Philoxenus autem, qui in Odyſſeam commentatus eſt (δύο φησὶ, Θετταλικὴν καὶ Θεσπρωτικὴν) duas Dodonas adſtruit, Theſſalicam unam, Theſproticam alteram: *id quod & in Euſtathio ad Il. Π. ſcriptum reperitur. Ex quo colligit, etiam in Mnaſea pro* Ιταλίᾳ *reſtitui debere* Θετταλίᾳ.

Verum difficile eſt, librarios in poſteriore loco ex Thettalia *feciſſe* Italiam: *maxime cum Stephanus pro Theſſalia uſurpaſſet Philoxeni teſtimonium, pro Italia vero Mnaſeae auctoritatem.*

*Ergo mihi perſuaſiſſimum eſt, Mnaſeam nihil tradidiſſe cum Philoxeno commune: qui ſi conſenſiſſent; haud dubie uno loco ambo in teſtes citarentur. Nunc quia immane diſcrepant teſtimonia; idcirco Stephanus diſtinctis in locis ita memorat, ut initio praeter Dodonam Theſproticam, adhuc aliam ex Philoxeno Theſſalicam adſtruat, omiſſo Mnaſea multo antiquiore: longo vero poſt ſpatio praeter eamdem Theſproticam, ex Mnaſea Italicam Dodonam affert, neglecto Philoxeno. Vides commune nihil. Berkelium autem (cetera doctiſſ. interpretem) nihil moror, qui Italicam Mnaſeae Do*donam *cum* Bononia *confuſam ſuſpicatur.* Λῆροι.

Ibidem ſequitur conclamatus Stephani locus de Δωδῶνος *per omnes caſus formatione a recto inuſitato: in quo nox interpreti utrique offuſa: quem videor egregie ſanaſſe. Sed turpe extra chorum ſaltare, praeſertim in fine fabulae. De eo alibi, ſicubi ſe occaſio dederit.*

Dodona Italica attigi non tam id ftudens ut eas Graeciae Italicae redderem (quantulum enim id lucri eft ?) quam ut viam ad augendum numerum urbium Ἰταλιωτίδων ftruerem , hoc nim. ftatuto canone , ut quoties Stephanus quibusdam ingenii Graecanici nominibus fubjicit , Πόλις Ἰταλίας , id antique dictum ab iis auctoribus , unde Ethnicographus excerpfit , intelligamus : quorum fcil. aevo Italiae vox non ultra Laum hinc , Metapontum illinc porrigebatur ; ita ut *Italiae* nomen Majori Graeciae ferme refponderet ; id quod loco fuo copiofe demonftravi.

I V.

PAG. 461. *col.* 2. §. IBID. *poft finem versûs* 16. *ita addes*. Similia funt illa apud Gellium XV. 14. ex Metello Numidico : *Sefe pecunias maximas exactos effe*. Et ex Caecilio : *Exigor portorium*. Quae ex Graeco εἰσεπράξατό με ἀργύριον (*exegit me pecuniam*) expreffa docet. Adhaec Coelius VIII. ep.20. (reftituente Turnebo Adv. XII. 17.) *Ne quod . . . ademptus effet :* ex Graeco fcil. ἀφῃρημένος. Plautus Trin. Ac. 2. fc. 4. *Quas fponfiones pronuper tu exactus es*. Poftremo etiam S. Ambrofius *Exigi* aliquos *pecuniam* antique ufurpavit : cujus locum in Comm. ad Kal. marmoreum pulchre reftituebam .

V.

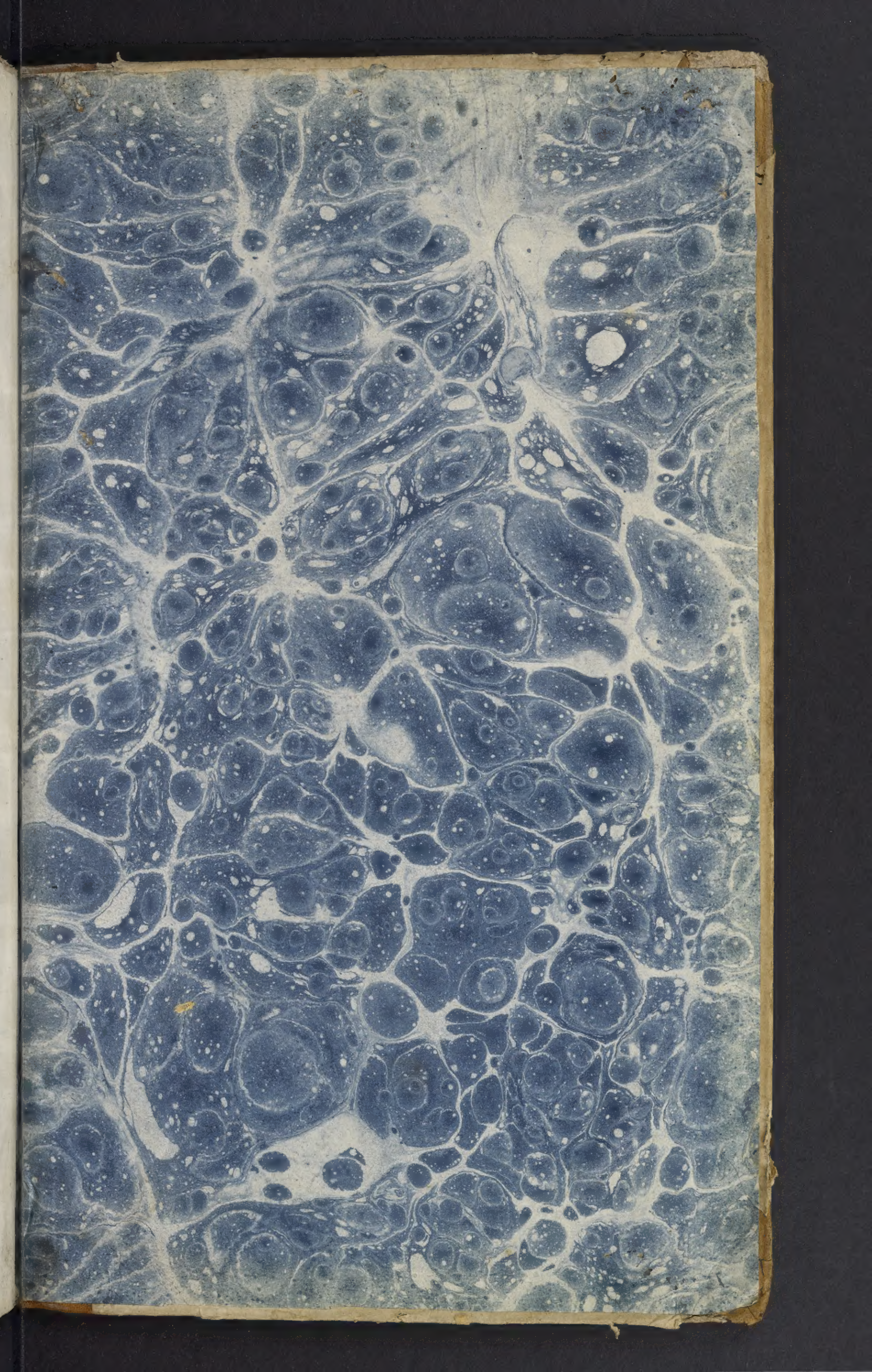
AD PAG. 112. *Adn.* 82. §. 2. *fic adde*. Cum fuperiora auctaria formis expreffa, jam mox prelum fubitura effent ; ecce nobiliff. Comes Franc. Henricus de Craffis mihi nummulum aereum perelegantem , ad fe recens advectum , contemplandum obtulit, quem puto ineditum. In ejus antica parte Minervae caput galeatum vifitur : at in averfâ monftrum femiferum exftat, h. e. parmata & haftata mulier umbilico tenus, inferne vero in belluam definens haud dubie marinam, fed quae terreftrem mentiri poffet, fi crura oftenderet . Ejus retorta furfum tenuior cauda , bifida aut trifida definit. Nereidem, an aliud voces, non morabor. In imo legitur ⊢HPAKΛEIΩν . Ac tum ex afperante littera, tum ex gentili in EIOΣ finito, fatis aperte conftat, eum nummum non alii quam Heracleae Magnae Graeciae tribui oportere . Doleo quod numifmatis effigiem in aes incidi non fiverit feftinatio .

ERRATA PRAECIPVA.

P. Paginam : *v.* verfum : *n.* notam defignat.

P. 21. *n.*23. illuftrius *cor.*illuftriorem.
24.*v.*31. tradantur *cor.*traduntur
29.*v.*10. Sallentinae *cor.*Sallentini
30.*n.*(*) plures inediti *cor.*plura inedita
37.& 40. Βυξοῦς *cor.*Πυξοῦς
43.*v.* 8. *pro* cap. feq. *cor.*Diatr. feq.
*Ib.v.*23. Lucianae *cor.*Lucaniae
44.*v.*10. totam *cor.*tota
47.*v.* 5. fibi nomen quaefierit *cor.*fluxerit
51.*n* 92.*col.*2.*v.ult. dele* Magiftratibus
52.*v.* 5. interitum *cor.*interitus
58.*col.*2.*v.*39. ab Alpibus *cor.*a Rubicone
64.*n.*1.*col.*2.*v.*4. quas *cor.*quae
65.*v.* 6. anno 428. *cor.*anno 440.
76. ὀνομαθεσίχ *cor.*ὀνομαστοθεσία
107.*v.*28. Moloffi exitum *cor.*poft Moloffi exitum
134.*v.* 4. τριακοντᾶχ *cor.*τριακοσᾶια
137 *v.*2. *pro* pag. 226. *cor.*pag. 126.
155.*col.*1.*v.*5. χωρος *cor.*χωρως
176.*n.*6.*col.*2.*v.*2. *dele* τὸ fuit
192.*col.*2.*v.*1. ἦμεν *cor.*εἶναι

P. 207.*col.*2.*v.*22. προυγγιος *cor.*πρωγγυος
221.*col.*2.*v.*5. πριῷ *cor.*πριοῖ
245.*col.*1.*v.*10.μεριχι *cor.*μεριδι
223.*col.*2.*v.*7. ἀρχἵτουτι *cor.*ἀρήσουτι
256. *n.*1.*v.*14. reftituta *cor.*reftitutas
306.*col.*1.*v.*13. abrupto *cor.*abrupte
340.*v.* 5. locuto *cor.*locato
370. *n.*95. *v.*13. intelligi , Latinoss *cor.* intelligi datur, Latinos
377.*n.*104. *col.*2.*v.*1. *poft* Βάρος *adde* pro Βάθος
354.*v.* 8. oporterit *cor.*oportebit
404.*n.*31.*col.*2.*v.*16. in locus *cor.*in locis
438.*n.*103.*col.*2.*v.*12. relicta una *adde* fyllaba
439.*n.*107.*col.*2.*v.*19. reddidit , *convocatis : Corrige* reddidit) *convocatis*
452.*n.*128.*v.*5. *tribiâ* *cor.tibia*
457.*col.*2.*v.*35. in fcripti *cor.*in fcriptis
468.*col.*2.*v.*4.quatuor fyllabis *cor.*tribus fyllabis
472.*col.*1.*v.ult.* lege *cor.*legem
500.*col.*1.*v.*42. orta *cor.*ortu
544.*n.*114.*v.*2. antiquius duco *cor.* antiquius videtur
534.*col.*1.*v.*3. *pro* 27. *repone* 93.

ALEXIUS
SYMMACHUS
MAZOCHIUS

IN AENEAS
TABULAS
HERACLEENSES
COMMENTARII

PARTES
I - II

NEAPOLI
CIϽIϽCCLIV-
CIϽIϽCCLV